SANNINGEN OM TANAK, BIBELN OCH KORANEN

En berättelse om krig, politik och propaganda

Åsa Kleveland

På eget förlag med distribution via www.books-on-demand.com har utgivits:

Texten från de Höga Mästarna 2003
Galleriet 2003
Förklaringsboken 2003
Templet 2003
Pärlan 2004
Evolutionen 2005
Mysteriet 2005
Soluppgången 2006
Rosenkorset 2006
Segerkronan 2006

På Internet har utgivits:
En annan historia (2006)
Nyckeln (2006)
Philosophia (2007)
Den röda tråden (2007)
Bibelns tillkomst (2009-2011)
Fullbordan (2011)
Den högsta Tantran (2014)
Sanningen om Tanak, Bibeln och Koranen (2014)
De Höga Mästarnas projekt (2015)

© Denna text är skyddad av svensk och internationell upphovsrättslagstiftning och får endast publiceras via www.kunskapskonsult.com.

© All rights reserved. The text is only published legally via www.kunskapskonsult.com. No part of this publication may be reproduced or distributed without the prior written permission of the author.

© Åsa Kleveland 2014-2016
Omslag: Hilma af Klint, De stora figurmålningarna nr 8, Sanning
Tryck:
Grafisk form:
Distribution:
urn:nbn:se:kunskapskonsult-2014-001. Datum: 2018-03-30

Inledning **8**
Bakgrund 8
Den etablerade synen på de monoteistiska religionernas heliga skrifter 9
Den nya sanningen om de monoteistiska religionernas heliga skrifter 10
Kunskap om religionernas fundament behövs för att minska problemet med fundamentalism 12
Fas 1. TANAK SKAPAS I ALEXANDRIA FÖR ATT STÖDJA MACKABÉERNA **14**
Ptoleméerna understödjer mackabéernas kamp om makten i Jerusalem med en ny historia **14**
De lärde i Alexandria skapar en ny historia som grund för mackabéernas nya rike 16
Gåtor i Tanak/GT som förklaras genom förlagan i Antiquities 17
Den röda tråden i Antiquities 21
Mackabéernas nya historia, lag och styrelseskick **22**
En ny nationell historia skapades från Berossos och Manethos historier 22
Monoteismens heligaste myter är förvrängningar av myter från Mesopotamien 29
Höjdpunkten i den nya historien var uppfyllandet av Daniels profetia 37
Ett eget land med ett rent och krigslystet folk 37
En egen kult med en egen instiftare som hämtades från orficismen 38
Den nya kultens högtider hämtades från makedoniernas festkalender 48
En egen lag som hämtades från orficismen, Hammurabis lag och Avesta 51
En filosofi för att kontrollera folket – synd, skuld och gudsfruktan 55
Ett styrelseskick – en teokrati under ledning av mackabéerna 58
Ett finansieringssätt – krigsbyten, böter och tionde 63
Den nya historien förs ut omkring år 158 fvt 64
Den nya historien översätts till folkets språk och kompletteras **68**
Översättning till folkets språk och tillägg av släktregister och andra listor 68
Hammurabis lagar kopieras in i Moseböckerna 70
Avestas lagar kopieras in i Moseböckerna 77
De egyptiska prästernas matregler och förbannelser i guden Amens namn 87
Daniels profetia om maktövertagandet 88
Komplettering med visdomslitteratur 90
Sammanfattning: Tanak skapades i Alexandria **91**
Fas 2. SIMON MACKABEUS REVIDERAR TANAK **93**
Mackabéerna tar makten i Jerusalem **93**
Judas dör och hans bror Jonathan tar över ledningen av rebell-gruppen 93
Jonathan Mackabeus tar makten i Jerusalem år 153 fvt och läser ur den nya nationella historien 93
Simon Mackabeus övertar makten i Jerusalem år 142 fvt och reviderar Tanak 94
Simon Mackabeus reviderar Moseböckerna **95**
Kärnan i den nya historien som hade skapats i Alexandria var orficismens nåderika Gud 95
Behov av en ny propaganda för ett lydigt folk och en blodtörstig och hämnande gud 96
Ändringar i slutet av Fjärde och i Femte Mosebok 97
Femte Mosebok innehåller ett tillägg till slutet på historien om Mose 97
Teman i den nya inledningen till Femte Mosebok 99
Ändringar i Andra Mosebok 99
Det nya blodsförbundet på Sinais berg (Horeb) 102
Reviderade bud från en Gud som låter straffet för fädernas synder drabba barnen intill fjärde led 103
Döda alla som dyrkar andra gudar och slut inga förbund med dem 104
Borttagning av budet om korsfästning av hädare eftersom Jonathan hade korsfästs 105
Skärpning av sabbatsbudet 106
En ny offer-och högtidskalender 106
Påsken och det osyrade brödets högtid 108
Festen efter övergången (påsken) och Mirjams förnedring 109
Döda alla profeter 111
Omskärelse, manteltofsar och blodshämnd som kännetecken för det utvalda folket 112
Skärpning av sexuella påbud och kontroll av kvinnor 115

Kungalagen....116
Ett syndigt, trolöst och olydigt folk....117
Simon Mackabeus skapar profetböckerna....119
Samma teman finns i Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior....119
Sion var Simon Mackabeus egen borg och han var Davids rätta arvinge....120
Simon Mackabeus kompletterar Jesajas profetia mot Sanherib med en egen förutsägelse....121
Jesajas profetia skapades efter Karthagos förstörelse år 146 fvt....122
Jeremias profetia....128
Hesekiels profetia....129
De mindre profeterna....131
Psalm 22 om Bashans tjurar och den korsfästes lidande....133
Simon missionerar för Sabazios i Rom år 139 fvt....133
Simon Mackabeus reviderar de historiska böckerna....136
Dubblering av de historiska böckerna....136
Samband mellan böckerna i Antiquities och i Tanak/GT....138
En sammanfattning av huvudbudskapet i Tanak/GT efter Simon Mackabeus revideringar....139
Bevis för att revideringarna av Tanak gjordes av Simon Mackabeus....140
Olika lager av revideringar....142
Sammanfattning: Bakgrunden till myterna i Tanak/GT....143
Det utlovade landet erövras på tre generationer och förloras igen på en....145
Fas 3. JAHAD VAR DE URSPRUNGLIGA KRISTNA OCH KRIGADE FÖR MESSIAS....149
Två hundra år av strider för den rätta läran....149
Strid mellan Johannes Hyrkanos regerande elit (sadducéerna) och jahad (fariséerna)....149
Inbördeskrig mellan Alexander Jannaeus och jahad (fariséerna) ca 100 fvt....150
Herodes strider med Hezekiah och görs till romersk lydkung år 37 fvt....150
Jahad under ledning av Hezekias son Judas från Gamala gör uppror när Herodes dör år 4 fvt....151
Jahad strider med romarna under ledning av Judas från Gamalas ättlingar....152
Jahad krigar med varandra och med romarna under det första judiska kriget på 60-talet....153
Sicarierna gömmer sina egna och templets texter i Qumran år 66....155
Texterna från biblioteket i Jerusalem och jahads egna bibliotek....155
Sicarierna gömmer undan de heliga skrifterna i Qumran....156
Så många texter från så många tider....157
Det var inga essener som vistades i Qumran....158
Jahads filosofi - ett mysterium med Messias som mästare....161
Församlingen och dess regler och förbud....162
Messias, mysterier och under....165
Krigsrullen och Guds heliga krig....173
Evigt liv för de rättfärdiga och evigt straff för syndarna....175
Sammanfattning: Jahad var de första kristna och krigade för Messias....179
Fas 4. HADRIANUS SKAPAR EVANGELIET FÖR ATT PACIFICERA JAHAD....183
Tiberius Alexander skriver böckerna om det judiska kriget och om den judiska historien....183
Tiberius Alexander och det judiska kriget....183
Kejsar Hadrianus gör om Tiberius Alexander till Josephus för att pacificera jahad....191
Det andra judiska kriget....191
Hadrianus gör om Tiberius Alexander till Josephus....191
Sammanfattning: Generalen Tiberius Alexander görs om till historikern Josephus....199
De judiska upprorsmännen i Jahad var de ursprungliga kristna (chrestiani)....201
Diatessaron var det ursprungliga evangeliet....206
Glädjebudet till jahad/chrestiani - Messias har redan kommit och uppfyllt alla profetior!....213
Mål för evangeliet om Jesus....214
Författaren Hadrianus....215
Jesus hade uppfyllt alla profetior om Messias i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna....217
Han hade uppfyllt stjärnprofetian i Mose lag och fullbordat blodsförbundet....217
Han hade uppfyllt alla profetior i Jesajas bok....217
Han hade uppfyllt de andra profeternas profetior i Tanak....225

Han hade uppfyllt profetian om korsfästningen i Psalm 22 226
Han hade uppfyllt alla profetior i Enoks bok 228
Jesus hade varit en rättfärdig medlem av jahad/chrestiani 232
Han hade varit en Mästare i jahads/chrestianis egen organisation 232
Han hade varit rättfärdigheten lärare och förkunnat rättfärdigheten 234
Han hade tagit del av jahads dop och försonat folkets synder genom sin död 239
Jesus hade varit en historisk person som hade verkat under Pontius Pilatus tid 241
Fakta om jahad/chrestiani hämtades från Antiquities och War 241
Profetiorna om Jesus hade uppfyllts bland de upproriska galiléerna 241
Jesus och hans lärjungar var seloter och sicarier 245
Andra personer i evangeliet som hämtades från Antiquities och War 249
Orter i evangeliet som hämtades från Antiquities och War 252
Jesus hånades för att han utgav sig för att vara Messias, judarnas kung 255
Andra skildringar från Josephus som återanvändes i det nya evangeliet 256
Jesus hade varit en vis filosof som predikade fred och förlåtelse 261
Inspiration från Pythagoras 261
Inspiration från de pytagoreiska essenerna 265
Inspiration från Apollonius från Tyana 266
Jesus hade varit en invigd i mysteriet 269
Philos grekisk-judiska mysterium 269
Jesus genomgick det grekiska mysteriets invigningar 271
Orficismens filosofi 274
Jesus hade predikat Logos evangelium 278
Jesu symposier och lärjungen som han älskade 279
Hadrianus förde ut kulten av Jesus genom Mithraskulten 281
Bevis för att Kejsar Hadrianus skapade evangeliet och kulten av Jesus 284
Jahad vägrar att ta emot Hadrianus evangelium och det tredje judiska kriget bryter ut 288
Jahad avvisade Hadrianus nya Messias men de judekristna evjoniterna accepterade honom 288
Fas 5. IRENAEUS SKAPAR NT OCH TAR MAKTEN ÖVER KRISTENDOMEN 290
Strider inom kristendomen om den rätta läran 290
Djävulska efterapningar i Mithras mysterium 290
Vem hade skrivit evangeliet och vilka var de första kristna? 292
Irenaeus gör om Marcion och hans epistlar till Paulus och hans epistlar 294
Irenaeus gör ett fientligt övertagande av Valentinus filosofi 300
Irenaeus lägger in sina egna doktriner i Paulus epistlar 310
Irenaeus skapar en ny andlig hierarki 314
Gnostikerna tror på en annan andlig hierarki 314
Irenaeus skapar en ny andlig hierarki 315
Irenaeus skapar Apostlagärningarna 317
Inspiration från Antiquities och War i Apostlagärningarna 318
Paulus och hans medarbetare knyter ihop Apostlagärningarna och epistlarna 328
Marcions epistlar förankras hos Paulus genom Apostlagärningarna och historierna i epistlarna 331
Irenaeus skapar en ny historia för den romerska kyrkan 337
Irenaeus återför kristendomen till den judiska Vägen 344
Irenaeus återför de första kristna till Vägen 344
Irenaeus inför gudsfruktan i den romerska kristendomen 349
Uppenbarelseboken och Antikrist 351
Irenaeus använder Uppenbarelseboken för att fördöma heretiker och hota med helvetet 363
Irenaeus utnämner judarna till hela mänsklighetens fiender 364
Enligt Irenaeus har de kristna två fiender: De falska apostlarna och judarna 364
Judarna förföljde Paulus och försökte döda honom 364
Irenaeus skapar fyra evangelier och fyra evangelister 367
Irenaeus delar upp Diatessaron i fyra delar och uppfinner fyra olika författare 367
Irenaeus motiv för att dela upp evangeliet i fyra delar 374
Sammanfattning av Irenaeus arbete med att skapa en ny kristen historia 378

Irenaeus kanon **379**
Bevis för att Irenaeus skapade Paulus och hans epistlar 388
Bevis för att Irenaeus skapade Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna 390
Bevis för att Irenaeus skapade de fyra evangelierna 392
Irenaeus förändring av den kristna filosofin 394
Irenaeus skapar en ny kanon för kristendomen och förseglade den för evig tid 395
Bevis för den gradvisa spridningen av Irenaeus version av NT 396
Sammanfattning: Den rätta bakgrunden till de kristna myterna **397**
Fas 6. SPLITTRING INOM KRISTENDOMEN **398**
Hippolytus utpekar essenerna som de första kristna **398**
Eusebius bygger vidare på historien om essenerna genom förfalskningar **403**
Fler förfalskningar från Eusebius **410**
Strider och splittring inom den kristna kyrkan fram till 600-talet **419**
Den monoteistiska religionens anda av splittring lever vidare 419
Arianismen förkastas år 325 419
Sankt Athanasius fastställer kanon och rensar ut kätterska böcker i bl.a. Nag Hammadi 419
Arianismen och makedonismen förkastas år 381 419
De nestorianska kyrkorna avsöndras år 431 420
Nestorianer och monofysiter utgör de orientaliska kyrkorna efter år 451 420
Fas 7. MUHAMMED VAR KRISTEN OCH KORANEN HANDLAR OM BIBELN **421**
Allah är Bibelns gud och en muslim är en kristen **421**
Den etablerade synen på hur Koranen skapades 421
Många araber var kristna på Muhammeds tid 421
Kristna i Muhammeds egen omgivning 422
Allah är Bibelns gud 422
En hanifa är en rättfärdig i Bibeln 423
En muslim är en som tjänar (underkastar sig) Bibelns gud 424
Islam är den religion som beskrivs i den kristna Bibeln 425
Muhammed var en orientalisk kristen som predikade från den kristna Bibelns båda testamenten 425
Muhammed var en kristen domedagspredikant 426
Muhammed enade judekristna evjoniter med kristna nestorianer och sabier **428**
Muhammed ville ena alla som trodde på Tanak/GT och evangeliet i Bibeln 428
De judar Muhammed slöt sig samman med var de judekristna evjoniterna 430
Muhammed förde fram de judekristna evjoniternas dogmer 432
Muhammed förde fram de kristna nestorianernas dogmer 433
Sabierna var de monofysitiska ghassaniderna 436
De rättfärdiga och gudfruktiga är judar, kristna och sabier som tror på Bibeln **438**
Judekristna, kristna och sabier är de som kommer till paradiset 438
De rättfärdiga tror på den kristna Bibeln och följer föreskrifterna där 438
De gudfruktiga gör det som beskrivs som rättfärdighet i Bibeln 441
De fem pelarna i islam är de kristna dygderna 442
Predikningar från Tanak/GT i Koranen **444**
Skaparen 444
Moses och förbundet 444
Liv för liv i Mose lag - utkämpa det heliga kriget och döda de otrogna 446
Gud är förlåtande och nåderik 447
Predikningar från Evangeliet i Koranen **449**
Tro på Bibeln och ni skall bli frälsta 449
Hycklarna 449
Förlåt oss våra synder 450
Lyd gud och hans budbärare 451
Mose lag, profeterna och psalmerna 452
Uppståndelsens och domens dag när människosonen kommer 452
Satan och helvetets eld 454
Den kristna trosbekännelsen 456

Kritik mot kristna och judar för att de är splittrade 457
Var och en förnekar en del av uppenbarelsen 457
Kritik mot judiska rabbiner och kristna munkar som samlar rikedomar 457
Bara de som läser Bibeln på rätt sätt kommer till himlen 458
Kritik mot judarna från Bibeln 461
Kritik mot israeliterna från GT - De har brutit förbundet med Gud 461
De har bara tagit emot en del av Skriften 461
Av varje människa skall jag kräva vedergällning, om hon dödar en annan människa 462
Kritik mot judarna från det kristna Evangeliet 463
Muhammed som fredsmäklare och krigsherre 467
Muslimerna strider med varandra efter Muhammeds död och erövrar ett imperium 478
Det fullkomliga kalifatet och de fyra rättledda kaliferna (632-661) 478
Muslimerna tar över bysantinska och sasanidiska områden 496
Koranen skapas och Muhammed görs till den siste och störste profeten 498
Anvisningar för den nya religionen 515
Jihad - det heliga kriget 520
Sammanfattning: Muhammed var kristen och Koranen innehåller kristen retorik 525
Sammanfattning av ursprunget för sharialagarna och andra fundament i islam 527
Sharialagarna 527
Fundamenten i islam 528
Andra sedvänjor baserade på Muhammeds och kalifernas föredöme 529
SAMMANFATTNING: Tanaks, Bibelns och Koranens tillkomst 530
En berättelse om krig, politik och propaganda 531
De monoteistiska religionerna skapades i krig och deras heliga texter är politisk propaganda 531
Krig, våld och förtryck legitimeras genom Tanak, Bibeln och Koranen 532
De monoteistiska religionernas argument för heliga krig är att det är Guds befallning 535
En historia om bibliotek och böcker 536
Jahad och Dödahavsrullarna är den felande länken 537
Sanningen om Tanak, Bibeln och Koranen 540
Litteraturförteckning 544
Bilaga 1. Bevis för den sanna historien om Tanak, Bibeln och Koranen 545
Bilaga 2. Källor för Tanak/GT 556
Bilaga 3. Källor för evangeliet (Diatessaron) 560
Bilaga 4. Källor för de fyra evangelierna, epistlarna och Apostlagärningarna 573
Bilaga 5. Källor för Koranen 575

INLEDNING

BAKGRUND

Den här boken är ett av resultaten från ett andligt projekt som jag har arbetet med sedan hösten 1999. Den första delen av detta projekt handlade om en stark andlig utveckling. Mina andliga kontakter utvecklades gradvis och jag började så småningom ta emot meddelanden som finns samlade i *Meddelanden från mina lärare* som finns på min *webbplats*[1]. Under ett par veckor i augusti och september 2001 tog jag dessutom emot en text som jag kallade *Texten från de Höga Mästarna*. Jag förde samman utdrag ur Texten från de Höga Mästarna med målningar av Hilma af Klint i en liten bok som jag kallade *Galleriet*.

Min andliga utveckling kulminerade i en stark andlig fullbordan sommaren 2003. Jag har beskrivit denna utveckling i boken *Fullbordan.* En sammanfattning av hela projektet finns i boken *Den stora omvälvningen*.

Efter mina starka upplevelser sommaren 2003 vidtog omedelbart ett arbete med att försöka förstå den rätta bakgrunden till de monoteistiska religionerna. Arbetet pågick under flera år och resulterade i flera böcker där jag steg för steg kom fram till den bild som jag redovisar i den här boken. Den senaste boken i den serien kallade jag Bibelns tillkomst. Den här boken innehåller i stort sett samma material som Bibelns tillkomst, förutom att jag i den här senaste genomgången av materialet blev mer medveten om de judekristna evjoniternas bidrag till islam.

Redan i samband med att jag tog emot Texten från de Höga Mästarna hösten 2001 fick jag ett meddelande som var en förvarning om de problem med religiös fundamentalism och terror som världen plågas av idag.

> *Människornas enfald har fått dem att gripa till vapen mot sina bröder i Guds namn. Det finns ingen större orätt än den som sker i det Högstas namn. I den Gudomliga kärleken finns inget tvång, inget förtryck, aldrig något som helst våld. Människorna kan riva ner och förgöra, döda och lemlästa men de kan aldrig skapa ett enda litet liv av egen kraft. Allt liv är givet av Gud i kärlek, och livskraften är en Gudomlig kraft som förmedlas i den Gudomliga kärlekens överflödande givande. Tar människan utan att ge, rubbas balansen och olika sorters sjukdomar och rubbningar blir följden. (Texten från de Höga Mästarna).*

Den största orätten är alltså att ta till vapen mot sina mänskliga syskon i Guds namn. Jag tog emot den avslutande delen av Texten från de Höga Mästarna med denna starka varning den 6 september 2001, bara några dagar innan världen skakades av terrordåden den 11 september 2001. De s.k. heliga krig som utkämpas och de terrordåd som utförs i den monoteistiske gudens namn är något som skapar hinder för den nödvändiga förbrödringen och kärleksutvecklingen i världen och något som man alltså från den andliga världen varnar för att det kan hota hela den utvecklingsplan som finns för mänskligheten.

Därför måste vi som mänsklighet ta ett steg framåt och frigöra oss från de religiösa föreställningar som har använts för att motivera krig, terror och förtryck i den monoteistiske gudens namn i mer än två tusen år. Det enda som varaktigt kan lösa oss från detta gissel är en kunskap om hur de monoteistiska religionerna har kommit till, vilka som har skapat dem och varför. Den nya kunskap som jag för fram inom detta område skiljer sig helt och hållet från den etablerade synen på de monoteistiska religionernas tillkomst.

[1] www.kunskapskonsult.com

DEN ETABLERADE SYNEN PÅ DE MONOTEISTISKA RELIGIONERNAS HELIGA SKRIFTER

TANAK (GAMLA TESTAMENTET)

Historien om de monoteistiska religionerna startade enligt Tanak/GT någon gång i tidernas gryning när patriarken Abraham vandrade västerut från den sumeriska staden Ur. Anledningen till utvandringen var att Gud hade upprättat ett förbund med Abraham och i samband med detta lovat att Abraham och hans efterkommande skulle besitta landet Kanaan. De enda äkta avkommorna till Abraham var enligt den här historien hebreerna medan araberna var söner till en slavinna och moabiter och ammoniter hade kommit till genom blodskam. Edomiterna, Esaus söner, var visserligen genuina arvingar till Jakob, men Esau hade sålt sin förstfödslorätt för lite soppa och ett bröd och fick aldrig Abrahams välsignelse.

Berättelsen om de olika folken i området runt Jerusalem finns alltså i den judiska bibeln Tanak. Tanak är grunden för alla de tre monoteistiska religionerna, den kallas Gamla Testamentet i den kristna Bibeln och är också, tillsammans med det kristna evangeliet, grunden för predikningarna i Koranen. Skrifterna i Tanak anses vara mycket gamla. De första böckerna skall ha uppenbarats direkt från Gud till Moses på berget Sinai någon gång på 1400- eller 1200-talet före vår tideräkning. David skall ha skrivit sina psalmer på 1000-talet fvt och profeten Jesajas bok skall ha kommit till på 700-talet fvt.

De olika böckerna i Tanak skall ha kommit till under många hundra år men det råder ingen riktig konsensus om när de slutligen sammanställdes i den boksamling som kallas Tanak/Gamla Testamentet. Vissa forskare menar att den slutliga sammanställningen skedde under den hasmoneiska (mackabeiska) eran (153-40 fvt) medan andra menar att det inte skedde förrän under det andra århundradet av vår tideräkning eller till och med ännu senare. Enligt Talmud sammanställdes Tanak år 450 fvt och har inte ändrats sedan dess. Andra har förlagt sammanställningen av Tanak/GT till den rabbinska judaismen efter det första templets förstörelse år 587 fvt.

NYA TESTAMENTET

Tanak, judendomens heliga skrift, kallas alltså i den kristna Bibeln för Gamla Testamentet. Gamla Testamentet kompletterar det Nya Testamentet eftersom de kristna anser att Jesus var den Messias som uppfyllde alla profetior och förutsägelser i Tanak/Gamla Testamentet. Genom detta tog de kristna också över rollen som Guds utvalda förbundsfolk från judarna. Nya Testamentets böcker skall alla vara skrivna under första århundradet av vår tideräkning. Den äldsta boken påstås vara Jakobs brev som sägs härstamma från 40-talet och den yngsta skall vara Uppenbarelseboken som påstås vara skriven i mitten av 90-talet. Två av de fyra evangelierna skrevs enligt den etablerade uppfattningen av Matteus och Johannes som båda var Jesu lärjungar. De två andra skall ha skrivits av Markus som var medarbetare till aposteln Petrus och Lukas som var en av Paulus medarbetare. Lukas står också som författare till Apostlagärningarna.

KORANEN

Koranen sägs vara Guds ord som uppenbarades direkt av ängeln Gabriel till profeten Muhammed mellan åren 610 och 632. Inom islam kallas Koranen bland annat även för ”Sista testamentet” och ”Gud bok” och den är enligt muslimerna den slutliga bekräftelsen på allt det som hade förkunnats av alla föregående profeter i Tanak/GT och NT för världens alla folk.

DEN NYA SANNINGEN OM DE MONOTEISTISKA RELIGIONERNAS HELIGA SKRIFTER

TANAK SKAPADES FÖR ATT UNDERSTÖDJA MACKABÉERNAS KAMP OM ETT NYTT RIKE

De monoteistiska religionernas historia startade år 168 fvt när den seleukidiske härskaren Antiochos IV invaderade det ptolemeiska Egypten i samband med det sjätte syriska kriget. Rom trädde in på Egyptens sida och seleukiderna tvingades lämna Egypten. I samband med det här bröt också ett uppror mot seleukiderna ut i Palestina under ledning av en man vid namn Matthatias och hans son Judas Mackabeus. Judas Mackabeus intog templet i Jerusalem år 164 fvt, men tvingades efter en tid att lämna det när den seleukidiske generalen Lysias invaderade området med sina trupper. Egypten och Rom stödde dock de upproriska mackabéernas kamp mot det seleukidiska riket eftersom de gärna såg att det upprättades en buffertzon mellan seleukidernas rike och det ptolemeiska Egypten.

Från ca 160 fvt arbetade därför de lärde i Alexandria med att skapa ett dokument som skulle ge en historisk legitimitet för mackabéernas rätt till ett eget land i Palestina och makten som överstepräster i Jerusalem. Man utgick från befintliga texter av t.ex. den babyloniske historikern Berossos, den grekiske historikern Herodotos och den egyptiske historikern Manetho, men skapade en historia som handlade om att mackabéernas parti var ett eget avskilt folk med en egen gud, att deras gud från tidernas begynnelse hade utsett dem till att besitta Kanaans land, att de var heliga krigare för denna gud och att han genom sina profeter hade uppmanat dem att utrota alla som inte underordnade sig hans välde. Denna nya historia finns numera i Josephus Antiquities I-XII och den blev grunden för det som sedan blev Tanak / Gamla Testamentet.

Den nya historien som skapades i Alexandria innehöll allt som behövdes för att definiera det nya riket och det nya folket och legitimera mackabéernas maktövertagande i Jerusalem. Där fanns en egen historia som började med jordens skapelse, ett eget land i form av det gamla området Kanaan, en egen kult och en egen instiftare av kulten i form av Moses samt en egen lag som hade skapats från orficismen, Hammurabis lag och den persiska Avesta. Den nya historien skrevs på grekiska men översattes sedan till hebreiska och delades upp i olika böcker. År 153 fvt kunde mackabéerna erövra Jerusalem och etablera sin överhöghet i området däromkring. Jonathan Mackabeus blev som planerat överstepräst och läste för första gången ur den nyskapade religionens heliga böcker i templet i Jerusalem.

JAHAD VAR DE FÖRSTA KRISTNA OCH DE KRIGADE FÖR ATT BEREDA VÄGEN FÖR MESSIAS

Det mackabeiska partiets nya historia var alltså en skapelse av de lärde i Alexandria, och de hade på ett mycket skickligt sätt skapat en filosofi som uppmanade till avskiljande från de omgivande folken, mord, hat, hämnd och religiöst motiverade erövringar av nya landområden. Denna filosofi var mycket potent och gav också tidigt upphov till religiösa motsättningar inom det nya judiska folket. Under Alexander Jannaeus regering (103-76 fvt) ledde dessa motsättningar till fullt inbördeskrig mellan de regerande mackabéerna i Jerusalem (sadducéerna) och upprorsmän som såg sig själva som de enda som följde Mose lagar på rätt sätt, bl.a. genom vattendop. Upprorsmännen kallades bland annat för fariséer (de avskilda) och jahad (församlingen) och de såg Tanak och sina egna religiösa texter som heliga. De religiösa motsättningarna fortsatte under hela tiden fram till romarnas maktövertagande år 6 vt, då de blev ännu intensivare eftersom det heliga landet som Gud påstods ha gett judarna nu styrdes av romerska hedningar. Grupper av jahad, som bland annat kallades seloter och sicarier under den här perioden, motiverade under det första århundradet sitt motstånd mot Rom med de profetior om ett utlovat teokratiskt rike under ledning av Messias som fanns i Tanak och i deras egna texter. Under det första judiska kriget (66-73 vt) gömde de upproriska sicarierna sina egna heliga texter tillsammans med skrifterna från templet i Jerusalem i grottor i Qumran där de vilade ända fram till 1940-talet.

KEJSAR HADRIANUS SKAPADE ETT NYTT EVANGELIUM FÖR ATT LUGNA JAHAD/CHRESTIANI

De judiska upprorsmännen, som kallades chrestiani av romarna, besegrades i grunden i det första judiska kriget och templet i Jerusalem som varit rörelsens fokalpunkt förstördes. Trots det fortsatte de judiska upproren runt om i romarriket. Det andra judiska kriget, kitoskriget som pågick under åren 115 till 117, var enormt kostsamt för romarna och skakade romarriket i dess grundvalar. Den romerske kejsaren Hadrianus lät därför omkring år 120 ställa samman ett evangelium till judarna som berättade att den Messias som de väntade på och försökte bereda vägen för genom sina krig mot romarna redan hade kommit! Han hade fötts under Herodes regeringstid och hade uppfyllt alla profetior i Tanak och Enoks bok genom att födas av en jungfru, kallas Immanuel, vara av Davids hus, bli hyllad av vise män från Östern, vara utkorad redan i moderlivet av ängeln Gabriel osv. Genom berättelsen om Jesu korsfästning visade Hadrianus att Jesus också hade uppfyllt profetian i Psalm 22. Att han också hade varit en medlem av jahad/chrestiani själva visades genom att man vävde in fragment från jahads egna texter i evangeliet. Målet med det nya evangeliet var att omvända jahad/chrestiani från selotiska religiösa krigare till fredliga filosofer och Jesus fick därför också predika de grekiska mysteriernas kärlek och frid i Pythagoras efterföljd.

Hadrianus instiftade en ny kult av Jesus Messias, men de selotiska judarna köpte inte budskapet att den Messias som de stred för att bereda vägen för redan skulle ha kommit. Ett tredje judiskt krig bröt därför ut och rasade i Judea mellan åren 132 och 135. Den judiska messianska upprorsrörelsen utplånades nu slutligen, men den nya kristendomen som Hadrianus hade startat levde vidare.

IRENAEUS SKAPADE EN NY KRISTEN HISTORIA MED APOSTELN PAULUS OCH FYRA EVANGELISTER

På 180-talet delade Kyrkofadern Irenaeus upp Hadrianus evangelium, som finns bevarat i Diatessaron, i fyra delar och skapade Paulus och Apostlagärningarna samt epistlarna från de olika apostlarna och därigenom tillkom det vi kallar Nya Testamentet. I denna nya kristna kanon införlivade Irenaeus också den judiska skriftsamlingen Tanak under namnet Gamla Testamentet. Därigenom levde den partiske och hatiske krigsguden, som hade skapats i Alexandria för att motivera ett heligt krig mot seleukiderna, vidare inom kristendomen.

Den anda som skapat inre strider och fraktioner inom judendomen i ett par hundra år levde också vidare inom kristendomen och man stred bland annat om huruvida Jesus Kristus hade en eller två naturer. Besluten vid kyrkomötet i Efesos år 431 att Maria var Guds moder och i Chalcedon år 451 att Kristus hade två naturer, en gudomlig och en mänsklig, accepterades inte av nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten som tillsammans kallas de orientaliska kyrkorna.

MUHAMMED VAR EN KRISTEN SOM FÖRENADE JUDEKRISTNA OCH KRISTNA MOT POLYTEISTERNA I MECKA

Muhammed (ca 570-632) levde i Mecka som styrdes av hans egen klan. Maktcentrum fanns i templet Kaba där man tillämpade den traditionella polyteistiska religionen i området. Muhammed var dock en kristen som levde i ett kristet äktenskap. Han var en av de ledande i en maktkamp i Mecka mellan kristna som ville kasta ut polyteismen och införa kristendomen och de makthavande i staden som dyrkade de traditionella gudarna i Kaba. Muhammeds strategi var att förena alla Bibelns folk - alltså både de judekristna som lydde Mose lag i Tanak/GT och erkände Jesus som Messias och de kristna som vördade både Gamla och Nya Testamentet - mot de avgudadyrkande polyteisterna. År 622 flyttade Muhammeds grupp av monoteister till Yatrib (Medina) där han började ena judekristna, kristna nestorianer och kristna sabier (ghassanider) mot polyteisterna i Mecka. År 630 kunde Muhammeds trupper erövra Mecka och ta makten över templet Kaba som omvandlades till en monoteistisk helgedom. Efter Muhammeds död avskildes islam som en egen religion.

KUNSKAP OM RELIGIONERNAS FUNDAMENT BEHÖVS FÖR ATT MINSKA PROBLEMET MED FUNDAMENTALISM

En stark drivkraft bakom mitt arbete med de monoteistiska religionernas uppkomst är det förtryck, den terrorism och de s.k. heliga krig som alltid har följt i dessa religioners spår. Om dessa texter är Guds ord, vilket företrädare för alla de tre monoteistiska religionerna menar, varför ger dessa ord då upphov till död och lidande i århundrade efter århundrade? Ofta hör man att man inte skall skylla religiös extremism och religiöst våld på de heliga skrifterna, det är i stället människorna som inte förstår att tolka dessa skrifter på rätt sätt. Men jag menar tvärt om att de som utför terror och mord i de monoteistiska religionernas namn verkligen lever efter de grundläggande principerna i dessa religioner.

Tanak/Gamla Testamentet skapades för att legitimera kriget för ett självständigt mackabeiskt rike med centrum i Jerusalem och för att gjuta mod i dem som deltog i detta krig. Därför skapades ett budskap som är extremt avskiljande, hatiskt och våldsamt. Jahad avskilde sig därefter från de regerande mackabéerna och skapade sina egna texter, t.ex. Församlingsregeln och Krigsrullen, för att propagera för martyrskap och heliga krig för att bereda vägen för ett rike enbart byggt på Mose lag under ledning av den Messias som hade utlovats i Jesajas profetia.

Hadrianus försökte föra ut ett nytt budskap om Jesus Messias som en fredlig filosof och skapa en ny kult av honom för att lugna de upproriska judarna, men misslyckades. Däremot levde Hadrianus nya religion vidare i den romerska kristendomen och Irenaeus såg till att åter lyfta fram gudsfruktan, religiöst martyrskap och fundamentalistisk renlärighet i den nya kristna kanon som han skapade. Den anda av avskiljande och hat mot alla utanför den egna gruppen, definierade som oheliga syndare, som hade inympats i mackabéernas nya religion och förts vidare och accentuerats i Jahad, fördes därmed vidare i den romerska kristendomen.

Inställningen att det bara finns en enda sanning och ett enda sätt att dyrka Gud hade lett till splittring inom den judiska religionen ända sedan den skapades. Denna splittring fortsatte inom den romerska kristendomen när judekristna och gnostiker uteslöts genom Irenaeus och de andra kyrkofädernas ansträngningar under det andra och tredje århundradet. Den romerska kyrkan splittrades sedan återigen när de orientaliska kyrkorna på 400-talet avskildes på grund av strider om vad som var den rätta läran.

Muhammed enade de kristna nestorianerna som han själv tillhörde, de monofysitiska ghassaniderna och de judekristna evjoniterna för att kriga mot polyteisterna som regerade i Mecka. Muslimerna var judar och kristna som trodde på att Jesus hade varit Messias, och de tog naturligtvis med sig den judekristna andan av hat mot och avskiljande från oliktänkande. Koranen innehåller kristen propaganda för ett heligt krig mot polyteisterna med argument om att Bibelns lära är den enda rätta och att syndarna och avgudadyrkarna är dömda av Gud till att dödas och hamna i helvetet. På grund av att judekristna ingick i Muhammeds förbund kom också de judiska sederna med lydnad under Mose lagar och omskärelse, som de judekristna inte kunde kompromissa om, att inlemmas i islam. Den judekristna andan av religiös renlärighet, heligt krig, hat och avskiljande ledde också till att islam redan tidigt splittrades i olika fraktioner med inbördeskrig som följd.

Även idag lever vi med det dödsbringande arv av hat, avskiljande och heliga krig som härstammar från den propaganda som skapades av mackabéerna, jahad/chrestiani, Irenaeus och Muhammed. De budskap som fördes fram genom profeter som Moses, Messias, Paulus och Muhammed var i verkligheten politisk propaganda, men ses fortfarande av religiösa fundamentalister som gudomliga budskap som förmedlats direkt från Gud till mänskligheten och som måste åtlydas till varje pris. Problemet är bara att de heliga skrifterna i form av Tanak, Bibeln och Koranen är mänskliga konstruktioner som kan tolkas på oändligt många sätt. Det enda som är konstant genom hela deras historia är att de leder till splittring, krig

och förtryck om man följer dem. Så länge som budskapen i Tanak, Bibeln och Koranen förs fram som Guds ord kommer de också att leda till våld, förtryck och elände i världen.

Idag har vi fått en situation där antalet offer för terrorattacker ökar kraftigt. Från 2012 till 2013 ökade detta antal med 60 procent till cirka 18 000 dödade människor. De flesta av dessa offer skördades i Irak, Afghanistan, Pakistan, Nigeria och Syrien. I Afghanistan dödades år 2013 enligt uppgift 8 615 människor i kriget mellan regering och talibaner.

Problemet med religiöst motiverat våld har eskalerat under 2014. Bara under november 2014 dödades 5 042 människor i jihadist-attacker världen över enligt en sammanställning från BBC i samarbete med det internationella centret för radikaliseringsstudier (ICSR). Under den här månaden skedde 664 attacker i 14 länder. Terrororganisationen Islamiska Staten (IS) låg bakom majoriteten, 44 procent, av attackerna. Det mest drabbade landet är Irak där 1 770 människor dödades i 233 attacker bara under november 2014. Nigeria är det näst farligaste landet med 786 döda i 27 attacker. Nästan alla var civila som dödades i stora attacker av terrororganisationen Boko Haram. Afghanistan innehar tredjeplatsen i jihadistrelaterade mord där 782 personer miste livet i attacker utförda av talibaner.[1]

Kvinnor kidnappas, våldtas och förtrycks i Guds namn av islamister. Flickor dödas för att de vill gå i skolan och lärare mördas för att stänga skolor för flickor i vissa muslimska länder. Journalister kidnappas och mördas och därigenom mördas det fria ordet. Demokrati och jämlikhet motarbetas med alla till buds stående medel av monoteistiska fundamentalister. Vetenskap och forskning bekämpas av sådana som anser sig sitta inne med den enda sanningen. De människor som drabbas av religiöst motiverat våld och förtryck är inte i första hand vi i västvärlden, utan människor i muslimska länder och länder där islamister vill ta makten som t.ex. Nigeria.

Den religiösa fundamentalism och terrorism som är kopplad till de monoteistiska religionerna kan bara utrotas genom att fundamentet för dessa religioner rycks undan. Och fundamentet för de monoteistiska religionerna är tron på att deras respektive heliga skrifter innehåller Guds ord som förmedlats direkt från honom via olika profeter. På detta sätt blir dessa skrifter den enda sanningen, och de som ansluter sig till någon av de monoteistiska religionernas sekter blir de utvalda och heliga som skall återuppstå på domens dag medan alla andra är orena syndare som skall drabbas av Guds vrede, utrotas och brinna i helvetet.

Genom att vi förstår *vilka* som skapade dessa texter, *när* de gjorde det och *varför* kommer också dessa texters förödande inverkan på mänskligheten på sikt att minska. Du har nu själv en möjlighet att läsa vad jag har skrivit och själv avgöra vad du tror är sanningen om de monoteistiska religionernas uppkomst. Alla vi som lever i något land som präglats av någon av de monoteistiska religionerna är medvetet eller omedvetet påverkade deras destruktiva läror om mänsklighetens arvsynd, kvinnans orenhet och lägre värde, att vissa folk eller religioner är utvalda av Gud, nyttan av religiösa krig och martyrskap samt Guds krav på underkastelse under religiösa lagar om etnisk renhet, människors olika värde, ren och oren mat och så vidare.

Vi kan alla påverka världens framtida utveckling genom att i vårt eget inre röja undan dessa gamla destruktiva föreställningar om det gudomliga och om oss själva. På det sättet kommer vi att hjälpa oss själva framåt i vår egen själsliga och andliga evolution och genom att mänskligheten är en enda stor familj hjälper vi därmed också alla andra framåt.

[1] http://www.svt.se/nyheter/varlden/sju-dodas-varje-timme-av-jihadister

FAS 1. TANAK SKAPAS I ALEXANDRIA FÖR ATT STÖDJA MACKABÉERNA

PTOLEMÉERNA UNDERSTÖDJER MACKABÉERNAS KAMP OM MAKTEN I JERUSALEM MED EN NY HISTORIA

Genom det arbete som jag har gjort har det trätt fram en helt ny sanning om när, var, av vilka och varför Bibelns olika böcker skapades. Precis som i Bibeln börjar historien med Tanak/GT, men den börjar inte alls på det etablerade sättet. I stället startar historien om de monoteistiska religionernas heliga skrifter år 170 fvt när seleukiderna invaderade Egypten.

DET SJÄTTE SYRISKA KRIGET

År 170 fvt regerade Antiochos IV Epifanes i det seleukidiska riket och i Egypten var hans systerson, den cirka sextonårige Ptolemaios VI Filometor, kung. Ptolemaios VI Filometor var gift med sin syster Cleopatra II. Det här året bröt det sjätte syriska kriget mellan det ptolemeiska Egypten och seleukidernas rike ut. Nu gjordes Cleopatra II och kungens yngre bror Ptolemaios VIII Eurgetes till medregenter tillsammans med Ptolemaios VI. Följande år invaderade den seleukidiske härskaren Antiochos IV Egypten, belägrade Alexandria och krävde att Ptolemaios VI Filometor skulle få nya rådgivare.

År 168 fvt invaderade Antiochos IV åter Egypten och belägrade Alexandria. Han verkar till och med ha utropat sig till kung av Egypten. Romarna intervenerade dock och beordrade Antiochos att lämna Egypten. Under de följande åren samregerade bröderna Ptolemaios VI och Ptolemaios VIII i Egypten men detta skedde inte utan interna strider. År 164 fvt fördrevs Ptolemaios VI Filometor av sin bror Ptolemaios VIII och sökte stöd hos romarna. Ptolemaios VI Filometor återvände året efter och tog med Roms stöd åter makten över Egypten och Cypern. Ptolemaios VIII blev nu kung i Cyrenaica, ett område i nordöstra Libyen.

MACKABÉERNA GÖR UPPROR OCH INTAR JERUSALEM EN FÖRSTA GÅNG

Området kring Jerusalem verkar ha haft ett visst självbestämmande som grundades på översteprästämbetet, men man betalade tribut till seleukiderna och stod förstås i kraftig beroendeställning till dem. När översteprästen Simon II dog år 175 fvt bröt en strid om makten ut mellan hans söner Jason och Onias III. Det fanns också andra pretendenter, en man vid namn Menelaus sattes in som överstepräst av den seleukidiske kungen och han innehade ämbetet mellan 171 och 161 fvt. I samband med strider mellan Menelaus och Jason invaderade den seleukidiske kungen Antiochos IV Jerusalem år 167 och återinsatte Menelaus som hade avsatts av Jason. Antiochos IV startade också år 167 fvt ett nytt härtåg i öster i ett försök att återta de östliga provinser som gått förlorade.

I den här maktkampen dök en grupp under ledning av en man vid namn Mattathias upp i samband med Antiochos invasion och Menelaus återinsättande. Mattathias parti startade ett uppror mot seleukiderna. Mattathias dog dock redan i början av upproret och ledningen för gruppen togs över av hans son Judas. Judas Mackabeus tog kontroll över templet i Jerusalem år 164 fvt, men han och hans parti förlorade återigen denna maktposition år 163 fvt när den seleukidiske generalen Lysias invaderade Judéen. Trots sitt överläge såg sig Lysias plötsligt tvungen att återvända till Antiokia för att bevaka sina egna intressen i de interna seleukidiska maktstriderna. Han ingick därför, enligt den accepterade historien, en uppgörelse med Judas där dennes parti tillförsäkrades religionsfrihet.

EN DELEGATION FRÅN MACKABÉERNA FÅR ROMARNAS GODKÄNNANDE AV DET NYA RIKET ÅR 161 FVT

Judas Mackabeus sände år 161 fvt en delegation till Rom under ledning av en man vid namn Eupolemus för att tillförsäkra sig romarnas stöd och godkännande. Romarna hade naturligtvis intresse av att det seleukidiska riket försvagades och att Egypten, som man redan hade ett stort inflytande över, skyddades från ytterligare attacker från seleukiderna och de uppmuntrade därför gärna separatistiska tendenser inom det seleukidiska riket. Den mackabeiska delegationens petition godtogs också och romarna erkände ett fristående mackabeiskt rike, men det skulle ta flera år av strider innan detta blev en politisk realitet.

PTOLEMAIOS VI FÖRLORAR ROMS STÖD OCH UNDERSTÖDJER DET MACKABEISKA PARTIET (ÅR 161 FVT)

Samma år som mackabéernas delegation reste till Rom, alltså år 161 fvt, råkade Ptolemaios VI Filometor ut för Roms vrede. Ptolemaios VI och hans bror Ptolemaios VIII hade ju stridit om makten i Egypten och år 163 fvt hade Ptolemaios VI tagit makten i Egypten med Roms stöd medan brodern Ptolemaios VIII blev regent i Cyrenaica. Men Ptolemaios VIII var inte nöjd med denna fördelning utan år 161 fvt försökte han ta makten över Cypern som lydde under Ptolemaios VI, vilket dock misslyckades. Ptolemaios VIII hade dock fått Roms stöd för planen att erövra Cypern och när planen misslyckades sände romarna hem Ptolemaios VI:s ambassadörer från i Rom.

Under det här året fick alltså mackabéerna Roms tillåtelse att försöka upprätta ett eget rike med centrum i Jerusalem och Ptolemaios VI miste (i alla fall för ett tag) Roms stöd. Oavsett i vilken ordning detta skedde blev resultatet i alla fall att Ptolemaios VI beslutade sig för att stödja mackabéernas ansträngningar att erövra Jerusalem och området däromkring. Antingen för att han fick en befallning från sina allierade i Rom att göra det, eller för att han hade mist stödet från Rom och att behovet av att skapa en buffert mot seleukiderna därför plötsligt hade ökat.

Judas Mackabeus hade alltså tagit kontrollen över templet i Jerusalem år 164 fvt men han och hans parti förlorade återigen denna maktposition år 163 fvt när den seleukidiske generalen Lysias invaderade Judéen. Erövringen av makten i Jerusalem, där innehavet av överstеprästämbetet var nyckeln, hade visat mackabéerna att det var möjligt att uppnå målet men förlusten av positionen året efter visade dem att de behövde stöd utifrån. Detta stöd sökte de nu hos den regerande härskaren Ptolemaios VI och hans rådgivare i Alexandria. Man hade en gemensam fiende i Antiochos IV och det seleukidiska riket och mackabéerna trodde därför att de kunde förvänta sig stöd från det hållet.

Egypten hade invaderats av seleukiderna både 170 och 168 fvt och ptoleméerna hade all anledning att understödja skapandet av en självständig buffertzon i Palestina. I slutet av 160-talet fvt hade den egyptiske kungen Ptolemaios VI och hans rådgivare i Alexandria fortfarande i mycket färskt minne hur den seleukidiske härskaren Antiochos IV hade invaderat Egypten några få år tidigare, belägrat Alexandria och till och med utropat sig till härskare. Detta måste ha varit en förfärlig upplevelse av utsatthet och förödmjukelse och ett återupprepande var naturligtvis något som måste förhindras till varje pris. Dessutom var Ptolemaios VI position internt i Egypten fortfarande osäker och ifrågasatt, han hade inte råd med ett nytt krig med seleukiderna. Det var alltså ett krav för det ptolemeiska väldets överlevnad att det upprättades ett skydd mot nya invasioner från seleukiderna.

Det var dessa storpolitiska drivkrafter som gjorde att de ptolemeiska härskarna stödde den mackabeiska befrielsekampen genom att bland annat låta skapa en ny historia som skulle stödja deras anspråk i biblioteket i Alexandria. De lärde i biblioteket i Alexandria skulle naturligtvis inte ha gjort detta arbete utan att ha en befallning från högsta ort, alltså från kungen och hans närmaste rådgivare. Någon gång runt år 160 fvt började man därför att arbeta med att skapa en historisk motivering för det nya rike som man hoppades skulle

avsöndras från seleukidernas område och en berättelse som skulle ingjuta stridslystnad i mackabéernas stödtrupper. Det här var mycket viktigt ur politisk synpunkt för härskaren Ptolemaios VI och hans rådgivare, och man verkar ha involverat de allra främsta av de lärde i biblioteket i Alexandria i arbetet.

FÖRLAGAN TILL TANAK BEVARADES I JOSEPHUS HISTORIA

Den nya nationella historia som skapades i Alexandria omkring år 160 fvt blev förlagan till Tanak/Gamla Testamentet. Den nya historien skrevs på grekiska och den har faktiskt bevarats i det som numera kallas *Judiska fornminnen* på svenska eller *Antiquities of the Jews* på engelska. Författaren till denna historia anses vara Josefus som skall ha levt mellan åren 37 och 100 vt. Hur förlagan till Tanak/GT hamnade Josefus historia, och vem Josefus egentligen var, beskriver jag i kapitlet *Tiberius Alexander skriver böckerna om det judiska kriget och om den judiska historien* på sid 183. I citat från Josefus texter använder jag fortsättningsvis den engelska formen av hans namn och namnen på hans böcker (Josephus/Antiquities) eftersom citaten hämtats från de engelska texterna.

DE LÄRDE I ALEXANDRIA SKAPAR EN NY HISTORIA SOM GRUND FÖR MACKABÉERNAS NYA RIKE

I Alexandria fanns den perfekta miljön för allt intellektuellt arbete i det stora biblioteket som hade grundats omkring år 280 fvt av Ptolemaios II av Egypten. Bibliotekskomplexet var det största i den dåtida världen och där fanns i stort sett allt som hade skrivits på något känt språk. Den synkretism av egyptiska och grekiska föreställningar som skapades i Alexandria gav upphov till det som numera kallas hermetism. Denna filosofi var bland annat förbunden med mysterierna, med Hermes som sågs som samma kraft som den egyptiske Thoth, med astrologi samt med teologen Musaeus som sades ha grundat orficismen.

I Alexandria hade man tillgång till de bästa vetenskapsmännen och alla världens betydande texter, och man hade också erfarenhet av att skapa nya gudar och nya kulter. Till exempel hade man skapat kulten av Serapis som var en kombination av de egyptiska gudarna Osiris och Isis och element från de grekiska mysterierna där man såg Osiris som en variant av Dionysos. Det var en miljö där man kunde skapa en ny historia för ett nytt rike utifrån allt sitt samlade vetande om historia och religion, och den historia som man skapade kom också att leva vidare i de monoteistiska religionerna i mer än två tusen år.

Eftersom man inte känner till så mycket om de lärde som verkade vid biblioteket i Alexandria vid den här tiden är det omöjligt att säkert säga vilka som egentligen skapade mackabéernas nya historia. Men en gissning kan vara att Aristarchos från Samothrake var inblandad. Aristarchos från Samothrake hade studerat för huvudbibliotekarien i Alexandria och senare verkat som lärare för Ptolemaios VI. Han var själv även huvudbibliotekarie i biblioteket i Alexandria mellan ca 153-145 fvt. Aristarchos skall ha haft ett oöverträffat minne och han gjorde en kritisk granskning av de homeriska eposen där han avvisade sådant som han bedömde som senare tillägg. Aristarchos var en filolog, alltså en person som älskar (philos) logos.

En annan lärd som var aktuell i Alexandria vid den här tiden var Apollodoros från Aten. Apollodoros hade bland annat Aristarchos från Samothrake som lärare. Han var en grekiska forskare, historiker och grammatiker som bland annat skrev en grekisk historia på vers samt en detaljerad historia om den grekiska religionen. Apollodoros tillskrivs en tidig etymologi, kanske den första som skrevs i Alexandria. Etymologi är läran om ords härledning och det är detta intresse, tillsammans med intresset för historia och grekisk religion, som får mig att tro att Apollodoros från Aten var en av de personer som var direkt inblandade i skapandet av mackabéernas nya historia.

För det första finns det nämligen ett flertal härledningar av olika namns betydelse i de första delarna av Antiquities (som alltså är underlaget till Moseböckerna). Om man tänker

på att mackabéernas nya historia skapades omkring år 160 fvt, alltså tidigt under den period som Apollodoros från Aten som var den förste etymologen i Alexandria var verksam, så är det ganska troligt att just han var upphovet till alla dessa etymologiska tolkningar. Det är också tydligt att Apollodoros diskussioner om ordens härledningar inte följde med in i den version av mackabéernas nya historia som i nästa steg blev Tanak/GT. Etymologin var ju en vetenskap som vid den här tiden inte hade någon relevans utanför Museion i Alexandria.

I Antiquities I sägs den förste mannen ha fått namnet Adam, som betyder röd på hebreernas tungomål, eftersom han skapades av röd jord. Eva betyder ”alla människors moder”. Av de fyra floderna som rinner upp i Eden betyder namnet på floden Phison (Ganges) “en myckenhet”, Eufrat betyder antingen ”utspridande” eller en blomma, Tigris betyder något som är snabbt och smalt och Geon (Nilen) betyder något som uppstår i öster. Adams och Evas söner hette Kain som betyder ägodel och Abel som betyder sorg. Namnet Melchisedek betyder ”den rättfärdige kungen”. Namnet Isak betyder skratt, Reubel (Reuben) betyder ”Gud har visat nåd”, Simeon (Simon) betyder ”Gud har hört hennes bön”, Levi betyder ”bekräftar vänskap” och Judah betyder ”tacksägelse”. Alla dessa etymologiska härledningar saknas däremot i motsvarande avsnitt i Tanak/GT.

För det andra sattes, som vi snart skall se, mackabéernas nya nationella historia samman av material från historiker som Berossos, Herodotos och Manetho, vilket visar att den som hade huvudansvar för upplägget var en lärd historiker. För det tredje ingår den grekiska religionen som ett viktigt inslag i Antiquities I-XII som blev underlag för Tanak/GT, t.ex. genom att pytagoreiska och orfiska element ingår och genom att den nya religionens festdagar inspirerades av grekiska festdagar. Sammantaget ger detta mig intrycket att Apollodoros från Aten var huvudansvarig för innehållet i mackabéernas nya historia eftersom alla hans huvudintressen återspeglas i arbetet och genom att han hade direkt stöd från huvudbibliotekarien Aristarchos från Samothrake som i sin tur var nära knuten till kungen, Ptolemaios VI.

GÅTOR I TANAK/GT SOM FÖRKLARAS GENOM FÖRLAGAN I ANTIQUITIES

Det finns ett antal gåtor i Tanak/GT som människor funderat över genom tiderna men som får sin förklaring genom Antiquities. Sådana gåtor handlar till exempel om hebréernas ursprung och vilka folk som egentligen beskrivs i historien om Noas söner.

VILKA VAR HEBREERNA?

Vilka var egentligen hebréerna? I Bibeln nämns de för första gången i samband med Abrams krig mot de fyra kungarna i 1 Mos 14, här är han redan en hebré. Det enda vi vet om Abrams härstamning före detta är att han var av Terachs släkt. Varför Abram, som enligt Bibeln var av Terachs släkt, skulle kallas hebré är en av de bibliska gåtor som människor funderat över. Naturligtvis finns nyckeln i Antiquities. Urfadern var egentligen Heber och därför kom släkten att kallas hebréer. I den svenska översättningen av Tanak/GT heter han Ever, vilket förstås gör det svårare att genomskåda sambandet.

> *I will now treat of the Hebrews. The son of Phaleg, whose father Was Heber, was Ragau; whose son was Serug, to whom was born Nahor; his son was Terah, who was the father of Abraham, who accordingly was the tenth from Noah, and was born in the two hundred and ninety-second year after the deluge; for Terah begat Abram in his seventieth year. Nahor begat Haran when he was one hundred and twenty years old; (Antiquities I 6:5)*

Den här genealogin härstammar enligt Antiquities från Berossos berättelse från skapelsen och framåt, där han beskriver mytologiska härskare fram till den tionde generationen efter floden.

> *Berosus mentions our father Abram without naming him, when he says thus: "In the tenth generation after the Flood, there was among the Chaldeans a man righteous and great, and skilful in the celestial science." (Antiquities I 7:2)*

Abram och hebréerna var alltså ett nyckelbegrepp i den nya historien, men i Bibeln dyker hebréerna upp utan att man får någon förklaring till vad begreppet står för. Sedan blir det plötsligt synonymt med Kanaan, landet där Jakob levde, eftersom hans son Josef säger att han rövats bort från hebréernas land i 1 Mos 40:15. I *Antiquities II* berättar Josef för farao att han är "en av de ädlaste av hebréernas stam".

HEBREERNA VAR EGENTLIGEN KALDÉER OCH OCKSÅ HYKSOS

Bibelns släkthistoria överensstämmer med Antiquities i alla led från Noa till Abram, men i Bibeln fattas en detalj som däremot är en viktig nyckel till synen på släktförbindelserna i historien i Antiquities. Precis som i Bibeln sägs det i Antiquities att Abrams förfader var en av Sems fem söner, och att han hette Arphaxad (Arpakshad). Men i Antiquities tillägger man också att Arphaxad gav namn åt (var upphov till) kaldéerna! *Arphaxad named the Arphaxadites, who are now called Chaldeans. (Antiquities I 6:4)*

Det här förklarar varför Abram och de andra började sin vandring i Ur i Kaldéen (Sumer), det berodde naturligtvis på att de var kaldéer. Men varför skulle författarna till den nya historien vilja göra folket till kaldéer? Det hade varit lättare att låta dem vara araméer eftersom det var dessa som enligt Antiquities, och antagligen ursprungligen Berossos, var arvtagare till näraliggande områden som Syrien och Damaskus. Men i den nya historien är Abraham, Moses och de andra profeterna kaldéernas arvtagare. Kaldéerna var enligt den allmänna uppfattningen de genom tiderna största vetenskapsmännen, prästerna och magikerna. Mose förmåga att förvandla käppar till ormar, vatten till blod och så vidare, var i det perspektivet inget annat än ett arv av magisk kunskap från de kaldeiska urfäderna.

Men Abram (Abraham) och hans släkt kallas inte kaldéer utan hebréer, och det berodde som vi skall se på att författarna till den nya historien ville göra det nya folkets stamfäder till de hyksos (ha ibrw) som en gång enligt historikern Manetho hade regerat i Egypten och drivits ut därifrån bort mot landet Kanaan (s 23). Beteckning "ha ibrw" blev i nästa steg hebréer.

LÄNDER OCH FOLK

I Bibeln finns en genealogi som utgår från Noa som överlevde den stora floden. Från Noas tre söner Sem, Ham och Jafet hade sedan hela jorden befolkats. Det är ofta ganska svårt att förstå vilka folk och länder som beskrivs i den här stamtavlan i Bibeln, men i Antiquities finns den ursprungliga versionen. Beskrivningen av jordens folk är i allmänhet mycket logisk i Antiquities. Den förste var Noa och efter honom blev hans söner stamfäder för alla jordens invånare. Jafet var området från Taurusbergen (gräns mellan Mindre Asien och Syrien) genom Europa till Cadiz. I det här området fanns kelter, skyter, greker, traker, frygier, kappadokier och invånare i Kilikien och Paflagonien. Dessutom nämns Cadiz på iberiska halvön som sannolikt grundades av greker, samt den grekiska staden Tarentum i södra Italien. Att mederna nämns i det här sammanhanget verkar däremot vara ett misstag, det var antagligen ursprungligen något annat område som avsågs, kanske Makedonien.

Ham var Afrika med Egypten, Libyen och Etiopien. Här blir det hela en aning förvirrat i Antiquities eftersom författarna gjorde Kanaan till en avläggare från Afrika. I det här sammanhanget har man också lagt in en historia om att Ham såg sin fars blygd men att förbannelsen för detta drabbade Kanaan.

Sem var området från Syrien och österut via Babylonien, Assyrien, Elam och bort till Gandhara som låg i nuvarande nordöstra Pakistan. Lydierna nämns också som invånare i Sems område vilket är underligt, de borde ju rätteligen tillhöra Jafet eftersom de levde i Mindre Asien.

Men bortsett från placeringen av mederna och lydierna är genealogin i Antiquities i det stora hela korrekt om man ser den som en beskrivning av befolkningar i olika geografiska områden. Och varifrån kom då denna beskrivning ursprungligen? Författarna till Antiqui-

ties satte säkert inte ihop den på egen hand och den verkar inte heller direkt avspegla ett perspektiv med ursprung i Alexandria. Det mest logiska är förstås att genealogin i Antiquities hämtades från Berossos kaldeiska historia. Kaldéerna var kända för sina genealogier och att Berossos hade skrivit om Noa vet man från andra källor. Berossos skrev sin historia efter Alexander den stores erövring, vilket förklarar att städer som Cadiz och Tarentum som hade grundats av grekerna förekommer i beskrivningen. Nu kände babylonierna säkert till mer om Indien än Gandhara och de kände säkert också till Kina, men antingen valde Berossos inte att ta med dessa områden i sin beskrivning eller också rationaliserade författarna till Antiquities bort den delen. Det är också betecknande att romarna inte nämns i genealogin för Noas söner. Romarna blev en maktfaktor när de mellan år 272 och 270 fvt erövrade Tarent och Rhegion, de sista fria grekiska städerna på den italiska halvön, vilket alltså skedde efter det att Berossos hade skrivit sin kaldeiska historia någon gång runt 280 fvt.

OFIR

Historien om Ofir är ytterligare en orsak till att författarna till Antiquities inte kan ha varit de som ursprungligen skrev berättelsen om de folk som härstammade från Noas söner. Ofir var ju som vi såg ovan en del av Joktans område och låg i Gandhara i nuvarande nordöstra Pakistan. Men i berättelsen om kung Salomo i Antiquities VIII 6 låter man honom äga land vid Röda Havet och skicka skepp att hämta guld i Ofir. Här sägs Ofir vara samma sak som Aurea Chersonesus, den stora halvö i Sydostasien där numera Thailand ligger. Det här visar som jag ser det att författarna till Antiquities själva inte riktigt hade förstått den geografiska beskrivning som de hade lagt in i sin historia.

MAGOG

Magog var stamfar för skyterna. De mest betydande skytiska grupperna var boskapsskötare på stäppen mellan Dnestr och Don. Under 500-talet fvt blev kontakter med grekiska städer vid norra Svarta Havet viktiga och omkring år 512 fvt slog skyterna tillbaka den persiske storkonungen Dareios I:s försök att underkuva dem.

I Hesekiels profetia kapitel 38 och 39 dyker Magog upp för andra och sista gången i Tanak/GT och där profeterar Hesekiel mot storfursten Gog i landet Magog som gör krigsförberedelser mot Israel. Israels gud skall sända eld mot Magog och alla dem som lever i trygghet på öarna (grekerna). Då skall de inse att han är Herren. Här har man tydligen trott att Magog var någon grekisk furste, för skyterna lär väl aldrig ha förberett något krig mot Palestina.

HENOK

En av de gåtfulla personerna i Tanak/GT är Henok som försvinner på ett mystiskt sätt (1 Mos 5:22-24). I Antiquities försvinner faktiskt Henok lika spårlöst som i Bibeln, men här kallas han förstås för Enok (Antiquities I 3:4). Författarna till den nya historien avsåg tydligen att beskriva någon som gick över till gudavärlden utan att det blev kvar någon död kropp efter honom. I Bibeln försvann nästa led i kedjan, men i Antiquities var Enok/Henok en föregångare till profeten Elia. Långt senare i Antiquities dyker Enok/Henok nämligen upp för andra och sista gången som ett bevis på att Elia var lika gudomlig som sin företrädare Enok/Henok (Antiquities IX 2:2).

ÄNGLARNA OCH MÄNNISKORNAS DÖTTRAR

Precis före berättelsen om Noa och floden i Första Mosebok finns en episod om änglar som låg med människornas döttrar, och i samband med det blev människornas ålder begränsad till 120 år (1 Mos 6:1-4). Denna passus har inte samband med något annat i Bibeln. I grundberättelsen i Antiquities är det som straff för människornas samröre med änglavärsendena som livslängden begränsas och den stora floden kommer över jorden. Det är

också på grund av att han reagerat mot detta bruk som Noa räddas undan katastrofen (Antiquities I 3:1). Men den ursprungliga logiken i Antiquities har försvunnit i Tanak/GT.

AMRAM OCH MIRJAM

En annan gåta handlar om Amram och Mirjam. Amram är Moses och Arons far, men han nämns bara en enda gång i Bibeln. Moses, Aron och Mirjam är frukter av ett incestuöst förhållande mellan Amram och hans faster (2 Mos 6:20). I Antiquities är denna historia mycket mer logisk. Först berättar en egyptisk skrivare, alltså präst, att det skall födas ett barn bland hebréerna som skall upphöja hebréerna och förödmjuka egyptierna. Farao utfärdar då ett påbud att alla nyfödda hebreiska pojkar skall kastas i floden. Nu dyker Amram upp. Han är en välbärgad hebré vars hustru väntar barn. Amram oroar sig för det väntade barnet och ber gud att han skall förskona hebréerna eftersom de aldrig överträtt lagarna för det rätta sättet att dyrka gud. Då visar sig en gud eller en ängel för Amram i en dröm och berättar att det barn som skall födas skall bli känt över hela världen, och att det även skall födas en bror som skall bli en präst för evärdliga tider. Föräldrarna grips av bävan vid detta besked, men allt går som förutsagt. När barnet föds behåller man honom först i tre månader, men sedan sätts han ut i en ark på floden. Men pojkens syster Mirjam håller ett vakande öga över honom (Antiquities II 9:3).

Mirjam sägs i Bibeln vara Arons syster när hon för första gången oväntat dyker upp vid uttåget ur Egypten och spelar tamburin. Sedan förekommer hon i en episod i 4 Mos 12 där hon plötsligt blir vit som snö av spetälska varefter hon dör i 4 Mos 20. I Antiquities hör vi däremot tal om Mirjam redan när hon från stranden håller uppsikt över Moses i vassen. I Antiquities III dör så Mirjam, precis som i Tanak/GT, men här beskrivs också hennes begravning och speciellt de reningsceremonier som man utför när någon dör (Antiquities III 4:6). Motivet för att nämna Mirjams död är alltså att skapa ett tillfälle att presenterna de hebreiska sedvänjorna vid rening efter en som dött. Denna sedvänja med den röda kon var i sin tur något som man skapade efter inspiration från de magiska reningsriterna i Avesta, vilket behandlas senare i den här boken.

I Tanak/GT finns lagen om den röda kon i 4 Mos kapitel 19, alltså strax innan berättelsen om Mirjams död, men sambandet mellan de två delarna av denna berättelse är brutet i Bibeln. Innehållet i förordningen överensstämmer dock i alla detaljer med ritualen i Antiquities (4 Mos 19:1-7). Nästa kapitel i Fjärde Mosebok inleds sedan med Mirjams död. Man har dock satt en rubrik som gör att man inte kan se något samband mellan det föregående kapitlet och det som nämner Mirjams död, vilket alltså effektivt döljer att dessa två avsnitt ursprungligen tillhörde ett och samma sammanhang.

MOSES

Varför blev egentligen Moses utsedd till hebréernas store lagstiftare? I Andra Mosebok berättas bara att han var av Levis släkt, och detta ger senare upphov till historien om leviterna som en speciell prästkast. Men författarna till Antiquities hade mycket större tankar om Moses ursprung. Han var nämligen en son av Abraham i den sjunde generationen (Antiquities II 9:6). Det här motsäger möjligtvis historien om att hebréerna var i Egypten i fyrahundra år innan uttåget, men det spelade mindre roll eftersom sju var ett magiskt tal. I Bibeln är denna berättelse komprimerad på ett sätt som gör att Amrams släktregister och den viktiga släktskapen med Abraham helt försvinner (2 Mos 2:10).

HUR OCH BESALEL

I Andra Mosebok utses Besalel till det extremt viktiga arbetet med att bygga helgedomen (templet) i öknen (2 Mos 31:2-5). Besalel var son till Uri som var son till Hur. Uri har aldrig nämnts före det här tillfället i Bibeln och Hur nämns för första gången i kapitel 17 i Andra Mosebok när han hjälper Aron att hålla upp Moses händer så att han kan sprida kraft till de

israelitiska kämparna (2 Mos 17:10-12). Hur nämns därefter bara ytterligare en gång i Gamla Testamentet, han får tillsammans med Aron ansvaret att agera domare som Moses ställföreträdare när Moses går upp på Sinais berg (2 Mos 24:14).

Att Hur är en viktig person framgår ju av detta, och det är kanske inte så underligt att hans sonson Besalel blir utsedd till tempelbyggare. Men den fullständiga sanningen finns förstås i Antiquities. Hur var nämligen Mirjams make, och genom henne fick Besalel alltså tillgång till det högheliga blodet i Amrams familj. Det här var sannolikt något som härstammade från den gamla mesopotamiska seden att prästinnorna utsåg regenter i städer och länder, iscensättningen i Berossos ursprungliga historia var ju egentligen tempelkulten i Sumer och Akkad. Precis som i Tanak/GT dyker Hur helt plötsligt upp i Antiquities i samband med att han och Aron håller upp Mose armar, men genom att han sägs vara Mirjams make förklaras hans jämbördiga ställning med de profetiska och prästerliga bröderna Moses och Aron (Antiquities III 2:4).

När Besalel utses till tempelbyggare i Antiquities anges det klart att det är på grund av att han är sonson till Mirjam, ledarens syster (Antiquities III 6:1). Denna ättelinje på mödernet finns däremot inte med i Bibeln, här nämns bara att Besalel var sonson till Hur. Den kvinnliga ättelinjen från Mirjam till den nya nationella religionen togs alltså helt och hållet bort när den nya historien gjordes till den version vi numera ser i Tanak/GT.

Jag har redovisat dessa utdrag ur Antiquities och Bibeln för att ge exempel på uppgifter i Tanak/GT som är oförklarliga i sitt bibliska sammanhang, men som är fullkomligt logiska i sitt ursprungliga sammanhang i mackabéernas nya historia som numera finns i de första tolv delarna av Antiquities. Mitt mål är att visa att Tanak/GT skapades utifrån den nationella historien i de första tolv delarna av Antiquities och inte tvärtom, vilket är den etablerade uppfattningen.

DEN RÖDA TRÅDEN I ANTIQUITIES

Det övergripande beviset för att Antiquities I-XII är förlagan till de historiska böckerna i Tanak/GT är den logiska och helt konsekventa berättelsen i Antiquities som löper spikrakt genom släktleden från skapelsen fram till historiens höjdpunkt när Judas Mackabeus uppfyller profeten Daniels profetia och intar templet i Jerusalem år 164 fvt (s 27). Denna röda tråd är mindre synlig i Tanak/GT eftersom en mängd uppräkningar av släktregister, mönstringslistor etc. har lagts till och eftersom vissa avsnitt har dubblerats (s 136). Men om man analyserar Antiquities och Tanak/GT utan förutfattade meningar kan man, som jag kommer att visa i framöver i den här boken, inte undgå att se att Antiquities I-XII är förlagan till de historiska böckerna i Tanak/GT.

MACKABÉERNAS NYA HISTORIA, LAG OCH STYRELSESKICK

De lärde i Alexandria var sin tids bästa vetenskapsmän och de hade tillgång till i stort sett alla böcker och texter som någonsin hade skrivits. Aristarchos från Samothrake och Apollodoros från Aten var de främste bland de lärde och de hade alla Museums resurser till sitt förfogande. Den historia som de satte samman innehöll alla element som de nya härskarna behövde för att behålla makten i Jerusalem och kontrollera befolkningen där.

I denna historia samlade man alla teoretiska grunder som det nya riket skulle komma att behöva, nämligen:

- en definition av det nya landet och en motivering för att man skulle kunna göra anspråk på äganderätten till det i form av en nationell historia
- en beskrivning av ett avgränsat folk som hade gudomlig rätt till landet
- en filosofi för att kontrollera det nya folket och hålla det fogligt
- en egen lag för det nya landet
- en egen religiös kult med egna högtider
- ett sätt att finansiera erövringen av landet och maktutövningen genom tempelskatter
- ett styrelseskick
- en politisk uppdelning i vänner och fiender.

För att det nya folket skulle kunna erövra sitt nya land måste de impregneras med berättelser om sina förfäders osedvanliga krigiskhet och om hur deras gud förväntade sig att de skulle erövra det utlovade landet med alla medel och dessutom hämnas gamla historiska oförrätter. Dessa teman kom därför att tvinnas in som en röd tråd genom den hela den nya berättelsen om det nya folkets historia.

Enligt den nya historien hade Gud också skickat profeter som ända sedan tidernas begynnelse hade förutsagt att mackabéerna skulle erövra Jerusalem och skapa ett fristående rike. Profeter som Abraham, Moses, Jesaja och Daniel hade alla förutsagt det mackabeiska partiets seger.

EN NY NATIONELL HISTORIA SKAPADES FRÅN BEROSSOS OCH MANETHOS HISTORIER

SÖKANDE I KÄLLORNA EFTER EN HISTORIA FÖR MACKABÉERNA

Mackabéerna hade som mål att ta makten i Jerusalem och för en kort period år 164 fvt hade de haft makten där genom att Judas Mackabeus hade utropat sig till överstepräst. Det område som Jerusalem ligger i har historiskt sett varit ett gränsområde som ofta varit omtvistat. Det har genom historien bland annat kontrollerats av egyptier, hittiter, assyrier och babylonier. Området kallades av egyptierna under Nya riket (1600-talet till 1100-talet fvt) för Ka-na-na och denna beteckning, Kanaans land, använde man nu också i den nya historien. Kanaan bestod av ett område som idag motsvaras av Libanon, Israel, de palestinska områdena, västra delen av Jordanien samt sydvästra Syrien.

Omnämnandet av området Kanaan i de egyptiska källorna var det äldsta beviset för att det historiskt sett hade funnits ett landområde som mackabéerna skulle kunna göra anspråk på som sin arvedel.

MANETHO HADE BERÄTTAT OM HYKSOS SOM HADE FÖRDRIVITS FRÅN EGYPTEN

Målet för arbetet med att skapa en ny historia för det mackabeiska partiet var alltså att understödja kampen för att skapa ett fristående rike i gränsområdet mellan det seleukidiska Syrien och det ptolemeiska Egypten och att motivera varför det mackabeiska partiet skulle inneha makten i detta rike. De som skulle övertygas var inte de seleukidiska härskarna som

säkert inte skulle ta hänsyn till påståenden om en historisk rätt till en del av deras rike, utan andra lokala grupper av människor som stred inbördes om makten i Jerusalem och som man behövde utmanövrera eller vinna över på sin sida.

De lärde i Alexandria började leta efter bevis hos olika historiker för att det någon gång i historien hade funnits ett avgränsat rike och ett väldefinierat folk i området där Jerusalem ligger, men resultatet var ganska magert. I den grekiska historien nämndes tydligen Jerusalem och folket där överhuvudtaget inte. Den hellenistisk-egyptiske historikern Manetho hade omkring år 200 fvt skrivit ett verk i tre volymer som kallades Aegyptica och där nämnde han hyksos, ett folk som hade invaderat Egypten och tagit makten i landet under en period. Manetho berättade att egyptierna jagade ut dessa hyksos ur Egypten, dränkte en hel del av dem i Röda havet och förföljde resten till Syriens gräns. Nu spekulerade tydligen författarna till den nya historien om att det invandrande folk som historikern Manetho kallade hyksos kanske hade stannat till i sin flykt undan egyptierna och grundat Jerusalem.

Idag vet vi att det främmande folk som Manetho berättade om kom österifrån och tog kontroll över Egypten med vapenmakt (ca 1675-1575 fvt). De främmande härskarna drevs iväg efter cirka hundra år och förföljdes av egyptierna till Fenicien eller Syrien. Man har genom arkeologiska utgrävningar i modern tid visat att de främmande erövrarna förde med sig asiatiska gudar som Eel, Baal och Astarte till Egypten, och att de introducerade hästen, stridsvagnen och den sammansatta bågen som kom att bli viktiga inslag i den egyptiska krigföringen under senare dynastier.

Enligt Wikipedia visas Hyksos på egyptiska bilder bärande de mångfärgade mantlar som förbands med mitanni-krigare från norra Kanaan, Aram, Sidon etc. Detta folk kallades tydligen för ”ha ibrw” (läs hebréer) av egyptierna, vilket skulle innebära att hebréerna i Antiquities och Tanak/GT egentligen är dessa hyksos och krigare från Mitanni-riket.

I *Against Apion I* återges en berättelse från Manetho om hur den egyptiske faraon ville skåda gudarna men att han fick veta av en profet att detta inte skulle kunna ske om man inte renade landet från alla leprasjuka och handikappade. Därför samlade man ihop alla invånare i Egypten med sådana problem och lät dem slava med tungt arbete i gruvor. Efter ett tag bestämde man i stället att de skulle få en fristad i hyksos nu övergivna huvudstad Avaris. Där valde dessa utstötta en man som hette Osarsiph och som varit präst i Heliopolis till ledare och startade ett uppror.

I den nya nationella historien, som numera återfinns i Antiquities och i Tanak/GT, förde man samman Manethos berättelser om de utstötta och förslavade tvångsarbetarna i Egypten och de främmande härskarna hyksos som fördrevs därifrån, och beskriver dem som hebréer. Eftersom hebréerna enligt den nya historien egentligen var hyksos, som enligt Manetho hade hållit sig avskilda från egyptierna, hävdar författaren till *Against Apion I* också att det judiska folket aldrig blandades med egyptierna under sin vistelse i Egypten.

Bortsett från berättelsen om hyksos som fördrivits bort mot Syriens gräns och namnet på det gamla landet Kanaan hittade de lärde i Alexandria inte mycket som kunde användas för att motivera ett mackabeiskt rike med Jerusalem som huvudstad. Därför fortsatte de sökandet i den babyloniske historikern Berossos historia om Mesopotamien.

BEROSSOS HADE BERÄTTAT OM ISRAEL OCH JERUSALEM

Berossos, (Bel-re-uŝu, ”Herren är min herde”) var en hög präst i Babel, han innehade funktionen som ”satammu” eller ledare för templets organisation mellan 258 och 253 fvt. Berossos skrev en historia över Babylon som han dedikerade till den seleukidiske härskaren Antiochos I Soter (281-261 fvt). Berossos kaldeiska historia är förlorad, men man vet ändå genom referenser från andra författare ungefär vad den handlade om. Enligt Alexander

Polyhistor[1] skall Berossos historik över Babylonien ha inletts med några topografiska anmärkningar, Babylonien beskrivs som Eden. Historien fortsatte med beskrivningen av hur en mytisk varelse kallad Oannes som var halvt fisk och halvt människa lärde människorna att skriva, bedriva jordbruk och skapa konst.

Oannes skall också ha lärt människorna om skapelsen och deras eget ursprung. Det skulle ha börjat i en tid när det inte fanns något annat än mörker. Då uppträdde människor med en kropp men två ansikten eller huvuden, det ena manligt och det andra kvinnligt. Över allt härskade en gudinna vid namn Omoroca/Thalatt, som på kaldeiska betyder havet eller månen. Från denna gudinna skapade Bel (Herren) himmel och jord och allt som lever på jorden. Genom att blanda sitt blod med jord skapade så gudarna människorna som genom denna härstamning blev rationella varelser, kapabla att ta del av gudomlig kunskap. Bel skapade också solen, månen och de fem planeterna. Därefter följde en episk strid mellan olika gudar som slutade med Bels eller Marduks (Babels guds) seger. Detta var tydligen en återgivning av skapelseberättelsen i det babyloniska nationaleposet Enuma Elish.

I en andra bok beskrevs tio kaldeiska kungar som regerade före den stora översvämningen (syndafloden). Den tionde kungen i ordningen, Xishutrus, fick i en vision besök av Gud som varnade honom för en kommande översvämning där mänskligheten skulle utplånas. Xishutrus skulle därför skriva ner historien om alltings början, fortsättning och avslutning och gömma den i Sippara, solgudens stad. Därefter skulle han bygga en farkost enligt direktiv från Gud och han skulle ta med representanter för alla djur och även sin familj på den. Översvämningen kom, och efter att översvämningen hade nått sin kulmen sände Xishutrus ut fåglar som återvände två gånger men inte den tredje gången. Farkosten strandade på ett berg i Armenien och Xishutrus offrade till gudarna. Han fick instruktioner att återvända till Babylonien och söka efter texterna i Sippara och började vandra däråt, men var först tvungen att göra en rundtur runt landet eller världen. Efter denna historia berättade Berossos enligt Alexander Polyhistor om ett flertal kungar och visa män, tills han når kung Nabû-nâsir (747-734 fvt). Den tredje boken skulle så ha beskrivit de efterföljande assyriska, babyloniska och persiska kungarna och slutat med Alexander den Stores död 323 fvt.

Till skillnad från den egyptiska och grekiska historien fanns det faktiskt en hel del matnyttigt i Berossos historia om man sökte efter information om landet kring Jerusalem. När det gäller assyriernas och babyloniernas verksamhet i Palestina, Fenicien och Syrien bekräftar de fynd som har gjorts vid olika arkeologiska utgrävningar i assyriska och babyloniska städer vissa delar av historien i Tanak/GT. De assyriska källorna har faktiskt bekräftat att det fanns två stadsstater med centrum i Jerusalem respektive Samaria. Det fanns verkligen i vissa fall kungar med de namn som uppges i Bibeln vid de tidpunkter som anges där, men deras historia har i allmänhet friserats för att passa in i den nya historieskrivningen i samband med bildandet av mackabéernas rike.

Den assyriske kungen Salmanassar III (r. 858-824 fvt) skall 853 fvt ha konfronterats av en koalition där bland annat israeliten Ahab ställde upp med 2000 stridsvagnar och 10 000 soldater.[2] Den svarta obelisken, som är en stenpelare som grävdes fram i Nimrud år 1846, beskriver hur 5 olika kungar underkuvas och betalar tribut till den assyriske kungen Salmanassar III. Bland dessa kungar finns en "Yaw, Omris son” som antas vara den bibliske kung Jehu som var Israels kung. Stelen beskriver alltså hur Jehu betalar tribut till den assyriske kungen omkring år 841 fvt.

I assyriska källor, som återfunnits i Nineve, finns en beskrivning av hur Assyriens kung Sanherib (r. 704-681 fvt) genomförde ett fälttåg mot det syrisk-palestinska området. Där underkuvade han först Sidon och insatte en lydkonung där. Han tog sedan emot tribut från

[1] www.livius.org/be-bm/berossus/berossus.html och www.sacred-texts.com/cla/af/af02.htm
[2] Trolle Larsen, Gudens skugga s 92.

en lång rad av småstaterna i området, bl.a. Sidon, Byblos, Ashdod, Moab och Edom. Kungen av Askalon vägrade däremot att erlägga tribut och blev därför avsatt.

Därefter startade enligt de assyriska källorna ett uppror mot assyrierna som understöddes av Jerusalem. Befolkningen i Ekron hade lämnat ut sin assyrisktrogne kung Padi till judéern Hiskia som höll honom fången. De grupper som inte ville underkasta sig Assyrien blev därefter rädda och skrev efter hjälp från Egypten och Etiopien. Ett slag utkämpades i närhet av staden Eltekef och assyrierna vann. Ekron stormades, och de guvernörer och adelsmän som enligt assyrierna hade syndat genom sitt uppror dödades och deras kroppar spetsades på pålar runt staden. De borgare som hade deltagit i upproret togs som krigsfångar. Sanherib ”tog ut” Padi från Jerusalem och återinsatte honom på tronen i Ekron.

Sanherib belägrade och intog 46 av Hiskias starkt befästa städer, förutom otaliga småstäder i området, och gav dem till kungarna i Ashdod, Ekron och Gaza. Mer än 200 000 människor togs som krigsbyte. Hiskias tidigare tribut ökades och han ålades en årlig skatt till Sanherib personligen. Enligt berättelsen från Nineve sände Hiskia 900 kilo guld och 24 ton silver till Sanherib, förutom andra dyrbarheter. Han sände dessutom sina döttrar, sitt harem och sina manliga och kvinnliga musikanter till Nineve.[1]

Assyriska imperiet. Källa: Wikipedia

Det är mycket sannolikt att dessa händelser återgavs i Berossos historia om Babylonien och Assyrien och de dyker också upp i mackabéernas nya historia, även om de fick en helt annan tendens i denna historia.

Arbetet med att skapa en historia för det mackabeiska partiet hade nu gett följande resultat.

[1] Trolle Larsen, Gudens skugga s 201-202.

Vår tideräkning	Manethos och Berossos historier	Mackabeérnas historia
ca 1675-1575 fvt	De främmande härskarna hyksos drevs iväg och förföljdes till Fenicien eller Syrien. De kallades ”ha ibrw”, alltså hebréer.	Hyksos var mackabéernas förfäder som grundat Jerusalem, de var hebréer.
1600- till 1100-talet fvt	Under nya det egyptiska Nya riket kallade egyptierna ett område i östra medelhavsområdet för Ka-na-na (Kanaan)	Kanaan var det egna landet
858-824 fvt	**Salmanassar III.** ”Jag mottog tribut av Jehu, son till Omri: silver, guld, en guldskål, ett guldkar, guldbägare, öskar av guld, en spira till konungens hand och träspjut.”[1] 853 fvt. konfronterades Assyrien med en koalition där bland annat israeliten Ahab ställde upp med 2000 stridsvagnar och 10 000 soldater.[2]	IsraelitenJehu, son till Omri. Israeliten Ahab ställde upp med 2000 stridsvagnar och 10 000 soldater.
704-681 fvt	**Sanherib.** Judéern Hiskia i Jerusalem understödjer ett uppror mot Sanherib och tvingas bl.a. leverera 200.000 människor och sina döttrar till Sanherib.	Judéern Hiskia i Jerusalem understödjer ett uppror mot Sanherib och tvingas bl.a. leverera 200.000 människor och sina döttrar till Sanherib.
604-562 fvt	**Nebukadnessar II.**	Den babyloniske kungen Nebukadnessar II erövrade och förstörde Jerusalem år 587 fvt.

Men det här var ändå inte vad man sökte, det var inte en historia som skulle kunna uppamma speciellt mycket stolthet, nationalism och krigslystnad hos mackabéernas allierade. Hyksos hade fördrivits ur Egypten på ett nesligt sätt och kungarna i Israel med huvudstad i Samaria hade underkuvats och förödmjukas av den assyriske kungen Salmanassar III. Detsamma, eller till och med värre, hade den assyriske kungen Sanherib utsatt judéern Hiskia i Jerusalem för. Hiskia hade till och med tvingats skicka sina döttrar till Sanherib. Dessutom hade den babyloniske kungen Nebukadnessar II erövrat och förstört Jerusalem. Det var inte mycket till nationell historia att yvas över och Israel var dessutom egentligen det land som Samaria och inte Jerusalem hade varit huvudstad i.

Men det som hände var att de skickliga historikerna i Alexandria fick idén att fylla ut denna ganska magra och inte speciellt ärorika historia med annat material som man hämtade från Berossos, Manetho och den egna grekiska historien och mytologin. När allt kom omkring var det ju viktigare att imponera, motivera och entusiasmera så att mackabéerna kunde ta makten i Jerusalem än att hålla sig till historiska sanningar. Här fick verkligen målet rättfärdiga medlet.

Som vi såg ovan hade man sökt efter bidrag till en ny historia som skulle bekräfta mackabéernas krav på ett eget land och makten i Jerusalem hos historiker som Manetho och Berossos, men inte hittat så mycket. Men om man fyllde ut den lilla som man funnit ut om Jerusalem och dess närområde med resten av Berossos historia, som sträckte sig ända från tidernas begynnelse och till Alexander den stores död, borde man kunna skapa en imponerande historia för mackabéernas räkning. Men även om den historien var mer omfattande var den fortfarande inte någon riktigt bra historia för att egga till kamp för ett mackabeiskt maktövertagande i Jerusalem. Dels skulle det vara lätt för någon som kände till Berossos att se att det var hans historia och inte någon gammal historia om Jerusalem som fördes fram, och dels låg ju tyngdpunkten i historien helt och hållet på Assyrien och Babylonien. Dessutom var det som sagt ingen ärorik historia för Jerusalem som beskrevs i Berossos krönika, det enda som beskrevs var olika assyriska, babyloniska och egyptiska härskare som gång på gång underkuvat området, tagit tribut och gjort befolkningen till slavar.

Det framgick också att de assyriska kungarna hade genomfört omfattande folkförflyttningar i området, Sanherib hade tagit 200 000 fångar i området runt Jerusalem efter ett uppror

[1] Trolle Larsen, Gudens skugga s 89-90.
[2] Trolle Larsen, Gudens skugga s 92.

mot assyrierna i början på 600-talet före vår tideräkning. Det här var inte direkt någon historia att skryta med, speciellt inte jämfört med de rika feniciska grannarna vars välde sträckte sig långt bak i historien och långt ut över haven till Karthago, Spanien och Sardinien.

BEROSSOS OCH MANETHOS HISTORIER GÖRS OM TILL EN NY HISTORIA FÖR MACKABÉERNA

Eftersom man inte fann någon historia som var användbar hos de gamla historikerna bestämde de lärde i Alexandria, som arbetade med att skapa en historisk legitimitet för ett mackabeiskt maktövertagande i Jerusalem, sig för att använda Berossos historia som en grundstomme och sedan göra om den till att bli en historia om Jerusalem och dess härskare. Nu kunde man äntligen skapa den storartade historia som man hade sökt efter i de gamla historiska texterna.

Berättelsen som trädde fram följde i väldigt hög grad Berossos historia, med tillägg av historien om hyksos som man hade funnit hos Manetho. Manetho fick också stå till tjänst med material för att fylla ut vissa luckor i Berossos händelsekedja. Hyksos (hebreerna) hade ju kommit till Egypten och vistats där under många år men vad som hände dem under tiden där kunde inte knytas till Berossos historia, utan i stället fick Manetho bidra med inspiration till detta. Manetho hade varit en hellenistisk-egyptisk historiker och hans historia handlade bland annat om att den grekiske Hermes och den egyptiske Toth hade varit samma gud och att den orfiske teologen Musaeus hade instiftat kulten av Toth. Dessa berättelser återanvändes i mackabéernas nya historia där Musaeus även fick bli hebreernas religionsstiftare.

Tid	Berossos och Manethos historier	Mackabeérnas historia (Ant. I-XII)
	Berossos. Skapelsen enligt *Enuma Elish*. Skapelsen enligt den sumeriska myten *Enki och Ninhursaga*. Ninhursaga skapar gudinnan Ninti (människornas moder) av guden Enkis revben. Ninti skapar de första sju paren av människor av jord.	Skapelsen i två varianter. Gud skapar himmel och jord som i Enuma Elish. Gud skapar människan (Adam) av jord och Eva av Adams revben.
	Berossos. Den sumeriska/babyloniska kungalistan med de tio kungarna före floden.	Tio kungar före den stora floden.
	Berossos. Gilgamesheposet. Zi-ud-sura byggde en ark där han tog in alla djur och överlevde den stora floden.	Noa som samlade alla djur i arken och överlevde den stora floden.
	Berossos. Genealogi för alla folk.	Noas söner Sem, Ham och Jafet. Genealogi för alla folk (från Noas söner).
	Berossos. En vis kaldéer vandrade ut från Ur och lärde ut all visdom som astronomi, matematik etc. till fenicier och egyptier.	Abraham var den tionde generationen efter Noa. Abraham vandrade från Ur i Kaldéen till Fenicien och Egypten etc. Abraham blir far till Isak som är far till Jakob och Esau. Gud lovar att Abrahams ättlingar skall besitta Kanaans land.
3000 fvt	**Berossos.** Kish hade varit säte för den första kungadynastin efter syndafloden, och titeln ”kung av Kish” bars senare av prestigeskäl även av härskare i andra mesopotamiska stater.	Saul från Kish var den förste kung som regerade efter den hebreiska aristokratins fall.
2300 fvt	**Berossos.** Sargon av Akkad var den förste som skapade ett multietniskt imperium och han skall ha grundat Babel. Hans mor var en prästinna och hon placerade honom i en vasskorg som hon släppte ut i floden. Landets härskare hittade honom och uppfostrade honom.	Kush blev far till Nimrod, som var den förste härskaren på jorden.
	Manetho. Synkretistiska historier om Hermes, Orfeus, Musaeus, Osarsiph och andra grekiska och egyptiska gudar och vise män. De sju nödåren beskrivs på den s.k. hungersnödsstelen och handlar om kung Djosers tid.	Jakobs (Israels) son Josef blir nummer ett i Egypten efter farao. De sju nödåren. Hebreerna hamnar i Egypten. Moses är den sjunde generationen efter Abraham. Moses är egentligen den orfiske Musaeus. Moses placerades i en vasskorg på floden och hittades av en prinsessa som uppfostrade honom.

Tid	Berossos och Manethos historier	Mackabeérnas historia (Ant. I-XII)
1792–1750 fvt	**Berossos.** Den store laggivaren **Hammurabi** tar emot lagen från Shamash. Babels första storhetstid.	Moses tar emot lagen från Gud på berget i Sinai (ursprungligen berget Haimos)
ca 1675-1575 fvt	**Manetho**. Historien om hyksos regering i Egypten och hur de drevs iväg och förföljdes till Fenicien eller Syrien. De kallades ha ibrw.	Hyksos som hade haft makten i Egypten i 100 år och som hade drivits ut av farao Ahmose hade egentligen varit mackabéernas förfäder (hebreerna) och Moses hade varit deras befälhavare vid uttåget.
1600- till 1100-talet fvt	**Manetho**. Under det egyptiska Nya riket kallade egyptierna ett område i östra medelhavsområdet för Ka-na-na (Kanaan)	Kanaan var det egna landet som gud hade lovat hebréerna.
	Berossos. Astronomi. Indelningen av himlen/tiden i tolv områden. Vitruvius gav Berossos äran för uppfinningen av den halvcirkelformade solvisaren.	Indelning av Kanaans land efter Jakobs tolv söner. Historien om kung Hiskia (Hezekiah) och solen som går tio steg bakåt på kung Achas trappa.
	Berossos. Gilgamesh äventyr.	Simsons äventyr.
	Berossos. Gudeas tempelbygge.	Salomos tempelbygge.
911-608 fvt	**Berossos.** Det neo-assyriska riket. Nordriket Assyrien och sydriket Babylonien förenas under Assyriens kontroll.	Det förende riket under kungarna Saul, David och Salomo.
		Runt 930 fvt delades Salomos rike i två delar – nordriket Israel och sydriket Juda.
r. 945-922 fvt	**Manetho.** Sheshonk I var den första faraon i Egyptens tjugoandra dynasti. Han företog år 925 ett fälttåg till Israel.	Under Rehabeams femte regeringsår tågade Shishak, kungen av Egypten, mot Jerusalem och plundrade både Herrens hus och kungens palats på deras skatter
858-824 fvt	**Berossos.** Salmanassar III. Den svarta obelisken. ”Jag mottog tribut av Jehu, son till Omri: silver, guld, en guldskål, ett guldkar, guldbägare, öskar av guld, en spira till konungens hand och träspjut.”[1] 853 fvt. konfronterades Assyrien med en koalition där bland annat israeliten Ahab ställde upp med 2000 stridsvagnar och 10 000 soldater.[2]	IsraelitenJehu, son till Omri. Israeliten Ahab ställde upp med 2000 stridsvagnar och 10 000 soldater.
r. 721-705	**Berossos.** Den assyriske härskaren Sargon II. Assyrien besegrade kungariket Israel och intog Samaria efter en 3 år lång belägring. Alla innevånare fördes bort. Marduk-apla-iddina II var en babylonisk kung som drevs bort av Sargon II av Assyrien.	Nordriket Israel existerade i ca 200 år och hade under denna tid 19 kungar som alla var totalt ogudaktiga. Israel angreps flera gånger av Assyrien. Huvudstaden Samaria intogs (722 fvt) och de flesta i Israel fördes boret som slavar. Marduk-apla-iddina kallas Merodak-Baladan och nämns som kung i Babel på Hiskias tid i 2 Kung 20:12 och Jesaja 39:1. Direkta referenser till Berossos ges när det gäller Baladan i Antiquies X 2:2.
704-681 fvt	**Berossos.** Sanherib**.** Judéern Hiskia i Jerusalem understödjer ett uppror mot Sanherib, förlorar och tvingas bl.a. leverera 200.000 människor och sina döttrar till Sanherib. Babel förstörs av Sanherib och döms att ligga öde i 70 år. Stadens befolkning förs bort. Sanherib mördas av sina sönder vilket ses som guds straff för Babel förstörelse och han efterträds av sin son Assarhaddon.	Direkta referenser till Berossos ges i samband med historien om Sanherib i Antiquies X 1:4-5.
627-605 fvt	**Berossos.** Den sista stora assyriske kungen Ashurbanipal dör och det neo-assyriska riket attackeras av sina tidigare vassaller babylonierna och mederna. Nineve förstörs och det neo-assyriska imperiet (nordriket Assyrien) utplånas.	Jona får en befallning av gud att gå till Nineve och profetera om dess undergång.
604-562 fvt	**Berossos.** Nebukadnessar II. Babylonisk kung som byggde om Babel. Erövrade och förstörde Jerusalem.	Den babyloniske kungen Nebukadnessar II erövrade och förstörde Jerusalem år 587 fvt. Staden döms att ligga öde i 70 år och befolkningen förs bort (som Sanherib hade behandlat Babel).

[1] Trolle Larsen, Gudens skugga s 89-90.
[2] Trolle Larsen, Gudens skugga s 92.

Tid	Berossos och Manethos historier	Mackabeérnas historia (Ant. I-XII)
		Direkta referenser till Berossos ges när det gäller Nebudkadnessar i Antiquies X 11:1. Zedekiah (Sidkia) var den siste kungen i Jerusalem. Alla överstepräster har härstammat från Zadok (Ant. X 8:6)
539 fvt	**Berossos.** Kyros II inlemmar det neo-babyloniska riket i det persiska imperiet.	Kyros låter befolkningen i Jerusalem återvända från sin förvisning. Han instiftar kulten i templet. Profeten Daniel tillhörde kung Zedekiahs familj. Kyros ärade Daniel som uttalade en profetia om att Alexander skulle besegra perserna och att Alexanders rike skulle delas upp samt att Antiochos skulle förbjuda offer i templet i Jerusalem i tre år. (Ant. X 11:7)
331 fvt	**Berossos.** Alexander den store erövrar persernas rike och tågar in i Babel och offrar till den babyloniska guden.	Alexander tågar in i Jerusalem och offrar till den nationella guden. Han får se Daniels profetia som förutsagt att han skulle erövra persernas rike.
323 fvt	**Berossos.** Alexander dör och hans rike delas.	
164 fvt		Daniels profetia uppfylls (Ant. XII 7:6). Antiochos stänger templet i Jerusalem och Judas Mackabeus erövrar det efter tre år och återupprättar det rätta sättet att offra.

MONOTEISMENS HELIGASTE MYTER ÄR FÖRVRÄNGNINGAR AV MYTER FRÅN MESOPOTAMIEN

Alla tre monoteistiska religioner i form av judendom, kristendom och islam vilar på berättelserna i Tanak som kallas Gamla Testamentet i den kristna Bibeln. Länge var uppfattningen att dessa texter hade förts fram som gudomliga uppenbarelser av Guds egna ord. Men i slutet av 1800-talet, när man började kunna dechiffrera de sumeriska kilskriftstexter som hade grävts fram i nuvarande Irak, insåg vetenskapsmännen att de centrala berättelserna i de monoteistiska religionerna återfanns i de gamla sumerernas texter. Detta väckte naturligtvis tvivel på Bibelns status som ett budskap som förmedlats direkt från Gud, men genom att man förklarade att judarna hade tagit med sig dessa myter när de återvände från fångenskapen i Babylonien förvandlades denna potentiella källa till ifrågasättande i stället till en bekräftelse på Bibelns sanning.

Men sanningen är att dessa myter inte alls fördes från Babylonien till Jerusalem på 500-talet fvt, utan att de hämtades från Berossos historia när underlaget för Tanak/GT skapades i Alexandria runt år 160 fvt. Tron på det gudomliga ursprunget för berättelserna om skapelsen, syndafallet, Noa, Abraham och så vidare i Tanak, Bibeln och Koranen är grunden för både religiös fundamentalism och mycket av grundmurade uppfattningar om det gudomligas karaktär, synd och kvinnans ställning i kulturer som domineras av de monoteistiska religionerna.

SKAPELSEN OCH SYNDAFALLET

Den första Skapelsen från Enuma Elish

Från antika författare som skrev om Berossos vet vi att hans historia startade vid skapelsen, och att hans beskrivning av skapelsen byggde på den babyloniska skapelseberättelsen Enuma Elish. Det finns också klara paralleller mellan beskrivningen av skapelsen i Första Mosebok och den babyloniska skapelseberättelsen. Gudarna skapas som hermafroditiska väsen i Enuma Elish, i Bibeln används denna beskrivning för människan som är både kvinna och man. På arameiska är ordet för människa ”adam”, varför den första människan också heter Adam i Bibeln. Människorna skapades enligt babylonierna för att de skulle göra gudarnas arbete, på samma sätt skapas Noa i Första Mosebok för att ge lättnad i ”vårt” (gudarnas) arbete.

Enuma Elish[1]	Tanak/GT
When heaven above was not yet named Nor earth below pronounced by name, Apsu, the first one, their begetter And maker Tiamat, who bore them all, Had mixed their waters together, But had not formed pastures, nor discovered reed-beds; When yet no gods were manifest, Nor names pronounced, nor destinies decreed, Then gods were born within them.	När Herren Gud gjorde jord och himmel, när ingen buske fanns på marken och ingen ört hade spirat, eftersom Herren Gud inte hade låtit något regn falla på jorden och ingen människa fanns som kunde odla den - men ett flöde vällde fram ur jorden och vattnade marken - då formade Herren Gud människan av jord från marken och blåste in liv genom hennes näsborrar, så att hon blev en levande varelse. (1 Mos 2:4-7)
Let me put blood together, and make bones too. Let me set up primeval man: Man shall be his name. Let me create a primeval man. The work of the gods shall be imposed (on him), and so they shall be at leisure.	Detta är Adams släkttavla. Då Gud skapade människan gjorde han henne lik Gud. Som man och kvinna skapade han dem. Han välsignade dem och gav dem namnet människa när de skapades. (1 Mos 5:1-2)
Let me change the ways of the gods miraculously, So they are gathered as one yet divided in two.' Ea answered him and spoke a word to him, Told him his plan for the leisure of the gods.	Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem. (1 Mos 1:27)
When Ea the wise had created mankind, Had imposed the toil of the gods on them - That deed is impossible to describe,	Han gav honom namnet Noa, ”ty”, sade han, ”denne skall ge oss lättnad i vårt arbete och vår möda när vi brukar jorden som Herren har förbannat”. (1 Mos 5:29)

Gud sade och det blev till

I Enuma Elish får Marduk kraft att låta sitt ord skapa och förstöra. Han talade och konstellationen (himlaljusen) försvann, han talade igen och himlaljusen blev till. I Första Mosebok talar Gud på samma sätt och ljuset blir till.

Enuma Elish	Tanak/GT
They set up in their midst one constellation, And then they addressed Marduk their son, May your decree, O lord, impress the gods! Command to destroy and to recreate, and let it be so! Speak and let the constellation vanish! Speak to it again and let the constellation reappear.' He spoke, and at his word the constellation vanished. He spoke to it again and the constellation was recreated.	Gud sade: ”Ljus, bli till!” Och ljuset blev till. (1 Mos 1:3)

Valvet som skiljer de två vattnen

I Enuma Elish skapar Herren universum av urvarelsen Tiamats kropp, halva hennes kropp bildar himlavalvet som skiljer hennes vatten åt. I Första Mosebok sätter också skaparen upp ett valv som skiljer det övre och det nedre vattnet åt.

[1] Alla citat från Enuma Elish kommer från en översättning av Stephanie Dalley i *''Myth from Mesopotamia''*, Oxford University Press, 1991

Enuma Elish	Tanak/GT
The Lord rested, and inspected her corpse. He divided the monstrous shape and created marvels (from it). He sliced her in half like a fish for drying: Half of her he put up to roof the sky, Drew a bolt across and made a guard hold it. Her waters he arranged so that they could not escape.	Gud sade: ”I vattnet skall ett valv bli till, och det skall skilja vatten från vatten.” Och det blev så. Gud gjorde valvet och skilde vattnet under valvet från vattnet ovanför valvet. Gud kallade valvet himmel. Det blev kväll och det blev morgon. Det var den andra dagen. (1 Mos 1:6-8)

Stjärnor, månader och år

Den babyloniske guden satte upp solen, månen och stjärnorna på himlen och lät himlakropparna utmärka månader och år. Samma sak gör också Gud i Tanak/GT.

Enuma Elish	Tanak/GT
He fashioned stands for the great gods. As for the stars, he set up constellations corresponding to them. He designated the year and marked out its divisions, Apportioned three stars each to the twelve months.	Gud sade: ”På himlavalvet skall ljus bli till, och de skall skilja dagen från natten och utmärka högtider, dagar och år. De skall vara ljus på himlavalvet och lysa över jorden.” Och det blev så. (1 Mos 1:14-15)
He fixed the stand of Ellil and Ea together with it, Opened up gates in both ribs, Made strong bolts to left and right, With her liver he located the Zenith; He made the crescent moon appear, entrusted night (to it) And designated it the jewel of night to mark out the days.	Gud gjorde de två stora ljusen, det större ljuset till att härska över dagen och det mindre till att härska över natten, och han gjorde stjärnorna. Han satte ljusen på himlavalvet att lysa över jorden, att härska över dag och natt och att skilja ljus från mörker. Och Gud såg att det var gott. (1 Mos 1:16-18)

Den andra skapelsen och syndafallet hämtades från myten om Enki och Ninhursaga

I Bibeln skapas först människorna som man och kvinna enligt mönster från Enuma Elish. Därefter skapas återigen kvinnan, den här gången från mannens revben. Denna del av skapelseberättelsen i Bibeln härstammar ursprungligen från en sumerisk legend (sannolikt förmedlad av Berossos), nämligen skapelseberättelsen *Enki och Ninhursaga*.

I den sumeriska myten *Enki och Ninhursaga* berättas en skapelsehistoria som börjar i Dilmun, landet där lejonen inte tog några byten, där vargar inte bar bort lamm, där det inte fanns några sjukdomar. I detta Eden låg Enki med sin gemål Ninsikila och platsen var fortfarande ursprunglig och jungfrulig. Av deras förening föddes Nintud. Nintud var både Enkis partner och hans dotter. Enki befruktade Nintud/Damgalnuna/Ninhursaga och Ninsar föddes. Genom Enki gav Ninsar liv åt Ninkura/Ninimma och hon födde så i sin tur Uttu åt honom. I samband med Uttu, som antagligen är en kvinnlig variant av Utu, solen, uppkom druvor, gurkor och äpplen. Här liknas Enki vid den störste trädgårdsmästaren. Enki befruktade Uttu och hon tog emot hans säd i sin livmoder. Nu klagade Uttu i födandets smärta ”ve mina lår, ve min lever, ve mitt hjärta.

Guden Isimud namngav alla växter och Enki åt av dem och bestämde deras öde. Då blev han förbannad av Ninhursaga, ”till hans dödsdag kommer jag aldrig att se på honom med mitt livgivande öga mer”. En räv erbjöd sig att hjälpa Enki ur denna förvisning genom att föra Ninhursaga till honom. Räven gick till Enlil i Nibru, Nanna i Urim och Inanna i Unug, men ingen ville hjälpa honom. På något sätt lyckas han ändå sammanföra Enki och Ninhursaga, och nu skapade Ninhursaga åtta gudar eller krafter från olika delar av Enkis kropp. Av Enkis revben skapar hon gudinnan Ninti. Ninhursaga bestämde att Ninti skulle bli ”månadens härskarinna”.

Ninti är alltså månens gudinna, hon är kopplad till tiden. Allmänt är Ninti/Nintu en av de mesopotamiska modergudinnorna, hon kallas ibland gudarnas och människornas moder.

He brought him cucumbers in ....., brought him apples with their stems sticking out (?), brought him grapes in their clusters, filled his lap.

167-177. Enki made his face attractive and took a staff in his hand. Enki came to a halt at Uttu's, knocked at her house (demanding): "Open up, open up." (She asked): "Who are you?" (He answered:) "I am a gardener. Let me give you cucumbers, apples, and grapes for your 'Yes'." Joyfully Uttu opened the house. Enki gave Uttu, the exalted (?) woman, cucumbers in ....., gave her apples with their stems sticking out (?), gave her grapes in their clusters. {(*1 line not in the ms. from Nippur:)* He poured beer for her in the large ban measure.}

178-185. Uttu, the exalted (?) woman, ... to the left for him, waved the hands for him. Enki aroused Uttu. He clasped her to the bosom, lying in her crotch, fondled her thighs, fondled her with the hand. He clasped her to the bosom, lying in her crotch, made love to the youngster and kissed her. Enki poured semen into Uttu's womb and she conceived the semen in the womb, the semen of Enki.

186-189. Uttu, the beautiful woman, cried out: "Woe, my thighs." She cried out: "Woe, my body. Woe, my heart." Ninhursaja removed the semen from the thighs.
2 lines fragmentary

190-197. She grew the 'tree' plant, she grew the 'honey' plant, she grew the 'vegetable' plant, she grew the esparto grass (?), she grew the *atutu* plant, she grew the *actaltal* plant, she grew the ..... plant, she grew the *amharu* plant.

198-201. Enki was able to see up there from in the marsh, he was able to see up there, he was. He said to his minister Isimud: "I have not determined the destiny of these plants. What is this one? What is that one?"

202-210. His minister Isimud had the answer for him. "My master, the 'tree' plant," he said to him, cut it off for him and Enki ate it. "My master, the 'honey' plant," he said to him, pulled it up for him and Enki ate it. "My master, the 'vegetable' plant," he said to him, cut it off for him and Enki ate it. "My master, the alfalfa grass (?)," he said to him, pulled it up for him and Enki ate it.

211-219. "My master, the *atutu* plant," he said to him, cut it off for him and Enki ate it. "My master, the *actaltal* plant," he said to him, pulled it up for him and Enki ate it. "My master, the ..... plant," he said to him, cut it off for him and Enki ate it. "My master, the *amharu* plant," he said to him, pulled it up for him and Enki ate it. Enki determined the destiny of the plants, had them know it in their hearts.

220-227. Ninhursaja cursed the name Enki: "Until his dying day, I will never look upon him with life-giving eye." The Anuna sat down in the dust. But a fox was able to speak to Enlil: "If I bring Ninhursaja to you, what will be my reward?" Enlil answered the fox: "If you bring Ninhursaja to me, I shall erect two birch (?) trees for you in my city and you will be renowned."

228-234. The fox first anointed his body, first shook out his fur (?), first put kohl on his eyes.
4 lines fragmentary

235-246. (The fox said to Ninhursaja:) "I have been to Nibru, but Enlil ..... I have been to Urim, but Nanna ..... I have been to Larsam, but Utu ..... I have been to Unug, but Inana ..... I am seeking refuge with one who is ....."
7 lines fragmentary

247-253. Ninhursaja hastened to the temple. The Anuna slipped off her garment, made ....., determined its destiny and ..... Ninhursaja made Enki sit by her vagina. {(*1 line not in the ms. from Nippur*:) She placed (?) her hands on ..... and ..... on its outside.}

254-263. (Ninhursaja asked:) "My brother, what part of you hurts you?" "The top of my head (*ugu-dili*) hurts me." She gave birth to Ab-u out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "The locks of my hair (*siki*) hurt me." She gave birth to Ninsikila out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "My nose (*giri*) hurts me." She gave birth to Ningiriutud out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "My mouth (*ka*) hurts me." She gave birth to Ninkasi out of it.

264-271. "My brother, what part of you hurts you?" "My throat (*zi*) hurts me." She gave birth to Nazi out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "My arm (*a*) hurts me." She gave birth to Azimua out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "My ribs (*ti*) hurt me." She gave birth to Ninti out of it. "My brother, what part of you hurts you?" "My sides (*zag*) hurt me." She gave birth to Ensag out of it.

272-280. (She said:) "For the little ones to whom I have given birth may rewards not be lacking. Ab-u shall become king of the grasses, Ninsikila shall become lord of Magan, Ningiriutud shall marry Ninazu, Ninkasi shall be what satisfies the heart, Nazi shall marry Nindara, Azimua shall marry Ninjiczida, Ninti shall become the lady of the month, and Ensag shall become lord of Dilmun."[1]

I denna berättelse är guden Enki alltså den store trädgårdsmästaren som vandrar omkring i trädgården i Dilmun/Eden, på samma sätt som Herren vandrar omkring i trädgården i Bibeln. Den sumeriska myten är uppenbarligen ursprunget till berättelsen om Eva som

[1] http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcsl.cgi?text=t.1.1.1&charenc=j#

skapas av ett av Adams revben och som blev stammor till alla människor. I ursprungsberättelsen från Sumer är det dock gudinnan som skapar och inte guden, och dessutom skapas inte kvinnan Eva av mannen Adams revben utan gudinnan Ninti skapas av guden Enkis revben. I Första Mosebok förs allt skapat fram till Adam för att han skall namnge det, i den mesopotamiska ursprungsmyten är det guden Enki som är med om samma sak. Enki blev förbannad och fördriven från paradiset på grund av att han åt av markens frukter, Adam och Eva blev fördrivna på grund av att de åt av kunskapens frukt. I Bibeln läggs tyngden av hela människosläktets synd, skuld och utsatthet på kvinnan, medan det från början var Herren själv som förbannades och fördrevs!

Gudinnan Uttu är den första som föder i smärta, men det sker innan Enki förbannats. I Första Mosebok måste Eva föda sina barn i smärta som ett straff för sin olydnad. I Bibeln är den ursprungliga berättelsen korrumperad och förvriden, det manliga har ersatt den ursprungligt kvinnliga kraften. Skulden och förbannelsen har förts över från guden till människan och från mannen till kvinnan.

I den mesopotamiska berättelsen är skapelsen något som sker i flera nivåer. Först finns ett enhetligt ursprung. Den andra nivån är Enki och Ninsikila. I något som verkar det vara en helt asexuell förening skapar de två Ninhursaga/Nintud som representerar en tredje nivå. Ninsar är den fjärde nivån, Ninkura den femte och Uttu den sjätte. Nu kommer berättelsen om Enki, namngivningen och Ninhursagas förbannelse. Nästa steg är att Ninhursaga (resultatet av den rena konceptionen) återigen dyker upp och bl. a. skapar gudinnan Ninti, människornas och gudarnas moder, av Enkis kropp. I en annan legend skapade Ninti sju gudapar av lera som sedan gav upphov till de första sju paren av människor. I den sumeriska myten ”Enki and Ninmah” tävlar modergudinnan Ninmah och guden Enki om vem som är bäst på att skapa människor och även här skapas människorna av lera.[1]

Parallellen med zigguraten i Babel, som hade sju nivåer upp till bergets topp, och skapelsens sju nivåer i myten om *Enki och Ninhursaga* ovan är intressant. Skapelsen sker genom att Enki som den manliga principen befruktar sina systrar/döttrar som alla är emanationer av den kvinnliga principen. Skapelsen beskrivs som en kraft som gradvis differentieras och blir allt mer materiell och smärtfylld, för att sluta i människorna som är skapade av ”lera”. Av jord är du kommen…

Kunskapens träd var gudinnan Inannas träd

Myten om kunskapens träd, kvinnan och ormen som berättas i Första Mosebok har också den sitt ursprung i tvåflodslandet. I myten om *Inanna och Huluppaträdet* finns alla element som återfinns i Tanak/GT, nämligen trädet, kvinnan, mannen och ormen. Gudinnan Inanna vårdar ett träd som skall användas för att bygga hennes gudomliga tron och säng. Men trädet vaktas av en orm, Anzu-fågeln och lilith som tydligen var ett slags demoner.

> *In the first days, in the very first days,*
> *In the first nights, in the very first nights,*
> *In the first years, in the very first years,*
>
> *In the first days when everything needed was brought into being,*
> *In the first days when everything needed was properly nourished,*
> *When bread was baked in the shrines of the land,*
> *And bread was tasted in the homes of the land,*
> *When heaven had moved away from earth,*
> *And the earth had separated from heaven,*
> *And the name of man was fixed;*
> *When the Sky God, An, had carried off the heavens,*
> *And the Air God, Enlil, had carried off the earth,*

[1] http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcsl.cgi?text=t.1.1.2&charenc=j#

When the Queen of the Great Below, Ereshkigal, was given
the underworld for her domain,

He set sail; the Father set sail,
Enki, the God of Wisdom, set sail for the underworld.
Small windstones were tossed up against him;
Large hailstones were hurled up against him;
Like onrushing turtles,
They charged the keel of Enki's boat.
The waters of the sea devoured the bow of his boat like wolves;
The waters of the sea struck the stern of his boat like lions.

At that time, a tree, a single tree, a huluppu-tree
Was planted by the banks of the Euphrates.
The tree was nurtured by the waters of the Euphrates.
The whirling South Wind arose, pulling at its roots
And ripping at its branches
Until the waters of the Euphrates carried it away.

A woman who walked in fear of the word of the Sky God, An,
Who walked in fear of the Air God, Enlil,
Plucked the tree from the river and spoke:
"I shall bring this tree to Uruk.
I shall plant this tree in my holy garden."

Inanna cared for the tree with her hand
She settled the earth around the tree with her foot
She wondered:
"How long will it be until I have a shining throne to sit upon?
How Long will it be until I have a shining bed to lie upon?"
The years passed; five years, and then ten years.
The tree grew thick,
But its bark did not split.

Then the serpent who could not be charmed
Made it's nest in the roots of the huluppu-tree.
The Anzu-bird set its young in the branches of the tree.
And the dark maid Lilith built her home in the trunk.
The young woman who loved to laugh wept.
How Inanna wept![1]

Gilgamesh kommer sedan till sin systers hjälp, han dödar ormen och den onda kraften, lilith, flyr ut i vildmarken. Av kunskapens träd bygger han en tron och en säng åt sin syster och hon skapar en ”pukku” av roten och en ”mikku” av kronan till honom. Här anspelar myten sannolikt på bröllopet mellan kungen och gudinnan i det heliga mysteriet.

Gilgamesh struck the serpent who could not be charmed.
The Anzu-bird flew with his young to the mountains;
And Lilith smashed her home and fled to the wild, uninhabited places.

Gilgamesh then loosened the roots of the huluppa-tree;
And the sons of the city, who accompanied him, cut off the branches.

From the trunk of the tree he carved a throne for his holy sister.
From the trunk of the tree Gilgamesh carved a bed for Inanna.
From the roots of the tree she fashioned a pukku for her brother.
From the crown of the tree Inanna fashioned a mikku for Gilgamesh
the hero of Uruk. [1]

[1] Wolkstein and Kramer, Inanna: Queen of Heaven and Earth.

Lilith finns inte explicit beskriven i berättelsen om kunskapens träd i GT, men det finns en indirekt förbindelse via myten om att Lilith skulle ha varit Adams första hustru. Denna berättelse härstammar tydligen från en medeltida text, "the Alphabet of Ben-Sira", med oklart ursprung. I kristna föreställningar har ormen och Lilith i vissa fall blandats samman, som till exempel i Michelangelos målning av frestelsen och fallet i Sixtinska kapellet i Vatikanen.

NOA VAR DEN SUMERISKE ZI-UD-SURA I GILGAMESHEPOSET

Noa som förvarnades om den stora floden av den judiske guden var egentligen den sumeriske kungen och gudu-prästen Zi-ud-sura. I den sumeriska myten blev han förvarnad om gudarnas beslut att utplåna människorna och han byggde därför en ark där han räddade människor och djur. Därefter belönade gudarna Zi-ud-sura med evigt liv som en gud och satte honom som kung i landet Dilmun, där solen går upp.[2] Zi-ud-sura kallas Utnapishtim i Gilgamesheposet.

I början av 2014 kom nyheten att man hade lyckats tyda en 4000 år gammal sumerisk lertavla på British Museum som berättar att "Noa" tog ombord djuren två och två på arken. Tydligen innehöll Berossos historia den informationen, som däremot saknas i nu kända varianter av i Gilgamesheposet, eftersom den återfinns i Tanak/GT.[3]

PATRIARKEN ABRAHAM

Mackabéernas nya historia berättar, precis som Berossos historia, om tio kungar fram till den stora översvämningen och Zi-ud-suras/Noas räddning. Efter floden befolkas världen av Noas ättlingar. Från Noas son Sem härstammar Abraham som vandrar västerut från Ur i Kaldéen. I Berossos historia berättades det om en vis kaldéer som vandrade ut från Ur och lärde ut all visdom som astronomi, matematik etc. till fenicier och egyptier. I Antiquities I:7 sågs också att beskrivningen av Abraham finns hos Berossos. Abraham och hans söner blir i mackabéernas historia stamfäder för hebréer/israeliter och araber, fast israeliterna är äkta barn medan araberna bara härstammar från en slavinna. Landet Kanaan tilldelas de tolv stammar som härstammar från Jakobs söner.

FÅNGENSKAPEN I EGYPTEN OCH DOMARNA

Det hebreiska folket hamnar enligt förebild från de hyksos som beskrevs av Manetho i fångenskap i Egypten. De leds därifrån av lagstiftaren Moses och efter Mose död erövrar de Jerusalem och Kanaan. Därefter kommer den tid i Berossos historia när landet Sumer regerades av ensis, de kallas domare i mackabéernas historia.

SIMSON VAR GILGAMESH

Från Gilgamesheposet härstammar också berättelsen i Tanak/GT om Simsons storverk. Berättelserna om domaren Simson innehåller många element som man hämtade från Gilgamesh och hans äventyr. I Gilgamesheposet är Enkidu ursprungligen en ociviliserad människa som lever med de vilda djuren och äger en styrka som ett dussin vilda djur. Genom att han möter en av tempeltjänarinnorna, "one of the temple harlots", från staden och förenas med henne, tappar han sin övernaturliga styrka men vinner i stället förståelse och kunskap.

Simson är också ursprungligen övernaturligt stark, med en åsnekäke dödar han t.ex. tusen män i Domarboken 15:16. Han möter också en hora, på samma sätt som Enkidu mötte en tempeltjänarinna (helig prostitution förekom i Mesopotamien) och går till henne. Men

---

[1] Wolkstein and Kramer, Inanna: Queen of Heaven and Earth.
[2] http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcslmac.cgi?text=t.1.7.4
[3] https://www.yahoo.com/news/british-museum-prototype-noah-39-ark-round-175721612.html?ref=gs

Simson förlorade inte sin kraft vid detta tillfälle, tvärtom stiger han upp och sliter något omotiverat loss stadsporten och bär iväg med den.

> *Simson låg kvar till midnatt. Då steg han upp, grep tag i stadsportens dörrar och dörrposter och slet loss både dem och bommen. Alltihop tog han på ryggen och bar det upp till toppen av berget nära Hebron. (Dom 16:3)*

Även detta tema finns i Gilgamesheposet, men här är det Ishtar som hotar med att slita loss porten och dörrposterna till dödsriket om hon inte får som hon vill.

> *I will pull down the Gates of Hell itself,*
> *Crush the doorposts and flatten the door,*[1]

Simson förlorar så småningom också på samma sätt som Enkidu sin styrka i ett möte med en kvinna, i den nya nationella versionen sker det när Delila klipper av honom håret. Men i den nya berättelsen får förstås Simson sista ordet när han i ett sista storverk och med sin guds hjälp drar ner husets mittpelare och dödar både sig själv och en stor mängd filistéer.

En annan historia som är nästan identisk i Gilgamesheposet och i Tanak/GT är den om David och jätten Goliat (Goljat). I Gilgamesheposet beger sig Gilgamesh och Enkidu till de underbara cederskogarna i södra Iran och börjar fälla träden. En fruktansvärd demon, den hisklige Humbaba, vill hindra dem och en förskräcklig strid startar. Med hjälp av solguden Shamash lyckas de till slut kämpa ner jätten, och Gilgamesh hugger huvudet av honom. På samma sätt fick David besegra den hemska filisteiska jätten Goliat och hugga av hans huvud.

I Gilgamesh stad Uruk murades det in en ädelsten av lapis lazuli där berättelsen om hans äventyr hade graverats in. I 2 Mos 28:12 berättas om de två stenar som skall sättas på efoden med de ingraverade namnen på israels stammar. I Uppenbarelseboken 21:19 berättas om den heliga staden att grundstenarna i stadsmuren var av alla slags sköna ädelstenar.

I tavla1 och 2 av Gilgamesheposet berättas det om hur Gilgamesh får en förebådande dröm om att Enkidu skall komma till staden och hur han skall omfamna denne man så som en man omfamnar sin hustru (”embrace this man as he would a wife”). När Enkidu så anländer och Gilgamesh skall genomföra denna ”omfamning” slåss de vilt tills Gilgamesh vinner. Det här är sannolikt grunden för den underliga berättelsen om våldtäkterna i Sodom och Giva i Första Mosebok 19 och i Domarboken 19. I båda dessa berättelser är det männen i staden som vill våldta män på besök. Den stora skillnaden är att i Gilgamesheposet sköter männen den här affären på egen hand, i Tanak/GT skickar man i stället ut sina egna kvinnor att våldtas.

SALOMOS TEMPELBYGGE OCH DROTTNINGEN AV SABA VAR GUDEAS TEMPELBYGGE OCH DROTTNINGEN AV SABUM

Andra exempel på berättelser som man hämtade från Berossos babyloniska historia är Salomos tempelbygge som byggde på den gamla sumeriska berättelsen om Gudeas tempelbygge, och historien om drottningen av Sabas besök hos Salomo som egentligen handlade om drottningen av Sabums förmälning med tempelbyggaren Gudea. Gudeas femte regeringsår betecknades som ”drottningen av Sabums år”. Sabum var ett område öster om Nippur och Lagash, vilket var befolkat av elamiter under Gudeas tid. Kilskriftstexter av administrativ karaktär från Ur III innehåller hänvisningar till ”elamiter som kom från landet Sabum”. Texten om Salomos tempel innehåller många förhållanden som direkt påminner om Gudeas tempeltext men i Gudeas text nämns inte drottningen av Saba. Tydligen hade författarna till den nya historien tillgång till både den gamla texten om Gudeas bygge och till information om ”drottningen av Sabums år”. Den mest logiska förklaringen till detta är att Berossos kaldeiska historia innehöll information om både Gudeas tempelbygge och drottningen av Sabums besök.

---

[1] Tablet 6, www.wsu.edu:8080/~dee/MESO/GILG.HTM

KUNGALISTAN OCH FÅNGENSKAPEN I BABEL

Perioden av ensis/domare följs i både den kaldeiska och mackabeiska historien av ett stort antal kungar i en lista som följer både Nordriket (Assyrien/Israel) och Sydriket (Babylonien/Judéen). Babel förstörs av assyrierna, döms att ligga öde i sjuttio år och befolkningen fördrivs. Samma öde drabbar Jerusalem i den nyuppfunna historien, staden förstörs av babylonierna, den döms att ligga öde i sjuttio år och befolkningen förs bort. Berättelsen om Jerusalems förstöring var historiskt sann och de människor som bodde där fördes antagligen bort som krigsbyte, något som var vanligt enligt den tidens sätt att föra krig. I mackabéernas nya historia hålls folket dock rent och samlat under fångenskapen i Babylonien och återvänder till Jerusalem efter femtio år, vilket inte har något historiskt stöd.

HÖJDPUNKTEN I DEN NYA HISTORIEN VAR UPPFYLLANDET AV DANIELS PROFETIA

Berossos historia slutade med Alexander den store som möttes av de babyloniska prästerna och tågade in i Babel, i mackabéernas historia möts han förstås av rättrogna präster från Jerusalem och tågar in i den staden. Målet med den nya historien uttrycks klart i de tolv första delarna av Antiquities, profetiorna hade förutsagt att det nya folket skulle ha ett eget stort land och detta land skulle erövras genom krig med grannfolken och genom etnisk rensning. Det skulle sitta en ättling till kungs Davids överstepräst Sadok som regent i Jerusalem och denne överstepräst kunde inte vara något annat än en man som tillhörde den rätta religionen. Målet för mackabéernas kamp var redan under fadern Matthatias att erövra översteprästämbetet i Jerusalem och den politiska och ekonomiska makt som utgick från denna position. Sonen Judas Mackabeus tog också temporärt kontroll över templet i Jerusalem år 164 fvt.

Kärnan i den nya historien i Antiquities är därför Daniels ”profetia” om att en främmande härskare (Antiochos IV Epifanes) skulle förbjuda kulten i templet i Jerusalem, och att en rättfärdig man (Judas Mackabeus) skulle rena templet och återinföra ”fädernas religion” efter tre år (Antiquities XII 7).

ETT EGET LAND MED ETT RENT OCH KRIGSLYSTET FOLK

KANAAN VAR LANDET SOM GUD HADE LOVAT ABRAHAMS ÄTTLINGAR

Målet med den nya historien var att visa att mackabéerna var de rätta makthavarna i Jerusalem och att de hade en gudagiven rätt till ett eget land. Enligt den nya historien som skapades för dem i Alexandria hade gud upprättat ett förbund med dem redan från tidens begynnelse och lovat dem ett eget land genom olika profeter under tusentals år.

- Gud visade sig för Abraham och lovade honom att han skulle få en son som skulle heta Isak och från denne skulle det komma stora nationer och kungar och de skulle erövra landet Kanaan från Sidon till Egypten genom krig. (Ant. I 10:5)
- Jakob brottades med en ängel och vann över honom. Ängeln lovade honom att eftersom Jakob hade vunnit över honom skulle Jakobs efterkommande alltid vinna över sina fiender. Ängeln döpte också om Jakob till Israel. (Ant. I 20:2)
- Efter Isaks död delade hans söner upp landet mellan sig: Esau fick Iduméen och Jakob Kanaan. (Ant. II 1:1)
- Gud lovade Jakob att han skulle låta Jakobs efterkommande få makt och ära och bosätta sig i det utlovade landet. (Ant. II 7:3)
- På berget i Sinai talade Gud direkt till Moses och förmedlade det styrelseskick och de lagar som hebreerna skulle leva efter när de hade tagit över landet Kanaan. (Ant IV 8:5)

I den nya historien som skapades i Alexandria var det utlovade landet inte särskilt tydligt utstakat, det enda som sägs är att landet sträcker sig från Sidon till Egypten (Ant. I 10:5). Sidon ligger i nuvarande Jordanien och om mackabéerna skulle lyckas erövra området från

Egypten ända upp dit skulle Egypten verkligen få en tillräckligt stor buffertzon mot seleukiderna.

Palestina eller ”Coelesyrien och Fenicien” var alltså olika beteckningar på det område som seleukider och ptoleméer stridit om sedan uppdelningen av Alexander den stores rike. På kartan nedan, som hämtats från internet, har jag ringat in det område som egyptierna historiskt såg som sitt eget och som de nu runt år 160 fvt försökte hjälpa mackabéerna att ta över.

De seleukidiska och ptolemeiska rikena just före det första syriska kriget ca 275 fvt
(Källa: www.zonu.com)

Området hade under historien dominerats av stadsstater som de gamla feniciska städerna Tyros och Sidon och Samaria som hade varit huvudstad i det gamla riket Israel. Det hade bland annat kontrollerats av egyptier, hittiter, assyrier, babylonier, perser och nu senast greker. Området kallades av egyptierna under Nya riket (1600-talet till 1100-talet fvt) för Ka-na-na. Kanaan bestod av ett område som idag motsvaras av Libanon, Israel, de palestinska områdena, västra delen av Jordanien samt sydvästra Syrien. Ett annat namn var Palestina som härleds till ordet “Peleset” (P-r-s-t) som man har hittat på egyptiska inskriptioner från ca 1150 fvt fram till ca 850 fvt. Assyrierna kallade området "Palashtu" eller "Pilistu" från ca 800 fvt fram till ett fördrag med Tyros från Assarhaddons tid (r. 680-669 fvt). Palestina var alltså det gamla feniciska området.

EN EGEN KULT MED EN EGEN INSTIFTARE SOM HÄMTADES FRÅN ORFICISMEN

Eftersom de historiska källorna inte gav några större bidrag till den nya nationella medvetenheten bestämde man sig som vi har sett alltså i stället för att uppfinna en egen historia. När det gällde den religion som man skulle införa i Jerusalem, när man bara hade fått makten där, fick man ta till samma strategi. För att skapa den nya nationens historia hade man helt enkelt tagit Berossos kaldeiska historia och gjort om den till en historia om det utlovade riket, och rikets nya religion måste också hämtas någonstans ifrån. Den naturliga lösningen blev att man utgick från det man kände till, alltså de myter som florerade i Alexandria. Dessa myter var i första hand det grekiska arv som Alexandria var den främsta förvaltaren av, men det fanns också ett intresse där för den gamla egyptiska kulturen. Ptoleméerna hade skapat en synkretism av egyptiska och grekiska föreställningar som gav upphov till det som numera kallas hermetism. Man hade skapat den nya guden Serapis (Sarapis) som en kombination av de egyptiska gudarna Osiris och Isis och element från de grekiska mysterierna. Man såg Osiris som en egyptisk variant av den orfiska mysterieguden Dionysos. Den egyptiske Thoth sågs på motsvarande sätt som en variant av den grekiske

Hermes. De män i Alexandria som arbetade med att skapa en ny filosofi för mackabéernas nya rike arbetade som vi skall se bl.a. med att flytta över element från den hellenistiska kulturen i Alexandria till mackabéernas nya historia.

DEN HEBREISKE LAGSTIFTAREN MOSES VAR EGENTLIGEN DEN ORFISKE TEOLOGEN MUSAEUS

Arbetet med den nya urkunden för mackabéernas nya rike gjordes i Alexandria och de som gjorde arbetet var djupt influerade av denna stads kultur och vetenskap. Alexandria var det ptolemeiska rikets huvudstad och den hellenistiska världens vetenskapliga centrum vid tiden för den nya nationella historiens tillkomst. När Alexander den store grundade staden fanns det redan en grekisk koloni på platsen och under de nästan två hundra år som hade gått sedan dess hade den grekiska kulturen blomstrat i staden. När författarna till den nya historien forskade i biblioteket i Alexandria efter spår av ett gammalt rike med centrum i Jerusalem var de omsvepta av den grekiska kulturen, men de lärde i Alexandria hade också en fascination för Egyptens storartade förflutna. Båda dessa influenser märks i historien om Moses.

En del av inspirationen till lagstiftaren Moses hämtades från orficismens grundare Orfeus och Musaeus. Musaeus hade enligt orficismen varit den förste teologen och han påstods bland annat ha skrivit teogonier och genealogier. Orfeus hade tagit emot mysteriets sanningar på berget Haimos och skrivit in dem på stentavlor. Enligt den grekiske geografen och globetrottern Pausanias som levde under Hadrianus och efterföljande romerska kejsare fanns det vid sidan av Demeter Eleusinias tempel i Pheneos två stenblock som kallades petroma. I eller på dessa två stentavlor fanns den text som lästes för de initierade vid firandet av mysteriet till Eleusinias ära. Folket i Pheneos menade att deras mysterium var en kopia av mysteriet i Eleusis.

Naturligtvis hade inte författarna till den nya nationella historien tillgång till Pausanias guide till Grekland eftersom de levde trehundra år före hans tid, men Demeters mysterium i Eleusis, som också firades i Pheneos, fanns redan på deras tid. Detta mysterium hade tydligen en anknytning till en legend som berättade att den religiösa urkunden hade skrivits på två stentavlor. Mysteriet i Eleusis hade vidare en anknytning till orficismen där Musaeus var den förste teologen, varför berättelsen i den nya historien om hur Musaeus/Moses tog emot lagen på två stentavlor blir logisk.

Det sätt som författarna till den nya historien tog över den orfiske teologen Musaeus på fanns uppenbarligen tydligt beskrivet i en version av den nya nationella historien som fördes fram som ett verk av Artapanus. I hans text fanns enligt ett senare referat av Eusebius från Caesarea sambandet mellan Musaeus (Moses) som var Orfeus lärare i det orfiska mysteriet klart beskrivet. Artapanus hade enligt Eusebius berättat att en egyptisk prinsessa som var ofruktsam hade tagit ett judiskt barn som sitt eget och kallat honom Mouses. När han blev vuxen kallad grekerna honom för *Musaeus*. Musaeus/Moses var Orfeus lärare och han gjorde många uppfinningar. Han delade in Egypten i trettiosex distrikt med speciella områden för prästerna och instiftade kulten av ibisen.[1] Moses hedrades som en gud av prästerna för sin förmåga att tolka hieroglyferna och kallades då för Hermes. Men farao avundades Moses för hans briljans och sände honom därför i krig mot etiopierna med förhoppning att han skulle bli dödad.

> *'AND Artapanus says, in his book Concerning the Jews, that after the death of Abraham, and of his son Mempsasthenoth, and likewise of the king of Egypt, his son Palmanothes succeeded to the sovereignty. 'This king behaved badly to the Jews; and first he built Kessa, and founded the temple therein, and then built the temple in Heliopolis. 'He begat a daughter Merris, whom he betrothed to a certain Chenephres, king of the regions above Memphis (for there were at that*

[1] Egypten var redan från fördynastisk tid indelat i ett antal distrikt som från början var självständiga stadsstater

time many kings in Egypt); and she being barren took a supposititious child from one of the Jews, and called him Mouses (Moses): but by the Greeks he was called, when grown to manhood, Musaeus.

'And this Moses, they said, was the teacher of Orpheus; and when grown up he taught mankind many useful things. For he was the inventor of ships, and machines for laying stones, and Egyptian arms, and engines for drawing water and for war, and invented philosophy. Further he divided the State into thirty-six Nomes, and. appointed the god to be worshipped by each Nome, and the sacred writing for the priests, and their gods were cats, and dogs, and ibises: he also apportioned an especial district for the priests.

'All these things he did for the sake of keeping the sovereignty firm and safe for Chenepbres. For previously the multitudes, being under no order, now expelled and now set up kings, often the same persons, but sometimes others. 'For these reasons then Moses was beloved by the multitudes, and being deemed by the priests worthy to be honoured like a god, was named Hermes, because of his interpretation of the Hieroglyphics.

'But when Chenephres perceived the excellence of Moses he envied him, and sought to slay him on some plausible pretext. And so when the Aethiopians invaded Egypt, Chenephres supposed that he had found a convenient opportunity, and sent Moses in command of a force against them, and enrolled the body of husbandmen for him, supposing that through the weakness of his troops he would easily be destroyed by the enemy. (Eusebius of Caesarea, Praeparatio Evangelica IX)

Enligt citatet från Eusebius ovan var Moses både Musaeus och Hermes. I Antiquities I 9 och 10 finns faktiskt också berättelserna om den egyptiska prinsessan som kallade Moses för Mouses (Musaeus) och att han krigade mot etiopierna. I den nya historien tog man alltså över den orfiske Musaeus, döpte om honom till Moses, påstod att han egentligen hade varit hebré och att han hade skrivit det nya rikets teologi, historia och lag. Inspirationen bakom detta verkar ha varit samma tanke som bland annat gjorde det nya folket till de rätta hyksos och de rätta kaldéerna, som gjorde Berossos sumeriske matematiker och astronom Abram/Abraham till hebré, de babyloniska kungalistorna till listor över kungar i Israel och Judéen, hebréerna (hyksos) till de rätta israeliterna, Gilgamesh äventyr till Simsons och Davids äventyr etc. I denna uppfinnarglädje bestämde man också att orfikernas Musaeus egentligen hade varit hebré, och att det var han som hade författat den nya nationella historien och tagit emot lagen på ett berg i Sinaiöknen. Det här kan också vara ett resultat av den hellenistiska synkretism som förde fram att egyptiernas Osiris var samma gud som grekernas Dionysos, att Isis var samma gudinna som Afrodite och att Thoth var samma gud som Hermes. Med den inställningen var det möjligt att påstå att Musaeus hade varit verksam hos hebréerna under namnet Moses, likväl som Hermes hade varit verksam hos egyptierna under namnet Thoth.

Anknytningen till orficism och hermetism förklarar också varför man i mackabéernas nya historia lät den hebreiske lagstiftaren Moses införa kulten av ibisfågeln i Egypten (Ant. II 10:2). Inom de orfiska mysterierna var guden Dionysos viktig och han hade en anknytning till Hermes vars son Silenus ibland beskrevs som Dionysos lärare. Inom orficismen var Hermes liksom Thoth kunskapens, vetenskapens och magins gud och grekerna lät till och med döpa om Thoths viktigaste kultcentrum Khemennu till Hermopolis för att understryka den gemensamma identiteten hos dessa gudar. Thoth avbildades vanligen i mänsklig form med ett ibishuvud, och när man lät Musaeus/Moses införa kulten av ibisen/Thoth i Egypten var det en motsvarighet till Musaeus införande av kulten av Hermes (Thoth, ibisen) inom orficismen.

Sambandet mellan orficismen, Dionysos mysterium, Pythagoras lära (ca 570-497 fvt) och hermetismen är numera svårt att fullständigt bevisa eftersom de flesta texter som beskrev dessa filosofier har försvunnit. Men jag anser personligen att det fanns ett nära samband mellan dem och att de moderna avgränsningar som man gör i allmänhet överdriver skillnaderna på bekostnad av likheterna. Klart är att grekerna i Egypten såg Hermes som samma kraft som Thoth och att man inom hermetismen räknade med en tredje uppenbarelse av denna kraft i Babylonien. Pythagoras ansågs ha utbildats och invigts i mysteriet i Babel och hans lära var ur den aspekten en del av hermetismen. De hermetiska skrifterna bevarades i biblioteket i Alexandria och man hade som sagt inget problem med att erkänna att samma

kraft kunde dyrkas under olika namn i olika kulturer. Enligt den judisk-alexandrinske författaren Philo, som var verksam under det första århundradet av vår tideräkning, fanns det mängder av orfiska och pytagoreiska bosättningar runt Alexandria vid den tiden. Det är troligt att orficism och pytagoreism också var viktiga influenser bland de lärda i Alexandria vid den tid när mackabéernas nya historia skapades.

MER INSPIRATION FRÅN PYTHAGORAS

Ett av de förbluffande påståendena i *Against Apion I* är att Pythagoras filosofi var en imitation av judarnas doktriner. Det här verkar förstås helt osannolikt om man jämför Pythagoras lära med den filosofi som finns i Tanak/GT som baseras på rädsla för en hämnande och strikt manlig gud, glorifiering av religiöst motiverade krig, en strävan efter nationell självtillräcklighet och vildsinta fördömanden av andra folks gudar och seder. Pythagoras predikade ju fred och att man skulle vända andra kinden till om någon skadade en, hans lära var en del av en filosofi där man lärde av andra kulturer, såg gemensamma drag hos olika folks nationella gudar och såg Eros, den balanserade manligt-kvinnliga kraften, som en viktig aspekt av det Högsta. Att Pythagoras skulle ha hämtat sin lära från de judiska doktrinerna är förstås absurt, däremot använde man sig av element från den orfiska och pytagoreiska filosofin när man skapade den nya nationella historien i Alexandria.

Men logiken bakom uttalandet att Pythagoras hade hämtat sin lära från judarna framgår ändå i *Against Apion I*. Resonemanget börjar med ett påstående att grekernas skryt om sin gamla historia och sin visdom saknar grund. De första som introducerade filosofi och studiet av himmelska och gudomliga fenomen bland grekerna, så som Pherecydes från Syros, Pythagoras och Thales, hade i stället lärt detta från egyptier och kaldéer.

> *But then for those that first introduced philosophy, and the consideration of things celestial and divine among them, such as Pherceydes the Syrian, and Pythagoras, and Thales, all with one consent agree, that they learned what they knew of the Egyptians and Chaldeans, and wrote but little And these are the things which are supposed to be the oldest of all among the Greeks; and they have much ado to believe that the writings ascribed to those men are genuine. (Against Apion I.)*

I nästa steg sägs i paragraf 22 i *Against Apion I* att Pythagoras, som allmänt sågs som överlägsen alla andra filosofer i visdom och kärlek till Gud, hade följt de judiska lärorna. Man återberättar från Hermippus bok om Pythagoras olika legender om hur Pythagoras hade konverserat med en avliden väns själ både natt och dag, hur denna döda vän hade uppmanat honom att inte passera en plats där en åsna hade dött samt att Pythagoras hade uppmanat sina lärjungar att inte uttala klander mot andra och att inte dricka sådant vatten som orsakar törst. (Det senare handlade antagligen om den pytagoreiska uppfattningen att man skulle avhålla sig från alkoholhaltiga drycker.)

Sedan citerar man Hermippus direkt och påstår att han skulle ha skrivit att Pythagoras skulle ha fört ut en lära i judarnas och trakernas efterföljd. Med tanke på det tidigare påståendet att Pythagoras och de andra gamla filosoferna allmänt ansågs ha hämtat sina läror från egyptier och kaldéer är det troligt att Hermippus skrev att Pythagoras hämtade sina läror, inte från judar och traker, utan från kaldéer och traker. Detta är särskilt troligt med tanke på att Pythagoras ansågs ha studerat i Babel. Det uppenbarligen felaktiga citatet från Hermippus kan dock förklaras genom att författaren utgick från idén att judarna härstammade från sumerer/kaldéer/babylonier genom Abraham som hade kommit från den sumeriska staden Ur, och att Pythagoras på så sätt indirekt följde judarnas doktriner när han lärde av kaldéerna.

Historien om Pythagoras, den döda åsnan och själen som talade från andens värld återanvändes i Antiquities och i Tanak/GT i form av historien om Balaam som enligt den nya historien var sin tids störste profet och som kunde förmedla Guds vilja. Midjaniterna kallade på denna Balaam för att han skulle förbanna israeliterna, men när han kom till ett visst ställe ville plötsligt åsnan som han red på inte röra sig. När Balaam slog på åsnan för att

tvinga henne framåt började hon plötsligt tala med en mans röst och samtidigt visade sig en ängel för Balaam. Författarna till den nya nationella historien fick alltså idén till historien om Balaam från legenderna om Pythagoras. Numera finns berättelsen i 4 Mos 22 där Balaam kallas för Bileam. Kanske fick man också idén till berättelsen om det bittra vattnet i Marah i Antiquities III 1:1 (som kallas Meriva i 2 Mos 17:7), från den orfiska berättelsen om hur Pythagoras uppmanade människor att inte dricka sådant vatten som man blev törstig av.

HADES

Grekerna trodde inte på någon Djävul eller Satan, och den figuren finns heller inte i Antiquities. Däremot förekommer det grekiska dödsriket eller Hades till exempel i berättelsen om hur Gud låter jorden öppna sig och sluka syndaren Korach och hans anhang i *Antiquities IV* (4 Mos 26).

En kvinna som utövar nekromanti kallar upp profeten Samuels själ från Hades i *Antiquities VI*. Nekromanti var konsten att kalla fram de dödas andar för att fråga dem om framtiden. Saul, som hade begärt att få veta framtiden, får veta att han och hans söner skulle falla i strid dagen efter och att de skulle hamna i Hades (dödsriket) tillsammans med Samuel. Helvetet är däremot ett begrepp som först förekommer i Bibeln i de kristna evangelierna, även om det ord som man ursprungligen använde där antagligen också var det grekiska Hades.

Guden Zeus straffade i grekiska myter sådana som hade satt sig upp mot honom med att bränna dem till aska med en blixt. Ett exempel på detta är myten om jättarna som dödade Dionysos Zagreus och som Zeus brände till döds med sin blixt. Av askan från titanerna skapades sedan enligt orfikerna människorna som därmed både bestod av ett himmelskt element från Dionysos och ett jordisk från titanerna. Tron på Zeus och hans dödande blixt kommer i den nya historien till synes i berättelsen om hur Sodom förstörs i *Antiquities I* och hur egyptierna straffas med regn av eld och blixtar från himlen när de förföljer hebréerna i *Antiquities II*.

DAVID ÄR ORFEUS

Moses var alltså den orfiske teologen Musaeus och David som spelar på sin lyra är Orfeus själv. Historien om David som spelar på sin lyra och diktar oden, eller psalmer som de kallas i Tanak/GT, hämtades från myterna om Orfeus. Sannolikt använde man också orfiska oden och gjorde om dem till att passa mackabéernas nya religion. Den text som kallas Salomos oden och som återupptäcktes och publicerades 1909 är enligt min mening helt orfiska, den kärleksgud som beskrivs som en levande krona etc. är direkta hyllningar till den orfiske Dionysos.

Orfeus var förbunden med muserna, de sköna konsternas gudinnor, han var en musiker som ofta avbildades med sin lyra. I Första Samuelsboken i Bibeln är David en musiker som spelar på sin lyra varje dag, han lugnar den vilde Saul med sin musik på samma sätt som Orfeus lugnade de vilda djuren med sin lyra. David kämpar mot filistéerna som kallas för jättar i Peshitta, den arameiska versionen av Bibeln. Orfeus gud Zeus bekämpade också jättarna, och den orfiske huvudguden Dionysos slets i bitar av titaner (jättar). I Psaltaren besjungs den gud som har skapat hela himlens härskara och som älskar rättfärdighet med mycket likartade tongångar som de som användes om Zeus i de orfiska hymnerna. Men i den nya nationella lagen är förstås Herren en kraft som skall fruktas, medan den inom orficismen var kärleken eller Eros.

På de orfiska guldplattor från 300-talet fvt som har upptäckts i gravar i Thurii i södra Italien sägs att den döde ”skall bli en gud, motsatsen till en dödlig” och ”du har övergått att vara en gud från att ha varit människa”. I en av psalmerna i Psaltaren uttrycks också den orfiska tron på människans gudomlighet som ”Ni är alla gudar”.

Jag säger: Ni är gudar, alla är ni den Högstes söner, men ni skall dö som människor dör och falla som furstar faller." (Ps 82:6-7)

MOSE TEMPEL ÄR EN AVBILD AV TEMPLET I DELFI

Det är tydligt att författarna till den nya historien tänkte på den grekiska kulten när de beskrev det tempel som Moses skulle ha byggt i öknen. I beskrivningar av kulten i Eleusis, som var den främsta representanten för de grekiska mysteriekulterna, finns beskrivningen av offerbordet och brödet som var helgat till Demeter. Mose tempel sägs uttryckligen i Antiquities vara en avbild av templet i Delfi, och det innehöll ett bord där man offrade bröd precis som i sina grekiska förebilder.

But in the holy place he placed a table, like those at Delphi. Its length was two cubits, and its breadth one cubit, and its height three spans. It had feet also, the lower half of which were complete feet, resembling those which the Dorians put to their bedsteads; but the upper parts towards the table were wrought into a square form. The table had a hollow towards every side, having a ledge of four fingers' depth, that went round about like a spiral, both on the upper and lower part of the body of the work. Upon every one of the feet was there also inserted a ring, not far from the cover, through which went bars of wood beneath, but gilded, to be taken out upon occasion, there being a cavity where it was joined to the rings; for they were not entire rings; but before they came quite round they ended in acute points, the one of which was inserted into the prominent part of the table, and the other into the foot; and by these it was carried when they journeyed: Upon this table, which was placed on the north side of the temple, not far from the most holy place, were laid twelve unleavened loaves of bread, six upon each heap, one above another: they were made of two tenth-deals of the purest flour, which tenth-deal [an omer] is a measure of the Hebrews, containing seven Athenian cotyloe; *and above those loaves were put two vials full of frankincense. Now after seven days other loaves were brought in their stead, on the day which is by us called the* Sabbath; *for we call the seventh day the* Sabbath. *But for the occasion of this intention of placing loaves here, we will speak to it in another place. (Antiquities III 6:6)*

I den nya nationella historien finns också en kopia av den ark som bars från Aten till Eleusis vid starten av firandet av mysteriet. De mystiska kistor som användes i mysteriekulterna innehöll enligt den kristne författaren Clemens av Alexandria brödkakor, salt och en orm. Man använde sig av symboler som granatäpplen, murgröna, käppar och stavar (kvistar), svärd, lampor och örter som mejram, vilket enligt Clemens var symboler för det kvinnliga könsorganet.

And the mysteries of the dragon are an imposture, which celebrates religiously mysteries that are no mysteries at all, and observes with a spurious piety profane rites. What are these mystic chests?--for I must expose their sacred things, and divulge things not fit for speech. Are they not sesame cakes, and pyramidal cakes, and globular and flat cakes, embossed all over, and lumps of salt, and a serpent the symbol of Dionysus Bassareus? And besides these, are they not pomegranates, and branches, and rods, and ivy leaves? and besides, round cakes and poppy seeds? And further, there are the unmentionable symbols of Themis, marjoram, a lamp, a sword, a woman's comb, which is a euphemism and mystic expression for the muliebria. (Clement, EXHORTATION TO THE HEATHEN)

Arken som bärs omkring med bärstänger, och i vilken lagens tavlor placeras, är en företeelse som förstås fanns i både Egypten och alla andra länder där man bar omkring gudabilder i processioner, men den är antagligen främst ett lån från mysteriet i Eleusis där man hade en ”låda”, cista mystica, som innehöll symboler för mysteriet.

PRÄSTDRÄKTEN INNEHÅLLER SYMBOLER FÖR DIONYSOS OCH MITHRA

Mose prästdräkt innehåller symboler från den orfiska kulten, bland annat är de granatäpplen som dekorerar fållen symboler för den orfiske guden Dionysos. Författaren använder sig genomgående av attribut från de grekiska kulterna för att skapa en bild av den religion som Moses instiftade. Efoden var samma sak som grekernas epomis och en essen var en bröstplåt och ett grekiskt orakel.

4. The high priest is indeed adorned with the same garments that we have described, without abating one; only over these he puts on a vestment of a blue color. This also is a long robe, reaching to his feet, [in our language it is called .Meeir,] *and is tied round with a girdle, embroidered with the same colors and flowers as the former, with a mixture of gold interwoven. To the bottom of which garment are hung fringes, in color like pomegranates, with golden bells by a curious and beautiful contrivance; so that between two bells hangs a pomegranate, and*

between two pomegranates a bell. Now this vesture was not composed of two pieces, nor was it sewed together upon the shoulders and the sides, but it was one long vestment so woven as to have an aperture for the neck; not an oblique one, but parted all along the breast and the back. A border also was sewed to it, lest the aperture should look too indecently: it was also parted where the hands were to come out.

5. Besides these, the high priest put on a third garment, which was called the Ephod, *which resembles the Epomis of the Greeks. Its make was after this manner: it was woven to the depth of a cubit, of several colors, with gold intermixed, and embroidered, but it left the middle of the breast uncovered: it was made with sleeves also; nor did it appear to be at all differently made from a short coat. But in the void place of this garment there was inserted a piece of the bigness of a span, embroidered with gold, and the other colors of the ephod, and was called* Essen, *[the breastplate,] .which in the Greek language signifies the* Oracle. *This piece exactly filled up the void space in the ephod. It was united to it by golden rings at every corner, the like rings being annexed to the ephod, and a blue riband was made use of to tie them together by those rings; and that the space between the rings might not appear empty, they contrived to fill it up with stitches of blue ribands. (Antiquities III 6:4-5)*

ÖVERSTEPRÄSTENS KRONA ÄR MITRA

Det faktum att översteprästens krona kallas mitra i Antiquities tyder på att man bland annat tänkte på kulten av Mithras när man skapade prästdräkten. När författaren till *Antiquities III* beskriver översteprästens mitra använder han sig inte bara av ett ord som betecknar kronan i Mithras kult. Kronan eller mitran sägs avbilda en ört som grekerna kallar Hyoscyamus, vilket om jag förstår saken rätt är bolmört som är en växt med narkotisk verkan. Örten påstås ha ett täckelse som den byter när den skall producera frukt i en slags metamorfos. Frukten ser ut som en kalk och beskrivs som ett grekiskt kärl för dryckesoffer som gradvis blir vidare för att sedan smalna av och därefter åter bli vidare vid kanten. I texten nämns också Sideritis (en thékrydda) och vallmo (opium) som användes i mysteriekulterna för att framkalla transer. Översteprästens krona beskrivs alltså med ett flertal begrepp som anknyter till narkotiska preparat och transer, något som var logiskt i relation till de antika mysteriekulterna med sina orakel, invigningar och annat som hade att göra med transer och översinnliga tillstånd.

The high priest's mitre was the same that we described before, and was wrought like that of all the other priests; above which there was another, with swathes of blue embroidered, and round it was a golden crown polished, of three rows, one above another; out of which arose a cup of gold, which resembled the herb which we call Saccharus; *but those Greeks that are skillful in botany call it* Hyoscyamus. *Now, lest any one that has seen this herb, but has not been taught its name, and is unacquainted with its nature, or, having known its name, knows not the herb when he sees it, I shall give such ,as these are a description of it. This herb is oftentimes in tallness above three spans, but its root is like that of a turnip (for he that should compare it thereto would not be mistaken); but its leaves are like the leaves of mint. Out of its branches it sends out a calyx, cleaving. to the branch; and a coat encompasses it, which it naturally puts off when it is changing, in order to produce its fruit. This calyx is of the bigness of the bone of the little finger, but in the compass of its aperture is like a cup. This I will further describe, for the use of those that are unacquainted with it. Suppose a sphere be divided into two parts, round at the bottom, but having another segment that grows up to a circumference from that bottom; suppose it become narrower by degrees, and that the cavity of that part grow decently smaller, and then gradually grow wider again at the brim, such as we see in the navel of a pomegranate, with its notches. And indeed such a coat grows over this plant as renders it a hemisphere, and that, as one may say, turned accurately in a lathe, and having its notches extant above it, which, as I said, grow like a pomegranate, only that they are sharp, and end in nothing but prickles. Now the fruit is preserved by this coat of the calyx, which fruit is like the seed of the herb Sideritis: it sends out a flower that may seem to resemble that of poppy. Of this was a crown made, as far from the hinder part of the head to each of the temples; but this* Ephielis, *for so this calyx may be called, did not cover the forehead, but it was covered with a golden plate, which had inscribed upon it the name of God in sacred characters. And such were the ornaments of the high priest. (Antiquities III 7:6)*

ALLT I TEMPLET VAR EN BILD AV UNIVERSUM

I beskrivningen av Mose kult använder sig författarna till mackabéernas nya historia också av begrepp från den babyloniska kulturen och de grekiska naturfilosoferna i samband med beskrivningen av templet som i allt avbildade universum. Templet och universum var enligt Antiquities uppdelat i tre avdelningar, nämligen land, hav och himmel. Dessa företeelser (land, hav och himmel) var ursprungligen de sumeriska gudarna Ki, An och Nammu. De

tolv bröden på bordet symboliserade månaderna, ljusstakens sju grenar var en bild av de sju planeterna (fem planeter samt solen och månen). Förhänget bestod av fyra delar som illustrerade de fyra elementen jord, vatten, luft och eld. De tolv ädelstenarna på översteprästens dräkt var en illustration till zodiaken osv. Allt detta var ursprungligen babyloniska föreställningar som hade vandrat vidare till grekerna och till Alexandria.

> *Now here one may wonder at the ill-will which men bear to us, and which they profess to bear on account of our despising that Deity which they pretend to honor; for if any one do but consider the fabric of the tabernacle, and take a view of the garments of the high priest, and of those vessels which we make use of in our sacred ministration, he will find that our legislator was a divine man, and that we are unjustly reproached by others; for if any one do without prejudice, and with judgment, look upon these things, he will find they were every one made in way of imitation and representation of the universe. When Moses distinguished the tabernacle into three parts, and allowed two of them to the priests, as a place accessible and common, he denoted the land and the sea, these being of general access to all; but he set apart the third division for God, because heaven is inaccessible to men. And when he ordered twelve loaves to be set on the table, he denoted the year, as distinguished into so many months. By branching out the candlestick into seventy parts, he secretly intimated the* Decani, *or seventy divisions of the planets; and as to the seven lamps upon the candlesticks, they referred to the course of the planets, of which that is the number. The veils, too, which were composed of four things, they declared the four elements; for the fine linen was proper to signify the earth, because the flax grows out of the earth; the purple signified the sea, because that color is dyed by the blood of a sea shell-fish; the blue is fit to signify the air; and the scarlet will naturally be an indication of fire. Now the vestment of the high priest being made of linen, signified the earth; the blue denoted the sky, being like lightning in its pomegranates, and in the noise of the bells resembling thunder. And for the ephod, it showed that God had made the universe of four elements; and as for the gold interwoven, I suppose it related to the splendor by which all things are enlightened. He also appointed the breastplate to be placed in the middle of the ephod, to resemble the earth, for that has the very middle place of the world. And the girdle which encompassed the high priest round, signified the ocean, for that goes round about and includes the universe. Each of the sardonyxes declares to us the sun and the moon; those, I mean, that were in the nature of buttons on the high priest's shoulders. And for the twelve stones, whether we understand by them the months, or whether we understand the like number of the signs of that circle which the Greeks call the* Zodiac, *we shall not be mistaken in their meaning. And for the mitre, which was of a blue color, it seems to me to mean heaven; for how otherwise could the name of God be inscribed upon it? That it was also illustrated with a crown, and that of gold also, is because of that splendor with which God is pleased. Let this explication suffice at present, since the course of my narration will often, and on many occasions, afford me the opportunity of enlarging upon the virtue of our legislator. (Antiquities III 7:7)*

Beskrivningen ovan av decani som en uppdelning i ”sjuttio planeter” härstammar från den hellenistisk-egyptiska astrologi som utvecklades från 300-talet fvt och framåt. I *Liber Hermetis*, en hermetisk astrologisk text på latin, vars grekiska original enligt uppgift innehåller element som kan spåras tillbaka till tredje århundradet före vår tideräkning, beskrivs decani som en uppdelning av zodiaken i 36 delar. Författaren till den här delen av Antiquities hämtade tydligen inspiration till sin teologi från denna hermetiska lära. Moses hade ju också en koppling till den hellenistiska kulturen genom att han egentligen var den orfiske teologen Musaeus, som i sin tur var förbunden med Orfeus, Dionysos och Hermes.

GUDEN I SALOMOS TEMPEL ÄR PHANES SOM ÄR EROS

I Antiquities beskriver man hur Salomo bygger sitt tempel, också här använder man sig av grekisk eller orfisk symbolik. I det allra heligaste fanns två keruber vars vingar skyddade arken, men ingen kan föreställa sig hur dessa såg ut. Numera har ju keruberna blivit så befästa i judisk och kristen föreställningsvärld att man i allmänhet förknippar dem med änglar. Men det är mycket möjligt att förebilden för keruberna var de bilder av den bevingade Eros som var vanliga under antiken. Hos Hesiodos var Eros den ofödda kraft som var verksam vid alltings tillblivelse (den s.k. kosmogoniske Eros), och det är möjligen därför som man i Antiquities säger att ingen kan beskriva kerubernas form eller utseende. Eros viktigaste kultplats var Thespiai i Boitien där det fanns två berömda Erosstatyer av Praxiteles respektive Lysippos, kanske var detta bakgrunden till de två statyerna i templet i den nya historien.

He also dedicated for the most secret place, whose breadth was twenty cubits, and length the same, two cherubims of solid gold; the height of each of them was five cubits they had each of them two wings stretched out as far as five cubits; wherefore Solomon set them up not far from each other, that with one wing they might touch the southern wall of the secret place, and with another the northern: their other wings, which joined to each other, were a covering to the ark, which was set between them; but nobody can tell, or even conjecture, what was the shape of these cherubims. (Antiquities VIII 3:3)

HAVET – DEN ORFISKE OURANOS

Salomo lät enligt Antiquities VIII gjuta en bassäng som symboliserade en hemisfär. Inom orficismen föreställde man sig ursprunget för universum som en sfär som delades upp i två halvor, som när man delar ett ägg. Fadern till allt var Aion, Kronos eller tiden som frambringade det ägg eller klot som var universum. När detta ägg delades eller sprack upp i två halvor bildade dess hemisfärer eller halvklot himmel respektive jord. I processen frigjordes samtidigt en okroppslig kraft, den ande som genomsyrar allt skapat. Detta var enligt vissa orfiker ursprunget för Fadern (himlen), Modern (jorden) och den förstfödde sonen (Phanes) som också var den Helige Anden. Enligt vissa uppfattningar var Fadern för alla gudar en personifiering av himlavalvet som kallades Ouranos, denne Ouranos var också vatten eller hav.

Salomo gjuter alltså ett hav som symboliserar Ouranos, som enligt orfikerna var himlen men samtidigt ett vatten. Tolv oxar bar upp denna bassäng, tre oxar riktades i vardera av de fyra vindarnas riktning. De fyra vindarna var ett grekiskt begrepp och de personifierades och dyrkades som gudar under namnen Boreas, Notus, Zephyrus och Eurus. Den enda av dessa fyra Anemoi som inte nämns i Hesiodos teogoni eller i (kända) orfiska hymner är Eurus. De fyra vindarna symboliserades ofta av hästar, men i Antiquities bärs alltså havet av oxar som ju också var gamla heliga djur i både Egypten och på många andra håll.

Solomon also cast a brazen sea, whose figure was that of a hemisphere. This brazen vessel was called a sea *for its largeness, for the laver was ten feet in diameter, and cast of the thickness of a palm. Its middle part rested on a short pillar that had ten spirals round it, and that pillar was ten cubits in diameter. There stood round about it twelve oxen, that looked to the four winds of heaven, three to each wind, having their hinder parts depressed, that so the hemispherical vessel might rest upon them, which itself was also depressed round about inwardly. Now this sea contained three thousand baths. (Antiquities VIII 3:5)*

DEN FANTASTISKA VAGNEN OCH STATYERNA MED TRE ANSIKTEN

Det finns i Antiquities VIII 3:6 en beskrivning av en mekanisk anordning som Salomo lät bygga som stod på eller vid pelare eller statyer, och som hade bilder av ett lejon, en tjur och en örn på respektive sida. Själva anordningen verkar ha varit av en vagn med fyra hjul. Ursprunget till berättelsen om vagnen och tempelbygget var som jag tror den sumeriske fursten Gudea som byggde en helig vagn och ett tempel.

He also made ten brazen bases for so many quadrangular lavers; the length of every one of these bases was five cubits, and the breadth four cubits, and the height six cubits. This vessel was partly turned, and was thus contrived: There were four small quadrangular pillars that stood one at each corner; these had the sides of the base fitted to them on each quarter; they were parted into three parts; every interval had a border fitted to support [the laver]; upon which was engraven, in one place a lion, and in another place a bull, and an eagle. The small pillars had the same animals engraven that were engraven on the sides. The whole work was elevated, and stood upon four wheels, which were also cast, which had also naves and felloes, and were a foot and a half in diameter. Any one who saw the spokes of the wheels, how exactly they were turned, and united to the sides of the bases, and with what harmony they agreed to the felloes, would wonder at them. However, their structure was this: Certain shoulders of hands stretched out held the corners above, upon which rested a short spiral pillar, that lay under the hollow part of the laver, resting upon the fore part of the eagle and the lion, which were adapted to them, insomuch that those who viewed them would think they were of one piece: between these were engravings of palm trees. This was the construction of the ten bases. He also made ten large round brass vessels, which were the lavers themselves, each of which contained forty baths; for it had its height four cubits, and its edges were as much distant from each other. He also placed these lavers upon the ten bases that were called Mechonoth; and he set five of the lavers on the left side of the temple which was that side towards the north wind, and as many on the right side, towards the south, but looking towards the east; the same [eastern] way he also set the sea Now he appointed the sea to be for washing the hands and the feet of the priests, when they entered

into the temple and were to ascend the altar, but the lavers to cleanse the entrails of the beasts that were to be burnt-offerings, with their feet also. (Antiquities VIII 3:6)

Ovanstående beskrivning är inte så lätt att tolka och den kom inte heller med i Första Kungaboken 7, där resten av texten från Antiquities VIII hamnade i samband med att man skapade Tanak. Däremot dök den märkliga vagnen och varelserna med fyra ansikten och vingar senare upp i det första kapitlet av profeten Hesekiels bok.

Längst därinne tyckte jag mig se fyra varelser. De såg ut så här: de hade mänsklig gestalt, men var och en av dem hade fyra ansikten och fyra vingar. Deras ben var raka, fötterna liknade tjurklövar och glänste som blank koppar. Under vingarna hade de människohänder åt fyra håll. Alla fyra hade ansikten och vingar. Deras vingar vidrörde varandra. De kunde gå utan att vända sig, var och en gick rakt fram. Så såg deras ansikten ut: de hade ett människoansikte, och alla fyra hade ett lejonansikte till höger och alla fyra ett tjuransikte till vänster och alla fyra ett örnansikte. Vingarna upptill höll de utbredda: var och en hade två vingar som vidrörde de andras och två som skylde kroppen. (Hes 1:5-11)

Låt mig sammanfatta vad författarna till mackabéernas nya historia skrev om Salomos tempel. Där fanns symboler för de fyra vindarna och zodiaken samt bilder av narkotiska växter och fruktbarhetssymboler. Salomo gjorde en modell av havet (Ouranos) som var en hemisfär och i hans tempel fanns solgudens vagn och statyer av bevingade varelser med fyra ansikten, nämligen lejon, tjur, örn och människa. Det är kanske lättare att förstå dessa symboler om man studerar en antik bild av den orfiske guden Phanes som också kallades Aion.

Hos Phanes finns alla de attribut som beskrivs i Antiquities. Phanes är en bevingad varelse som omges av de fyra vindarna och zodiaken. Han står på en hemisfär och har en människas ansikte medan det finns ett lejonhuvud, ett örnhuvud och ett tjurhuvud på hans mage. Från Phanes skuldror sticker nymånens två horn upp.

Phanes. Reliefen finns i Galerie e Museo Estense, Modena, Italien.

First (I have sung) the vast necessity of ancient Chaos,
And Cronus, who in the boundless tracts brought forth
The Ether, and the splendid and glorious Eros of a two-fold nature,
The illustrious father of night, existing from eternity.
Whom men call Phanes, for he first appeared.
I have sung the birth of powerful Brimo (Hecate), and the unhallowed deeds
Of the earth-born (giants), who showered down from heaven
Their blood, the lamentable seed of generation, from whence sprung
The race of mortals, who inhabit the boundless earth for ever. (Orphic fragment)

I tidens begynnelse fanns enligt orfikerna endast Kaos. Från Kaos framträdde Kronos/Aion som i sin tur frambringade Etern och Eros/Phanes. Phanes kallas ibland nattens fader. Phanes föddes ur ett ägg som var ursprunget för hela kosmos. Phanes var både manlig och kvinnlig och han var Protogonus, den ”förstfödde”. Namnet Phanes betyder ”den som manifesterar” eller ”den som uppenbarar”. Phanes är också den lysande guden och en slags solgud. Han/hon beskrevs som en orm med tjur-, lejon- och människohuvud och med gyllene vingar. I orfiska sammanhang hade Phanes ibland ett vädurshuvud, ett tjurhuvud, ett ormhuvud och ett lejonhuvud. Orficismen var i sin tur tydligt inspirerad av den babyloniska teologin.

I hjärtat av mackabéernas nya religion, i beskrivningen av Salomos tempel, fanns alltså den orfiske guden Phanes. Det här var förstås inte så konstigt, författarna till Antiquities levde i Alexandria och denna stad var centrum för den hellenistiska kultur där orfisk filosofi, zodiaken och mysterierna tillhörde den etablerade världsbilden vid den här tiden.

DEN NYA KULTENS HÖGTIDER HÄMTADES FRÅN MAKEDONIERNAS FESTKALENDER

En ny religion måste ha fester och en kalender, det var ju prästerskapets uppgift i alla länder att hålla reda på vilka fester som skulle firas, vilka offer som skulle göras och när det skulle ske. I Rom hade man till exempel ett centralt prästkollegium som, under ledning av översteprästen som hade titeln Pontifex Maximus, bestämde när, var och hur offer skulle ske. Författarna till den nya historien arbetade tydligen med helt fria förutsättningar. Kulten i Jerusalem hade ju styrts av Alexander den stores arvingar i form av ptoleméer och seleukider och före dem av perserna, men nu skulle mackabéerna få en egen kult. Författarna till deras nya historia klarade dock inte av att uppfinna något helt nytt, man utgick tydligen från makedoniernas (ptoleméernas och seleukidernas) sedvänjor där det bl.a. som försoning för olika synder offrades lamm, oxar, baggar och getter.

> *CONCERNING THE FESTIVALS; AND HOW EACH DAY OF SUCH FESTIVAL IS TO BE OBSERVED.*
>
> *1. THE law requires, that out of the public expenses a lamb of the first year be killed every day, at the beginning and at the ending of the day; but on the seventh day, which is called the* Sabbath, *they kill two, and sacrifice them in the same manner. At the new moon, they both perform the daily sacrifices, and slay two bulls, with seven lambs of the first year, and a kid of the goats also, for the expiation of sins; that is, if they have sinned through ignorance.*
>
> *2. But on the seventh month, which the Macedonians call* Hyperberetaeus, *they make an addition to those already mentioned, and sacrifice a bull, a ram, and seven lambs, and a kid of the goats, for sins.*
>
> *3. On the tenth day of the same lunar month, they fast till the evening; and this day they sacrifice a bull, and two rams, and seven lambs, and a kid of the goats, for sins. And, besides these, they bring two kids of the goats; the one of which is sent alive out of the limits of the camp into the wilderness for the scapegoat, and to be an expiation for the sins of the whole multitude; but the other is brought into a place of great cleanness, within the limits of the camp, and is there burnt, with its skin, without any sort of cleansing. With this goat was burnt a bull, not brought by the people, but by the high priest, at his own charges; which, when it was slain, he brought of the blood into the holy place, together with the blood of the kid of the goats, and sprinkled the ceiling with his finger seven times, as also its pavement, and again as often toward the most holy place, and about the golden altar: he also at last brings it into the open court, and sprinkles it about the great altar. Besides this, they set the extremities, and the kidneys, and the fat, with the lobe of the liver, upon the altar. The high priest likewise presents a ram to God as a burnt-offering. (Antiquities III 10:1-3)*

Enligt Clemens av Alexandria (s 43) bar man på grenar av palmer och andra träd i de grekiska mysterierna. Författarna till den nya historien beskriver också denna sedvänja i samband med mackabéernas nya kult, det är tydligt att det egentligen fortfarande är makedoniernas seder som beskrivs, precis som i föregående avsnitt om offren i den sjunde månaden.

> *4. Upon the fifteenth day of the same month, when the season of the year is changing for winter, the law enjoins us to pitch tabernacles in every one of our houses, so that we preserve ourselves from the cold of that time of the year; as also that when we should arrive at our own country, and come to that city which we should have then for our metropolis, because of the temple therein to be built, and keep a festival for eight days, and offer burnt-offerings, and sacrifice*

thank-offerings, that we should then carry in our hands a branch of myrtle, and willow, and a bough of the palm-tree, with the addition of the pome citron: . (Antiquities III 10:4)

Man beskrev också seden att offra turturduvor som ju av hävd var den symbol som förbands med kärleksgudinnan i form av till exempel Afrodite.

3. The sacrifices for sins are offered in the same manner as is the thank-offering. But those who are unable to purchase complete sacrifices, offer two pigeons, or turtle doves; the one of which is made a burnt-offering to God, the other they give as food to the priests. (Antiquities III 9:3)

Det verkar som om den sjunde dagen var helgad till solen och till tillbedjan av det Högsta hos fler än orfiker och pytagoréer. Seden att gå ut på den sjunde dagen och höja händerna till dyrkan av solen och det Högsta var tydligen spridd inom stora delar av romarriket och den förbjöds först i samband med kristendomens seger på 300-talet. Hos oss är ju också fortfarande den sjunde dagen solens dag, eller söndag. Men de nya mackabeiska ledarna siktade i första hand på att avskilja sig från den hellenistiska omgivningen och att skapa en egen unik nationell identitet, därför kom lördagen och inte söndagen att bli deras sjunde och heliga dag. Ordet sabbat, som beteckning för vilodagen, kan spåras till Babylonien där Sapatta/sabatta betecknade fullmånen som var en fest- och/eller vilotidpunkt.

FESTEN TILL MINNE AV UTTÅGET UR EGYPTEN OCH FESTEN DEN FEMTIONDE DAGEN

Författarna till den nya historien beskrev en fest som skulle firas i åminnelse av uttåget ur Egypten. Författarna till mackabéernas nya historia ville skapa ett nytt och specifikt nationellt motiv för den nyårsfest som firades på våren i både Babylonien och på andra håll, och för detta ändamål valde man legenden om hyksos utdrivande ur Egypten. Enligt babylonisk sed hänvisar man också till en månkalender.

In the month of Xanthicus, which is by us called Nisan, *and is the beginning of our year, on the fourteenth day of the lunar month, when the sun is in Aries, (for in this month it was that we were delivered from bondage under the Egyptians,) the law ordained that we should every year slay that sacrifice which I before told you we slew when we came out of Egypt, and which was called the* Passover; *and so we do celebrate this passover in companies, leaving nothing of what we sacrifice till the day following. The feast of unleavened bread succeeds that of the passover, and falls on the fifteenth day of the month, and continues seven days, wherein they feed on unleavened bread; on every one of which days two bulls are killed, and one ram, and seven lambs. (Antiquities III 10:5)*

Man beskrev också en fest som skulle firas 50 dagar efter nyåret (festen för uttåget, numera påsk).

When a week of weeks has passed over after this sacrifice, (which weeks contain forty and nine days,) on the fiftieth day, which is Pentecost, but is called by the Hebrews Asartha, *which signifies* Pentecost, *they bring to God a loaf, made of wheat flour, of two tenth deals, with leaven; and for sacrifices they bring two lambs; and when they have only presented them to God, they are made ready for supper for the priests; nor is it permitted to leave any thing of them till the day following. They also slay three bullocks for a burnt-offering, and two rams; and fourteen lambs, with two kids of the goats, for sins; nor is there anyone of the festivals but in it they offer burnt-offerings; they also allow themselves to rest on every one of them. Accordingly, the law prescribes in them all what kinds they are to sacrifice, and how they are to rest entirely, and must slay sacrifices, in order to feast upon them. (Antiquities III 10:6)*

Festen på den femtionde dagen verkar komma från den agrikulturella kalender baserad på perioder om femtio dagar (pentecontad) som man också har funnit beskriven i Dödahavsrullarna från Qumran[1]. I en sådan kalender delas året in i sju perioder om femtio dagar. I slutet av varje år sätter man in ytterligare femton dagar för att få 365 dagar på året. Varje 50-dagarsperiod består av sju gånger sju veckor med en extra femtionde dag (atzeret) insatt i slutet. Kalendertypen är mycket gammal, den kan spåras tillbaka åtminstone till tredje årtusendet fvt i västra Mesopotamien och angränsande områden. Den avslutande femtondagarsperioden kallades shappatum/shabbatum av babylonierna och därifrån härstammar ordet sabbat som betecknar vilodagen i den judiska kalendern. Denna kalender användes tydligen i stor utsträckning av de olika kanaaneiska stammarna i Palestina.

[1] Geza Vermes, The Dead Sea Scrolls in English. s 54

Den liturgiska kalender som man återfunnit bland Dödahavsrullarna från Qumran är alltså en sådan ”pentecontad” kalender. I deras kalender finns religiösa fester var femtionde dag knutna till skördeåret, som Det nya vinets fest, Oljefesten, Det nya vetets fest osv. Den pentecontada kalendern har ingen anknytning till månens faser utan är en solkalender, medan andra högtider, som nyåret enligt citatet från Antiquities III 10:5 ovan, verkar ha baserats på en månkalender. Den officiella judiska kalendern är ju också en babylonisk lunisolär kalender där årets månader har babyloniska namn.

MOSES DELAR RÖDA HAVET I ALEXANDERS EFTERFÖLJD

Den nya huvudfesten i Jerusalem skulle alltså vara nyårsfesten vid tiden för vårdagjämningen, precis som fallet hade varit i Babylonien i åtminstone två tusen år. Men mackabéernas nya rike måste avsöndra sig från sina grannar, nyårsfesten skulle inte firas till kärlekens och det återuppståndna livets ära som man gjorde i Mesopotamien och Syrien, den skulle firas för att det nya folket var de hyksos som hade drivits ut ur Egypten på 1500-talet före vår tideräkning. När hyksos drevs ut ur Egypten och förföljdes bort mot Gaza och Fenicien tog man förstås landvägen, men Moses skall ha lett hebréerna genom Röda Havet. I den nya historien var detta ett under som bevisade att Gud hade valt ut det nya folket till sitt favoritfolk och att han hade utplånat den egyptiska hären för att skydda dem.

Förlagan till havet som delade sig hämtade man från legenderna om Alexander den store för vilken det Pamfyliska havet (Egeiska havet) skall ha delat sig för att släppa fram honom och hans trupper. Detta sågs som ett bevis för att Gud hade utsett Alexander till att störta persernas rike, vilket också beskrivs i den nya nationella historien i samband med berättelsen om hur Moses delade Röda Havet.

> *As for myself, I have delivered every part of this history as I found it in the sacred books; nor let any one wonder at the strangeness of the narration if a way were discovered to those men of old time, who were free from the wickedness of the modern ages, whether it happened by the will of God or whether it happened of its own accord; - while, for the sake of those that accompanied Alexander, king of Macedonia, who yet lived, comparatively but a little while ago, the Pamphylian Sea retired and afforded them a passage through itself, had no other way to go; I mean, when it was the will of God to destroy the monarchy of the Persians: and this is confessed to be true by all that have written about the actions of Alexander. But as to these events, let every one determine as he pleases. (Antiquities II 16:5)*

OM VÅDAN AV ATT BÄRA FRAM OFFER PÅ DET GAMLA SÄTTET

Den nationella historien som blev Tanak/GT innehåller berättelser om folkets synd och Herrens vrede som kan drabba dem om de inte lyder honom. Två av Arons söner bar till exempel fram fel sorts offer till altaret, inte sådant som Moses hade befallt utan den gamla sortens offer, och då brändes de till döds av en flammande eld som plötsligt tändes bland offergåvorna. Detta var naturligtvis en sedelärande berättelse som skulle lära folket om vådan av att fortsätta att offra som man hade gjort tidigare och inte offra på det nya sätt som mackabéerna nu införde.

> *Now I shall speak of what we do in our sacred offices in my discourse about sacrifices; and therein shall inform men in what cases Moses bid us offer a whole burnt-offering, and in what cases the law permits us to partake of them as of food. … But on the eighth day he appointed a feast for the people, and commanded them to offer sacrifice according to their ability. Accordingly they contended one with another, and were ambitious to exceed each other in the sacrifices which they brought, and so fulfilled Moses's injunctions. But as the sacrifices lay upon the altar, a sudden fire was kindled from among them of its own accord, and appeared to the sight like fire from a flash of lightning, and consumed whatsoever was upon the altar.*
>
> *7. Hereupon an affliction befell Aaron, considered as a man and a father, but was undergone by him with true fortitude; for he had indeed a firmness of soul in such accidents, and he thought this calamity came upon him according to God's will: for whereas he had four sons, as I said before, the two elder of them, Nadab and Abihu, did not bring those sacrifices which Moses bade them bring, but which they used to offer formerly, and were burnt to death. Now when the fire rushed upon them, and began to burn them, nobody could quench it. Accordingly they died in this manner. And Moses bid their father and their brethren to take up their bodies, to carry them out of the camp, and to bury them magnificently. Now the multitude lamented them, and were deeply affected at this their death, which so unexpectedly befell them. (Ant III 8:6-7)*

Samma berättelse finns naturligtvis också i Tanak/GT.

> ***Nadav och Avihu. Tillägg till offerlagarna***
> *Arons söner Nadav och Avihu tog var sitt fyrfat, lade i glöd och strödde rökelse ovanpå och bar fram otillåten eld inför Herren, annan eld än han befallt. Då gick det ut eld från Herren och förtärde dem, så att de dog inför Herren. (3 Mos 10:1-2)*

EN EGEN LAG SOM HÄMTADES FRÅN ORFICISMEN, HAMMURABIS LAG OCH AVESTA

DEN ENDA GUDEN OCH DE TIO BUDEN HÄMTADES FRÅN ORFICISMEN

Moses var ju Musaeus, orfikernas förste teolog. Därför tog Moses också emot lagarna på stentavlor på ett berg på samma sätt som Orfeus, orficismens mytiske grundare, sades ha tagit emot det heliga mysteriets lagar skrivna på stentavlor på ett berg. Och lagarna förvarades i en ark eller kista, på samma sätt som de heliga symbolerna doldes för de oinvigdas ögon i de grekiska mysterierna.

När mackabéernas nya historia och filosofi nu fördes fram genom den orfiske Musaeus/Moses, tog man då också med några reella uppfattningar från orficismen? Ja, det gjorde man faktiskt. Jag menar att den egenskap hos de monoteistiska religionerna som allra främst brukar föras fram som ett unikt kännetecken för dessa religioner och som anses särskilja dem från de s.k. hedniska religionerna och filosofierna, nämligen tron på en enda gud, hämtades från orficismen. Om man tar av sig de monoteistiska glasögonen framstår visserligen redan den sumeriska kulten med tron på en ursprunglig enhet som delades upp i himmel och jord, An och Ki, som monoteistisk. Från An och Ki härstammade nämligen alla de sumeriska gudarna och ur den aspekten var Fadern An den högsta kraften tillsammans med sin kvinnliga aspekt i form av Modern Ki.

I Egypten menar vissa forskare att Re/Ra sågs som den högsta guden från vilken alla andra gudar härstammade medan andra menar att alla olika gudar med tiden kom att inkorporeras i guden Amen/Amun och att man på detta sätt gick mot ett slags monoteism inom den egyptiska kulturen. Inom orficismen och i den senantika hermetismen uttrycktes en tro på en enda högsta kraft som var ofattbar och obeskrivlig, och som man endast med tvekan gav benämningen Zeus. Detta högsta var Alltet, Phanes, början och slutet, Fadern och Modern, Eros, den gudomliga elden, det allt genomträngande gudomliga sinnet, den kraft som bar universum etc. Pythagoras uppmaning att man inte skulle använda några namn på det gudomliga eller göra sig några bilder av den högsta kraften var ett uttryck för denna syn på den högsta kraften som egentligen omöjlig att beskriva i jordiska termer, och som man inte skulle begränsa genom att ge den namn eller göra bilder av den.

I Antiquities II 12:4 berättas att Moses bad Gud att säga sitt namn och att han då avslöjade sitt heliga namn som aldrig hade avslöjats förut till någon människa och ”concerning which it is not lawful for me to say any more”. I Andra Mosebok möter Moses Gud och frågar vad han skall säga att Gud heter när han skall berätta om sitt möte för israeliterna. Gud svarar på typiskt pytagoreiskt vis att ”Jag är den jag är”, att han heter ”Jag är”.

> *Då sade Mose till Gud: ”Om jag nu kommer till israeliterna och säger att deras fäders Gud har sänt mig till dem och de frågar efter hans namn, vad skall jag då svara?” Gud sade: ”Jag är den jag är. Säg dem att han som heter ’Jag är’ har sänt dig till dem.” (2 Mos 3:13-14)*

Ett annat exempel på en influens från Pythagoras finns i samband med matlagarna i den nya nationella historien. Författarna till den nya historien lät Moses föreskriva att man inte skulle äta mat med blod i, eftersom blodet innehåller djurets själ och ande. Det här anser jag vara en idé som man tog från de orfiska pytagoréerna som förordade en vegetarisk livshållning med argument om att man inte skulle döda djur eftersom de hade en själ/ande som bodde i blodet. För orfikerna blev slutsatsen att man inte skulle offra djur överhuvudtaget till gudarna, men denna föreskrift fördes däremot inte vidare till den nya nationella historien där riterna i stället grundas på blodsoffer. I den zoroastriska Avesta fanns det förbud mot att äta kött från hundar, självdöda djur och människor, detta nämndes också i

den nya historien med ett allmänt uttryck om att Moses hade bestämt vilka djur som man fick och inte fick äta.

> *He also determined concerning animals; which of them might be used for food, and which they were obliged to abstain from; which matters, when this work shall give me occasion, shall be further explained; and the causes shall be added by which he was moved to allot some of them to be our food, and enjoined us to abstain from others. However, he entirely forbade us the use of blood for food, and esteemed it to contain the soul and spirit. He also forbade us to eat the flesh of an animal that died of itself, as also the caul, and the fat of goats, and sheep, and bulls. (Josephus, Antiquities III 11:2)*

Hermes i Grekland, Thoth i Egypten och Enki/Ea/Bel i Babylonien var alltså enligt den hellenistiska synkretismen bara olika namn på samma representant för kulten av den högsta guden. I den nya nationella religionen som sattes samman i Alexandria finns spår av alla dessa tre varianter på tron på en enda högsta kraft. Den mesopotamiska skapelsemyten med en högsta skapare finns i berättelsen om hur Herren skapade himmel och jord som hämtades från Berossos historia, och därmed från det babyloniska skapelseeposet Enuma Elish. Moses inför kulten av den egyptiske guden Thoth som symboliserades av ibisen. Den orfiska tron på en enda högsta gud som man inte skall göra sig några bilder av finns i det andra av de tio buden (2 Mos 20). Ett annat av de tio buden är att man skall hedra sina föräldrar. Detta var enligt den nyplatonska filosofen Porfyrios (ca 234-305 vt) ett av buden i den lag som Triptolemus stiftade för Aten. Filosofen Xenocrates (ca 396-324 fvt) försäkrade att tre av Triptolemus lagar fortfarande gällde i Eleusis på hans tid, nämligen ”hedra dina föräldrar”, ”offra till gudarna av markens gåvor” och ”skada inga djur” (man undvek alltså att offra djur och offrade kanske i stället bröd och vin).

DE TIO BUDEN HÄMTADES FRÅN ORFICISMEN

Jag skulle till och med vilja gå så långt som att säga att författaren till den nya historien extraherade de tio grundläggande buden från den orfiska teologin. Orfeus hade ju gått upp på berget Haimos och där tagit emot lagen om det gudomliga mysteriet på två stentavlor, nu fick Moses/Musaeus/Orfeus göra samma sak i den nya nationella berättelsen. Orfeus principer var att det fanns en enda Högsta kraft som man helst inte skulle namnge men som man med tvekan kunde kalla Zeus. Genom att dyrka det Högsta dyrkade man också alla underliggande nivåer i den andliga hierarkin av gudar, dæmoner och halvgudar. Man skulle inte göra avbilder av det gudomliga som man dyrkade och man skulle inte missbruka gudarnas namn genom att svära eder, pytagoréerna svor till exempel aldrig några eder där deras gud ingick. Den sjunde dagen var helig för orfikerna, vilket bland annat rapporteras av Philo och så småningom gjordes den sjunde dagen till den dag när man skulle lyfta händerna mot solen i hela romarriket. Mord, äktenskapsbrott och falskt vittnesbörd var naturligtvis vanhedrande för varje människa som ville leva ett liv i samklang med det gudomliga. De orfiska gemenskaperna lade en speciell tyngdpunkt på träning i att avstå från materiella ägodelar, de mest hängivna pytagoréerna skänkte bort alla sina ägodelar när de gick in i gemenskapen och deras levnadssätt innebar ett asketiskt avstående av banden till materiella ting. Den första versionen av de tio buden liknar i hög grad en tänkt norm för ett orfiskt brödraskap.

> *The first commandment teaches us that there is but one God, and that we ought to worship him only. The second commands us not to make the image of any living creature to worship it. The third, that we must not swear by God in a false matter. The fourth, that we must keep the seventh day, by resting from all sorts of work. The fifth, that we must honor our parents. The sixth that we must abstain from murder. The seventh that we must not commit adultery. The eighth, that we must not be guilty of theft. The ninth, that we must not bear false witness. The tenth, that we must not admit of the desire of any thing that is another's. (Josephus, Antiquities III 5:5)*

Enligt den ursprungliga beskrivningen av de tio buden ovan var det första budet att det bara finns en Gud och att man endast borde dyrka denna högsta kraft. Det andra budet var att man inte skulle göra sig någon bild av någon levande varelse för att dyrka den. Inom de kristna kyrkorna räknar man i den grekisk-ortodoxa kyrkan det andra budet som ett separat

bud, medan katoliker och protestanter räknar det andra budet som ett tillägg till det första. Med facit i hand, i form av den ursprungliga skrivelsen i mackabéernas nya historia som numera finns i Antiquities, ser vi att dessa två bud verkligen var två separata bud från början.

BESTÄMMELSER FRÅN HAMMURABIS LAG OCH AVESTA BLIR MOSE LAG

Men de gudomliga lagar som orficismen byggde på var inte juridiska bestämmelser utan snarare naturens lagar som styrde kosmos lagbundna funktion och den gudomliga kraft som genomsyrade allt från det största till det minsta. Det fanns däremot en annan gudomlig laggivare som hade förmedlat mer substantiella lagar från gud, och det var den babyloniske kungen Hammurabi som skapade en lagsamling omkring år 1750 före vår tideräkning. Författarna till den nya nationella historien använde sig både av filosofin om straffet för dem som bryter mot den gudomliga lagen och belöningen för dem som lyder den, och av de faktiska lagarna i Hammurabis lag,när de skapade historien om laggivaren Moses. Men de kopierade också lagar från den zoroastriska Avesta i sin nya lagsamling.

Man använde sig till exempel av både Hammurabis lag och den zoroastriska Avesta när man beskrev vad Moses hade bestämt om sexuella beteenden. Moses hade förbjudit äktenskapsbrott, eftersom det var bäst för städer och familjer om barnen inte var oäkta. Han ansåg att män som låg med sina mödrar begick ett av de värsta brotten, liksom handlingar som att ligga med sin fars fru, med mostrar och fastrar eller med sina egna systrar. Han förbjöd också män att ligga med sina fruar när de hade sin månatliga rening, att begå sexuella handlingar med djur eller att delta i homosexuella handlingar. Moses bestämde att döden skulle vara straffet för sådana handlingar.

> *SEVERAL LAWS.*
>
> *AS for adultery, Moses forbade it entirely, as esteeming it a happy thing that men should be wise in the affairs of wedlock; and that it was profitable both to cities and families that children should be known to be genuine. He also abhorred men's lying with their mothers, as one of the greatest crimes; and the like for lying with the father's wife, and with aunts, and sisters, and sons' wives, as all instances of abominable wickedness. He also forbade a man to lie with his wife when she was defiled by her natural purgation: and not to come near brute beasts; nor to approve of the lying with a male, which was to hunt after unlawful pleasures on account of beauty. To those who were guilty of such insolent behavior, he ordained death for their punishment. (Josephus, Antiquities III 12:1)*

Dessa lagar hämtades i första hand från Hammurabis lag där man finner just de lagar som förbjuder äktenskapsbrott, incest med döttrar, söners fruar och sin fars fru, som tillskrevs Moses. Dessa brott skall också i allmänhet bestraffas med döden i Hammurabis lag, precis som i Mose lag.

> *129. If a man's wife be surprised (in flagrante delicto) with another man, both shall be tied and thrown into the water, but the husband may pardon his wife and the king his slaves.*
>
> *130. If a man violate the wife (betrothed or child-wife) of another man, who has never known a man, and still lives in her father's house, and sleep with her and be surprised, this man shall be put to death, but the wife is blameless.*
>
> *154. If a man be guilty of incest with his daughter, he shall be driven from the place (exiled).*
>
> *155. If a man betroth a girl to his son, and his son have intercourse with her, but he (the father) afterward defile her, and be surprised, then he shall be bound and cast into the water (drowned).*
>
> *156. If a man betroth a girl to his son, but his son has not known her, and if then he defile her, he shall pay her half a gold mina, and compensate her for all that she brought out of her father's house. She may marry the man of her heart.*
>
> *157. If any one be guilty of incest with his mother after his father, both shall be burned.*
>
> *158. If any one be surprised after his father with his chief wife, who has borne children, he shall be driven out of his father's house.*[1]

[1] http://eawc.evansville.edu/anthology/hammurabi.htm

Men Hammurabi hade ju inte utfärdat något förbud mot samlag under menstruationen eller mot homosexuella handlingar. Dessa och andra renhetslagar hämtades i stället från den zoroastriska lagen i Avesta.

> *Fargard 8: Funerals and purification, unlawful sex*
>
> *32. Ahura Mazda answered: 'The man that lies with mankind as man lies with womankind, or as woman lies with mankind, is the man that is a Daeva; this one is the man that is a worshipper of the Daevas, that is a male paramour of the Daevas, that is a female paramour of the Daevas, that is a wife to the Daeva; this is the man that is as bad as a Daeva, that is in his whole being a Daeva; this is the man that is a Daeva before he dies, and becomes one of the unseen Daevas after death: so is he, whether he has lain with mankind as mankind, or as womankind.*
>
> *Fargard 16: Purity laws regarding menstruation*
>
> *17. 'Whosover shall lie in sexual intercourse with a woman who has the whites or sees blood does no better deed than if he should burn the corpse of his own son, born of his own body and dead of naeza, and drop its fat into the fire.*[1]

Renhetslagarna hämtades alltså från Avesta där det bland annat beskrivs vilka födoämnen som är tabu. Det är också förbjudet enligt den zoroastriska lagen att ha samlag med en kvinna som har menstruation eller någon form av flytningar, och där finns även tabun mot sädesvätska och manliga flytningar. I Avesta finns anvisningar för hur en kvinna skall renas från långvariga blödningar eller efter att ha fött ett dödfött barn. Likaså innehåller renhetslagarna i Avesta starka tabun mot döda kroppar och anvisningar för hur sådana skall hanteras. Dessa zoroastriska regler överfördes nu till Mose lag. Flytningarna och det som var ”nasu” (tabu) i Avesta tolkades som att det handlade om gonorré och spetälska.

> *3. He also ordered that those whose bodies were afflicted with leprosy, and that had a gonorrhea, should not come into the city; nay, he removed the women, when they had their natural purgations, till the seventh day; after which he looked on them as pure, and permitted them to come in again. The law permits those also who have taken care of funerals to come in after the same manner, when this number of days is over; but if any continued longer than that number of days in a state of pollution, the law appointed the offering two lambs for a sacrifice; the one of which they are to purge by fire, and for the other, the priests take it for themselves. In the same manner do those sacrifice who have had the gonorrhea. But he that sheds his seed in his sleep, if he go down into cold water, has the same privilege with those that have lawfully accompanied with their wives. And for the lepers, he suffered them not to come into the city at all, nor to live with any others, as if they were in effect dead persons; but if any one had obtained by prayer to God, the recovery from that distemper, and had gained a healthful complexion again, such a one returned thanks to God, with several sorts of sacrifices; concerning which we will speak hereafter. (…)*
>
> *5. As to the women, when they have born a child, Moses forbade them to come into the temple, or touch the sacrifices, before forty days were over, supposing it to be a boy; but if she hath born a girl, the law is that she cannot be admitted before twice that number of days be over. And when after the before-mentioned time appointed for them, they perform their sacrifices, the priests distribute them before God. (Antiquities III 11:23, 5)*

De flesta specifika lagar hämtades från Hammurabis lag, till exempel lagen om öga för öga och tand för tand. Därifrån kom också idén med välsignelser för dem som följde lagen och förbannelser för sådana som bröt mot den. I Antiquities III beskrivs Mose, eller rättare sagt Hammurabis, lagar på ett översiktligt sätt medan det i Antiquities IV räknas upp en mängd lagar som är direkta kopior från Hammurabis lag och från Avesta. Författarna till den nya nationella historien skriver att ”detta var det slags politiska styrelse som Moses lämnade till oss”. Man säger också att Moses uttalade välsignelser över dem som höll lagen och förbannelser över dem som bröt den, varefter han uppmanade folket att inte glömma de brott som amalekiterna hade gjort och förklarade att de skulle ta makten över hela Kanaan och utrota alla invånare i landet (som var ättlingar till dessa amalekiter).

Moses hade i förväg sett allt som skulle hända hans folk, och han hade lärt dem hur de skulle föra krig så att de skulle komma i besittning av det utlovade landet. Nu återupprepades också de förbannelser som fanns i Hammurabis lag, om folket bröt mot lagen skulle de

[1] www.avesta.org/vendidad/

drabbas av allehanda olyckor, de skulle invaderas av fiender, städer och tempel förstöras och de skulle säljas som slavar (Antiquities IV 8:44).

Rättsväsendet skulle bestå av en domstol med sju män som skulle finnas i varje stad. Minst två eller tre vittnen skulle krävas, men kvinnor var inte tillåtna att vittna. De var ju inte medborgare i de grekiska städerna, men i Antiquities motiveras deras rättslöshet med att kvinnokönets medlemmar är lättsinniga och oförskämda. Tjänare (slavar) skulle heller inte få vittna på grund av sina tarvliga själar. Också detta var en avspegling av grekiska seder, i de grekiska städerna fick inte slavar vittna annat än om deras vittnesmål hade tvingats fram genom tortyr.

> *15. But let not a single witness be credited, but three, or two at the least, and those such whose testimony is confirmed by their good lives. But let not the testimony of women be admitted, on account of the levity and boldness of their sex Nor let servants be admitted to give testimony, on account of the ignobility of their soul; since it is probable that they may not speak truth, either out of hope of gain, or fear of punishment. But if any one be believed to have borne false witness, let him, when he is convicted, suffer all the very same punishments which he against whom he bore witness was to have suffered. (Antiquities IX 8:14-15)*

EN FILOSOFI FÖR ATT KONTROLLERA FOLKET – SYND, SKULD OCH GUDSFRUKTAN

Målet för mackabéernas och deras allierade var att gripa och behålla makten i Jerusalem genom att besätta översteprästämbetet. Nyckeln till denna position var makten över religionen. Genom religionen skapades en nationell medvetenhet. De nationella gudarna hade lett babylonier, assyrier, perser och greker till deras segrar, en nation kunde inte bli framgångsrik utan en mäktig gud. Översteprästerna hade också makten över kalendern och genom denna reglerade de sina länders och folks fester och vardagar. Mackabéerna måste kunna visa upp en religion med myter, riter och festkalender för att kunna ta över och behålla makten och överste prästämbetet. Det var också viktigt att denna religion var klart avgränsad från de omgivande folkens och städernas kulter. Det viktigaste skälet till detta var att man ville bryta ut ett nytt rike ur den existerande gemenskapen inom det seleukidiska riket, men det hade också under åren av inbördeskrig skapats en stark fiendskap mellan det mackabeiska partiet och andra grupper i området. Det var viktigt att det nya självständiga riket tog avstånd från fiendernas kulturella bruk och seder. Men vad skulle denna nya religion egentligen innehålla?

Genom att läsa historiker som Berossos som hade skrivit en babylonisk historia (Babyloniaca, förlorad) och Manetho som hade skrivit motsvarande egyptiska historia (Ægyptica, förlorad), såg författarna till mackabéernas nya nationella historia att historia, religion och politik var olika sidor av samma mynt. Religionen och gudarna knöts i båda dessa historier till en utveckling från världens skapelse och vidare till respektive nation och deras härskare. Härskarna ansågs vara utsedda av gudarna och deras påbud framfördes som direktiv som utgick från gudarna.

GUDSFRUKTAN

Den filosofi som skapades i den nya historien hade ett mycket tydligt mål, den skulle användas för att härska över folket i det nya rike som man arbetade med att frigöra från seleukidernas imperium. När man analyserar den nya historien i Antiquities och dess källor ser man att den innehåller element från hellenistisk hermetism och orficism som var universella filosofier och i grunden kärlekskulter, men att dessa element helt och hållet överflyglas av en helt annan filosofi med en avskiljande och dömande gud som har utvalt folket till sitt egendomsfolk men som inte tvekar att straffa dem om de inte lyder honom och hans lagar.

Den filosofi som kom att genomsyra hela den nyskapade historien, och därmed också Tanak/GT och NT, är det som antika författare kallade superstitio på latin och deisidaimonia på grekiska. Deisidaimonia betyder ”gudsfruktan”, alltså rädsla för gud. I kristet språkbruk är en gudfruktig människa en god kristen, medan den latinska motsvarigheten

superstitio har blivit superstition på engelska som betyder vidskepelse eller falsk tro på svenska.

Theophrastus (ca 371-287 fvt) var den förste som man känner till som beskrev de negativa följdverkningarna av gudsfruktan (deisidaimonia). Under första århundradet före vår tideräkning skrev författare som Cicero, Livius och Ovidius angrepp mot deisidaimonia eller superstitio som man menade gav en falsk bild av det gudomliga, förslavade människor genom rädsla och uppmanade till skenheliga böner och riter samt tro på magi.

Omvänt, om man ville ha ett kuvat och lättstyrt folk var det bästa sättet att inympa deisidaimonia/superstitio, alltså gudsfruktan, i människorna. Den nya nationella historien uppvisar allt som karaktäriserar deisidaimonia/superstitio. Den beskriver en partisk, ilsken, hämnande gud som kräver att människorna helt underordnar sig hans irrationella bud, i annat fall hämnas han genom död och elände. Han regerar också genomgående genom magiska tecken och under, något som de grekiska filosoferna alltså ofta ansåg vara villfarelser och ett sätt att lura godtrogna och okunniga människor. Jag menar att detta inte var någon slump, de människor som skapade den nya historien och religionen som en grund för det nya riket var bildade och visste mycket väl vad de gjorde och vilka effekter som deisidaimonia/superstitio ger upphov till.

Den konsekventa användningen av en filosofi grundad i deisidaimonia/superstitio eller gudsfruktan i Antiquities innebar också att den kvinnliga aspekten av det gudomliga helt och hållet togs bort. De monoteistiska religionerna förs fram som unika i sin syn på en enda högsta gud, men den åsikten var de långt ifrån först med. Men däremot är de såvitt jag vet unika i sitt totala åsidosättande av det gudomligas kvinnliga aspekt. Både de egyptiska och babyloniska liksom de grekiska filosofierna, som man ju utgick ifrån när man skapade den nya religionen, såg det gudomliga som en balanserat manlig-kvinnlig kraft, men detta var något som man medvetet censurerade i den nya nationella historien. En anledning var antagligen att det kvinnliga stod för kärlek, moderlighet och fred, kvalitéer som man inte på något sätt ville lyfta fram för det folk av hänsynslösa krigare som man planerade att skapa för att det skulle erövra hela Kanaans land. En annan anledning var att gudinnedyrkan av Ashera, Afrodite och andra kärleks- och modergudinnor var en viktig del av de kulter och religioner som dominerade i området, och målet för den nya nationen var ju ett avskiljande från de omgivande folken.

Ett exempel på kravet på gudsfruktan finns i Antiquities V 8:7 där det berättas om hur hebréernas ledning blev osäker, vilket ledde till oordning och förakt för Gud och lagarna. Därför angreps de av ammoniterna och filistéerna som intog hela Peréen. Men hebréerna började bönfalla Gud och offra till honom för att han skulle sluta rikta sin vrede mot dem. Därför blev Gud mer nådig mot dem och gjorde sig redo att stödja dem i kriget mot grannfolken.

> *7. And now all the affairs of the Hebrews were managed uncertainly, and tended to disorder, and to the contempt of God and of the laws. So the Ammonites and Philistines had them in contempt, and laid waste the country with a great army; and when they had taken all Perea, they were so insolent as to attempt to gain the possession of all the rest. But the Hebrews, being now amended by the calamities they had undergone, betook themselves to supplications to God; and brought sacrifices to him, beseeching him not to be too severe upon them, but to be moved by their prayers to leave off his anger against them. So God became more merciful to them, and was ready to assist them. (Antiquities V 8:7)*

I det grundläggande manifest för mackabéernas nya rike som numera finns i Antiquities I-XII byggdes precis samma filosofi in som den som fanns i Hammurabis lag från ca 1750 fvt., om man löd Mose lagar skulle man välsignas men i annat fall skulle man drabbas av förskräckliga förbannelser. Skaparna av mackabéernas nya religion lät också Moses framföra Guds budskap om att folket skulle utrota alla invånare i Kanaan och ta över deras land. Samma sak, utrotning av människor och utplåning av städer, skulle drabba dem inom det egna folket som inte underordnade sig de nya herrarna och deras lag. I Antiquities IV

framgår det också tydligt att den välsignelse som man såg för sig var ett eget rike med kontroll över templet i Jerusalem, vilket förstås återspeglar mackabéernas situation på 160-talet fvt.

> *44. This was the form of political government which was left us by Moses. Moreover, he had already delivered laws in writing in the fortieth year [after they came out of Egypt], concerning which we will discourse in another book. But now on the following days (for he called them to assemble continually) he delivered blessings to them, and curses upon those that should not live according to the laws, but should transgress the duties that were determined for them to observe. ...*
>
> *He delivered to them the tabernacle also, and exhorted the people, that when they had conquered the land, and were settled in it, they should not forget the injuries of the Amalekites, but make war against them, and inflict punishment upon them for what mischief they did them when they were in the wilderness; and that when they had got possession of the land of the Canaanites, and when they had destroyed the whole multitude of its inhabitants, as they ought to do, they should erect an altar that should face the rising sun, not far from the city of Shechem, between the two mountains, that of Gerizzim, situate on the right hand, and that called Ebal, on the left; and that the army should be so divided, that six tribes should stand upon each of the two mountains, and with them the Levites and the priests. And that first, those that were upon Mount Gerizzim should pray for the best blessings upon those who were diligent about the worship of God, and the observation of his laws, and who did not reject what Moses had said to them; while the other wished them all manner of happiness also; and when these last put up the like prayers, the former praised them. After this, curses were denounced upon those that should transgress those laws, they, answering one another alternately, by way of confirmation of what had been said. Moses also wrote their blessings and their curses, that they might learn them so thoroughly, that they might never be forgotten by length of time. (Antiquities IV 8:44)*

I Antiquities uppmanades det utvalda folket att genom en ed svära att lyda de nya lagarna. De skulle också svära att ta en gruvlig hämnd på sådana ur det egna folket som föredrog något annat framför dessa lagar eller försökte upplösa den nya regeringen. Dessa människor och deras städer skulle utplånas så att det inte ens fanns ett enda fotspår kvar efter dem.

> *45. On the next day, Moses called the people together, with the women and children, to a congregation, so as the very slaves were present also, that they might engage themselves to the observation of these laws by oath; and that, duly considering the meaning of God in them, they might not, either for favor of their kindred, or out of fear of any one, or indeed for any motive whatsoever, think any thing ought to be preferred to these laws, and so might transgress them. That in case any one of their own blood, or any city, should attempt to confound or dissolve their constitution of government, they should take vengeance upon them, both all in general, and each person in particular; and when they had conquered them, should overturn their city to the very foundations, and, if possible, should not leave the least footsteps of such madness: but that if they were not able to take such vengeance, they should still demonstrate that what was done was contrary to their wills. So the multitude bound themselves by oath so to do.*
>
> *46. Moses taught them also by what means their sacrifices might be the most acceptable to God; and how they should go forth to war, making use of the stones (in the high priest's breastplate) for their direction, as I have before signified. Joshua also prophesied while Moses was present. And when Moses had recapitulated whatsoever he had done for the preservation of the people, both in their wars and in peace, and had composed them a body of laws, and procured them an excellent form of government, he foretold, as God had declared to him "That if they transgressed that institution for the worship of God, they should experience the following miseries: - Their land should be full of weapons of war from their enemies, and their cities should be overthrown, and their temple should be burnt that they should be sold for slaves, to such men as would have no pity on them in their afflictions; that they would then repent, when that repentance would no way profit them under their sufferings. "Yet," said he, "will that God who founded your nation, restore your cities to your citizens, with their temple also; and you shall lose these advantages not once only, but often." (Antiquities IV 8:45-47)*

PLUTARCHOS OM VÅDAN AV GUDSFRUKTAN

Plutarchos beskrev de negativa effekterna av gudsfruktan i början på andra århundradet av vår tideräkning. Gudsfruktan skapar irrationell rädsla och förstör sömnen genom skrämmande bilder av hemska spöken och olika slags straff. Den skapar bittra och förtvivlade uppfattningar om Gud. De gudfruktiga inser inte att inget av det som plågar dem är verkligt, utan gör sig i stället beroende av svartkonstnärer och bedragare som lurar dem till magiska handlingar. Sådana magiska handlingar kan vara reningar genom nedsänkning i vatten eller genom att hälla smuts som aska eller jord över sig, att kasta sig ner på marken med

ansiktet mot jorden, skamliga bestormningar av gudarna med böner och ofina prostrationer.

> *Of all kinds of fear the most impotent and helpless is superstitious fear. No fear of the sea has he who does not sail upon it, nor of war he who does not serve in the army, nor of highwaymen he who stays at home, nor of a blackmailer he who is poor, nor of envy he who holds no office, nor of earthquake he who is in Gaul, nor of the lightning-stroke he who is in Ethiopia; but he who fears the gods fears all things, Earth and sea, air and sky, darkness and light, sound and silence, and a dream. … for superstition alone makes no truce with sleep, and never gives the soul a chance to recover its breath and courage by putting aside its bitter and despondent notions regarding God; but, as it were in the place of torment of the impious, so in the sleep of the superstitious their malady calls up fearful images, and horrible apparitions and divers forms of punishment, and, by keeping the unhappy soul on the rack, chases it away from sleep by its dreams, lashed and punished by its own self as if by another, and forced to comply with dreadful and extraordinary behests. When, later, such persons arise from their beds, they do not contemn nor ridicule these things, nor realize that not one of the things that agitated them was really true, but, trying to escape the shadow of a delusion that has nothing bad at the bottom, during their waking hours they delude and waste and agitate themselves, putting themselves into the hands of conjurors and impostors who say to them:*
>
> *If a vision in sleep is the cause of your fear*
> *And the troop of dire Hecate felt to be near,*
>
> *then call in the old crone who performs magic purifications, dip yourself in the ocean, and sit down on the ground and spend the whole day there.*
>
> *Greeks from barbarians finding evil ways!*
>
> *because of superstition, such as smearing with mud, wallowing in filth, immersions, casting oneself down with face to the ground, disgraceful besieging of the gods, and uncouth prostrations.*[1]

En fruktan för Herrens vrede (gudsfruktan), som understöddes av berättelser om folkets historiska synd och skuld, och som bara kunde avvärjas av de mackabeiska prästerna, byggdes alltså redan från början på ett mycket medvetet sätt in den nya nationella historien som vi numera finner i Antiquities I-XII. Denna förslavande filosofi förfinades ännu mer när man översatte verket till folkets språk och skapade det som numera kallas Tanak/GT.

Den filosofi som genomsyrar Tanak/GT, med välsignelser för dem som lyder Herren och förbannelser av dem som avviker från hans lagar, och med olyckor som drabbar landet som straff för att folket syndat och varit olydigt och inte dyrkat Herren på rätt sätt, hämtade man från Berossos babyloniska historia. Den gud som förbannar lagbrytarna med sin glödande vrede är egentligen den babyloniske Shamash och alla Hammurabis andra gudar.

ETT STYRELSESKICK – EN TEOKRATI UNDER LEDNING AV MACKABÉERNA

MACKABÉERNA VAR ABRAHAMS ÄTTLINGAR OCH UTSEDDA ATT BESITTA LANDET

Det folk som den nya historien handlar om kallas inledningsvis för hebreer i Antiquities eftersom de främmande härskarna i Egypten (hyksos) kallades för ha ibrw i Manethos historia. Eftersom Abraham enligt den nya historien var stamfar för hyksos var hans ättlingar hebreerna. Abrahams sonson Jakob fick namnet Israel av en ängel och därför kunde folket också kallas israeliter. Israel hade ju varit ett mäktigt rike enligt Berossos krönika och mackabéerna utmålades som israeliternas rätta arvtagare.

Gud hade ju enligt den nya historien lovat att landet Kanaan skulle tillfalla Abrahams ättlingar och mackabéerna var dessa ättlingar enligt denna historia. Släkthistorien som man satte ihop i Alexandria startade vid skapelsen och löpte sedan i en obruten linje via de tio generationerna fram till den stora floden. Där utplånades alla utom Noa och hans söner Sem, Ham och Jafet. Abraham härstammade från Sem och fick sonen Isak som fick sonen Jakob/Israel. Jakob fick tolv söner som var och en blev stamfar för en av de tolv stammarna. Hebreerna/israeliterna intog Kanaan och landet styrs av domare och därefter av en lång rad kungar. Profeten Daniel var av den siste kungens släkt och han profeterade för kung

[1] http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Moralia/De_superstitione*.html

Kyros i Medien på 500-talet fvt om Judas Mackabeus maktövertagande i Jerusalem år 164 fvt. På så sätt innebar mackabéernas maktövertagande att Guds löfte i historiens gryning till Abraham och de andra patriarkerna infriades.

FOLKET BESTÅR AV DE TOLV (TIO) STAMMARNA

Den nya historien i Antiquities I-XII utformades i första hand som ett politiskt dokument som skulle användas när man skapade mackabéernas nya rike. Genom att man använde Berossos kaldeiska historia fick man en förebild för hur ett landområde kunde organiseras. Sumerernas städer växte fram runt de stora templen, och templen var i sin tur jordiska avbilder av gudarnas himmelska boningar. Man såg stjärnhimlen som ett enda stort land eller område som dominerades av olika konstellationer som i sin tur var boningar för gudar, denna uppfattning utvecklades så småningom till den babyloniska zodiaken. Varje stad i Sumer var huvudort för en viss gud, och på detta sätt var det jordiska området en avspegling av det himmelska. Sumerernas efterföljare, som akkadier och babylonier, tog över de sumeriska gudarna och metaforerna och den babyloniska staden Babel byggdes efter en plan som hade sin förebild i Sumer och på himlavalvet. Varje tempelområde var en avbild av en del av himlavalvet och varje tempel motsvarade en gud och en konstellation eller himlakropp.

Denna metafor kom också in i den nya historien genom att Jakobs tolv söner var de tolv stjärnbilderna i den babyloniska zodiaken, vilket man kan se om man jämför beskrivningen av sönerna i 1 Mos 49 och den babyloniska stjärnkartan i Mul Apin. Från dessa tolv mytologiska män skulle alla i det nya folket härstamma. Den här idén verkar ha kommit från en beskrivning av hur Egypten delades in i tre gånger tolv områden efter de tolv delarna i zodiaken. Förebilden till att dela in landet i just tolv områden och tolv stammar hämtades antagligen från Berossos beskrivning av Sumer och den babyloniska zodiaken. En inspiration fanns också i intresset för zodiaken inom den alexandrinska filosofi som numera kallas hermetism, och man säger uttryckligen i Antiquities III 7:7 att de tolv stenarna på översteprästens bröstplatta, och därmed de tolv stammarna, var månaderna i det som grekerna kallar zodiaken.

I Antiquities V (Josua 6 och framåt i Tanak/GT) beskrivs hur Josua och hebréerna besegrade kananéerna och hur man delade in Kanaan i tolv områden efter de tolv hebreiska stammarna. Genom den här historien påstod man alltså att hebreerna hade varit herrar över hela Kanaan en gång i tidernas begynnelse. och man beskrev en struktur som man menade att det nya folket skulle delas in i. Att nationer skulle vara indelade i stammar var en vanlig uppfattning som man kunde finna stöd för på många olika håll, men den direkta inspirationen till att dela in det nya folket i stammar och knyta varje stam till en mytisk förfader tror jag hämtades från Kleisthenes omorganisation av Aten på 500-talet fvt. Det här är kanske svårt att tro när man vet att de nya mackabeiska härskarna med all makt försökte avskilja sig från det hellenistiska seleukidiska riket, men man måste också komma ihåg att Antiquities skapades av lärde i den grekiska staden Alexandria.

Kleisthenes statsreform, som genomfördes ca 510 fvt, kom att bli starten för den atenska demokratin som till och från existerade fram till det att Alexander den stores efterföljare Antipater kom till makten efter Alexanders död år 323 fvt. De följande hellenistiska kungarna, och så småningom romarna, kom att föra fram oligarkier och monarkier av olika slag. Kleisthenes hade däremot tydligen som mål att bryta aristokraternas makt över stadsstatens politiska liv, och hans nyordning grundades på territoriella principer. Han ersatte de fyra gamla stammarna som byggde på släkttillhörighet med tio nya stammar som baserades på geografisk fördelning. För att ge de nya enheterna en religiös förankring tilldelades de som grundare var sin lokal hero eller gudomlig hjälte genom sanktion från helgedomen i Delfi. Alla medborgare, det vill säga vuxna fria män som kunde bevisa sitt medborgarskap genom att de var antecknade i de officiella födelseregistren, fick rätt att delta i politiken. Genom att

man noggrant bestämde de olika områdenas gränser fick de tio stammarna ungefär lika många medborgare.

Jag menar alltså att författarna till Antiquities utgick från historien om Kleisthenes reform när de skapade en stamstruktur för mackabéernas nya rike. Om man levde i Alexandrias hellenistiska kultur tillhörde historien om Atens demokrati säkert allmänbildningen. Det finns också referenser till den grekiske historikern Herodotos i Antiquities, och Herodotos berättade om Kleisthenes politiska reform. Reformen beskrevs vidare i Aristoteles bok om Atens konstitution, och även om man inte nämner Aristoteles i Antiquities är det troligt att de som skulle skapa en ny konstitution för mackabéernas nya rike hade studerat hans bok. Aristoteles nämner också att tolv stammar egentligen hade varit mer logiskt än tio, detta hade blivit resultatet om man hade delat in de existerande fyra stammarna efter de tre nya geografiska områdena. Detta hade dock gjort att man hade blivit kvar vid den gamla uppdelningen av Atens befolkning i tolv trittyer, och därmed hade man inte fått den eftersträvade blandningen av stammarna till stånd.

För stamstrukturen i mackabéernas nya konstitution valde man alltså en geografisk indelning och tolv olika stammar. Alla i folket tillhörde dock samma nation, de var hebréer som härstammade från Heber som var ättling till Noas son Sem. Detta var en spegelbild av atenarna, som tillhörde en av tio stammar men som alla var medborgare i Aten som hade grundats av en mytisk gudason och kung under beskydd av gudinnan Athena. Det faktum att Jakobs söner är tio, men sedan utökas med Rakels två söner Manasse och Efraim till att bli tolv stycken (Antiquities II 8), avspeglar sannolikt den mentala övergången från att beskriva det nya folket efter modell från Atens tio stammar till att utgå från de tolv tecknen i den babyloniska zodiaken som beskrivs i Första Mosebok kapitel 49. I Josuas bok är dock stammarna helt plötsligt bara tio igen (Jos 22:13-14).

DET NYA RIKET SKALL VARA EN ARISTOKRATI

Intresset för olika politiska styrelsesätt är tydligt i den nya nationella historien. I *Antiquities I 4:2* sägs till exempel Nimrod, som var sonson till Noas son Ham, ha ändrat statsskicket till tyranni. En tyrann var en envåldshärskare i en grekisk stadsstat, ett exempel från den grekiska historien var Peisistratos som var tyrann i Aten på 600-talet fvt. Under vandringen i öknen klagade israeliterna enligt *Antiquities IV 1* på Moses och hans tyranni över dem. De bestämde sig därför att ta strid med kananéerna och bara underordna sig Gud som sin högste befälhavare. Men det gick naturligtvis illa för israeliterna när de avvek från Mose ledning.

I Antiquities IV sägs aristokratin vara den bästa styrelseformen. Men om man någon gång skulle utse en kung skulle det vara en man som valdes från det egna folkets aristokrati.

> *Aristocracy, and the way of living under it, is the best constitution: and may you never have any inclination to any other form of government; and may you always love that form, and have the laws for your governors, and govern all your actions according to them; for you need no supreme governor but God. But if you shall desire a king, let him be one of your own nation; let him be always careful of justice and other virtues perpetually; let him submit to the laws, and esteem God's commands to be his highest wisdom; but let him do nothing without the high priest and the votes of the senators: let him not have a great number of wives, nor pursue after abundance of riches, nor a multitude of horses, whereby he may grow too proud to submit to the laws. And if he affect any such things, let him be restrained, lest he become so potent that his state be inconsistent with your welfare. (Antiquities IV 8:17)*

När Moses höll sitt sista tal inför folket i Antiquities gav han dem en bok med deras lagar och konstitution. Moses hade alltså lämnat efter sig en gudagiven konstitution, och den fanns återgiven i mackabéernas nya historia som numera återfinns i de första tolv böckerna i Antiquities. Antiquities beskriver den regeringsform som Moses hade lagt fram och hans religiösa lag. (Antiquities IX 8:3-4). Indelningen av befolkningen i stammar inspirerades av Kleisthenes som utformade sin struktur för att skapa en direktdemokrati, och Moses bestämde att aristokratin var den bästa regeringsformen. Men om folket någon gång skulle

komma att anse sig behöva en kung skulle han väljas bland dem själva (Antiquities IX 8:17). Nu blev det också så enligt den nya historien att folket började längta efter att ha en kung, och den förste som utsågs till detta ämbete var Saul. Saul var enligt Antiquities ett exempel på faran med monarki, så snart en kung kommer till makten blir han en laglös tyrann eftersom han inte har någon som övervakar hans maktutövning (Antiquities VI 12:7). Det här kom man kanske fram till genom de bevis som hade skapats av seleukidernas och ptoleméernas makt- och krigshungriga kungar. Slutsatsen att monarki var förkastligt var logisk hos en lärd i Alexandria på 160-talet fvt som kände till ptoleméernas envälde och dess effekter.

Faran med kungar bevisades enligt författarna till den nya historien genom Saul från Kish, den förste kung som regerade efter den hebreiska aristokratins fall. Han hade till exempel slaktat tre hundra präster och profeter (Antiquities VI 12:7). Att Saul var son till Kish är säkert ett lån från Berossos babyloniska krönika. Kish var en forntida mesopotamisk stadsstat och en betydande sumerisk stad redan vid slutet av 3000-talet före vår tideräkning. Kish ansågs ha varit säte för den första kungadynastin efter syndafloden, och titeln ”kung av Kish” bars senare av prestigeskäl även av härskare i andra mesopotamiska stater. Att israeliternas förste kung skulle ha varit från Kish (son till Kish) förklaras alltså av det faktum att historiens förste kung ansågs ha varit från Kish. I Antiquities och i Tanak/GT gör man dock Kish till en rik man som tillhörde Benjamins stam (1 Sam 9:1-2).

SADDUCÉERNA – EN HELIG PRÄSTKAST

Den nya nationella historien skapades alltså i samband med mackabéernas kamp mot seleukiderna och mot andra som gjorde anspråk på makten i Jerusalem, som till exempel överstepräst Alcimus och hans parti. Den skapades som en del i en mycket medveten politisk propaganda för att mackabéerna och deras allierade skulle härska över folket, och medlet för att nå den absoluta politiska makten var religionen. När man studerade Hammurabis lag kunde man se att han påstod sig vara utsedd av Shamash och alla andra babyloniska gudar, och att han hotade alla som bröt mot lagen med att de skulle drabbas av gudarnas ovillkorliga vrede. I Avesta fanns de persiska härskarnas politik bevarad, de hotade med Ahura Mazdas förbannelse och med fördrivning från gemenskapen om man bröt mot de tabun av sexuell eller hygienisk art som framställdes i den zoroastriska lagen. Bland perserna, liksom i Mesopotamien, legitimerades härskarnas makt genom en symbiotisk makt över religionen, överstepräst var också i många fall härskare och i andra fall smordes härskaren till kung av överstepräst.

Grekerna härledde sin härstamning från gudar som Apollon och Proteus. De grekiska städernas existens motiverades genom att de hade grundats av olika gudar för att härbärgera deras kult i form av religiösa byggnader och offer. I Egypten var de gamla faraonerna också de högsta prästerna, Karnak var både den religiösa statshelgedomen i det Nya riket och en politisk centralpunkt där de olika härskarnas militära och politiska bedrifter beskrevs i bilder och monument. De nya makedoniska härskarna i Egypten efter Alexanders erövring tog också över gamla egyptiska bruk, som till exempel seden med att farao och hans hustru skulle vara bror och syster. Kleopatra II som dog 115 fvt giftes till exempel ihop med sin ena bror år 174 fvt och förmäldes sedan med en andra broder år 145 fvt när den förste avled. På det sättet kunde makedonierna hävda att deras dynasti vilade på samma gudomliga utvaldhet och en lika ren ätt som de gamla egyptiska härskarnas.

Samma tankar om en speciell ras eller familj av härskare genomsyrar mackabéernas nya religiösa lag. Man avsåg helt klart att skapa en ny aristokrati i Jerusalem som skulle regera med samma argument för överhöghet som egyptier, perser, seleukider och ptoleméer hade använt. Varken Judas Mackabeus eller hans bror Jonathan blev kungar, den mackabeiska makten baserades enligt uppgift på översteprästämbetet ända fram till Alexander Jannaeus

som regerade mellan 103 och 76 fvt. Simon Mackabeus och hans ättlingar utsågs dock till överstepräster för evärdlig tid, vilket i praktiken var början till en kunglig dynasti.

Man skapade alltså en härskande elit genom att påstå att den tillhörde en särskilt ren och helig ätt eller ras, många antika härskare påstod sig härstamma från mytiska grundare av städer och riken eller till och med från någon gud. Den härskande eliten var särskilt ren genom sin ras, men också genom de renande riter och stadfästningar av makten genom invigningar, smörjningar och annat som kulten tillhandahöll. Denna rituella renhet upprätthölls genom giftermål, i specialfallet kunde det högsta giftermålet bara ske mellan syskon som i Egypten. I det dagliga livet upprätthölls härskarnas överhöghet genom att de undvek direkt kontakt med lägre stående människor som påstods vara orena och genom att härskarna bar särskilda kläder, åt särskild mat och så vidare. I allmänhet var denna utvaldhet alltså också knuten till tjänst i kulterna i templen.

De nya mackabeiska härskarna åberopade sannolikt sin släktskap med de mytiska kungarna David och Salomo, Davids rike hade ju enligt den nya historien omfattat hela det område som mackabéerna gjorde anspråk på. Men de påstod sig också vara de sanna arvingarna till den förste översteprästen Sadok och till leviterna, den speciella prästkast som beskrevs i den nya nationella historien. Den nya religionen och lagen hade ju som ett av sina huvudsyften att skapa separation och avskildhet, dels mellan den egna befolkningen och de omgivande folken och dels mellan den härskande klassen och resten av befolkningen. Det första syftet uppnåddes bland annat genom att grannfolk som moabiter, iduméer och kananéer i den nya historien utmålades som resultat av incest och som oäktingar, som nationer som hade utsetts av gud att vara slavfolk, och som svekfulla och alltid ute efter att skada israeliterna. Det egna folket var utvalda av Gud att härska över landet medan alla andra folk i området var vigda åt utplåning genom gudomlig befallning.

Syftet att skapa separation mellan härskarna i templet och den vanliga populasen uppnåddes genom att beskriva dem som förde fram den nya religionen som de rätta leviterna som var en speciell säd eller ras som hade utvalts att sköta tempeltjänsten och därmed också automatiskt fick den politiska makten och rätt att utkräva tionden och andra skatter/böter till templet. De nya mackabeiska översteprästerna hade makten över den nya historien och religionen och kunde därigenom själva fritt bestämma vilka som var rena och utvalda och vilka som skulle stå utanför makten. De nya högtiderna i landet instiftades för att befästa den nya religionen genom att till exempel fira uttåget ur Egypten, som var något som man hade hittat på i samband med att man skapade den nya nationella historien. Högtiderna användes också för att framställa mackabéerna som folkets stora befriare och frälsare och för att påminna om Judas Mackabeus största segrar.

När mackabéerna påstod sig vara de enda som hade rätt att uppbära Sadoks ämbete stödde de sig inte bara på den förste som hade utsetts till överstepräst i Salomos tempel, utan också på hans förfader Pinechas som hade utrotat rasblandning och avgudadyrkan bland de gamla israeliterna på Mose tid. Pinechas var den som avvärjde Guds vrede när israeliterna hade dyrkat grannfolkens gudar. Det var en verkligt potent brygd som kokades ihop för de nya härskarna. Genom att de förde fram en helt ny men ändå urgammal historia var det svårt att motsäga deras anspråk, och om någon gjorde det kunde man visa i de ”gamla skrifterna” att alla avfall och uppror mot den gudomliga lagen hade tvingat Gud att straffa folket med en glödande vrede. Vem ville dra sådana faror över sig själv och sitt folk?

Mackabéerna stödde sig alltså på den rättfärdige Sadoks (Sædæk) utkorelse som den förste översteprästen i det första templet, och därifrån kommer sannolikt beteckningen sadducéer. Men de var också liksom Melkisedek (Melki sædæk, rättfärdighetens kung) överstepräster för ”Gud den högste”, till vilken till och med Abraham hade betalat tionde.

> *Melkisedek, kungen i Salem, kom ut med bröd och vin; han var präst åt Gud den Högste, och han välsignade Abram: ”Välsignad vare Abram av Gud den Högste, himlens och jordens*

skapare. Välsignad vare Gud den Högste som gav dina fiender i ditt våld." Och Abram lämnade honom tionde av allt. (1 Mos 14:18-20)

Sadducéerna (den förste översteprästen Sadoks arvtagare) var alltså en ny religiös, politisk och ekonomisk elit vars högsta skikt utgjordes av den mackabeiska klanen. Dessa sadducéer höll sig avskilda från resten av befolkningen genom att bara gifta sig inom sin egen klass. Sadducéerna förde en centraliserad och elitistisk politik, makten skulle ligga hos dem eftersom de kontrollerade templet i Jerusalem och översteprästämbetet. Jerusalem hade i deras historia utpekats som det av Gud utsedda maktcentrumet för det nya riket, och mackabéerna, eller med en annan benämning sadducéerna, var härskare där. Sadducéerna var en gudomligt utsedd prästkast, de hade redan från tidernas begynnelse varit utsedda att värna Mose lag och de skulle för evigt härska över templet i Jerusalem.

ETT FINANSIERINGSSÄTT – KRIGSBYTEN, BÖTER OCH TIONDE

Etableringen av ett nytt avskilt rike skedde i kamp mot både den seleukidiska överhögheten och inhemska konkurrenter om makten i Jerusalem och i det närliggande området. Som vi såg i föregående kapitel lät man Moses uttala en order till de trogna att de inte bara skulle utplåna alla andra folkslag i Kanaan, utan också mörda de grupper i det egna området som inte underordnade sig det nya herraväldet. Denna kamp krävde naturligtvis pengar och andra resurser och den måste finansieras på något sätt. Man kan tänka sig att främmande makter understödde frigörelseförsöken från det Seleukidiska riket, ptoleméerna och seleukiderna var bittra fiender vid den här tiden och romarna ville också gärna destabilisera den politiska jämvikten i området för att själva kunna nå ökat inflytande. Judas Mackabeus sände också en delegation till Rom år 161 fvt för att tillförsäkra sig stöd från den nya supermakten, ett stöd som kanske inte bara bestod i ett godkännande av den nya staten utan också innebar monetära bidrag.

KRIGSBYTEN

Under de perioder av gerillakrig som man ägnade sig åt både före och efter Judas Mackabeus erövring av templet år 164 fvt levde man sannolikt av ”det som landet gav” enligt Ant. V 1:4 och Josua 5. Med andra ord rövade man mat och allt annat man kunde komma åt från befolkningen i området. I den nya nationella historien lät man till och med Gud beordra detta handlingssätt genom sitt språkrör Moses. I Fjärde Mosebok 31 beskrivs i detalj, genom historien om kriget mot midjaniterna, hur man tänkte sig att fördelningen av krigsbyte skulle gå till. Människorna och djuren skulle räknas och hälften skulle gå till krigarna och hälften till menigheten. Krigarna skulle ge en femtedel som tribut till Herren (prästerna i templet). I denna berättelse låter man också officerarna, som tydligen fick allt materiellt byte på sin lott, skänka en del guld åt uppenbarelsetältet/templet.

Det fanns förstå en risk att soldaterna ville behålla erövrat byte för sig själva och inte lämna det till den gemensamma kassan. Denna risk adresseras i berättelsen om Achar/Akan i Antiquities V 1:10-15 och Josua 7. Akans förbrytelse var att han hade tagit en del av bytet från ett fälttåg mot staden Aj och grävt ner dyrbarheterna i sitt tält. Herren vredgades på detta och det var därför som fälttåget hade misslyckats. Josua tog alla Akans tillgångar och hans söner och döttrar och förde allt till ”Olycksdalen”. Där stenades Akan av hela Israel och det stora stenröse som vräktes upp över hans kropp blev så väldigt att det fortfarande finns kvar! Om någon skulle tänka sig att undanhålla något rövat byte för egen del borde han begrunda Akans öde.

GÅVOR OCH BÖTER FÖR MEDVETNA OCH OMEDVETNA SYNDER

En annan, och faktiskt urgammal, finansieringsmetod var genom offer/gåvor till templet. Denna metod var det normala sättet att skapa gemensamma tillgångar och den hade genom tiderna tillämpats i till exempel Sumer, Babylonien, Egypten och Grekland. I Antiquities, och i nästa steg Första Mosebok, gör därför förfadern Josef landet Egypten till faraos

egendom genom att instifta lagen om att farao skulle ha en femtedel av allt som skördades (1 Mos 47). I Andra Mosebok beskrivs hur folket genom Moses får en befallning från Herren om att de skall bära fram gåvor till honom. Det räknas upp en mängd dyrbarheter som guld, silver, koppar, kostbara tyger, skinn, trä, olja, rökelse och så vidare som menigheten skall skänka till templet (2 Mos 35). I det perspektivet är det förståeligt att kampen om makten i templet i Jerusalem var så bitter och långvarig, det var verkligen en strålande maktbas och försörjningsinrättning som man stred om.

En annan inkomstkälla, förutom frivilliga gåvor, var de gemenskapsoffer och offer för medvetna och omedvetna synder som föreskrevs i den nya lagen. Dessa offer skulle enligt föreskrifterna vara felfri nötboskap, får och andra smådjur. Det kunde också vara matoffer i form av mjöl och olja eller färdigt bröd.

> *Om någon högtidligt uppmanas att vittna men syndar genom att inte göra det, fast han skulle kunna eftersom han själv sett eller vet något, och därigenom ådrar sig skuld, eller om någon utan att tänka på det rört vid något orent, till exempel den döda kroppen av ett orent vilt djur, husdjur eller småkryp, och blir oren och sedan inser sin skuld, eller om han utan att tänka på det rör vid en människas orenhet, en orenhet som smittar, och sedan blir medveten om det och inser sin skuld, eller om någon utan att fatta vad han gör tanklöst svär en ed, den må gälla gott eller ont, vad nu människor i sin tanklöshet än kan svära, och sedan blir medveten om det och inser att han är skyldig till något av detta – då skall han, när han inser att han är skyldig till något av detta, bekänna den synd han har begått och bära fram gottgörelse för sin synd till Herren: ett hondjur från småboskapen, ett får eller en get, som syndoffer. Prästen skall bringa försoning åt honom för hans synd. (3 Mos 5:1-6)*

Idén med offer/böter till prästerna i templet i Jerusalem gällde alltså både medvetna och ofrivilliga synder. Detta kan möjligtvis ha varit ett av motiven för de märkliga lagarna om rena och orena djur som finns i Tredje Mosebok kapitel 11 (s 86). Genom att förklara småkryp (insekter) som orena kunde ingen människa undgå att komma i kontakt med dem, och genom att den döda kroppen av alla djur var oren kunde man inte slakta eller laga till kött utan att dra på sig orenhet. Om man skapade lagar som var otydliga och komplicerade kunde man alltid anklaga människor för att bryta mot dem och på så sätt tvinga människorna att betala synd- och skuldoffer till dem som bestämde över dessa lagars tillämpning (alltså prästerna/makthavarna i Jerusalem).

TIONDE AV ALLA GRÖDOR OCH ALLT FÖRSTFÖTT

Tiondelen av alla grödor skulle sändas till Jerusalem, i annat fall fick man lösa ut det till fulla värdet och dessutom lägga till en femtedel.

> *Tiondet av jorden, både jordens gröda och trädens frukt, tillhör Herren, det är helgat åt Herren. Om någon vill köpa tillbaka något av sitt tionde, skall han lägga till en femtedel av värdet. (3 Mos 27:30-31)*

I ett något senare skede (s 107) föreskrevs också att allt förstfött skulle ges till templet i Jerusalem, annars fick det lösas ut med pengar.

> *Herren talade till Mose: ”Allt förstfött bland israeliterna, det första som kommer ur moderlivet, bland både människor och boskap, det skall du helga åt mig. Det tillhör mig.” (2 Mos 13:1-2)*

De nya lagarna som föreskrev plundring i krig, offer (böter) för medvetna och omedvetna synder, offer av en tiondedel av alla grödor och samt så småningom all förstfödd boskap gav översteprästerna i Jerusalem en fantastisk inkomstkälla.

DEN NYA HISTORIEN FÖRS UT OMKRING ÅR 158 FVT

Genom citat från andra källor kan man spåra två personer, Eupolemus och Artapanus, som förde ut det nya budskapet om det utlovade landet från omkring år 158 fvt.

Det finns referenser till Eupolemus skrifter hos de kristna författarna Eusebius (*Praeparatio Evangelica*) och Clemens (*Stromata*). Stil och vokabulär tyder på att Eupolemus skrev på grekiska och hans texter dateras till 158 fvt. Han daterade sina verk enligt seleukidernas tideräkning och inte ptoleméernas, vilket ger intryck av en palestinsk snarare än egyptisk bakgrund. Eupolemus skrev enligt citat hos de kristna författarna Clemens och Eusebius om

Moses, David och Salomo och han försökte bevisa att det judiska folket hade äldre anor än grekerna. Denne Eupolemus kan mycket väl vara samme man som ledde Judas Mackabeus delegation till Rom år 161 fvt.

Enligt samma kristna källor skrev en författare vid namn Artapanus berättelser om Abraham, Moses och Josef med egyptisk anknytning. Det här är naturligtvis historier som finns i Tanak/GT och det vore logiskt att anta att Eupolemus och Artapanus hade hämtat sitt material från den judiska bibeln, om de inte också hade berättat historier som inte finns i denna bok som till exempel historien om hur Abraham lärde egyptierna kaldeiska vetenskaper som matematisk och astronomi, och hur Moses instiftade den egyptiska kulten av ibisfågeln. Dessa berättelser finns däremot i den nationella historien i *Antiquities* som numera tillskrivs Josephus, tillsammans med andra mer renläriga legender som också återfinns i Tanak/GT.

Genom att jämföra vad olika källor påstås ha berättat om Eupolemus respektive Artapanus kom jag så småningom fram till att Eupolemus främst verkar ha fört fram den del av den nya nationella historien som härstammade från Berossos historia medan Artapanus, som antagligen levde i Alexandria, förmedlade berättelser om stamfädernas äventyr i Egypten. När man sammanför Eupolemus och Artapanus får man just den berättelse som vi ser i de första tolv böcker i Antiquities.

Den förste kristne kyrkohistorikern Eusebius skrev alltså om dessa två författare i den nionde delen av sin *Praeparatio Evangelica*.[1] Det första som träder fram där är att Eusebius varken verkade ha läst Eupolemus eller Artapanus böcker, utan att han i sin tur citerar från Alexander Polyhistor (d. ca 35 fvt). Alexander Polyhistor citerade tydligen Eupolemus från en bok som hade titeln *Concerning the Jews of Assyria* och som enligt citaten innehöll material som Eusebius hade hämtat från Berossos kaldeiska historia. Eupolemus skall också ha skrivit att Abraham vistades bland de egyptiska prästerna i Heliopolis och att han lärde dem astronomi och andra vetenskaper som ursprungligen hade upptäckts av Enok (Henok).

Eupolemus hade vidare berättat ur den nya historien att Moses var den förste som lärde hebréerna om bokstäver och från dem spred sig kunskapen till fenicierna och vidare till grekerna. Efter Moses kom Jesus Naves son (Josua Nuns son), profeter och kungar som David och Salomo. Salomo brevväxlade med Vaphres som var farao i Egypten och med Suron (Hiram) som var kung i Tyrus. Polyhistor hade också berättat om Jeremias profetia och Nebukadnessars erövring av Jerusalem.

När det gäller Artapanus refererade Alexander Polyhistor till en bok som omväxlande kallas *Jewish history* och *Concerning the Jews* i Eusebius text. Artapanus hade berättat att Abraham hade lärt den egyptiske faraon astronomi. Josef hade delat upp landet Egypten och avsatt speciella områden för prästerna samt uppfunnit den matematiska konsten att mäta. Josef hade gift sig med Aseneth som var dotter till prästen i Heliopolis. Han hade lagt upp förråd för sju svåra år och hade blivit den ledande mannen i Egypten.

Om Moses hade Artapanus enligt Eusebius berättat att en egyptisk prinsessa som var ofruktsam hade tagit ett judiskt barn som sitt eget och kallat honom Mouses. När han blev vuxen kallad grekerna honom för *Musaeus*. Musaeus/Moses var Orfeus lärare och han gjorde många uppfinningar. Han delade in Egypten i trettiosex distrikt med speciella områden för prästerna och instiftade kulten av ibisen.[2] Moses hedrades som en gud av prästerna för sin förmåga att tolka hieroglyferna och kallades då för Hermes. Men farao avundades Moses för hans briljans och sände honom därför i krig mot etiopierna med förhoppning att han skulle bli dödad.

---

[1] www.tertullian.org/fathers/eusebius_de_11_book9.htm

[2] Egypten var redan från fördynastisk tid indelat i ett antal distrikt som från början var självständiga stadsstater

Moses klarade sig dock från kriget med etiopierna och byggde staden Hermopolis som förstås uppkallades efter honom i hans persona som Hermes. Etiopierna blev också så förtjusta i Moses att de tog efter vanan med omskärelse. Farao fortsatte dock att konspirera mot Moses som fick rådet av sin bror Aron att fly till araberna där han gifte sig med dottern till Reguel, regenten i området. Efter det återvände Moses till Egypten, utförde många under och ledde hebréerna ut ur landet.

FACIT I AGAINST APION I

Facit till vilka källor som användes när man skapade den nya nationella historien i Alexandria kan som jag ser det till viss del spåras i den text som numera kallas *Against Apion I* och tillskrivs Josephus. Att *Against Apion I* har satts in i ett helt felaktigt sammanhang i form av fejden mellan de alexandrinska filosoferna Philo och Apion och sedan tillskrivits Josephus, kan lätt inses av det faktum att Apion själv överhuvudtaget inte nämns i texten. Den text som kallas *Against Apion II*, och som också tillskrivs Josephus, är däremot en polemik mot Apion som Philo skrev på 40-talet av vår tideräkning. Apion verkade i Alexandria och ledde en delegation till kejsaren Gaius Caligula där han anklagade judarna på grund av de upplopp i staden som lett till många dödsoffer, både bland den grekiska och judiska befolkningen.

Against Apion I har alltså försetts med en inledning som knyter texten till den fiktive Josephus och slutet av första århundradet av vår tideräkning och jag kommer att behandla den historien senare i den här boken. Just nu räcker det att sätta in *Against Apion I* och *Against Apion II* i sina rätta sammanhang. Against Apion II skrevs säkert av Philo från Alexandria i samband med en strid mellan judar och greker i Alexandria, där Apion och Philo båda ingick i en delegation år 40 vt till kejsar Gaius Caligula i Rom. *Against Apion I* är däremot inte riktad mot Apion men verkar härstamma från samma strid mellan judar och greker i Alexandria. Grundproblematiken verkar ha varit att grekerna menade att judarnas krav på att vara ett gammalt folk med en stor historia var falska, och att deras nation bara hade funnits sedan mackabéernas maktövertagande 200 år tidigare. I texten sägs det att grekerna påstår att den judiska nationen har kommit till vid ett mycket sent datum eftersom den inte nämns av några gamla grekiska historiker. Författaren skall däremot bevisa motsatsen genom citat från just grekiska källor.

> *However, since I observe a considerable number of people giving ear to the reproaches that are laid against us by those who bear ill-will to us, and will not believe what I have written concerning the antiquity of our nation, while they take it for a plain sign that our nation is of a late date, because they are not so much as vouchsafed a bare mention by the most famous historiographers among the Grecians. I therefore have thought myself under an obligation to write somewhat briefly about these subjects, in order to convict those that reproach us of spite and voluntary falsehood, and to correct the ignorance of others, and withal to instruct all those who are desirous of knowing the truth of what great antiquity we really are. As for the witnesses whom I shall produce for the proof of what I say, they shall be such as are esteemed to be of the greatest reputation for truth, and the most skillful in the knowledge of all antiquity by the Greeks themselves. (Against Apion I)*[1]

I *Against Apion I* beskrivs källorna till den judiska historien i Antiquities I-XII, och därmed till berättelserna i Tanak/GT i detalj. Anledningen till att författaren, som sannolikt var Philo, kunde göra denna beskrivning var att han hade tillgång Antiquities I-XII och kanske också till nu försvunna texter. Det är i alla fall säkert att han hade tillgång till Antiquities I-XII (vi skall nämligen senare se hur denna text fördes vidare från honom till Rom via hans brorson Tiberius Alexander). Philo arbetade mycket med att tolka de bibliska texterna och använde sig då av den grekiska versionen av Tanak/GT som kallas Septuaginta.

Against Apion I ger ett intressant facit till de källor som användes för den nya nationella historien som numera finns i Antiquities I-XII. Det finns en hel del referenser till källorna i form av historiker som Berossos och Herodotos i Antiquities I-XII, men i *Against Apion I*

[1] http://www.earlyjewishwritings.com/text/josephus/apion1.html

är dessa källor mycket bättre beskrivna. Philo utgick kanske från en version av Antiquities I-XII som innehöll ännu bättre källhänvisningar än dagens. Han kan också ha arbetat sig ”bakvägen” fram till källorna genom att han i Alexandria hade tillgång till böcker av Herodotos, Berossos, Manetho och andra som man hade använt när man skapade den nya historien.

Eupolemus *Concerning the Jews of Assyria* och Artapanus *Concerning the Jews (of Egypt)* innehöll alltså tillsammans hela historien i *Antiquities I-XII.* Dessutom kan man genom citaten från deras texter spåra vissa avsnitt som har fallit bort från Antiquities I-XII genom tiderna. När det gäller Eupolemus text kan man till exempel se att brevväxlingen mellan Salomo och den egyptiske faraon Vaphres försvunnit, medan motsvarande brevväxling mellan Salomo och den tyriske kungen Suron/Hiram behållits. I fallet med Artapanus historia visar den att berättelser om att Moses egentligen skulle ha varit Musaeus som hade varit lärare för Orfeus, att han hade varit Hermes och att han hade grundat Hermopolis numera har försvunnit i Antiquities I-XII. Moses har där fått behålla äran av att ha instiftat kulten av ibisen men han har inte längre lärt egyptierna att läsa hieroglyfer.

DEN NYA HISTORIEN ÖVERSÄTTS TILL FOLKETS SPRÅK OCH KOMPLETTERAS

Den nya nationella historien i Antiquities I-XII kom alltså till i Alexandria. Man använde bl. a. Berossos kaldeiska historia, Avesta, Hammurabis lag, Enoks bok (1 Enoch), grekisk statskonst och orfiska föreställningar som fördes samman till en berättelse om mackabéernas utvaldhet ända från skapelsen och fram till den sista striden med seleukiderna och Judas maktövertagande i templet i Jerusalem. Men problemet var ju bara det att den nya historien inte fanns i någon annan form än den grekiskspråkiga text som vi numera finner i Antiquities. Eftersom man ville frigöra sig från seleukidernas grekiska kultur var det förstås pinsamt att den nya religionen skulle vila på ett grekiskt fundament. Den nya historien måste alltså översättas till ett nationalspråk, och den borde också anpassas till påståendet att den var urgammal. Med andra ord måste man ta bort alla hänvisningar till Berossos och andra sentida historiker och allt som i alltför hög grad påminde om den grekiska kulturen. Även arbetet med att översätta mackabéernas historia till det språk som talades i Jerusalem och området däromkring gjordes i Alexandria. Det är uppenbart att ansvaret även i den här fasen låg hos samma människor som hade lett arbetet i den första fasen. Man behöll fokus och kunskapen om hela grundstrukturen och fortsatte att komplettera budskapet enligt de ursprungliga idéerna.

ÖVERSÄTTNING TILL FOLKETS SPRÅK OCH TILLÄGG AV SLÄKTREGISTER OCH ANDRA LISTOR

Mackabéernas nya nationella historia översattes till den variant av de kanaaneiska språken som numera kallas hebreiska. Detta arbete var inte bara en ren översättning, utan man lade också till mängder med listor över släktregister, tillåten mat, prästavdelningar och annat för att ge det hela en prägel av en autentisk krönika. Man försökte också medvetet ge texten en ”antik” karaktär genom att man använde ett ålderdomligt skriftspråk. Medvetet eller omedvetet fick den nationella krönikan nu en babylonisk prägel. På samma sätt som den hellenistiska kulturen skiner igenom i den första version av den nya nationella historien som skrevs på grekiska, präglas den hebreiska versionen av den mesopotamiska kulturen.

Genom att vi i Antiquities kan se vad den berättelse som finns i Tanak/GT innehöll från början, kan vi också se vad som tillkom när Tanak/GT skapades. Och det som lagts till är mängder med långtråkiga och förvirrande uppräkningar av namnregister för släkter, stammar, invånare i städer och så vidare. Första Krönikeboken är ett bra exempel på det här. Först i kapitel 10 finns den första berättelsen från Antiquities. Före det kommer en uppräkning av namn från Adam till Abraham, Edoms kungar, Israels söner och deras släktingar, Davids ätt, stammarna i söder, stammarna på andra sidan Jordan, Levis släkt, en uppräkning av tempelsångare, uppräkningar av leviternas städer, stammarna i norr, Benjamins släkt, Jerusalems invånare och Sauls härstamning.

Efter nio sidor kommer man så till berättelsen om Sauls död som också finns i Antiquities. Sedan fortsätter det med Davids bedrifter fram till kapitel 23, där en ny svit med uppräkningar tar vid. Nu redovisas leviternas avdelningar, prästernas avdelningar, andra leviter, sångarna, dörrvaktarna och rikets militära och civila indelning. Därefter kommer Davids anvisningar till tempelbygget som visserligen finns i Antiquities, men som i Bibeln broderas ut med en långrandig uppräkning av påstådda gåvor till templet.

Man tog också bort filosofiska resonemang och referenser till historiker som Manetho och Berossos i samband med skapandet av Tanak/GT för att ge texten ett annat och äldre utseende. Ett annat exempel på de anpassningar som gjordes för att skapa en illusion av ålderdomlighet finns i förändringen av namn på orter. I Antiquities V 8:7 ser vi till exempel att ammoniter och filistéer hade intagit Peréen (Perea) medan de i Dom 10:6-16 i Tanak/GT sägs ha gått över Jordan och intagit Juda, Benjamin och Efraim.

Det område som låg på den östra sidan av Jordan kallades Peréen vid den tid när man skrev den nya nationella historien. Perea var en grekisk benämning och kom från ordet peran (Iordanou) som betyder bortanför eller på andra sidan (Jordan). Att ammoniter och filistéer skulle ha anfallit Perea under den avlägsna tid när domare regerade var förstås inte logiskt, därför fick de i stället anfalla områden som påstods ha tillhört de judiska stammarna. I Antiquities V berättas det också att Abimelech anföll Thebe och skadades dödligt av en kvarnsten som släpptes från stadsmuren av en kvinna. I Domarboken 9:50 belägrar och intar Avimelek inte Thebe (som ju låg i Egypten), i stället intas Teves.

Jag tror att arbetet med att skapa en hebreisk religiös urkund utifrån den nya historien fortsatte mer eller mindre omedelbart efter det att grundhistorien i Antiquities hade skapats. Den första delen av arbetet med att skapa den hebreiska Bibeln bör ha gjorts under åren 160 fvt till 153 fvt när Jonathan Mackabeus och hans allierade kämpade för att säkra den politiska makten över området, en makt som vilade på att man kunde hävda att man var de främsta företrädarna för en urgammal och unik nationell religion. Denna första etapp av arbetet handlade antagligen om att skapa Moseböckerna och de historiska böckerna och arbetet skedde som sagt fortfarande i Alexandria.

Översättningen från den nya historien som vi numera återfinner i Antiquities I-XII var dock inte bara en översättning från grekiska till kanaaneiska/hebreiska, det var också delvis en bearbetning av materialet. Det här kan främst spåras i användningen av Avestas renhetsregler som visserligen nämns i Antiquities, men vars struktur är ännu mer direkt spårbar i Tredje Mosebok. Det som gjordes var alltså inte bara en översättning av den nya historien till ett språk som kunde förstås i Palestina, utan också en vidareutveckling av den religiösa lagen enligt de riktlinjer som först hade grundlagts när man bestämde sig för att använda Hammurabis lag och Avesta som modeller för Mose lag.

Det finns också en tydlig tendens att man försökte ta bort sådant som kunde ge intrycket att Mose lag var en nyskapad produkt, alla referenser till Berossos och andra källor togs till exempel bort och lagtexten lades i Guds och Mose mun enligt en ordvändning i form av ”Herren sade till Mose:” och ”Mose svarade:” som man hade hämtat från Ahura Mazdas konversation med Zoroaster i Avesta. De som skapade Moseböckerna ville helt klart ge intryck av att detta var just de autentiska böcker som påstods existera enligt den nya nationella historien.

Medan den första versionen av den nya historien i Antiquities I-XII ofta bara nämner olika texter utan att citera direkt från dem, till exempel skapelsen enligt modell från Berossos och Enuma Elish, innehåller Moseböckerna som jag uppfattar det mer direkta citat. Detta beror kanske på att man utgick från texter på arameiska och i det ena fallet berättade om dem på grekiska, medan man i det andra fallet gör en direkt bearbetning från arameiska till hebreiska. Det är dock tydligt att arbetet gjordes under ett och samma ansvar. Man utgick från en uppsättning texter, främst Berossos kaldeiska historia, Avesta, Hammurabis lag och Enoks bok när den nya historien i Antiquities skapades, och man arbetar med dessa texter på precis samma sätt när Tanak skapas. Utgångspunkten är att göra om olika myter och befintliga texter så att de passar in i ett sammanhang där den nya staten beskrivs som urgammal och med ett folk som är etniskt avgränsat och i besittning av en lika urgammal religion.

Den nya religionen uppfanns i Alexandria för mackabéerna. Den var en helt ny skapelse som hade som mål att utpeka det mackabeiska eller hasideiska partiet som de av Gud utsedda härskarna över det nya folket. Med detta övergripande mål i sikte använde man sig utan att tveka av lån från alla möjliga filosofier, myter, legender och religioner som senare kom att dömas ut som ”hedniska” av olika rättrogna monoteister. Eftersom arbetet gjordes i Alexandria kom en del av Mose lag att inspireras av orfiska föreställningar och eftersom Berossos kaldeiska historia användes i så stor utsträckning i arbetet med den nya historien kom mackabéernas nya religion att låna mycket från den babyloniska kulturen.

HAMMURABIS LAGAR KOPIERAS IN I MOSEBÖCKERNA

En del av Mose lagar hämtades som vi såg ovan från den zoroastriska religiösa lagen i Avesta medan en hel del andra lagar togs från den babyloniske kungen Hammurabis lag från 1700-talet före vår tideräknings början. I den nationella historien i Antiquities nämndes lagarna men de var inte särskilt noggrant beskrivna. När man skapade den nya versionen av historien, som numera finns i Tanak/GT, utarbetade man dock dessa avsnitt i detalj. Vissa av Hammurabis lagar ingår helt oförändrade i Bibeln, men vad som kanske är ännu viktigare är att hela det samhälle som Hammurabi verkade i finns inkodat i Moseböckerna.

SAMHÄLLSSTRUKTUR OCH LAGSKIPNING

I Hammurabis rike fanns tre klasser - amelu, maskinu, ardu.[1] Amelu var en patricier eller ädling. Hans födsel, giftermål och död registrerades och han hade aristokratiska privilegier och förpliktelser. Till denna klass hörde kungen, hovet, de högre tjänstemännen och liknande. Kanske var denna klass knuten till ägande av land, men det verkar inte ha funnits några krav på förmögenhet eller att tillhöra en viss ras. Det här var de fria männen, och i Hammurabis lag användes tydligen skrivningen ”om någon” för att referera till dem. Exakt samma skrivning finns i Moseböckernas lagar - ”Säg till israeliterna: om någon…”.

Maskinu nämns tydligen sällan i de gamla texterna och det verkar vara svårt att bestämma vilka de egentligen var. De var fria män, kanske var det en grupp som saknade eget land och som arbetade för andra. Så småningom kom ordet att betyda ”tiggare” på arameiska och hebreiska. Hammurabis rike var ett internationellt och dynamiskt imperium. Där fanns invandrare i form av till exempel sådana som övergått till stadens specielle skyddsgud eller människor som var handelsmän. Jag gissar att det är gruppen maskinu som kallas för invandrare i Tanak/GT. Invandrare nämns på flera ställen i Mose lag, till exempel i 2 Mos 12:49. *”Samma lag skall gälla för den infödde och för invandraren.”*

Ardu var en stor klass som bestod av slavar, de var på sätt och vis jämställda med sina ägares boskap men de kunde äga egna tillgångar, gifta sig med fria kvinnor och till och med äga egna slavar. I babyloniska texter och i Hammurabis lag nämns dessutom en klass som var avskild för olika slag av tempeltjänst. Denna klass motsvarade det som kallas leviter i Moseböckerna. Dessa tjänster ärvdes inom vissa familjer och de förde också med sig befrielse från skatt och tionde, precis som det föreskrivs för leviterna.

I Hammurabis rike fanns en hierarki av rättskipare, ett fall kunde läggas fram för de äldste eller för en domare. I vissa fall kunde man också begära att kungen avgjorde en tvist eller dömde i ett brottsmål. I Moseböckerna återspeglas samma struktur på många sätt. I inledningen av Femte Mosebok förklarar Moses pedagogiskt hur denna organisation hade kommit till.

> *Må Herren, era fäders Gud, låta er bli tusenfalt fler och välsigna er som han har lovat. Men hur skall jag ensam orka med denna börda, all möda med er och era tvister? Välj kloka, förnuftiga och erfarna män ur var och en av era stammar, så gör jag dem till era ledare.” Ni svarade att det var ett gott förslag. Och jag tog ledande män i era stammar, kloka och erfarna män, och gjorde dem till ledare för er, till anförare för tusen eller hundra eller femtio eller tio och till förmän inom era stammar. Då uppmanade jag era domare: ”Lyssna på era bröder och döm rättvist mellan dem och även mellan en landsman och en främling. Var inte partiska när ni dömer, lyssna lika noga på låg och hög. Frukta ingen människa, ty domen är Guds. Om någon sak blir för svår för er skall ni lägga fram den för mig, så skall jag lyssna.” (5 Mos 1:11-17)*

ÄKTENSKAP

Monogami var det normala i Hammurabis rike, men en barnlös hustru kunde ge sin man en tjänsteflicka som födde barn åt honom. Tjänsteflickan blev dock inte en ny hustru utan hennes barn räknades som hustruns.[2] En man kunde ha en konkubin som var en slags

---

[1] Encyklopedia Britannica, 1910-1911. www.fordham.edu/halsall/ancient/hamcode.html
[2] Hammurabis lag 144-145, www.fordham.edu/halsall/ancient/hamcode.html

hustru, men hon hade inte samma rang som den första hustrun. Det här kan jämföras med historien om Jakobs söner som var födda av båda Lea och Rakel och av deras tjänsteflickor Bilha och Silpa. (1 Mos 46.) Där pekas också Rakel ut som Jakobs hustru i 1 Mos 46:19 medan de andra kvinnorna inte får denna status, precis enligt strukturen i Hammurabis rike.

MISSTANKE OM OTROHET

Enligt Hammurabis lag kan en kvinna som misstänks för otrohet svära sig fri genom en ed. *131. If a man bring a charge against one's wife, but she is not surprised with another man, she must take an oath and then may return to her house.* I Fjärde Mosebok är denna magiska ritual beskriven i detalj.

> *Säg till israeliterna: Om en man har en hustru som bedrar honom och är otrogen genom att någon har samlag med henne utan att upptäckas av mannen och hon inte blir avslöjad fastän hon har orenat sig, eftersom det inte finns några vittnen och hon inte tagits på bar gärning, och om mannen grips av svartsjuka mot sin hustru som har orenat sig, eller om mannen grips av svartsjuka mot sin hustru fastän hon inte har orenat sig, då skall mannen föra sin hustru till prästen. Han skall ha med sig en tiondels efa kornmjöl som offer för hennes skull, men han skall inte hälla på någon olja eller lägga på rökelse, ty detta är ett svartsjukeoffer, ett påminnelseoffer som gör att ett brott kan uppdagas.*
>
> *Prästen skall föra fram kvinnan och ställa henne inför Herren. Han skall ta heligt vatten i ett lerkärl och sedan ta lite jord från boningens golv och lägga det i vattnet. När prästen har ställt kvinnan inför Herren skall han lösa hennes hår och lägga påminnelseoffret, svartsjukeoffret, i hennes händer. Det förbannelsebringande bittra vattnet håller han själv i handen. Prästen uttalar nu en besvärjelse över kvinnan: ”Om ingen har legat med dig och om du inte har bedragit den man du tillhör och inte orenat dig, då må detta förbannelsebringande bittra vatten inte skada dig. Men om du har bedragit den man du tillhör och orenat dig genom att någon annan än din man haft umgänge med dig” — och i sin besvärjelse uttalar prästen en förbannelseed över kvinnan — ”då må Herren göra dig till ett avskräckande exempel som ditt folk skall använda i förbannelser och eder. Må Herren låta ditt sköte vissna och din buk svullna. Må detta förbannelsebringande vatten tränga in i din kropp och få din buk att svullna och ditt sköte att vissna.” Och kvinnan skall säga: ”Ja, må detta ske!”*
>
> *Prästen skall skriva ner förbannelsen och sedan låta skriften utplånas i det bittra vattnet. När han ger kvinnan att dricka av det förbannelsebringande bittra vattnet, skall det tränga in i henne med bitter verkan. Prästen tar nu svartsjukeoffret ur kvinnans hand, lyfter upp det inför Herren och bär fram det till altaret. Av offret skall han ta en handfull som deloffer och bränna på altaret. Därefter låter han kvinnan dricka av vattnet. När hon har druckit av vattnet händer detta: om hon har orenat sig och varit otrogen mot sin man, kommer det förbannelsebringande vattnet att tränga in i henne med bitter verkan. Hennes buk svullnar och hennes sköte vissnar, och kvinnan blir ett avskräckande exempel som hennes folk använder i förbannelser. Men om kvinnan inte har orenat sig utan är oskyldig, skall hon inte komma till skada utan kunna ta emot mannens säd. (4 Mos 5:12-5:28)*

BEVISAD OTROHET

I Hammurabis rike band man det par som hade överbevisats om otrohet och kastade dem i floden. I praktiken var detta naturligtvis ett dödsstraff, men mannen kunde benåda sin hustru och kungen sina undersåtar. *129. If a man's wife be surprised (in flagrante delicto) with another man, both shall be tied and thrown into the water, but the husband may pardon his wife and the king his slaves.*

Motsvarande regel finns i Tredje Mosebok. *Om en man begår äktenskapsbrott med en annan mans hustru, skall både äktenskapsbrytaren och äktenskapsbryterskan straffas med döden (3 Mos 20:10).* Men man glömde att ta med den möjlighet till benådning som Hammurabi hade gett. Än i dag finns det muslimska länder som enligt Mose lag utdömer dödsstraff genom stening för otrohet. Man har dessutom utökat detta till att också gälla ogifta som har sexuella förbindelser om det resulterar i en graviditet. Av ”humanitära” skäl blir dock inte kvinnan stenad förrän barnet är avvant från bröstet.

FÖRBANNELSER AV LAGBRYTARE OCH VÄLSIGNELSER AV DE SOM LYDER LAGEN

Samma struktur med förbannelser och välsignelser som finns i Femte Mosebok om man följer respektive inte följer lagen finns också i Hammurabis lag. Hammurabis lag inleds

med en uppräkning av alla skyddsgudar som han stöddes av, och därmed också alla stadsstater som ingick i hans imperium. Där fanns Bel, E-apsu, Sin, Anu, Nanna, Shamash, Nebo, Ishtar, Marduk och fler därtill.

Hammurabi var enligt lagen den gudomlige kungen, den vite kungen och den vise. Han var rättfärdighetens furste som skulle utrota de syndiga och onda så att de starka inte skulle skada de svaga. Han var den upphöjde prinsen, den gudfruktige, den som skulle regera över ”the black-headed people”, det svarthåriga folket. Han var den som var ”the royal scion of Eternety”, den kunglige telningen eller avkomlingen av det Eviga. Han var herden för de förtryckta och för slavarna. Han var Babylons sol som lyste över Sumer och Akkad, kungen som regerade över de fyra väderstrecken. Han var den högste domaren, kungarnas kung. Om man lydde Hammurabis lag kunde man räkna med hans beskydd och genom honom också med beskyddet från hans gudar. Hans speciell skyddsgud Marduk var ”Herren min Gud”.

Om man däremot bröt mot lagen eller utplånade texten på stelen där lagen stod inristad drabbades man av alla de förbannelser som stod på stenen och hämnd från alla lagens skyddsgudar. Hammurabis lagtext avslutas med en lång rad sådana förbannelser. Avfällingar från lagen skall drabbas av hungersnöd, en kung skall förlora sitt land och hans undersåtar skall skingras. Landet skall drabbas av torka och förvandlas till ruiner. Fiender skall triumfera över kungen i krig och han skall drabbas av förvirring och uppror, fängslas i fiendeland, inte få någon son, drabbas av sår som aldrig läker osv.

Hammurabi, the king of righteousness, on whom Shamash has conferred right (or law) am I. My words are well considered; my deeds are not equaled; to bring low those that were high; to humble the proud, to expel insolence. If a succeeding ruler considers my words, which I have written in this my inscription, if he do not annul my law, nor corrupt my words, nor change my monument, then may Shamash lengthen that king's reign, as he has that of me, the king of righteousness, that he may reign in righteousness over his subjects. If this ruler do not esteem my words, which I have written in my inscription, if he despise my curses, and fear not the curse of God, if he destroy the law which I have given, corrupt my words, change my monument, efface my name, write his name there, or on account of the curses commission another so to do, that man, whether king or ruler, patesi, or commoner, no matter what he be, may the great God (Anu), the Father of the gods, who has ordered my rule, withdraw from him the glory of royalty, break his scepter, curse his destiny. May Bel, the lord, who fixeth destiny, whose command can not be altered, who has made my kingdom great, order a rebellion which his hand can not control; may he let the wind of the overthrow of his habitation blow, may he ordain the years of his rule in groaning, years of scarcity, years of famine, darkness without light, death with seeing eyes be fated to him; may he (Bel) order with his potent mouth the destruction of his city, the dispersion of his subjects, the cutting off of his rule, the removal of his name and memory from the land. May Belit, the great Mother, whose command is potent in E-Kur (the Babylonian Olympus), the Mistress, who harkens graciously to my petitions, in the seat of judgment and decision (where Bel fixes destiny), turn his affairs evil before Bel, and put the devastation of his land, the destruction of his subjects, the pouring out of his life like water into the mouth of King Bel. May Ea, the great ruler, whose fated decrees come to pass, the thinker of the gods, the omniscient, who maketh long the days of my life, withdraw understanding and wisdom from him, lead him to forgetfulness, shut up his rivers at their sources, and not allow corn or sustenance for man to grow in his land. May Shamash, the great Judge of heaven and earth, who supporteth all means of livelihood, Lord of life-courage, shatter his dominion, annul his law, destroy his way, make vain the march of his troops, send him in his visions forecasts of the uprooting of the foundations of his throne and of the destruction of his land. May the condemnation of Shamash overtake him forthwith; may he be deprived of water above among the living, and his spirit below in the earth. May Sin (the Moon-god), the Lord of Heaven, the divine father, whose crescent gives light among the gods, take away the crown and regal throne from him; may he put upon him heavy guilt, great decay, that nothing may be lower than he. May he destine him as fated, days, months and years of dominion filled with sighing and tears, increase of the burden of dominion, a life that is like unto death. May Adad, the lord of fruitfulness, ruler of heaven and earth, my helper, withhold from him rain from heaven, and the flood of water from the springs, destroying his land by famine and want; may he rage mightily over his city, and make his land into flood-hills (heaps of ruined cities). May Zamama, the great warrior, the first-born son of E-Kur, who goeth at my right hand, shatter his weapons on the field of battle, turn day into night for him, and let his foe triumph over him. May Ishtar, the goddess of fighting and war, who unfetters my weapons, my gracious protecting spirit, who loveth my dominion, curse his kingdom in her angry heart; in her great wrath, change his grace into evil, and shatter his weapons on the place of fighting and war. May she create disorder and sedition for him, strike down his warriors, that the earth may drink their blood, and throw down the piles of corpses of his warriors on the field; may

she not grant him a life of mercy, deliver him into the hands of his enemies, and imprison him in the land of his enemies. May Nergal, the might among the gods, whose contest is irresistible, who grants me victory, in his great might burn up his subjects like a slender reedstalk, cut off his limbs with his mighty weapons, and shatter him like an earthen image. May Nin-tu, the sublime mistress of the lands, the fruitful mother, deny him a son, vouchsafe him no name, give him no successor among men. May Nin-karak, the daughter of Anu, who adjudges grace to me, cause to come upon his members in E-kur high fever, severe wounds, that can not be healed, whose nature the physician does not understand, which he can not treat with dressing, which, like the bite of death, can not be removed, until they have sapped away his life.

May he lament the loss of his life-power, and may the great gods of heaven and earth, the Anunaki, altogether inflict a curse and evil upon the confines of the temple, the walls of this E-barra (the Sun temple of Sippara), upon his dominion, his land, his warriors, his subjects, and his troops. May Bel curse him with the potent curses of his mouth that can not be altered, and may they come upon him forthwith.[1]

Texten i Femte Mosebok kapitel 28 är en ren efterapning av förbannelserna i Hammurabis lag och en god beskrivning av arten av dessa förbannelser.

Men om du inte lyssnar till Herren, din Gud, och inte troget följer alla hans bud och stadgar, som jag i dag ger dig, då skall alla dessa förbannelser nå dig och komma över dig: Förbannelse över dig inne i staden och förbannelse ute på åkern. Förbannelse över dina korgar och dina baktråg. Förbannelse över de barn du får och den skörd du bärgar, över kornas kalvar och tackornas lamm. Förbannelse över dig när du kommer och förbannelse över dig när du går. Herren skall sända förbannelse, förvirring och fruktan över dig i allt arbete du utför, tills du utplånas och möter en snar förintelse på grund av dina onda gärningar, för att du övergav mig.

Herren skall låta pesten få dig i sitt grepp, tills han har utrotat dig från det land du kommer till och tar i besittning. Herren skall slå dig med sjukdom, feber, hetta och frossa, med torka, rost och sot, och allt detta skall förfölja dig tills du har förintats. Himlen över ditt huvud skall bli koppar och marken under dig järn. Herren skall förvandla regnet över ditt land till damm och sand, som faller över dig från himlen tills du har utplånats.

Herren skall låta dina fiender besegra dig. Om du anfaller dem från ett håll, skall du fly för dem åt sju håll. Du skall bli en skräckbild för alla riken på jorden. Dina fallna skall bli till föda åt alla himlens fåglar och åt markens djur, ty ingen finns som kan jaga bort dem. Herren skall slå dig med Egyptens bölder och med svulster, skabb och klåda, så att du aldrig kan botas. Herren skall slå dig med vanvett, blindhet och skräck.

Mitt på dagen skall du famla dig fram som en blind i mörker. Du skall inte lyckas med något utan ständigt förtryckas och utnyttjas, och ingen skall hjälpa dig. När du trolovar dig med en kvinna kommer en annan man att lägra henne. När du bygger ett hus kommer du inte att få bo i det. När du planterar en vingård kommer du inte att få skörda frukten. Din oxe skall slaktas inför dina ögon utan att du får äta av köttet. Din åsna rövas bort, och du får den aldrig tillbaka. Dina fiender tar dina får, och ingen hjälper dig.

Dina söner och döttrar skall i din åsyn utlämnas åt ett främmande folk, och du skall gråta efter dem dagen lång, men du kan ingenting göra. Ett folk du inte känner skall äta din skörd och frukten av all din möda, och du skall ständigt bli förtryckt och misshandlad. Du kommer att bli galen av allt dina ögon tvingas se. Herren skall slå dig med elakartade och obotliga bölder på knän och lår, ja, från huvud till fot. Till ett folk, okänt för både dig och dina fäder, skall Herren fördriva dig och din kung, honom som du har gjort till din härskare. Där skall du tjäna andra gudar, gudar av trä och sten. Du skall väcka fasa och bli till en skam och en visa bland alla folk till vilka Herren driver bort dig.

Fastän du sår mycket skall du skörda litet, ty gräshopporna förstör din gröda. Planterar du vingårdar och arbetar i dem får du ändå inget vin att dricka eller lagra, ty larverna äter upp alltsammans. Har du olivträd över hela ditt område får du ändå ingen olja att smörja dig med, ty oliverna faller av. Får du söner och döttrar förlorar du dem, ty de förs bort i fångenskap. Alla dina träd och allt som växer på dina åkrar härjas av skadedjur.

Invandraren som bor hos dig skall höja sig över dig, högre och högre, medan du skall sjunka, djupare och djupare. Han skall ge lån till dig, men du kan inte ge lån till honom. Han skall bli huvud, du skall bli svans. Alla dessa förbannelser skall nå dig, de skall förfölja dig och komma över dig tills du har utplånats, därför att du inte lyssnade till Herren, din Gud, och inte följde de bud och stadgar han gav dig. Förbannelserna som drabbar dig och dina efterkommande skall bli till varnande tecken för alla tider.

Eftersom du inte tjänade Herren, din Gud, när du levde glad och mätt och hade överflöd på allt, måste du i stället, hungrig och törstig, naken och utblottad, tjäna den fiende som Herren sänder ut mot dig. Han skall lägga ett ok av järn på din nacke tills han har utplånat dig. Herren skall sända ett folk mot dig långt bortifrån jordens ände, och det skall slå ner på dig som en örn, ett folk vars språk du inte förstår, ett folk med ansikten av sten, ett folk som inte vördar de gamla och inte skonar de unga. Detta folk skall äta de djur som föds hos dig och den skörd du bärgar tills du har utplånats. De skall inte låta dig behålla något av säden, vinet eller oljan, av kornas kalvar eller tackornas lamm, utan fortsätta tills de har förintat dig. De skall belägra dig i alla dina städer tills murarna faller överallt i ditt land, de höga befästningsverk som du sätter din lit till. De skall belägra dig i alla dina städer överallt i ditt land, det som Herren, din Gud, har gett dig.

[1] www.fordham.edu/halsall/ancient/hamcode.html

I den fruktansvärda nöd som fienden vållar dig kommer du att äta dina egna barn, köttet av sönerna och döttrarna som Herren, din Gud, har gett dig. En man i ditt folk som är vek och bortskämd skall inte unna sin bror, sin egen hustru och de barn han ännu har kvar att få ett stycke av hans barns kött, det enda han har att äta i den fruktansvärda nöd som fienden vållar dig i alla dina städer. En kvinna i ditt folk som är vek och bortskämd, så bortskämd och vek att hon aldrig har behövt gå med sina fötter på marken, skall missunna sin egen man, sin son och sin dotter både efterbörden som kommer ut ur hennes sköte och de barn hon föder, och hon skall själv äta upp detta i hemlighet, det enda hon har i den fruktansvärda nöd som fienden vållar dig i dina städer.
Om du inte troget följer allt som står i denna lag, allt som skrivits här i boken, och inte fruktar detta ärorika och fruktansvärda namn, Herren, din Gud, då skall Herren slå dig och dina efterkommande med ofattbara plågor, väldiga plågor som inte går över, svåra sjukdomar som inte går över. Alla de farsoter som du darrade för i Egypten skall han skicka mot dig, så att de får dig i sitt grepp. Även alla sjukdomar och plågor som inte har nämnts i denna lagbok skall Herren låta hemsöka dig, tills du har utplånats. Av er som förut var talrika som stjärnorna på himlen skall bara ett fåtal leva kvar, därför att du inte lyssnade till Herren, din Gud.
Liksom Herren gladde sig åt att låta det gå er väl och göra er talrika, så skall han glädja sig åt att förinta och utplåna er, och ni skall ryckas bort från det land du nu kommer till och tar i besittning. Herren skall skingra dig bland alla folken, från jordens ena ände till den andra. Där skall du tjäna andra gudar, som varken du eller dina fäder har känt till, gudar av trä och sten. Hos dessa folk får du ingen ro, ingen vila för din fot. Där skall Herren göra ditt hjärta ängsligt, låta din blick slockna och ditt livsmod vissna. Du kommer att känna att ditt liv hänger på en tråd. Dag och natt skall du vara rädd och inte veta om du får leva. På morgonen skall du säga: ”Om det ändå vore kväll!” och på kvällen: ”Om det ändå vore morgon!” Sådan skräck skall du känna, sådana ting skall dina ögon tvingas se.
Herren skall föra dig tillbaka till Egypten på skepp, fastän jag hade sagt till dig: ”Den vägen skall du aldrig mer behöva se.” Där skall ni bjuda ut er som slavar och slavinnor till era fiender, men ingen vill köpa er. Detta är villkoren för det förbund som Herren befallde Mose att sluta med israeliterna i Moab, utöver det förbund som han slöt med dem vid Horeb. (5 Mos 28:15-29:1)

SKÄRPNINGAR AV HAMMURABIS LAG I MOSEBÖCKERNA

Hammurabis lag stadfästes alltså omkring 1780 fvt och den var en vidareutveckling och i vissa fall tydligen också en skärpning av äldre sumeriska och babyloniska lagar. Många av straffen verkar i våra ögon barbariska och fruktansvärt hårda. Dödsstraff utmättes för en rad brott och där fanns som sagt dessa regler om ”ett öga för ett öga och en tand för en tand” som i de flesta länder i dag ses som något omänskligt. Dock hade Hammurabis samhälle avancerat från de rena stamsamhällena, där finns t.ex. inga spår av blodshämnd och liknande och de som dömts för brott kunde i vissa fall benådas.

VÄRDERING AV MÄNNISKOR

I Hammurabis lag finns en underförstådd värdering av människor genom att det utdöms olika böter beroende på vem som drabbats av en skada eller ett brott. Om en friboren man skadas i ett slagsmål kostar det t.ex. en viss summa medan böterna är lägre om den skadade är en tidigare slav som blivit fri.

206. If during a quarrel one man strike another and wound him, then he shall swear, "I did not injure him wittingly," and pay the physicians.

207. If the man die of his wound, he shall swear similarly, and if he (the deceased) was a free-born man, he shall pay half a mina in money.

208. If he was a freed man, he shall pay one-third of a mina.

I Tredje Mosebok kapitel 27 finns också en explicit värdering av människor i samband med friköp av gåvor till Herren. (Gåvorna eller skatten till templet i Jerusalem kallades Korban.)

Friköp av gåvor till Herren
Herren talade till Mose:

Säg till israeliterna: Om någon skall uppfylla ett högtidligt löfte till Herren, som medför värdering av människor, är värdet för en man mellan tjugo och sextio år 50 siklar silver efter tempelvikt.

Gäller det en kvinna, är värdet 30 siklar.

Gäller det någon som är mellan fem och tjugo år, är värdet för en man 20 siklar och för en kvinna 10 siklar.

Gäller det någon som är mellan en månad och fem år, är värdet för en pojke 5 siklar och för en flicka 3 siklar silver.

Gäller det någon som är sextio år eller däröver, är värdet för en man 15 siklar och för en kvinna 10 siklar. (3 Mos 27:1-7)

Vad jag förstår är det denna text som även i vår tid används i vissa länder som grund för att växla olika människoliv mot varandra. Visserligen sägs det i Tredje Mosebok att denna värdering handlar om ”att uppfylla ett högtidligt löfte till Herren som innebär värdering av människor”, men tydligen tillämpas denna regel idag i helt andra sammanhang och ligger bland annat till grund för synen på kvinnor som mindre värda än män i till exempel fall av misshandel. Detta innebär att i vissa muslimska länder som tillämpar den mosaiska lagen i form av sharialagen, måste de anhöriga till en kvinna som blivit mördad betala skillnaden mellan den manlige mördarens högre värde och den mördade kvinnans lägre värde när mördaren avrättas.

Nedanstående tabell innehåller några exempel från en jämförelse mellan Hammurabis och Mose lag.

Hammurabis lag	Mose lag
The great gods have called me, I am the salvation-bearing shepherd, whose staff is straight, the good shadow that is spread over my city; on my breast I cherish the inhabitants of the land of Sumer and Akkad; in my shelter I have let them repose in peace; in my deep wisdom have I enclosed them. That the strong might not injure the weak, in order to protect the widows and orphans. (The Epilogue)	Ty Herren, er Gud, är gudarnas Gud och herrarnas Herre, den store Gud och fruktansvärde hjälte som aldrig är partisk och inte kan mutas, som ger den faderlöse och änkan deras rätt och som älskar invandraren och ger honom mat och kläder. (5 Mos 10:17-10:18)
14. If any one steal the minor son of another, he shall be put to death.	Den som rövar bort en människa skall straffas med döden, vare sig han sålt den bortrövade eller denne påträffas hos honom. (2 Mos 21:16)
196. If a man put out the eye of another man, his eye shall be put out. [An eye for an eye] 197. If he break another man's bone, his bone shall be broken. 200. If a man knock out the teeth of his equal, his teeth shall be knocked out.	öga för öga, tand för tand, hand för hand, fot för fot, (2 Mos 21:24) bruten lem för bruten lem, öga för öga, tand för tand. Samma skada som han har vållat en annan skall tillfogas honom själv. (3 Mos 24:20) Visa ingen förskoning: liv för liv, öga för öga, tand för tand, hand för hand och fot för fot. (5 Mos 19:21)
251. If an ox be a goring ox, and it shown that he is a gorer, and he do not bind his horns, or fasten the ox up, and the ox gore a free-born man and kill him, the owner shall pay one-half a mina in money.	Men om oxen brukar stångas och ägaren vet om det men ändå inte vaktar den, och om oxen dödar en man eller en kvinna, då skall oxen stenas och dess ägare skall också mista livet. (2 Mos 21:36)
252. If he kill a man's slave, he shall pay one-third of a mina.	Stångar oxen en slav eller en slavinna, skall ägaren ge 30 siklar silver till slavens herre, och oxen skall stenas. (2 Mos 21:32)
8. If any one steal cattle or sheep, or an ass, or a pig or a goat, if it belong to a god or to the court, the thief shall pay thirtyfold therefor; if they belonged to a freed man of the king he shall pay tenfold; if the thief has nothing with which to pay he shall be put to death.	Om någon stjäl en oxe eller ett får och slaktar eller säljer djuret, skall han ersätta oxen med fem oxar och fåret med fyra får. - Blir en tjuv ertappad vid inbrottet och ihjälslagen, är det inte blodskuld, men hade solen gått upp, är det blodskuld. Full ersättning skall lämnas. Om tjuven ingenting äger, skall han själv säljas som ersättning för det stulna. (2 Mos 22:1-3)
244. If any one hire an ox or an ass, and a lion kill it in the field, the loss is upon its owner.	Om någon lånar ett djur av en annan och det skadas eller dör i ägarens frånvaro, skall han ge full ersättning. (2 Mos 22:14)
117. If any one fail to meet a claim for debt, and sell himself, his wife, his son, and daughter for money or give them away to forced labor: they shall work for three years in the house of the man who bought them, or the proprietor, and in the fourth year they shall be set free.	När du köper en hebreisk slav skall han tjäna i sex år, men det sjunde året skall han friges utan betalning. (2 Mos 21:2)
229 If a builder build a house for some one, and does not construct it properly, and the house which he built fall in and kill its owner, then that builder shall be put to death.	När du bygger ett nytt hus, skall du sätta ett räcke kring taket, så att du inte drar blodskuld över huset om någon faller ner. (5 Mos 22:8)
206. If during a quarrel one man strike another and wound him, then he shall swear, "I did not injure him wittingly," and pay the physicians. 207. If the man die of his wound, he shall swear similarly, and if he (the deceased) was a free-born man, he shall pay half a mina in money. 208. If he was a freed man, he shall pay one-third of a mina.	Säg till israeliterna: Om någon skall uppfylla ett högtidligt löfte till Herren, som medför värdering av människor, är värdet för en man mellan tjugo och sextio år 50 siklar silver efter tempelvikt. Gäller det en kvinna, är värdet 30 siklar. Gäller det någon som är mellan fem och tjugo år, är värdet för en man 20 siklar och för en kvinna 10 siklar. Gäller det någon som är mellan en månad och fem år, är värdet för en pojke 5 siklar och för en flicka 3 siklar silver.

Hammurabis lag	Mose lag
	Gäller det någon som är sextio år eller däröver, är värdet för en man 15 siklar och för en kvinna 10 siklar. (3 Mos 27:1-7)
131. If a man bring a charge against one's wife, but she is not surprised with another man, she must take an oath and then may return to her house.	Säg till israeliterna: Om en man har en hustru som bedrar honom och är otrogen genom att någon har samlag med henne utan att upptäckas av mannen och hon inte blir avslöjad fastän hon har orenat sig, eftersom det inte finns några vittnen och hon inte tagits på bar gärning, och om mannen grips av svartsjuka mot sin hustru som har orenat sig, eller om mannen grips av svartsjuka mot sin hustru fastän hon inte har orenat sig, då skall mannen föra sin hustru till prästen. (4 Mos 5:12)
129. If a man's wife be surprised (in flagrante delicto) with another man, both shall be tied and thrown into the water, but the husband may pardon his wife and the king his slaves.	Om en man begår äktenskapsbrott med en annan mans hustru, skall både äktenskapsbrytaren och äktenskapsbryterskan straffas med döden (3 Mos 20:10).
If a succeeding ruler considers my words, which I have written in this my inscription, if he do not annul my law, nor corrupt my words, nor change my monument, then may Shamash lengthen that king's reign, as he has that of me, the king of righteousness, that he may reign in righteousness over his subjects. If this ruler do not esteem my words, which I have written in my inscription, if he despise my curses, and fear not the curse of God, if he destroy the law which I have given, corrupt my words, change my monument, efface my name, write his name there, or on account of the curses commission another so to do, that man, whether king or ruler, patesi, or commoner, no matter what he be, may the great God (Anu), the Father of the gods, who has ordered my rule, withdraw from him the glory of royalty, break his scepter, curse his destiny. May Bel, the lord, who fixeth destiny, whose command can not be altered, who has made my kingdom great, order a rebellion which his hand can not control; may he let the wind of the overthrow of his habitation blow, may he ordain the years of his rule in groaning, years of scarcity, years of famine, darkness without light, death with seeing eyes be fated to him; may he (Bel) order with his potent mouth the destruction of his city, the dispersion of his subjects, the cutting off of his rule, the removal of his name and memory from the land. May Belit, the great Mother, whose command is potent in E-Kur (the Babylonian Olympus), the Mistress, who harkens graciously to my petitions, in the seat of judgment and decision (where Bel fixes destiny), turn his affairs evil before Bel, and put the devastation of his land, the destruction of his subjects, the pouring out of his life like water into the mouth of King Bel. May Ea, the great ruler, whose fated decrees come to pass, the thinker of the gods, the omniscient, who maketh long the days of my life, withdraw understanding and wisdom from him, lead him to forgetfulness, shut up his rivers at their sources, and not allow corn or sustenance for man to grow in his land. May Shamash, the great Judge of heaven and earth, who supporteth all means of livelihood, Lord of life-courage, shatter his dominion, annul his law, destroy his way, make vain the march of his troops, send him in his visions forecasts of the uprooting of the foundations of his throne and of the destruction of his land.	Men om du inte lyssnar till Herren, din Gud, och inte troget följer alla hans bud och stadgar, som jag i dag ger dig, då skall alla dessa förbannelser nå dig och komma över dig: Förbannelse över dig inne i staden och förbannelse ute på åkern. Förbannelse över dina korgar och dina baktråg. Förbannelse över de barn du får och den skörd du bärgar, över kornas kalvar och tackornas lamm. Förbannelse över dig när du kommer och förbannelse över dig när du går. Herren skall sända förbannelse, förvirring och fruktan över dig i allt arbete du utför, tills du utplånas och möter en snar förintelse på grund av dina onda gärningar, för att du övergav mig. Herren skall låta pesten få dig i sitt grepp, tills han har utrotat dig från det land du kommer till och tar i besittning. Herren skall slå dig med sjukdom, feber, hetta och frossa, med torka, rost och sot, och allt detta skall förfölja dig tills du har förintats. Himlen över ditt huvud skall bli koppar och marken under dig järn. Herren skall förvandla regnet över ditt land till damm och sand, som faller över dig från himlen tills du har utplånats. Herren skall låta dina fiender besegra dig. Om du anfaller dem från ett håll, skall du fly för dem åt sju håll. Du skall bli en skräckbild för alla riken på jorden. Dina fallna skall bli till föda åt alla himlens fåglar och åt markens djur, ty ingen finns som kan jaga bort dem. Herren skall slå dig med Egyptens bölder och med svulster, skabb och klåda, så att du aldrig kan botas. Herren skall slå dig med vanvett, blindhet och skräck. Mitt på dagen skall du famla dig fram som en blind i mörker. Du skall inte lyckas med något utan ständigt förtryckas och utnyttjas, och ingen skall hjälpa dig. När du trolovar dig med en kvinna kommer en annan man att lägra henne. När du bygger ett hus kommer du inte att få bo i det. När du planterar en vingård kommer du inte att få skörda frukten. Din oxe skall slaktas inför dina ögon utan att du får äta av köttet. Din åsna rövas bort, och du får den aldrig tillbaka. Dina fiender tar dina får, och ingen hjälper dig. Dina söner och döttrar skall i din åsyn utlämnas åt ett främmande folk, och du skall gråta efter dem dagen lång, men du kan ingenting göra. Ett folk du inte känner skall äta din skörd och frukten av all din möda, och du skall ständigt bli förtryckt och misshandlad. Du kommer att bli galen av allt dina ögon tvingas se. Herren skall slå dig med elakartade och obotliga bölder på knän och lår, ja, från huvud till fot. Till ett folk, okänt för både dig och dina fäder, skall Herren fördriva dig och din kung, honom som du har gjort till din härskare. Där skall du tjäna andra gudar, gudar av trä och sten. Du skall väcka fasa och bli till en skam och en visa bland alla folk till vilka Herren driver bort dig. (5 Mos 28:15-37)

AVESTAS LAGAR KOPIERAS IN I MOSEBÖCKERNA

RENHETSLAGAR FRÅN AVESTA BLIR MOSE RENHETSLAGAR

Ursprunget för strukturen på renhetslagarna i Moseböckerna är den zoroastriska lagen i Avesta.[1] I Avesta finns ett starkt tabu mot döda kroppar, allt som vidrörts av en död måste renas. I Bibeln är detta tabu delvis överfört till spetälska och till orena djur, men det finns också ett starkt tabu mot döda kroppar i delar av Moseböckerna. Även vissa magiska riter i Moseböckerna, som till exempel riten med den röda kon, är inspirerade av Avesta. Hela strukturen på renhetslagarna i Tredje Mosebok kopierades direkt från Avesta. Inspirationen till att i första hand se det orena som spetälska kom sannolikt från Manethos berättelse om den egyptiske faraon som drev ut människor som hade drabbats av spetälska och andra sjukdomar från Egypten för att rena landet och för att därigenom få skåda gudarna, vilket refereras i *Against Apion I.*

Avesta	Tanak/GT
Fargard 7: **Purity laws**	**RENHETSLAGAR (kap. 11–15)** (3 Mos 11:1)
III (10-22). **Cleansing of defiled clothes.** 'If there be on the garment seed, or blood, or dirt, or vomit, the worshippers of Mazda shall rend it to pieces, and bury it under the ground[15]. 14. 'But if there be no seed [on the garment], nor blood, nor dirt, nor vomit, then the worshippers of Mazda shall wash it with gomez. 15. 'If it be leather, they shall wash it with gomez three times, they shall rub it with earth three times, they shall wash it with water three times, and afterwards they shall expose it to the air for three months at the window of the house.	**Spetälska på kläder** (3 Mos 13:47) Om en man har haft sädesavgång, skall han bada och är oren till kvällen. Alla klädesplagg och allt av skinn som hans säd har kommit på skall tvättas och är orent till kvällen. (3 Mos 15:17-17)
IV (23-24). **Eating of Nasu an abomination**.	Säg till israeliterna: Detta är de djur som ni får äta bland landdjuren: (3 Mos 11:2)
V (25-27), **Bringing Nasu to fire or water an abomination.**	Allt som ett sådant dött djur faller på blir orent. Om det är en bakugn eller en härd, skall den rivas, den är oren. Den skall gälla som oren för er. Men en källa eller en cistern förblir ren. Endast den som rör vid det döda djuret blir oren. (3 Mos 11:35-36)
VI (28-35). **Cleansing of wood and corn defiled by the dead.**	**Spetälska på hus** (3 Mos 14:33)
XI (76). **Cleansing of the cow.**	**Den röda kon och reningsvattnet** (4 Mos 19:1)
Fargard 8: **Funerals and purification, unlawful sex** 32. Ahura Mazda answered: 'The man that lies with mankind as man lies with womankind, or as woman lies with mankind, is the man that is a Daeva; this one is the man that is a worshipper of the Daevas, that is a male paramour of the Daevas, that is a female paramour of the Daevas, that is a wife to the Daeva; this is the man that is as bad as a Daeva, that is in his whole being a Daeva; this is the man that is a Daeva before he dies, and becomes one of the unseen Daevas after death: so is he, whether he has lain with mankind as mankind, or as womankind.	**Lagar om könsumgänge** (3 Mos 18:1) Om en man ligger med en annan man som med en kvinna, har de båda gjort något avskyvärt. De skall straffas med döden, skulden för deras död är deras egen. (3 Mos 20:13)
Fargard 9: **The Nine Nights' Barashnum** 25. 'He shall press his toes upon the ground and shall raise up his heels; thou shalt sprinkle his right sole; then the Druj Nasu rushes upon the left sole. 'Thou shalt sprinkle the left sole; then the Druj Nasu turns round under the toes;	Och prästen skall ta blod från skuldoffret och stryka på den som skall renas: på hans högra örsnibb, högra tumme och högra stortå. (3 Mos 14:14)
Fargard 10: **Formulas recited during the process of cleansing**	**Välsignelser och förbannelser.** Ex. 5 Mos 27, 28

[1] www.avesta.org/vendidad/

Avesta	Tanak/GT
Fargard 16: **Purity laws regarding menstruation** 17. 'Whosover shall lie in sexual intercourse with a woman who has the whites or sees blood does no better deed than if he should burn the corpse of his own son, born of his own body and dead of naeza, and drop its fat into the fire.	**Lagen om orena flytningar** (3 Mos 15:1) Om en man har samlag med henne, blir han oren av hennes menstruation i sju dagar. Allt han ligger på blir också orent. Om en kvinna har en blödning som varar flera dagar utan att det är hennes menstruation, eller om menstruationen varar onormalt länge, är hon oren så länge blödningen pågår, liksom hon är det vid sin menstruation. (3 Mos 15:24-25)

I Avesta beskrivs renhetslagarna som gudomliga direktiv vilka förmedlas från Ahura Mazda, den högste guden, till människorna via Zoroaster. Zoroaster ställer frågor om olika företeelser, och svaret eller det gudomliga direktivet markeras genom frasen ”Ahura Mazda svarade:”. I Moseböckerna är motsvarande fras ”Herren talade till Mose:” eller ”Herren talade till Mose och Aron:”.

I Antiquities, och därmed i Tanak/GT, finns också en berättelse om att den persiske kungen Kyros skulle ha instiftat kulten i Jerusalem, varför man skulle kunna dra slutsatsen att zoroastrismen verkligen var den rätta religionen där. Men den nya historien i Antiquities ger inte uttryck för någon verklig integration av det persiska materialet, man har helt enkelt använt Avesta som en av flera källor från vilka man hämtat texter till sin egen produkt. Det zoroastriska tema som är mest välutvecklat i Bibeln är det där Moses låter Egypten drabbas av de plågor som beskrivs som den onda makten Angra Mainyus skapelser i Vendidad Fargard 1. Men att man låter den store teologen och laggivaren Moses skapa samma effekter som den onda makten inom zoroastrismen tyder knappast på någon större känsla för den persiska kulten.

DE TIO PLÅGORNA SOM DRABBADE EGYPTEN

I den del av Avesta som behandlar myt och rituell renhet finns en beskrivning av olika plågor orsakade av ”Angra Mainuy”, den negativa principen eller kraften. Vissa av dessa plågor uppvisar en intressant likhet med de plågor som Herren låter drabba Egypten inför uttåget. I den zoroastriska texten finns även andra plågor och överensstämmelsen är inte total, men det finns ändå en ganska stor likhet. I både Moseboken och Avesta förekommer myggor, flugsvärmar, boskapspest, hagel/vinter/mörker, insekter som äter upp grödorna samt slutligen döden bland plågorna. I Fargard är det dock den negativa principen som skapar dessa plågor, medan det i Andra Mosebok är Herren som genom Moses straffar och plågar egyptierna.

Avesta Vendîdâd - Fargard 1[1]	Andra Mosebok
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft the serpent in the river and winter, a work of the Daevas [*i.e., demons*].	Den första plågan: allt vatten förvandlas till blod
	Den andra plågan: grodor
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft the stained mosquito.	Den tredje plågan: myggor
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft the fly Skaitya, which brings death to the cattle.	Den fjärde plågan: flugsvärmar
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft the fly Skaitya, which brings death to the cattle.	Den femte plågan: boskapspest
	Den sjätte plågan: bölder
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft winter, a work of the Daevas.	Den sjunde plågan: hagel

[1] www.livius.org/au-az/avesta/avesta04.html

Avesta Vendîdâd - Fargard 1[1]	Andra Mosebok
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft the Bravara. [*i.e., corn carrying ants*]	Den åttonde plågan: gräshoppor
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death, and he counter-created by his witchcraft winter, a work of the Daevas.	Den nionde plågan: mörker
Thereupon came Angra Mainyu, who is all death,	Den tionde plågan: egypternas förstfödda dödas.

ORENHET GENOM DÖDA KROPPAR

Den bärande idén i Avestas Fargard är att människor blir orena av kontakten med det som är ”nasu”, alltså orent. I Avesta är det främst döda kroppar som är ”nasu”, och speciellt de döda kropparna av människor och hundar. Det här var tydligen från början renhetsföreskrifter som speciellt gällde i samband med persernas omfattande fälttåg, det var klart att det var bra ur hygienisk synpunkt att undvika kontakt med döda kroppar och kläder och annat som det hade kommit flytningar på. Döda kroppar förorenade dricksvatten och spred smitta. Risken för spridning av könssjukdomar var förstås också stor i samband med härtåg när mängder av män var borta från sina hustrur, samlades i läger och hade kontakt med prostituerade och kvinnor bland de underkuvade folken. Tabut mot flytningar från könsorganen var en klok hygienisk åtgärd.

Tabun mot döda kroppar samt menstruationsblod och flytningar eller sädesuttömningar fördes direkt över till den judiska religiösa lagen, liksom seden att bestänka det som blivit orent med reningsvatten. Men ordet ”nasu”, alltså en förbannelse, sjukdom eller orenhet som smittade av sig från en död kropp eller något annat orent, kom att översättas till ”spetälska” i Tanak/GT.

> *Om någon av Arons efterkommande har spetälska eller en flytning, får han inte äta av de heliga gåvorna förrän han blir ren. Det gäller också den som har rört vid någon som blivit oren genom en död kropp och den som har haft sädesuttömning. (3 Mos 22:4)*
>
> *Befall israeliterna att föra bort från lägret var och en som är spetälsk, har en flytning eller har blivit oren genom en död kropp. (4 Mos 5:2)*
>
> *Var och en som rör vid ett lik, en död människas kropp, och inte renar sig, han orenar Herrens boning. En sådan skall utstötas ur Israel. Eftersom inget reningsvatten har stänkts på honom, är och förblir han oren. (4 Mos 19:13)*

DE FEM KARDINALSYNDERNA

I Fargard 15 i Avesta finns det fem stora synder som gör syndaren till en ”peshotanu” och som straff ger tvåhundra piskslag eller dryga böter. Dessa synder är för det första att lära ut någon främmande tro eller lag till en rättroende. För det andra är det att ge för hårda ben eller för het mat till en hund. Den tredje stora synden är att skrämma en hynda som är med valpar så att hon faller i en grop eller källa och dör. Den fjärde stora synden är att ha samlag med en kvinna som har en flytning eller blödning. Den femte stora synden är om en man har samlag med en gravid kvinna och hennes barn dör.

FRÄMMANDE KULTER

I Mose lag tog man inte med zoroastrismens religiösa besatthet av hundar, men den första kardinalsynden som handlade om att lära ut eller tillämpa en annan religiös lag eller doktrin fördes över från Avesta till den nya judiska religiösa lagen. Ett exempel på detta är berättelsen om Pinechas som avvärjde Guds vrede när israeliterna hade dyrkat grannfolkens gudar. En israelitisk man hade till och med haft samlag med en midjanitisk kvinna och därmed blandat sig med grannfolken på ett otillåtet sätt, och därför hemsökte Guds glödande vrede israeliterna så att 24 000 människor dog. Pinechas avstyrde detta brott mot det gudomliga förbudet att dyrka främmande gudar och blanda sig med grannfolken genom att ränna ett spjut genom både den israelitiske mannen och den midjanitiska kvinnan, och därmed upphörde Guds hemsökelse.

Avfall till moabitisk gudsdyrkan
Israeliterna slog sig ner i Shittim. Där började folket hora med de moabitiska kvinnorna, som bjöd in dem till sin guds offermåltider. Folket åt med dem och tillbad deras gud. Att israeliterna gav sig i lag med Baal-Pegor väckte Herrens vrede, och han sade till Mose: ”Grip ledarna för folket och häng upp dem under bar himmel inför Herren. Då skall Herrens glödande vrede vända sig från israeliterna.” Och Mose befallde Israels domare: ”Döda dem av era män som har gett sig i lag med Baal-Pegor!”

En israelitisk man kom in bland sina landsmän med sin midjanitiska kvinna mitt framför Mose och hela den israelitiska menigheten, som stod gråtande vid uppenbarelsetältets ingång. När Pinechas, son till Elasar, son till prästen Aron, såg detta steg han fram ur menigheten, tog ett spjut och följde efter den israelitiske mannen in i sovkammaren. Där stack han spjutet genom de båda, israeliten och kvinnan. Då upphörde den hemsökelse som härjade bland israeliterna och som hade krävt 24 000 människors liv.

Herren talade till Mose:

Pinechas, son till Elasar, son till prästen Aron, vände min vrede från israeliterna. Han gav min lidelse utlopp bland dem, så att jag inte utplånade israeliterna i min lidelse. Kungör därför att jag stiftar ett förbund som tillförsäkrar honom min vänskap och ger honom och hans efterkommande rätt till prästämbetet för all framtid, ty han brann av lidelse för sin Gud och bringade försoning åt israeliterna. (4 Mos 25:1-13)

Men medan det straff som föreskrevs i Avesta om man befattade sig med en främmande religion eller doktrin handlade om piskstraff, blev straffet för en israelit som avföll från den rätta tron i stället döden.

Förbjudna kulter
Herren talade till Mose:

Säg till israeliterna: Varje israelit och varje invandrare i Israel som ger något av sina barn till Molok skall straffas med döden; folket i landet skall stena honom. Jag skall vända mig mot den mannen och utstöta honom ur hans folk. Han gav ju ett av sina barn till Molok, orenade mitt tempel och vanhelgade mitt heliga namn. Men om folket i landet skulle blunda för att en man ger något av sina barn till Molok och inte döda honom, skall jag vända mig mot både honom och hans släkt. Jag skall utstöta honom ur hans folk liksom alla som i hans efterföljd är otrogna med Molok.

Och om någon vänder sig till de dödas andar och till spådomsandar och är otrogen med dem, skall jag vända mig mot den mannen och utstöta honom ur hans folk. En man eller en kvinna som har en ande från en död eller en spådomsande i sig skall straffas med döden. Man skall stena dem, skulden för deras död är deras egen. (3 Mos 20,1-6, 27)

FLYTNINGAR, MENSTRUATIONSBLOD OCH SPERMA

En annan av kardinalsynderna enligt zoroastrismen var att ha samlag med en kvinna som hade en flytning eller blödning. Avesta föreskriver stränga straff, i värsta fall nittio plus nittio piskrapp, om denna lag överträds.

14. O Maker of the material world, thou Holy One! If a man shall again and again lasciviously touch the body of a woman who has the whites or sees blood, so that the whites turn to the blood or the blood turns to the whites, what is the penalty that he shall pay?

15. Ahura Mazda answered: 'For the first time he comes near unto her, for the first time he lies by her, thirty stripes with the Aspahe-astra, thirty stripes with the Sraosho-charana.

'For the second time he comes near unto her, for the second time he lies by her, fifty stripes with the Aspahe-astra, fifty stripes with the Sraosho-charana.

'For the third time he comes near unto her, for the third time he lies by her, seventy stripes with the Aspahe-astra, seventy stripes with the Sraosho-charana.'

16. For the fourth time he comes near unto her, for the fourth time he lies by her, if he shall press the body under her clothes, if he shall go in between the unclean thighs, but without sexual intercourse, what is the penalty that he shall pay?

Ahura Mazda answered: 'Ninety stripes with the Aspahe-astra, ninety stripes with the Sraosho-charana.

17. 'Whosover shall lie in sexual intercourse with a woman who has the whites or sees blood does no better deed than if he should burn the corpse of his own son, born of his own body and dead of naeza, and drop its fat into the fire· (FARGARD 16)

I Bibeln finns precis samma tabu mot orena kvinnor.

Du får inte närma dig en kvinna för att lägra henne när hon har menstruation och är oren. (3 Mos 18:19)

När en kvinna har menstruation och det kommer blod från hennes kropp, varar orenheten i sju dagar. Den som rör vid henne är oren till kvällen. Allt hon ligger på medan hon har sin

menstruation blir orent, och allt hon sitter på blir orent. Den som rör vid hennes bädd skall tvätta sina kläder och bada och är oren till kvällen. Den som rör vid något hon har suttit på skall tvätta sina kläder och bada och är oren till kvällen. Om det ligger något på bädden eller där hon har suttit och någon rör vid detta, är denne oren till kvällen. Om en man har samlag med henne, blir han oren av hennes menstruation i sju dagar. Allt han ligger på blir också orent. (3 Mos 15:19-2

I Avesta finns också detaljerade regler för onormalt långa menstruationer. I Fargard 16 föreskrivs att en kvinna skall hållas avskild under sin menstruationsperiod och hur man skall rena henne med gomez (urin) och vatten om menstruationen varar längre än normalt.

9. 'If she still see blood after five nights have passed, she shall sit in the place of infirmity until six nights have passed.

'If she still see blood after six nights have passed, she shall sit in the place of infirmity until seven nights have passed.

10. 'If she still see blood after seven nights have passed, she shall sit in the place of infirmity until eight nights have passed.

'If she still see blood after eight nights have passed, she shall sit in the place of infirmity until nine nights have passed.

11. 'If she still see blood after nine nights have passed, this is a work of the Daevas which they have performed for the worship and glorification of the Daevas.

'The worshippers of Mazda shall clear the wa[1] of the wood there, both plants and trees;

12. 'They shall dig three holes in the earth, and they shall wash the woman with gomez by two of those holes and with water by the third. (FARGARD 16)

Avestas föreskrifter om blödningar utöver den normala menstruationen har också förts över till Mose lag.

Om en kvinna har en blödning som varar flera dagar utan att det är hennes menstruation, eller om menstruationen varar onormalt länge, är hon oren så länge blödningen pågår, liksom hon är det vid sin menstruation.

Allt hon ligger på under sin blödning blir som det hon ligger på under menstruationen, och allt hon sitter på blir orent, liksom vid menstruationen.

Den som rör vid något av detta blir oren och skall tvätta sina kläder och bada och är oren till kvällen. När kvinnan renas efter blödningen, skall hon låta det gå sju dagar. Sedan är hon ren. (3 Mos 15:25-28)

Tabut mot blödningar i Avesta har i Mose lag förtydligats till att också gälla tiden efter en förlossning. Den rituella orenheten blir sju dagar om kvinnan fött en son och därefter skall hon vänta i avskildhet i 33 dagar innan hon får föra ett syndoffer till prästen. Om kvinnan har fött en dotter räcker orenheten dubbelt så länge. En kvinna var alltså enligt Zoroaster oren så länge som hennes blödning pågick, och om den av någon orsak var förskjuten eller förlängd skulle hon renas från detta onda. I Bibeln är kvinnan på motsvarande sätt oren i sju plus sju dagar varje månad samt i fyrtio respektive åttio dagar efter varje förlossning.

Rening efter barnsbörd
Herren talade till Mose:

Säg till israeliterna: När en kvinna får barn och föder en pojke, är hon oren i sju dagar, lika länge som när hon har menstruation. Den åttonde dagen skall pojkens förhud skäras bort. Sedan skall hon vänta i 33 dagar under sin blödnings- och reningstid. Hon får inte röra vid något heligt eller komma in i helgedomen förrän reningstiden är slut.

Om hon föder en flicka, är hon oren i två veckor, som när hon har menstruation. Sedan skall hon vänta i 66 dagar under sin blödnings- och reningstid. När hennes reningstid för en son eller dotter är slut, skall hon komma med ett årsgammalt lamm som brännoffer och en duva eller turturduva som syndoffer till prästen vid uppenbarelsetältets ingång. Prästen skall offra dem till Herren och bringa försoning åt henne, så att hon blir ren efter sitt blodflöde. Detta gäller för en kvinna som har fött barn, en pojke eller en flicka. (3 Mos 12:1-7)

Eftersom kvinnor var orena halva månaden och därför inte fick delta i det samhälleliga och religiösa livet stängdes de effektivt ute från allt inflytande på det här sättet. En man var däremot i normalfallet ren, han kunde bara bli oren genom kontakt med en oren kvinna, flytningar, orena födoämnen eller en död kropp.

I Tanak/GT finns därför också ett påbud om att ett par som har haft samlag skall rena sig med vatten och att de är orena till kvällen efter ett samlag. Denna regel har jag inte kunnat återfinna i Avesta, även om man kan inse att de persiska varningarna om flytningar och

sperma också lätt kan utsträckas till sädesuttömning under samlag. Däremot finns det hos Herodotos en beskrivning av en babylonisk sedvänja där paret efter samlag är orent och inte får röra vid något kärl förrän de har renat sig i vatten. Herodotos påstår att också araberna har denna sedvänja. Men enligt Herodotos var det egyptierna som först bestämde att det var mot religionen att ligga med kvinnor i templen och att gå in i ett tempel utan att ha badat om man hade haft samlag.

> *And whenever a Babylonian man has intercourse with his wife, he sits by incense offered, and his wife does the same on the other side, and when it is morning they wash themselves, both of them, for they will touch no vessel until they have washed themselves: and the Arabians do likewise in this matter. (THE HISTORY OF HERODOTUS)*

> *The Egyptians were the first who made it a point of religion not to lie with women in temples, nor to enter into temples after going away from women without first bathing: for almost all other men except the Egyptians and the Hellenes lie with women in temples and enter into a temple after going away from women without bathing, since they hold that there is no difference in this respect between men and beasts: for they say that they see beasts and the various kinds of birds coupling together both in the temples and in the sacred enclosures of the gods; if then this were not pleasing to the god, the beasts would not do so. (THE HISTORY OF HERODOTUS)*

I *Antiquities* är regeln att en man som har haft ofrivillig sädesuttömning skall rena sig i vatten och att han då har samma privilegier som de som har haft ett lagenligt samlag och renat sig med vatten. Denna lag fördes sedan i den nya versionen i Tanak/GT samman med renhetslagarna från Avesta och utvecklades till att man skall bada och är oren till kvällen efter ett samlag.

> *But he that sheds his seed in his sleep, if he go down into cold water, has the same privilege with those that have lawfully accompanied with their wives. (Antiquities III 11:3)*

> *Om en man har haft sädesavgång, skall han bada och är oren till kvällen. Alla klädesplagg och allt av skinn som hans säd har kommit på skall tvättas och är orent till kvällen. Om en man har samlag med en kvinna och får sädesuttömning, skall de bada och är orena till kvällen. När en kvinna har menstruation och det kommer blod från hennes kropp, varar orenheten i sju dagar. Den som rör vid henne är oren till kvällen. (3 Mos 15:16-19)*

SEXUELLA FÖRBUD OCH PÅBUD

I Avesta förbjuds framkallande av abort med hjälp av giftlösningar eller örter.

> *9. 'If a man come near unto a damsel, either dependent on the chief of the family or not dependent, either delivered [unto a husband] or not delivered, and she conceives by him, let her not, being ashamed of the people, produce in herself the menses, against the course of nature, by means of water and plants.*

Förbudet mot abort var dock inget som jag kan se att man förde in i den nya judiska religiösa lagen, däremot kom det tydligen att ses som ett specialfall av budet att man inte skall döda och fördes från judendomen vidare in i kristendomen. Men kanske ligger förbudet mot abort i Avesta bakom löftet i andra Mosebok om att de hebreiska kvinnorna skulle vara fruktsamma.

> *Ingen kvinna i ditt land skall få missfall eller vara ofruktsam. Jag skall låta dig uppnå din fulla livslängd. (2 Mos 23:26)*

HOMOSEXUALITET

I Avesta frågar Zoroaster Ahura Mazda vem som är en Daeva (en ond demon). Svaret han får är att den man som ligger med en annan man är en Daeva innan han dör och förblir en Daeva efter sin död.

> *Who is he that is a Daeva before he dies, and becomes one of the unseen Daevas after death?*

> *32. Ahura Mazda answered: 'The man that lies with mankind as man lies with womankind, or as woman lies with mankind, is the man that is a Daeva; this one is the man that is a worshipper of the Daevas, that is a male paramour of the Daevas, that is a female paramour of the Daevas, that is a wife to the Daeva; this is the man that is as bad as a Daeva, that is in his whole being a Daeva; this is the man that is a Daeva before he dies, and becomes one of the unseen Daevas after death: so is he, whether he has lain with mankind as mankind, or as womankind.' (Fargard 8)*

I samband med förbudet mot homosexuella handlingar i Avesta finns också ett förbud mot "den onaturliga synden", som kanske handlar om sexuella handlingar med djur. Om en

man frivilligt gör detta och är religiös expert i Mazdas religion finns det ingen förlåtelse att få, men om en man inte känner till Mazdas religion men bekänner sig till den och lovar att aldrig begå sådana handlingar igen kommer hans synd att lyftas bort från honom. Zoroastrismen tar nämligen bort alla slags synder.

> *26. O Maker of the material world, thou Holy One! If a man, by force, commits the unnatural sin [sodomy], what is the penalty that he shall pay?*
>
> *Ahura Mazda answered: 'Eight hundred stripes with the Aspahe-astra, eight hundred stripes with the Sraosho-charana.'*
>
> *27. O Maker of the material world, thou Holy One! If a man voluntarily commits the unnatural sin, what is the penalty for it? What is the atonement for it? What is the cleansing from it?*
>
> *Ahura Mazda answered: 'For that deed there is nothing that can pay, nothing that can atone, nothing that can cleanse from it; it is a trespass for which there is no atonement, for ever and ever.'*
>
> *28. When is it so?*
>
> *'It is so if the sinner be a professor of the Religion of Mazda, or one who has been taught in it. 'But if he be not a professor of the Religion of Mazda, nor one who has been taught in it, then his sin is taken from him, if he makes confession of the Religion of Mazda and resolves never to commit again such forbidden deeds.*
>
> *29. 'The Religion of Mazda indeed, O Spitama Zarathushtra! takes away from him who makes confession of it the bonds of his sin; it takes away (the sin of) breach of trust; it takes away (the sin of) murdering one of the faithful; it takes away (the sin of) burying a corpse; it takes away (the sin of) deeds for which there is no atonement; it takes away the worst sin of usury; it takes away any sin that may be sinned.*
>
> *30. In the same way the Religion of Mazda, O Spitama Zarathushtra! cleanses the faithful from every evil thought, word, and deed, as a swift-rushing mighty wind cleanses the plain.*
> *'So let all the deeds he doeth be henceforth good, O Zarathushtra! a full atonement for his sin is effected by means of the Religion of Mazda.' (Fargard 8)*

De sexuella reglerna i Avesta återfinns nästan oförändrade i Mose lag, även här är homosexuella handlingar och den ”onaturliga synden” förbjudna och här straffas de dessutom alltid med döden.

> *Du får inte ligga med en man som man ligger med en kvinna; det är något avskyvärt. Du får inte ha könsumgänge med djur av något slag och bli oren genom det. En kvinna får inte ställa sig framför ett djur för att para sig med det; det är något vämjeligt. (3 Mos 18:22-23)*
>
> *Om en man ligger med en annan man som med en kvinna, har de båda gjort något avskyvärt. De skall straffas med döden, skulden för deras död är deras egen. (3 Mos 20:13)*
>
> *Om en man har könsumgänge med ett djur, skall han straffas med döden. Djuret skall ni också döda. Om en kvinna närmar sig ett djur och parar sig med det, skall du döda både kvinnan och djuret. De skall straffas med döden, skulden för deras död är deras egen. (3 Mos 20:15-16)*

SYND, RÄTTFÄRDIGHET OCH RENINGSRITUALER FRÅN AVESTA

I Fargard 10 finns de magiska formler som Ahura Mazda lärde Zoroaster för att han skulle använda dem i reningsritualer/exorcism. Detta bruk var i sin tur sannolikt något som perserna kopierade från den indiska Manus lag där man använde hymner från Veda som magiska formler. Avesta är författat på ett i övrigt okänt öst-iranskt språk, *avestiska*, som är nära besläktat med språket i den indiska Rig Veda. Perserna tog alltså som jag ser det över texter från den indiska kulturen och lade dem i munnen på en egen profet som de kalla Zarathustra eller Zoroaster på grekiska.

I Fargard 10 finns som sagt formler som skall reciteras när man renar huset, området, staden och landet från det onda i form av Angra Mainyu eller från orenhet i form av Nasu. I vers 6 finns formeln för att rena från Nasu, alltså direkt och indirekt orenhet.

> *6. '"I drive away the Nasu, I drive away direct defilement, I drive away indirect defilement, from this house, from this borough, from this town, from this land; from the very body of the man defiled by the dead, from the very body of the woman defiled by the dead; from the master of the house, from the lord of the borough, from the lord of the town, from the lord of the land; from the whole of the world of Righteousness."' (Fargard 10)*

Man renar alltså människan, landet och hela den rättfärdiga världen med ovanstående invokation. I Fargard 11 finns formler för rening i speciella fall, till exempel rening av huset,

elden, vattnet, jorden, kon, trädet, de troende människorna, stjärnorna och solen. Här sägs också att ”Herrens vilja är rättfärdighetens lag”.

2. Ahura Mazda answered: 'Thou shalt chant the cleansing words, and the house shall be clean; clean shall be the fire, clean the water, clean the earth, clean the cow, clean the tree, clean the faithful man and the faithful woman, clean the stars, clean the moon, clean the sun, clean the boundless light, clean all good things, made by Mazda, the offspring of the holy principle.

3. 'So thou shalt say these victorious, most healing words]; thou shalt chant the Ahuna-Vairya five times: "The will of the Lord is the law of righteousness," &c.
'The Ahuna-Vairya preserves the person of man:
'"Yatha ahu vairyo: - The will of the Lord is the law of righteousness," &c.
'"Kem-na mazda: - What protector hast thou given unto me, O Mazda! while the hate of the wicked encompasses me?" &c.
'"Ke verethrem-ja: - Who is the victorious who will protect thy teaching?" &c.
'"Keep us from our hater, O Mazda and Armaiti Spenta!" (Fargard 11)

I Moseböckerna finns samma modell för religionen som i Avesta, nämligen att den rättfärdige är den som lyder de religiösa lagarna och håller sig undan det som är orent. Har någon eller något blivit orent skall det renas genom magiska formler, bestänkning av reningsvatten eller blod. I fjärde Mosebok 19 finns en beskrivning av hur man tillreder reningsvatten genom att bränna en röd ko och blanda askan med vatten som har en direkt motsvarighet i Avesta. I 3 Mos 14:1-20 beskrivs en rening genom en utstuderad magisk rit där man använde magiska medel som levande fåglar, blod, olja, röd ull, cederträ och isop. Dessa magiska medel finns också beskrivna i babyloniska tempeltexter.

Rening efter spetälska
Herren talade till Mose:

Detta är den lag som gäller när en spetälsk skall förklaras ren. Man skall föra honom till prästen, som möter utanför lägret. Prästen skall undersöka den sjuke. Om spetälskan då är botad, skall prästen låta hämta två levande, rena fåglar, cederträ, karmosinröd ull och isop åt den som skall förklaras ren.

Prästen skall låta slakta den ena fågeln över ett lerkärl med friskt vatten. Och han skall ta den levande fågeln och cederträt, den karmosinröda ullen och isopen och doppa alltsammans, också den levande fågeln, i blodet från fågeln som slaktades över det friska vattnet. Sju gånger skall han stänka på den som skall förklaras ren från spetälskan. Därefter skall han förklara honom ren, och sedan skall han låta den levande fågeln flyga sin väg, ut i det fria. Den renade skall tvätta sina kläder, raka av allt håret och bada. Så blir han ren och får sedan komma in i lägret. Men han skall stanna utanför sitt tält i sju dagar. Den sjunde dagen skall han raka av sig håret, skägget och ögonbrynen; allt sitt hår skall han raka av. Han skall tvätta sina kläder och bada; så blir han ren.

Den åttonde dagen skall han ta två felfria lamm av hankön och ett årsgammalt felfritt lamm av honkön. Dessutom skall han ta tre tiondels efa siktat mjöl, blandat med olja, till matoffer och en log olja. Prästen som förrättar reningen skall föra fram den som skall renas och offergåvorna till uppenbarelsetältets ingång, inför Herren. Och prästen skall ta det ena lammet och offra det som skuldoffer tillsammans med oljan. Han skall lyfta upp detta till ett offer inför Herren. Lammet skall slaktas på det ställe där syndoffer- och brännofferdjuren slaktas, på helig plats. Ty liksom syndoffret tillhör skuldoffret prästen, det är högheligt.

Och prästen skall ta blod från skuldoffret och stryka på den som skall renas: på hans högra örsnibb, högra tumme och högra stortå. Sedan skall prästen ta av oljan och hälla i sin vänstra hand, doppa höger pekfinger i oljan som han har i sin vänstra hand och stänka lite av oljan med fingret sju gånger inför Herren. Av oljan som är kvar i hans hand skall prästen stryka på den som skall renas: på högra örsnibben, högra tummen och högra stortån, ovanpå blodet från skuldoffret. Det som sedan är kvar av oljan i prästens hand skall han stryka på hjässan på den som skall renas. Så skall prästen bringa försoning åt honom inför Herren. Sedan skall prästen offra syndoffret och bringa försoning åt den som skall renas från sin orenhet. Därefter skall han slakta brännofferdjuret och offra det och matoffret på altaret. Prästen skall bringa försoning åt honom, så att han blir ren. (3 Mos 14:1-20)

En sjukdom blev med den här definitionen ett straff för en begången synd, och prästerna renade den som hade blivit oren genom sin sjukdom och ordnade försoning med Gud. Det var ganska dyrt att bli ren från den synd som hade orsakat spetälska och det sägs uttryckligen att offret tillhör prästerna. Det gav naturligtvis prästerskapet både ekonomisk vinning och makt när de kunde bestämma vilka religiösa lagar som gällde, vad som var synd och hur människor skulle bli fria från sina synder. Genom att mackabéernas nya lag skapades som en kombination av Hammurabis lag som innebar böter för civila brott och Avesta som anbefaller piskningar som straff för överträdelser av religiösa tabun, kom den nya re-

ligionen att innehålla rika möjligheter för översteprästerna i templet i Jerusalem att utkräva böter i form av syndoffer.

De rättfärdiga är alltså enligt Avesta de som inte har varit i kontakt med något orent som en död kropp eller något som har kommit i kontakt med flytningar, eller som är renade från sådan oren kontakt genom bestänkning med reningsvatten och gomez (urin) och genom att prästen har reciterat magiska formler. I analogi med detta kan man anta att syndarna inom zoroastrismen var de som hade blivit orena genom någon otillåten kontakt med döda kroppar eller förbjudna vätskor och som inte hade renats från denna kontakt. I reglerna för sorgetider i Fargard 12 sägs det till exempel att sorgetiden för de rättfärdiga är trettio dagar medan den är sextio dagar för syndarna.

> ***The Upaman, how long it lasts for different relatives***
>
> *1. If one's father or mother dies, how long shall they stay [in mourning], the son for his father, the daughter for her mother? How long for the righeous? How long for the sinners?*
>
> *Ahura Mazda answered: 'They shall stay thirty days for the righteous, sixty days for the sinners. !" (Fargard 12)*

I Mose lag finns precis samma idéer om att syndare är orena människor som har kommit i kontakt med en död kropp, med flytningar eller är sjuka. Dessa orena eller syndare skall drivas ut ur lägret eller gemenskapen, de skall betala böter för sitt brott samt ge prästen gåvor som försoningsoffer.

> ***Lägret renas***
> *Herren talade till Mose:*
>
> *Befall israeliterna att föra bort från lägret var och en som är spetälsk, har en flytning eller har blivit oren genom en död kropp. Alla sådana, man eller kvinna, skall ni föra bort; ut ur lägret skall ni föra dem. De får inte orena lägret, där jag bor mitt ibland israeliterna. Israeliterna gjorde så; de förde ut dem ur lägret. Så som Herren hade sagt till Mose, så gjorde israeliterna.*
>
> ***Lag om skuldersättning***
> *Herren talade till Mose:*
>
> *Säg till israeliterna: Om någon, man eller kvinna, handlar trolöst mot Herren genom att begå en synd av det slag som människor kan begå och sedan inser sin skuld, skall han bekänna den synd han har begått och lämna ersättning med fulla värdet och därtill en femtedel till den som han har förbrutit sig mot. Men om denne inte har någon skyldeman som kan ta emot ersättningen, skall den tillfalla Herren, alltså prästen, utöver soningsbaggen, med vilken prästen bringar försoning åt den skyldige. Alla heliga gåvor som israeliterna ger som offergärd och bär fram till prästen skall tillhöra honom. (4 Mos 5:1-10)*

I förlängningen blev alla som inte bekände sig till den nya religionen syndare, det inskärps redan i den första versionen av den nya nationella historien att israeliterna drabbades av straff och olyckor när de inte lyssnad på Moses och hans gudomliga lag.

OTILLÅTEN MAT

Medan man i Avesta till exempel renar kläder och hus från att ha blivit orenade av en död, renar man i Bibeln kläder och hus från spetälska. Proceduren är densamma, det är bara det som är ”nasu” alltså tabu, ”äckligt” eller smittsamt som skiljer. Det finns också förbud mot att äta det som är ”nasu” i både Avesta och Bibeln. I Avesta handlar förbudet om att man inte får äta kroppen av en hund eller människa (Fargard 7:23-24), i Mose lag är det i stället andra djur som är förbjudna att äta.

Uppräkningarna av olika sorters fåglar och gräshoppor i lagen om rena och orena djur liknar de exempel på undervisningsmaterial som man funnit vid utgrävningar i Babylonien. I de babyloniska texterna finns långa listor på länder, städer och andra geografiska fakta och även listor med namn på djur, fåglar och insekter. En del av innehållet i lagen om rena och orena djur skulle kunna vara hämtad från sådana listor. En lustig detalj är skrivelsen om att man blir oren av att röra den döda kroppen av de *tillåtna* landdjuren. Vad man än äter, oavsett om det är tillåtet eller inte, blir man tydligen oren av.

Lagen om rena och orena djur
RENHETSLAGAR (kap. 11–15)
Herren talade till Mose och Aron:

Säg till israeliterna: Detta är de djur som ni får äta bland landdjuren: alla som har helt kluvna klövar och som idisslar, dem får ni äta.

Men dessa får ni inte äta, fast de idisslar eller har klövar: kamelen, ty den idisslar men har inte klövar, den skall vara oren för er; klippgrävlingen, ty den idisslar men har inte klövar, den skall vara oren för er; svinet, ty det har visserligen helt kluvna klövar men idisslar inte, det skall vara orent för er. Av deras kött får ni inte äta, och deras döda kroppar får ni inte vidröra. De skall vara orena för er.

Detta är vad ni får äta av allt som lever i vatten: allt som har fenor och fjäll och lever i havens och flodernas vatten får ni äta. Men allt i hav och floder som inte har fenor och fjäll — vare sig smådjur eller andra vattendjur — det skall gälla som något avskyvärt för er. Avskyvärda skall de vara för er; av deras kött får ni inte äta, och deras döda kroppar skall ni betrakta med avsky. Alla vattendjur som saknar fenor och fjäll skall gälla som något avskyvärt för er.

Följande fåglar skall ni betrakta med avsky; de får inte ätas, de är något avskyvärt: örnen, lammgamen, grågamen, gladan, falkar av alla arter, korpar av alla arter, berguven, jordugglan, hornugglan och hökar av alla arter, kattugglan, fiskuven, tornugglan, minervaugglan, pelikanen, smutsgamen, hägern, pipare av alla arter, härfågeln och fladdermusen.

Alla bevingade, fyrbenta smådjur skall gälla som något avskyvärt för er. Men av alla bevingade, fyrbenta smådjur får ni äta dem som utöver de andra benen har hoppben. Av dem får ni äta följande: vandringsgräshoppor, solamgräshoppor, hargolgräshoppor och hagavgräshoppor av alla arter. Alla andra bevingade smådjur som har fyra ben skall gälla som något avskyvärt för er.

Följande djur blir ni orena av — den som rör vid deras döda kroppar blir oren till kvällen, och den som burit en sådan kropp skall tvätta sina kläder och vara oren till kvällen: alla djur som har klövar — men inte helt kluvna — och som inte idisslar skall gälla som orena för er. Den som rör vid dem blir oren. Alla fyrfotadjur som går på tassar skall gälla som orena för er. Den som rör vid deras döda kroppar blir oren till kvällen, och den som burit en sådan kropp skall tvätta sina kläder och vara oren till kvällen. De skall gälla som orena för er. Av de smådjur som rör sig på marken skall ni hålla dessa för orena: vesslan, råttan, ödlor av alla arter, geckoödlan, koaödlan, letaaödlan, salamandern och kameleonten. Av alla smådjur skall dessa gälla som orena för er. Var och en som rör vid dem när de dött blir oren till kvällen. Allt som ett sådant dött djur råkar falla på blir orent, vare sig det är ett träföremål eller ett klädesplagg eller något av skinn eller av säcktyg eller något annat bruksföremål. Det skall sköljas i vatten och vara orent till kvällen. Sedan är det rent igen.

Faller ett sådant djur ner i ett lerkärl blir dess innehåll orent. Kärlet skall ni krossa. All mat som annars kunde ätas men som kommit i beröring med vattnet blir oren, och all dryck som annars kunde drickas blir i ett sådant kärl oren. Allt som ett sådant dött djur faller på blir orent. Om det är en bakugn eller en härd, skall den rivas, den är oren. Den skall gälla som oren för er. Men en källa eller en cistern förblir ren. Endast den som rör vid det döda djuret blir oren. Faller djuret ner i säd som skall sås, förblir säden ren, men om säden har blivit fuktig och ett dött djur faller ner i den, skall säden gälla som oren för er. Om något av de landdjur som ni får äta skulle dö, blir den som rör vid dess döda kropp oren till kvällen. Den som ätit av den döda kroppen skall tvätta sina kläder och vara oren till kvällen. Den som burit en sådan kropp skall också tvätta sina kläder och vara oren till kvällen.

Alla smådjur som kryper på marken är något avskyvärt, de får inte ätas. Alla smådjur som kryper på marken, vare sig de krälar på buken eller går på fyra eller flera ben, dem får ni inte äta, de är något avskyvärt. Gör er inte själva till något avskyvärt genom ett sådant djur! Akta er för orenheten från dem så att ni inte själva blir orena! Jag är Herren, er Gud: ni skall vara heliga och förbli heliga, ty jag är helig. Ni skall inte orena er genom några av de djur som kryper på marken. Jag är Herren som förde er ut ur Egypten för att jag skulle vara er Gud. Ni skall vara heliga, ty jag är helig. Detta är lagen om landdjuren, fåglarna och alla djur som lever i vattnet och om allt som kryper på marken. Så skall ni kunna skilja mellan orent och rent, mellan djur som får ätas och djur som inte får ätas. (3 Mos 11:1-47)

De som hittade på de nya juridiska detaljerna som man fyllde in i det ramverk som de gamla zoroastriska matlagarna utgjorde måste ha haft ett gott sinne för humor. Medan tabut i Avesta gäller speciellt döda kroppar av människor och hundar som var ”nasu” alltså förbjudna, blev det som var ”nasu” i den judiska lagen särskilt smådjur som lever på marken. Men olika slags gräshoppor fick man minsann äta! Man fick äta allt som idisslade och hade kluvna klövar, utom kameler som idisslade men som inte hade kluvna klövar och grisar som hade kluvna klövar men inte idisslade.

Förbudet att äta griskött blev ju med tiden ett speciellt kännetecken för judar och senare muslimer, men det nämns inte alls i de första delarna av den nationella historien i Antiquities. Med tanke på att författarna till den nya historien sökte så ivrigt efter historiska bevis

för ett avskilt folk med särskilda seder är det underligt att de inte uppmärksammade förbudet mot att äta griskött. Det hade ju varit enkelt att redan i den första versionen av historien låta Gud uttala ett förbud mot att äta griskött när han gav Moses de religiösa lagarna. I stället använde man renhetsföreskrifterna i Avesta som förebild för de nationella renhetslagarna, vilket tyder på att det inte fanns några specifika judiska religiösa lagar innan man skapade Mose lag.

Däremot nämner man i Antiquities helt andra djur som tabubelagda i ett, som jag uppfattar det, påhittat dekret från kung Antiochos I om judarnas rätt till religionsfrihet. Historien i Antiquities inleds med att berätta att kung Antiochos skrev brev till sina vänner och generaler där han berömde judarna för att de hade tagit mot honom så hjärtligt när han erövrade området. Enligt ett brev från Antiochos som citeras i Antiquities skall Antiochos ha gett judarna storslagna gåvor som till exempel material för att renovera templet, skattebefrielse och religionsfrihet som belöning för att de hade tagit emot honom så väl.

Antiochos I publicerade också enligt Antiquities ett dekret i hela sitt kungarike där han förbjöd främlingar att komma in på tempelområdet i Jerusalem, något som också var förbjudet för judarna själva förutom de som var renade på rätt sätt. Man fick inte föra dit kött av *hästar, mulor, åsnor, leoparder, rävar eller harar*, eller generellt sett något djur som var förbjudet för judarna att äta. Judarna skulle endast få offra sådana offer som hade bestämts av deras förfäder.

> *4. And these were the contents of this epistle. He also published a decree through all his kingdom in honor of the temple, which contained what follows: "It shall be lawful for no foreigner to come within the limits of the temple round about; which thing is forbidden also to the Jews, unless to those who, according to their own custom, have purified themselves. Nor let any flesh of horses, or of mules, or of asses, he brought into the city, whether they be wild or tame; nor that of leopards, or foxes, or hares; and, in general, that of any animal which is forbidden for the Jews to eat. Nor let their skins be brought into it; nor let any such animal be bred up in the city. Let them only be permitted to use the sacrifices derived from their forefathers, with which they have been obliged to make acceptable atonements to God. And he that transgresseth any of these orders, let him pay to the priests three thousand drachmae of silver." (Antiquities XII 3:3-4)*

När man skapade den nya historien hade man bara bestämt att folket skulle ha en urgammal religiös lag, vars innehåll man hämtade från Hammurabis lag och från Avesta. När man hittade på Antiochos I:s dekret om judarnas religionsfrihet lät man honom utfärda skydd för judarna mot kött från hästar, åsnor, leoparder, rävar och harar. Det var först när man gjorde om den nya historien till en gammal religiös urkund i form av Tanak/GT som man fyllde tabut från Avesta om förbudet att äta eller röra vid ”nasu” med förbud mot grisar, kameler, grävlingar och andra djur. Men lustigt nog missade man alla de djur som ”Antiochos I” hade räknat upp i sitt dekret till det seleukidiska riket.

DE EGYPTISKA PRÄSTERNAS MATREGLER OCH FÖRBANNELSER I GUDEN AMENS NAMN

Inspirationen till förbudet mot att äta djur med hela klövar som inte idisslar, vissa fåglar och vissa vattenlevande djur verkar ha hämtats från de egyptiska prästernas tabun rörande mat. Enligt Porfyrios, som visserligen levde långt efter mackabéernas tid men som redovisade gamla uppfattningar, fick inte de egyptiska prästerna äta någon slags fisk som var fångad i Egypten, inte fyrbenta djur med hela eller mångkluvna hovar, inte heller fyrbenta djur som saknade horn samt olika rovfåglar.

> *7. It was not lawful for them therefore to meddle with the esculent and potable substances, which were produced out of Egypt, and this contributed much to the exclusion of luxury from these priests. But they abstained from all the fish that was caught in Egypt, and from such quadrupeds as had solid, or many-fissured hoofs, and from such as were not horned; and likewise from all such birds as were carnivorous. Many of them, however, entirely abstained from all animals; and in purifications this abstinence was adopted by all of them, for then they did not even eat an egg. Moreover, they also rejected other things, without being calumniated for so doing. Thus, for instance, of oxen, they rejected the females, and also such of the males as were twins, or were speckled, or of a different color, or alternately varied in their form, or which were now tamed, as having been already consecrated to labors, and resembled animals that are honored, or which*

were the images of any thing [that is divine], or those that had but one eye, or those that verged to a similitude of the human form. There are also innumerable other observations pertaining to the art of those who stamp calves with a seal, and of which books have been composed. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food)

Dessa gamla tabun för de egyptiska prästerna kan alltså mycket väl ha gett inspiration till detaljerna i den judiska religiösa lagen som bland annat förbjuder alla judar att äta fyrbenta djur med vissa slags hovar, vissa vattenlevande djur och vissa rovfåglar. Att svinet blev särskilt tabubelagt inom judendomen och senare islam verkar bero på en ren slump. Författarna till den nya nationella historien kopierade de egyptiska prästernas lagar om djur med kluvna och hela hovar, och när deras historia gjordes om till den hebreiska Bibeln fylldes matlagarna ut med exempel i form av listor på tillåtna och otillåtna djur som närmast verkar ha hämtats från babyloniska läroböcker.

Att svinet blev dömt att vara orent eller ”nasu” berodde alltså på att det hade kluvna ”hovar” men inte idisslade, men det kan också vara ett återsken från den babyloniska kulten. I en bok från 1898 berättade forskaren Morris Jastrow om den mesopotamiska guden Ninsakh. Ninsakh var förbunden med strid på liknande sätt som till exempel gudarna Ninib och Ningirsu, och hans heliga djur var svinet. Han bar också namnet Pap-sukal som betyder ”gudomlig budbärare”. På vissa dagar i den babyloniska kalendern var det förbjudet att äta svinkött som en hedersbetygelse åt Ninsakh.[1] Det är alltså möjligt att detta tillfälliga tabu, som ursprungligen var en hyllning till guden Ninsakh, förvandlades till ett permanent förbud i den nya religionen.

FÖRBANNELSER I GUDEN AMENS NAMN

En annan influens från Egypten är de förbannelser över lagbrytare som görs i den egyptiske högguden Amens (Amuns) namn i Femte Mosebok 27.

Förbannelse över lagbrytare

Leviterna skall med hög röst rikta följande ord till alla män i Israel:
Förbannelse över den man som tillverkar vad Herren avskyr, en snidad eller gjuten gudabild, ett hantverksalster, som han i hemlighet ställer upp. – Hela folket skall instämma och svara: Amen.
Förbannelse över den som visar förakt för sin far eller mor. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som flyttar sin grannes gränsstenar. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som leder en blind vilse. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som vränger rätten för invandraren, den faderlöse eller änkan. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som ligger med sin fars hustru, ty han skändar sin fars bädd. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som har samlag med djur. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som ligger med sin syster, en som har samma far eller mor som han. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som ligger med sin svärmor. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som dräper i lönndom. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som mot betalning dräper en oskyldig. – Hela folket skall svara: Amen.
Förbannelse över den som inte håller sig till orden i denna lag och lyder dem. – Hela folket skall svara: Amen. (5 Mos 27:14-26)

DANIELS PROFETIA OM MAKTÖVERTAGANDET

Kärnan i den nya historien i Antiquities var Daniels ”profetia” om att en främmande härskare (Antiochos IV Epifanes) skulle förbjuda kulten i templet i Jerusalem och att en rättfärdig man (Judas Mackabeus) skulle rena templet och återinföra ”fädernas religion” efter tre år. Boken med Daniels profetia i Bibeln är i det närmaste en direkt kopia av berättelsen i Antiquities, Daniels profetia var ju höjdpunkten i denna historia. Daniel, vars namn antagligen hämtades från Danieal som är en av de änglar som nämns i arameiska versioner av Enoks bok, fick förutsäga både uppdelningen av Alexander den stores rike, Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem och Antiochos IV Epifanes död år 164 fvt. Skildringen av Antiochos död i Daniels bok brukar användas som ett argument för att Daniels bok

[1] www.cwru.edu/univlib/preserve/Etana/JAST.REL/JAST.REL91.105.pdf, s 93.

måste ha skrivits före år 164 fvt eftersom den tolkas som att han dog i Palestina, när han i själva verket dog i Persien eller Babylonien.

> *Men rykten från öster och från norr skrämmer honom, och han drar ut i stor vrede för att tillintetgöra många och viga dem åt förintelse. Men när han har slagit upp sina kungliga tält mellan havet och den heliga härlighetens berg går han mot sin undergång, och ingen hjälper honom. (Dan 12:44-45)*

Men att dö mellan ”havet och den heliga härlighetens berg” behöver inte alls betyda att man dör nära Jerusalem. Om Antiochos dog i Babylonien på väg från Persien betyder skrivningen i Daniels bok att han dog mellan Persiska viken och Babylon, där tempeltornet Etemenanki var en bild av det gudomliga berget. Slutsatsen är att avsnitten i Daniels profetia om Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem och Antiochos IV Epifanes krigsföretag och död skrevs efter år 164 fvt. Detta daterar också hela historien i Antiquities I-XII till efter detta årtal eftersom Daniels profetia är en så central del i mackabéernas nya historia.

Författarna till den nya historien hade uppenbarligen tillgång till Enoks bok redan när de skapade den nationella historia som blev underlaget för Tanak. Från Enoks bok hämtade man till exempel den berättelse om hur gudaväsen förenade sig med jordens döttrar och skapade en ras av jättar som numera finns i 1 Mos 6. Dessa gudaväsen, som kallas väktare eller änglar i Enoks bok, blir mer aktuella i de profetböcker som skapades efter den nya nationella historien. I Enoks bok är de fyra ”ärkeänglarna” Mikael, Rafael, Gabriel och Phanuel.

> *The first is the merciful, the patient, the holy Michael. [9]The second is he who* presides *over every suffering and every affliction of the sons of men, the holy Raphael. The third, who* presides *over all that is powerful, is Gabriel. And the fourth, who* presides *over repentance, and the hope of those who will inherit eternal life, is Phanuel. These are the four angels of the most high God, and their four voices, which at that time I heard. (1 Enoch 40:4-9)*

Bland dessa fyra änglar som tillhörde den högste guden i Enoks bok finner vi Rafael som nämns i Tobits bok i Tanak/GT samt Mikael och Gabriel som nämns i Daniels bok. Phanuel är med all säkerhet densamme som Penuel i Första Mosebok. Jakob brottades med en okänd man som måste ha varit en ängel, och han kallade därför platsen för Penuel. Det är också i det här sammanhanget som Jakob får namnet Israel. En annan viktig ängel i Enoks bok är Uriel, det är antagligen denna kraft som kallas Ariel i Jesaja 29.

Ärkeängeln Gabriel dyker upp i kapitel 8 i Daniels bok och förklarar Daniels uppenbarelse om händelser som kommer att inträffa i en avlägsen framtid.

> *och jag hörde en människoröst mitt över Ulaj ropa ut orden: ”Gabriel, förklara synen för honom!” Då kom han fram till mig där jag stod, och jag blev förskräckt och föll ner med ansiktet mot marken. Han sade till mig: ”Människa! Du skall veta att synen avser den sista tiden.” Medan han talade med mig låg jag i vanmakt med ansiktet mot marken. Men han rörde vid mig, reste mig på fötter och sade: "Nu låter jag dig veta vad som kommer att ske i vredens sista skede: det är om den sista tiden det handlar. Baggen som du såg, med de två hornen, är kungarna av Medien och Persien. Bocken är kungen av Grekland. Det stora hornet i pannan är den förste kungen. Att det bröts av och fyra andra växte upp i dess ställe betyder att fyra riken skall uppstå ur hans folk, men utan att äga hans styrka. Då deras herravälde tar slut — när synderna blivit fulltaliga — kommer en fräck och listig kung. Hans makt blir stor, han kommer att vålla oerhörd förödelse och ha framgång i vad han gör. Han skall sprida fördärv bland de mäktiga och i det heliga folket. På grund av sin skicklighet kommer han att ha framgång med sitt svek. Han skall ha höga tankar om sig själv och oförmärkt fördärva många och resa sig mot den högste fursten; han kommer dock att krossas, men inte av människohand. (Dan 8:16-25)*

Daniel fick alltså profetera om Antiochos Epifanes som skulle vara kung i ett av de riken som uppstod ur Alexander i den stores imperium. Detta skulle ske i den sista tiden, i vredens sista skede. Han skulle sprida fördärv bland det heliga folket, alltså bland mackabéerna och deras allierade. Kungen skulle krossas, men inte av människohand. Antiochos IV Epifanes dog av allt att döma en naturlig död ca 164 fvt, han krossades alltså inte av människohand. Daniels profetia skapades med andra ord efter Antiochos död.

Nebukadnessars dröm i Daniels bok verkar ha inspirerats av den del av Enoks bok som kallas ”The Book of Giants” och som har återfunnits bland Dödahavsrullarna från Qumran. I 4Q530 finns berättelsen om en dröm som drömdes av två Nefilim (som kallas gudaväsen i Bibel 2000). Drömmen handlade om en stor lustgård med många träd som det sköt nya skott från. Träden slukades av eld och dränktes av vatten. Enok tolkar drömmen i ”The Book of Giants” på samma sätt som Daniel får tolka Nebukadnessars dröm om trädet och väktaren/gudaväsendet i Daniel 4:7-14.

I Daniels bok blir ärkeängeln Mikael den som speciellt beskyddar Daniels folk under det stora förtrycket. Mikael blev genom den här profetian alltså den som hade stridit på mackabéernas sida i kriget. Eftersom mackabéerna var de segrare som skrev historien, var de också de rättfärdiga som hade vunnit sin seger med hjälp av de gudomliga härskarorna under ledning av ärkeängeln Mikael.

> *Då träder Mikael fram, den store änglafursten, han som beskyddar ditt folk. Det blir en tid av betryck som aldrig förr, från det att folket föddes och intill den tiden. Men nu skall ditt folk bli räddat, alla som är skrivna i boken. Många av dem som sover i mullen skall vakna, några till evigt liv, andra till skam och evig fasa. De som nått insikt skall lysa som det ljusa himlavalvet, de som fört många till rättfärdighet skall stråla som stjärnorna, alltid och evigt. (Dan 12:1-3)*

I Daniel 12:11-12 finns också en ”profetia” om att det skall gå 1290 dagar från det att de dagliga offren i Jerusalem avskaffas till det att Judas Mackabeus och hans bröders parti intar templet från syndarna. Daniels profetia hade naturligtvis varit sensationell om den hade uppenbarats i Babylonien på 500-talet fvt. Men ser man den som en politisk propaganda skapad i slutet på 160-talet fvt i Alexandria för att stödja mackabéerna, är det förstås ingen profetia utan en beskrivning av händelser som redan skett.

Daniels bok hämtades i stort sett direkt från Antiquities och den innehåller därför inte heller de förbannelser över olika folk som är ett genomgående drag i Jesajas, Jeremias och Hesekiels böcker som skrevs i Jerusalem ett par decennier senare.

KOMPLETTERING MED VISDOMSLITTERATUR

Tanak/GT återspeglar direkt de babyloniska och assyriska kungarnas religion. Dessa spårade sin historia ända tillbaka till den skapelse som beskrevs i Enuma Elish, i Berossos historia och senare i Tanak/GT. Babylonierna och assyrierna förlitade sig på omen och profetior, precis som hela berättelsen i Tanak/GT bygger på olika profeters profetior och deras infriande som bevisar hur oerhört stark och allvetande guden i Jerusalem är. Babylonierna och assyrierna skrev och framförde lovprisningar till sina gudar och framförallt till ”Herren”, som var Marduk respektive Assur. Motsvarande lovprisningar till ”Herren” finns i Psaltaren i Bibeln. Nyårsfesten och det heliga bröllopet var en viktig del av kulten i Babel, denna myt beskrivs direkt i Höga Visan. Klagovisor var en viktig genre i Babylonien och Assyrien, sådana finns i den bok som kallas Klagovisorna i Tanak/GT. Boken om Job i Bibeln är en kopia av den visdomslitteratur som bland annat representeras av den mesopotamiska text som kallas ”Den rättfärdige som lider” eller ”Jag vill lovprisa Visdomens herre”.

De som skapade Tanak, som de kristna kallar Gamla Testamentet, ville alltså uppenbarligen skapa en ny religion som hade samma beståndsdelar som de gamla mesopotamiska religionerna.

SAMMANFATTNING: TANAK SKAPADES I ALEXANDRIA

Tanak skapades runt 160 fvt för att stödja mackabéernas kamp mot seleukiderna och motivera deras rätt till ett eget rike med att de hade en urgammal nationell historia, religion och lag samt att deras erövring av ett eget land och av makten i Jerusalem både hade utlovats av Gud direkt till Abraham och förutsagts av profeter som Moses, Jesaja och Daniel. Det nya folket skulle avskiljas från andra grupper i området genom argument om att de ända från skapelsen tillhörde ett alldeles eget folk och att Gud hade befallt dem att hålla detta folk rent och oblandat. Bakgrunden till detta var följande:

- Den seleukidiske härskaren Antiochos IV invaderade det ptolemeiska Egypten år 168 fvt under det sjätte syriska kriget. De ptolemeiska härskarna bad Rom om hjälp och seleukiderna tvingades lämna Egypten.
- Seleukiderna hävdade dock sin fortsatta överhöghet över Palestina där bland annat Jerusalem ingick.
- År 167 fvt bröt ett uppror mot seleukiderna ut i Palestina. Mattathias och hans son Judas Mackabeus leder en av upprorsgrupperna i området runt Jerusalem.
- År 164 fvt tog Judas Mackabeus makten i templet i Jerusalem men tvingades lämna denna position när den seleukidiske generalen Lysias invaderade området.
- Det mackabeiska partiets kamp mot seleukiderna understöddes av Egypten, som såg seleukiderna som sina främsta fiender, och av Rom som var Egyptens allierade.
- Judas Mackabeus sände år 161 fvt en delegation till Rom under ledning av Eupolemus och mackabéerna fick då romarnas godkännande av ett fristående rike.
- Eupolemus och Artapanus började sprida delar av den nya historien år 158 fvt.
- Den första fasen av utvecklingen av Tanak / GT innebar att man efter år 164 fvt och före Eupolemus och Artapanus spridning av historien runt år 158 fvt skapade en ny historia på grekiska åt mackabéerna.
- Mackabéernas nya historia skapades av lärde i Alexandria utifrån texter som fanns i biblioteket där, som den babyloniske historikern Berossos, den grekiske historikern Herodotos och den egyptiske historikern Manetho, och den fick därmed en synkretistisk karaktär.
- Den nya nationella historien finns numera i Antiquities I-XII.

Den nya nationella historien som skapades i Alexandria innehöll allt som behövdes för att definiera det nya riket och det nya folket samt för att legitimera mackabéernas maktövertagande i Jerusalem. Dessa element var:

- Ett eget land som Gud hade lovat dem med ett avgränsat och krigslystet folk.
- En egen historia.
- En egen kult och en egen instiftare av kulten.
- En filosofi för att kontrollera folket i form av gudsfruktan.
- En egen lag.
- Ett sätt att finansiera det nya herraväldet genom böter och tionden.
- Ett styrelseskick – teokrati med säte i Jerusalem.
- En politik med vänner och fiender.

DET NYA FOLKETS HISTORIA FRÅN SKAPELSEN TILL JUDAS MACKABEUS

- Den nya historien skapades med utgångspunkt i Berossos kaldeiska historia. Denna historia startade vid skapelsen, gick vidare via Utnapishtim och den stora floden, sumeriska ensis, de babyloniska och assyriska imperierna, persisk överhöghet och slutade med Alexander den stores intåg i Babel.

- Därför fick mackabéernas nya historia starta vid skapelsen, gå via Noa och den stora floden, domarnas tid, nordriket Israel och sydriket Juda, persernas tid och sluta med Judas Mackabeus intåg i templet i Jerusalem.
- Moses uttåg ur Egypten inspirerades av Manethos berättelse om hyksos (ha ibrw, hebreerna), de främmande härskare som drevs ut av farao Ahmose.
- Berättelsen om hur havet delade sig för Moses och hans armé kopierades från legenden om hur havet hade delat sig för Alexander den store och dennes armé.
- Idén om indelningen av landet i tio delar efter tio stammar hämtades från Kleisthenes omorganisation av Aten medan Jakobs tolv söner och de tolv stammarna kopierades från den babyloniska zodiaken.
- Daniels ”profetia” om Alexander den Stores rike som delades upp i fyra delar och en man (Judas Mackabeus) som erövrade och renade templet i Jerusalem från syndarna var höjdpunkten i den nya nationella historien.

DET NYA FOLKETS LAG

Det nya landets lag sattes samman från många olika källor men påstods vara en urgammal företeelse instiftad av Mose.

- De tio buden togs från den orfiska teologin.
- Lagar om brott och straff hämtades från Hammurabis lag.
- Renhetslagar togs från den persiska Avesta.
- Matlagarna hämtades från de egyptiska prästernas regler. Dessa utökades sedan med babyloniska listor på fåglar och insekter när man översatte historien till hebreiska. Idén om att man inte skall äta blod för att det innehåller djurets själ var orfisk.

Den nya nationella historien som bevarats i Antiquities I-XII översattes till hebreiska, delades upp i olika böcker och kompletterades med mängder med listor över släktregister, tillåten mat, prästavdelningar och annat för att ge det hela en prägel av en autentisk krönika. Den hebreiska versionen (Tanak/GT) var klar till mackabéernas maktövertagande år 153 fvt.

EN MESOPOTAMISK KANON

För att skapa en boksamling som liknade de mesopotamiska religionernas kanon kompletterades mackabéernas nya böcker med:

- *Höga Visan* som är en beskrivning av nyårsfirandet i Babel med det heliga bröllopet mellan Ishtar och Tammuz (hieros gamos)
- *Jobs bok* och *Predikaren* som efterliknar mesopotamisk visdomslitteratur som ”Den rättfärdige som lider” och ”Jag vill lovprisa Visdomens herre”.
- *Ordspråksboken* som är ytterligare en samling av visdomslitteratur i form av aforismer från olika håll. Bland annat är den tredje delen en omarbetning av den egyptiska texten ”Wisdom of Amenemopet” från andra årtusendet fvt som tydligen redan fanns i en arameisk översättning.
- *Klagovisorna* eftersom klagovisor var en viktig genre i Mesopotamien.
- Hymner i form av Psaltaren.

De enda som hade motiv att skapa den nya nationella historia som numera finns i Antiquities I-XII och Tanak/GT var ptoleméerna som regerade i Egypten. Motivet var att skapa ett nytt rike som en buffert mellan Egypten och det seleukidiska riket för att undvika nya invasioner från seleukiderna. De enda som hade medel och tillfälle att skapa mackabéernas nya nationella historia var ptoleméerna som hade all makt över biblioteket i Alexandria och de lärde som arbetade där och som kunde beordra dem att göra arbetet.

MACKABÉERNA TAR MAKTEN I JERUSALEM

JUDAS DÖR OCH HANS BROR JONATHAN TAR ÖVER LEDNINGEN AV REBELLGRUPPEN

När Judas stupade i en strid med seleukiderna under ledning av generalen Bacchides år 160 fvt blev hans bror Jonathan ledare för den mackabeiska kampen om makten i Jerusalem. Efter Judas död drog sig det mackabeiska partiet undan till träskområden öster om floden Jordan. Den seleukidiske generalen Bacchides antog att rebellerna i och med Judas död hade förlorat alltför mycket i styrka för att längre utgöra något problem och lämnade därför området. Men under de följande åren verkar Jonathan och brodern Simon ha fortsatt att terrorisera befolkningen i Palestina och två år senare begärde staden Akra hjälp och beskydd från Bacchides. Bacchides förföljde och belägrade Jonathan och Simon som hade förskansat sig i ett ökenfäste kallat Beth-Hogla. Efter flera dagars belägring, som tydligen varken var behaglig för de belägrade eller belägrarna, erbjöd Jonathan Bacchides ett fredsfördrag som accepterades. Man utväxlade krigsfångar och Bacchides drog sig tillbaka. Jonathan etablerade nu sitt högkvarter i staden Michmash och tydligen var perioden mellan åren 158 fvt och 153 fvt relativt lugn i området.

JONATHAN MACKABEUS TAR MAKTEN I JERUSALEM ÅR 153 FVT OCH LÄSER UR DEN NYA NATIONELLA HISTORIEN

När Jonathan övertog ledningen av det mackabeiska partiet efter sin bror Judas död år 160 fvt arbetade han med att bygga upp deras styrka inför den slutliga kampen om Jerusalem. Genom att utnyttja motsättningarna mellan olika personer som kämpade om makten i det seleukidiska riket lyckades Jonathan få tillåtelse av kungen Demetrios I Soter att sätta upp en armé. Med denna arme´ intog han Jerusalem år 153 fvt och nu kunde han för första gången fira en fest som överstepräst för den nya religionen i templet där. År 152 fvt blev hans position som överstepräst i Jerusalem bekräftad av Demetrios motståndare, den seleukidiske tronpretendenten Alexander Balas. Nu var Jonathan den officielle maktinnehavaren i Jerusalem. Demetrios I förlorade sin tron och sitt liv år 150 fvt och Alexander Balas blev kung över seleukiderna. När Alexander Balas firade bröllop mellan sin son och dottern till de egyptiska härskarna Ptolemaios VI och Cleopatra II var Jonathan inbjuden, och han behandlades enligt den judiska historieskrivningen vid det tillfället som en jämlike till de två kungarna.

År 147 fvt utkämpade Jonathan och hans bror Simon ett slag mot Apollonius som var guvernör i Coelisyrien. De mackabeiska bröderna segrade, och som belöning för detta fick Jonathan staden Ekron av Alexander Balas. Under denna kampanj intog Jonathan också bland annat staden Azotus (Ashdod eller Gaza) och brände den tillsammans med templet som var helgat till guden Dagon och omkringliggande byar. År 145 fvt besegrades Alexander Balas i ett slag mot sin svärfar Ptolemaios VI som också själv dog i striderna. Nu blev Demetrios II Nikator regent i seleukidernas rike. I samband med maktskiftet tog Jonathan chansen att erövra staden Akra och drog därmed på sig den nye seleukidiske kungens ilska, men Jonathan lyckades snart pacificera honom med rikliga gåvor. Demetrios II bekräftade Jonathans ställning som överstepräst i Jerusalem och gav honom också tre samariska områden, varpå Jonathan som tack återlämnade Akra till seleukiderna. Jonathan var nu ståthållare och överstepräst och han hade lyckats utverka skattebefrielse från seleukiderna. Men snart bröt ett nytt inbördeskrig ut bland seleukiderna, generalen Tryphon förde fram Alexander Balas späde son som rättmätig kung och Jonathan ställde trupper till förfogande för att skydda kung Demetrios.

När Tryphon erövrade seleukidernas huvudstad Antiokia och utropade sig till kung lyckades Jonathan, trots sin allians med Demetrios, att få den nye härskaren att erkänna alla hans rättigheter. Jonathan kunde nu utnämna sin bror Simon till guvernör över kustlandet från Tyros till Egyptens gräns. Jonathan och Simon befäste olika städer inom sitt område och drog därmed på sig Tryphons misstankar. Tryphon kom därför med en armé till Judéen år 143 fvt och lyckades ta Jonathan till fånga, varefter han lät avrätta honom. Under sin tid utökade Jonathan Mackabeus det mackabeiska partiets kontroll till en större del av Judéen samt delar av Samarien (s 145).

SIMON MACKABEUS ÖVERTAR MAKTEN I JERUSALEM ÅR 142 FVT OCH REVIDERAR TANAK

Efter Jonathans död övertog brodern Simon ledningen för det mackabeiska partiet och överstеprästämbetet. Simon Mackabeus regerade i Jerusalem mellan 142 fvt och 135 fvt. Den kungliga hasmoneiska dynastin grundades år 141 fvt genom att Simon utsågs till det judiska folkets ”ledare och överstepräst för all framtid till dess en äkta profet framträder” (1 Mack 14:41). Simon fortsatte att utöka det nya rikets gränser, men under hans tid tillfördes endast mindre områden (s 146).

När Simon tog över makten hade det nybildade riket existerat i tio år och det hade uppstått ett behov av en översyn av de urkunder som de mackabeiska översteprästerna grundade sin makt på. Simon beslöt att dessa urkunder, som vi numera kallar Tanak/GT, skulle uppdateras och kompletteras för att bättre motsvara hans och det regerande partiets behov. Dessa behov var till exempel att skärpa budskapet så att folket verkligen förstod vikten av att lyda den mackabeiske översteprästen i Jerusalem och att inte sluta förbund med andra och dyrka deras gudar, och de hade visserligen funnits redan under Jonathans tid. Men maktskiftet från Jonathan till Simon var en riskabel fas i den nya dynastins framväxt, vilket gjorde att behovet av en skärpning av budskapet större under hans tid. Dessutom var Simon den förste som aspirerade på kungavärdigheten, vilket också återspeglas i den revidering av urkunderna som gjordes under hans tid.

Mackabéernas nya historia var ju en akademisk skapelse från Alexandria och med det följde en hel del problem. Den var till att börja med oerhört omfattande och därmed svår att förstå och förmedla. Den handlade om gamla mytiska folk som hebréer och israeliter som var svåra för vanligt folk att identifiera sig med. Den beskrev ett aristokratiskt styrelsesätt där makten delades, en offer- och festkalender som vilade på kultur och föreställningar från det hellenistiska Alexandria och lagar som folket aldrig hade hört talas om tidigare. Dessutom var den alltför tam i sitt sätt att elda upp massorna till kamp för det nya riket. Det var antagligen inte så lätt för de nya härskarna i Jerusalem att få de nya undersåtarna att underordna sig de nya sederna och betala de skatter som behövdes för att befästa den nya makten. Folket var styvnackade och ovilliga att lämna sina gamla kulter och seder och trötta på ständiga krig som ofta fördes mot grannar och släktingar i andra städer.

Därför behövde texterna kompletteras och budskapet förstärkas så att människor verkligen kände att de skulle drabbas av Guds brinnande vrede om de inte lydde översteprästen i Jerusalem och höll sig till det budskap som han förmedlade. Men vem eller vilka skulle göra det arbete som behövdes? De kunskaper som krävdes för att läsa och förstå det nya folkets nya historia och dessutom kunna skapa en komplettering till den var verkligen inte allmänt förekommande. Några år tidigare, år 145 fvt, hade hundratals av de lärde fördrivits från Alexandria och spritts ut till andra städer. Kanske kom några av dessa lärde till Jerusalem och fick i uppdrag av Simon Mackabeus att uppdatera det som vi numera kallar Tanak/GT, eller också hade Simon faktiskt själv den nödvändiga kompetensen eller tillgång till den i Jerusalem eller Alexandria.

SIMON MACKABEUS REVIDERAR MOSEBÖCKERNA

KÄRNAN I DEN NYA HISTORIEN SOM HADE SKAPATS I ALEXANDRIA VAR ORFICISMENS NÅDERIKA GUD

Min utmaning genom hela arbetet med Bibelns tillkomst har varit att förstå vad budskapet egentligen var från början och om, och i så fall när och av vilka, som detta budskap ändrades. De olika böckerna, både Antiquities och Tanak/GT, har ändrats och kompletterats genom tiderna vilket har gjort arbetet svårt. Men det är också tydligt nu i efterhand att jag har läst texterna genom min egen kulturs glasögon. Dessa grundmurade uppfattningar har skapat ett slags filter som har gjort det svårt att tränga in till kärnan i hela historien. Jag kände visserligen väldigt tidigt att hela arbetet handlade om att vi skulle lära oss att tänka kritiskt, men det är verkligen inte lätt att omvärdera något som ligger så fast förankrat i vår kultur och tydligen även i min egen själ. Denna inbyggda kunskap om Bibeln har varit till ovärderlig hjälp i mitt arbete, men den har också gjort att jag har tagit vissa saker för givna. Ett exempel på detta är idén om människornas synd och Guds straffande och hämndlystna natur, alltså filosofin bakom gudsfruktan, som jag har sett som grunden i hela den historia som skapades i Alexandria och som så småningom blev Tanak/GT. Att vara from eller religiös kallas ju till och med att vara gudfruktig på svenska.

Och visst lades fröet till gudsfruktan ned i mackabéernas nya historia när den skapades i Alexandria genom att man tog in Hammurabis lag som en del av historien. Hammurabis lag bygger ju, enligt det som beskrivs i dess epilog, på löftet om att man skall få ta emot alla välsignelser av Shamash och de andra babyloniska gudarna om man lyder lagen och hotet om att man skall drabbas av alla de förbannelser som räknas upp om man byter mot lagen. Dessutom fick man med sig denna babyloniska världsbild när man skapade listan med Israels och Juda kungar utifrån den babyloniska och assyriska kungalistan i Berossos historia, eftersom den förklaringsmodell som fanns där handlade om att de goda regenterna lydde gudarnas vilja medan de dåliga bröt mot den och därmed drog ofärd över sig själva och folket.

Men när jag började läsa Antiquities med den kunskap jag har idag om vilka som skapade Moseböckerna och de grundsatser som lades fast där i form av synd, skuld och gudsfruktan, upptäckte jag att det inte alls var något som fanns i Antiquities. I stället handlar historien där om hur nåderik Gud var mot folket, ända från det att han räddade Noa från den stora översvämningen och framåt. Kärnan i hela historien finns i Antiquities III 5 där Gud åter visar sig nåderik och ger Moses de tio buden på Sinais berg. Den ursprungliga berättelsen, som även omfattar anvisningarna för templet och prästernas dräkter och ansvar i Antiquities III kapitel 6 till 8, skiljer sig i väldigt hög grad mot den slutgiltiga versionen som finns i 2 Mos kapitel 19 till 40.

Antiquities III kapitel 5 börjar med berättelsen om hur Moses kallade samman folket och talade om att han skulle gå upp på berget och ta emot en profetia (ett orakel). Han uppmanade folket att sätta upp sina tält nära berget och gick sedan upp dit. Hebréerna gjorde som Moses hade sagt med ett högtidligt och förväntansfullt sinnelag. Medan de väntade på sin ledare festade de med god mat och tog på sina hustrur och barn mer utsmyckad och högtidlig klädsel än de brukade bära. De höll sig också rena som präster brukade göra innan stora högtider genom att inte ha samlag på tre dagar.

På den tredje dagen lade sig ett moln över lägret och det blåste upp stormvindar och åskade och blixtrade förskräckligt. Det var ett tecken på att Gud var närvarande på ett nåderikt sätt. Men hebréerna blev rädda och trodde att det hela var tecken på gudomlig vrede och att både Moses och de själva skulle dö. De gömde sig därför i sina tält av rädsla, men då kom Moses ner från berget och var glad och mycket upphetsad. När de såg honom försvann all rädsla och de fick hopp om det som skulle komma. Luften klarnade och blev ren

och Moses kallade samman folket och berättade att Gud hade mottagit honom på ett nåderikt sätt och föreslagit ett lyckligt levnadssätt och politisk styrning för dem, och att han nu var närvarande i lägret. De skulle inte underskatta det Moses skulle säga eftersom den verklige författaren till dessa institutioner (lagarna, templets utformning, prästdräkterna och prästernas arbetssätt, min anmärkning) inte var människan Moses. Han var bara en översättare åt den nåderika och barmhärtiga Gud som hade tagit hand om dem från tidernas begynnelse genom att förödmjuka de högmodiga egyptierna och låta Nilen bli till blod, öppna en väg genom havet för dem, ge dem vatten ur en klippa och mat från himlen, rädda Noa från den stora floden, ge Abraham Kanaans land, ge Isak åt de åldriga föräldrarna, ge Jakob tolv söner och göra Josef till herre över egyptierna.

Därför skulle folket vörda dessa institutioner och om de följde dem skulle de få leva ett lyckligt liv med ett bördigt land, ett lugnt hav och barn som föddes felfria ur livmodern på det sätt som naturen avsett. De skulle också förskräcka sina fiender. Guds omsorg om deras nation och dess fortlevnad var så stor att Moses hade blivit inbjuden till hans närvaro och fått höra hans oförgängliga röst. Sedan talad Gud till Moses och hela folket och Moses skrev ned de tio buden som förmedlades på två stentavlor. Folket blev lyckliga över dessa föreskrifter men återkom under de följande dagarna och bad om fler lagar.

Därför gick Moses upp på berget igen och var där så länge att folket blev väldigt oroade. Men efter 40 dagar och lika många nätter kom han ner igen och berättade att de skulle bygga ett tabernakel som de skulle bära med sig där Gud skulle bo, på så sätt behövde de inte gå upp på berget mer. När Moses hade sagt det visade han dem de två tavlorna med de tio buden som hade skrivits av Guds egen hand (Ant. III 5:8).

Grunden för den historia som skapades åt mackabéerna i Alexandria runt år 160 fvt var alltså den nåderike guden i den orfiska traditionen. Om folket följde de tio orfiska buden så skulle de få njuta av allt som jorden och havet skänkte dem på Guds vägnar. I Antiquities I beskrivs Guds ursprungliga förbund med Noa och därmed med hela mänskligheten. Det grundläggande budet är att man inte får döda någon annan människa. Man kan dessutom äta vad man vill av alla djur på land, i luften och i havet, så länge man inte förtär deras blod som innehåller det gudomliga livet/anden.

> *However, I require you to abstain from shedding the blood of men, and to keep yourselves pure from murder; and to punish those that commit any such thing. I permit you to make use of all the other living creatures at your pleasure, and as your appetites lead you; for I have made you lords of them all, both of those that walk on the land, and those that swim in the waters, and of those that fly in the regions of the air on high, excepting their blood, for therein is the life. But I will give you a sign that I have left off my anger by my bow." [whereby is meant the rainbow, for they determined that the rainbow was the bow of God]. And when God had said and promised thus, he went away. (Ant I 3:8)*

BEHOV AV EN NY PROPAGANDA FÖR ETT LYDIGT FOLK OCH EN BLODTÖRSTIG OCH HÄMNANDE GUD

Men Simon Mackabeus behövde ingen Gud som förbjöd hans undersåtar att utgjuta andra människors blod, han behövde tvärtom en gud som *krävde* att de skulle göra det. Under de gångna tjugofem åren hade han kämpat tillsammans med sina bröder för att ta makten i Jerusalem och för att utvidga det egna området. Man hade utkämpat mängder med slag, erövrat städer och dödat sina motståndare utan pardon. Och ännu fanns det många städer kvar att erövra och mycket byte att ta. Dessutom skulle man utkräva hämnd för Jonathans död. Det behövdes verkligen en revidering av de ”heliga” böckerna.

Simons behov var bl.a. att få:

- En skärpning av budskapet så att folket insåg att de bara fick dyrka guden som bodde i templet i Jerusalem, och att det var ett fruktansvärt brott att inte frukta och lyda denne gud och hans företrädare (alltså den mackabeiske överstepräst-ten/kungen).

- Propaganda för att öka blodtörst och krigslystnad hos folket och få dem att vända sig mot sina grannar och släktingar som inte tillhörde mackabéernas parti.
- Propaganda som skrämde människor från att ”vara styvnackade”, tänka självständigt och komma med egna profetior och tolkningar av de heliga böckerna.
- En tydligare definition av vad som definierade det utvalda folket.
- En bättre festkalender och argument för att öka offrandet till guden i templet i Jerusalem och en skärpning av lagen om sabbatsdagen.

ÄNDRINGAR I SLUTET AV FJÄRDE OCH I FEMTE MOSEBOK

Genom att jämföra den ursprungliga historien i Antiquities med resultatet i Tanak/GT kan man dels få en aning om var Simons ändringar lades in och dels också se vad de handlade om. När man ser vad som tillkom i detta skede inser man också att de nya partierna i texten har sin egen ton och sina egna ordval som skiljer sig från det övriga på ett ganska tydligt sätt.

Det standardmässiga tilltalet i Andra, Tredje och Fjärde Mosebok är direkt från Gud till Moses, ”Herren talade till Mose:”. I Femte Mosebok är det i stället ”Herren er Gud” och ”Herren din Gud” som används. Av 183 förekomster av ”Herren er Gud” i GT finns ca 150 i Femte Mosebok. Av 90 förekomster av ”Herren din Gud” i GT finns bara 5 på andra ställen än i Femte Mosebok och alla dessa 5 finns i Andra Mosebok. Ändringen av tilltalet ändras alltså vid övergången till Femte Mosebok från att Gud talar till Moses till att Moses förmedlar vidare till människorna vad ”Herren er Gud” eller ”Herren din Gud” har sagt till honom tidigare. Denna ändring i tilltal återspeglar också ett motiv för de kompletteringar som gjordes under Simon Mackabeus tid, folket måste känna att det budskap som fördes fram riktades direkt till dem och inte till någon mytisk lagstiftare som skulle ha levt för länge sedan.

Simons behov av en skärpning av budskapet uppfylldes alltså bland annat genom att det vi idag kallar Femte Mosebok skapades. För att få utrymme för det nya budskapet gjorde man ett avbrott i den ursprungliga löpande historien i Fjärde Mosebok i samband med berättelsen om hur Moses utsågs Josua till sin efterträdare inför prästen Elasar och hela menigheten i 4 Mos 27: 22. Historien återupptas sedan i 5 Mos 31:7 där Moses på nytt kallar till sig Josua och utser honom till sin efterträdare inför alla israeliterna. Slutet av Femte Mosebok innehåller därefter en version av det som ursprungligen var slutet på hela historien om Moses. Man kan tänka sig att hela verket bestod av ett antal skriftrullar och att man mellan den näst sista och sista rullen infogade ett helt nytt material som blev den första delen av Femte Mosebok.

Underlaget till slutet på Fjärde Mosebok och Femte Mosebok finns i Antiquities IV 7 och 8. Där kan man se vilka förändringar som gjordes från den ursprungliga historien i Antiquities till den version vi ser idag i Tanak/GT. Man kan bland annat se att en del av texten i slutet på Fjärde Mosebok och hela Femte Mosebok fram till 5 Mos 14 innehåller helt nytt material.

FEMTE MOSEBOK INNEHÅLLER ETT TILLÄGG TILL SLUTET PÅ HISTORIEN OM MOSE

Slutet på historien om Moses finns i Antiquities IV 8. Denna del av berättelsen innehåller en sammanfattning av budskapet som börjar med ett inledande tal där Moses enligt förebild från Hammurabis lag uppmanar folket att hålla sig till Gud och lagen och lyda sina överordnade för att få lycka och välstånd, i annat fall kommer de att drabbas av alla möjliga förbannelser. De skall också utrota alla i landet och förstöra deras altaren, lundar och tempel och bränna alla minnen av dem och deras nation, så att deras egen författning säkras.

> *Whence I would advise you, if you intend to preserve these laws, to leave none of your enemies alive when you have conquered them, but to look upon it as for your advantage to destroy them all, lest, if you permit them to live, you taste of their manners, and thereby corrupt your own proper*

institutions. I also do further exhort you, to overthrow their altars, and their groves, and whatsoever temples they have among them, and to burn all such, their nation, and their very memory with fire; for by this means alone the safety of your own happy constitution can be firmly secured to you. (Ant. IV 8:2)

Sammanfattningen i Antiquities fortsätter sedan med en uppräkning av de lagar och föreskrifter som Moses lämnade efter sig, de flesta med inspiration från Hammurabis lag. Lagarna och föreskrifterna inleds med bestämmelsen att det bara får finnas en plats i landet där man skall dyrka Gud (Jerusalem). Berättelsen knyts sedan ihop med förbannelser och välsignelser, återigen direkt från Hammurabis lag, som läses växelvis från bergen Gerizzim och Ebal. Slutligen välsignar Moses folket och går upp på ett berg och dör.

I historien i Tanak/GT finns också, precis som i Antiquities, Mose inledande tal och en sammanfattning av historien (4 Mos 33:50-56). Fortsättningen, som innehåller slutet av Fjärde Mosebok, är ganska rörig eftersom man bl.a. har lagt till anvisningar för leviternas städer och asylstäder samt en ny version av Selofchads döttrars arvsrätt som egentligen hör hemma i ett tidigare avsnitt. Därefter börjar Femte Mosebok, där ett helt nytt avsnitt, som inte finns i Antiquities, har lagts in från kapitel 1 till kapitel 12. Efter det kommer bestämmelsen att det bara får finnas en plats i landet där man skall dyrka Gud, som också inledde uppräkningen av lagar i Antiquities. Därefter följer, precis som i Antiquities, en mängd lagar varav många också finns i liknande versioner i Antiquities och som sagt ursprungligen fanns i Hammurabis lag. Men en hel del lagar har också förändrats eller lagts till om man jämför med ursprunget i Antiquities. De teman som finns i de nya avsnitten i början av Femte Mosebok återkommer också i de uppdaterade lagarna.

DEN INBYGGDA MOTSÄGELSEN I ANTIQUITIES

I Antiquities IV 8 finns alltså avslutningen och sammanfattning av Mose budskap. Där beskrivs de grundläggande målen för arbetet med mackabéernas nya historia.

- För det första skulle folket lyda dem som regerade över dem (alltså mackabéerna som enligt planen skulle ha översteprästämbetet i Jerusalem).
- Folket skulle följa den nya lagen, annars skulle de enligt förebild från epilogen i Hammurabis lag drabbas av alla tänkbara plågor.
- Men om folket följde de gudomliga lagar som Moses hade tagit emot och den författning som han gett dem skulle de, återigen med förebild från Hammurabis lag, bli sedda av alla som de mest lyckliga människorna i världen.

Men förutom dessa punkter rekommenderade Moses alltså folket, enligt citatet från Antiquities IV 8:2 ovan, att inte låta några av sina fiender leva och riva deras altaren och heliga lunder och bränna deras tempel eftersom de annars riskerade att ta efter deras sedvänjor och förstöra sina egna legitima institutioner. Ett problem som jag har brottats med är om detta verkligen var en del av den ursprungliga historien som skapades i Alexandria eller om det är ett senare tillrättaläggande. Inte för att de kanske spelar någon roll, men historien i övrigt är så logisk och väl sammanhållen att jag hade svårt att förstå att uppmaningen i Antiquities IV 8:2 kan finnas i samma kapitel som en uppmaning att inte smäda andra städers gudar eller stjäla något som tillhör någon gud.

10. Let no one blaspheme those gods which other cities esteem such; nor may any one steal what belongs to strange temples, nor take away the gifts that are dedicated to any god. (Ant. IV 8:10)

I Antiquities IV 8:2 uppmanas folket att inte låta några av sina fiender leva. Men författarna till Antiquities gjorde samtidigt också skillnad på det nya folkets fiender som bodde i området som de skulle ta kontroll över, alltså kananéerna, och andra folk. Man skulle inte vara grym i sina krig. Man skulle bara döda kananéerna, alla andra grupper som underkuvades skulle i stället betala tribut till de nya härskarna.

When you have pitched your camp, take care that you do nothing that is cruel. … When you have beaten your enemies in battle, slay those that have fought against you; but preserve the others

alive, that they may pay you tribute, excepting the nation of the Canaanites; for as to that people, you must entirely destroy them. (Ant. IV 8:42)

Min slutsats är att berättelsen i Antiquities verkligen innehåller dessa motsägelser. Upplägget för Mose lag i Antiquities bygger ju till stor del på Hammurabis lag, i den avslutande berättelsen om Moses i Antiquities IV:8 finns både en uppräkning av lagar som mer eller mindre är kopior på delar av Hammurabis lag och de förbannelser och välsignelser som avslutar hans lag. Andra delar av Mose lag skapades utifrån Avestas avskiljande renhetslagar och propaganda mot främmande kulter. Samtidigt är Mose Gud i andra sammanhang den nåderike orfiske guden. Man kan säga att Simon Mackabeus valde att förstärka den ena sidan av propagandan i Antiquities, nämligen Hammurabis hämnande och straffande gud och Zoroasters gud som förbjöd folket att delta i främmande kulter, vilket naturligtvis låg helt i linje med hans eget intresse av att avskilja folket och få det att förfölja och döda alla som tillhörde andra grupper eller avföll från den egna gruppen.

TEMAN I DEN NYA INLEDNINGEN TILL FEMTE MOSEBOK

Budskapet i 5 Mos 4 -12 kan sammanfattas i följande punkter:

- Herren, din Gud, skall du frukta, honom skall du tjäna, och vid hans namn skall du svära.
- Glöm inte förbundet (som skrevs i blod) på Horeb och de tio budorden.
- Gör inget så förfärligt som att tillverka en bildstod, en gudabild av vilken gestalt det vara må.
- Ni skall inte följa andra gudar, ingen av dem som era grannfolk dyrkar. Ty Herren, din Gud, finns mitt ibland er, och han är en svartsjuk Gud. Väck inte vreden hos Herren, din Gud, ty han kan utplåna dig från jordens yta.
- När Herren, din Gud, för dig in i det land du kommer till och tar i besittning driver han undan många folk för dig: … När Herren, din Gud, överlämnar dem åt dig och du besegrar dem skall du viga dem åt förintelse. Du får inte sluta förbund med dem eller visa skonsamhet mot dem. Du får inte heller knyta släktband med dem, inte ge dina döttrar åt deras söner eller ta deras döttrar åt dina söner. De kunde ju förleda dina barn till att avfalla från Herren och tjäna andra gudar, så att Herrens vrede flammar upp och han genast utplånar dig. Nej, så skall ni göra med dem: riv ner deras altaren, krossa deras stenstoder, hugg sönder deras asherapålar och bränn deras gudabilder. Ty du är ett folk som är helgat åt Herren, din Gud. Dig har Herren, din Gud, utvalt att vara hans dyrbara egendom framför alla andra folk på jorden.
- Glöm inte historien om guldkalven och det styvnackade folket.
- När ni dyrkar Herren, er Gud, skall ni inte göra som de andra utan uppsöka den plats som Herren, er Gud, väljer ut hos någon av era stammar och gör till hemvist för sitt namn (alltså Jerusalem).

Tyngdpunkten i historien om det nya folket, som i Antiquities låg på Guds beskydd och nåd mot folket under uttåget ur Egypten och den långa vandringen genom öknen, har i Femte Mosebok ändrats till Herrens vrede över folkets synder och hans krav på att de skall frukta honom och lyda hans lagar. Guden i Tanak/GT ändrar i och med det arbete som gjordes under Simon Mackabeus helt karaktär från att vara en nåderik gud som uppfostrar barnen som en förälder, till att bli en hämnande, straffande och avskiljande kraft som måste fruktas och lydas till varje pris.

ÄNDRINGAR I ANDRA MOSEBOK

I fjärde kapitlet i Femte Mosebok påminns folket om hur de fick höra Herrens ord och lära sig frukta honom när han talade direkt till dem vid Horeb. Där förkunnade han sitt förbund med dem och skrev sina tio bud på två stentavlor. Det här är en aning förvirrande, det enda som enligt Tanak/GT hade hänt tidigare på berget Horeb var att Moses hörde

Gud tala ur den brinnande busken när han vaktade får åt sin svärfar Jetro (2 Mos 3:1). Sedan lovade Gud att Moses skulle slå vatten ur klippan med sin stav på berget Horeb (2 Mos 17). Men det var inte på Horeb utan i Kadesh som Moses sedan trollade fram vatten ur klippan (4 Mos 20). Historien om lagens två tavlor och förbundet med Gud utspelar sig däremot enligt Tanak/GT på Sinais berg men när folket bryter upp från Sinais berg tog de av sig sina smycken och var utan dem alltifrån berget Horeb.

I grundhistorien i Antiquities är det dock hela tiden Sinais berg som historien handlar om. När Gud talar i den brinnande busken på Sinais berg förmedlar han en profetia om att Moses kommer att föra sitt folk ut ur Egypten och ta dem tillbaka till Sinais berg så de kan ge tacksägelseoffer år Gud där. Däremot var det i Rephidim som Moses trollade fram vatten genom att slå på klippan med sitt spö. När man gjorde revideringen av Moseböckerna i Jerusalem verkar man dock ha blandat ihop Sinai med Horeb och därför talar man i Femte Mosebok om förbundet på Horeb och låter en ilsken Herren överge folket när de lämnar Horeb eftersom de är ett styvnackat folk som han är rädd att förinta i sin ilska om han fortsätter att följa dem.

> *Men jag vill inte själv gå med er: ni är ett styvnackat folk, och jag kunde förinta er på vägen." När folket hörde dessa stränga ord klädde de sig i sorgdräkt, och ingen bar några smycken. Herren sade till Mose: "Säg till israeliterna: Ni är ett styvnackat folk. Om jag bara ett ögonblick följde er på vägen skulle jag tillintetgöra er. Lägg nu bort era smycken, sedan får jag se vad jag skall göra med er." Då tog israeliterna av sig sina smycken och var utan dem alltifrån berget Horeb. (2 Mos 33)*

Men det är mer än det här som har ändrats i Andra Mosebok i samband med besöket på Sinais berg. Eftersom vi har facit på hur historien såg ut från början i form av Antiquities III 5 och framåt kan vi också spåra vad som förändrades i samband med Simon Mackabeus revidering av Tanak/GT. Och just i den här delen av texten, som faktiskt var höjdpunkten för hela historien om Moses i Antiquities i form av hans mottagande av lagarna, anvisningarna för tempelkulten och styrelsesättet direkt från Gud på Sinais berg, är väldig mycket förändrat. Hela berättelsen om Mose två besök på berget, mottagandet av lagtavlorna och Guds önskan att folket skall bygga en boning (tempel/tabernakel) åt honom har fragmenterats och förändrats. Dessutom har det sprängts in en del helt nytt material i berättelsen.

Antiquities III 3-14	**Andra Mosebok**
Jethro besöker Mose. (Ant. III 3-4)	Jethro besöker Mose (2 Mos 18)
Mose går upp på Sinais berg. (Ant. III 5) Folket är rädda för åskan men lugnas av Mose som förmedlar den nåderika gudens budskap.	Mose går upp på Sinais berg (2 Mos 19)
Strålglansen från Mose ansikte (från Ant. III 5:3)	
Gud talar till folket och Mose skriver ner buden på två lagtavlor (Ant. III 5:5)	Gud förmedlar de tio buden till folket (2 Mos 20) **Folket är rädda för åskan och vågar inte lyssna direkt till Guds röst. Mose lugnar dem med att Gud sätter dem på prov för att de alltid skall frukta honom och inte synda. (2 Mos 20:19-20)**
Folket frågar efter fler lagar. (Ant. III 5:6)	Lagar räknas upp. (2 Mos 20:22-23:19)
	Guds maningar och löfte inför vandringen mot Kanaan. Han skall sända en ängel som vägledare och om de lyder honom kommer han att vara deras fienders fiende och deras motståndares motståndare. Gud skall ge dem landets invånare i deras våld och driva undan dem. Folket får inte sluta något förbund med dem eller deras gudar. (2 Mos 23:20-33)
	Förbundet bekräftas med blod på Sinai och Moses och de 70 går upp på berget. (2 Mos 24:1-10)
Mose går upp på Sinais berg igen, stannar på berget i 40 dagar och 40 nätter och kommer tillbaka och berättar att Gud vill att de skall bygga ett tabernakel och visar de två lagtavlorna. (Ant. III 5:7-8)	Herren beordrar Mose att gå upp på berget och ta emot stentavlorna och lagen och buden. Mose stannar där i 40 dagar och 40 nätter. (2 Mos 24:12-18)
Insamling till Guds boning. (Ant. III 6:1)	Insamling till Guds boning. (2 Mos 25:1-8)

Antiquities III 3-14	**Andra Mosebok**
Arkitekter utses: Besaleel och Aholiab	
Beskrivning av templet/Guds boning. (Ant. III 6:1-8) - Förgården - Tabernaklet - Templets tre delar - Arken med keruberna - Offerbordet som i Delfi - Lampstället - Rökelsealtaret med alla metallkärl - Karet som prästerna tvättar sina händer och fötter i - Bronsaltaret	Arken Offerbordet Lampstället Guds boning Kopparaltaret Förgården Oljan till lamporna
Beskrivning av prästernas och överstepräster nas kläder (Ant. III 7)	Prästdräkten (2 Mos 28)
Beskrivning av Aron som överstepräst (Ant. III 8) - Tempelskatt: varje man ger ½ shekel för underhåll av templet - Anvisningar för tillredning av smörjelse-olja och rökelse	Prästvigningen (2 Mos 29)
Beskrivning av hur offer skall göras (Ant. III 9)	Det dagliga offret (2 Mos 29:38-45)
	Rökelsealtaret Lösepenningen (tempelskatten omvandlad till lösen för liv vid mönstringen) Bronskaret (omvandling av metallkärlen vid rökelsealtaret) Lagen om att tvätta händer och fötter innan man går in i templet (2 Mos 30:18) Smörjelseoljan Rökelsen
	Hantverkare utses: Besalel och Oholiav
	Sabbatsbudet inskärps (2 Mos 31)
	Gud ger Mose lagtavlorna
	Guldkalven (2 Mos 32) - **Folket gör något förfärligt genom att gjuta en guld-kalv och förlustar sig. Herren blir vred och vill utrota dem men Moses lyckas blidka honom.** - **Moses slår sönder lagtavlorna i ilska när han ser tjurkalven och dansandet.** - **Herren beordrar leviterna att hugga ner 3000 av sina bröder, söner, vänner och grannar.**
	Order om uppbrott. (Jfr. 4 Mos 11)
	Förbundet sluts på nytt. Herren lovar att låta fädernas skuld drabba barnen i tredje och fjärde led och folket beordras att aldrig sluta förbund med andra grupper i landet och att riva ner alla andras altaren, krossa deras stenstoder och hugga ner deras Asherapålar. (2 Mos 34)
	Mose hugger ut nya lagtavlor (2 Mos 34)
	Strålglansen från Mose ansikte (från Ant. III 5:3)
	Sabbatsbudet inskärps igen. (2 Mos 35:1-3)

SKÄRPNING AV LAGEN OM ATT TVÄTTA HÄNDER OCH FÖTTER INNAN MAN GÅR IN I GUDS BONING

I Ant. III 8:2 finns en beskrivning av de metallkärl som skall finnas i templet som prästerna skall tvätta händer och fötter i. I den nya versionen Andra Mosebok har dessa kärl blivit till ett bronskar som skall användas för att tvätta händer och fötter innan man gå in i Guds hus. Om man inte gör det kommer man att dö!

> *Där skall Aron och hans söner tvätta sina händer och fötter. När de går in i uppenbarelsetältet skall de tvätta sig, annars kommer de att dö; likaså när de går fram till altaret för att göra tjänst och bränna eldoffer åt Herren. De skall tvätta händer och fötter, annars kommer de att dö. Detta skall*

vara en oföränderlig stadga för Aron och hans efterkommande genom alla släktled. (2 Mos 30:19-21)

Detta var alltså ursprungligen en lag för Aron och andra överstepräster, men om man vill vara säker på att inte drabbas av Herrens vred och dö är det nog bäst att alla troende tvättar sina händer och fötter innan de går in i Guds hus!

DET NYA BLODSFÖRBUNDET PÅ SINAIS BERG (HOREB)

Historien om hur Moses tog emot de tio buden har förändrats mellan den ursprungliga versionen i Antiquities och den version som vi numera kan läsa i Andra Mosebok. I ursprungsversionen i Antiquities gick Moses upp på berget, kom ner igen och berättade att Gud var nåderik och skulle tala till folket. När Gud talade till folket förmedlade han de tio buden och Moses skrev ner dem. Därefter gick Moses upp på berget igen och kom ner och berättade att de skulle bygga templet och visade de två stentavlorna med lagarna. Alla föreskrifter om hur templet skulle byggas och om kulten förmedlades därefter.

I den nya versionen i Tanak/GT förmedlas de tio buden direkt till folket. Därefter kommer ett avsnitt med lagar inspirerade av Hammurabis lag som i ursprungsversionen i Antiquities fanns i Mose avskedstal i Antiquities IV 8 och som också finns i en variant i 5 Mos 21 och framåt. Efter det förmedlas uppmuntrande ord till folket om hur Gud kommer att ge det nya landets invånare i deras våld och driva undan dem om folket lyder buden och inte sluter något förbund med de andra eller deras gudar. Därefter bekräftas förbundet med Herren som grundar sig på de nya lagarna med blod som Moses stänker på folket.

När Mose kom och underrättade folket om vad Herren hade sagt och om alla hans stadgar svarade alla med en mun: ”Allt vad Herren har sagt vill vi göra.” Sedan skrev Mose ner allt vad Herren hade sagt. Tidigt nästa morgon byggde Mose ett altare nedanför berget och reste tolv stenstoder för Israels tolv stammar. Därefter gav han några unga israeliter i uppdrag att offra brännoffer och slakta tjurar som gemenskapsoffer åt Herren. Mose tog hälften av blodet och hällde i skålar och hälften stänkte han på altaret. Så tog han förbundsakten och läste upp den för folket. De sade: ”Vi vill göra allt vad Herren har sagt och lyda honom.” Mose tog blodet, stänkte det på folket och sade: ”Med detta blod bekräftas det förbund som Herren har slutit med er på grundval av alla dessa befallningar.” (2 Mos 24:3-8)

I nästa steg kommer anvisningarna för tempelbygget och kulten, precis som i ursprungsberättelsen i Antiquities. Men efter det kommer en helt ny berättelse om hur folket gjorde en guldkalv som de dyrkade medan Moses var uppe på berget. När Moses kom ner från berget och såg guldkalven blev han så arg att han slog sönder de två lagtavlorna. Och Herren, Israels Gud, blev så oerhört förbittrad över detta fruktansvärda brott att han beordrade leviterna att utrota bröder, vänner, barn och grannar.

När Mose märkte att Aron hade släppt greppet om folket och utlämnat det åt motståndarnas förakt ställde han sig i porten till lägret och ropade: ”Alla som är på Herrens sida skall komma hit till mig!” Då samlade sig alla leviterna kring honom. Han sade till dem: ”Så säger Herren, Israels Gud: Spänn på er svärden och gå fram och tillbaka genom lägret från port till port och hugg ner bröder, vänner och grannar.” Leviterna gjorde som Mose hade sagt, och den dagen föll omkring 3 000 män av folket. Och Mose sade: ”I dag har ni blivit vigda åt Herren, ty ni har vänt er mot era egna söner och bröder. Därför vill Herren ge er sin välsignelse i dag.”

Nästa dag sade Mose till folket: ”Ni har begått en svår synd. Nu skall jag gå upp till Herren och försöka vinna försoning för er synd.” Och Mose gick tillbaka till Herren och sade: ”Detta folk har begått en svår synd, de har gjort sig en gud av guld. Om du ändå ville förlåta deras synd! Utplåna annars mitt namn ur din bok!” Herren svarade Mose: ”Den som har syndat mot mig skall jag utplåna ur min bok. Gå nu och led folket dit jag har sagt dig! Min ängel skall gå framför dig. Men den dag kommer då jag skall gå till rätta med dem för deras synd.” Så straffade Herren folket för att de hade gjort kalven, den som Aron gjorde. (2 Mos 32:25-35)

Historien om folkets fruktansvärda synd när de festade om med guldkalven och Herrens glödande vrede är inte speciellt logisk, men den är ändå en av de stora myterna i den judekristna kulturen. Det som är intressant sett ur min synvinkel är det totala paradigmskifte som sker här. Från att ha varit en nåderik och välvillig gud i ursprungshistorien i Antiquities, och antagligen även i den första versionen av Andra Mosebok, förvandlas de monoteistiska religionernas gud genom Simon Mackabeus revisionsarbete till ett schizofrent monster. Han förbjuder mord men befaller Moses och leviterna, de heliga prästerna, att

utrota tusentals av sina egna söner, bröder och grannar i en blodig mordexcess där mördarna som vänt sig mot sina egna har blivit vigda åt Herren som i en helig ceremoni. Gud är barmhärtig, nådig och förlåtande men samtidigt en svartsjuk och partisk gud som driver bort alla andra folk, uppmanar till massakrer och utkräver straff av oskyldiga barn och barnbarn intill fjärde led. Detta totalt destruktiva förhållande etableras för gott när förbundet mellan Gud och folket sluts på nytt när Moses hugger nya lagtavlor efter eländet med guldkalven.

> *Mose högg ut två stentavlor, likadana som de första. Tidigt nästa morgon gick han upp på Sinaiberget, så som Herren hade befallt, och han tog med sig de båda stentavlorna. Då steg Herren ner i ett moln. Mose ställde sig nära honom och åkallade Herren. Och Herren gick förbi honom och ropade: "Herren, Herren är en barmhärtig och nådig Gud, sen till vrede och rik på kärlek och trofasthet. Han håller fast vid sin kärlek mot tusenden, han förlåter synd och skuld och brist men lämnar inte den skyldige ostraffad utan låter straffet för fädernas skuld drabba barn och barnbarn intill tredje och fjärde led." Mose föll genast på knä, böjde sig till jorden och tillbad. Han sade: "Om jag har din gunst, Herre, så gå mitt ibland oss, fastän detta är ett styvnackat folk, och förlåt vår skuld och vår synd och gör oss till din egendom."*
>
> *Herren sade: "Jag sluter nu ett förbund med er. Inför hela ditt folk skall jag göra sådana under som inte har utförts i något land eller något folk. Hela det folk som du tillhör skall se hur överväldigande den gärning är som jag, Herren, utför med dig. Rätta dig efter det som jag befaller dig i dag. Jag skall driva bort amoreerna, kanaaneerna, hettiterna, perisseerna, hiveerna och jevuseerna för dig. Akta dig för att sluta förbund med invånarna i landet som du kommer till, så att de inte fångar er i en fälla. Ni skall riva ner deras altaren, krossa deras stenstoder och hugga ner deras asherapålar. Du skall inte tillbe någon främmande gud, ty Herrens namn är Den svartsjuke, han är en svartsjuk Gud. Du skall inte sluta förbund med invånarna i landet, ty då kommer du att äta av deras offer när de ägnar sig åt sin liderliga avgudadyrkan och offrar åt sina gudar och inbjuder dig. Och om du låter dina söner gifta sig med deras döttrar och deras döttrar ägnar sig åt sin liderliga avgudadyrkan, kommer de att förleda dina söner till avfall. Du skall inte gjuta några avgudabilder åt dig. (2 Mos 34:4-17)*

REVIDERADE BUD FRÅN EN GUD SOM LÅTER STRAFFET FÖR FÄDERNAS SYNDER DRABBA BARNEN INTILL FJÄRDE LED

Jag menar alltså att de tio grundläggande buden delvis förändrades i samband med revideringen av Moseböckerna. De tio buden i Andra och Femte Mosebok skiljer sig på flera punkter från den ursprungliga versionen i Antiquities III 5:5. De nya skrivningarna beskriver en svartsjuk, straffande och hämndlysten gud.

Antiquities III 5:5	**2 Mos 20 och 5 Mos 5**
The first commandment teaches us that there is but one God, and that we ought to worship him only.	Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig.
The second commands us not to make the image of any living creature to worship it.	Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild av någonting uppe i himlen eller nere på jorden eller i vattnet under jorden. Du skall inte tillbe dem eller tjäna dem. Ty jag är Herren, din Gud, en svartsjuk Gud, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led när man försmår mig men visar godhet mot tusenden när man älskar mig och håller mina bud.
The third, that we must not swear by God in a false matter.	Du skall inte missbruka Herrens, din Guds, namn, ty Herren kommer inte att lämna den ostraffad som missbrukar hans namn.
The fourth, that we must keep the seventh day, by resting from all sorts of work.	Tänk på att hålla sabbatsdagen helig. Sex dagar skall du arbeta och sköta alla dina sysslor, men den sjunde dagen är Herrens, din Guds, sabbat. Då skall du inte utföra något arbete, varken du eller din son eller din dotter, din slav eller din slavinna, din boskap eller invandraren i dina städer. Ty på sex dagar gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt vad de rymmer, men på den sjunde dagen vilade han. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och gjort den till en helig dag.
The fifth, that we must honor our parents.	Visa aktning för din far och din mor, så att du får leva länge i det land som Herren, din Gud, ger dig.
The sixth that we must abstain from murder.	Du skall inte dräpa.

Antiquities III 5:5	2 Mos 20 och 5 Mos 5
The seventh that we must not commit adultery.	Du skall inte begå äktenskapsbrott.
The eighth, that we must not be guilty of theft	Du skall inte stjäla
The ninth, that we must not bear false witness.	Du skall inte vittna falskt mot din nästa.
The tenth, that we must not admit of the desire of any thing that is another's.	Du skall inte ha begär till din nästas hus. Du skall inte ha begär till din nästas hustru eller hans slav eller hans slavinna, hans oxe eller hans åsna eller något annat som tillhör din nästa.

Jag gissar att den ursprungliga versionen av de tio buden i den hebreiska Bibeln hade samma utseende som de fortfarande har i Antiquities eftersom de var ett uttryck för den orfiska/pythagoreiska kulturen i Alexandria, Moses var ju bland annat Musaeus, grundaren av orficismen och Dionysos mysterium. Skillnaden mellan versionen i Antiquities och Tanak/GT kan tyckas försumbar, men det första budet säger i ursprungsversionen att det bara finns en enda högsta gud medan det i Tanak/GT säger att man inte får dyrka någon annan gud än den i Jerusalem.

DU SKALL INTE HA ANDRA GUDAR VID SIDAN OM MIG, GUDEN I JERUSALEM

Om det bara finns en enda högsta gud kan olika folk dyrka denna kraft under olika namn på olika platser på jorden, vilket var grunden i den hellenistiska synkretismen i Alexandria. Men det nya första budet säger att människor bara får dyrka guden i templet i Jerusalem. Tilläggen i det andra och tredje budet gör guden i Tanak/GT till en svartsjuk och straffande gud, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led. Det ursprungliga förbudet att använda Guds namn för att svära eder har ändrats till att Gud straffar dem som missbrukar hans namn. Folket uppmanades nu istället att svära eder vid Herrens din Guds namn (5 Mos 6:13).

DU SKALL INTE GÖRA DIG NÅGON BILDSTOD ELLER AVBILD AV NÅGONTING

I det andra budet sägs att man inte får göra några gudabilder och att guden i Jerusalem är en svartsjuk gud, men denna svartsjuka har närmast att göra med det första budet. Mackabéernas nya folk får inte dyrka andra gudar, alla deras offer och all deras trohet måste riktas mot guden i Jerusalem och hans ställföreträdare där. Lyder de hans lagar kommer allt att gå dem väl men om de bryter mot dem och offrar till andra gudar kommer de att förintas. I 5 Mos 4 ges ett exempel på detta genom en referens till historien i 4 Mos 25 om de israelitiska männen som började dyrka Baal-Pegor och hur Herren utplånade stora delar av folket genom en hemsökelse som inte kunde stoppas förrän förbrytarna dödades.

Temat från första budet med att man inte får ha andra gudar vid sidan av Herren fortsätter i det andra budet som förbjuder dyrkan av avbilder av gudar. Förbudet förtydligas i Femte Mosebok där folket varnas för att göra sig avbilder när de kommer till det utlovade landet. Om de gör det kommer de att utrotas och skingras bland folken.

> *Akta er då för att glömma det förbund som Herren, er Gud, har slutit med er, så att ni gör er en bildstod, en avbild av något som Herren, din Gud, har förbjudit dig att avbilda. Ty Herren, din Gud, är en förtärande eld, en svartsjuk Gud. Om ni efter att ha fått barn och barnbarn och blivit hemmastadda i landet gör något så förfärligt som att tillverka en bildstod av vilken gestalt det vara må och sålunda gör det som är ont i Herrens, din Guds, ögon och väcker hans vrede, då tar jag i dag himmel och jord till vittnen på att ni snart skall utrotas från det land ni tar i besittning när ni går över Jordan. Ni får inte leva länge där, ni kommer att gå under. Herren skall skingra er bland folken, och bara några få av er skall leva kvar hos de främmande folk dit Herren driver bort er. Där kommer ni att tjäna gudar som är tillverkade av människohänder, gudar av trä och sten som varken kan se eller höra, äta eller lukta. (5 Mos 4:23-28)*

DÖDA ALLA SOM DYRKAR ANDRA GUDAR OCH SLUT INGA FÖRBUND MED DEM

Förbudet att dyrka andra gudar som symboliserades med stenstoder, gudabilder eller asherapålar förtydligades alltså kraftfullt i den revidering som gjordes av Moseböckerna. Folket fick inte ingå förbund med de folk i området som dyrkad andra gudar än guden i

Jerusalem och inte sluta förbund med dem eller knyter släktskapsband med dem. De skulle i stället förinta dem. Precis samma budskap som finns i beskrivningen av det nya förbundet med den svartsjuke guden i Andra Mosebok (s 103) finns också i 5 Mos 7:1-6. I Femte Mosebok är Herrens krav ytterligare förtydligade. Man skall döda alla, till och med sin egen bror, son eller den kvinna man älskar, som försöker förleda en till att dyrka sådana gudar som de omgivande folken dyrkar.

> *Om din egen bror, din son eller din dotter eller kvinnan i din famn eller din närmaste vän i hemlighet söker förleda dig och övertala dig att tjäna andra gudar, som varken du eller dina fäder har lärt känna, sådana gudar som folken omkring er dyrkar, nära eller fjärran, från jordens ena ände till den andra, då skall du inte ge efter eller lyssna till en sådan person. Visa ingen förskoning eller barmhärtighet. Skydda honom inte utan ta hans liv. Du skall själv vara den förste som lyfter handen för att döda honom, och sedan skall hela folket göra på samma sätt. Du skall stena honom till döds, därför att han försökte locka dig bort från Herren, din Gud, som har fört dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret. Hela Israels folk skall känna fruktan när de hör om detta, och sedan skall ingen göra något så ont hos dig.*
>
> *Skulle du om någon av de städer som Herren, din Gud, ger dig att bo i få höra att ondsinta män ur ditt folk har förlett invånarna och övertalat dem att tjäna andra gudar, som du inte känner, skall du noga undersöka detta, göra efterforskningar och anställa förhör. Om det verkligen är sant att något så skändligt har skett i ditt folk skall du hugga ner stadens invånare med svärd, du skall viga staden och alla som finns där åt förintelse. Också djuren skall huggas ner. Samla på torget allt du tar som byte, och bränn staden och allt byte som ett heloffer åt Herren, din Gud. Den skall förbli en ruinhög för all framtid och får aldrig byggas upp igen. Ingenting som har vigts åt förintelse får bli kvar i din ägo. Så stillas Herrens glödande vrede, han förbarmar sig över dig och gör dig i sin barmhärtighet till ett talrikt folk, så som han med ed lovade dina fäder, därför att du lyssnar till Herren, din Gud, håller alla hans bud, som jag i dag ger dig, och gör det som är rätt i Herrens, din Guds, ögon. (5 Mos 13:6-18)*

BORTTAGNING AV BUDET OM KORSFÄSTNING AV HÄDARE EFTERSOM JONATHAN HADE KORSFÄSTS

I Antiquities IV 8:6 finns ett bud som säger ”Den som hädar Gud skall stenas, hängas upp på ett träd hela dagen och begravas på ett vanhedrande och obemärkt sätt”. Detta motsvaras av ett bud i 5 Mos 21:

> *Om någon döms till döden för ett brott och avrättas och du hänger upp honom på en påle, får hans lik inte hänga kvar på pålen över natten. Du måste begrava honom samma dag, ty den som hängs upp är förbannad av Gud, och du får inte besudla det land som Herren, din Gud, vill göra till din egendom. (5 Mos 21:22-23)*

Det finns dock en ganska stor skillnad mellan Antiquities och Tanak/GT. Det specifika brottet som beskrivs i ursprungstexten, och som skall straffas med korsfästning, är hädelse av Gud, medan det i Tanak/GT är vilket brott som helst. Det skulle kunna vara en slumpmässig skillnad som uppkom vid översättningen från grekiska till hebreiska, men jag tror att det faktiskt är en medveten förändring som skapades i samband med Simons Mackabeus revidering av Tanak/GT.

En liknande förändring har nämligen skett i samband med berättelsen om Kyros återupprättande av kulten i Jerusalem efter fångenskapen i Babylonien, vilket enligt Antiquities skedde på grund av att han blev så imponerad över att profeten Jesaja hade namngivit honom i sin profetia. Om han var i stånd att skapa så mäktiga profetior var guden i Jerusalem med alla säkerhet ”God Almighty”, den högste, allsmäktige, guden. I Antiquities XI 1:3 berättas det om ett brev som Kyros därför skrev till ståthållarna i Syrien där han befallde att prästerna skulle offra enligt Mose lagar i templet i Jerusalem. Men de som inte lydde detta påbud skulle hängas upp på ett kors och deras ägodelar skulle tillfalla kungen. I Tanak/GT finns de allra första orden i inledningen till detta brev bevarat i 2 Krön 36:22-23, men hela resten av brevet är försvunnet. I Kyros brev var brottet som straffades med korsfästning alltså uttryckligen att man inte offrade enligt Mose lagar i templet i Jerusalem, och därmed hädade Gud.

Min gissning är att Simon Mackabeus valde att offra Kyros ståtliga edikt för att kunna bli av med kopplingen mellan brott mot Gud och korsfästning. Anledningen till detta skulle kunna vara att hans bror Jonathan hade blivit korsfäst av den seleukidiske härskaren Tryp-

hon (s 94). Jag tror att historien i Psalm 22 om den helige som blev korsfäst och förödmjukad handlade om Jonathan Mackabeus (s 226). Mackabéerna hade ju fört fram sig själva som de ledare för det utvalda folket som hade förutsagts av profeter som Daniel och Jesaja, och därifrån var steget inte långt till att börja tolka allt som hände dem som gudomliga ingripanden. Det faktum att Jonathan hade varit överstepräst i Jerusalem och att han hade blivit korsfäst, och att korsfästning var brottet för hädelse mot Gud och att man inte hade lytt Mose lagar och offrat på rätt sätt, gjorde att man kunde dra slutsatsen att han hade straffats av Gud för dessa brott genom att han blev korsfäst. Därför rensades dessa skrivningar bort i samband med Simons revideringsarbete.

SKÄRPNING AV SABBATSBUDET

Även det fjärde budet har fått större tyngd i den nya versionen av de tio buden. Uppenbarligen hade de mackabeiska härskarna problem med att få folket att lyda sabbatsbudet. Sabbatsbudet dyker faktiskt upp redan innan Moses har tagit emot de tio buden i samband med att folket får vaktlar och manna i öknen: Men de får inga vaktlar och ingen manna på sabbaten, utan måste laga till det som skall ätas på den sjunde dagen redan dagen innan (2 Mos 16:21-30). Detta omnämnande av sabbaten i samband med vaktlarna och mannan finns inte i Antiquities.

Sedan fick ju Moses lagen om att hålla sabbatsdagen helig bland de tio buden, men trots att Moses just hade tagit emot de tio buden, där det fjärde budet är sabbatsbudet, skärps sabbatsbudet i både 2 Mos 31 och 2 Mos 35. I 2 Mos 31 får folket veta att de kommer att utstötas ur sitt folk och straffas med döden om de arbetar på sabbaten. I 2 Mos 35 upprepas dödsstraffet för sabbatsbrott och lagen skärps genom att det till och med blir förbjudet att göra upp eld på sabbatsdagen. Detta bud innebar att man inte kunde laga mat utan var tvungen att ta sig till templet om man ville ha lagad mat.

Hela kapitel 15 i Fjärde Mosebok verkar vara ett senare tillägg om man jämför med vad som finns i Antiquities. Efter påbud om olika mat- och dryckesoffer samt en lag om offer för ouppsåtliga synder dyker behovet att lyfta fram sabbatsbudet upp igen. I en sedelärande berättelse i 4 Mos 15:32-36 berättas det hur en man under ökenvandringen med Moses ertappades med att samla ved på sabbatsdagen. Herren dömde honom genast att stenas till döds för denna dödssynd.

> *Herren sade till Mose: Mannen skall straffas med döden. Hela menigheten skall stena honom utanför lägret. Menigheten förde honom utanför lägret och stenade honom till döds, så som Herren hade befallt Mose. (4 Mos 15:35-36)*

Det har alltså lagts ner en hel del möda på att lyfta fram sabbatslagen i det revideringsarbetet som gjordes av Simon Mackabeus, men det stora intresset för sabbatslagen från mackabéernas sida hade säkert inte något att göra med en omsorg om att folket inte skulle slita ut sig. I stället handlade det nog om att de mackabeiska prästerna i templet i Jerusalem skulle ha sin beskärda del varje vecka, och om folket struntade i det och i stället skötte sitt arbete blev mackabéerna utan.

EN NY OFFER-OCH HÖGTIDSKALENDER

Det finns en utveckling av offer- och högtidskalendern i Tanak/GT. I Antiquities III 10 finns den första beskrivningen av högtider och offer som skapades i Alexandria enligt förebild från den offerkalender som de hellenistiska härskarna tillämpade (s 48).

I 3 Mos 23 finns den översatta beskrivningen av högtiderna. Här ligger den, precis som den borde, i en logisk sekvens av information som helt speglar strukturen i Antiquities III. I båda böckerna föregås kalendern av beskrivningar av hur prästerna skall offra och offrens beskaffenhet (Ant. III 9 resp. 3 Mos 22.). Detta säger mig att 3 Mos 23 är den ursprungliga offerkalendern som skapades när mackabéernas nya historia översattes till det nya folkets

språk. Innehållet i 3 Mos 23 återspeglar också innehållet i Antiquities III, även om ordningen på offerfesterna är något omkastad.

I samband med översättningen blev också tabernakelfesten som enligt Antiquities III 10:4 var en högtid när man satte upp tält (tabernakel) i sina hem för att värma sig inför vinterns ankomst och gick i processioner med kvistar av myrra, palmer och andra gröna växter, omgjord till en fest där man byggde sig en lövhydda som man bodde i en vecka. Den ursprungliga festkalendern innehåller följande offer och större fester:

- Dagligt offer morgon och kväll
- Sabbatsoffer var sjunde dag
- 10:e dagen i sjunde månaden: fasta och syndoffer i form av två ”syndabockar”
- 15:e dagen i sjunde månaden: tabernakelfesten (lövhyddohögtiden, 8 dagar)
- 14:e dagen i månaden Nisan: aftonfesten till åminnelse av övergången
- 15:e dagen i månaden Nisan: det osyrade brödets fest till minne av mannan i öknen (7 dagar)
- 16:e dagen i månaden Nisan: offra första skörden av säd
- 7 veckor efter festen för övergången: veckohögtiden (pingst).

Förutom det dagliga offret och veckooffret hade alltså kalendern sex större högtider: försoningshögtiden för alla synder med fasta, tabernakelfesten, övergången, det osyrade brödets högtid, den första skörden och veckohögtiden.

Den nya kalendern i 4 Mos 28 och 29 innehåller samma fester som finns i 3 Mos 23, men dessutom har det tillkommit en offerfest vid varje ny månad och nya offer på den andra, tredje, fjärde, femte och sjätte dagen. Dessutom är det som skall offras betydligt utökat med krav på mjöl, olja, vin och massor av tjurar under den andra till sjätte dagen. Man kan kanske tycka att det låter trevligt med så många högtider och fester, men om man betänker att detta egentligen var ett sätt att driva in skatt, att folk var tvungna att ta sig till Jerusalem vid varje högtid och att de dessutom inte fick arbeta under dessa dagar, förstår man att den nya kalendern var helt orealistisk. Denna kalender verkar ursprungligen ha varit en separat text som i något skede har förts samman med resten av Fjärde Mosebok.

DE TRE NYA HÖGTIDERNA

En variant av den ursprungliga offerkalendern finns i Femte Mosebok 16:1-16. Denna kalender innehåller bara tre högtider som alla skall firas i Jerusalem. Festen till minne av övergången, som ursprungligen bara varade en afton, och den direkt efterföljande osyrade brödets högtid har slagits samman och utgör nu den nya påsken. Den andra offerfesten, som enligt Antiquities skulle firas sju gånger sju veckor senare, kallas här veckohögtiden. Den tredje obligatoriska offerfesten i den nya kalendern är lövhyddefesten som nu skall firas när skörden är bärgad. Den storvulna offerkalendern som skapades i Alexandria har ersatts av en mer realistisk kalender, skapad av Simon Mackabeus som behövde ha en kalender i Mose lag som motsvarade verkligheten i landet.

OFFRET AV DEN FÖRSTA SKÖRDEN ERSÄTTS MED ATT DET FÖRSTFÖDDA AV ALLT HELGAS TILL HERREN

Den första skördens högtid förvann alltså ur Simon Mackabeus nya högtidskalender. Men i stället tillhör allt förstfött nu Herren.

> *Herren talade till Mose: Jag har själv skilt ut leviterna från de andra israeliterna i stället för allt förstfött bland dem, det som först kommer ur moderlivet; leviterna skall tillhöra mig. Allt förstfött tillhör mig. Den gången då jag dräpte alla förstfödda i Egypten helgade jag åt mig allt förstfött bland israeliterna, bland både människor och boskap; det tillhör mig. Jag är Herren. (4 Mos 3:11-13)*

Allt förstfött tillhör alltså Herren. Men han har överlåtit det och alla andra offergåvor till Aron och hans efterföljare, alltså översteprästen Simon Mackabeus och hans ättlingar, för evig tid.

Herren sade till Aron: Jag överlåter åt dig ansvaret för de offergåvor som lämnas åt mig, för alla israeliternas heliga gåvor. Jag ger dem åt dig och dina söner som en förmån, som er oföränderliga rättighet. Detta skall tillhöra dig av det högheliga, av eldoffren: Alla deras gåvor, alla matoffer, syndoffer och skuldoffer de erlägger åt mig, skall vara din och dina söners högheliga andel. Du skall äta dem som det anstår högheliga ting. Bara män får äta av dem. De skall vara heliga för dig.

Detta skall också tillhöra dig: Det som lyfts upp av israeliternas gåvor, alltså alla deras lyftoffer, ger jag åt dig och dina söner och döttrar som er oföränderliga rättighet. Var och en i din familj som är ren får äta av detta. Det första av skörden, allt det bästa av olja och allt det bästa av vin och säd som de ger åt Herren, ger jag åt dig. Förstlingsgåvorna av allt som odlas i landet, de som frambärs åt Herren, skall tillhöra dig. Var och en i din familj som är ren får äta av detta. Allt i Israel som har vigts åt Herren skall tillhöra dig.

Det första som kommer ur moderlivet och bärs fram åt Herren skall tillhöra dig, vilken levande varelse det än gäller, människa eller djur. Men en förstfödd människa skall friköpas, och ett förstfött orent djur skall också friköpas. De skall friköpas till fastställt värde när de är en månad gamla: fem siklar silver efter tempelvikt, dvs. 20 gera per sikel. Men förstfödda djur bland nötboskap, får eller getter kan inte friköpas, de är heliga. Blodet från dem skall du stänka på altaret, och fettet skall du bränna som ett eldoffer, en lukt som gör Herren nöjd. Köttet skall tillhöra dig, liksom bringan som har lyfts upp och det högra låret. Alla heliga gåvor som israeliterna offrar åt Herren ger jag alltså åt dig och dina söner och döttrar som er oföränderliga rättighet. Detta är ett saltförbund med oföränderlig giltighet inför Herren, för dig lika väl som för dina efterkommande. (4 Mos 18:8-19)

Det här var ju ett fantastiskt bra upplägg för en säker inkomstkälla för mackabéerna. Man skulle ha det bästa av det första av all boskap och skörd, och dessutom fick man pengar för alla förstfödda människor och för alla förstfödda djur som hade något fel.

PÅSKEN OCH DET OSYRADE BRÖDETS HÖGTID

Herrens rätt till alla förstfödda härstammar alltså enligt Simons reviderade lag från Egyptens tionde plåga, när allt förstfött i landet dödades av hebréernas gud. Denna historia finns i 2 Mos 12, där som av en händelse också grunden för det osyrade brödets högtid och stadgan för påskoffret finns. Denna del av berättelsen saknas däremot i ursprungsberättelsen i Ant. II 14:6, där finns i stället ett senare tillägg som berättar om påsken i allmänna ordalag. I Mos 12 beskrivs bakgrunden till det osyrade brödet och påsken på följande sätt.

Herren sade till Mose och Aron i Egypten: ”Denna månad skall inleda raden av månader; den skall för er vara årets första månad. Säg till Israels menighet att varje familjefar den tionde i denna månad skall ta ett lamm eller en killing, ett djur för varje hushåll. Men om hushållet är för litet för ett helt djur skall husfadern och hans närmaste granne tillsammans ta ett djur, alltefter antalet personer; ni skall göra beräkningen med hänsyn till vad var och en äter. Djuret skall vara felfritt, årsgammalt och av hankön och tas från fåren eller från getterna. Ni skall spara det till den fjortonde dagen i denna månad; då skall hela Israels församlade menighet slakta det mellan skymning och mörker.

Man skall ta av blodet och stryka på båda dörrposterna och på tvärbjälken i de hus där man äter det. Köttet skall ätas samma natt; det skall vara stekt över eld och det skall ätas med osyrat bröd och beska örter. Ni får inte äta något av köttet rått eller kokat i vatten, utan det skall vara stekt över eld, med huvud, fötter och innanmäte. Ingenting får lämnas kvar till morgonen; om något då är kvar skall ni bränna upp det. Vid måltiden skall ni ha kläderna uppfästa, skor på fötterna och stav i handen. Ät i hast. Detta är Herrens påsk. Den natten skall jag gå fram genom Egypten och döda allt förstfött i landet, både människor och boskap, och alla Egyptens gudar skall drabbas av min dom – jag är Herren. Men blodet skall vara ett tecken på husen där ni bor. När jag ser blodet skall jag gå förbi, och det förödande slaget skall inte träffa er när jag slår Egypten.

Den dagen skall vara en minnesdag för er. Ni skall fira den som en Herrens högtid; i släkte efter släkte skall det vara en oföränderlig ordning att ni firar den. I sju dagar skall ni äta osyrat bröd. Redan den första dagen skall ni skaffa bort all surdeg ur era hus, ty var och en som äter något syrat bröd från den första till den sjunde dagen skall utstötas ur Israel. Den första dagen skall ni hålla en helig sammankomst, liksom också den sjunde dagen. Inget arbete får utföras under de dagarna, utom det som är nödvändigt för att alla skall få äta; endast detta får göras. Ni skall fira det osyrade brödets högtid, därför att det var just den dagen som jag förde era härar ut ur Egypten. I släkte efter släkte skall det vara en oföränderlig ordning att ni firar denna dag. Från kvällen den fjortonde dagen i första månaden till kvällen den tjugoförsta dagen skall ni äta osyrat bröd. Under sju dagar får ingen surdeg finnas i era hus, ty var och en som äter syrat bröd skall utstötas ur Israels menighet, vare sig han är invandrare eller infödd. Syrat bröd skall ni inte äta; var ni än bor skall ni äta osyrat bröd.”

Mose kallade samman alla de äldste i Israel och sade: ”Gå och hämta var sitt lamm åt era familjer och slakta det som påskoffer. Tag sedan en knippa isop och doppa den i skålen med blodet och stryk lite av blodet på tvärbjälken och de båda dörrposterna. Ingen av er får gå ut genom dörren i sitt hus innan det blir morgon. Herren skall gå fram genom landet och hemsöka egypterna. Men när han ser blodet på tvärbjälken och de båda dörrposterna skall han gå förbi dörren och inte låta Förgöraren gå in i era hus för att döda er. Dessa regler skall gälla för er och era barn i all framtid. När ni kommer till det land som Herren har lovat att skänka er skall ni hålla fast vid detta bruk. Och när era barn frågar er: Vad betyder detta bruk? skall ni svara: Det är ett påskoffer åt Herren; när han dödade egypterna gick han förbi israeliternas hus och skonade våra hem.” Då föll folket ner och tillbad. Sedan gick israeliterna och gjorde allt det som Herren hade befallt Mose och Aron.

Vid midnatt dräpte Herren alla förstfödda i Egypten, den förstfödde sonen till farao på tronen lika väl som den förstfödde sonen till fången i fängelsehålan, och även allt förstfött bland boskapen. … Så tog israeliterna degen, innan man hunnit syra den, svepte sina mantlar om baktrågen och bar dem på axeln. … Israeliterna bröt upp från Ramses mot Suckot, ungefär 600 000 män till fots, förutom kvinnor och barn. En mängd löst folk gick med dem, och därtill väldiga hjordar av får och kor. Av degen som de hade med sig från Egypten bakade de osyrade brödkakor. De hade inte hunnit syra degen, eftersom de drevs ut ur landet så hastigt att de inte kunde vänta, och inte heller hann de göra i ordning någon proviant.

Israeliterna hade bott i Egypten i 430 år. Just denna dag, då 430 år hade gått, drog alla Herrens härar ut ur Egypten. Det var den natt då Herren vakade för att föra dem ut ur Egypten. Den natten är Herrens, den natten skall alla israeliter vaka, släkte efter släkte.

Herren sade till Mose och Aron: ”Detta är stadgan för påskoffret: Ingen utlänning skall äta av det, men en slav som har köpts för pengar får äta av det, om han först har blivit omskuren. Ingen som tillfälligt bor hos er och ingen daglönare får äta av det. Allt skall ätas i ett och samma hus; inget av köttet får föras ut ur huset och inget ben får krossas. Hela Israels menighet skall göra så. Om någon invandrare som bor hos dig vill fira påsk till Herrens ära måste alla manliga medlemmar av hans familj omskäras. Sedan kan han delta i högtiden, och då skall han räknas som en infödd. Men ingen oomskuren får äta av påskoffret. Samma lag skall gälla för den infödde och för invandraren. (2 Mos 12:29-49)

Påsken skapades alltså som en kombination av festen till minne av övergången och det osyrade brödets högtid som kom dagen efter. Och det är klart att det var något att fira, att man hade ett blodsförbund med Herren som gjorde att han skonade ens eget hus när alla andra drabbades. Samtidigt blev sammanhanget inte helt solklart, påsken hade ju tidigare kallats ”övergången” (passover). I Ant. II 14:6 funderar också den person som långt senare kommenterade i den gamla historien från Alexandria över varför högtiden kallas ”passover” (övergången) och han kommer fram till att det beror på att Herren hoppade över hebréerna och i stället skickade plågorna på egyptierna.

FESTEN EFTER ÖVERGÅNGEN (PÅSKEN) OCH MIRJAMS FÖRNEDRING

Min teori är att den ursprungliga festen vid övergången (påsken) firades när Moses helt magiskt hade delat havet och hebréerna hade gått torrskodda över det medan egyptiernas alla kämpar dränktes. I Antiquities II 16:4 berättas hur hebréerna var helt överlyckliga över sin räddning och över att Gud så tydligt var deras beskyddare. Därför festade de om hela natten med att sjunga hymner och glädja sig. Moses komponerade till och med en tacksägelsesång på hexameter.

I 2 Mos 15 beskrivs också denna fest och Mose segersång återges till och med. Här sägs också att Mirjam, som var Mose och Arons syster och hade profetisk gåva, spelade på sin tamburin och ledde alla de andra kvinnorna i sången och dansen. Den här delen, om Mirjams profetiska gåva och ledande ställning finns tyvärr inte bevarad i Antiquities. Däremot finns som jag skrev tidigare Mirjams roll i räddningen av Moses som barn och hennes storslagna begravningsceremoni (s 20) bevarade i Antiquities. Mirjam var även hustru till Hur som var en viktig medarbetare till Moses och farmor till tempelarkitekten Besaleel (Besalel i Tanak/GT). Mirjam var alltså, tillsammans med sina bröder Moses och Aron, det tredje av de heliga syskonen. Hennes betydelse var en återspegling av prästinnornas betydelse som förmedlare av gudomlig kraft i de gamla gudinnekulterna.

Kanske är Mirjams centrala roll i festen efter övergången också nyckeln till varför man i samband med Simons revidering gjorde om högtiden till åminnelse av övergången av havet efter uttåget från Egypten till att bli en högtid åminnelse av Herrens hänsynslösa utrotning

av allt förstfött i Egypten, symboliserad av slakten och det färska blodet som smetades på hebréernas dörrposter. Mirjams namn togs bort i samband med historien om Mose barndom, men man glömde tydligen bort att rensa bort henne i 2 Mos 15.

HERREN STRAFFAR MIRJAM MED SPETÄLSKA

Däremot har man lagt till en historia om hur Herrens blir vred på Mirjam och Aron och hur han straffar Mirjam med spetälska. Bakgrunden var att Mirjam och Aron menade att Moses inte var den enda som Herren talade till, utan att också de själva hade profetisk förmåga. Herren steg ner och talade direkt till Aron och Mirjam och talade om att det minsann bara var till Moses som han talade direkt, öga mot öga.

> *Folket bröt upp från Kivrot Hattaava och tågade till Haserot. Medan de var där började Mirjam och Aron att klandra Mose för hans kushitiska hustru; han hade nämligen tagit sig en hustru från Kush. De sade: ”Är Mose den ende som Herren talar till? Han talar väl till oss också.” Och Herren hörde det. Men Mose var en mycket ödmjuk människa, ödmjukare fanns inte på jorden. Plötsligt sade Herren till Mose, Aron och Mirjam: ”Gå ut till uppenbarelsetältet, alla tre!” Och alla tre gick dit. Herren steg ner i en molnpelare, ställde sig vid ingången till tältet och kallade på Aron och Mirjam. De båda steg fram, och han sade:*
>
> *”Lyssna till Herrens ord:*
> *Finns det en profet ibland er visar jag mig för honom i syner, talar jag till honom i drömmar.*
> *Inte så med min tjänare Mose: honom har jag anförtrott hela mitt hus. Till honom talar jag öga mot öga, öppet, inte i gåtor. Han skådar Herrens gestalt. Hur kan ni vara så djärva att ni klandrar min tjänare Mose?”*
>
> *Herrens vrede flammade mot dem, och han lämnade dem. Men när molnet höjde sig från tältet hade Mirjam blivit vit som snö av spetälska. Aron vände sig mot henne, och när han såg att hon blivit spetälsk sade han till Mose: ”Nåd, herre! Straffa oss inte för den synd som vi var dåraktiga nog att begå. Låt henne inte bli som ett dödfött foster, som är halvt förruttnat när det kommer ut ur moderlivet.” Då ropade Mose till Herren: ”Nej, nej, gör henne frisk igen!” Herren svarade honom: ”Om hennes far hade spottat henne i ansiktet hade hon fått sitta med sin skam i sju dagar. Nu skall hon i sju dagar hållas utestängd från lägret. Sedan får hon släppas in igen.” Mirjam hölls alltså utestängd från lägret i sju dagar. Och folket bröt inte upp förrän Mirjam hade släppts in igen. (4 Mos 11:35-12:15)*

Mirjam drabbas alltså av spetälska, det mest orena som finns i Tanak/GT, och liknas också vid ett dödfött foster som är halvt förruttnat när det kommer ut. Herren säger att hennes straff motsvarar att hennes far skulle spotta henne i ansiktet, då hade hon fått sitta med sin skam i sju dagar. Nu skall hon i stället stötas ut ur lägret i sju dagar.

I Antiquities III 4:6 berättas det om hur Mirjam dog och hur hon begravdes på berget Sin där man höll en offentlig begravning av henne till stora kostnader. Efter att folket hade sörjt i trettio dagar utfördes en reningsceremoni med offer av en röd kviga. Man brände kvigan och lade dyrbart cederträ, isop och scharlakansrött ylle på elden. Därefter samlades askan ihop och användes till att tillverka reningsvatten.

I Fjärde Mosebok 19 har man lagt beskrivningen av den röda kon och reningsvattnet *före* berättelsen om Mirjams död i nästa kapitel. Denna storslagna sorgeceremoni får därmed ingen anknytning till henne och inte heller berättar man att hela folket sörjde henne i trettio dagar och att Moses ställde till med en offentlig begravning till stora kostnader. Hon blir inte ens begravd på ett högt berg, utan i Kadesh. Begravningen på berget påminde förstås för mycket om andra kulter som ofta hade sina heliga platser på höga berg. I Femte Mosebok drar man åter fram Herrens straffdom mot Mirjam som blev spetälsk.

> *Vid fall av spetälska måste du vara mycket noga med att följa alla anvisningar som de levitiska prästerna ger. Vad jag har befallt dem skall ni troget följa. Kom ihåg vad Herren, din Gud, gjorde med Mirjam på er väg, när ni drog ut ur Egypten. (5 Mos 24:8-9)*

Det nya folkets historia skapades av män för män och det var naturligtvis det normala för den tiden. Men genom att Mirjams viktiga roll utplånades och hon blev förnedrad och dömd som olydig och oren, blev de monoteistestiska religionernas grundval i form av Tanak/GT ännu mer snedvriden. Kampanjen mot Mirjam är också en del i den uttalade fientlighet mot andra kulter som finns i Femte Mosebok. Man skulle ha en enda plats för gudstjänsten och denna plats var i templet i Jerusalem. Där regerade de manliga överste-

prästerna och folket skulle noga akta sig för att gå till platser där andra grupper hade prästinnor och dyrkade gudinnan Ashera och andra traditionella gudar.

Förstör alla andra kultplatser, ni får bara offra i Jerusalem

Detta är de stadgar och föreskrifter som ni troget skall följa i det land som Herren, dina fäders Gud, har gett dig att ta i besittning. Följ dem så länge ni lever på jorden. Förstör alla de platser där folken ni fördriver har dyrkat sina gudar, på höga berg och kullar och under alla grönskande träd. Bryt ner deras altaren, krossa deras stenstoder, bränn deras asherapålar och hugg sönder deras gudabilder – utplåna deras namn från dessa platser.

När ni dyrkar Herren, er Gud, skall ni inte göra som de utan uppsöka den plats som Herren, er Gud, väljer ut hos någon av era stammar och gör till hemvist för sitt namn, där det skall bo. Dit skall du gå, och dit skall ni föra era brännoffer och slaktoffer, era tionden och offergärder, era löftesoffer och frivilliga offer liksom kornas och fårens förstfödda. … Akta dig för att offra dina brännoffer på vilken plats som helst. Bara på den plats som Herren, din Gud, väljer ut hos en av dina stammar får du offra dina brännoffer, och där skall du utföra allt vad jag ålägger dig. (5 Mos 12:1-14)

En liten rest av Mirjams jämlikhet med Moses och Aron finns dock kvar i profeten Mikas bok. Den som skrev den hade uppenbarligen inte blivit upplyst om Mirjams degradering, eller också hade den ännu inte gjorts när Mikas bok skapades.

Jag förde dig ut ur Egypten och befriade dig ur slavlägret. Jag sände Mose, Aron och Mirjam för att leda dig. (Mik 6:4)

DÖDA ALLA PROFETER

Budskapet i Tanak/GT är mycket motsägelsefullt när det gäller profeternas roll. Mirjam och Aron blev ju uppläxade av Herren i 4 Mos 12. Herren sa att det bara fanns en profet som han hade anförtrott hela sitt hus till och det var Mose, och han lät sin vrede flamma mot Aron och Mirjam (s 110). Men i kapitlet precis före berättelsen om Mirjam och Arons uppläxning för att de också ville vara profeter finns berättelsen om hur de sjuttio äldste fick del av anden som vilade över Moses och greps av profetisk hänryckning, och hur Moses önskar att hela folket vore profeter.

Mose gick ut och talade om för folket vad Herren hade sagt. Han samlade sjuttio av folkets äldste och lät dem ställa sig kring tältet. Då steg Herren ner i molnet och talade till honom. Han tog av anden som vilade över Mose och gav åt de sjuttio äldste. När anden kom över dem greps de av profetisk hänryckning, för första och enda gången.

Två män – den ene hette Eldad, den andre Medad – hade stannat kvar i lägret. Anden kom också över dem, ty de hörde till de utvalda men hade inte gått ut till tältet, och nu greps de av profetisk hänryckning inne i lägret. En pojke sprang bort till Mose och talade om att Eldad och Medad profeterade i lägret. Josua, Nuns son, som hade tjänat Mose från ungdomen, vände sig då till honom och sade: ”Hejda dem, herre!” Men Mose svarade: ”Blir du kränkt på mina vägnar? Om ändå hela Herrens folk vore profeter! Om Herren ändå ville låta sin ande komma över dem alla!” Sedan återvände Mose till lägret tillsammans med Israels äldste. (4 Mos 11:24-30)

Berättelsen om hur både de sjuttio äldste och Eldad och Medad greps av profetisk hänryckning finns inte med i Antiquities. Eldad och Medad nämns inte heller i något annat sammanhang i Tanak/GT och de sjuttio äldste nämns bara på ett enda annat ställe, i 2 Mos 24. Där sägs det att de sjuttio äldste måste tillbe på avstånd, endast Moses får närma sig Herren. Det här andra textstället där de sjuttio nämns är en del av de reviderade historien om mottagandet av lagen på berget Sinai som jag påstår skedde på Simon Mackabeus uppdrag. Det finns också en fortsättning på Simons arbete med profeternas roll i kapitel 13 i Femte Mosebok. Där sägs att man inte skall lyssna på drömskådare och profeter utan döda dem.

Alla de föreskrifter som jag ger er skall ni troget följa. Lägg inte till något och dra inte ifrån något. Om en profet eller drömskådare träder fram hos dig, utlovar ett tecken eller under och vill övertala dig att tjäna andra gudar, som du inte känner, och om detta tecken eller under inträffar, skall du inte lyssna till vad en sådan profet eller drömskådare säger, ty Herren, er Gud, vill sätta er på prov för att se om ni verkligen älskar Herren, er Gud, av hela ert hjärta och med hela er själ. Herren, er Gud, skall ni följa, honom skall ni frukta, hans bud skall ni hålla, honom skall ni lyda, honom skall ni tjäna och hålla er till. Men profeten eller drömskådaren skall dödas, eftersom han manade till trolöshet mot Herren, er Gud, som har fört er ut ur Egypten och befriat er ur slavlägret. Han ville locka dig bort från den väg som Herren, din Gud, har befallt dig att gå. Du skall utrota det onda ur folket. (5 Mos 12:32-13:5)

I kapitel 18 i femte Mosebok slutförs hela resonemanget om profeter, teckentydare och spåmän. Sådant finns hos de folk som man skall driva bort, men Herren avskyr allt sådant. Folket hade ju bett att få slippa höra Herrens röst igen vid Horeb och de skulle alltså inte förvänta sig några nya profetior från sig sina egna led. Men Herren skall låta en profet lik Moses stiga fram ur hans bröders led. Och om någon inte lyssnar till den nya profetens ord skall Herren kräva vedergällning av den mannen. Men de som profeterar om annat än vad Herren hade befallt, eller i andra gudars namn, skall dö. Folket skall skilja på sanna och falska profeter genom att det som de förra har förutsagt också verkligen går i uppfyllelse. Det här var nog en uppmaning till folket att tro på Jesajas profetia, som Simon själv lät tillverka, den hade ju gått i uppfyllelse genom Karthagos förstörelse bara några år tidigare!

> *När du kommer till det land som Herren, din Gud, vill ge dig får du inte ta efter de skändligheter som folken där begår. Hos dig får det inte finnas någon som offrar sin son eller sin dotter på bålet, ingen spåman, teckentydare, svartkonstnär eller trollkarl, ingen som ägnar sig åt besvärjelser, som rådfrågar de dödas andar eller spådomsandar och söker vägledning hos de avlidna. Herren avskyr alla som gör detta, och det är sådana skändligheter som gör att Herren, din Gud, driver undan folken för dig. Du skall vara fläckfri inför Herren, din Gud. Dessa folk som du skall driva undan lyssnar till teckentydare och spåmän, men dig har Herren, din Gud, inte tillåtit att göra så.*
>
> *Herren, din Gud, skall låta en profet lik mig träda fram hos dig ur dina bröders led. Honom skall ni lyssna till. Det var om detta du bad Herren, din Gud, när ni var församlade vid Horeb. Du sade: ”Jag vill inte höra Herrens, min Guds, röst igen, och denna väldiga eld vill jag inte mera se, ty då kommer jag att dö.” Då sade Herren till mig: ”Vad de säger är riktigt. Jag skall låta en profet lik dig träda fram ur deras bröders led. Jag skall lägga mina ord i hans mun, och han skall förkunna för dem allt vad jag befaller honom. Men om någon inte lyssnar till mina ord, de ord han talar i mitt namn, skall jag utkräva vedergällning av den mannen. Och den profet som är så förmäten att han i mitt namn förkunnar något som jag inte har befallt honom att säga, eller som talar i andra gudars namn, den profeten skall dö.” Kanske tänker du: ”Hur skall vi veta att ett budskap inte kommer från Herren?” När profeten har talat i Herrens namn men hans ord inte slår in och går i uppfyllelse, då kommer det budskapet inte från Herren. Det är profeten som i sin förmätenhet har förkunnat det. Låt dig inte skrämmas av honom. (5 Mos 18:9-22)*

OMSKÄRELSE, MANTELTOFSAR OCH BLODSHÄMND SOM KÄNNETECKEN FÖR DET UTVALDA FOLKET

En annan sedvänja, förutom föreskrifterna för det nya påskfirandet som planterades in genom historien om den tionde plågan och uttåget ur Egypten (s 108), var omskärelsen. Med tanke på den centrala roll som omskärelsen senare fick nämns den förvånansvärt sällan i Tanak/GT. Den nämns tre gånger i Första Mosebok. Det första omnämnandet är i 1 Mos 17 när Herren instiftar ett förbund med Abraham och hans efterföljande som grundar sig på att de skär bort förhuden. Abraham omskar redan samma dag både sig själv och sonen Ismael som var tretton år. I 1 Mos 21 omskar Abraham sonen Isak när han var åtta dagar gammal. I Antiquities berättas också att Ismael och Isaak omskars, men där är det i ordalag som visar att just den kommentaren skrevs långt senare, när både judar och araber tillämpade seden med omskärelse vid tretton år respektive åtta dagar i efterföljd till Ismael och Isak. Det tredje stället där omskärelsen nämns i Första Mosebok är samband med berättelsen i 1 Mos 34 om Dina och Shekem. I Tanak/GT kräver Jakobs söner att männen i Hamors stam skulle omskära sig för att Hamors son Shekem skulle få gifta sig med deras syster Dina. Historien om Dina och Shekem finns också i Antiquities I 21, men där finns inget spår av någon omskärelse.

I Andra Mosebok nämns omskärelsen vid ett första tillfälle när Herren vill döda Moses och Sippora tar en vass flintbit och omskär sin vuxne son Mose. Därefter vidrör hon honom där nere och kallar honom sin blodsbrudgum, vilket sägs syfta på omskärelsen.

> *Vid ett nattläger under vägen kom Herren emot Mose och ville döda honom. Då tog Sippora en vass flintbit och skar bort förhuden på sin son och vidrörde honom nertill med den och sade: ”Du är min blodsbrudgum.” Och han lät honom vara. – Det var då hon sade ”blodsbrudgum” och syftade på omskärelsen. (2 Mos 4:24-25)*

Det här textstället är ganska intressant. För det första finns det inte i Antiquities II 13 där resten av historien finns. För det andra är Sippora Mose hustru och inte hans mor. För det tredje är det helt oförklarligt varför Herren helt plötsligt skulle vilja döda Moses som han ju

både före och efter denna episod hjälper och talar direkt till. Kontentan av detta är att historien om Mose omskärelse i Tanka/GT är tillagd vid ett senare tillfälle av någon som inte var speciellt insatt i resten av berättelsen.

Det andra omnämnandet av omskärelse i Andra Mosebok är i 2 Mos 12 där det nämns en lag i samband med påskoffret som säger att en slav eller invandrare måste omskäras för att få delta i det. I Tredje Mosebok finns ett enda omnämnande i 3 Mos 12:3, där det sägs i en lag att en pojkes förhud måste skäras bort på den åttonde dagen. Varken förhud eller omskärelse nämns i Fjärde Mosebok och i Femte Mosebok finns bara ett omnämnande, där sägs i 5 Mos 30:6 att Herren, din Gud, skall omskära ditt och dina efterkommandes hjärtan. Min slutsats av detta är att omskärelsen som särskiljande tecken för dem som tillhörde mackabéernas parti lades till i samband med Simon Mackabeus revision av Mose lag omkring år 142 fvt.

OMSKÄRELSEN LÄGGS TILL I JOSUAS BOK

Om man tittar på Josuas bok i skenet av att historien kom till först i Antiquities och att den version som finns i Tanak/GT skapades i ett senare steg, ser man att vissa av texterna från Qumran utgör ett mellansteg mot den slutliga versionen av Josuas bok. Historien om Josuas bok är inte fullständig om man inte tar med hela händelsekedjan i tillkomsten av böckerna i Tanak. Ursprungsversionen av berättelsen om Josua som tog över kommandot efter lagstiftaren Moses finns i Antiquities V, och innehåller en rak berättelse om tiden från det att Moses togs upp i ett moln till himlen fram till hans efterföljare Josuas död. Nästa steg var att Moseböckerna skapades utifrån Antiquities I-IV. I samband med detta broderades berättelserna från Antiquities bland annat ut med nya lagar och uppräkningar av diverse släktregister etc.

När Josuas bok skapades utgick man, precis som i fallet med Moseböckerna, från Antiquities men i något skede har man också fört in en del material från Moseböckerna. Bland annat nämndes inte omskärelsen i historien om Josua i Antiquities, men i Tanak/GT har den lagts in i kapitel 6. I Antiquities hade man skapat ett firande av hebréernas övergång över Jordan genom att man direkt efter övergången reste ett altare av stenar från floden och firade den lyckade passagen. Detta skedde i närheten av Jeriko och före förstörelsen av staden. I Josuas bok i Tanak/GT omskär man sig i stället och firar påsk med osyrat bröd efter flodövergången, och efter Jerikos förstörelse reser man ett altare på Evalberget och läser ur Moses lag.

När Antiquities I-XII skrevs fanns ju inte Moseböckerna, så det föll aldrig författarna in att Josua skulle läsa ur dem efter övergången av Jordan. När slutversionen av Josuas bok däremot skrevs utformades den för att matcha Femte Mosebok med anvisningar för altaret och kulten enligt föreskrifterna i 5 Mos 27, och man lät också Josua läsa ur Moses böcker. Anledningen till att det i den senare versionen skedde efter Jerikos förstörelse och på Evalberget som låg i Samarien var förstås att man ville muta in samariernas heliga platser som sina egna med urgammal rätt från Moses och Josuas dagar. Denna historiska ”rätt” underlättade naturligtvis när man så småningom erövrade Samarien och förstörde alla samariernas heliga platser. Ursprungsberättelsen om altarbygget med stenar från Jordanfloden har i den slutliga versionen ersatts av att man satte ut tolv stenar i floden som minnesmärke över flodövergången.

I ett fragment av Josuas bok från Qumran, 4QJosha (4Q47), finns dock berättelsen om altarbygget fortfarande kvar på samma plats som det har i Antiquities. 4QJosha verkar vara den första versionen av Josuas bok som bevarades i Jerusalems tempelbibliotek även efter det att boken förändrades under Simon Mackabeus tid. Liksom i Antiquities saknas omskärelsen också i denna version.

Antiquities V	Qumran 4QJosha	Josuas bok i Tanak/GT
Ant. V 1:3. Floden Jordan sänker sig och släpper över Josua och hela folket. Man tar med 12 stenar som minne.		Jos 3. Josua och israeliterna går torrskodda över Jordan-floden
		Jos 4. Josua reser tolv stenar mitt i Jordan som ett minnesmärke av övergången.
Ant. V 1:4. Hebreerna slår läger vid Jeriko och bygger ett altare av de tolv stenarna från Jordan.	Josua bygger ett altare.	
		Jos 5. Amoreiska och kanaaneiska kungar tappar modet efter undret vid övergången av Jordan. **Israeliterna omskär sig** och firar påsk med det som landet gav, osyrat bröd och korn
Ant. V 1:5-9. Josua belägrar Jeriko. Staden förstörs och alla invånare mördas. Rikedomarna tas som byte. Josua uttalar en förbannelse över den som försöker bygga upp staden igen.		Jos 6. Josua belägrar Jeriko. Staden förstörs och alla invånare mördas. Rikedomarna tas som byte. Josua uttalar en förbannelse över den som försöker bygga upp staden igen.
Ant. V 1:10-15. Achars förbrytelse. Misslyckad erövring av Ai. Achar avrättas och begravs på natten som en brottsling. Erövring av Ai.		Jos 7-8:29. Akans förbrytelse. Misslyckad erövring av Ai. Akans stenas och täcks av ett väldigt stenröse. Erövring av Ai.
		Jos 8:30-35. Josua bygger ett altare på Evalberget och ristar in Mose lag på altarets stenar. Texten i lagboken läses upp.
Ant V 1:29. Josua och Eleazar dör.		Jos 24:29-33. Josua och Elasar dör.

MANTELTOFSARNA

Även lagen om att det utvalda folket skall sätta tofsar med violett tråd i hörnen på sina mantlar saknas i Antiquities, och därmed verkar den vara ett tillskott i samband med Simon revidering.

> *Herren sade till Mose: Säg till israeliterna att de och deras efterkommande skall sätta tofsar i hörnen på sina mantlar och i varje tofs en violett tråd. När ni ser på de tofsar som ni har gjort på detta sätt skall ni minnas alla Herrens bud och följa dem i stället för att irra omkring i den trolöshet som era hjärtan och ögon förleder er till. Ni skall minnas alla mina bud och följa dem och vara helgade åt er Gud. Jag är Herren, er Gud, som förde er ut ur Egypten för att vara er Gud. Jag är Herren, er Gud. (4 Mos 15:37-40)*

Det här låter som en ganska lättsam lag i jämförelse med alla andra lagar som leder till utstötning och dödsstraff. Men den har antagligen en ganska allvarlig bakgrund, hur skulle man kunna urskilja vilka som tillhörde de ”rättfärdiga” och vilka som tillhörde grupper som man inte skulle beblanda sig med? De lila tofsarna i mantelhörnen skulle bli ett säkert tecken på tillhörighet till mackabéernas nya folk.

GUD UPPMANAR TILL BLODSHÄMND.

Det fanns en besatthet av blod hos de män som reviderade mackabéernas heliga skrifter som numera kallas Tanak/GT. Förbundet, som ursprungligen slöts mellan Gud och alla människor genom Noa, omvandlades genom påskföreskrifterna och omskärelsen till ett förbund som skrivs i blod på dörrposterna och som bara gäller omskurna män. Leviterna invigdes genom ett blodbad där de gick från port till port och högg ner tusentals av sina bröder, söner, grannar och vänner efter det att de tio reviderade buden hade tagits emot. Moses bekräftade förbundet genom att stänka blod på folket och säga: ”Med detta blod bekräftas det förbund som Herren har slutit med er på grundval av alla dessa befallningar”. Det är väl kanske inte så konstigt att Herren även beordrar blodshämnd. Landet kan inte få någon försoning för utgjutet blod annat än genom att döda den som utgöt det.

> *Ni får inte vanhelga det land ni bor i. Blod vanhelgar landet, och landet kan inte få någon försoning för det blod som utgjutits där utom genom blodet från den som utgöt det. (4 Mos 35:33)*

SKÄRPNING AV SEXUELLA PÅBUD OCH KONTROLL AV KVINNOR

BERÄTTELSEN OM ONAN SKAPAR FÖRBUD MOT FAMILJEPLANERING

Den nya historien i *Antiquities* innehåller en mycket tydlig målbild i form av ett eget rike som regeras från Jerusalem och med en talrik befolkning. En stor befolkning var en stor maktbas i varje imperium, det talrika folket kunde bidra med många soldater för försvar och erövring och det gav stora skatteintäkter till tempel och överstepräster/kungar. I Tanak/GT finns ett tydligt budskap om vådan av familjeplanering i form av historien om Onan i 1 Mos 38:6-10. Jakobs son Juda hade fått tre söner med sin hustru Shua, de hette Er, Onan och Shela. När Er väckte Herrens misshag lät han döda honom och Juda gav Ers hustru Tamar till den andre sonen Onan. Denne ville dock inte göra Tamar med barn eftersom han visst att barnet skulle räknas som en avkomma till den döda brodern Er. Därför lät han spilla sin säd på marken varje gång han låg med den döde broderns hustru. Herren uppfattade dock detta som en synd och lät därför döda Onan också.

> *Juda tog en hustru åt sin förstfödde son Er; hon hette Tamar. Men Er, Judas förstfödde, väckte Herrens misshag, och Herren dödade honom. Då sade Juda till Onan: "Gå till din brors hustru och gör din svågerplikt mot henne och skaffa avkomma åt din bror."*
>
> *Men Onan visste att barnet inte skulle räknas som hans, och var gång han låg med sin brors hustru lät han sin säd spillas på marken för att slippa skaffa barn åt sin bror. Därmed väckte han Herrens misshag, och därför dödade Herren också honom. (1 Mos 38:6-10)*

Numera tolkas ju Onans synd som masturbation, som man alltså från religiöst håll har påstått är en dödssynd. Men det som man talar om i Tanak/GT är helt klart avbrutet samlag som ett sätt att begränsa antalet barn som föds. En lustig detalj är att Onan och hans synd inte alls fanns med i den ursprungliga berättelsen i Antiquities 2:7. I ursprungsberättelsen sägs bara att Judas hade tre söner – Sala, Phares och Zerah, Er och Onan nämns överhuvudtaget inte. Detta talar för att tillägget om Onan gjordes i samband med Simon Mackabeus revidering av Moseböckerna.

För att få in den sedelärande berättelsen om Guds hat mot dem som tillämpar avbrutet samlag gjorde man ett tillägg i historien om Juda och hans söner. I den nya historien hade Juda alltså också tre söner, men två av dem dödades av Herren för att man skulle få till historien om Onan som tillämpade avbrutet samlag och därför dömdes till döden av Herren. Men Juda måste ju ha tre söner, och därför berättade man också i 1 Mos 38:11-30 att Juda av misstag trodde att Tamar, som ju hade varit gift med två av hans söner, var en prostituerad. Han gjorde henne med barn och hon födde tvillingarna Peres och Serach. Och vips hade Juda åter tre söner, Shela (Sala), Peres (Phares) och Serach (Zerah), precis som i ursprungsberättelsen i Antiquities.

NYA LAGAR OM LÖFTEN FÖR KVINNOR

I 4 Mos 30 finns ett kapitel om lagar om löften som tydligt och klart visar att den som skrev det inte förstod vad de löftesoffer som ursprungligen beskrevs i Tredje och Fjärde Mosebok egentligen handlade om. Det som beskrivs i 4 Mos 6, och som härstammar från Antiquities IV 4:4, var löften från Mesopotamien om att avskilja sig som en nasir, alltså en präst eller prästinna, i tjänst hos någon av de mesopotamiska gudarna. Men i 4 Mos 30 beskrivs en förvirrad blandning av de lagar om förhållanden mellan människor med grund i Hammurabis lag som hade skapats för mackabéernas nya lagsamling och extremt dimmiga idéer om löften och skuld. Gud bevare alla kvinnor från att dömas efter dessa lagar!

> *Om en kvinna som ännu är ung och bor hos sin far avlägger ett löfte till Herren eller förpliktar sig att avstå från något, och hennes far får höra om hennes löfte eller förpliktelse men inte säger någonting till henne om detta, då gäller alla hennes löften och alla hennes förpliktelser är i kraft. Men om fadern ingriper samma dag som han får höra om saken, då är alla hennes löften ogiltiga liksom hennes förpliktelser, och Herren förlåter henne eftersom hennes far ingrep. Om hon har löften att infria när hon ges åt en man, eller har ålagt sig en förpliktelse genom tanklösa ord, och hennes man får höra om detta utan att säga något till henne samma dag som han får höra om saken, då gäller hennes löften och hennes förpliktelser är i kraft. Men om hennes man ingriper samma dag som han får höra om saken, då upphäver han det löfte hon hade att infria liksom de*

förpliktelser hon tanklöst ålagt sig, och Herren kommer att förlåta henne.För en änka eller en förskjuten kvinna som har gett ett löfte är alla förpliktelser hon ålagt sig i kraft. … Dessa är de stadgar som Herren lät Mose fastställa angående förhållandet mellan en man och hans hustru och mellan en far och hans dotter då hon ännu är ung och bor hos sin far. (4 Mos 30:4-17)

SELOFCHADS DÖTTRAR BLEV TVUNGNA ATT GIFTA SIG MED SINA KUSINER

En ändring som gjordes i samband med uppdelningen av Fjärde Mosebok handlar om Selofchads döttrar och deras rätt. Just före berättelsen om hur Josua utses till Mose efterträdare finns i 4 Mos 27:1-11 en första version av berättelsen om Selofchads döttrar som används för att illustrera lagen om döttrars arvsrätt, och som stämmer överens med den ursprungliga versionen i Antiquities. Kontentan av berättelsen är att om en man dör utan att ha en son så har hans döttrar rätt att ärva hans egendom. Inspiration till den här berättelsen var lagarna om kvinnors arvsrätt i Hammurabis lag. Här sägs inget om vilka som Selofchads döttrar skulle få gifta sig med.

I 4 Mos 36 finns en ny version av berättelsen om Selofchads döttrar som skapades i samband med Simons revidering. Nu stadgas det i stället att kvinnor bara får gifta sig med någon som tillhör en släkt inom den stam som hennes far tillhör, så att hennes arv inte lämnar fädernestammen. Eftersom den sedelärande berättelsen dessutom förmedlade att Selofchads döttrar gifte sig med sina kusiner, har kusingifte sedan dess setts som fördelaktigt bland många grupper inom de monoteistiska religionerna.

Detta är vad Herren befaller i fråga om Selofchads döttrar: De får gifta sig med vem de vill, bara det sker inom en släkt som tillhör deras fädernestam. Ingen israelitisk jord får övergå från en stam till en annan. Varje israelit skall hålla kvar sin fädernestams egendom.

En kvinna som har ärvt egendom inom en israelitisk stam får bara gifta sig med någon som tillhör en släkt inom hennes fädernestam, detta för att varje israelit skall få behålla sina fäders egendom. Ingen jord får övergå från en stam till en annan. Varje israelitisk stam skall hålla kvar sin egendom.

Selofchads döttrar gjorde som Herren hade befallt Mose. Machla, Tirsa, Hogla, Milka och Noa, Selofchads döttrar, gifte sig med söner till sina farbröder. De gifte sig inom de släkter som härstammade från Manasse, Josefs son, och deras egendom stannade kvar inom den stam som deras fädernesläkt tillhörde. Detta var de bud och bestämmelser som Herren gav israeliterna genom Mose på Moabs hedar, vid Jordan, mitt emot Jeriko. (4 Mos 36:6-13)

OSKULDSKONTROLLER

En grupp lagar handlar i 5 Mos 22 om oskuldskontroller, våldtäkter av trolovade och orörda flickor etc. Dessa lagar har inspirerats av liknande lagar i Hammurabis lag.

Lagen om oskuldkontroll verkar till exempel ha sin upprinnelse i en kombination av lagen om beskyllningar mot en prästinna (sister of a god) eller hustru som någon inte kan bevisa inför en domare (Hammurabis lag 127) och lagen om skilsmässa (Hammurabis lag 138). Resultatet blir en galen lag som påverkar många människor mycket negativt även idag.

Om en man gifter sig med en kvinna och efter att ha varit tillsammans med henne inte vill ha henne längre utan kommer med beskyllningar som ger henne dåligt rykte: ”Jag har gift mig med denna kvinna, men när jag låg med henne upptäckte jag att hon inte var oskuld”, då skall flickans far och mor gå till stadens äldste i stadsporten med beviset på att flickan var oskuld. Flickans far skall säga till de äldste: ”Jag gav min dotter till hustru åt denne man, men han vill inte ha henne längre, och nu kommer han med beskyllningar och påstår sig ha upptäckt att min dotter inte var oskuld. Men här är beviset på att hon var oskuld.” De skall breda ut tyget inför stadens äldste, och de äldste skall gripa mannen och straffa honom och ålägga honom att betala hundra siklar silver som tillfaller flickans far, eftersom mannen har förtalat en israelitisk jungfru. Hon skall förbli hans hustru, och han får inte skilja sig från henne så länge han lever. Men om anklagelsen är riktig och det inte finns något bevis på att flickan var oskuld, skall flickan hämtas ut från sin fars hus, och utanför dörren skall männen i staden stena henne till döds, eftersom hon genom att hora i sin fars hus har gjort vad som är en vettlöshet i Israel. Du skall utrota det onda ur folket. (5 Mos 22:13-21)

KUNGALAGEN

Aristokrati förs fram som den bästa av konstitutioner i Antiquities och antagligen också i den första versionen av Fjärde Mosebok. Om man tvunget skulle ha en kung skulle denne tillhöra det egna folket, och han skulle inte göra något utan att lyssna till översteprästen och låta senatorerna rösta om saken.

> *Aristocracy, and the way of living under it, is the best constitution: and may you never have any inclination to any other form of government; and may you always love that form, and have the laws for your governors, and govern all your actions according to them; for you need no supreme governor but God. But if you shall desire a king, let him be one of your own nation; let him be always careful of justice and other virtues perpetually; let him submit to the laws, and esteem God's commands to be his highest wisdom; but let him do nothing without the high priest and the votes of the senators: let him not have a great number of wives, nor pursue after abundance of riches, nor a multitude of horses, whereby he may grow too proud to submit to the laws. And if he affect any such things, let him be restrained, lest he become so potent that his state be inconsistent with your welfare. (Ant. IV 8:17)*

I Femte Mosebok finns inget kvar av uppmaningen till ett aristokratiskt styrelsesätt, Simon Mackabeus aspirerade ju på kungavärdigheten för sin egen och sina ättlingar. Inte heller finns det kvar något om att kungen skulle lyssna till senatorerna.

> *När du kommer till det land som Herren, din Gud, vill ge dig, tar det i besittning och bosätter dig där och sedan säger att du vill ha en kung över dig liksom alla folk omkring dig, då skall du göra till kung över dig den man som Herren, din Gud, väljer ut. En av dina landsmän skall du göra till kung över dig; du får inte ha en utlänning över dig, en som inte är din broder.Men han skall inte skaffa sig en mängd hästar; han får inte skicka sitt folk tillbaka till Egypten för att skaffa mängder av hästar. (5 Mos 17:14-16)*

Införandet av denna lag ledde till strider mellan de styrande mackabéerna och församlingen som ville delta i maktutövningen, vilket ledde till splittring och inbördeskrig runt år 100 fvt. Skrivningen i 5 Mos 17 ledde dessutom senare till att fundamentalistiska judar aldrig kunde acceptera en regent som inte tillhörde den egna gruppen, som Herodes eller de romerska ståthållarna.

ETT SYNDIGT, TROLÖST OCH OLYDIGT FOLK

Det finns flera lagsamlingar i Moseböckerna. I Andra Mosebok finns till exempel lagen om påskfirande och att allt förstfött tillhör Herren (och därmed översteprästen i Jerusalem) i kapitel 12 och 13. Dessutom finns lagar i kapitel 20-23 i Andra Mosebok. Hela Tredje Mosebok är en lagsamling och dessa lagar fortsätter in i början av Fjärde Mosebok. Även i Femte Mosebok finns det lagar, där finns bland annat de lagar inspirerade av Hammurabis lag som fanns med redan från början i Antiquities IV 8. Det var i praktiken omöjligt att ha en överblick över alla dessa lagar, särskilt som vissa av lagarna fanns i diametralt motsatta versioner. Vissa av lagarna, som lagen om orena smådjur på härden (s 86), verkar också redan från början ha skapats för att hålla folket i ett ständigt tillstånd av lagbrott och därmed synd.

Grundtanken var redan från ursprunget i Hammurabis lag att den som löd den heliga lagen skulle få alla fördelar medan de som inte följde den skulle drabbas av alla förbannelser, och denna grundtanke förmedlades också in i mackabéernas nya historia i Antiquities redan från början. Men, som jag skrev tidigare, balanserades historien i Antiquities och i den första versionen av Tanak/GT upp genom budskapet om den nåderike guden som genom Noa hade slutit förbund med hela mänskligheten och som värnade om sitt folk och hjälpte dem att klara alla vedermödor under ökenvandringen. Genom Simon Mackabeus revideringsarbete kom dock som vi har sett budskapet om den nåderike guden att ersättas av en hämnande och blodtörstig gud som krävde att folket levde i ständig gudsfruktan.

Budskapet om den fruktansvärde guden och hans brinnande vrede kompletterades också under Simons revideringsarbete med berättelser om folkets trolöshet och syndfullhet, till exempel det oerhörda brottet när de gjorde guldkalven, den som Aron gjorde. Ett annat exempel på folkets trolöshet och syndfullhet som skapades vid den här tiden var historien om deras uppförande vid Merivavattnet i Kadesh. I ursprungsberättelsen i Antiquities III 1:5-7 visar Herren sin välvilja mot folket genom att ge dem vaktlar och manna när de är hungriga och genom att låta Moses slå vatten ur klippan med sin stav när de törstar. I den reviderade versionen som finns i Tanak/GT låter man i 2 Mos 17 Herren i stället lova att Moses skall slå fram vatten ur klippan vid Horeb. Detta förverkligas sedan långt senare i 4 Mos 20, fast då sker det inte vid Sinais berg (Horeb) utan i stället i Kadesh där Mirjam

också begravs. Ändringen av plats hade säkert att göra med att Mirjam inte fick begravas på Sinais berg, och när man flyttade platsen för hennes begravning följde också den nya versionen av historien med vattnet ur klippan med till den nya platsen.

Kontentan i den nya versionen av historien om vattnet som slogs ur klippan var i alla fall att folket skulle ha varit upproriska och anklagat Herren och satt honom på prov när de klagade över att de var törstiga i öknen. Problemet med folket som hade anklagat och inte litat på Herren i 2 Mos 17 förs sedan i 4 Mos 20 över till Moses och Aron, som inte höll Herren helig inför israeliterna i samband med Merivavattnet och därför inte får föra församlingen in i det utlovade landet (utan måste dö innan)

> *Men Herren sade till Mose och Aron: ”Ni litade inte på mig och höll mig inte helig inför israeliterna. Därför kommer ni inte att föra denna församling in i det land som jag har gett dem.” Detta var ett Merivavatten, ett anklagelsevatten: israeliterna anklagade Herren, men han visade sin helighet bland dem. (4 Mos 20:12-13)*

Redan några rader senare dör verkligen Aron också och Herren talar, innan det har skett, om för Aron och Moses att det sker för att de trotsade befallningen om Merivavattnet. I slutet av Femte Mosebok är det sedan även dags för Moses att dö, och precis som fallet var med Aron berättar Herren att det är ett straff för Merivavattnet, som nu plötsligt har flyttats till Kadesh (5 Mos 32:48-52). Sensmoralen i historien är förstås att man inte får komma in i det utlovade landet om man inte håller Mose lagar och håller Herren helig bland folket.

Man kan konstatera att historien om Merivavattnet inte alls har den stringens och elegans som kännetecknar ursprungshistorien som sattes samman i Alexandria av de lärde i biblioteket där. Den historien hölls samman på ett oklanderligt sätt ända från skapelsen och fram till Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem år 164 fvt. Man kan inte annat än känna en stor beundran för dessa lärde i Alexandria, även om den historia som de satte samman innehöll fröet till allt elände som har drabbat mänskligheten genom de monoteistiska religionernas framfart under de senaste två tusen åren.

SIMON MACKABEUS SKAPAR PROFETBÖCKERNA

Den profetia som utgjorde kärnan i den nya nationella historien i Antiquities, nämligen att en profet vid namn Daniel hade förutsagt att Antiochos IV Epifanes skulle stänga templet i Jerusalem och att en rättfärdig man (Judas Mackabeus) åter skulle öppna det, hade redan gått i uppfyllelse när man skapade den i Alexandria. Det nämndes också andra profeter än Daniel i Antiquities I-XII, men deras profetior hade författarna inte gjort sig besväret att beskriva närmare där. Detta ändrade dock Simon Mackabeus på.

SAMMA TEMAN FINNS I JESAJAS, JEREMIAS OCH HESEKIELS PROFETIOR

Det är lätt att skriva ihop profetior om sådant som redan hade hänt och förlägga dem till en föregående tid, och det är också något som kännetecknar alla profetior i Tanak/GT. Bland de viktigaste profeterna var enligt Antiquities Jesaja, Jeremia och Hesekiel. Men när Simon Mackabeus skapade dessa profeters böcker lät han dem föra fram sina egna budskap.

Enligt Antiquities fick profeten Jesaja redan 140 år innan templet i Jerusalem förstördes av babylonierna information direkt från Gud om att den persiske kungen Kyros skulle låta folket återvända efter exilen i Babylonien och bygga ett nytt tempel åt honom i Jerusalem (Ant. XI 1:1). Jeremia och Hesekiel levde enligt Antiquities VIII 10:2 samtidigt. De blev oense när profeten Jeremia profeterade om att kung Zedekiah (Sidkia) skulle föras som fånge till Babylon medan Hesekiel profeterade om att han inte skulle få se Babylon. Båda profetiorna visade sig dock sanna eftersom Sidkia fick sina ögon utstuckna av kungen av Babylonien och därför inte kunde se Babylon när han fördes dit som fånge (Ant. IX 8:2).

Hela den här komplicerade dubbelprofetian är borttagen från Tanak/GT. Hesekiel nämns inte alls utanför den bok som bär hans namn, och det enda som nämns om Jeremia utanför hans egen bok är att han skrev en sorgesång när kung Josia dog och en kryptisk kommentar om att folket fick vara slavar åt kungen i Babylon för att Herrens ord genom Jeremia skulle uppfyllas (2 Krön 36:21). Jesaja, Jeremia och Hesekiel har i stället fått helt egna böcker där deras profetior har broderats ut och lyfts till nya höjder av destruktiv propaganda. Den nya historien som skapades i Alexandria hade en ganska akademisk ton men däremot innehåller Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior de värsta förbannelser och hot man kunde komma på för att skrämma folket till underkastelse. Det är också tydligt att Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior sattes ihop på samma ställe och vid samma tidpunkt eftersom exakt samma teman finns i dessa tre profetior.

GUD STRAFFADE FOLKETS AVGUDADYRKAN OCH AVFALL FRÅN DEN RÄTTA LÄRAN GENOM FÅNGENSKAPEN I BABYLONIEN

Profetböckerna innehåller starka uttalanden om folkets avgudadyrkan, syndfullhet, trolöshet och olydnad. Folket hade enligt både Jesaja, Jeremia och Hesekiel avfallit från den rätta religionen och därför hade de genom tiderna straffats av Herren, främst genom att föras bort till Babylonien. Folket varnas i profetiorna för att åter avfalla till avgudadyrkan och budskapet var förstås att de skulle lyda de mackabeiska härskarna i templet i Jerusalem och hålla sig till deras Gud, i annat fall skulle de drabbas av liknande elände som förfäderna eller ännu värre.

GUD STRAFFADE STORA IMPERIER SOM EGYPTEN, BABYLONIEN OCH ASSYRIEN

Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior följer alla samma mönster, de innehåller mängder av förbannelser över olika imperier som Egypten, Assyrien och Babylonien. När man läser dessa profetior verkar de först innehålla osorterade förbannelser över allt och alla, men vid närmare analys ser man att de dels innehåller Guds domar och förbannelser över härskare och länder som historiskt sett hade besegrats i ett eller annat sammanhang och dels innehåller domar och förbannelser av historiska områden i närheten av Jerusalem som tillhörde

seleukidernas rike. Jeremia kapitel 43 till 51 innehåller till exempel profetior om Nebukadnessars erövring av Egypten och Herrens dom mot den egyptiske faraon Neko, Elam och Babylonien som alla skall utplånas av Herrens flammande vrede. Tanken var att visa hur mäktig guden i Jerusalem var, han hade ju utplånat alla dessa mäktiga imperier och han skulle naturligtvis även utplåna mackabéernas fiender.

GUD STRAFFAR OMRÅDEN OCH STÄDER I NÄRHETEN AV JERUSALEM SOM EDOM OCH MOAB

Profeterna Jesaja, Jeremia och Hesekiel förmedlar även Guds förbannelser över till Jerusalem och Simons rike närliggande områden och städer, som filistéernas område, Moab, Ammon, Edom, Samaria och Damaskus, och dömer dem alla till att härjas av svärd och ödeläggelse. Men dessa områden och städer låg ju numera inom det seleukidiska riket och förbannelserna riktades därigenom mot detta rike och dess makthavare. Genom dessa profetior målade Simon Mackabeus upp en målbild för mackabéernas erövringskrig och skapade en gudomlig sanktion för krig, mord, erövring och plundring.

GUD UTLOVAR ETT NYTT FÖRBUND OCH EN SMORD HÄRSKARE (MESSIAS)

I Jesajas profetia sluter Herren ett evigt förbund med dem som hungrar och törstar, han skall ge dem allt de behöver. Ett skott skall skjuta fram från Davids stam och plågas och förföljas för att sedan upprättas. Israels Helige, Herrens tjänare, skall befria folket och upprätta ett nytt Jerusalem byggt helt och hållet av ädla stenar. Alla syndare och fiender till Herrens tjänare skall straffas av Herrens glödande vrede, men Herren skall skapa en ny himmel och en ny jord för de trogna och samla alla folk i Jerusalem.

Jeremias profetia påminner om förbundet mellan Herren och det utvalda folket och upprepar Jesajas löfte om att det en dag skall växa upp ett rättfärdigt skott från David stam. Han skall skapa rätt och rättfärdighet i landet. Då skall det aldrig saknas en ättling till David på tronen i Jerusalem (t.ex. Jer 33:14-18). I Hesekiels profetia förutsätts det att det kommer att finnas en kung i landet eftersom fördelningen av landet i kapitel 48 innebär att fursten skall få en betydande del som sin egen egendom.

Det var förstås sig själv och den nya mackabeiska kungaätten i templet i Jerusalem som Simon Mackabeus lät Jesaja, Jeremia och Hesekiel profetera om i de nya profetior som han skapade. Förebilden fanns nära till hands, Daniels profetia hade ju skapats för att ge ett gudomligt stöd för Simons bror Judas erövring av templet i Jerusalem år 164 fvt. Men det var historia sedan tjugo år tillbaka och Judas hade varit död näsan lika länge. Simon hade i stället ett stort behov av att kunna presentera en liknande gudomlig sanktion för sitt eget krav på att bli kung i Jerusalem.

GUD UTLOVAR KROPPENS UPPSTÅNDELSE TILL DE TROGNA

I Jesaja 26:19 finns ett kristallklart löfte om att de döda skall få liv igen, att deras kroppar skall uppstå. Även Hesekiels profetia innehåller ett löfte om kroppens uppståndelse genom profetian om hur de förtorkade benen som åter får liv i kapitel 37.

SION VAR SIMON MACKABEUS EGEN BORG OCH HAN VAR DAVIDS RÄTTA ARVINGE

Det har varit svårt att få en riktigt klar bild över vad som har ändrats i Tanak/GT – när och varför det har gjorts och av vilka. Visserligen finns hela grundhistorien i Josephus Antiquities I-XII, men den historien översattes ju i Alexandria och kompletterades med en mängd uppräkningar för att verka ålderdomlig. De historiska böckerna har dessutom dubblerats och delats upp vid något tillfälle. Det var naturligtvis svårt att veta vad mer som hade ändrats. Ganska snart insåg jag i alla fall att Jesajas, Jeremias och Hesekiel profetior hade skapats samtidigt och att det hade skett efter Karthagos förstörelse år 146 fvt, eftersom denna förstörelse faktiskt nämns i en arbetsversion av Jesajas profetia som återfunnits i Qumran (1QaIsa). Jag förstod också att dessa profetior hade skapats före en missionering för Sabazios (Sabaoth) som gjordes i Rom i samband med att en delegation från Si-

mon Mackabeus besökte staden år 139 fvt. Profetböckerna kunde alltså dateras till cirka år 140 fvt, under Simon Mackabeus regeringstid.

Jag fick ett förtydligande till motivet för att profetböckerna skapades när jag sökte på order ”Sion” i Tanak/GT. Sion är ju ett centralt begrepp i judendomen där det står för tempelberget i Jerusalem, den heligaste platsen i världen. I kristendomen har Sion blivit synonym för den kristna kyrkan och himmelriket. Men det visade sig att Sion nämns väldigt sparsamt i Tanak/GT.

Namnet Sion nämns på endast fem ställen i de historiska böckerna, där det betecknar Davids stad. Dessutom är 2 Sam 5:7 och 1 Krön 11:5 kopior av varandra, liksom 1 Kung 8:1 och 2 Krön 5:2, varför vi bara har tre unika ställen där Sion omnämns i dessa böcker. Det tredje textstället är 2 Kung 19 där Sion nämns två gånger i en vers som innehåller Jesajas profetia över den assyriske kungen Sanherib. Dessutom förekommer ordet Sion 40 gånger i Psaltaren, 1 gång i Höga Visan samt 44 gånger i Jesajas bok, 25 gånger i Jeremias bok, 15 gånger i Klagovisorna samt på några ställen i de mindre profeternas böcker.

DEN ÖVRE STADENS CITADELL BLIR DAVIDS STAD SOM BLIR SIONSBORGEN

Jag tyckte att det var underligt att detta centrala begrepp inte användes oftare i de historiska böckerna och kontrollerade vad som stod i ursprungsberättelserna i Antiquities. 2 Sam 5:7 och 1 Krön 11:5 handlar om Davids erövring av Jerusalem som hämtades från Antiquities VII 3:1. Där visade det sig att man inte alls hade använt ordet Sion utan det talades i stället om Jerusalems nedre stad och dess citadell som fanns på en högre plats i staden. David döpte också om Jerusalem till Davids stad. I 1 Kung 8:1 och 2 Krön 5:2 berättas att Salomo kallade de äldste i Israel till Jerusalem för att hämta upp Herrens förbundsark från Davids stad, Sion. David hade nämligen enligt 2 Sam 5:9 och 1 Krön 11:7 döpt borgen (citadellet) till Davids stad. I ursprungsberättelsen i Ant. VIII 4:1 sägs att Salomo skrev sju månader i förväg till hebréernas äldste och beordrade allt folk att samlas i Jerusalem och bära arken till det nybyggda templet, där nämns inte varifrån den hämtades.

Det verkar alltså som att beskrivningen av Jerusalem med den nedre staden och citadellet på berget har ändrats. Tidigare var hela Jerusalem David stad, men efter ändringen är det bara citadellet (borgen) som är Davids stad. Men varför skulle man göra detta? Den enda förklaring jag kan komma på till varför man ville framhäva att det bara var citadellet och inte hela Jerusalem som var Davids stad är att det var där som Simon Mackabeus bodde. Ändringen var en del i Simons arbete med att framhäva sig själv som kung Davids rätta arvinge och därmed legitimera sin egen och sina ättlingars kungliga status. Men varför lades namnet ”Sion” till som benämning på citadellet? Jag gissar att det hade att göra med att beteckningen ”Sion” redan fanns med i det paket av religiösa texter som sattes samman i Alexandria. Till exempel nämns Sion i Höga Visan 3:10 och i Klagovisorna, båda dessa verkar ha haft sitt ursprung i Babylonien. Höga Visan är en beskrivning av det heliga bröllopet i Babel och Klagovisor vart en babylonisk specialitet. Kanske stod begreppet ”Sion” ursprungligen för ”Shinar”, alltså Sumer eller Babylonien. Det låg i Simons intresse att tydligt och en gång för alla bevisa att Sion var Davids stad och inget annat.

SIMON MACKABEUS KOMPLETTERAR JESAJAS PROFETIA MOT SANHERIB MED EN EGEN FÖRUTSÄGELSE

Epitet ”Sion” lades alltså till i samband med två händelser i Tanak/GT där citadellet (borgen) där härskaren bodde pekades ut som kung Davids stad. Den tredje händelsen där Sion nämns i de historiska böckerna är profeten Jesajas profetia i 2 Kung 19 mot den assyriske kungen Sanherib. I Antiquities X 1:3 är Jesajas profetia väldigt jordnära eftersom den baseras på historiska källor som Berossos historia. Den assyriske kungen skall passera Jerusalem utan att anfalla staden på sin väg till Egypten, han skall inte lyckas med sitt företag att er-

övra Egypten och när han återvände hem skall han dödas med svärd, vilket tydligen var historiska fakta.

I 2 Kung 19 har detta, för Jerusalem händelselösa skeende, förgyllts med en högstämd dikt där Herren genom Jesaja hånar Assyriens kung för hans övermod. Texten avslutas i 2 Kung 19:32-33 med det som antagligen var den ursprungliga ordalydelsen där det sägs att kungen av Assyrien inte kommer att anfalla staden. I profetian i 2 Kung 19 finns också ett nytt tema om en rest som skall komma från Jerusalem, en skonad skara från Sions berg som skall räddas genom Herrens lidelse. Herren skall värna och rädda staden för ”min tjänare Davids skull”.

Här finns alltså början till det tema som sedan utvecklas i Jesajas profetia. I kapitel 10 och 37 i Jesajas bok talas det om den rest som skall komma från Sions berg och slå rot och bära frukt, i kapitel 11 om den gren som skall växa ur Jishajs avhuggna stam, det skott som skall skjuta upp ur hans rot som folken skall söka sig till och som skall stå som ett fälttecken för alla folk. Detta blev sedan en profetia som motiverade de messianska judiska rörelserna att strida för att bereda vägen för Messias i mer än två hundra år, och de kristna anser att profetian naturligtvis handlade om Jesus. Men jag tycker att det är tydligt att Jesajas profetia skapades av Simon Mackabeus för att den skulle förutsäga och legitimera hans egen kungamakt i citadellet i Jerusalem. Det skedde genom att citadellet definierades om till att vara kung Davids stad och genom att Simon definierades som det skott som skulle skjuta upp ur Davids avhuggna stam och rot.

Grunden för ursprungshistorien i Antiquities var Mose utkorelse av sin bror Aron och hans ättlingar till överstepräster i Jerusalem. När den historien skapades omkring år 160 fvt var det makten som överstepräst i Jerusalem som mackabéerna eftersträvade, Judas Mackabeus hade ju erövrat den för en kort tid år 164 fvt. Men när Simon Mackabeus tillträdde posten år 142 fvt hade den mackabeiska klanen innehaft översteprästämbetet i tio år och nu var det inte längre Arons position som han siktade på utan kung Davids.

JESAJAS PROFETIA SKAPADES EFTER KARTHAGOS FÖRSTÖRELSE ÅR 146 FVT

Profetiorna i Antiquities, och i nästa steg i Tanak/GT, om t.ex. Jerusalems förstörelse och Kyros erövring av babyloniernas kungarike hade visserligen uppfyllts, men det var ju oerhört länge sedan för människor som levde på 140-talet fvt. Men om man kunde visa att någon profet redan för mer än femhundra år sedan hade förutsagt något som hade hänt för bara ett par år sedan, i deras egen nutid, skulle folk nog lita på den Herre i vilkens namn denna profet hade talat! Och det största som hade hänt i den kända världen i närtid var romarnas förstörelse av den stolta staden Karthago år 146 fvt.

Ett faktum som gör att Jesajas och Jeremias profetior kan tidsbestämmas till Simons regeringstid är att man faktiskt hänvisar till Karthagos förstörelse i en version av Jesajas bok som återfunnits i Qumran (1QaIsa). Denna version är också ett tydligt arbetsresultat som i nästa steg leder fram till den slutliga versionen Jesaja bok. Eftersom Jesajas och Jeremias profetior är de första (och enda) böcker i Tanak/GT där guden Sabazios (Sebaot) förekommer i en större omfattning, måste de ha funnits när deltagare i en judisk delegation från Simon Mackabeus blev utvisade från Rom år 139 fvt för att olagligt ha missionerat för Sabazios. Jesajas profetia måste alltså ha skrivits någon gång runt år 140 fvt, efter Karthagos förstörelse år 146 fvt men före judarnas missionering för Sabazios i Rom. Jeremias profetia är i nästa steg så lik Jesajas att de båda måste ha skrivits samtidigt.

Fantastiskt nog återfann man bland Dödahavsrullarna i Qumran en, som jag uppfattar det, preliminär version av profeten Jesajas bok som avspeglar ett läge på väg mot den slutliga version som vi återfinner i Bibeln. “The great Isaiah Scroll”, 1QaIsa, är alltså en av de skriftrullar som upptäcktes bland Dödahavsrullarna i Qumran. Alla citat från denna skriftrulle här i boken är från Fred P Millers översättning. I hans text har jag tagit mig friheten

att ta bort referenser till radnummer i skriftrullen. Millers ursprungliga översättning inklusive radnummer etc. finns tillgänglig via Internet.[1]

Miller säger i sin introduktion att den version av Jesajas bok som finns i skriftrullen från Qumran i stort sett överensstämmer väl med den etablerade masoretiska (hebreiska) texten. Även om antalet avvikelser i och för sig är stort, handlar det ofta bara om olikheter i stavning och liknande.[2] Mitt intryck när jag kom i kontakt med texten från Qumran var att vi i den faktiskt ser ett exempel direkt från den ”verkstad” där Jesajas profetia skapades.

Den version av Jesaja som återfanns i Qumran överensstämmer mycket väl med både den masoretiska texten och den text som finns i den arameiska bibeln Peshitta. Kapitel och verser överensstämmer i stort sett helt med dagens biblar, och i många fall finns det också en direkt överensstämmelse ord för ord, speciellt med Peshittas version av Jesaja. Men ändå är texten från Qumran en text som är under bearbetning. Vissa ord är till exempel tillagda ovanför raderna i texten från Qumran, och dessa uppträder ofta som en integrerad del av den slutliga texten i Peshitta och även i Bibel 2000. Andra textavsnitt har försvunnit i någon senare redigering eller översättning, detta gäller t.ex. allt som rör nazarenerna. Vissa textavsnitt i Jesajarullen är på arameiska och andra på hebreiska, en översättningsprocess verkar vara i full gång. (Denna översättning är heller inte helt fullbordad i Daniels profetia som fortfarande är skriven på arameiska i vissa delar.)

FRÅN SOLDAT VIA VINTRAMPARE TILL HÄMNANDE GUD

Ett exempel på en pågående arbetsprocess finns i vers 63:1-3 där det talas om någon som kommer från ”Edom” iklädd röda kläder. I vers två är det fortfarande i rullen från Qumran frågan om någon som har röda kläder, som ingår i en militär trupp. Soldaterna i de forntida imperierna hade tydligen ofta färgglada kläder, antagligen för att man snabbt skulle kunna skilja mellan vän och fiende i stridens hetta. I den masoretiska versionen av Jesaja, i Peshitta och i Bibel 2000, har däremot detta förändrats till att kläderna är röda som en *vintrampares*. I den slutliga versionen är den som beskrivs inte längre en soldat utan ”Herren” som trampar de främmande folken till blod i sin vredes vinpress (Jes 63:3).

NAZARÉERNA

Uttryck som en nazareisk stad, en hatad nazaré, nazareiska berg, ett nazareiskt ord, Nazareth och att bo bland nazaréer förekommer på flera ställen i 1QaIsa men har översatts till helt andra begrepp i Peshitta och andra kristna versioner av Jesajas bok. Spåren av nazaréerna i Jesajas profetia har sopats igen. Fred Miller kommenterar angående ordet “Nazarenes” i vers 49:6 att ”The same form in modern Hebrew means "Christians of" (lit Nazarenes. Nazaréerna har alltså försvunnit i Peshitta och i Bibel 2000. De lever dock kvar som ett svagt eko i NT i påståendet att Jesus var en nazaré och att han kom från Nasaret. Men som man kan se i 1QaIsa har de ursprungligen funnits på betydligt fler ställen i Jesajas profetia. Nu kan man naturligtvis spekulera i om man kanske är inne i en process med tillägg i stället för borttagning i texten från Qumran, men det faktum att det trots allt finns rester kvar i Tanak/GT tycker jag talar mot detta.

Det som dock mest talar för att det verkligen rör sig om en medveten utrensning är att de ursprungliga formuleringarna med ett ”nazareiskt” sammanhang är betydligt mer logiska än de nuvarande. En nazaré är en nasir en renad, en messias, en som gett sitt löfte och överlämnat sig till Gud. Det var ett begrepp som härstammade från Mesopotamien, en ”nasir” var en präst i en mesopotamisk tempelkult. Många assyriska och babyloniska kungar hade ordet ”nasir” i sina kunganamn. Exempel på sådana namn är Nasir-Sin, Enlil-nasir, Ashur-

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm
[2] www.ao.net/~fmoeller/qumdir.htm

nasir, As-sur-nasir-pal och Nabu-nasir (Nabonassar). Kungarna som jag räknade upp representerade i sin religiösa funktion gudarna Sin, Enlil, Assur och Nabo.

YESHUA - JESUS - FRÄLSAREN

Yeshua, som blev Jesus på grekiska, förekommer på tre ställen i Jesajarullen från Qumran och begreppet ”Nazarene” återkommer i två av dessa tre sammanhang. Den första förekomsten i 26:1 är ett löfte om en stark och helig stad och Yeshua skall utgöra murar och försvarsvallar i staden. Ordet eller namnet ”Yeshua” finns inte med i Peshitta, där är det ersatt av ”salvation”. I 49:6 talas det om att vara ett ljus för folken, en frälsning ända till jordens yttersta gräns. I Jesajarullen 49:8 talas det om att Yeshua skall bli renad, bli en nazaren, att han skall befria de fångna, de som lever i mörkret, och att de skall få förplägnad på de höga bergen.

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)
26:1	In that day this song shall be sung in the land of Judah, we have a strong city He has put Yeshuah (salvation) *for* walls and ramparts.
49:6	And he said, Is it a light thing from your being to me a servant to {&waw&} raise up the tribes of Israel [m,,Jacob,] and to restore the Nazarenes of Jacob [m..Israel]: I will also give you for a light to the Gentiles, to be my salvation {Yeshua] to the end of the earth.
49:8	Thus says YHWH, In an excellent time have I heard you, and in a day of salvation [Yeshua] I helped you: and I will {&dot&} preserve [make Nazarene] you, and I will give you for a covenant of the people, to raise up the earth, to cause them to inherit heritages of desolation; (9.) saying to the prisoners, Go out; to those who are in darkness, reveal yourselves upon [+all+] the mountains [m..roadways] they shall feed, and in all the high places of their pastures.

KARTHAGOS FÖRSTÖRELSE

Trots att jag hade funderat ganska mycket över när och hur Jesajas bok skapades, missade jag ändå länge det mest uppenbara beviset för att den måste ha skrivits efter år 146 fvt. Detta bevis består i att Jesajarullen från Qumran, som uppenbarligen är ett delresultat i arbetet mot den slutliga versionen av Jesajas profetia, nämner Karthagos förstörelse som skedde år 146 fvt. Karthago var en fenicisk koloni i nuvarande Tunisien, befolkningen kallades ”puner” av romarna efter det grekiska ordet ”foinikes” för fenicier. Enligt den antika traditionen hade Karthago grundats av en prinsessa från stadsstaten Tyros på 800-talet före vår tideräkning.

Rom och Karthago utkämpade tre krig om herraväldet i sin del av Medelhavet mellan åren 264 fvt och 146 fvt. I det sista s.k. puniska kriget utplånades staden Karthago totalt. Jesajas profetia förutsäger alltså Tyros nederlag genom att Karthago ödeläggs av romarna. Denna händelse sätts i samband med Jahves förbannelse av Kanaan och det sägs att det är guden i Jerusalem som med hjälp av romarna böjer Karthagos högmodiga handelsmän i stoftet. Stadens ödeläggelse påstås ha skett för att de inte levde efter reglerna i Mose lag. Framhävandet av orden Carthage i citatet nedan är mitt eget tillägg.

> ***(Chapter 23:1)*** *The Oracle of Tyre: Howl ships of* ***Carthage*** *because it is so devastated that there is no house, no entrance, from the land of Kittiym* [the Romans? or Cyprus*] it is uncovered for you. (2) Be silent inhabitants {&waw&} of the island the merchants of Sidon who pass over the sea [+your messengers+] [m..fill you up.]*
> *(3) And by great waters the harvest of the Nile-canals is her produce and she is merchant to the Gentiles (4) Be ashamed Sidon for the sea says, the sea speaks from her strength, I do not labor in childbirth nor bring up children neither do I raise young men nor bring up virgins. (5) As it was when you heard {&about&} Egypt so shall they travail when you hear about Tyre. (6) Pass over to* ***Carthage*** *{&resh&}, Howl O inhabitants of the island. (7) Is this joy for you? You were ancient in olden days Her feet shall carry her far away to sojourn. (8) Who has devised this against Tyre the giver of crowns whose {&merchants&} are princes and her traders are the glorified one of the earth. (9) YHWH of Hosts has devised it to profane the pride of all beauty and to make light of all the glorified ones of the earth. (10) Pass over your land like a stream O daughter of* ***Carthage*** *there is no longer a restraint. (11) He stretches out his hand over the sea He shakes up kingdoms YHWH has commanded to Canaan {&to&} destroy her fortresses. (12) And he said you shall continue no more to rejoice O oppressed virgin daughter of Sidon.* ~~To~~ *Kittiym arise and pass over there, also there will be no rest for you. (PP)*

(13) Behold the land of the Chaldeans this people did not exist, Assyria established it as a wilderness they set up {&her&} siege towers, they stripped away her palaces, they placed it as a ruin {&pe&}. (14) Howl ships of ***Carthage*** *because your fortress is spoiled (Isaiah scroll)*[1]

Förstörelsen av Karthago som skedde år 146 fvt sägs alltså i Jesajas profetia vara ett verk av härskarornas gud som använde romarna (kittiym) som sitt verktyg. Detta om något borde väl vara ett bevis för att Jesajas bok skrevs efter år 146 fvt och inte på 700-talet före vår tideräkning som det påstås. Men trots att Karthagos förstörelse nämns i klartext i Jesajarullen missade jag först denna tydliga ledtråd. En orsak till detta är förstås att Karthago kallas Tarshish i Bibeln.

Enligt Nationalencyklopedin är Tarshish troligen Tartessos i Spanien. Romarna eller kitteerna förstörde Karthago i det Tredje puniska kriget 149-146 fvt, men numera står det i Bibeln att kitteerna förstörde Tarshish. Någonstans på vägen från den version av Jesajas bok som vi ser i Qumran har man alltså tagit bort den direkta hänvisningen till Karthago, och därmed den tydliga tidsbestämningen av Jesajas profetia, och ersatt den med det arkaiska Tarshish.

FRÅN ANTIQUITIES TILL JESAJA

Vissa avsnitt i Jesajas profetia hämtades direkt från den nya nationella historien och närmast från den version som finns i Andra Kungaboken. Följande passager har kopierats ord för ord från Andra Kungaboken till Jesajas bok. Att kopieringen inte har gjorts från Jesaja till Andra Kungaboken kan man se av det faktum att historierna finns i samma sammanhang som i Antiquities i Andra Kungaboken, medan det som finns i Jesajas bok är utryckta avsnitt som man har valt ut på grund av att de har att göra med Jesaja. Översättningen av Kungaböckerna från den historia som numera finns i Antiquities I-XII gjordes alltså före tillkomsten av Jesajas bok.

Antiquities	**Dubblerade avsnitt i Tanak/GT**		
Ant X 1:1	2 Kung 18:13-19:37	Jes 36:1-37:38	Assyriens kung Sanherib angriper Juda och Jerusalem
Ant X 2:1	2 Kung 20:1-20:11	Jes 38:1-38:8	Hiskias sjukdom
Ant X 2:2	2 Kung 20:12-20:19	Jes 39:1-39:7	Sändebuden från Babylonien

FRÅN ENOKS BOK TILL JESAJA

En del av texterna i Jesajas bok har ursprungligen hämtats från Enoks bok. Att kopieringen inte har skett i andra riktningen, alltså från Jesaja till Enoks bok, kan man se genom att Jesajarullen är ett pågående arbete. Man hämtar textavsnitt från Enoks bok, översätter dem till hebreiska och väver sedan in dem i nya sammanhang i boken om profeten Jesaja. Man har också funnit fragment från Enoks bok på arameiska bland Dödahavsrullarna i Qumran. Enoks bok fanns sannolikt redan med bland de böcker som författarna av den nya historien i Antiquities I-XII använde sig av, men påverkan därifrån är avsevärt mycket större i Jesajas bok än i historien i Antiquities.

DOMEN

Redan i första kapitlet i Enoks bok, i 1 Enoch 1:3-8, berättas det om världens eller jordens gud som skall träda fram med sina härskaror, och alla skall bli förskräckta, till och med Väktarna eller ärkeänglarna. De höga bergen skall skakas och höjderna skall sjunka ner vid den stora domen. Men världens gud skall så småningom ge frid åt de rättfärdiga och allt skall tillhöra hans rike. Hans härlighet skall upplysa dem.

Samma text finns i Jesajarullen från Qumran, men här är det människorna och inte änglarna som skall bli böjas i stoftet (Isaiah scroll 2:9-12).

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

EN NY HIMMEL OCH EN NY JORD

I Enoks bok talas det om att den gamla himlen skall försvinna och det skall bli en ny himmel och godhet och rättfärdighet skall härska för evig och synden skall aldrig mer finnas (1 Enoch 92:17-18).

I Jesajarullen finns samma löfte om en ny himmel och jord där glädjen skall härska för evigt. Här kan man också se att hänvisningen till Jerusalem verkar ha lagts till eftersom det finns en styckemarkering mitt i vers 18 (Isaiah scroll 65:16-18).

DET NYA RIKET

I Enoks bok talas det om de utvalda som skall ärva jorden medan de oheliga lagbrytarna skall fördömas (1 Enoch 6:9-12).

I Jesajas bok pekas Jerusalem ut som den rättfärdiga staden när syndarna väl har kastats ut därifrån och de rättmätiga domarna (översteprästerna) har återställts Precis som i Enoks bok förbannas också syndarna och lagbrytarna (Isaiah scroll 1:24-29).

ÄRKEÄNGLARNA OCH DEN YTTERSTA TIDEN

I Enoks bok finns en dom över jättarna, änglarnas syndiga avkomma som ställt till med blodspillan på jorden. I Enoks bok kapitel 9 får vi veta att ärkeänglarna Mikael, Gabriel, Rafael, Suryal och Uriel hörde hur jorden ropade i vånda efter sina barn på grund av allt blod som spillts, de dödas själar krävde rättvisa. Ärkeänglarna frågar den högste guden, gudarna gud, kungarnas kung, om vad som skulle göras (1 Enoch 9:1-3).

Därefter berättas att alla väktarnas barn, alltså jättarna, skall utplånas från jorden. Efter det skall det komma ett nytt tillstånd där alla människor skall bli rättfärdiga och alla länder skall tillbe den högste guden (1 Enoch 10:18-26).

Beskrivningen i Enoks bok av den yttersta tiden och de rättfärdiga som får fylla sina år och plantera vingårdar för att få överflödande skördar, återfinns också i Jesajarullen (Isaiah scroll 65:20-24). Ärkeänglarna nämns inte i Jesajas bok, men ärkeänglarna Mikael och Gabriel figurerar i Daniels bok.

ETT BARN OCH FREDSFURSTE SKALL FÖDAS OCH DE UTVALDA OCH RÄTTFÄRDIGA SKALL BESITTA JORDEN

I Enoks bok berättas det att det har fötts ett barn som är en himmelsk varelse, en gud (1 Enoch 105:1-3). Fredsfursten skall regera och de utvalda, rättfärdiga, skall äga jorden (1 Enoch 6:7-10).

I Jesajas bok finns också berättelsen om det gudomliga barnet och en profetia om fredsfursten som skall regera över de utvalda och rättfärdiga (Isaiah scroll 9:5-6). På samma sätt som i Enoks bok skall frälsaren också regera över hela jorden i Jesajas bok (Isaiah scroll 54:4).

DE FATTIGA ÄR DE RÄTTFÄRDIGA

I Enoks bok uttalas domar över olika syndare, bland annat sådana som samlar rikedomar utan att bry sig om Den högste, de och deras hem skall utplånas (1 Enoch 93:7). I Jesajas bok är de fattiga de rättfärdiga och de onda (alltså de rika) skall utplånas av Gud (Isaiah Scroll 11:4).

HERREN SKALL LÄGGA BASHAN ÖDE

Redan i den nya historien som skapades i Alexandria förmedlades det politiska budskapet om ett land som utlovats direkt från Gud till profeten Abraham. En målbild för mackabéernas erövring av det utlovade landet skapades genom historien om Moses. I den nya historien fick Moses bland annat besegra amoriternas kung Og (Og kallas Bashans kung i Tanak) och ge hans områden Gilead och Golan till Gads, Rubens och halva Manas-

ses stam (Ant. IV 5:3, 4 Mos 32:33). När man skapade mackabéernas nya historia i Alexandria kunde man naturligtvis inte låta Moses ge en del av seleukidernas område till mackabéerna, i stället fick han fördela områden i det forntida Kanaan till hebréerna. Men eftersom Kanaans land nu kontrollerades av seleukiderna kom berättelsen om Moses och erövringen av Kanaan att fungera som en målbild mackabéernas erövring av en del av seleukidernas område. Samma slags överföring finns i de profetior som Simon Mackabeus skapade, Jesaja och Jeremia förbannar inte seleukiderna utan i stället till exempel Filistéen (Fenicien), Moab, Ammon, Edom och Damaskus som alla låg inom det dåvarande seleukidiska riket. Kung Og av Bashan, som bara hade nämnts i förbigående i den nya historien från Alexandria, fick bli en arketypisk symbol för seleukidernas härskare och Bashan fick stå för Seleukiderriket i Simon Mackabeus revidering av Tanak.

I Jesaja kapitel 33 och 34 finns en tydlig beskrivning av det härjande och svekfulla seleukiderna som hade brutit fördrag och ”räknat en människa som intet” (avrättat Jonathan Mackabeus). Herren skall rasa mot alla hedningar som talar främmande språk och förinta dem och deras land.

Ve dig som härjar men inte själv har härjats!
Ve dig som förråder utan att själv ha blivit förrådd!
När du härjat nog skall du själv härjas, när du slutat förråda blir du själv förrådd.
…
Hör, på Ariels gator klagar folket, fredsbudbärarna gråter bittert.
Vägarna ligger öde, där färdas ingen.
Fördrag har brutits, vittnena frågar man inte efter, och en människa räknas som intet.
Landet sörjer och förtvinar, Libanon blygs och svartnar, Sharon har blivit som en öken,
Bashan och Karmel ligger kala.
…
Det grymma folket ser du inte mer, folket som talade så underligt,
ett främmande, obegripligt språk.
…
Herren rasar mot alla folk, hans vrede flammar mot hela skaran.
Han viger dem åt förintelse, lämnar dem att slaktas.
De som stupat skall bli liggande och stanken stiga från liken, bergen skall dränkas i blod.
Himlens stjärnor skall falna, himlen rullas ihop som en bokrulle, alla dess stjärnor vissnar och faller som vissna löv från vinrankan, som skrumpna fikon från trädet.
”På himlen syns mitt svärd, nu far det ner över Edom för att straffa det folk jag vigt åt förintelse.”
Herrens svärd dryper av blod, det dryper av fett, av blod från lamm och bockar, fett från baggars njurar.
Ty Herren håller offerfest i Bosra, en stor slakt i Edoms land.
Även vildoxar faller, unga tjurar och väldiga bestar.
Landet mättas med blod och marken göds av fett.
Det är en hämndens dag för Herren, ett vedergällningens år för Sions försvarare.
…
Sök i Herrens bok, läs och se efter: ingen av dem har uteblivit, ingen enda saknas.
Ty Herren själv har så befallt, hans ande för dem samman. (Jesaja 33-34)

EN SAMMANFATTNING AV JESAJAS PROFETIA

Vad kan man då sammanfattningsvis säga att Jesajas profetia handlar om? I ursprungsversionen av historien i Antiquities berättas det att Jesaja profeterade om den assyriske kungen Sanheribs angrepp på kung Hiskias kungadöme. Sanherib skulle tvingas ge upp mot judeerna utan strid, misslyckas med sitt angrepp på Egypten samt dödas med svärd när han kom hem till Assyrien (Antiquities X 1:3). När man skapade profeten Jesajas bok kopierade man också ordagrant avsnitten om Jesajas profetia angående Assyriens kung från 2 Kung 18 och 19 samt 2 Krön 32, dessa avsnitt finns nu i Jesajas kapitel 36 och 37. Dessutom innehåller Jesajas bok anklagelser från Gud mot folket för att de hade varit syndiga, trotsiga och vanartiga och hade övergivit guden i Jerusalem för spåmän och teckentydare, därför hade han också straffat dem med krig och andra olyckor. Men om de lydde guden i templet i Jerusalem skulle det komma en tid av fred när alla människor skulle strömma till Sions berg i Jerusalem för att dyrka den rätta guden där (Jesaja 2). Jesajas profetia innehåller också domar över bland annat Assyrien, Filisteen, Moab, Damaskus, Egypten, Babylon, Samaria, Tyros och som sagt Karthago. Alla dessa mäktiga städer och riken hade Jerusalems gud

dömt till förnedring och undergång. Däremot hade denna gud upprättat ett evigt förbund med folket i Israel och Juda, han skulle befria dem från förtryck och göra deras huvudstad Jerusalem till världens centrum om de bara lydde hans lag och fastade och vördade sabbaten på rätt sätt (Jesaja 58).

Kontentan av Jesajas profetia var alltså att Herren straffade alla syndare och främmande folk, medan han skulle göra mackabéernas undersåtar till det utvalda folket om de bara höll Mose lag. Jesajas bok var naturligtvis egentligen en rent politisk produkt. De som förde fram Mose lag var ju de mackabeiska härskarna i Jerusalem, och profetiorna syftade till att skrämma folket att lyda dessa mackabeiska överstepräster som agerade som ombud för den gud som de själva hade skapat. Den Messias och kung över judarna som Jesajas profetia handlar är Simon Mackabeus, på motsvarande sätt som Daniels profetia handlade om Judas Mackabeus som erövrade templet efter det att det hade varit stängt i tre och ett halvt år.

JEREMIAS PROFETIA

Huvudmotivet för att det måste finnas en gudomlig uppenbarelse av profeten Jeremia bland mackabéernas religiösa texter finns i kapitel 36 i Andra Krönikeboken. Där berättas att kung Sidkia gjorde det som var orätt i Guds ögon och att hans folk tog efter grannfolkens avskyvärda religiösa bruk och förnedrade de profeter som på Guds vägnar försökte tala dem till rätta. Det här var en efterapning av den assyriska förklaringen till Babels förstörelse som hämtades från Berossos historia. Men i den nya mackabeiska historien var det förstås inte assyriernas gud som man hade varit olydig mot utan mackabéernas gud, och därför fick Jeremia på denna guds uppmaning uttala en bloddrypande förbannelse över inte bara invånarna i Jerusalem utan också över många andra folk och länder som inte lydde denna gud. Jeremias profetia är av samma slag som Jesajas bok och den innehåller kopior av textavsnitt från andra Kungaboken, precis som Jesajas bok.

Antiquities	**Dubblerade avsnitt i Tanak/GT**		
Ant X 11:2	2 Kung 25:27-25:30	Jer. 52:31-52:34	Jojakin benådas

NOTSRIYM (NAZARENERNA) - DE KRISTNA

Både Jeremias och Jesajas profetia talar också om ”notsriym” eller nazarener. Det hebreiska ordet för kristna är alltså ”nazarener” eller ”notsriym”, och Yeshua/Jesus kallas ”notsriy”, alltså nazarenen i judiska källor. I Jeremia 4:16 finns ordet ”notsriym” men i Bibel 2000 är det översatt med ”fiender”.

> *Förkunna för folket, låt Jerusalem höra:*
> *Fiender kommer från fjärran land, deras stridsrop skallar mot städerna i Juda. (Jer 4:16)*

I den masoretiska texten är inte ordalydelsen lika militant, här är ”notsriym” översatt med ”väktare” eller ”skådare”.

> *Make ye mention to the nations: behold--publish concerning Jerusalem--watchers come from a far country, and give out their voice against the cities of Judah.*[1]

Enligt Fred Miller som översatt Jesajarullen skulle texten ovan ha kunnat hämtas från en modern tidning och ha lytt ungefär enligt följande på modern hebreiska. *”Kristna kommer att komma från ett avlägset land och uppge sin röst i Juda städer.”* Skrivningen behöver alltså inte alls betyda en attack mot Juda städer på hebreiska, utan kan lika gärna handla om att nazarenerna skall låta göra sig hörda. Samma ”väktare” eller ”skådare” finns också i Jeremia 31:6.

> *Ja, det kommer en dag då väktarna skall ropa från Efraims berg: Kom, låt oss vandra upp till Sion, till Herren, vår Gud! (Jer 31:6)*

Enligt Fred Miller kunde denna vers översättas till “Det kommer en dag när de kristna kommer att ropa på Efraims berg: Stå upp, låt oss gå upp till Sion, till Herren vår Gud”. I

[1] www.mechon-mamre.org/p/pt/pt1104.htm

fortsättningen på denna profetia sägs att Herren skall rädda sitt folk, att han skall samla in dem från världens alla hörn. I samma kapitel i Jeremia beskrivs det nya förbundet mellan Herren och folket (som förstås upprättades i och med mackabéernas maktövertagande i Jerusalem). En del av Jeremias profetia var samma profetia som man lät Jesaja framställa i kapitel 60, det är profetian om ett rättfärdigt skott (Simon Mackabeus) som skall växa ur Davids stam och vars ättlingar skall vara härskare i Jerusalem för evigt.

UPPFYLLANDET AV LÖFTET OM ETT RÄTTFÄRDIGT SKOTT UR DAVIDS STAM SOM SKALL SITTA PÅ ISRAELS TRON

> *Det skall komma en tid, säger Herren, då jag skall uppfylla det löfte jag har givit Israels folk och Judas folk. När den tiden och den dagen kommer skall jag låta ett rättfärdigt skott växa ur Davids stam. Han skall skapa rätt och rättfärdighet i landet. När den tiden kommer skall Juda räddas och Jerusalem leva i trygghet, och detta skall vara stadens namn: Herren vår rättfärdighet. Ty så säger Herren: Aldrig skall det saknas en man av Davids ätt på Israels tron. Och aldrig skall det saknas levitiska präster som inför mig dagligen offrar brännoffer och bränner matoffer och frambär slaktoffer. (Jer 33:14-18)*

HESEKIELS PROFETIA

Profeten Hesekiels bok har en något annan karaktär än Jesajas och Jeremias böcker. Den innehåller visserligen samma slags förbannelser och beskrivningar av olyckor som skall drabba olika länder som Jesajas och Jeremias böcker, men den innehåller också från kapitel 40 och framåt en beskrivning av en byggnadsplan som påstås handla om templet i Jerusalem. Jag förstod så småningom att denna beskrivning egentligen handlar om staden Babels plan som grundades på matematiska principer om det gyllene snittet. Man använde alltså en babylonisk beskrivning av hur en gud eller gudinna mätte upp de gudomliga proportionerna i Babels stadsplan, och förde över detta till en berättelse om Jerusalems tempel. Men templet i Jerusalem hade förstås inte alls byggts enligt de matematiska principer som babyloniernas kungar hade tillämpat vid planeringen av staden Babel.

Jag fick min insikt om att det var Babel och inte Jerusalem som beskrevs i Hesekiels bok genom starka drömmar. Jag fann senare en karta över utgrävningarna i Babel på Internet och när jag studerade denna plan insåg jag att den skala som skissen från Internet hade direkt gav Fibonacci-talen om man använde tempeltornet Etemenanki som måttenhet, eftersom tornets sida blev 0,6 i denna skala. Detta tal är en approximation av ett av förhållandena i det gyllene snittet, φ. Om jag använde storleken på Etemenanki som grundenhet fick jag alltså direkt ut Fibonacci-talen från stadsplanen.

Eftersom jag hade funderat över beskrivningen i Hesekiels bok hade jag ritat in måttförhållanden i planen över Babel och med början i Etemenanki och talet 1 fanns 3, 5, 8, 13 och 21 på ritningen. Jag hade också skrivit in ett talförhållande som låg ganska nära Φ, 40:23, det är ungefär 1,7 jämfört med Φ som är ~1,618. Det här är alltså en talserie och en kvot som beskriver förhållanden som utgör basen för det som kallas det gyllene snittet eller den gudomliga proportionen. Fibonaccis talserie beskriver alltså en serie tal med förhållanden enligt det gyllene snittet eller den gudomliga proportionen.

Ett annat sätt att visa det gyllene snittet är genom en rektangel med sidor som har förhållandet Φ till varandra. I skissen nedan har jag lagt in den gyllene rektangeln med fokus på tempeltornet Etemenanki och templet Esagila. Lägg märke till den eleganta vinkeln på gatan som går från Uras-porten i söder. I och med denna vinkel möter både den södra gatan och gatan från Marduk-porten kvadraten som bildar gränsen runt Etemenanki precis på mitten.

Babel.[1]

Ett annat sätt att visa gyllene snittet är genom att konstruera en regelbunden femhörning med diagonaler. När jag först började titta på Babels stadsplan såg jag den vinkel som bildades när processionsgatan böjde av vid Norra fortet, och jag hade ritat in en triangel som möttes av en motsvarande triangel från tempelområdet innanför murarna. Nu ritade jag in en femhörning med det gyllene snittet i kartan över Babel, och även här spelar vissa av portarna en stor roll. Placeringen av portar, gator, murar och tempel har tydligen skett helt medvetet och med det gyllene snittet som utgångspunkt.

Man kan naturligtvis rita in den här figuren på vilken karta som helst, men just i det här fallet sammanfaller figuren med kartan på ett sätt som inte kan vara någon slump. Den stora processionsgatan gör en böj vid Norra Fortet (Norra palatset) som ger en vinkel på precis 90° mot linjen mellan Marduk-porten och femhörningens norra hörn. Förbindelselinjerna i figuren tangerar eller går genom Ishtarporten, Marduk-porten, Södra porten och Uras-porten. Samtidigt skär en linje i figuren gatan mellan Enlil- och Samas-portarna precis på mitten och dessutom precis där denna gata korsas av gatan mellan Ea-templet och Etemenanki-området. Eftersom hela planen bygger på det gyllene snittet kan man finna en mängd sådana här samband.

Själva stadsplanen är ett geometriskt bevis för det gyllene snittet ner från den minsta enheten upp till den största. Hela stadens övergripande placering med Eufrat som delar en rektangel har skett enligt det gyllene snittets principer. Förhållandet mellan längd och bredd är 1,6 vilket motsvarar Φ, och delningen genom floden sker på exakt rätt ställe för att skapa en kvadrat och en rektangel med längd och breddförhållanden enligt det gyllene snittet.

Om man lägger in femhörningar med utgångspunkt från Nyårshuset, ”New Year House”, platsen för den kanske viktigaste högtiden i Babel, får man ytterligare varianter på geometriska samband. Nu är avståndet till både ”Kungaporten” och ”Södra porten” lika stort, och båda femhörningarna som jag ritat in passerar med en linje genom Enlil-porten. Den ena femhörningen följer exakt gatan mellan Samas-porten och Enlil-porten. Båda femhörningarna möts i trappan till Etemenanki.

[1] Källa för kartan: www.livius.org

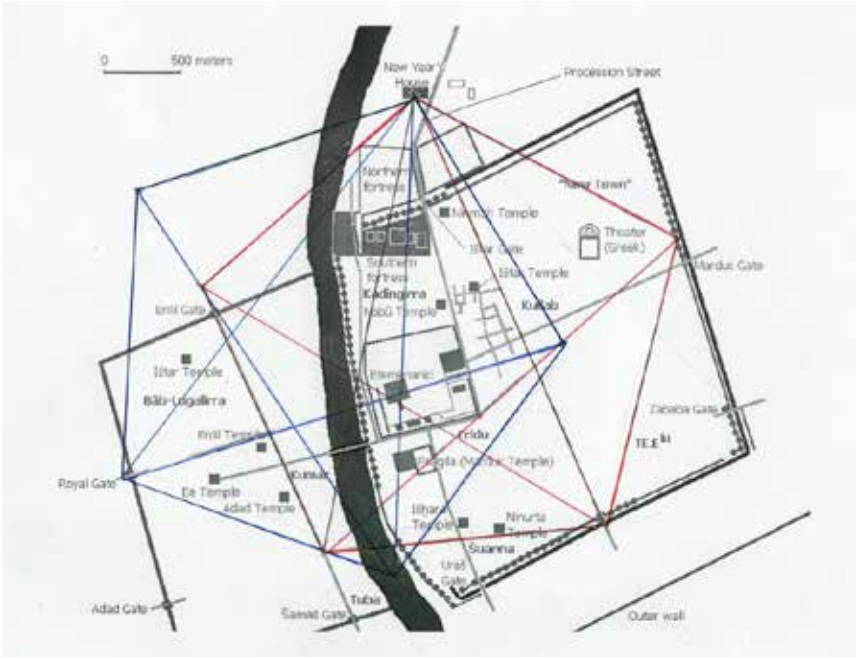

Babel.

Om man lägger in femhörningen i en karta över ett större område ser man också att den övergripande planläggningen enligt gyllene snittets principer fortsätter från Etemenanki och Esagila ända upp till placeringen av de yttre murarna och processionsvägarna.

En rationell förklaring till varför man skulle vilja skapa en sådan här fantastisk stadsplan är såvitt jag kan förstå kulten i Babel och de ceremonier som var förbundna med den. Genom att man kände till soluret kunde man starta processioner samtidigt från olika ställen i staden, och genom att man kände till de exakta avstånden och förhållandet mellan olika sträckor kunde man marschera i en viss takt och t.ex. mötas vid den östra porten till Etemenanki på exakt samma tid, även om man startade flera kilometer från varandra. Takten hölls antagligen av musik med en viss rytm eller också lärdes den in i samband med utbildningen av prästerna.

Hesekiels profetia skapades alltså av samma skäl som Jesajas och Jeremias böcker, det påstods i den nya nationella historien att det fanns böcker av dessa profeter och nu såg man till att verkligheten stämde med kartan. När man satte ihop Hesekiels profetia använde man sig av en beskrivning av Babel som var centralpunkt i den babyloniska kulturen och religionen, men man förde över denna beskrivning till Jerusalem som skulle vara motsvarande brännpunkt i mackabéernas nya rike.

En annan del av profetian i Hesekiels bok som har väckt stort intresse genom tiderna är beskrivningen av varelserna med fyra ansikten och vingar som finns i det första kapitlet. Guden med människoansikte, lejonansikte, tjuransikte och örnansikte som åkte på hjul hämtades med all säkerhet från Antiquities beskrivning av anordningarna i Salomos tempel som i sin tur innehöll beskrivningar av den orfiske guden Phanes (s 46).

DE MINDRE PROFETERNA

När de nya profetböckerna, som hänfördes till de stora profeterna Jesaja, Jeremia, Hesekiel och de tolv mindre profeterna från Hosea till Malaki, skapades i slutet av 140-talet fvt skedde det i precis samma tradition som den som hade skapat den nya nationella historien i Antiquities, en tradition som sedan hade förts över till Tanak/GT. De som skapade den nya historien i Alexandria arbetade för att uppamma nationalistiska känslor genom att visa att det nya folkets kultur och historia var urgammal, och de medel de använde var att ta över andra folks historia och legender och sätta in dem i ett nytt sammanhang. I den nya

historien i Antiquities nämndes stora nationella profeters skrifter, med dessa skrifter fanns inte i verkligheten. När man nu skulle skapa dessa profeters böcker visste man egentligen inte vad de skulle innehålla, men man fortsatte att arbeta i samma synkretistiska tradition som tidigare och därigenom tog man bland annat över guden Sabazios.

Den nya religionen var ännu i sin linda, den Gud som nämns i den nationella historien är dels en blandning av olika gudar från olika traditioner och dels en högsta försyn som hjälper folket framåt enligt modell från den hellenistiska kulturen i Alexandria. Av någon anledning får dock den nationella guden ett nytt namn i de nya profetböckerna, vilket kanske berodde på att man hade använt hymner till Sabazios när man skapade psalmerna i Psaltaren. Exempel på detta förfarande finns i det som kallas Salomos oden, där ingår orfiska hymner som helt klart är riktade till Dionysos, men hymnerna påstås vara skrivna av Salomo som annars inte nämns. Men när man läser profeterna som talar i Sabazios eller Sebaots namn i Bibeln inser man att det inte är den hellenistiska kärleksguden Dionysos som talar genom dem. Det är i stället de teman som målades upp i Femte Mosebok som återupprepas. Gud har utsett mackabéernas folk till sitt eget folk, men de är syndiga och olydiga och måste med våld skrämmas tillbaka den rätta religionen med hot om att de annars kommer att utplånas av Herrens brinnande vrede. Herren Sebaot är också förfärlig i sitt raseri mot andra folk, och han låter ständigt sina profeter uttala domar över olika folk och imperier. Anklagelser mot det egna folket och prästerna hopas, men det utlovas också belöningar och ett underbart liv i det egna landet om de lyder den nya religionens påbud.

Att den mackabeiske översteprästen Simon förde ut det här budskapet är inte alls underligt. Texterna i Tanak/GT är skapade i en tid när mackabéerna försökte etablera ett politiskt herravälde via makten över templet i Jerusalem, och enligt det scenario som målas upp i Tanak/GT var folket olydiga mot Gud när de inte lydde den mackabeiska översteprästen och följde den religiösa lag som mackabéerna hade instiftat. Det är svårt att få ett folk att överge sina traditionella seder, kultplatser, gudar och gudinnor. Simon Mackabeus skärpning av budskapet i Moseböckerna är ett vittnesbörd om att övergången till den nya kulten i Jerusalem inte alls var lätt eller smärtfri för folket i området.

MALAKIS PROFETIA INNEHÅLLER EN SAMMANFATTNING AV SIMON BUDSKAP

Malaki är den, enligt böckernas ordning i GT, sista profetboken som skapades för att föra fram den mackabeiska religionen. Boken är ett gott exempel på hur man använde Gud för att uppmana till erövring av land och för att understödja mackabéernas krav på skatt till templet. Den mackabeiske guden börjar genom Malaki med att döma Edom (Iduméen) till evig förstörelse. Mackabéerna hade ju härjat i Iduméen och landet införlivades slutgiltigt i det judiska riket under Simons son Johannes Hyrkanos som tvingade befolkningen att övergå till den judiska religionen och låta omskära sig. Men i Malakis bok är Edom ännu ett eget land, det är ondskans land och Herren skall vredgas på dess folk i evig tid.

Herren vredgas också på de människor som visar förakt mot honom genom att komma med blinda, halta, lytta och sjuka djur som offer till templet i Jerusalem. Inte ens ståthållaren blir glad över sådan undermålig tribut, hur skulle då Gud kunna vara nöjd? De rätta prästerna är de som förvaltar förbundet med Levi, alltså den mackabeiska översteprästen. Levi hade gett den rätta vägledningen och därmed hindrat folket att dra på sig skuld, men de präster som inte undervisar enligt den levitiska lagen fördöms av Herren Sebaot.

Herren Sebaot fördömer vidare blandäktenskap och skilsmässor genom profeten Malaki, giftermål mellan det egna och andra folk ses som en risk genom att de gifter sig med ”en främmande guds dotter”. Den nya nationen byggdes ju upp genom att man definierade den egna befolkningen som de som anslöt sig till den mackabeiska religionen, och om någon gifte sig med en kvinna som tillhörde en annan religion var det ett stort hot mot sammanhållningen inom det egna folket. Troheten mot Juda (det egna folket) var förbunden med

trohet mot den nya religionen. Varningen mot skilsmässa verkar i första hand vara en varning för att skilja sig från den rätta religionen som förs fram av författaren till profetian.

En budbärare för förbundet mellan folket och guden i Mose lag skall komma till templet i Jerusalem och bana väg för Herren. Han är brännande som smältarens eld och som tvättarens lut. Den dagen skall leviterna renas och luttras så att de kan bära fram offergåvor på det rätta sättet. Herren kommer att komma för att döma alla syndare. Då skall folket få lära sig att bära fram gåvor till templet som de gjorde i forna dagar. Herren uppmanar människorna att komma med hela tiondet till templets förrådshus och inte röva gåvorna från honom, i annat fall kommer de att förbannas och deras namn skall tecknas upp i de himmelska rullorna.

Det kommer att komma en dag då Herren Sebaot kommer till jorden och ställer till med en förskräcklig dom. Då kommer de orättfärdiga som inte lyder Mose lag att brännas upp som halmkärvar, och de onda skall trampas till stoft under de rättfärdigas fötter. Folket får aldrig glömma lagen som Herren gav Moses på Horeb så att Herren Sebaot inte viger landet åt förintelse när han kommer på domens dag.

> *Ja, dagen kommer, och den skall brinna som en ugn. Då skall alla fräcka och alla som handlar orätt bli till halm, och dagen som kommer skall förbränna dem, säger Herren Sebaot. Varken rot eller gren blir kvar. Men för er som fruktar mitt namn skall rättfärdighetens sol gå upp, och dess vingar skall ge läkedom. Då skall ni slippa ut, som kesande kalvar ur kätten. Ni skall trampa ner de onda, de skall bli till stoft under era fötter den dag jag griper in, säger Herren Sebaot.*
>
> ***Slutord***
> *Glöm aldrig den lag som jag gav min tjänare Mose på Horeb, med stadgar och bud för hela Israel. Se, jag sänder profeten Elia till er innan Herrens stora och fruktansvärda dag kommer. Han skall vända fädernas hjärtan till barnen och barnens hjärtan till fäderna, så att jag inte viger landet åt förintelse då jag kommer. (Mal 4:1-6)*

PSALM 22 OM BASHANS TJURAR OCH DEN KORSFÄSTES LIDANDE

Psalmerna i Psaltaren brukar kanske inte räknas som profetior men jag menar att de flesta av psalmerna innehåller samma teman som profetböckerna. Herren lönar de rättfärdiga och straffar alla andra som är syndiga. Han är väldig i strid, slår världen med skräck men tar parti för det utvalda folket. Bashan, som används som en arketyp för Seleukiderriket i andra delar av Tanak, återfinns också i samma roll i psalmerna. Psalm 22 kom att ses som en profetia om Messias av de första kristna (jahad) men jag menar att denna psalm skapades under Simon Mackabeus tid och att den handlar om seleukidernas avrättning av Jonathan Mackabeus genom korsfästning. I översättningen i Bibel 2000 har en hel del detaljer försvunnit men i den arameiska Bibeln Peshitta är det fortfarande Bashans tjurar som belägrar och plågar den korsfäste (s 227).

SIMON MISSIONERAR FÖR SABAZIOS I ROM ÅR 139 FVT

Senaten i Rom erkände den nya dynastin år 139 fvt när en delegation på uppdrag av Simon reste till Rom. Denna delegation verkar ha sammanfallit i tiden med ett försök att omvända romarna till en dyrkan av guden Sabazios. Kanske stannade en del av Simons delegation kvar i Rom för att föra ut Simons religiöst förankrade politiska budskap.

En grupp av hans folk utvisades nämligen från Rom år 139 fvt efter att ha försökt missionera för guden Sabazios. Sabazios var en trakisk och frygisk gud med drag av både Zeus och Dionysos. Sabazios, som kallas Sebaot i Bibeln, nämns överhuvudtaget inte i Moseböckerna och endast sporadiskt i de efterföljande krönikorna. Han dyker dock plötsligt upp på en mängd ställen i Jesajas och Jeremias böcker. Uppgiften om att judar utvisades för att de försökt infektera romarna med en kult av Jupiter Sabazios kommer från Valerius Maximus som verkade i början av första århundradet och som hade tillgång till äldre romerska historiska källor.

> *"Cnaeus Cornelius Hispalus, praetor peregrinus in the year of the consulate of Marcus Popilius Laenas and Lucius Calpurnius, ordered the astrologers by an edict to leave Rome and Italy within ten days, since by a fallacious interpretation of the stars they perturbed fickle and silly minds,*

thereby making profit out of their lies. The same praetor compelled the Jews, who attempted to infect the Roman custom with the cult of Jupiter Sabazius, to return to their homes." (Valerius Maximus, Nine Books of Memorable Deeds and Sayings i.3, 2)[1]

Den romerska uppgiften att judarna skulle ha missionerat för Sabazios verkar kanske underlig, men om man ser Herren Sebaot i Bibeln som en variant av Sabazios blir det inte så konstigt. Herren Sebaot dyker upp först i Samuelsböckerna och framåt. Sebaot nämns inte i Moseböckerna, Josua, Domarboken, Rut, Esra, Nehemja, Ester (ej i Qumran), Job, Ordspråksboken, Predikaren, Höga Visan, Klagovisorna, Hesekiel, Daniel och de första ”12-profeterna”. Däremot finns det mängder av förekomster av namnet Sebaot i främst Jesajas och Jeremias böcker.

Bok i Tanak/GT	**Antal förekomster av ”Sebaot” i Tanak/GT**	**Antal förekomster av ”judar/na” i Tanak/GT**
Moseböckerna, Josua, Domarboken, Rut	0	0
Första Samuelsboken, Andra Samuelsboken	5	0
Första Kungaboken, Andra Kungaboken	1	0
Första Krönikeboken	3 (1 Krön 17 kopia av 2 Sam 7)	0
Andra Krönikeboken	0	0
Daniel	0	3
Job	0	0
Psaltaren	13	0
Ordspråksboken, Predikaren, Höga Visan	0	0
Jesaja	59	0
Jeremia	75	0
Klagovisorna, Hesekiel	0	0
Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jona	0	0
Mika, Habackuk	1	0
Nahum, Sefanja	2	0
Haggaj	12	0
Sakarja	46	0
Malaki	23	0
Esra, Nehemja	0	16
Ester	0	38

Herren Sebaot dyker alltså upp i full omfattning i Jeremias och Jesajas profetior samt i de böcker som tillskrivs Haggaj, Sakarja och Malaki. En rimlig förklaring till att Simon Mackabeus folk kunde missionera för Sabazios eller Sebaot i Rom år 139 fvt är att de hade något att hänga upp denna missionering på. Jag gissar att det som man förde fram främst var profeten Jesaja, som ju talar på uppdrag av Sebaot eller Sabazios. Romarna hade precis slagit Karthago i grunden. Om man kunde visa att den judiske profeten Jesaja hade förutsagt denna händelse redan sexhundra år tidigare och att det var guden i Jerusalem som hade gett romarna segern mot Karthago – då borde väl romarna omedelbart låta omvända sig till den nya religionen (och börja skicka skatt till templet i Jerusalem)!

Visst kan det verka underligt att man kunde se Jahve som Sebaot eller Sabazios, men när Jesajas bok skrevs mellan Karthagos fall år 146 fvt och den judiska missioneringen i Rom år 139 fvt var den nya religionen faktiskt mindre än tjugo år gammal. Redan från början

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Sabazios

hade man använt sig av material som var förbundet med orficismen, Hammurabis babyloniska gudar och Zoroasters Ahura Mazda, och man anropar också den egyptiske guden Amen i den kraftfulla förbannelsen i Femte Mosebok kapitel 27. Man hade tagit material från olika källor och omdefinierat det till att handla om den nya nationella historien och den nationella religionen, att den nationella guden också skulle kunna vara Sabazios eller Dionysos var egentligen inte så konstigt.

Moses var ju enligt den nya historien föregångaren till alla de grekiska filosoferna, han var egentligen den orfiske teologen Musaeus. Orfikernas främste gud var Dionysos som spelade en viktig roll i mysteriet i Eleusis. Man har också enligt uppgift funnit ett mynt några mil från Jerusalem som avbildar Jehova som grundare av mysteriet i Eleusis.[1] Antika författare som Plutarchos och Tacitus identifierade judarnas gud som Dionysos. Dionysos eller Sabazios var alltså den gud som oftast beskrevs som judarnas gud i Jerusalem. Denne Dionysos Sabazios är också samma gud som Herren Sebaot i Bibeln.

Det nya folket verkar inte heller ha fått namnet ”judar” när Tanak skapades i Alexandria eller när Simon Mackabeus reviderade Moseböckerna och skapade Jesajas, Jeremias och de andra profeterna böcker eftersom beteckningen inte används där.

[1] Macchioro, V.D., From Orpheus to Paul, 189.

SIMON MACKABEUS REVIDERAR DE HISTORISKA BÖCKERNA

DUBBLERING AV DE HISTORISKA BÖCKERNA

Historien i Antiquities I-XII löper framåt i en strikt kronologisk ordning från skapelsen till Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem år 164 fvt. Den löpande historien är sedan uppdelad i tolv böcker baserad på denna kronologi. I Antiquities anges författaren helt enkelt vara Moses, enligt förebild från orficismen där olika författare skrev i Musaeus eller Orfeus namn. Men Moses kunde ju inte rimligtvis ha skrivit en historia om händelser som hade skett långt efter hans död. Böckerna i Tanak / GT har därför i nästa steg uppdelade på ett liknande sätt som i Antiquities, men de är namngivna efter den påstådda författaren i fallet med Moseböckerna och efter huvudpersonerna i de följande böckerna. Jag gissar att en första förändring av indelningen och namngivningen av böckerna gjordes i samband med att den första versionen av Tanak / GT skapades i Alexandria. Sannolikt såg indelningen ut på följande sätt: Första, Andra, Tredje och Fjärde Mosebok, Josua, Domarboken, Rut, Samuelsboken, Kungaboken, Krönikeboken, Daniels bok, Esra, Nehemja.

Simon Mackabeus arbete omkring år 140 fvt med att revidera Moseböckerna och skapa profetböckerna gav sedan upphov till Femte Mosebok samt Jesajas, Jeremias, Hesekiels och de mindre profeternas böcker. I nästa steg har en ny uppdelning av Samuelsböckerna, Kungaböckerna och Krönikeböckerna gjorts, varför vissa textavsnitt numera återfinns i ordagranna kopior i olika böcker. Ändringarna i samband med Davids stad och Jesajas profetia som jag nämnde tidigare (s 121) gjordes uppenbarligen före denna nya uppdelning. Man kan se detta genom att ordalydelsen i dessa avsnitt är identisk i de olika böckerna, de har uppenbarligen kopierats från en och samma källa. Det innebär också att den nya uppdelningen gjordes efter Simon Mackabeus definition av citadellet som Davids stad och efter skapandet av Jesajas och Jeremias profetior, vilket gör att jag väljer att hänföra även denna revidering till honom.

Innehållet i och ordningen på de historiska böckerna följer helt och hållet historien i Antiquities, förutom i fallet med Samuelsböckerna, Kungaböckerna och Krönikeböckerna där precis samma avsnitt plötsligt kan uppträda på två olika ställen i två olika böcker. Texten i Antiquities är däremot skriven i en helt kronologisk ordning, man gör inga hopp framåt eller bakåt i det historiska skeendet. När jag först upptäckte de dubblerade avsnitten i Tanak / GT fick jag en känsla av att man gjorde stora hopp i handlingen mellan Kunga- och Krönikeböckerna, men om man sorterar de dubblerade avsnitten efter ordningen i Antiquities ser man att det finns två parallella trådar med samma information som dels löper genom Samuelsböckerna och Kungaböckerna, och dels genom Krönikeböckerna. Dessa två trådar löper dock samman i böckerna om Jesaja och Jeremia. De dubblerade avsnitten är alltså inte bara samma historia som berättas på två ställen, utan direkta kopior av samma text.

Dubblerade avsnitt i Tanak/GT			**Antiquities**[1]
1 Sam 31:2-31:11	1 Krön 10:1-10:14	Sauls död	Ant VI 14:7-9
2 Sam 23:8-23:39	1 Krön 11:10-11:47	Davids kämpar och deras bedrifter	Ant VII 1
2 Sam 6:16-6:19	1 Krön 13:8	Arken förs till Jerusalem	Ant VII 4:2
2 Sam 6:10-6:19	1 Krön 15:29-16:3	David dansar in i Jerusalem	Ant VII 4:3
2 Sam 7:1-29	1 Krön 17:1-27	Guds löften till David	Ant VII 4:4
2 Sam 8:1-8:18	1 Krön 18:1-18:17	Davids segrar och rikets förvaltning	Ant VII 5:1-4
2 Sam 10:1-19	1 Krön 19:1-19	Seger över ammoniter och araméer	Ant VII 6:1-3
2 Sam 12:30-12:31	1 Krön 20:2-20:3	David tar Milkoms krona	Ant VII 7:5

[1] www.ccel.org/j/josephus/works/JOSEPHUS.HTM

Dubblerade avsnitt i Tanak/GT			**Antiquities**[1]
2 Sam 21:19-21:22	1 Krön 20:5-20:8	Elchanan dödar Goljat	Ant VII 12:2
2 Sam 24:1-24:25	1 Krön 21:1-21:29	Mönstring och pest. David bygger ett altare på Ornans/Aravnas tröskplats.	Ant VII 12:1-13:4
1 Kung 7:23-7:44	2 Krön 4:2-4:15	Salomo tillverkar Havet till templet	Ant VIII 3:5
1 Kung 8:1-8:9	2 Krön 5:2-5:10	Arken förs in i templet	Ant VIII 4:1
1 Kung 8:12-8:49	2 Krön 6:1-6:39	Salomo talar till folket	Ant VIII 4:3
1 Kung 10:1-10:10	2 Krön 9:1-9:9	Drottningen av Saba besöker Salomo	Ant VIII 6:5
1 Kung 10:22	2 Krön 9:21	Salomos Tarshish-skepp	Ant VIII 6:4
1 Kung 11:43	2 Krön 9:31	Salomo gick till vila hos sina fäder och begravdes i sin far Davids stad. Hans son Rehabeam blev kung efter honom.	Ant VIII 7:8
1 Kung 12:1-12:19	2 Krön 10:1-10:19	Motstånd mot kung Rehabeam. Riket delas	Ant VIII 8
1 Kung 12:21-12:24	2 Krön 11:1-11:4	Shemajas ord till Rehabeam	Ant VIII 10:3
1 Kung 14:25-14:28	2 Krön 12:9-12:11	Shishak plundrar Jerusalem, kopparsköldarna	Ant VIII 10:4
1 Kung 14:31	2 Krön 12:16	Rehabeam gick till vila hos sina fäder och begravdes bland dem i Davids stad. Hans son Aviam blev kung efter honom.	Ant VIII 10:4
1 Kung 15:8	2 Krön 14:1	Aviam gick till vila hos sina fäder och begravdes i Davids stad. Hans son Asa blev kung efter honom.	Ant VIII 11:3
1 Kung 22:1-22:35	2 Krön 18:1-18:34	Profeten Mika, Jimlas son	Ant VIII 15:4
1 Kung 22:51	2 Krön 21:1	Joshafat gick till vila hos sina fäder och begravdes bland dem i sin fader Davids stad. Hans son Joram blev kung efter honom.	Ant IX 3:3
2 Kung 11:13-11:18	2 Krön 23:12-23:17	Atalja grips och dödas	Ant IX 7:3
2 Kung 11:20-12:1	2 Krön 23:21-24:1	Atalja dödas	Ant IX 7:3
2 Kung 14:17-14:22	2 Krön 25:25-26:2	Amasjas död	Ant IX 9:3
2 Kung 15:38	2 Krön 27:9	Jotam gick till vila hos sina fäder och begravdes bland dem i sin fader Davids stad. Hans son Achas blev kung efter honom.	Ant IX 12:1
2 Kung 18:13-19:37	Jes 36:1-37:38	Assyriens kung Sanherib angriper Juda och Jerusalem	Ant X 1:1
2 Kung 20:1-20:11	Jes 38:1-38:8	Hiskias sjukdom	Ant X 2:1
2 Kung 20:12-20:19	Jes 39:1-39:7	Sändebuden från Babylonien	Ant X 2:2
2 Kung 22:8-22:20	2 Krön 34:15-34:28	Lagboken påträffas i templet	Ant X 4:2
2 Kung 23:34	2 Krön 36:4	Farao Neko insätter Eljakim som kung	Ant X 5:2
2 Kung 25:27-25:30	Jer. 52:31-52:34	Jojakin benådas	Ant X 11:2

Texten i Antiquities löper alltså i en helt kronologisk ordning utan dubbleringar medan den i Tanak/GT är uppdelad på olika böcker och ofta dubblerad. Om man däremot lägger till de avsnitt i Antiquities som *inte* är dubblerade i Tanak/GT ser man ett nytt mönster. Förutom att ha delat upp historien i Antiquities på två trådar, har man också fördelat ut de avsnitt som inte är dubblerade på de olika trådarna. Händelser som i Antiquities finns i ett sammanhang, som till exempel bok VII som handlar om Davids regeringstid, återfinns nu utspridda i Andra Samuelsboken, Första Kungaboken samt Första Krönikeboken.

Från Sauls död till Davids död i Tanak/GT			**Antiquities**
1 Sam 31:2-31:11	1 Krön 10:1-10:14	Sauls död	Ant VI 14:7-9
2 Sam 23:8-23:39	1 Krön 11:10-11:47	Davids kämpar och deras bedrifter	Ant VII 1
	1 Krön 3	Davids söner	Ant VII 1:4
2 Sam 4		Ish-Boshet dödas	Ant VII 2
2 Sam 5		David erövrar Jerusalem	Ant VII 3
2 Sam 6:16-6:19	1 Krön 13:8	Arken förs till Jerusalem	Ant VII 4:2

Från Sauls död till Davids död i Tanak/GT			Antiquities
2 Sam 6:10-6:19	1 Krön 15:29-16:3	David dansar in i Jerusalem	Ant VII 4:3
2 Sam 7:1-29	1 Krön 17:1-27	Guds löften till David	Ant VII 4:4
2 Sam 8:1-8:18	1 Krön 18:1-18:17	Davids segrar och rikets förvaltning	Ant VII 5:1-4
2 Sam 10:1-19	1 Krön 19:1-19	Seger över ammoniter och araméer. Endast mindre detaljer skiljer.	Ant VII 6:1-3
2 Sam 12:30-12:31	1 Krön 20:2-20:3	David tar Milkoms krona	Ant VII 7:5
2 Sam 13 - 19		Absalom	Ant VII 8 - 10
2 Sam 20		Shevas uppror. Joav dödar Amasa	Ant VII 11
2 Sam 21:19-21:22	1 Krön 20:5-20:8	Elchanan dödar Goljat	Ant VII 12:2
2 Sam 24:1-24:25	1 Krön 21:1-21:29	Mönstring och pest. David bygger ett altare på Ornans/Aravnas tröskplats	Ant VII 12:1-13:4
	1 Krön 22	Förberedelser för tempelbygget	Ant VII 14
1 Kung 1		Strid om tronföljden, Adonia	Ant VII 14
1 Kung 1		Salomo utses till kung	Ant VII 14
	1 Krön 28 - 29	David ger anvisningar för tempelbygget och dör	Ant VII 15

Min slutsats av detta är att Samuelsböckerna, Kungaböckerna och Krönikeböckerna från början fanns i ett enda kronologiskt sammanhang, precis som i förlagan i Antiquities, men att de senare delades upp i flera böcker. Detta skedde antagligen för att man skulle få en mer imponerande krönika över de mytiska judiska kungarna, men kanske var motivet också att man ville dölja att förlagan fanns i den nyskrivna historien i Antiquities. Dessutom hade man kopierat delar av den ursprungliga historien när man skapade Jesajas och Jeremias böcker, uppdelningen och dubbleringen av texter i de andra böckerna dolde även detta.

SAMBAND MELLAN BÖCKERNA I ANTIQUITIES OCH I TANAK/GT

Antiquities	Tanak/GT
BOOK I. Containing The Interval Of Three Thousand Eight Hundred And Thirty-Three Years. — From The Creation To The Death Of Isaac.	Första Mosebok 1-35. Från skapelsen till Isaks död.
BOOK II. Containing The Interval Of Two Hundred And Twenty Years.—From The Death Of Isaac To The Exodus Out Of Egypt.	Första Mosebok 36-50. Från Isaks död till Josefs död.
BOOK III. Containing The Interval Of Two Years.—From The Exodus Out Of Egypt, To The Rejection Of That Generation.	Andra Mosebok, Tredje Mosebok., Fjärde Mosebok 14:42
BOOK IV. Containing The Interval Of Thirty-Eight Years.—From The Rejection Of That Generation To The Death Of Moses.	Fjärde Mosebok 14:43-35:30 Femte Mosebok 10:12-34:9.
BOOK V. Containing The Interval Of Four Hundred And Seventy-Six Years.—From The Death Of Moses To The Death Of Eli.	Josua, Domarboken, Rut, Elias död: 1 Kung 17/2 Kung 2
BOOK VI. Containing The Interval Of Thirty-Two Years.—From The Death Of Eli To The Death Of Saul.	1 Sam, Sauls död: 1 Sam 31/1 Krön 10
BOOK VII. Containing The Interval Of Forty Years.—From The Death Of Saul To The Death Of David.	2 Sam/1 Krön
BOOK VIII. Containing The Interval Of One Hundred And Sixty-Three Years.—From The Death Of David To The Death Of Ahab.	1 Kung/2 Krön
BOOK IX. Containing The Interval Of One Hundred And Fifty-Seven Years.—From The Death Of Ahab To The Captivity Of The Ten Tribes.	2 Kung/2 Krön
BOOK X. Containing The Interval Of One Hundred And Eighty-Two Years And A Half.—From The Captivity Of The Ten Tribes To The First Year Of Cyrus.	2 Kung/Jesaja, 2 Kung/2 Krön, 2 Kung/Jeremia, Daniel
BOOK XI. Containing The Interval Of Two Hundred And Fifty-Three Years And Five Months.—From The First Of Cyrus To The Death Of Alexander The Great.	Esra, Nehemja, Ester
BOOK XII. Containing The Interval Of A Hundred And Seventy Years.—From The Death Of Alexander The Great To The Death Of Judas Maccabeus.	Första Mackabeerboken

EN SAMMANFATTNING AV HUVUDBUDSKAPET I TANAK/GT EFTER SIMON MACKABEUS REVIDERINGAR

Efter att ha arbetat med att försöka förstå de olika aspekterna av Simons revideringar av Tanak har jag kommit att inse att den grundläggande orsaken till Simons revideringar var hans hat mot seleukiderna och hans behov av att stärka sin egen makt. Bakgrunden till Simons hat mot seleukiderna, förutom att de kontrollerade det område som mackabéerna ville rycka ut sitt rike från, var händelserna i samband med brodern Jonathans tillfångatagande och avrättning. Jonathan hade blivit erkänd som överstepräst i Jerusalem av Alexander Balas som blev seleukidernas kung år 150 fvt. Även Alexander Balas efterträdare Demetrios II Nikator hade bekräftat Jonathans ställning som ståthållare och överstepräst och detsamma gjorde generalen Tryphon som utropade sig till kung efter Demetrios II. Men genom att Jonathan och Simon befäste städer inom sitt område drog de på sig Tryphons misstankar och han kom därför med en armé till Judéen år 143 fvt och tog Jonathan till fånga och lät avrätta honom. Simon Mackabeus upplevade tydligen detta som ett oförlåtligt svek mot det avtal som fanns mellan Tryphon och mackabéerna och utropade seleukiderna till sina eviga fiender, vilket man bl.a. kan förstå av budskapet i de profetböcker som Simon skapade. Simon Mackabeus reviderade också Moseböckerna och lade in ett budskap som skulle motivera till krig och blodig hämnd på mackabéernas fiender.

Drivkrafterna bakom Simon Mackabeus revideringar av Tanak var behovet att:

- skärpa budskapet om det syndiga folket och den straffande guden för att skrämma folket till lydnad
- avskilja det egna folket från de andra innevånarna i området på ett tydligt sätt
- sprida krigslystnad i det nya folket
- skrämma folket att finansiera mackabéernas maktinnehav och krig genom offer i templet i Jerusalem och genom böter för synder till prästerskapet
- skrämma folket från att sluta förbund med andra eller dyrka deras gudar
- öka hatet mot seleukiderna och förmedla budskapet om hämnd och erövringskrig
- föra fram profetior om Simon Mackabeus som en gudomligt utsedd härskare i Jerusalem (Messias).

Genom Simons revidering av Tanak omvandlades dessa drivkrafter till texter i Moseböckerna och profetböckerna om att:

- De tio buden kommer från Gud som är svartsjuk, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led, straffar den som missbrukar hans namn och framhäver sabbatsbudet.
- Om man lyder alla lagar i Moseböckerna kommer man att få uppleva alla välsignelser i ett eget land och utplåna alla andra folk som redan bor där, men om man är syndig och olydig och inte lyder lagarna kommer man att drabbas av de värsta förbannelser och utplånas.
- Gud har inrättat ett blodsförbund med det utvalda folket och beordrat omskärelse som ett särskiljande tecken på detta förbund.
- Den första invigningen till förbundet skedde på Horeb (Sinai) genom att de utvalda dödade alla som avfallit till att dyrka guldkalven, även sina egna grannar, bröder och söner. Förbundet bekräftades sedan genom att Moses bestänkte församlingen med blod.
- Det utvalda folket får inte dyrka andra gudar än den Gud som beskrivs i Moseböckerna och som bor i templet i Jerusalem. Gud får bara ta emot offer i templet i Jerusalem.
- Om man dyrkar (betalar skatt till) andra gudar än den i templet i Jerusalem eller ingår förbund med sådana som dyrkar andra gudar, till exempel genom giftermål, skall man utplånas.

- Det utvalda folket får inte sluta förbund med andra grupper och de skall förstöra alla andra gruppers helgedomar och döda deras präster, prästinnor och profeter, särskilt skall kärleksgudinnan Asheras helgedomar förstöras.
- Kvinnor får aldrig profetera, vara prästinnor eller ledare, glöm inte hur Mirjam drabbades av Herrens glödande vrede och straffades med att bli oren av spetälska och fördrevs från folket.
- Kvinnor får inte gifta sig med män utanför den egna församlingen eftersom deras ägodelar då lämnar det egna folket. Det är bäst om de gifter sig med nära släktingar som kusiner. Män får inte gifta sig med kvinnor utanför den egna församlingen eftersom de då riskerar att avfalla från guden i Jerusalem.
- I det utvalda folket skall en man göra sin brors änka med barn (svågerplikt) och man får inte tillämpa avbrutet samlag eftersom de regerande mackabéerna behöver tillgång till så många soldater som möjligt i kriget för att försvara och utvidga landet. Ett varnande exempel skapades genom historien om Onan som inte gjorde sin brors änka med barn utan spillde sin säd på golvet.
- Gud har uttryckt ett brinnande hat mot seleukiderna och utlovat deras utplåning genom Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior.
- Gud har utlovat kroppens återuppståndelse för de heliga krigarna genom Jesajas och Hesekiels profetior.
- Gud har fört fram ett löfte om att en Messias, en smord kung av Davids ätt, skall regera i Sionsborgen i Jerusalem (Simon Mackabeus borg) genom Jeremias, Jesajas och de andra profeternas profetior.

BEVIS FÖR ATT REVIDERINGARNA AV TANAK GJORDES AV SIMON MACKABEUS

- Genom att förlagan till Moseböckerna finns bevarad i Antiquities I-XII kan man se vad som ändrades i Moseböckerna i efterhand, som t.ex. de tio buden.
- Ändringarna i Moseböckerna med avseende på de tio buden, det nya blodsförbundet på Horeb (Sinai), det förstärkta förbudet mot dyrkan av andra gruppers gudar och mot förbund genom giftermål med dem, kraven på att förstöra alla andras kultplatser, den nya påsken och omskärelsen som ett tecken på tillhörigheten till det utvalda folket ingår i ett och samma sammanhang. Detta sammanhang finns tydligt beskrivet i de tillagda kapitlen i inledningen till Femte Mosebok.
- Ändringarna i Moseböckerna återspeglas också i profetböckerna, vilket innebär att ändringarna i Moseböckerna måste ha gjorts ungefär samtidigt som profetböckerna skapades.
- Om man analyserar Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior samt de s.k. mindre profetböckerna är det tydligt att de alla har skrivits vid samma tid och i ett gemensamt sammanhang. Dessa böcker innehåller mycket likartade fördömanden av folkets olydnad och falsk gudsdyrkan samt profetior om länder, städer och folk som skall förgöras av krigsguden i Jerusalem. Profetböckerna innehåller dessutom profetior om att en smord konung (Messias) och hans ätt skall regera för evigt i Jerusalem.
- Genom fyndet av Jesajarullen i Qumran (1QaIsa), som är ett arbetsresultat på vägen mot den slutliga versionen av Jesajas profetia, får vi ett direkt bevis för när hans och de andra profeternas profetior skapades. I 1QaIsa finns nämligen en profetia om Karthagos förstörelse som skedde år 146 fvt. Denna profetia skapades för att få romarnas stöd för Simon Mackabeus krav på kungavärdighet. Senaten i Rom erkände också den nya dynastin år 139 fvt när en delegation på uppdrag av Simon reste till Rom. Därför kan man datera Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior till tiden mellan Karthagos förstörelse år 146 fvt och den mackabeiska delegationens besök i Rom år 139 fvt.

- Att 1QaIsa är ett delresultat på vägen till den slutliga versionen av Jesajas profetia visas t.ex. av att man i Jes 63:1-3 talar om någon som har röda kläder som en soldat i 1QaIsa, medan denne någon har utvecklats till att vara Herren vars kläder är röda av de förtrampade fiendernas blod i den slutliga versionen i Tanak/GT.
- 1QaIsa, som är ett delresultat på vägen i arbetet med att skapa Jesajas bok, har daterats till ca 150-125 fvt med paleologisk tidsbestämning. Detta stämmer bra med Simon Mackabeus regeringstid (142-135 fvt).
- Uppdelningen av de historiska böckerna i Första och Andra Samuelsboken, Första och Andra Kungaboken och Första och Andra Krönikeboken gjordes genom att ursprungstexten, som i Antiquities löper i en helt kronologisk ordning, dels delades upp på olika böcker och ofta dubblerades, samtidigt som de avsnitt som inte dubblerades fördelades ut i de olika böckerna. Händelser som i Antiquities finns i ett sammanhang, som till exempel bok VII som handlar om Davids regeringstid, återfinns nu utspridda i Andra Samuelsboken, Första Kungaboken samt Första Krönikeboken.
- Den ende som hade motiv att skärpa budskapet i Moseböckerna och skapa profetböckerna vid tiden när 1QaIsa (Jesajas profetia) skapades var Simon Mackabeus, som behövde avskilja det egna folket från omgivande grupper och få dem att lyda den egna teokratiska makten i Jerusalem samt motivera sin egen och sina ättlingars ställning som kungar i Jerusalem inför romarna. Han var också den ende som både hade medel och tillfälle att göra det genom att han hade makten över templet i Jerusalem och kunde göra vad han ville med böckerna där.

OLIKA LAGER AV REVIDERINGAR

Bilden av hur Tanak/GT förändrades under de första mackabeiska översteprästernas tid jämfört med ursprungsberättelsen i Antiquities I-XII kan verka förvirrad, men det finns ändå en röd tråd i arbetet.

Steg	Resultat
1. En ny historia, lag och författning skapas i Alexandria för att stödja det mackabeiska partiets kamp för att ta makten i Jerusalem.	Antiquities I-XII. Bevarad som en del i det som kallas Josephus Antiquities.
2. Den nya textsamlingen (Antiquities I-XII) översattes till folkets språk (som numera kallas hebreiska) i Alexandria och kompletterades med långa uppräkningar och med babylonisk och egyptisk vishetslitteratur för att ge ett ålderdomligt intryck.	Ursprunglig version av Tanak/GT. Förlorad, men vissa fragment har bevarats i Dödahavsrullarna, t.ex. 4QJosha (4Q47).
3. Den ursprungliga versionen av Tanak/GT lämnades över till det mackabeiska partiet och Jonathan läste ur den år 153 fvt när templet hade erövrats för andra gången. I Antiquities förordades aristokrati som modell för det nya folkets styrelse och Jonathan regerade som överstepräst tillsammans med församlingens äldste.	Den ursprungliga versionen av Tanak/GT genomgick en första revidering under Jonathans tid som överstepräst genom tillägget av berättelsen om hur de sjuttio äldste fick del av Mose profetiska anda och hur Moses genom exemplet med Eldad och Medad önskade att hela folket skulle vara lika uppfyllda av helig ande. Målet var att uppamma religiös iver. (4 Mos 11:24-30).
4. När Simon Mackabeus tillträdde som överstepräst avsåg han att avskaffa det gemensamma styret med församlingens äldste. Han ville bli kung och säkra kungamakten för sina ättlingar. Den religiösa iver som hade uppammats under Jonathans tid måste omdirigeras till en iver för att utrota alla andra kulter och undvika alla förbund med andra grupper. Simon behövde också ha en tydligare definition av vilka som egentligen tillhörde det utvalda folket.	En andra revidering av Tanak/GT gjordes under Simons regeringstid där bl.a.: - Profetböckerna skapades. - De tio buden omarbetades. - Ett nytt blodsförbund mellan folket och Herren beskrevs. - Historierna om guldkalven och Merivavattnet skapades. - Det utvalda folket definierades genom omskärelsen och manteltofsarna. - Propaganda för att förstöra alla andra kultplatser och döda alla falska profeter skapades. - De historiska böckerna delades upp och dubblerades.
5. Vid något senare tillfälle lades historien om hur Sippora omskar Moses till i 2 Mos 4. Den som gjorde det hade ingen kunskap om historien och trodde att Sippora var mor till Mose. Kanske gjordes detta under Simon Mackabeus son Johannes Hyrkanos (r. 134-104 fvt).	En tredje revidering av Tanak/GT där historien om Sipporas omskärelse av Moses lades till i 2 Mos 4:24-25.

SAMMANFATTNING: BAKGRUNDEN TILL MYTERNA I TANAK/GT

Alla de tre monoteistiska religionerna vilar på samma grund, nämligen berättelserna i Tanak/Gamla Testamentet. Myterna om skapelsen, Eva och Adam, syndafallet, Noa, Moses och hans gudagivna lagar, Jeremias och Jesajas profetior om den kommande Messias och det teokratiska världsherraväldet är grundläggande i både judendomen, kristendomen och islam.

Myter i Tanak/Gamla Testamentet	Myternas ursprung
Skapelsen av himmel och jord.	Berossos historia: Det babyloniska skapelseeposet Enuma Elish.
Evas skapelse från Adams revben.	Berossos historia: Den sumeriska myten om *Enki och Ninhursaga*. Gudinnan Ninhursaga skapar gudinnan Ninti (människornas moder) av guden Enkis revben. Ninti skapar sedan de första sju paren av människor av jord.
Syndafallet och utdrivningen från **paradiset**.	Berossos historia: Den sumeriska myten om *Enki och Ninhursaga.* Paradiset är landet Dilmun. Guden Enki befruktade gudinnan Uttu och hon klagade i födandets smärta. Guden Isimud namngav alla växter och Enki åt av dem. Då blev Enki förbannad av gudinnan Ninhursaga och utdriven ur paradiset.
Kunskapens träd i paradiset.	Berossos historia: Den sumeriska myten om *Inanna och Huluppa-trädet*.
Noa och den stora översvämningen.	Berossos historia: Den sumeriska myten om Zi-ud-sura som förvarnades av guden Enki om den stora floden och byggde en ark. Zi-ud-sura kallas Utnapishtim i Gilgamesheposet.
De olika **folkens genealogi** från Noa och framåt. Patriarken **Abraham** som utvandrade från staden Ur.	Berossos historia: De olika folkens genealogi beskrevs i Berossos historia. En vis man från Sumer förde enligt Berossos historia ut kaldeisk civilisation och vetenskap från staden Ur till Egypten och andra områden i väst.
Folkets **fångenskap i Egypten** och flykten därifrån.	Manethos historia: hyksos som invaderade Egypten och drevs ut därifrån av farao.
Det utvalda folket som skulle besitta **det utlovade landet**.	En historia som sattes samman i Alexandria för att stödja mackabéernas gerillakrig och därmed skapa en buffertstat mellan seleukidernas område och Egypten.
Simsons storverk.	Berossos historia: Gilgamesh storverk från Gilgamesheposet.
Salomos tempelbygge och drottningen av Saba.	Berossos historia: Gudeas tempelbygge och drottningen av Sabum.
Lagstiftaren och teologen **Moses**.	Den orfiske lagstiftaren och teologen Musaeus.
De tio budorden.	Orficismens lagar.
Mose lagar i 2 Mos om slavar, öga för öga, värdering av människor etc.	Hammurabis lag.
Mose matlagar i 3 Mos om tillåten mat**.**	Egyptiska prästers matlagar kombinerat med babyloniska uppräkningar av oliks slags djur och fåglar.
Mose renhetslagar i 3 Mos om rening från spetälska, flytningar, samlag under menstruation, förbud mot homosexualitet etc.	Renhetslagar i Avesta.
Omskärelsen som bekräftelse på blodsförbundet mellan det utvalda folket och gud.	Tillägg till Tanak i samband med Simon Mackabeus revidering för att definiera det egna folket och avskilja dem från alla andra grupper i området.
Påbud om **giftermål mellan nära släktingar.**	Komplettering av historien om Selofchads döttrar i Tanak i samband med Simon Mackabeus revidering för att hålla folket avskilt.
Förbud mot avbrutet samlag (onani).	Simon Mackabeus historia om Onan lades till i samband med Simon Mackabeus revidering för att motverka födelsekontroll.
Mose välsignelser och förbannelser som avslutas med **Amen**.	Välsignelser och förbannelser från Hammurabis lag. Välsignelser och förbannelser i den egyptiske guden Amens (Amuns) namn.
Mose uppmaning till heligt krig mot alla andra innevånare i det utlovade landet.	Propaganda som skapades av de lärde i Alexandria för att stödja mackabéernas krig mot seleukiderna.

Myter i Tanak/Gamla Testamentet	Myternas ursprung
Döda alla avfällingar, även om de är söner eller bröder.	Berättelsen om invigningen till förbundet på Sinais berg i 2 Mos 32:25-35 som lades till i Simon Mackabeus revidering för att skrämma folket till trohet mot mackabéerna och deras religion.
Den **svartsjuke guden** som **låter fädernas synder drabba barnen** i tredje och fjärde led och kräver blodshämnd.	Tillägg till Tanak i samband med Simon Mackabeus revidering för att skrämma folket till lydnad och hetsa det till hämnd mot seleukiderna.
Gud får bara dyrkas i templet i Jerusalem.	Tillägg till Tanak i samband med Simon Mackabeus revidering för att få exklusiv tillgång till offer och tionde.
Alla andra gudar och gudinnor skall utrotas och deras kultplatser skall förstöras.	Tillägg till Tanak i samband med Simon Mackabeus revidering.
Daniels profetia.	De lärde i Alexandria skapade Daniels profetia som handlar om Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem.
Jeremias, Jesajas och de andra profeternas profetior om Messias som skall regera ett evigt gudsrike från Sions berg.	Profetböckerna skapades under Simon Mackabeus tid som överstepräst i Jerusalem. Profetian om Messias avsåg Simon Mackabeus och hans ättlingar.
Jesajas och Hesekiels profetior om kroppens uppståndelse.	Simon Mackabeus propaganda för att få sina krigare att offra sina liv i mackabéernas krigsföretag.

DET UTLOVADE LANDET ERÖVRAS PÅ TRE GENERATIONER OCH FÖRLORAS IGEN PÅ EN

JUDAS, JONATHAN OCH SIMON MACKABEUS

Mackabéerna och deras parti tog alltså makten i Jerusalem men deras regering var ofta osäker och fylld av konflikter. Under ledning av Judas Mackabeus hade ”de heliga” erövrat området närmast runt Jerusalem men förlorat det igen.

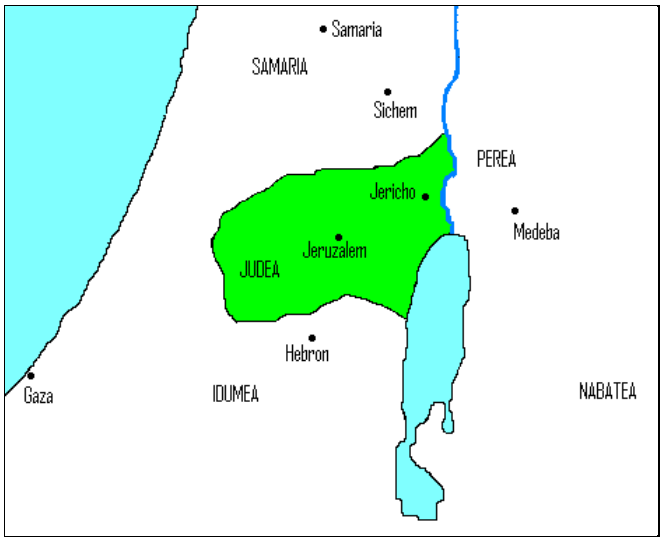

Det judiska riket under Judas Mackabeus. Källa: Wikipedia.

Judas bror Jonathan Mackabeus utökade partiets kontroll över en större del av Judéen och också delar av Samarien men dödades år 143 fvt av den seleukidiske generalen och tronpretendenten Diodotus Tryphon.

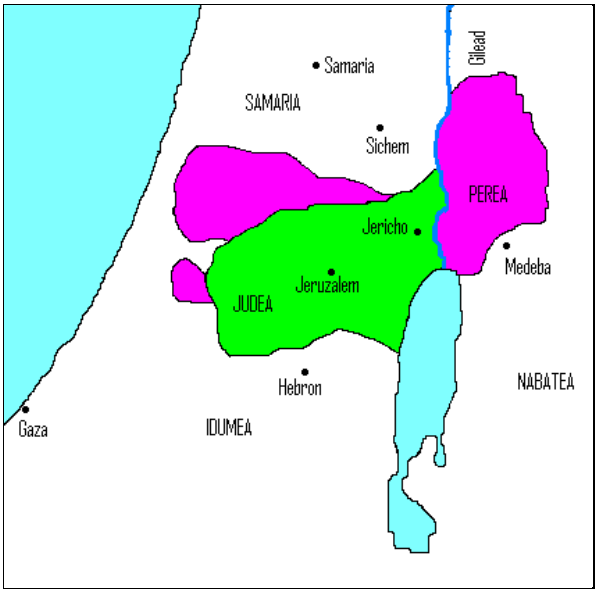

Det judiska riket under Jonathan Mackabeus. Rosa=nya erövringar. Källa: Wikipedia.

Jonathans bror Simon Mackabeus efterträdde honom som ledare för hasidéerna och valdes till prästkung år 141 fvt. Simon förnyade år 139 fvt den allians med romarna som Judas Mackabeus hade upprättat år 161 men han kunde endast erövra några mindre områden för att utöka det nya riket.

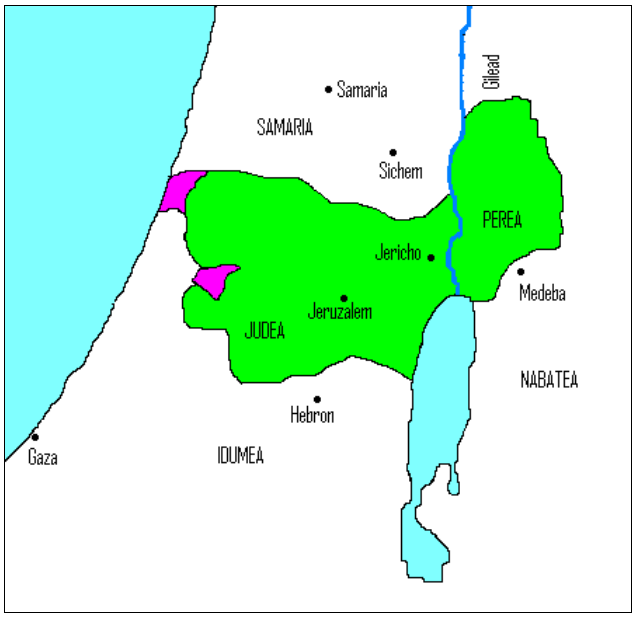

Det judiska riket under Simon Mackabeus. Rosa=nya erövringar. Källa: Wikipedia.

Simon Mackabeus mördades på anstiftan av sin svärson Ptolemaios år 135 fvt. Eftersom två äldre söner hade mördats tillsammans med Simon blev hans tredje son, Johannes Hyrkanos I, prästkung i Jerusalem.

JOHANNES HYRKANOS I

Johannes Hyrkanos regerade mellan 134 och 104 fvt och under hans tid fortsatte kriget med seleukiderna. Under hans första regeringsår belägrade den seleukidiske kungen Antiochos VII Jerusalem. När Antiochos VII dödades i ett krig med parterna fick dock Johannes utrymme att agera och han utökade kraftigt det judiska riket. Han erövrade Iduméen och tvingade iduméerna att konvertera till den judiska religionen. Samaria erövrades, invånarna förslavades och Johannes trupper förstörde samariernas huvudtempel på berget Gerizim och deras stad Shekem. Även områden på andra sidan Jordan fördes samman med det nya riket.

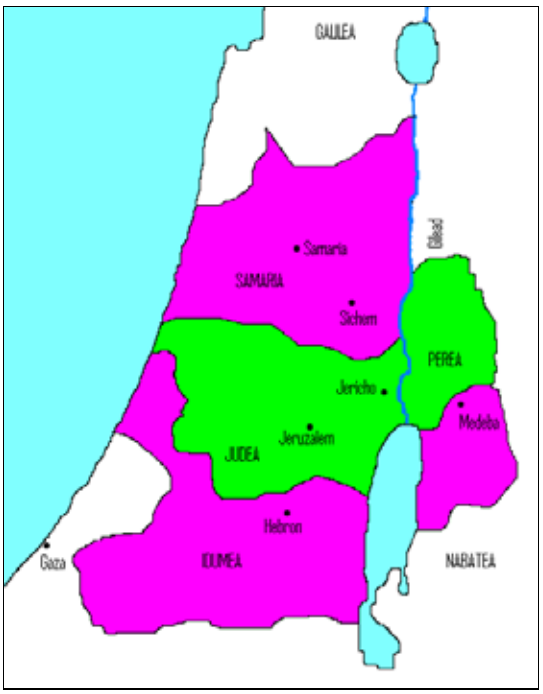

Det judiska riket under Johannes Hyrkanos. Rosa=nya erövringar. Källa: Wikipedia.

ALEXANDER JANNAEUS

Johannes Hyrkanos efterträddes av sin son Aristobulos som dock endast regerade ett år. Han hann dock med att erövra Galileen under denna tid. Efter Aristobulos kom hans bror Alexander Jannaeus till makten och han regerade mellan 103 och 76 fvt. Alexander Jannaeus utökade det judiska riket till dess största omfattning, det sträckte sig nu från söder om den syriska staden Ptolemais ner till området runt Gaza och inbegrep också stora områden öster om Jordan och Döda havet. Man hade kanske inte riktigt besatt det land som stakades ut i Första Mosebok 15:18, alltså området mellan Nilen och Eufrat, men det var ändå ett imponerande rike som man hade kämpat sig till på bara tre generationer.

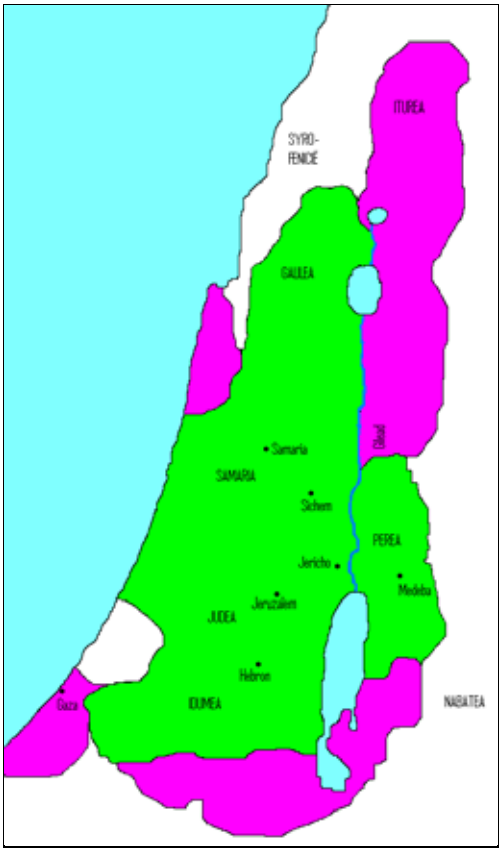

Det judiska riket under Alexander Jannaeus. Rosa=nya erövringar. Källa: Wikipedia.

Mackabéerna byggde i första hand sitt maktövertagande på militär förmåga och aggressivitet, men den politiska makten skapades genom att de utsågs till överstepräster i Jerusalem. Denna religiösa position rättfärdigade de enligt uppgift bland annat genom påståendet att de skulle vara leviter och ättlingar till den förste översteprästen Sadok och de judiska kungarna David och Salomo. De renade också enligt den egna propagandan templet i Jerusalem från den hellenistiska hedniska kulten och införde förfädernas rena religion.

SALOME ALEXANDRAS SÖNER STARTAR ETT INBÖRDESKRIG OCH ROM GRIPER IN

Efter Alexander Jannaeus död år 76 fvt regerade hans änka Salome Alexandra som drottning under tio år medan sonen Hyrkanos II innehade positionen som överstepräst. När Salome Alexandra dog började ett inbördeskrig mellan hennes söner Hyrkanos och Aristobulos. Hyrkanos förlorade mot Aristobulos och tvingades avsäga sig titlarna som kung och överstepräst, men fick ändå tillåtelse att ta hand om översteprästämbetets inkomster. Aristobulos II regerade mellan åren 67 och 63 fvt med romarnas stöd.

När den romerske generalen Pompejus kom till Syrien år 63 fvt hade han som mål att föra det judiska riket in under romersk kontroll och han ansåg att Hyrkanos skulle ta till vara Roms intressen bättre än brodern Aristobulos. Romarna belägrade Jerusalem som också

föll så småningom. Aristobulos fördes som fånge till Rom och brodern Hyrkanos blev utsedd till överstepräst, dock utan politisk makt. Aristobulos mördades år 50 fvt. Hyrkanos gjordes till etnark av Julius Ceasar år 47 fvt men han lämnade över styret av riket till Antipater som härstammade från Iduméen.

HERODES BLIR LYDKUNG UNDER ROM

När Antipaters son Herodes anklagades för att ha dödat en judisk anförare vid namn Hezekiah som hade härjat i Syrien, och därför ställdes inför det judiska rådet Sanhedrin, räddade Hyrkanos honom (Antiquities XIV 9:2-3). I samband med att Hyrkanos åter försvarade Herodes inför Markus Antonius tog den senare ifrån Hyrkanos all makt och titeln som etnark och gav den i stället till Herodes. År 40 fvt invaderade Aristobulos son Antigonos Judéen med stöd av parterna och utsågs därefter till kung och överstepräst. Hyrkanos fängslades och fördes till Babylonien där han levde bland den judiska befolkningen i fyra år.

Herodes invaderade med romarnas stöd Jerusalem år 37 fvt och lät avrätta Antigonos. Han kallade därefter tillbaka Hyrkanos till Jerusalem från Babylonien. Efter att ha blivit anklagad för att konspirera med kungen av Arabien mot Herodes avrättades Hyrkanos dock år 30 fvt. Herodes regerade sedan mycket framgångsrikt i den romerska provinsen Palestina fram till ca 4 fvt. Han gifte sig bland andra med Mariamne, en medlem av det mackabeiska (hasmoneiska) kungahuset, och fick två söner med henne. Dessa söner dömdes av en romersk jury och avrättades år 7 fvt för att ha konspirerat mot sin far, och med dem slocknade den mackabeiska eller hasmoneiska kungaätten ut.

Herodes arbetade trots detta aktivt för att stärka den nationella självkänslan med hjälp av den nationella myt som hade skapats i samband med den mackabeiska ättens maktövertagande drygt hundra år tidigare. Han lät bland annat konstruera ett helt nytt och mycket större tempel i Jerusalem, där det gamla templet tydligen sparades i mitten som ett minnesmärke eftersom judiska traditionalister trodde att det var kung Salomos tempel. Det stora templet i Jerusalem kom sedan att stå i fokus för den nationalistiska kampen mot romarna under det första och andra århundradet av vår tideräkning.

FAS 3. JAHAD VAR DE URSPRUNGLIGA KRISTNA OCH KRIGADE FÖR MESSIAS

TVÅ HUNDRA ÅR AV STRIDER FÖR DEN RÄTTA LÄRAN

Den nya historia som hade skapats för mackabéerna i Alexandria i slutet av 160-talet fvt, som sedan hade översatts till det som numera kallas hebreiska under 150-talet fvt och därefter kompletterats med profeternas böcker under Simon Mackabeus i slutet av 140-talet fvt var oerhört potent. Inverkan av propagandan om en storartad och urgammal historia som nyss upptäckts, där man tillhörde ett oerhört krigiskt folk som var utvalda av Gud att erövra landet och regera i Jerusalem om man bara lydde den religion och lag som profeten Moses hade tagit emot direkt från Gud var tydligen mycket stor. En effekt var att mackabéerna lyckades ena folket och erövra de områden som pekades ut som deras arvedel i den nya religionens urkunder.

Men en annan effekt var att propagandan kanske var *alltför* verksam. Det var inte bara den mackabeiska prästkasten som styrde i Jerusalem som kände sig kallade att förvalta den nya religionen, många andra kände sig också utvalda och man började snart strida om makten och positionen som överstepräst och om vad som egentligen var det rätta sättet att lyda Mose lagar. Genom att den nya historien tryckte så hårt på det rena, avskilda folket, den enda rätta religiösa lagen och det gudomliga kravet att kämpa för att utplåna alla avgudadyrkare fanns det en inbyggd aggressivitet i den nya religionen. Det var en fråga om ”vi” som var de enda rätta uttolkarna av lagen och de enda som dyrkade Gud på det sätt som Moses hade avsett och ”de andra” som var syndare som inte följde lagen på rätt sätt och därmed drog ned Guds vrede över landet och folket.

Det parti som jag ofta har kallat för det mackabeiska partiet var samma rörelse som kallades hasidim eller hasidéer (de heliga) och de var den drivande kraften under hela etableringen av mackabéernas nya rike. Hasidéerna var ”de heliga” som ofta nämns i Psaltaren och den församling som grundade det nya riket under ledning av Judas Mackabeus och hans bröder. Enligt direktiven från Alexandria skulle makten delas mellan översteprästen och församlingens äldste i en form av aristokrati, och det fungerade tydligen också så under Jonathans tid som överstepräst. Simon Mackabeus började i sin tur arbeta för att bli en gudomligt utsedd prästkung, bland annat genom att skapa profetiorna om Messias i Jesajas och Jeremias böcker. Han lyckades också vinna titeln överstepräst för evig tid för sig och sina ättlingar. Men trots alla profetior lyckades han tydligen inte erövra hela makten. Även under Simons son Johannes (Yohanan) Hyrkanos (r 134-104 fvt) verkar makten nämligen inledningsvis ha delats mellan Johannes Hyrkanos som överstepräst och ”församlingen” (jahad). Mynt från Hyrkanos regeringstid har enligt Wikipedia inskriptionen ”Översteprästen Yohanan” på ena sidan och ”Judarnas församling” (jahad) på den andra.

STRID MELLAN JOHANNES HYRKANOS REGERANDE ELIT (SADDUCÉERNA) OCH JAHAD (FARISÉERNA)

Enligt Antiquities XIII 10:5-6 fanns det en konflikt mellan Johannes Hyrkanos å ena sidan och fariséerna som hade stor makt över folket å den andra. Fariséerna var tydligen samma grupp som judarnas församling (jahad) som inledningsvis hade delat makten med Johannes Hyrkanos. Jahad/fariséerna hade gett påbud om lagar som inte stod i Mose lag men som man hade ärvt från förfäderna, särskilt verkar man ha stridit om rening från synder genom dop i vatten. Jahad/fariséerna menade tydligen att Johannes Hyrkanos skulle avsäga sig översteprästämbetet och nöja sig med den världsliga makten och låta dem själva sköta religionen och lagarna. Konflikten eskalerade till en nivå där Johannes Hyrkanos förklarade fariséernas lagar för olagliga och straffade de människor som lydde dem. Denna konflikt

mellan mackabéerna (sadducéerna) som kontrollerade templet och folkflertalet (fariséerna) var enligt Antiquities XIII 10:5-6 orsaken till att Johannes Hyrkanos och hans söner hatades av folket. Ordet farisé kommer av ”parush” som betyder de avskilda, och de avskilde sig tydligen vid den här tiden från de mackabeiska (sadduceiska) översteprästerna som härskade i templet i Jerusalem.

INBÖRDESKRIG MELLAN ALEXANDER JANNAEUS OCH JAHAD (FARISÉERNA) CA 100 FVT

Under Johannes Hyrkanos son Alexander Jannaeus (r 103-76 fvt) ledde konflikten mellan de regerande mackabéerna (sadducéerna) och fariséerna till inbördeskrig, och många fariséer, alltså medlemmar av jahad, miste livet. Alexander Jannaeus drevs bort från Jerusalem under en kortare tid och han sägs ha korsfäst 800 motståndare vid sin återkomst till makten. Den nya religion som man hade skapat i Jerusalem innehöll faktiskt ett politiskt sprängstoff genom att de heliga texterna pekade ut lydnaden till Mose lag som grunden för de rättfärdiga och påstod att dessa rättfärdiga genom Mose uppenbarelser hade utsetts att leda landet redan från tidernas begynnelse. Genom detta kunde man alltid disputera om *vad* som var det rätta sättet att lyda Mose lagar och *vilka* som egentligen var de mest rättfärdiga och därmed gudomligt utsedda ledarna.

Efter Alexander Jannaeus död innehade hans änka Salome Alexandra (r 76-67 fvt) den världsliga makten som drottningen medan hennes son Hyrkanos II var överstepräst. Detta var uppenbarligen en modell som fungerade eftersom drottning Salome Alexandra uppges ha haft goda relationer med fariséerna. I berättelsen om drottning Salome Alexandra i Antiquities XIII sägs hon ha regerat genom att ge all makt till fariséerna, och att hon återinförde deras seder som hennes svärfar Johannes Hyrkanos hade förbjudit.

När Salome Alexandra dog år 67 fvt hade hon utnämnt Hyrkanos till sin efterträdare och han skulle därmed bli både kung och överstepräst. Brodern Aristobulos startade dock nästan omedelbart ett inbördeskrig för att ta över makten. Hyrkanos sägs ha haft stöd hos fariséerna medan Aristobulos skall ha understötts av sadducéerna. Aristobulos lyckades få överhanden och utsågs till kung och överstepräst av den romerske generalen Scaurus som regerade i Syrien. Hyrkanos tvingades avsäga sig båda titlarna men fick ändå tillåtelse att ta hand om översteprästämbetets inkomster.

FOLKET VÄDJAR TILL ROM OM HJÄLP ATT BLI AV MED MACKABÉERNA ÅR 63 FVT

Oroligheterna i det judiska riket fortsatte dock och år 63 fvt försökte folkets representanter (fariséerna) få den romerske generalen Pompejus att befria dem från de tyranniska mackabéerna. Romarna belägrade Jerusalem och tog Aristobulos till fånga och förde honom som fånge till Rom. Brodern Hyrkanos blev utsedd till överstepräst, dock utan politisk makt. Aristobulos mördades år 50 fvt. Hyrkanos gjordes till etnark av Julius Ceasar år 47 fvt och skulle därmed åter ha kunnat få politisk makt, men han lämnade i stället över styret till Antipater som härstammade från Iduméen.

HERODES STRIDER MED HEZEKIAH OCH GÖRS TILL ROMERSK LYDKUNG ÅR 37 FVT

Markus Antonius tog år 40 fvt ifrån Hyrkanos all makt och titeln som etnark och gav den i stället till Antipaters son Herodes. Partherna stödde dock Aristobulos son Antigonos som med deras hjälp invaderade Judéen år 40 fvt och utsågs till kung och överstepräst. Herodes invaderade därefter med romarnas stöd Jerusalem år 37 fvt och lät avrätta Antigonos.

Antipaters maktinnehav verkar ha mött kraftigt motstånd från fariséerna/jahad. Grunden i jahads texter och filosofi, som träder fram i det s.k. sektmaterialet från Qumran, är hatet mot ”hedningar” och lydnaden under Mose lag. Detta är två sidor av samma mynt eftersom Mose lag skapades för att skapa en nationell medvetenhet och motivera ett mackabeiskt maktinnehav i templet i Jerusalem och därmed en utestängning av alla andra

grupper. Det var därför inte underligt att den nationella kampen tog sig uttryck i hat mot Antipater och hans söner och de främmande trupper som stödde dem. Striden om makten på 40-talet fvt verkar ha varit mycket bitter och grundorsaken till motståndet var säkert Antipaters allians med romarna tillsammans med det faktum att hans familj var iduméer och inte ”riktiga” judar. En av ledarna i kampen mot Antipater var en man vid namn Hezekiah som dödades i striderna. Enligt Antiquities var denne Hezekiah far till Judas av Gamala som senare kom att leda nya uppror vid tiden för Antipaters son Herodes död.

JAHAD UNDER LEDNING AV HEZEKIAS SON JUDAS FRÅN GAMALA GÖR UPPROR NÄR HERODES DÖR ÅR 4 FVT

Herodes regerade som kung i den romerska provinsen Palestina fram till ca 4 fvt och tillsatte även översteprästerna i Jerusalem. Redan innan Herodes död hade en grupp upproriska judar dragit ner den stora örnen som han hade satt upp vid templet i ett uppror som eldades under med religiösa argument (Antiquities XVII 6:2). Herodes sjukdom skylldes till exempel på att han inte hade lytt Mose lag på rätt sätt. I samband med de inbördes striderna mellan Herodes arvingar under de efterföljande tio åren härjade Herodes veteransoldater och olika aspiranter till den judiska tronen i landet med sina gerillatrupper (Josephus, War 2).

Under den inledande striden om Herodes arv mellan hans söner kastades landet enligt Antiquities in i ett inbördeskrig. En mängd judar slog sig samman och belägrade romarna i Jerusalem. En stor strid bröt ut där många dödades på båda sidor, templet skadades och dess skattkammare plundrades. Den romerske generalen Varus, som var ståthållare i Syrien, sände två legioner till det judiska området som kompletterades med trupper från Berytus (Beirut) och arabiska områden som ställde upp mot judarna på grund av sitt hat mot Herodes. När Varus anlände till Jerusalem med sina trupper flydde upprorsmännen medan stadens invånare förklarade att de inte hade haft något att göra med upproret. Varus sände ut en del av sin armé i landet och fångade en mängd av dem som hade deltagit i upproret, många sattes i fängelse men två tusen av de mest ansvariga korsfästes. (Josephus, War 2.)

År 6 vt avsattes Herodes son Archelaus av romarna. Hans rike, som omfattade Judéen, Samarien och Iduméen, blev den romerska provinsen Judaea som underställdes Syrien men styrdes av en kejserlig prokurator. För att minska risken för konflikter mellan de romerskvänliga och nationalistiska judarna fick prokuratorn ha sitt säte i Caesarea, och han undvek att visa sig i Jerusalem med militära styrkor. Mellan åren 26 och 36 vt var Pontius Pilatus prokurator i Judaea. Den romerske kejsaren Claudius gav Judaea till sin vän Agrippa I (40-44 vt) som var sonson till Herodes, men efter Agrippas död återgick området till Rom.

Romarnas fullständiga maktövertagande i Judéen skedde alltså år 6 när Archelaus avsattes. I samband med detta gjorde romarna en skattskrivning av Syrien och Judéen, som nu tillhörde den romerska provinsen Syria, skulle naturligtvis också skattskrivas. En romersk senator vid namn Cyrenius, eller Quirinius som han kallas i Bibeln, sändes ut av kejsaren för att göra taxeringen. I Antiquities XVIII berättas det att judarna först var tveksamma till taxeringen, men att de övertygades av översteprästen Joazar som var son till Beethus (Boethius) att uppge sina tillgångar utan att protestera.

Herodes väg till kungamakten i Jerusalem gick ju via hans nedkämpande av den judiske ”rövaren” Hezekiah som härjade i Syrien (Antiquities XIV 9:2-3). Herodes ställdes till svars för detta inför det judiska rådet Sanhedrin, enligt uppgift i Josephus historia på grund av att han hade dödat Hezekiah utan att hans dödsdom först hade utfärdats av Sanhedrin. Men Herodes räddades av Hyrkanos, först från Sanhedrin och sedan från den romerske fältherren Markus Antonius. Striden mellan Herodes och Hezekiah bör ha skett någon gång i slutet av 40-talet fvt eftersom Herodes utnämndes till kung av romarna år 40 fvt.

Sambandet från upprorsmännens kamp mot Herodes och romarna går direkt från Hezekiah vidare till hans son Judas från Gamala som gjorde uppror av längtan efter ”kunglig status” vid tiden för Herodes död år 4 fvt (Antiquities XVII 10:5). Judas bröt sig in i ett fort i staden Sepphoris i Galileen där det fanns ett vapenförråd som tillhörde kungen och beväpnade på så sätt sina stridsmän (War 2 4:1). Tio år senare var Hezekiahs son Judas åter ledare för motståndet mot romarnas skattskrivning år 6 vt (Antiquities XVIII 1:1).

JAHAD STRIDER MED ROMARNA UNDER LEDNING AV JUDAS FRÅN GAMALAS ÄTTLINGAR

Denna ättelinje inom jahad fortsätter fram till 60-talet och kriget mot romarna när Judas från Gamalas ättlingar Manahem och Eleazar leder jahad, som vid den tidpunkten kallas sicarier i Antiquities och War. Men som vi såg ovan hade jahad (fariséerna) varit en stark maktfaktor åtminstone sedan striden mellan dem och Johannes Hyrkanos under hans regeringstid 134-104 fvt. De ansåg sig ha rätten att tolka den judiska lagen och därigenom gjorde de också anspråk på den religiösa makten. De s.k. ”sektdokumenten” från Qumran verkar i skenet av denna bakgrundshistoria ha utgjort fariséernas arkiv ända från andra århundradet fvt, vilket också stämmer med de dateringar som gjorts av dessa dokument.

I Antiquities XVIII berättas det att Judas och hans vän farisén Sadduc samlade judarna till uppror vid tiden för den romerska skattskrivningen år 6 med argument om att beskattningen var början till slaveri och att Gud skulle stödja dem i deras uppror om de slöt sig samman i speciella grupper som skulle kämpa mot romarna. Författaren till Antiquities XVIII menar att Judas av Gamalas doktrin, som här kallas ”den fjärde filosofin”, infekterade det judiska samhället i en otrolig grad och att den så småningom ledde till kriget mot romarna och att templet i Jerusalem förstördes.

> *Moreover, Cyrenius came himself into Judaea, which was now added to the province of Syria, to take an account of their substance, and to dispose of Archelaus's money; but the Jews, although at the beginning they took the report of a taxation heinously, yet did they leave off any further opposition to it, by the persuasion of Joazar, who was the son of Beethus, and high priest; so they, being over-pesuaded by Joazar's words, gave an account of their estates, without any dispute about it. Yet was there one Judas, a Gaulonite, of a city whose name was Gamala, who, taking with him Sadduc, a Pharisee, became zealous to draw them to a revolt, who both said that this taxation was no better than an introduction to slavery, and exhorted the nation to assert their liberty; as if they could procure them happiness and security for what they possessed, and an assured enjoyment of a still greater good, which was that of the honor and glory they would thereby acquire for magnanimity. They also said that God would not otherwise be assisting to them, than upon their joining with one another in such councils as might be successful, and for their own advantage; and this especially, if they would set about great exploits, and not grow weary in executing the same; so men received what they said with pleasure, and this bold attempt proceeded to a great height. All sorts of misfortunes also sprang from these men, and the nation was infected with this doctrine to an incredible degree; one violent war came upon us after another, and we lost our friends which used to alleviate our pains; there were also very great robberies and murder of our principal men. This was done in pretense indeed for the public welfare, but in reality for the hopes of gain to themselves; whence arose seditions, and from them murders of men, which sometimes fell on those of their own people, (by the madness of these men towards one another, while their desire was that none of the adverse party might be left,) and sometimes on their enemies; a famine also coming upon us, reduced us to the last degree of despair, as did also the taking and demolishing of cities; nay, the sedition at last increased so high, that the very temple of God was burnt down by their enemies' fire. Such were the consequences of this, that the customs of our fathers were altered, and such a change was made, as added a mighty weight toward bringing all to destruction, which these men occasioned by their thus conspiring together; for Judas and Sadduc, who excited a fourth philosophic sect among us, and had a great many followers therein, filled our civil government with tumults at present, and laid the foundations of our future miseries, by this system of philosophy, which we were before unacquainted withal, concerning which I will discourse a little, and this the rather because the infection which spread thence among the younger sort, who were zealous for it, brought the public to destruction. (Ant XVIII 1:1)*

I Antiquities och War beskrivs alltså en utveckling från Judas av Gamalas rörelse och direkt vidare till de sicarier som drev landet till krig och undergång på 60-talet vt. Denna rörelse nämns i den judiska historien redan efter Herodes död i början av vår tideräkning eftersom det var samme man, Judas från Gamala, som även ledde detta uppror. Jahad/sicarierna

hade också en representant i Johannes döparen som verkade omkring år 35, inte år 28 som den kristna historieskrivningen säger (s 171). De dyker också upp i den beskrivning av Felix tid som prokurator i Judeen (år 52-58) som finns i War 2. Där nämns dels hur dessa sicarier mördar människor i Jerusalem och dels finns en beskrivning av en annan grupp som påstod sig verka under gudomlig inspiration och som lurade människor att dra ut i vildmarken där Gud skulle ge dem tecken på att deras frihet snart skulle komma.

> *There was also another body of wicked men gotten together, not so impure in their actions, but more wicked in their intentions, which laid waste the happy state of the city no less than did these murderers. These were such men as deceived and deluded the people under pretense of Divine inspiration, but were for procuring innovations and changes of the government; and these prevailed with the multitude to act like madmen, and went before them into the wilderness, as pretending that God would there show them the signals of liberty. But Felix thought this procedure was to be the beginning of a revolt; so he sent some horsemen and footmen both armed, who destroyed a great number of them. (War 2 13:4)*

Detta med att dra ut till läger i vildmarken och förbereda sig inför befrielsekriget mot romarna är även en av grundtankarna i det s.k. sektmaterialet från Qumran. Detta material innehåller också hymner, lovsånger, hemliga uppenbarelser och uttydningar av de judiska profetiorna som tydligt beskriver den visionära och religiösa karaktären hos den grupp som har skapat texterna. Dessa grupper dyker upp gång på gång i War 2 och de kallas inte alltid för sicarier. Men de visar alltid samma religiösa nit och kamp för ett judiskt rike som är fritt från romare eller ”hedningar”, precis som det som beskrivs i jahads texter från Qumran.

> *Now when these were quieted, it happened, as it does in a diseased body, that another part was subject to an inflammation; for a company of deceivers and robbers got together, and persuaded the Jews to revolt, and exhorted them to assert their liberty, inflicting death on those that continued in obedience to the Roman government, and saying, that such as willingly chose slavery ought to be forced from such their desired inclinations; for they parted themselves into different bodies, and lay in wait up and down the country, and plundered the houses of the great men, and slew the men themselves, and set the villages on fire; and this till all Judaea was filled with the effects of their madness. And thus the flame was every day more and more blown up, till it came to a direct war. (War 2 13:6)*

JAHAD KRIGAR MED VARANDRA OCH MED ROMARNA UNDER DET FÖRSTA JUDISKA KRIGET PÅ 60-TALET

I War 2 kapitel 17 har man hunnit fram till Florus tid som prokurator som varade under åren 66-70. Här berättas det att de upproriska angrep kung Agrippa II med hårda ord och stenkastning och fick honom att lämna Jerusalem och återvända till sitt eget kungadöme. Några som hetsade folket att gå i krig mot romarna erövrade vid den här tiden fästningen Masada och satte in några av sina egna att hålla fortet. Vid samma tid övertalade Eleazar, som var son till översteprästen Ananias och föreståndare för templet, dem som skötte offren i templet att inte ta emot några offer från utlänningar. Genom detta startade kriget mot romarna eftersom man nu avvisade det lagstadgade dagliga offret för kejsaren.

> *And at this time it was that some of those that principally excited the people to go to war made an assault upon a certain fortress called Masada. They took it by treachery, and slew the Romans that were there, and put others of their own party to keep it. At the same time Eleazar, the son of Ananias the high priest, a very bold youth, who was at that time governor of the temple, persuaded those that officiated in the Divine service to receive no gift or sacrifice for any foreigner. And this was the true beginning of our war with the Romans; for they rejected the sacrifice of Caesar on this account; and when many of the high priests and principal men besought them not to omit the sacrifice, which it was customary for them to offer for their princes, they would not be prevailed upon. These relied much upon their multitude, for the most flourishing part of the innovators assisted them; but they had the chief regard to Eleazar, the governor of the temple. (War 2 17:2)*

Idén till detta kom enligt War 2 från innovatörerna, alltså de som arbetade för uppror mot Rom, men framfördes genom tempelföreståndaren Eleazar. Vid den högtid när man skulle komma med ved till templet hade många sicarier blandat sig med folkmassan och skapade ett uppror som ledde till att kung Agrippas soldater drevs ut ur staden. Kungens och Berenikes palats sattes även i brand, liksom översteprästen Ananias hus. Man brände också skuldarkiven för att få med sig de fattiga och skuldsatta i upproret.

Manahem, en av sicarierna, begav sig till Masada och hämtade ut vapen från förråden där. Enligt War 2 17:8 var denne Manahem son till den Judas från Galileen som startade uppror i samband med Herodes död år 4 fvt och Quirinius skattskrivning år 6 vt. Judas från Galileen kallas här ”a very cunning sophister”, alltså ungefär ”en mycket slug filosof”. Ordet sofist fick med tiden en negativ klang av ordvrängare men det pekar i alla fall på att Judas var en lärd man och filosof.

Manahem återvände från Masada till Jerusalem som en självutnämnd kung och blev ledare för upproret. Upprorsmännen drev iväg de romerska soldaterna och intog försvarstornen i staden. Översteprästen Ananias och hans bror dödades också. Enligt War 2 blev Manahem så uppblåst över dessa framgångar att han väckte missnöje hos de andra partierna i upproret. När han höll gudstjänst i templet på ett ”pompöst” sätt med sina underlydande i full stridsmundering blev de anfallna. Folket tog upp stenar och kastade dem på ”sofisten”. Manahem och hans folk höll ut ett tag, men blev så småningom antingen dödade eller flydde. Manahem själv försökte sticka sig undan men blev upptäckt och dödad. En av hans släktingar som hette Eleazar, Jairos son, lyckades tillsammans med några anhängare ta sig tillbaka till Masada där han sedan hade makten ända till år 73 när Masadas fall blev slutet på det första judiska kriget.

Innan Titus belägrade Jerusalem år 70 bröt det ut inbördeskrig mellan tre olika upproriska partier i staden. En av dessa fraktioner leddes av Simon, Gioras son, som hade kommit till staden från Masada och som därmed tillhörde samma parti som Manahem och Eleazar, nämligen de som kallas sicarier i böckerna om det judiska kriget. I slutet av kriget gömde sig Simon i underjordiska gångar och grottor under tempelplatsen. När han till slut kände sig tvingad att ge upp inför den romerska övermakten berättas det i War 7 2:1 att han plötsligt kom upp ur en av dessa gångar på den plats där templet hade stått och var klädd i en vit klädnad och över den hade han knäppt en purpurfärgad mantel. Först blev de romerska soldaterna helt perplexa över denna uppenbarelse som så oförmodat hade visat sig, men snart kom de till besinning och fångade honom. Simons liv sparades till Titus och Vespasianus triumf i Rom varefter han avrättades.

SICARIERNA GÖMMER SINA EGNA OCH TEMPLETS TEXTER I QUMRAN ÅR 66

TEXTERNA FRÅN BIBLIOTEKET I JERUSALEM OCH JAHADS EGNA BIBLIOTEK

Jag anser att de texter som upptäcktes i Qumran från 1947 och framåt delvis härstammade från templet i Jerusalem och att denna del innehåller de ursprungliga texterna i det som numera är Tanak/GT. Dessa texter hade tillkommit i ett par omgångar från ca 160 fvt och fram till ca 140 fvt i samband med mackabéernas maktövertagande. Den andra delen av skrifterna från Qumran tillhör en rörelse som i texterna kallar sig själva för hasidim (de heliga, gudfruktiga, fromma) och jahad (församlingen). De har en mycket tydlig organisation som regleras genom en församlingsregel (1QS), och en filosofi som bygger på Enoks bok samt Moseböckerna och de andra bibliska profeterna. Denna församling har av de katolska teologer som länge hade makten över sammanställningen av fynden från Qumran betecknats som en liten isolerad sekt av fridfulla essener som levde ett klosterliv i Qumran och inte hade något som helst att göra med huvudfåran i judiskt liv och historia. Jag menar däremot att detta är en helt felaktig bild och att jahad var en drivande kraft inom det judiska samhället ända från de tidiga mackabeiska härskarnas era under sista delen av andra århundradet före vår tideräkning och fram till det sista judiska kriget på 130-talet vt.

Jahad/fariséerna/sicarierna, eller chrestiani som romarna kom att kalla dem, var alltså en rörelse som hade en storartad och långvarig framgång med sitt budskap till judarna. Om man nu med storartad framgång menar att man fick med sig otroligt många människor i en kamp som varade i nästan 250 år från inbördeskriget under Alexander Jannaeus ca 100 fvt till det sista judiska kriget på 130-talet vt. Jag menar att deras egna texter gömdes undan i Qumran i samband med kriget mot romarna på 60-talet vt och att de gamla heliga skrifterna från templet i Jerusalem också gömdes där av medlemmar i samma rörelse vid ungefär samma tid.

Texterna som hittades i Qumran är av två slag. Dels fanns där en boksamling med i stort sett alla de texter som ingår i den kanon som kallas Tanak inom judendomen och som kallas Gamla testamentet i den kristna Bibeln. Denna samling måste ha kommit från templet i Jerusalem, där den tydligen hade bevarats ända sedan 150- och 140-talet fvt när Judas Mackabeus bröder Jonathan och Simon var överstepräster. Att detta är den ursprungliga samlingen texter visas av att Jesajas profetia finns i en version som är ett arbetsmaterial på vägen fram till den version som blev den etablerade (1QaIsa). Detta arbetsdokument för Jesajas bok kan inte ha kommit till någon annanstans än i Jerusalem och det skedde tydligen mellan Karthagos förstörelse år 146 fvt och den resa till Rom som Simon Mackabeus ambassadörer gjorde år 139 fvt.

Den andra stora gruppen av dokument i fynden från Qumran utgörs av det som kallas ”sektdokument” och som man inledningsvis från den katolska kyrkan påstod härrörde från en grupp fridfulla essener som skulle ha bott på platsen. Dessa texter innehåller bland annat utläggningar om den Messias som man väntade på, om det eviga gudsrike som denne skulle upprätta och om det stora kriget som enligt profetiorna skulle föregå Messias maktövertagande. Texterna innehåller också utredningar om hur man skall tolka den mosaiska lagen och föreskrifter för de församlingar, eller i hemliga celler organiserade gerillagrupper, som förberedde sig för det messianska kriget.

Jag har kallat den rörelse som gömde undan både materialet från templet och de egna texterna för jahad, efter deras eget sätt att beteckna sig själva. Men efter att ha arbetat med texterna från Qumran i flera år är det nu självklart för mig att detta också är den rörelse som kallas för sicarier i Josephus *Antiquities* och *War* 1-7.

SICARIERNA GÖMMER UNDAN DE HELIGA SKRIFTERNA I QUMRAN

Hur kan detta då hjälpa till med att lösa gåtan om de olika arkiven som blandades i grottorna i Qumran? Jag tror att arkivet från templet i Jerusalem kom i sicariernas händer i samband med Manahems intåg som kung i staden år 66. Han tog tydligen på sig rollen som den prästkung som de messianska upprorsmännen förväntade sig skulle stiga fram i den sista striden med romarna. Kanske tog han också med sig en del av sin egen rörelses arkiv när han tog makten över templet. I War 2 17 (s 153) berättas det att han officierade i templet på ett ”pompöst” eller praktfullt sätt, och för att genomföra en liturgi enligt jahads ordning måste han naturligtvis ha haft med sig några av deras heliga texter.

De två breven om gärningar som räknas som rättfärdighet (4Q394-398 och 4Q397-399), som återfanns bland skrifterna i Qumran, skulle också mycket väl ha kunnat författas av Manahem före eller under hans korta tid som prästkung. Om man tänker sig att breven var riktade till tempelföreståndaren Eleazar, översteprästen Ananias son, blir uppmaningen att sätta stopp för utlänningars offer i templet och utredningen om hur templet orenas av ammoniter, moabiter, bastarder, snöpta och stympade och att sådana måste stängas ute från församlingen begripligt. Eleazar införde ju enligt citatet från War 2 17:2 nymodigheter beträffande offer i templet på uppmaning av innovatörerna, och de innovatörer eller upprorsmän som hela kapitlet i War 2 handlar om är Manahem och hans sicarier.

I de delar som bevarats från det andra brevet om gärningar som räknas som rättfärdighet (4Q397-399) från Qumran, talas det bland annat om att en del platser under upproret har blivit förstörda (orenade) av våld och otukt. Det talas om de ”yttersta dagarna” och ”sluttiden” och att mottagaren av brevet kommer att räknas som rättfärdig eftersom han och hans folk utfört de laggärningar som det talas om i det första brevet. Detta brev skulle alltså ha kunnat sändas av Manahem som en bekräftelse på att Eleazar har utfört sitt uppdrag och infört den tillämpning av Mose lagar som Manahem och hans jahad eller sicarier utformat. Att dessa brev finns med i en textsamling, som annars såvitt jag kunnat förstå inte innehåller några andra brev, tyder på att breven dels ansågs som oerhört viktiga och dels kanske också att de var relativt nya och därför inte hunnit rensas bort från de heliga texterna. Om breven hade lett till att man förbjudit offer för den romerska kejsaren i templet, och på så sätt hjälpt Manahem i hans maktövertagande, kunde det naturligtvis vara motiverat att spara dem bland hans heliga texter.

Men Manahems regeringstid i Jerusalem blev ganska kort. Han kom tydligen på kant med tempelföreståndaren Eleazar om religiösa frågor och sicarierna fick se sig utdrivna från templet av dennes anhängare. Enligt beskrivningen i War 2 17 av Manahems tempeltjänst som prästkung hade han med sig beväpnade anhängare för att skydda sig. Kanske insåg man att situationen var så osäker att det var bäst att deponera de heliga skrifterna i Qumran, där rörelsen hade ett säkert fäste och där andra medlemmar av jahad kanske också redan hade deponerat sina arkiv innan de gick ut i kampen mot romarna.

Ett annat scenario kan vara att Manahems släkting Eleazar, Jairos son, tog med sig skriftrullarna när han flydde från Jerusalem till Masada i samband med Manahems avsättande. Det är möjligt att Eleazar tog med sig både tempelarkivet och den egna rörelsens skrifter när han lämnade Jerusalem. Om man tittar på en karta ser man att man kommer till Qumran om man tar vägen rakt österut från Jerusalem. Därifrån fortsätter vandringen ner efter Döda havets kust till Ein Gedi, som ligger 3 mil söder om Qumran, och som enligt War 4 7:2 hade erövrats av sicarierna i Masada. Efter nästa etapp når man så ner till Masada. Antagligen tyckte Eleazar och hans män att det var för svårt att under flykten ta med sig alla skriftrullar hela den långa vägen till Masada, och valde att deponera dem i grottorna i Qumran så länge. Men de fick aldrig någon möjlighet att hämta igen dem, Eleazar slutade sina dagar i Masada år 73 utan att ha sett någon Messias etablera det eviga gudsrike som han och de andra sicarierna kämpat och dött för.

Jag anser att detta är den troligaste förklaringen till hur böckerna från templet i Jerusalem kunde återfinnas i en salig röra tillsammans med jahads/sicariernas religiösa texter. Det finns också en psykologisk överensstämmelse mellan beskrivningarna av Judas från Galileen och hans ättling Manahem som lärda/sluga filosofer (sofister) och karaktären av texterna i det s.k. sektmaterialet från Qumran. Dessa texter är skrivna av människor med både utbildning och kreativitet, de vittnar på sitt sätt om en sann filosofisk anda. Även om filosofin är destruktiv i sin kompromisslösa krigslystnad och lydnad inför Mose lag, är den en konsekvent och väl genomförd fortsättning på den nationalistiska kampanda som de lärde i Alexandria och i nästa steg mackabéerna försökte ingjuta i det nya folket i samband med att man skapade böckerna om Mose, Jesaja, Daniel och de andra profeterna.

Manahem trädde alltså fram som den prästkung som enligt profetiorna skulle etablera det messianska riket i ”sluttiden”. Denna väntan på, och kamp för att bereda vägen för, den som skulle återupprätta den rena teokrati som man fann beskriven i profetiorna i Tanak resulterade i flera aspiranter till det översteprästerliga och kungliga ämbetet. Bland dem fanns Judas från Galileen, hans ättling Manahem och också dennes efterträdare Simon, Gioras son, som trädde fram som en prästkung i vit skrud och med en purpurröd mantel när Jerusalem hade fallit (War 6 2:1). Alla dessa levde och dog för den filosofi som återupptäcktes genom de fantastiska fynden av tempelrullarna från Jerusalem och jahads/sicariernas texter i Qumran.

Det finns också yttre bevis för att Qumran var i händerna på judiska upprorsmän under 60-talet. Från 1954 gjordes utgrävningar i Qumran under ledning av dominikanerprästen Roland de Vaux och fynd av mynt och annat som han gjorde visar att flera grottor i området hade varit bebodda av rebeller vid tiden för det första judiska kriget på 60-talet. Man har hittat mynt från år 2 av revolten (alltså år 68) liksom lampor och rester av mat som pekar på samma tid. Även i grottor i Wadi Murrabaát, som ligger längre fram på vägen till Masada, har man funnit lämningar efter ett dokument daterat till år 6 av revolten (år 72) och annat som tydligen lämnats där av flyktingar till eller från Masada.

Vad jag kan förstå finns det inget som säger att det skulle ha varit några andra än de som bodde i Qumran under revolten som också deponerade texterna där. Texterna tillhörde jahad och det var jahad som bodde i grottorna. Jahads texter återfanns också i Masada och Masada ockuperades av sicarierna. Därför är jahad samma rörelse som sicarierna. Det var jahad/sicarierna som hade kontrollen över Qumran under upproret och fram till det att platsen förstördes år 68 eller 70.

Den enkla förklaringen till att jahad/sicarierna valde att gömma sina egna och templets skrifter i Qumran var att de förberedde sig för det slutliga eskatologiska krig som de ansåg förutspåddes i de gamla profetiorna, och att det var naturligt att försöka gömma undan sådant som man ansåg vara värdefullt. Men en djupare förklaring är att kärnan i deras filosofi var tron på och vördnaden för det skrivna ordet. I första hand var det Moseböckerna och de andra heliga skrifterna i templet, som till exempel Jesajas profetia, som man vördade, men man verkar också ha behandlat sina egna heliga texter med samma vördnad och velat bevara dem med all sin makt.

SÅ MÅNGA TEXTER FRÅN SÅ MÅNGA TIDER

Texterna från Qumran har daterats med paleologiska metoder och de anses ha tillkommit från ca 150-talet fvt och nästan ända fram till Jerusalems förstörelse år 70 vt. Med min teori, att en del av skrifterna härstammar från templet i Jerusalem och att dessa skapades på 150- och 140-talet fvt, är förekomsten av de äldsta texterna förklarlig. Men det finns också texter från många andra perioder.

Texterna från Qumran fördelar sig på följande sätt om man tidsbestämmer dem utifrån paleologiska principer.[1]

Period	Antal manuskript
Arkaisk (ca 250-150 fvt)	21
Arkaisk till mackabeisk (hasmoneisk) (ca 200-150 fvt)	20
Mackabeisk (hasmoneisk) (ca 150-50 fvt)	224
Övergång mackabeisk till herodiansk (ca 75 -1 fvt)	5
Herodiansk (ca 50/30 fvt – 68 vt)	418

De äldsta texterna härstammar enligt den teori som jag presenterar i den här boken från templet i Jerusalem och innehåller de ursprungliga versionerna av Moseböckerna och andra kanoniska texter från Tanak/GT. Nästa stora grupp har man tidsbestämt till mackabeisk tid, alltså från ca 150 fvt fram till ca 50 fvt. I denna grupp skulle man kunna tänka sig att det både finns skrifter från templet i Jerusalem och skrifter från början av jahads egen verksamhet i samband med det första inbördeskriget runt år 100 fvt. Den andra stora gruppen, som kallas herodiansk, skulle kunna bestå av ytterligare skrifter från jahads egna arkiv som skapades i samband med kampen mot Herodes och romarna. Exempel på texter som både har daterats med C^{14} vid universitet i Arizona och med paleologiska metoder finns i tabellen nedan. Bestämningarna med C^{14} ger dock ett mycket bredare spann för tidsbestämningen än den paleologiska tidsbestämningen och har i de flesta fall utelämnats här.

Exempel på texter från Qumran		Paleologisk tidsbestämning
4Q208	Astrologisk Enoch (1 Enoch)	~200 fvt
1QaIsa	Jesajas bok	150-125 fvt
4Q22	2 Mos (paleohebr.)	100-25 fvt
1QS, 4Q258 etc.	Församlingsregeln (Community rule)	100-75 fvt
4Q521	Messiansk apokalyps	100-80 fvt
4Q266	Straff, förnyelse av förbundet	100-50 fvt
1QpHab	Kommentar till Habackuk	30-1 fvt
4Q265-73, 4Q271 etc.	Damaskusdokumentet (The Damascus document)	Ca 30-1 fvt
4Q265	Hybrid av Församlingsregeln och Damaskusdokumentet	Ca 30-1 fvt
4Q249	Krypterad text	Före vt med C^{14}
4Q317	Krypterad text, månens faser	Före vt med C^{14}
1QM	Krigsrullen (War Scroll)	Ca 30-1 fvt
4Q171	Psalmkommentar	Första århundradet vt med C^{14}
4Q285, 11Q14	Krigsregeln (War rule)	Ca 1-50 vt
3Q15	Kopparrullen (Copper Scroll)	Ca 50 vt

DET VAR INGA ESSENER SOM VISTADES I QUMRAN

När texterna från Qumran upptäcktes år 1947 och framåt gjorde den katolska kyrkan snabbt klart att de härrörde från en liten isolerad essensk sekt som hade levt i Qumran. De hade inte haft något att göra med huvudfåran inom judendomen och förhoppningen från den katolska kyrkan var förstås att kunna visa att dessa essener hade varit medlemmar i den första kristna församlingen. Men jahad (församlingen) var varken kristna av det slag som den katolska kyrkan önskade finna eller essener, och de var inte heller någon liten isolerad sekt som levde i Qumran. De var visserligen de första och enda kristna under första århundradet, men de var inte kristna i den mening vi numera ger ordet. De var inte heller

[1] VenderKam, Flint, The meaning of the Dead Sea Scrolls

någon liten sekt av fredliga pytagoreiska essener. De utgjorde i stället en stor militant fundamentalistisk messiansk rörelse som hade startat redan under Johannes Hyrkanos regeringstid (r 134-104 fvt), och som mobiliserade mängder med judiska heliga krigare ända fram till det sista judiska kriget på 130-talet vt. Nästan alla judar, både i kärnområdet i Palestina och i andra romerska provinser, verkar ha enrollerats i olika grenar av jahad och deras långa frihetskamp ledde till hundratusentals dödsoffer under nästan 250 år, från första århundradet före vår tideräkning och fram till det andra århundradet av vår tideräkning. Detta är ursprunget till det som blev den romerska kristendomen, en rad uppror och krig grundade på den religiösa filosofi som jahad spred genom sin församlingsorganisation.

Exempel på händelser under den 200-åriga kampen mot Rom	
63 fvt. Den romerske generalen Pompejus invaderar det judiska riket. Riket blir ett klientkungadöme till Rom.	Aristobulus II (r 67-63) är först kung men ett inbördeskrig startar mellan honom och brodern Hyrkanos. Romarna invaderar Jerusalem och sätter Hyrkanos II (r 63-40) på tronen. En idumeisk man vid namn Antipater är ”mannen bakom tronen”.
37 fvt. Herodes utnämns till klientkung av romarna och tar makten i Jerusalem.	Herodes krigar år 43-37 mot Hyrkanos brorson Antigonus som försöker ta makten. Herodes gifter sig med Aristobulus dotterdotter Mariamne. Utnämns till klientkung av romarna. Herodes får stöd av romerska trupper och tar makten i Jerusalem år 37. Han låter avrätta Antigonus. Stort motstånd mot Herodes (och romarna), bl.a. dödar han en man vid namn Hezekiah och ställs inför Sanhedrin för detta. (Ant. XIV 9:2-3)
37 fvt. Uppror mot Herodes vid hans maktövertagande.	Vissa judiska grupper vill hellre dö än underordna sig romarna och Herodes. (Ant. XIV 15:5-6).
4 fvt. Uppror mot den romerska makten vid Herodes död.	Den gyllene örnen som skänkts till templet av romarna huggs i bitar. Upprorets ledare bränns levande. War 1, Antiquities XVII.
6 vt. Uppror mot Cyrenius skattskrivning.	Antiquities XVIII 1:1.
26-36 vt. Pontius Pilatus prefekt. Uppror mot Pontius Pilatus som vill bygga en akvedukt och placera sköldar i sitt palats i Jerusalem med namn på romerska gudar.	Antiquities XVIII 3:1-2.
Ca 35-36 vt. Johannes Döparen avrättas för att ha kritiserat kung Herodes Antipas för att ha gift sig med sin brorsdotter.	Johannes predikar enligt filosofin från Qumran och Herodes Antipas avrättar honom av rädsla för att han skall starta uppror. Herodes Antipas råkar i krig med araben Aretas år 36 p.g.a. skilsmässan från hans dotter. Antiquities XVIII 5:2.
38 vt. Judiskt uppror/pogrom i Alexandria.	*Against Flaccus* av Philo från Alexandria. Bråket var religiöst motiverat enligt *Against Apion II* av Philo.
40 vt. Caligula vill sätta upp sin staty i templet i Jerusalem. Uppror i Judaea. Philo kritiserar Caligula. Hans bror, Tiberius Alexanders far, fängslas men släpps av Claudius när han blir kejsare.	The *Embassy to Caligula*, av Philo från Alexandria. War 2 10:1-5
46-48 vt. Tiberius Alexander prokurator.	Lugn i landet eftersom Tiberius Alexander var jude och respekterade de judiska sedvänjorna.
48-52 vt. Cumanus prokurator.	Några galiléer (judar) gör räder på samariskt område och blir dödade i Ginea. Cumanus vägrar lyda de ledande galiléernas önskan om hämnd mot samarierna och galiléerna tar då saken i egna händer med argument om att det inte går att leva som slavar. Efter detta var hela Judaea fyllt med den här sortens rövare. (Ant. XX 6:4)
52-58 vt. Felix prokurator i Judeen.	Sicarier mördar människor i Jerusalem under Felix tid som prokurator i Judeen. War 2 13:3.
52-58 vt. Felix prokurator i Judeen.	En egyptisk profet försöker starta uppror. War 2 13:5.
58-60 vt. Festus prokurator.	Festus försöker få bort upprorsmännen. Han låter fångar många och avrättar en hel del av dem. War 2 14:1.

Exempel på händelser under den 200-åriga kampen mot Rom	
60-64 vt. Albinus prokurator.	Vid den här tiden var de upproriska i Jerusalem mycket aktiva. De ledande av dem hade var och en ett eget band av rövare. Albinus var själv en ärkerövare och tillät allt tyranni som pågick. Det var enligt Tiberius Alexander under den här tiden som de frön såddes som ledde till stadens förstörelse. War 2 14:1.
64-66 vt. Florus tid som prokurator.	Uppror i Galileen som Tiberius Alexander försöker lugna under sin tid som guvernör där. Life of Flavius Josephus.
64-66 vt. Florus tid som prokurator.	Strider mellan judar och greker i Cesarea. (66). War 2 14:5.
64-66 vt. Florus tid som prokurator.	Manahem tar över fästningen Masada (66) och kriget startar. War 2 17:2.
Det första judiska kriget 66-73	Upproriska grupper från jahad (sicarier och seloter) krigar mot Rom i flera år. Hundratusentals dödas i kriget.
Cirka år 67-68.	Ca 20 000 judar dödas i Cesarea. War 2 18:1. Många judar dödas i olika städer i Syrien.
68 vt. Uppror i Alexandria.	Tiberius Alexander är guvernör. Många tusen judar dödas av de romerska trupperna under kommando av Tiberius Alexander. War 2 18:8.
År 73. Masada faller.	War 7 8-9.
Ca 73. Sicarier från Judaea starta uppror i Alexandria.	Sicarier flyr till Alexandria efter Masadas fall och startar inbördeskrig med de besuttna judarna där när de försöker övertala och tvinga judarna till uppror mot romarna. 600 sicarier dödas av senaten. Det judiska templet i Heliopolis (Onias tempel) förstörs för att hämnas/stoppa de religiösa upproren. War 7 10:1-2.
Ca 73. Sicariern Jonatan startar ett uppror i Cyrene.	War 7 11:1-2.
115-117. Det andra judiska kriget. Trajanus kejsare.	Judiska uppror i Egypten, Cyrenaica och Cypern. Även oro bland judarna i Mesopotamien. Lusius Quietus slår ner upproren och försöker utrota judarna på Cypern, i Mesopotamien och Syrien.
132-135. Det tredje judiska kriget. Hadrianus kejsare.	Ett stort krig som engagerade hela den romerska krigsmakten i flera år. Ca 580 000 judar dödades enligt den romerska historieskrivningen, förutom alla som dog av svält, sjukdom och eld.

JAHADS FILOSOFI - ETT MYSTERIUM MED MESSIAS SOM MÄSTARE

Jahads filosofi baserade sig enligt Antiquities och War på en innovation som fördes fram av den Judas som ömsom kallas Judas från Gamala, Judas från Galileen och Judas, Hezakias son, i dessa böcker. Judas från Gamalas filosofi gick enligt Antiquities ut på att gud skulle ge judarna lycka och säkerhet och ett säkert löfte om en ännu större nytta i form av glans och ära, om de bara de slöt sig samman i grupper och stred outtröttligt för friheten.

> *Yet was there one Judas, a Gaulonite, of a city whose name was Gamala, who, taking with him Sadduc, a Pharisee, became zealous to draw them to a revolt, who both said that this taxation was no better than an introduction to slavery, and exhorted the nation to assert their liberty; as if they could procure them happiness and security for what they possessed, and an assured enjoyment of a still greater good, which was that of the honor and glory they would thereby acquire for magnanimity. They also said that God would not otherwise be assisting to them, than upon their joining with one another in such councils as might be successful, and for their own advantage; and this especially, if they would set about great exploits, and not grow weary in executing the same; so men received what they said with pleasure, and this bold attempt proceeded to a great height. (Ant XVIII 1:1)*

Denna beskrivning av Judas från Gamalas filosofi, alltså att man skulle sluta sig samman i grupper som stred för gud med ett löfte om glans och ära, stämmer med beskrivningar av vissa mysteriekulter. Mithras mysterium i Rom innebar till exempel att man samlades i små brödraförbund/församlingar som möttes i underjordiska grottor, invigdes av en Mästare som ledde mysteriet och lovade att de skulle tas om hand av mysteriets gudomlige beskyddare (Mithra) före och efter döden.

Enligt Antiquities XVIII stämde uppfattningarna i den grupp som leddes av Judas från Gamala i allt med fariséernas, men dessutom hade de en okränkbar längtan efter frihet, de kunde inte acceptera någon annan härskare än Gud och de var villiga att dö vilken slags död som helst för sin åskådning.

> *But of the fourth sect of Jewish philosophy, Judas the Galilean was the author. These men agree in all other things with the Pharisaic notions; but they have an inviolable attachment to liberty, and say that God is to be their only Ruler and Lord. They also do not value dying any kinds of death, nor indeed do they heed the deaths of their relations and friends, nor can any such fear make them call any man lord. (Antiquities XVIII 2:6)*

När man studerar jahads egna heliga texter som de deponerade i Qumran, ser man att de verkligen vördade Moses över allt annat. Men deras församling var också en mysteriekult. Mästaren instruerade enligt Församlingsregeln de utvalda lärjungarna (församlingsmedlemmarna) i ”undrens och sanningens mysterier”. Precis som i andra mysteriekulter (som t.ex. Mithras och Dionysos mysterier) togs man in i kulten efter en årslång prövotid, beladdes med tystnadslöfte, initierades av en Mästare, genomgick reningar, deltog i heliga måltider med bröd och vin osv.

De två huvudsakliga grunderna för jahads filosofi var de kanoniska judiska heliga skrifterna i form av Moseböckerna och profeterna samt Enoks bok (1 Enoch). Dessa texter finns också bland fynden från Qumran, där vissa av de kanoniska skrifterna, som t.ex. 1QaIsa, till och med är originaltexter från templet i Jerusalem. Enoks bok (1 Enoch) finns i många uppsättningar bland fynden och de äldsta versionerna har daterats till 200-talet fvt med paleografiska metoder. Antingen kommer de äldsta versionerna av Enoks bok från templet i Jerusalem (vi vet ju att den användes som underlag när de kanoniska texterna i Tanak/GT skapades) eller också bevarades de som reliker av fariséerna/jahad. Hur som helst är påverkan från Enoks bok mycket stor när det gäller jahads egna texter från sista århundradet före vår tideräkning och fram till den tidpunkt när texterna lagrades i grottorna i Qumran.

Enoks bok anses allmänt bland religionsvetare inte ha någon direkt koppling till den judiska religionen men faktum var ju att Enoks bok hade varit ett av underlagen när man skapade både Första Mosebok och profeternas profetior i Tanak. Vissa inslag från Enoks bok för-

des in i Första Mosebok, som historien om Enok (Henok) som inte dog utan togs upp till gud och om gudaväsendena som låg med människornas döttrar och fick barn med dem.

Prästavdelningarna i 1 Krön 24:3-19 hämtades direkt från den solkalender som finns i den del av Enoks bok som kallas ”The Astronomical Book”. Denna solkalender var också den enda kalender som jahad erkände.

Inspiration från Enoks bok är stor i Jesajas bok (s 125), därifrån hämtades filosofin med de rättfärdiga och syndarna, den stora domen, det gudomliga barnet etc. I Daniels bok är ärkeängeln Gabriel en tydlig länk till Enoks bok tillsammans med hela upplägget med Daniels uppenbarelser. Visionerna med änglar, troner samt den gudomliga uppenbarelsen av all kunskap som återkommer i alla de judiska profetböckerna härstammade från Enoks bok.

Jahad (och kanske alla de fariséer som avskilde sig från tempelkulten) verkar ha sett Moseböckerna och profeternas skrifter som allegoriska berättelser snarare än historiska fakta. De visst kanske till och med hur och när den judiska religionen hade skapats. Men samtidigt ansåg man tydligen att profetiorna var gudomliga budskap. Ett sätt att förstå detta är att man vördade visionerna i Enoks bok som riktiga gudomliga profetior. Eftersom grundbudskapet, om de rättfärdiga och syndarna, det stora slutkriget och de onda som var dömda till evigt lidande och mörker och de rättfärdiga (de själva) som skulle leva i paradiset i evig tid, fanns både i Enoks bok, Moseböckerna och profetböckerna såg man naturligtvis ingen motsättning mellan dessa profetior.

Man vördade Moses som den store laggivaren och enligt texterna från Qumran levde man i läger, antingen i mental eller konkret mening, där man förberedde sig för det stora krig som man trodde hade förutsagts av profeterna i Tanak och av Enok (1 Enoch). Jahad grundade sin livssyn på de judiska heliga skrifterna som innehåller ett kompromisslöst nationalistiskt budskap som skapades i samband med mackabéernas maktövertagande i Judéen. I detta frigörelsearbete, som skedde på 160- och 150-talen före vår tideräkning, var den egna religionen och reningen av templet i Jerusalem från utländska präster och offer ett huvudargument. Då var det naturligtvis de hellenistiska (seleukidiska) makthavarna som var huvudmotståndare, men de argument som man skapade var lika användbara i kampen mot romarna hundrafemtio år senare.

Jahads filosofi var alltså en kombination av Moseböckerna, de judiska profeterna och de mysterier som beskrivs i Enoks bok. Denna kombination var inte alls långsökt om man inser att de judiska religiösa texterna skapades av material från olika källor, bland annat Enoks bok, i samband med att mackabéerna upprättade ett nytt rike på 160- och 150-talen fvt. I Damaskusdokumentet, som var viktigt för jahad, refererar man till Meditationsboken, ”The Book of Meditation”, som de Mästare som regerar över varje församling/militär grupp på minst tio skall vara kunnig i (Damaskusdokumentet XII-XIII). Denna meditationsbok kan enligt min uppfattning vara Enoks bok (1 Enoch). (Moseböckerna kallas ”The Books of the Law” i Damaskusdokumentet.)

FÖRSAMLINGEN OCH DESS REGLER OCH FÖRBUD

Texterna från Qumran speglar alltså världsbilden hos den rörelse som under det sista århundradet före och det första århundradet efter vår tideräknings början var den sanna messianska rörelsen och den ursprungliga kristendomen. De speglar också den organisation som använde dessa texter för att skapa en iver för den judiska lagen i Mose böcker och en förväntan om ett kommande stort krig som skulle utgöra inledningen på det utlovade messianska väldet på jorden. De kallar sig själva jahad (jachad) vilket betyder församlingen enligt vad Eisenman och Wise skriver i *Rösterna ur Dödahavsrullarna*. Denna beteckning fanns redan i Moseböckerna där israeliterna som Moses ledde kallas för ”församlingen”. Jahad har en *Församlingsregel* (4Q266) som innehåller en uppsättning regler som bestämmer hur

församlingen (jahad) skall styras och fungera under förberedelserna för hämndens dag och det slutliga eskatologiska kriget.

Församlingen består av sådana som lever för att hålla förbundet med den gud som beskrivs i Moseböckerna. Dessa definieras bland annat, enligt mönster från Enoks bok, som ljusets eller sanningens söner. Andra människor, de som inte håller Mose lagar, är lögnens eller undergångens söner. Dessa tillhör Belial, som är mörkrets härskare i församlingens texter. Den stora församlingen som består av alla rättfärdiga består i sin tur av många mindre grupper eller celler som var och en leds av en Mästare, enligt förebilder från de hellenistiska mysteriekulterna.

FÖRSAMLINGSREGELN OCH DAMASKUSDOKUMENTET

Bland skriftrullarna från Qumran framstår Församlingsregeln (1QS etc.) och Damaskusdokumentet (4Q265 etc. och även CD från Kairo) som grundläggande för att förstå jahads filosofi. Texterna har återfunnits i minst tio exemplar vardera i Qumran och det är förstås svårt att veta vilka texter som är äldre och vilka som är yngre avskrifter. Det verkar dock enligt forskningen som om 1QS har skrivits någon gång under första fjärdedelen av sista århundradet före vår tideräkning (ca 75 fvt). Kopiorna av Damaskusdokumentet har tidsbestämts till ca 30 fvt till 1 fvt. Församlingsregeln skulle med mitt resonemang alltså ha tillkommit under fariséernas kamp mot Alexander Jannaeus i början av första århundradet fvt eller i samband med Hezekiahs och hans allierades kamp mot romarna och mot ”avfällingar” som Herodes far Antipas på 60-talet fvt. Damaskusdokumentet kom sannolikt till under den efterföljande generationen jahad/fariséer som leddes av Hezekiahs son Judas från Gamala under den tid när man byggde upp en organisation med mål att avsätta Herodes och göra sig av med det utländska inflytandet i landet.

Om man läser texterna framstår också denna textmässiga genealogi som trovärdig. Församlingsregeln innehåller ett grundläggande regelverk för sådana som avskiljer sig från syndarna och svär att leva enligt Mose lagar, och den innehåller föreskrifter som församlingens ledare eller Mästare skall tillämpa. I Församlingsregeln ser man landets problem i form av invasion från främmande makt som ett straff från gud beroende på att människorna är syndiga och inte lyder Mose lag på rätt sätt (vilket också var den grundläggande filosofi som byggdes in när man skapade Moseböckerna på mackabéernas tid). Här fanns också en gammal och grundläggande konflikt mellan sadducéerna som hade strävat efter både den världsliga (kungliga) och lagstiftande (religiösa) makten, och fariséerna som gjorde anspråk på att ha den enda rätta tolkningen av Mose lag och rätten till den dömande (religiösa) makten genom Sanhedrin. Denna insikt, att orsaken till landets svårigheter berodde på att människorna var syndiga och inte uppfyllde de gudomliga påbuden, resulterar i krav på avskiljande från de orättfärdiga och att leva helt enligt Mose lag för att avvärja guds vrede.

Åldersbestämningen av Församlingsregeln till omkring år 75 fvt skulle stämma bäst med tiden för inbördeskriget mellan Alexander Jannaeus och fariséerna på 80-talet och fram till hans död 76 fvt. Alexander Jannaeus låg i krig under den mesta delen av sin regering och det judiska riket invaderades bland annat av den egyptiske medregenten Ptolemaios IX. Han besegrade Alexander Jannaeus i ett slag närheten av Jordanfloden, varefter flyende judiska soldater dödades av egyptierna.

Alexander Jannaeus startade en konflikt med fariséerna genom att vägra genomföra deras reningsceremoni med vatten vid en av tempelfesterna i Jerusalem. Detta väckte stor harm och i samband med uppploppet dödades mer än 6 000 människor på tempelplatsen. Så småningom utbröt ett femårigt inbördeskrig mellan Alexander Jannaeus och hans legotrupper och fariséernas parti. Under detta inbördeskrig dödades enligt Wikipedia 50 000 judar. Alexander Jannaeus lät korsfästa 800 fariséer i Jerusalem när han vunnit kriget, samtidigt som han avrättade männens hustrur och barn inför deras ögon. Församlingsregeln passar in

i denna tid när fariséerna tydligen byggde upp sin armé för motståndet mot Alexander Jannaeus genom den mästarkult eller mysteriekult som beskrivs i texten. Målet för församlingen är att bygga upp sina styrkor och samla kraft inför Hämndens dag (1QS IX:20).

De traumatiska åren under Alexander Jannaeus regering avspeglas också i andra texter från Qumran. 4Q161 25-29 anses beskriva de härjningar som Ptolemaios IX genomförde i landet. I 4Q169 tolkas profeten Nahums profetior bland annat som förutsägelser om händelser under Alexander Jannaeus tid.

I Damaskusdokumentet har man precis samma syn på landets problem och lösningen på detta problem som i Församlingsregeln. Alltså att landet och folket straffas för att man syndat mot Mose lagar, och att församlingen genom att avskilja sig och leva efter den rätta tolkningen av lagen skapar försoning för landet. Men man har utvecklat en mer detaljerad myt kring sin egen församling och dess roll. Redan i Församlingsregeln ser man församlingen som en kamporganisation, där medlemmarna skrivs in beroende på sin rang och där de underordnade skall lyda de överordnade. Men i Damaskusdokumentet har församlingsmetaforen utvecklats ännu mer åt det krigiska hållet, och nu pratar man om att församlingen i ”vredens tid” enligt förebild från 2 Mosebok 18:25 byggs som en militär organisation med grupper av tio, femtio, hundra och tusen.

Församlingen (jahad) kallas i Damaskusdokumentet för ”det nya förbundet i landet Damaskus”, de ser sig själva som den rest av rättfärdiga som fortfarande upprätthåller det förbund med gud som beskrivs i Moseböckerna och de andra gamla heliga skrifterna. Den vredens tid som man lever i är den fasa som beskrivs i Jesaja 7:17, och de själva är Efraims stam som enligt profetian har avsöndrat sig från Juda (Jerusalem och tempelkulten där). I Amos profetia (Am 5:27) talas det enligt jahads uppfattning också om denna sista strid och om jahads heliga krig. I jahads version lyder denna text i min översättning ”*Jag skall föra bort er kungs tabernakel och era statyers socklar från mitt tält till Damaskus*” (Damaskusdokumentet VII). (Bibel 2000: *Jag skall föra er bort i fångenskap bortom Damaskus, säger Herren, vars namn är härskarornas Gud*.) Jahad är enligt deras egen tolkning den rest som enligt Jesajas profetia har avsöndrat sig från ”Juda”, och deras inre exil är det Damaskus dit gud enligt Amos profetia skulle föra dem och det rätta andliga templet i den stora vredens tid.

Tiden för Församlingsregelns tillkomst bör alltså ha varit under Alexander Jannaeus regeringstid och någon gång runt 80-talet fvt, medan Damaskusdokumentet bör ha skrivits under Herodes regeringstid. Varken i Församlingsregeln eller i Damaskusdokumentet nämns de ”kittim” som blir benämningen på romarna i senare texter i samlingen från Qumran. Detta talar för att dessa dokument skapades under tider när inhemska regenter (Alexander Jannaeus respektive Herodes) sågs som huvudfienden. Romarna tog ju inte över kontrollen fullt ut förrän efter avsättandet av Herodes son Archelaus år 6 vt.

REGLER OCH FÖRBUD

Församlingsregeln och Damaskusdokumentet innehåller ett antal regler som församlingen måste leva efter. Mästaren skall lära de heliga att leva enligt Församlingsregeln så att de kan söka Gud med hela sitt hjärta och hela sin själ och göra vad som är gott och rätt på det sätt som Han har befallt genom Moses och alla profeter (1QS 1). Det grundläggande budet var alltså att man levde helt efter Mose lagar, men dessa lagar förtydligades också i församlingens egna texter.

Medlemmarna i församlingen skulle avskilja sig från de syndigas församling och förena sig under ledning av Sadoks söner, prästerna som håller förbundet med Gud (alltså jahads ledning). De skulle praktisera sanning och ödmjukhet tillsammans. De av lägre rank skall lyda sina överordnade. De skulle hålla sig rena och avskilda från syndarna, alltså alla som inte tillhörde den egna församlingen, genom att inte dela några måltider med dem eller ha någon annan nära kontakt med dem. Innan proselyterna hade tagits in som fullvärdiga med-

lemmar fick de inte heller delta i de gemensamma måltiderna eller ens röra något av de heligas (de fullvärdiga medlemmarnas) mat eller dryck.

Medlemmarna fick enligt Församlingsregeln VII inte visa ilska mot någon präst eller mot sina medbröder i församlingen. Man fick inte bära falskt vittnesbörd. Man fick inte falla i sömn under församlingens möten och inte lämna dem utan orsak. Man fick inte visa sig naken inför sina kamrater eller ha så trasiga kläder att syndfulla kroppsdelar syntes. Man fick inte spotta i församlingen. Man fick inte knota mot församlingens auktoritet. Och så vidare. Brotten mot församlingens regler bestraffades med botgöring under olika långa perioder, med minskade eller inga matportioner eller med att man förlorade sin rang i församlingen och uteslöts för en viss tid eller för evigt.

ETT ANNAT SÄTT ATT OFFRA – VÄGENS FULLÄNDNING

Församlingen/jahad skall enligt Församlingsregeln sona landets synder på ett nytt sätt i det nya förbundet. Det gamla syndoffret i Moseböckerna var brännoffer av kött och fett, medan det nya offret är en frivillig gåva som ges genom läpparna, det är rättfärdighetens doft och Vägens fulländning. Det nya offret var alltså böner och ett ständigt läsande av de heliga texterna som sändes upp till gud.

> *They shall atone for guilty rebellion [and the sin of unfaithful]ness and shall gain (divine) acceptance for the land[d without the flesh] of holocausts and the fat of sacrifices and offerings. And the cor[r]ect free will gift of the lips shall be like a fragrance of righteousness and the perfection] of the way like the free-will offerin[g of a]greeable tribute. (The Community Rule, Translation by Geza Vermes)*

MESSIAS, MYSTERIER OCH UNDER

Mästaren skall enligt *Församlingsregeln VIII* instruera sina lärjungar om sanningens och undrens mysterier så att de kan vandra fulländningens väg. Detta är tiden att förbereda denna väg i vildmarken. Han skall instruera dem i allt som skall göras under denna förberedelsetid.

SYNDABEKÄNNELSER, VÄLSIGNELSER, FÖRBANNELSER OCH AMEN

Prästerna skulle enligt *Församlingsregeln I* läsa upp alla synder som israeliterna gjort sig skyldiga till under Belials välde, och medlemmarna i förbundet skulle bekänna/erkänna och säga ”Vi har gått vilse! Vi har varit olydiga! Vi och våra förfäder före oss har syndat och varit onda och gjort tvärtemot föreskrifterna om sanning och rättfärdighet och Gud har dömt oss och våra förfäder. Men Han har ändå skänkt oss sin frikostiga nåd från evighet till evighet.” Prästerna skulle efter denna syndabekännelse välsigna alla män som tillhörde Guds andel och gick hans vägar på ett fullkomligt sätt (alltså församlingen).

Leviterna skulle sedan förbanna alla män som tillhör Belial och säga: ”Var förbannade för ni är skyldiga till ondska! Må Han utlämna er till tortyr i händerna på hämndlystna Hämnare! Må Han besöka er med förintelse genom de som utkräver Vedergällning! Var förbannade utan nåd på grund av era mörka gärningar! Var förbannade i den eviga eldens mörka land! Må Gud aldrig lyssna när ni ropar på honom och aldrig förlåta er genom att utplåna er synd! Må han vända sitt hämndlystna ansikte mot er för vedergällning! Må där aldrig finnas en fridshälsning för er i munnen på dem som håller fast vid Fäderna. Efter välsignelserna och förbannelserna skulle alla medlemmar i Förbundet säga ”Amen, Amen”.

Välsignelserna och förbannelserna samt avslutningen med att åkalla ”Amen” i Församlingsregeln härstammade naturligtvis ursprungligen från Femte Mosebok 27, där sådana som bryter Mose lag förbannas av leviterna med hög röst och församlingen svarar ”Amen” efter varje förbannelse.

DEN HELIGA EDEN

I *Damaskusdokumentet XV* nämns den ed som man svor när man gick med i förbundet/församlingen. Man svor inte vid Jahve, Mose lag, Elohim eller Adonai, för om man

bröt sin ed skulle man därmed vanhelga Namnet. Man svor däremot genom församlingens förbannelser, som alltså fanns i Församlingsregeln. Om man bröt sin ed var man skyldig och skulle erkänna och straffas (”sona sin skuld”). Man hade inte gjort sig skyldig till en dödssynd om man bröt eden, vilket man däremot tydligen gjorde om man vanhelgade Namnet.

> *(He shall not) swear by (the Name), nor by Aleph and Lamed (Elohim), nor by Aleph and Daleth (Adonai), but a binding oath by the curses of the Covenant. He shall not mention the Law of Moses for … where he to swear and the break (his oath) he would profane the Name. But if he has sworn an oath by the curses of the Covenant before the judges and has transgressed it, then he is guilty and shall confess and make restitution; but he shall not be burdened with a capital sin. And all those who have entered the Covenant, granted to all Israel for ever, shall make their children who have reached the age of enrolment, swear with the oath of the Covenant. (The Community Rule, Translation by Geza Vermes)*

FYRA KATEGORIER AV MEDLEMMAR I FÖRSAMLINGEN

Församlingen delades in i fyra olika klasser nämligen 1) prästerna, Arons söner, 2) leviterna som rangordnades efter sin andliga mognad, 3) israeliter och 4) proselyter. Dessa kategorier hämtades naturligtvis från Moseböckerna, där Moses och Aron förmedlar lagarna från gud, leviterna är en prästklass och israeliterna är den vanliga menigheten som skall lyda lagarna. Den fjärde kategorin, proselyterna, var tydligen människor som värvades eller sökte inträde i församlingen och väntade på att tas in som fullvärdiga medlemmar. Denna indelning beskrivs i 4Q279 och Damaskusdokumentet XIV:5-6.

MÄSTAREN

Varje enskild församling undervisas av en lärare eller Mästare som skall hålla sin församling hemlig mitt bland de svekfulla. Han skall undervisa de sina i sanningens mysterier och underverk mitt i det vanliga samhället, och leda dem så att de separerar sig från sådana som inte har vänt sig bort från allt svekfullt (utländskt) och inte lever efter Mose lag till punkt och pricka. Detta är den tid som är avsedd för att bereda vägen i vildmarken (den tid som är avsedd för att studera Toran). Medlemmarna i församlingen skall lyda Mästarens föredöme i ett evigt men hemligt hat mot undergångens män (församlingens fiender). Den som vill bli en Mästare i församlingen skall ge upp alla sina egendomar och sin förmögenhet till församlingen, se sig som en slav i förhållande till sin herre och Mästare och visa ödmjukhet inför den som regerar över honom. Han skall vara ivrig (selotisk) inför Mose lag och vara förberedd för Hämndens Dag.

> *And according to his insight he shall admit him. In this way both his love and his hatred. No man shall argue or quarrel with the men of perdition. He shall keep his council in secrecy in the midst of the men of deceit and admonish with knowledge, truth and righteous commandment those of chosen conduct, each according to his spiritual quality and according to the norm of time. He shall guide them with knowledge and instruct them in the mysteries of wonder and truth in the midst of the members of the community, so that they shall behave decently with one another in all that has been revealed to them. That is the time for studying the Torah (lit. clearing the way) in the wilderness. He shall instruct them to do all that is required at that time, and to separate from all those who have not turned aside from all deceit.*
>
> *These are the norms of conduct for the Master in those times with respect to his loving and to his everlasting hating of the men of perdition in a spirit of secrecy. He shall leave to them property and wealth and earnings like a slave to his lord, (showing) humility before the one who rules over him. He shall be zealous concerning the Law and be prepared for the Day of Revenge. He shall perform the will [of God] in all his deeds and in all strength as He has commanded. He shall freely delight in all that befalls him, and shall desire nothing except God's will… (The Community Rule, Transcription and translation by E. Qimron)*[1]

DE TOLV OCH DEN HEMLIGA FÖRSAMLINGEN

I fragmentet från *Församlingsregeln* ovan föreskrivs att man skall hålla sitt råd i hemlighet mitt bland de svekfulla (de som inte håller Mose lag). Detta råd beskrivs som bestående av tolv män med tre präster i *Församlingsregeln VIII.1*. Dessa tolv (eller femton) betecknas som

[1] www.ibiblio.org/expo/deadsea.scrolls.exhibit/Library/commrule.html

”det allra heligaste” och ett ”hus” eller ”tempel” för Israel.[1] I senare tid, och i Damaskusdokumentet, verkar de tolv ha varit tio män enligt den militära rangordningen i Andra Mosebok som leddes av två präster. Församlingen som beskrivs i texterna från Qumran var alltså en hemlig församling och på samma sätt som i mysteriekulterna förmedlade man kärnan i sin undervisning exklusivt till de invigda. På samma sätt som i andra mysteriekulter tog man också in nya medlemmar först efter en prövoperiod som beskrivs som tvåårig i *Församlingsregeln.* Efter denna prövotid kunde de nya medlemmarna få tillgång till den hemliga kunskap som lärarna inom församlingen förmedlade. Den hemlighetsfulla inriktningen framgår också av att vissa av texterna från Qumran är skrivna med hemlig skrift.

Rådet (de tolv) uttalar, genom ”prästen som har uppsikt över de många” och som är en slags biskop över församlingarna, förbannelser över dem som överträder förbundet och lagen. Enligt 4Q266 skall de som bor i lägren, alltså medlemmarna i jahad, samlas under den tredje månaden varje år och förbanna dem som har vikit av från den heliga lagen. Genom Dödahavsrullarna får man ett starkt samband mellan den rörelse som framställde texterna som återfunnits i Qumran och det som beskrivs i Tanak om profeterna och den mosaiska lagen. I Dödahavsrullarna finns citat från Jesaja om den kommande Messias och om att ”bana en väg i ödemarken för att jämna vägen för Herren”. I exkommunikationstexten nedan från Qumran är lydnad inför den mosaiska lagen ett oavvisligt villkor för att få räknas till Guds söner. Utstötning och förbannelse drabbar den som avviker från lagen på samma sätt som grova förbannelser utdöms över dem som avfaller från Herren i bland annat Tredje Mosebok.

> *Var och en som förkastar dessa domar som grundar sig på alla de bud som finns i Mose lag, han skall inte räknas bland hans (Guds) sannings söner, ty hans själ har förkastat rättfärdighetens grunder. För sitt trots skall ha stötas bort från de många. Prästen som har uppsikt över de många skall resa sig upp och säga: ”Välsignad är du, du är allt och allt är i din hand, du är alltings skapare, du har ordnat folken alltefter släkten och språk. … Gränsstenar sattes ut åt oss. De som överskrider dem förbannar du. Men vi är ditt friköpta folk, vi är får i din hjord. Du förbannar dem som överskrider dem (gränsstenarna), men vi upprätthåller lagen. (4Q266)*[2]

FÖRBUD MOT ATT UMGÅS MED DEM SOM STÖTS UT

Texten i 4Q266 fortsätter med anvisningar för hur den som stöts ut från församlingen skall behandlas. Han måste försvinna från kretsen, man får inte tala med honom, äta tillsammans med honom eller på något sätt umgås med honom.

> *Den som utstöts måste dra bort. Om någon äter tillsammans med honom eller frågar hur han som blev utstött mår eller umgås med honom skall saken skrivas upp av uppsyningsmannen (mebakker) som brukligt är och han skall verkställa sin dom. Levi söner, de som bor i lägren, skall samlas den tredje månaden varje år och förbanna den som viker av åt höger och vänster från lagen. Detta är den exakta innebörden i de domar de fäller under hela ondskans tidevarv, tillika med dem som de fastställer under vredens alla tidevarv och under alla sina vandringar för alla som bor i deras läger och alla som bor i deras städer. Allt detta finns i den slutliga uttolkningen av lagen. (4Q266)*

ATT BEREDA EN VÄG I VILDMARKEN

I *Församlingsregeln* definierades alltså, med inspiration från Jesajas profetia, förberedelsetiden inför det stora kriget som att ”bereda vägen i vildmarken”. De människor som avskilde sig från den stora massan verkar i vissa fall helt konkret ha tagit sin tillflykt ut i vildmarken för att kunna leva sitt liv utan risk för besmittelse och inblandning från sådana som inte följde Mose lag på det strikta sätt som de själva förespråkade. Dessa ökenläger verkar ha varit en bas för utbildning i församlingens (jahads) religiösa och politiska synsätt, och samtidigt militära träningsläger. Men *Församlingsregeln* verkar också ge utrymme för att man skall kunna avskilja sig inom det etablerade samhället utan att ta sin tillflykt till ett mobiliseringsläger i vildmarken, och kanske utan att ens avslöja sitt medlemskap i jahad.

---

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 196.
[2] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 213.

Det här påminner naturligtvis om Johannes döparen som vistades i vildmarken för att bereda vägen för den kommande Messias. I Matteus 3:3 finns till och med citatet ”En röst ropar i öknen: Bana väg för Herren, gör hans stigar raka” som härstammar från Jesaja 40:3. Jesajas profetia var en mycket viktig del av jahads ideologi, den användes för att motivera de religiösa kämparna till att förbereda sig för det stora slutkriget mot romarna.

Johannes döparen
Under femtonde året av kejsar Tiberius regering, när Pontius Pilatus var ståthållare i Judeen, Herodes tetrark i Galileen, hans bror Filippos i Itureen och Trachonitis och Lysanias i Abilene, och när Hannas och Kajafas var överstepräster, kom Guds ord till Sakarias son Johannes i öknen. Han begav sig till trakten kring Jordan och förkunnade överallt syndernas förlåtelse genom omvändelse och dop, som det står skrivet i boken med profeten Jesajas ord:

En röst ropar i öknen:
Bana väg för Herren, gör hans stigar raka.
Varje klyfta skall fyllas, varje berg och höjd skall sänkas.
Krokiga stigar skall rätas och steniga vägar jämnas.
Och alla människor skall se Guds frälsning.

När folk kom ut i stora skaror för att döpas av honom sade han till dem: ”Huggormsyngel, vem har sagt er att ni kan slippa undan den kommande vreden? Bär då sådan frukt som hör till omvändelsen. Och börja inte säga er: Vi har Abraham till fader. Jag säger er att Gud kan uppväcka barn åt Abraham ur dessa stenar. Redan är yxan satt till roten på träden. Varje träd som inte bär god frukt skall huggas bort och kastas i elden.” (Luk 3:1-9)

Den här skildringen i NT är faktiskt en ganska sann beskrivning av den messianska rörelsen jahad enligt vad man kan utläsa av texterna från Qumran. De använde Jesajas profetia som argument i sin propaganda och för att värva anhängare, och de förutspådde en ”kommande vrede”, alltså ett apokalyptiskt krig. De använde sig av rituella dop i vatten. De propagerade också för att människor skulle vända sig bort från lögnen eller ondskan och omvända sig till det rätta förbundet. Lögnen var allt och alla som inte strikt följde den mosaiska lagen och det rätta förbundet var de omskurna judarnas förbund med guden i Mose böcker.

PROFETIORNA OM ETT EVIGT RIKE OCH EN HÄRSKARE AV DAVIDS ÄTT

Bland de textavsnitt som ivrarna för Mose lag i jahad lyfter fram i sina egna texter finns framför allt profetian om den spira som skall träda fram i Juda i 1 Mos 49:10 och den s.k. stjärnprofetian i 4 Mos 24:17-19.

Spiran skall förbli hos Juda, härskarstaven i hans hand. En gång skall han motta tribut och folken tvingas till lydnad. (1 Mos 49:10)

Jag ser honom – men inte nu, jag skådar honom – men inte nära. En stjärna stiger fram ur Jakob, en spira höjs i Israel. Han krossar Moabs tinning, hjässan på alla ättlingar till Set. Edom skall bli hans egendom, hans egendom blir Seir. Israel skall visa sin makt, Jakob skall kuva sina fiender, förgöra varje överlevande från Ir. (4 Mos 24:17-19)

Dessa profetior kombineras med skrivningar i Enoks bok och i Daniels, Jesajas och Jeremias böcker, som talar om den smorde kungen eller frälsaren som skall träda fram i den sista tiden och leda den stora slutstrid som skall föregå det nya gudsriket och det himmelska Jerusalems etablering på jorden. Denna händelse skall enligt de judiska messianska kämparna innebära att den judiska religionen och Mose lag skall bli den enda religionen och lagen på hela jorden.

Hans rike skall vara ett evigt rike, allt han gör är rättfärdigt. Han [skall dö]ma jorden rättvist. Alla skall skapa fred, svärdet försvinna från jorden. Alla länder skall böja knä för honom. Med den store Gudens hjälp skall han föra krig. Han (Gud) skall prisge folken åt honom, alla skall han underkuva. Hans välde skall vara ett evigt välde, och alla gränser… (Guds son 4Q246).[1]

Juda stam skall [inte] förlora sitt välde. Så länge Israel härskar skall en ättling till David [inte upp]höra att sitta på tronen. Härskarstaven är det kungliga förbundstecknet, Israels [höv]dingar är ”fötterna” (1 Mos 49:10) till dess att rättfärdighetens Messias, Davids stam, kommer. Ty åt honom och hans efterkommande har hans folks kungliga förbundstecken givits för alltid. Ty han höll … lagen, liksom männen i församlingen … församlingen bestående av männen i… (Genesisflorilegium 4Q252).[2]

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 74.
[2] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 92.

HAN SKALL KALLAS GUDS SON

Handskriften 4Q246 innehåller en beskrivning av den smorde kung (Messias) som jahad trodde att alla profetior talade om. Alla folk skulle komma att böja knä för honom och han skulle kallas Guds son och den Högstes son.

> *[Alla folk skall böja knä för honom,] han skall bli stor på jorden. … [Alla ska]ll skapa [fred], alla skall tjäna [honom]. Han skall kallas den [sto]re [Gudens son] och hedras med namn efter honom. Han skall kallas Guds son, den Högstes son skall han heta. Som stjärnskotten du såg är deras riken. De skall härska ett antal å[r] på jorden. Folk och länder skall krossa varandra, till dess Guds folk reser sig och får alla att lägga bort svärdet. Hans rike skall vara ett evigt rike, allt han gör är rättfärdigt. Han [skall dö]ma jorden rättvist. Alla skall skapa fred, svärdet försvinna från jorden. Alla länder skall böja knä för honom. Med den store Gudens hjälp skall han föra krig. Han (Gud) skall prisge folken åt honom, alla skall han underkuva. Hans välde skall vara ett evigt välde och alla gränser… (Guds son 4Q246).*[1]

MESSIAS

Messias (den smorde) är en av de beteckningar på den andlige ledaren för den messianska rörelsen som används i texterna från Qumran. Denna benämning kom närmast från Jesaja 45:1-2, där Kyros var den smorde härskaren (Messias), och den kompletteras med beteckningar som rättfärdig, kallad och utvald, ord som ursprungligen härstammade från Enoks bok (1 Enoch).

I kapitel 53 i Jesajarullen (1QaIsa) finns en beskrivning av en telning som förkastades av människorna och som bar deras sorger och smärtor. Han sårades för deras överträdelser och krossades för deras olydnad, och genom sina sår helade han dem. Han fördes som ett lamm till slakt men öppnade inte sin mun till försvar. Genom sin kamp skall han se ett ljus, och genom sin rättfärdighet skall han göra många rättfärdiga och han skall bära deras synder. Bland de fragment som har publicerats från Qumran finns följande som kallas *Himlens och jordens Messias* (4Q521).

> *Himlen och jorden skall lyda sin Messias*
> *… och allt som är däri. Han skall inte överge de heligas bud.*
> *Ni som söker Herren, vinn styrka genom att tjäna honom. Finner ni inte Herren däri, alla ni som troget väntar?*
> *Herren vårdar sig om de fromma (chassidim) och kallar de rättfärdiga (saddikim) vid namn.*
> *Hans ande svävar över de ödmjuka, han vederkvicker de trofasta med sin kraft.*
> *De fromma (chassidim) förhärligar han på det eviga rikets tron.*
> *Han befriar de fångna, ger de blinda deras syn, skaffar upprättelse åt de förtryckta.*
> *För alltid vill jag vara nära [honom] …*
> *När Herren … de härliga ting, som inte är hans verk…*
> *Då skall han bota de sjuka, ge liv åt de döda och överbringa glädjebud till de ödmjuka. De heliga skall han leda, han skall vara deras herde.*[2]

I texterna från Qumran är det är tydligt att man ser sin egen församling som den enda rätta förvaltaren av det förbund som Gud hade upprättat med judarna och som innebar att de skulle omskära sig och leva efter de renhetsföreskrifter som fanns i Mose böcker. Man använde alla förutsägelser om Messias och det kommande kriget som fanns i Jesajas och Daniels profetior, men att någon i den egna rörelsen skulle ha fötts av en jungfru och korsfästs för att försona alla mänsklighetens synder på det sätt som beskrivs i det kristna evangeliet finns inte beskrivet i de textfragment som man har dechiffrerat från Dödahavsrullarna.

Messias hade visserligen burit de mångas synder och dött för människornas överträdelser, men detta beskrevs redan i Jesajas bok och kan inte ha uppfattats som något som skulle ha skett i deras egen tid. Att denne smorde kung, som tydligen hade avrättats eller dött på något slags våldsamt sätt, kanske levde i den andliga världen och deltog i jahads verksamhet och strider därifrån kan däremot ha varit en uppfattning som fördes fram av jahad. Själva motivet för att avskilja sig från den del av samhället som inte höll sig till den religiösa lagen på det strikta sätt som jahad krävde var att man skulle upprätta ett andligt tempel genom

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 74.
[2] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 30.

sin församling. I detta rena läger och andliga tempel skulle sedan änglarna och de gudomliga krafterna kunna närvara med sin andliga kraft.

HAN GER DE BLINDA DERAS SYN, BOTAR SJUKA OCH GER LIV ÅT DE DÖDA

Som vi såg i citatet ovan från 4Q521 skulle den Messias som man väntade på utföra stora under. Han skulle befria de fångna, ge blinda deras syn och skaffa upprättelse åt de förtryckta enligt löftet i Psaltaren 146:7-8. Han skulle bota sjuka, uppväcka döda och överbringa glädjebud till de fattiga och ödmjuka som det stod i Jesaja 61:1. Löftet om att Messias skulle väcka de trogna till liv igen genom sin döda kropp fann jahad i Jesaja 26:19.

> *But your dead ones shall live with my dead body they shall arise. They shall awake and sing O inhabitants of the dust because your dew is as the dew of light and the earth shall cast out the departed. (Isaiah Scroll 26:19)*[1]

DOPET OCH DEN HELIGA ANDEN

Dopet, eller den rituella reningen, spelade enligt texterna från Qumran en viktig roll i jahads (de första kristnas) filosofi. I en *Dophymn* (4Q414) beskrivs hur man blir ren från orenheter när man stiger ner i vattnet. Dopet skall skaffa försoning, och det talas om ett rent folk och Israels renhet. Någon skall återvända och rena sitt folk med vatten som han sköljer över dem.[2]

Att dopet var grundläggande för jahad redan vid tiden för de första fariséernas avskiljande från sadducéerna kan man se av skildringen av starten av inbördeskriget under Alexander Jannaeus tid. Oroligheterna började när Alexander Jannaeus förbjöd fariséernas reningsceremoni med vatten vid en av tempelfesterna i Jerusalem (s 163). Detta bör ha skett någon gång på 90- eller 80-talet fvt.

I *Församlingsregeln* III.1-4 förbinds dopet med den Helige Ande. I 4Q286-287, som kallas för *Härlighetens vagnar* av författarna till *Rösterna ur Dödahavsrullarna*, sägs att ”Den Helige Ande vilade över hans Messias”. Detta uttryck härstammar från Jesaja 11:2 där det talas om att Guds ande skall vila på honom, alltså på skottet från Jishajs (Davids) rot och grenen från hans avhuggna stam. Det som i den svenska bibelöversättningen kallas för ett skott från Jishajs rot är den nazar som gav en av benämningarna till den judiska messianska rörelsen. En nazarén var en kristen enligt judisk terminologi (s 124). Enligt en beskrivning hos Tacitus av överläggningen mellan Titus och hans generaler inför förstöringen av templet i Jerusalem år 70, sade Titus att de kristna härstammade från den judiska religionen även om dessa två numera var i konflikt, och om man ryckte upp roten (förstörde templet) skulle det bli lätt att bryta av grenen (nazarenerna, de kristna). Detta förhållande bekräftas tydligt av texterna från Qumran. Jahad var de mest lagtrogna judarna och de var i konflikt med andra judiska grupper som de ansåg var alltför toleranta mot utländskt inflytande och som inte höll sig till Mose lag på samma bokstavliga och fullkomliga sätt som de själva.

Många fragment från Dödahavsrullarna beskriver avskyn för dem som inte lever efter Mose lag på det ivriga sätt som medlemmarna i jahad själva gjorde. De såg sig som de som skulle uppfylla profetiorna i Jesajas bok om det stora avslutande kriget mellan de goda och de onda. De skulle bereda vägen för Messias genom sina strider och de ansåg sig leva i den sluttid som profetiorna hade talat om (4Q397-399). Sluttiden präglades av alla de synder som beskrevs i samband med Belials tre nät, makthavarna strävade bara efter lyx och njutningar, de levde på ett otuktigt sätt och de orenade templet med sin avgudadyrkan.

Herodes den stores arvingar fick bära en hel del av denna kritik. De lierade sig med de hedniska romarna och härskade med deras hjälp. De, eller i alla fall Herodes Antipas, gifte sig med sin brorsdotter vilket var förbjudet enligt Mose lag. De var också av blandat blod,

---

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

[2] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 226.

vilket stred mot idealet om den rena israelitiska säden. I texterna från Qumran kan man anta att den furiösa kritiken av alla sådana brott mot jahads ideal till stor del riktade sig mot den herodianska ätten.

I Antiquities XVIII 5:1-2 berättas det om tetrarken Herodes (Herodes Antipas) som var gift med den arabiske kungen Aretas dotter. I samband med en vistelse i Rom förälskade sig Herodes Antipas i sin halvbror Herodes hustru Herodias. Denna Herodias var dotter till deras bror Aristobulos. När Herodes Antipas planer på att skilja sig från Aretas dotter för att gifta sig med sin brorsdotter och tillika svägerska avslöjades, bröt ett krig ut mellan honom och Aretas. Detta krig bröt ut år 36. I samma veva, alltså någon gång runt år 35-36, hade Herodes Antipas låtit avrätta en man som kallades Johannes döparen. När Herodes Antipas trupper utplånades av Aretas ansåg många judar att detta skedde som Guds straff för vad han hade gjort mot Johannes Döparen och för överträdelsen av Mose lag (Antiquities XVIII 5:2).

Johannes döparen var alltså enligt denna beskrivning en god (rättfärdig) man som uppmanade judarna till att vara rättfärdiga mot varandra och att älska Gud samt att låta döpa sig. Detta dop avsåg både att rena från synder och att rena kroppen, själen renades däremot genom ett rättfärdigt leverne. I den kristna historien som så småningom skapades i Rom använde man beskrivningen av Johannes Döparen i samband med Jesu dop, och man uppfann också en historia om att Herodias dotter skulle ha dansat för Herodes och begärt att få Johannes huvud på ett fat. I den romerska versionen kände Herodes respekt för Johannes, det var den ondskefulla Herodias som mot hans vilja fick honom att ge henne Johannes huvud (Mark 6:17-28).

Det intressanta är dock att Johannes döparen enligt Antiquities verkar ha använt samma argument för dopet eller reningen från synder som man kan utläsa från texterna från Qumran, och att han också predikade om de två begreppen rättfärdighet gentemot nästan och kärlek gentemot Gud som är så viktiga i Dödahavsrullarna. Johannes syn på rättfärdighet var med största sannolikhet samma som den som vi ser i texterna från Qumran, den handlade om att lyda Mose lag in i minsta detalj och att avskilja sig från den stora massans orättfärdiga levnadssätt. Johannes verkar alltså ha tillhört den messianska rörelsen i Palestina (jahad) och han avrättades av Herodes Antipas, något som naturligtvis skapade ännu större fiendskap från jahads sida mot den etablerade makten i Jerusalem och mot romarna.

ÄRKEÄNGLARNA MIKAEL OCH GABRIEL

Jeremias profetia om yxan som skulle sättas till roten av trädet och den telning eller ”nazar” som skulle växa upp därifrån och bli en Messias som skulle befria folket från de främmande herrarna var en viktig, ja till och med grundläggande, del av jahads revolutionära rörelse. I de s.k. sekttexterna från Qumran använder man sig av olika profetior i Tanak som ju egentligen hade handlat om mackabéernas seger över seleukiderna, och för över dem till att gälla kampen mot den romerska överhögheten. Gud och ärkeänglarna hade ju enligt mackabéerna lovat folket ett eget rike, och deras prästvälde i Jerusalem var fullbordan av löftet om ett land av mjölk och honung. I jahads texter blev detta land både det konkreta landet och ett andligt tillstånd som inte kunde förverkligas förrän det judiska riket var helt renat från allt utländskt inflytande.

Hesekiels profetia, där man mäter upp en helig stad som ju egentligen var Babel, kom att gälla som ett evigt löfte om ett Jerusalem som skulle vara helt rent från allt som inte var judiskt och där Mose lag skulle gälla in i minsta detalj (4Q554). Ärkeängeln Mikael, som var mackabéernas specielle beskyddare enligt deras egen historia och Daniels bok, blev nu den som kämpade tillsammans med jahad och som utlovade att Jerusalem skulle bli en stad helt helgad åt den Store, evighetens Herre, som förstås var guden i det som numera kallas Tanak/GT (4Q529).

I 4Q285 beskrivs det hur ärkeängeln Mikael kämpar tillsammans med de utvalda mot kitteerna (romarna). Det förutsägs att gudlösheten skall besegras med underlag i citat från profeten Jesajas förutsägelse om att Libanons skogar skall falla för den mäktige, och att det skall skjuta upp ett skott från Davids stam. I 4Q521 skall himlen och jorden lyda sin Messias. Herren skall bota de sjuka, ge liv åt de döda och överbringa glädjebud till de ödmjuka. Messias verkar både vara en människa som skall bli judarnas krönte kung, och en emanation av den högsta guden. Tydligen såg man också Mikael, som stred med de heliga kämparna från himlen, som ett alter ego för den Messias som skulle återupprätta det heliga landet och den heliga staden. I 4Q543 beskrivs den kommande frälsaren som både Mikael, ljusets furste och rättfärdighetens kung.

> *Fragment 3. (1) [hans nåd och frid.] Jag har makt [över alla ljus]ets [söner].” [Jag frågade honom : ”Vad heter du?”] (2) [Han svara]de mig: ”Mina tre nam[n är Mikael, ljusets furste och rättfärdighetens kung.”] (4Q543).*[1]

De utvalda, som från början hade varit mackabéerna, var nu jahad. Motståndarna var både romarna och de delar av den egna befolkningen och de präster som inte accepterade jahads tolkning av de heliga skrifterna och som inte deltog i striden mot allt utländskt och främmande inflytande. Historien från den mackabeiska kampen upprepade sig verkligen på ett märkligt sätt genom att man projicerade sina egna önskningar och åsikter på de, som man trodde, urgamla heliga skrifterna. Precis som mackabéerna hade stridit med både grupper inom den egna befolkningen och utländska trupper, såg nu jahad både de judar som samarbetade med romarna och romarna själva som motståndare.

BELIAL

Belial betecknar i jahads texter lögnens och mörkrets härskare och den ängel som är härföraren för jahads motståndare, alltså först och främst romarna. Ordet ”Belial” hämtades från Moseböckerna och de andra böckerna i Tanak/GT. I 5 Mos 13:13 är ”belial” ondsinta män/avgudadyrkare. I Domarboken 19:22 och 20:13 betecknar det männen i Giva och ordet översätts med ”skurkar” i Bibel 2000. Ordet ”Belial” i 1 Sam 2:12 handlar om Elis söner som var ”ondsinta människor” medan det betecknar en husbonde i 1 Sam 25:17 som också är en ”ondsint människa”.

Ordet Belial hade helt klart laddats med en delvis ny, och mycket mer apokalyptisk betydelse i jahads församling, än det hade i ursprungstexterna. Från att helt enkelt ha betecknat ”onda män” i Tanak/GT blev Belial mörkrets furste och det ondas kung som ledde lögnens söner i den sista stora slutstriden. Jahad själva, som definierade sig som ljusets och sanningens söner, leddes av rättfärdighetens Messias som också i olika texter från Qumran definieras som ärkeängeln Mikael, ljusets furste och rättfärdighetens kung (4Q543, 545-548)[2].

TILLÄMPNINGAR AV RENHETSLAGARNA FRÅN MOSE LAG

I *Rösterna ur Dödahavsrullarna* redovisas ett textfynd från Qumran (4Q247) som innehåller föreskrifter för hur människor som hade ådragit sig de orenheter som beskrivs i Mose lag skulle behandlas. Människor som hade förorenats av flytningar, sädesvätska eller kontakt med en död kropp skulle förvisas från lägren för en reningsperiod. Bakgrunden till föreskrifterna är, precis som i Krigsrullen VII:3-6, att de heliga änglarna vistas i församlingen eller lägret och att döva, blinda eller på annat sätt orena människor förstör möjligheten för änglarna att vistas där. Texten visar också att det fanns speciella skrivare som höll räkning på kvinnornas menstruationsperioder, utan tvekan för att ingen skulle råka komma i kon-

---

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 156.
[2] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 156.

takt med dem under deras orenhet eller för att männen inte skulle luras eller lockas till samlag under en förbjuden period.[1]

KRIGSRULLEN OCH GUDS HELIGA KRIG

Krigsrullen är en av de texter som bäst beskriver jahads världsbild, den har också hittats i något tiotal kopior i Qumran. I denna text använder man, som i många andra exempel från Qumran, texter från judarnas heliga skrift Tanak som utgångspunkt för att beskriva bakgrunden till den aktuella situationen. I *Krigsrullen* är kampen mellan ljusets och mörkrets söner en fortsättning på de arketypiska krig som beskrivs i Tanak, och de olika judiska stammarna som beskrivs där fortsätter nu i form av jahad med sitt krig mot mörkrets trupper från sina läger i öknen. ”Djävulen” eller Belial anför romarnas (kittims) trupper, och den goda guden är förstås anförare på den judiska sidan. Ljusets änglar på den judiska sidan strider mot mörkrets änglar på romarnas sida. Det här kriget har förutsagts sedan tidernas begynnelse, och det skall sluta i ett fruktansvärt blodbad som banar väg för ljusets söner (jahad) och den judiska gudens seger.

> *Then [the Sons of Rig]hteousness shall shine to all ends of the world continuing to shine forth until end of the appointed seasons of darkness. Then at the time appointed by God, His great excellence shall shine for all the times of e[ternity;] for peace and blessing, glory and joy, and long life for all Sons of Light. On the day when the Kittim fall there shall be a battle and horrible carnage before the God of Israel, for it is a day appointed by Him from ancient times as a battle of annihilation for the Sons of Darkness. On that day the congregation of the gods and the congregation of men shall engage one another, resulting in great carnage.*
>
> *The Sons of Light and the forces of Darkness shall fight together to show the strength of God with the roar of a great multitude and the shout of gods and men; a day of disaster. It is a time of distress fo[r al]l the people who are redeemed by God. In all their afflictions none exists that is like it, hastening to its completion as an eternal redemption. On the day of their battle against the Kittim, they shall g[o forth for] carnage in battle. In three lots the Sons of Light shall stand firm so as to strike a blow at wickedness, and in three the army of Belial shall strengthen themselves so as to force the retreat of the forces of Light. And when the] banners of the infantry cause their hearts to melt, then the strength of God will strengthen the he[arts of the Sons of Light.] In the seventh lot : the great hand of God shall overcome [Belial and al]l the angels of his dominion, and all the men of [his forces shall be destroyed forever]. (War Scroll)*[2]

I Krigsrullen beskrivs i detalj hur striden mot Belials trupper skall gå till genom regler för uppställningar, anfall, strid, återtåg etc. Det är i sanning ett heligt krig som leds av sju präster och där man skall ha skrivit in guds välsignelser och förbannelser på sina standar, trumpeter, sköldar, stridstorn etc. Det finns också bland annat detaljerade regler om hur lägrens latriner skall arrangeras så att inte någon oanständig kroppsdel skall blottas och skapa synd och brott mot Mose lag.

De trumpeter som kallar samman hären/församlingen skall ha texten ”*Guds kallade*”. Ledarnas trumpeter skall ha texten ”*Guds prinsar*”. Leviterna har texten ”*Guds armé*” på sina trumpeter. De ledande i församlingen skall ha ”*Kallade av Gud till den heliga församlingen*” på sina trumpeter. Den trumpet som skall beordra ut församlingen från lägret skall ha inskriften ”*Guds mäktiga gärningar skall krossa fienden, driva dem som hatar rättfärdighet på flykt och ge skam åt dem som hatar Honom*”. Stridstrumpeterna skall ha texter som ”*Gud har slagit alla mörkrets söner, hans vrede skall inte avta förrän de är helt utplånade*” och ”*Guds mysterier skall utrota ondskan*”.

Den militära ordningen upprätthålls genom att man förutom välsignelserna och förbannelserna också skriver in namnen på ledarna och medlemmarna på varje nivå. De nio i varje grupp om tio räknas upp tillsammans med sin befälhavare på sin grupps standar. Deras motto är ”*Prisa Gud på den tiosträngade harpan*”. På de femtios standar skrivs ”*De ogudaktigas ståndpunkt utplånas genom Guds makt*” tillsammans med befälhavaren och namnen på de fem underordnade ledarna för hans tio-grupper. På de hundras standar är mottot ”*Från Gud*

---

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 201-205.

[2] www.qumran.org/js/qumran/hss/1qm

kommer kraften att kriga mot alla ogudaktiga (”allt ogudaktigt kött”) och där förtecknas också deras ledare tillsamman med de underordnade ledarna för grupperna om femtio. Grupperna om tusen har texten ”*Guds vrede har tänts mot Belial och mot alla hans män och ingen rest kommer att sparas*” tillsammans med namnet på sin egen befälhavare och de underställda ledarna för grupperna om hundra. Även myriaderna (de tiotusen) har sina motsvarande standar.

På stridstornens fyra sköldar skall man skriva namnen på ärkeänglarna *Mikael, Gabriel, Sariel och Rafael*. De skall ligga i bakhåll och skydda lägren mot allt oanständigt och ont. Texten har ett långt avslutande avsnitt som innehåller ett tal som officerarna skall hålla för att motivera till det heliga och fruktansvärda kriget mot synden och ondskan med argument från jahads tolkning av den judiska religionen. Detta avsnitt inleds med ett citat av vad Moses lärde dem.

> *Innan striden börjar skall prästen stiga fram och tala till hären. Han skall säga: ”Hör Israel” Nu börjar striden mot fienderna. Tappa inte modet och var inte rädda, ta inte till flykten och låt er inte skrämmas av dem. Ty Herren, er Gud, går med er och strider för er mot era fiender, han skall ge er seger. (5 Mos 20:2-4)*

Dessutom skall de heliga krigarna komma ihåg att Gud har lovat att skydda dem mot deras fiender:

> *När ni drar ut till strid i ert eget land mot en fiende som angriper er skall ni blåsa larmsignal med trumpeterna. Då skall Herren, er Gud, tänka på er, och ni kommer att räddas från era fiender. (4 Mos 10:9)*

Kriget mot romarna/syndarna var alltså oundvikligt, det hade förberetts för tusentals år sedan genom det som Moses hade meddelat jahads förfäder och genom profetiorna till profeter som Jesaja och Daniel. Det var redan bestämt sedan tidernas begynnelse att jahad skulle komma att vinna genom att Gud stred på deras sida.

HELLRE DÖ ÄN OFFRA TILL FRÄMMANDE GUDAR

Den filosofi som jahad levde efter, alltså allt som beskrivs i Tanak/GT, syftade ursprungligen till att peka ut mackabéernas Gud som en annan gud än de gudar som andra folk dyrkade, som var folkets speciella beskyddare och som hade utvalt dem till sitt eget folk. Han skulle hjälpa dem att vinna ett eget land och världsherravälde om de bara dyrkade honom på rätt sätt. Gud hade genom Moses ställt krav på att folket inte skulle dyrka någon annan gud än honom, annars skulle han låta dem drabbas av straff och olyckor i släktled efter släktled.

> *Detta är vad Gud sade: Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret. Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig. Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild av någonting uppe i himlen eller nere på jorden eller i vattnet under jorden. Du skall inte tillbe dem eller tjäna dem. Ty jag är Herren, din Gud, en svartsjuk Gud, som låter straffet för fädernas skuld drabba barnen intill tredje och fjärde led när man försmår mig men visar godhet mot tusenden när man älskar mig och håller mina bud. (2 Mos 20:1-6)*

I Daniels profetia, som man genom Dödahavsrullarna kan se påverkade jahad i hög grad, berättas om hur Gud räddade sina tjänare när de hellre dog än tillbad någon annan gud än sin egen.

> *Då utbrast Nebukadnessar: "Välsignad är Shadraks, Meshaks och Aved-Negos Gud, han som har sänt sin ängel och räddat sina tjänare! De satte sin lit till honom, trotsade kungens befallning och vågade sina liv hellre än att dyrka eller tillbe någon annan gud än sin egen. (Dan 3:28)*

Daniels profetia användes som en av de förutsägelser som ansågs peka ut tiden för det sista stora kriget och Messias ankomst. I Krigsrullen (1QM) beskrevs det kommande kriget och de oerhörda lidanden som skulle drabba de trogna, men Gud skulle rädda dem och skänka dem evig frälsning (evigt liv). Lidandet var nödvändigt för att bereda vägen för Messias och belöningen var att få ett evigt liv. Om jahad bara trotsade de främmande herrarna skulle deras Gud rädda dem, även om de temporärt skulle mista sitt liv skulle de vinna det eviga livet.

EVIGT LIV FÖR DE RÄTTFÄRDIGA OCH EVIGT STRAFF FÖR SYNDARNA

Medlemmarna i jahad trodde att de genom inträdet i samfundet hade renats från sina synder och kvalificerat sig för ett förbund med Gud i en evig församling.

> *For it is through the spirit of true counsel concerning the ways of man that all his sins shall be expiated, that he may contemplate the light of life. He shall be cleansed from all his sins by the spirit of holiness uniting him to His truth, and his iniquity shall be expiated by the spirit of uprightness and humility. And when his flesh is sprinkled with purifying water and sanctified by cleansing water, it shall be made clean by the humble submission of his soul to all the precepts of God. Let him them order his steps to walk perfectly in all the ways commanded by God concerning the times appointed for him, straying neither to right nor to left and transgressing none of His words, and he shall be accepted by virtue of pleasing atonement before God and it shall be to him a Covenant of the everlasting Community. (The Community Rule, translation Vermes)*

Allt som skedde var redan bestämt av Gud från tidernas begynnelse. Innan människorna ens hade kommit till hade Gud redan bestämt om de skulle tillhöra ljusets eller mörkrets ängel. Denna ande avgjorde om de skulle få ett straff eller en belöning vid den slutliga domen. Det var Mästarens uppgift att undervisa om detta för ljusets söner.

> *The Master shall instruct all the sons of light and shall teach them the nature of all the children of men according to the kind of spirit which they possess, the signs identifying their works during their lifetime, their visitation for chastisement, and the time of their reward. From the God of Knowledge comes all that is and shall be. Before ever they existed He established their whole design, and when, as ordained for them, they come into being, it is in accord with His glorious design that they accomplish their task without change. The laws of all things are in His hand and He provides them with all their needs. (The Community Rule, translation Vermes)*

Gud hade skapat de två andarna (ljusets och mörkrets ande) som kommer att strida om människorna fram till hans ankomst och dom. Mörkrets ängel leder de rättfärdiga på avvägar och alla deras synder och lidanden orsakas av hans herravälde i enlighet med Guds mysterier.

> *He has created man to govern the world, and has appointed for him two spirits in which to walk until the time of His visitation: the spirits of truth and falsehood. Those born of truth spring from a fountain of light, but those born of falsehood spring from a source of darkness. All the children of righteousness are ruled by the Prince of Light and walk in the ways of light, but all the children of falsehood are ruled by the Angel of Darkness and walk in the way of darkness. The Angel of Darkness leads all the children of righteousness astray, and until his end, all their sin, iniquities, wickedness, and all their unlawful deeds are caused by his dominion in accordance with the mysteries of God. Every one of their chastisements, and every one of the seasons of their distress, shall be brought about by the rule of his persecution; for all his allotted spirits seek the overthrow of the sons of light. (The Community Rule, translation Vermes)*

Men Israels Gud och Sanningens ängel kommer att undsätta ljusets söner, de kommer att göra rättfärdighetens vägar raka för människorna och nedlägga fruktan för Guds lagar i deras hjärtan, vilket ger ödmjukhet, tålamod, överflödande generositet, aldrig sinande godhet mot sanningens söner, förståelse och intelligens, visdom, beundransvärd renhet som avskyr alla orena avgudar samt troget hemlighållande av sanningens mysterier. Rättfärdighetens väg är att fruktan för guds lagar bränns in i hjärtat (alltså gudsfruktan).

> *But the God of Israel and His Angel of Truth will succor all the sons of light. For it is He who created the spirits of Light and Darkness and founded every action upon them and established every deed [upon] their [ways]. And He loves the one everlastingly and delights in its works for ever; but the counsel of the other He loathes and for ever hates its ways. These are their ways in the world for the enlightenment of the heart of man, and that all the paths of true righteousness may be made straight before him, and that the fear of the laws of God may be instilled in his heart: a spirit of humility, patience, abundant charity, unending goodness, understanding, and intelligence; (a spirit of) mighty wisdom which trusts in all the deeds of God and leans on His great loving kindness; a spirit of discernment in every purpose, of zeal for just laws, of holy intent with steadfastness of heart, of great charity towards all the sons of truth, of admirable purity which detests all unclean idols, of humble conducts spring from an understanding of all things, and of faithful concealment of the mysteries of truth. These are the counsels of the spirit to the sons of truth in this world. (The Community Rule, translation Vermes)*

Belöningen för alla som vandrar i denna sanningens ande kommer att bli läkedom, stor frid under ett långt liv, fruktbarhet, oändlig välsignelse och evinnerlig glädje i ett evigt liv, en krona av ära och en kunglig skrud i evigt ljus.

And as for the visitation of all who walk in this spirit, it shall be healing, great peace in a long life, and fruitfulness, together with every everlasting blessing and eternal joy in life without end, a crown of glory and a garment of majesty in unending light. (The Community Rule, translation Vermes)

Men de som tillhör lögnens ande karaktäriseras av girighet, ondska och lögner, stolthet, falskhet och svek, grymhet, avskyvärda handlingar skapade av åtrå och lystnad, orenhet och en hädande tunga. De är styvnackade och vandrar på mörkrets och svekfullhetens vägar.

But the ways of the spirit of falsehood are these: greed, and slackness in the search for righteousness, wickedness and lies, haughtiness and pride, falseness and deceit, cruelty and abundant evil, ill-temper and much folly and brazen insolence, abominable deeds(committed) in a spirit of lust, and ways of lewdness in the service of uncleanness, a blaspheming tongue, blindness of eye and dullness of ear, stiffness of neck and heaviness of heart, so that man walks in all the ways of darkness and guile. (The Community Rule, translation Vermes)

Domen för dem som tillhör lögnens ande blir oändliga plågor i händerna på förstörelsens änglar, evig fördömelse genom Guds vredes hämnande ursinne, evig plåga och ändlös onåd tillsammans med skamlig utplåning i de mörka regionernas (helvetets) eld. Alla deras generationer skall tillbringas i sorg och i bittert elände och i mörkrets olyckor tills de utraderas utan återstod eller överlevande.

And the visitation of all who walk in this spirit shall be a multitude of plagues by the hand of all the destroying angels, everlasting damnation by the avenging wrath of the fury of God, eternal torment and endless disgrace together with shameful extinction in the fire of the dark regions. The times of all their generations shall be spent in sorrowful mourning and in bitter misery and in calamities of darkness until they are destroyed without remnant or survivor. (The Community Rule, translation Vermes)

Denna filosofi ingöt en brinnande kampanda i jahad/sicarierna/chrestiani. De tvekade inte att lida och offra sitt och sina anhörigas liv i kampen mot Mörkrets ande och hedningarna, eftersom de visste att de skulle belönas med kungavärdighet och ett evigt liv i Messias kungadöme. I samma stund som de lämnade det här livet skulle de vara med Honom i hans rike.

DEN FYSISKA KROPPENS UPPSTÅNDELSE VID DEN YTTERSTA DOMEN

Jahad trodde blint på varje ord och varje profetia i Tanak, därför trodde de också på den fysiska kroppens återuppståndelse. Enligt Första Mosebok hamnade Jakob och hans söner i Egypten och när Jakob dog balsamerades han och begravdes i Kanaan på egyptiskt vis. Till samma gravfält fördes också så småningom benen efter Jakobs son Josef och hans bröder. Kropparna efter de monoteistiska patriarkerna bevarades alltså enligt egyptisk filosofi och förväntades förstås enligt denna filosofi också återuppstå. Anledningen till att författarna till mackabéernas nya historia skapade detta scenario var förstås att de arbetade i Alexandria, där de gamla faraonernas sedvänjor fortfarande betraktades som högtstående och heliga. Bekräftelse på sanningen i tron på den fysiska kroppens uppståndelse fann jahad också i profetiorna i Daniel 12 och Hesekiel 37 samt i Jesaja 26. Vid den yttersta tiden skall Messias/Mikael träda fram (enligt Daniels profetia s 90) och de döda skall vakna för att dömas till evigt liv eller evig fasa i Helvetet. I Hesekiel 37 profeteras om hur Herren skall väcka de förtorkade benen till liv och bädda in dem i kött och hud och skapa en väldig här.

Herrens hand rörde vid mig, och med sin ande förde han mig bort och satte ner mig i dalen. Den var full av benknotor. Han ledde mig runt, och jag såg dem ligga överallt i dalen, helt förtorkade. Han frågade mig: "Människa, kan dessa ben få liv igen?" Jag svarade: "Herre, min Gud, det vet bara du." Han sade: "Profetera och säg till dessa ben: Förtorkade ben, hör Herrens ord! Så säger Herren Gud: Jag skall fylla er med ande och ge er liv. Jag skall fästa senor på er, bädda in er i kött och dra hud över er, jag skall fylla er med ande och ge er liv. Då skall ni inse att jag är Herren."

Jag profeterade som jag hade blivit befalld. Medan jag profeterade hördes ett rasslande - det var ben som sattes till ben och fogades samman. Jag såg att de fick senor och bäddades in i kött och att hud drogs över dem. Men det fanns ingen ande i dem. Han sade till mig: "Profetera, människa, profetera och säg till anden: Så säger Herren Gud: Kom, ande, från de fyra väderstrecken! Blås på dessa dräpta och ge dem liv!" Jag profeterade som han hade befallt mig. Då fylldes de av anden, de fick liv och reste sig upp, en väldig här. Han sade till mig: "Människa! Dessa ben är Israels folk. De säger: Våra ben är förtorkade, vårt hopp är ute, vi är förlorade. Profetera därför och säg till dem: Så säger Herren Gud: Jag skall öppna era gravar och hämta upp er ur dem, mitt folk, och föra er

hem till Israels land. När jag öppnar era gravar och hämtar upp er ur dem, mitt folk, då skall ni inse att jag är Herren. Jag skall fylla er med min ande och ge er liv och låta er bo i ert eget land. Då skall ni inse att jag är Herren. Jag har talat, och jag skall göra som jag har sagt, säger Herren." (Hes 37:1-14)

I Jesajas profetia kapitel 26 utlovas också den kroppsliga uppståndelsen.

Dina döda skall få liv igen, deras kroppar skall uppstå. Vakna och jubla, ni som vilar i mullen! Ty din dagg är en ljusets dagg, du låter den falla över skuggornas land. (Jes 26:19)

Enligt den text från Qumran som i Rösterna ur Dödahavsrullarna kallas *Himlens och jordens Messias* (4Q521) skall Messias bland annat ge liv åt de döda enligt förebild från det som utlovas i Jesajas profetia. Detta löfte från jahads Gud var förstås en stor styrka när det gällde att våga sitt liv i kriget för den egna tron.

ETT RELIGIÖST OCH MILITÄRT BRÖDRASKAP

Det nya i jahads filosofi, som nämns i Antiquities XVIII 1:1, var sannolikt inte kombinationen av Enoks visionära uppenbarelser och Mose lagar, denna kombination kan spåras även i deras äldsta texter från runt 100 fvt. Det nya var nog i stället den organisation som man byggde upp enligt förebild från olika mysterieskolor. Genom att man skapade celler bestående av tio eller tolv män som under totalt tystnadslöfte invigdes i läran för att sedan själva starta nya små celler eller församlingar, hade man byggt upp en decentraliserad organisation som kunde växa mycket snabbt. Det hela fungerade närmast som ett kedjebrev eller pyramidspel.

Den sorts församling som växer fram i beskrivningarna i Dödahavsrullarna från Qumran liknar i mycket hög grad de fratria, alltså brödraskap, som var en viktig del av den grekiska samhällsorganisationen ända från äldsta tid. Landets eller stadsstatens område organiserades genom stammar, fylen, som i sin tur var indelade i ett antal fratria. Fratria byggde ursprungligen på släktskapsband och hade en politisk, religiös och militär funktion, men efter Kleisthenes omorganisation fick dessa brödraskap i huvudsak en religiös funktion.

Man kan se en liknande struktur i samband med de judiska jahad. Varje grupp bestod av tio eller tolv män som togs in i ett hemligt brödraskap efter en prövotid av två år. Dessa församlingar förberedde sig för den sista striden genom religiösa studier och militär träning, och de leddes var och en av en mästare eller lärare som också var befäl och domare. Varje församling ingick i nästa steg i en större grupp, de bildade genom grupper av tio, femtio, hundra, tusen och myriad (tiotusen), de var rotar och led i den armé som så småningom kom att ställas upp mot romarna i det stora kriget på 60-talet.

Det här med likheten mellan jahad och hemliga mysterier och grekiska religiösa brödraskap var inte bara en slump. Det var en organisationsform som väl lämpade sig för underjordisk propaganda i ett land som var ockuperat av ett främmande imperium. Den judiska guden beskrevs som härskarornas gud, och också den nya nationella historien som sedan blev Tanak innehöll en klart krigisk dimension. Bakgrunden var dels alla de mesopotamiska krig och imperier som beskrevs i Berossos historia och som man gjorde om till en ny nationell historia, och dels Judas Mackabeus och hans bröders frigörelsekrig mot seleukiderna som glorifierades i en mytologisk berättelse om Josuas kamp mot grannfolken. I den nya nationella historien och i Tanak präntade man in att folket var utvalt av Gud, och man lät Moses ge order om att de aldrig skulle låta en fiende leva och att de skulle förstöra andra folks städer och heliga platser. I Fjärde Mosebok är Moses en general som mönstrar en stor armé av israeliter, och där beskrivs också hur arméns läger skall organiseras och renas från sjuka, människor med flytningar och sådana som kommit i kontakt med en död kropp.

Gud hade med eder stadfäst förbundet mellan sig själv och förfäderna (Abraham, Isak och Jakob) enligt Moseböckerna. Enligt Antiquities hade förfäderna svurit en helig ed att lyda lagarna och utplåna alla som bröt mot dem (s 57). Förebilden var tydligen de eder om lydnad till gudar, kungar, kejsare och deras utsedda generaler som genom tiderna svurits i

samband med militära företag. I den nya historien i Antiquities I-XII var ju också Mitra/Mithras en av de gudar som i synkretistisk anda fick ge inspiration till den nya kulten (s 44). Mithras församlingar var militära brödraskap. Denna krigiska anda, från det judiska rikets etablering och från de heliga skrifterna, fördes vidare till jahad genom deras filosofi där man fick lära sig att det var bättre att dö i strid för att bereda vägen för Messias än att leva i ett land som förorenades av både orena och otrogna judar och oomskurna hedningar.

Enoks bok var mycket viktig för jahad. Enoks bok är en kombination av persisk och babylonisk filosofi. Den innehåller persernas dualistiska världsbild med ett stort krig mellan onda och goda, syndare och rättfärdiga och en stor dom i den sista tiden, men också babyloniska myter om Adam, Noa, astronomi och annat. Mithra var persernas härförare för de himmelska härskarorna och den gud som skulle döma vid den sista domen. Mithra var alltså en krigisk gud, han passade bra som förebild för ett mackabeiskt brödraskap som skulle bekämpa de seleukidiska ”hedningarna” med vapenmakt. I den nya nationella historien i Antiquities och i Tanak/GT finns också detta persiska spår som säger att det var Kyros som instiftade kulten i Jerusalem, och som föreskriver att översteprästen som den högste initierade i kulten skall bära Mithras krona på sitt huvud och ha de persiska byxorna på sig för att inte visa några opassande kroppsdelar i samband med altartjänsten.

I Enoks bok används inte benämningen Mithra, utan den högste gudens befallningar verkställs av de fem ärkeänglarna Michael, Gabriel, Raphael, Suryal, och Uriel. I jahads texter är Melkisedek, Mikael och Messias olika namn på den högste Mästaren i kulten som leder de rättfärdiga församlingsmedlemmarna i deras kamp mot syndarna som döms till utplåning i Enoks bok och i Tanak. Mithra var solen, det gudomliga ljuset. I kulten i det näraliggande Kommagene, som gjordes fritt från seleukidernas rike med argument om att man återinförde persernas gamla religion, var han samma solära kraft som Apollo, Helios och Hermes. I jahads texter är också det gudomliga ljuset ett genomgående tema. Mithras kult spreds till Rom runt år 67 fvt. Att döma av Enoks bok var Mithras militära brödraskap en babylonisk-persisk företeelse, och denna bok var också en helig text för jahad, den församling av ”heliga” eller ”rättfärdiga” som avsöndrades från mackabéerna runt år 100 fvt.

Samtidigt som kulten av Mithras spreds till Rom, alltså på 60-talet fvt vid tiden för Pompejus krig mot Mithridates VI som var kung i Pontus och hans underkuvande av Syrien, Palestina och Fenicien, kämpade Judas av Gamalas far Hezekiah mot Herodes och romarna för att försöka ta makten i det judiska riket. Mithras brödraskap och kult verkar ha influerat den församling som leddes av Hezekiah och som organiserades enligt principerna i Församlingsregeln (1QS), Damaskusdokumentet (CD), initiationsregler (4Q266) etc.

Den judiska varianten av Mithras brödraskap kom visserligen att hämta det mesta av sin filosofi från Moseböckerna och profeterna. Men eftersom den persiska kulten och Mithras hade varit en av inspirationskällorna när Tanak skapades i Alexandria runt år 160 fvt, var dessa två oväntat närbesläktade. Det finns också ett visst samband mellan Mithras och andra solära gudar som t.ex. Phanes och den solkalender som jahad använde sig av. Jahads indelning av året i fyra kvartal med tretton veckor i varje var en grund för dyrkan av en solär gud vars stora högtider i form av vårdagjämning, sommarsolstånd, höstdagjämning och vintersolstånd firades var 13:e vecka. Genom att man använde denna kalender fanns det i praktiken ingen möjlighet att enas med kulten i templet i Jerusalem, som grundade beräkningen av högtiderna på en babylonisk månkalender.

SAMMANFATTNING: JAHAD VAR DE FÖRSTA KRISTNA OCH KRIGADE FÖR MESSIAS

POLITISK BAKGRUND TILL JAHADS KAMP FÖR MESSIAS

- Efter en kamp som startat år 167 fvt tog mackabéerna slutligen makten som överstepräster i Jerusalem genom Jonathan Mackabeus år 153 fvt. De kontrollerade och utvidgade sedan sitt rike med stöd i de löften, profetior och lagar som fanns i de religiösa texter som de förde fram som gudomliga sanningar. Dessa texter hade satts samman i Alexandria och utgör nu Tanak/GT. De kallade sig själva ”de heliga” (hasidéer) i Psaltaren och i Daniels profetia som var höjdpunkten i deras nya historia om det uråldriga förbundet med gud och det utlovade landet som skulle erövras med hans hjälp.
- Under de första decennierna delades tydligen makten mellan den mackabeiske översteprästen och församlingen (de heligas församling). Men under Johannes Hyrkanos (r 134-104 fvt) uppkom en konflikt om fördelningen av makten mellan översteprästen och resten av församlingen. En grupp avskilde sig från Hyrkanos och hävdade andra religiösa seder, bland annat rening genom vattendop. De kallades fariséer (de avskilda) och såg sig som de sanna hasidéerna (de heliga).
- Under Johannes Hyrkanos son Alexander Jannaeus (r 103-76 fvt) ledde konflikten mellan de regerande mackabéerna i Jerusalem (sadducéerna) och fariséerna till fullt inbördeskrig.
- Under den här tiden, mellan ca 100 fvt och 76 fvt, organiserades motståndsrörelse mot den mackabeiska regimen i Jerusalem i en avskild församling vars uppbyggnad och filosofi beskrivs i Församlingsregeln (1QS från Qumran).
- Den religiösa motståndsrörelse och avskilda församling som skapade de s.k. sektdokumenten i Qumran kallade sig själva för jahad (församlingen) eller hasidim (de heliga, hasidéer) i sina texter,
- Efter Salome Alexandras (r 76-67 fvt) död stred hennes två söner Aristobulos och Hyrkanos om makten med stöd från sadducéer respektive fariséer.
- När Hyrkanos lämnade över makten till Antipater startade fariséerna åter en strid för att avsätta honom och en av ledarna i motståndet under 40-talet fvt var en man vid namn Hezekiah. Antipaters son Herodes blev år 37 fvt kung under romarnas beskydd och regerade till år 4 fvt.
- Vid Herodes död år 4 fvt bröt nya religiöst motiverade strider ut.
- År 6 vt införlivades Herodes son Archelaus rike i det romerska riket under namnet Judaea. Vid tiden för den romerska skattskrivningen skedde nya uppror, bland annat under ledning av Judas av Gamala som var son till den Hezekiah som dödades i striderna mot Antipater en generation tidigare.
- Motståndet mot den romerska överhögheten, motiverat av de judiska profetiorna om det teokratiska riket under Messias som fanns i Tanak och i jahads egna texter, fortsatte under det första århundradet. Detta motstånd kulminerade i det första judiska kriget mellan åren 66 och 73. Ledare för en av de judiska falangerna, sicarierna, var Judas av Gamalas ättlingar Manahem och Eleazar, som bland annat besatte fästningen Masada.
- Den anda av utvaldhet, kompromisslöshet och religiös fundamentalism som inympades i den nya nationella historia som skapades i Alexandria i samband med

mackabéernas frigörelsekamp ledde i nästa steg till intern strid om makten inom mackabéernas församling och en grupp som kallades fariséer avskildes. Dessa avskilda fariséer var ursprunget till församlingen, jahad. Jahads kamp för den rätta läran ledde till inbördeskrig runt år 100 fvt. Kampen på liv och död om makten i Jerusalem fortsatte under 40-talet fvt när Antipater och hans son Herodes kom till makten. Den blossade åter upp i samband med Herodes död och det romerska övertagandet av Judaea, fortsatte under det romerska styret under första halvan av första århundradet och utvecklades till fullskaligt krig mot romarna år 66-73 vt.

- De ledande inom jahad tillhörde i flera generationer samma familj. Den förste vi kan se spår av var Hezekiah som dödades i samband med upproret mot Antipater på 40-talet fvt. Enligt Antiquities var denne Hezekiah far till Judas av Gamala som ledde ett nytt uppror vid tiden för den romerska skattskrivningen av Judaea 6 vt. I kriget mot romarna på 60-talet vt var Judas av Gamalas ättlingar Manahem och Eleazar ledare för jahad som vid den tidpunkten kallas sicarier.

DE TVÅ BIBLIOTEKEN I QUMRAN

- Det fanns alltså en stark och obruten tradition inom jahad från inbördeskriget mellan fariséerna och den mackabeiske härskaren som startade när Alexander Jannaeus runt år 100 fvt vägrade att genomföra fariséernas reningsceremoni med vatten vid en av tempelfesterna i Jerusalem. Denna tradition fortsatte via Hezekia på 40-talet fvt, hans son Judas av Gamala runt år 0, och vidare till hans ättlingar Manahem och Eleazar som ledde kampen mot romarna på 60-talet.
- I samband med att kriget mot Rom startade år 66 placerade sicarierna, som en gren av jahad kallades, både böckerna från templet i Jerusalem och sitt eget bibliotek i grottor i Qumran. I det egna biblioteket fanns texter ända från jahads uppkomst runt år 100 fvt, bland annat den första Församlingsregeln (1QS) och ända fram till det stora kriget mot romarna.
- Dessa texter låg dolda i Qumran ända fram till år 1947, när de återupptäcktes och kom att ge insikt om både tillkomsten av Tanak/GT och om jahads filosofi.
- De enda som hade motiv att gömma biblioteket från templet i Jerusalem tillsammans med jahads bibliotek i Qumran år 66 var sicarierna (jahad), som värderade de heliga böckerna högre än sitt eget liv och som ville skydda dem inför det sista apokalyptiska kriget mot romarna som man de själva förberedde. Sicarierna (jahad) var också de enda som hade medel och tillfälle att gömma biblioteket från templet i Jerusalem tillsammans med jahads bibliotek i Qumran. De hade makten i templet ett tag under Manahems tid som ledare och kunde då lägga beslag på böckerna där, de hade naturligtvis tillgång till sitt eget bibliotek, och de hade ett starkt fäste i Qumran under den aktuella tiden.

JAHADS FILOSOFI

- Jahad grundade främst sin filosofi på den judiska bibeln Tanak och på Enoks bok. Man ansåg med grund i Toran (Moseböckerna) att Gud hade befallt att det judiska riket för evig tid måste styras av en judisk prästkung, enligt Mose lag och den judiska religion som beskrivs i Toran.
- Jahad trodde att, som det beskrevs i judarnas urkunder, Gud hade utsett dem till sitt eget folk och genom profeterna uppmanat dem att ta det heliga landet med våld, vilket skulle leda till ett evigt gudsrike under ledning från Jerusalem och att alla människor skulle lyda Mose lagar.

- Man trodde att profeten Jesaja hade profeterat om romarnas ockupation och om en frälsare, Messias av Davids ätt, som skulle leda de rättrogna i det sista stora kriget och som skulle återupprätta det teokratiska judiska riket. Även profeten Daniel hade enligt deras uppfattning profeterat om det kommande kriget mot romarna och Messias hade förutsagts i 1 Mos 49:10 och i stjärnprofetian i 4 Mos 24:17-19.
- Man vördade förutom Tanak också Enoks bok (1 Enoch) och därifrån kom bland annat tron på människosonen, änglar och den sista stora domen.
- Messias var också ärkeängeln Mikael som stred på de heligas sida, han var ljusets furste och rättfärdighetens kung.
- Man levde i den sista tiden före Messias framträdande och de rättrogna hade som en helig plikt att isolera sig från de otrogna, gärna i läger i öknen, och förbereda sig för det heliga kriget genom att studera Toran, tillämpa Mose lag i minsta detalj och träna sig i krigskonst. Man skulle på detta sätt bereda vägen för Messias och förbereda sig för Hämndens dag.
- De rättrogna, som lydde Mose lag in i minsta detalj och tillhörde judarnas förbund med Gud, var ljusets och sanningens söner medan alla andra var undergångens och lögnens söner som tillhörde Belial som var mörkrets och lögnens härskare. Lögnens söner var syndare som skulle brinna i den eviga elden och aldrig nås av Guds förlåtelse.
- Medlemmarna i jahad var rena och rättfärdiga genom det dop i vatten som tillämpades i församlingarna. Dopet förbands med ett rent folk som bildade ett rent rike och det ansågs ge de döpta del av den heliga anden som var sanningens ande.
- Man trodde på den fysiska kroppens återuppståndelse för de heliga enligt Daniels, Hesekiels och Jesajas profetior. Denna tro gav de heliga kämparna i jahad motiv att dö som martyrer i det religiösa kriget för den enda sanna guden.
- Jahads filosofi kännetecknades alltså av att de:
    - trodde att Tanak innehåller Guds direkta ord som måste lydas till varje pris
    - trodde på en gudomlig kraft i form av Messias som ledde dem och att de skulle få evigt liv i hans rike
    - såg sig som Guds utvalda folk, ljusets söner och de heliga som nämndes i Tanak
    - såg alla andra som mörkrets söner, syndare som leddes av Belial (Satan) och som skulle dömas att brinna i den eviga elden vid den sista domen
    - använde sig av dop i vatten för rening och förening med den heliga anden
    - använde sig av välsignelser och förbannelser
    - svor en helig ed vid inträdet i församlingen
    - inte fick ha någon kontakt med sådana som uteslutits ur församlingen
    - bildade grupper om tolv som leddes av en mästare
    - delade heliga måltider där bröd och vin var sakramenten som mästaren/prästen sträckte ut händerna över och välsignade
    - trodde på den fysiska kroppens återuppståndelse
    - hellre dog som martyrer än kompromissade med de religiösa lagarna
    - trodde på ett sista stort krig som skulle bereda vägen för Messias ankomst till jorden och ett evigt gudsrike med Jerusalem som centrum
    - ansåg att de levde i den yttersta tiden före detta apokalyptiska krig och Messias ankomst
    - avslutade sina böner med ”Amen, Amen”.

- Jahads texter från Qumran visar att de stred för att förverkliga precis de profetior i form av Stjärnprofetian, Jesajas profetia (1QaIsa) och Psalm 22 som Jesus sedan påstås ha uppfyllt till punkt och pricka i det kristna evangeliet.
- De krigare som utkämpade det heliga kriget för att bereda vägen för Messias under mer än tvåhundra år kallades bland annat för jahad, hasidéer, fariséer, nazaréer, sicarier och seloter. Men de tillhörde alla samma långlivade rörelse som romarna enligt Tacitus och Suetonius kallade chrestiani.

FAS 4. HADRIANUS SKAPAR EVANGELIET FÖR ATT PACIFICERA JAHAD

TIBERIUS ALEXANDER SKRIVER BÖCKERNA OM DET JUDISKA KRIGET OCH OM DEN JUDISKA HISTORIEN

TIBERIUS ALEXANDER OCH DET JUDISKA KRIGET

I Antiquities berättas det om flera våldsamma judiska upplopp under Pontius Pilatus tid som ståthållare i Judéen mellan åren 26 och 36 vt. Pilatus flyttade bland annat sina trupper från Cesarea till Jerusalem och förde i samband med det in kejsarens standar med bilder på i staden. Detta ansågs bryta mot den judiska religiösa lagen, och en mängd människor anhöll i flera dagar hos Pilatus i Cesarea om att dessa bilder skulle avlägsnas från Jerusalem. På den sjätte dagen satte sig Pilatus på sin domartribun som var placerat på staden torg på ett sådant sätt att den dolde de trupper som han hade lagt i försåt. När judarna fortsatte att kräva att Pilatus skulle låta avlägsna Ceasars bilder från Jerusalem, lät Pilatus sina trupper omringa dem och han hotade dem med döden om de inte återvände till sina hem. Men judarna slängde sig på marken och blottade sina halsar och demonstrerade därmed sin vilja att hellre dö än låta sina fäders visa lagar brytas, varpå Pilatus blev så imponerad att han befallde att bilderna skulle föras tillbaka till Cesarea från Jerusalem. (Antiquities XVIII 3:1).

Pilatus tog också medel från tempelkassan och byggde en vattenledning till Jerusalem, men judarna var missnöjda med denna åtgärd och tusentals människor samlades för att protestera. Pilatus lät sina soldater omringa de protesterande och många av de obeväpnade människorna dödades medan andra skadades (Antiquities XVIII 3:2). I Samaria samlades en mängd beväpnade människor för att gå upp på berget Gerizim, där man trodde att Moses hade gömt undan heliga tempelkärl. (Vilket kan jämföras med den s.k. Kopparrullen från Qumran som beskriver olika gömställen för en stor skatt bestående av tonvis av silver och guld.) Pilatus blandade sig i deras planer och en strid bröt ut där många dödades medan andra flydde. De mest aktiva av de upprorsmän som hade flytt lät Pilatus sedan döma till döden. Senaten i Samaria protesterade mot Pilatus aktion, de menade att människorna inte hade samlats för att göra uppror mot Rom utan för att komma undan Pilatus. På grund av denna protest sände Vitellus, som var ansvarig för Syrien, Pilatus tillbaka till Rom efter det att han hade varit ståthållare i tio år. (Antiquities XVIII 4:1).

I Josephus Antiquities XX och War 2 berättas om den mycket turbulenta tid som föregick utbrottet av det judiska kriget. Under Neros tid som kejsare blev Felix prokurator i Judaea (52-58). Felix fångade in Eleazar, en ”ärkerövare” som hade härjat i landet i tjugo år och sände honom och många av hans kompanjoner som fångar till Rom. Felix lät också korsfästa och på andra sätt straffa en oräknelig mängd andra rövare. När landet så var rensat från dessa banditer dök det upp en sorts upprorsmän i Jerusalem som kallades sicarier. Dessa lönnmördade människor mitt på ljusa dagen och i stadens centrum, den förste som föll offer för sicarierna var översteprästen Jonathan och efter det dödades många människor varje dag av sicarierna.

Det fanns också en annan grupp som samlade människor och lurade dem med påståendet att de verkade under gudomlig inspiration, medan de i själva verket arbetade för politiska förändringar och för att ta makten från romarna. De drog med sig folket ut i vildmarken med påståenden om att Gud skulle visa dem tecken där på att frihetens tid var inne. Men ståthållaren Felix trodde att denna rörelse egentligen var en förberedelse för revolt, och sände trupper efter de religiöst inspirerade och lät döda en mängd av dem. Det här med att dra ut i vildmarken för att förbereda sig för frihetens timme liknar förstås i hög grad det

som beskrivs i de texter från Qumran som handlar om att de rättfärdiga skall gå ut i vildmarken för att förbereda vägen för det sista kriget och Messias uppstigande på tronen.

En falsk profet från Egypten drog vidare enligt Josephus historia samman trettio tusen man i vildmarken och ledde dem upp på Olivberget för att försöka tränga in i Jerusalem, men också honom lyckades Felix och hans romerska soldater sätta stopp för. Egyptiern flydde och hans anhängare splittrades och återvände till sina hem där de gömde sig.

När nu dessa upprorsmän hade tystats visade sig ytterligare en grupp rövare och uppviglare, dessa härjade i landet och uppmanade judarna att revoltera och skaffa sig frihet från romarna. Dessa upprorsmän dödade de ledande judar som samarbetade med romarna och brände och plundrade runt om i landet. I Cesarea bröt det ut upplopp mellan judar och syrier, judarna menade att staden var deras medan syrierna hävdade att staden var en grekisk stad. Felix uppmanade folket att sluta slåss och lät sina trupper straffa dem när de vägrade, men till slut tvingades han sända en delegation till kejsar Nero för att förhandla om de olika folkgruppernas rättigheter.

Efter Felix blev Festus prokurator i Judaea, och han fångade enligt Josephus historia den största delen av rövarna i landet och lät döda en hel del av dem. Därefter efterträddes Festus av Albinus, som sög ut landet med skatter och plundrade alla som han kunde komma åt. Han lät också sådana som satt i fängelse köpa sig fria, och landet fylldes därför åter av rövarband, medan Albinus själv verkade som en ärkerövare eller tyrann. Ingen vågade protestera och det var enligt Josephus historia vid den här tiden som det frö såddes som sedan ledde till det stora kriget.

Men om Albinus hade varit en pest blev situationen ännu värre när han efterträddes av Gessius Florus. Denne var enligt Josephus historia en barbarisk och ohederlig tyrann som ruinerade landet, och som nästan officiellt deklarerade att man fritt kunde röva om man bara gav honom en del av bytet. Detta ledde till att många människor till och med tvingades fly landet och flytta till främmande provinser. När folket anklagade Florus inför den syriske ståthållaren Gallus började Florus försöka provocera fram ett uppror mot Rom för att dölja sina egna brott.

Vid samma tid hade grekerna i Caesarea lyckats vinna maktkampen mot den judiska befolkningen i staden, och de byggde nu ett hus som hindrade vägen in till en synagoga. Som reaktion på detta betalade judarna Florus åtta talenter för att han skulle hindra bygget. Florus tog pengarna och lämnade sedan staden och gav på så sätt utrymme för grekerna att förfölja judarna. En grupp på tolv judiska män tog med sig de heliga böckerna och gav sig iväg för att söka hjälp hos Florus, som inte gjorde något annat än att kasta dem i fängelse för att de hade fört ut den heliga lagen från Caesarea. Dessutom lät Florus ta sjutton talenter ur den heliga skatten i Jerusalem under förevändning att Ceasar skulle ha dem. Då sprängde en mängd människor porten till templet och anropade Ceasar med namn och bad att han skulle befria dem från Florus tyranni. Under det tumult som följde lät Florus piska och korsfästa många invånare i Jerusalem, nu gjorde han heller inga undantag för de judar som var romerska medborgare.

Det berättas i Antiquities att kung Agrippas syster Berenike vädjade till Florus om att han skulle lugna upproret och att kungen själv höll ett tal för att lugna befolkningens känslor. Florus gjorde däremot allt för att underblåsa oron. Kung Agrippa insåg att det inte skulle gå att lugna de upproriska judar som ville ha ett krig mot Rom, och han återvände därför till sitt eget land. Den grupp som var mest ivrig att uppmana judarna till att ta till vapen mot romarna leddes av en arvinge till Judas av Gamala som hette Manahem. Manahem och hans män gjorde ett angrepp på fästningen Masada och lyckades ta över den. Samtidigt hade en man vid namn Eleazar, som var son till översteprästen Ananias, uppmanat prästerna i templet att inte ta mot någon gåva eller offer för någon utlänning. Det här var enligt

Josephus historia den verkliga början på kriget med romarna, eftersom man genom detta avvisade de offer som skulle göras i kejsarens namn.

De ledande judiska männen samlades nu och konfererade med översteprästerna och fariséerna. Denna grupp försökte tala de upproriska till rätta genom att säga att förfäderna till stor del hade smyckat templet genom gåvor från utlänningar, och att det var en stor synd att avvisa någon människas offer. Det som upprorsmännen nu förde fram, i form av förbud för utlänningar att offra och dyrka Gud i Jerusalem, var nya påfund och främmande sedvänjor menade de ledande judarna. Man lät de visaste av prästerna bevisa att förfäderna minsann hade tagit emot offer från främmande folk, men de som var för innovation och förändring vägrade enligt Josephus historia om det judiska kriget att lyssna på några argument, och ägande sig i stället åt att förbereda sig för det kommande kriget.

Kung Agrippa sände nu tretusen män till häst som stöd till den grupp som försökte undvika krig med romarna. Upprorsmännen förskansade sig då i den nedre staden och templet under ledning av Eleazar, medan de fredsälskande krafterna tillsammans med de ledande männen och översteprästerna höll till i den övre staden. Snart bröt bittra strider ut, andra upprorsmän förenade sig med sicarierna och drev bort kungens soldater från den övre staden. Man brände också översteprästen Ananias hus, Agrippas och Berenikes palats samt skuldarkiven. På det sättet hoppades man vinna över de fattiga och mindre bemedlade på sin sida. Översteprästerna och de mäktiga hade nu förlorat kampen, och många människor flydde tillsammans med soldaterna och tog skydd i det övre palatset.

Dagarna efter belägrade och besegrade upprorsmännen den trupp som fanns i försvarstornet Antonia och satte eld på citadellet. Därefter marscherade de till det kungliga palatset och belägrade det. Under tiden hade Manahem, som alltså var ättling till den Judas som hade gjort uppror i samband med Quirinius skattskrivning, hämtat vapen från det kungliga förrådet i Masada och delat ut dem bland upprorsmännen. Han återvände nu till Jerusalem, utropade sig till kung och tog ledningen över upproret och belägringen. När försvararna i palatset gav upp fick judarna fri lejd, medan de romerska soldaterna förföljdes och många av dem dödades. Man plundrade och satte också eld på det romerska lägret. Översteprästen och hans bror, som hade gömt sig i en akvedukt, dödades av upprorsmännen.

Den här segern gjorde Manahem så övermodig att han började uppföra sig som en enväldig tyrann, varvid han råkade i bråk med Eleazar och hans parti som menade att de hade slagits med romarna för att bli fria och inte för att få någon ny diktator. Eleazar och hans folk överföll därför Manahem och började kasta sten på honom när han klädd till kung gick till templet för att offra på ett pompöst sätt. Manahem flydde, men blev upptäckt, torterad och dödad. Hans släkting Eleazar, Jairus son, flydde till Masada och blev självhärskare där. Eleazar förhandlade nu fram en kapitulation med de kvarvarande romerska soldaterna, men när dessa hade lagt ner sina vapen överföll Eleazars män dem och dödade dem.

Samtidigt som de romerska soldaterna dödades i Jerusalem bröt en förföljelse av judarna i Caesarea ut, varvid tjugo tusen människor dödades och staden tömdes på sin judiska befolkning. Som svar på detta blev det judiska folket naturligtvis upprört och städer och byar ödelades i Syrien, Philadelphia och på många andra ställen. Samaria (Sebaste), Ashkelon, Anthedon och Gaza förstördes och brändes till grunden, och med dem många omkringliggande byar. Mängder av människor fick sätta livet till, och som svar på judarnas våldsamheter hämnades syrierna enligt Antiquities genom att döda judar i de områden som de kontrollerade.

Striderna mellan judar och greker spred sig ända till Alexandria. Den romerske guvernören där, som hette Tiberius Alexander och som också själv var jude, försökte förmå judarna att ligga lågt och inte provocera den romerska armén. När de inte ville lyssna på honom sände han två romerska legioner mot dem. Soldaterna härjade vilt i den judiska stadsdelen, men de fick också mothugg från judarna och blodet flöt i strömmar. Enligt uppgift i historien

om det judiska kriget (War) skall femtio tusen judar ha dödats. Efter detta tog judar i alla delar av Syrien till vapen och mängder av romerska soldater samlades från de fria städerna och från romarnas trupper i området. Cestius, den romerske ståthållaren i Syrien, belägrade Jerusalem men gav sedan upp utan anledning varvid hans trupper led svåra nederlag under sin reträtt. Cestius sände en delegation till kejsar Nero med vädjan om hjälp, medan judarna gjorde sig klara för krig och utnämnde många generaler. En man som hette Simon och som var son till Gioras samlade ett stort antal av sådana män som var för innovation (alltså för uppror mot romarna), och de trakasserade de rika i landet och rövade allt de kunde från dem. Dessa rövare förenade sig med den grupp sicarier som fanns i Masada (Eleazars parti), och de ägnade sig tillsammans åt att plundra Iduméen. (Antiquities XX och War 2.)

TITUS, VESPASIANUS OCH TIBERIUS ALEXANDER

I *War 3* berättas det om hur kejsar Nero sände generalen Vespasianus och hans son Titus till Judéen för att sätta stopp för de judiska upproren (år 67). Nero fruktade att upproren skulle sprida sig till andra delar av det romerska imperiet och därmed hota romarnas maktposition. De romerska trupperna stred mot olika upprorsgrupper under ett par år, och började år 69 att belägra Jerusalem efter att i stort sett ha skapat lugn i resten av landet. Under den här tiden hade det också åter brutit ut nya oroligheter i själva Jerusalem med interna strider mellan den falang som till varje pris vill kämpa för ett fritt judiskt rike och de mer moderata judiska krafter som vill ha fred med romarna.

Romerska riket år 68-69 vt. Källa: Wikipedia.

När Vespasianus utropats till kejsare år 69 och därför återvänt till Rom, sände han Tiberius Alexander, som året innan hade utnämnts till den mycket viktiga posten som prefekt i Egypten, till Titus hjälp. Tiberius Alexander sägs i War 5 ha varit den förste som hyllade Vespasianus som ny kejsare.

> *There followed him also three thousand drawn from those that guarded the river Euphrates; as also there came Tiberius Alexander, who was a friend of his, most valuable, both for his good-will to him, and for his prudence. He had formerly been governor of Alexandria, but was now thought worthy to be general of the army [under Titus]. The reason of this was, that he had been the first who encouraged Vespasian very lately to accept this his new dominion, and joined himself to him with great fidelity, when things were uncertain, and fortune had not yet declared for him. He also followed Titus as a counselor, very useful to him in this war, both by his age and skill in such affairs. (War 5 1:6)*

Tiberius Alexander blev general över hela den romerska armé som belägrade Jerusalem, det var bara Titus som hade högre rang. Tiberius Alexander var son till Alexander, den ledande judiske mannen i Alexandria, och familjen hade status av romerska riddare. Hans bror Markus hade varit gift med kung Agrippas syster Berenike i hennes första äktenskap som tydligen slutade med Markus tidiga död. Fadern Alexander hade varit nära förbunden med kejsar Claudius familj och hade lånat ut pengar till kung Agrippa. Tiberius Alexanders tidigare svägerska Berenike blev i nästa fas känd som älskarinna åt Vespasianus son Titus. Tiberius Alexander var med andra ord en man med många höga förbindelser, både i Rom och bland medlemmar i den judiska kungafamiljen.

Efter cirka sex månaders belägring, och ytterligare en månad av strider inne i själva staden, föll Jerusalem och templet förstördes. Titus reste via Antiokia och Alexandria till Rom, där han hyllades med en överdådig triumf som beskrivs i den sjunde delen av Josephus historia om det judiska kriget. Kejsar Vespasianus bestämde att hela landet Judaea skulle bjudas ut till försäljning, han hade tydligen reserverat landet för sig själv. Han bestämde vidare att alla judar i romarriket nu skulle betala två drakmer varje år till Capitolium, samma summa som de årligen hade brukat betala till templet i Jerusalem (War 7 6:6).

HISTORIEN OM DET JUDISKA KRIGET

Josephus historia (Antiquities och War) har gått som en röd tråd genom mitt arbete med att förstå Bibelns bakgrund. Genom att jag upptäckte att förlagan till Tanak/GT fanns i de första tolv delarna av Josephus historia kunde jag till exempel få en bekräftelse på min intuitiva känsla av att Tanak/GT hade skrivits vid ett enda tillfälle. Jag fick också bevis för min idé att man hade använt Berossos kaldeiska historia som förlaga för den nationella historien genom att det finns referenser till Berossos i de första delarna av Josephus historia. Men det krävde en hel del tankemöda för att förstå hur den nationella historien, som jag gissade hade skrivits i Alexandria i mitten av det andra århundradet före vår tideräkning, kunde finnas i samma sammanhang som historien om det judiska kriget som ju bevisligen måste ha skrivits långt senare. Varför fanns både den nationella historia som utgjorde utgångspunkten för Tanak/GT och den senare judiska historien fram till Jerusalems fall i samma boksamling, och varför tillskrevs alltihop Josephus?

Josephus var enligt den historia som finns i de texter som hänförs till honom en av de judiska generaler som stred mot romarna i kriget i Palestina. Han hade förskansat sig i staden Jotapata, och när staden föll för Vespasianus belägring dödades alla som fanns där utom just Josephus. Vespasianus tog med sig Josephus som fånge till belägringen av Jerusalem, och när Vespasianus utnämndes till kejsare påstod Josephus att den s.k. stjärnprofetian om en allhärskare som skulle stiga fram i det judiska riket hade avsett Vespasianus (War 3 8, War 6 5). Den här profetian hade varit en viktig drivkraft för de rebelliska jahad/seloter/sicarier som stred mot romarna, vilket vi kan se i Dödahavsrullarna från Qumran (s 168). Nu förde alltså en av de ledande generalerna i det judiska uppror som hade sin grund i denna profetia fram den romerske generalen och kejsaren Vespasianus som den som uppfyllde profetian!

Enligt den vidare historien om Josephus, som vi finner i det som påstås vara hans självbiografi (Life of Flavius Josephus), följde han med Vespasianus till Rom och skrev där den judiska historien (Antiquities) utifrån texterna i Tanak samt historien om det judiska kriget (War 1-7). Detta arbete skulle ha avslutats omkring år 100. Josephus beskrivs i Life of Fla-

vius Josephus inte bara som en stor general som hade bjudit romarna bittert motstånd, utan också en mycket lärd präst och expert på den judiska religionen och dessutom en ättling till den kungliga hasmoneiska (mackabeiska) ätten.

Jag insåg ju att den här historien om Josephus bara var ett falsarium, men vem hade egentligen skrivit historien om det judiska kriget? Svaret är förstås ganska självklart, det måste ha varit Tiberius Alexander som skrev den, enligt hans och kejsarna Titus och Vespasianus, sanna berättelsen om det judiska kriget. Författaren till *War 7* följer Titus till Antiokia och beskriver de hyllningar som den partiske kungen bestod Titus för hans seger över de judiska upprorsmännen. Han beskriver också den sorg som Titus kände när han på väg till Alexandria passerade det förstörda Jerusalem, och de förbannelser som Titus utbringade över sicarierna, de galningar som hade dragit denna olycka över landet. Tiberius Alexander stannade ju i Jerusalem för att stödja Titus i belägringen av staden, och han följde tydligen också med Titus till Antiokia för att hyllas för segern över de upproriska judarna.

Författaren till *War 7* beskriver vidare hur Titus tas emot av sin far Vespasianus och sin bror Domitianus i Rom och firas med en strålande triumf. Denna skildring har såvitt jag kan förstå en tydlig karaktär av att vara skriven av ett ögonvittne, och jag menar alltså att Tiberius Alexander följde med Titus till Rom för att belönas för sin insats i det judiska kriget. Därefter skrev han sin historia om det judiska kriget och han lade naturligtvis hela ansvaret för katastrofen på de judiska upprorsmännen, medan de romerska kejsarna och han själv var helt oskyldiga till förstörelsen och blodsutgjutelserna.

Tiberius Alexander avslutar sin historia om kriget med några händelser som inträffade år 73, nämligen fästningen Masadas fall och berättelser om hur sicarier som hade undkommit kriget i Judaea dök upp i Alexandria och Cyrene och ställde till med nya uppror. Bland annat berättar han om sicariern Jonathan som spred sicariernas galenskap till Cyrene genom att dra med sig en grupp av fattiga och obemedlade människor ut i öknen med förevändningen att de skulle få se gudomliga tecken och andliga uppenbarelser. Den romerske guvernören Catullus insåg vad marschen ut i öknen var en förberedelse för, nämligen ett nytt uppror för att bereda vägen för Messias, och sände trupper efter Jonathan och hans följeslagare. Många dödades, men Jonathan flydde och efter att man hade letat upp honom fördes han levande till Catullus. Där lyckades Jonathan lura Catullus att anklaga de ledande judarna i staden för upproret, på så sätt kom Jonathan undan sitt straff och Catullus kunde berika både sig själv och kejsarens kassa genom att beslagta judarnas tillgångar.

Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget slutar med att sicariern Jonathan och hans kumpaner förs i bojor till Rom av Catullus. Jonathan straffades av Titus genom att först torteras och sedan brännas levande. Catullus, som hade trott att hans övergrepp mot de välbärgade judarna skulle undgå upptäckt, tvingades erkänna att han hade anklagat dem falskeligen. Han fick dock inget straff av kejsarna, men drabbades snart av en hemsk sjukdom som brände honom som en eld och till slut blev hans död genom att hans ruttnande inälvor ramlade ut ur hans kropp. På detta sätt bevisades enligt författaren återigen den gudomliga försynens makt och att onda män får sitt rättmätiga straff.

Historien om det judiska kriget skrevs alltså av Tiberius Alexander som själv var en ledande aktör i skeendet, den är därför till stora delar en ögonvittnesskildring. Författaren hade dessutom direktkontakt med Titus, Vespasianus och andra romerska generaler och kunde därför skriva en historia som grundas på deras förstahandsuppgifter. Nu under det senaste arbetet med den här boken uppräckte jag också en artikel på Internet där det nämns att Josephus historia var dedicerad till Titus och Vespasianus. Detta framgår inte av den version som jag har haft tillgång till, men det gör det naturligtvis ännu tydligare att historien om det judiska kriget måste ha skrivits under deras tid och av någon som stod dem nära. Men varifrån kom de andra delarna av den judiska historien och varför dolde man att Tiberius Alexander var den rätta författaren till verket?

Som jag har visat är de första tolv delarna av ”Josephus” Antiquities egentligen förlagan till det som blev Tanak/GT. När jag blev medveten om att Tiberius Alexander hade skrivit historien om det judiska kriget förstod jag också hur den nationella historien kunde ha hamnat i Rom tillsammans med Tiberius Alexanders berättelse om det judiska kriget. Författarna till den nationella historien skrev med största sannolikhet sin historia i Alexandria, och Tiberius Alexander kom ju ursprungligen därifrån. Han framstår visserligen som en intelligent och bildad man i sina texter, men han verkar ändå inte i första hand ha varit någon intellektuell person. Tiberius Alexander gjorde i stället karriär som romersk riddare och högt uppsatt tjänsteman i imperiet. Däremot var hans farbror Philo från Alexandria en berömd filosof. Jag kunde visa att delar av Philos författarskap ingår i de texter som tillskrivs Josephus, och det faktum att Tiberius Alexander måste ha tagit med sig sin farbror Philos bibliotek till Rom förklarar både hur den nationella historien kunde hamna i Tiberius Alexanders (Josephus) historia, och varför Philos texter ingår i den.

Jag blev också övertygad om att de delar av den judiska historien som behandlar historien från Judas Mackabeus erövringar och fram till Herodes son Archelaus förvisning till Wien, kommer från Nicolaus av Damaskus förlorade judiska historia. Tiberius Alexander verkar alltså ha fört samman den historia som skapades i Alexandria runt år 160 fvt med Nicolaus av Damaskus och Philos beskrivningar av judarnas historia, samt sin egen beskrivning av tiden fram till det judiska kriget i det som numera kallas Antiquities I till XX. Han sammanfattade också historien från mackabéernas kamp mot Antiochos Epifanes och fram till utbrottet av det judiska kriget i War 1 och 2 som ett komplement till sin egen beskrivningar av det judiska kriget i War 2 till 7. Det fullständiga svaret på frågan om varifrån de olika delarna av den judiska historien härstammar ser alltså enligt min mening ut på följande sätt.

Urspr. Förf.		**Antiquities**	**War**
Lärde i Alexandria	Från skapelsen till Alexander den stores död. Anpassningar av Berossos kaldeiska historia och diverse orfiska och andra legender.	Ant I-XI.	
Lärde i Alexandria	Från Alexanders död, Antiochos Epifanes vanhelgande av templet, Judas Mackabeus krig fram till hans död.	Ant XII	War 1:1
Legend från Alexandria	Berättelsen om Aristeas brev och översättningen av Septuaginta under Ptolemaios Philadelphus. Från Philos bibliotek.	Ant XII	
Nicolaus av Damaskus	Från Judas bröders regeringstid till Herodes testamente och Archelaus förvisning till Wien (6 vt).	Ant XIII-XVII.	War 1:2 - War 2 7:4
Philo	Upproret mot Pilatus. Historien om judarnas problem under Caius. Delegationen till Caius. (År 6-40)	Ant XVIII	War 2 9
Philo eller Tiberius Alexander	Caius mördas. Claudius blir kejsare. Petronius. Agrippa dör. (41-44)	Ant XIX	War 2 10-11
Tiberius Alexander	Problem under Felix och starten av det judiska kriget genom Gessius Florus dåliga regim. Kriget och Vespasianus upphöjelse.		War 2:13- War 7:11
Tiberius Alexander	Översteprästens klädnad. Drottningen av Adiabene. Kungarna i parthernas rike. En uppräkning av översteprästerna. Gessius Florus nämns.	Ant XX	
Senare tillägg	Ändring av Tiberius Alexander, ”the writer of these books” till Josephus.	Ant XX	
Senare kristna interpolationer	Jesus som var Kristus. Tiberius Alexander korsfäster Judas av Galileens söner. Jesu bror Jakob dödas.	Ant XVIII, XX	

Det är troligt att Tiberius Alexander kände ett visst ansvar för att förmedla den judiska historien, trots att han hade medverkat i det judiska kriget och Jerusalems förstöring på den romerska sidan. Han var ju trots allt själv både jude och romersk medborgare. Nu när Jerusalem var förstört hade judarna mist sitt naturliga centrum i templet där, och det judiska

hemlandet var som det verkade för alltid förlorat. Kanske kände sig Tiberius Alexander som den siste förvaltaren av den judiska historien och ville göra en sammanfattning av allt som fanns bevarat från berättelsen om skapelsen fram till det (som man trodde) sista judiska kriget.

Tiberius Alexander avslutade historien om det judiska kriget (War 1-7) någon gång omkring år 73. Titus och Vespasianus regerade tillsammans och Onias tempel i Egypten hade förstörts för att förhindra att nya judiska uppror startade därifrån. Vespasianus konfiskerade enligt andra källor än Antiquities templets tillhörigheter som straff för judarnas uppror i Judaea. Efter sitt arbete med historien om det judiska kriget sammanställde Tiberius Alexander tydligen den judiska historien från skapelsen och fram till det judiska kriget i det som numera kallas *Antiquities of the Jews*, precis som det sägs i avslutningen av Antiquities XX.

Arbetsgången kan följas genom berättelsen om Onias tempel. I War 7 beskrivs templets förstörelse och de skatter som fanns där. I Antiquities XIII berättar Tiberius Alexander hur Onias byggde templet under Jonathans tid som överstepräst i Jerusalem och med stöd av kung Ptolemaios VI Filometor, och han säger att han redan har berättat vilka skatter som fanns där i den sjunde delen av historien om det judiska kriget. Eftersom Tiberius Alexander skrev berättelsen om Onias tempel cirka 243 år efter dess byggande kunde han referera till judiska legender som hade uppstått under den mellanliggande tiden. Han hävdade därför att templet hade byggts för att uppfylla en profetia av Jesaja, trots att Jesajas profetia enligt min uppfattning skapades först under Jonathans bror Simons tid som överstepräst.

Tiberius Alexander avslutade alltså sitt arbete som historiker med den judiska historien (Antiquities of the Jews). I den tjugonde boken av detta verk berättar han om kung Agrippas syster Drusilla som först var gift med Azizus som var kung i Emesa. Drusilla skiljde sig dock från Azizus och gifte om sig med den romerske prokuratorn Felix, med honom fick hon en son som döptes till Agrippa. Denne Agrippa omkom tillsammans med sin hustru i det stora utbrott som vulkanen Vesuvius hade under Titus tid som kejsare (år 79 vt). Tiberius Alexander säger också att han skall beskriva denna händelse mer ingående senare, liksom Drusillas syster Mariamnes giftermål med Demetrios som var alabark i Alexandria. Dessa beskrivningar saknas dock numera, antingen har man senare tagit bort dessa avsnitt från Antiquities eller också hann Tiberius Alexander aldrig avsluta sin historia. Något som talar mot den senare hypotesen är att Antiquities slutar med prokuratorn Florus och starten av det judiska kriget. Därmed ansluter Antiquities direkt till början av Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget, vilket sannolikt var syftet med hela arbetet. För hypotesen att Tiberius Alexander avsåg att föra fram den judiska historien till ”nutid” men blev avbruten av död eller sjukdom innan dess, talar hans omnämnande av Vesuvius utbrott och anmärkningen att han skall skriva mer om detta senare.

Av det här kan man hur som helst dra slutsatsen att Tiberius Alexander avslutade arbetet med att sammanställa den judiska historien ungefär år 80 vt. Titus var kejsare och Vesuvius hade haft ett utbrott år 79 där Drusillas och Felix son Agrippa hade omkommit. När Tiberius Alexander dog lämnade han bland annat efter sig följande böcker i sitt bibliotek.

1. Tiberius Alexanders egen historia om det judiska kriget som inleddes med en sammanfattning av den judiska historien från mackabéerna och fram till krigets början (War 1 till 7).
2. Den nationella historia som skapats i Alexandria runt år 160 fvt och som slutade vid Judas Mackabeus död och som Tiberius Alexander hade sammanfogat med Nicolaus från Damaskus, Philos och sin egen historia i kronologisk ordning på det sätt som vi nu ser i del I till XX av Antiquities.
3. Tiberius Alexanders farbror Philos filosofiska böcker, och sannolikt också Septuaginta, den grekiska versionen av Tanak, som denne använde sig av.

KEJSAR HADRIANUS GÖR OM TIBERIUS ALEXANDER TILL JOSEPHUS FÖR ATT PACIFICERA JAHAD

DET ANDRA JUDISKA KRIGET

Vespasianus utsågs alltså till kejsare år 69, mitt under det första judiska kriget. Han dog år 79 och efterträddes av sin son Titus som regerade till år 81. Titus efterträddes i sin tur av sin bror Domitianus. Under de sista åren av kejsar Domitianus regering bröt ett regelrätt skräckvälde ut. Han led av förföljelsemani och vände sig mot egna släktingar, senatorer, riddare och administratörer som avrättades eller landsförvisades. Domitianus mördades till slut själv och Nerva (r 96-98) utsågs till ny kejsare. Nerva regerade i två år, han beskrivs som en utmärkt kejsare men han var gammal och sjuk. Efter ansatser till uppror säkrade Nerva sin ställning genom att adoptera den ansedde spanskfödde generalen Trajanus som sin efterföljare. Trajanus regerade mellan åren 98 och 117, och hans stora militära framgångar och kloka inrikespolitik gjorde honom mycket populär.

Genom en brevväxling mellan Plinius den yngre och Trajanus under åren 111-113 har man ansett det bevisat att det fanns mängder av kristna vid den tiden i de provinser i Mindre Asien som Plinius var guvernör över. Plinius frågar kejsaren om råd hur han skall behandla dessa kristna, och får till svar att de människor som genom sin vilja att offra till kejsarrikets gudar kan visa att de inte är kristna skall släppas fria. Om de vägrar skall de däremot dömas till döden. De kristna som Plinius hade problem med var säkerligen samma slags ”chrestiani” som Nero hade haft problem med i Rom, och som Titus och Vespasianus stred mot i Judaea, alltså judiska messianska grupper som kämpade för ett självständigt judiskt rike och som hellre dog än offrade till kejsarrikets gudar.

Trajanus erövrade partherrikets huvudstad år 115 och skapade provinserna Armenia, Mesopotamia och Assyria. Men de nya östliga provinserna visade sig svåra att konsolidera, det påstås att de stora judiska befolkningsgrupperna där aktivt bidrog till det starka motståndet mot romarna. Samtidigt bröt det ut omfattande judiska uppror i andra delar av imperiet. Ett uppror, som utvecklades till något som mest verkar ha varit ett fullskaligt krig, tog sin början i Cyrenaica i nuvarande Libyen och spred sig snart till Egypten och Cypern. Även Alexandria drabbades av omfattande förstörelse. Trajanus tvingades utrusta Marcius Turbo, en av sina mest betrodda generaler, med stora styrkor till både lands och sjöss för att bekämpa de judiska rebellerna.

Genom att Trajanus hustru adopterade hans landsman och släkting Hadrianus blev denne kejsare vid Trajanus död år 117. Hadrianus gav upp de nyss erövrade områdena i partherriket och hans regeringstid, som varade mellan åren 117 och 138, skall ha präglats av en fredlig inriktning. En av Hadrianus första åtgärder som kejsare var att beordra återuppbyggandet av Alexandria, som hade lidit svåra skador under det senaste judiska upproret

HADRIANUS GÖR OM TIBERIUS ALEXANDER TILL JOSEPHUS

Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget tillskrivs numera en författare vid namn Josephus. Josephus var enligt den allmänt accepterade historien en judisk general som gick över till romarna under kriget på 60-talet och som följde med Titus till Rom efter Jerusalems fall. Där skrev han den judiska historien i tjugo böcker och historien om det judiska kriget i sju böcker. I Nationalencyklopedin beskrivs Josephus på följande sätt.

> *Jose´fus (hebr.* Yo´sef ben Matitja´hu, *lat.* Fla´vius Iose´fus*), f. 37 eller 38 e.Kr., d. troligen kort efter år 100, judisk-romersk historiker. J. tillhörde en förnäm prästfamilj i Jerusalem och utbildades själv till präst. Som vuxen slöt han sig till fariséerna och tillbringade åren 64-66 som sändebud i Rom. Då det judiska upproret utbröt 66 sändes J. till Galileen för att leda försvaret mot romarna. Han tillfångatogs vid staden Jotapatas fall 67 men räddade livet genom att förespå den romerske överbefälhavaren Vespasianus dennes snara upphöjelse till kejsare. Då Vespasianus 69 faktiskt utropades till kejsare frigavs J., hädanefter romersk medborgare och den flaviska dynastins protegé (varav namnet* Flavius *J.).*

Vid Jerusalems belägring uppträdde J. med föga framgång som medlare mellan invånarna och de romerska styrkorna. Efter att staden år 70 fallit för Vespasianus' son Titus åtföljde J. denne till Rom och tillbringade där den huvudsakliga återstoden av sitt liv. J:s fyra kända verk är alla bevarade. Åren 75-79 skrev han på arameiska en historia om den judisk-romerska konflikten, bevarad i en av honom redigerad grekisk version: Peri tou Ioudaikou polemou *('Om det judiska kriget').* Ioudaike archaiologia *('Judiska fornminnen') är en judisk historia från äldsta tid fram till kriget med Rom;* Pros Apiona *('Mot Apion') är en apologetisk skrift mot judarnas fiender och* Iosephou bios *('Josefus liv') en polemisk självbiografi.*

J:s ställning som kollaboratör ledde till hans förtigande i antik judisk tradition, och hans verk vann en större läsekrets först i den kristna senantiken. De torde ha bidragit till att göra judiska traditioner och sedvänjor begripliga för icke-mosaiska trosbekännare, till vilka J. vände sig med alla sina skrifter. J. är en av antikens viktiga historiker: han omtalar centrala begivenheter och strömningar och exponerar hållningar som inte var moderata judar främmande, samtidigt som han avslöjar den antika antisemitismens argument. Han är fortfarande illa sedd i Israel, men modern forskning har visat att hans skildring av det judiska samhället på många punkter är korrekt. (Källa: Nationalencyklopedin)

Som jag ser det har denne Josephus aldrig funnits, historien om den judiske generalen som sedan blev författare är en ren fantasi som skapades i Rom. Generalen Josephus fanns visserligen, men han dog vid Jotapatas belägring och gick aldrig över till romarna. Författaren Josephus liv och personlighet modellerades däremot direkt på Tiberius Alexander som tillhörde en förnäm judisk familj, deltog i belägringen av Jerusalem tillsammans med Titus och som följde med honom till Rom där han skrev historien om det judiska kriget. Det enda som skiljer mellan den påhittade författaren Josephus och Tiberius Alexander, är att den förre stred på de judiska upprorsmännens sida medan den andre tillhörde den högsta romerska krigsledningen. Själva överföringen av författarskapet från Tiberius Alexander till Josephus gick mycket smidigt, det skedde främst genom att man ändrade namnet Tiberius Alexander till Josephus på alla ställen där det kunde vara rimligt.

CESTIUS SENDS AMBASSADORS TO NERO. THE PEOPLE OF DAMASCUS SLAY THOSE JEWS THAT LIVED WITH THEM. THE PEOPLE OF JERUSALEM AFTER THEY HAD [LEFT OFF] PURSUING CESTIUS, RETURN TO THE CITY AND GET THINGS READY FOR ITS DEFENSE AND MAKE A GREAT MANY GENERALS FOR, THEIR ARMIES AND PARTICULARLY JOSEPHUS THE WRITER OF THESE BOOKS. SOME ACCOUNT OF HIS ADMINISTRATION. (War 2 20)

På detta sätt blev Tiberius Alexander, ”the writer of these books”, plötsligt Josephus. Dessutom lade man till en berättelse i War 3 och 4 om hur Josephus fängslades av romarna men tillämpade den judiska profetian om en kommande världshärskare på Vespasianus, och hur han därför blev frisläppt när Vespasianus verkligen också blev kejsare. En självbiografi som påstods ha skrivits av Josephus skapades också där han framställs som en medlem av den allra högsta prästkasten och en avkomling i direkt nedstigande led till de kungliga mackabéerna (hasmonéerna). I den påstådda självbiografin (Life of Flavius Josephus) framställs Josephus som en mycket motvillig kämpe på den judiska sidan, han hade egentligen redan från början försökt förhindra kriget med romarna. Genom att studera historien om det judiska kriget kan man ganska enkelt se hur historien om Josephus ursprungligen såg ut, och vad som senare lades till i Tiberius Alexanders text.

War	**Josephus**
War 1	Josephus nämns inte.
War 2	I kapitel 20 dyker Josephus, ”författaren till dessa böcker”, upp. Tydligen fanns det redan en beskrivning av en riktig general som kallas Josephus Matthatias son i Tiberius Alexanders berättelse. Med ett litet enkelt tillägg av ”författaren till dessa böcker” blir denne Josephus romarnas krönikör. I kapitel 21 beskrivs Josephus verksamhet som general i Galileen.
War 3	I kapitel 4 provocerar Josephus romarna till att behandla Galileen enligt krigets lagar, viket skapar blodbad. Titus anländer. Vespasianus skrämmer Josephus som flyr till Tiberias (kap 6). Josephus flyr vidare till Jotapata och Vespasianus belägrar staden. Efter en lång belägring faller Jotapata och i samband med det tar många av Josephus soldater sina egna liv. Romarna dödar alla som de får tag på, och dagen efter söker de igenom det system av grottor och gångar som tydligen grävts under staden. Alla dödas utom kvinnorna och spädbarnen (kap 7). I nästa kapitel kommer en berättelse om hur Josephus upptäcks i de underjordiska gångarna och överlämnar sig till romarna, inte som en desertör utan som en apostel för judarnas gud eftersom han själv var präst. Josephus uttalar en profetia om att Titus och Vespasianus skall bli kejsare och

War	Josephus
	han blir väl behandlad av dem (kap 8). Landssorg blir utlyst när Jotapata har fallit och Josephus sörjs i trettio dagar av professionella gråtare. När sanningen uppdagades att han levde blir judarna förstås vreda på Josephus och ser honom som en desertör (kap 9).
War 4	Vespasianus blir kejsare och löser Josephus från bojorna (kap 11).
War 5	Titus blir sårad av en pil när han vandrar vid skyddsvallen tillsammans med Josephus (kap 6). Josephus förhandlar med sina egna landsmän om fred (kap 9). Josephus såras av en sten som kastas mot hans huvud. Rykten om att han är död sprids i staden, och hans mor som är i fängelse sörjer. Men han återkommer som än en gång återuppstånden (kap 13).
War 6	Josephus försöker återigen övertala folket i Jerusalem att ge sig (kap 2). Staden och templet är förstörda och de överlevande upprorsmännen retirerar till den övre staden. Josephus försöker övertala dem att ge sig för att rädda det som är kvar av staden, men de bara skrattar åt honom (kap 7).
War 7	Jonathan skapar ett uppror i Cyrene och Josephus, ”författaren till dessa böcker”, är en av de som blir anklagade (kap 11).
Life of Flavius Josephus	Josephus är medlem av den högsta judiska aristokratin. Han ville redan från början förhindra kriget mellan judarna och romarna. Huvuddelen av denna text är Tiberius Alexanders beskrivning av sin tid som guvernör i Galileen under Florus tid som prokurator (64-66). Målet med Tiberius Alexanders gärning som guvernör var enligt Life of Flavius Josephus att behålla lugnet och förhindra uppror mot romarna. Tiberius Alexander utsågs till romersk guvernör över Egypten och Alexandria i maj 66.

TRE OLIKA JOSEPHUS

Den person som kallas Josephus i Antiquities, War och Life of Flavius Josephus var alltså från början två, eller egentligen tre, helt olika personer. Den ursprunglige Josephus var en av ledarna för det judiska uppror mot romarna som startade år 66 vt. Han nämns först i War 3 4:1 när han marscherar mot staden Sepphoris i Galileen och försöker inta staden som försvaras av tusen romerska ryttare och sex tusen romerska soldater till fots. Josephus lyckas inte inta staden men retar upp romarna så att de börjar behandla Galileen efter krigets lagar och hela landet fylls av blod och eld. Nästa gång Josephus nämns är det i War 3 6:3 där det berättas hur hans män blir så rädda när Vespasianus närmar sig deras läger att de flyr hals över huvud. Josephus själv och de som stannat hos honom flyr till staden Tiberias.

I War 3 7:3 berättas det hur Vespasianus börjar förbereda en belägring av staden Jotapata. Därför beger sig Josephus också dit från Tiberias för att leda motståndet mot romarna, vilket Vespasianus ser som en försynens skickelse eftersom han anser att om han kunde fånga Josephus skulle det judiska motståndet mot romarna i Judéen brytas. Jotapata står emot den romerska belägringen under våldsamma strider i omkring femtio dagar, och när romarna börjar inta staden begår de kvarvarande försvararna hellre självmord än låter sig falla i romarnas händer.

Här kommer den andre, helt påhittade, Josephus in i bilden. Historien om det judiska kriget har nämligen fått ett tillägg som beskriver hur Josephus överlämnar sig levande till romarna och berättar för Vespasianus om den judiska profetian om en världshärskare som skall stiga fram i Palestina (den s.k. Stjärnprofetian från 1 Mos 49:10). Det är denna profetia som ligger till grund för hela den messianska kampen mot romarna, men nu har Josephus plötsligt förstått att profetian i själva verket handlar om den romerske befälhavaren Vespasianus! Denne blir så imponerad över detta att han befriar Josephus, ger honom stora gåvor och tar med sig honom till Rom där han får bo på kejsarens bekostnad och skriva historien om det judiska kriget samt Antiquities. Denne andre Josephus är alltså en rent fiktiv gestalt som aldrig har funnits.

Den tredje person som går under namnet Josephus i böckerna om det judiska kriget dyker upp i War 2 kapitel 20. Där berättas att Josephus, ”the writer of these books”, blev utnämnd av den judiska ledningen i Jerusalem till guvernör för Galileen under Florus tid som romersk prokurator i Judéen (64-66 vt). Jag är säker på att den person som denna del av berättelsen handlar om är Tiberius Alexander, som verkligen var ” författaren till dessa

böcker”. Enligt Wikipedia tjänade Tiberius Alexander i början av 60-talet under den romerske generalen Gnaeus Domitius Corbulo under dennes fälttåg mot Parthien. År 63 entledigades Tiberius Alexander från sin befattning och eskorterade den armeniske kungen Tiridates under den första delen av dennes resa till Rom för att utnämnas till lydkung av kejsar Nero. Därefter finns inget känt om hans verksamhet förrän han utsågs till den mycket viktiga posten som romersk guvernör över Egypten och Alexandria i maj 66.

Men jag menar alltså att Tiberius Alexander verkade som guvernör i Galileen under något eller några år runt 64-66, precis som berättelsen i War 2 visar. Han tillhörde den mest framstående judiska familjen i Alexandria, hade nära förbindelser med den judiska aristokratin i Jerusalem och hade gjort en lysande karriär som administratör och general i de romerska kejsarnas tjänst. Det var inte underligt att han utnämndes till den viktiga posten som guvernör i Galileen, med uppgift att befästa städer och försöka hålla de revolutionära grupper som arbetade för innovation och uppror mot romarna i schack.

I berättelsen om Tiberius Alexanders verksamhet som guvernör i Galileen beskrivs mycket tydligt hur rörigt det politiska livet var i området under den här tiden. Sanhedrin i Jerusalem hade tydligen utsett moderata krafter, som t.ex. Tiberius Alexander, som ansvariga för olika områden för att försöka bevara lugnet i olika delar av landet. Kung Agrippa II vädjar till upprorsivrarna och hans syster Berenike ber den romerske prokuratorn Florus om en mildare behandling av judarna för att förhindra uppror. Mot de krafter som ville bevara lugnet arbetade olika grupper som med religiösa paroller klargjorde att den romerska ockupationen var förutsagd i de gamla profetiorna och att det judiska folket var destinerat att göra sig fria med militära medel genom ett stort förödande krig.

Den text som kallas *The Life of Flavius Josephus* inleds med ett tillägg som beskriver den fiktive Josephus bakgrund. En del av detta kan mycket väl vara en återspegling av den riktige författarens, Tiberius Alexander, bakgrund som medlem av en mycket lärd och aristokratisk judisk familj med gamla anor tillbaka till de första mackabéerna. Redan i sektion 4 verkar den ursprungliga texten ta vid, här beskriver Tiberius Alexander hur han arbetade för att försöka förhindra det kommande judiska kriget mot romarna. Han beskriver vidare konflikterna bland de olika judiska grupper som fanns åren före krigsutbrottet på liknande sätt som i War 2, och berättar hur han själv utsattes för förtal av män som påstod att han var en renegat som försökte sälja ut det judiska landet till romarna.

Ursprungligen var tydligen *The Life of Flavius Josephus* ett försvar för Tiberius Alexanders handlande före det judiska kriget och en beskrivning av händelser under hans tid som guvernör i Galileen. Tiberius Alexander försökte med alla medel bevara lugnet, han arbetade uppriktigt för att det judiska riket skulle bevaras, han räddade värdefulla inventarier från den kungliga byggnaden i Tiberias som rebellerna hade erövrat och lämnade över dem till representanter för senaten i Tiberias osv. Han motarbetas också av sådana som är för innovation, som John från Gischala samt Jonathan och Jesus från Galileen.

Berättelsen har som sagt ändrats en del för att ge sken att vara skriven av den Josephus som kämpade mot romarna och sedan gick över till dem efter Vespasianus erövring av Jotapata. Man har t.ex. lagt in en del uppgifter om Josephus ålder, han skall ha varit omkring trettio år vid den här tiden, och man har också ändrat en del i texten så att Josephus skall framstå som en medlem i motståndsrörelsen snarare än en romersk general. I slutet av texten finns ett längre stycke som lagts till för att bekräfta berättelsen om Josephus liv som klient till den romerske kejsaren. Berättelsens slut flyttas också till Domitianus (r 81-96 vt) regeringstid genom att denne, och hans hustru Domitia, sägs ha visat Josephus stor vänlighet.

TIBERIUS ALEXANDER GÖRS OM TILL JOSEPHUS I KEJSAR HADRIANUS KANSLI

Men vem var det som gjorde om Tiberius Alexander till Josephus och varför gjorde man det? Jag kom så småningom fram till att motivet för att lägga Tiberius Alexanders ord i Josephus mun, var att man ville skapa en persona som de upproriska judarna i romarriket skulle lyssna till. Efter Jerusalems fall var den naturliga judiska ledningen och religiösa sakkunskapen i form av översteprästerna i templet borta, därför skapades tydligen Josephus som en man som påstods vara en representant för det gamla judiska kunga- och översteprästämbetet. Romarna behövde någon med stor auktoritet som kunde tala om för judarna vilka som hade varit skyldiga till kriget i Judaea, alltså de judiska upprorsmännen och inte romarna, och som manade till fred och försoning.

Tiberius Alexander hade visserligen haft alla de egenskaper som behövdes, han kom från en framstående judisk familj och var bildad och framgångsrik. Men han hade ett stort fel i judarnas ögon, han hade varit delaktig i kriget på romarnas sida och hade aktivt bidragit till Jerusalems fall och templets förstörelse. Josephus hade däremot varit en ledande general på upprorsmännens sida, om han hade överlevt kriget och gått över till den romerska sidan kunde man kanske ha använt honom som ett språkrör för att lugna de judiska upprorsmännen. Nu hade det visserligen aldrig hänt, den judiske generalen Josephus dog säkert vid Jotapatas fall, men romarna uppfann tydligen en historia om att han hade överlevt och gått över till dem.

När jag arbetade med Josephus historia insåg jag att någon hade gjort tillägg till den gamla judiska historien som finns i Antiquities I till XII och som var förlaga till Tanak/GT, och jag gissade att dessa kompletteringar hade gjorts för att göra den fiktive Josephus till författare av den judiska historien. Tilläggen utmärks av en fras som ungefär lyder ”men om dessa saker får var och en tro vad han vill”. Dessa anmärkningar syftade uppenbarligen till att flytta fram författandet av den judiska historien till ”modern tid” genom hänvisningar till Nicolaus av Damaskus, Claudius, Titus och Vespasianus samt romarnas ödeläggelse av det judiska riket.

Senare tillägg i Antiquites I-XII
En referens till Nicolaus av Damaskus. *Ephorus and Nicolaus relate that the ancients lived a thousand years. But as to these matters, let every one look upon them as he thinks fit. (Ant I 3:9)*
En vederläggning av ett rykte om att Moses skulle ha drabbats av spetälska. *Whence one cannot but smile at those who say that Moses was himself afflicted with the leprosy … But Moses was pure from any such distemper, and lived with countrymen who were pure of it also, and thence made the laws which concerned others that had the distemper. He did this for the honor of God. But as to these matters, let every one consider them after what manner he pleases. (Ant III 11:4)*
En utläggning om Mose stora kraft samt en hänvisning till kejsar Claudius. *Nay, further, a little before the beginning of this war, when Claudius was emperor of the Romans, and Ismael was our high priest, and when so great a famine was come upon us, … Whence we are not to wonder at what was then done, while to this very day the writings left by Moses have so great a force, that even those that hate us do confess, that he who established this settlement was God, and that it was by the means of Moses, and of his virtue; but as to these matters, let every one take them as he thinks fit. (Ant III 15:3)*
Balaam hedrade Moses genom att skriva ner sina profetior om honom. *And while it was in his power to claim this glory to himself, and make men believe they were his own predictions, there being no one that could be a witness against him, and accuse him for so doing, he still gave his attestation to him, and did him the honor to make mention of him on this account. But let every one think of these matters as he pleases. (Ant IV 6:13)*
Mitt i en redogörelse för hur Rehoboam överlämnade Jerusalem utan strid till den egyptiske kungen Shishak citeras ett uttalande om att judarna lärde sig omskärelse av egyptierna. Citatet finns i sin helhet i Apion 1 och informationen hämtades tydligen ursprungligen från Herodotos. *Now our king Rehoboam delivered up our city without fighting. He says withal that the Ethiopians learned to circumcise their privy parts from the Egyptians, with this addition, that the Phoenicians and Syrians that live in Palestine confess that they learned it of the Egyptians. Yet it is evident that no other*

Senare tillägg i Antiquites I-XII
of the Syrians that live in Palestine, besides us alone, are circumcised. But as to such matters, let every one speak what is agreeable to his own opinion. (Ant VIII 10:3)
Ett uttalande om att Daniel skrev en profetia om romarnas ödeläggelse av landet. *And indeed it so came to pass, that our nation suffered these things under Antiochos Epiphanes, according to Daniel's vision, and what he wrote many years before they came to pass. In the very same manner Daniel also wrote concerning the Roman government, and that our country should be made desolate by them. All these things did this man leave in writing, as God had showed them to him, insomuch that such as read his prophecies, and see how they have been fulfilled, would wonder at the honor wherewith God honored Daniel; and may thence discover how the Epicureans are in an error, who cast Providence out of human life, and do not believe that God takes care of the affairs of the world, … Now as to myself, I have so described these matters as I have found them and read them; but if any one is inclined to another opinion about them, let him enjoy his different sentiments without any blame from me. (Ant X 11:7)*
En hänvisning till Vespasianus och Titus, mitt i ett stycke om Salomo. Salomo var en stor magiker. *for I have seen a certain man of my own country, whose name was Eleazar, releasing people that were demoniacal in the presence of Vespasian, and his sons, and his captains, and the whole multitude of his soldiers. The manner of the cure was this: He put a ring that had a Foot of one of those sorts mentioned by Solomon to the nostrils of the demoniac, after which he drew out the demon through his nostrils; … for which reason it is, that all men may know the vastness of Solomon's abilities, and how he was beloved of God, and that the extraordinary virtues of every kind with which this king was endowed may not be unknown to any people under the sun for this reason, I say, it is that we have proceeded to speak so largely of these matters. (Ant VIII 2:5)*
I samband med en beskrivning av hur olika efterföljare till Alexander hade gynnat judarna finns också en beskrivning av hur generösa Vespasianus och Titus hade varit mot judarna. *And when the people of Alexandria and of Antioch did after that, at the time that Vespasian and Titus his son governed the habitable earth, pray that these privileges of citizens might be taken away, they did not obtain their request. in which behavior any one may discern the equity and generosity of the Romans, especially of Vespasian and Titus, who, although they had been at a great deal of pains in the war against the Jews, and were exasperated against them, because they did not deliver up their weapons to them, but continued the war to the very last, yet did not they take away any of their forementioned privileges belonging to them as citizens, but restrained their anger, and overcame the prayers of the Alexandrians and Antiochians, who were a very powerful people, insomuch that they did not yield to them, neither out of their favor to these people, nor out of their old grudge at those whose wicked opposition they had subdued in the war; nor would they alter any of the ancient favors granted to the Jews, but said, that those who had borne arms against them, and fought them, had suffered punishment already, and that it was not just to deprive those that had not offended of the privileges they enjoyed. (Ant. XII 3:1)*

Tilläggen är av en märkligt dubbel natur, dels handlar de om romerska kejsare som Claudius, Vespasianus och Titus och rättfärdigar Jerusalems förstörelse genom att profeten Daniel hade förutsagt det, och dels försvarar de Moses mot anklagelserna för att ha varit spetälsk och framhåller hans stora kraft. Den enda förklaringen till att författaren uppvisar en sådan dubbel hållning är att han, som Tiberius Alexander, hade en dubbel lojalitet genom att han både var allierad med de romerska kejsarna Titus och Vespasianus och samtidigt var jude. De tillägg som för fram den judiska historien till Titus och Vespasianus tid skapades därför enligt min mening av Tiberius Alexander i samband med att han sammanställde den judiska historien i Antiquities.

De tillägg i historien om det judiska kriget som gör den judiske generalen Josephus till författare av hela historien gjordes däremot efter Tiberius Alexanders tid. Jag trodde först att arbetet med att göra Josephus till författare av den judiska historien gjordes i den romerske kejsaren Domitianus administration. Domitianus var son till Vespasianus och bror till Titus, tydligen gick Tiberius Alexanders bibliotek vidare till Titus och i nästa steg till Domitianus som blev kejsare år 81 vt. Enligt beskrivningen i War 7 fortsatte sicarierna med sina upprorsförsök direkt efter Jerusalems fall och vi vet också att man hade stora problem med judiska uppror i både Cyrene, Babylonien och Mindre Asien under 110-talet. Behovet av att lugna dessa judiska upprorsmän var med allra största sannolikhet också stort under Domitianus regeringstid.

Enligt en avslutande upplysning i Antiquities XX färdigställdes den judiska historien i kejsaren Domitianus trettonde regeringsår, vilket skulle ha varit år 93 enligt vår tideräkning. I denna avslutande kommentar sägs författaren vara den främste i judisk lärdom och det sägs att han skall skriva en kort självbiografi. Den text som kallas *Against Apion I* infogades sedan i historien om Josephus genom en dedikation till Epaphroditus i inledningen av texten samt genom att man i slutet beskriver hur Josephus kom till Rom i sällskap med Titus efter det judiska kriget, lärde sig grekiska och skrev den judiska historien i Antiquities samt historien om det judiska kriget.

I slutet av den sista delen av Antiquities sägs verket alltså ha avslutats i kejsar Domitianus trettonde regeringsår. Kejsar Domitianus sekreterare hette Epaphroditus och *Against Apion I* och *II* dediceras till Epaphroditus. Man har också lagt in en dedikation av hela den judiska historien till en Epaphroditus i slutet av Josephus påstådda självbiografi *The Life Of Flavius Josephus*. En man vid namn Epaphroditus var en av Neros mest betrodda ministrar. Han var en frigiven slav, vilket tydligen var vanligt bland de höga ämbetsmännen. Epaphroditus blev sedan också kejsar Domitianus sekreterare och han avrättades av kejsaren år 95.

I samma utrensning som ledde till Epaphroditus död dödades också kejsarens släkting Titus Flavius Clemens. Titus Flavius Clemens kom senare att förknippas med de första kristna i Rom, man påstod till och med att han hade varit en av de första påvarna och Domitianus avrättningar sågs som en förföljelse av kristna martyrer. Och Epaphroditus/Epafroditos (Epafras) nämns i flera av epistlarna i NT som en av de första kristna i Paulus följe. Nu var säkert varken Epaphroditus eller Titus Flavius Clemens kristna, Domitianus utrensningar var i stället en följd av att han drabbades av det bland de romerska kejsarna så vanliga vansinnet och förföljelsemanin.

Jag trodde länge att tidsuppgiften i Antiquities, om att verket gjordes till en produkt av den fiktive Josephus år 93, verkligen stämde. Det måste ju ha skett efter det judiska kriget och efter Tiberius Alexanders död. Motivet till att framställa en general på den judiska sidan som författare till verket kan inte vara något annat än att man ville använda Josephus för att förmedla romersk propaganda till de upproriska judarna. Detta motiv fanns visserligen under alla kejsare fram till Hadrianus slutliga seger i kriget mot Bar Kochba år 135, men vi kan ändå ringa in tiden ytterligare genom att Suetonius nämner Josephus i sin biografi över Vespasianus.

> *Då Josefus, en av hans förnäma krigsfångar, blev kastad i fängelse, försäkrade denne bestämt att samme man som fängslat honom inom kort skulle ge honom friheten, men först sedan han blivit kejsare.*[1]

Suetonius skrev sannolikt sina kejsarbiografier under tiden som anställd i Hadrianus förvaltning. Hans sista befattning där, som chef över kejserliga kansliets korrespondens, avbröts år 122. Under Hadrianus (r. 117-138 vt) tid kände man alltså till historien om Josephus och Suetonius anmärkning i citatet ovan visar också att Josephus historia förvarades och lästes vid Hadrianus kansli. Omvandlingen av Tiberius Alexanders historia till Josephus historia bör alltså ha gjorts före eller omkring år 120.

En annan förklaring till hur Tiberius Alexander kom att bli Josephus är att det gjordes under Trajanus tid som kejsare (r 98-117). Trajanus skapade nämligen det största biblioteket i Rom år 114 och detta bibliotek baserades på ett personligt bibliotek som hade samlats ihop av en man vid namn Epaphroditus från Chaeroneia.[2] Vid den här tiden var det stor oro bland judiska grupper i olika delar av imperiet och denna oro kulminerade bl.a. i en öppen judisk revolt i Cyrenaica år 115. Försöket att föra fram Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget som den judiske generalen Josephus historia skulle mycket väl ha kunnat göras i samband med denna oro. Att man dedicerade ”Josephus” judiska historia till

[1] Suetonius, Kejsarbiografier s 357.
[2] http://www.ancientlibrary.com/smith-bio/1132.html

Epaphroditus skulle i så fall ha motiverats med att man påstod sig ha ”upptäckt” hans böcker i Epaphroditus boksamling när Trajanus skapade sitt bibliotek.

Ett tredje alternativ är att det var Trajanus efterföljare Hadrianus som försökte föra fram ”Josephus” som politiskt språkrör till judarna innan han, som vi skall se senare, tog ytterligare ett nytt krafttag med att skapa en politisk propaganda för att lugna de judar som kämpade för att bereda vägen för Messias. Det är alltså svårt att veta exakt vad som hände, men jag väljer ändå att se Hadrianus som ansvarig för förfalskningen av Tiberius Alexanders biografi och jag anser att det skedde i samband med att han blev kejsare och fick ta över ansvaret för att försöka skapa lugn i det romerska imperiet.

HADRIANUS HUVUDMOTIV VAR ATT JOSEPHUS SKULLE FÖRA FRAM VESPASIANUS SOM MESSIAS

Det hade ju visat sig mycket svårt att stoppa de judiska upproren med militära medel och Hadrianus hade själv sett de förödande konsekvenserna av det andra judiska kriget. Han gjorde därför ett försök att i stället använda propaganda när han förde fram den judiske generalen Josephus som skyllde det judiska kriget och templets förstörelse på de judiska upprorsmännen själva och uppmanade dem att ångra sig. Men det huvudbudskap som Hadrianus ville föra fram genom Josephus var att Vespasianus hade varit den Messias som de upproriska judarna stred för att bereda vägen för.

> *But now, what did the most elevate them in undertaking this war, was an ambiguous oracle that was also found in their sacred writings, how," about that time, one from their country should become governor of the habitable earth." The Jews took this prediction to belong to themselves in particular, and many of the wise men were thereby deceived in their determination. Now this oracle certainly denoted the government of Vespasian, who was appointed emperor in Judea. However, it is not possible for men to avoid fate, although they see it beforehand. But these men interpreted some of these signals according to their own pleasure, and some of them they utterly despised, until their madness was demonstrated, both by the taking of their city and their own destruction. (War 6:5)*

Genom att det nya budskapet om att Messias redan hade kommit fördes fram av Josephus, som hade varit en av de ledande i det första judiska kriget och som dessutom skulle ha varit en hög judisk präst och släkt med det hasmoneiska kungahuset, hoppades Hadrianus att det skulle accepteras av judarna som därmed skulle sluta med sina messianskt motiverade uppror. Eftersom Messias redan hade kommit var det ju lönlöst att fortsätta att kriga för att bereda vägen för honom.

De judiska grupper som kämpade för ett eget rike som gud hade lovat dem trodde dock aldrig på att den judiske generalen Josephus skulle ha överlevt Jotapatas fall, gått över till romarna och rest till Rom för att skriva en historia om det judiska kriget som helt och hållet lade skulden för katastrofen på judarna själva. Än mindre accepterade de att den romerske kejsaren Vespasianus, som var huvudansvarig för Jerusalems förstörelse, skulle ha varit den Messias som de judiska profetiorna talade om. Det är först i modern tid som Josephus historia har börjat accepteras av israelerna och då tydligen främst för skildringen av det heroiska försvaret av Masada.

SAMMANFATTNING: GENERALEN TIBERIUS ALEXANDER GÖRS OM TILL HISTORIKERN JOSEPHUS

POLITISK BAKGRUND TILL SKAPANDET AV DEN JUDISKE HISTORIKERN JOSEPHUS

- Romarna hade haft problem med judiska rebeller och uppror ända sedan den första skattskrivningen i Judaea år 6 vt.
- De judiska upprorsmännen i jahad, eller chrestiani som romarna ibland kallade dem, kämpade för att bli av med alla utlänningar i landet och införa en teokrati med grund i Mose lag.
- Den revolt som startade under Neros regeringstid eskalerade till ett fullskaligt krig år 66. År 70 såg sig romarna tvungna att förstöra templet i Jerusalem för att rycka undan den religiösa grunden för de upproriska judar som krigade för en Messias som skulle upprätta ett gudomligt rike med centrum i Jerusalem. Det första judiska kriget tog slut år 73, men det året startade sicarier också nya judiska uppror i Alexandria och Cyrene.

TIBERIUS ALEXANDERS JUDISKA HISTORIA

- Tiberius Alexander var en högt uppsatt jude och romersk riddare från Alexandria. Han var romersk ståthållare i Judaea mellan åren 46 och 48, prefekt i Alexandria 68-69 och den högste av de generaler som hjälpte Vespasianus och hans son Titus i det judiska kriget som pågick mellan åren 66 och 73.
- När Titus lämnade Judaea efter Jerusalems fall år 70 följde Tiberius Alexander med honom till Rom, där han på kejsarnas uppdrag skrev en historia om det judiska kriget (Josephus War 1-7).
- Efter historien om det judiska kriget satte Tiberius Alexander samman en judisk historia (Josephus Antiquities I-XX). Han använde sig av olika källor som:
    - Den nationella historien från Alexandria som var förlaga till Tanak (Antiquities I-XII)
    - Nicolaus av Damaskus judiska historia
    - sin farbror Philos judiska historia om åren 6 till 40
    - sina egna minnen från tiden som romersk ståthållare i Judaea och general i det judiska kriget.
- Tiberius Alexanders författarskap avslutades genom hans död omkring år 80. Titus var kejsare och vulkanen Vesuvius hade haft ett stort utbrott året före.

TIBERIUS ALEXANDERS BIBLIOTEK HAMNAR HOS DEN ROMERSKE KEJSAREN

- Vid Tiberius Alexanders död hamnade hans historia om det judiska kriget (War 1 till 7), Antiquities I-XX samt hans farbror Philos filosofiska böcker i den romerske kejsarens arkiv.

JAHAD (CHRESTIANI) VAR DE ENDA KRISTNA UNDER DET FÖRSTA ÅRHUNDRADET

- Tiberius Alexander nämnde inte i sin historia några kristna av den romerska typen i Judea under det första århundradet och han var ändå ett samtida vittne med stor insyn. Den enda sortens kristna som Tiberius Alexander beskrev var de judiska upprorsmän som kallades jahad, Sadoks söner, sicarier, chrestiani etc. De var judiska fundamentalister som använde den judiska religionen i politiska syften för att bli av med det romerska styret.

DEN ROMERSKE KEJSAREN GÖR OM TIBERIUS ALEXANDER TILL JOSEPHUS FÖR ATT LUGNA DE UPPRORISKA JUDARNA

- Det andra judiska kriget rasade mellan åren 115-117. Kriget pågick i olika provinser som Egypten, Cyrenaica och Cypern och det var också oro bland judarna i Mesopotamien. Detta krig orsakade romarna oerhörda förluster i människoliv och materiella värden.
- Den romerske kejsaren Hadrianus (r. 117-138) hade efter det förödande andra judiska kriget alla skäl i världen att försöka lugna de upproriska judarna och minska risken för ytterligare våldsutbrott från deras sida.
- Därför gjorde man i det kejserliga kansliet om Tiberius Alexander till Josephus, en general på den judiska sidan i kriget som skulle ha gått över till romarna och därefter skrivit den judiska historien. Sannolikt skedde det alldeles i början av kejsar Hadrianus regeringstid. Suetonius, som var verksam i Hadrianus kansli omkring år 120, berättade att ”Josephus” historia fanns där vid den tidpunkten.
- Anledningen till att romarna bytte identitet på Tiberius Alexander till Josephus var att man ville använda ”Josephus” texter i propagandan till judarna, eftersom man hoppades att de hellre skulle lyssna till honom än till den romerska makten som stod mycket lågt i kurs efter de judiska krigen och förstörelsen av templet i Jerusalem.
- Nu förde man från kejsarens kansli i Rom fram Tiberius Alexanders berättelse om det judiska kriget i Josephus namn. Denna historia beskrev hur de judiska upprorsmännen drev fram kriget med Rom och tvingade fram förstörelsen av templet i Jerusalem. Josephus fick också föra fram budskapet att den romerske kejsaren Vespasianus hade varit den Messias som judarna stred för att bereda vägen för. Målet var att de judiska upproren, som motiverades av profetiorna om Messias, skulle upphöra och att vreden mot Rom skulle lägga sig.
- Trajanus skapade det största biblioteket i Rom år 114 och grunden för detta bibliotek var ett personligt bibliotek som hade samlats ihop av en man vid namn Epaphroditus från Chaeroneia. Hadrianus påstod att Josephus historia hade upptäckts i Epaphroditus från Chaeroneias bibliotek och därför lade man till dedikationer till Epaphroditus i vissa av de texter som tillskrevs Josephus.
- Judarna avvisade dock kejsarens påhittade historia om att den judiske generalen och frihetskämpen Josephus skulle ha gått över till romarna och lagt hela skulden för kriget och templets förstörelse på dem själva. Inte heller accepterade de att kejsar Vespasianus skulle ha varit den Messias som till exempel profeten Jesaja hade talat om.

Den romerske kejsaren Hadrianus var den ende som mellan åren 114 (övertagandet av Epaphroditus bibliotek) och 120 (när Josephus historia bevisligen fanns i Rom) hade motiv att skapa Josephus och sprida hans budskap för att pacificera de judiska messianska upprorsmännen. Hadrianus var också den ende som hade medel att skapa Josephus eftersom han hade tillgång till Tiberius Alexanders bibliotek och kunde befalla de lärde i sitt eget kansli att göra om honom till Josephus. Hadrianus var slutligen den enda som hade tillfälle att sprida Josephus budskap i imperiet mellan åren 117 och 120, eftersom han hade all makt att bestämma vilken propaganda som fick spridas i romarriket.

DE JUDISKA UPPRORSMÄNNEN I JAHAD VAR DE URSPRUNGLIGA KRISTNA (CHRESTIANI)

I och med att vi vet vilka som skrev de olika delarna av den judiska historien i Antiquities och War kan vi också värdera de insikter och kunskaper som förmedlas där på ett bättre sätt. En intressant fråga i det sammanhanget är då den tidiga kristendomens historia. Nicolaus av Damaskus levde vid Herodes hov och skrev av allt att döma slutet av sin historia i Rom efter Archelaus avsättning år 6. Nicolaus verkar i mina ögon vara ett sanningsenligt vittne, han utelämnar inga obehagliga detaljer om Herodes och berättar till exempel om hur Herodes lät strypa sina egna söner (Antiquities XVI). Nicolaus borde förstås ha rapporterat om de vise männen från öster som påstod att det hade fötts en ny kung och om Herodes barnamord i Betlehem, om dessa händelser någonsin hade inträffat. Men inget av detta nämns i de delar av Antiquities som Nicolaus var upphovsman till.

Däremot berättar Nicolaus av Damaskus om Ezekias son Judas som gjorde uppror och ville upphöja sig till kunglig status. Att Judas påstås ha siktat mot att bli kung kan förstås bero på att han verkligen ville ta Herodes plats, men det är troligare att Nicolaus beskrivning är en återspegling av att Judas använde sig av samma messianska argument som vi vet att hans efterföljare bland jahad/sicarier använde senare under det första århundradet.

> *There was also Judas, the son of that Ezekias who had been head of the robbers; which Ezekias was a very strong man, and had with great dificulty been caught by Herod. This Judas, having gotten together a multitude of men of a profligate character about Sepphoris in Galilee, made an assault upon the palace [there,] and seized upon all the weapons that were laid up in it, and with them armed every one of those that were with him, and carried away what money was left there; and he became terrible to all men, by tearing and rending those that came near him; and all this in order to raise himself, and out of an ambitious desire of the royal dignity; and he hoped to obtain that as the reward not of his virtuous skill in war, but of his extravagance in doing injuries. (Antiquities XVII 10:5).*

Judas uppror skedde tydligen ungefär samtidigt som Archelaus förvisades till Wien, vilket hände år 6 vt. Samma historia berättade troligen också Philo, han kallar visserligen Judas för ”en gaulonit från Gamala” och förlägger hans uppror till tiden för Quirinius skattskrivning (Antiquities XVIII 1:1). Men eftersom också den skedde år 6 vt har vi här två oberoende vittnesmål om Judas uppror. Tiberius Alexander resonerar också vidare och menar att alla följande uppror och allt elände som drabbade judarna under tiden fram till templets förstörelse berodde på Judas och hans vän Sadoks nya filosofi som de klädde i en religiös mantel, men som enligt honom bara var ett medel för dem att skaffa sig makt och välstånd.

> *Yet was there one Judas, a Gaulonite, of a city whose name was Gamala, who, taking with him Sadduc, a Pharisee, became zealous to draw them to a revolt, who both said that this taxation was no better than an introduction to slavery, and exhorted the nation to assert their liberty; as if they could procure them happiness and security for what they possessed, and an assured enjoyment of a still greater good, which was that of the honor and glory they would thereby acquire for magnanimity. They also said that God would not otherwise be assisting to them, than upon their joining with one another in such councils as might be successful, and for their own advantage; and this especially, if they would set about great exploits, and not grow weary in executing the same; so men received what they said with pleasure, and this bold attempt proceeded to a great height. All sorts of misfortunes also sprang from these men, and the nation was infected with this doctrine to an incredible degree; one violent war came upon us after another, and we lost our friends which used to alleviate our pains; there were also very great robberies and murder of our principal men. This was done in pretense indeed for the public welfare, but in reality for the hopes of gain to themselves; whence arose seditions, and from them murders of men, which sometimes fell on those of their own people, (by the madness of these men towards one another, while their desire was that none of the adverse party might be left,) and sometimes on their enemies; a famine also coming upon us, reduced us to the last degree of despair, as did also the taking and demolishing of cities; nay, the sedition at last increased so high, that the very temple of God was burnt down by their enemies' fire. Such were the consequences of this, that the customs of our fathers were altered, and such a change was made, as added a mighty weight toward bringing all to destruction, which these men occasioned by their thus conspiring together; for Judas and Sadduc, who excited a fourth philosophic sect among us, and had a great many followers therein, filled our civil government with tumults at present, and laid the foundations of our future miseries, by this system of philosophy, which we*

were before unacquainted withal, concerning which I will discourse a little, and this the rather because the infection which spread thence among the younger sort, who were zealous for it, brought the public to destruction. (Antiquities XVIII 1:1)

Judas av Gamalas rörelse som beskrivs i Antiquities XVIII 1:1-6 var samma rörelse som deponerade sina texter i Qumran sextio år senare. Beskrivning i Antiquities har visserligen utsatts för kristen påverkan genom att man sprängt in en text om fariséer, sadducéer och essener i avsnitten 2 till 5, men avsnitten 1 och 6 verkar däremot innehålla den ursprungliga beskrivningen av jahad. Där sägs att de slöt sig samman i församlingar på Guds uppmaning och att de ansåg att de skulle ha framgångar i sina (krigiska) företag på detta sätt. De ansåg också att Gud var deras enda härskare och Herre och de valde hellre att dö än att kalla någon människa för Herre. Det var denna rörelse som sedan gjorde hela nationen galen av upprorsanda och som startade kriget mot romarna under Florus tid som prokurator. Detta stämmer mycket väl med beskrivningen av församlingen i texterna från Qumran.

Även i War 2 8:2-10 har kristna varit inne och gjort tillägg om essenerna och här har man blandat ihop en beskrivning av jahad/Judas av Gamalas sekt med en beskrivning av essenerna på ett sätt som gjorde att det skulle vara svårt att veta vad som är vad om vi inte hade haft tillgång till texterna från Qumran. Genom dem vet vi nu att jahad till exempel svor en ed vid sitt inträde i församlingen och att beskrivningen av den sekt som aldrig svär några eder i War 2 8:6 måste gälla essenerna. Beskrivningen i War 2 8:2 av sekten som inte gifter sig och skaffar barn utan föraktar kvinnor för deras trolöshet är också en kristen uppfinning, jahad hade inga sådana regler om celibat utan löd antagligen tvärtom profetiorna i Mose böcker om att de skulle föröka sig så att de skulle bli talrika som himlens stjärnor.

Men en bit in i War 2 8:7 verkar Tiberius Alexanders egen beskrivning av jahad ha bevarats. Där stämmer texten till punkt och pricka med vad som finns i Församlingsregeln och andra av jahads texter, till exempel beträffande prövotiden innan intagningen i församlingen, den ed man måste svära för att få ta del av den gemensamma måltiden samt att man måste lyda de överordnade i församlingen. Man svor också, enligt både jahads skrifter och beskrivningen i War 2, att bevara läran hemlig för utomstående och bara förmedla den på samma sätt som man hade tagit emot den, man dömdes till döden om man vanhelgade Mose namn, man var indelade i fyra klasser, man var enligt Församlingsregeln förbjuden att spotta i församlingen och så vidare. Denna nära överensstämmelse mellan texterna från Qumran och Tiberius Alexanders beskrivning borgar förstås för hans trovärdighet och visar att han fick en nära inblick i jahads filosofi under sin tid som guvernör i Galileen.

Varken Philo eller Tiberius Alexander rapporterar däremot om att det skulle ha uppstått någon ny religiös rörelse i Judaea under Pontius Pilatus tid. Philo, som var intresserad av religion och filosofi och som skrev om Pontius Pilatus och judarnas samtida historia, borde definitivt ha rapporterat om den nye Messias om han hade känt till honom. Tiberius Alexander var själv ståthållare i Judaea mellan åren 46 och 48, han skulle naturligtvis ha beskrivit Jakobs kyrka i Jerusalem och Paulus omfattande missioneringsarbete om dessa företeelser hade existerat. Men den enda genuint nya religiösa rörelse under det första århundradet i det här området var Judas från Gamalas innovation som kallas sicarier i Tiberius Alexanders historia. Det är också denna filosofi som vi möter i de s.k. sektdokumenten bland Dödahavsrullarna från Qumran, och där kallar de sig själva bland annat för de fattiga (evjoniter) eller jahad (församlingen).

Men varifrån kom då benämningen ”kristna”? Det var förstås en romersk benämning på de judiska messianska upprorsmän som jag menar var de enda kristna som fanns i Palestina under det första århundradet. Den romerske historikern Tacitus (ca 55-115) berättar att man skyllde de bränder som ödelade delar av Rom under kejsar Neros tid på de kristna (chrestiani).

Utpekades som skyldiga en grupp av personer, avskydda för sina lasters skull, vilka folket kallade kristna (chrestiani). Kristus, upphovsmannen till namnet, hade lidit dödsstraffet under Tiberius

> *regering genom dom av prokuratorn Pontius Pilatus. Den lömska vidskepelsen hölls under kontroll för en tid, bara för att bryta ut en gång till, inte bara i Judéen, hemorten för denna sjuka, utan också i själva huvudstaden, där allt avskyvärt och skamlöst i världen samlas och blir till mode. (Tacitus, Annales 15:44.2-8)*

Ett annat citat som påstås vara av Tacitus finns bevarat av den kristne historikern Sulpicius Severus i hans *Chronica* 2.30.6-7 (ca 400 vt.). Det är omtvistat huruvida detta fragment verkligen är från Tacitus eller om det har varit utsatt för senare kristna interpolationer, men en grupp vetenskapsmän tror att det kommer från Tacitus numera förlorade femte del av verket *Historiae.* Avsnittet handlar om hur den romerske generalen Titus sammankallar ett rådslag angående frågan om man skall förstöra templet i Jerusalem eller inte. Templet var ett imponerande byggnadsverk som hade skapats av Herodes. Några av de romerska befälhavarna var bekymrade över att templets förstörelse kanske skulle komma att ses som en osedvanligt grym handling, medan dess bevarande tvärtom kunde ses som ett vittnesmål om romarnas måttlighet. Andra, däribland Titus själv, ansåg dock att förstörelsen av templet var av högsta prioritet för att man skulle kunna utrota judarnas och de kristnas religion. För även om dessa religioner var i konflikt med varandra hade de dock samma ursprung. De kristna härstammade från judarna, om man tog bort roten blev det lätt att bryta av skottet eller grenen.

> *(2.30.6) It is reported that Titus first deliberated, by summoning a council of war, as to whether to destroy a Temple of such workmanship. For it seemed proper to some that a consecrated Temple, distinguished above all that is human, should not be destroyed, as it would serve as a witness to Roman moderation; whereas its destruction would represent a perpetual brand of cruelty.*
>
> *(2.30.7) But others, on the contrary, disagreed -- including Titus himself. They argued that the destruction of the Temple was a number one priority in order to destroy completely the religion of the Jews and the* Christiani: *For although these religions [i.e.,* superstitiones*] are conflicting, they nevertheless developed from the same origins. The* Christiani *arose from the Jews: With the root removed, the branch [*stirps*] is easily killed.*[1]

I Josephus War 6 4:3-7 beskrivs Titus erövring av Jerusalem, och där berättas det också hur det kom sig att templet brändes ner. Men Tiberius Alexander lägger inte skulden på Titus på samma sätt som Tacitus, han berättar tvärtom att Titus försökte hindra det som hände. Under striderna i staden bröt en eldsvåda ut och Titus kallade samman sina generaler för att hålla ett rådslag om huruvida man skulle låta bränna ner templet eller om man skulle släcka elden. Några ansåg att man skulle agera efter krigets lagar och riva hela templet. Någon annan ansåg att om judarna lämnade området utan strid skulle man kunna spara templet, men om de fortsatte att strida skulle det räknas som ett citadell och brännas ner. Men Titus själv sade att ”även om judarna skulle gå upp till det heliga huset och slåss mot romarna där borde man inte ta hämnd på det som var livlöst utan i stället ta hämnd på männen själva”. Han ville på inga villkor bränna ner ett så storartat verk som templet i Jerusalem, eftersom en sådan handling skulle kasta en skugga över romarna själva. Det skulle däremot vara ett vittne om deras goda regering om det fick vara kvar. Men när Titus försökte få sina soldater att släcka en eldsvåda i templet var det ingen som hörde honom för allt stridslarm, och soldaterna var dessutom hämndlystna gentemot judarna. Därför brann templet ner, helt mot Titus vilja. Den här versionen återspeglar naturligtvis Titus och Tiberius Alexanders eget behov av att slippa ta på sig ansvaret för förstörelsen av templet i Jerusalem.

Tydligen har man diskuterat om ordet “christiani” verkligen kunde ha använts av Tacitus i citatet ovan. För mig verkar det inte otroligt, just på grund av hänvisningen till de kristna som ”grenen”. Orden nazar (telning, gren, ättling) och nazarener användes ju på ett flertal platser i Jesajarullen, och det sägs i Nya Testamentet att Jesus var en nasaré. Ordet nazaré betyder ”kristen” på hebreiska enligt Fred Miller. Den Messias som man väntade på skulle vara en nazaré eller nazar, alltså ett skott av Jesse stam. De kristna/nazarener som var till så

[1] www.infidels.org/library/modern/eric_laupot/nazoreans.html

stort besvär för romarna att man valde att ta till ett så drastiskt beslut som att förstöra det imponerande templet i Jerusalem för att bli av med dem, var inga andra än de upproriska seloterna och sicarierna. Att Titus i Tacitus citat beskriver ”christiani” som varande i konflikt med den judiska religionen är inte så konstigt. I början av upproret vände sig ju översteprästen Ananias egen son Eleazar mot det etablerade prästerskapet och sicarierna mördade en överstepräst på öppen gata. Det judiska samhället verkar ha präglats av en djup spricka mellan konservativa, etablerade och välbärgade grupper som ville hålla sig väl med romarna och andra grupper av upproriska och selotiska ”innovatörer” och mindre bemedlade som ville driva ut de främmande härskarna genom ett krig som underblåstes med messianska religiösa argument.

Suetonius kan också hjälpa oss med en gåta som jag grubblat på, nämligen om det överhuvudtaget fanns några kristna av det slag som den kristna kyrkan berättat om vid den här tiden. Det skall ju enligt det brev som Paulus skall ha skrivit till de kristna i Filippi från Rom på 60-talet till och med ha funnits en grupp kristna vid kejsarens hov (Fil 4:22). De kristna nämns alltså också av den romerske historikern Tacitus i samband med kriget i Judéen på 60-talet, men den grupp som han beskriver är de judiska upprorsmän som ansåg att kriget med romarna skulle bereda vägen för den utlovade Messias. I Suetonius kejsarbiografier nämns också judiska upprorsmän och orosstiftare på ett par ställen. Suetonius berättar följande om kejsaren Tiberius (r 14-37 vt).

> *Utländska bruk, till exempel egyptiska och judiska kulter, stävjade han och tvingade dem som ägnade sig åt sådan vidskepelse att bränna sina kultdräkter tillsammans med all utrustning för de religiösa riterna. Judiska unga män sände han, under förevändning att de skulle göra krigstjänst, till olika provinser med hårdare klimat. Resten av detta folk, eller sådana som hade liknande tro, fördrev han från Rom och hotade att straffa dem med livslångt slavarbete om de ej lydde. Han förvisade även en del astrologer, men lät dem stanna om de bad om nåd och lovade att upphöra med sin konst.*[1]

Det var alltså under Tiberius regeringstid som Jesus skulle ha avrättats. Men i Suetonius historia ser vi inga spår av den kristna kyrkans slag av kristna, de judiska kulter som beskrivs är i stället av allt att döma samma slags kult som vi ser spåren av i jahads texter från Dödahavsrullarna. Nästa gång judiska upprorsmän nämns är i samband med kejsaren Claudius som regerade mellan åren 41 och 54 e.Kr.

> *Judarna, som ständigt och jämt gjorde uppror på anstiftan av Chrestus, fördrev han från Rom.* [2]

Här nämns alltså för första gången Chrestus som i allmänhet ses som en benämning på den smorde Messias och därmed på Jesus från Nasaret. I samband med Nero (r 54-68) kallas så dessa judiska upprorsmän som återkom under kejsare efter kejsare för första gången för kristna (christiani eller chrestiani).

> *De kristna, ett slags människor som ägnade sig åt en ny och ond vidskepelse, bekämpade man med dödsstraff.* [3]

De judiska upprorsmännen som hade fördrivits eller sänts i soldattjänst i länder med kallt klimat under Tiberius tid och som fördrivits från Rom av Claudius, började alltså bekämpas med dödsstraff under Neros tid. Motsättningarna hade tydligen hårdnat och under den här tiden bröt ju också det fullskaliga kriget i Judaea ut. Efter det judiska kriget drabbades judarna av hårda skattepålagor och Suetonius berättar om hur han själv i sin ungdom hade bevittnat hur judarna förföljdes under kejsar Domitianus regeringstid (r 81-96). Kejsarens ekonomi hade blivit hårt ansträngd och han försökte på alla sätt få in pengar till sin kassa.

> *Bortsett från andra pålagor var man särskilt hård när det gällde den skatt som pålades judarna. Ty de som utan att offentligt erkänna sig vara judar ändå levde som sådana eller hemlighöll sitt ursprung och på så sätt underlät att betala den skatt som lagts på detta folk, alla dessa anmäldes och tvingades betala skatten. Jag minns att jag i min ungdom var närvarande när en nittioårig*

[1] Suetonius, Kejsarbiografier s 161.
[2] Suetonius, Kejsarbiografier s 249.
[3] Suetonius, Kejsarbiografier s 273.

man inför en fullsatt domstol blev undersökt av en prokurator, därför att man ville se om han var omskuren eller ej.[1]

CHRESTUS VAR DEN RÄTTFÄRDIGE SADOK, CHRESTIANI VAR DE RÄTTFÄRDIGA

Tacitus kallar alltså de kristna för chrestiani och Suetonius kallade Kristus för Chrestus. Det kan kanske tyckas vara en petitess, e och i är ju ofta utbytbara, speciellt i talat språk. Ordet Kristus påstås ju vara Christos, en grekisk översättning av det hebreiska uttrycket för ”den smorde” eller Messias, vilket förstås verkar logiskt. Men den Chrestus på vilkens anstiftan judarna ständigt gjorde uppror enligt Suetonius, och de chrestiani som Nero enligt Tacitus avrättade för att ha anlagt den stora branden i Rom, kan i stället härledas till det grekiska ordet ”chrestos” som betyder god. Chrestos/Chrestus skulle alltså ha varit den gode eller rättfärdige läraren/ledaren/mästaren och chrestiani var de goda eller rättfärdiga som följde honom.

Detta rimmar mycket bättre med det så kallade sektmaterialet från Qumran. Där kallar man sig själva upprepade gånger ”de rättfärdiga” (saddikim). Medlemmarna i jahad kallas också ”rättfärdighetens söner” och ”Sadoks söner”. Sadoks söner är de som håller förbundet i Församlingsregeln. Begreppet rättfärdighet återkommer i en rad varianter i Qumran, till exempel i uttryck som ”rättfärdighetens grunder”, ”rättfärdighetens lärare”, och ”rättfärdighetens Messias”.[2] En logisk förklaring till att den grupp som nämns av Tacitus och Suetonius och som kallas ”chrestiani” eller ”de goda” på grekiska, är förstås att de kallar sig själva ”de rättfärdiga” eller ”de goda” på sitt eget språk. Det här är ytterligare ett tecken på att de kristna som förvisades under Claudius och avrättades under Nero var medlemmar i den judiska rörelse som hade grundats av Judas från Gamala och hans vän Sadok i samband med Quirinius skattskrivning. Dessa chrestiani arbetade för att bereda vägen för den judiske kung, Messias, som enligt profetiorna skulle återupprätta ett självständigt judiskt rike som skulle lyda Mose lag in i minsta detalj.

Den Chrestus, på vilkens anstiftan judarna enligt Suetonius ständigt och jämt gjorde uppror, var alltså den gode eller den rättfärdige. Den rättfärdige kallas Sadok i texterna från Qumran, och medlemmarna i jahad kallar sig själva Sadoks söner i Församlingsregeln. Att judarna gjorde uppror på anstiftan av Chrestus skulle på deras eget språk ha beskrivits som att de kämpade för att bereda vägen för Messias under ledning av rättfärdighetens lärare eller Sadok. Denne Sadok verkar ha varit en andlig kraft och inte en jordisk person, han var kanske ursprungligen den mytiske översteprästen Sadok som Salomo skulle ha utsett till sitt nya tempel eller själve Melkisedek (Melki sædæk). Medlemmarna i jahad kallade sig själva saddikim eller Sadoks söner. Sadok var alltså den rättfärdige, Chrestus med en grekisk term.

---

[1] Suetonius, Kejsarbiografier s 392.

[2] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna.

DIATESSARON VAR DET URSPRUNGLIGA EVANGELIET

När jag började arbeta med Bibeln upptäckte jag snart att det fanns många texter i NT som var dubblerade mellan två eller tre av evangelierna. Dessa dubblerade texter var inte bara beskrivningar av samma händelser, de var ordagranna kopior av varandra. Texten kunde vara mer eller mindre omfattande i ett visst evangelium och i ibland skiljde något ord, men det var ändå uppenbart att samma text hade använts i de olika evangelierna.

	Matteus	Markus	Lukas
Johannes döparen	Matt 3:4-6	Mark 1:5-6	Luk 3:2-3
Huggormsyngel	Matt 3:7-10		Luk 3:7-9
Dopet, sandalremmarna och kastskoveln	Matt 3:11-12	Mark 1:7-8	Luk 3:16-17
Jesu dop	Matt 3:16-12	Mark 1:10-11	Luk 3:21-22
Jesus frestas	Matt 4:1-11		Luk 4:1-13
De första lärjungarna	Matt 4:18-20	Mark 1:16-18	Luk 5:8-11
Kroppens lampa är ögat	Matt 6:24		Luk 16:13
De besatta och svinhjorden	Matt 8:28-33	Mark 5:1-16	Luk 8:26-36
En lam man i Kafarnaum botas	Matt 9:1-8	Mark 2:1-12	Luk 5:17-26
Jesus prisar Fadern	Matt 11:25-27		Luk 10:21-22
Liknelsen om senapskornet och surdegen	Matt 13:31-32	Mark 4:30-32	Luk 13:18-19
Tredje förutsägelsen	Matt 20:17-18	Mark 10:32-34	Luk 18:31-33
Redan är yxan satt till roten på träden. Varje träd som inte bär god frukt skall huggas bort och kastas i elden.”	Matt 3:10, 7:19		Luk 3:9
Saligprisningar (med något olika ordalydelse)	Matt 5:3-12		Luk 6:20-23
Gör er inga bekymmer	Matt 6:25		Luk 12:22
Fader vår (med något olika ordalydelse)	Matt 6:9-13		Luk 11:2-4
Döm inte, så blir ni inte dömda.	Matt 7:1		Luk 6:37
Varför ser du flisan i din broders öga när du inte märker bjälken i ditt eget?	Matt 7:3		Luk 6:41
Be, så skall ni få. Sök, så skall ni finna. Bulta, så skall dörren öppnas.	Matt 7:7		Luk 11:9
Finns det någon far ibland er som ger sin son en orm när han ber om en fisk	Matt 7:10		Luk 11:11
Varje träd känns igen på sin frukt	Matt 7:16-17		Luk 6:43-33
Bröllopsgästerna fastar inte	Matt 9:14	Mark 2:18	Luk 5:33
Synagogföreståndarens dotter. Kvinnan med blödningar	Matt 9:18	Mark 5:21	Luk 8:40
Två blinda botas	Matt 9:27, 20:29		
En stum demon drivs ut	Matt 9:32		Luk 11:14
Det finns ingenting gömt som inte skall komma i dagen och ingenting dolt som inte skall bli känt.	Matt 10:26-27		Luk 12:2-3
Var inte rädda för dem som kan döda kroppen	Matt 10:28-31		Luk 12:4-7
Bekännelse och förnekelse	Matt 10:32		Luk 12:8
”Gå och berätta för Johannes vad ni har sett och hört: blinda ser, lama går, spetälska blir rena, döva hör, döda står upp och fattiga får ett glädjebud.	Matt 11:4		Luk 7:22
Verop över galileiska städer	Matt 11:20		Luk 10:13
Lärjungarna plockar ax på sabbaten	Matt 12:1	Mark 2:23	Luk 6:1
Mannen med en förtvinad hand	Matt 12:9	Mark 3:1	Luk 6:6
Demoner drivs ut med Guds ande	Matt 12:22	Mark 3:20	Luk 11:14
Jona-tecknet	Matt 12:38		Luk 11:29

	Matteus	Markus	Lukas
Den orena andens återkomst	Matt 12:43		Luk 11:24
Jesu familj	Matt 12:46	Mark 3:31	Luk 8:19
Liknelsen om lampan	Matt 5:15	Mark 4:21	Luk 8:16 & 11:33
Kroppens lampa är ögat	Matt 6:22		Luk 11:34
Liknelsen om sådden	Matt 13:2	Mark 4:3	Luk 8:5
Tolkning av liknelsen om sådden	Matt 13:18	Mark 4:13	Luk 8:11
Liknelsen om det förlorade fåret	Matt 18:12		Luk 15:1
Fikonträdet som inte bar frukt	Matt 21:19	Mark 11:12	
Liknelsen om fikonträdets knoppning	Matt 24:32	Mark 13:28	Luk 21:29
Liknelsen om arrendatorerna i vingården	Matt 21:33	Mark 12:1	Luk 20:9
Falska frälsare och falska profeter	Matt 24:24	Mark 13:2	
Mat åt fyra tusen från sju bröd och några fiskar	Matt 15:32	Mark 8:1	

Utifrån insikten att det fanns många texter som var dubblerade i de tre första evangelierna insåg jag att evangelierna enligt Markus, Matteus och Lukas måste ha skapats från ett gemensamt ursprungsevangelium. Johannes evangelium innehåller däremot inte samma slags dubblerade texter som de andra, men det måste ändå ha samma ursprung. Johannes berättelse beskriver samma historiska händelser som de andra evangelierna och tonen i beskrivningen är precis likadan. Så småningom upptäckte jag också att denna gemensamma ursprungliga version av det kristna evangeliet finns i det som numera kallas Diatessaron[1]. Diatessaron är en text som påstås vara sammansatt av utdrag från de kanoniska evangelierna. Texten bildar en kontinuerlig berättelse från Jesu födelse till återuppståndelsen och uppstigningen till himlen. Författaren till Diatessaron påstås vara en man vid namn Tatianus som omkring år 170 skall ha skapat en harmonisering av de fyra evangelierna. Diatessaron finns inte bevarat i original, utan texten har rekonstruerats utifrån en handskrift från Vatikanen och en arabisk version.

Diatessaron var tydligen mycket spritt bland de tidiga kristna av den romerska typen. Theodore (ca 393-457), som var biskop i Cyrus i Syrien, skrev att han fann mer än 200 kopior av Tatianus Diatessaron i kyrkorna inom sitt område. Han samlade in alla dessa texter, förstörde dem och ersatte dem med de fyra kanoniska evangelisterna. Diatessaron, eller en text som liknade denna, lär ha använts av nazarenerna. Kyrkohistorikern Eusebius skrev att Tatianus hade komponerat ett slags ”koppling eller sammanställning, jag vet inte hur”, av evangelierna.

När jag började undersöka Diatessaron såg jag genast att den verkligen innehåller material från alla fyra evangelierna, och att den löpande texten bildas av många mindre och större fragment från de olika evangelierna. Resultatet är en mer flytande berättelse och en mer logisk händelsekedja än i Bibeln. Med tanke på att jag redan visste att de tre första evangelierna till stora delar är sammansatta av kopior av samma textavsnitt hade jag ju förstått att det någon gång måste ha funnits ett original där varje berättelse bara förekom i ett exemplar, nu verkade jag faktiskt ha detta original framför mig.

Men det är inte möjligt att veta med säkerhet hur texten har sett ut från början. Den har tydligen varit utsatt för ingrepp av senare tiders kristna, ett av de bevarade fragmenten kommer till och med från Vatikanen. Avslutningen i både denna kopia och den arabiska texten visar att man gjort en anpassning för att visa att texten har skapats av Tatianus, helt i enlighet den etablerade kristna historieskrivningen.

[1] www.earlychristianwritings.com/text/diatessaron.html

I. IN BORGIAN MS

Here endeth the Gospel which Tatianus compiled and named Diatessaron, i.e., The Fourfold, a compilation from the four Gospels of the holy Apostles, the excellent Evangelists (peace be upon them). It was translated by the excellent and learned priest, Abu'l Faraj 'Abdulla ibn-at-Tayyib (may God grant him favour), from Syriac into Arabic, from an exemplar written by 'Isa ibn-'Ali al-Motatabbib, pupil of Honain ibn-Ishak (God have mercy on them both). Amen.

2. IN VATICAN MS.

Here endeth, by the help of God, the holy Gospel that Titianus compiled from the four Gospels, which is known as Diatessaron. And praise be to God, as he is entitled to it and lord of it! And to him be the glory for ever.

Här sägs alltså att Tatianus sammanställde Diatessaron från de fyra evangelierna, men det framgår också klart att det inte är Tatianus själv som har skrivit slutskriften. Under tidernas lopp har numreringen av verser i Diatessaron blivit korrumperad, man kan tänka sig att det har skett en utrensning av vissa delar av texten och att verser försvunnit på det sättet. Men det som är allra mest förvånande är ändå att det finns en så stor överensstämmelse mellan Diatessaron och Bibeln, de som gjorde översättningar och avskrifter måste ha varit både skickliga och ytterst noggranna.

Om man skapar en korsreferens mellan Diatessaron och Nya Testamentet ser man till att börja med att vissa avsnitt som är unika i evangelierna naturligtvis också bara förekommer en gång i Diatessaron. Berättelser som förekommer flera gånger i Nya Testamentet finns däremot bara i en enda version i Diatessaron, dessutom är händelseförlopp som är uppdelade på olika evangelier sammanförda till ett logiskt sammanhang i Diatessaron.

Ett exempel på en händelsekedja som är uppdelad och kopierad i de tre första evangelierna är beskrivningen av Johannes döparens verksamhet samt Jesu dop och efterföljande frestelse. I Bibeln finns Jesajas profetia om Johannes i Lukasevangeliet. I Johannesevangeliet finns en förklaring av Johannes vittnesmål, medan de faktiska händelserna är dubblerade i Matteus, Markus och Lukas böcker. Markus evangelium ger en slags sammanfattning av Johannes dop och Jesu frestelse. I Diatessaron är texten om hur Johannes vittnar om Jesus, vilken återfinns i Johannesevangeliet, insprängd mellan texter som i NT finns hos både Matteus, Markus och Lukas.

Diatessaron	**NT**
3:37-45	Luk 3:1-6. Johannes döparen banar vägen för Jesus enligt Jesajas profetia.
3:46-4:11	Joh 1:7-8, 15, 16-28. Johannes döparens vittnesbörd.
4:2-4:35	Matt 3:3-3:12, Luk 3:1-4:13, Mark 1:2-13. Johannes i kläder av kamelhår. Jesu dop.
4:35	Joh 1:30-34. Johannes vittnar om Jesus.
4:42-5:3	Matt 4:1-11, Mark 1:12-13, Luk 4:1-13. Frestelsen på berget.

De första lärjungarna kallas efter Jesu dop och frestelse. I Matteus, Markus och Lukas evangelier räknas alla tolv upp, men där saknas Natanael som är bland de första som kallas enligt Johannesevangeliet. Därefter kommer i Diatessaron berättelsen om hur Jesus läser profetian om sig själv i Jesajarullen. I NT kommer i direkt anslutning till detta en berättelse om hur han jagas iväg från sin hemstad av de ilskna åhörarna. I Diatessaron finns denna episod mycket senare i vers 17:51, där den ingår i berättelsen om att ingen blir profet i sin egen hemstad.

Diatessaron	**NT**
5:4-22	Joh 1:29, 1:35-51, 2:1-11. Johannes: se guds lamm! De första lärjungarna Simon Petrus, Andreas, Filip och Nathanael kallas. Bröllopet i Kana.
5:22-39	Luk 4:14-30. Jesus läser profetian i Jesajarullen. Han jagas iväg, vilket finns i 17:36-51 i Diatessaron.
5:42-5:44	Matt 4:17-22. De första lärjungarna Simon Petrus, Andreas, Jakob och Johannes kallas från sitt fiske.
5:44-6:4	Luk 5:1-11. Fiskarfänget. (And when the multitude…)

I avslutningen av Diatessaron beskrivs olika tillfällen när den uppståndne visar sig för lärjungarna. I Bibeln är dessa texter utspridda i alla fyra evangelierna.

Diatessaron	NT
53:32-59	Luk 24:13-25. Den uppståndne visar sig på vägen till Emmaus.
54:1-48	Joh 20:19-31. Den uppståndne visar sig. Tomas tvivlar. Slutord.
55:1-5	Matt 28:16-20. Jesus sänder ut sina lärjungar.
55:6-9	Mark 16:15-20. Den uppståndne visar sig för de 11. Ett utsändningstal.
55:12	Luk 24:49-53. Uppmaning att vänta i Jerusalem. Himmelsfärden.
55:16	Mark 16:20. Men de gick ut och predikade överallt.
55:17	Joh 21:25. Avslutning.

Det här kan kanske ge en aning om hur Diatessaron förhåller sig till de kanoniska evangelierna. I tabellen nedan finns en mer uttömmande jämförelse mellan Diatessaron och de fyra evangelierna. Att Tatianus skulle ha kunnat utgå från fyra texter i Nya Testamentet och komma fram till den mycket mer sammanhängande och logiska berättelsen i Diatessaron är som jag ser det helt omöjligt. Arbetet måste ha gjorts i den andra riktningen, från en enda och logiskt sammanhängande text i Diatessaron till de fragmentariska och i vissa fall dubblerade texterna i de fyra evangelierna.

Diatessaron	NT
1:1-5	Joh 1:1-5. Inledningen till Johannesevangeliet
1:6-1:81	Luk 1:5-2.40. Elisabeth och Maria.
2:1-8	Matt 1:18-25. Jesu födelse. Immanuel.
2:9-2:41	Luk 2:1-2:40. Augustus förordning om skattskrivningen. Jesu födelse i Betlehem. Hos Symeon och Anna i templet.
3:2-23	Matt 2:1-23. Magerna/stjärntydarna kommer från öst. Flykten till Egypten. Återvändandet.
3:24-36	Luk 2:40-50. Pojken växte till i styrka och vishet. Besöket i templet vid 12 års ålder.
3:37-45	Luk 3:1-6. Johannes döparen
3:46-4:11	Joh 1:7-8, 15, 16-28. Johannes döparen
4:2-4:35	Matt 3:3-3:12, Luk 3:1-4:13, Mark 1:2-13. Johannes i kläder av kamelhår. Jesu dop.
4:35	Joh 1:30-34. Johannes vittnar om Jesus.
4:42-5:3	Matt 4:1-11, Mark 1:12-13, Luk 4:1-13. Frestelsen på berget.
5:4-22.	Joh 1:29, 1:35-51, 2:1-11. Johannes: se guds lamm! De första lärjungarna Simon Petrus, Andreas, Filip och Nathanael kallas. Bröllopet i Kana.
5:22-39	Luk 4:14-30. Jesus läser profetian i Jesajarullen.
-	Matt 10:1-4. Mark 3:13-19. Luk 6:12-16. De 12 första lärjungarna. Ingen Natanael.
5:42-5:44	Matt 4:17-22. De första lärjungarna Simon Petrus, Andreas, Jakob och Johannes kallas från sitt fiske.
5:44-6:4	Luk 5:1-11. Fiskarfänget. (And when the multitude…)
6:5-20	Joh 3:22-4:3. Johannes döparens sista vittnesbörd.
6:23	Matt 14:3, Mark 16:5. Herodes fängslar Johannes för det han sagt om Herodias.
6:25-28	Joh 4:46-53. En ämbetsmans son botas.
6:36-39	Matt 4:13-4:16. Jesajas profetia: *Sebulons land och Naftalis land ner mot sjön, på andra sidan Jordan, hedningarnas Galileen*
6:40	Mark 1:21-1:28, Luk 4:31. En man med en oren ande botas i Kafernaums synagoga
6:46	Matt 9:9. Matteus kallas.
6:47	Matt 8:14-17, Mark 1:29-34, Luk 4:38-41. Simons svärmor botas. Man har fördelat sensmoralen på fler ställen.
7:1-8	Mark 1:35-1:39. Luk 4:42-43. På en enslig plats. Mark mer fullständig än Luk.
7:9	Mark 2:14 Levi, Alfaios son kallas.
7:11-24	Mark 2:1-12. Luk 5:17-26. Tag din säng och gå.

Diatessaron	NT
7:25	Mark 2:13-17, Luk 5:27-32. Tullindrivaren Levi kallas.
7:30	Matt 9:14, Mark 2:18. Luk 5:33. Bröllopsgästerna fastar inte.
7:30	Matt 9:17. Mark 2:22, Luk 5:37. Liknelsen om vinsäckarna.
7:37	Matt 12:1-8, Mark 2:23-28, Luk 6:1-5. Lärjungarna plockar ax på sabbaten.
7:47-8:1	Matt 12:9-14, Mark 3:1-6, Luk 6:6-11. Mannen med en förtvinad hand. Fariséerna planerar att röja Jesus ur vägen.
8:3-8.	Matt 12:15-21. Jesajas profetia om Guds utvalde tjänare.
8:9-*17*	Mark 3:7-2:12. Luk 6:17-19 (på slätten). Folkmassan på stranden.
8:18	Matt 10:1-4, Mark 3:13-19, Luk 6:12-16. De tolv utses.
8:26-35, 40-57, 9:39.	Matt 5.1-6:16. Bergspredikan. Ni är jordens salt. Sätt inte era ljus under skäppan. Jesus och lagen. Om fasta etc.
8:37-39	Luk 6:20-6:26. Saligprisningar och verop. OBS: Detta är en del av Bergspredikan i Diatessaron.
8:40 - 11:3.	Matt 6:19-8:1. Mark 4:21, Luk 11:33. Jordens salt. Jesus och lagen. Skatter i himlen. Kroppens lampa är ögat. Gud och mammon. Gör er inga bekymmer. Döm inte. Flisan och bjälken i ögat. Pärlor åt svin. Gå in genom den trånga porten. Falska profeter. Huset på berggrunden och huset på sanden.
11:4-8	Matt 8:5-13. En officers tjänare botas.
11:38-12:5	Matt 8:28-34, Mark 5:1-17, Luk 8:26-37. Den besatte och svinhjorden.
44:11-22	Joh 13:1-17. Jesus tvättar lärjungarnas fötter.
44:34-45:9	Matt 26:17, Joh 13:18-13:30. Påskmåltiden förbereds. Den sista måltiden.
45:10-14	Matt 26:26, Luk 22:19. Tag och ät, detta är min kropp.
45:14	Joh 7:34, 13:31-35. 15:11-17. Ett nytt bud. Dit jag går kan ni inte komma.
45:23(?)-46:9	Joh 14:2, 15:26 Avskedstalet. Hjälparen och Sanningens ande. Världens härskare = the Archon of the world.
46:12	Luk 22:35-38. Sälj din mantel och köp ett svärd. Han räknades till de laglösa.
46:17-47:18	Joh 15:1-16:33. Liknelsen om vinstocken. Älska varandra. Liknelsen om kvinnan som föder.
47:19-4	Joh 17:1-26. Förhärliga din son så att sonen kan förhärliga dig. Jesu förbön.
48:1-21	Matt 26:36, Mark 14:32, Luk 22:39. Jesus i Getsemane.
48:22-49:17	Matt 26:47-75, Mark 14:43-72, Luk 22:47-62, Joh 18:1-27. Jesus fängslas. Petrus förnekelse.
49:19-39.	Matt 26:59, Mark 14:55, Översteprästerna försöker få Jesus fälld på falska vittnesmål.
49:43-51:4.	Joh 18:28-19:15. Jesus inför Pilatus
49:43-50:3.	Matt 27:1, Mark 15:1, Luk 23:1. Jesus inför Pilatus
50:3-9.	Luk 23:6-12. Jesus inför Herodes.
50:14	Matt 27:19. Pilatus hustru och hennes dröm
50:20->	Matt 27:5, Mark 15:6, Luk 23:13, Joh 18:40. Barabbas friges.
50:24.	Mark 15:17, Joh 19:2-5. Den purpurröda manteln och kronan.
51:7-14.	Matt 27:3-8. Judas lämnar tillbaka pengarna och hänger sig. Man köper en bit mark som begravningsplats för främlingar för pengarna.
51:30	Joh 19:19. De satte enligt Diatessaron upp en tavla ovanför korset med texten “Nazarenen Jesus, judarnas kung”. I Bibeln står det ”Jesus från Nasaret, judarnas konung”.
53:32-59	Luk 24:13-25. Den uppståndne visar sig på vägen till Emmaus.
54:1-48	Joh 20:19-31. Den uppståndne visar sig. Tomas tvivlar. Slutord.
55:1-5	Matt 28:16-20. Jesus sänder ut sina lärjungar.
55:6-9	Mark 16:15-20. Den uppståndne visar sig för de 11. Ett utsändningstal.
55:12	Luk 24:49-53. Uppmaning att vänta i Jerusalem. Himmelsfärden.
55:16	Mark 16:20. Men de gick ut och predikade överallt.
55:17	Joh 21:25. Avslutning.

Den löpande och logiska berättelsen i Diatessaron har alltså delats upp på fyra olika evangelier. Vissa textavsnitt, som till exempel berättelsen om Johannes döparen, finns i identiska versioner i flera evangelier. Andra avsnitt, som till exempel berättelsen om den sista måltiden och de olika tillfällen när den uppståndne visade sig för lärjungarna, har styckats upp och fördelats på de olika evangelierna.

NATTVARDEN

Texten i den ursprungliga versionen av berättelsen om Jesus, som vi kan få en uppfattning om genom Diatessaron, har alltså delats upp i fyra olika evangelier. En tydlig illustration till förfarandet kan man få genom berättelsen om instiftandet av nattvarden som numera är uppdelad på alla de fyra kanoniska evangelierna. Hänvisningarna till verser i evangelierna i nedanstående utdrag från Diatessaron är även här mina egna

> *Judas the betrayer answered and said, Can it be I, my 9 Master? Jesus said unto him, Thou hast said. (**Matt 26:25**) And Judas took the bread straightway, and went forth without: and it was still night. 10 And Jesus said, Now is the Son of man being glorified, and God is being glorified in him; and if God is glorified in him, God also will glorify him in him, and straightway will glorify him. (**Joh 13:28-30**) 12 And while they were eating, Jesus took bread, and blessed, and divided; and he gave to his disciples, and said unto them, Take and eat; this is my body. And he took a cup, and gave thanks, and blessed, and gave them, and said, Take 14, and drink of it, all of you. And they drank of it, all of them. And he said unto them, This is my blood, the new covenant, that is shed for many for the forgiveness of sins. I say unto you, I shall not drink henceforth of this, the juice of the vine, until the day in which I drink with you new wine in the kingdom of God. (**Matt 26:26-29**) And thus do ye in remembrance of me. (**Luk 22:19**) And Jesus said unto Simon, Simon, behold, Satan asketh that he may sift you like wheat: but I entreat for thee, that thou lose not thy faith: and do thou, at some time, turn and strengthen thy brethren. (**Luk 22:31**) My children, another little while am I with you. And ye shall seek me: and as I said unto the Jews, Whither I go, ye cannot come; I say unto you now also. A new commandment I give you, that ye may love one another; and as I have loved you, so shall ye also love one another. By this shall every man know that ye are my disciples. if ye have love one to another. Simon Cephas said unto him, Our Lord, whither goest thou? Jesus answered and said unto him, Whither I go, thou canst not now follow me; but later thou shall come. (**Joh 13:33-35**) 23 Then said Jesus unto them, Ye all shall desert me this night: it is written, I will smite the shepherd, and the sheep of the flock shall be scattered. But after my rising, I shall go before you into Galilee. Simon Cephas answered and said unto him, My Lord, if every man desert thee, I shall at no time desert thee. (**Matt 26:31-33**) I am with thee ready for imprisonment and for death. And my life will I give up for thee. (**Joh 13:37**) Jesus said unto him, Wilt thou give up thy life for me? Verily, verily, I say unto thee, Thou shall to-day, during this night, before the cock crow twice, three times deny me, that thou knowest me not. (**Matt 26:33-34, Joh 13:38**) But Cephas said the more, Even if it lead to death with thee, I shall not deny thee, my Lord. And in like manner said all the disciples also. (**Matt 26:34-35**) Then Jesus said unto them, Let not your hearts be troubled: believe in God, and believe in me. The stations in my Father's house are many, else I should have told you. I go to prepare for you a place. (**Joh 14:1-2**) [Diatessaron 45:8-14. (Hänvisningarna till NT är mina egna.)]*

Det finns ingen logisk förklaring till att denna viktiga berättelse först skulle ha delats upp på det här sättet i fyra olika evangelier för att sedan sammanföras av någon som skapade Diatessaron. Det enda möjliga är den omvända ordningen, först fanns det en sammanhängande berättelse och sedan delades den upp för att ge material till fyra olika evangelier. Arbetssättet visar ingen som helst vördnad för texten i sig, den som gjorde arbetet såg till exempel inte texten om Jesu instiftande av nattvarden som helig på något sätt.

AVSLUTNINGEN

En annan variant av detta fenomen, där en enda text i Diatessaron har delats upp på flera ställen i NT, finns i slutet av berättelsen om Jesus. Berättelsen finns i 55:1-12 i Diatessaron. Delar av denna text finns som avslutning i Matteus, Markus, Lukas och Johannes evangelier. Visst kan man tänka sig att Diatessaron har satts samman från dessa källor, men när man ser texten i ett sammanhang verkar det mycket troligare att den har varit i ett stycke från början och sedan delats upp i de olika evangelierna. Hänvisningarna till verser i evangelierna i nedanstående utdrag från Diatessaron är mina egna

*55 1 But the eleven disciples went into Galilee, to the mountain s where Jesus had 2 appointed them. And when they saw him, they worshipped him: but there were of 3 them who doubted. And while they sat there he appeared to them again, and upbraided them for their lack of faith and the hardness of their hearts, those that saw him when he was risen, and believed not. 4 Then said Jesus unto them, I have been given all authority in heaven 5 and earth; and as my Father hath sent me, so I also send you. (**Matt 28:16-20**) Go now into 6 all the world, and preach my gospel in all the creation; and teach all the peoples, and 7 baptize them in the name of the Father and the Son and the Holy Spirit; and teach them to keep all whatsoever I commanded you: and lo, I am with you all the days, unto 8 the end of the world. For whosoever believeth and is baptized shall be saved; but 9 whosoever believeth not shall be rejected. And the signs which shall attend those that believe in me are these: that they shall cast out devils in my name; and they shall speak with new tongues; and they shall take up serpents, and if they drink deadly poison, it shall not injure them; and they shall lay their hands on the diseased, and they shall be healed. (**Mark 16:15-18**) But ye, abide in the city of Jerusalem, until ye be clothed with power from on high. 12 And our Lord Jesus, after speaking to them, took them out to Bethany: and he lifted up his hands, and blessed them. And while he blessed them, he was separated from them, and ascended into heaven, and sat down at the right hand of God. And they worshipped him, and returned to Jerusalem with great joy: and at all times they were in the temple, praising and blessing God. (**Luk 24:49-53**) Amen. 16 And from thence they went forth, and preached in every place; and our Lord helped them, and confirmed their sayings by the signs which they did. (**Mark 6:20**) 17 And here are also many other things which Jesus did, which if they were written every one of them, not even the world, according to my opinion, would contain the books which should be written. (**Joh 21:25**) [Diatessaron 55:1-17. (Hänvisningarna till NT är mina egna.)]*

Det här är alltså ett exempel på ett förfarande där en enda sammanhållen text har delats upp på flera olika ställen i evangelierna. En annan variant är att samma text återfinns i identiska kopior i två eller fler evangelier. Ett tredje fall som också förekommer på många ställen är att en viss text bara finns i ett evangelium, men att de stycken som kommer före och efter i Diatessaron finns i något av de andra evangelierna. När det gäller texter som är rena kopior finns det många exempel på detta i de tre första evangelierna. Ordagranna kopior är däremot sällsynta mellan Johannesevangeliet och de andra tre evangelierna.

Markus evangelium verkar vid första påseendet vara en kopia av Matteus och Lukas evangelier. Men det finns dock ett par texter som är unika för Markus, till exempel berättelsen om hur Jesus driver ut en oren ande ur en man i Mark 1:23-27 och utsändningstalet i Mark 16 där det utlovas att de som tror skall kunna driva ut demoner, tala nya tungomål, dricka dödligt gift och annat. Varje evangelium har fått en del eget material för att ge sken av att de är unika. Matteus har bland annat berättelsen om de österländska stjärntydarna och flykten till Egypten, Lukas innehåller beskrivningen av Marias och Elisabets upplevelser före födelsen av respektive son. Johannes evangelium innehåller en mängd eget material som inte återfinns i de andra evangelierna, till exempel beskrivningen av Logos i inledningen, berättelsen om bröllopet i Kana samt beskrivningen av Jesus som livets bröd och uppmaningen att äta hans kött och blod i kapitel sex.

Slutsatsen av allt detta är att Diatessaron är det ursprungliga evangeliet och att det delades upp i de fyra evangelierna i Bibeln vid ett senare tillfälle. Men vem var det i så fall som skapade Diatessaron?

GLÄDJEBUDET TILL JAHAD/CHRESTIANI - MESSIAS HAR REDAN KOMMIT OCH UPPFYLLT ALLA PROFETIOR!

Den romerske kejsaren Hadrianus ställdes alltså inför ett allt överskuggande problem i början av sin karriär som kejsare, nämligen de ständigt återkommande judiska upproren. Judarna hade ställt till problem för romarna ända sedan Quirinius skattskrivning i Syrien och Palestina på kejsar Augustus tid, under Pontius Pilatus tid som ståthållare i Judéen, under Claudius regeringstid samt under Nero genom det stora judiska kriget. Även under Vespasianus tid som kejsare bröt det ut judiska uppror och nu senast under Trajanus regering hade de upproriska judarna orsakat mängder av död och materiell förstörelse inom romarriket. Hadrianus eget försök att, genom Josephus judiska historia (Antiquities och War), föra fram den judiske generalen Josephus som vittne om att det var judarna själva som var skuld till kriget med romarna och förstörelsen av templet i Jerusalem hade också misslyckats. De messianska jahad/chrestiani trodde inte på historien om Josephus och därmed inte heller på att Vespasianus skulle ha varit den Messias som alla judiska profetior talade om.

Vad kunde man då göra åt de upproriska judarna? Militära medel räckte uppenbarligen inte till, det dök ständigt upp nya uppviglare som påstod sig vara den krigiske Messias som de gamla judiska profeterna hade förutspått. Ständigt skapade man nya hemliga grupper som arbetade för att bereda vägen för det sista förödande kriget när den gudomlige judiske frälsarkungen skulle träda fram och upprätta det utlovade gudsriket där allt skulle styras efter Mose lagar. Hadrianus, som själv gärna ville se sig som en filosof och som uppenbarligen var en ganska fridsam person, funderade förstås på det judiska problemet och kom tydligen fram till idén att man åter skulle försöka övertyga judarna om att deras Messias redan hade kommit. Om de accepterade det budskapet skulle de inte längre behöva starta nya krig och uppror för att bereda vägen för honom.

Hadrianus bestämde sig för att en gång för alla skapa ett hundraprocentigt bevis för att alla judiska profetior om Messias redan hade uppfyllts till punkt och pricka. Risken att det hela i stället skulle innebära att man bara lade nytt bränsle på den judiska messianska rörelsens bål var tydligen den romerske kejsaren villig att ta. Idén att gå ut med en falsk propaganda för att pacificera sina motståndare var naturligtvis inte ny. Den hade Hadrianus redan använt när han gjorde om Tiberius Alexander till den judiske generalen Josephus och därmed gjorde den krigiske generalen Josephus till en fredsapostel. Samma idé återkommer i det nya kristna evangeliet, Messias skulle konverteras från en militant judisk nationalist och frihetskämpe till att bli en mild kärleks- och fredsapostel.

Uppfattningen att den judiske guden egentligen var kärleks- och fredsguden Dionysos hade redan förts fram av Plutarchos, en grekisk filosof och överstepräst vid Apollotemplet i Delfi. Plutarchos (ca 46-120 vt) menade att många av de attribut som hänfördes till den judiska religionen härstammade från den grekiska kulten av Dionysos, och att den Sebaot som åkallas i den judiska religionen egentligen var Sabazios som var en variant av Dionysos. Plutarchos, som levde hela sitt liv i Grekland, var en mycket inflytelserik filosof och politiker. Han reste åtminstone två gånger till Rom och arbetade tydligen som romersk ämbetsman. Han rörde sig i samma cirklar som kejsarna Trajanus och Hadrianus, och han dedicerade en del av sina sena texter till de inflytelserika senatorerna Soscius Senecio och Fundanus. Enligt en 900-talshistoriker skall Plutarchos sent i livet ha utnämnts av Hadrianus till den höga posten som prokurator i provinsen Achaea med centralort i Korinth. Enligt Nationalencyklopedin försökte Hadrianus och Plutarchos, som var präst i Delfi, återuppliva Pythian, Apollos orakel i Delfi, men misslyckades.

Den lärde filosofen Plutarchos menade alltså att den judiska religionen egentligen var en kult av Dionysos, och därmed skulle logiskt sett den Messias som judarna kämpade för

egentligen vara en adept i det orfiska mysteriet. Hadrianus, som var starkt influerad av den grekiska kulturen och filosofin, kände kanske en uppriktig önskan att upplysa judarna om den rätta grunden för deras religion. Men troligtvis var det i första hand omsorgen om det romerska imperiet och hans önskan att förhindra nya judiska messianska upplopp som gjorde att han valde att skapa ett nytt evangelium om Messias. På samma gång som de judiska chrestiani insåg att Messias egentligen var Dionysos skulle de förhoppningsvis förvandlas från militanta judiska nationalister till internationalistiska orfiska filosofer som insåg att kärleken var alltings gemensamma urgrund, och som erkände samhörigheten mellan alla religioner och trossystem oavsett yttre attribut.

Om man skulle omvända judarna måste man naturligtvis sätta sig in i deras historia och grunden för det nuvarande tillståndet. Som tur var fanns ju redan en imponerande judisk historia i kejsarens arkiv som hade hamnat där när Tiberius Alexander dog, och som hade hänförts till den fiktive Josephus under Hadrianus egen regering. Där fanns den judiska historien från skapelsen till det förödande judiska kriget, och när man började titta närmare på den fick man en bekräftelse på att den judiska religionen verkligen hade rötter i Dionysoskulten. Beskrivningarna av tempel, prästdräkt och annat i Antiquities II hade ju inspirerats av den grekiska kulten i Eleusis och av författarnas bakgrund i den grekiska kulturen i Alexandria. I beskrivningen av templet i Jerusalem i War 5 kapitel 5 ingår gyllene vinrankor och figurer av druvklasar höga som en man, det var klart att den judiska guden var vinets och druvans Herre Dionysos.

I Tiberius Alexanders bibliotek ingick även den judiske filosofen Philos texter eftersom Tiberius Alexander hade varit Philos brorson. När man började titta närmare på Philos böcker insåg man att Philo hade satt likhetstecken mellan Moses och en invigd i det högsta grekiska mysteriet. Philo beskrev i sina böcker Moses som delaktig av den högsta kraft som Herakleitos hade kallat Logos. Den judiska religionen var tydligen egentligen ett grekiskt mysterium, det var bara så att judarna själva inte visste om det.

Hadrianus bestämde sig alltså för att skapa ett nytt evangelium till judarna. Detta nya budskap skulle dels innehålla material som man hade snappat upp från de judiska chrestiani, men också en beskrivning av Messias som en orfisk fredsapostel. Den man som Hadrianus ville föra fram som den riktige Messias skulle ha korsfästs på 30-talet och skulle ha varit en vis grekisk filosof enligt förebild från Herakleitos, Pythagoras och Apollonius från Tyana. Men han skulle också ha uttalat sådana ord som man visste spreds inom de judiska upproriska grupperna. Hadrianus nya Messias skulle uppfylla alla profetior från profeten Jesaja, som var den främste inspiratören i den judiska messianska rörelsen, och han skulle utvecklas till att nå sitt slutliga mål som en invigd mästare i det grekiska mysteriet.

MÅL FÖR EVANGELIET OM JESUS

Det budskap (evangelium) som Hadrianus ville förmedla till de heliga krigarna i jahad/chrestiani för att omvända dem till fredliga filosofer var följande:

1. Messias hade redan kommit och uppfyllt alla de profetior som jahad arbetade för att förverkliga.
2. Messias hade varit en rättfärdig medlem av jahads egen organisation.
3. Messias hade varit en historisk person som hade verkat i Palestina under Pontius Pilatus tid som prefekt i Judéen.
4. Messias hade varit en vis filosof som förkunnat fred och förlåtelse.
5. Messias hade varit en invigd mysterietjänare.
6. Messias hade förkunnat Logos evangelium.

FÖRFATTAREN HADRIANUS

Jesus framställs i det nya evangeliet som en kombination av den Messias som de judiska messianska grupperna ansåg att profetiorna i Tanak beskrev, och en orfisk fredsälskande filosof som invigs i ett hellenistiskt mysterium. Jag insåg att den logiska källan till en sådan uppfattning måste finnas hos romarna som behövde lugna upproriska judiska grupper runt om i riket. Det faktum att man använde ”Josephus” historia som hade satts samman i Rom av Tiberius Alexander på uppdrag av de romerska kejsarna Titus och Vespasianus talade också för att källan till det nya evangeliet fanns vid det kejserliga hovet i Rom. Den romerske kejsaren Hadrianus var den enda romerske härskare som passade in på detta scenario tidsmässigt och intressemässigt. Hadrianus beundran för grekiska filosofer som Pythagoras och Apollonius från Tyana, samt det faktum att den med honom förbundne författaren Plutarchos förde fram att Dionysos egentligen var den gud som beskrevs i den judiska religionen, ger underlag till bilden av Jesus som en kombination av en judisk chrestiani och en invigd i Dionysos mysterium. Följande logik ledde mig till slutsatsen att just Hadrianus var författare till det nya kristna evangelium som utgick från Rom.

1) Evangeliet måste ha skrivits vid det kejserliga hovet i Rom eftersom man använde sig av ”Josephus” historia för att få bakgrundsinformation om judiska namn, seder etc. Historien om det judiska kriget skrevs av Tiberius Alexander och fördes ca år 117 vt över till ”Josephus” av kejsar Hadrianus, den skapades alltså vid kejsarens hov i Rom. Suetonius som verkade vid Hadrianus kansli omkring år 120 vt berättar att ”Josephus” historia fanns där vid den tidpunkten.
2) Den som skapade evangeliet måste ha haft ett motiv för att göra det. Hadrianus motiv var att lugna de upproriska judarna som förberedde Messias återvändande genom sina krig.
3) Författaren måste ha känt till uppfattningen att den judiske guden egentligen var Dionysos, vilket fördes fram av Plutarchos som hade kontakt med kejsar Hadrianus. Hadrianus hyllade också Plutarchos efter hans död.
4) Författaren måste ha känt till mysteriet i Eleusis eftersom Jesus framställs som en adept som invigs i detta mysterium. Hadrianus var invigd i mysteriet i Eleusis.
5) Författaren till evangeliet måste ha kunnat skaffa sig information om jahads texter och seder. Hadrianus kunde som romersk kejsare få tillgång sådan information.
6) Författaren måste ha känt till legenden om Apollonius av Tyana. Hadrianus höll Apollonius av Tyana mycket högt.
7) Författaren måste ha känt till legender om Pythagoras. Hadrianus beundrade Pythagoras.
8) Författaren måste ha haft kunskap om filosofi. Hadrianus räknade sig som en stor filosof.
9) Författaren bör ha delat grekernas syn på den manliga kärleken eftersom Johannes beskrivs som den unge man som Jesus älskade och som vilade i hans famn vid den sista måltiden. Hadrianus omfattade själv denna grekiska sed.

Hadrianus stämmer alltså in på alla dessa punkter. Som romersk kejsare hade han det allra största motiv för att försöka lugna de upproriska judarna som ständigt förberedde det sista kriget som skulle möjliggöra Messias framträdande. Han var författare och skrev enligt uppgift bland annat en självbiografi som han gav ut under annat namn. Han hade tillgång till Josephus och Philos texter eftersom de fanns i det kejserliga kansliet sedan Tiberius Alexanders tid. Han kände Plutarchos och kunde få inspiration till att framställa Jesus som en inkarnation av Dionysos från honom. Hadrianus var arkont i Aten och invigd i mysteriet i Eleusis.

Hadrianus kunde ha fått kunskap om jahad/chrestiani under sin tid i Syrien och genom den kejserliga underrättelsetjänsten. Han innehade enligt uppgift texter av och om Apollonius av Tyana. Hadrianus kände säkert till legenderna om Pythagoras, han studerade enligt uppgift ämnen som pytagoréerna lärde ut. Han såg sig själv som en framstående filosof. Han beundrade den grekiska kulturen och föredrog grekernas manliga kärlekskult, ett av hans smek- eller öknamn var Graeculus ”den lille greken”. Det finns alltså ingen annan än Hadrianus som så totalt stämmer in på ovanstående profil för den person som skapade det kristna evangeliet.

Hadrianus beskrivs i Historia Augusta (Kejsarhistorier) som en filosof som umgicks med filosofer. Han hade ett oerhört gott minne och hans förmåga att uttrycka sig var ofantlig. Böcker som de flesta inte ens kände till, kunde han efter en snabb genomläsning återge ur minnet. Fast han var mycket säker både på prosa och vers och ytterst erfaren i samtliga konster hånade han ändå alltid lärarna i dessa ämnen som om han hade varit mer lärd än de, visade dem sitt förakt och förödmjukade dem. Han vårdade inhemska heliga bruk ömt, men föraktade främmande. Han utförde alltid Pontifex Maximus (översteprästens) uppgifter. Inte bara om sitt eget hus utan även om vännernas hade han sådana bekymmer att han med hjälp av spioner forskade i alla hemligheter, och detta utan att vännerna märkte att kejsaren kände till deras privatliv förrän denne själv visade att så var fallet.[1]

Hadrianus framstår i Kejsarhistorierna som en man som mycket väl skulle ha kunnat låta sina spioner skaffa fram de judiska upprorsmännens skrifter. Han hade ett oerhört gott minne och kunde därför sätta ihop evangeliet utifrån bland annat Jesajas profetia och ”Josephus” historia. Han föraktade främmande heliga bruk, vilket skiner fram i beskrivningen av Jesus som en homosexuell filosof som älskade lärjungen Johannes, som umgicks med skatteindrivare och som hade kontakt med orena kvinnor som den kvinna som han botade från långvariga blödningar. Alla dessa fakta, för att inte tala om att Jesus framställdes som en invigd i de grekiska mysterierna, var uttryck för en nedvärdering av allt som de militanta judarna såg som heligt.

Man kan till och med tolka evangeliet som ett förlöjligande av fundamentalisterna inom jahad/chrestiani. Men med tanke på den möda som man ändå lade ner på berättelsen och genom att man tydligen byggde upp en organisation som spred berättelsen om Jesus under Hadrianus tid, får man nog ändå se Hadrianus evangelium som ett allvarligt menat försök att pacificera de judiska upprorsmännen. Att han misslyckades med detta berodde förstås på hans arrogans och självöverskattning i fråga om filosofiska spörsmål, vilket också ingår som en viktig ingrediens i porträttet av honom i Kejsarhistorierna.

[1] Suetonius, Kejsarhistorier s 47, 52.

JESUS HADE UPPFYLLT ALLA PROFETIOR OM MESSIAS I MOSE LAG, HOS PROFETERNA OCH I PSALMERNA

Det sägs rent ut att allt som händer Jesus i evangeliet sker på grund av att han måste uppfylla alla profetior om Messias i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna.

> *Han sade till dem: "Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er, att allt måste uppfyllas som står skrivet om mig i Moses lag, hos profeterna och i psalmerna." Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna. Och han sade till dem: "Detta är alltså vad skriften säger: Messias skall lida och uppstå från de döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem. (Luk 24:44-47)*

Huvudtemat i Hadrianus evangelium, som numera är fördelat på de fyra evangelierna i Nya Testamentet, är alltså att Jesus hade uppfyll alla profetior i Moseböckerna, profetböckerna och psalmerna. Genom att han hade gjort det kunde jahad/chrestiani sluta kriga för att bereda vägen för den kommande Messias.

HAN HADE UPPFYLLT STJÄRNPROFETIAN I MOSE LAG OCH FULLBORDAT BLODSFÖRBUNDET

Två av de profetior som jahad enligt texterna från Qumran såg som centrala i förväntningarna på Messias var profetian om spiran från Juda hus i 1 Mos 49:10 och den s.k. stjärnprofetian i 4 Mos 24:17-19 (s 168). Jesus får uppfylla båda dessa profetior när han föds i Juda och en stjärna går upp på himlen i samband med hans födelse.

> *När Jesus hade fötts i Betlehem i Judeen på kung Herodes tid kom några österländska stjärntydare till Jerusalem och frågade: "Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och kommer för att hylla honom." När kung Herodes hörde detta blev han oroad, och hela Jerusalem med honom. Han samlade alla folkets överstepräster och skriftlärda och frågade dem var Messias skulle födas. De svarade: "I Betlehem i Judeen, ty det står skrivet hos profeten: Du Betlehem i Juda land är ingalunda ringast bland hövdingar i Juda, ty från dig skall det komma en hövding, en herde för mitt folk Israel." Då kallade Herodes i hemlighet till sig stjärntydarna och förhörde sig noga om hur länge stjärnan hade varit synlig. Sedan skickade han dem till Betlehem. "Bege er dit och ta noga reda på allt om barnet", sade han, "och underrätta mig när ni har hittat honom, så att också jag kan komma dit och hylla honom." Efter att ha lyssnat till kungen gav de sig i väg, och stjärnan som de hade sett gå upp gick före dem, tills den slutligen stannade över den plats där barnet var. (Matt 2:1-9)*

Efter Simon Mackabeus revidering av Moseböckerna blev blodsförbundet mellan Herren och det utvalda folket en central föreställning (s 102). Jahad såg sig själva som det utvalda folket, den enda sanna församlingen och de enda som upprätthöll blodsförbundet genom att kriga för Messias och för att Mose lagar skulle tillämpas på rätt sätt. I Hadrianus evangelium fördes budskapet fram att Jesus hade fullbordat förbundet genom sin död, vilket naturligtvis skulle innebära att motivet för jahads heliga krig försvann.

> *Och han tog en bägare, och efter att ha tackat Gud gav han den åt dem och sade: "Drick av den alla. Detta är mitt blod, förbundsblodet som blir utgjutet för många till syndernas förlåtelse. (Matt 26:27-28)*

När Jesus dog på korset fick han sedan själv framföra budskapet att allt var fullbordat ner till det sista skriftordet i Psalm 22:15 som handlade om att han törstade på korset (s 227).

> *Jesus visste att nu var allt fullbordat, och för att skriftordet skulle uppfyllas sade han: "Jag är törstig." Där stod ett kärl som var fyllt med surt vin. De satte därför en svamp som doppats i det sura vinet på en isopstjälk och förde den till hans mun. När Jesus hade fått det sura vinet sade han: "Det är fullbordat." Och han böjde ner huvudet och överlämnade sin ande. (Joh 19:28-30)*

HAN HADE UPPFYLLT ALLA PROFETIOR I JESAJAS BOK

Jesajas profetia var den viktigaste av de profetior som jahad/chrestiani väntade att den Messias som de kämpade för att bereda vägen för skulle uppfylla.

Fred Miller har översatt en version av Jesajas bok som man har funnit bland Dödahavsrullarna i Qumran (1QaIsa).[1] Som jag har nämnt tidigare i den här boken anser jag att den

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

version av Jesajas bok som man har funnit i Qumran utgör en produkt under arbete, på väg mot den version som vi ser idag. Jag menar att arbetet med att skapa Jesajas bok skedde på 140-talet fvt, under Simons tid som mackabeisk härskare och överstepräst i Jerusalem. På något sätt hamnade skriftrullarna från templet i Jerusalem i Qumran, troligtvis skedde det vid tiden för det judiska kriget på 60-talet vt som jag beskrev tidigare. På samma plats deponerades också skrifter tillhöriga de judiska befrielsekämparna som kan kallas jahad, seloter, sicarier eller chrestiani.

Den version av Jesajas profetia som återfanns i Qumran, och som jag kallar Jesajarullen, ligger nära den masoretiska versionen och den version som vi ser i Bibel 2000, men vissa förändringar har ändå skett i dessa senare varianter. Texten från Qumran är som sagt ett arbetsresultat på vägen mot den färdiga profetian. Den version av Jesajas bok som återfanns i Qumran ligger tydligen närmare den version som jahad/chrestiani byggde sin filosofi på än versionen i den masoretiska texten och i kristna bibelöversättningar. Jag drar den slutsatsen utifrån det faktum att det var en version av Jesajas bok som i hög grad liknar Jesajarullen från Qumran som man använde när man skapade det nya evangeliet i Rom. Därför heter huvudpersonen i Hadrianus evangelium Jesus som är en grekisk form av Yeshua som nämns i Jesajarullen. Han är en nazaré, eftersom Jesajas profetia handlar om nazarener. Han föds av en jungfru, bor i Nasaret, hälsas av vise män från öst och kallas Immanuel och så vidare, allt för att bevisa att han var den som uppfyllde Jesajas profetia.

Uppfyllande av Jesajas profetia i evangeliet	**Jesajas profetia (tydligast i 1Qalsa som är mest autentisk)**
Han skall vara Messias	Jes 45:1
Han skall komma från Nasaret	Jes 48:6
Han skall vara en nasaré	Jes 11:1, 49:6, 65:3
Han skall heta Jeshua (Jesus) och vara ett ljus för de främmande folken	Jes 26:1, 49:6, 49:8
Han skall vara av Davids hus, född av en jungfru och kallas Immanuel	Jes 7:13-15
Han skall vara den förstfödde sonen	Jes 14:30
Han skall vara en fredsfurste	Jes 9:5
Österns vise män skall hylla honom	Jes 19:11
Han skall slå sig ner i Sebulons och Naftalis land	Jes 9:1
Han skall vara en rättfärdig och döma de fattiga med rättfärdighet	Jes 11:4-5
Han skall gå på vatten och väcka upp döda	Jes 11:15, Jes 26:19
En röst ropar i vildmarken (Johannes) och bereder vägen för Messias	Jes 40:1-10
Han skall vara en herde för sin flock som tröstar barnen	Jes 40:11
Han skall befria de fångna, ge blinda deras syn och skaffa upprättelse åt de förtryckta	Jes 42:7, 49:6-7
Han skall bära folkets synder, lida och uppstå från de döda för att folket skall få syndernas förlåtelse	Jes 53:2-12

HAN SKALL VARA MESSIAS

På sidan 126 diskuterade jag användningen av ordet ”Messias” i Jesajas profetia. Källan till jahads förväntan på den smorde kungen, Messias, som skulle bli en befriare fanns alltså i deras tolkning av Jesaja 45:1-2.

> *Thus says YHWH to his messiah, to Cyrus, whose right hand I have held, to bring down Gentiles before him; and I will loose the loins of kings, to open before him the two doored gates; and the gates shall not be shut; (2.) I will go before you, and make straight: the crooked places I will shatter the gates of brass, and chop up the bars of iron: (Isaiah Scroll 45:1-2)*

I Bibel 2000 översätts ordet “messias” med “den smorde” i Jesaja 45:1 vilket gör sammanhanget mellan den judiska profetian och det kristna evangeliet mindre uppenbart. Men hela

motivet för att skapa detta evangelium var att visa att den Messias som judarna väntade på hade kommit och att han hade varit en av dem, en medlem av deras egen rörelse.

Jahad, den rörelse som träder fram genom de s.k. sekttexterna i Dödahavsrullarna från Qumran, väntade på en frälsare som skulle återupprätta det självständiga judiska riket och göra den judiska religionen till en världsreligion. I *Himlen och jordens Messias* (4Q521) skall Messias bland annat bota sjuka och ge liv åt de döda enligt det som utlovas i Jesajas profetia (s 169). Tron på den kommande Messias, som var en ledstjärna för de judiska upproren mot romarna, hämtades alltså bl.a. från Jesajas bok och hela motivet bakom Hadrianus nya evangelium var att bevisa att Messias redan hade kommit så långt tillbaka som på Pontius Pilatus tid.

HAN SKALL KOMMA FRÅN NASARET

I Jesajarullen nämns Nasaret i vers 48:6, vilket gjorde att Jesus måste komma från Nasaret för att uppfylla profetian i det romerska evangeliet.

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)[1]	Bibel 2000
48:6	You heard, all of this and have you not told them? I have caused you to hear new things from this time, even Nazareth, which you did not know.	Nu förkunnar jag något nytt för dig, något förborgat som du inte känner till.

I översättningen av Jesajas bok i Bibel 2000 har ”Nazareth” blivit ”något förborgat” och det är inte längre lika tydligt varför Josef måste bosätta sig i Nasaret. Men i Hadrianus evangelium sägs det klart och tydligt att det var för att profetian skulle uppfyllas som det hände:

> *I en dröm blev han tillsagd att dra sig undan till Galileen, och där bosatte han sig i en stad som heter Nasaret, för att det som sagts genom profeterna skulle uppfyllas: Han skall kallas nasaré. (Matt 2:22-23)*

HAN SKALL HETA JESUS, VARA EN NAZARÉ OCH BLI ETT LJUS FÖR DE FRÄMMANDE FOLKEN

Yeshua är den hebreiska formen av Jesus, vilket gjorde att Messias måste heta Jesus i det romerska evangeliet eftersom han var den som uppfyllde profetian om Yeshua. Yeshua förekommer på tre ställen i Jesajarullen från Qumran och begreppet ”Nazarene” återkommer i två av dessa tre sammanhang. Den första förekomsten i 26:1 är ett löfte om en stark och helig stad. Yeshua skall utgöra murar och försvarsvallar i staden. Ordet eller namnet ”Yeshua” finns inte med i den arameiska Peshitta, där är det ersatt av ”salvation”, eller i översättningen i Bibel 2000. Men Yeshua, eller Jesus som namnet blev på grekiska, är alltså ”frälsaren”.

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)
26:1	In that day this song shall be sung in the land of Judah, we have a strong city He has put **Yeshuah** (salvation) *for* walls and ramparts.
49:6-9	(6.) And he said, Is it a light thing from your being to me a servant to {&waw&} raise up the tribes of Israel [m,,Jacob,] and to restore the **Nazarenes** of Jacob [m..Israel]: I will also give you for a light to the Gentiles, to be my salvation {**Yeshua**] to the end of the earth. [*] (7.) Thus says the Lord YHWH your Redeemer of Israel, and his Holy One, to those despising his soul, to him who the nation counts an abomination, to a servant of rulers. Kings shall see and arise, princes shall worship, for the sake of YHWH who is faithful, the Holy One of Israel, shall choose you. [*](8.) Thus says YHWH, In an excellent time have I heard you, and in a day of salvation [**Yeshua**] I helped you: and I will {&dot&} preserve [make **Nazarene**] you, and I will give you for a covenant of the people, to raise up the earth, to cause them to inherit heritages of desolation; saying to the prisoners, Go out; to those who are in darkness, reveal yourselves. upon [+all+] the mountains [m..roadways] they shall feed, and in all the high places of their pastures.

I Jesajarullen 49:6-9 talas det om att Yeshua skall återupprätta Jakobs nazaréer och bli ett ljus för de främmande folken. Han skall vara en nazaré, ett tecken på förbundet (med Gud)

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

och att han skall befria de fångna som lever i mörkret så att de skall få förplägnad på de höga bergen. I evangeliet fick en rättfärdig man vid namn Symeon bekräfta att Jesus var den som uppfyllde profetian ovan. Symeon var den tjänare som såg att Jesus var frälsningen (Yeshua) som Herren enligt Jesaja 49:6 hade lovat skulle bli ett ljus för både Israel och för hedningarna (de främmande folken).

> *I Jerusalem fanns en man vid namn Symeon, som var rättfärdig och from och som väntade på Israels tröst. Helig ande var över honom, och den heliga anden hade uppenbarat för honom att han inte skulle se döden förrän han hade sett Herrens Messias. Ledd av Anden gick han till templet, och när föräldrarna kom in med barnet Jesus för att göra med honom som det är sed enligt lagen, tog han honom i famnen och prisade Gud och sade: ”Herre, nu låter du din tjänare gå hem, i frid, som du har lovat. Ty mina ögon har skådat frälsningen som du har berett åt alla folk, ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna och härlighet åt ditt folk Israel.” (Luk 2:25-32)*

NAZARÉERNA VAR JAHAD (DE KRISTNA)

Som vi såg ovan sägs det alltså i Matteus 2:23 att Jesus måste kallas för nasaré för att profetiorna skulle uppfyllas. Ordet nazar och nazarene förekommer på flera ställen i Jesajarullen. I moderna versioner av Jesajas bok översätts detta ord på olika sätt, bland annat som telning eller ättling, men tydligen var ”nazarener” ett av de namn som de judiska jahad/chrestiani använde om sig själva. Fred Miller kommenterar angående ordet “Nazarenes” i vers 49:6 i Jesajarullen att samma ord på modern hebreiska betyder ”kristna”.[1] En nazar var ett skott eller en avläggare, och Titus hänvisade ju till detta när han kallade de judiska upprorsmännen för ”stirps” eller ”gren” (s 203). Den Messias som man väntade på var också ett skott eller en gren som skulle spira från Davids rot enligt Jesajas och Jeremias profetior. Ordet nazar betyder ordagrant ”arvinge” på arameiska och mackabéerna, liksom senare tiders messianska aspiranter inom jahad, påstod sig alla vara arvingar till David.

I tabellen nedan finns några exempel på verser där ordet “nazar” eller avledningar av detta ord förekommer i Jesajarullen från Qumran. Eftersom Jesajas profetia nämnde nazar/nazarene på många ställen var det inte konstigt att jahad/chrestiani, som kämpade för profetiornas förverkligande, kom att ses som de rätta nazarenerna (nasaréerna).

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)2	Bibel 2000
1:8	and the daughter of Zion is left behind as a shed in a vineyard, and like a hut in a cucumber field, like a **Nazarene** city.	en beskyddad stad
11:1	And there shall come a rod out of the stem of Jesse and a branch (**nazar**) from his roots will bear fruit.	En gren skall växa ur Jishajs avhuggna stam, ett skott skall skjuta upp ur hans rot.
60:20-60:22	Your sun shall not depart nor your moon be gathered away because YHWH shall be an everlasting light for you, and the days of your mourning will be completed. and your people shall all of them be righteous: they shall inherit the land for ever, the **Nazar** of the planting of {+YHWH+], the work of my hands, for glory. A little one shall become a thousand, and a young one a mighty nation: I am YHWH in its time I will hurry it.	De är skott som jag har planterat, jag har skapat dem för att visa min härlighet.
65:3-65:5	the people [Aramaic] [+and they pour out an offering [with their] hands upon the stones+] [m..that cause me to be angry continually to my face;] they sacrifice in gardens, and burn incense on bricks Who are dwelling among the graves, and lodge among **Nazarenes**, who eat swine's flesh, and broth of abominable things is [+in+] their vessels; saying, stay by yourself, don't touch [m..come near] me, [m..because] I am holier than you. These are a smoke in my nose, a fire that is kindled all day.	De förrättar offer i trädgårdar och tänder offereld på tegelaltaren.

Om man läser dagens versioner av Jesajas profetia är sambandet mellan profetian och den förföljde Yeshua/Jesus som var en nasaré och som kom från Nasaret inte speciellt tydligt.

[1] www.ao.net/~fmoeller/qum-41.htm
[2] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

Men om man studerar Jesajarullen, som mer liknar den version av Jesajas bok som var aktuell under tiden för jahads uppror mot romarna och som Hadrianus uppenbarligen också hade tillgång till, är det lätt att förstå varför Messias måste heta Jesus, varför han måste komma från Nasaret och varför han skall kallas nasaré.

Jesus kallas för ”nasarén Jesus”, ”Jesus the Nazarene”, på flera ställen i det ursprungliga evangeliet i Diatessaron. Detta är översatt med ”Jesus från Nasaret” i Bibel 2000. Enligt Diatessaron stod det ”THIS IS JESUS THE NAZARENE THE NAZARENE, THE KING OF THE JEWS” (Detta är nasarén Jesus, nasarén, judarnas kung) på skylten som sattes upp på korset. Här är Jesus alltså en nasaré eftersom det hade förutsagts i Jesajas profetia att han skulle vara det. Den rörelse som kämpade för att uppfylla profetian i Jesajas bok, som jag har kallat jahad/chrestiani, kallades också för nasaréer och denna benämning fördes även över på de kristna av den romerska sorten (s 123). I den romersk-katolska latinska Bibeln Vulgata står det ”Jesus Nazarenus” på de ställen som sedan har översatts till ”Jesus från Nasaret” i Bibel 2000. I Hadrianus evangelium används båda beteckningen ”nazarēnos” och ”nazōraios” för Jesus, i det ena fallet betyder det att han var en nazaré och i det andra att han var från Nasaret.

HAN SKALL PREDIKA FÖR DE FATTIGA, GE SYN TILL DE BLINDA, BEFRIA DE FÅNGNA OCH GE DE FÖRTRYCKTA FRIHET

Yeshua skall enligt Jesaja 49:6-7 ovan sändas som ett förbund för det judiska folket och som ett ljus för de främmande folken, han skall öppna de blindas ögon, befria de fångna ur fängelset och de förtryckta från mörkret. Jesus förklarar själv genom att läsa texten i Jesajas profetia att han är den som uppfyller profetian.

> *Han kom till Nasaret, där han hade växt upp, och på sabbaten gick han till synagogan, som han brukade. Han reste sig för att läsa, och man gav honom profeten Jesajas bok. När han öppnade den fann han det ställe där det står skrivet: Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren. Han rullade ihop boken och gav den tillbaka till tjänaren och satte sig. Alla i synagogan hade sina blickar riktade mot honom. Då började han tala till dem och sade: ”I dag har detta skriftställe gått i uppfyllelse inför er som hör mig.” (Luk 4:16-21)*

JUNGFRUN SKALL FÖDA EN SON AV DAVIDS HUS SOM SKALL KALLAS IMMANUEL

I Jesajarullen berättas det om en jungfru som skall föda en son som skall kallas Immanuel. Han skall vara av Davids hus.

> *And He said, Hear now Oh House of David, is it a small thing for you*
> *[{to wear}]y men, will you also weary God, therefore [+YHWH+] [m..adonay] himself will give to you [{a sign}]. [{Behold}] the virgin shall conceive and bring forth a son and he shall call his name Immanuel. Butter [{and honey}] shall he eat so that he will know to refuse evil and choose good. (Isaiah Scroll 7:13-15)*
>
> *and he shall go through Judah overflowing and pass over and shall reach Tsor and he shall stretch out his wings filling the wideness of your land O Immanuel. (Isaiah Scroll 8:8)*

Tron på en kommande Messias som skulle förverkliga Guds rike var kärnan i den filosofi som jahad/sicarierna/chrestiani stred för att förverkliga. Messias skulle enligt Jesaja 9:5-6 födas som ett litet barn och han skulle sitta på Davids tron, hans välde skulle vara för evigt.

> *Because a child shall be born to us and a son is given to us and the government shall be upon his shoulders and he shall be called wonderful, counsellor, mighty God, everlasting father the prince of peace. Of the increase of his government and his peace there shall be no end. upon the throne of David and over his kingdom to order it and to establish it in judgement and in righteousness from and until eternity, The zeal of YHWH of Hosts will perform this. (Isaiah Scroll 9:5-6)*

I evangeliet förverkligas alla profetior om Messias födelse. Där får Maria veta att hon skall bli havande och föda en son som skall bli stor och kallas den Högstes son. Han skall sitta på David tron och härska för evigt, hans välde skall aldrig ta slut. Detta är alltså i stort sett en direkt kopia av profetian i Jesaja 9.

> *Då sade ängeln till henne: "Var inte rädd, Maria, du har funnit nåd hos Gud. Du skall bli havande och föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus. Han skall bli stor och kallas den Högstes*

son. Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron, och han skall härska över Jakobs hus för evigt, och hans välde skall aldrig ta slut."(Luk 1:30-33)

Att Messias skulle bli stor och kallas ”Den Högstes son” finns bland annat i 4Q246 från Qumran och det är tydligt att Hadrianus bemödade sig om att använda de uttryckssätt som användes i jahads/sicariernas/chrestianis egna texter.

[Han skall kallas den [sto]re [Gudens son] och hedras med namn efter honom. Han skall kallas Guds son, den Högstes son skall han heta. … Hans välde skall vara ett evigt välde och alla gränser… [1]

Detta, att jungfrun föder en son som skall kallas Jesus/Immanuel och vara en frälsare (Yeshua betyder ju frälsning på arameiska), sägs också i klartext i evangeliet vara uppfyllelsen av profetens (Jesajas) förutsägelse.

Hon skall föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus, ty han skall frälsa sitt folk från deras synder.” Allt detta skedde för att det som Herren hade sagt genom profeten skulle uppfyllas: Jungfrun skall bli havande och föda en son, och man skall ge honom namnet Immanuel *(det betyder: Gud med oss). (Matt 1:21-23)*

HAN SKALL VARA DEN FÖRSTFÖDDE SONEN

I Jesajarullen från Qumran (1QaIsa) finns den profetia som ledde till att jahad väntade på en förstfödd son som skulle vara Messias.

And the firstborn of the poor shall feed and the needy shall lie down with confidence and I will kill with hunger your root and your remnant I {he} will slay your remnant. (Isaiah Scroll 14:30)

I Bibel 2000 har återigen sammanhanget mellan Jesajas bok och evangeliet fördunklats, i denna version av Jesaja 14:30 talas det överhuvudtaget inte om ”den förstfödde”. Men i texterna från Qumran finns exempel på hur högt jahad värderade profetian om den förstfödde och enfödde sonen. Ordet “monogene” används tydligen i både Gamla och Nya Testamentet för den förstfödde, och om jag förstår det rätt kan det också översättas med den ”enfödde”.

Ägna dig ivrigt åt att tjäna honom. Och visheten i hans visthusbod… du skall vara hans rådgivare och bli hans förstfödda son, och han skall älska dig som man älskar en enfödd son. (4Q416, 418).[2]

Enligt evangeliet var Jesus den förstfödde sonen och att han föddes i ett stall infriade också profetian om att han skulle vara de fattigas förstfödde.

Medan de befann sig där var tiden inne för henne att föda, och hon födde sin son, den förstfödde. (Luk 2:6-7)

ÖSTERNS VISE MÄN SKALL HYLLA HONOM

I Jesajarullen 19:11 talas det om någon som är son till vise män och till österns kungar.

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)	Bibel 2000
19:11	The princes of Tsoan are absolute fools, the wise counsellors of Pharoah *even their* counsel is burned up. How do you say to Pharoah I am the son of wise men, I am the son of the Kings of the East.	Rena dårar är furstarna i Soan, de visa ger farao enfaldiga råd. Hur kan ni säga till farao: ”Vi är söner av visa män, vi stammar från forntidens kungar.”

I Jesajas bok i Bibel 2000 är hänvisningen till de vise männen och kungarna från öst borttagen, de är nu i stället forntidens kungar. Men i evangeliet kommer förstås de tre vise männen från öst för att välkomna den nye kungen och frälsaren, precis enligt den ursprungliga profetian i Jesajarullen.

De österländska stjärntydarna
När Jesus hade fötts i Betlehem i Judeen på kung Herodes tid kom några österländska stjärntydare till Jerusalem och frågade: ”Var finns judarnas nyfödde kung? Vi har sett hans stjärna gå upp och kommer för att hylla honom.” (Matt 2:1-2)

---

[1] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 74.
[2] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 245.

EN PROFET SKALL BANA VÄG FÖR MESSIAS I ÖKNEN

”Vägen” var ett viktigt nyckelord för ”de fattiga” i jahad och de använde ordet i åtminstone två betydelser. Dels var ”vägen” detsamma som att läsa Mose lag och att leva efter denna. Denna tolkning av vägen kom från Jesaja 34:16. I Jesajas profetia uppmanas alla att läsa denna bok eftersom den har förmedlats rad för rad till dem direkt från gud för att de skall äga den från generation till generation.

> *Seek you out of the book of YHWH and read: for not one doctrine will lack her mate because his own mouth has commanded and his own spirit has gathered them. and his spirit will gather them. And He has cast the lot for them and His hand has divided it by line to [..them..] forever {&they shall possess it from generation to generation they shall dwell in it. (Isaiah Scroll 34:16-17)*

I Jesajas bok 40:1 och framåt finns den andra definitionen av ”Vägen” i form av en koppling mellan krigföring och vägen till befrielse. Det talas också om att sona sina synder och att vägen går genom vildmarken eller öknen. En röst ropar i öknen, bered vägen för YHWE (Herren), skapa en rak huvudväg för vår Gud i öknen.

> *Be comforted, be comforted my people, and your God says. Speak with the heart to Jerusalem, and call to her, that her warfare is completed because her iniquity is pardoned: for she received from the hand of YHWH two handfuls for all her sins.*
>
> *A voice crying in the wilderness, Prepare the way of the YHWH, make straight in the desert a highway for our God. Every valley shall be lifted up, and every mountain and hill shall be brought low, and the sly shall be straightened, and the rough places as a valley. And the glory of YHWH shall be revealed, and all flesh shall see it together: because the mouth of YHWH has spoken.*
>
> *The voice said, Cry. And he said, What shall I cry? All flesh is grass, and all the pleasantness of it is as the flower of the field: The grass dries, the flower droops: [*because the spirit of YHWH blows on it:*] [..he speaks..] [our God will stand forever] surely the people is grass. The grass withers, the flower fades, but the word of our God upon a high hill go, go up, with good news O Zion, raise up your voice in strength with good news; O Jerusalem, lift it up, do not be afraid; say to the cities of Judah, Behold your God. Behold, the Lord YHWH will come in strength, and his arm shall govern for him behold, his reward is with him, and his work before him. (Isaiah Scroll 40:1-10)*

I evangeliet blir Zacharias, Johannes Döparens far, fylld med helig ande och profeterar ”med orden från de heliga profeterna” om att Messias skulle komma och att Johannes var den profet som skulle bana väg för honom som förutspåtts i Jesajas profetia. Och Johannes vistades också helt enligt profetian i vildmarken.

> *Hans far Sakarias fylldes av helig ande och talade profetiska ord: Välsignad är Herren, Israels Gud, som besöker sitt folk och ger det frihet. Han reser för oss frälsningens horn i sin tjänare Davids släkt, så som han för länge sedan lovat genom sina heliga profeter, frälsning från våra fiender och alla som hatar oss. Han visar barmhärtighet mot våra fäder och står fast vid sitt heliga förbund, den ed han svor vår fader Abraham: att rycka oss ur våra fienders hand och låta oss tjäna honom utan fruktan, rena och rättfärdiga inför honom i alla våra dagar.*
>
> *Och du, mitt barn, skall kallas den Högstes profet, ty du skall gå före Herren och bana väg för honom. Så skall hans folk få veta att frälsningen är här med förlåtelse för deras synder genom vår Guds barmhärtighet och mildhet. Han skall komma ner till oss från höjden, en soluppgång för dem som är i mörkret och i dödens skugga, och styra våra fötter in på fredens väg." Och pojken växte och blev stark i anden. Och han vistades i öde trakter till den dag då han skulle träda fram inför Israel. (Luk 1:67-80)*

När tiden är inne träder så Johannes Döparen fram i öknen, citerar Jesajas profetia och bereder vägen för Messias genom att enligt jahads sed döpa dem som ansluter sig till rörelsen i vatten.

> *Vid den tiden uppträdde Johannes döparen i Judeens öken och förkunnade: Omvänd er. Himmelriket är nära." Det är om honom det heter hos profeten Jesaja: En röst ropar i öknen: Bana väg för Herren, gör hans stigar raka. Johannes bar kläder av kamelhår och hade ett läderbälte om livet. Hans föda var gräshoppor och vildhonung. Folket i Jerusalem och hela Judeen och trakten kring Jordan kom ut till honom, och de bekände sina synder och döptes av honom i Jordan. (Matt 3:1-6)*

HAN SKALL VARA HERDEN OCH DEN SOM TRÖSTAR BARNEN

Direkt efter texten om profeten som ropar i öknen i Jesajarullen kommer en skrivning som kan tolkas som att den som den ropande rösten i öknen profeterar om skall vara som en herde för sin flock och att han skall samla sina får. Han skall också leda ”dem som ammas”, alltså barnen.

> *Like a shepherd his flock He shall feed: in his arm he shall gather the lambs and carry them in his bosom, and shall gently lead those who are nursing. (Isaiah Scroll 40:11)*

I evangeliet är förstås Messias den gode herden för sina får. Han låter också barnen komma till sig.

> *Jag är den gode herden. Den gode herden ger sitt liv för fåren. Den som är lejd och inte är herde och inte äger fåren, han överger fåren och flyr när han ser vargen komma, och vargen river dem och skingrar hjorden. (Joh 10:11-12)*
>
> *Sedan kom man till honom med barn, för att han skulle lägga händerna på dem och be. Lärjungarna visade bort dem, men Jesus sade: "Låt barnen vara, och hindra dem inte från att komma hit till mig! Himmelriket tillhör sådana som de." (Matt 19:13-14)*

HAN SKALL LIDA OCH UPPSTÅ FRÅN DE DÖDA FÖR ATT FOLKET SKALL FÅ SYNDERNAS FÖRLÅTELSE

Verserna 53:2 till 12 i Jesajas bok innehåller en beskrivning av Messias ställföreträdande lidande. Versionen i Bibel 2000 skiljer inte mycket från texten från Qumran.

> *Han blev pinad för våra brott, sargad för våra synder, han tuktades för att vi skulle helas, hans sår gav oss bot. Vi gick alla vilse som får, var och en tog sin egen väg, men Herren lät vår skuld drabba honom. Han fann sig i lidandet, han öppnade inte sin mun. Han var som lammet som leds till slakt eller tackan som är tyst när hon klipps, han öppnade inte sin mun. Han blev fängslad och dömd och fördes bort, men vem ägnade hans öde en tanke?*
>
> *Han blev utestängd från de levandes land, straffad för sitt folks brott. Han fick sin grav bland de gudlösa, fick vila bland ogärningsmän, fastän han aldrig hade gjort något orätt, aldrig tagit en lögn i sin mun. Men Herren tog sig an den han sargat, botade den som gjort sig till ett skuldoffer. Han skall få ättlingar och ett långt liv, och Herrens vilja skall förverkligas genom honom. När hans elände är över skall han se ljuset och bli mättad av insikt. Min tjänare, den rättfärdige, ger rättfärdighet åt många och bär deras skuld. (Jes 53:5-11)*

I evangeliet fick Jesus också lida och han tog på sig människornas synder genom sitt lidande.

> *Han sade till dem: ”Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er, att allt måste uppfyllas som står skrivet om mig i Moses lag, hos profeterna och i psalmerna.” Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna. Och han sade till dem: ”Detta är alltså vad skriften säger: Messias skall lida och uppstå från de döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem. (Luk 24:44-47)*

HAN SKALL BO I SEBULONS OCH NAFTALIS LAND

Det stora ljuset skall stråla över dem som bor i mörkrets land, i Sebulons och Naftalis land.

> *Men natten skall vika där ångest nu råder. Om den förste slog bara lätt mot Sebulons land och Naftalis land, så har den siste slagit med full kraft västerut, mot landet på andra sidan Jordan, mot de främmande folkens område. Det folk som vandrar i mörkret ser ett stort ljus, över dem som bor i mörkrets land strålar ljuset fram. (Jes 9:1-2)*

Jesus fick flytta från Nasaret till Sebulons och Naftalis land för att profetian i Jesajas bok skulle gå i uppfyllelse.

> *Han lämnade Nasaret och slog sig ner i Kafarnaum, som ligger vid sjön, i Sebulons och Naftalis land, för att det som sagts genom profeten Jesaja skulle uppfyllas:* Sebulons land och Naftalis land ner mot sjön, på andra sidan Jordan, hedningarnas Galileen — folket som bor i mörker har sett ett stort ljus, och för dem som bor i dödens land och skugga har ljuset gått upp. (Matt 4:13-16)

BARNET, FREDSFURSTEN

Det barn som skulle födas var enligt Jesajas bok en fredsfurste.

Jesaja	The Great Isaiah Scroll (1QaIsa)
9:1	**(English Chapter 9:2)** The people walking in darkness have seen a great light. Those dwelling in the land of the shadow of death, light has shined upon them
9:5	Because a child shall be born to us and a son is given to us and the government shall be upon his shoulders and he shall be called wonderful, counsellor, mighty God, everlasting father the prince of peace.

Jesus var den utlovade fredsfursten och den som skulle styra judarnas fötter in på fredens väg. När Jesus gjorde sitt intåg i Jerusalem började alla hans lärjungar att prisa honom som den utlovade fredsfursten.

> ”Välsignad är han som kommer, *konungen,* i Herrens namn. *Fred i himlen och ära i höjden.” (Luk 19:38)*

HAN SKALL GÅ PÅ VATTEN

I Jesajarullen (1QaIsa) sägs bland annat att YAHWE skall förvandla Egyptens mäktiga flod (Nilen) till sju små strömmar och att man skall kunna gå torrskodd över vattnet.

> *And YHWH will destroy the tongue of the sea of Egypt and He will shake His hand over the River with the power of His Spirit and he will strike it into seven streams and He will make it a way to go over dry shod. (Isaiah scroll 11:15)*

Detta tolkades förstås som att det skulle ske i den sista tiden när Messias skulle komma. Därför fick Messias gå på vatten i Hadrianus evangelium, liksom hans lärjunge Petrus.

> ***Jesus går på vattnet***
> *Sedan befallde han sina lärjungar att stiga i båten och fara i förväg till andra sidan sjön medan han skickade hem folket. Så snart han hade gjort det gick han upp på berget för att vara för sig själv och be. Där var han ensam när det blev kväll. Båten var då redan långt från land och kämpade mot vågorna, eftersom det var motvind. Strax före gryningen kom han till dem, gående på sjön. När lärjungarna fick se honom gå på sjön blev de förskräckta och trodde att det var en vålnad, och de skrek av rädsla. Men genast talade Jesus till dem och sade: "Lugn, det är jag. Var inte rädda." Petrus svarade: "Herre, om det är du, så säg åt mig att komma till dig på vattnet." Han sade: "Kom!" och Petrus steg ur båten och gick på vattnet fram till Jesus. (Matt 14:22-29)*

HAN SKALL UPPVÄCKA DE DÖDA

De döda skulle enligt Jesajas profetia kastas ut från jorden som de vilade i genom Messias död, de skulle leva genom hans döda kropp.

> *But your dead ones shall live with my dead body they shall arise. They shall awake and sing O inhabitants of the dust because your dew is as the dew of light and the earth shall cast out the departed. (Isaiah Scroll 26:19)*[1]

I evangeliet fick därför de döda stiga upp ur gravarna i samband med Jesus död på korset.

> *Men Jesus ropade än en gång med hög röst och gav upp andan. Då brast förhänget i templet i två delar, uppifrån och ända ner, jorden skakade och klipporna rämnade, och gravarna öppnade sig. Många kroppar av avlidna heliga uppväcktes, och efter hans uppståndelse lämnade de sina gravar och gick in i den heliga staden och kunde ses av många. (Matt 27:50-53)*

HAN HADE UPPFYLLT DE ANDRA PROFETERNAS PROFETIOR I TANAK

Jesus fick även uppfylla profetior från andra profetböcker i Tanak.

Uppfyllande av andra profetior i evangeliet	Profetia
Han skall födas i Betlehem	Mika 5:2
Han skall fly till Egypten och Rakel skall begråta sina döda barn	Hosea 11:1 och Jeremia 31:15
Han skall uppstå från de döda på den tredje dagen	Hosea 6:2

[1] www.ao.net/~fmoeller/qa-tran.htm

HAN SKALL FÖDAS I BETLEHEM

Det sägs uttryckligen i evangeliet att Messias föddes i Betlehem för att det som står skrivet hos profeten skulle uppfyllas. Enligt kapitel fem i profeten Mikas bok skulle den nye härskaren som jahad väntade på komma från just Betlehem.

> *Men från dig, Betlehem i Efrata, så obetydlig bland Judas släkter, skall jag låta en härskare över Israel komma, en som leder sin härkomst från forntiden, från det längesedan förflutna. (Mik 5:2)*

HAN SKALL FLY TILL EGYPTEN OCH RAKEL SKALL BEGRÅTA SINA DÖDA BARN

Det berättar alltså i det nya evangeliet om vise män, österländska präster (stjärntydare) som kommer för att söka efter det barn som enligt profetian i Jesajas bok skulle födas bland judarna och som skulle bli en kung och Messias. Kung Herodes blir så oroad över denna profetia att han beordrar att alla nyfödda pojkar skall dödas. Josef flyr därför med Maria och den nyfödde Jesus till Egypten.

> ***Flykten till Egypten***
> *När de hade gett sig av visade sig Herrens ängel i en dröm för Josef och sade: "Stig upp och ta med dig barnet och hans mor och fly till Egypten och stanna där tills jag säger till dig, ty Herodes kommer att söka efter barnet för att döda det." Josef steg upp och tog om natten med sig barnet och hans mor och begav sig till Egypten, och där stannade han tills Herodes hade dött, för att det som Herren hade sagt genom profeten skulle uppfyllas: Från Egypten har jag kallat min son.*
>
> *När Herodes märkte att han hade blivit lurad av stjärntydarna blev han ursinnig, och han lät döda alla gossar i Betlehem och dess omnejd som var två år eller därunder; det var den tid han hade fått fram genom att fråga ut stjärntydarna. Då uppfylldes det som sagts genom profeten Jeremia: Rop hörs i Rama, gråt och högljudd klagan: Rakel begråter sina barn, hon låter inte trösta sig, ty de finns inte mer. (Matt 2:13-18)*

Flykten till Egypten och resan tillbaka efter Herodes död kom alltså med i Hadrianus berättelse om Messias på grund av att profetian i Hosea 11:1, ”från Egypten har jag kallat min son”, skulle uppfyllas. Historien om Herodes mord på alla nyfödda skapades för att skrivningen i Jeremias bok (Jer 31:15) om Rakels klagan över sina döda barn skulle gå i uppfyllelse.

HAN HADE UPPFYLLT PROFETIAN OM UPPSTÅNDELSEN PÅ DEN TREDJE DAGEN I HOSEAS BOK

Bland texterna från Qumran finns två fragment med utläggningar om meningen med Hoseas profetia. I evangeliet fick Jesus uppfylla profeten Hoseas profetia om uppståndelse på den tredje dagen.

> *Han ger oss liv efter två dagar, på den tredje reser han oss upp, så att vi får leva inför honom. (Hos 6:2)*

HAN HADE UPPFYLLT PROFETIAN OM KORSFÄSTNINGEN I PSALM 22

Messias skulle inte bara uppfylla profetiorna i Moseböckerna och profetböckerna utan också i psalmerna enligt Luk 24:44-47. Därför motsvarar beskrivningen av Jesu korsfästning i Hadrianus evangelium den version av Psalm 22 som jahad/chrestiani hade tillgång till.

Uppfyllande av profetian i Psalm 22 i evangeliet	**Psalm 22**
Min gud, min Gud varför har du övergivit mig? (Matt 27:46)	Ps 22:1
De genomborrade hans händer och fötter. (Luk 24)	Ps 22:16
De delade upp hans kläder och kastade lott om dem. (Luk 23:34)	Ps 22:18-19
Han har satt sin lit till Gud. Nu får Gud rädda honom. (Matt 27:39-43)	Ps 22:8-9
Fader, i dina händer lämnar jag min ande. (Luk 23:46)	Ps 22:19-20

I Psalm 22 i den arameiska bibeln Peshitta är det mycket tydligt att berättelsen om mannen som får sina händer och fötter genomstungna och vars kläder de kastar lott om var en av förlagorna till berättelsen om Jesus. I Peshittas version är Psalm 22 en direkt beskrivning av korsfästningen med de hånfulla människorna som omringar den som lider på korset, som

delar upp hans kläder mellan sig och kastar lott om hans mantel, så som den också framställs i Matteus kapitel 27, Lukas kapitel 23 och i Markus kapitel 15 i Nya Testamentet.

PSALM 22 I PESHITTA

1. My God, my God, why hast thou let me to live? And yet thou hast delayed my salvation from me, because of the words of my folly.
2. O my God I call the in the daytime but thou answerest me not: and in the night season thou abidest not with me.
3. For thou art holy, and Israel dwells under thy glory.
4. Our fathers trusted in thee; they trusted, and thou didst deliver them.
5. They cried unto thee and were delivered; they trusted in thee and were not confounded.
6. But I am a worm, and not a man; a reproach of men, and despised of the people.
7. All they that saw me have laughed me to scorn; they shoot out with their lips, they shake their heads saying,
8. He trusted in the Lord; let the Lord deliver him; let him save him if he be delighted in him.
9. For thou art my trust since I came out of the womb, and my hope since I was upon my mother's breasts.
10. I was put under thy care from the womb; thou art my God from my mother's belly.
11. Be not far from me; for trouble is near; for there is none to help.
12. Many bulls have surrounded me: strong bulls of Bashan have besieged me.
13. Their mouths snarl against me, as a ravening and roaring lion.
14. I am poured out like water and all my bones are out of joint; my heart is like wax, and my bowels are wasted in the midst of me.
15. My strength is dried up like a potsherd; and my tongue cleaves to my jaws; thou hast thrown me into the dust of death.
16. For the vicious has surrounded me; the assembly of the wicked have inclosed me; they have pierced my hands and my feet.
17. My bones ached with pain; they looked and stared upon me.
18. They parted my garments among them and cast lots upon my vesture.
19. But O Lord, be not thou far from me; O God, O God, abide to help me.
20. Deliver my soul from the sword, my only one from the hand of the vicious.
21. Save me from the lion's mouth; save my meekness from the haughty,
22. That I may declare thy name to my brethren; in the midst of the congregation will I praise thee.

DE HAR GENOMSTUNGIT HANS HÄNDER OCH FÖTTER

Jesus blev korsfäst eftersom det var romarnas vanliga dödsstraff för upprorsmän och andra grova brottslingar. Men hans korsfästelse kan också ses som ett uppfyllande av en profetia i vers 16 i Psalm 22 ovan. I Bibel 2000 har dock denna vers (som är vers 17 i Bibel 2000) inte översatts på ett sådant sätt att man förknippar den med en korsfästning, här är händer och fötter inte genomstungna utan skrumpnade.

> *Hundar samlas runt mig, jag omringas av en hord av våldsmän. Händer och fötter är skrumpnade, jag kan räkna varje ben i min kropp. (Ps 22:17-18)*

Översättningen av vers 17 i Psalm 22 innehåller inte heller i den hebreiska (masoretiska) versionen de genomstungna fötterna, i stället står det ungefär ”de är på mina händer som ett lejon”.

> *17 For dogs have encompassed me; a company of evil-doers have inclosed me; like a lion, they are at my hands and my feet.*[1]

I ett diskussionsforum på Internet påstås det däremot att en version av Psalm 22 som man funnit bland Dödahavsrullarna inte innehåller texten om lejonen som sliter i hans händer och fötter, utan i stället samma version som finns i Peshitta där det står ”*de har genomstungit mina händer och fötter*”. Jag anser att inspirationen till Jesu korsfästning i Hadrianus evangelium kom från den version av Psalm 22 som användes av de judiska jahad eller chrestiani vid tiden för kriget med romarna, och som bäst bevarats i Peshitta.

MIN GUD, MIN GUD, VARFÖR HAR DU ÖVERGIVIT MIG

I Peshitta inleds Psalm 22 med orden ”Min Gud, min Gud, varför har du låtit mig leva?” medan ordalydelsen i Bibel 2000 är ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?”

---

[1] www.mechon-mamre.org/p/pt/pt2622.htm

Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig? Jag ropar förtvivlat, men du är långt borta. (Ps 22:2)

I evangeliet upprepar Jesus orden från psalmen i Psaltaren när han dör.

*Vid nionde timmen ropade Jesus med hög röst: "*Eli, Eli, lema sabachtani?*" (vilket betyder: Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?). (Matt 27:46)*

DE KASTADE LOTT OM HANS KLÄDER

I Psalm 22 kastar man lott om den korsfästes kläder.

De står där och stirrar på mig, de delar mina plagg emellan sig, de kastar lott om mina kläder. (Ps 22:18-19)

Samma sak händer i evangeliet.

Jesus sade: "Fader, förlåt dem, de vet inte vad de gör." De delade upp hans kläder och kastade lott om dem. (Luk 23:34)

DE GJORDE NARR AV HONOM – NU FÅR GUD RÄDDA HONOM

I Psalm 22 hånler man åt den som lider och skakar på huvudet och säger "Han har överlämnat sig åt Herren, nu får Herren gripa in och rädda honom".

Alla som ser mig gör narr av mig, de hånler och skakar på huvudet: "Han har överlämnat sig åt Herren, nu får Herren gripa in och rädda honom — han är ju älskad av Herren." (Ps 22:8-9)

Samma sak händer förstås också i evangeliet.

De som gick förbi smädade honom och skakade på huvudet
och sade: "Du som river ner templet och bygger upp det igen på tre dagar — hjälp dig själv nu, om du är Guds son, och stig ner från korset." Översteprästerna, de skriftlärda och de äldste gjorde också narr av honom och sade: "Andra har han hjälpt, sig själv kan han inte hjälpa. Han är Israels kung, nu får han stiga ner från korset, så skall vi tro på honom. Han har satt sin lit till Gud. Nu får Gud rädda honom, om han bryr sig om honom. *Han har ju sagt att han är Guds son." (Matt 27:39-43)*

JUSTINUS MARTYRENS VITTNESMÅL OM PSALM 22

Justinus, som kallas Martyren, var en tidig kristen som dog omkring år 165 vt. Han vittnade om att profetiorna om Jesus bland annat kom från en version av kung Davids psalm 22 som innehåller en beskrivning av de genomborrade händerna och fötterna, precis som vi fortfarande ser i Peshitta men inte längre i den masoretiska versionen av Psaltaren eller i Bibel 2000.

And again in other words, through another prophet, He says, "They pierced My hands and My feet, and for My vesture they cast lots." And indeed David, the king and prophet, who uttered these things, suffered none of them; but Jesus Christ stretched forth His hands, being crucified by the Jews speaking against Him, and denying that He was the Christ. And as the prophet spoke, they tormented Him, and set Him on the judgment-seat, and said, Judge us. And the expression, "They pierced my hands and my feet," was used in reference to the nails of the cross which were fixed in His hands and feet. And after He was crucified they cast lots upon His vesture, and they that crucified Him parted it among them. (JUSTIN MARTYR -- THE FIRST APOLOGY OF JUSTIN)[1]

HAN HADE UPPFYLLT ALLA PROFETIOR I ENOKS BOK

Jesus fick alltså, precis som det sägs i evangeliet, uppfylla alla de profetior i Moseböckerna, profetböckerna och psalmerna som jahad/chrestiani stred och dog för. Men Hadrianus lät också Jesus uppfylla profetiorna i Enoks bok.

Uppfyllande av profetior i Enoks bok i evangeliet	**Enoks bok**
Han hade varit Människosonen (Matteus, Markus, Lukas och Johannes evangelier)	1 Enoch 46:1-2
Ärkeängeln Gabriel bebådar den rättfärdige Människosonen (Luk 1:26/27)	1 Enoch 70:16-17
Han kommer som en blixt och sitter på sin tron ((Matt 24:24, 25:31, 29)	1 Enoch 14:16-18
Det skall bli som i Noas dagar (Matt 24:37-39)	1 Enoch handlar om Noa och hans förfäder

[1] www.earlychristianwritings.com/text/justinmartyr-firstapology.html

Uppfyllande av profetior i Enoks bok i evangeliet	Enoks bok
Människosonens dom (Matt 24:30, 26:24)	1 Enoch 38:1-2
Människosonen kommer på himlens moln.” (Matt 26:64)	1 Enoch 14:9
De skall drivas ut från templen/ synagogorna (Matt 23:34)	1 Enoch 46:5-6

Enoks bok hade ju varit en viktig inspiration för den som skrev Jesajas profetia (s 125). Enoks bok (1 Enoch) består av fem separata böcker som har kombinerats ihop i ett dokument. Arameiska fragment av alla böcker utom 1 Enoch 37-71 och en avslutande vers i 1 Enoch 108 har återfunnits i Qumran. Man har också återfunnit fragment av en grekisk version av 1 Enoch (7QEnoch) där. Men det räcker egentligen att veta att Enoks bok användes av både dem som skrev profetböckerna på 100-talet före vår tideräkning och att den har gett inspiration till det kristna evangeliet för att dra slutsatsen att Enoks bok också var viktig för jahad/chrestiani.

CENTRALA BEGREPP I ENOKS BOK OCH I EVANGELIET

Enoks bok, och därmed bl.a. temat om den sista stora domen, var tydligen viktig för de jahad/chrestiani som gömde undan sina texter i Qumran. I Qumran har man däremot inte återfunnit den del av Enoks bok som handlar om människosonen (kap 37-71) som återfanns i den etiopiska bibeln. Detta kan eventuellt tyda på att jahad i Palestina inte använde denna text, men eftersom teman därifrån dyker upp i Hadrianus evangelium kan man ändå utgå från att den vid hans tid åtminstone användes av den grekisktalande delen av den judiska messianska rörelsen. Kanske skrevs denna del av Enoks bok under tiden mellan det att sicarierna gömde sitt bibliotek i Qumran år 66 och tillkomsten av Hadrianus nya evangelium om Messias runt år 120. Hadrianus visste att jahads filosofi byggde på Enoks bok och vid hans tid innehöll tydligen jahads/chrestianis version av denna bok kapitlen om människosonen (Adams son Set).

MÄNNISKOSONEN

Ordet ”människosonen” används om Jesus i alla fyra evangelierna i Nya Testamentet, till exempel i Matteus 8:20 där Jesus säger ”Rävarna har lyor och himlens fåglar har bon, men Människosonen har inget ställe där han kan vila sitt huvud.” I Enoks bok framgår det att Människosonen är en följeslagare till ”the Ancient of days”, och att Andarnas Herre har valt denne människoson att avslöja alla dolda hemligheter.

> *There I beheld the Ancient of days, whose head was like white wool, and with him another, whose countenance resembled that of man. His countenance was full of grace, like that of one of the holy angels. Then I inquired of one of the angels, who went with me, and who showed me every secret thing, concerning this Son of man; who he was; whence he was and why he accompanied the Ancient of days.*
>
> *He answered and said to me, This is the Son of man, to whom righteousness belongs; with whom righteousness has dwelt; and who will reveal all the treasures of that which is concealed: for the Lord of spirits has chosen him; and his portion has surpassed all before the Lord of spirits in everlasting uprightness. (1 Enoch 46:1-2)*

ÄRKEÄNGELN GABRIEL BEBÅDAR DEN RÄTTFÄRDIGE MÄNNISKOSONEN

De himmelska boningarna och Guds tron är ofta förekommande teman i Enoks bok. Väktarna eller ärkeänglarna behandlas också på många ställen i de texter som tillskrivs Enok. I citatet nedan kommer den äldste guden tillsammans med Mikael, Gabriel, Rafael och Phanuel. Enok utpekas som människosonen och den rättfärdige genom att en av ärkeänglarna talar till honom.

> *The Ancient of days came with Michael and Gabriel, Raphael and Phanuel, with thousands of thousands, and myriads and myriads, which could not be numbered. Then that angel came to me, and with his voice saluted me, saying, You are the Son of man, who art born for righteousness, and righteousness has rested upon you. (1 Enoch 70:16-17)*

I Nya Testamentet förekommer änglar i flera sammanhang, det mest kända är väl när ärkeängeln Gabriel informerar Maria om att hon skall föda Guds son. Gabriel nämns också i

Daniels profetia som var viktig för de judiska jahad/chrestiani, och han var en av änglarna som bevakade deras läger enligt Krigsrullen (1QM) (s 174). Anledningen till att Gabriel fick komma med budskapet till Maria var naturligtvis att han var en av jahads/chrestianis speciella beskyddare.

Budskapet till Maria om Jesu födelse
I den sjätte månaden blev ängeln Gabriel sänd från Gud till en ung flicka i staden Nasaret i Galileen. Hon hade trolovats med en man av Davids släkt som hette Josef, och hennes namn var Maria. (Luk 1:26/27)

HAN SKALL KOMMA SOM EN BLIXT OCH SITTA PÅ EN TRON

De andliga makterna sitter på troner i Enoks bok, människosonen och hans tron är ett också centralt begrepp i Nya Testamentet.

Its floor was on fire; above were lightnings and agitated stars, while its roof exhibited a blazing fire. Attentively I surveyed it, and saw that it contained an exalted throne; The appearance of which was like that of frost; while its circumference resembled the orb of the brilliant sun; and there was the voice of the cherubim. (1 Enoch 14:16-18)

När Människosonen kommer i sin härlighet tillsammans med alla sina änglar, då skall han sätta sig på härlighetens tron. (Matt 25:31)

I Enoks bok beskrivs den Rättfärdige och de utvalda som himmelska eller andliga företeelser som är förbundna med ”tecken i sol och måne”, alltså med astronomiska företeelser. Blixten är en företeelse som gång på gång beskrivs i samband med de himmelska boningarna och uppenbarelserna i Enoks bok. Det sägs i Evangelierna att Människosonen skall komma som blixten vid sin återkomst, denna beskrivning av en andlig händelse härstammar alltså sannolikt från Enoks bok enligt citatet ovan.

Ty liksom blixten kommer från öster och lyser ända till väster, så blir det vid Människosonens återkomst. Strax efter den tidens lidanden skall solen förmörkas och månen mista sitt sken. Stjärnorna skall falla från skyn och himlens makter skakas. (Matt 24:24, 29)

DET SKALL BLI SOM I NOAS DAGAR

Förbindelsen med Enoks bok är allra tydligast i de texter som numera ingår i Matteus evangelium, och här nämns till och med Noa som är en av nyckelfigurerna i Enoks bok.

Ty som det var i Noas dagar, så blir det vid Människosonens ankomst. Under tiden före floden åt man och drack, gifte sig och blev bortgift, ända till den dag då Noa gick in i arken, och ingen visste något förrän floden kom och förde bort alla. Så blir det också vid Människosonens ankomst. (Matt 24:37-39)

DET HADE VARIT BÄST OM DE INTE HADE VARIT FÖDDA VID DEN STORA DOMEN

Synden och domen är centrala begrepp i Enoks bok. I Enoks bok förutsägs att den Rättfärdige skall manifesteras, och det sägs om dem som avvisar Andarnas Herre att det vore bättre att de inte hade blivit födda vid den stora domen.

Parable the first. When the congregation of the righteous shall be manifested; and sinners be judged for their crimes, and be troubled in the sight of the world; When righteousness shall be manifested (or when the Righteous One appears) in the presence of the righteous themselves, who will be elected for their good *works* duly *weighed by the Lord of spirits; and when the light of the righteous and the elect, who dwell on earth, shall be manifested; where will the habitation of sinners be? And where the place of rest for those who have rejected the Lord of spirits? It would have been better for them, had they never been born. (1 Enoch 38:1-2)*

I Nya Testamentet skall Människosonen sitta på sin tron och genomföra den sista domen. För den som förråder människosonen hade det varit bättre om han aldrig hade blivit född. Det här är alltså en skrivning som hämtats direkt från Enoks bok enligt citatet ovan.

Då skall Människosonens tecken synas på himlen, och då skall alla jordens stammar höja klagorop, och man skall få se Människosonen komma på himlens moln med makt och stor härlighet. (Matt 24:30)

Människosonen går bort, som det står skrivet om honom, men ve den människa genom vilken Människosonen blir förrådd! Det hade varit bäst för den människan om hon aldrig hade blivit född.” (Matt 26:24)

HIMMELSFÄRDEN PÅ ETT MOLN

Enok tas upp till himlen på ett moln i sina visioner, på samma sätt förutsätts också Människosonen färdas när han kommer tillbaka.

> *Behold, in* that *vision clouds and a mist invited me; agitated stars and flashes of lightning impelled and pressed me forwards, while winds in the vision assisted my flight, accelerating my progress. (1 Enoch 14:9)*
>
> *A cloud then snatched me up, and the wind raised me above the surface of the earth, placing me at the extremity of the heavens. (1 Enoch 39:3)*
>
> *Jesus svarade: "Du har själv sagt det. Men jag säger er: efter detta* skall ni få se Människosonen sitta på Maktens högra sida och komma på himlens moln.*" (Matt 26:64)*

VE DEM SOM VÄNTAR BARN I DEN TIDEN

När den stora domen kommer skall det, enligt Enoks bok, bli missfall och de som ammar skall överge sin avkomma.

> *In those days they who become pregnant shall go forth, carry off their children, and forsake them. Their offspring shall slip from them, and while suckling them shall they forsake them; they shall never return to them, and never instruct their beloved. (1 Enoch 97:6)*

I Nya Testamentet beskrivs också den yttersta tiden i dessa termer.

> *Ve dem som väntar barn eller ammar i den tiden. (Matt 24:19)*

DE SKALL DRIVAS UT FRÅN TEMPLEN

I Enoks bok beskrivs hur Andarnas Herres namn skall förnekas, och hur han skall jagas ut ur templen tillsammans med sina trogna.

> *They shall deny the name of the Lord of spirits, and shall expel him from the temples, in which they assemble; And* with him *the faithful, who suffer in the name of the Lord of spirits. (1 Enoch 46:5-6)*

I Nya Testamentet har templen blivit till synagogor, men det förutsägs fortfarande att de trogna skall jagas ut från dem.

> *Därför skall jag sända er profeter, visa män och skriftlärda. Somliga av dem kommer ni att döda och korsfästa och andra kommer ni att piska i era synagogor och jaga från stad till stad. (Matt 23:34)*

JUDASBREVET

I Enoks bok förutsägs att Herren skall komma med tiotusentals heliga för att genomföra den stora domen.

> *Behold, he comes with ten thousands of his saints, to execute judgment upon them, and destroy the wicked, and reprove all the carnal for everything which the sinful and ungodly have done, and committed against him. (1 Enoch 2:1)*

I Judasbrevet i Nya Testamentet finns ett direkt citat från Enoks bok, och här anges faktiskt också att källan är Enoks (Henoks) profetia!

> *Om dessa människor profeterade Henok i den sjunde generationen efter Adam: "Se, Herren kommer med sina tusentals heliga för att sitta till doms över alla människor och straffa alla gudlösa för alla deras gudlösa handlingar och allt det oerhörda som dessa gudlösa syndare har sagt mot honom." (Jud 14-15)*

Genom att Enoks bok användes när man skapade Tanak/GT, och eftersom den har återfunnits bland fynden i Qumran, anser många att den är en judisk text. Men de äldsta delarna av Enoks bok representerar som jag förstår det egentligen en persisk-babylonisk synkretism. Den gud som kommer för att döma vid den sista stora domen i Enoks bok är den persiske guden Mitra/Mithras som var persernas härförare för de himmelska härskarorna och den gud som skulle döma vid den sista domen.

Att döma av de s.k. sektdokumenten från Qumran var Enoks bok central för jahad varför Hadrianus införlivade begrepp som människosonen och den stora domen från denna bok i sitt nya evangelium som riktades till den judiska upprorsrörelsen. I nästa steg tog de kristna av den romerska sorten över Enoks bok och i den etiopiska kyrkan blev den till och med en kanonisk text.

JESUS HADE VARIT EN RÄTTFÄRDIG MEDLEM AV JAHAD/CHRESTIANI

Enligt det nya romerska evangeliet var Messias en militant ivrare för Mose lag. Han hade tillhört de krigiska jahad/chrestiani, men hade också uppmanat sina trogna att förlåta sina fiender och att vända andra kinden till. Precis samma organisation som enligt Dödahavsrullarna fanns i jahad, med ett innersta råd med tolv medlemmar (lärjungar), tre pelare eller lärare samt en överstepräst som är Mästare i församlingens verksamhet, beskrivs också i det kristna evangeliet. Jesus är Mästaren som leder en grupp av tolv med hjälp av de tre pelarna Petrus, Jakob och Johannes. Men i evangeliet är församlingens yttersta mål inte att upprätta ett teokratiskt rike vilande på den mosaiska lagen, utan att sprida en ny religion som vilar på den ovillkorliga tron på att Jesus hade varit judarnas utlovade Messias som hade uppfyllt alla profetior i Tanak.

Jesus hade varit en Mästare i jahads/chrestianis egen församlingsorganisation	**Jahads skrifter**
Han hade varit en Mästare för en grupp av tolv (Matt 10:1)	Församlingsregeln
Han hade uppmanat människor att ge sina tillgångar till jahad (de fattiga) vilket var ett villkor för att få bli en fullkomlig Mästare i de fattigas (jahads) församling (Matt 19:21)	Församlingsregeln
Han hade ivrat (varit nitisk) för Mose lag (Matt 5:18)	Församlingsregeln
Han hade utfört Guds vilja av all sin kraft (Matt 7:21)	Församlingsregeln
Guds ande hade svävat över honom (Matt 3:16, Joh 1:32)	4Q521
Han hade vandrat i Sanningens ande ((Joh 14:16-17, Joh 15:26)	Församlingsregeln
Han hade varit Vägen (Joh 14:4-6)	Församlingsregeln, Damaskusdokumentet
Han hade predikat från jahads egna texter (Matt 5:1-20, Matt 11:4-6, Luk 4:18-19)	4Q521
Han hade varit Rättfärdigheten lärare och predikat rättfärdighet	Damaskusdokumentet, 4Q252
Han hade predikat om det eviga gudsriket (Matt 4:23)	4Q246
Han hade utlovat evigt liv för de rättfärdiga och evigt straff för syndarna (Matt 25:31-46)	Församlingsregeln
Han hade tagit del av jahads dop genom Johannes Döparen (Joh 1:32)	Församlingsregeln
Han hade delat ut brödet och vinet som var jahads nattvard (Luk 22:17,19)	1QSa
Hans lidande och död var en försoning för folket synder (Luk 24:45-47)	Församlingsregeln

HAN HADE VARIT EN MÄSTARE I JAHADS/CHRESTIANIS EGEN ORGANISATION

Orsaken till att Hadrianus skapade evangeliet någon gång efter sitt trontillträde år 117 vt var att han ville föra fram budskapet om att den Messias som de judiska religiösa ivrarna kämpade för att bereda vägen för redan hade kommit. Jahad/chrestiani väntade på en kommande Messias som skulle visa sig vid det sista apokalyptiska kriget, deras övertygelse var så stark att de aldrig skulle ge sig förrän profetian gick i uppfyllelse och de gjorde allt för att skynda på detta stora slutkrig. Det enda som den romerske kejsaren kunde komma på som skulle kunna lugna dem vore om man kunde bevisa att Messias redan hade fötts, uppfyllt profetiorna och dött. Därför skapades den Jesus som vi ser i evangeliet, som egentligen hade varit en fredsfurste men som också hade haft alla de egenskaper som den judiska messianska rörelsen förknippade med Messias. Evangeliets Jesus är helt enkelt den som både hade uppfyllt alla de profetior som de messianska judarna förväntade sig att den kommande Messias skulle uppfylla och som hade varit en Mäster i jahads/chrestianis egen församlingsorganisation.

HAN HADE VARIT MÄSTARE FÖR EN GRUPP AV TOLV MÄN ENLIGT JAHADS ORGANISATION

Jahads organisation bestod av självständiga celler som var och en bestod av en grupp på tolv män samt en mästare. Mästaren (maskil) var den högste ledaren för gruppen och den som förberedde och tränade dem för det sista kriget och hämndens dag. Enligt Församlingsregeln (1QS) var det han som lärde sina lärjungar hur man skulle leva enligt den religiösa lagen. Han ledde församlingens sammankomster, utvärderade medlemmarnas rättfärdighet och rangordnade dem. Hans eget uppträdande reglerades också av Församlingsregeln. Till exempel skulle han ge undergångens män (romarna) det som de krävde, men hata dem i hemlighet och vara nitisk gällande Mose lag samt förbereda sig för hämndens dag.

> *These are the norms of conduct for the Master in those times with respect to his loving and to his everlasting hating of the men of perdition in a spirit of secrecy. He shall leave to them property and wealth and earnings like a slave to his lord, (showing) humility before the one who rules over him. He shall be zealous concerning the Law and be prepared for the Day of Revenge. He shall perform the will [of God] in all his deeds and in all strength as He has commanded. He shall freely delight in all that befalls him, and shall desire nothing except God's will... (The Community Rule, Transcription and translation by E. Qimron)*[1]

I evangeliet om Messias berättas det att han hade varit en Mästare och valt ut en egen grupp bestående av tolv män.

> *Han kallade till sig sina tolv lärjungar och gav dem makt över orena andar, så att de kunde driva ut dem och bota alla slags sjukdomar och krämpor. (Matt 10:1)*

HAN HADE UPPMANAT FOLK ATT GE ALLT TILL DE FATTIGA (JAHAD) FÖR ATT BLI FULLKOMLIGA

Jesus uppmanar till exempel den som vill bli fullkomlig att sälja allt han har och ge åt de fattiga och sedan följa honom. Detta att ge sina tillgångar till jahad (de fattiga) var ju ett villkor för att få bli en fullkomlig Mästare i de fattigas (jahads) församling så som dess regler beskrivs i *Församlingsregeln* från grotta 1 i Qumran (s 166), och detta beskrivs också i evangeliet.

> *Jesus svarade: ”Om du vill bli fullkomlig, så gå och sälj allt du har och ge åt de fattiga; då får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig.” (Matt 19:21)*

GUDS ANDE HADE SVÄVAT ÖVER HONOM

Den heliga anden eller Herrens ande är en ofta återkommande företeelse i texterna från Qumran. I Eisenman och Wises översättning av 4Q521 sägs t.ex. att ”*Hans ande svävar över de ödmjuka, han vederkvicker de trofasta med sin kraft.*” Denna föreställning hämtades bland annat från Jesaja 42:1.

> *Detta är min tjänare som jag ger kraft, min utvalde som jag har kär. Jag låter min ande komma över honom, han skall föra ut rätten till folken. (Jes 42:1)*

I Hadrianus evangelium (Matteus 12:15 och framåt) citeras detta avsnitt från Jesajas profetia och det understryks att Jesus var den som uppfyllde denna profetia.

> ***Guds utvalde tjänare***
> *Jesus fick veta det och drog sig undan därifrån. Många följde med honom, och han botade alla och förbjöd dem strängt att avslöja vem han var, för att det som sagts genom profeten Jesaja skulle uppfyllas: Detta är min tjänare som jag har utvalt, den som jag älskar och som min själ har sin glädje i. Jag skall låta min ande komma över honom, och han skall förkunna rätten för folken. Han skall inte träta och ropa, och ingen skall höra hans röst på gatorna. Han skall inte bryta av det knäckta strået eller släcka den tynande lågan, utan han skall en dag föra rätten till seger. Och hans namn skall ge folken hopp. (Matt 12:15-21)*

Guds ande som svävar över de ödmjuka enligt 4Q521 fick också sväva över Jesus i samband med hans dop i Jordanfloden. Johannes Döparen vittnade också om att Anden hade svävat över Jesus.

> *När Jesus hade blivit döpt steg han genast upp ur vattnet. Himlen öppnade sig,coch han såg Guds ande komma ner som en duva och sänka sig över honom. (Matt 3:16) Och Johannes vittnade och sade: "Jag har sett Anden komma ner från himlen som en duva och stanna över honom. (Joh 1:32)*

---

[1] www.ibiblio.org/expo/deadsea.scrolls.exhibit/Library/commrule.html

HAN HADE VANDRAT I SANNINGENS ANDE

Enligt Församlingsregeln skulle ju belöningen för alla medlemmar i jahad som vandrade i sanningens ande bli läkedom, stor frid under ett långt liv och fruktbarhet tillsammans med oändlig välsignelse och evinnerlig glädje i ett evigt liv, en krona av ära och en kunglig skrud i evigt ljus (s 175). Denna hjälpare, alltså Sanningens ande, finns också i evangeliet.

Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er. (Joh 14:16-17)
När Hjälparen kommer, som jag skall sända er från Fadern, sanningens ande, som utgår från Fadern, då skall han vittna om mig. (Joh 15:26)
Men när han kommer, sanningens ande, skall han vägleda er med hela sanningen; han skall inte tala av sig själv utan förkunna det han hör och låta er veta vad som kommer att ske. (Joh 16:13)

HAN HADE VARIT VÄGEN

I *Församlingsregeln* från Qumran definieras termen ”väg” i VIII.15 som ”utforskning av lagen”. Denna term (midrash hattora) återkommer också i sista raden i *Damaskusdokumentet* där den används i samband med en beskrivning av hur den som överskrider lagen skall stötas ut genom att ingen längre får tala med honom eller äta tillsammans med honom. Vägen var alltså att leva efter den mosaiska lagen, och den var också själva arbetet med att i vildmarken bereda vägen för det kommande gudsriket. Vägen var jahad och jahad var vägen. Studiet av Toran som ”vägen” och ”vägen” som förberedelsen för den sista striden i öknen härstammade från Jesajas profetia (Jes 34:16). I den romerska kristendomen omdefinieras Vägen till att bli tron på att Jesus verkligen hade varit den utlovade Messias.

Och vägen dit jag går, den känner ni. ”Tomas sade: ”Herre, vi vet inte vart du går. Hur kan vi då känna vägen?” Jesus svarade: ”Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig. (Joh 14:4-6)

HAN HADE VARIT RÄTTFÄRDIGHETEN LÄRARE OCH FÖRKUNNAT RÄTTFÄRDIGHETEN

Benämningen ”rättfärdig” är ett av nyckelorden i texterna från Qumran. Noa räddades från den stora översvämningen för sin rättfärdighets skull och Abraham räknades som rättfärdig för sin tro på Herren. Job var en rättfärdig och i Psaltaren nämns ordet rättfärdig på många ställen. I texterna från Qumran är de utvalda som har kallats vid namn ”rättfärdighetens söner” eller ”rättfärdighetens utvalda”. Messias är rättfärdighetens Messias som utgjuter rättfärdighet vid tidens ände. Rättfärdighetens verk är kampen för den mosaiska lagen, den judiske guden och rättfärdighetens Messias. I 4Q252 sägs till exempel följande om väntan på rättfärdighetens Messias.

Juda stam skall inte förlora sitt välde. Så länge Israel härskar skall en ättling till David [inte upp]höra att sitta på tronen. Härskarstaven är det kungliga förbundstecknet. Israels [höv]dingar är ”fötterna” (1 Mos 49:10) till dess att rättfärdighetens Messias, Davids stam, kommer. Ty åt honom och hans efterkommande har hans folks kungliga förbundstecken givits för alltid. Ty han höll … lagen, liksom männen i församlingen … församlingen bestående av männen i … (4Q252) [1]

I evangeliet används också termerna rättfärdighet och rättfärdig på en mängd olika ställen. Några exempel nedan har hämtats från Matteus evangelium.

Jag säger er att om inte er rättfärdighet överträffar de skriftlärdas och fariseernas, så kommer ni inte in i himmelriket. (Matt 5:20)
Sök först hans rike och hans rättfärdighet, så skall ni få allt det andra också. (Matt 6:33)
Gå och lär er vad som menas med orden: Barmhärtighet vill jag se och inte offer. *Ty jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare.” (Matt 9:13)*
Och då skall de rättfärdiga lysa som solen, i sin faders rike. Hör, du som har öron. (Matt 13:43)
Så skall det bli vid världens slut. Änglarna skall gå ut och skilja de onda från de rättfärdiga (Matt 13:49)

I den messianska församlingen, jahad, definierades rättfärdighet utifrån Mose böcker. Att vara rättfärdig var att lyda de påbud som beskrevs i Toran. Man betonade vikten av att verkligen leva efter dessa påbud och det ideal som man strävade efter var en församling

[1] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 92.

och i förlängningen ett land och en värld som helt levde efter varje bud i den mosaiska lagen. En rättfärdig var någon som var omskuren och som genom sin lydnad under de två prövoåren hade bevisat att han var villig att underordna sig varje krav som kunde komma att ställas på honom utifrån det som beskrevs i Mose lag och i församlingens eget regelverk.

Uttrycket ”rättfärdighetens lärare” var en viktig del av jahads filosofi och det finns bland annat i Damaskusdokumentet (CD) som återfanns i Kairo och i tio olika mer eller mindre fragmentariska exemplar i Qumran. I evangeliet gjorde Hadrianus Jesus Messias till en rättfärdig lärare som vandrade omkring och undervisade i templet eller på andra ställen varje dag. Han var ju den som hade uppfyllt alla jahads profetior, det var klart att han hade varit en rättfärdig lärare som hade undervisat om en annan lära än den som fördes fram av etablissemanget i templet.

Han vandrade omkring i hela Galileen och undervisade i synagogorna, förkunnade budskapet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor bland folket. (Matt 4:23)
Han började undervisa dem och sade: Den som upphäver ett enda av buden, om så det allra minsta, och undervisar människorna så, han skall räknas som den minste i himmelriket. Men den som handlar och undervisar efter dem skall räknas som stor i himmelriket. (Matt 5:19)
När Jesus hade avslutat detta tal var folket överväldigat av hans undervisning, för han undervisade med makt och inte som deras skriftlärda. (Matt 7:28-29)
Jesus vandrade omkring i alla städerna och byarna, och han undervisade i synagogorna, förkunnade budskapet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor. (Matt 9:35)
När Jesus hade avslutat befallningarna till sina tolv lärjungar gick han därifrån för att undervisa och förkunna i städerna där omkring. (Matt 11:1)
Han kom till sin hemstad, och där undervisade han i synagogan så att man häpnade och sade: "Varifrån kommer den mannens visdom och underverk? (Matt 13:54)
När han hade kommit till templet och höll på att undervisa kom översteprästerna och folkets äldste fram till honom och frågade: "Vad har du för fullmakt att göra detta? Och vem har gett dig den fullmakten?" (Matt 21:23)
Som mot en rövare har ni gått ut med svärd och påkar för att fängsla mig. Var dag satt jag i templet och undervisade utan att ni grep mig. Men allt detta har skett för att profeternas skrifter skall uppfyllas." (Matt 26:47-56)

HAN HADE PREDIKAT FRÅN JAHADS EGNA TEXTER

Ett av det vanligaste epitetet som församlingen i texterna från Qumran använder om sig själva är de fattiga. De kristna i Palestina kallades för evjoniter efter det hebreiska ordet ʾævjonim som betyder ”de fattiga”. I Dödahavsrullarna förekommer ʾævjonim (de fattiga) på en mängd ställen tillsammans med ord som ödmjuk, förtrampad, rättfärdig och liknande termer.[1] Evjoniterna var alltså jahad, de fattiga, och det anspelas på de fattiga på olika ställen i Nya Testamentet.

I Jesu Bergspredikan i evangeliet beskrivs precis den livssyn som kommer fram genom texterna från Qumran, de saliga är de som håller buden i den judiska lagen. De är de fattiga, ödmjuka och rättfärdiga och de som lider och förföljs för sin tros skull och för förbundet med Gud. Lärjungarna är världens ljus, precis som medlemmarna i jahad var ljusets barn enligt deras egna texter.

BERGSPREDIKAN (kap. 5–7)
När han såg folkskarorna gick han upp på berget. Han satte sig ner, och hans lärjungar kom fram till honom. Han började undervisa dem och sade:
”Saliga de som är fattiga i anden, dem tillhör himmelriket. Saliga de som sörjer, de skall bli tröstade. Saliga de ödmjuka, de skall ärva landet. Saliga de som hungrar och törstar efter rättfärdigheten, de skall bli mättade. Saliga de barmhärtiga, de skall möta barmhärtighet. Saliga de renhjärtade, de skall se Gud. Saliga de som håller fred, de skall kallas Guds söner.
Saliga de som förföljs för rättfärdighetens skull, dem tillhör himmelriket. Saliga är ni när man skymfar och förföljer er och på allt sätt förtalar er för min skull. Gläd er och jubla, er lön blir stor i himlen. På samma sätt förföljdes ju profeterna före er tid. Ni är jordens salt. Men om saltet mister sin kraft, hur skall man få det salt igen? Det duger inte till annat än att kastas bort och trampas av människorna.
Ni är världens ljus. En stad uppe på ett berg kan inte döljas, och när man tänder en lampa sätter man den inte under sädesmåttet utan på hållaren, så att den lyser för alla i huset. På samma sätt skall ert ljus lysa för människorna, så att de ser era goda gärningar och prisar er fader i himlen.

[1] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 226.

Jesus och lagen
Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla. Sannerligen, innan himlen och jorden förgår skall inte en enda bokstav, inte minsta prick i lagen förgå; inte förrän allt har skett.
Den som upphäver ett enda av buden, om så det allra minsta, och undervisar människorna så, han skall räknas som den minste i himmelriket. Men den som handlar och undervisar efter dem skall räknas som stor i himmelriket. Jag säger er att om inte er rättfärdighet överträffar de skriftlärdas och fariseernas, så kommer ni inte in i himmelriket. (Matt 5:1-20)

Jesus framställs som en rättfärdig ledare inom den rörelse som arbetade för att Mose lag skulle lydas in i minsta detalj. Det som förs fram är precis det slags undervisning som lärarna i den messianska församlingen i Palestina gav till sina adepter. En sådan direkt förlaga till Nya Testamentet kan till och med finnas i Himlens och jordens Messias 4Q521.

Qumran, 4Q521	Nya Testamentet
Hans ande svävar över de ödmjuka, han vederkvicker de trofasta med sin kraft. De fromma (chassidim) förhärligar han på det eviga rikets tron.	Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga.
Han befriar de fångna, ger de blinda deras syn, skaffar upprättelse åt de för[tryckta]. För alltid vill jag vara nära [honom …], på hans nåd (chæsæd) [förtröstar jag]. [Hans] heliga god[het…] dröjer ej, … När Herren […] de härliga ting, som inte är hans verk…. Då skall han bota de sjuka, ge liv åt de döda och överbringa glädjebud till de ödmjuka. … De [hel]iga skall han leda, han skall vara [de]ras herde.[1]	Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren. (Luk 4:18-19) Jesus svarade dem: ”Gå och berätta för Johannes vad ni hör och ser: att blinda ser och lama går, spetälska blir rena och döva hör, döda står upp och fattiga får ett glädjebud. Salig är den som inte kommer på fall för min skull.” (Matt 11:4-6)

HAN HADE PREDIKAT OM DET EVIGA GUDSRIKET

I Diatessaron kan man nog säga att huvudbudskapet i Jesu predikningar handlar om det kommande himmelska kungariket, ”the kingdom of heaven". Detta kallas bara ”riket” i Bibel 2000.

Han vandrade omkring i hela Galileen och undervisade i synagogorna, förkunnade budskapet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor bland folket. (Matt 4:23)

Väntan på, och kampen för, detta rike var kärnan i jahads/sicariernas filosofi. Redan på sidan 168 citerade jag skrivningen om det eviga gudsriket i 4Q246 från Qumran men den är värd att återupprepa med tanke på vilka stora effekter dessa idéer har haft genom tiderna.

Hans rike skall vara ett evigt rike, allt han gör är rättfärdigt. Han [skall dö]ma jorden rättvist. Alla skall skapa fred, svärdet försvinna från jorden. Alla länder skall böja knä för honom. Med den store Gudens hjälp skall han föra krig. Han (Gud) skall prisge folken åt honom, alla skall han underkuva. Hans välde skall vara ett evigt välde, och alla gränser… (Guds son 4Q246).[2]

Ursprunget till denna tro på en prästkung som skulle föregås av ett stort krig och regera i ett evigt judiskt rike med centrum i Jerusalem kom förstås från den mackabeiska nationalistiska propagandan i Tanak/GT. Hela denna historia vilade på profetior från profeter som Jakob, Moses, Daniel och Jesaja. Tyvärr glömde man så småningom bort att alla dessa profetior redan hade uppfyllts av mackabéerna själva i och med först Judas, och sedan Jonathan och Simon Mackabeus maktövertagande i Jerusalem på 160-, 150- och 140-talet före vår tideräkning.

HAN HADE PREDIKAT OM KÄRLEK TILL NÄSTAN OCH TILL GUD

I texterna från Qumran förekommer ofta termerna chæsæd ”kärleken till Gud, fromhet” och sædæk som betyder ”kärleken till nästan, rättfärdighet” tillsammans. Dessa begrepp definierar de grundläggande kraven på de rättfärdiga Sadoks söner, och de var också de begrepp som enligt Antiquities beskrev Johannes döparens undervisning (to exercise virtue, both as to righteousness towards one another, and piety towards God).

[1] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 29-30.
[2] Eisenman Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 74.

Now some of the Jews thought that the destruction of Herod's army came from God, and that very justly, as a punishment of what he did against John, that was called the Baptist: for Herod slew him, who was a good man, and commanded the Jews to exercise virtue, both as to righteousness towards one another, and piety towards God, and so to come to baptism; for that the washing [with water] would be acceptable to him, if they made use of it, not in order to the putting away [or the remission] of some sins [only], but for the purification of the body; supposing still that the soul was thoroughly purified beforehand by righteousness. (Antiquities XVIII 5:2)

Detta dubbla kärleksbud härstammade från 3 Mos 19:18, 5 Mos 6:5 och 5 Mos 10:12-13. Där sägs att man inte skall hysa vrede mot någon i sitt folk utan älska sin nästa som sig själv. Man skall också frukta Gud, följa alla hans lagar och älska honom av hela sitt hjärta, med hela sin själ och av all sin kraft.

Du skall inte ta hämnd och inte hysa vrede mot någon i ditt folk, utan du skall älska din nästa som dig själv. Jag är Herren. (3 Mos 19:18)

Kärlek till Herren och hans bud

Och detta är den lag, de stadgar och föreskrifter som Herren, er Gud, befallde mig att lära er för att ni skall lyda dem i det land ni går över till och tar i besittning. Om du alltså fruktar Herren, din Gud, du liksom dina barn och barnbarn, och i hela ditt liv följer alla hans stadgar och bud som jag ger dig, så kommer du att leva länge. Du skall lyssna, Israel, och följa dem troget, så att det går dig väl och ni blir mycket talrika, så som Herren, dina fäders Gud, har lovat dig — ett land som flödar av mjölk och honung. Hör, Israel! Herren är vår Gud, Herren är en. Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta, med hela din själ och med all din kraft. Dessa ord som jag i dag ger dig skall du lägga på hjärtat. Du skall inpränta dem i dina barn och tala om dem när du sitter i ditt hus och när du är ute och går, när du lägger dig och när du stiger upp. Du skall binda dem som ett tecken kring din arm, och de skall vara ett kännemärke på din panna. Du skall skriva dem på dina dörrposter och i dina stadsportar. (5 Mos 6:1-9)

Det är också detta dubbla bud som Jesus för fram i till exempel Lukas 10:27.

En laglärd som ville sätta honom på prov reste sig och sade: "Mästare, vad skall jag göra för att vinna evigt liv?" Jesus sade: "Vad står det i lagen? Hur lyder orden?"

*Han svarade: "*Du skall älska Herren, din Gud, av hela ditt hjärta och med hela din själ och med hela din kraft och med hela ditt förstånd, och din nästa som dig själv.*" Jesus sade: "Det är rätt. Gör det, så får du leva." (Luk 10:25-28)*

Bland de ursprungliga kristna i jahad var kärleken till nästan förstås begränsad till de omskurna bröderna i det egna förbundet och sådana som levde efter Mose lag utan kompromisser, helt enligt föreskrifterna i Moseböckerna. Hadrianus försökte däremot omvända de militanta judarna till att älska alla människor med motiveringen att Messias bland annat hade älskat syndare, prostituerade och romerska skatteindrivare. Denna inställning vann dock ingen genklang hos chrestiani, utan i stället kom den gammaltestamentliga inställningen att så småningom prägla de kristna av den romerska sorten som hade omsorg om sina egna, men fördömde och förkastade alla som inte helt och hållet delade deras doktriner.

HAN HADE PREDIKAT ATT DEN SOM OKVÄDAR SIN BRODER INTE UNDGÅR HELVETETS ELD

I Församlingsregeln befalls att medlemmarna skall tillrättavisa varandra i sanning, ödmjukhet och generositet. Ingen får tala till sin kamrat/broder i vrede eller med hårdhet.

They shall rebuke one another in truth, humility, and charity. Let no man address his companion with anger, or ill-temper, or obduracy, or with envy prompted by the spirit of wickedness. Let him not hate him [because of his uncircumcised] heart, but let him rebuke him on the very same day lest he incur guilt because of him. And furthermore, let no man accuse his companion before the Congregation without having first admonished him in the presence of witnesses. These are the ways in which all of them shall walk, each man with his companion, wherever they dwell. (Community Rule, 1QS, Vermes translation)

Församlingen förbannade däremot sina fiender och lovade att de skulle hamna i den eviga elden i dödsriket.

And the Levites shall curse all the men of the lot of Satan, saying: Be cursed because of all your guilty wickedness! May He deliver you up for torture at the hands of the vengeful Avengers! May He visit you with destruction by the hand of all the Wreakers of Revenge! Be cursed without mercy because of the darkness of your deeds! Be damned in the shadowy place of everlasting fire! (Community Rule, 1QS, Vermes translation)

I evangeliet finns både regeln om att man inte får bli vred på sin kamrat/broder och förbannelsen som skickar syndaren till helvetets eld.

Men jag säger er: den som blir vred på sin broder undgår inte sin dom, och den som okvädar sin broder undgår inte att ställas inför rådet, och den som förbannar honom undgår inte helvetets eld. (Matt 5:22)

HAN HADE LOVAT EVIGT LIV FÖR DE RÄTTFÄRDIGA OCH EVIGT STRAFF FÖR SYNDARNA

Jahads grundfilosofi var att de var rättfärdiga och renade från all synd genom sitt medlemskap i guds församling, och att alla andra människor var syndare som tillhörde Belial som var mörkrets, lögnens och ondskans härskare. Människornas tillhörighet till den ena eller andra av dessa grupper hade bestämts sedan världen skapades. När gud, som var jahads enda kung, utfärdade domen över rättfärdiga och orättfärdiga fick jahads medlemmar evigt liv och delad kungavärdighet i guds rike, medan alla andra fick lida i evighet i helvetets eld där mörkrets änglar regerade (s 175). Precis detta budskap tog också Hadrianus med i det nya evangeliet till judarna.

Människosonens dom
När Människosonen kommer i sin härlighet tillsammans med alla sina änglar, då skall han sätta sig på härlighetens tron. Och alla folk skall samlas inför honom, och han skall skilja människorna som herden skiljer fåren från getterna. Han skall ställa fåren till höger om sig och getterna till vänster. Sedan skall kungen säga till dem som står till höger: ”Kom, ni som har fått min faders välsignelse, och överta det rike som har väntat er sedan världens skapelse. (…)
Kungen skall svara dem: ”Sannerligen, vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig.” Sedan skall han säga till dem som står till vänster: ”Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga eld som väntar djävulen och hans änglar. Dessa skall gå bort till evigt straff men de rättfärdiga till evigt liv." (Matt 25:31-46)

Jahad lämnade ju folkflertalet och ställde sig utanför det etablerade samhället, om inte alltid öppet så i mental mening. De väntade sig att få evigt liv genom att ge sitt liv i kampen för Namnet (Mose namn som var heligt för dem). Samma löfte finns också i evangeliet.

Var och en som för mitt namns skull har lämnat hus eller bröder eller systrar eller far eller mor eller barn eller åkrar skall få hundrafalt igen och ärva evigt liv. (Matt 19:2)

Denna filosofi uttrycks också på fler ställen i evangeliet, bland annat i följande avsnitt.

Arbeta inte för den föda som är förgänglig utan för den föda som består och skänker evigt liv och som Människosonen skall ge er. Ty på honom har Fadern, Gud själv, satt sitt sigill." (Joh 6:27)
Ty detta är min faders vilja: att alla som ser Sonen och tror på honom skall ha evigt liv. Och jag skall låta dem uppstå på den sista dagen." (Joh 6:40)
Den som äter mitt kött och dricker mitt blod har evigt liv, och jag skall låta honom uppstå på den sista dagen. (Joh 6:54)
Den som älskar sitt liv förlorar det, men den som här i världen hatar sitt liv, han skall rädda det till ett evigt liv. (Joh 12:25)

I samma stund som medlemmarna i jahad dog skulle de vara med Messias i hans rike och få njuta frukterna av ett evigt liv, något som gav dem mod att kämpa utan rädsla för döden. Detta lovar också Jesus som ju enligt Hadrianus var den riktige Messias som judarna hade väntat på – ”redan i dag skall du vara med mig i paradiset”.

Den ene av förbrytarna som hängde där smädade honom och sade: "Är inte du Messias? Hjälp då dig själv och oss." Men då tillrättavisade honom den andre: "Är du inte ens rädd för Gud, du som har fått samma straff? Vi har dömts med rätta, vi får vad vi har förtjänat. Men han har inte gjort något ont." Och han sade: "Jesus, tänk på mig när du kommer med ditt rike." Jesus svarade: "Sannerligen, redan i dag skall du vara med mig i paradiset." (Luk 23:39-43)

HAN HADE LOVAT KROPPENS UPPSTÅNDELSE

Jahad trodde, som vi såg på sidan 176, på kroppens återuppståndelse vid Messias framträdande som utlovades i Hesekiels, Jesajas och Daniels profetior. Därför fick Jesus både väcka döda till liv och också själv återuppstå på den tredje dagen.

HAN HADE KALLAT DE TROGNA FÖR VÄRLDENS LJUS

Den frälsare som jahad trodde på var Messias som också var Ljusets ängel. Hans rike var Ljusets paradis medan Belial var Mörkrets härskare. I Församlingsregeln kallas denna ande till exempel för “the light of life”, livets ljus. Jahad var ljusets söner medan alla andra var mörkrets söner. Jahads resonemang om ljus och mörker förs också vidare i Hadrianus evangelium. Jesus säger till exempel att hans lärjungar är världens ljus i Matteus 5:14.

HAN HADE BETT FADERN ATT (ALDRIG) FÖRLÅTA DE SKYLDIGA

Fader vår eller Herrens bön är den mest centrala kristna bönen och den innehåller en bön om förlåtelse från Gud på samma sätt som vi förlåter dem som oss skyldiga äro. Bönen skapades för Hadrianus evangelium (Diatessaron) och där understryks kravet på vår förlåtelse för att vi själva skall få förlåtelse från Gud. Bönen Fader vår härstammar från jahads välsignelse av de rättfärdiga och förbannelse av dem som tillhör Belial/Satan. Den andra delen av versionen i Diatessaron är dock en direkt anti-tes till jahads förbannelse över syndarna, som enligt deras Församlingsregel aldrig skulle få någon förlåtelse, varken från Gud eller dem själva (s 165).

Församlingsregeln I[1]	**Diatessaron[2]**
And the Priests shall bless all the men of the lot of god who walk perfectly in all His ways, saying:	
May He bless you with all good and preserve you from all evil! May He lighten your heart with life-giving wisdom and grant you eternal knowledge! May he raise His merciful face towards you for everlasting bliss!	Our Father which art in heaven, Hallowed be thy name. Thy kingdom come. Thy will be done, as in heaven, so on earth. Give us the food of to-day.
And the Levites shall curse all the men of the lot of Satan, saying: Be cursed because of all your guilty wickedness! May He deliver you up for torture at the hands of the vengeful Avengers! May He visit you with destruction by the hand of all the Wreakers of Revenge! Be cursed without mercy because of the darkness of your deeds! Be damned in the shadowy place of everlasting fire! May God not heed when you call on Him, nor pardon you by blotting out your sin! May He raise His angry face towards you for vengeance! May there be no Peace for you in the mouth of those who hold fast to the Fathers! And after the blessing and the cursing, all those entering the Covenant shall say, Amen, Amen!	And forgive, us our trespasses, as we forgave those that trespassed against us. And bring us not into temptations, but deliver us from the evil one. For thine is the kingdom, and the power, and the glory, for ever and ever. If ye forgive men their wrong-doing, your Father which is in heaven will forgive you. But if ye forgive not men, neither will your Father pardon your wrong-doing. (Amen)

HAN HADE TAGIT DEL AV JAHADS DOP OCH FÖRSONAT FOLKETS SYNDER GENOM SIN DÖD

HAN HADE DÖPTS AV JOHANNES DÖPAREN

Rituell renhet var en kärnfråga för jahad. Johannes Döparen, som enligt Antiquities tillhörde jahad, genomförde tydligen reningsritualer genom nedsänkning i vatten och i texterna från Qumran finns flera referenser till rening genom vatten. Även om den är mycket ofullständig handlar 4Q414, som kallas *En dopliturgi* (Baptismal liturgy) om rituella dop/bad. I Damaskusdokumentet föreskrivs den minimala mängd rent vatten som krävs för att dopet/reningen skall vara giltig. I The Community Rule beskrivs reningen med vatten som driver ut synden genom helig ande.

> *For it is through the spirit of true counsel concerning the ways of man that all his sins shall be expiated, that he may contemplate the light of life. He shall be cleansed from all his sins by the spirit of holiness uniting him to His truth, and his iniquity shall be expiated by the spirit of uprightness and humility. And when his flesh is sprinkled with purifying water and sanctified by cleansing water, it shall be made clean by the humble submission of his soul to all the precepts of God. (The Community Rule, 1QS, Vermes translation)*

[1] http://ccat.sas.upenn.edu/gopher/other/courses/rels/225/Texts/1QS
[2] http://www.earlychristianwritings.com/text/diatessaron.html

HAN HADE DELAT UT JAHADS NATTVARD

I *The Messianic Rule*, 1QSa (1Q28a) från Qumran föreskrivs hur jahads gemensamma kultmåltider skall inledas genom att prästen och Messias först välsignar brödet och vinet.

> *And [when] they shall gather for the common [tab]le, to eat and [to drink] new wine, when the common table shall be set for eating and the new wine [poured] for drinking, let no man extend his hand over the firstfruits of bread and wine before the Priest; for [it is he] who shall bless the firstfruits of bread and wine and shall be the first [to extend] his hand over the bread. Thereafter, the Messiah of Israel shall extend his hand over the bread, [and] all the congregation of the Community [shall utter] a blessing, [each man in the order] of his dignity. It is according to this statute that they shall proceed at every me[al at which] at least ten men are gathered together. (The Messianic Rule, 1QSa, Vermes translation)*

Vid den sista måltiden möttes lärjungarna i ett avskilt rum. De hade redan tvättat sig, men Jesus knöt en klädnad runt kroppen och tvättade deras fötter enligt jahads regler för rening som härstammade från 2 Mos 30:17-21. Sedan genomför Jesus, som var Messias, den välsignelseceremoni för vinet och brödet som beskrivs i *The Messianic Rule* ovan.

> *Man räckte honom en bägare, och han tackade Gud och sade: ”Ta detta och dela det mellan er. Sedan tog han ett bröd, tackade Gud, bröt det och gav åt dem och sade: ”Detta är min kropp som blir offrad för er. Gör detta till minne av mig.” (Luk 22:17,19)*

HANS LIDANDE OCH DÖD VAR EN FÖRSONING FÖR FOLKETS SYNDER

Synen på olyckor som ett straff för begångna synder och offer av boskap som försoning för dessa synder fanns som vi sett inbyggd i den nya nationella historien och därmed också i Mose lag. Moses steg i 2 Mos 32:30 upp till Herren för att skapa försoning för de synder som israeliterna hade begått. I jahads texter kan man se att lidandet i kriget mot mörkrets söner sågs som ett straff som skulle sonas för man inte hade lytt Mose lagar tillräckligt selotiskt, och att detta straff hade förutsagts i profetiorna i Tanak. I Församlingsregeln, IQS, beskrivs hur jahad skall sona synden genom att tillämpa rättfärdighet och genom att plågas av lidandets smärtor.

> *In the Council of the Community there shall be twelve men and three Priests, perfectly reversed in all that is revealed of the Law, whose works shall be truth, righteousness, justice, loving-kindness and humility. They shall preserve the faith in the Land with steadfastness and meekness and shall atone for sin by the practice of justice and by suffering the sorrows of affliction. (Community Rule, 1QS, Vermes translation)*

Samma idé om att Messias måste lida, dö och återuppstå för att sona människornas synder för att uppfylla profetiorna i Tanak finns naturligtvis också i Hadrianus evangelium.

> *Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna. Och han sade till dem: ”Detta är alltså vad skriften säger: Messias skall lida och uppstå från de döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem. (Luk 24:45-47)*

Precis som i Tanak och i jahads texter predikar Jesus i Diatessaron ”repentance”, alltså ånger och tillförsäkrar församlingen syndernas förlåtelse genom sitt lidande och sin död och uppståndelse. I Lukas 24, där texten numera återfinns, är det dock inte ånger utan *omvändelse* (till kristendomen) som Jesus predikar.

Hadrianus skapade alltså en bild av Jesus och hans lärjungar som var medlemmar i jahad, eller med andra benämningar var chrestiani/sicarier/seloter. Denna bild var en spegelbild av det som stod i de profetior som jahads medlemmar trodde på och i deras egna föreskrifter, t.ex. i det som numera kallas *Damaskusdokumentet (CD)*, *Församlingsregeln (1QS)* och *The Messianic Rule, (1QSa)*. Som romersk kejsare över så många judar hade Hadrianus säkert inga problem med att få tillgång till de texter och den information om den militanta judiska filosofin som han behövde för att skapa denna spegelbild.

JESUS HADE VARIT EN HISTORISK PERSON SOM HADE VERKAT UNDER PONTIUS PILATUS TID

FAKTA OM JAHAD/CHRESTIANI HÄMTADES FRÅN ANTIQUITIES OCH WAR

Det finns alltså två olika Messias i evangeliet. Dels är det den Messias som sattes samman utifrån ”profetiorna” i Jesajarullen. Jesajas beskrivningar av denna Messias används som profetior som den judiske Jesus uppfyller genom att till exempel födas av en jungfru och dö för våra synder. Den Messias som beskrivs i Jesajarullen fick man alltså automatiskt med sig in i den romerska kristendomen eftersom man använde de messianska jahads/chrestianis agitation och texter i det nya evangeliet från Rom. Men den Jesus som Hadrianus förde fram var inte bara den Messias som beskrivs i Jesajarullen och i Enoks bok, han var också en historisk person som hade varit medlem i jahad/chrestianis organisation. Den personen skulle ha fötts under Herodes den stores regering och korsfästs under Pontius Pilatus tid som ståthållare i Judéen.

Det är lätt att se att man använde de judiska profetiorna, som till exempel profeten Jesajas bok och Enoks bok, för att få ett skelett till historien om Jesus som var Messias. Detta skelett kläddes sedan på med historiska fakta och lokalfärg som hämtade från Tiberius Alexanders (Josephus) historia. Historien i evangeliet inleds med en berättelse om hur Elisabet och Maria, som var jungfru, väntade barn vid samma tid och hur det förkunnades profetior om båda de väntade barnen. Samtidigt utgår det ett dekret från den romerske kejsaren om skattskrivning av folket i området, denna historiska händelse hämtades från Antiquities XVIII. Man gör visserligen ett litet misstag när man skriver berättelsen om Jesu mirakulösa födelse, den sägs nämligen ha skett under Herodes den stores regeringstid och samtidigt som Quirinius skattskrivning. Herodes den store dog år 4 fvt medan skattskrivningen skedde år 6 vt, det skiljer alltså tio år mellan dessa händelser som framställs som om de skedde samtidigt i evangeliet. Anledningen till detta misstag var antagligen att man ville förlägga Jesu födelse till det uppror som bröt ut i samband med Herodes död, och att man i hastigheten fick för sig att upproret i samband med Quirinius skattskrivning var samma uppror.

För att profetiorna skall uppfyllas hittade man på en ny historia om tre vise män som kommer till Herodes och säger att de har fått veta att det skall födas en ny kung i Judéen. Herodes dödar därför alla spädbarn, men Josef tar sin familj och flyr till Egypten och vågar inte återvända hem förrän Herodes är död och Archelaus blir kung. Flykten till Egypten skedde eftersom profetians ord ”från Egypten har jag kallat min son” skulle uppfyllas (Matt 2:13-15 och Hos 11:1). I nästa steg är Herodes Antipas kung och kallas bara för Herodes. Det komplicerade förhållandet att landet delades upp mellan Herodes den stores arvingar, och att Archelaus och Herodes Antipas var lydkungar under samma tid fram till Archelaus förvisning, tog man inte med i evangeliet. Herodes låter avrätta Johannes döparen, som hade varit en av de ledande i jahad/chrestiani under 30-talet vt, precis som det berättas i Antiquities XVIII 5. I nästa scen beskrivs ett uppror mot Pontius Pilatus som finns beskrivet i Antiquities XVIII 3. Här blir det romerska evangeliets Messias korsfäst, precis som Pilatus lät döda många av männen inom den judiska upprorsrörelsen jahad.

PROFETIORNA OM JESUS HADE UPPFYLLTS BLAND DE UPPRORISKA GALILÉERNA

Hadrianus valde att iscensätta uppfyllandet av alla judiska profetior om Messias inom de grupper som i Antiquities, War och Life of Flavius Josephus beskrivs som roten till hela det skeende som kulminerade i det judiska kriget och Jerusalems förstörelse, nämligen de judiska upprorsrörelserna. Hela historien om de judiska upproren inleds i det första kapitlet i Antiquities XVIII när Judas från Gamala, som också kallas Judas från Galileen, startar ett uppror mot Cyrenius (Quirinius) skattskrivning. Denna skattskrivning skall ha ägt rum om-

kring år 6 vt. I nästa kapitel i Antiquities XVIII berättas det om hur Pontius Pilatus blir ståthållare i Palestina (mellan år 26-36 vt). Under denna tid förekom en hel del oroligheter i området och uppror mot den romerska förvaltningen och makten.

I beskrivning av upptakten till det judiska kriget i *Life of Josephus Flavius* står Galileen i centrum. Denna text påstås handla om den judiske ledaren Josephus som skall ha gått över till romarna efter staden Jotapatas fall, men enligt min mening är texten ursprungligen Tiberius Alexanders beskrivning av sin egen tid som guvernör i Galileen (se s. 193). I *Life of Josephus Flavius* målas en bild upp av en tid där upprorsflammor slog upp i stad efter stad i Galileen och hur Tiberius Alexander (Josephus) som guvernör tvingades resa runt och lugna dessa uppror för att skydda landet mot ett förödande krig.

I War 2 kapitel 17 berättas om hur Manahem, som sägs ha varit son till den gamle upprorsledaren Judas från Galileen, utropar sig till kung över judarna och startar ett uppror mot romarna. Efter ett internt krig med andra judiska grupper flyr Manahem från Jerusalem men övermannas så småningom, torteras och dödas. Antagligen var det romarna som avrättade Manahem, men det sägs också i War 2 att vissa av ”folket” hjälpte dem eftersom de önskade se ett slut på uppror och självutnämnda tyranner.

När Vespasianus börjar förbereda belägringen av Jerusalem berättas det i War 4 att de som levde i staden hindrades att lämna den av seloterna som ville förhindra att människor gick över på romarnas sida. John (Johannes) som var ledare för seloterna hade förskansat sig i templet i Jerusalem. Vid den här tiden kommer också Simon Gioras son dit med ett följe av kvinnor och börjar förbereda en sig för strid mot romarna, vilket beskrivs i War 4. Denne Simon hade tidigare anslutit sig till Eleazar som ockuperade fästningen Masada och tillhörde alltså sicarierna. Simon hade härjat i Iduméen och bl. a. intagit staden Hebron. Han hade också slagits med seloterna som hade rövat bort hans hustru och hade skrämt dem så med sin våldsamhet att de hade lämnat tillbaka kvinnan. När sicariern Simon kom till Jerusalem började han därför med att anfalla John och hans seloter som försvarade sig från templet. En fraktion av seloterna hade också avskilt sig under ledning av Eleazar och seloternas under ledning av John slogs också samtidigt mot sina tidigare allierade.

Så småningom anlände Titus till Jerusalem med trupper från Egypten och med honom följde också Egyptens tidigare guvernör, Tiberius Alexander, som nu var utsedd till general direkt under Titus. De romerska trupperna började en belägring som varade i cirka fem månader innan staden föll och templet brändes.

JESUS VAR LEDARE FÖR EN GRUPP UPPRORSMÄN FRÅN GALILEEN

Namnet Jesus förekommer i många sammanhang i de texter som tillskrivs Josephus. Han är ofta en hög präst och sammanhanget kan vara förvirrande eftersom flera personer har samma namn och ämbete. Kung Agrippa satte in Jesus, Gamaliels son ersättare för Jesus, Damneus son som överstepräst. Detta skapade uppror bland de höga prästerna som grälade och kastade sten på varandra. (Ant. XX 9:4.) Därefter tog kung Agrippa ifrån Jesus, Gamaliels son översteprästämbetet och gav det till Matthias, Theophilus son, under vars tid judarnas krig med Rom tog sin början. (Ant. XX 9:7.)

De mest aktade av de översteprästerna, Jesus, Gamalas (Gamaliels) son och Ananus, Ananus son förebrådde folket för deras oföretagsamhet och hetsade upp dem mot seloterna; för det var det namn de gick under. Som om de hade varit nitiska (selotiska) i goda företag och inte nitiska i de värsta handlingar och måttlösa i dem bortom alla andras exempel. (War 4 3:9.) En man som heter Jesus är ledare för ett antal män som är fattiga och sjömän (fiskare) från Galileen i berättelsen om Josephus liv.

> *So Jesus the son of Sapphias, one of those whom we have already mentioned as the leader of a seditious tumult of mariners and poor people, prevented us, and took with him certain Galileans, and set the entire palace on fire, and thought he should get a great deal of money thereby, because he saw some of the roofs gilt with gold. (The Life Of Flavius Josephus.)*

I evangeliet i NT kallas Jesus också flera gånger för ”Jesus från Galileen” och det framhålls att hans efterföljare var från Galileen, se t.ex Matt 3:13, Matt 26:29 och Matt 27:55. Och enligt Jesajas profetia skulle han ju dessutom komma från Nasaret som låg i Galileen.

Yeshua eller Jesus var tydligen ett vanligt judiskt namn. Men den yttersta anledningen till att Messias måste heta Yeshua/Jesus finns i profetian i Jesajarullen där frälsaren sägs vara Yeshua vilket blir Jesus på grekiska (s 124).

JESUS FÖRFÖLJDES AV JUDARNA

Jesus skulle ju vara en medlem av de upproriska grupper som stred för innovation, alltså uppror mot romarna i Palestina, och han skulle ha uppfyllt alla de judiska profetior som jahad/chrestiani/sicarierna trodde så blint på. Ett skelett till historien om Jesus fann man i *Life of Flavius Josephus*.

Den tid som beskrivs i *War* och *Life of Flavius Josephus* kännetecknades av våld och osäkerhet. Sicarierna terroriserade andra judar, och speciellt präster, så att de kände det som om de levde mitt i ett krig och väntade att bli mördade varje stund. (War 2 13:3.)

I evangeliet finns denna strid beskriven som en grundläggande motsättning mellan Jesu och Johannes anhängare och olika grupper av judiska präster (fariséer och sadducéer).

> *När han såg att många fariseer och saddukeer kom för att bli döpta sade han till dem: "Huggormsyngel, vem har sagt er att ni kan slippa undan den kommande vreden? (Matt 3:7)*

Inbördeskriget mellan olika judiska grupper som beskrivs i *War* och *Life of Flavius Josephus* beskrivs i evangeliet som att judarna förföljer Jesus och vill döda honom.

> *Nu började judarna förfölja Jesus, eftersom han hade gjort detta på en sabbat. (Joh 5:16) Då blev judarna ännu ivrigare att döda honom, eftersom han inte bara upphävde sabbatsbudet utan också påstod att Gud var hans far och därmed jämställde sig med Gud. (Joh 5:18) Sedan vandrade Jesus omkring i Galileen. I Judeen ville han inte vandra eftersom judarna var ute efter att döda honom. (Joh 7:1)*

Tiberius Alexander (omdöpt till Josephus) beskriver i *Life of Flavius Josephus* hur både John från Gischala och Jonathan som var utsänd av de ledande männen i Jerusalem var ute efter hans liv. Vid en fest med de ledande männen i Galileen får Tiberius Alexander reda på att det finns en komplott mot honom och att han har dömts till döden av de sammansvurna judarna. (Life of Flavius Josephus.)

Jesus går också på en fest, men eftersom judarna har sammansvurit sig mot honom vågar han inte visa sig öppet. Ingen vågar heller tala högt om honom av rädsla för judarna.

> *Och han stannade själv kvar i Galileen. Men när hans bröder hade gått upp till högtiden gick han också dit, inte öppet utan i hemlighet. Judarna sökte efter honom under högtiden och undrade var han fanns. Det pratades mycket om honom bland folket; några sade att han var en bra människa, andra att han vilseledde folket. Men ingen vågade tala öppet om honom av rädsla för judarna. (Joh 7:9-13)*

JESUS TALADE TILL FOLKET UNDER GUDOMLIG INSPIRATION

I *Life of Flavius Josephus* sägs att de som drev fram det judiska kriget och lade grunden till landets undergång bland annat var sådana falska profeter som predikade för folket under påstått gudomlig inspiration och drog med dem ut i vildmarken under förespegling att Gud skulle ge dem tecken om deras befrielse. (War 2 13:4.)

Det vi får veta i evangeliet om Jesu verksamhet är att han vandrar om kring i Galileen och på andra platser, predikar under gudomlig inspiration och gör tecken och under.

> *Och han gick och predikade i synagogorna i hela Galileen och drev ut demonerna. (Mark 1:39)*

De falska profeter som beskrivs i *Life of Flavius Josephus* och som gjorde tecken och under nämns också i evangeliet.

> *Falska frälsare och falska profeter kommer att uppträda med tecken och under för att försöka vilseföra de utvalda. (Mark 13:22)*

JESUS VAR EN PROFET SOM LEDDE FOLKET UT I ÖKNEN OCH UPP PÅ OLIVBERGET

Jesus skulle ju vara en profet av det slag som judarna förväntade sig att den kommande Messias skulle vara, han skulle i själva verket vara den som redan hade uppfyllt alla profetior. Men vad gjorde sådana profeter? I del 2 av historien om det judiska kriget berättas det om en grupp som påstod sig verka under gudomlig inspiration och som ledde människor ut i vildmarken där de skulle få se tecken och under, detta är delar av samma rörelse som de som kallar sig jahad i Dödahavsrullarna. En annan falsk profet dök upp från Egypten, han ledde sina efterföljare från vildmarken och upp på Olivberget Allt detta hände i slutet av Neros regeringstid och strax innan det stora kriget mellan romare och judar bröt ut. (War 2 13:5.)

I Hadrianus evangelium fick Jesus göra samma sak som de profeter/upprorsmän som det berättas om i historien om det judiska kriget. Han drar sig undan i öknen i fyrtio dagar (Matt 4, Mark 1, Luk 4), han och hans efterföljare drar sig undan till en stad nära öknen (Joh 11:54) och han leder sina följeslagare upp på Olivberget där han predikar för dem (Matt 24). En stor del av bakgrunden till Jesu predikningar och handlingar finns alltså koncentrerad i War 2 13:4-6.

JESUS PREDIKADE BEFRIELSE FRÅN FÖRTRYCK

Grunden för upproret mot romarna var de judiska religiösa skrifterna, t.ex. Jesajas profetia, som ju mackabéerna hade skapat som en propaganda för ett fritt judiskt rike. Dessa profetior skapade gång på gång en otroligt stark kampanda bland de bokstavstrogna upprorsmännen, t.ex. de sicarier som kallade sig själva ”de fattiga” och som uppviglade folket och terroriserade alla som inte ville dela deras egen väpnade kamp.

> *Now when these were quieted, it happened, as it does in a diseased body, that another part was subject to an inflammation; for a company of deceivers and robbers got together, and persuaded the Jews to revolt, and exhorted them to assert their liberty, inflicting death on those that continued in obedience to the Roman government, and saying, that such as willingly chose slavery ought to be forced from such their desired inclinations;. (War 2 13:6)*

Jesus predikar också befrielse för de fattiga med direkta citat från just Jesajas profetia.

> *Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren. (Luk 4:18-19)*

JESUS PREDIKADE OM ATT JUDARNA MÅSTE ÅNGRA SIG

”Josephus” eller rättare sagt, Tiberius Alexander, var en man som aktivt verkade för att stävja de judiska upproren. Som guvernör i Galileen försökte han outtröttligt släcka upprorslågorna som slog upp överallt. Som guvernör i Egypten försökte han övertala judarna att sluta med sitt uppror mot romarna innan han till slut tvingades sända in romerska styrkor i den judiska stadsdelen, vilket ledde till en förfärlig massaker. Med denna erfarenhet i bagaget försökte han, enligt sin egen beskrivning i War, i det längsta rädda Jerusalem från förstörelse genom att predika för sicarierna och seloterna om att de skulle ångra sig och be romarna om förlåtelse och amnesti.

Titus sände redan i början av belägringen av Jerusalem ut ”Josephus”, alltså Tiberius Alexander, som kunde judarnas språk för att försöka övertala upprorsmännen att ångra sig och ge upp men de lyssnade inte (War 5 9:3-10:2). I War 6, när belägringen pågått ett tag, ber Titus återigen ”Josephus” att försöka övertala judarna att ge upp och det gör han med tårarna rinnande ner för kinderna av sorg över sakernas eländiga tillstånd. Men han får inte något gehör för sina förslag (War 6 2:1-2). Till och med när templet är förstört och staden brinner vägrar de upproriska att ångra sig, i stället förskansar de sig i den övre staden och fortsätter striderna. Tiberius Alexander (”Josephus”) förtröttades dock fortfarande inte utan fortsatte att tala till dem om deras barbariska ogudaktiga uppträdande och försökte få

dem att ge sig för att rädda det som fanns kvar av staden. Men de skrattade bara åt honom. (War 6 7:2.)

I Diatessaron låter Hadrianus Johannes Döparen predika om att judarna skulle ångra sig för att få förlåtelse för sina synder eftersom det himmelska kungariket var nära.

> *the command of God went forth to John the son of Zacharias in the desert. And he came into all the region which is about Jordan, proclaiming the baptism of repentance unto the forgiveness of sins. And he was preaching in the wilderness of Judaea, and saying, Repent ye; the kingdom of heaven is come near. (Diatessaron)*

Johannes kallar fariséerna och sadducéerna för huggormsyngel och uppmanar dem att ångra sig, annars skall de drabbas av den kommande vreden.

> *But when he saw many of the Pharisees and Sadducees coming to be baptized, he said unto them, Ye children of vipers, who hath led you to flee from the wrath to come? Do now the fruits which are worthy of repentance; and think and say not within yourselves, (Diatessaron)*

Jesus träder fram genom att predika om sig själv från Jesajas profetia och från den dagen började han predika för judarna om Guds rike och sade, ”ångra er och tro på evangeliet.”

> *And he rolled up the book and gave it to the servant, and went and sat down: and the eyes of all that were in the synagogue were observing him. And he began to say unto them, To-day hath this scripture been fulfilled which ye have heard with your ears. And they all bare him witness, and wondered at the words of grace which were proceeding from his mouth. And from that time began Jesus to proclaim the gospel of the kingdom of God, and to say, Repent ye, and believe in the gospel. The time is fulfilled, and the kingdom of heaven hath come near. (Diatessaron)*

I NT är uppmaningarna till judarna att “ångra sig” översatta till att judarna skall ”omvända sig”. Detta tolkas förstås numera som att de, och framförallt alla andra, skall omvända sig till kristendomen. Cirkeln slöts tyvärr på ett paradoxalt sätt. Jahad/sicarierna/chrestiani hade missionerat för att judarna skulle ansluta sig till deras religiösa samfund som verkade för uppror och krig. Hadrianus skapade sitt anti-evangelium om att judarna skulle ångra sig och tro på hans budskap om att Messias redan hade kommit och att han hade tillhört deras egen rörelse. När de judiska upprorsrörelserna slutligen utplånades i det judiska kriget på 130-talet vt kom i stället den romerska kristendomen och uppmanade ”hedningarna” att omvända sig och börja tro på det rättfärdiga kriget och Messias som leder sina trupper från himlen. Hade inte Hadrianus skapat sitt falska evangelium hade vi sluppit den mängd religiöst motiverade krig, uppror, förföljelser och terrorattacker som genomförts under de monoteistiska religionernas baner under de nära två tusen år som har gått sedan dess.

JESUS OCH HANS LÄRJUNGAR VAR SELOTER OCH SICARIER

Om man ser historien om Jesus och hans lärjungar som en historia om en grupp judiska upprorsmän och deras ledare så passar plötsligt huvudpersonerna i ”Josephus” historia om de judiska upprorsgrupperna vid tiden för det judiska kriget som hand i handske.

Jesus (Sapphias son) var alltså ledare för en upprorisk grupp bestående av fattiga och sjömän enligt Josephus Life 12. Eftersom judarna av tradition inte var några havsseglare blev Hadrianus tolkning den att de upproriska sjömännen var fiskare som hade sina båtar i Galileiska sjön som också kallades Gennesarets sjö.

Det nämns flera grupper av bröder i evangeliet. Dessa bröder har sitt ursprung i Tiberius Alexanders berättelse om det judiska kriget. I War 3 7:21 berättas det om två bröder, Netir och Philip, som visade stort mod i motståndet mot Vespasianus vid belägringen av Jotapata. De var båda galiléer från staden Ruma. I Life of Flavius Josephus 9 sägs det att Justus och hans bror Jesus i hög grad var orsak till judarnas olycka genom sitt motstånd mot romarna. Denne Jesus dödades av Josephus som var ledare för uppror i Gamala och senare Jotapata. John, Levis son (John of Gischala) hatade ”Josephus” (Tiberius Alexander) och försökte, tillsammans med sin bror Simon, få honom avsatt som guvernör i Galileen. Bland seloterna fanns även brödraparet Simon och Judas, Jairus söner.

I samband med inbördeskriget i Jerusalem sänder seloternas ledare John of Gischala efter förstärkningar från Iduméen. Där grips man av nationalistisk och selotisk iver och får snabbt ihop 20 000 man som kommer till Jerusalem under ledning av fyra generaler, John och Jacob, Sosas son, Simon, Cathlas son samt Phineas (War 3 4:2).

De på den judiska sidan som utmärkte sig mest i striden mot romarna i Jerusalem var bland annat John från Gischala och Judas, Mertos son. För sicarierna var det förutom Simon Gioras son, Sosas son James (som kallas Jacob på andra ställen) som var ledare för iduméerna. Bland seloterna nämns bröderna Simon och Judas, Jairus söner.

> *Now those that most signalized themselves, and fought most zealously in this battle of the Jewish side, were one Alexas and Gyphtheus, of John's party, and of Simon's party were Malachias, and Judas the son of Merto, and James the son of Sosas, the commander of the Idumeans; and of the zealots, two brethren, Simon and Judas, the sons of Jairus. (War 6 1:8)*

Låt mig sammanfatta det ovanstående. Jesus var ledare för en grupp fattiga sjömän/fiskare. Han ledde en rörelse som verkade för religiös förnyelse/innovation, alltså religiöst motiverade uppror mot romarna. Bland de människor som deltog i samma kamp fanns de idumeiska ledarna John (Johannes), Jakob och Simon.

Den ena huvudgrenen av, och det första upphovet till, upproren var enligt Tiberius Alexanders beskrivning i böckerna om det judiska kriget, *sicarierna.* De och deras filosofi härstammade från Judas från Galileen som startade upproret mot romarna ungefär sjuttio år före det judiska kriget. Judas från Galileens ättling Manahem erövrade fästningen Masada och hämtade vapen och förnödenheter därifrån varefter han marscherade till Jerusalem och utropade sig till kung. Han blev snart en tyrann och jagades ut från Jerusalem och dödades. Hans släkting Eleazar flydde till fästningen Masada där han förskansade sig med en grupp trogna. Simon, Gioras son, härjade i området Accrabene och drog sig också så småningom tillbaka till Masada (War 2 22:2). Därifrån kom han till Jerusalem och började slåss med John of Gischala och hans seloter (War 4 9:3). Detta inbördeskrig ledde till att romarna under ledning av Titus började belägra Jerusalem vid påsken år 70.

John från Gischala, Levis son, var alltså ledare för *seloterna*, den andra huvudgrenen av upprorsrörelsen, där också hans bror Simon ingick. Andra seloter som utmärkte sig var Simon och hans bror Judas, Jairus söner.

I Hadrianus evangelium är Jesus ledaren. Han har med sig en kärntrupp som består av Simon, Jakob (James) och Johannes (John) som är de främsta, precis som iduméernas ledare under upproret. Dessutom finns där bland annat en selot som heter Simon, precis som en av de riktiga seloternas ledare Simon som var bror till John från Gischala. Visst använde sig tydligen den judiska befolkningen under första århundradet av en mycket begränsad uppsättning namn, där Simon, Judas, Johannes och Jakob förekom ymnigt, men i evangeliet är namnen inte bara slumpvis använda utan ingår i en bild som har kopierats från beskrivningen av de upproriska judiska grupperna i Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget.

Jesu tolv lärjungar räknas upp i Diatessaron men det hela är en aning förvirrat, Nathanael kallas först till lärjunge men finns sedan inte med i uppräkningen av de tolv medan han däremot ingår i den grupp som Jesus visar sig för efter uppståndelsen. Simon Cephas (som kallas Petrus i kristendomen) kallas Simon Cephas, Jonas son.

> *And he brought him unto Jesus. And Jesus looked upon him and said, Thou art Simon, son of Jonah: thou shalt be called Cephas. (Diatessaron)*

> *And when Jesus saw the multitudes, he went up to the mountain. And he called his disciples, and chose from them twelve; and they are those whom he named apostles: Simon, whom he named Cephas, and Andrew his brother, and James and John, and Philip and Bartholomew, and Matthew and Thomas, and James the son of Alphaeus, and Simon which was called the Zealot, and Judas the son of James, and Judas the Iscariot, being he that had betrayed him. And Jesus went down with them and stood in the plain, and the company of his disciples, and the great multitude of people. And these twelve he chose to be with him, and that he might send them to preach, and to have power to heal the sick and to cast out devils. (Diatessaron)*

And after that, Jesus shewed himself again to his disciples at the sea of Tiberias; and he shewed himself unto them thus. And there were together Simon Cephas, and Thomas which was called Twin, and Nathanael who was of Cana of Galilee, and the sons of Zebedee, and two other of the disciples. (Diatessaron)

I evangelierna i NT finns det ungefär samma uppräkning av namn på lärjungarna som i förlagan i Diatessaron. Simon Cephas kallas Simon Petrus som är den grekiska översättningen av det arameiska ordet ”kêfâ” som betyder ”klippa” eller ”sten”. Ordet kêfâ blev cephas på grekiska, det avslutande s:et kom till för att ordet skulle få en maskulin form. Simon Petrus kallas ”Kefas” i Joh 1:42 samt i Första Korintierbrevet och i brevet till Galaterna.

Benämningarna på lärjungarna skiljer sig också något mellan Lukas evangelium å ena sidan och Matteus och Markus evangelier å den andra. I Lukas evangelium finns fortfarande benämningen ”Simon som kallades seloten” medan detta har blivit ”Simon Kanaios” i Matteus och Markus evangelier. Det finns också två Judas i Diatessaron men den ene Judas kallas ”Taddaios” i Matteus och Markus evangelium medan han fortfarande heter ”Judas” i Lukas evangelium.

De tolv utses
Vid samma tid gick han upp på berget för att be, och natten igenom bad han till Gud. När det blev dag samlade han sina lärjungar, och bland dem valde han ut tolv, som han kallade apostlar: Simon, som han också gav namnet Petrus, och hans bror Andreas, Jakob, Johannes, Filippos, Bartolomaios, Matteus, Tomas, Alfaios son Jakob, Simon, som kallades seloten, Jakobs son Judas och Judas Iskariot, han som blev förrädare. (Luk 6:12-16)

Detta är namnen på de tolv apostlarna: först Simon, som kallas Petrus, vidare hans bror Andreas, Jakob, Sebedaios son, och hans bror Johannes, Filippos och Bartolomaios, Tomas och tullindrivaren Matteus, Jakob, Alfaios son, och Taddaios, Simon Kananaios och Judas Iskariot, han som förrådde honom. (Matt 10:2-10:4)

De tolv utses
Sedan gick han upp på berget och kallade till sig några som han hade utvalt, och de kom till honom. Han utsåg tolv som skulle följa honom och som han skulle skicka ut att predika och ha makt att driva ut demonerna. Och de tolv han utsåg var: Simon, som han gav namnet Petrus, Sebedaios son Jakob och Jakobs bror Johannes, vilka han gav namnet Boanerges, det vill säga Åskans söner, vidare Andreas, Filippos, Bartolomaios, Matteus, Tomas, Alfaios son Jakob, Taddaios, Simon Kananaios och Judas Iskariot, han som förrådde honom. (Mark 3:13-19)

JUDAS ISKARIOT VAR EN SICARIER

Lärjungarna var alltså “innovatörer”, m.a.o. upprorsmän, från Galileen. De var seloter och sicarier. Att vissa var seloter framgår klart av benämningen ”Simon som kallades seloten” som har bevarats från Diatessaron och in i Lukas evangelium. Men seloter och sicarier var två olika grupper, hur kan jag påstå att lärjungarna också var sicarier? Det kommer förstås från Judas Iskariot som både kallas ”Judas Iscariot” och ”Judas, the son of Simon Iscariot” i Diatessaron. Ordet ”Iscariot” eller ”Iskariot” som det skrivs på svenska liknar ju inte ordet ”sicarii” särskilt mycket, men jag tror att sammanhanget kan förklaras av det hebreiska språket.

Uttrycket ”en judisk man” eller ”en jude” finns beskrivet i samband med texterna från Qumran. En jude heter där ”’ish jehudi”.[1] På motsvarande sätt skulle en sicarier i så fall heta ungefär ”’ish sicari”, vilket blir ”ishcari” eller ”iscari” om man uttalar det. Judas Iskariot är alltså Judas ish sicari (Judas som är en sicarier).

I Diatessaron är sicariern Judas son till ”Simon, sicariern”. Och vem var Simon, sicariern? Jo, naturligtvis Simon, Gioras son, som var ledaren för sicarierna vid Jerusalems belägring i samband med kriget mot romarna.

JUDAS, FÖRRÄDAREN

Det finns också en helt historisk bakgrund till Hadrianus val att göra sicariern Judas till den förrädare som förrådde Jesus till romarna. Berättelsen om förrädaren Judas finns i War 5

[1] Eisenman, Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna, s 124.

kapitel 13. Där berättas att sicariern Simon, Gioras son, släpptes in i Jerusalem genom översteprästen Matthias försorg. Man hoppades att Simon skulle hjälpa till med att bekämpa seloten John från Gischala. Men Simon vände sig snart även mot översteprästen Matthias och anklagade honom för att vara på romarnas sida. Han dömde Matthias och hans tre söner till döden och bestämde också att fadern först skulle tvingas bevittna hur hans söner dödades innan han själv slutligen plågades ihjäl. Simon bestämde också att de döda kropparna inte skulle få begravas. Sicarierna dödade också utan vidare rättegång de som hade samlats för att sörja dessa män.

Judas, Judas son, som var en av Simons egna underofficerare kallade samman tio av sina underställda soldater och varnade för att Simon skulle kunna komma att behandla dem själva på samma sätt som sin tidigare välgörare Matthias. Man enades om att man skulle ta kontakt med romarna för att överlämna tornet och den del av muren som man försvarade till dem och därmed rädda sig själva och staden. Men när Judas ropade till romarna för att försöka förhandla trodde de inte på honom. När Titus kom till Jerusalem för leda striderna hade Simon fått reda på Judas förräderi och tagit honom och hans sammansvurna till fånga. De torterades och dödades i romarnas åsyn och när man hade slagit sönder deras döda kroppar kastades de över muren. (War 5 13:2.)

Judas förrädaren var alltså verkligen sicarier och förbunden med sicariern Simon, precis som sicariern och förrädaren Judas var förbunden med sicariern Simon (Iskariot) i evangeliet.

SIMON KEFAS (SIMON PETRUS)

Varför kallas Simon för Kefas (Cephas, ”klippan”), i evangeliet? Simon var ju namnet på flera upprorsledare och i samband med Jakob (James) och Johannes (John) liknar han mest en av iduméernas triad av generaler som kom till Jerusalem. Men Simon Cephas framträdande plats i det persongalleri som Hadrianus skapade runt Jesus från Galileen för ändå främst tankarna till sicariernas ledare Simon, Gioras son. I War 5 6:3 finns en berättelse om hur Simon, utan större framgång, försökte använda kastmaskiner mot romarna. Romarna däremot, och då främst den tionde legionen, hade fruktansvärt starka kastmaskiner som slungade dödande stenar mot judarna. För att varna för dessa stenar skrek judarna på sitt eget språk ”STENEN KOMMER!”. (War 5 6:3.)

”Cephas” är alltså den grekiska translittereringen av ”Kêfâ”, det arameiska ordet för sten. När stenarna kom vinande från romarna skrek judarna med andra ord något om att ”Kefa kommer” eller ”Cephas kommer” på grekiska. Beskrivningen av romarnas överlägsna krigsteknik föll säkert kejsar Hadrianus på läppen. Att upprorsmannen Simon i Hadrianus evangelium fick heta ”Cephas” eller ”klippan” efter de stenar som hade dödat sicariern Simons mannar i det judiska kriget är helt logiskt om man sätter in namnet i sitt rätta sammanhang. Men ”klippan” var också en anspelning till Jesaja 28:16 där det talas om en sten (klippa) och hörnsten som håller provet.

SAMMANFATTNING OM LÄRJUNGARNA

Det finns direkta motsvarigheter i ”Josephus” historia för åtminstone nio av lärjungarna i evangeliet, nämligen Simon Kefas, ”stridsbröderna” Johannes och Jakob, Filip, Matteus, Jakob Alfaios son, Simon seloten och Judas Iscariot (förrädaren och sicariern Judas). När det gäller namnen Tomas (Toma på arameiska), Bartholomeus (bar Toma?) och Andreas har jag inte hittat någon motsvarighet i Antiquities och War, men eftersom i stort sett alla i historien om det judiska kriget hette Simon, Judas och Jakob blev det kanske för enahanda och Hadrianus valde att sätta in några andra namn för att få lite omväxling. En av de personer som kallas till lärjunge i evangeliet, men som inte räknas till de tolv, heter Levi, Alfaios son. John från Gischala kallas John (Johannes) Levis son i War.

Jesu lärjungar i Diatessaron och NT	Underlag från ”Josephus” War och Life
Simon Cephas (Simon Petrus)	Sicariernas ledare Simon, Gioras son. ”Klippan kommer”. (War 5 6:3)
John the son of Zebedee (Johannes, Sebedaios son)	John från Gischala, ledare för seloterna. (War 4 osv.)
James the son of Zebedee (Jakob, Sebedaios son)	James (Jacob) Sosas son som var allierad med seloternas ledare John. (War 6 1:8). En av ledarna för motståndet mot romarna i Jerusalem.
Andrew, brother of Simon Cephas (Andreas)	Namnet nämns i Antiquities XII. Andreas är en av kaptenerna för den egyptiske kungen Ptolemaios Philadelphus garde.
Philip (Filippos)	Philip, en av upprorsmännen som visade stort mod i motståndet mot Vespasianus vid belägringen av Jotapata (War 3 7:21)
Bartholomew (Bartholomaios)	
Matthew (Matteus)	Översteprästen Matthias som lierade sig med Simon Gioras son. (War 4 9:11)
Thomas, who is called Thama (Tomas)	(Tama betyder tvilling på arameiska)
James the son of Alphaeus (Jakob, Alfaisos son)	James (Jakob) var en av iduméernas generaler som förrådde sina egna och gick över till sicariern Simon son till Gioras. (War 4 9:6)
Simon which was called the Zealot (Simon seloten)	Bland seloterna fanns två bröder, Simon och Judas, som var Jairus söner. (War 6 1:8)
Judas the son of James, (Judas, Jakobs son)	Bland seloterna fanns två bröder, Simon och Judas, som var Jairus söner. (War 6 1:8)
Judas the Iscariot, Judas the son of Simon Iscariot; for he, being of the twelve, was purposed to betray him. (Judas Iscariot)	Sicariern Judas, Judas son, som kämpade för sicariern Simon och som förrådde honom till romarna och fick dö för detta. (War 5 6:3)

ANDRA PERSONER I EVANGELIET SOM HÄMTADES FRÅN ANTIQUITIES OCH WAR

JOSEF OCH JESUS

Översteprästerna Josef och Jesus flyr till romarna i historien om det judiska kriget. (War 6 2:2.) Josef flyr med Jesus från Herodes till Egypten i evangeliet. Kanske var dock detta att Hadrianus gjorde Josef till Jesu far mest en liten blinkning åt det faktum att Josef (Josephus) var ”far” till hela historien om de judiska upprorsmännen.

JESU BRÖDER

De flesta namn som finns i Nya Testamentet finns också i de texter som tillskrivs Josephus. Jesus hade tydligen fyra bröder som hette Jakob, Josef, Simon och Judas (Matt 13:55) och som jag har diskuterat tidigare fanns alla dessa namn med i historien om det judiska kriget. Namnens popularitet hade antagligen att göra med att Mattathias, hasmonéernas eller mackabéernas stamfar, hade fem söner som hette Johannes, Simon, Judas, Eleazar och Jonathan. Namn från Moseböckerna, som t.ex. Josef och Levi, var förstås också mycket omtyckta.

Men om man läser Diatessaron ser man att Jesu bröder ursprungligen kallades för Jakob, *Joses*, Simon och Judas.

> *What is this wisdom that is given to this man, that there should happen at his hands such as these mighty works? Is not this a carpenter, son of a carpenter? and is not his mother called Mary? and his brethren, James, and Joses, and Simon, and Judas? (Diatessaron)*

Detta finns också bevarat i Markus evangelium. Men vad är Joses för ett namn? Namnet är förstås hämtat från War, i en beskrivning av en av striderna i Jerusalem räknas medlemmar av Simon, Gioras sons, parti upp tillsammans med deltagare från John från Gischalas parti. Bland dessa seloter och sicarier nämns också Simon, *Josas* son. Joses eller Josas var alltså ytterligare ett av de namn som förknippades med de judiska upprorsmännen och som Hadrianus återanvände.

but on the Jewish side, and of those that were with Simon, Judas the son of Merto, and Simon the son of Josas; of the Idumeans, James and Simon, the latter of whom was the son of Cathlas, and James was the son of Sosas; of those that were with John, Gyphtheus and Alexas; and of the zealots, Simon the son of Jairus. (War 6 2:6).

ZEBEDAIOS SÖNER

Jakob och Johannes, två av Jesu närmaste lärjungar, är söner till Sebedaios. Achar, Zebedaios son, nämns i Antiquities.

But there was one Achar, the son [of Charmi, the son] of Zebedias, (Ant. 5 1:10)

Simon Petrus och Tomas, som kallades Tvillingen, Natanael från Kana i Galileen, Sebedaios söner och två andra lärjungar var tillsammans. (Joh 21:2)

SIMON DEN RÄTTFÄRDIGE

Simon the Just, Simon den rättfärdige, nämns i Antiquities.

When Onias the high priest was dead, his son Simon became his successor. He was called Simon the Just because of both his piety towards God, and his kind disposition to those of his own nation. When he was dead, and had left a young son, who was called Onias, Simon's brother Eleazar, of whom we are speaking, took the high priesthood; (Antiquities XII 2:5)

I Nya Testamentet finns också en Simon som är rättfärdig.

I Jerusalem fanns en man vid namn Symeon, som var rättfärdig och from och som väntade på Israels tröst. Helig ande var över honom, (Luk 2:25)

JAIROS DOTTER SOM VÄCKTES FRÅN DE DÖDA

Jairos (Jairus) söner var som tidigare nämnts ledare bland sicarierna och seloterna. Sicariern Eleazar, Jairus son, flydde till Masada och höll ut där ända till år 73. Bland seloterna fanns brödraparet Simon och Judas, Jairus söner. I Hadrianus nya evangelium får Jesus väcka synagogföreståndaren Jairos dotter från de döda (Luk 8).

PUBLIKANERNA

I Diatessaron kommer publikanerna (Roms skatteindrivare) till Jesus för att få ledning. Publikanen eller skatteindrivaren Levi blir en av Jesu följeslagare och hos honom äter Jesus till och med middag. Lärjungen Matteus sägs också vara publikan. Publikanerna sägs också ha fått ta emot Johannes döparens dop. I Jeriko går publikanernas ledare, den rike Sackaios (Zachaeus), ut för att försöka få se Jesus när han passerar där. Jesus besöker Sackaios hus och säger att också denne är en av Abrahams söner när folket knorrar över att han besöker en syndares hus. ”För människosonen har kommit för att söka efter och frälsa sådant som är förlorat”.

Publikanerna var alltså sådana som arbetade med att samla in skatt till romarna. Redan från det första upproret mot Quirinius skattskrivning som Judas från Gamala/Judas från Galileen startade hade skatteuppbörden stått i centrum för det judiska motståndet. Den religiösa lagen sade ju att skatten skulle skickas till templet i Jerusalem och ingen annanstans. Sådana som umgicks med romarna ansågs som orena och publikanerna tillhörde naturligtvis den gruppen. Det är förstås svårt att veta hur Hadrianus egentligen tänkte när han lät Jesus Messias sitta till bords med orena skatteindrivare och prostituerade och till och med bota en kvinna med långvariga blödningar, sådana grupper skyddes ju som pesten av de riktiga jahad/chrestiani. Men kanske försökte Hadrianus få de messianska fanatikerna att överge sina avskiljande tabun genom att förklara att deras Messias hade brutit dem?

Den direkta användningen av ordet publikan i Hadrianus nya evangelium verkar ha kommit från historien i War 2 14:4 från Neros tolfte regeringsår (ca år 66). Där berättas om hur en grek i Caesarea reste en byggnad som hindrade judarna att använda synagogan i staden. En av judarnas ledande män, ”John the publican” gick till den romerske prokuratorn Florus och försökte muta honom till att lösa problemet men Florus tog bara pengarna och reste sin väg utan att göra något åt saken.

ZAKARIAS

I evangeliet är Zakarias far till Johannes döparen. Han är en rättfärdig präst som tjänstgör i templet. En annan Zakarias är Sakarja, Berekjas son, som mördades mellan altaret och templet (Matt 23:35). I Diatessaron heter den förste Zacharias och den andre Zachariah, son of Barachiah.

I War 4 4:1 berättas det om Zacharias, Phaleks son, som var av prästerlig familj. I War 4 5:4 berättas det om Zacharias, Baruchs son, som dräptes av seloterna mitt i templet. Författaren till Diatessaron använde sig alltså av båda berättelserna om de två Zacharias som finns i historien om det judiska kriget. Prästen Zacharias, Phaleks son, blev i evangeliet prästen Zacharias som var Johannes döparens far. Zacharias, Baruchs son, som dräptes av seloterna i templet fick bli den Sakarja, Berekjas son, som dödades mellan altaret och templet.

SACKAIOS

I ”The Life of Flavius Josephus” går en man vid namn Saccheus över till ”Josephus” sida i striden mot Jonathan. I översättningen i Bibel 2000 heter denna Saccheus numera Sackaios och klättrar upp i en sykomor, men vi känner honom väl fortfarande bäst som Sackeus i mullbärsfikonträdet. I originalet i Diatessaron heter han Sacchaeus och klättrar upp i ett omoget fikonträd.

KVINNORNA SOM FÖLJDE MED JESUS FRÅN GALILEEN

En grupp kvinnor följde med Jesus från Galileen när han for till Jerusalem för att delta i påskhelgen.

> *Längre bort stod också några kvinnor och såg på, och bland dem var Maria från Magdala och den Maria som var Jakob den yngres och Joses mor och Salome. De hade följt med honom och tjänat honom när han var i Galileen. Och där var många andra kvinnor, de som hade gått med honom upp till Jerusalem. (Mark 15:40-41)*

Titus belägring av Jerusalem började ju under påsken vilket innebar att ovanligt många människor var i staden och blev instängda där. En av dem som var där var sicariern Simon, Gioras son, som enligt War 4 kom till Jerusalem med en grupp kvinnor som han hade tagit med sig till staden. Denna sed, att ta med sig sina kvinnor i kampen, förde Hadrianus över från den religiösa innovatören Simon till den religiösa innovatören Jesus.

> *And now there arose another war at Jerusalem. There was a son of Giora, one Simon, by birth of Gerasa, a young man, not so cunning indeed as John [of Gisehala], who had already seized upon the city, but superior in strength of body and courage; on which account, when he had been driven away from that Acrabattene toparchy, which he once had, by Ananus the high priest, he came to those robbers who had seized upon Masada. At the first they suspected him, and only permitted him to come with the women he brought with him into the lower part of the fortress, while they dwelt in the upper part of it themselves. (War 4 9:3)*

SALOME

Ett av de få kvinnonamn som nämns i evangeliet förutom Maria är Salome som är en av kvinnorna som följer Jesus från Galileen till Jerusalem. Kvinnor med namnet Salome tar upp en stor plats i Antiquities och War. Den första Salome var drottning Alexandra Salome som regerade mellan 76 och 67 fvt. Den andra Salome var syster till kung Herodes I och den tredje Salome var dotter till kung Herodes I.

HERODES FÖRVALTARE KUSAS

Johanna, som skulle ha varit hustru till Herodes förvaltare Chuza (Kusas), är en av dem som hjälper Jesus med sina tillgångar.

> *And after that, Jesus was going about in the cities and in the villages, and proclaiming and preaching the kingdom of God, and his; twelve with him, and the women which had been healed of diseases and of evil spirits, Mary that was called Magdalene, from whom he had cast out seven devils, and Joanna the wife of Chuza Herod's steward, and Susanna, and many others, who were ministering to them of their substance. (Diatessaron)*

Historien finns numera i Lukas 8:2-3. Men varifrån fick Hadrianus idén om att Herodes förvaltare skulle ha haft tillgångar som hans fru kunde ge till Jesus? Historien om den förmögne förvaltaren finns War 1 där det berättas om hur araben Sylleus hade mutat Herodes förvaltare att ansluta sig till honom och vända sig mot sin herre. Men när Herodes gav förvaltaren ännu mer pengar gick han åter tillbaka till honom. Detta är alltså bakgrunden till idén att Herodes förvaltare skulle ha haft stora tillgångar som han kunde ösa ur för att ge till Jesus.

> *Sylleus also, the Arabian, sailed to Rome, without any regard to Caesar's injunctions, and this in order to oppose Antipater with all his might, as to that law-suit which Nicolaus had with him before. This Sylleus had also a great contest with Aretas his own king; for he had slain many others of Aretas's friends, and particularly Sohemus, the most potent man in the city Petra. Moreover, he had prevailed with Phabatus, who was Herod's steward, by giving him a great sum of money, to assist him against Herod; but when Herod gave him more, he induced him to leave Syllcus, and by this means he demanded of him all that Caesar had required of him to pay. (War 1 29:3)*

I denna del av War är också Salome, som i evangeliet sägs ha varit en av Jesu följeslagare, en dominerande person fast i War är hon förstås Herodes syster.

NIKODEMOS

Nikodemos var enligt evangeliet farisé och medlem av det judiska rådet.

> ***Jesus och Nikodemos***
> *Bland fariseerna fanns en man som hette Nikodemos och var medlem av judarnas råd. (Joh 3:1)*

I War 2 17:10 berättas om hur Eleazar, en av upprorsledarna, överfaller en romersk styrka trots att han ”hade gett dem sin högra hand” och gått ed på att de inte skulle skadas om de lade ner sina vapen och kapitulerade. Gorion, Nicodemus son, och andra ledande judar sändes som garanter för överenskommelsen men trots det bröt Eleazar alltså avtalet.

> *sent to them Gorion, the son of Nicodemus, and Ananias, the son of Sadduk, and Judas, the son of Jonathan, that they might give them the security Of their right hands, and of their oaths; (War 2 17:10)*

ORTER I EVANGELIET SOM HÄMTADES FRÅN ANTIQUITIES OCH WAR

DE KOM FRÅN GALILÉEN, JUDEEN, IDUMÉEN, ANDRA SIDAN JORDAN OCH FRÅN SIDON OCH TYROS

Enligt historien om det judiska kriget startade upproren mot romarna efter Herodes den förstes död. Den romerske prokuratorn Sabinus kom till Jerusalem (ca 4 fvt) och provocerade fram uppror från folket. De hade kommit till staden, synbarligen för att för att fira pingst, men den verkliga orsaken var att de ville protestera mot sin aktuella situation. De kom från Galileen, Judeen, Iduméen, Jeriko och andra sidan Jordan och de belägrade den romerska garnisonen.

> *Now when that feast, which was observed after seven weeks, and which the Jews called Pentecost, (i. e. the 50th day,) was at hand, its name being taken from the number of the days [after the passover], the people got together, but not on account of the accustomed Divine worship, but of the indignation they had ['at the present state of affairs']. Wherefore an immense multitude ran together, out of Galilee, and Idumea, and Jericho, and Perea, that was beyond Jordan; but the people that naturally belonged to Judaea itself were above the rest, both in number, and in the alacrity of the men. (War 2 3:1)*

De innovatörer/trogna som följde Jesus kom också från många olika håll enligt evangeliet, de kom bland annat från Galileen, Judeen, Iduméen och andra sidan Jordan

> ***Folkmassan på stranden***
> *Jesus drog sig undan mot sjön tillsammans med sina lärjungar. En massa människor från Galileen följde med, men också från Judeen, Jerusalem och Idumeen och från andra sidan Jordan och från trakten kring Tyros och Sidon kom människor i massor till honom när de hörde talas om allt han gjorde. (Mark 3:7-8)*

Här kan man se att Hadrianus använde sig av beskrivningen av pingstupproret efter Herodes död när han beskrev de skaror som följde upprorsledaren Jesus. Jeriko är i uppräkningen av platser utbytt mot Jerusalem i evangeliet och scenariot tilldrar sig i Kapernaum, men

snart låter förstås Hadrianus Jesus och hans lärjungar vandra vidare till Jeriko. I evangeliet nämns också Tyros och Sidon, John från Gischala samlade ihop ett band rövare/innovatörer från främst Tyros som terroriserade Galileen (War 2 21:1). Tyros och Sidon nämns i allmänhet i samma mening i Antiquities och författaren till evangeliet infogade tydligen även detta vanliga uttryck i uppräkningen.

I Diatessaron nämns också Decapolis som var ett område som gränsade till Galileen, denna del av uppräkningen har ramlat bort i Markus evangelium ovan men den finns kvar i Matteus 4:25 där däremot Tyros och Sidon saknas. Men vi vet ju från Diatessaron hur den ursprungliga skrivningen såg ut. Decapolis nämns naturligtvis också i ”Josephus” texter, bland annat vänder sig de ledande männen från Decapolis till Vespasianus med anklagelser mot Justus från Tiberias i Life of Flavius Josephus.

KANA OCH CANS

I Johannesevangeliet berättas det om Jesu första under när han gjorde vatten till vin på bröllopet i Kana. Det enda som berättas om omständigheterna runt detta bröllop är att det var på tredje dagen.

> *På tredje dagen hölls ett bröllop i Kana i Galileen, och Jesu mor var där. (Joh 2:1)*

Ursprunget till detta bröllop finns i Antiquities och handlar om Jonathan Mackabeus och hans bror Simons hämnd på de arabiska jambriterna som skulle fira ett stort bröllop. Bröllopet hölls egentligen inte i Kana. (Antiquities XIII 1:4.) Men vid en strid med en arabisk kung retirerar däremot Antiochos till Kana. (Antiquities XIII 15:1.)

I Första Mackabeerboken finns denna berättelse nästan ordagrant återgiven från originaltexten i Antiquities. Jambriterna i GT är egentligen Ambris söner i Antiquities. Här nämns också att bruden var från Kanaan, vilket påminner om bröllopet i Kana. (1 Mack 9:37-42.) Det andra sammanhanget där Kana nämns i NT är i samband med en uppräkning av de av Jesu lärjungar som såg honom efter uppståndelsen vid Tiberiassjön, bland dessa fanns enligt Joh 21:2 också Natanael från Kana i Galileen.

I Diatessaron är platsbestämningen av bröllopet i Kana en aning förvirrad. Först talas det förvisso om en fest i Cana (Kana) men senare sägs det på ett par olika ställen att Jesus gjorde detta under i Cans i Galileen.

> *And this is the first sign which Jesus did in Cans of Galilee, and manifested his glory; and his disciples believed on him. … And when Jesus heard that John was delivered up, he went away to Galilee. And he entered again into Cans, where he had made the water wine. And there was at Capernaum a king's servant, whose son was sick. (Diatessaron)*

I den nuvarande versionen av historien nämns inte Cans, undret med vinet sker i Kana och ingen annanstans. Men det är faktiskt troligt att Hadrianus avsåg att använda orten Cans, den nämns nämligen i Life of Flavius Josephus som en av de platser ”Josephus” bodde på under sin tid som guvernör i Galileen.

> *Now at this time my abode was in a village of Galilee, which is named Cans. (Life of Flavius Josephus, 16)*

BETSAIDA I GALILEEN

Betsaida nämns vid några tillfällen i evangeliet. Lärjungen Filippos var från Betsaida i Galileen, liksom Andreas och Simon. Efter undret med bröden och fiskarna befaller Jesus lärjungarna att ta båten över till andra sidan sjön, till Betsaida. Dessutom helar Jesus en blind man i Betsaida och nedkallar verop över Chorazin och Betsaida. (Matt 11:21, Mark 5:45, Mark 8:22, Luk 9:10, Luk 10:13, Joh 1:44)

Betsaida (Bethsaids) vid Gennesarets sjö nämns även i Antiquities.

> *When Philip also had built Paneas, a city at the fountains of Jordan, he named it Cesarea. He also advanced the village Bethsaids, situate at the lake of Gennesareth, unto the dignity of a city, both by the number of inhabitants it contained, and its other grandeur, and called it by the name of Julias, the same name with Caesar's daughter. (Antiquities XVIII 2:1)*

OFFICEREN I KAPERNAUM

I “The Life of Josephus Flavius” finns berättelsen om hur officeren Josephus (Tiberius Alexander) under sin tid som guvernör i Galileen blir avkastad från av sin häst och skadar sitt ben. Han blir buren till Kapernaum men där får han så hög feber att han tvingas sända efter en läkare. I Diatessaron, och därmed också i evangeliet i NT, är det officerens tjänare som har skadats så att han är förlamad och den som botar honom är förstås Jesus. Officeren är en stor man som har soldater under sig som han kommenderar, precis som i ursprungshistorien om ”Josephus”.

> *Jag är själv en som står under befäl, och jag har soldater under mig, och säger jag till den ene: Gå, så går han, och till den andre: Kom, så kommer han, och säger jag till min tjänare: Gör det här, så gör han det." (Matt 8:9 och Luk 7:8)*

Kapernaum nämns ett flertal gånger i Diatessaron och NT, det var förstås bekvämt att använda ett ortnamn som man utifrån “The Life of Josephus Flavius” säkert visste låg i Galileen.

HAN FOR MED BÅT TILL TIBERIAS

”Josephus” stiger i en båt med några av sina närmaste män och far till Tiberias i “The Life of Josephus Flavius”. I Diatessaron far Jesus till den andra sidan av ”Galileiska sjön vid Tiberias” (the sea of the Galilee of Tiberias). Denna historia finns numera i Joh 6:1 där det berättas att Jesus for över till andra sidan av Galileiska sjön eller Tiberiassjön.

EMMAUS

I Antiquities beskrivs byn Emmaus och man berättar att det var vanligt att folk från Galileen vistades där.

> *There are warm baths at a little distance from it, in a village named Emmaus. Strangers came and inhabited this city; a great number of the inhabitants were Galileans also; (Ant. XVIII 2:3.)*

Några av lärjungarna, som ju antagligen också var från Galileen, gick till Emmaus efter Jesu korsfästelse.

> ***Två lärjungar på vägen till Emmaus***
> *Samma dag var två lärjungar på väg till en by som ligger en mil från Jerusalem och som heter Emmaus. (Luk 24:13)*

NAIN

Jesus kommer staden Nain där han uppväcker en änkas son till livet (Luk 7:11). Staden Nain nämns i kapitel 9 av War 4, det är där sicariern Simon, Gioras son, har sitt högkvarter efter det att han fått stor makt och hyllas som en kung av sina anhängare. Simon förbereder sin attack mot Jerusalem från Nain.

> *so that his army was no longer composed of slaves and robbers, but a great many of the populace were obedient to him as to their king. He then overran the Acrabattene toparchy, and the places that reached as far as the Great Idumea; for he built a wall at a certain village called Nain, and made use of that as a fortress for his own party's security; and at the valley called Paran, he enlarged many of the caves, and many others he found ready for his purpose; these he made use of as repositories for his treasures, and receptacles for his prey, and therein he laid up the fruits that he had got by rapine; and many of his partizans had their dwelling in them; and he made no secret of it that he was exercising his men beforehand, and making preparations for the assault of Jerusalem. (War 4 9:4)*

ARIMATAIA SOM EGENTLIGEN VAR RAMA

Josef från Arimataia fick Jesu kropp av Pontius Pilatus efter korsfästningen. Man tvistar om var detta Arimataia skulle ha legat. Enligt Diatessaron kom denne Josef dock inte från Arimataia utan från Rama. Idén till att använda Rama kom antagligen från citatet från Jeremia 31:15 med profetian om de döda barnen som Hadrianus lät gå i uppfyllelse genom skrönan om Herodes barnamord vid tiden för Jesu födelse.

DET ÖVRE RUMMET

Jesus och hans lärjungar äter ju den sista påskmåltiden i ”det övre rummet” (Diatessaron, Mark 14:15, Luk 22:12). Det ”övre rummet” i husen i Jerusalem nämns på ett par ställen i War i samband med den stora nöd som uppstod i staden under Titus belägring.

> *So all hope of escaping was now cut off from the Jews, together with their liberty of going out of the city. Then did the famine widen its progress, and devoured the people by whole houses and families; the upper rooms were full of women and children that were dying by famine, and the lanes of the city were full of the dead bodies of the aged; the children also and the young men wandered about the market-places like shadows, all swelled with the famine, and fell down dead, wheresoever their misery seized them. (War 5 12:3)*

JESUS HÅNADES FÖR ATT HAN UTGAV SIG FÖR ATT VARA MESSIAS, JUDARNAS KUNG

Jesus var enligt evangeliet den rätte Messias som hade uppfyllt alla profetior. I War och Antiquities berättas det om flera kungaaspiranter eller smorda Messias som trädde fram under första århundradet. I War 2 berättas det om två män, Simon och Athronoeus, som startade uppror mot romarna och lät utropa sig till kungar i samband med Herodes död. I samband med deras uppror korsfäste romarna två tusen judar. Judas av Gamala, som också kallas Judas från Galileen och Hezekiahs son, startade tio år senare ett uppror mot den romerska skattskrivning som Quirinius genomförde. Han använde sig då av religiösa argument som han hämtade från Tanak och utropad sig till enligt Antiquities till kung. Judas från Galileen verkar alltså ha använt sig av de messianska förväntningar som skapades genom profetiorna om Messias i Jesajas bok. Detta var alltså samma rörelse som vi ser spår av i Dödahavsrullarna och som kallar sig jahad eller de fattiga (aevjonim, evjoniter). Judas av Gamalas son Manahem och Simon bar Gioras som övertog ledarskapet över jahad/sicarierna efter Manahems död utropade sig också till kungar.

När Jerusalem hade fallit trädde Simon, Gioras son, fram i templet som en prästkung i vit skrud och med en purpurröd mantel över den vita prästdräkten och togs till fånga av romarna. (War 6 2:1.) Simon fördes sedan till Rom och släpades med i Titus och Vespasianus triumftåg med ett rep om halsen. Han misshandlades och dödades sedan i Jupitertemplet på Capitolium, så som seden var för fiendernas härförare, och därefter bröt en stor fest ut. (War 7 5:6.)

Hadrianus lät Jesus bli klädd i en röd mantel, få en ”kungaspira” i handen och bli misshandlad och dragen i ett ”triumftåg” genom staden som en spegelbild av det öde som mötte Simon bar Gioras, judarnas (som Hadrianus trodde) siste Messias och prästkung.

> *Då tog Pilatus Jesus och lät gissla honom. Och soldaterna vred ihop en krans av törne och satte på hans huvud, och de hängde på honom en purpurröd mantel. De gick fram till honom och sade: "Var hälsad, judarnas konung", och de gav honom örfilar. (Joh 19:1-3)*
>
> ***Soldaterna hånar Jesus***
> *Då förde ståthållarens soldater Jesus till residenset och samlade hela vaktstyrkan omkring honom. De tog av honom kläderna och hängde på honom en röd soldatkappa och vred ihop en krans av törne och satte den på hans huvud och stack en käpp i högra handen på honom. Sedan föll de på knä för honom och hånade honom och sade: ”Leve judarnas konung.” De spottade på honom och tog käppen och slog honom i huvudet. Och när de hade hånat honom tog de av honom kappan och satte på honom hans egna kläder och förde bort honom för att korsfästa honom. (Matt 27:27-31)*

I Diatessaron får Jesus alltså en purpurröd mantel och ett spö i handen och dyrkas som en kung av soldaterna i en historia som numera delats upp mellan Johannes och Matteus evangelier. Detta var den romerske kejsaren Hadrianus beskrivning av uppfyllandet av de judiska profetiorna om Messias, vilket också i verkligheten hade hänt sicariern Simon bar Gioras. Profetiorna om en självständig prästkung som skulle regera i ett evigt judiskt rike skulle aldrig uppfyllas så länge som kejsar Hadrianus hade något att säga till om i sitt imperium.

ANDRA SKILDRINGAR FRÅN JOSEPHUS SOM ÅTERANVÄNDES I DET NYA EVANGELIET

RESAN TILL BETLEHEM OCH SÖKANDET EFTER HÄRBÄRGE

I Antiquities berättas om en man som inte fick komma nära sin hustru, jämför med Josef som inte hade ”varit nära” sin trolovade. En kvinna reser i fjärde månaden för att träffa släktingar, så som Maria som besökte sin släkting Elisabeth i sjätte månaden. Kvinnans man reser för att hämta hem sin hustru. Paret var på väg från Betlehem till Jerusalem och kvinnan red på en åsna. De hann dock inte fram innan natten och blev tvungna att ta in för natten på ett okänt ställe (Ant. V 2:2.). Hadrianus återanvände parets resa, den gravida kvinnans ridtur på åsnan och sökandet efter härbärge i historien i evangeliet om Maria och Josefs resa till Betlehem.

I Antiquities reste alltså kvinnan ensam till Betlehem och paret reste sedan tillsammans tillbaka till sitt hem, i evangeliet reste paret däremot tillsammans till Betlehem och anledningen till denna resa var att Messias måste födas i just den staden enligt profetian i Mikas bok.

JOHANNES DÖPAREN DÖDADES AV HERODES

Det berättas i Antiquities att många människor kom till Johannes Döparen för att ta emot hans dop. Herodes Antipas misstänkte dock att Johannes verksamhet skulle kunna leda till uppror bland judarna och lät därför avrätta honom.

> *Now some of the Jews thought that the destruction of Herod's army came from God, and that very justly, as a punishment of what he did against John, that was called the Baptist: for Herod slew him, who was a good man, and commanded the Jews to exercise virtue, both as to righteousness towards one another, and piety towards God, and so to come to baptism; for that the washing [with water] would be acceptable to him, if they made use of it, not in order to the putting away [or the remission] of some sins [only], but for the purification of the body; supposing still that the soul was thoroughly purified beforehand by righteousness. Now when [many] others came in crowds about him, for they were very greatly moved [or pleased] by hearing his words, Herod, who feared lest the great influence John had over the people might put it into his power and inclination to raise a rebellion, (for they seemed ready to do any thing he should advise,) thought it best, by putting him to death, to prevent any mischief he might cause, and not bring himself into difficulties, by sparing a man who might make him repent of it when it would be too late. Accordingly he was sent a prisoner, out of Herod's suspicious temper, to Macherus, the castle I before mentioned, and was there put to death. Now the Jews had an opinion that the destruction of this army was sent as a punishment upon Herod, and a mark of God's displeasure to him. (Ant XVIII 5:2)*

Samma historia finns i evangeliet där Jesus invigs till sitt verk genom att ta emot Johannes dop i Jordanfloden. Därefter fängslas och avrättas Johannes, men i evangeliet har man lagt till en liten knorr som handlar om att Johannes avrättades på begäran av Herodias dotter som hämnd för att Johannes hade kritiserat Herodes för hans förhållande med sin svägerska Herodias.

> *Det var så att Herodes hade låtit gripa Johannes och slå honom i bojor och sätta honom i fängelse. Anledningen var Herodias, hans bror Filippos hustru. Johannes hade nämligen sagt till honom: ”Det är inte tillåtet för dig att leva ihop med henne.” Herodes ville döda honom men vågade inte för folket, som menade att Johannes var en profet. Men när Herodes firade sin födelsedag dansade Herodias dotter inför sällskapet och gjorde honom så förtjust att han med ed lovade att ge henne vad hon än begärde.*
>
> *På uppmaning av sin mor sade hon: ”Låt mig genast få Johannes döparens huvud på ett fat.” Kungen blev bedrövad, men för edens och gästernas skull befallde han att hon skulle få det, och han lät halshugga Johannes i fängelset. Man bar in huvudet på ett fat och gav det till flickan, och hon bar det till sin mor. (Matt 14:3-11)*

Denna förklaring finns inte i Antiquities, däremot föregås beskrivningen av Johannes avrättning av en berättelse om hur Herodes råkade i krig med araben Aretas på grund av att Herodes ville skilja sig från Aretas dotter eftersom han hade förälskat sig i sin svägerska Herodias. Berättelsen om Johannes i Bibeln är alltså en kombination av två historier i Antiquities XVIII, dels den om Herodes förälskelse i sin svägerska och dels berättelsen om hur Herodes lät avrätta Johannes Döparen.

SABBATEN, PÅSKEN OCH PINGSTEN

I Life Of Flavius Josephus nämns sabbaten som en dag när det var sed att man skulle äta middag vid den sjätte timmen. I evangeliet kräver folket under ett stort tumult på rådsplatsen att Pilatus hastigt skall ta beslutet att låta korsfästa Jesus i den sjätte timmen på fredagen i ”Passover” eller påskhelgen. Hadrianus hämtade beskrivningen av detta tumult från Tiberius Alexanders beskrivning av striden mellan Jesus som regerade i Tiberias och Jonathan och hans kollegor som ville ta över makten och starta ett uppror. Detta skedde på rådsplatsen men de lämnar beslutet till efterföljande dag eftersom man enligt landets sed var tvingad att gå till middagen vid den sjätte timmen på sabbaten.

> *But the multitude were not pleased with what was said, and had certainly gone into a tumult, unless the sixth hour, which was now come, had dissolved the assembly, at which hour our laws require us to go to dinner on sabbath days; so Jonathan and his colleagues put off their council till the next day, and went off without success. (Life of Flavius Josephus)*

I evangeliet tog man som sagt däremot beslutet om Jesu framtid trots att man hade kommit till den sjätte timmen av sabbatsdagen. Jesu korsfästelse skedde ju under påsken (det osyrade brödets högtid). Det var också vid denna högtid, som samlade stora mängder pilgrimer i Jerusalem, som det enligt War utbröt nya oroligheter mellan de stridande judiska fraktionerna. Ungefär samtidigt verkar Titus och hans romerska styrkor ha inlett sin belägring av staden (War 5 3:1).

I War 6 berättas det om alla tecken som varnade för det kommande kriget. Där var en komet som varade i ett helt år och en stjärna som såg ut som ett svärd och dessutom ett konstigt ljussken runt altaret i templet. (Detta verkade förstås stämma med stjärnprofetian i 4 Mos 24:17.) Ett jordskalv vid pingsten skall ha förutsagt kriget och där var också Jesus, en galen profet som förutsade en kommande olycka över Jerusalem i samband med tabernakelfesten. Han togs till den romerske prokuratorn som lät piska honom tills benen låg bara i hans kropp men han upphörde ändå inte med sina hemska profetior. Hans sista profetia gällde honom själv när han uttrade ”ve, ve över mig själv” och gav upp andan (War 6 5:3).

Här har vi ju inte bara information om de olika helgerna som firades av judarna och som Hadrianus använde sig av i sitt evangelium utan också en tydlig förlaga till berättelsen i evangeliet om profeten Jesus som kom till Jerusalem i samband med en religiös helg, som profeterade om stadens undergång och som piskades av den romerske prokuratorn.

DEN FÖRSTA PROFETIAN OM JERUSALEMS FÖRSTÖRELSE

I War berättas hur den höge prästen Jesus håller ett långt tal och hur han blir sedan dödad av iduméerna i templet tillsammans med Ananaus. Deras kroppar slängs undan utan begravning, trots att judarna var så noga med begravningar att de till och med brukade ta ner kropparna av korsfästa förbrytare och begrava dem före solnedgången. Ananaus var en mycket rättrådig man, han var fredsälskande och han förutsåg att Jerusalem skulle komma att förstöras. Denna händelse var i själva verket början till Jerusalems fall enligt ”Josephus” historia om det judiska kriget (War 4 5:2). I evangeliet uttalar Jesus en profetia om att templet i Jerusalem kommer att förstöras (Matt 24:1-2).

DEN ANDRA PROFETIAN OM JERUSALEMS FÖRSTÖRELSE

I historien om det judiska kriget berättas det om en profet som heter Jesus som är på väg för att fira en högtid i Jerusalem och som profeterar om stadens förstöring (War 6 5:3). I evangeliet profeterar Jesus också om Jerusalems förstörelse när han är på väg att fira påskhögtiden där.

> ***Jesus gråter över Jerusalem***
> *När han kom närmare och såg staden började han gråta över den och sade: ”Om du denna dag hade förstått, också du, vad som ger dig fred! Men nu är det fördolt för dig. Det skall komma en tid då du får se dina fiender bygga vallar runt dig och omringa dig och ansätta dig från alla håll. De skall slå dig och ditt folk till marken, och de skall inte lämna sten på sten, eftersom du inte förstod att tiden var inne för Guds besök.” (Luk 19:41-44)*

DE VILLE INTE LÅTA KROPPEN HÄNGA KVAR

I historien i War om hur Jesus och Ananaus dödade i templet ovan berättas att judarna hade som sed att ta ner dem som blivit korsfästa och begrava dem före solnedgången (se också Tempelrullen, 11QT LXIV). Detta skedde dock inte för Jesus och Ananaus.

> *Nay, they proceeded to that degree of impiety, as to cast away their dead bodies without burial, although the Jews used to take so much care of the burial of men, that they took down those that were condemned and crucified, and buried them before the going down of the sun. (War 4 5:2)*

I Nya Testamentet tar Josef ner Jesu kropp för att det redan hade blivit kväll.

> *Då det redan hade blivit kväll — det var förberedelsedag, alltså dagen före sabbaten —kom Josef från Arimataia, en ansedd rådsherre, som också han väntade på Guds rike. Han tog mod till sig och gick till Pilatus och bad att få Jesu kropp. Pilatus blev förvånad över att Jesus redan skulle ha dött. Han kallade till sig officeren och frågade om Jesus verkligen var död. (Mark 15:42-44)*

DE KÄMPADE MED SVÄRD OCH PÅKAR

I historien om det judiska kriget beskrivs en tumultartad tid när olika fraktioner av upprorsgrupper slogs mot varandra och terroriserade olika delar av landet. Seloterna hade t.ex. utgått från sicarierna, men efter ett tag slogs de två grupperna mot varandra i Jerusalem i ett blodigt inbördeskrig. Manahem och hans sicarier övertalade tempelföreståndaren Eleazar, som var son till översteprästen, att stänga ut utlänningars offer från templet och därmed bryta med romarna. Men snart hade de forna vännerna blivit bittra fiender och Eleazar och hans parti dödade Manahem och jagade ut hans anhängare från templet och Jerusalem. Det var kort sagt en helt laglös tid.

I historien om Jesus Messias beskriver Hadrianus dessa förhållanden. Han låter t.ex. Jesus säga att han inte kommer med fred men med svärd, precis som jahad/sicarierna/seloterna som krigade för att bereda vägen för den krigiske Messias som beskrevs i Jesajas profetia.

> *Tro inte att jag har kommit med fred till jorden. Jag har inte kommit med fred utan med svärd. (Matt 10:34)*

Jesus uppmanar lärjungarna att skaffa sig svärd eftersom skriftens ord att ”han räknades till de laglösa” skulle uppfyllas. Uttalandet om att han skulle räknas till de ”laglösa” finns i Jesaja 53:12, även om det är översatt till att han skall räknas till ”syndarna” i Bibel 2000. Detta, att Messias skulle vara en av de laglösa, var antagligen också orsaken till att jahad/sicarierna/chrestiani kunde överträda alla lagar på ett så hänsynslöst sätt och döda överstepräster och vanliga människor med samma iver och ändå känna att de gick på den rätta vägen.

> ***Lärjungarnas två svärd***
> *Sedan sade han till dem: "När jag sände ut er utan penningpung, påse eller sandaler, behövde ni då sakna något?" - "Nej, ingenting", svarade de. Då sade han: "Men nu skall den som har en penningpung ta med sig den, och likaså påsen, och den som är utan pengar skall sälja sin mantel och köpa sig ett svärd. Jag säger er att med mig skall det ord i skriften gå i uppfyllelse som lyder: Han räknades till de laglösa. Ty nu fullbordas det som är sagt om mig." - "Herre", sade de, "här är två svärd." - "Det är bra", svarade han. (Luk 22:25-38)*

I skildringen av hur Jesus fängslas använder Hadrianus också färg från historien om det judiska kriget. Översteprästerna sänder ut en folkhop beväpnad med svärd och påkar. En av Jesu anhängare drar sitt eget svärd och hugger av översteprästens tjänares öra. Men Hadrianus passar på att via Jesus försöka sprida ett fredsbudskap om att alla som griper till svärd också kommer att dödas med svärd.

> *En av dem som var med Jesus lyfte handen och drog sitt svärd, och han slog till mot översteprästens tjänare och högg av honom örat. Då sade Jesus till honom: "Stick tillbaka ditt svärd. Alla som griper till svärd skall dödas med svärd. Tror du inte att om jag bad min fader skulle han genast skicka mer än tolv legioner änglar till min hjälp? Men hur skulle då skrifterna kunna uppfyllas som säger att detta måste hända?" Vid samma tillfälle sade Jesus till folkhopen: "Som mot en rövare har ni gått ut med svärd och påkar för att fängsla mig. Var dag satt jag i templet och undervisade utan att ni grep mig. Men allt detta har skett för att profeternas skrifter skall uppfyllas." Då övergav alla lärjungarna honom och flydde. (Matt 26:51-56)*

PONTIUS PILATUS OCH ÖVERSTEPRÄSTEN KAJAFAS

I Antiquities berättas det hur Valerius Gratus utser Josef Kajafas till överstepräst och hur Gratus sedan efterträds av Pontius Pilatus.

> *He was now the third emperor; and he sent Valerius Gratus to be procurator of Judaea, and to succeed Annius Rufus. This man deprived Ananus of the high priesthood, and appointed Ismael, the son of Phabi, to be high priest. He also deprived him in a little time, and ordained Eleazar, the son of Ananus, who had been high priest before, to be high priest; which office, when he had held for a year, Gratus deprived him of it, and gave the high priesthood to Simon, the son of Camithus; and when he had possessed that dignity no longer than a year, Joseph Caiaphas was made his successor. When Gratus had done those things, he went back to Rome, after he had tarried in Judaea eleven years, when Pontius Pilate came as his successor. (Antiquities XVIII 8:2)*

I Nya Testamentet berättas att Kajafas var överstepräst när Jesus fängslades och att det var han som tyckte det var bättre att en enda man offrades än hela folket. Det var Pontius Pilatus som dömde Jesus till döden.

> ***Förhöret inför rådet***
> *De som hade gripit Jesus förde honom till översteprästen Kajafas, där de skriftlärda och de äldste hade samlats. (Matt 26:57)*
>
> ***Jesus inför Pilatus***
> *På morgonen beslöt alla översteprästerna och folkets äldste att försöka få Jesus avrättad. De lät binda honom, förde bort honom och överlämnade honom åt Pilatus, ståthållaren. (Matt 27:1-2)*

RÄTTEGÅNGEN OCH DEN KORSFÄSTE SOM LOG MOT SINA PLÅGOANDAR

Precis som Jesus utsätts en desertör eller avfälling för grym tortyr och piskas i War 3. När han blir korsfäst ler han bara mot sina plågoandar.

> *But Vespasian had a suspicion about this deserter, as knowing how faithful the Jews were to one another, and how much they despised any punishments that could be inflicted on them; this last because one of the people of Jotapata had undergone all sorts of torments, and though they made him pass through a fiery trial of his enemies in his examination, yet would he inform them nothing of the affairs within the city, and as he was crucified, smiled at them. (War 3 7:33)*

Mannen från Jotapata sade inget när han utsattes för en hätsk rättegång av sina fiender, precis som Jesus som vägrade svara på de anklagelser som han utsätts för från judarna. Jesus ber ju också om förlåtelse för sina plågoandar vid korsfästningen, på liknande sätt som mannen från Jotapata som log (förlåtande) mot sina bödlar från korset.

> *Översteprästerna riktade många anklagelser mot honom, och då frågade Pilatus honom: ”Har du ingenting att svara? Du hör ju hur de anklagar dig!” Men han svarade ingenting mera, och Pilatus blev förvånad. (Mark 15:3-5)*
>
> *Jesus sade: ”Fader, förlåt dem, de vet inte vad de gör.” De delade upp hans kläder och kastade lott om dem. (Luk 23:34)*

DE GALILEER VARS BLOD BLANDADES MED DERAS OFFER NÄR PALATSET I SILOAM RASADE

I War 5 1:4 berättas det om hur seloterna under John från Gischala och sicarierna under Simon, Gioras son, slåss med varandra så att striden till och med når in i templet och blodet från dem som dödas stänker på altaret och blandas med det som offrats. “Josephus”, eller rättare sagt Tiberius Alexander, förbinder vanhelgandet med romarnas förstörelse, eftersom judarna själva hade vanhelgat templet och den heliga staden sändes romarna av försynen för att rena staden med eld.

I evangeliet framför Hadrianus, genom Jesus, hotet att de upproriska judarna skall förgås på samma sätt som galiléerna som dog i templet och de som dödades när palatset i Siloam rasade om de inte *ångrar sig* (slutar göra uppror mot Rom).

> *And after that, Jesus walked in Galilee; and he did not like to walk in Judaea, because the Jews sought to kill him. And there came people who told him of the Galilaeans, those whose blood Pilate had mingled with their sacrifices. Jesus answered and said unto them, Do ye imagine that those Galilaeans were sinners more than all the Galilaeans, so that this thing has come upon them? Nay. Verily I say unto you now, that ye shall all also, if ye repent not, likewise perish. Or perchance those eighteen on whom the palace fell in Siloam, and slew them, do ye imagine that they were to be condemned more than all the people that dwell in Jerusalem? Nay. Verily I say unto you, If ye do not all repent, ye shall perish like them. (Diatessaron)*

I kristna översättningar och tolkningar har detta att ångra sig kommit att handla om att människor skall *omvända sig* (till kristendomen) för att inte drabbas av olyckor och straff.

> ***Om ni inte omvänder er***
> *Vid samma tillfälle kom några och berättade för honom om de galileer vilkas blod Pilatus hade blandat med blodet från deras offerdjur. Då sade han: "Tror ni att de var större syndare än alla andra i Galileen, eftersom detta kunde hända dem? Nej, säger jag, men om ni inte omvänder er skall ni alla mista livet som de. Eller de arton som dödades när Siloatornet rasade, tror ni att de var större syndare än alla andra i Jerusalem? Nej, säger jag, men om ni inte omvänder er skall ni alla mista livet, precis som de." (Luk 13:1-5)*

Och vilka var det som dödades när tornet i Siloam störtade samman? Till att börja med sägs det i Diatessaron att det var ett hus eller palats som rasade samman och inte ett torn som det numera står i Lukas evangelium. Ursprunget till historien om muren och husen som raserades i Siloam finns War 6. Där berättas det om hur judarna under striden med romarna lämnar försvarstornen och flyr till dalen nedanför Siloam där de drar sig tillbaka till underjordiska grottor. Romarna har genom detta äntligen intagit den sista försvarsmuren och firar sin seger med att sätta en del hus där deras motståndare har gömt sig i brand och förstöra en mängd andra. Romarna dödade så många judar att de eldar som de tänt i vissa fall släcktes av allt blod som flöt. Historierna i War 5 och 6 om blodsutgjutelserna under det judiska kriget är alltså ursprunget till historien i evangeliet om människorna i Siloam som dödades när husen raserades och om de upproriska galiléernas blod som blandades med offren i templet.

JORDBÄVNINGEN OCH DE DÖDA SOM GICK OMKRING

I War 1 19:3-4 berättas det om hur det blir en jordbävning under Herodes krig med araberna. Araberna tror då att hela Herodes armé har utplånats och dödar därför de judiska sändebud som finns hos dem som ett offer till Gud och avser därefter att marschera mot det judiska landet. Men Herodes håller ett tal där han säger att jordbävningar, pest och hungersnöd inte är några gudomliga tecken och att judarna skall gå i strid mot araberna för de döda sändebudens skull. ”För dessa döda sändebud kommer att utkämpa kriget bättre än vi själva”.

När Jesus dör på korset blir det jordbävning, gravar öppnas och kropparna avtäcks. Dessa döda marscherade sedan in i staden efter Jesu uppståndelse och kunde ses av många människor (Matt 27). Profetian om att jorden skulle kasta ut de döda som väckts till liv fanns i Jesaja 26:19.

EN AV DE TRE KORSFÄSTA VÄCKTES TILL LIV

I Josephus påstådda självbiografi (Life of Flavius Josephus) känner han igen tre korsfästa som bekanta sedan tidigare. Han låter ta ner dem, men två av dem dör. Den tredje väcks dock till liv igen under läkarens händer.

> *And when I was sent by Titus Caesar with Cerealins, and a thousand horsemen, to a certain village called Thecoa, in order to know whether it were a place fit for a camp, as I came back, I saw many captives crucified, and remembered three of them as my former acquaintance. I was very sorry at this in my mind, and went with tears in my eyes to Titus, and told him of them; so he immediately commanded them to be taken down, and to have the greatest care taken of them, in order to their recovery; yet two of them died under the physician's hands, while the third recovered. (Josephus Flavius Autobig.)*

Denna berättelse återanvändes i evangeliet där de tre korsfästa var Jesus och två rövare, även i den berättelsen vaknade den ene till liv igen.

> *Tillsammans med honom korsfäste de två rövare, den ene till höger och den andre till vänster om honom. (Mark 15:27)*

JESUS HADE VARIT EN VIS FILOSOF SOM PREDIKADE FRED OCH FÖRLÅTELSE

INSPIRATION FRÅN PYTHAGORAS

Pythagoras (ca 570-497 fvt) och den pytagoreiska livsstilen var helt klart en viktig inspirationskälla för Hadrianus, men varför blev Pythagoras en del i Hadrianus bild av Jesus? Dels berodde det på att Hadrianus själv var en stor beundrare av Pythagoras och dels på att han bl.a. använde sig av Philos texter när han skapade sitt nya evangelium, och att Philo var starkt inspirerad av pytagoreisk filosofi. Men det berodde också på att Jesus måste framställas som den störste gudsman som någonsin existerat för att judarna skulle acceptera att han hade varit den riktige Messias. Och enligt mångas uppfattning vid den här tiden hade Pythagoras varit tidernas främste filosof. Vi känner i modern tid mest till Pythagoras som en matematiker, men under århundradena runt vår tideräknings början framstod Pythagoras som en halvt gudomlig teolog och filosof som var den store Mästaren, och ursprunget för Platons och alla senare grekiska filosofers kunskaper. Pythagoras skulle ha samlat en grupp utvalda lärjungar omkring sig som han lärde ut sina hemliga läror till, medan han predikade en enklare sanning till de oinvigda. Lärjungarna levde ett strängt asketiskt liv i en egendomsgemenskap, när man anslöt sig till Pythagoras skall man ha varit tvungen att lämna över sina personliga egendomar till gemenskapen. Mästaren förde muntligt ut sina kunskaper i parabler, han lämnade inte efter sig några skrivna texter. Pythagoras visdomsord kallas *acusmata*, som ungefär betyder *”det hörda”*.

Ett av skälen till att Jesus och hans lärjungar beskrevs som pytagoréer i evangeliet var nog att Philo hade beskrivit pytagoréerna i så kärleksfulla och beundrande ordalag. Hans beskrivning av pytagoréerna finns numera bland annat i beskrivningarna av essenerna i Antiquities, vilket beror på senare kristna förändringar i Josephus historia. Men hur som helst kan man se att Jesu och hans lärjungars livsstil i vissa avseenden verkar härstamma från de pytagoreiska brödraskap som levde ett asketiskt liv i egendomsgemenskap. Jesus och lärjungarna hade allt gemensamt och i utsändningstalet i evangeliet beskrivs samhörigheten inom ett orfiskt eller pytagoreiskt brödraskap (s 266).

DEN LÅNGHÅRIGE PROFETEN I VIT KLÄDNAD

Det berättas vidare att den unge Pythagoras var känd som den långhårige från Samos och att han vördades av människor som varande under gudomlig inspiration. Han avstod från vin och animalisk föda och behövde därför mycket lite sömn. Pythagoras reste under många år runt och fick undervisning vid olika filosofiska skolor, och när han var 55 år återvände han till Samos och började undervisa i astronomi, aritmetik, geometri, musik och andra ämnen. Han dömde ut djuroffer och offrade därför vid det oblodiga altaret tillägnat Apollon. Pythagoras hade en grotta utanför staden där han tillbringade en stor del av sin tid i kontemplation.

Pytagoréerna levde ett asketiskt liv. Pythagoras lärde ut att beroende av lyx och rikedomar skapade hinder för att man skulle kunna nå det yttersta målet, som var att bli ett med det gudomliga. Pytagoréerna klädde sig i vita kläder och sov på vita lakan. Jesus var enligt legenden en långhårig profet som var klädd i en vit klädnad. Han var liksom Pythagoras under gudomlig inspiration. Liksom Pythagoras och hans lärjungar levde Jesus och hans lärjungar ett asketiskt liv. Jesus verkar ha avstått från starka drycker och kött och det sägs aldrig i evangeliet att han gjorde några djuroffer. Precis som Pythagoras förordade Jesus ett liv i fattigdom, han vägrade att ta emot den rike ynglingen som en lärjunge och sade att det var lättare för en kamel (tross) att komma igenom ett nålsöga än för en rik att komma in i guds rike. Han sade också att man inte kan tjäna både Gud och mammon i Matteus 6:24, vilket uttrycks som ”Ye cannot serve God and possessions” i Diatessaron. Mammon är alltså

ingen avgud utan helt enkelt ett grekiskt ord som ungefär betyder ”tillgångar” eller ”rikedom”. Liksom Pythagoras ägande sig också Jesus åt bön och kontemplation i ensamhet.

FISKARNA SOM RÄKNADES

En dag när Pythagoras var på resa mellan Sybaris och Kroton mötte han enligt Iamblichus några fiskare som höll på att dra upp sina nät som var tunga av fisk. Han talade om för dem att han visste exakt hur många fiskar som de hade fångat. Fiskarna lovade att de skulle göra vad han än bad dem om ifall hans förutsägelse stämde, och han beordrade dem då att låta fiskarna återvända levande till vattnet. När det visade sig att antalet verkligen stämde med det Pythagoras uppgivit lät fiskarna fisken gå tillbaka i havet, och vad som var ännu mer magiskt var att alla fiskar fortfarande levde fast de redan hade varit upptagna ur vattnet under en lång tid.

Denna legend finns också i evangeliet i berättelsen i Johannes 21:11 om hur Jesus efter sin död visar sig för lärjungarna som är ute och fiskar. Då fick man en väldig mängd fisk, hela 153 stycken, utan att nätet gick sönder. I evangeliet sägs det inte uttryckligen att Jesus förutsäger hur många fiskar som finns i nätet på samma sätt som Pythagoras hade gjort, men omnämnandet av ett specifikt antal pekar på pytagoréernas siffermystik och på legenden om mannen som visste antalet fiskar på ett magiskt vis.

Att Hadrianus valde just talet 153 för antalet fiskar hade att göra med Vesica piscis, den figur som bildas i skärningspunkterna mellan två lika stora cirklar. Detta är en av de s.k. pytagoreiska symbolerna. Den övre gränsen för förhållandet mellan höjd och bredd i den fisklika figuren angavs av Arkimedes från Syrakusa till 265:153.

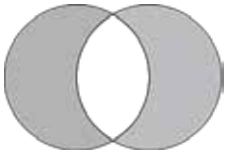

VÄNNER OCH JÄMLIKAR

Lärare och lärjungar bland Pythagoras anhängare levde i en egendomsgemenskap och delade allt. De satte vänskapen högre än allt annat, och både Pythagoras och Jesus talade om att mötas som vänner och jämlikar i stället för som herre och tjänare. Pythagoras myntade uttrycket ”Vänskap är jämlikhet, jämlikhet är vänskap”. Jesus kallade lärjungarna för vänner och sa att de var jämlika med honom.

> *Mitt bud är detta: att ni skall älska varandra så som jag har älskat er. Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner. Ni är mina vänner om ni gör vad jag befaller er. Jag kallar er inte längre tjänare, ty en tjänare vet inte vad hans herre gör. Jag kallar er vänner, därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min fader. Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er och bestämt er till att gå ut i världen och bära frukt, frukt som består, och då skall Fadern ge er vad ni än ber honom om i mitt namn. Detta befaller jag er: att ni skall älska varandra. (Joh 15:12-17)*

VÄND ANDRA KINDEN TILL

Pythagoras uppmanade sina efterföljare att visa varandra broderlig vänskap och aktning och att skynda sig att bli vänner med sina fiender. Man skulle inte smäda andra och inte heller ta hämnd på sådana som hade smädat en själv. Han menade att det var bättre att själv ta emot ett slag än att döda en annan människa, eftersom man blir dömd för sina gärningar efter döden. Pythagoras råd till människor att avstå från kött från dödade djur grundade sig bland annat på att vegetarisk föda skulle skapa fredliga och rättrådiga människor, därför borde inte heller domare äta kött. Pythagoras lärde alltså ut att det var bättre att själv ta emot ett slag än att döda en annan människa, Jesus uppmanade också sina lärjungar att vända andra kinden till om någon slog dem.

> *Slår någon dig på ena kinden, så vänd också fram den andra. Tar någon ifrån dig manteln, så hindra honom inte från att ta skjortan också. (Luk 6:29)*

DEN GYLLENE REGELN

Sexus, som kallas pytagoréen, var verksam ca 300 fvt. I en samling av hans sentenser som avspeglar den pytagoreiska filosofin finns bland annat ett visdomsord som säger ”Det som du önskar att dina medmänniskor skall göra mot dig, det bör du också göra mot dina medmänniskor”.

> *20. Such as you wish your neighbor to be to you, such also be to your neighbors.*[1]

Denna pytagoreiska regel för också Jesus fram i Nya Testamentet.

> *Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger. (Matt 7:12)*

ATT BLI ETT MED FADERN

Målet för pytagoréernas vänskap var att i både ord och handling nå en gemenskap och sammansmältning med det gudomliga. De strävade efter en förening mellan det gudomliga intellektet eller kraften och den gudomliga själ som de ansåg fanns i dem själva. De uppmanade enligt Iamblichus ständigt varandra att inte skada Guden inom sig själva.

Pythagoras blev själv en gud genom att smälta samman med sin Gud, därigenom fick han tillträde till alla hemligheter och all kunskap. Jesus blev ett med Fadern och blev därigenom gudomlig. Fadern var för orfiker och pytagoréer den förstfödde Dionysos Phanes som också var Eros eller kärleken. De olika nivåerna i den gudomliga hierarkin sågs som emanationer av varandra, därför innebar en sammansmältning med Fadern eller Mästaren att man själv blev ett med hans kraft och kunskap. Precis så uttrycks det också i Johannesevangeliet där Jesus är ett med Fadern som verkar genom honom.

> *Jag och Fadern är ett.” (Joh 10:30)*

> *Den som har sett mig har sett Fadern. Hur kan du då säga: Visa oss Fadern? Tror du inte att jag är i Fadern och Fadern i mig? De ord jag säger er, dem talar jag inte av mig själv; Fadern är i mig och utför sina gärningar. Tro mig när jag säger att jag är i Fadern och Fadern i mig. Eller tro åtminstone för gärningarnas skull. (Joh 14:9-11)*

ATT BLI FÖRRÅDD FÖR 30 SILVERSTYCKEN

Iamblichus berättade att pytagoréerna i samband med ett uppror och en förföljelse av dem hade flytt till ett värdshus, men att en ung man vid namn Democedes drog sig tillbaka till Plate tillsammans med en grupp ungdomar från den pytagoreiska församlingen. Upprorsmännen anklagade Democedes för att vilja försöka ta makten över landet och ropade ut att man skulle ge trettio talenter till den som dödade honom. En drabbning tog plats och en man vid namn Theages besegrade Democedes och fick också ta emot de trettio silverpengarna. På samma sätt blev Jesus förrådd och dödad för trettio silverstycken. Hadrianus använde visserligen enligt Matteus 27:9 en profetia i Jeremias bok när han skapade berättelsen om Judas och de trettio silverpengarna, men berättelserna i Jeremia kapitel 18 och 19 om krukmakaren och den krossade krukan och i kapitel 32 om Jeremias åkerköp stämmer inte speciellt bra med historien om Judas förräderi. Berättelsen om förrädaren Judas, de trettio silverstyckena som förrädaren skänkte till templet och Blodsåkern som man köpte för pengarna, verkar alltså ha skapats genom en kombination av den pytagoreiska legenden om Democedes och de trettio penningarna samt spridda fragment från judiska texter.

SVÄR INGA EDER

Pytagoréerna trodde att allt var möjligt för Gud, samma uppfattning uttrycks i Markus 10:27. Pythagoras avgav tystnadslöfte och uppmanade sina lärjungar att bruka ett rent språk som inte krävde några eder. Man skulle inte svära några eder vid gudarnas namn, ens språk skulle vara sådant att man skulle bli trodd utan eder. Jesus uppmanar sina lärjungar att bara ”säga ja eller nej” i Matteus 5:37. I Jakobs brev kopplas detta till att inte svära några eder, helt enligt förebild från Pythagoras.

---

[1] www.sacred-texts.com/cla/gvp/gvp09.htm

Framför allt, mina bröder, svär ingen ed, varken vid himlen eller vid jorden eller vid något annat. Ert ja skall vara ett ja och ert nej ett nej, annars drabbas ni av Guds dom. (Jak 5:12)

Jahad svor däremot en ed vid församlingens förbannelser (s 165).

REINKARNATION

Pythagoras kom enligt legenderna ihåg sina egna tidigare liv, och han förmedlade denna kunskap till andra genom att tala om för dem var deras själar hade levt innan de kom till sin nuvarande kropp. Han lärde människor att själen är odödlig och oförstörbar, den lever vidare efter döden och därför behöver man inte vara rädd för att dö. Jesus sade att han gick före sina lärjungar för att göra i ordning de boningar där de skulle komma att bo efter döden. Pythagoras undervisade om reinkarnation, han kom ihåg sina tidigare liv. Jesus påstås i evangeliet av vissa vara profeten Elia eller Johannes som har återuppstått från de döda (reinkarnerats). Själv säger Jesus att Johannes var Elia som hade återkommit (reinkarnerats), men att människorna inte kände igen honom.

SORGERITER

På grund av tron på själens eviga liv avvisade Pythagoras och hans efterföljare enligt Iamblichus också sorgeriter, gråt och klagan vid dödsfall. Överhuvudtaget försökte de utveckla en medvetenhet som uteslöt ilska, åtrå, girighet, ambition, och de uppförde sig alla mot varandra som en far mot sina egna barn. Jesus avvisar också sorgeriter när han uppmanar en lärjunge att strunta i att gå och begrava sin far och att i stället följa Mästaren (Matteus 8:21-22 och Lukas 9:59-60). I Diatessaron finns i samma sammanhang som uppmaningen att strunta i att begrava sin far, också en uppmaning att inte gå hem och ta farväl av sin familj när man anslöt sig till församlingen (Diatessaron XI 29-30, Luk 9:57-62). När man anslöt sig till den pytagoreiska gemenskapen tog man ju farväl av sin tillhörighet till en viss familj.

DE OLYDIGA ARRENDATORERNA

I ”Life of Pythagoras” berättar Iamblichus att pytagoréerna utvecklad en hög grad av självbehärskning, och att de till exempel aldrig straffade en tjänare eller annan människa så länge som de själva var arga eller upprörda. Han återberättar en historia om pytagoréen Archytas som återvände till sin egendom efter att ha varit borta länge och upptäckte att hans fogde och tjänare hade misskött den grovt. Archytas sade därför till fogden och tjänarna att det var tur för dem att han var så arg, i annat fall hade de aldrig sluppit undan att bli straffade för en så grov överträdelse.

Denna berättelse finns också i Nya testamentet i form av Jesu liknelse om arrendatorerna av vingården (Matteus 24:33-45 och Lukas 20:9-19). Här reser en man bort och lämnar sina ägor till arrendatorer. Men när mannen sänder tjänare för att hämta sin del av skörden dödar arrendatorerna dem, och de dödar även ägarens egen son när han kommer i samma ärende. Jesus frågar sedan översteprästerna och de äldste (fariseerna i Diatessaron) vad ägaren skall göra och de svarar att han skall löna ont med ont och döda arrendatorerna. Men Jesus säger att de har fel, och att Guds rike skall tas ifrån dem och ges åt ett folk hos vilket det kan bära frukt. Här får alltså Jesus föra fram den pythagoreiska doktrinen om självbehärskning och vikten av att vända andra kinden till.

HÄR ÄR MANNEN

Ingen av lärjungarna skall enligt legenden ha kallat Pythagoras vid namn medan han levde, de kallade honom gudomlig och efter hans död kallade de honom ”den där mannen” eller bara ”mannen”. I evangeliet säger Pilatus ”här är mannen” när han får se Jesus som en mästare i mysteriet i röd mantel och med en krans på huvudet.

INSPIRATION FRÅN DE PYTAGOREISKA ESSENERNA

I Antiquities och i historien om det judiska kriget finns numera beskrivningar av en sekt inom judendomen som kallas essener och vars livsstil starkt påminner om Jesu och hans lärjungars levnadssätt. Den naturliga slutsatsen som man kan dra av detta är att Hadrianus använde sig av information om essenerna från Antiquities och War när han skapade bilden av de första kristna. Men jag har kommit att omvärdera denna uppfattning under mitt arbete med bakgrunden till det kristna evangeliet, numera anser jag att beskrivningen av essenerna som de första kristna har lagts till i ”Josephus” texter av senare kristna makthavare.

Jag tror i stället att beskrivningen av essenerna ursprungligen fanns i Philos beskrivning av en pytagoreisk sekt i hans *On the Contemplative Life or Suppliants.* Denna text inleds med ett uttalande om att Philo hade beskrivit essenerna som var mästare i det praktiska livet, och att han nu går vidare till att beskriva terapeuterna som i stället omfattade det spekulativa (filosofiska) livet. Philos beskrivningen av de pytagoreiska essenerna i *On the Contemplative Life or Suppliants* uppdaterades långt senare av den kristne historikern Eusebius och flyttades till Antiquities och War (s 403). Beskrivningen av essenerna finns alltså numera inte kvar i Philos text, men jag tror att det var denna beskrivning som Hadrianus utgick från när han skapade bilden av Jesus och hans församling som ett pytagoreiskt brödraskap.

DE HADE ALLT GEMENSAMT

I Antiquities berättas det om essenerna som var en grupp av de mest rättrådiga eller rättfärdiga människor. De deltog inte i de vanliga riterna i templet. Dessa essener hade allt gemensamt och bland dem räknades ingen som rik och ingen som fattig. Det här påminner naturligtvis Jesus och hans grupp. Han var den mest rättrådige eller rättfärdige. I hans grupp hade man allt gemensamt och man deltog inte i de vanliga riterna i templet.

> *The doctrine of the Essens is this: That all things are best ascribed to God. They teach the immortality of souls, and esteem that the rewards of righteousness are to be earnestly striven for; and when they send what they have dedicated to God into the temple, they do not offer sacrifices because they have more pure lustrations of their own; on which account they are excluded from the common court of the temple, but offer their sacrifices themselves; yet is their course of life better than that of other men; and they entirely addict themselves to husbandry. It also deserves our admiration, how much they exceed all other men that addict themselves to virtue, and this in righteousness; and indeed to such a degree, that as it hath never appeared among any other men, neither Greeks nor barbarians, no, not for a little time, so hath it endured a long while among them. This is demonstrated by that institution of theirs, which will not suffer any thing to hinder them from having all things in common; so that a rich man enjoys no more of his own wealth than he who hath nothing at all. (Antiquities XVIII 1:5)*

UTSÄNDNINGSTALET

Enligt en beskrivning i historien om det judiska kriget togs en essen som kom från en annan stad emot som om han tillhört det egna huset. Därför bar essenerna inte med sig något på sina resor utan fick allt de behövde från sina bröder, även sådana som de aldrig hade träffat tidigare. De behövde bara ta med sig en enda skjorta. Den stora frid som fanns i dessa esseners boningar var som ett mysterium.

> *They have no one certain city, but many of them dwell in every city; and if any of their sect come from other places, what they have lies open for them, just as if it were their own; and they go in to such as they never knew before, as if they had been ever so long acquainted with them. For which reason they carry nothing at all with them when they travel into remote parts, though still they take their weapons with them, for fear of thieves. Accordingly, there is, in every city where they live, one appointed particularly to take care of strangers, and to provide garments and other necessaries for them. But the habit and management of their bodies is such as children use who are in fear of their masters. Nor do they allow of the change of or of shoes till be first torn to pieces, or worn out by time. (War 2 8:4) and if there be any strangers there, they sit down with them. Nor is there ever any clamour or disturbance to pollute their house, but they give every one leave to speak in their turn; which silence thus kept in their house appears to foreigners like some tremendous mystery; the cause of which is that perpetual sobriety they exercise, and the same settled measure of meat and drink that is allotted them, and that such as is abundantly sufficient for them. (War 2 8:5)*

I utsändningstalet beskriver Hadrianus Jesu lärjungars vanor på precis samma sätt som essenernas vanor numera beskrivs i War. Lärjungarna skall resa utan att ta något med sig, de kommer att få allt de behöver av sina bröder. Friden skall komma till deras hus.

> *Skaffa inte guld eller silver eller koppar att ha i bältet, ingen påse för färden, inte mer än en enda skjorta, inga sandaler och ingen stav. Ty arbetaren är värd sin mat. I varje stad eller by ni kommer till skall ni ta reda på vem som är värdig där och stanna hos honom tills ni skall vidare. Stig in i huset med en fridshälsning, och om huset är värdigt skall det få den frid ni önskar det. Men om det inte är värdigt skall den friden vända tillbaka till er. (Matt 10:9-13)*

INSPIRATION FRÅN APOLLONIUS FRÅN TYANA

Hadrianus lät alltså Jesus låna drag från Pythagoras för att uppfylla profetian om den gudomlige profet i form av Messias som judarna väntade på. Men Messias skulle också bota sjuka och uppväcka döda enligt vad man förväntade sig inom de judiska messianska rörelserna. I en av texterna från Qumran sägs till exempel att himlen och jorden skall lyda sin Messias. Herren skall enligt profetian i Jesajarullen befria de fångna, ge synen tillbaka åt de blinda, bota de sjuka, ge liv åt de döda och överbringa glädjebud till de ödmjuka.

> *Hans ande svävar över de ödmjuka, han vederkvicker de trofasta med sin kraft. De fromma (chassidim) förhärligar han på det eviga rikets tron. Han befriar de fångna, ger de blinda deras syn, skaffar upprättelse åt de för[tryckta]. För alltid vill jag vara nära [honom …], på hans nåd (chæsæd) [förtröstar jag]. [Hans] heliga god[het…] dröjer ej, … När Herren […] de härliga ting, som inte är hans verk…. Då skall han bota de sjuka, ge liv åt de döda och överbringa glädjebud till de ödmjuka. … De [hel]iga skall han leda, han skall vara [de]ras herde. (4Q521)*[1]

Som vi såg på sidan 236 finns en direkt motsvarighet till denna skrivning i Matteus kapitel 11, och Jesus utformades också för att i allra högsta grad uppfylla Jesajas profetia. Förebilden till Jesus som en helig man och helbrägdagörare hämtades förutom från Pythagoras också från Apollonius från Tyana. Apollonius från Tyana var en pytagorée och helig man som drev ut demoner, botade sjuka och återuppväckte döda. Apollonius skall enligt Catholic Encyclopedia ha fötts år 4 fvt, alltså samtidigt som Jesus. Apollonius blev legendarisk redan under sin livstid och man vet att kejsar Hadrianus hade böcker och brev av Apollonius i sin villa i Antium, dit människor vallfärdade så sent som under Philostratus tid på 200-talet för att få se på dessa reliker. Det finns också någon uppgift om att kejsar Hadrianus aktivt förde ut Apollonius texter inom sitt rike.

Det påstods vidare att Apollonius kunde förutsäga framtiden, att han var visionär och bland annat såg mordet på kejsaren Domitianus på medial väg och att han försökte reformera de religiösa bruken och därför kom i konflikt med företrädare för de etablerade kulterna. Apollonius var pytagorée och trodde som andra pytagoréer på reinkarnation. Pythagoras påstods ha kommit ihåg flera tidigare liv och samma sak berättade man om Apollonius. Pytagoréerna var asketer och vegetarianer och de avstod från alkohol. Pythagoras påstods ha invigts i alla religiösa riter och mysterier, han skulle ha gått ned i en grotta och besökt Babylonien och Egypten. Han skulle också ha hållit ett tysthetslöfte i fem år och skulle ha setts på två ställen samtidigt. Detta och annat som tillskrevs Pythagoras berättades också senare om Apollonius. En uppgift som verkar ha varit unik för den senare är dock påstående att han avstod från sex. Pythagoras däremot skulle ha haft familj, en av hans döttrar sades ha varit en framstående filosof.

Philostratus, som skrev en berättelse om Apollonius omkring år 220 vt, uppger att han använde lokala traditioner från Efesus, Tyana, Aegae och Antiokia samt bland annat en beskrivning av Apollonius resor som Damis, en av hans lärjungar, skulle ha gjort. Apollonius skulle ha varit född i Tyana och han påstods ha studerat i Tarsos. Bland de historier om Apollonius som Philostratus återger finns en berättelse om hur Apollonius födelse föregicks av ett möte mellan hans mor och guden Proteus. Denna koncipiering skedde enligt förebild för många antika hjältar som var barn av en människa och en gud, den mest kände

[1] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 29-30.

är kanske Herakles (Herkules) vars far var Zeus och vars mot var en jordisk prinsessa. Philostratus berättar följande om Apollonius födelse.

> *To his mother, just before he was born, there came an apparition (phasma) of Proteus, who changes his form so much in Homer, in the guise of an Aigyption Daimon. She was in no way frightened, but asked him what sort of child she would bear. And he answered: 'Myself.' 'And who are you?' she asked. 'Proteus,' answered he, 'the god of Aigyptos (Aigyptios Theos).' Well, I need hardly explain to readers of the poets the quality of Proteus and his reputation as regards wisdom; how versatile he was, and for ever changing his form, and defying capture, and how he had the reputation of knowing both past and future. (Philostratus, Life of Apollonius of Tyana 1.4)*

De stora grekiska filosoferna ansågs vara barn till gudar, Pythagoras hade till exempel varit ett sådant gudomligt barn. Apollonius far var alltså guden Proteus, men Apollonius själv var dessutom en inkarnation av denne gud. Proteus var en havsgud som ägde siarförmåga, men som blott med tvång kunde fås att använda denna förmåga. Som fjortonåring sändes Apollonius till Tarsos för att få utbildning men han flyttade snart till Aegae där han utbildades i filosofi och vistades bland prästerna i Asklepios tempel. Vid sexton års ålder skall han ha gått över till att leva det pytagoreiska livet. Han gick barfota, lät sitt hår växa långt och bar endast linnekläder. Han ärvde en stor förmögenhet, men skänkte bort det mesta och ägnade sig åt ett asketiskt liv. Han bestämde sig också för att inte gifta sig.

Efter att i fem år ha levt i total tystnad som en del av sin pytagoreiska träning, började Apollonius undervisa i Antiokia. Han reste till Arabien, till Babylon där han stannade i knappt två år och till Indien där han passerade Indus och Ganges och så småningom tillbringade fyra månader i ett kloster i ett bergsland där det bodde visa män. Därefter fortsatte Apollonius under sitt liv att resa mellan olika heliga platser och filosofiska skolor. Han tillbringade tid i Antiokia, på Cypern och i Mindre Asien i städer som Efesos, Smyrna, Pergamon och Troja. Därefter levde han några år i Grekland där han reformerade och återupprättade riterna i olika tempel. Han invigdes också i mysteriet i Eleusis. Via Kreta kom han så småningom till Rom under kejsar Neros tid. År 66 förvisade Nero alla filosofer från Rom och Apollonius reste till Spanien, varifrån han fortsatte till Afrika. Därefter återvände han till Italien och besökte viktiga städer och tempel på Sicilien. Apollonius vände därefter tillbaka till Grekland och kom till Aten via Lesbos. Resandet fortsatte tydligen till Alexandria där han skall ha träffat den nyutnämnde kejsaren Vespasianus (år 69). Titus kallade också på honom och de två möttes i Tarsos. Apollonius skall ha återvänt till Rom under Domitianus regering och ställts inför rätta i samband med Domitianus förföljelse av filosofer och andra, men skall ha blivit frikänd. Efter att ha fått en vision av mordet på kejsaren Domitianus försvann Apollonius utan att man vet var eller hur han dog. Han skall också ha visat sig för människor efter sin död, eller rättare sagt efter sin övergång till det eviga livet.

Apollonius utbildade sig alltså i alla de stora skolorna i Grekland, Egypten, Babylonien och Indien. Han påstås ha utfört många helanden av sjuka, rening av olika platser och helganden av tempel och annat. Han skall till och med ha uppväckt dottern till en romersk konsul från de döda. Apollonius praktiserade alltid enskilda andliga övningar vid soluppgången. Därefter ägnade han förmiddagen åt den andliga verksamheten, medan eftermiddagarna kunde användas för världsliga uppgifter. Han skall ha undervisat sina lärjungar, som hade genomgått samma i period av tystnad som han själv, i esoteriska frågor men han hjälpte och undervisade också mängder av icke invigda. Efter dagens arbete renade han sig genom att bada i kallt vatten på det sätt som man gjorde inom olika mysteriekulter och pytagoreiska brödraskap.

I Apollonius finns alltså ytterligare en av de förebilder som jag tror Hadrianus använde för att skapa bilden av Jesus från Nasaret. Hans far är en gud som visar sig i en vision för hans mor före hans födelse. Han är en asketisk lärare som vandrar omkring och undervisar människor. Han gifter sig aldrig. Han har ett antal lärjungar som han försöker inviga i de inre mysterierna, men han undervisar också andra människor öppet på den nivå som de

kan tänkas förstå. Han äger inget, gifter sig aldrig och är en fri människa utan yttre band. Han gör under, helar sjuka och uppväcker döda.

I berättelserna om Apollonius finns också förebilden till Marta och Maria i evangeliet. Apollonius skall nämligen i slutet av sitt liv ha levt med två systrar som var slavar. Han frigav den ena som tydligen fick åtnjuta hans undervisning, medan den andra fick fortsätta att slava med hushållssysslorna.

JESUS HADE VARIT EN INVIGD I MYSTERIET

När den romerske kejsaren Hadrianus beslöt sig för att ge ut en ny sanning om den Messias som de militanta judiska grupperna kämpade att bereda vägen för, var den judiske filosofen Philo från Alexandria en viktig inspirationskälla. Som jag har nämnt tidigare måste Tiberius Alexander ha fört med sig sin farbror Philos bibliotek från Alexandria till Rom eftersom han använde material från Philos texter i de senare delarna av Antiquities (s 189).

PHILOS GREKISK-JUDISKA MYSTERIUM

Under Philos tid var man i Alexandria djupt intresserade av de kosmologiska spekulationerna runt zodiaken, som ursprungligen härstammade från Babylonien. Philo var också en hängiven beundrare av de grekiska mysterierna, speciellt de som tillskrevs Pythagoras och Orfeus. Hans allegoriska tolkningar av Tanak byggde i mycket hög grad på astrologiska föreställningar, pytagoreisk talmystik och orfisk kärlekskult. Och det var ju också till stora delar denna filosofi som man hade utgått från när man skapade mackabéernas nya nationella historia i Alexandria runt år 160 fvt. Det fanns alltså en obruten tradition i Alexandria, från författarna till mackabéernas nationella historia till Philo, när det gällde den judiska Bibelns karaktär i form av en beskrivning av en mysteriekult. I Alexandria hade man inte glömt att ursprunget till den judiska religionen fanns i mysterierna, vilket Philos texter visar.

Hadrianus kunde alltså genom Antiquities och Philos texter se att den judiska religionen från början hade innehållit samma element som de grekiska mysteriekulterna, och han visste att den judiske guden Sebaot var en variant av Dionysos Sabazios. Sabazios var i sin tur en variant av det orfiska mysteriets huvudgud Dionysos. Samma uppfattning, alltså att den judiske guden egentligen var kärleks- och fredsguden Dionysos, fördes också fram av Plutarchos som stod Hadrianus nära (s 213).

Men den judiska religionen var också påverkad av den persiska kulten av Mithras eller Saoshyant genom Enoks bok som innehåller beskrivningar av denne himmelske härförare som skulle verka som en domare i den sista apokalyptiska tiden. Mithras mysterium hade förts till Rom i samband med romarnas krig mot Mithridates av Pontus. Plutarchos (ca 46-120 vt) skrev om ”pirater” från Cilicien som introducerade Mithras i Romarriket under Pompejus tid (67 fvt) och att denna kult levde kvar i ”vår tid”, alltså omkring år 100.

> *"They themselves [the Cilician pirates] offered strange sacrifices upon Mount Olympus, and performed certain secret rites or religious mysteries, among which those of Mithras have been preserved to our own time having received their previous institution from them." (Plutarch, Lives)*

Kulten av Mithras spreds via de romerska trupperna och var en utpräglat manlig kult. Många av de romerska kejsarna var också invigda i Mithras mysterium. Mithras verkar dock tidigt ha förlorat sin persiska särart och hans mysterium bestod som det verkar av liknade prövningar, reningar och invigningar som Dionysos och Isis mysterier. I Kommagene identifierade man enligt inskriptioner på berget Nemrud följaktligen också Mithras med de grekiske gudarna Apollo, Helios och Hermes.

Det finns en del drag i historien om Jesus som Hadrianus tydligen hämtade från mysterierna, och han försökte göra om den judiske Messias till en adept i Mithras mysterium var det inte en lögn utan snarare ett förtydligande av det verkliga förhållandet. Sannolikt härstammade den här insikten från Philo. I hans *On the life of Moses II* fanns en beskrivning av Moses som en paraklet och inkarnation av den gudomliga präst som verkar som en mellanhand mellan den högste guden och människorna. Philo verkar ha tänkt på Orfeus, Dionysos, Apollon eller Mithra när han gjorde sin beskrivning av Moses som en hög invigd mästare i en mysteriekult.

Kejsar Hadrianus verkar alltså ha påverkats av Philos judiska mysteriefilosofi när han skapade sin version av Messias. Philos filosofi var en direkt fortsättning på den kärlek till det grekiska mysteriet och den babyloniska astrologin som redan författarna till det som numera kallas Antiquities I-XII hade visat. Genom att göra Musaeus, Hermes och andra grekiska gudaväsen till den judiske religionsstiftaren Moses övertog judarna upphovsrätten till de grekiska mysteriekulterna. Philo fortsatte att i samma anda helt riktigt tolka Moses som en adept som invigdes i ett mysterium där han fick evigt liv och blev ett med sin gud. Denna version av mysten Moses anpassades i nästa steg i Rom till att bli en del av Hadrianus bild av Jesus som var den rätte Messias.

Om man ser nyktert på det kristna evangeliet måste man erkänna att en av huvudbeståndsdelarna är material som har anknytning till de hellenistiska mysterierna. Med kännedom om att Hadrianus var arkont i Aten och invigd i mysteriet i Eleusis, och att han var mycket förtjust i den grekiska filosofin, är det logiskt att han skulle skapa ett evangelium med drag från denna kultur. Tyvärr finns det nästan inga beskrivningar av de orfiska mysterierna, främst beroende på att mysterierna inte fick avslöjas för de oinvigda men också på grund av att de kristna systematiskt förstörde så mycket som de kunde av den hedniska kulturen och litteraturen.

En av de få bevarade beskrivningarna av mysteriet finns hos den kristne teologen Clemens från Alexandria som föddes ca 150 och dog före 216. Clemens dömer naturligtvis kategoriskt ut Dionysos mysterier, men hans fördömande av de grekiska mysterierna är intressant eftersom det ger en indirekt beskrivning av de mysterier som vi i stort sett saknar vittnesmål om från andra källor. Clemens av Alexandria beskriver kapitel 2 i sin text *Exhortation to the Heathen* det orfiska mysteriet som helt omänskligt. Man dyrkade ett barn som hade slitits i bitar av jättar, en födande kvinna och avbilder av omoraliska kroppsdelar (hermer och fallosar). Clemens berättar också att de ”värdelösa symbolerna i dessa mystiska riter bör nämnas för att kunna fördömas”. De är tärning, boll, tunnband, snurra, spegel och en tuss av ull.

Clemens beskriver alltså dyrkan av Dionysos som dyrkan av ett barn som leker med sina leksaker och som slits i bitar av titanerna. Han kopplar samman dyrkan av detta barn med mysteriet i Eleusis där man använde sig av symboler som bröd, salt, en orm, granatäpplen, grenar, stavar och murgröna samt fallosar som symboliserade Dionysos. Dessutom använde man symboler för Themis (den eviga rättens gudinna) som mejram, lampa, svärd och kam, föremål som enligt Clemens var symboler för det kvinnliga könsorganet. Clemens fördömer Dionysos mysterium som ett skamligt utövande av onaturlig sexualitet och påstår att Dionysos och de andra gudarna i mysteriet är slavar under sina kroppsliga passioner.

KROPPEN SOM VAR BRÖD OCH BLODET SOM VAR VIN

Sakramentet med bröd och vin fanns sedan länge i mysteriet. Enligt Clemens bestod en del av innehållet i det hemliga skrinet i Eleusis av bröd, och Dionysos var vinets gud. Jesus säger att brödet är hans kropp och vinet hans blod, förtärandet av dessa substanser var en symbol för Demeter som var jordens och sädens gudinna och Dionysos som var vinets och fruktbarhetens gud i mysterierna. Ordet sakrament är latin och betyder ursprungligen trohetsed eller förpliktelse till krigstjänst, och i de ortodoxa och orientaliska kyrkorna kallas den kristna kyrkans sakramenten faktiskt fortfarande för mysterier. Enligt jahads församlingsregler var bröd och vin heliga sakramenten också i deras brödraskap, och den som inte var invigd fick inte se eller röra de heliga substanserna. Om man blev utesluten ur gemenskapen blev man naturligtvis också förbjuden att dela de heliga måltiderna (sakramentet) med församlingen.

JORDENS SALT, LAMPOR, FACKLOR OCH SVÄRD

Salt var enligt Clemens en annan symbol i mysteriet i Eleusis, lärjungarna sägs följaktligen vara jordens salt i Hadrianus evangelium. Lampan var i mysteriet en symbol för gudinnan Themis, i det kristna evangeliet sägs det att man inte skall dölja lampan under ett sädesmått, utan sätta upp den på väggen så att den lyser för alla. Facklan var en annan viktig upplysningssymbol i Eleusis, i det kristna evangeliet liknas de som väntar på invigningen vid brudtärnor som bär på facklor (lampor i Diatessaron). Det mystiska bröllopet var höjdpunkten i mysterierna, hänvisningarna till Jesus som brudgummen och till bröllopsgäster och brudtärnor härstammar från detta sakrament. Themis svärd högg av de bojor som fängslade själen i materien, därför sägs det att Jesus inte kommer med fred till jorden utan med svärd.

FADERNS RIKE

Det rike som det talas om i evangeliet är den extas och salighet som man strävade efter att uppnå i det orfiska mysteriet. Det yttersta målet var en total sammansmältning mellan den mänskliga själen och det gudomliga sinnet, detta var i sanning att bli ett med Fadern och sonen. Den kungliga kraften var Faderns rike och denna kraft var den kärlekskraft som man arbeta med att stärka och rena i mysteriet. Riket var ett barn som lekte med en tärning, det var den kärlekskraft i vilken man kunde smälta samman med Dionysos och med den högsta gudomliga kraften, med kärleken eller Eros.

JESUS GENOMGICK DET GREKISKA MYSTERIETS INVIGNINGAR

Ett av budskapen i Hadrianus evangelium var alltså att Jesus hade varit en invigd i Dionysos mysterium. Detta mysterium innehöll element som barnets mirakulösa födelse i form av barnet Dionysos, vilket egentligen var adeptens födelse till det nya livet. I nästa steg blev adepten en nymf eller blivande brud. Han eller hon genomgick sedan ett antal prövningar där det bland annat ingick att adepten blev piskad och förd till gränsen av dödsriket. Efter en rening och en sista måltid skedde en sista stor prövning som slutade med en symbolisk död, en vistelse i en grav i form av en grotta och en återuppståndelse till ett nytt liv som en invigd mästare. Det sista mysteriet var brudkammarmysteriet som var ett andligt bröllop där adepten kallades för brudgum. I mysteriet i Eleusis skedde sannolikt ett konkret heligt bröllop mellan Zeus och Demeter eller Dionysos Iakchos och Persephone i form av ett hieros gamos mellan himmel och jord.

Eftersom en invigd aldrig fick avslöja mysteriet, och eftersom man helst inte ens skulle nämna sin guds namn högt, vet vi egentligen inte så mycket om det orfiska eller dionysiska mysteriet. Men Clemens från Alexandria beskrev som vi har sett kistan med fallosen eller staven, brödet, lamporna, speglarna, och saltet. I den så kallade mysterievillan i Pompeji finns en beskrivning i bild av det dionysiska mysteriet, och där visas adepten som en kvinna (jungfru, nymf) som bland annat piskas som ett led i invigningen (jämför med brudtärnorna i evangeliet).

I en artikel på Internet av R. S. A. Seaford, där målningarna i mysterievillan beskrivs och tolkas i samband med det dionysiska mysteriet, säger författaren att mysterierna generellt ansågs tillförsäkra den initierade lycka i detta liv och i det nästa. Den slutliga nivån i invigningarna beskrevs i termer av glädje och eudaimonia (att bli ett med det gudomliga). Därför avbildades ofta de glädjefulla och dansande menaderna och satyrerna från Dionysos följe på gravstenar under den kejserliga perioden, men också redan så tidigt som under sjunde århundradet före vår tideräkning. Den invigde blev en medlem i Dionysos brödraskap (thiasos) i livet som i döden. Apuleius vittnar om sin upplevelse när han invigdes i Isis mysterium med orden ”Jag närmade mig dödens gräns och stod på tröskeln till Proserpinas (drottningen i dödsriket) område, därefter återvände jag genom alla element (världar)”. I mysterievillan finns också en bild av Dionysos lärare Silenos som spelar på sin lyra. Han är en son till Hermes och därmed en aspekt av honom, och avbildas ofta ridande på en åsna.

Vidare visas hur bruden smyckas och i en central scen visas det heliga bröllopet mellan Dionysos och Ariadne. Adepten framställs i en annan bild som sittande på en bröllopssäng. På grekiska använde man samma term (telete) för både bröllop och initiering i en mysteriekult. Man lät också ett barn uttala samma formel, ”jag har flytt från det sämre och funnit det bättre”, vid både vigselceremonier och vid invigningar i Sabazios mysterium i Aten. Firmicus Maternus säger att inte bara orden utan också ritualen för giftermål användes i det hedniska mysteriet, den nyinvigde hälsades som en brudgum med orden “Hell brudgum! Hell nya ljus!”.[1]

I Nya Testamentet anspelar man på flera ställen på mysteriets invigning genom det heliga bröllopet. Det mesta kända exemplet på bröllopstemat i NT är bröllopet i Kana där Jesus förvandlade vatten till vin. Där agerar Jesus som en adept i mysteriet som skall föda sig själv till ett nytt liv genom att säga ”Låt mig vara kvinna. Min stund har inte kommit än”. Han var alltså inte färdig för den stora invigningen men gjorde ändå ett under enligt förebild från vinguden Dionysos. Jesus uppenbarade sin härlighet som liknas vid att dricka av det goda (andliga) vinet.

Bröllopet i Kana
På tredje dagen hölls ett bröllop i Kana i Galileen, och Jesu mor var där. Jesus och hans lärjungar var också bjudna till bröllopet. Vinet tog slut, och Jesu mor sade till honom: ”De har inget vin.” Jesus svarade: ”Låt mig vara, kvinna. Min stund har inte kommit än.”

Hans mor sade till tjänarna: ”Gör det han säger åt er.” Där stod sex stora stenkärl för vattnet till judarnas reningsceremonier; vart och ett rymde omkring hundra liter. Jesus sade: ”Fyll kärlen med vatten”, och de fyllde dem till brädden. Sedan sade han: ”Ös upp och bär det till bröllopsvärden”, och det gjorde de. Värden smakade på vattnet, som nu hade blivit vin. Eftersom han inte visste varifrån det kom — men det visste tjänarna som hade öst upp vattnet — ropade han på brudgummen och sade: ”Alla andra bjuder först på det goda vinet och på det sämre när gästerna börjar bli berusade. Men du har sparat det goda vinet ända till nu.” Så gjorde Jesus det första av sina tecken; det var i Kana i Galileen. Han uppenbarade sin härlighet, och hans lärjungar trodde på honom. (Joh 2:1-11)

I Matteus kapitel 9 får Jesus en fråga om varför hans lärjungar inte fastar när både Johannes lärjungar och fariséerna gör det. Jesus svarar att bröllopsgästerna inte sörjer så länge brudgummen finns hos dem. Det här är åter en tydlig anspelning på att Jesus skulle ses som en hög invigd, adepten kallades ju för brudgum efter sin invigning.

Bröllopsgästerna fastar inte
Sedan kom Johannes lärjungar fram till honom och frågade: ”Varför fastar inte dina lärjungar, när både vi och fariseerna fastar?” Jesus svarade: ”Inte kan väl bröllopsgästerna sörja så länge brudgummen är hos dem. Men det skall komma en tid då brudgummen tas ifrån dem, och då kommer de att fasta. (Matt 9:14-15)

I Matteus kapitel 25 finns liknelsen om de tio brudtärnorna som jag diskuterade på sidan 271 i samband med Clemens beskrivning av mysteriet i Eleusis. Berättelsen om brudtärnorna har en klar anknytning till mysterierna. Förutom att de som skulle invigas i mysteriet förbereddes för ett bröllop och att man använde lampor och facklor i ritualen, finns också en anknytning till Dionysos som dörren genom vilken adepterna släpptes in i det nya livet.

Liknelsen om de tio brudtärnorna
Då blir det med himmelriket som när tio unga flickor gick ut med sina facklor för att möta brudgummen. Fem av dem var oförståndiga och fem var kloka. De oförståndiga hade tagit med sig facklorna men inte någon olja till dem. De kloka hade med sig både oljekrukor och facklor. När brudgummen dröjde blev alla dåsiga och föll i sömn.

Vid midnatt hördes ett rop: ’Brudgummen är här, kom ut och möt honom!’ Då vaknade alla flickorna och gjorde i ordning sina facklor. De oförståndiga sade till de kloka: ’Ge oss av er olja, våra facklor slocknar.’ De kloka svarade: ’Den kan aldrig räcka både till oss och till er. Gå i stället och köp hos dem som säljer olja.’ Men medan de var borta och köpte kom brudgummen. De som stod färdiga följde med honom in till bröllopsfesten, och porten stängdes.

Efter en stund kom de andra flickorna och ropade: ’Herre, herre, öppna för oss!’ Men han svarade: ’Sannerligen, jag känner er inte.’ Håll er därför vakna. Ni vet inte när dagen och timmen är inne. (Matt 25:1-13)

[1] www.stoa.org/diotima/essays/seaford.shtml

Ropet vid midnatt i Matteus evangelium om att ”Brudgummen är här!”, påminner om att mysterierna firades nattetid och om det nattliga ropet i Eleusis om att ”Brimo har fött en helig son, Brimos!” eller ropet "Evoe Bacche! Io! Io! Evoe! Iacche!” under festivaler till Dionysos ära i Grekland. Själva ordet Bacchus eller Iacchus härstammar från ett ord som betyder ”att ropa” eller ”att vara driven av frenesi”. Brudtärnorna ropar också i evangeliet som vi ser i citatet ovan.

Det tre liknelserna om bröllopet eller mysteriet (ordet *telete* betecknade ju båda dessa företeelser) och brudgummen som var den invigde adepten, kommer numera i en annan ordning i Nya Testamentet än de gjorde i den ursprungliga historien i Diatessaron. Berättelsen om bröllopet i Kana finns i det fjärde evangeliet efter uppdelningen i fyra separata evangelier, men om man väljer att se Diatessaron som ursprunget till dagens fyra evangelier kommer i stället berättelserna i den följd som jag har lagt dem i ovan. Jesus är alltså inte färdig för invigningen eller förlossningen i samband med bröllopet i Kana, det är någon annan som invigs där. Han kallas däremot själv för brudgum i liknelsen om lärjungarna som inte fastar, och i den sista liknelsen om de tio jungfrurna eller brudtärnorna beskrivs invigningen i det Eleuseiska mysteriet fullt ut. Här är invigningen fullbordad i och med att ropet om brudgummen hörs vid midnatt.

I det här sammanhanget finns också ytterligare ett exempel på att Diatessaron är mer ursprungligt än de fyra separata evangelierna. Matteus kapitel 25, som innehåller berättelsen om de tio brudtärnorna, fortsätter med liknelsen om mannen som reste bort och lät sina tjänare ta hand om och förränta ett antal talenter i Matt 25:14-30. Direkt därefter kommer berättelsen om Människosonens dom i Matt 25:31-34.

I Diatessaron finns också dessa berättelser efter varandra, men mellan dem kommer en sammanfattning av de tidigare lärdomarna om vakna och sovande brudtärnor (jungfrur) och lydiga och olydiga mysterietjänare. Här förklaras sensmoralen med dessa liknelser, man skall vara påklädd och ha sina lampor tända så att man är beredd när ens mästare kommer och knackar på. Sådana som väntar och är vakna när han kommer skall han bjuda att sitta ner vid bordet, och han kommer själv att servera dem på festen.

> *Your loins shall be girded, and your lamps lit; and ye shall be like the people that are looking for their lord, when he shall return from the feast; so that, when he cometh and knocketh, they may at once open unto him. Blessed are those servants, whom their lord shall come and find attentive: verily I say unto you, that he will gird his waist, and make them sit down, and pass through them and serve them. And if he come in the second watch, or the third, and find thus, blessed are those servants. (Diatessaron)*[1]

I NT finns däremot detta textavsnitt i Lukas evangelium. Det föregås där av en uppmaning om att man skall akta sig för habegär som illustreras av liknelsen om den rike och hans lador, samt en uppmaning om att man inte skall göra sig bekymmer utan se på liljorna på marken. Man skall sälja det man äger och ge åt de fattiga så får man en skatt i himlen. Därefter kommer så förklaringen av liknelserna om de trogna tjänarna som är vakna när deras herre kommer. I Lukas evangelium finns dock överhuvudtaget inte berättelsen om bröllopsfesten med, den som var hela orsaken till förklaringen av liknelserna i Diatessaron.

> ***Tjänaren som är beredd***
> *Fäst upp era kläder och håll lamporna brinnande. Var som tjänare som väntar på att deras herre skall komma hem från ett bröllop, så att de genast kan öppna när han kommer och bultar på porten. Saliga de tjänarna, eftersom deras herre finner dem vakna när han kommer. Sannerligen, han skall fästa upp sina kläder och låta dem lägga sig till bords och själv gå och passa upp dem. Om han så kommer vid midnatt eller ännu senare — saliga är de tjänarna, när han finner dem beredda. (Luk 12:35-38)*

Den förklaring som i Diatessaron kommer direkt efter liknelserna om brudtärnorna (jungfrurna) med lamporna och de lydiga och olydiga tjänarna finns alltså numera i Lukas evangelium, medan själva liknelserna finns i Matteus evangelium. Detta visar att man har delat

[1] www.earlychristianwritings.com/text/diatessaron.html

upp det som från början bara var ett enda evangelium, och i stället har skapat fyra olika evangelier. Detta skedde genom att man dels fördelade ut vissa berättelser på de olika evangelierna, och dels genom att man helt enkelt kopiera vissa berättelser så att de numera finns med samma ordalydelse i två eller flera av evangelierna.

När jag upptäckte att Diatessaron var det ursprungliga evangeliet i samband med arbetet med boken *Mysteriet* antog jag att man hade skapat fyra olika evangelier för att ge sken av att det hade funnits flera personer som hade rapporterat om händelserna i Jesu liv, och att motivet till detta skulle ha varit att dels öka trovärdigheten i rapporten och dels göra den kristna Bibeln mer imponerande genom att antalet sidor ökades. Dessutom kunde jag se att Lukas evangelium verkade motsvara det evangelium som Marcion enligt de kristna historikerna skulle ha skapat genom att utesluta allt judiskt från det ursprungliga evangeliet. Idag tror jag fortfarande att dessa motiv låg till grund för att man skapade fyra separata evangelier, men jag får också en känsla av att ett ytterligare motiv kan ha funnits i ett behov av att dela upp berättelserna så att likheten med det dionysiska mysteriet blev mindre uppenbar.

Numera finns ju till exempel bröllopet i Kana, som enligt Diatessaron var det första steget i Jesu mysterium, i det fjärde evangeliet. Genom att man har blandat om ordningsföljden och utplånat den logiska ordningen mellan stegen som finns i den ursprungliga texten i Diatessaron, blir det mindre uppenbart att det kristna evangeliet egentligen är en berättelse om Dionysos mysterium. Det här var naturligtvis något som gjordes helt medvetet av den kristna kyrkans ledning, och det kompletterades också av att man samlade in och förstörde alla exemplar av Diatessaron som man kunde få tag på.

ORFICISMENS FILOSOFI

Inom orficismen växte det redan flera hundra år före vår tideräknings början fram en tro på en högsta kraft som var en enda, hel och odelbar. Från denna kraft utgick olika krafter eller nivåer med människan på den lägsta och mest materiella nivån. Synen på den högsta guden finns beskriven i den orfiska hymnen nedan. Här kallas guden Zeus, men vi vet att orfikerna endast med tvekan gav det högsta något namn.

Orphic hymn

Zeus is the first. Zeus the thunderer, is the last.
Zeus is the head. Zeus is the middle, and by Zeus all things were fabricated.
Zeus is male, Immortal Zeus is female.
Zeus is the foundation of the earth and of the starry heaven.
Zeus is the breath of all things. Zeus is the rushing of indefatigable fire.
Zeus is the root of the sea: He is the Sun and Moon.
Zeus is the king; He is the author of universal life;
One Power, one Dæmon, the mighty prince of all things:
One kingly frame, in which this universe revolves,
Fire and water, earth and ether, night and day,
And Metis (Counsel) the primeval father, and all-delightful Eros (Love).
All these things are United in the vast body of Zeus.
Would you behold his head and his fair face,
It is the resplendent heaven, round which his golden locks
Of glittering stars are beautifully exalted in the air.
On each side are the two golden taurine horns,
The risings and settings, the tracks of the celestial gods;
His eyes the sun and the Opposing moon;
His unfallacious Mind the royal incorruptible Ether.[1]

Gud är enligt denna hymn det första och det sista, han är grunden för allt som existerar. Gud är den omgivning i vilket vårt universum roterar och allt är förenat i hans gränslösa kropp. Hans ofelbara sinne är den kungliga, eviga etern.

[1] Ancient Fragments by I. P. Cory [1832 ed.] www.sacred-texts.com/cla/af/af10.htm

ORFICISMENS TREENIGHET: FADERN-MODERN, SONEN OCH DEN HELIGE ANDEN

Enligt orficismen skapades allting i triader. Det Högsta var ett men ändå tre, en treenighet. Den första triaden var Kronos/Tiden, Etern/kaos och ett oskapat urägg. På nästa nivå eller i nästa triad var fadern urägget, den mellersta nivån var Sinne/Logos och sonen var Phanes. I en annan orfisk triad delades ägget i fadern Ouranos (himmel, hav) och moderna Ge (Gaia, jorden) och ur detta ägg föddes Phanes. I begynnelsen var alltså fadern och modern förenade i det vita urägget. Den förstfödde sonen var Phanes, den heliga Anden var Etern eller Logos, ett gudomligt sinne och en allt genomsyrande kraft. Sonen var alltså ett med sitt ursprung, han var samtidigt Fadern, Modern och den heliga Anden. På nästa nivå var fadern Phanes, sonen var Ericapaeus/Kraft medan den tredje hypostasen var Metis/Visdom.

Enligt myterna slukade Zeus sin fader Phanes och kom därför att äga alla Phanes egenskaper i form av skapande förmåga, visdom och kraft. I hymnen ovan sägs Zeus följaktligen vara kvinnlig och manlig, himmel och jord, ande och himmelsk eld, Metis/Visdom och Eros/Kärlek. Allting är förenat i hans kropp. Pytagoréerna, som var en del av den orfiska filosofin, beskrev denna världsbild där allt var ett men ändå uppdelat i en hierarki av krafter genom tetraktysen. Denna symbol utgick från en monad på den översta nivån och delades sedan stegvis upp två (dyad), harmoni (triad) och kosmos (tetrad).

Den romerska kristendomen hämtade föreställningen om treenigheten från orficismen och Pythagoras system eftersom Hadrianus gjorde Jesus till en mysterietjänare som blev ett med Fadern som var Phanes, där den förstfödde sonen var Phanes och den heliga anden var Logos/Phanes. Men eftersom den kristna kyrkan såg Fadern som guden i den judiska bibeln, sonen som Jesus från Nasaret och Anden som den kraft som gjorde Maria med barn, som kom över Jesus som en duva vid dopet och som samspråkar med Filippos i Apostlagärningarna 8:29 och Petrus i Apostlagärningarna 10:19, hade man ganska svårt att få ihop det där med treenigheten.

KASTSKOVELN OCH VETEKORNET

Hadrianus skapade alltså bilden av Jesus genom att bland annat använda sig av element från mysteriet i Eleusis, som till exempel bröllopssymboliken. Jesus gjordes till en adept som steg för steg invigs i mysteriet och därför blev han också en avbild av Dionysos. Ett exempel på detta finns i liknelsen om kastskoveln i Matteus 3:12 och Lukas 3:17.

> *Han har kastskoveln i handen och skall rensa den tröskade säden och samla vetet i sin lada, men agnarna skall han bränna i en eld som aldrig slocknar." (Matt 3:12)*

Ett av Dionysos epitet var *Liknites* som förband honom med ett hjälpmedel som användes för att sålla agnarna från säden. I sin funktion som Liknites var Dionysos förbunden med mysteriekulterna. Liknelsen om Jesus som har kastskoveln i handen och rensar säden hämtade Hadrianus alltså från Dionysos som var en mästare i mysteriet. En annan influens från mysteriekulterna finns i sammankopplingen av Jesu förhärligande genom död och återuppståndelse med liknelsen om vetekornet som läggs i jorden och som återuppstår i nästa liv/skörd.

> *Och Jesus svarade dem: "Stunden har kommit då Människosonen skall förhärligas. Sannerligen, jag säger er: om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd. (Joh 12:23-24)*

Enligt den kristne författaren Hippolytus visade man under tystnad upp ett korn- eller veteax i det högsta mysteriet i Eleusis. Detta mysterium tillägnades Demeter som var sädens gudinna och hennes dotter Kore som avbildades med ett sädesax i sin roll som dödsrikets drottning Persefone. Kopplingen mellan säden som mullas ner och återkommer med nytt liv och Persefone som gick ner i dödsriket under en del av året och som återuppstod under en annan del, gav tydligen Hadrianus inspiration i hans beskrivning av Jesus som en adept i en mysteriekult som dog och återuppstod.

SVINHJORDEN

I Diatessaron berättas det om hur Jesus förde över en sjukdomsdemon till en svinhjord och hur svinen kastade sig ner för berget och ut i en sjö och drunknade (denna berättelse finns numera i Matteus 8, Markus 5 och Lukas 8). Inspiration till berättelsen om svinhjorden kom antagligen från den grekiska legenden om boskapsskötaren Eubouleus som vaktade sin svinhjord när jorden öppnade sig, svalde svinhjorden och sedan slöt sig igen. Eubouleus var förbunden med mysteriet i Eleusis, det största av monumenten i Eleusis som härstammade från 97-96 fvt dedicerades till ”Guden”, ”Gudinnan” och Eubouleus.

DEN GODE HERDEN

Jesus är ju lammet som tar bort världens synd enligt Johannes döparens uttalande i Johannes 1:29. I Diatessaron beskrivs Jesus också i motsvarande paragraf som ett lamm, och där säger Johannes ungefär ”Detta är Guds lamm som tar på sig själv bördan av världens synder”. Messias som fårens herde och den som tar bort judarnas synder hämtades ju som vi sett direkt från Jesajas profetia (s 224).

Numera är det förstås självklart att Jesus är den gode herden och att de kristna är hans får, men ursprungligen hämtade Hadrianus säkert också inspiration till sina liknelser från de grekiska myterna. Det fanns flera grekiska gudar som förbands med herdetemat, till exempel Zeus, Apollon, Hermes och Pan. Därutöver beskrevs till exempel Orfeus som en herde som spelade på lyra.

Av de stora gudarna verkar det dock främst ha varit Hermes som förknippades med den gode herden. Hermes föddes i en grotta och uppfann lyran. Grottan återkommer i myterna om Hermes son Pan, och den verkar ha varit en vanlig plats för initiationer i de grekiska mysteriekulterna. Hermes hade epitet som Epimelios, Nomios och Kriophoros. De två första, som han delade med Apollon, betyder ungefär ”flockens beskyddare” och ”den som beskyddar betesmarker och herdar”. Epitet Kriophoros betyder ungefär ”den som bär baggen” eller ”den som bär lammet”. Hermes avbildades ofta bärande ett lamm över axlarna eller ibland sittande på en tron med ett får vid sin sida.

Jesus berättar liknelsen om herden som lämnar de nittionio fåren, söker reda på det förlorade fåret, lägger det på sina skuldror och bär hem det till sitt hus och kallar alla vänner och grannar till en fest (Matt 18, Luk 15). Herden som bär lammet på sina skuldror var som sagt Hermes Kriophoros, och jag gissar att Hadrianus tog med liknelsen om det förlorade fåret och glädjefesten med målet att transformera den judiske Messias till en hellenistiskt inspirerad mysteriegud. Samma resonemang låg sannolikt bakom beskrivningen av Jesus som herden och grinden i Johannes kapitel 10, Hermes var ju grindvakten eller psykopompen som släppte in själarna i det himmelska riket.

I Enoks bok beskrivs också Mästaren som en herde och de heliga och rättfärdiga är hans får. Mithra var ju också samma kraft som Hermes och Apollon.

I MIN FADERS HUS FINNS MÅNGA BONINGAR

Jesus går till sin Faders hus där det finns många rum (Joh 14:2). De saligas land var i Egypten västerlandet och det kallades de saligas öar i grekisk filosofi. Där skulle alla som hade segrat i mysteriet leva när de befriats från kravet på återfödelse. Jesus går före sina lärjungar och förbereder boningar för dem i Fadern rike och han skall komma tillbaka och leda dem dit (Joh 14:2-3). I mysterierna leddes adepterna direkt av gudomliga mästare som Dionysos, Hermes, Isis och Osiris på en väg som gick genom reningar och lidande till ett evigt liv i Faderns rike. I samband med löftet om ett liv i de saligas rike i Diatessaron skrev Hadrianus också om Parakleten, sanningens ande som skulle komma. Sanningen var en grundläggande kraft i mysterierna och nämns till exempel på inskrifter med anknytning till Dionysos från 500-talet fvt som upptäckts i Olbia.

PARAKLETEN ÄR DEN HELIGE ANDE OCH JESUS ÄR DIONYSOS

I Diatessaron används ordet “Paraclete” för det som på svenska översätts till ”hjälpare” i Johannes evangelium kapitel 14 till 16. Enligt Catholic Encyclopedia uppträder detta grekiska ord enbart i Johannesevangeliet, och det har översatts med ord som försvarare, medlare, lärare, hjälpare och tröstare. Ordet paraklet är alltså ursprungligen grekiskt och det har en anknytning till grekisk filosofi. De kristna gnostikerna använde också begreppet, i aposteln Paulus bön som fanns bland fynden från Nag Hammadi nämns till exempel sanningens Paraklet.

Skrivningen i Diatessaron har överförts i stort sett utan förändringar till Johannesevangeliet, det enda som skiljer i Bibel 2000 är att ordet ”Paraklet” har översatts med ”Hjälpare”. Den här ”Parakleten” eller ”Hjälparen” blev väldigt viktig i den romerska kristendomen eftersom den är den Helige Ande som tillsammans med Fadern och Sonen bildar kristendomens heliga triad.

Hadrianus hämtade tydligen parakleten från Philo som skriver om den i *On the Life of Moses II*. Där förekommer parakleten i samband med en beskrivning av de kosmiska symboler som finns i beskrivningen av översteprästens dräkt i Moseboken. Orsaken till att Philo kunde känna igen denna symbolik som inte fördes vidare till Tanak/GT, var förstås att han hade tillgång till Antiquities I-XII med den ursprungliga berättelsen om Moses och hans mysteriekult som skapades åt mackabéerna. Dessutom levde Philo i Alexandria precis som författarna till Antiquities I-XII hade gjort, och han hade därför kunskaper om den grekiska filosofin som gjorde att han inte bara förstod symboliken utan kunde utveckla den vidare.

> *(133) The high priest, then, being equipped in this way, is properly prepared for the performance of all sacred ceremonies, that, whenever he enters the temple to offer up the prayers and sacrifices in use among his nation, all the world may likewise enter in with him, by means of the imitations of it which he bears about him, the garment reaching to his feet, being the imitation of the air, the pomegranate of the water, the flowery hem of the earth, and the scarlet dye of his robe being the emblem of fire; also, the mantle over his shoulders being a representation of heaven itself; the two hemispheres being further indicated by the round emeralds on the shoulder-blades, on each of which were engraved six characters equivalent to six signs of the zodiac; the twelve stones arranged on the breast in four rows of three stones each, namely the logeum, being also an emblem of that reason which holds together and regulates the universe. (134) For it was indispensable that the man who was consecrated to the Father of the world, should have as a* paraclete*, his son, the being most perfect in all virtue, to procure forgiveness of sins, and a supply of unlimited blessings; (135) perhaps, also, he is thus giving a previous warning to the servant of God, even if he is unable to make himself worthy of the Creator, of the world, at least to labour incessantly to make himself worthy of the world itself; the image of which he is clothed in, in a manner that binds him from the time that he puts it on, to bear about the pattern of it in his mind, so that he shall be in a manner changed from the nature of a man into the nature of the world, and, if one may say so (and one may by all means and at all times speak the plain truth in sincerity), become a little world himself.*[1] *(On the Life of Moses II)*

Kontentan verkar vara att översteprästen hade en paraklet, alltså en helig ande. Han är genom sin dräkts alla symboler själv en bild av universum och därigenom blir han förändrad från att vara en man till att själv vara universum. Det här är alltså en beskrivning av kärnan i det grekiska mysteriet, människan som fullkomnas och förenas med Alltet, Fadern. Den något förvirrade skrivningen om sonen som är parakleten och skaffar förlåtelse för alla synder, väljer jag att se som en senare kristen interpolation. Men det ursprungliga sammanhanget för parakleten, som handlade om det universella mysteriet och den allt genomträngande kraften eller anden, förde Hadrianus över från Philo till det kristna evangeliet.

I samma sammanhang som Hadrianus lät Jesus predika om Parakleten, den Heliga Anden, lade han också in budskapet att Jesus sade sig vara den sanna vinstocken. Inom orficismen såg man den duala Dionysos Phanes eller Eros som den högsta kraften. Dionysos var hänryckningens gud och symboliserades av vinrankan. Messias är därmed samma företeelse som Dionysos Phanes eller Eros, vilket Hadrianus också låter Jesus säga i evangeliet där

[1] http://www.earlyjewishwritings.com/text/philo/book25.html

han talar om Faderns kraft som en kärlekskraft som finns i honom och som han i sin tur förmedlar till de sina.

> ***Liknelsen om vinstocken***
> *Jag är den sanna vinstocken, och min fader är vinodlaren. Varje gren i mig som inte bär frukt skär han bort, och varje gren som bär frukt ansar han, så att den bär mer frukt. Ni är redan ansade genom ordet som jag har förkunnat för er.*
>
> *Bli kvar i mig, så blir jag kvar i er. Liksom grenen inte kan bära frukt av sig själv om den inte sitter kvar på vinstocken, kan inte heller ni göra det om ni inte är kvar i mig. Jag är vinstocken, ni är grenarna. Om någon är kvar i mig och jag i honom bär han rik frukt: utan mig kan ni ingenting göra. Den som inte är kvar i mig blir som grenarna som kastas bort och vissnar; de samlas ihop och läggs på elden och bränns upp.*
>
> *Om ni blir kvar i mig och mina ord blir kvar i er, så be om vad ni vill, och ni skall få det. Min fader förhärligas när ni bär rik frukt och blir mina lärjungar. Liksom Fadern har älskat mig, så har jag älskat er. Bli kvar i min kärlek. Om ni håller mina bud blir ni kvar i min kärlek, så som jag har hållit min faders bud och är kvar i hans kärlek.*
>
> ***Älska varandra***
> *Detta har jag sagt er för att min glädje skall vara i er och er glädje bli fullkomlig. Mitt bud är detta: att ni skall älska varandra så som jag har älskat er. Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner. (Joh 15:1-13)*

Redan författarna till Antiquities I-XII hade använt den orfiske teologen Musaeus som förebild för Moses som tog emot lagen på bergets topp, och Philo använde återigen det orfiska och pytagoreiska mysteriet som förebild för sitt eget judisk-grekiska mysterium med Moses som den adept som steg upp genom himlarna och blev ett med Fadern. I nästa steg använde Hadrianus Philos beskrivning när han skapade berättelsen om Jesus som hade varit en avatar av Fadern som var kärleken (Eros, Dionysos Phanes).

JESUS HADE PREDIKAT LOGOS EVANGELIUM

Som vi har sett använde Hadrianus sig av Philos texter som hade kommit i kejsarens ägo via Tiberius Alexander. Philo var djupt påverkad av olika grekiska filosofer som Pythagoras och Platon, och hans världsbild var den stoiska med Gud som den yttersta orsaken till allt och som verkande i världen genom en hierarki av krafter. Han såg det gudomliga förnuftet, Logos, som en immanent gudomlig kraft som sköljer över allt som finns. Beskrivningen av Logos (ordet), som numera finns i inledningen av Johannesevangeliet, hämtades från Philos *Life of Moses II* och uttrycket ”Logos” är egentligen en term som Philo lånade från den grekiska filosofin. Logos är en filosofisk term som tillskrivs Herakleitos från Efesos som såg denna Logos som den grundläggande kraft eller lagbundenhet som genomtränger kosmos. Allt i kosmos emanerar enligt honom från denna logos. Ett uttalande som tillskrivs Herakleitos lyder ”Den som inte lyssnar på mig utan på Logos kommer att säga: Allt är ett”. Logos manifesterades enligt Herakleitos som en eld. Herakleitos var i sin tur en länk i en kedja av grekiska filosofer där Thales, Pythagoras och andra ingick. Hadrianus ansåg uppenbarligen att läran om Logos var det som var viktigast att förmedla till jahad/chrestiani eftersom han lät det inleda hela evangeliet.

DET URSPRUNGLIGA EVANGELIET INLEDDES MED BUDSKAPET OM LOGOS

Det som numera är inledningen till Johannesevangeliet var, om man skall döma av Diatessaron, inledningen till hela Hadrianus evangelium. Evangeliet till jahad/chrestiani börjar alltså med en beskrivning av alltings urgrund, enligt förebild från andra religiösa system där man byggde upp filosofin från en beskrivning av hur världen hade skapats. Tanak/GT inleds till exempel med ett par varianter av de sumeriska och babyloniska skapelseberättelserna som man ursprungligen hämtade från Berossos babyloniska historia.

Hadrianus inledde därför evangeliet med en orfisk skapelseberättelse där den allt genomträngande andliga kraften är Logos, som är Gud. Den filosofiska termen för det gudomliga sinnet (Logos) fanns i Philos texter och det var en beteckning som han hade lånat från Herakleitos. Logos är översatt till ”Ordet” i den svenska Bibeln och ”the Word” i den engelska översättningen av Diatessaron. Diatessaron börjar på följande sätt:

In the beginning was the Word, and the Word was with God, and God is the Word. This was in the beginning with God. Everything was by his hand, and without him not even one existing thing was made. In him was life, and the life is the light of men. And the light shineth in the darkness, and the darkness apprehended it not.[1]

Logos är själva livet, allt som existerar består av detta liv. Logos liv är människornas ljus, helt enligt Herakleitos som såg den skapande och allt genomträngande kraften som en gudomlig eld. Ljuset (det gudomliga livet) skiner i mörkret (den fysiska kroppen, den materiella dimensionen) men mörkret uppfattar det inte. Det här var den grund som Hadrianus ville ge sitt nya evangelium, som han hoppades skulle leda judarna bort från den hämndlystna, krigiska och partiska gud som beskrevs i deras heliga skrifter. Gud är enligt det nya evangeliet livet självt, och detta liv är det ljus som finns i varje människa. På det sättet skulle jahad/chrestiani omvändas från sin tro på att det bara var de själva som var ljusets söner, medan alla andra var mörkrets och Satans söner.

Numera finns Hadrianus inledning i Johannesevangeliet.

Ordet blev människa
I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till. I Ordet var liv, och livet var människornas ljus. Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det. (Joh 1:1-5)

Skrivningen om att Logos (Ordet) är människornas ljus tolkas numera som att den handlar om Jesus Kristus som lyser som ett ljus för människorna. Men Hadrianus använde inte texten på det sättet. I sitt rätta sammanhang, som ursprungligen fanns hos Herakleitos, betydde Logos ”allt är ett”. Logos eller ljuset var därmed också den gnista som fanns i människornas innersta. Enligt orfikerna var målet för människans utveckling att vi skulle bli upplysta och befria denna gnista från sin fångenskap i materien, så att den skulle kunna smälta samman med sitt gudomliga ursprung, med Fadern.

Det evangelium som Hadrianus skapade var egentligen ett försök att framställa den judiske Messias som en orfisk kärleks- och fredsapostel, och den kristna filosofin är därmed ursprungligen en variant av den lära som fördes fram av grekiska filosofer som Pythagoras, Herakleitos och Apollonius från Tyana.

JESU SYMPOSIER OCH LÄRJUNGEN SOM HAN ÄLSKADE

En tydlig vink om att evangeliet inte skrevs av någon samtida vän till Jesus hittar vi i uttrycket att de ”låg till bords”. Hur åt fattiga judar som Jesus som var snickare och hans vänner som var fiskare vid vår tideräknings början? Låg de verkligen till bords? Jag har svårt att tro det, seden att ligga på divaner vid måltiderna var en sed från de rikas värld som både krävde utrymme och möbler. Hadrianus hade också svårt att veta hur judarna åt, det finns ingen beskrivning av judarnas seder beträffande detta i Josephus historia. Hadrianus beskrev därför en verklighet som han såg som självklar i det evangelium som numera kallas Diatessaron. Jesus och hans vänner ligger följaktligen till bords på det sätt som välbärgade romare gjorde i de gamla grekernas efterföljd. Jesus ligger till bords med fariséerna och han ligger till bords hos Simon den leprasjuke, på båda dessa ställen blir han också insmord med dyrbar och väldoftande olja. Före påskfirandet ligger Jesus till bords med lärjungarna. Jesus reser sig upp från måltiden, tar av sig alla sina kläder och binder en handduk om midjan och tvättar lärjungarnas fötter. Vid den sista måltiden kommer Jesus och lägger sig till bords med de tolv apostlarna. Jesus älskade en av lärjungarna. Denne låg i hans famn vid den sista måltiden. Jesus säger också att den lärjunge som han älskade skulle bli kvar tills han återvände. När Jesus har dött och uppstått visar han sig för lärjungarna som är ute och fiskar. Simon Petrus sitter naken i båten, men han tar på sig sin tunika och kastar sig i vattnet för att ta sig till Jesus.

[1] www.earlychristianwritings.com/text/diatessaron.html

Vad är det för scenario som Hadrianus målar upp? Till att börja med är det inte svårt att förstå att de messianska judarna uppfattade berättelsen om Jesus som gravt kränkande. Enligt evangeliet skulle deras Messias ha umgåtts med och ätit tillsammans med spetälska och med romarnas skatteindrivare, detta var ju brott mot två av deras viktigaste tabun. Enligt Mose lag fick man inte röra vid någon som hade spetälska och enligt jahads egen doktrin var det otänkbart att äta tillsammans med orena syndare.

För det andra framställer man Jesus som en deltagare i grekiska symposier. Vid dessa fester låg man till bords på soffor och drack mängder med vin. Den grekiska kulturen lyfte fram homosexuella förbindelser som särskilt förnämliga. Att en av lärjungarna beskrivs som den som Jesus älskade, och som låg i hans famn, är en direkt beskrivning av de förhållanden som var mycket vanliga bland välbärgade greker från åtminstone det sjätte århundradet före vår tideräkning. Där valde en äldre man ut en ung pojke som kallades ”den älskade”. När pojken själv hade blivit en vuxen medborgare valde han i sin tur ut en yngling som kärlekspartner. Att Jesus ligger till bords med sina manliga vänner, och att hans älskade ligger vid hans bröst, är alltså en direkt beskrivning av de grekiska sederna. Detta var också en del av Hadrianus egen värld, hans egen älskade hette Antinous och när denne unge man drunknade vid en utflykt på Nilen utropade Hadrianus honom till gud och instiftade en kult av honom.

Ett annat typiskt grekiskt förhållningssätt som skymtar fram i berättelsen om Jesus är dyrkan av den nakna manskroppen. Grekerna utövade till exempel sina sporter nakna. På mängder av antika vasmålningar med motiv från symposier ligger männen nakna på soffor och ägnar sig åt mat, dryck och diverse underhållning. Att Jesus klädde av sig naken och tvättade lärjungarnas fötter, och att Simon Petrus var naken i båten när han var ute och fiskade, var såvitt jag kan förstå helt otänkbart i den judiska kulturen. Moses hade ju befallt att man skulle bära byxor i templet så att man inte råkade visa några skamliga kroppsdelar. På samma sätt hade man också skrivit in ett tabu mot homosexuella förbindelser i Mose lag genom att man tog med förbudet för en man att ligga med en annan man från Avesta. Att Messias skulle ligga till bords med en ung man som han älskad i famnen, måste ha setts som ett rent helgerån bland rättrogna judar.

Utgångspunkten för Hadrianus evangelium om Jesus som den utlovade Messias, som han riktade till jahad/chrestiani var alltså läran om Logos, som var den allt genomträngande gudomliga kraften och kärleken, och som verkade för att förena allt och alla. Detta var en direkt motbild mot den judiska filosofin som jahad hämtade från Tanak och som innehöll en avskiljande, nationell, krigisk, partisk, hämnande och fördömande gud som krävde total underkastelse och lydnad under lagar som utformats för att skapa isolering från omvärlden genom omskärelse och märkliga tabun om bland annat mat. Hadrianus nya evangelium var ett försök att desarmera den gudsfruktan (superstitio) som var grunden för den judiska religionen, och som i jahads version ledde till religiösa krig och martyrskap i kampen för att uppfylla den hämnande gudens destruktiva och krigshetsande profetior. Plutarchos beskrev de negativa följderna av gudsfruktan (s 57) och hans vän Hadrianus delade uppenbarligen hans åsikter.

Kejsar Hadrianus lade uppenbarligen ned ganska stor möda på att skapa ett budskap till jahad/chrestiani som skulle innehålla bevis för att den Messias som de väntade på redan hade kommit i form av Jesus, och att denne Jesus både hade uppfyllt alla judiska profetior och varit en historisk person. Men Hadrianus mission, som var att omvända jahad/chrestiani från att vara kompromisslösa religiösa krigare och fanatiska fundamentalister till fredsälskande grekiska filosofer och adepter i Dionysos kärleksmysterium, var förstås dömt att misslyckas. Jahad/chrestiani hatade den grekiska filosofin och de trodde inte för ett ögonblick att deras Messias skulle ha uppfört sig på ett skandalöst sätt som bröt mot allt vad deras religion och Mose lag stod för om han hade kommit till jorden.

HADRIANUS FÖRDE UT KULTEN AV JESUS GENOM MITHRASKULTEN

De militanta messianska judarna hade nästan fått romarriket på fall under det andra judiska kriget och de visade inga tecken på att lämna sin tro på det heliga kriget som skulle bereda vägen för Messias världsherravälde. Frågan var inte *om* det skulle bryta ut ett nytt judiskt krig, utan bara *när* det skulle ske. Det var alltså verkligen bråttom för Hadrianus att få ut det nya evangeliet om Jesus som hade varit Messias oh uppfyllt alla de judiska profetiorna. Eftersom Hadrianus var romersk kejsare och Pontifex Maximus bestämde han faktiskt över alla religiösa kulter inom romarriket, och han initierade uppenbarligen en ny kult av Jesus omedelbart när evangeliet var klart.

Men de messianska judarna var inte mottagliga för någon som helst religiös propaganda från den romerske kejsaren. Det hade deras kategoriska avvisande av budskapet om att Vespasianus hade uppfyllt profetian om Messias, som Hadrianus hade försökt föra ut genom ”Josephus”, visat. Därför försökte Hadrianus tydligen smuggla ut budskapet om Jesus via en redan existerande organisation i form av Mithraskulten. Jag grundar bland annat denna uppfattning på det faktum att anklagelsen att Jesus skulle ha varit en invigd i Mithras mysterium behandlas redan i Justinus första apologi från 150-talet. Där säger Justinus att de onda djävlarna imiterade det kristna mysteriet i Mithras mysterium.

Men om man inte tror på Satan måste det finnas en logisk förklaring till att de kristnas sakramenten var samma sakramenten som i Mithras mysterium och i de grekiska mysteriekulterna. Den uppenbara förklaringen är ju att Hadrianus använde sig av symboler, legender och invigningar från de grekiska mysterierna för att beskriva det som hände Jesus. Detta gjorde han för att försöka omdefiniera den krigiske judiske Messias till att bli en fredsälskande orfisk filosof och mästare i de kultiverade grekiska mysterierna, men också på grund av att jahad, den församling som Jesus skulle ha tillhört, verkligen var en mysteriekult.

Det faktum att Marcion kom till Rom som diakon efter Hadrianus död år 138 och att hans far skulle ha haft samma befattning före honom i Mindre Asien, tyder på att det fanns en fungerande organisation i den kristna kyrkan redan från början. Att de kristna själva, som till exempel Justinus Martyren, erkände att Mithras mysterium och kristendomen delade sakramenten och annat tyder på att Hadrianus nya kristendom skapades som en kopia av Mithras mysterium. Antagandet att man till och med tog över en redan existerande organisation stöds av det faktum att många tidiga kristna kyrkor byggdes ovanpå helgedomar tillägnade Mithras. Om man, liksom i många andra mysteriekulter, inte uttalade sin guds namn högt inom den romerska kulten av Mithras blev det lätt att ta över den genom att säga att Messias egentligen var Mithras. Likaså gjorde det faktum att mithraskulten tydligen inte hade några skrivna urkunder att den blev sårbar för ett medvetet maktövertagande.

Men det fanns ju också, som jag har skrivit om tidigare i den här boken, en direkt linje från den persiska kulten och Mithras till den judiska religionen. Enligt beskrivningen i Antiquities var den judiska religionen en persisk kult, man kopierade renhetslagar från den gamla persiska lagen i Avesta till Mose lagar, och översteprästen bar enligt Antiquities den persiska guden Mithras krona på sitt huvud (s 44). Jahad, som såg sig som den judiska religionens enda rätta församling, utvecklades till ett mysteriebrödraskap med Messias/Mikael/Ljusets härskare (Mithras) som Mästare (s 176). Jahad var chrestiani och dessa chrestiani var alltså invigda i en krigisk mithraskult.

De kristna kyrkornas planläggning är densamma som i mithrashelgedomarna, detta har man sett vid utgrävningar av tempel helgade till Mithras. Dessa hade, precis som de kristna kyrkorna, sidoskepp som flankerade ett långt mittskepp vilket ledde fram till ett altare och en absid.[1] Den nya romerska kyrkans organisation avspeglade också en kultisk hierarki med Fadern, papa eller påven, som högsta grad. Detta var samma grad som var den högsta i

[1] http://www.britainexpress.com/History/temple_of_mithras.htm

Mithras mysterium. Biskoparna fick ta emot Mithras krona vid sin invigning, de blev mitrade enligt förebild från Antiquities. Inte bara ordet mitra utan också många andra detaljer i de kristna prästdräkterna har anknytning till den prästutstyrsel som ursprungligen beskrevs i Antiquities, varifrån idén till dem uppenbarligen hämtades.

I *Antiquities III kapitel 7* beskrivs prästens dräkt i de riter som instiftats av Moses, och där finns de persiska byxorna som han kallar machanase, författaren beskriver dem som en gördel. Över dessa bär prästen ett långt band eller plagg av linne som kallas chetone. Detta binds runt kroppen och har ändar som hänger ner till marken. När prästen skall utföra sina riter hänger han detta plagg över vänster skuldra. Ovanpå den bärs en slags gördel med fina broderier, denna kallas albaneth. På huvudet bär han en turban (mitra) som enligt författaren kallas masnaemphthes. Överstеprästen bär förutom dessa plagg också en ephod som är rikt broderad. Denna ephod har symboler som beskriver universums uppbyggnad och planeterna. Ovanpå mitran, som tydligen var detsamma som turbanen, bar överstеprästen en gyllene krona virad av tre varv av en växt. Det här var tydligen en motsvarighet till Dionysos krans av murgröna.

Enligt en beskrivning i Catholic Encyclopedia av den kristna prästdräkten finns först och främst något som kallas amice, det betyder slöja. De som initierades i mithrasmysteriet bar också en slöja. Därefter finns alban som är den albaneth som beskrivs i *Antiquities*. Nästa plagg är en cincture som ibland kallas gördel, i *Antiquities* beskrevs de persiska byxorna som en gördel. En maniple är ett ornamenterat band som hängs över vänster arm. Det finns också ett plagg som bärs av den katolske diakonen som är en stola som rullats ihop och bärs över vänster skuldra, på samma sätt som man i Antiquities beskriver att chetonen används. Den viktigaste och mest kostbara persedeln i prästdräkten är en rikt broderad mässhake eller ”casula planeta”. Casula betyder ”litet hus” och ”planeternas hus” är ett astrologiskt begrepp. Mässhaken (casula planeta) är alltså motsvarigheten till den ephod som beskrivs i *Antiquities* och som var broderad med symboler för universum och planeterna. Den höga huvudbonad som används av det katolska prästerskapet kallas mitra, precis som i *Antiquities*.

En av den kristna ritens grader är diakonen. I *Antiquities III* talar man om ”decani” som en uppdelning av planeterna i sjuttio nivåer eller grader (s 45). Ursprungligen avsåg ordet decani en egyptisk indelning av zodiakens tolv tecken i vardera tre delar, varför antalet egentligen är trettiosex och inte sjuttio. Instiftandet av en grad som kallades diakon inom den kristna kyrkan härstammade alltså sannolikt från Antiquities beskrivning av decani, vilket i sin tur var en del av den egyptiska astrologin.

Mithras/Aion och Phanes har en stav i ena handen på statyer och andra avbildningar. Denna kräkla finns också i den kristna överstеprästens utrustning. När denna stav är böjd i ena änden symboliserar den sannolikt herdestaven, Mithras var ju den gode herden, liksom till exempel Dionysos och Hermes. Den äldsta formen av biskopsstaven hade en knopp i övre änden, vilket också staven på statyerna av Mithras verkar ha haft. Även Dionysos hade en stav som kallades thyrsos, den var krönt av en pinjekotte. Detta var säkert en fallisk symbol, en av Dionysos symboler var fallosen och Mithras var en variant av Dionysos. Fallosen är förstås en symbol för skaparen, sädens Herre. En tredje form av biskopsstav var ett grekiskt T eller crux decussata med armarna hoptvinnade så att de liknade två motstående ormar. Detta är en direkt kopia av Asklepios stav med de två ormarna som slingrar sig runt staven, detta är en urgammal symbol som ursprungligen förbands med den sumeriske guden Ningishzida.

I Catholic Encyclopedia understryks att den katolska prästdräkten är en avbildning av de romerska dräkterna vid tiden för kristendomens framträdande. Den har växt fram mycket gradvis genom århundradena och har ingen som helst annan förebild. Men vi vet ju också att ”Josephus” texter värderades högt av de kristna, de som satte samman denna dräkt kan

inte ha utgått från någon annan förebild än det som beskriva i Antiquities. Visserligen finns dräkten också beskriven i Gamla Testamentet, men där finns de astronomiska och kosmiska symbolerna inte med, dessa måste i stället ha förts vidare till kristendomen från Antiquities. Men det är ju också så att Antiquities beskriver en faktisk verklighet, Mithras kult byggde på astronomiska symboler precis som vissa orfiska system. Den kristna prästdräkten har alltså också en direkt anknytning till de dräkter som användes av invigda i mithraskulten.

Mithrashelgedomen under kyrkan Basilica San Clemente i Rom. Källa: Wikipedia[1]

Tydligen skapade man en ny romersk kristen kult enligt de beskrivningar som man fann i Antiquities och med kulten av Mithra som förebild. De kristna kyrkorna byggdes på platser där man tidigare hade haft helgedomar för Mithra, och man använde samma planlösning som den som dessa kultplatser hade haft. Invigningarna i Mithras mysterium skedde i grottor eller kryptor, och de kristna kyrkorna utrustades med en krypta. Ordet krypta betyder ”förborgad, dold”, den kristna kryptan måste ha varit en direkt fortsättning på de dolda utrymmen där adepterna i mithraskulten invigdes.

Mysteriekulterna hade alltid en öppen del där man förkunnade det som de icke invigda ansågs kunna förstå, och en esoterisk eller hemligt del som bara var tillgänglig för de adepter som hade antagits i kulten. De romerska kejsarna var invigda i Mithras mysterium under flera hundra år, och tydligen skapades den romerska kristendomen som en variant av Mithras mysterium. Hadrianus var kejsare och överstepräst (Pontifex Maximus), han kunde naturligtvis sprida sitt nya evangelium genom mithraskulten om han ville. Att påvar och biskopar blir mitrade innebär att de har nått den högsta invigningen och själva blivit en avbild av sin gud. De har blivit Mithra och ett med Fadern. Fader eller Papa är också den titel som ges till påven och till de kristna prästerna.

Mithras kult var ett rent manligt brödraskap. Med tanke på att kulten av Mithras var en rent manlig angelägenhet, den klart fallocentriska karaktären hos kulten samt avsaknaden av en kvinnlig gudom i den judiska religionen, är det inte underligt att den version av den romerska kristendom som slutligen segrade i de interna kristna striderna förbjöd kvinnliga präster och att dess ledande män redan från början uppvisade en stark kvinnofientlighet.

[1] Av Ice Boy Tell - Eget arbete, CC BY-SA 3.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=17428326

BEVIS FÖR ATT KEJSAR HADRIANUS SKAPADE EVANGELIET OCH KULTEN AV JESUS

POLITISK BAKGRUND TILL HADRIANUS EVANGELIUM OM MESSIAS

- De judiska religiösa krigarna och upprorsmännen som romarna kallade chrestiani hade skapat problem för Rom ända sedan den första skattskrivningen i Judaea år 6 vt. De drevs av en orubblig tro på kravet på heligt krig i Tanak och profetiorna om Messias.
- Det första judiska kriget (66-73 vt) hade varit långvarigt, kostsamt och mycket blodigt.
- Det andra judiska kriget, som rasade mellan åren 115-117, hade också kostat Rom enorma resurser, hundratusentals människoliv och bland annat ödelagt Cyrenaica till den grad att kejsar Hadrianus tvingades flytta nya innevånare till området.
- Den romerske kejsaren Hadrianus hade försökt lugna judarna genom att ge ut Tiberius Alexanders historia om det första judiska kriget i den judiske generalen Josephus namn och låta honom föra fram Vespasianus som Messias, men detta försök hade misslyckats.
- I början av 120-talet var Hadrianus rädd att den förödande judiska upprorselden skulle blossa upp igen och hota imperiets fortbestånd. Han beslöt därför att göra ett nytt försök att lugna de upproriska judarna med propaganda om att Messias redan hade kommit.

HADRIANUS SKAPAR ETT BUDSKAP OM ATT DEN MESSIAS SOM JUDARNA STRED FÖR REDAN HADE KOMMIT

- Evangeliet om Jesus som var Messias skapades omkring år 120 av den romerske kejsaren Hadrianus för att lugna de upproriska judar som gång på gång gjorde uppror mot romarna för att bereda vägen för Messias.
- Det ursprungliga evangeliet är den text som numera kallas Diatessaron.
    - § Dubblerade avsnitt i evangelierna i Nya Testamentet visar att de tre första evangelierna måste ha ett gemensamt ursprung (s 206).
    - § Att detta gemensamma ursprung finns i *Diatessaron* visas genom att olika händelser hade en mer logisk och sammanhållen beskrivning i denna text än i de nuvarande evangelierna (s 209).
    - § Centrala avsnitt i Diatessaron - som Bergspredikan, berättelsen om hur Jesus fängslas, berättelsen om den sista nattvarden och berättelsen om hur Jesus visar sig efter korsfästning - har splittrats upp på de olika evangelierna vid ett senare tillfälle. Detta visar att Diatessaron innehåller ursprunget till berättelserna.
- Hadrianus använde sig av Tiberius Alexanders judiska historia (Antiquities) och historia om det judiska kriget (War), som han tidigare hade försökt prångla ut till judarna under den judiske generalen Josephus namn, för att skapa en trovärdig historisk bakgrund till historien om Messias.

JESUS HADE VARIT MESSIAS OCH UPPFYLLT ALLA DE JUDISKA PROFETIORNA

- Bilden av Jesus i det nya evangeliet skapades för att bevisa för jahad/chrestiani att de judiska profetiorna redan hade uppfyllts så att de kunde sluta kriga för att bereda vägen för Messias. Jesus är Yeshua/Jesus som i detalj uppfyller Jesajas profetia (s 217) och den Messias som beskrivs i Psalm 22 (s 226) och Enoks bok (s 228).

- Jesus hade uppfyllt alla Jesajas profetior genom att bland annat
  - vara Messias
  - födas av en jungfru och kallas Immanuel
  - vara av Davids hus och vara en fredsfurste.
  - bli hyllad av vise män från Östern
  - bli invigd av en ”röst som ropar från öknen” (Johannes)
  - gå på vatten och uppväcka döda.
- Andra judiska profetior som Jesus uppfyllde var:
  - Stjärnprofetian (4 Mos 24).
  - Profetian i Psalm 22 om korsfästningen och lottdragningen om den korsfästes kläder.
  - Profeten Mikas profetia om födelsen i Betlehem.
- Jesus hade även uppfyllt profetiorna i Enoks bok (1 Enoch) som jahad vördade genom att
  - Jesus var Människosonen som togs upp på ett moln vid sin död
  - Jesus var Människosonen som skulle sitta på sin tron och döma onda och goda vid den stora domen
  - Jesus utkorades redan i moderlivet av ärkeängeln Gabriel som var en av ärkeänglarna i Enoks bok.

DEN HISTORISKA BAKGRUNDEN TILL JESUS HÄMTADES FRÅN ANTIQUITIES OCH WAR

- Hadrianus avsåg att visa att Messias hade funnits, att han hade uppfyllt alla judiska profetior och att han hade varit medlem av de judiska upprorsmännens egen rörelse.
- Utgångspunkten för Hadrianus förkunnelse var att den Messias som de judiska upprorsmännen väntade på och krigade för att bereda vägen för redan hade kommit. Han hade varit en historisk person som hade fötts vid tiden för kung Herodes död och den första romerska skattskrivningen. (Det blev visserligen lite fel där eftersom det skilde ca tio år mellan dessa händelser.)
- Den judiska historien i Antiquities och War fick ge lokalfärg till det nya evangeliet i form av namn på platser som Kana och människor som Maria, översteprästen Kajafas, Simon den rättfärdige och Sebedaios söner. Denna historia tillhandahöll också beskrivningar av skattskrivningen under Quirinius tid som ståthållare, resan till Betlehem och sökandet efter härbärge, profetiorna om Jerusalems förstörelse, mordet på Johannes döparen, profeten som ledde de sina ut i öknen och upp på Olivberget etc. (s 241).
- Jesus hade varit ledare för en grupp i jahad enligt deras system med grupper på tolv som leddes av en mästare / präst. Jesus och hans församling beskrivs i det nya evangeliet som en grupp inom den judiska motståndsrörelsen som var aktiv under Pontius Pilatus tid som ståthållare i Judea (26-36 vt).
- Jesus är mästare för medlemmar i jahad, alltså seloter som Simon Seloten och sicarier som Judas Iscariot (iscariot=’ish sicari). Jesu lärjungar hade varit historiska personer inom den judiska upprorsrörelsen och namnen på dem hämtades från Josephus (Tiberius Alexanders) historia om det judiska kriget (s 245).

JESUS HADE VARIT EN RENLÄRIG MEDLEM I DEN JUDISKA MESSIANSKA RÖRELSEN (JAHAD)

- De fundamentalistiska judarna skulle aldrig acceptera historien om att Messias redan hade kommit om han inte hade varit en av dem själva och om han inte hade lytt Mose lag.

- Hadrianus arbetade därför in den judiska upprorsrörelsens (jahads) filosofi i evangeliet för att visa att Jesus verkligen hade varit en av dem själva vilket vi kan se genom att studera det s.k. sektmaterialet från Dödahavsrullarna i Qumran.
- Jesu lärjungar kallas fattiga, ödmjuka och rättfärdiga, precis som i ”sektmaterialet” från Qumran. De utgör, precis som i jahad, en grupp på tolv som leds av en Mästare och de lyder ”minsta prick” i den judiska lagen. Textmaterial från jahad kan till och med direkt ha arbetats in evangeliet (s 236).
- Jesu församling var de rättfärdiga som skulle få evigt liv medan alla andra var syndare som skulle brinna i den eviga elden tillsammans med djävulen och hans änglar, precis enligt jahads världsbild.
- Jesus hade fått ta emot Guds ande vid dopet i floden Jordan helt enligt jahads stadgar i Församlingsregeln.
- Jesus hade varit den rättfärdighetens lärare som jahad väntade på.
- Jesus sonade folkets synder genom sitt lidande och död enligt jahads filosofi.
- Jesus hade uppväckt döda och uppstod själv från de döda enligt jahads tro på kroppens återuppståndelse.

JESUS HADE VARIT EN FREDLIG MYSTERIETJÄNARE OCH FILOSOF SOM HADE FÖRT FRAM ETT NYTT BUDSKAP TILL JUDARNA

- Hadrianus lät inte bara Jesus vara den Messias som hade uppfyllt alla de judiska profetiorna, utan han fick också föra fram ett nytt budskap om fred och förlåtelse till judarna.
- Utgångspunkten för Hadrianus förkunnelse var att Messias hade fört fram läran om Logos som var en kärlekskraft som genomträngde och förenade allt. Detta budskap var ett försök att desarmera den judiska gudsfruktan som byggde på hat och avskiljande och som drev jahad/chrestiani att mörda och kriga i underkastelse för de destruktiva lagar och profetior som fördes fram i Tanak.
- Eftersom Plutarchos menade att den judiska guden var Dionysos Sabazios, och eftersom Philo hade beskrivit ett judiskt mysterium där Moses förenades med Logos enligt den hellenistiska filosofiska traditionen i Alexandria, gjorde Hadrianus sitt evangelium till ett mysterium. Där var den Fader som Jesus blev ett med filosofernas Logos (enligt förebild från Philo) och frälsaren lovade att sända ut Parakleten som var den Sanningens ande som hyllades i orficismen (s 261).
- Hadrianus försökte motverka den judiska uppfattningen om Messias som en krigisk ledare i det heliga kriget mot hedningarna genom att i stället beskriva Jesus som en avbild av fredliga filosofer som Pythagoras och Apollonius från Tyana och som en invigd mästare i det orfiska mysteriet. Mysteriet beskrevs som ett bröllop enligt förebild från bl.a. Dionysos mysterium och det fullbordades med att adepten Jesus blev ett med Fadern enligt förebild från de orfiska mysterierna och Pythagoras filosofi.
- Jesus beskrevs också som en direkt avbild av Pythagoras i form av en långhårig filosof som bar vita kläder, som hade koncipierats av en gudomlig kraft, som undervisade i allegorier till en grupp av lärjungar och i klara ord till en annan, som uppmanade de sina att vända andra kinden till och som förde fram Pythagoras gyllene regel o.s.v. (s 261). Vissa drag hos Jesu församling utformades enligt förebild från Philos beskrivning av de pytagoreiska essenerna (s 265).
- Tvärt emot jahads kompromisslösa budskap om att man aldrig kunde ha kontakt med utomstående som var orena syndare, aldrig betala skatt till Rom, aldrig förlåta

en oförrätt och alltid vara beredd att kriga för att bereda vägen för Messias, fick Jesus föra fram Hadrianus budskap om att Messias hade:

- § fullbordat Mose lag (och därmed gett jahad en ny lag att följa)
- § umgåtts med syndare (och att jahad därmed kunde acceptera romarna)
- § uppmanat sina trogna att betala skatt till kejsaren
- § uppmanat sina trogna att vända andra kinden till om någon gjorde dem en oförrätt
- § uppmanat sina trogna att förlåta sina fiender
- § uppmanat sina trogna att leva efter den gyllene regeln
- § uppmanat sina trogna att inte svära några eder (alltså inte svära jahads ed om evigt krig tills Messias uppenbarade sig)
- § predikat fred (i stället för jahads predikan om heligt krig)
- § uppmanat judarna att omvända sig och tro på att Jesus var den Messias som de hade väntat på så länge (och därför upphöra med sina krig för att bereda vägen för honom).

Kejsar Hadrianus var den ende som hade medel och tillfälle att skapa ett evangelium om Jesus genom att han kunde befalla de lärde i sitt eget kansli att skapa evangeliet och genom att Josephus (Tiberius Alexanders) böcker fanns i hans kansli. Hadrianus var också den ende som hade motiv för att skapa ett evangelium om Jesus som var Messias och som på samma gång var en lagtrogen medlem av jahad som predikade från deras egna skrifter, förde fram ett budskap om att jahads medlemmar skulle acceptera romarna, hade uppfyllt alla judiska profetior och var en filosof och fredsapostel. Motivet var att pacificera jahad.

HADRIANUS SPRED EVANGELIET GENOM MITHRASKULTEN

- · Kejsar Hadrianus spred sitt nya budskap om fred och försoning (Diatessaron) i de områden som var mest infekterade av jahads organisation. Dessa områden var Alexandria, Rom, Mindre Asien och Palestina, där alltså de tidigaste kristna församlingarna av den romerska typen grundades.
- · Hadrianus använde sig av den befintliga Mithraskultens organisation för att sprida evangeliet. Därför vilar de flesta tidiga kristna kyrkor på grunden av Mithras helgedomar, både rent konkret i form av arkeologiska lämningar och i form av utformning av sakramenten och kyrkans planläggning.
- · Vissa messianska judar (de judekristna evjoniterna) lät sig omvändas till den nya varianten av tron på Messias, men de förföljdes av de rättrogna inom jahad som inte accepterade historien om Jesus som spreds från Rom.

Kejsar Hadrianus var den ende hade motiv för att skapa en ny kult av Jesus som skulle omvända de krigiska jahad till fredliga filosofer i Jesu efterföljd. Motivet var att pacificera jahad och undvika nya judiska krig. Kejsar Hadrianus var den ende som hade medel att skapa en ny kult av Jesus eftersom han var överhuvud för alla Roms kulter och hade full frihet att själv bestämma vilka gudar som skulle dyrkas inom imperiet. Kejsar Hadrianus var den ende som hade tillfälle att sprida evangeliet och kulten av Jesus mellan år 120 och det tredje judiska kriget år 135 eftersom han var kejsare och ensam hade all makt att skapa nya politiska budskap och nya kulter och sprida dem inom imperiet.

JAHAD VÄGRAR ATT TA EMOT HADRIANUS EVANGELIUM OCH DET TREDJE JUDISKA KRIGET BRYTER UT

JAHAD AVVISADE HADRIANUS NYA MESSIAS MEN DE JUDEKRISTNA EVJONITERNA ACCEPTERADE HONOM

Hadrianus försök att omvända de fundamentalistiska messianska krigarna var dock redan från början dömt att misslyckas. Deras filosofi vilade på tron på deras egen gudomliga utvaldhet och på att deras religiösa texter innehöll Guds direkta ord. Gud hade uppmanat dem att bedriva ett heligt krig mot alla som inte delade deras egen tro och lovat dem ett världsherravälde, de skulle aldrig lyssna på romarnas propaganda. Deras religion lovade dem att de skulle återuppstå om de led martyrdöden för sin religion och de stred också till sista man för att bereda vägen för det utlovade gudsriket där Mose lagar skulle råda över alla människor.

En del judar tog ändå till sig Hadrianus budskap, de kallades evjoniter (ebioniter). Evjoniter, alltså de fattiga (aevjonim), var en benämning som jahad hade använt om sig själva i de s.k. sektdokumenten som återfanns i Qumran, och uttrycket härstammade ursprungligen från Jesajas profetia. Hadrianus hade också uttryckligen sagt att evangeliet riktade sig till de fattiga, alltså till evjoniterna (s 221). De judekristna som accepterade Jesus som den utlovade Messias fick därför ärva beteckningen evjoniter från de messianska upprorsmännen i jahad. De judar som omvändes till tron på det nya evangeliet om att Jesus hade varit den utlovade Messias, alltså sådana som numera kallas judekristna eller evjoniter, förföljdes tydligen brutalt av de rättrogna inom jahad.

Hadrianus försök att få judarna att ta emot evangeliet om Jesus och omvända sig till tron på att Messias redan hade kommit misslyckades alltså. I stället utropade sig Simon bar Kochba till kung i ett återupprättat Israel i Judaea år 132. Namnet bar Kochba (stjärnans son) anspelade på att han var den som skulle uppfylla den s.k. stjärnprofetian. Bar Kochba marknadsförde sig som Messias och lät bland annat prägla mynt som visade templet i Jerusalem med arken inuti och en stjärna svävande ovanför templet. Detta anspelade på stjärnprofetian som ansågs förutsäga en kommande Messias eller kung av judisk börd. Bar Kochba betyder ”stjärnans son”, och stjärnan och templet i Jerusalem var de stora symboler som fanns på hans mynt. Vid den här tiden var templet i Jerusalem rivet och bränt och man förväntade sig tydligen att den kommande Messias skulle bygga upp det igen. Kanske var det av den orsaken som romarnas försök att bygga upp templet i Jerusalem på 120-talet förhindrades av judiska motståndsgrupper.

Simon bar Kochbas stora uppror startade år 132, enligt vissa uppgifter hade det samband med att kejsar Hadrianus utfärdade ett förbud mot kastration och omskärelse. Det här var alltså ett förbud som i så fall inte enbart riktades mot den judiska sedvänjan, kastration tillämpades bland annat i samband med kulten av Attis. Men oavsett vad som var den tändande gnistan bröt en våldsam revolt ut i Judaea som varade i nästan fyra år. Romarna hade så stora problem att klara av sina judiska motståndare att kejsaren själv blev tvungen att närvara i Judaea.

Efter romarnas slutliga seger över jahad/chrestiani år 135 försökte Hadrianus tydligen utrota judendomen. Han förbjöd judarna att undervisa i den mosaiska lagen och att äga skriftrullar med de heliga skrifterna. Ett Jupitertempel restes på den plats där det judiska templet i Jerusalem hade legat och ett tempel tillägnat Afrodite restes enligt uppgift på den plats där de kristna hade dyrkat Jesu grav. Vid en av stadsportarna reste man en marmorstaty av en gris. Detta var den tionde legionens symbol, men sannolikt var förolämpningen medvetet gjord för att håna judarnas matlagar. Alla judar portförbjöds från Jerusalem, de fick inte ens komma inom synhåll från staden. Den romerska provinsen Judaea döptes om till Syria Palestina, och Jerusalem fick heta Aelia Capitolina.

Man kan ju spekulera om varför den nya religion som Hadrianus hade instiftat, och som var tillägnad Jesus, den judiske Messias, tilläts att fortleva efter det judiska kriget. Påståendet att det restes ett tempel tillägnat Afrodite på den plats där man hade dyrkat Jesu grav tyder på att Hadrianus ville utplåna den kult av Jesus som han själv hade startat.

Det är dock ett faktum att de nya kristna församlingarna levde vidare och att församlingen i Rom till och med förvaltade det bibliotek som Hadrianus hade använt sig av när han först skapade historien om Josephus och därefter evangeliet om Messias. Kyrkan i Rom har bevisligen förvaltat Philos texter samt Tiberius Alexanders (”Josephus”) Antiquities och historia om det judiska kriget, och den måste ha fått tillgång till dessa texter från kejsar Hadrianus kansli eftersom det var det enda ställe där de fanns samlade. Kejsaren instiftade alltså den nya religionen och lämnade religionens urkunder i den nya kyrkans vård någon på 120-talet. Efter det sista judiska kriget på 130-talet valde han antingen att, som en slags försäkring för framtiden, låta den nya romerska kristendomen leva vidare för att förhindra att nya judiska rörelser skulle uppstå som kämpade för att bereda vägen för Messias ankomst. Eller också hann han inte stänga ner den nya kulten eftersom han avled år 138.

Efter Hadrianus död år 138 startade en försoningsprocess och rabbinerna bedrev en självkritisk diskussion. I Mishnan, den nya samlingen av judisk visdom som sammanställdes under andra århundradet, var de messianska spekulationerna ganska sparsamt förekommande. Idén om att Messias skulle komma åter till jorden som ledare för de rättrognas härskaror och utkämpa ett sista förödande krig levde dock tyvärr vidare i den nya kristendom som den romerske kejsaren Hadrianus hade instiftat.

FAS 5. IRENAEUS SKAPAR NT OCH TAR MAKTEN ÖVER KRISTENDOMEN

STRIDER INOM KRISTENDOMEN OM DEN RÄTTA LÄRAN

Hadrianus nya kristendom hade ett mångtydigt ansikte. Jesus beskrevs i evangeliet både som en lagtrogen medlem av de judiska jahad som uppfyllt alla deras profetior om Messias, och som en grekisk filosof och invigd mysterietjänare som predikade kärlek och förlåtelse. Dessutom fördes kulten av Jesus från början ut genom Mithraskulten, vilket gjorde att Jesus och hans lära kunde uppfattas på helt olika sätt.

DJÄVULSKA EFTERAPNINGAR I MITHRAS MYSTERIUM

Jesus gjordes i Hadrianus evangelium till en adept som genomgick den sista invigningen i Mithrasmysteriet i samband med dödsdomen från Pontius Pilatus. Han invigdes av soldater som dyrkade honom som en gud, kläddes i en röd mantel med en stav eller ett ”trollspö” i handen samt fick en krona på huvudet, precis som i Mithras mysterium. Dessförinnan hade han döpts i vatten, smorts med olja, deltagit i ett bröllop där vatten förvandlats till vin samt delat ut bröd och vin vid den sista måltiden, allt enligt förebild från invigningarna i de grekiska mysterierna. Men det var ju genom att han uppfyllde profetior från Jesaja och de andra judiska profeterna, som enligt de kristna hade funnits långt före alla grekiska filosofer, som Jesu gudomlighet bevisades. Därför var det viktigt för vissa kristna att så mycket som möjligt kapa banden med mysteriekulterna. Anklagelsen att Jesus skulle ha varit en invigd i Mithras mysterium behandlas redan i Justinus första apologi från 150-talet. Där säger Justinus att de onda djävlarna imiterade det kristna mysteriet i Mithras mysterium.

Djävulen hade alltså efterapat sanningen i det kristna mysteriet, en efterapning som var extra djävulsk genom att den hade skett hundratals år *före* instiftandet av kristendomen. Denna djävulska efterapning av de olika mysteriekulterna var den vanliga kristna förklaringen till alla påståenden om att historien om Jesus var en kopia av myter i olika mysteriekulter. Problemet var speciellt akut i samband med de kristna sakramenten som ju också hade förekommit i mysteriekulterna, och ett liknande resonemang om imitation som i Justinus text förekommer också i samband med en beskrivning av nattvarden hos kyrkofadern Tertullianus (d efter 220). Tertullianus skriver att djävulen har skapat invigningarna i Mithras mysterium som en avbild av det kristna martyriet med den enda avsikten att skämma ut och fördöma de kristna.[1]

På grund av de olika influenserna, och därmed tolkningsmöjligheterna, i evangeliet och kulten av Jesus pågick en strid om vad som var den rätta läran inom den romerska kristendomen från Hadrianus död år 138 och framåt. En falang hävdade att kristendomen var en hellenistisk mysteriefilosofi och att kärnan i läran var ett universellt kärleksbudskap där varje människa kunde förenas med det gudomliga. Den enda sanna kunskapen om det gudomliga var gnosis, den kunskap som skapades genom egna direkta andliga erfarenheten. Därför kunde och skulle kunskapen upptäckas på nytt av varje människa, och den kunde också beskrivas på många olika sätt utifrån de egna personliga upplevelserna. Representanter för denna falang var till exempel efterföljare till Valentinus, Marcion, Cerinthus och Basilides. Den andra falangen, som bl.a. Irenaeus och Tertullianus representerade, menade att all grekisk filosofi var hednisk och omoralisk och att den enda sanna kunskapen fanns hos de judiska profeterna. Men det var förstås också problematiskt eftersom judarna hade gjort uppror mot Rom och orsakat de stora judiska krigen.

[1] http://www.earlychristianwritings.com/text/tertullian04.html

De kristna som hatade den grekiska filosofin segrade så småningom och utplånade alla spår av den andra sortens kristendom, men genom fynden från Nag Hammadi har vi fått en inblick i vad de så kallade heretikerna förde fram. Det är tydligt att män som Valentinus och Marcion var de ledande inom den kristna kyrkan under Hadrianus tid. Valentinus var först verksam i Alexandria men kom redan år 138 till Rom, alltså ungefär samtidigt med kejsar Hadrianus död. Kanske kan man till och med tänka sig att han utsågs till att ta hand om kyrkan i Rom av kejsaren själv. Valentinus var enligt NE verksam i Rom ända fram till år 165, medan Catholic Encyclopedia meddelar att han exkommunicerades (bannlystes) och dog på Cypern redan år 160 eller 161. Huruvida Valentinus verkligen bannlystes, eller om det hat mot honom och hans många efterföljare som Irenaeus uppvisar efter hans död i stället handlade om en kamp om makten inom den kristna kyrkan som pågick under Irenaeus egen tid, är svårt att avgöra. Eftersom Irenaeus beskriver Valentinus som en ärkeheretiker är det möjligt att senare tiders kristna historiker har antagit att han bannlystes för sina åsikter.

Marcion, som var en ledande kristen i Pontos i Mindre Asien, kom till Rom år 139 och företrädde en starkt anti-judisk attityd. Marcion menade tydligen att den grekiska filosofin om Logos var den sanna kärnan i kristendomen och att man borde rensa ut allt judiskt från kyrkan, medan andra ansåg att Moses hade varit den störste teologen och att Jesu storhet bevisades genom att hans liv i detalj hade förutsagts av de judiska profeterna med Jesaja i spetsen. Båda dessa inriktningar kunde försvaras genom läsning av evangeliet, Hadrianus hade ju både framställt Jesus som den Messias som i detalj uppfyllde de judiska profetiorna och som en son till Logos och en fredsapostel enligt modell från grekisk filosofi.

Marcion, vars far tydligen hade varit en högt uppsatt kristen ämbetsman, ansåg enligt Catholic Encyclopedia att skaparguden i Tanak var en underordnad demiurg och inte den högste guden. Det Högsta är bara kärlek, medan den lägre demiurgen ger upphov till strid och krig. Marcion förnekade vidare enligt ovanstående källa att Jesus hade varit en gud från födseln, utan menade att den gudomliga anden plötsligt hade stigit ner i honom och inspirerat honom till hans förkunnelse. Marcion förnekade vidare kroppens uppståndelse eftersom ”kött och blod skall inte ärva Guds rike”, och han förnekade också Kristi återkomst för att döma levande och döda eftersom ”Gud, som bara är godhet, inte straffar dem som avvisar honom”.

Marcion sägs ha fört fram sitt eget evangelium, som, enligt en text av Tertullianus från omkring 207 vt, var en stympad version av Lukas evangelium. Tertullianus säger dock att Marcion inte uppgav någon författare till sitt evangelium och av de citat som görs kan man också se att Marcions evangelium även innehöll material som numera endast finns i Matteus evangelium. Tertullianus berättar också att Marcion förde fram tio likaledes förkortade eller stympade apostlabrev. Dessa apostlabrev var Första och Andra Korintierbrevet, Romarbrevet, Galaterbrevet (som enligt Catholic Encyclopedia innehöll kärnan i marcionismen), Första och Andra Thessalonikerbrevet, Efesierbrevet (som Marcion adresserade till Laodikeia), Kolosserbrevet, Filipperbrevet samt brevet till Filemon. Marcion kände alltså *inte* till Apostlagärningarna, de sista tolv epistlarna med undantag av Filemonbrevet samt Uppenbarelseboken. Enligt Tertullianus var det bara brevet till Filemon som hade sluppit undan Marcions ”förfalskande händer”, detta brev överensstämde helt och hållet med den katolska eller ortodoxa versionen.

Marcion förlorade striden om överhöghet över kyrkan i Rom och lämnade staden år 144, men hans kyrka fortsatte att vara vitt spridd i Mindre Asien och Asien under flera hundra år. Den ortodoxe kristne författaren Epiphanius vittnade år 374 enligt Catholic Encyclopedia om att Marcions lära hade förlett ”ett stort antal människor” och att den inte bara fanns i Rom och Italien, utan också i Egypten, Palestina, Arabien, Syrien, på Cypern och till och med i Persien.

Marcion verkar alltså ha tillhört en av de kyrkor som Hadrianus lät grunda i Mindre Asien runt år 120. Hans far hade enligt uppgift varit kyrkans ledare och han själv fortsatte i den tradition som Hadrianus hade startat. Med kännedom om denna tradition är det inte underligt att Marcion såg Kristus som den hellenistiske fredsapostel som Hadrianus hade fört fram, och inte som en judisk martyr som manade till uppror mot den romerska överhögheten. Det är alltså också i samband med Marcion som vi först hör talas om Paulus och hans epistlar. Marcion skall ha haft med sig de tio ursprungliga epistlarna till Rom och på detta sätt fört fram en ny apostel som inte fanns nämnd i evangeliet. Marcion skrev tydligen brev (epistlar) från Rom till sina församlingar i Grekland och Mindre Asien som vägledning, och jag menar som vi skall se att dessa epistlar numera tillskrivs Paulus.

VEM HADE SKRIVIT EVANGELIET OCH VILKA VAR DE FÖRSTA KRISTNA?

När den romerska kristendomen började konsolidera sig under senare delen av det andra århundradet fanns alltså många problem, bland annat var historien om kristendomens uppkomst mycket oklar. Vem hade till exempel skrivit evangeliet? Vissa hävdade att det hade återfunnits i Pontius Pilatus akter i Rom, medan andra var övertygade om att det hade skrivits av lärjungen Johannes. Och det var inte bara historien om evangeliets uppkomst som var oklar, vilka hade egentligen fört ut kristendomen i världen och vilka var de första kristna? De beskrevs ju i evangeliet, men glappet mellan Jesu död någon gång på 30-talet och de första kristna predikanterna, som enligt Clemens från Alexandria uppkom på Hadrianus tid, var hundra år. Hur, när och av vilka hade det kristna evangeliet egentligen spridits?

Avsaknaden av uppgifter om det kristna evangeliets författare och hur och var de första kristna församlingarna av den romerska typen hade uppstått, gjorde det möjligt för vem som helst att hävda att han hade en direkt kontakt med Jesus och de första lärjungarna och därigenom satt inne med den rätta tolkningen av den kristna läran. Det dubbla budskapet i Hadrianus evangelium, nämligen att Jesus både hade lytt minsta prick i den judiska lagen och varit ledare för sicarier och seloter och att han hade varit en hellenistisk filosof och mysterietjänare i Pythagoras och Herakleitos efterföljd, gjorde naturligtvis att vägen låg öppen för många slags tolkningar av vad kristendomen egentligen var.

Det är uppenbart att den historia om kristendomens uppkomst och utbredning under det första århundradet som numera är den etablerade skapades i slutet av 100-talet. Man kan spåra en utveckling från decennierna efter Hadrianus död, när till exempel Justinus Martyren bara kände till ett evangelium som härleddes till Pontius Pilatus, via Clemens av Alexandria som vid någon tidpunkt kände till Paulus och Apostlagärningarna men inte de fyra evangelisterna och fram till Origenes som omkring år 210 kände till hela den numera vedertagna kristna historien.

- Justinus Martyren (d ca 165) nämner bara ett evangelium, som måste ha varit Diatessaron, i sin *Apologi* (om man avvisar tillägget i slutet av texten). Han ansåg att evangeliet var en rapport hämtad från de akter som Pontius Pilatus skickat till Rom.
- I *Muratoris kanon,* som dateras till ca 189-199, ingår de fyra evangelierna, Apostlagärningarna, Paulus epistlar, Judasbrevet och två av Johannesbreven samt Uppenbarelseboken.
- I Tertullianus *Apologi* från år 197 berättas det att evangeliet kom till Rom i Pontius Pilatus akter och att kejsare Tiberius hade varit kristen.
- I *Fem böcker mot Marcion,* del IV och V från omkring år 207, känner Tertullianus däremot till fyra separata evangelier och Apostlagärningarna.
- Clemens av Alexandria skrev *Stromata* någon gång mellan år 192 och 202. Clemens nämner endast Lukas och Matteus evangelium i samband med biblisk kronologi i *Stromata I* och detta omnämnande verkar vara ett senare tillägg. Evangelisten Mar-

kus nämns inte alls. Clemens hänvisar i *Stromata VII* till ett enda evangelium och han verkar ha sett Johannes som författare till detta.

- Clemens av Alexandria kände till Paulus brev och Apostlagärningarna, men han verkar ha trott att Apostlagärningarna hade skrivits av Paulus.
- Origenes reste till Rom under Zephyrinus tid som biskop (mellan 198 och 217) och när han kom tillbaka till Alexandria undervisade han om de fyra evangelierna och Apostlagärningarna.

Det fanns alltså ursprungligen bara ett evangelium, det som numera kallas Diatessaron. Hadrianus eller någon annan hade tydligen spridit ut ett rykte om att evangeliet hade upptäckts bland Pontius Pilatus akter i det kejserliga arkivet i Rom, och detta trodde både Justinus Martyren på under 160-talet och Tertullianus i slutet av 190-talet. Clemens, som bodde i Alexandria, kände runt år 202 bara till ett enda evangelium. År 207 hade Tertullianus däremot både fått reda på en ny historia om fyra separata evangelier och berättelsen om den tidiga kristendomens framväxt i Apostlagärningarna. Origenes fick reda på den nya historien vid ett besök i Rom någon gång före år 217.

Historierna om de fyra evangelisterna och om den första församlingen i Apostlagärningarna spreds alltså inom kristenheten från omkring år 200 och den var känd av Tertullianus, som bodde i Nordafrika, år 207. Men vem var det egentligen som skapade den nya kristna historieskrivningen? Under mitt sökande efter svaret på denna fråga insåg jag så småningom att det var kyrkofadern Irenaeus (d. ca 202) som skapade det som numera kallas Nya Testamentet med de fyra evangelisterna, historien om de första kristna i Apostlagärningarna och aposteln Paulus som skrev epistlar till alla de nya församlingarna.

Irenaeus reste till Rom år 177 eller 178 för att klaga över montanisternas heresier. Han började skriva Adversus Haereses efter den resan med syftet att bevisa att alla andra kristna inriktningar, till exempel Marcions och Valentinus skolor, förde fram lögner och var heretiska irrläror. Men under arbetet med Adversus Haereses upptäckte Irenaeus att det inte fanns några bevis för hur den romerska kristendomen hade uppstått och vad som egentligen var den rätta läran. Han skapade därför Paulus och lät honom bli författare till Marcions epistlar. Därefter skapade han Apostlagärningarna och band samman denna historia med Marcions/Paulus epistlar. Arbetet avslutades med att Diatessaron delades upp i fyra delar, där varje del hänfördes till en evangelist som kyrkan i Rom hade kontroll över. Irenaeus nya kristna kanon med Apostlagärningarna, epistlarna och fyra separata evangelier med fyra olika evangelister började sedan föras ut under Victors tid som biskop i Rom (189-198).

IRENAEUS GÖR OM MARCION OCH HANS EPISTLAR TILL PAULUS OCH HANS EPISTLAR

När jag började arbeta med Irenaeus texter i Adversus Haereses insåg jag så småningom att det fanns en utveckling i hans böcker. Först beskrev han filosofin hos Marcion och andra ”heretiker” som inte hade samma uppfattning om det gudomligas natur som han själv i bok I och sedan polemiserade han mot dessa ”heretiker” i bok II, IV och V. Vid något tillfälle bestämde sig Irenaeus dessutom för att ta över Marcion och göra om honom till en apostel för sin egen kyrkas uppfattningar genom att manipulera hans epistlar. Men när skedde det? Det är inte alldeles lätt att se exakt i hans arbete som detta övertagande skedde, alltså när han började lägga in sina egna uppfattningar i Marcions epistlar, eftersom man uppenbarligen vid något senare tillfälle har lagt in den sista boken i serien som bok III. Någon har också i de texter som föregick själva introduktionen av aposteln Paulus lagt till avsnitt som skall bevisa att Irenaeus använde sig av Paulus epistlar redan från början i sitt arbete.

ADVERSUS HAERESES I

I Adversus Haereses I dyker Paulus upp helt utan förvarning i kapitel III. Han sägs ha nämnt gnostikernas eoner i det uttryck som översätts med ”evigheters evighet” i Bibel 2000 (Ef 3:21) samt i tacksägelsen i samband med nattvarden (som jag inte kan finna i dagens versioner av Apostlagärningarna och epistlarna) samt överhuvudtaget i alla fall där uttrycket ”eoners eoner” eller ”evigheters evighet” dyker upp i epistlarna. Senare i samma kapitel sägs Paulus ha talat om den andra ogdoaden som enligt vissa filosofiska skolor allting utgick ifrån i uttryck som till exempel *”Kristus blir allt och i alla”.* Man citerar från Kol 3:11, Rom 9:36, Kol 2:9 och Ef 1:10, dessa passager sägs finnas i Skriften, men man refererar inte till de specifika epistlarna i texten i Adversus Haereses I.

> *This they also style the second Ogdoad, of which we shall speak presently. And they state that it was clearly on this account that Paul said, "And He Himself is all things;" and again, "All things are to Him, and of Him are all things;" and further, "In Him dwelleth all the fulness of the Godhead;" and yet again, "All things are gathered together by God in Christ." Thus do they interpret these and any like passages to be found in Scripture. (Adv Haereses I III:5.*

I kapitel VIII sägs Paulus ha talat om Achamots (den högre Sophia, en urprincip eller eon) fall ur Pleromat (den gudomliga ljusvärlden) som ett slags abort på samma sätt som gnostikerna. Citaten som anges finns numera i 1 Kor 15:8 och 1 Kor 11:10. Senare i samma kapitel sägs att Paulus hade talat om gnostikernas trefaldiga indelning av människan i hylisk (kött, jord, materia), psykisk (själ) och pneumatisk (andlig) i sina brev. Denna indelning var en viktig del av den grekiska filosofin där de andliga, penumatikerna, var de som hade uppnått fullkomning genom att nå en direkt kontakt med den andliga dimensionen som var Fadern, ursprunget, Gud.

> *Paul, too, very plainly set forth the material, animal, and spiritual, saying in one place, "As is the earthy, such are they also that are earthy;" and in another place, "But the animal man receiveth not the things of the Spirit; " and again: "He that is spiritual judgeth all things." And this, "The animal man receiveth not the things of the Spirit," they affirm to have been spoken concerning the Demiurge, who, as being animal, knew neither his mother who was spiritual, nor her seed, nor the Aeons in the Pleroma. And that the Saviour received first-fruits of those whom He was to save, Paul declared when he said, "And if the first-fruits be holy, the lump is also holy," teaching that the expression "first-fruits" denoted that which is spiritual, but that "the lump" meant us, that is, the animal Church, the lump of which they say He assumed, and blended it with Himself, inasmuch as He is "the leaven." (Adv Haer I VIII:3)*

Både Jesus och Paulus skall också ha talar om den gnostiska Sophia (Achamoth, Bythus), den senare i uttrycket ”Vi talar om Visheten bland de fullkomliga”. I Bibel 2000 står det numera ”*Vishet förkunnar vi för de andligt fullvuxna*” *(1 Kor 2:6)*. Johannes sägs ha talat om eonerna Logos, Zoe (liv), Anthropos och Ecclesia i evangeliet. Vi kan numera hitta detta i uttrycket ”*I Ordet var liv, och livet var människornas ljus*” *(Joh 1:1)*. Denna mening handlar alltså om eonerna Logos (ordet), Zoe (Liv) och det faktum att det gudomliga ljuset manife-

steras som liv i allt som finns. Paulus skall också enligt Irenaeus ha talat om det andliga livet (Zoe) som manifesteras som ljus. Detta finns numera i texten ”*Men när alltsammans avslöjas av ljuset blir det synligt, för överallt där något blir synligt finns ljus*” *(Ef 5:13-14)*.

I kapitel XIII nämns Paulus och Petrus som de främsta apostlarna i samband med att vissa gnostiker och filosofer ansåg sig vara fullkomnade (pneumatiker, andliga). I kapitel XVI fördöms gnostikern Marcus efterföljare och Paulus sägs ha uppmanat de rättrogna att undvika sådana pneumatiker i uttalandet ”after a first and second admonition, to avoid”. (*Den som vållar splittring skall du vägra att befatta dig med, efter en första och en andra tillrättavisning. Tit 3:10*). Johannes sägs också ha intensifierat fördömandet av gnostiker i citatet ”*He that bids them be of good-speed is a partaker with their evil deeds*”. Citatet kommer från Johannes andra brev, ”*Om någon kommer till er utan denna lära skall ni inte släppa in honom i ert hem och inte hälsa honom välkommen. Den som välkomnar honom gör sig till hans medbrottsling.” (2 Joh 10-11*).

De som har nått den andliga medvetandenivån (blivit pneumatiker, andliga) sägs enligt gnostiker och filosofer ha uppnått fullkomning. De har alltså uppnått gnosis eller perfekt kunskap. Detta är den frälsning som gnostikerna anser beskrivs i historien om Jesus som döpte med ande och eld, till skillnad från det materiella dopet i Jordanfloden som Johannes utförde. I kapitel XXI sägs Paulus ha fört fram samma slags frälsning som förs fram av gnostikerna i så många olika former.

I XXV:2 sägs åter vissa heretiker anse sig vara bättre än Petrus och Paulus. I XXVI:2 sägs evjoniterna bara använda Matteus evangelium och förtala aposteln Paulus som de menar var en avfälling från den judiska lagen. I XXVII: 2 kallas Marcion för Marcion av Pontus och han sägs ha stympat Lukas evangelium och styckat eller lemlästat Paulus epistlar.

Genom hanteringen i *Adversus Haereses I* får Paulus en märklig persona. Han är tillsammans med Petrus den främste aposteln för kristendomen. Boken fördömer filosofer och gnostiker som heretiker, men ändå påstås aposteln Paulus ha talat om samma eoner (Logos, Sophia, Achamoth, Zoe etc.), samma trefaldiga indelning av människor (egentligen medvetandenivåer) i jordisk, själslig och andlig och samma ljusvärld som dessa heretiker. Eftersom epistlarna ursprungligen skrevs av Marcion, som uppenbarligen anslöt sig till Hadrianus försök att framställa Messias som en grekisk filosof, talade han säkert om det gudomliga i dessa termer i sina epistlar, ett språkbruk som i nästa steg tillskrevs Paulus genom att han fick överta Marcions epistlar.

Historien i Apostlagärningarna om kristendomens uppkomst och de första kristna runt Paulus nämns däremot inte alls i *Adversus Haereses I* och framställningen av Petrus och Paulus som de främsta apostlarna är uppenbarligen en senare konstruktion.

ADVERSUS HAERESES II

Paulus nämns mycket sparsamt i *Adversus Haereses II*. Han dyker upp i en avslutande notis i kapitel II som handlar om att allting skapades av Fadern genom Ordet (Logos) och att detta var samma gud som i 1 Mos 1:1 sägs ha skapat himmel och jord i begynnelsen. Att denna gud är den Fader som vår Herre Jesus Kristus kom från sägs alltså aposteln Paulus ha deklarerat genom uttalandet "There is one God, the Father, who is above all, and through all things, and in us all.". I Bibel 2000 lyder detta citat *”en är Gud och allas fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt” (Ef 4:6)*.

Därefter nämns inte Paulus namn förrän i kapitel XIX där man har lagt in ett citat från 1 Kor 1:26, 28, *"For ye see your calling, brethren, that there are not many wise men among you, not many noble, not many mighty; but those things of the world which were despised hath God chosen."*, som skall styrka resonemanget att det inte var de höga i samhället, som kung Herodes och översteprästen Kajafas, utan i stället tiggare, döva och blinda som trodde på Jesus. Men texten i Första Korintierbrevet handlar om att medlemmarna i församlingen i Korinth inte var visa, mäktiga och förnäma när de kallades till att bli kristna, något

som varken har något samband i tid eller plats med Jesu förkunnelse. Uppenbarligen har man valt en isolerad rad från episteln som talar om sådana som varken var ”visa, förnäma eller mäktiga utan i stället föraktade av Gud” för att få in en anknytning mellan Paulus epistlar och Adversus Haereses II.

> *Guds dårskap är visare än människorna och Guds svaghet starkare än människorna. Bröder, tänk på när ni blev kallade: inte många var visa i världslig mening, inte många var mäktiga, inte många förnäma. Men det som är dåraktigt för världen utvalde Gud för att låta de visa stå där med skam, och det som är svagt i världen utvalde Gud för att låta det starka stå där med skam, och det som världen ser ner på, det som ringaktas, ja, som inte finns till, just det utvalde Gud för att göra slut på det som finns till, så att ingen människa skulle kunna vara stolt inför Gud. (1 Kor 1:25-29)*

Två kapitel senare, i kapitel XXI sägs att man inte skall hålla tyst om vilken eon som aposteln Paulus lämnat i arv, det är Frälsaren i form av Phanes (Alltet, All Things) och guden Hermes. Texten bör ursprungligen ha handlat om Marcion. Eftersom Marcion förde fram den grekiska filosofin fick man just ett sådant här resultat om man bara bytte ut namnet Marcion mot Paulus utan att förstå eller bry sig om sammanhanget, nämligen att Paulus har lämnat efter sig de grekiska gudarna Alltet/Phanes och Hermes som arv.

> *Moreover we must not keep silence respecting Paul, but demand from them after the type of what Aeon that apostle has been handed down to us, unless perchance [they affirm that he is a representative] of the Saviour compounded of them [all], who derived his being from the collected gifts of the whole, and whom they term All Things, as having been formed out of them all. Respecting this being the poet Hesiod has strikingly expressed himself, styling him Pandora- that is, "The gift of all"-for this reason, that the best gift in the possession of all was centred in him. In describing these gifts the following account is given: Hermes (so he is called in the Greek language), Ai9muli/ou; te lo/gouj kai\ e0pi/klopon h\qoj au0tou=j Ka/tqeto (or to express this in the English language), "implanted words of fraud and deceit in their minds, and thievish habits," for the purpose of leading foolish men astray, that such should believe their falsehoods. (Adv Haeres II XXI:2)*

I nästa kapitel, XXII, talas det om den sista domen som kallas ”domens dag” och som Jesaja har talat om i 5:12 och framåt. Detta skall också Paulus ha talat om i Romarbrevet där han säger *”Det står ju skrivet: För din skull lider vi dödens kval dagen lång, vi har räknats som slaktfår”* (Adv Haeres II XXII:2).

Citatet i Romarbrevet kommer dock inte från Jesajas bok utan från Ps 44:23. I Romarbrevet återfinns citatet dessutom i ett sammanhang som inte alls handlar om domens dag utan om hur de utvalda aldrig kan skiljas från Gud som de når genom Kristi kärlek (Rom 8:30-39).

Kapitel XXVI:1 handlar om att gnostikernas kunskap (gnosis), som de framhäver som det högsta, är blasfemisk eftersom den förutsätter en annan gud än den kristna guden. Resonemanget understöds med ett citat från 1 Kor 8:1 där det sägs att ”kunskap blåser upp men kärlek bygger upp”. Det sammanhang som detta citat kommer ifrån är dock att man inte skall äta kött från hedniska offer och har alltså inte direkt att göra med gnosis.

I kapitel XXX nämns Paulus för sista gången i Adversus Haereses II. I detta kapitel för Irenaeus ett resonemang som går ut på att om gnostikerna menar att Skaparen i Tanak/GT är en ”animalisk” Demiurg, alltså ett lägre väsen från en lägre nivå till skillnad från deras egen Högsta kraft, kan han inte ha skapat andliga krafter och därmed faller hela deras blasfemiska system över ända. Detta (i mina ögon ganska ologiska) bevis understöds av ett citat från 2 Kor 12:2-4 där Paulus berättar om en man som lyftes upp till den tredje himlen och därefter till paradiset. Den som har lagt in detta citat i Irenaeus text ansåg tydligen att det var Paulus som lyftes upp till himlen, och i hans scenario skall historien tydligen bevisa att Paulus tredje himmel var högre än gnostikernas sjunde himmel.

Irenaeus ursprungliga resonemang, innan citatet från episteln lades till, verkar däremot ha handlat om att gnostikerna menade att Demiurgen skapade allt materiellt som himlen och jorden medan det som finns ovanför himlen (det fysiska universum) skapades genom en andlig process där makter, krafter, änglar och annat kom till genom andliga mekanismer. Men gnostikerna kunde enligt Irenaeus inte förklara hur alla deras mysterier, makter, kraf-

ter, troner, änglar och ärkeänglar fungerade eftersom de inte hade skapat dem. De var i stället skapade av Skaparen (i Tanak) och eftersom Skaparen hade skapat dessa andliga väsen kunde han inte vara av en lägre (animalisk) natur (Adv Haer II XXX:6).

Om man hoppar över det i efterhand tillagda beviset i avsnitt 7 och 8, som hämtades från berättelsen om någons uppstigning till den tredje himlen i Andra Korintierbrevet, fortsätter Irenaeus resonemang helt logiskt i avsnitt XXX:9.

Paulus nämns i kapitel II, XIX, XXI, XXII, XXVI och XXX, alltså i bara sex av den andra bokens totalt trettiofem kapitel. De få fall där Paulus och hans epistlar förekommer är dessutom tydligt tillagda i efterhand. De citat som man har valt kommer från sammanhang i epistlarna som i allmänhet inte har något att göra med det aktuella resonemanget i *Adversus Haereses II*. I ett fall sägs dessutom Paulus ha lämnat efter sig i arv eonen Alltet/Phanes och guden Hermes, vilket uppenbarligen är en kvarglömd rest från Irenaeus ursprungliga beskrivning av Marcion som en grekisk filosof som Irenaeus menade förde fram de grekiska gudarna Phanes och Hermes och inte den judiska guden i Tanak.

TILLÄGG AV CITAT FRÅN PAULUS I ADVERSUS HAERESES II OCH IV

Man har alltså i efterskott lagt till citat från Paulus epistlar i Adversus Haereses II och detta tillvägagångssätt fortsätter i den tredje boken som numera har nummer fyra. I Adversus Haereses IV finns hänvisningar till Paulus i kapitel VII, VIII, IX, XII och XIV. I kapitel XV dyker plötsligt en del av Stefanos tal från Apostlagärningarna upp tillsammans med några citat från Första Korintierbrevet. Den andra delen av Stefanos tal finns fortfarande kvar i Adversus Haereses III. Kapitel XVI i bok IV handlar om nyttan av omskärelse och där passar citat från Paulus epistlar bra eftersom ämnet faktiskt behandlas i vissa av breven. I kapitel XVIII finns ett citat från Filipperbrevet 4:18 där Epaphroditus nämns, han hör ju till historien om de första kristna i Apostlagärningarna och hans namn nämns inte på något annat ställe i Adversus Haereses IV och inte heller i någon av de andra böckerna i serien. I kapitel XXIII:2 berättas helt omotiverat historien om Philip och den etiopiska drottningens eunuck från Apostlagärningarna 8:26 och framåt.

Motivet för dessa tillägg till Irenaeus text är uppenbarligen att man ville ge intryck av att Irenaeus hade känt till de ortodoxa versionerna av Paulus epistlar när han började skriva sitt verk och att han hade känt till Apostlagärningarna när han skrev Adversus Haereses IV som ju numera kommer efter Adversus Haereses III där hela den kristna historien med Apostlagärningarna och medarbetare i kretsen runt Paulus som skriver brev till varandra är fullt utvecklad. Det hade ju verkat underligt om Irenaeus aldrig hade nämnt de kanoniska versionerna av epistlarna eller något av innehållet i Apostlagärningarna i de två böcker som påstås ha skrivits efter den bok där dessa texter är huvudnumret. Därför har man i efterhand lagt till citat från dessa böcker i det som numera är den fjärde delen av Irenaeus Adversus Haereses.

AVFÄRDANDE AV SÅDANA SOM TROR PÅ OLIKA EONER ETC.

I Adversus Haereses IV kapitel XIX beskrivs problemet med heretikerna, gnostikerna, filosoferna som menar att det finns en andlig värld ovanför den materiella världen eller ovanför den bild som vi här i den fysiska tillvaron kan föreställa oss. De avvisar skapelseberättelsen i Bibeln genom att påstå att den gud som beskrivs där är en okunnig Demiurg som inte är medveten om sitt eget andliga ursprung. Den endimensionella världsbilden i Tanak (GT) med en ensam, manlig antropomorf skapare och en människa som bara är sin kropp som skall återuppstå vid den sista stora domen var löjlig i filosofernas och mysterietjänarnas ögon, de levde i en tradition som ända sedan sumerisk tid hade dokumenterat en världsbild med olika andliga nivåer och en manligt-kvinnlig skapelse och därmed en syn på den andliga kraften som androgyn. Man såg människan som en avspegling av den kosmiska varelsen (som t.ex. kallades Phanes (alltet) eller Anthropos) som var materiell i form av det

materiella universum, själslig i form av det gudomligas känsloliv i form av kärlek, förnuft, visdom (Eros, Logos, Sophia etc.) och andlig i form av den ofödda och obeskrivliga anden. En kroppslig återuppståndelse avvisades av alla grekiska filosofer.

I den grekiska panteismen var Gud inte en avundsjuk, hämndlysten och blodtörstig person som i Tanak/GT, utan en allt genomsyrande kraft som fanns i hela universum. Eller som det sägs i Thomasevangeliet. *”Jag är ljuset som är över dem alla. Jag är Alltet, den som Alltet utgått ur och som Alltet kommer till. Klyv ett träd och jag är där, lyft en sten och ni finner mig där.”* Allt i universum sågs som en avspegling av det som finns i den andliga världen (i den värld av ljus och kärlek som kallades Pleromat), en uppfattning som kan spåras ända tillbaka till sumerernas tempel och deras placeringar som avspeglade den karta som finns på stjärnhimlen.

Eftersom människan sågs som en avbild av det gudomliga var människan också, till exempel för orfiska och pytagoreiska filosofer, ett tredelat väsen genom sin fysiska kropp, sin själ och sin ande. Kroppen tillhörde den materiella dimensionen men själen kunde, för dem som hade blivit medvetna om sin själsliga dimension, frigöras från kroppen och börja stiga upp genom skapelsens olika kraftnivåer för att så småningom nå slutmålet att förenas med sitt ursprung som var Fadern-Modern som man också kan kalla ursprunget eller Gud. En människa som var helt ovetande om något annat än sin fysiska och jordiska existens var materiell eller fysisk (hyliker), den som hade erfarit att själen var en egen entitet med ett liv som inte var bundet till den fysiska kroppen och det aktuella livet var själslig (psykiker) och den som hade upplevt själens sammansmältning med det gudomliga var andlig (pneumatiker). Målet för människans utveckling, som pågick i inkarnation efter inkarnation, var att bli medveten om sitt rätta, andliga jag och förenas med Alltet/Gud/Fader/Modern. När man hade uppnått detta mål och därmed nått fulländad kunskap om sig själv och det gudomliga (fått gnosis) var man fullkomnad.

Irenaeus avvisar i bok IV kapitel XIX den filosofiska uppfattningen att den materiella världen var en låg och okunnig nivå och att den Demiurg som hade skapat materien (som var materien) var okunnig om den andliga dimensionen. Detta var som jag uppfattar det egentligen en allegorisk framställning av ett medvetandetillstånd som bara kände till den fysiska och själsliga (animaliska) tillvaron och som ännu inte hade blivit medvetet om den andliga dimensionen. Men de kristna kyrkofäderna, som till exempel Irenaeus, tog denna uppfattning som en personlig förolämpning mot sin egen tro på Skaparen i Tanak (GT) som ju var just en sådan materiell, okunnig, våldsam och svartsjuk gud som gnostikerna menade skapades av de människor som inte var medvetna om att den Högsta kraften bara var kärlek och visdom. Irenaeus kontrar i Adversus Haereses IV avsnitt XIX:1 med att de som trodde på den grekiska filosofin och en mystisk ”perfekt kunskap” eller gnosis hade avvikit från sanningen och var idiotiska och dumma människor. Genom att påstå att det fanns en gud över den gud som beskrivs i Tanak och Evangeliet satte de sig själva över den, enligt Irenaeus, enda rätta guden som var den som beskrevs i Tanak och det kristna evangeliet.

I Adversus Haereses IV kapitel XIX:2 tycks Irenaeus citera från Efesierbrevet 1:21 när han säger att Bibelns Gud är "above all principality, and power, and dominion, and every name that is named". I nästa kapitel, Adversus Haereses IV kapitel XX:2, verkar Irenaeus bevisa sina ståndpunkter med hjälp av citat från den ortodoxe Paulus som i Efesierbrevet 4:6 säger ”en är Gud och allas fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt”. Detta uttalande kan dock även ha kommit från Marcion som hade en panteistisk och gnostisk världsbild. Ett inledande citat som sägs ha hämtats från ”the Scripture” kommer i själva verket från den apokryfiska *Shepherd of Hermas*. Irenaeus verkar också, fast utan att ange källorna, citera från Första Petrusbrevet 2:23 och från Kol 1:18 i detta kapitel (Adversus Haereses IV kapitel XX:2).

Om man studerar Bibeln kan man dock se att citatet som den ortodoxa kyrkan numera för fram som hämtat från Första Petrusbrevet ursprungligen kommer från Jesaja 53:9 och att citatet från Kol 1:18 ursprungligen fanns i Uppenbarelseboken 1:5. Eftersom Irenaeus inte anger källan kan hans citat ha hämtats från Jesaja och Uppenbarelseboken och först senare hamnat i epistlarna. Irenaeus citerar också från Uppenbarelseboken i andra fall i den fjärde boken (men inte i den andra boken). Irenaeus verkar i det här stycket anse att Jesus blev odödlig genom att han förenades med ”det faderliga ljuset”, precis som mysterietjänarna och filosoferna ansåg att det eviga livet uppnåddes när man förenades med Fadern/Modern i det gudomliga ljuset (Pleromat).

De citat som i kapitel XX verkar komma från Första Petrusbrevet och Kolosserbrevet kom alltså egentligen från Jesajas bok och Uppenbarelseboken och inte från epistlarna. Några stycken senare, i Adversus Haereses XX:6, är däremot det resonemang som skall stödjas i Irenaeus text och sammanhanget i den epistel som det stödjande citatet hämtas från ett och detsamma. Irenaeus argumenterar för att det var samma gud som gav visioner och andliga upplevelser till profeter som Moses och Hosea som också verkade genom sin son Jesus i evangeliet. Detta har aposteln (Paulus) också förklarat i en epistel (Adversus Haereses IV kapitel XX:6).

Det citat som Irenaeus ger lyder finns i 1 Kor 12:4-7 och det avspeglar alltså helt och hållet budskapet i Adversus Haereses.

> *Nådegåvorna är olika, men Anden densamma. Tjänsterna är olika, men Herren densamme. Verksamheterna är olika, men Gud är densamme, han som verkar i allt och överallt. (1 Kor 12:4-6)*

Om man delar upp Irenaeus citat från Paulus i olika grupper kan man se följande mönster.

I. Citat från en heretisk Paulus som ursprungligen verkar ha varit Marcion.

II. Irenaeus verkar citera från den ortodoxe Paulus men anger ingen källa. Texten innehåller m.a.o. Irenaeus egna resonemang innan det senare kom att läggas i Paulus mun i någon epistel.

III. Citat som verkar komma från Paulus epistlar men som i själva verket kommer från Jesajas bok och Uppenbarelseboken.

IV. Direkta citat från den ortodoxe Paulus genom utdrag från de slutgiltiga versioner av epistlarna som skapades av Irenaeus.

Irenaeus börjar citera från den ortodoxe Paulus epistlar i slutet av den fjärde boken och det är egentligen först i kapitel XX som jag med säkerhet tycker mig se att Irenaeus hämtar citat direkt från Paulus eller snarare lägger till citat i Paulus brev för att understödja sina resonemang. I tidigare kapitel är det som verkar vara citat från Paulus antingen bara Irenaeus egna predikningar som ännu inte har hamnat i epistlarna, eller också är det citat som har lagts till vid en senare tidpunkt för att visa att Irenaeus hade tillgång till de kanoniska versionerna av epistlarna och till Apostlagärningarna när han skrev del I, II, och IV av Adversus Haereses.

Från kapitel XX och framåt i Adversus Haereses IV är alltså det nya arbetssättet, där de argument som Irenaeus vill föra fram läggs in i ”Paulus” epistlar, etablerat. Även i den följande boken, Adversus Haereses V, är ”Paulus” epistlar ”uppdaterade” på ett sådant sätt att de direkt kan användas för att stödja Irenaeus resonemang. Antagligen gick arbetet till så att Irenaeus behövde ett citat för att stödja ett visst resonemang och att han därför lade till ett passande avsnitt i någon av epistlarna. Nu är också den ambivalente Paulus borta, han uttalar inte längre sådant som Irenaeus anser heretiskt (även om det han säger kanske inte helt stämmer med senare tiders kristna ortodoxi), han är verkligen den främste aposteln för Irenaeus version av Kristus.

IRENAEUS GÖR ETT FIENTLIGT ÖVERTAGANDE AV VALENTINUS FILOSOFI

De kristna tog alltså över den ”hedniska” filosofin genom att göra Kristus till den andra eonens som var Faderns förstfödde och till den tredje eonens Frälsare som beskrevs i pytagoreiska texter som t.ex. *Eugnostos the Blessed*. Genom detta, och genom att Hadrianus hade använt sig av pytagoreisk filosofi när han skapade evangeliet, uppkom de föreställningar om Kristus som en andlig eon som Irenaeus angriper som heretiska i sina texter. Den främsta måltavlan för Irenaeus förakt var Valentinus som hade spelat en viktig roll inom den kristna kyrkan i Rom. Valentinus var först verksam i Alexandria men kom redan år 138 till Rom, alltså ungefär samtidigt med kejsar Hadrianus död.

Irenaeus är fullt upptagen med att fördöma Valentinus och andra kristna ledare, som till exempel Marcus, i Adversus Haereses. Även Hippolytus och Tertullianus bekämpade Valentinus men det var nog mer som ett eko av Irenaeus kampanj. Kampen om vad som var den rätta läran var inte alls avgjord när Irenaeus började skriva sina böcker, tvärt om var varken hans version av den kristna kyrkans uppkomst eller hans versioner av Paulus och de andra apostlarnas brev uppfunna vid den tidpunkten. Det var i stället Valentinus och Marcions ”heretiska” kristendom som var den förhärskade filosofin bland de kristna av den romerska sorten.

Som jag har visat tidigare använde Irenaeus Paulus epistlar för att föra fram sina egna käpphästar men det finns faktiskt också exempel på att han använde sig av Valentinus texter på ett sätt som liknar förvandlingen av texten i *Eugnostos the Blessed* till den text som kallas *The Sophia of Jesus Christ*. Bakgrunden till Irenaeus övertagande av Valentinus texter var förstås att makten över kyrkan låg i makten över ordet. Om man bäddade in Marcions och Valentinus texter i sammanhang som Irenaeus och kyrkan i Rom hade makt över kunde man fördöma alla andra varianter av texterna som ofullständig, ohistoriska och heretiska. Denna strategi användes till exempel av Tertullianus som i *Against Marcion V* anklagar Marcion för att ha fört ut en stympad version av Paulus epistlar, när epistlarna i stället ursprungligen hade skrivits av Marcion. Dessutom blev de nya texterna användbara instrument för att vrida människors uppfattningar åt det håll som man önskade.

En text som återfanns i Nag Hammadi och som kallas *The Interpretation of Knowledge* ger som jag uppfattar det nyckeln till en del av samspelet mellan Irenaeus texter i Paulus epistlar och Valentinus lära. *The Interpretation of Knowledge* är en text som härstammar från Valentinus kristna skola. Det framgår inte vem som skrev texten, det kan ha varit Valentinus själv eller någon annan lärare i hans skola. Jag väljer dock att kalla författaren för Valentinus. Elaine Pagels menar i introduktionen till texten i The Nag Hammadi Library att texten avspeglar en lärare i Valentinus skola som använder material från Paulus epistlar för att illustrera sina teser.[1] Jag tror dock att återanvändningen i verkligheten gick åt det andra hållet, Irenaeus använde *The Interpretation of Knowledge* när han skapade de kanoniska versionerna av Paulus epistlar. Det mest belysande exemplet finns i Första Korintierbrevets tolfte kapitel som nästan ordagrant hämtades från Valentinus text.

Valentinus talar i texten om hur Gud är en kropp och hur församlingen är som lemmar som bygger upp denna kropp. Gud kände dem (medlemmarna i församlingen, kroppen) innan de kom till och de kommer att lära känna honom. Den som skapade dem kommer att ta sin boning i dem. De skapade är en avbild av den manliga och kvinnliga kraft som frambringade dem. Den kvinnliga kraften är livmodern och hon är den kraft som är korsfäst på ”dessa platser”. Hennes vatten (eller kraft) flödar över dem som finns nedanför, och

[1] Robinson ed., The Nag Hammadi Library s 472-3.

som är en avbild av hennes unge son, och detta vatten kommer att skänka evigt liv åt dem som uppnår fullkomning.

Beskrivningen av den manligt-kvinnliga skaparen i *The Interpretation of Knowledge* är en beskrivning av den tredje eonen som kallades ”den första varelsens sonson” i *Eugnostos the Blessed*. Han/hon var ett androgynt ljus, hans/hennes manliga namn var Frälsaren, alltings upphov (fader) och hans/hennes kvinnliga namn var Sophia, alltings upphov (moder). Zyzygyn Soter och Sophia kunde också kallas Logos och Zoe. Församlingen är förstås den eon som kallades Ecclesia och där alla ljusets barn kunde smälta samman i den glädje och härlighet som härstammade från det okända och onämnbara Högsta och som strömmade genom alla eonerna.

I *The Interpretation of Knowledge* fortsätter författaren med beskriva Jesu lidande som en allegori för själen som fängslas i en jordisk kropp och styrs av ”rulers and authorities”, alltså materiens blinda krafter och lidelser. Undervisningen i historien om Jesus handlar om hur man gör sig fri från kroppen och materien och uppnår odödlighet, m.a.o. förstår att kroppens död inte innebär själens död utan att det gudomliga i oss är odödligt. Denna undervisning syftar till att man skall lämna okunnigheten och nå kunskap om att materien bara är en temporär boning, få hjälp med att klara uttåget från denna djuriska eller materiella dimension och nå hem till den andliga eonen som är vårt ursprung.

Modern (den kvinnliga aspekten av Soter), som födde livet i materien skall också en gång hjälpa sin son hem till Fadern. Hon är deras (de adepter som är på väg hem till Fadern) Huvud, alltså den som leder deras väg mot fullkomning. Kristus är Sophias store son som sändes ut för att hjälpa sina små bröder att vända hemåt genom att sprida ediktet om att de är förslavade. Han löste dem från det gamla bandet (till materien) som bestod av skuld och fördömande. Kristus älskar alla sina lemmar (alla som är ett med honom) av hela sitt hjärta. Om någon är avundsjuk ställer han Kristi lemmar mot varandra. Valentinus uppmanar därför medlemmarna i kyrkan att dela de andliga gåvorna med varandra utan att vara avundsjuka, eftersom avundsjuka skapar hinder på vägen mot fullkomning. De lemmar som hatar och är avundsjuka på andra människor är döda och tillhör de dödas församling och den synliga (jordiska) kyrkan. Alla sanna adepter borde däremot förstå att de har samma Huvud (Sophia) och de är jämlika eftersom de är lemmar i samma kropp och har samma rot. Därför är det en synd mot Ordet (Logos, kärleken) om de är avundsjuka på varandra och hat och avundsjuka hindrar deras väg mot målet.

ANDLIGA GÅVOR

Trots att Irenaeus fördömde Valentinus med all kraft i Adversus Haereses har han uppenbarligen använt material från *The Interpretation of Knowledge* i Paulus epistlar. Första Korintierbrevet kapitel 12 innehåller till och med en nästan ordagrann kopia av en del av Valentinus text.

The Interpretation of Knowledge	Paulus första epistel till Korinth
By having a brother who regards us as he also is, one glorifies the one who gives us grace. Moreover, it is fitting for each of us to enjoy the gift that he has received from God, and that we not be jealous, since we know that he who is jealous is an obstacle in his (own) path, since he destroys only himself with the gift and he is ignorant of God. He ought to rejoice and be glad and partake of grace and bounty. Does someone have a prophetic gift? Share it without hesitation. Neither approach your brother jealously nor ... (8 lines missing)... chosen as they [...] empty as they escape [...] fallen from their [...] are ignorant that [...] in this way they have [...] them in [...] in order that they may reflect perforce upon the things that you want them to think about when they think about	Andens gåvor I fråga om de andliga gåvorna, bröder, vill jag också att ni skall ha kunskap. Ni vet att när ni var hedningar drogs ni viljelöst med, bort till de stumma avgudarna. Därför vill jag att ni skall förstå att ingen som är fylld av Guds ande säger: ”Förbannelse över Jesus”, och att ingen kan säga: ”Jesus är herre”, om han inte är fylld av den heliga anden. Nådegåvorna är olika, men Anden densamma. Tjänsterna är olika, men Herren densamme. Verksamheterna är olika, men Gud är densamme, han som verkar i allt och överallt. Hos var och en framträder Anden så att den blir till nytta. Den ene får genom Anden gåvan att meddela vishet, den andre kan med samma Andes hjälp meddela

you. Now your brother also has his grace: Do not belittle yourself, but rejoice and give thanks spiritually, and pray for that one, in order that you might share the grace that dwells within him. So do not consider him foreign to you, rather, (as) one who is yours, whom each of your <fellow> members received. By loving the Head who possesses them, you also possess the one from whom it is that these outpourings of gifts exist among your brethren.	kunskap. En får tron genom Anden, en annan genom samma Ande gåvan att bota, en annan får kraft att göra under. En får förmågan att tala profetiskt, en annan att skilja mellan olika andar. En kan tala olika slags tungotal, en annan kan tolka tungotal.
But is someone making progress in the Word? Do not be hindered by this; do not say: "Why does he speak while I do not?", for what he says is (also) yours, and that which discerns the Word and that which speaks is the same power.	Allt detta åstadkommer en och samma Ande genom att fördela sina gåvor på var och en så som den själv vill.
The Word ... (13 lines missing)... eye or a hand only, although they are a single body. Those who belong to us all serve the Head together. And each one of the members reckons it as a member. They cannot all become entirely a foot or entirely an eye or entirely a hand, since these members will not live alone; rather they are dead. We know that they are being put to death. So why do you love the members that are still dead, instead of those that live? How do you know that someone is ignorant of the brethren? For you are ignorant when you hate them and are jealous of them, since you will not receive the grace that dwells within them, being unwilling to reconcile them to the bounty of the Head. You ought to give thanks for our members and ask that you too might be granted the grace that has been given to them. For the Word is rich, generous and kind. Here he gives away gifts to his men without jealousy, according to ... (11 lines missing)... appeared in each of the members [...] himself [...] since they do not fight at all with one another on account of their difference(s). Rather, by laboring with one another, they will work with one another, and if one of them suffers, they will suffer with him, and when each one is saved, they are saved together.	Lemmarna i den kropp som är Kristus Ty liksom kroppen är en och har många delar och alla de många kroppsdelarna bildar en enda kropp, så är det också med Kristus. Med en och samma Ande har vi alla döpts att höra till en och samma kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria, och alla har vi fått en och samma Ande att dricka. Kroppen består inte av en enda del utan av många. Om foten säger: ”Jag är ingen hand, jag hör inte till kroppen”, så hör den likafullt till kroppen.
Moreover, if they would wait for the exodus from the (earthly) harmony, they will come to the Aeon. If they are fit to share in the (true) harmony, how much the more those who derive from the single unity? They ought to be reconciled with one another. Do not accuse your Head because it has not appointed you as an eye but rather as a finger. And do not be jealous of that which has been put in the class of an eye or a hand or a foot, but be thankful that you do not exist outside the Body. On the contrary, you have the same Head on whose account the eye exists, as well as the hand and the foot and the rest of the parts.	Och om örat säger: ”Jag är inget öga, jag hör inte till kroppen”, så hör det likafullt till kroppen. Om hela kroppen var öga, vad blev det då av hörseln? Om allt var hörsel, vad blev det då av luktsinnet? Men nu har Gud gett varje enskild del just den plats i kroppen som han ville. Om alltsammans var en enda kroppsdel, vad blev det då av kroppen? Nu är det emellertid många delar, men en enda kropp. Ögat kan inte säga till handen: ”Jag behöver dig inte”, och inte heller huvudet till fötterna: ”Jag behöver er inte.” Tvärtom, också de delar av kroppen som verkar svagast är nödvändiga, och de delar av kroppen som vi inte tycker är fina, dem gör vi så mycket finare, och de delar vi skäms för omger vi med så mycket större anständighet, något som de anständiga delarna inte behöver. Men när Gud satte samman kroppen lät han de ringare delarna bli särskilt ärade, för att det inte skulle uppstå splittring inom kroppen och för att alla delarna skulle visa varandra samma omsorg. Lider en kroppsdel, så lider också alla de andra. Blir en del hedrad, så gläder sig också alla de andra. Ni utgör Kristi kropp och är var för sig delar av den. I sin församling har Gud gjort några till apostlar, andra till profeter, andra till lärare; åt några har han gett gåvan att göra under, att bota sjuka, att hjälpa, att styra, att tala olika slags tungotal. Kan alla vara apostlar? Eller profeter? Eller lärare? Kan alla göra under? Eller bota sjuka? Kan alla tala med tungor eller tolka sådant tal? Nej, men sök vinna de nådegåvor som är störst. Och då skall jag visa er en väg som är överlägsen alla andra. (1 Kor 12:1-31)

Irenaeus återanvänder alltså Valentinus text i mycket hög grad. Men det finns ändå ganska stora skillnader. Till att börja med valde Irenaeus att inte alls ta med Valentinus inledande resonemang om Frälsaren som en manligt-kvinnlig eon och korset som materien där Modern/Sophia/Visdomen har korsfästs. Han har däremot tagit med resonemanget om olika nådegåvor och att man inte skall vara avundsjuk på varandras gåvor eftersom man är som lemmar i samma kropp/församling. Valentinus talade dock om den *andliga församlingen* och om att alla var jämlika i denna kraft/eon och att alla därför fick njuta av alla andras gåvor, medan Irenaeus däremot talar om den *jordiska kyrkan* och betonar att alla *inte* är jämlika.

Valentinus beskrev den profetiska gåvan som en förmåga sprungen ur Ordet/Logos, att förmedla Ordet var lika värdefullt som att ha förmågan att urskilja det.

I Irenaeus text beskrivs däremot den profetiska gåvan tillsammans med mirakel från evangeliet som förmåga att bota sjuka och göra under. Irenaeus har också gjort om förmågan att få kontakt med den andliga världen, som Valentinus kallade kontakt med Ordet, till att handla om att tala i tungor och förstå tungotal. Irenaeus broderade uppenbarligen ut den enkla och direkta andliga kontakt som filosoferna strävade efter med en hel arsenal av kristna mirakelförmågor. Han förvandlade också mysteriefilosofiernas insikt om att det gudomliga i alla människor har samma ursprung och att alla därmed är jämlika och har del i *samma* andliga kraft, till ett budskap om att olika människor har *olika* andliga förmågor. Enligt Irenaeus var en del apostlar och en del var lärare, medan den stora massan naturligtvis inte var något av detta och därmed hade sin plats längst ner i den kyrkliga hierarkin. Och i botten fanns förstås kvinnorna som skulle underordna sig och inte ens fick öppna munnen utan skulle tiga i församlingen (1 Kor 14:35). I Valentinus församling hade däremot kvinnorna tydligen haft en lika stor roll som männen.

HUVUDET

Valentinus beskrev den andliga församlingen (Ecclesia) som söner till Gud. Eonerna var olika kraftnivåer av samma andliga verklighet och det andliga brödraskapet innebar att den tredje eonens kropp byggdes upp av den fjärde eonens medlemmar. Frälsaren, Logos/Zoe, var huvudet eller ledaren för församlingen medan medlemmarna var lemmarna i kroppen. I den första episteln till Korinth återanvände Irenaeus som vi såg ovan Valentinus resonemang om att avund och hat skadade den andliga kroppen/församlingen och dess lemmar/medlemmar. I Efesierbrevet har Irenaeus också använt Valentinus *The Interpretation of Knowledge*, närmare bestämt i utläggningen om Frälsaren som huvudet och församlingen som kroppen. Det fjärde kapitlet inleds med en uppmaning till andlig enhet eftersom de (de kristna i Efesus) är en enda kropp och ande, det är alltså samma resonemang som Irenaeus hämtade från Valentinus i Första Korintierbrevet kapitel 12 ovan. Sedan kopierade Irenaeus den beskrivning som Valentinus hade gjort av Huvudets uppstigande och nedstigande i Tartaros (underjorden).

Valentinus beskrev adepternas fullkomnande som att de lyfts upp till Huvudet (dras upp av Huvudet) och blir del av den andliga kroppen. På samma sätt säger Irenaeus att de heliga bygger upp Kristi kropp när de blir mer fullkomliga. Valentinus huvudbudskap var att det gudomliga var kärlek och genom att älska Huvudet (Soter, den tredje eonen) blev man också ett med de andra medlemmarna i församlingen (Ecclesia, den fjärde eonen). Genom att älska den andliga församlingen/Ecclesia blev man ett med den som gav andliga gåvor (andlig kraft) till sina älskade, alltså Huvudet/Soter. Detta resonemang finns också i en urvattnad version i Irenaeus text där man uppmanas att i kärlek hålla fast vid sanningen för att förenas med Kristus som är huvudet, för att kroppen skall byggas upp i kärlek.

The Interpretation of Knowledge	**Paulus epistel till de kristna i Efesus**
But what is the way and manner (in) which it (fem.) became their head? Well, it (fem.) made the dwelling place to bring forth the light to those who dwell within him, so that they might see the ascending Church. For the Head drew itself up from the pit; it was bent over the cross and it looked down to Tartaros so that those below might look above. Hence, for example, when someone looks at someone, then the face of the one who looked down looks up; so also once the Head looked from the height to its members, our members went above, where the Head was. (…) The consummation is thus: He whom she indicated will be completed by the one who indicated. And the seeds that remain will endure until the All is separat-	Kristi kropp byggs upp Var och en av oss har fått just den nåd som Kristus har velat ge honom. Därför heter det: Han steg upp i höjden och tog fångar, han gav människorna gåvor. (Att han steg upp, måste inte det betyda att han också har stigit ner i underjorden? Han som har stigit ner är också den som steg upp högt över alla himlar för att uppfylla allting.) Så gjorde han några till apostlar, andra till profeter, till förkunnare eller till herdar och lärare. De skall göra de heliga mera fullkomliga och därigenom utföra sin tjänst och bygga upp Kristi kropp, tills vi alla kommer fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds son, blir fullvuxna och når en

ed and takes shape. And thus the decree will be fulfilled, for just as the woman who is honored until death has the advantage of time, so too will it give birth. And this offspring will receive the body appointed for it, and it will become perfect. He has a generous nature, since the Son of God dwells in him. And whenever he acquires the All, whatever he possesses will <be dissolved> in the fire because it greatly despised and outraged the Father. (…) By loving the Head who possesses them, you also possess the one from whom it is that these outpourings of gifts exist among your brethren.	mognad som svarar mot Kristi fullhet. Vi skall inte längre vara barn och låta oss drivas omkring av alla lärovindar, inte vara lekbollar för människorna, som vill sprida villfarelse med sina bedrägliga påfund. Nej, låt oss i kärlek hålla fast vid sanningen och växa i alla avseenden så att vi förenas med honom som är huvudet, Kristus. Han låter hela kroppen fogas samman och hållas ihop genom att alla lederna hjälper och stöder, med just den kraft han ger åt varje särskild del. Då växer hela kroppen till och byggs upp i kärlek. (Ef 4:7-16)

Valentinus beskrev ju Frälsaren som en manligt-kvinnlig kraft och Huvudet beskrevs som en kvinnlig aspekt av denna androgyna kraft. Det var också Modern (Zoe, livet) som hjälpte sina söner hem till Fadern (Logos, tanken). I Irenaeus texter försvann dock denna jämlikhet och balans, Kristus är naturligtvis en man och precis som Kristus är mannens huvud är mannen kvinnans huvud. Irenaeus var en stor beundrare av Tanak och där beskrivs skapelsen som att kvinnan skapades som en klon från mannens revben för att mannen skulle ha någon som skulle hjälpa honom (1 Mos 2:20-22). Eva var dessutom orsaken till den ursprungliga synden och till att Adam kastades ut från paradiset. Denna kvinnosyn, att kvinnan är en underlägsen varelse och en avglans av mannen, som är tvärt emot Valentinus orfiska och pytagoreiska filosofi, förmedlar Irenaeus i flera av epistlarna, bland annat i Första Korintierbrevet (1 Kor 11:2-16).

I Efesierbrevet sägs Kristus vara kyrkans huvud och liksom kyrkan underordnar sig honom skall kvinnorna underordna sig männen.

> ***Den kristna familjen***
> *Underordna er varandra i vördnad för Kristus. Ni kvinnor, foga er efter era män som efter Herren. Ty en man är sin hustrus huvud liksom Kristus är kyrkans huvud — han som också är frälsare för denna sin kropp. Och liksom kyrkan underordnar sig Kristus, så skall också kvinnorna i allt underordna sig sina män.*
>
> *Ni män, älska era hustrur så som Kristus har älskat kyrkan och utlämnat sig själv för den för att helga den genom reningsbadet i vatten och genom dopordet. Ty han ville själv låta kyrkan träda fram till sig i härlighet utan minsta fläck eller skrynkla; helig och felfri skulle den vara.*
>
> *På samma sätt är också mannen skyldig att älska sin hustru som sin egen kropp. Den som älskar sin hustru älskar sig själv, ty ingen har någonsin avskytt sin egen kropp, utan man ger den näring och sköter om den så som Kristus gör med kyrkan — vi är ju delarna som bildar hans kropp. Därför skall en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de två skall bli ett.*
>
> *Detta rymmer en stor hemlighet, här låter jag det syfta på Kristus och kyrkan. Men dessutom skall var och en av er älska sin hustru som sig själv, och hustrun skall visa respekt för sin man. (Ef 5:21-33)*

Den filosofi som Valentinus förmedlade, och som Irenaeus betecknar som en stor hemlighet i Efesierbrevet, tog sig bland annat uttryck i de antika mysteriekulterna där det heliga bröllopet symboliserade skapelsens manligt-kvinnliga natur och där själens förening med det gudomliga beskrevs som ett brudkammarmysterium. I Valentinus text beskrivs de olika eonernas uppkomst som en förening mellan den manliga och kvinnliga kraften i kärlek och som ett under eller mysterium.

> *He became an emanation of the trace. For also they say about the likeness that it is apprehended by means of his trace. The structure apprehends by means of the likeness, but God apprehends by means of his members. He knew them before they were begotten, and they will know him. And the one who begot each one from the first will indwell them. He will rule over them. For it is necessary for each one … (25 lines missing)… the Savior removed himself, since it is fitting. Indeed, not ignorant but carnal is the word who took him as a husband. And it is he who exists as an image, since that one (masc.) also exists, as well as that one (fem.) who brought us forth. And she caused him to know that she is the Womb. This is a marvel of hers that she causes us to transcend patience. But this is the marvel: he loves the one who was first to permit a virgin […]. (The Interpretation of Knowledge)*

I Efesierbrevet 5:31-33 ovan låter Irenaeus alltså detta mysterium syfta på föreningen mellan Kristus och kyrkan. Genom detta kom alltså kraften i den andliga församlingen (eonen Ecclesia), som Valentinus beskrev som ett slutet flöde av kärlek som flödade från den övre eonen (Soter-Sophia, Logos-Zoe) och ned till medlemmarna i den nedre eonen (Ecclesia-Zoe) och tillbaka igen, att bli en rent materiell företeelse. Kristus var den ensidiga och obalanserade manliga kraften och kyrkan var den jordiska kristna kyrkan med säte i Rom som därigenom blev människornas enda kanal för att få tillgång till den andliga kraften.

Irenaeus gjorde alltså den andliga församlingen, Ecclesia som ursprungligen bestod av den eon av fullkomliga själar som hade lyckats uppnå en total sammansmältning med det gudomliga, till den kristna kyrkan. Soter-Zoe hade enligt Valentinus och andra filosofer smält samman med Ecclesia-Zoe (ljusets barn) och därmed hade den gudomliga kroppen byggts upp av alla själar som hade lyckats befria sig från materien och lyfts upp till det gudomliga. Hos Irenaeus fick denna andliga verklighet däremot en rent fysisk tolkning genom att Kristus förenade sig med en kyrka som förstås var Irenaeus och hans meningsfränders slag av kristendom.

> *Må han ge ert inre öga ljus, så att ni kan se vilket hopp han har kallat oss till, vilket rikt och härligt arv han ger oss bland de heliga, hur väldig hans styrka är för oss som tror — samma oerhörda kraft som han med sin makt lät verka i Kristus när han uppväckte honom från de döda och satte honom på sin högra sida i himlen, högt över alla härskare och makter och krafter och herravälden, över alla namn som finns att nämna, såväl i denna tiden som i den kommande. Allt lade han under hans fötter, och honom som är huvud över allting gjorde han till huvud för kyrkan, som är hans kropp, fullheten av honom som helt uppfyller allt. (Ef 1:18-23)*

Flera begrepp från Valentinus text återkommer i Irenaeus (Paulus) epistlar, till exempel det heliga ljuset (pleromat), materien som dödens rike (mörkrets rike hos Irenaeus), Soter som en avbild av Fadern, Kristus som en eon som är en avbild av den eon som den utgick från (den andra eonen som är en avbild av den första) och de fullkomnade som innehavare av en fullkomlig andlig kropp. Men genom att dessa begrepp bäddades in i historien om Paulus, som påstods ha varit den rätta kristna kyrkans (den romerska kyrkans) grundare, tog Irenaeus också makten över Valentinus och andra filosofers föreställningar.

The Interpretation of Knowledge	**Paulus epistel till de kristna i Kolossai**
But what is the way and manner (in) which it (fem.) became their head? Well, it (fem.) made the dwelling place to bring forth the light to those who dwell within him, so that they might see the ascending Church.	Hans härlighets kraft skall på allt sätt ge er styrka att alltid och med glädje vara uthålliga och tålmodiga, och ni skall tacka Fadern, som har gjort er värdiga att få del i det arv som väntar de heliga i ljuset. (Kol 1:11-12)
Now the world is the place of unfaith and the place of death.	Han har räddat oss ur mörkrets välde och fört oss in i sin älskade sons rike, och genom Sonen har vi friköpts och fått förlåtelse för våra synder.
And it is he who exists as an image, since that one (masc.) also exists, as well as that one (fem.) who brought us forth. And she caused him to know that she is the Womb. This is a marvel of hers that she causes us to transcend patience.	Han är den osynlige Gudens avbild, den förstfödde i hela skapelsen, ty i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter; allt är skapat genom honom och till honom. Han finns före allting, och allting hålls samman i honom. (Kol 1:13-14)
And thus the decree will be fulfilled, for just as the woman who is honored until death has the advantage of time, so too will it give birth. And this offspring will receive the body appointed for it, and it will become perfect. He has a generous nature, since the Son of God dwells in him. And whenever he acquires the All, whatever he possesses will <be dissolved> in the fire because it greatly despised and outraged the Father.	Och ni, som förut stod utanför och visade ert fientliga sinnelag i era onda gärningar, också er har han nu försonat med sig genom att Kristus led döden med sin jordiska kropp. Han skall låta er träda fram inför sig, heliga och fläckfria och oförvitliga, om ni håller fast vid er tro, har en stadig grund och inte viker från det hopp ni har fått höra om i evangeliet, som har förkunnats för allt skapat under himlen och vars tjänare jag, Paulus, har blivit. (Kol 1:21-23)

The Interpretation of Knowledge	Paulus epistel till de kristna i Kolossai
Some exist in the visible Church - those who exist in the Church of men - and unanimously they proclaim to one another the Pleroma of their aeon. And some exist for death in the Church on whose behalf they go - she for whom they are death - while others are for life. Therefore they are lovers of abundant life. And each of the rest endures by his own root. He puts forth fruit that is like him, since the roots have a connection with one another and their fruits are undivided, the best of each. They possess them, existing for them and for one another. So let us become like the roots, since we are equal [...] that Aeon [...] those who are not ours [...] above the [...] grasp him [...] since [...] your soul	Levandegjorda tillsammans med Kristus Ni har lärt känna herren Kristus Jesus, lev då i honom, med rot och grund i honom, allt fastare i den tro som ni har undervisats i, och låt er tacksamhet överflöda. (Kol 2:6-7)

FULLHETEN

Ett annat uttryck som förekommer i flera av epistlarna är ”fullheten” som uppfyller allt eller som bor i Jesus. Ordet ”fullhet” har en klart gnostisk klang och det förekommer också i ett par fall i texterna från Nag Hammadi. I *The Tripartite Tractate* beskrivs Kyrkan och Sonen som eoner som är emanationer av det gudomliga och som därför är lika fullkomliga, outsägliga och omöjliga att namnge som Fadern. De är Faderns *fullhet*.

I en text som i The Nag Hammadi Library kallas *A Valentinian Exposition* beskrivs Sophias lidande och frälsning genom hennes egen son som är *det gudomligas fullhet*.

Gnostiker av Valentinus skola beskrev alltså Sonen och Församlingen/Kyrkan som det gudomligas fullhet. De var eoner, helt andliga företeelser som var utströmningar från den outsägliga Fadern. I Paulus epistlar omdefinierar Irenaeus fullheten till att vara en helt jordisk och konkret företeelse i form av den ortodoxa kyrkan som är Jesu kropp. Han säger också uttryckligen att man inte skall tro på kosmiska makter utan på Kristus som har förkroppsligat hela den gudomliga fullheten.

> *Allt lade han under hans fötter, och honom som är huvud över allting gjorde han till huvud för kyrkan, som är hans kropp, fullheten av honom som helt uppfyller allt. (Ef 1:22-23)*
> *Och han är huvudet för kroppen, för kyrkan, han som är begynnelsen, förstfödd från de döda till att överallt vara den främste, ty Gud beslöt att låta all fullhet bo i honom (Kol 1:18-19)*
> *Låt ingen göra er till fångar i de tomma och bedrägliga vishetsläror som bygger på mänskliga traditioner och kosmiska makter och inte på Kristus. Ty i honom har hela den gudomliga fullheten förkroppsligats och tagit sin boning. Och i honom, som är huvudet för alla härskare och makter, har ni nått er fullhet. (Kol 2:8-10)*

Ordet ”fullhet” är på grekiska ”pleroma”. Fullheten eller pleromat är alltså den kraft som skapades av, eller snarare *var*, de andliga eonerna. Denna kraft är anden som är ljus, liv, vishet och kärlek, som är det gudomliga.

FRÅN ANDE TILL KÖTT OCH BLOD

Irenaeus fördömde alltså alla andra kristna skolor som heretiska och ogudaktiga men trots detta använde han material från både Marcion och den främste ”heretiske” läraren Valentinus i de epistlar som han tillskrev aposteln Paulus. Genom att ta över texter och begrepp som användes av de skolor som Irenaeus dömde ut som heretiska kunde han omdefiniera och desarmera dessa texter. I allmänhet innebar denna desarmering att det som var andliga företeelser hos gnostikerna blev konkret och materiellt hos Paulus. Till exempel var ”Adam of the light” den andra eonen enligt Valentinus och därför naturligtvis en helt andlig företeelse. I Adversus Haereses bok V kapitel I pläderar Irenaeus för att Jesus var Adam och att han verkligen bestod av kött och blod, genom vilkas offrande han frälste människorna från Adams ursprungliga synd. Därför är den lära som Valentinus lärjungar och andra trodde på, nämligen att Kristus bara var en eon och andlig företeelse, inget annat än fåfängligheter.

> *And I have proved already, that it is the same thing to say that He appeared merely to outward seeming, and [to affirm] that He received nothing from Mary. For He would not have been one*

> *truly possessing flesh and blood, by which He redeemed us, unless He had summed up in Himself the ancient formation of Adam. Vain therefore are the disciples of Valentinus who put forth this opinion, in order that they my exclude the flesh from salvation, and cast aside what God has fashioned. (Adversus Haereses V I:2)*

Det var alltså viktigt för Irenaeus att bevisa att Kristus var den andre Adam och att den förste Adam verkligen blev frälst genom hans fysiska offerdöd eftersom detta kopplade samman skapelseberättelsen i Tanak med det kristna evangeliet. Därför låter han Paulus ge bevis för denna uppfattning i Första brevet till Korinth.

> *Och så står det skrivet: Den första människan, Adam, blev en varelse med liv. Men den siste Adam blev en ande som ger liv. Det andliga kommer alltså inte först, utan det fysiska; därefter kommer det andliga. Den första människan kom från jorden och var jord; den andra människan kom från himlen. Som den jordiska var, så är också de jordiska, och som den himmelska är, så är de himmelska. Och liksom vi blev en avbild av den jordiska, skall vi också bli en avbild av den himmelska. Men det vill jag ha sagt, bröder: kött och blod kan inte ärva Guds rike, och det förgängliga kan inte ärva oförgänglighet. Vad jag nu säger er är ett mysterium: vi skall inte alla dö, men vi skall alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick, vid den sista basunens ljud. Ty den kommer att ljuda, och då uppstår de döda i oförgänglig gestalt, och vi förvandlas. (1 Kor 15:45-53)*

Lustigt nog använder Irenaeus här gnostikernas avfärdande av kroppens uppståndelse i uttalandet ”kött och blod kan inte ärva Guds rike” som ett bevis *för* den fysiska uppståndelsen och han beskriver logiken bakom detta i Adversus Haereses V IX:1. Han berättar (helt enligt den hedniska grekiska filosofin) att människan består av kropp, själ och ande och påstår sedan att de som inte har Guds ande i sig bara är kött och blod och att Jesus har talat om dessa som ”döda” i uttalandet ”låt de döda begrava sina döda” (Matt 8:22, Luk 9:60).

Logiken bakom det hela verkar vara att de som har Guds ande i sig är de kristna av Irenaeus sort och när Irenaeus genom Paulus tar över ”heretikernas” uttalande om att kött och blod inte kan ärva Guds rike gör han sig och sin kyrka till de andliga pneumatiker som skall ärva Guds rike, trots att Irenaeus och hans likar predikar köttets och blodets återuppståndelse. Citatet om att ”kött och blod kan inte ärva Guds rike, och det förgängliga kan inte ärva oförgänglighet” i 1 Kor 15 påminner om skrivningarna i nuvarande Johannes 3:6 och 3:31-32, men det verkar ändå mer ha hämtats från *Eugnostos the Blessed*. Där beskrivs det Högsta som ren ande, ofödd eftersom allt som är fött skall förgå. Allt som kommer från det förgängliga (kroppen, kött och blod) skall förgå eftersom det kommer från det förgängliga. Men det som kommer från det oförgängliga kommer inte att förgå utan att bli oförgängligt eftersom det ursprungligen kom från det oförgängliga.

Författaren till Eugnostos the Blessed beskriver alltså hur det gudomliga (oförgängliga) i människan skall återvända till sitt gudomliga ursprung medan det förgängliga (kroppen) skall återvända till sitt jordiska ursprung som är den förgängliga materien. Denna uppfattning beskrivs också i texterna från Valentinus skola. Irenaeus återanvände i nästa steg uttrycket om att ”kött och blod är förgängligt och alltså inte kan återvända till Guds rike” (pleromat, den första eonen, Fadern) i Adversus Haereses och Första Korintierbrevet, men nu som en del av kampanjen *mot* Valentinus.

Valentinus hade också i The Interpretation of Knowledge beskrivit en skola med en levande lärare (Kristus, Soter, den andliga eonen) och en annan där man lärde ut döda skrifter och hat och avundsjuka. Han betecknade de som förstod att kärleken och jämlikheten var den frälsande kraften och som arbetade med att rena sin själ och förena den med den andliga kraften som levande, medan de som stängde in själen och lät den regeras av den fysiska världens härskare och auktoriteter (emotioner som egoism, isolering och hat) var andligt döda. Så länge som själen är instängd i kroppen är man utestängd från Gud men när man lever i anden tillhör man Frälsarens kyrka (Ecclesia).

Valentinus tal om dem som inte kände till något annat än livet i kroppen och som inte hade upplevt själens förening med den andliga världen och med brödraskapet i Ecclesia som döda träffade uppenbarligen Irenaeus på en öm punkt, även om Valentinus vid det laget själv var död. Irenaeus utnämnde därför i sin tur alla filosofer/gnostiker som påstod sig ha

en mer fullkomlig kunskap till heretiker som skulle förföljas och stängas ute från kyrkan. I nästa steg, när Irenaeus versioner av Paulus och de andra apostlarnas brev hade blivit accepterade som den enda sanningen, påstod man att Valentinus hade förvanskat och styckat upp de kanoniska texterna och satt in dem i nya sammanhang medan sanningen i stället var att det var Irenaeus som styckade upp Valentinus texter och satte in dem i helt nya sammanhang i epistlarna.

Chapter VIII.-How the Valentinians Pervert the Scriptures to Support Their Own Pious Opinions.

1. Such, then, is their system, which neither the prophets announced, nor the Lord taught, nor the apostles delivered, but of which they boast that beyond all others they have a perfect knowledge. They gather their views from other sources than the Scriptures; and, to use a common proverb, they strive to weave ropes of sand, while they endeavour to adapt with an air of probability to their own peculiar assertions the parables of the Lord, the sayings of the prophets, and the words of the apostles, in order that their scheme may not seem altogether without support. In doing so, however, they disregard the order and the connection of the Scriptures, and so far as in them lies, dismember and destroy the truth. By transferring passages, and dressing them up anew, and making one thing out of another, they succeed in deluding many through their wicked art in adapting the oracles of the Lord to their opinions. (Adv Haer I VIII:1)

Man får en god uppfattning om varför Irenaeus skapade Apostlagärningarna när man läser referatet av ”de andra apostlarnas doktriner” i kapitel XII av Adversus Haereses III. Irenaeus citerar bland annat från Petrus tal på pingstdagen i Apostlagärningarna 2:14-40. I detta tal predikar Petrus om Jesus som gjorde tecken och under samt korsfästes och återuppstod och om hur profeter som Joel och David redan långt i förväg hade förutsagt allt som hände honom. Slutsatsen av detta är att apostlarna inte som gnostikerna predikade en annan Gud, en annan Fullhet eller att en del av Kristus blev kvar på jorden medan en annan del flög upp till himlen, utan om just den Jesus som de gamla judiska profeterna hade beskrivit i Tanak.

Thus the apostles did not preach another God, or another Fulness; nor, that the Christ who suffered and rose again was one, while he who flew off on high was another, and remained impossible; but that there was one and the same God the Father, and Christ Jesus who rose from the dead; and they preached faith in Him, to those who did not believe on the Son of God, and exhorted them out of the prophets, that the Christ whom God promised to send, He sent in Jesus, whom they crucified and God raised up. (Adv Haer III XII:2)

De som predikade en annan Gud, en annan Fullhet och en annan Kristus var förstås ”heretiker” som Marcion och Valentinus och nu hade Irenaeus alltså genom Apostlagärningarna skapat ett bevis för att deras uppfattning *inte* hade förts fram av Petrus och de andra ursprungliga apostlarna. Detta bevisas också enligt Irenaeus av historierna i Apostlagärningarna kapitel 3 och 4 där först Petrus och sedan Petrus tillsammans med Johannes predikar om både profeter i Tanak och om Jesus Kristus och därigenom bevisar att Jesus var son till samma gud som beskrivs i Tanak och att Gud därigenom hade blivit människa.

Unto you first, God, having raised up His Son, sent Him blessing you, that each may turn himself from his iniquities." Peter, together with John, preached to them this plain message of glad tidings, that the promise which God made to the fathers had been fulfilled by Jesus; not certainly proclaiming another god, but the Son of God, who also was made man, and suffered; thus leading Israel into knowledge, and through Jesus preaching the resurrection of the dead, and showing, that whatever the prophets had proclaimed as to the suffering of Christ, these had God fulfilled. (Adv Haer III XII:3)

Apostlarnas predikningar är Kyrkans ursprungliga röst, från vilken alla (sanna) kyrkor har sitt ursprung säger Irenaeus. Dessa röster är rösterna från Herrens lärjungar, de rätta fullkomliga som fullkomnades av Anden efter Herrens uppstigande, som anropade den Gud som skapade himmel och jord, den Gud som förkunnades av profeterna (i Tanak/GT) och av Jesus Kristus, hans son, som inte heller kände till någon annan Gud. Den rätta sanningen är inte den grekiska filosofin för vid den tiden och på den platsen fanns varken Valentinus eller Marcion eller resten av undergrävarna av sanningen och deras efterföljare.

These [are the] voices of the Church from which every Church had its origin; these are the voices of the metropolis of the citizens of the new covenant; these are the voices of the apostles; these are voices of the disciples of the Lord, the truly perfect, who, after the assumption of the Lord, were perfected by the Spirit, and called upon the God who made heaven, and earth, and the

> *sea,-who was announced by the prophets,-and Jesus Christ His Son, whom God anointed, and who knew no other [God]. For at that time and place there was neither Valentinus, nor Marcion, nor the rest of these subverters [of the truth], and their adherents. (Adv Haer III XII:5)*

Apostlagärningarna skapades alltså för att föra fram Irenaeus version av kristendomen, som både vördade profeterna i Tanak (GT) och det kristna evangeliet, och för att täppa till munnen på alla heretiker/gnostiker/filosofer. De motståndare som han var ute efter att tysta med de detaljerade beskrivningar av de första apostlarnas åsikter som han presenterade i Adversus Haereses var gnostiker som Valentinus och Marcion som hade predikat ett filosofiskt evangelium. I deras skolor var Gud inte den hämnande skaparguden i Tanak utan i stället filosofernas Högsta/Allt som var en oskapad och obeskrivbar kraft som bland annat visade sig som kärlek och ljus i Pleromat. För dem var Kristus en andlig kraft (Faderns fullhet) som hade tagit sin boning i människan Jesus och som återvände till pleromat vid uppståndelsen. De förnekade att en död kropp kunde återuppstå och fara upp till himlen utan såg i stället Kristus som den frälsande eon som bland annat kallades Soter.

Irenaeus hade uppenbarligen åtminstone tre mål för sitt arbete med att skapa aposteln Paulus. Dels ville han ta makten över Marcions och Valentinus texter genom att flytta över dem till en apostel som den romerska kyrkan kontrollerade, dels ville han föra fram sina egna religiösa doktriner och dels ville han skapa en historia om kristendomens uppkomst. Problemet med de första kristna församlingarna var ju att de historiska bevisen antingen handlade om de jahad/chrestiani som de romerska kejsarna hade krigat med från Herodes den stores död och ända fram till 130-talet vt eller också om de församlingar som hade uppstått först under Hadrianus tid och företrätts av ”heretiker” som Marcion.

Irenaeus skapade därför Paulus, en egen apostel som han påstod hade fört fram kristendomen och hade grundat ett nätverk av församlingar långt före Marcions tid och i direkt kontakt med Jesu lärjungar. Ja, Irenaeus nya apostel tog faktiskt helt över Marcions roll både som grundare av församlingarna i Mindre Asien och författare av epistlarna till dessa församlingar. Paulus fick genom historien i Apostlagärningarna 26:12-20 en direkt uppenbarelse av Jesus och en kallelse från honom att sprida hans ord till hedningarna. Och de som förvaltade denna apostoliska kallelse som hade kommit direkt från Jesus var förstås Irenaeus och kyrkan i Rom.

IRENAEUS LÄGGER IN SINA EGNA DOKTRINER I PAULUS EPISTLAR

Paulus för alltså fram Irenaeus läror i epistlarna, förutom i de fall där texten består av Marcions ursprungliga meddelanden till kyrkorna i Mindre Asien. Den ortodoxa kristendomen fanns egentligen inte förrän efter Irenaeus tid. När han skapade den nya historien om kristendomens uppkomst och lät Paulus bli ett språkrör för sina egna åsikter var kristendomen antingen den judiska messianska rörelsen som bland annat kallades jahad och chrestiani eller den romerska kult av Jesus som kejsar Hadrianus hade startat. För jahad/chrestiani var Messias en himmelsk härförare som någon gång i framtiden skulle leda judarna till seger över alla hedningar, men denna rörelse var i praktiken utplånad efter romarnas seger i Palestina på 130-talet. I den romerska varianten var kristendomen de skolor som hade uppstått i kölvattnet efter Hadrianus propagandaattack mot jahad, där hans evangelium hade utropat att Messias redan hade kommit och att han hade varit en hellenistisk mysterietjänare och filosof i Pythagoras efterföljd. Irenaeus ståndpunkt, att Tanak var en gudomlig sanning och att kristendomen var överlägsen alla andra filosofier eftersom Jesus hade uppfyllt alla profetiorna i Tanak, var inte alls den självklarhet som den är idag.

Irenaeus beskriver i Adversus Haereses några av de rörelser som konkurrerade med hans egen och nämner Valentinus, Marcion, Cerinthus och Basilides som grundare för olika skolor inom kristendomen. I bok V konstaterar han dock att dessa heretiker varken följer Skriften (Tanak och evangeliet) eller de traditioner som beskrivs i hans egen version av den kristna historien. Heretikerna menade att sanningen inte förmedlas genom skrivna dokument utan *vivâ voce*, alltså genom en levande röst som leder människans strävan mot fullkomning direkt från den andliga världen (Adv Haer V II:1).

Men var Irenaeus filosofi egentligen så väsensskild från “heretikernas”? När jag läser hans texter får jag visserligen ett starkt intryck av den polemiska anda som genomsyrade hans kamp för att visa att just han hade tillgång till den enda rätta religionen, men i många fall verkar han inte så mycket ifrågasätta olika filosofiska uppfattningar som kämpa för att göra dem till sina egna tillhörigheter. Valentinus, som brännmärks av Irenaeus på 180-talet, var i själva verket en ledande medlem av kyrkan i Rom från ca 150. Irenaeus angrepp på honom och andra kristna heretiker var alltså ett uttryck för en intern kamp inom den kristna kyrkan i Rom om makt och tolkningsföreträde. Men till skillnad från till exempel Valentinus och hans efterträdare, som menade att utvaldhet och insikt var andliga kvalitéer som bekräftades genom direkta andliga upplevelser och kontakter med andliga krafter, skapade Irenaeus en legitimitet för sig själv genom att lägga in sina egna uppfattningar i Paulus brev. Och vad var det då för uppfattningar som Irenaeus förmedlade via Paulus och så småningom också andra apostlars påstådda brev?

ALLA ANDRA ÄR HERETIKER SOM SKALL FÖRDÖMAS

Målet för böckerna i Irenaeus serie Adversus Haereses var att bevisa att medtävlarna om makten i den kristna kyrkan, som till exempel Marcions och Valentinus efterträdare, var okunniga, syndiga och hade helt fel syn på vad som var den rätta läran. De skolor som trodde på gnosis, som var den personliga och direkta erfarenheten av den andliga verkligheten, och på att den sanna andliga kunskapen bara kunde komma från denna gnosis, fördöms av Irenaeus i Adversus Haereses. På flera ställen i epistlarna har han också lagt in fördömanden av sådan ”falsk kunskap” (gnosis) och varningar för att följa ”falska apostlar” som uppträder som Kristi apostlar men inte är det, t.ex. Rom 1:18-22 och 2 Kor 11:13-15.

Gnostikernas filosofier handlade ju om kosmiska makter och Irenaeus låter Paulus fördöma deras förkunnelser som tomma och bedrägliga vishetsläror.

Levandegjorda tillsammans med Kristus
Ni har lärt känna herren Kristus Jesus, lev då i honom, med rot och grund i honom, allt fastare i den tro som ni har undervisats i, och låt er tacksamhet överflöda. Låt ingen göra er till fångar i de

tomma och bedrägliga vishetsläror som bygger på mänskliga traditioner och kosmiska makter och inte på Kristus. Ty i honom har hela den gudomliga fullheten förkroppsligats och tagit sin boning. Och i honom, som är huvudet för alla härskare och makter, har ni nått er fullhet. (Kol 2:6-10)

DE ÄR UPPBLÅSTA OCH FÖR FRAM FALSK KUNSKAP

Det verk av Irenaeus som kallas *Adversus Haereses* hade som ursprunglig titel ”Upptäckt och kullkastande av Falsk Kunskap”. I sin första bok i serien anklagar Irenaeus den kristne predikanten Tatianus (omkring år 150) för att ha varit upphetsad och uppblåst över att vara en andlig lärare, som om han hade varit överlägsen andra förkunnare (Adversus Haereses I XXVIII:1). (Diatessaron kom sedan så småningom att tillskrivas Tatianus, men det hade uppenbarligen inte skett på Irenaeus tid eftersom Irenaeus med all säkerhet skulle ha nämnt det i så fall.)

I Paulus första brev till Korinth, 1 Kor 8:3, sägs också att de som tror sig ha kunskap (gnosis) och som inte tror att det är någon fara att äta offerkött blir uppblåsta (som Tatianus sades vara i Adversus Haereses).

I Adversus Haereses IV XXV:2 sägs att de kristna skall lyda prästerna i den kyrka som innehar den rätta successionen från apostlarna på det sätt som Irenaeus har visat i sina böcker. Alla andra har avfallit från sanningen och är antingen heretiker med perversa sinnen, schismatiker som är uppblåsta och självförhärligande eller hycklare som agerar för pengar och högfärd. Alla heretiker som bär ”främmande eld till altaret” skall brännas upp av eld från himlen som Nadav och Avihu (3 Mos 10). De som sätter sig upp mot Irenaeus sanning och uppmanar andra att angripa Guds kyrka skall hamna i helvetet och sväljas av jorden i en jordbävning som Korach och hans anhang (4 Mos 16:30) som satte sig upp mot Moses. De som splittrar kyrkan skall få samma straff som Jerobeam (vars hela ätt utrotades för att han hade gjort tjurkalvar av guld som man offrade till och utsett präster som inte var av Levis stam i 1 Kung 12).

De som inte lever efter den rätta doktrinen är också enligt Paulus i Rom 1:18-32 otuktiga dårar som förtjänar döden - precis som Irenaeus skrev i Adversus Haereses IV XXV:2.

I Adversus Haereses är det främst heretikerna inom den kristna kyrkan som står i skottgluggen och fördöms men i epistlarna får även judarna sig en släng av skopan. I episteln till de kristna i Galatien påstår Irenaeus till exempel att de som lever efter Mose lag är dårar och han säger att de som tror (alltså de kristna) är de riktiga sönerna till Abraham Gal 3:1-14. Men i fortsättningen av resonemanget i det efterföljande kapitlet beskrivs galaterna inte längre som slavar under Mose lag utan som slavar under gnostikernas makter som är svaga och ömkliga och inte ens några riktiga gudar.

Jag menar så här: så länge en arvtagare är omyndig är det ingen skillnad mellan honom och en slav, fast han är ägare till alltsammans. Han har förmyndare och förvaltare över sig ända fram till den dag hans far har bestämt. På samma sätt med oss. Så länge vi var omyndiga var vi slavar under de kosmiska makterna. Men när tiden var inne sände Gud sin son, född av en kvinna och född att stå under lagen, för att han skulle friköpa dem som står under lagen och vi få söners rätt. Och eftersom ni är söner har Gud sänt sin sons ande in i vårt hjärta, och den ropar: ”Abba! Fader!” Alltså är du inte längre slav, utan son. Och är du son har Gud också gjort dig till arvtagare.

Ingen väg tillbaka

Förut, när ni ännu inte kände Gud, var ni slavar under gudar som i verkligheten inte är några gudar. Men nu när ni känner Gud, eller rättare, när Gud känner er, hur kan ni nu vända tillbaka till dessa svaga och ömkliga makter och vilja bli deras slavar igen? (Gal 4:1-9)

Judarna men också grekerna, alltså de gnostiska filosoferna, pekas alltså ut som dårar i Paulus epistlar och redan i Adversus Haereses anklagar Irenaeus judarna för att ha blod på sina händer (Adv. Haer. IV XVIII IV) och för att ha förföljt profeterna och de kristna (alltså Jesus och hans lärjungar) (Adv. Haer. III XVIII V). Påståendet i Gal 3:7 att det var tron och inte lydnaden under Mose lag som utmärkte Abrahams rätta barn, och att alltså de kristna och inte judarna var de rätta israeliterna, var också något som Irenaeus arbetade hårt för att bevisa i Adversus Haereses. I Gal 3 sägs att ”*Skriften förutsåg att Gud skulle göra hedningarna rättfärdiga på grund av deras tro, och därför lät den redan Abraham få*

budskapet: Alla folk skall bli välsignade genom dig." Beviset för att det redan i Skriften (Tanak/GT och Evangeliet) hade förutsetts att Abraham skulle bli stamfar för hedningarna redovisar Irenaeus i Adv. Haer. IV VII:2.

> *For not alone upon Abraham's account did He say these things, but also that He might point out how all who have known God from the beginning, and have foretold the advent of Christ, have received the revelation from the Son Himself; who also in the last times was made visible and passable, and spake with the human race, that He might from the stones raise up children unto Abraham, and fulfil the promise which God had given him, and that He might make his seed as the stars of heaven, as John the Baptist says: "For God is able from these stones to raise up children unto Abraham." Now, this Jesus did by drawing us off from the religion of stones, and bringing us over from hard and fruitless cogitations, and establishing in us a faith like to Abraham. As Paul does also testify, saying that we are children of Abraham because of the similarity of our faith, and the promise of inheritance. (Adversus Haereses IV VII:2)*

Fjorton kapitel senare har Irenaeus just kommit igång med att lägga in bevis för sina påståenden i Paulus epistlar (även om det finns ett senare tillägg med en referens till en epistel i kapitel IV) och i Adversus Haereses IV XXI finns hela sammanhanget från Galaterbrevet 3:1-14 ovan fixt och färdigt.

> *But that our faith was also prefigured in Abraham, and that he was the patriarch of our faith, and, as it were, the prophet of it, the apostle has very fully taught, when he says in the Epistle to the Galatians: "He therefore that ministereth to you the Spirit, and worketh miracles among you, [doeth he it] by the works of the law, or by the hearing of faith? Even as Abraham believed God, and it was accounted unto him for righteousness. Know ye therefore, that they which are of faith, the same are the children of Abraham. But the Scripture, foreseeing that God would justify the heathen through faith, announced beforehand unto Abraham, that in him all nations should be blessed. So then they which be of faith shall be blessed with faithful Abraham.". For which [reasons the apostle] declared that this man was not only the prophet of faith, but also the father of those who from among the Gentiles believe in Jesus Christ, because his faith and ours are one and the same: for he believed in things future, as if they were already accomplished, because of the promise of God; and in like manner do we also, because of the promise of God, behold through faith that inheritance [laid up for us] in the [future] kingdom. (Adversus Haereses IV XXI:1)*

Irenaeus menade alltså att Guds förbund med Abraham gällde de kristna och inte judarna och denna uppfattning uttrycks också till exempel Galaterbrevet 4:28 och i Romarbrevet 4:13.

> *Ni, bröder, är löftets barn, liksom Isak. (Gal 4:28)*

> *Omskärelsens tecken fick han som bekräftelse på att han redan som oomskuren var rättfärdig genom sin tro. Så skulle han bli far till alla oomskurna som tror, så att dessa kunde räknas som rättfärdiga. Han skulle också bli far till de omskurna, för dem som inte bara är omskurna utan också följer trons väg, den som vår fader Abraham vandrade redan innan han blev omskuren. Det var inte genom lagen som Abraham eller hans efterkommande fick löftet att ärva världen, utan genom den rättfärdighet som kommer av tro. (Rom 4:11-13)*

En skiljelinje mellan Irenaeus och de tidigare kristna rörelser som hade uppkommit i samband med Hadrianus kampanj mot jahad/chrestiani var synen på Tanak (GT) och buden där. Visserligen menar Irenaeus att Mose lag inte längre behöver följas eftersom Jesus har löst de rättrogna från synden men ändå anser han att de kristna skall följa förbudet i Tanak mot att delta i andra kulters offerfester, alltså att äta av kött som har offrats till gudabilder. Detta förbud var en av grundpelarna i den judiska messianska rörelsen och det hade utvecklats till ett generellt förbud att dela bordsgemenskap, inte bara med medlemmar i andra kulter, utan till och med att äta tillsammans med andra judar som inte ansågs tillräckligt renläriga och med sådana som hade uteslutits ur den egna rörelsen (s 167). Oviljan att delta i gemensamma måltider och offer och den därmed sammanhängande fiendskapen mot den romerska ockupationsmakten var också en av de uppfattningar som Hadrianus hade försökt förändra genom att låta Jesus dela bord med publikaner (romerska skatteindrivare) och skökor i det nya evangeliet. Det fanns ju därför egentligen ingen anledning för medlemmar i den kristna kyrkan att inte delta i kultmåltider till ära för olika gudar och för den romerska staten och kejsaren, men Irenaeus ondgör sig ändå i Adversus Haereses I över att kristna deltog i offerhögtider. Han menade också att de hade en alltför slapp sexualmoral i jämförelse med hans egna principer.

OTUKT OCH OFFERKÖTT

I Adversus Haereses I beskriver Irenaeus olika felaktiga uppfattningar bland de kristna sekterna. Vissa deltog i hedniska festivaler och åt offerkött och andra ägnade sig åt sexuella utsvävningar. Bland annat var efterföljare till Basilides och Carpocrates promiskuösa och de ansåg också att man kunde äta kött som offrats till gudabilder eftersom Gud inte brydde sig om sådant. Enkratiterna ansåg, i pytagoréerna efterföljd, att man inte skulle äta kött överhuvudtaget (Adversus Haereses I XXVIII:1-2).

Att vara promiskuös och att delta i offermåltider var alltså syndigt enligt Irenaeus uppfattning och i epistlarna låter han också Paulus fördöma sådana heretiker som påstår sig vara fullkomliga men som äter offerkött. Även om Irenaeus hade fördömt enkratiterna som inte åt kött lät han Paulus föra fram att det till och med var bättre att helt avstå från kött än att delta i festerna i ”avgudatemplen”.

Kött från hedniska offer

I fråga om offerkött vet vi att vi alla har kunskap. Men kunskapen gör oss uppblåsta, det som bygger upp är kärleken. Den som tror sig ha kunskap har ännu inte fått den rätta kunskapen, men den som har kärlek, han är känd av Gud. När det alltså gäller frågan om man får äta kött som har offrats åt avgudar, vet vi att det inte finns någon avgud i världen och ingen annan gud än den ende. Ty även om det finns så kallade gudar, i himlen eller på jorden — och det finns ju många gudar och många herrar — så har vi bara en Gud, fadern från vilken allting utgår och som är vårt mål, och bara en herre, Jesus Kristus genom vilken allt är till och genom vilken vi är till. Denna kunskap finns dock inte hos alla. Somliga sitter så fast i sin gamla avgudatro att de äter köttet just som offerkött, och det tynger deras samvete, osäkert som det är.

Men det är inte maten som kommer att föra oss till Gud. Vi förlorar inget om vi inte äter, vinner heller inget om vi äter. Se bara till att den frihet ni kan ta er inte blir till skada för de osäkra. För om någon får se hur du som äger kunskap ligger till bords i ett avgudatempel, kan han då inte bli så styrkt i sitt samvete att han äter offerkött fast han är osäker? Då går den osäkre förlorad genom din kunskap, denne broder som Kristus har dött för. Om ni på detta sätt försyndar er mot era bröder och våldför er på deras osäkra samveten syndar ni mot Kristus. Alltså: om maten bringar min broder på fall avstår jag från kött för evigt för att inte bli orsak till min broders fall. (1 Kor 8:1-13)

Fördömandet av dem som ägnar sig åt osedlighet (otukt) och äter offerkött finns också i Uppenbarelseboken som Irenaeus ägnade stor uppmärksamhet. I Upp 2 är detta fördömande kopplat till nikolaiterna som Irenaeus själv fördömer i Adversus Haereses bok I kapitel XXVI och bok III kapitel XI. Uppenbarligen lade Irenaeus själv till fördömandena av de kristna sekterna i Uppenbarelseboken.

Men något har jag emot dig: att du hos dig har några som håller sig till Bileams lära, han som lärde Balak att gillra en fälla för israeliterna, så att de åt offerkött och bedrev otukt. Så har också du hos dig sådana som på samma sätt håller sig till nikolaiternas lära. (Upp 2:13-15)

I Apostlagärningarna förs också Irenaeus förbud mot otukt och ätande av offerkött fram genom de första lärjungarna och apostlarna.

Därför anser jag att vi inte skall göra det svårt för de hedningar som omvänder sig till Gud utan bara skriva till dem att de måste avhålla sig från sådant som har orenats genom avgudadyrkan och från otukt, köttet av kvävda djur och blod. (Apg 15:19-20)

Enkratiterna och Marcion förespråkade ju enligt Adversus Haereses I XXVIII att man inte skulle ingå giftermål, något som Irenaeus ansåg vara fel och han låter också Paulus föra fram budskapet att det är bäst att gifta sig för att inte riskera att begå otukt. Men Paulus har här också fortfarande samma egenskap som Marcion hade, han är inte själv gift och såg helst att alla levde som han själv.

Det är bäst för en man att inte alls röra någon kvinna. Men med tanke på all den otukt som finns skall mannen leva med sin hustru och kvinnan med sin man. Mannen skall ge hustrun vad han är skyldig henne och på samma sätt hustrun sin man. Hustrun bestämmer inte själv över sin kropp, det gör mannen. Likaså bestämmer inte mannen över sin kropp, det gör hustrun. Håll er inte ifrån varandra annat än för en tid, om ni har enats om det för att ostört kunna ägna er åt bön och sedan vara tillsammans igen. Annars kan Satan fresta er, eftersom ni inte förmår leva avhållsamt. Detta säger jag som ett medgivande, inte som en befallning. Helst ville jag att alla levde som jag. Men var och en har fått sin särskilda nådegåva från Gud, den ene av ett slag, den andre av ett annat. (1 Kor 7:1-7)

IRENAEUS SKAPAR EN NY ANDLIG HIERARKI

GNOSTIKERNA TROR PÅ EN ANNAN ANDLIG HIERARKI

Irenaeus varnar som vi såg ovan för falska apostlar och falsk kunskap genom de epistlar som Paulus påstås ha skrivit. Genom beskrivningen av olika heretiker i Adversus Haereses vet vi att det bland annat var tidigare kristna förkunnare som Valentinus, Marcion, Cerinthus och Basilides som Irenaeus vände sig mot. De problem som han pekar ut i Adversus Haereses, och också i Andra Korinthierbrevet, var att dessa förkunnare hade fört fram en annan Jesus, en annan Ande och ett annat evangelium än de som var de rätta enligt Irenaeus version av kristendomen.

> *Ty om någon kommer och förkunnar en annan Jesus än den jag förkunnade, eller om ni får en annan ande än den ni en gång fick eller ett annat evangelium än det ni tog emot, då står ni gladeligen ut med det. Jag menar att jag inte på något vis är underlägsen dessa väldiga apostlar. Även om jag är klen som talare är jag inte klen i min kunskap, och den har alltid och i alla stycken varit tillgänglig för er. (2 Kor 11:4-6)*

Irenaeus beskriver till exempel redan i det första kapitlet i Adversus Haereses I Valentinus åskådning. Denna byggde på den orfiska och pytagoreiska filosofin med en första perfekt och preexisterande eon som kallas Proarche, Propator eller Bythus som existerade i en tidlös evighet i tanke/idé, tystnad och nåd (Ennoea, Sige och Charis). Denna eon genererade Nous med hjälp av Ennoea/Charis/Sige. Nous, som också kallas Monogenes (enfödd) och Fader, är tillsammans med Aletheia (Sanning) början till allt som finns. Dessa fyra är den första pytagoreiska tetraden.

Nous/Monogenes gav tillsammans med Aletheia upphov till Logos och Zoe och därmed till hela pleromat (ljusets värld). Logos och Zoe frambringade Anthropos och Ecclesia och därmed var den första ogdoaden (åtta gudar) klar.

Från de eoner eller kraftnivåer som kallades Anthropos och Ecclesia uppstod tolv nya eoner, eller rättare sagt sex nya androgyna nivåer, var och en bestående av en manlig och en kvinnlig aspekt av kraft (zyzygy). Dessa kallades enligt Irenaeus Paracletus och Pistis, Patricos och Elpis, Metricos och Agape, Ainos och Synesis, Ecclesiasticus och Macariotes samt Theletos (perfekt) och Sophia (visdom).

Vissa grenar av gnostiker trodde att Sophia, den yngsta eonen, hade fallit ner i materien men renats och räddats tillbaka till sin ursprungliga gudomliga tillvaro av en kraft som kallas Horos. Denne Horos är en kvinnlig-manlig kraft som är son till Fadern och en frälsare för Sophia. Han har två egenskaper, den ena är stödjande (frälsande) och den andra verkar för separation. När han stöder är han Stauros (korset) och när han delar upp och separerar är han Horos. Gnostikerna tyckte sig enligt Irenaeus se allegorier för dessa kvalitéer i berättelsen i evangeliet om uppmaningen att ta sitt kors och följa mästaren och i parabeln om kastskoveln som separerar kornen från agnarna och agnarna som bränns upp i (den renande) elden. (Kastskoveln, *Liknites,* var ett epitet för guden Dionysos, i sin funktion som Liknites var Dionysos förbunden med mysteriekulterna.)

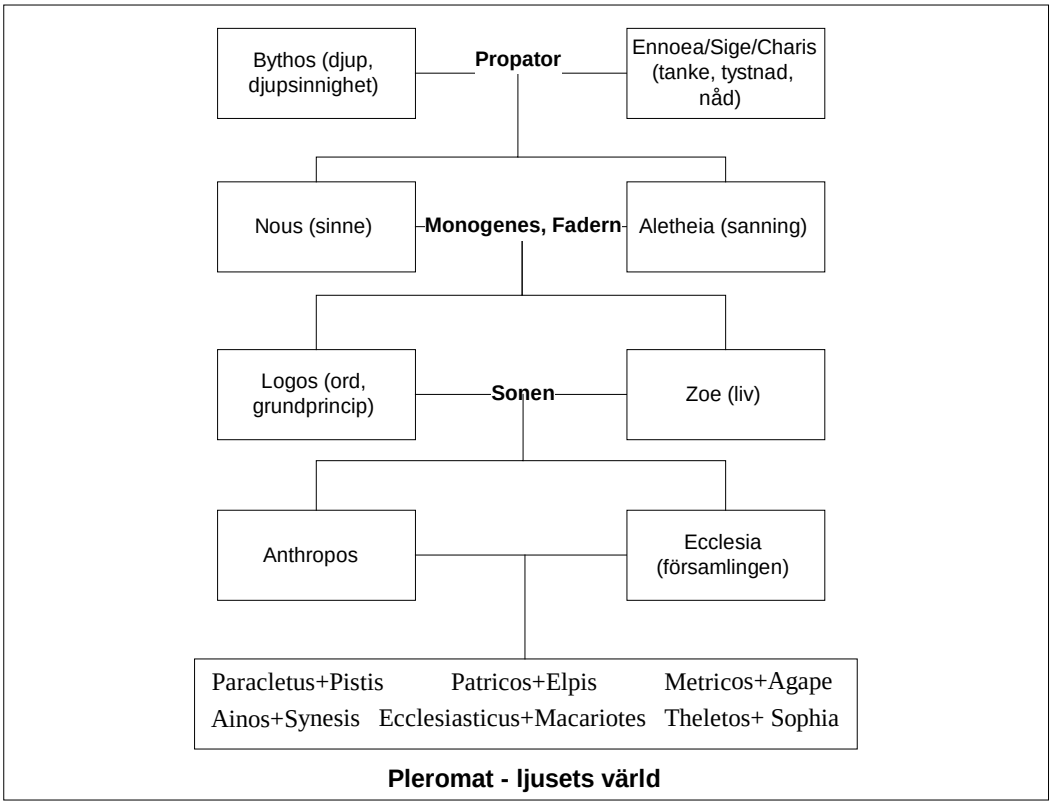

IRENAEUS SKAPAR EN NY ANDLIG HIERARKI

I *Adversus Haereses V* diskuterar Irenaeus än en gång de fel som han anser att de skolor som stödjer sig på den grekiska filosofin gör sig skyldiga till. I kapitel XVII bevisar han att det bara finns en Gud och Fader för allt och att det är guden som beskrivs i Tanak/GT och evangeliet. Människorna bröt mot de bud som denne Skapare hade gett dem via Tanak och därför blev de fiender till Skaparen. Men Skaparen inkarnerade sig i Jesus, förlät alla synder och återställde den ursprungliga vänskapen och förbundet med Gud. Elisha och de andra gamla judiska profeterna hade också profeterat om denna händelse. I nästa kapitel avvisar Irenaeus gnostikernas idé om att den materiella världen uppkom som en defekt i den andliga eonen, i pleromat eller Sophia, och menar att den istället skapades på det sätt som berättas i Första Mosebok.

I kapitel XIX säger Irenaeus att heretikerna är obildade och okunniga om Guds åtgärder för att frälsa människor. Vissa introducerar en annan Fader vid sidan av Skaparen, andra menar att världen skapades av änglar, åter andra att universums utsträckning skapas av Horos som de menar är Fadern som uppstod av sig själv (var ofödd) och födde sig själv. Andra förnekar Herrens inkarnation eller att han skulle ha fötts av en jungfru. Vissa menar att varken kropp eller själ kan få evigt liv utan att det bara är den inre människan (den inneboende guden) som är evig och att denna inre människa (gud) är den kunskap som är det enda som kan stiga upp till ”det fullkomliga” (det gudomliga). Andra filosofer menar att när själen blir frälst så deltar inte kroppen i denna frälsning eftersom den inte kommer från Gud.

I kapitel XX sägs heretikerna tillhöra en mycket senare tid än Jesus och att den kyrka och de präster som för vidare apostlarnas lära (alltså Irenaeus egen kyrka) är den enda rätta kyrkan. För ”denna kyrka predikar sanningen överallt och hon är den sjuarmade ljusstake som bär Kristi ljus”. I de tre följande kapitlen understryker Irenaeus att det var samma Gud som gav ut lagen i Tanak/GT som också Kristus vittnade om. Det var Adams synd som beskrivs i början av Tanak/GT som Kristus löste människorna från. I kapitel XXIV säger

Irenaeus att överheten har fått sin makt från Gud och att man skall lyda den och betala skatt. Vilket också Paulus uttryckligen har sagt (i brevet till Romarna (Rom 13:1-6).

Detta har enligt Irenaeus Paulus sagt i polemik med de filosofiska skolor som anser att världen styrs av gudomliga krafter och osynliga regenter (enligt idén om en andlig hierarki av eoner). ”Paulus” uppmaning att lyda överheten och hans förklaring att den bär sitt svärd i Guds tjänst för att hämnas och straffa dem som gör det som är ont har naturligtvis överlevt genom det som blev den etablerade kristendomen och har passat som hand i handske för att legitimera både kyrkliga och världsliga makthavares tyranni och överhöghet genom tiderna. Filosofernas idé om människan som en bärare av en den gudomliga anden och därigenom en integrerad del av den gudomliga hierarkin ersattes en kyrklig hierarki med guden i Moseböckerna i toppen och kvinnorna i botten.

Gnostikernas hierarki	Irenaeus hierarki
De Högsta, obeskrivligt, utan namn,	Guden i Tanak
Propator (Bythus + Ennoea/Sophia)	
Monogenes, Fadern (Nous + Aletheia/Sophia)	Guden i Tanak
Sonen (Logos + Zoe/Sophia)	Jesus Kristus
Sonsonen (Anthropos + Ecclesia/Sophia). Frälsaren, Soter = Horos + Stauros	Jesus Kristus och den kristna kyrkan
Det materiella universum (Demiurgen + Sophia)	
Människan (kropp+själ+ande)	Jesus Kristus
	Paulus och de andra apostlarna
	Kristna biskopar (nr 1=biskopen i Rom)
	Kristna präster
	Männen i kyrkan
	Kvinnorna i kyrkan

Det scenario som Hadrianus beskrev i sitt evangelium handlade om att “den som är född av kött är kött och den som är född av ande är ande” (Joh 3:6), ett uttalande som inte har någon mening annat än i de grekiska filosofernas världsbild där människan sågs som bestående av tre delar som var fysisk (kropp), psykisk (själ) och pneumatisk (ande). Själen var en gnista av det gudomliga som hade stigit ner i människan och den kunde befrias och lyftas upp till det gudomliga genom att den andliga delen (Soter, Horos, Dionysos etc.) steg ner i materien och befriade henne. Genom att den andliga kraften uppfattades som en hierarki som utgick från den högsta Modern-Fadern och tog sig allt mer konkret form för att till sist träda fram som människa på jorden var människans själ ett barn till det gudomliga som fängslats i materien.

Berättelsen om Sophia som fallit ur pleromat och som räddades av Anthropos blev därmed en allegori för den mänskliga själen som levde som en fånge i den fysiska människan och som räddades av sin andliga del som steg ner, befriade henne och förenade sig med henne i brudkammarmysteriet. Den som blev fullkomnad blev medveten om sin egen sanna natur och nådde en total sammansmältning med det gudomliga. I denna slutliga insikt förstod man det gudomligas sanna natur och insåg att den externa frälsaren egentligen var ens egen högre andliga del som hade fört ned visdom och kraft och därigenom befriat sin lägre natur. Frälsaren, Soter, befriar sina små bröder som är delar av honom själv som spridits i materien. Men denna filosofi och andliga sanning fördömdes och glömdes genom den ortodoxa kristendomens maktövertagande.

IRENAEUS SKAPAR APOSTLAGÄRNINGARNA

Irenaeus arbete med att motarbeta de gnostiska kristna, som var heretiker enligt hans sätt att se, skedde alltså i flera steg. Först skrev han Adversus Haereses I, II och IV kapitel I-XIII där han försökte bevisa att de grekiska filosoferna och kristna gnostikerna hade helt fel. Men i samband med det arbetet upptäckte han också att det inte heller fanns några bevis för hans egna ståndpunkter. I Adversus Haereses IV kapitel XIV tillskrev han därför den judiska apokalyps som numera kallas Uppenbarelseboken i NT till lärjungen Johannes för att i nästa steg kunna lägga in fördömanden av nikolaiterna som han själv hatade och sin egen syn på kristendomens samband med den judiska religionen i denna text.

Därefter, med start i Adversus Haereses IV kapitel XX, fördes Marcions epistlar över till en ny apostel som Irenaeus kallar Paulus och därmed tog Irenaeus makten över dessa epistlar. Irenaeus gjorde också ett liknande fientligt övertagande av Valentinus texter. Det skede genom att han t.ex. förde in delar av den text som kallas ”The Interpretation of Knowledge” i utgåvor från Nag Hammadi i Paulus epistlar till Korinth, Efesus och Kolossai. Paulus fick nu dessutom också föra fram Irenaeus egna doktriner genom att dessa lades in i epistlarna.

Nästa steg i Irenaeus arbete togs när han skapade en ny historia om hur vad som hade hänt efter det att Jesus hade tagits upp till himlen och hur de första kristna församlingarna hade grundats av Paulus i den text som numera kallas Apostlagärningarna.

Man får en god uppfattning om varför Irenaeus skapade Apostlagärningarna när man läser referatet av ”de andra apostlarnas doktriner” i kapitel XII av Adversus Haereses III. Irenaeus citerar bland annat från Petrus tal på pingstdagen i Apostlagärningarna 2:14-40. I detta tal predikar Petrus om Jesus som gjorde tecken och under samt korsfästes och återuppstod och om hur profeter som Joel och David redan långt i förväg hade förutsagt allt som hände honom. Slutsatsen av detta är att apostlarna inte som gnostikerna predikade en annan Gud, en annan Fullhet eller att en del av Kristus blev kvar på jorden medan en annan del flög upp till himlen, utan om just den Jesus som de gamla judiska profeterna hade beskrivit i Tanak.

> *Thus the apostles did not preach another God, or another Fulness; nor, that the Christ who suffered and rose again was one, while he who flew off on high was another, and remained impossible; but that there was one and the same God the Father, and Christ Jesus who rose from the dead; and they preached faith in Him, to those who did not believe on the Son of God, and exhorted them out of the prophets, that the Christ whom God promised to send, He sent in Jesus, whom they crucified and God raised up. (Adv Haer III XII:2)*

De som predikade en annan Gud, en annan Fullhet och en annan Kristus var förstås ”heretiker” som Marcion och Valentinus och nu hade Irenaeus alltså genom Apostlagärningarna skapat ett bevis för att deras uppfattning *inte* hade förts fram av Petrus och de andra ursprungliga apostlarna. Detta bevisas också enligt Irenaeus av historierna i Apostlagärningarna kapitel 3 och 4 där först Petrus och sedan Petrus tillsammans med Johannes predikar om både profeter i Tanak och om Jesus Kristus och därigenom bevisar att Jesus var son till samma gud som beskrivs i Tanak och att Gud därigenom hade blivit människa.

> *Unto you first, God, having raised up His Son, sent Him blessing you, that each may turn himself from his iniquities." Peter, together with John, preached to them this plain message of glad tidings, that the promise which God made to the fathers had been fulfilled by Jesus; not certainly proclaiming another god, but the Son of God, who also was made man, and suffered; thus leading Israel into knowledge, and through Jesus preaching the resurrection of the dead, and showing, that whatever the prophets had proclaimed as to the suffering of Christ, these had God fulfilled. (Adv Haer III XII:3)*

Apostlarnas predikningar är Kyrkans ursprungliga röst, från vilken alla (sanna) kyrkor har sitt ursprung säger Irenaeus. Dessa röster är rösterna från Herrens lärjungar, de rätta fullkomliga som fullkomnades av Anden efter Herrens uppstigande, som anropade den Gud som skapade himmel och jord, den Gud som förkunnades av profeterna (i Tanak/GT) och

av Jesus Kristus, hans son, som inte heller kände till någon annan Gud. Den rätta sanningen är inte den grekiska filosofin för vid den tiden och på den platsen fanns varken Valentinus eller Marcion eller resten av undergrävarna av sanningen och deras efterföljare.

> *These [are the] voices of the Church from which every Church had its origin; these are the voices of the metropolis of the citizens of the new covenant; these are the voices of the apostles; these are voices of the disciples of the Lord, the truly perfect, who, after the assumption of the Lord, were perfected by the Spirit, and called upon the God who made heaven, and earth, and the sea,-who was announced by the prophets,-and Jesus Christ His Son, whom God anointed, and who knew no other [God]. For at that time and place there was neither Valentinus, nor Marcion, nor the rest of these subverters [of the truth], and their adherents. (Adv Haer III XII:5)*

Apostlagärningarna skapades alltså för att föra fram Irenaeus version av kristendomen, som både vördade profeterna i Tanak (GT) och det kristna evangeliet, och för att täppa till munnen på alla heretiker/gnostiker/filosofer. De motståndare som han var ute efter att tysta med de detaljerade beskrivningar av de första apostlarnas åsikter som han presenterade i Adversus Haereses var gnostiker som Valentinus och Marcion som hade predikat ett filosofiskt evangelium. I deras skolor var Gud inte den hämnande skaparguden i Tanak utan i stället filosofernas Högsta/Allt som var en oskapad och obeskrivbar kraft som bland annat visade sig som kärlek och ljus i Pleromat. För dem var Kristus en andlig kraft (Faderns fullhet) som hade tagit sin boning i människan Jesus och som återvände till pleromat vid uppståndelsen. De förnekade att en död kropp kunde återuppstå och fara upp till himlen utan såg i stället Kristus som den frälsande eon som bland annat kallades Soter.

Irenaeus hade uppenbarligen åtminstone tre mål för sitt arbete med att skapa aposteln Paulus. Dels ville han ta makten över Marcions och Valentinus texter genom att flytta över dem till en apostel som den romerska kyrkan kontrollerade, dels ville han föra fram sina egna religiösa doktriner och dels ville han skapa en historia om kristendomens uppkomst. Problemet med de första kristna församlingarna var ju att de historiska bevisen antingen handlade om de jahad/chrestiani som de romerska kejsarna hade krigat med från Herodes den stores död och ända fram till 130-talet vt eller också om de församlingar som hade uppstått först under Hadrianus tid och företrätts av ”heretiker” som Marcion.

Irenaeus skapade därför Paulus, en egen apostel som han påstod hade fört fram kristendomen och hade grundat ett nätverk av församlingar långt före Marcions tid och i direkt kontakt med Jesu lärjungar. Ja, Irenaeus nya apostel tog faktiskt helt över Marcions roll både som grundare av församlingarna i Mindre Asien och författare av epistlarna till dessa församlingar. Paulus fick genom historien i Apostlagärningarna en direkt uppenbarelse av Jesus och en kallelse från honom att sprida hans ord till hedningarna. Och de som förvaltade denna apostoliska kallelse som hade kommit direkt från Jesus var förstås Irenaeus och kyrkan i Rom.

> *När jag för den skull reste till Damaskus med översteprästernas fullmakt och på deras uppdrag fick jag under färden, kung Agrippa, mitt på dagen se ett ljus som kom från himlen och omgav mig och mina reskamrater med ett sken som var starkare än solen. Vi föll alla till marken, och jag hörde en röst som sade till mig på hebreiska: 'Saul, Saul, varför förföljer du mig? Det går dig illa om du spjärnar emot.' Jag sade: 'Vem är du, herre?'*
>
> *Och Herren svarade: 'Jag är Jesus, den som du förföljer. Stig upp och stå på dina ben! Jag har visat mig för dig för att utse dig till min tjänare och till vittne om vad du har sett av mig och vad du kommer att få se av mig i framtiden, då jag räddar dig undan ditt eget folk och undan hedningarna. Till dem skall jag sända ut dig, för att du skall öppna deras ögon och vända dem från mörkret till ljuset och från Satans makt till Gud. Genom att tro på mig skall de vinna syndernas förlåtelse och få en plats bland dem som helgats.' (Apg 26:12-20)*

INSPIRATION FRÅN ANTIQUITIES OCH WAR I APOSTLAGÄRNINGARNA

PAULUS BIOGRAFI

Kejsarmaktens direkta beskydd av den nya kristendomen upphörde sannolikt i och med Hadrianus död. Men den romerska kristna kyrkan var en direkt produkt från den kejserliga administrationen, vilket vi kan förstå genom att den tillsammans med Hadrianus evange-

lium förvaltade Tiberius Alexanders bibliotek med Philos böcker och ”Josephus” judiska historia. Där finns en röd tråd i form av en obruten förmedling av texter från Philo i Alexandria, via hans brorson Tiberius Alexander som kom till Rom tillsammans med Titus och Vespasianus och vidare till Hadrianus som skapade historien om Josephus och därefter skapade det nya kristna evangeliet med stöd i bland annat Philos texter om Logos och ”Josephus” judiska historia. Ja tråden börjar faktiskt i den nya nationella historia som skapades i Alexandria strax efter Judas Mackabeus övertagande av makten i templet i Jerusalem år 164 fvt. Denna text fanns tydligen bland Philos böcker och Tiberius Alexander lät den utgöra de första tolv delarna i den judiska historia (Antiquities of the Jews) som han satte samman i Rom efter det judiska kriget.

Denna röda tråd i form av en obruten förmedling av ”Josephus” texter fortsätter in i den kristna kyrkan i Rom och in i historien om hur Paulus reste runt och grundade de kristna kyrkorna i Mindre Asien. Irenaeus använde helt klart den judiska historien i Antiquities och War när han skapade berättelsen om aposteln Paulus i Apostlagärningarna. Paulus biografi är faktiskt en direkt kopia av den påhittade biografi över Josephus som man hade producerat vid den romerske kejsarens hov. Paulus skulle ha varit verksam vid samma tid som Josephus, alltså från 40-talet till Neros tid, han skulle ha kommit till Rom som fånge på samma sätt som Josephus och han var precis som Josephus både jude och romersk medborgare. På samma sätt som när Hadrianus skapade evangeliet utgick nu också Irenaeus från Antiquities och War när han hittade på den historiska inramningen till Apostlagärningarna.

EN HÅRDFÖR SOLDAT SOM BLIR EN APOSTEL

Den riktige Josephus var en av de judiska generalerna under kriget mot romarna på 60-talet. I Life of Josephus Flavius berättar ”Josephus”, eller rättare sagt den romerske generalen Tiberius Alexander, om hur han kämpar för att pacificera de judiska upprorsmännen som kämpar för frigörelse från romarna. På liknande sätt är Paulus/Saul en hårdför militär som far hårt fram mot den kristna församlingen. Enligt den romerska historien om Josephus konverterade han från att vara militär till att bli en apostel för den judiska guden. I War 3:8 finns en berättelse om hur Josephus upptäcktes i de underjordiska gångarna i Jotapata och överlämnade sig till romarna, inte som en desertör utan som en apostel för judarnas gud eftersom han själv var präst (s 192). Författaren låter Josephus uttala en profetia om att Titus och Vespasianus skall bli kejsare och han blir väl behandlad av dem. Josephus skall också genom sin härstamning ha tillhört den högsta judiska samhällseliten enligt biografin i Life of Flavius Josephus (som ursprungligen hade handlat om Tiberius Alexander). Paulus är enligt Apostlagärningarna, precis som Josephus, inte bara soldat utan också en apostel och högt uppsatt judisk präst (farisé).

SAUL

Saul (Saulus) är huvudpersonen i Apostlagärningarna och han döps så småningom om till Paulus. Saul (Saulus) hämtades från en beskrivning av ett slags inbördeskrig mellan översteprästerna under den tid Albinus var prokurator i Judéen (60-64). Under det här upproret drog enligt Antiquities Costobarus och Saulus samman ett gäng av illasinnade uslingar som lydde dem på grund av att de var av kunglig börd. Saulus och de andra uslingarna terroriserade folket (Antiquities XX 9:4).

När Saul dyker upp för första gången i Apostlagärningarna, i samband med lynchningen av Stefanos, lägger folket sina mantlar framför hans fötter. Detta sker helt utan förklaring, men är kanske lättare att förstå om man ser Saul i hans roll som ledare för de ”illasinnade uslingarna” och som en man av kunglig börd (Apg 7:57-58).

Det är också intressant att notera att ett kristet tillägg om att Jesu bror Jakob skulle ha avrättats under Albinus tid som prokurator har lagts till i samma kapitel som det där Saulus nämns i Antiquities XX 9:4.

BÅDE JUDE OCH ROMERSK MEDBORGARE

Josephus var först en judisk general men han skulle sedan ha blivit adopterad av den romerske kejsaren, blivit romare och fått namnet Flavius Josephus. Paulus var en jude som var född i Tarsos men han var också romare genom sitt romerska medborgarskap.

EN LÄRD JUDISK PRÄST

I Josephus självbiografi (Life of Flavius Josephus) berättas att han tillhörde den främsta prästklanen bland judarna. Han utbildades hos en eremit i öknen och blev därefter farisé. På liknande sätt hade Paulus enligt Apostlagärningarnas kapitel 22 utbildats i den fäderneärvda lagen av den judiske översteprästen Gamaliel och i det följande kapitlet sägs det att han är farisé och att hans förfäder har varit fariséer.

RESAN TILL ROM

I Josephus självbiografi (The Life of Flavius Josephus)[1] berättas hur Josephus reste till Rom under Felix tid som prokurator. Felix hade sänt några mycket utmärkta judiska män som fångar till Rom och Josephus ville hjälpa till med att få dessa fria. Under resan gick skeppet under i Adriatiska havet och de som var på skeppet fick simma tills de plockades upp av ett skepp från Cyrene. Josephus kom på det sättet till Puteoli och blev bekant med en skådespelare som var mycket omtyckt av Nero. Genom honom blev Josephus bekant med Neros hustru Poppea. Hon hjälpte honom att befria de judiska prästerna och skänkte honom många presenter när han återvände hem.

Paulus reser enligt Apostlagärningarna 27-28 till Rom på samma sätt som Josephus. Under resan råkar skeppet i nöd, något Paulus hade sett i en vision eller syn redan innan det hände. Under en svår storm får Paulus nämligen påhälsning av en ängel som hör till den gud som han tjänar och han får veta att de resande inte skall förlora sina liv utan bara skeppet. Efter att de hade drivit på Adriatiska havet i fjorton dagar utan mat uppmanade Paulus besättning och passagerare att äta och de räddade sig i land på Malta. Där blev Paulus biten av en orm men skadades inte av dess bett. Paulus botade dessutom öns främste man från diarré genom att lägga händerna på honom. De skeppsbrutna fick båtlägenhet med en båt från Alexandria och hamnade så i Puteoli där de träffade trosbröder som tog med dem till Rom. Paulus fick bo i en egen lägenhet och stannade i två år i Rom på egen bekostnad. Tydligen blev han befriad från anklagelserna, men det sägs inte rent ut i Apostlagärningarna.

Berättelsen om Paulus vådliga färd från Palestina till Rom är en direkt kopia av berättelsen om Josephus resa till Rom. Båda reser till en rättegång i Rom, de reser över Adriatiska havet och båda lider skeppsbrott. De får resa vidare med ett skepp från norra Afrika, från Cyrene respektive Alexandria. Både Josephus och Paulus kommer till Puteoli där de träffar människor som hjälper dem till Rom. Skillnaden är att Paulus gör tecken och under, han visar sin stora helighet genom att ta i giftiga ormar och bota sjuka genom handpåläggning och vägleds av änglar som tjänar hans gud. Medan Josephus träffar en skådespelare i Puteoli träffar däremot Paulus trosbröder som tydligen fanns där redan innan denne ”hedningarnas apostel” hade spritt kristendomen dit.

[1] http://www.ccel.org/j/josephus/works/autobiog.htm

HISTORISKA HÄNDELSER I APOSTLAGÄRNINGARNA

Irenaeus använde sig inte bara av Josephus biografi när han skapade Apostlagärningarna utan han hämtade inspiration till sin nya historia från både Antiquities och från historien om det judiska kriget i War.

HERODES DÖD

Berättelsen om Herodes Agrippas död vävs i Apostlagärningarna in mellan en berättelse om hur Petrus mirakulöst slipper ut ur fängelset och hur Barnabas och Saul/Paulus sänds till Antiochia. I Antiquities nämns förstås varken lärjungarna eller de kristna församlingarna, och den budbärare som enligt Antiquities XIX 8:2 ger Herodes Agrippa ett omen förvandlas från en uggla som var gudinnan Afrodites budbärare till en ängel i den kristna berättelsen. Men i övrigt kopierade man berättelsen rakt av från Josephus historia till Apostlagärningarna.

Berättelsen om Herodes död har knutits samman med Petrus mirakulösa flykt från fängelset genom att man berättar att Herodes dödades av en ängel som straff för att han inte ”gav Gud äran” (Apg 12:18-23). Antagligen menar man att Herodes straffades med döden av den kristna guden för att han inte var kristen och för att han skulle ha fängslat Petrus.

Orsaken till att Herodes sitter på en tribun anges i Apostlagärningarna vara att han skulle ta emot invånarna i Tyros och Sidon som bad om fred, medan han i Antiquities deltar i en högtidlighet som firades för den romerske kejsarens välgång. Apostlagärningarnas version har antagligen att göra med den beskrivning av alla de oroligheter som uppstod mellan judar och andra befolkningsgrupper i till exempel Tyros och Sidon och som finns i del 2 av historien om det judiska kriget (War 2 18:5).

JUDAS FRÅN GALILEEN

Judas från Galileen gjorde uppror vid tiden för Archelaus förvisning och Judéens omvandling till en romersk provins (War 2 8:1). Detta följdes av Quirinius skattskrivning. Även i Apostlagärningarna nämns Judas uppror och skattskrivningen (Apg 5:37).

THEUDAS SOM GAV SIG UT FÖR ATT VARA EN PROFET

Historien om Theudas i Apostlagärningarna hämtades uppenbarligen från historien om magikern Theudas i Antiquities.

> *NOW it came to pass, while Fadus was procurator of Judaea, that a certain magician, whose name was Theudas, persuaded a great part of the people to take their effects with them, and follow him to the river Jordan; for he told them he was a prophet, and that he would, by his own command, divide the river, and afford them an easy passage over it; and many were deluded by his words. However, Fadus did not permit them to make any advantage of his wild attempt, but sent a troop of horsemen out against them; who, falling upon them unexpectedly, slew many of them, and took many of them alive. They also took Theudas alive, and cut off his head, and carried it to Jerusalem. This was what befell the Jews in the time of Cuspius Fadus's government. (Antiquities XX 5:1)*
>
> *För inte så länge sedan uppträdde Theudas och gav sig ut för att vara något, och han fick säkert fyrahundra anhängare. Men han dödades, och hela skaran som hade följt honom upplöstes och försvann. (Apg 5:36)*

JUDAS DÖD GENOM ATT MAGEN SPRACK OCH HANS INÄLVOR FÖLL UT.

I den sista delen av ”Josephus” historia om det judiska kriget berättas det att sicariern Jonathan och den romerske ämbetsmannen Catullus konspirerade med varandra och att Catullus fängslade en grupp ledande judar på felaktig grund. Efter det att Catullus hade fört sina fångar till Rom blev kejsar Vespasianus misstänksam, gjorde en undersökning och uppdagade sanningen. När Vespasianus förstod att anklagelserna mot judarna var osanna friade han dem från alla beskyllningar. Jonathan fick därefter sitt välförtjänta straff, han torterades och brändes sedan levande. Mot Catullus var kejsarna (Vespasianus och Titus samregerade) däremot så nådiga att han slapp något strängare straff. Men det tog inte lång

tid förrän han drabbades av en allvarlig sjukdom och dog på ett ömkligt sätt. Han var inte bara kroppsligt sjuk utan plågades i än högre grad av mentala problem. Han var förfärligt upprörd och skrek oupphörligen att han såg spöken av dem som han hade låtit döda. Han kunde inte behärska sig utan hoppade ur sin säng som om både tortyr och eld hade varit på honom. Catullus tillstånd förvärrades alltmer, till slut var hans inälvor så förstörda att de föll ut ur hans kropp och han dog. Han blev därigenom det största exemplet på den Gudomliga Försynen som någonsin har funnits, han demonstrerade att Gud straffar onda människor (War 7 11:1-4).

Samma öde, alltså att hans mage sprack och hans inälvor rann ut, drabbade också förrädaren Judas i Apostlagärningarna.

> *”Mina bröder, de ord i skriften skulle uppfyllas som den heliga anden lät David säga om Judas, han som blev vägvisare åt dem som grep Jesus. Han var en av oss och hade fått samma uppdrag som vi. Med lönen för sin ogärning köpte han sig en bit jord. Men där föll han framstupa, och buken sprack så att alla inälvorna rann ut. Det blev känt för alla i Jerusalem, och sedan kallades platsen på deras språk för Akeldamak, det vill säga Blodsåkern. I Psaltaren står det:* Må hans boplats läggas öde, ingen skall bo där*, och:* Må hans ämbete övergå till någon annan. (Apg 1:16-20)

I evangeliet begår däremot Judas självmord av ånger över sitt förräderi och allt sker som ett uppfyllande av profeten Jeremias förutsägelse (Matt 27:3-10).

Varför ändrade Irenaeus historien om Judas? En orsak kan vara att det inte finns något omnämnande om de trettio silvermynten i Jeremias profetia. Hadrianus hämtade ju historien om förrädaren och de trettio penningarna från legenden om Pythagoras (s 263). Som vi såg på sidan 263 inspirerades historien om Krukmakaråkern i evangeliet sannolikt bland annat av berättelsen om krukan som slås sönder och dalen som kallas ”Dråpdalen” i Jeremia kapitel 18 och 19, men det var svårt att se denna berättelse som en profetia om Judas. Antagligen ansåg Irenaeus att den nya versionen i Apostlagärningarna var mer logisk med tanke på berättelsen i Jeremia 19:6-7. Förrädaren Judas öde med magen som sprack och inälvorna som rann ut var dessutom som sagt modellerad på berättelsen om den romerske förrädaren Catullus som straffades av den gudomliga försynen i slutet av ”Josephus” berättelse om det judiska kriget.

FARISÉERNAS OCH SADDUCÉERNAS STRID OM UPPSTÅNDELSEN

I historien om det judiska kriget finns en beskrivning av skillnaden mellan fariséernas och sadducéernas filosofier. Fariséerna anser att alla själar är oförstörbara men att det bara är de godas själar som återföds i nya kroppar (reinkarnerar). Sadducéerna däremot tror inte på själens odödlighet och inte heller på straff och belöningar i dödsriket (Josephus, War 2 9:14).

I Apostlagärningarna används beskrivningen av fariséer och sadducéer i Josephus historia för att dels beskriva Paulus som en farisé som tror på själens odödlighet och dels för att beskriva skillnaden mellan fariséernas och sadducéernas filosofier. Skillnaden i tro på reinkarnation beskrivs här som en skillnad i tro på de dödas uppståndelse (Apg 23:6-8).

Irenaeus var en stor motståndare till den orfiska och pytagoreiska filosofin där tron på reinkarnation var en grundpelare, han beskrev tron på reinkarnation som en otyglad galenskap (Adv Haer I XXV:4). Den var ju också precis motsatsen till den judiska tron på kroppens återuppståndelse.

Irenaeus beskrev alltså Paulus som en farisé men det var förstås omöjligt att låta honom tro på reinkarnation av de godas själar som han skulle ha gjort om Irenaeus hade följt Josephus beskrivning i denna del. Däremot var det passande att han trodde på de dödas kroppsliga uppståndelse som beskrivs i kapitel 37 i Hesekiels bok.

UPPTAGEN TILL HIMLEN I ETT MOLN

Enligt Antiquities IV 8:48 dog inte Moses, utan han togs upp till gud på ett moln efter det att han hade omfamnat Eleazar och Josua (Antiquities IV 8:48).

Precis samma sak hände med Jesus enligt Apostlagärningarna, även här är två män inblandade men i Nya Testamentet är de inte Eleazar och Josua utan två änglar (Apg 1:9-11).

MARKEN SKAKAR UNDER TEMPLET VID PINGST.

I del 6 av historien om det judiska kriget berättas det om en jordstöt och hur gudarna vid pingst lämnade templet inför Jerusalems förstörelse.

> *Moreover, at that feast which we call Pentecost, as the priests were going by night into the inner [court of the temple,] as their custom was, to perform their sacred ministrations, they said that, in the first place, they felt a quaking, and heard a great noise, and after that they heard a sound as of a great multitude, saying, "Let us remove hence." (Josephus, War 6 5:3)*

Detta kan man jämföra med den stora jordstöten som skakade templet vid Jesu död. Marken skakade också vid pingst när alla lärjungarna fylldes av helig ande efter Petrus och Johannes bön i Apostlagärningarnas fjärde kapitel. Texten om händelserna vid pingst i historien om det judiska kriget ovan påminner mycket om beskrivningen av den första kristna pingsten.

> *När de hade slutat be skakade marken där de var samlade, och alla fylldes av den heliga anden och förkunnade frimodigt Guds ord. (Apg. 4:31)*

GAIUS

Flera namn i Apostlagärningarna och Paulus epistlar hämtades från skildringen i Antiquities XIX av mordet på den romerske kejsaren Gaius (Caligula), vilket skedde år 41 vt. Jag kan tänka mig att denna händelse först drog till sig Irenaeus uppmärksamhet på grund av att den inträffade under den tid för vilken han sökte efter historiska belägg för den romerska sortens kristna. Men i skildringen fanns också annat som väckte Irenaeus fantasi, innan mordet var kejsaren nämligen på teatern och såg två skådespel. I det ena korsfästes ledaren för ett gäng rövare och i det andra iscensattes mordet på Cinyras (Kinyras) och hans dotter Myrrha (Myrra). En hel del konstgjort blod utgöts i dessa scener, både för den korsfäste och för Cinyras (Antiquities XIX 1:13).

Här väcktes nog en tanke hos Irenaeus om att skådespelet om den korsfäste rövaren hade handlat om Jesus men tydligen kom han inte vidare med denna idé. I stället använde Irenaeus flera av namnen i historien om mordet på kejsar Gaius i sin egen historia om kristendomens uppkomst.

I Irenaeus historia om den tidiga kristendomen döps Gaius av Paulus i Korinth (Rom 16:23, 1 Kor 1:14). Gaius är en kristen reskamrat till Paulus (Apg 19:29), som reste till Jerusalem med honom (Apg 20:4) och en kristen vän som Johannes skrev sitt tredje brev till (3 Joh 1).

MARKUS OCH PAULUS

I sällskap med Gaius på teatern var bland annat hans farbror Claudius, hans svåger Marcus Vinicius samt Paulus Arruntius.

> *Now Claudius, his uncle, was gone out before, and Marcus Vinicius his sister's husband, as also Valellus of Asia; whom though they had had such a mind to put out of their places, the reverence to their dignity hindered them so to do; then followed Caius, with Paulus Arruntius: (Antiquities XIX 1:14)*

Paulus fick bli namnet på den store grundaren av kristendomen som är navet i historien i Apostlagärningarna. Markus blev en av evangelisterna.

CORNELIUS

I skildringen av mordet på kejsare Gaius (Caligula) i Antiquities XIX är tribunen Cornelius Sabinus en av de sammansvurna mördarna (Antiquities XIX 1:14).

I Apostlagärningarna är Cornelius en kapten i den romerska armén som efter en dröm bjuder in Paulus till sitt hem och blir kristen. (Apg 10:1ff)

AQUILA

Aquila var den som utdelade det dödande hugget vid mordet på kejsar Gaius (Caligula) i skildringen ovan (Antiquities XIX 1:14).

I Apostlagärningarna är Aquila en judisk kristen som är vän med Paulus. (Apg 18:2, 18, 26, Rom 16:3, 1 Kor 16:19 samt 2 Tim 4:19.

CLEMENS

Clement nämns i Antiquities XIX i samband med konspirationen mot kejsar Gaius (Caligulas) liv, han är general för kejsarens armé och låter de sammansvurna löpa efter mordet (Antiquities XIX 1:19).

Clemens (Clement) nämns som en av Paulus medarbetare i brevet till Filippi 4:3.

EUTYCHOS

När kejsar Gaius är mördad vill soldathopen utse Claudius till kejsare medan Cherea, som var ledare för sammansvärjningen, är helt emot detta. Cherea säger att han skall ge soldaterna en ny kejsare om någon av dem kan ge honom Eutychus lösenord (Antiquities XIX 4:4).

I Apostlagärningarna är Eutychos en ung man som dog när han föll ut från ett fönster när han lyssnade till Paulus (Apg 20:9).

KUNGENS SYSTER DRUSILLA OCH STÅTHÅLLARNA FELIX OCH FESTUS

I historien om det judiska kriget och i Antiquities berättas det hur Nero gjorde Felix till prokurator i Judéen. Felix fängslade många av de judiska upprorsmännen och vissa korsfästes medan andra sändes till Rom för att straffas. Felix efterträddes sedan av Festus (Josephus, War 2 13:2, Ant. XX 8:9).

I Apostlagärningarna fängslas Paulus av Felix, och Felix efterträds av Festus. I Apostlagärningarna är den romerske ståthållaren Felix väl underrättad om Vägen och hans hustru är till och med judinna (Apg 24:22-27).

Prokuratorn Felix var verkligen också gift med en judinna enligt Antiquities XX, nämligen Drusilla som var syster till kung Agrippa II (Josephus, Ant. XX 7:2).

Irenaeus framställer det som att Felix var välvilligt inställd till Paulus och lät hans anhängare sörja för honom i fängelset. Felix och Drusilla var till och med så intresserade av Vägen att de lät hämta Paulus för att han skulle berätta om ”tron på Kristus Jesus” för dem. Men att den romerske ståthållaren Felix och hans hustru, den herodianska prinsessan, skulle ha varit intresserade av eller tillhört Vägen, alltså jahad, är helt orimligt. Jahad var i verkligheten mycket kritiska mot den herodianska ätten och dess samröre med romarna. Att en judinna som umgicks med romarna, och som till och med hade gift sig med den romerska maktens högsta representant i Judéen, skulle tillhöra deras rörelse var helt otänkbart.

KUNG AGRIPPA OCH BERENIKE INSER ATT PAULUS PREDIKAR SANNINGEN

I historien om det judiska kriget nämns Kung Agrippa II och den romerske ståthållaren Festus i samband med att judarna byggde en mur mellan templet och Agrippas palats. På det sättet kunde varken kungen eller romarna se vad som försiggick i templet, vilket säkert passade de grupper som agiterade för frigörelse från den romerska överhögheten. Festus beordrade att muren skulle rivas, men judarna sände en delegation till Nero som lät dem behålla muren (Josephus, Ant. XX 8:11).

Kungens syster Berenike nämns inte i samband med Festus i Antiquities XX, det berättas däremot i historien om det judiska kriget hur hon träder fram barfota och med rakat huvud inför Florus tribunal och bönfaller om att de romerska soldaterna inte skall behandla judarna med så brutala metoder (Josephus, War 2 15:1).

I Apostlagärningarna vävs dessa element samman till en historia där Paulus träder fram inför en tribunal bestående av den romerske ståthållaren Festus samt Agrippa II och hans syster Berenike och försvarar kristendomen. Festus hade ju fått ta över fången Paulus från Felix men han kunde inte finna att judarnas anklagelser mot Paulus och deras krav på att han skall dödas hade någon grund och han lägger därför fram fallet för kungen (Apg 25:13-27).

Paulus talar om grunden i kristendomen, som är de förutsägelser om Messias som de judiska profeterna och Moses hade gjort. Paulus bevisar att kungen också är kristen eftersom han tror på dessa judiska profeter. Kungen, som är väl insatt i dessa frågor eftersom Jesu korsfästning och uppståndelse ju hade skett i Jerusalem, håller tydligen med om Paulus slutsats. Efter Paulus försvarstal enas kung Agrippa och hans syster om att Paulus har predikat sanningen och därför borde friges, men eftersom han redan har vädjat till kejsaren måste han ändå sändas till Rom (Apg 26:19-32).

Paulus omvänder alltså som det verkar kung Agrippa till kristen i Apostlagärningarnas kapitel 26. Agrippa, Berenike och även den romerske ståthållaren Festus sympatiserar med Paulus och hans kristna rörelse (Vägen) och tycker att han borde släppas fri men eftersom han redan har vädjat till kejsaren måste han sändas till Rom.

Irenaeus verkar ha gillat tanken på att det skulle ha funnits tidiga kristna i den judiska och romerska överklassen. Som vi såg ovan gjorde Irenaeus också Agrippas syster Drusilla som det verkar till en tidig kristen som följde Vägen och hade underrättat sin man, den romerske prokuratorn Felix om denna filosofi. Men det finns förstås ingen möjlighet att dessa personer skulle ha tillhört Vägen/jahad/chrestiani. Medlemmarna i Vägen kämpade ju i stället till sista blodsdroppen mot romarna och alla som hade minsta samröre med dem och på grund av detta hatade de hela kung Agrippas familj som frotterade sig med romarna.

CRISPUS

Crispus är kung Agrippas kammarherre i Life of Flavius Josephus. Crispus är en synagogföreståndare som nämns i Apostlagärningarna 18:8.

ARISTOBOULUS

Ungefär samtidigt som Tiberius Alexander avlöstes av Cumanus som prokurator i Judéen (ca 48 vt) dog enligt Antiquities kung Agrippas bror Herodes av Chalcis (Herodes V). Han lämnade bl.a. efter sig sönerna Agrippa II och Aristobulus (Antiquities XX 5:2).

I historien om Paulus är Aristoboulos en kristen som får en personlig hälsning i brevet till församlingen i Rom (Rom 16:10). Att han skulle vistas i Rom hade säkert att göra med att de herodianska prinsarna i allmänhet levde där enligt Antiquities.

JOHANNA, HUSTRU TILL HERODES ANTIPAS FÖRVALTARE KUSAS

När Hadrianus hämtade lokalfärg till historien om Jesus använde han sig som vi har sett av den judiska historien i Antiquities och War. Därför blev Johanna, hustru till Herodes Antipas förvaltare Kusas, en av de kvinnor som enligt evangeliet hjälpte Jesus med pengar (Lukas 8:2-3). Enligt vissa forskare är det denna Johanna som kallas för Junias i brevet till Romarna 16:7. Ett annat namn som Hadrianus använde för att skapa autenticitet i historien om Jesus var Salome, som hade varit namnet på den judiska prinsessa som nämns ett stort antal gånger i Antiquities och War. Salome ingår i följet av kvinnor runt Jesus (Mark 15:40, 16:1).

ANTIPAS

Irenaeus utvecklade alltså Hadrianus historia om att Herodes Antipas förvaltare Kusas hustru Johanna och den judiska prinsessan Salome hade varit bland de kvinnor som var anhängare till Jesus. I Apostlagärningarna gjordes därför som vi har sett även kung Agrippa, hans systrar Berenike och Drusilla samt Drusillas make, den romerske ståthållaren Felix till kristna. Även den judiska prinsen Aristobulus påstods som vi såg ovan ha varit kristen och medlem i kyrkan Rom.

Men om nu nästan hela det judiska kungahuset och även Herodes Antipas förvaltare (eller i alla fall förvaltarens hustru) hade varit kristna var det väl logiskt att även tetrarken Herodes Antipas hade varit det? Antipas nämns inte i Apostlagärningarna eller i epistlarna men han dyker faktiskt upp i Uppenbarelseboken. Irenaeus lade ju till fördömanden av både judar och kristna som nikolaiterna i andra kapitlet av Uppenbarelseboken tillsammans med uppmaningar till församlingarna i Mindre Asien att stöta ut dessa ”heretiker”. I det sammanhanget nämns också Antipas som sägs vara ett ”troget vittne” som hade dödats där Satan bor (Upp 2:12-13).

Att den judiske tetrarken Herodes Antipas skulle ha dött som en kristen martyr i Mindre Asien kan ju verka långsökt, men jag gissar att Irenaeus tänkte på historien om hur Antipas blev landsförvisad av kejsar Caligula år 39. Antipas figurerar bland annat i en berättelse om striden om arvet efter Herodes den Store som finns i War II 2:3, där förekommer förutom Antipas också Salome och historiker Nicolaus. Detta hände visserligen omkring år 4 fvt och den kejsare som bestämde om fördelningen av arvet var inte Caligula men i hastigheten blandade Irenaeus väl ihop de olika händelserna.

Historien om Antipas förvisning finns i stället i Antiquities XVIII 7:2 där det sägs att han förvisades till Lyon (Lugdunum) i Gallien. Enligt tillägget i Uppenbarelseboken verkar det visserligen ha varit i Pergamon som Antipas dödades men å andra sidan är texten ganska dunkel, det skall i alla fall ha skett där ”Satan bor”. Irenaeus skall ju ha bott i just Lyon så det är kanske inte underligt om han inte ville lyfta fram denna stad som ”Satans boplats” och målet för Antipas förvisning.

Logiken blir alltså ungefär följande. Salome, Nicolaus och Antipas trädde fram inför kejsaren i Rom. Salome var kristen enligt evangeliet och därför borde Nicolaus och Antipas också ha varit det, precis som Irenaeus gjorde Agrippa, Berenike och andra medlemmar av det herodianska kungahuset till kristna. När Antipas blev förvisad gjorde det honom till en kristen martyr och därför måste han förstås också ha dött en martyrdöd ”där Satan bor”. Men hur och varför det skulle ha skett lämnades helt därhän i Irenaeus kristna historieskrivning. Nicolaus, som var med Antipas i Rom, dyker också upp som en av de ansvariga för församlingen i Jerusalem i Apg 6:5, naturligtvis helt utan historisk förankring.

MANAEN SOM VAR HERODES ANTIPAS KOMPANJON

En annan tidig kristen med nära anknytning till det judiska kungahuset är Manaen som enligt Apostlagärningarna skall ha varit tetrarken Herodes Antipas fosterbror eller medarbetare (det grekiska ordet kan betyda båda sakerna).

> *I församlingen i Antiochia fanns dessa profeter och lärare: Barnabas, Symeon som kallades Niger, Lucius från Kyrene, Manaen, som var uppfostrad tillsammans med tetrarken Herodes, samt Saul. (Apg 13:1)*

Namnet Manaen, eller rättare Manahem, hämtade Irenaeus säkert från historien om det judiska kriget där Manahem var en ledare för sicarierna som utropade sig till prästkung och startade kriget mot Rom (s 154). Visst finns det en viss förvirrad logik här, de första kristna var ju jahad/sicarierna som såg sig som profeter och lärare. Men inte var Manahem medarbetare till tetrarken Herodes Antipas och inte ledde han tillsammans med Saul/Paulus någon församling i Antiokia. Och inte var de militanta kämparna i jahad/sicarierna företrädare för det slags rörelse som man numera förknippar med de första kristna församlingar-

na. Inte heller verkar kristna makthavare och religionsforskare längre vilja tala speciellt högt om den magnifika anknytningen mellan de judiska kungligheterna och den första kristna församlingen som beskrivs i Irenaeus historieskrivning i Apostlagärningarna och epistlarna.

ÖVERSTEPRÄSTEN ANANIAS

I Antiquities finns flera överstepräster som heter Ananias eller Ananus. Bland annat en som nämns i samband med hur Quirinius tar hand om Herodes son Archelaus pengar (Antiquities XVIII 2:1). Under Claudius tid som kejsare utses Ananias, Nebedeus son, till överstepräst (Antiquities XX 5:2).

I Apostlagärningarna finns både en Ananias som försöker lura den kristna församlingen på pengar och som faller död ner när Petrus förebrår honom för det och en överstepräst som heter Ananias.

> *Då sade Petrus: "Ananias, hur har Satan kunnat fylla ditt hjärta, så att du försöker lura den heliga anden och tar undan en del av pengarna du har fått för din jord? Vid de orden föll Ananias död ner, och alla som hörde på greps av stor fruktan. (Apg 5:3,5)*
>
> *Då befallde översteprästen Ananias dem som stod bredvid att slå Paulus över munnen. (Apg 23:2)*

Det var förstås under Claudius tid som kejsare som Paulus skulle ha varit fullt verksam med att starta sina församlingar, så översteprästämbetet var för Irenaeus en bra historisk krok att hänga upp berättelsen om den tidiga kristendomen på.

GAMALIEL

I Apostlagärningarna berättas det hur översteprästen och hans närmaste män, alltså sadducéerna, fängslar apostlarna. Men en laglärd som heter Gamaliel reser sig och håller ett tal där han rekommenderar att apostlarna skall släppas fria.

> *Men då reste sig en av fariseerna i rådet som hette Gamaliel, en laglärare som var högt aktad av hela folket, och sade till om att männen skulle föras ut ett tag. (Apg 5:34)*

Den laglärde Gamaliel nämns indirekt i Antiquities, War och Life of Flavius Josephus. Hans söner var Jesus, Gamaliels son som blev överstepräst och Simon, Gamaliels son. Om den senare sägs det i Life of Flavius Josephus att han kom från en mycket ädel familj i Jerusalem och att han tillhörde fariséernas sekt som ansågs besitta den största kunskap om den judiska lagen. Från denna information skapade Irenaeus historien om den laglärde farisén Gamaliel som talade i rådet och hos vilken Paulus enligt Apg 22:3 hade fått sin undervisning i den judiska lagen. Det var ju logiskt att Gamaliel hade varit verksam i generationen före det judiska kriget eftersom hans söner var högt uppsatta män vid tiden för kriget.

THEOFILOS

Theophilus är enligt Antiquities XX far till den man som var överstepräst när det judiska kriget mot romarna började (Ant. XX 9:7).

Theofilos är den som Lukas vänder sig till i sitt evangelium och Apostlagärningarna.

> *och efter att grundligt ha satt mig in i allt ända från början har nu också jag beslutat att i rätt ordning skriva ner det för dig, högt ärade Theofilos, (Luk 1:3). I min första bok, ärade Theofilos, skrev jag om allt som Jesus gjorde och lärde (Apg 1:1).*

APOSTLARNAS MEDHJÄLPARE HÄMTAS FRÅN ANTIQUITIES

Sju män, Stefanos, Filippos, Prochoros, Nikanor, Timon, Parmenas och Nikolaos, utsågs till apostlarnas medhjälpare i Apostlagärningarna 6:5.

> *Alla de församlade gillade förslaget, och de valde Stefanos, en man fylld av tro och helig ande, Filippos, Prochoros, Nikanor, Timon, Parmenas och Nikolaos, en proselyt från Antiochia, och förde dem fram till apostlarna, som bad en bön och lade sina händer på dem. (Apg 6:5-6)*

Fyra av dessa sju finns omnämnda i Antiquities och War medan två andra namn hämtades från den grekiska filosofin.

STEFANOS STENAS

Stefanos, en av kejsarens tjänare, blev överfallen och rånad av en uppretad folkmassa enligt Antiquities XX.

En uppretad judisk folkmassa störtar sig också över en man vid namn Stefanos i Apostlagärningarna. Stefanos blir därmed den första kristna martyren. Stefanos var en av apostlarnas medhjälpare (Apg 7:52-58).

FILIPPOS

Filippos var en av lärjungarna. Hadrianus namngav honom tydligen efter Philip, en av upprorsmännen som visade stort mod i motståndet mot Vespasianus vid belägringen av Jotapata (War 3 7:21). Filippos är alltså även en av apostlarnas sju medhjälpare enligt Apostlagärningarna.

PROCHOROS

Nämns inte i Antiquities eller War såvitt jag kunnat se.

NIKANOR

Nicanor var en av Titus vänner som blir sårad av en pil i samband med Jerusalems belägring i War 5 6:2.

Nicanor (Nikanor) nämns bara en gång i NT som en av de sju män som utsågs till apostlarnas medhjälpare i Apostlagärningarna 6:5.

TIMON

Nämns inte i Antiquities eller War såvitt jag kunnat se. (Timon från Fleios var en grekisk filosof)

PARMENAS

Nämns inte i Antiquities eller War såvitt jag kunnat se. (Parmenides från Elea var en grekisk filosof. Parmenides är också en dialog av Platon.)

NICOLAUS

Nicolaus från Damaskus var hovhistoriker hos Herodes I och han nämns både i referenser i Antiquities och War och som direkt deltagare i händelserna i samband med striden om makten mellan Herodes söner efter hans död.

Nicolaus (Nikolaus) nämns bara en gång i NT som en av sju män som utsågs till apostlarnas medhjälpare i Apostlagärningarna 6:5.

PAULUS OCH HANS MEDARBETARE KNYTER IHOP APOSTLAGÄRNINGARNA OCH EPISTLARNA

Irenaeus skapade Apostlagärningarna under 180-talet och han menade säkert inledningsvis att Paulus skulle ses som författare till texten. Clemens av Alexandria verkar också ha sett Paulus som författare till Apostlagärningarna i de fyra första delarna av Stromata. Irenaeus använde sig bland annat av historien om Josephus som den berättas i biografin *Life of Flavius Josephus* när han skapade Apostlagärningarna. Paulus fick precis som Josephus byta sida från att ha krigat mot sanningen till att bli en apostel för den, han bytte namn precis som Josephus som hade bytt från namnet Josephus till Flavius Josephus, han reste till Rom men led skeppsbrott på vägen osv. Hadrianus hade använt sig av Josephus historia för att få kött på benen till sitt evangelium, och när Irenaeus skapade Apostlagärningarna hämtade också han sina historiska fakta från samma källa.

Ett motiv för att skriva Apostlagärningarna var att Irenaeus ville skapa en förklaring till hur den kristna kyrkan egentligen skulle ha uppstått. Det fanns ju ett besvärande glapp mellan evangeliet som skulle ha skrivits strax efter Jesu död på 30-talet vt och den flora av nya

apostlar och församlingar som dök upp under Hadrianus tid. Varför fanns det inga spår av kristendomen under de cirka hundra åren mellan Jesu död och Hadrianus regeringstid? Det var detta glapp i historien som Irenaeus ville fylla igen genom att skapa Apostlagärningarna. Men sanningen var förstås att den enda kristendomen som hade förkunnats under hela första århundradet var de judiska chrestianis messianska budskap som vi kan se exempel på i Dödahavsrullarna från Qumran.

Det var först under Hadrianus regeringstid som det nya evangeliet dök upp och om man skall döma efter Irenaeus beskrivning så var Marcion den första och största aposteln för Hadrianus nya sanning. Markioniterna menade enligt Irenaeus att Paulus var den enda som kände till sanningen och att mysteriet hade uppenbarats för honom genom uppenbarelser. Men nu säger Irenaeus triumferande i Adv Haer III XIII:1 att Paulus själv har motbevisat dem genom att han hade sagt att en och samma gud hade gjort Petrus till apostel för de omskurna och honom själv till apostel för hedningarna (Gal 2:8).

Med dagens syn på kristendomens framväxt är det svårt att förstå varför markioniternas påstående att Paulus hade varit den enda aposteln som kände till sanningen skulle vara något problem. Men om man inser att de i stället påstod att *Marcion* hade varit den ende aposteln för sanningen blir Irenaeus oro mer förståelig. Om Marcion hade varit den förste förkunnaren hade ju evangeliet inte predikats före Hadrianus tid och en sådan insikt skulle ju dra undan mattan för hela den kristna religionen. Någon annan måste alltså ha fört ut kristendomen långt före Marcion och denne andre fick bli Paulus. Irenaeus tillskrev Paulus de epistlar som Marcion hade skrivit och han kompletterade dem också bland annat med utdrag från Valentinus *The Interpretation of Knowledge*. Därför kom Paulus att föras vidare genom historien som en märklig blandning av Marcion och Valentinus som hade predikat en hellenistisk filosofi med tyngdpunkt i gnosis och frälsning genom andliga eoner och Irenaeus ortodoxa Paulus som för fram profeterna i den judiska Tanak som de enda förmedlarna av sanningen.

Irenaeus tog alltså kontroll över Marcions epistlar och hans missionering i Mindre Asien och förde över båda dessa företeelser till Paulus. Denna kontroll uppnådde Irenaeus genom att binda samman Paulus brev och Apostlagärningarna med oupplösliga band och medlet var det nät av korsreferenser mellan personer som nämns i Apostlagärningarna och i Paulus brev som Irenaeus skapade. Upplägget liknar mycket det som finns i den nationella historien (Antiquities I-XII) och därmed också i Tanak/GT. Där har man en grundhistoria som berättas i Kunga- och Krönikeböckerna om en viss tid och ett visst skeende där någon profet förekom. I anslutning till grundhistorien finns också den profetiska skrift som varje profet påstås ha lämnat efter sig.

I Nya Testamentet är grundhistorien Apostlagärningarna och olika personer från denna grundhistoria återfinns i epistlarna. Personerna i epistlarna används bara som markörer, det finns i stort sett inga fakta om dem annat än att de ingår i Paulus grupp. Dessa namn används enbart för att bevisa att det aktuella brevet är ett autentiskt brev från Paulus. Några exempel finns nedan.

Person	**Apostlagärningarna**	**Epistel**
Paulus	Huvudperson	Författare till epistlarna.
Matteus	Apg1:13	-
Markus, evangelist/ Johannes som kallades Markus (Barnabas kusin)	Apg 12:12, 12:25, 15:37, 15:39	Kol 4:10, 2 Tim 4:11, Filemon 24, 1 Peter 5:13
Lukas, författare till Apostlagärningarna.	-	Kol 4:14, 2 Tim 4:11, Filemon 24
Johannes	Apg 3,4,8,13	Gal 2:9
Barnabas (Josef)	Apg 4:36, 9:27, 11:19,	1 Kor 9:6, Gal 2:1, 2:9, 2:13

Person	Apostlagärningarna	Epistel
	11:22, 11:25, 11:30, 12:24, 12:25, 13:1-7, 13:43, 13:46, 13:50, 14:3, 14:12, 14:14, 14:20, 15:2, 15:12, 15:22, 15:25, 15:35-39	
Timotheos	Apg 16:1	Rom 16:21, 1 Kor 4:17, 1 Kor 16, 2 Kor 1:1, Fil 1:1, Fil 2, Kol 1, 1 Thess, 2 Thess, 1 Tim, Filem, Heb
Sosthenes	Apg 18:17	1 Kor 1:1
Apollos	Apg 18:24, 19:1	1 Kor 1:12, 2:4-6,3:22. Tit 3.13
Tychikos	Apg 20:4	Ef 6:21, Kol 4:7, 2 Tim 4:12, Tit 3:12
Gaius	Apg 19:29, 20:4	Rom 16:23, 1 Kor 1:14, 3 Joh 1
Trofimos	Apg 20:4, 21:29	2 Tim 4:20
Erastos	Apg 19:22	Rom 16:23, 2 Tim 4:20
Aristarchos	Apg 19:29, 20:4, 27:2	Kol 4:10, Filem 24
Prisca		Rom 16:3, 1 Kor 16:19, 2 Tim 4:19
Aquila	Apg 18:2, 18:18, 18:26,	Rom 16:3, 1 Kor 16:19, 2 Tim 4:19
Aquilas hustru Priscilla	Apg 18:2, 18:18, 18:26,	OBS: Prisca=Priscilla
Apollos	Apg 18:24, 19:1	1 Kor 1, 1 Kor 3, 1 Kor 4, 1 Kor 16, Tit 3
De heliga vid kejsarens hov		Fil 4:21
Clemens		Fil 4:3
Epafras/Epafroditos		Filemon 23, Kol 1:7, 4:12, Fil 2:19, 2:25, 4:18
Linos		2 Tim 4:21
Silvanus		2 Kor, 1 Thess, 2 Thess, 1 Pet
Demas		Kol 4:14, 2 Tim 4:19, Filem 24
Crescens		2 Tim 4:19
Titus		2 Tim 4:19, 2 Kor, Gal, Tit

Irenaeus skapade alltså en historia i Apostlagärningarna som innebar att Paulus hade rest omkring och predikat och startat nya församlingar under ständiga strider med de judar som var fientligt inställda mot de kristna. Det här är ju kolossalt oförskämt, medan chrestiani, de riktiga kristna, hade förföljts av romarna går nu dessa romare själva ut och gör sig till offer för judarnas förföljelser. Paulus hade en grupp vänner och medarbetare som han skrev brev till och skickade som budbärare när han var ute på sina resor eller satt i fängelse för Namnets skull. Detta är hela handlingen i ramhistorien om Paulus och de andra apostlarna. Paulus är den stora stjärnan i denna berättelse, genom att Irenaeus använde biografin om Josephus som förlaga var det naturligtvis lättast att få kött på benen i historien om honom. De andra apostlarna, som ju ändå skulle ha fått undervisning direkt från Jesus själv, är nästan osynliga i jämförelse med Paulus. Övriga personer i historien nämns oftast bara med namn utan någon kringhistoria. Referenserna till dessa personer finns enbart med för att bevisa sambandet mellan epistlarna och ramhistorien i Apostlagärningarna och de sätts i allmänhet in i inledningen och/eller avslutningen av respektive brev.

APOLLOS

Paulus fick låna vissa drag av Apollonius från Tyana som reste runt och undervisade om den orfiska och pytagoreiska filosofin vid samma tid som Paulus skulle ha verkat. Apollonius förvisades från Rom under Neros förföljelse av filosofer och hamnade i Spanien och i Romarbrevet låter Irenaeus också Paulus berätta att han är på väg till Spanien. Varken Josephus, Marcion eller Apollonius (som var förlagor till Paulus) avrättades och Paulus lider heller ingen martyrdöd i Irenaeus version av historien om honom. Legenden om hur Paulus och Petrus dog martyrdöden i Rom skapades tydligen efter Irenaeus tid. Nu kan man ju

förstås påstå att likheterna mellan Paulus och Apollonius bara är en tillfällighet och att de kristna i Rom kanske aldrig ens hade hört talas om den senare. Men lustigt nog berättar man faktiskt om Apollonius i Apostlagärningarna och Första Korintierbrevet. I Första Korintierbrevet beskrivs Apollonius, eller Apollos som han kallas i NT, som en lärare med en egen rörelse. Brevet uttrycker en irritation över att människor säger att de tillhör den ena eller den andra inriktningen, till exempel att de ”tillhör Apollos” (1 Kor 1:10-17).

Paulus och Apollos är tjänare för samma Herre. Paulus hade lagt grunden och Apollos var den som vattnade, men det var Gud som gav växten (1 Kor 3:1-11). Något senare sägs det att allt tillhör de kristna. ”Paulus, Apollos, Kefas, hela världen, liv och död, nutid och framtid, allt är ert.” (1 Kor 3:16-23). I nästa kapitel i Första Korintierbrevet nämns åter Apollos, här används han som ett exempel på att man inte skall skryta med den ene på den andres bekostnad. Irenaeus verkar mena att Apollonius pytagoreiska filosofi inte skall sättas framför den kristna doktrinen. (1 Kor 4:1-6). I kapitel 16 nämner man Apollos för sista gången i Första Korintierbrevet. Paulus hade uppmanat Apollos att fara till Korint, men det var tydligen inte meningen att han skulle fara dit vid detta tillfälle (1 Kor 16:10-12).

I Apostlagärningarna berättas följande om Apollos (Apollonius). Apollos skall ha varit en bildad man som bevisade för judarna i Achaia att Jesus är Messias. Helt plötsligt är Apollos i Korint medan Paulus kommer till Efesos. Att den pytagoreiske filosofen Apollonius görs till ett sanningsvittne om den kristna historien är förstås ett exempel på Irenaeus historieförfalskningar och av samma slag som när han gjorde kejsar Tiberius, kung Agrippa, kungens systrar Berenike och Drusilla och den romerske prokuratorn Felix till kristna som följde Vägen (Apg 18:24-19:3).

MARCIONS EPISTLAR FÖRANKRAS HOS PAULUS GENOM APOSTLAGÄRNINGARNA OCH HISTORIERNA I EPISTLARNA

Irenaeus hade alltså i och med Apostlagärningarna skapat en berättelse som visade att en apostel som den romerska kyrkan hade total kontroll över, nämligen Paulus, hade grundat alla Marcions kyrkor i Grekland och Mindre Asien. Genom att nämna namn i Apostlagärningarna och lägga in hälsningar och andra referenser till dessa personer i Marcions epistlar blev epistlarna helt plötsligt förknippade med berättelsen om Paulus. Men Irenaeus gick längre än till att bara lägga in några namn i Marcions epistlar, han lade till hela stycken med berättelser som anknöt till Apostlagärningarna i det som ursprungligen hade varit Marcions epistlar. Enligt Tertullianus började Marcions kätteri med att han förnekade vissa av de kanoniska epistlarna, han var alltså inte ens uppriktig när det gällde *antalet* epistlar. Om vi jämför de epistlar som hade sitt ursprung hos Marcion med dem som lades till av Irenaeus och andra kan man se följande mönster.

Marcions epistlar	**Andra kanoniska epistlar**
Romarbrevet	Första Timotheosbrevet
Första Korintierbrevet	Andra Timotheosbrevet
Andra Korintierbrevet	Titusbrevet
Galaterbrevet	Hebreerbrevet
Första Thessalonikerbrevet	Jakobs brev
Andra Thessalonikerbrevet	Första Petrusbrevet
Efesierbrevet (Laodikeia)	Andra Petrusbrevet
Kolosserbrevet	Första Johannesbrevet
Filipperbrevet	Andra Johannesbrevet
	Tredje Johannesbrevet
	Judasbrevet Filemonbrevet
	Uppenbarelseboken (Johannes apokalyps)

Marcions epistlar är alltså samma uppsättning brev som tillskrivs Paulus medan majoriteten av de brev som Marcion inte ”erkände” eller snarare inte kände till tillskrivs helt andra personer som apostlarna Petrus och Johannes samt Jesu bror Judas. De brev som Marcion inte kände till, men som tillskrivs Paulus, är de s.k. pastoralbreven, alltså Första och Andra brevet till Timotheos samt brevet till Titus. Dessa brev riktar sig inte till några församlingar i Mindre Asien utan i stället till Timotheos och Titus som var medarbetare till Paulus enligt Irenaeus nya historieskrivning.

Detta gör att man också med säkerhet kan säga att brevet till Filemon, som inte innehåller något annat än ”name-dropping” i samband med Paulus kotteri inte är ett brev som Marcion kunde ha skrivit. Tertullianus måste ha förknippat detta brev med Marcion på helt felaktiga grunder och han skriver också själv förvånat i Against Marcion V att det är underligt att Marcion skulle ha accepterat detta brev medan han avvisade breven till Timotheos och Titus som också behandlar kyrkliga ordningsfrågor. I Tertullianus text kan vi också se att Marcions samling av texter kallades hans *Apostolicon*, vilket tyder på att Marcion beskrev sig själv eller beskrevs som en apostel för kristendomen, precis som Paulus också kom att bli genom den påhittade historien i Apostlagärningarna.

> *To this epistle alone did its brevity avail to protect it against the falsifying hands of Marcion. I wonder, however, when he received (into his Apostolicon) this letter which was written but to one man, that he rejected the two epistles to Timothy and the one to Titus, which all treat of ecclesiastical discipline. His aim, was, I suppose, to carry out his interpolating process even to the number of (St. Paul's) epistles. (Tertullian, Against Marcion Book V)*

Irenaeus omdefinierade alltså Marcions brev till församlingarna i Mindre Asien och Rom till att i stället bli Paulus brev. Marcions brev kompletterades med utdrag från Valentinus skrifter samt Irenaeus och den romerska kyrkans syn på vad det kristna livet skulle innebära, till exempel i form av männens underordning under kyrkan och kvinnornas underordning under männen. I Apostlagärningarna beskrev Irenaeus hur Paulus hade grundat de kristna församlingarna i Mindre Asien och hur han sedan reste till Rom och ”förkunnade Guds rike och undervisade om herren Jesus Kristus med stor frimodighet och utan att bli hindrad” (Apg 28:31).

Marcions brev, som nu alltså blev Paulus brev, inordnades i ett väl uttänkt historiskt sammanhang med en grundberättelse i Apostlagärningarna och bekräftelser i de olika breven på händelser i grundberättelsen. För det första måste man visa att Paulus hade varit i de städer och områden som Marcions brev var förknippade med och att han hade grundat kyrkorna i dessa områden långt innan Marcions tid. I Apostlagärningarna berättas att Paulus gör tre större resor, den första går till Cypern och Mindre Asien särskilt den romerska provinsen Galatien. Den andra resan går till Grekland, särskilt Korinth, Thessaloniki och Filippi. Under den tredje resan besöker Paulus västra Mindre Asien och har Efesos som bas. I det här området ligger också Kolossai dit Kolosserbrevet gick, men det sägs inte i Apostlagärningarna att Paulus reste dit. Paulus fjärde stora resa går till Rom. Genom den här berättelsen har Irenaeus alltså skapat en förbindelse mellan Paulus och alla de orter som förknippades med Marcions epistlar (se föreg. sida).

Men det räckte inte att Irenaeus genom berättelsen i Apostlagärningarna kunde visa att Paulus hade varit på de platser som nämns i breven, han skapade också en direkt förbindelse mellan Apostlagärningarna och de olika breven genom att lägga till avsnitt om Paulus resor och medarbetare i breven.

Apostlagärningarna	**Paulus epistlar som ursprungligen fanns i Marcions Apostolicon**
Apg 8, 9, 11, 15,	**Galaterbrevet** I detta brev berätta Paulus om sin tidigare karriär som lagtrogen jude och hur han försökt utrota Guds församling. Efter sin omvändelse for han till Arabien, Damaskus och två år senare träffade han Kefas och herrens broder Jakob i Jerusalem. Därefter reste han till Syrien och Kilikien. Fjorton år senare for han till Jerusalem och tog med sig Titus och Barnabas och han behövde inte ens omskära Titus! Resan till Jerusalem med Barnabas beskrivs i Apg 15 där huvudfrågan är omskä-

Apostlagärningarna	Paulus epistlar som ursprungligen fanns i Marcions Apostolicon
	relsen. Paulus omskär däremot Timotheos av hänsyn till judarna i kapitel 16. De tre pelarna bad Paulus att särskilt tänka på de fattiga, vilket Paulus också verkligen har lagt sig vinn om. Det sker en splittring mellan Petrus och Paulus i Antiochia eftersom Petrus av rädsla för de lagtrogna kristna i Jerusalem inte vill avsäga sig lagen bud om att inte äta med hedningar och att kräva omskärelse. Detta brev är numera nummer fyra i ordningen men det är tydligt att Irenaeus såg det som ett inledande brev som skulle ge en snabb repetition av historien i Apostlagärningarna så här långt.
Apg 16	**Filipperbrevet** Brev från Paulus och Timotheos. Paulus skall skicka Timotheos och Epafroditos till Filippi. Medarbetaren Clemens nämns. Filippi hade tagit emot Paulus när evangeliet var nytt och redan i Thessalonike fick han hjälp från dem. De kristna i Filippi har genom Epafroditos skickat något till Paulus. Alla heliga i Rom hälsar de kristna i Filippi, särskilt de som arbetar vid kejsarens hov.
Apg 18, Apg 19	**Första Korintierbrevet** Paulus har varit i Korinth tidigare (1 Kor 2). Han skall resa till Korinth igen och har skickat Timotheos till dem för att påminna dem om reglerna för ett kristet liv. (1 Kor 4). I 1 Kor beskriver Paulus reglerna för insamlingen som behandlas i Apostlagärningarna och Romarbrevet, och säger att de kristna i Korinth skall följa de föreskrifter som Paulus gett till församlingarna i Galatien (1 Kor 16). Paulus skriver från Efesos och skall komma till Korinth när han har varit i Makedonien. Timotheos skall också komma till Korint liksom Apollos.
Apg 16, Apg 18.	**Andra Korintierbrevet** Paulus, Silvanus och Timotheos har förkunnat evangeliet i Korinth. Paulus har skrivit ett tidigare brev till Korinth. Paulus berättar att han varit i Troas men rest vidare till Makedonien eftersom han inte fann Titus där. I Makedonien plågades Paulus på alla sätt men fick tröst när Titus kom dit. Titus hade fått nytt mod genom sitt besök i Korinth, man hade villigt lytt honom där och tagit emot honom med respekt och vördnad. Titus hade i Korinth organiserat insamlingen till de heliga (fattiga) i Jerusalem, Paulus hade skickat honom dit. När Paulus hade varit i Korinth och haft det svårt hade bröderna från Makedonien hjälpt honom.
Apg 16, Apg 17	**Första Thessalonikerbrevet** Paulus, Silvanos och Timotheos skriver till de kristna i Thessalonike. De har tidigare besökt församlingen. Innan detta besök hade de plågats och förödmjukats i Filippi (där Silas och Timotheos var med Paulus enl. Apg 16). De kristna i Thessaloniki har följt exemplet från de kristna i Judeen, så som de blev förföljda och dödade av judarna har de kristna i Thessaloniki fått utstå förföljelse från sina landsmän. Tydligen syftade Irenaeus bl.a. på sina påhittade historier om martyren Stefanos och alla judar som försöker hindra Paulus att predika på olika orter i Mindre Asien. Det sägs vidare att Paulus verkligen har försökt kommat till Thessaloniki och när han inte stod ut längre stannade han själv i Aten och skickade Timotheos till dem. Timotheos har nu kommit tillbaka.
	Andra Thessalonikerbrevet Paulus, Silvanos och Timotheos skriver åter till de kristna i Thessalonike. Jesus skall uppenbara sig i lågande eld och utkräva hämnd på dem som plågar thessalonikierna och inte lyssnar på evangeliet och inte erkänner Gud. Detta är tydligen en fortsättning på domen och den stora vreden i första brevet till Thessalonike. *Vi kan med stolthet tala om er i Guds församlingar, om er uthållighet och er tro mitt under alla de förföljelser och lidanden som ni får utstå. De förebådar Guds rättvisa dom, att han skall förklara er värdiga Guds rike, som ni får lida för. Guds rättvisa innebär ju att han låter dem som plågar er bli plågade och låter er som nu plågas vila ut tillsammans med oss, när herren Jesus uppenbaras från himlen med sin makts änglar och i lågande eld, för att utkräva hämnd på dem som inte erkänner Gud och inte lyssnar till evangeliet om vår herre Jesus. Deras straff blir evigt fördärv, fjärran från Herrens ansikte och från hans makt och härlighet, när han kommer på den dagen för att förhärligas bland sina heliga och hyllas bland alla som har kommit till tro — och ni har trott på vårt vittnesbörd. (2 Thess 1:4)*
Apg 19:21	**Romarbrevet** I Romarbrevet (Rom 15:23-31) berättar Paulus för romarna att han skall besöka dem på vägen till Spanien. Men först skall han till Jerusalem för att överlämna hjälpen till de fattiga där eftersom Makedonien och Achaia har beslutat sig för att göra en insamling till förmån för dem (Jfr 1 Kor). (Jahad kallade sig själva ”de fattiga”.)
Apg 27:2	**Kolosserbrevet** Brev från Paulus och Timotheos under Paulus fångenskap i Rom. De kristna i Kolossai har fått undervisning av Epafras (Epafroditos) som också hälsar. Tychikos skall berätta allt för de kristna i

Apostlagärningarna	Paulus epistlar som ursprungligen fanns i Marcions Apostolicon
	Kolossai om hur Paulus har det, han har sällskap med Onesimos. Aristarchos och Markus är medfångar med Paulus. Lukas och Demas hälsar. Paulus hälsar också till bröderna i Laodikeia (jfr Efesierbrevet som enl. Tertullianus var adresserat till Laodikeia). Archippos skall uppmanas att fullgöra den tjänst som Herren har gett honom.
Apg 28	**Efesierbrevet (Laodikeia)** Brev från Paulus och Timotheos. Paulus ber att de kristna i Efesus skall be för honom i hans fångenskap i Rom.

Jag menar alltså att en av orsakerna till att Irenaeus skapade Paulus var att han och den romerska kyrkan ville ta makten över Marcions epistlar till de olika kyrkorna i Mindre Asien. Genom att Paulus påstods ha grundat alla kyrkor i det området, och genom att man fogade in Marcions epistlar i den nya berättelsen om Paulus och hans vänner, försökte man ta makten över både kyrkorna i Mindre Asien och Marcions texter. Men protesterade inte markioniterna när plötsligt delar av Marcions brev dök upp under ett helt annat namn? Ja, det är klart att de gjorde, men deras protester har naturligtvis inte bevarats av den segrande romerska kyrkan.

Det vi kan spåra är Irenaeus och den romerska kyrkans taktik för att avväpna markioniterna, en taktik som gick ut på att svartmåla dem som de värsta tänkbara kättare som man inte på något sätt kunde ha något gemensamt med. Långt ifrån att romarna hade stulit Marcions epistlar och lagt till sin egen historia var det förstås Marcion som hade tagit Paulus brev och stympat dem, en åsikt som vi bland annat kan se hos Tertullianus. Hos honom finner man också den romerska propaganda som säger att Marcion genom att förneka de judiska profeterna predikade en helt annan Gud än den romerska kyrkan och att hans Kristus, som inte förde fram den stora domen med helvetets eviga straff för syndarna och de kristna kropparnas återuppståndelse, var en helt annan Kristus än den Gud och Kristus som dyrkades i den romerska kyrkan.

Skaparen är enligt Tertullianus guden i Tanak/GT. Kristus är Skaparens Kristus som förutsagts i den judiska bibeln. Marcions gud är däremot inte Skaparen (Herren i Tanak/GT) utan en annan gud som inte dömer och hämnas utan är en opersonlig kraft som bara sprider nåd och frid. I samband med brevet till de kristna i Galatien (Galaterbrevet) diskuterar Tertullianus, på ett i mitt tycke ganska förvirrat sätt, kärleken, omskärelsen och Marcions ”most excellent god” som man bara kan driva med eftersom han inte vet hur han skall bli arg eller hur han skall ta hämnd. Kristi gud är däremot den gud som både belönar dem som lyder honom och dömer dem som syndar mot honom eftersom Kristus förutsades i Tanak/GT. Kristi lag är Skaparens lag, alltså Mose lag.

> *For whether he speaks of the love which is due to God, or that which is due to one's neighbor--in either case, the Creator's grace is meant: for it is He who enjoins the first in these words, "Thou shalt love God with all thine heart, and with all thy soul, and with all thy strength;" and also the second in another passage: "Thou shalt love thy neighbour as thyself." "But he that troubleth you shall have to bear judgment." From what God? From (Marcion's) most excellent god? But he does not execute judgment. From the Creator? But neither will He condemn the maintainer of circumcision. Now, if none other but the Creator shall be found to execute judgment, it follows that only He, who has determined on the cessation of the law, shall be able to condemn the defenders of the law; and what, if he also affirms the law in that portion of it where it ought (to be permanent)? "For," says he, "all the law is fulfilled in you by this: 'Thou shalt love thy neighhour as thyself.' " If, indeed, he will have it that by the words "it is fulfilled" it is implied that the law no longer has to be fulfilled, then of course he does not mean that I should any more love my neighbour as myself, since this precept must have ceased together with the law. But no! we must evermore continue to observe this commandment. The Creator's law, therefore, has received the approval of the rival god, who has, in fact, bestowed upon it not the sentence of a summary dismissal, but the favour of a compendious acceptance;*
>
> *the gist of it all being concentrated in this one precept! But this condensation of the law is, in fact, only possible to Him who is the Author of it. When, therefore, he says, "Bear ye one another's burdens, and so fulfill the law of Christ," since this cannot be accomplished except a man love his neighhour as himself, it is evident that the precept, "Thou shalt love thy neighbour as thyself" (which, in fact, underlies the injunction, 'Bear ye one another's burdens"), is really*

> *"the law of Christ," though literally the law of the Creator. Christ, therefore, is the Creator's Christ, as Christ's law is the Creator's law. "Be not deceived, God is not mocked."*
>
> *But Marcion's god can be mocked; for he knows not how to be angry, or how to take vengeance. "For whatsoever a man soweth, that shall he also reap." It is then the God of recompense and judgment who threatens this. "Let us not be weary in well-doing;" and "as we have opportunity, let us do good." Deny now that the Creator has given a commandment to do good, and then a diversity of precept may argue a difference of gods. If, however, He also announces recompense, then from the same God must come the harvest both of death and of life. But "in due time we shall reap;" because in Ecclesiastes it is said, "For everything there will be a time." Moreover, "the world is crucified unto me," who am a servant of the Creator--"the world," (I say,) but not the God who made the world--"and I unto the world," not unto the God who made the world. The world, in the apostle's sense, here means life and conversation according to worldly principles; it is in renouncing these that we and they are mutually crucified and mutually slain. He calls them "persecutors of Christ." But when he adds, that "he bare in his body the scars of Christ"-- since scars, of course, are accidents of body--he therefore expressed the truth, that the flesh of Christ is not putative, but real and substantial, the scars of which he represents as borne upon his body.*

Den här spänningen mellan den hämndlystne guden i den judiska religionen och en helt annan gud som är kärlekens gud fanns inbyggd i Hadrianus evangelium redan från början. Jesus uppfyller alla de gamla judiska profetiorna som hörde ihop med den hårdföre och nationalistiske krigsguden i Tanak, men han är samtidigt en orfisk och pytagoreisk kraft vars gåvor är frid, fred och kärlek. Uppenbarligen hade Marcion dragit slutsatsen att den riktiga kristna guden var en annan gud än den krigiska och hämndlystna guden i Tanak/GT, att han var den hellenistiska kulturens Högsta kraft medan guden i Tanak/GT bara var en lägre skapargud med anknytning till krig, politik, lystnad efter makt och rikedomar och annat negativt som hör samman med den jordiska dimensionen. Och detta var ju också Hadrianus ursprungliga budskap, han ville omvända de militanta krigarna för den judiske guden i jahad till fredliga och kärleksfulla orfiska pytagoréer.

Men Tertullianus kunde inte förneka att ”skeppsredaren från Pontos” (Marcion) hade ”levererat den apostoliska lasten” och hans kritik av Marcions version av Paulus epistlar handlar inte om att de skulle föra fram någon avvikande lära i de delar som är gemensamma, tvärtom verkar det som om texten i Marcions epistlar överensstämmer i mycket hög grad med det som finns i den romerska versionen av breven som tillskrivs Paulus. Tertullianus kritik mot Marcion gäller i stället det som han utelämnar, vilket förstås är hela den ”historiska” delen av Paulus epistlar (som jag har sammanfattat i tabellen på sidan 332). Tertullianus skriver i Five books against Marcion V att detta utelämnande beror på att Marcion avvisade Apostlagärningarna och att han därför naturligtvis också måste avvisa de delar av epistlarna som stämmer överens med denna text. Men Marcion avvisade naturligtvis varken Apostlagärningarna eller delar av sina egna brev, dessa texter var helt enkelt inte uppfunna under hans tid.

Vad kan man då från detta dra för slutsatser beträffande det ursprungliga utseendet på Paulus, eller rättare sagt Marcions, epistlar? Till att börja med innehöll de naturligtvis aldrig något om Paulus, hans resor eller hans vänner. Man kan också från Tertullianus text dra slutsatsen att Marcions texter infogades mer eller mindre oförändrade i sina nya paulinska sammanhang. Marcion verkar ha fört fram kärleken som den högsta kraften enligt förebild från den orfiska/dionysiska liknelsen om Jesus som vinrankan i evangeliet och han tog tydligen klart avstånd från den judiska lagen, den hämnande guden i Tanak/GT och alla idéer om ett helvete där människor skulle få brinna i evig tid. Likaså var idén om en återuppståndelse av den fysiska kroppen oförenlig med den hellenistiska tron på själens eviga liv.

Med undantag av brevet till Filemon (som ju var ett verk av Irenaeus) behandlar de epistlar som Tertullianus sätter i samband med Marcion just de frågor som Marcion tycks ha satt högst, nämligen det gudomliga som kärlek, harmoni och enighet samt befrielse från den tvingande judiska lagen till förmån för en andlig frihet och gemenskap. Men även om Irenaeus verkar ha inkorporerat Marcions epistlar mer eller mindre oförändrade i det nya

paulinska sammanhanget och dessutom lagt till utdrag ur den gnostiske Valentinus texter har han också i många fall sett till att lägga till en mer ortodox, romersk eller om man så vill gammaltestamentlig uppfattning, vilket ger breven en oroande dubbeltydighet som ibland nästan ger ett schizofrent intryck. Detta gäller också Paulus som person. Han sägs vara en jude och farisé som kan den judiska lagen i Tanak bättre än alla andra, samtidigt som delar av texterna uppenbarligen är skrivna av människor som är starkt påverkad av de hellenistiska mysteriekulterna och som avvisar den judiska lagen med all kraft (alltså Marcion och Valentinus). I en tredje ståndpunkt låter Irenaeus juden Paulus utnämna judarna till fiender till hela mänskligheten som till slut skall nås av Guds vrede (1 Thess 2).

Om man jämför de brev där Marcion var ursprunget med de brev som uppenbarligen författades av Irenaeus för att bekräfta den romerska historien i Apostlagärningarna ser man en stor skillnad. Marcions texter, som till exempel den om kärleken i 1 Kor 13, uttrycker en mycket högre nivå ur både rent litterär och filosofisk synvinkel. De fyra apostlabrev som inte hade sitt ursprungligen hos Marcion var alltså brevet till Filemon, de två breven till Timotheos samt brevet till Titus. De tre sistnämnda kallas numera pastoralbreven och anses enligt NE vara skrivna av någon lärjunge till Paulus. Brevet till Filemon anses däremot enligt samma källa vara ett genuint brev som Paulus skrev i sin fångenskap i Rom mellan åren 60 och 62.

Paulus brev, förutom breven till Filemon, Timotheos och Titus som är helt ortodoxa, avspeglar alltså en grundläggande kontrovers inom den kristna kyrkan. Denna kontrovers uppstod inte i samband med Marcions brytning med kyrkan i Rom utan låg redan inbyggd i det uppdrag som Hadrianus skapade. Det nya kristna evangeliet skulle befria judarna från deras väntan på Messias och från deras avskildhet och hat mot omvärlden och då särskilt de romerska makthavarna. Det budskap som fördes fram var att judarna inte längre behövde lyda Mose lag utan att de kunde börja leva som fredliga och civiliserade människor. Evangeliet hade ett romerskt perspektiv eftersom det skapades av den romerske kejsaren, men samtidigt betydde det uppfyllandet av alla de judiska profetiorna. Evangeliet riktades till judarna och uppmanade dem att frigöra sig från den judiska lagen och jag tycker faktiskt att man också kan se detta perspektiv ganska tydligt i Marcions epistlar. De problem som tas upp handlar om troheten mot den judiska lagen med sina straff och domar kontra en andlig gudstjänst (Rom 12), och Kärleken som lagen i dess fullhet i stället för den judiska lagen (Rom 13).

De tillägg som gjordes av Irenaeus när han förde in Marcions epistlar under den romerska kyrkans domvärjo lyfter däremot åter upp den judiska religiösa lagen och de judiska profeterna som grunden för den kristna tron, det var ju de judiska profeterna som hade förutsagt allt om Jesus. Bland det som han ansåg viktigt att få med från den judiska religionen var tydligen människornas stora skuld inför Herren, den sista stora domen och kroppens återuppståndelse. Det är ganska ironiskt att den kristna kyrkan i Rom genom Irenaeus återupplivade den stridslystna judiska messianismen som Hadrianus och förkunnare som Marcion och Valentinus hade strävat efter att utplåna. Visserligen hade de inte lyckats konvertera judarna till den nya religionen utan motsättningarna mellan judar och romare resulterade i stället i det sista stora judiska kriget på 130-talet där den judiska messianismen slutligen utplånades. Men nu återupplivades alltså tron på den hebreiska krigsguden åter inom den kristna kyrkan i Rom och han kombinerades också med tron på en Satan som tydligen skulle verkställa de straff som den hebreiske guden utdelade. I Irenaeus tillägg till Marcions brev låter han också Paulus identifiera sig med de judiska upprorsmän som hade förföljts och dödats på 60-talet, t.ex. i Filipperbrevet 1:15-25 (s 345). Här finns fröet till den överdrivna vördnaden för martyrer och det aktiva sökandet efter martyrskap som kom att genomsyra den romerska kyrkan.

IRENAEUS SKAPAR EN NY HISTORIA FÖR DEN ROMERSKA KYRKAN

I Apostlagärningarna hade Irenaeus alltså berättat om hur Paulus hade grundat de kristna församlingarna i Mindre Asien och hur han sedan reste till Rom och ”förkunnade Guds rike och undervisade om herren Jesus Kristus med stor frimodighet och utan att bli hindrad” (Apg. 28:31). Det var förstås bra att kunna visa att den romerska kyrkan hade grundats av Paulus och i Romarbrevet låter Irenaeus också Paulus berätta att hela världen talade om kyrkan i Rom på grund av deras tro (som tydligen var av toppklass). Men kyrkan i Rom behövde en mer detaljerad historia om sin framväxt. Tydligen fortsatte Irenaeus att arbeta med att skapa en historia för kyrkan i Rom även efter det att han hade skrivit Apostlagärningarna. Andra kristna skolor kunde inte härleda sin tillkomst till något före Hadrianus tid, Marcion, Valentinus och Basilides hade alla verkat så sent som för några tiotal år sedan. Irenaeus avsåg däremot att härleda den romerska kyrkans historia i en obruten kedja ända tillbaka till Jesus och hans apostlar.

GRUNDANDET AV KYRKAN I ROM

I del III av Adversus Haeres beskrev Irenaeus hur de fyra evangelierna kom till. Där förde han bland annat fram uppfattningen att Matteus skrev ett evangelium till hebréerna på deras eget språk medan Petrus och Paulus var i Rom och lade grunden till kyrkan där.

> *Matthew also issued a written Gospel among the Hebrews in their own dialect, while Peter and Paul were preaching at Rome, and laying the foundations of the Church. (Adv. Haer., III, 1)*

Kyrkan i Rom hade alltså grundats av Petrus och Paulus och från dem gick enligt Irenaeus en obruten tradition av biskopar ända fram till den nuvarande biskopen Eleutherius (ca 174-189). Irenaeus berättar att Linus som var den förste efter apostlarna nämns i epistlarna till Timotheos. Efter honom kom Anacletus och den tredje biskopen hette enligt Irenaeus Clemens. Clemens hade träffat apostlarna och hade deras förkunnelse ringande i öronen. Clemens skickade ett kraftfullt brev till de kristna i Korinth. Därefter följde ett antal biskopar och nu var man alltså framme vid Eleutherius som Irenaeus påstod var den tolfte biskopen efter apostlarna. Irenaeus nämner också Polykarpos som skulle ha lärts upp av Johannes och som han själv sade sig ha träffat i sin ungdom.

> *The blessed apostles, then, having founded and built up the Church, committed into the hands of Linus the office of the episcopate. Of this Linus, Paul makes mention in the Epistles to Timothy. To him succeeded Anacletus; and after him, in the third place from the apostles, Clement was allotted the bishopric. This man, as he had seen the blessed apostles, and had been conversant with them, might be said to have the preaching of the apostles still echoing [in his ears], and their traditions before his eyes. Nor was he alone [in this], for there were many still remaining who had received instructions from the apostles. In the time of this Clement, no small dissension having occurred among the brethren at Corinth, the Church in Rome despatched a most powerful letter to the Corinthians, exhorting them to peace, renewing their faith, and declaring the tradition which it had lately received from the apostles, proclaiming the one God, omnipotent, the Maker of heaven and earth, the Creator of man, who brought on the deluge, and called Abraham, who led the people from the land of Egypt, spake with Moses, set forth the law, sent the prophets, and who has prepared fire for the devil and his angels. From this document, whosoever chooses to do so, may learn that He, the Father of our Lord Jesus Christ, was preached by the Churches, and may also understand the apostolical tradition of the Church, since this Epistle is of older date than these men who are now propagating falsehood, and who conjure into existence another god beyond the Creator and the Maker of all existing things. To this Clement there succeeded Evaristus. Alexander followed Evaristus; then, sixth from the apostles, Sixtus was appointed; after him, Telephorus, who was gloriously martyred; then Hyginus; after him, Pius; then after him, Anicetus. Sorer having succeeded Anicetus, Eleutherius does now, in the twelfth place from the apostles, hold the inheritance of the episcopate. In this order, and by this succession, the ecclesiastical tradition from the apostles, and the preaching of the truth, have come down to us. And this is most abundant proof that there is one and the same vivifying faith, which has been preserved in the Church from the apostles until now, and handed down in truth. (Adv. Haer. III, 3)*

LINOS

Linus eller Linos var alltså enligt Irenaeus den förste biskopen i Rom efter Paulus och Petrus. Linos nämns bara på ett ställe i Nya Testamentet, nämligen i andra brevet till Timotheos.

> *Försök att komma före vintern. Euboulos och Pudens, Linos, Claudia och alla bröderna hälsar dig. (2 Tim 4:21)*

Irenaeus skriver också i inledningen till sin historia om de romerska biskoparnas obrutna succession från Petrus och Paulus och berättar att Paulus nämner Linus i brevet till Timotheos.

> *The blessed apostles, then, having founded and built up the Church, committed into the hands of Linus the office of the episcopate. Of this Linus, Paul makes mention in the Epistles to Timothy. (Adv. Haer., III, 3)*

Denne Linos var tydligen någon som var tillsammans med Paulus och som hälsade till Timotheos. De två breven till Timotheos och brevet till Titus kallas också pastoralbreven. Marcion som etablerade sin egen kyrka i Rom år ca 144 vt och som var verksam under de två följande decennierna kände inte till dessa brev. Linus, eller Linos som han kallas i Bibel 2000, var alltså den förste biskopen/påven i Rom efter apostlarna enligt Irenaeus. Han nämns i ett brev som Irenaeus känner till på 180-talet, men som Marcion inte kände till på 140-talet. Linus ingår alltså i den apostoliska successionen i det scenario som Irenaeus skapade för att ge legitimitet åt den romerska kyrkans anspråk på överhöghet bland de kristna kyrkorna.

Jag har inte hittat någon förlaga till Linos i Antiquities eller War men Linos var enligt grekisk mytologi en framstående sångare och kompositör. Linos skulle enligt myten ha varit sånglärare åt Herakles. Det finns en tendens i Irenaeus nya kristna historia att använda namn som förknippas med grekiska gudar och filosofer som Apollo (Apg. 18:24 etc.), Dionysos (Apg. 17:34), Persis (Perseus) (Rom. 16:12), Timon (Apg. 6:4) och Parmenas (Apg. 6:5). Timon från Fleios var en grekisk filosof liksom Parmenides från Elea. Linos verkar alltså ha varit ett namn som Irenaeus hämtade från denna parnass.

CLEMENS

Nästa person i biskopslistan från Rom var Anacletus som inte nämns i Apostlagärningarna eller Paulus brev. Efter honom kom Clemens och han nämns liksom Linus på ett enda ställe i Bibeln, i Filipperbrevet. Han sägs vara en av Paulus viktigaste medarbetare.

> *Ja, dig också, som är en verklig vän, ber jag: hjälp dem, ty de har kämpat för evangeliet tillsammans med mig, liksom Clemens och mina andra medarbetare som har sina namn i livets bok. (Fil 4:3)*

Denne Clemens får vi väl anta var samma Clemens som skulle ha varit den tredje biskopen i Rom och om vilken Irenaeus skrev att han fortfarande hade ”apostlarnas förkunnelser ringande i öronen”. Clemens hade enligt Irenaeus skrivit ett brev till de kristna i Korinth som bråkade sinsemellan.

> *In the time of this Clement, no small dissension having occurred among the brethren at Corinth, the Church in Rome despatched a most powerful letter to the Corinthians, exhorting them to peace, renewing their faith, and declaring the tradition which it had lately received from the apostles, proclaiming the one God, omnipotent, the Maker of heaven and earth, the Creator of man, who brought on the deluge, and called Abraham, who led the people from the land of Egypt, spake with Moses, set forth the law, sent the prophets, and who has prepared fire for the devil and his angels. From this document, whosoever chooses to do so, may learn that He, the Father of our Lord Jesus Christ, was preached by the Churches, and may also understand the apostolical tradition of the Church, since this Epistle is of older date than these men who are now propagating falsehood, and who conjure into existence another god beyond the Creator and the Maker of all existing things. (Adv. Haer., III, 3)*

Irenaeus för i citatet ovan fram Clemens brev till de kristna i Korinth som en historisk sanning. Genom detta brev, säger Irenaeus, kan vem som helst förstå att den romerska kyrkans apostoliska tradition är mycket äldre än de heretiker som numera (från Hadrianus tid

och framåt) förkunnar lögner om att det skulle finnas en annan gud över skaparguden i Tanak/GT. Brevet från Clemens kallas numera Första Klemensbrevet (First Clement) och anses vara autentiskt, till skillnad från andra s.k. Klemensbrev. Om biskopen Clemens brev hade fått komma med i Nya Testamentet hade den kristna historien i Rom varit belagd genom brev ända från evangelisterna Petrus och Paulus tid och fram till slutet av det första århundradet. Därmed skulle också det förargliga gapet mellan evangeliets påstådda tillkomst efter Jesu död och den plötsliga utbredning av (heretisk) kristendom som skedde under kejsar Hadrianus tid vara slutet. Den nuvarande versionen av Clemens brev innehåller, precis som Irenaeus påstår, en beskrivning av en strid mellan kristna i Korinth. Men brevet nämner också att både Petrus och Paulus har blivit martyrer för tron, något som Irenaeus inte verkar ha påstått, varför brevet tydligen även efter hans tid har använts för att plantera ”historiska sanningar” om kyrkan i Rom.

Men vem var egentligen Clemens som räknas som den förste av de ”apostoliska fäderna”? Vi får ingen ledning i Irenaeus bevarade texter och som vi har sett verkar Irenaeus ha hämtat namnet från berättelsen om mordet på kejsar Caligula i Antiquities XX (s 324). Senare kom påven Clemens att förknippas Titus Flavius Clemens, en släkting till kejsar Domitianus som avrättades under kejsarens sista terrorvälde. Titus Flavius Clemens hustru Domitilla skall också ha varit kristen och påstås ha donerat mark till den kristna kyrkan för en begravningsplats. Teorin att påven Clemens var en släkting till kejsaren har dock avfärdats av forskningen.

DE HELIGA VID KEJSARENS HOV

I Filipperbrevet har Irenaeus lagt in en information om att det fanns kristna vid kejsarens hov på Paulus tid.

> *Alla de heliga hälsar er, särskilt de som arbetar vid kejsarens hov. (Fil 4:22)*

Det fanns olika judiska grupper som både stred med varandra och med romarna i det judiska kriget enligt det som beskrivs i Tiberius Alexanders historia. Det hade däremot enligt de romerska historikerna aldrig funnits någon ”kristen” grupp av det slag som beskrivs i Nya Testamentet under åren fram till det judiska kriget (s 202), och enligt min åsikt fanns det heller inga kristna av den kristna kyrkans slag under Domitianus regeringstid. Suetonius, som var ett ögonvittne från Domitianus tid, nämner till exempel inga förföljelser av kristna utan bara av judar. Men man säger ju som sagt i brevet till de kristna i Filippi att det till och med fanns kristna vid kejsarens hov, och enligt den kristna legenden var en av de första påvarna i Rom på 90-talet en man vid namn Titus Flavius Clemens som arbetade vid kejsarens hov. Titus Flavius Clemens och hans hustru Domitilla skall enligt de kristna legenderna ha tillhört den första kristna kyrkan i Rom.

Domitilla var enligt Catholic Encyclopedia systerdotter till kejsaren och hon uppfostrade sina två söner till kristna, det är alltså enligt denna katolska källa möjligt att två kristna pojkar redan i slutet av första århundradet var utsedda till blivande kejsare. Även Domitillas make Titus Flavius Clemens var troligtvis kristen, vilket enligt Catholic Encyclopedia bevisas av att historikern Suetonius beskriver honom som osedvanligt lat. Titus Flavius Clemens kunde naturligtvis inte uträtta något arbete som stred mot hans kristna tro. När det gällde Domitilla står det enligt Catholic Encyclopedia utom allt tvivel att hon var kristen eftersom hon donerade mark till en kristen begravningsplats som användes redan så tidigt som under det första århundradet. Både Titus Flavius Clemens och Domitilla utsattes för anklagelser för att vara ateister (kristna) och mannen avrättades medan hustrun förvisades till en ö.[1]

Enligt den kristna historieskrivningen var alltså kejsare Domitianus (r 81-96 vt) nära släktingar Titus Flavius Clemens och Domitilla kristna som blev martyrer för den kristna tron.

[1] www.newadvent.org/cathen/06098b.htm

Detta bevisar i så fall både att den kristna kyrkan fanns i Rom vid den här tiden, att aristokratiska romare tillhörde denna kyrka och att kristna avrättades för sin tro och blev martyrer. Men Suetonius, som alltså var ett ögonvittne från tiden när de kristna skulle ha lidit martyrdöden under Domitianus regering, nämner inga förföljelser av kristna av den romerska kristendomens slag. De enda som förföljdes och straffades för kriget i Judéen var som vi såg ovan de upproriska judarna. Om avrättningen av Titus Flavius Clemens berättar Suetonius följande.

> *Allteftersom nu tidpunkten för den fara han (Domitianus) tyckte sig ana ryckte närmare, blev han för varje dag allt mer orolig och lät kläda väggarna i de pelarhallar där han brukade promenera med "spegelsten", för att i dess glansiga yta i tid kunna se en bild av vad som försiggick bakom hans rygg. För fångar gav han för det mesta bara audiens i hemlighet och helt ensam, varvid han till och med höll deras kedjor i händerna. För att övertyga sitt tjänstefolk om att man inte ens på goda grunder fick våga sig på att ta livet av sin husbonde, dömde han sin sekreterare Epafroditus till döden för att det påstods att denne sedan Nero övergetts av alla hade varit honom behjälplig när han tog sitt liv.*
>
> *Slutligen lät han plötsligt och på en mycket svag misstanke döda sin kusin Flavius Clemens så snart denne lämnat konsulsämbetet. Han var en avskyvärt lat människa, vars söner Domitianus redan medan de var små öppet hade bestämt till tronföljare. Han hade även beslutat ändra deras namn och kalla den ene Vespasianus och den andre Domitianus. Det var framför allt genom denna handling som han påskyndade sin egen undergång.*[1]

Titus Flavius Clemens avrättades alltså inte alls för att han var kristen, utan avrättningen av honom var en följd av kejsarens paranoia och vansinne som ledde till utrensningar av människor på mer eller mindre ogrundade misstankar. Varför Domitianus, som det sägs i citatet ovan, skulle påskynda sin egen undergång genom att utse Titus Flavius Clemens och Domitillas söner till sina efterträdare förklarar Suetonius inte. Man kan dock ana sig till orsaken genom att läsa hans beskrivning av mordet på kejsare Domitianus.

> *Beträffande omständigheterna kring sammansvärjningen och mordet är följande i stort sett vad som blev allmänt känt. Medan de sammansvurna ännu funderade på när och hur de skulle anfalla honom, om de skulle göra det medan han ännu befann sig i badet eller när han låg till bords, fick de ett erbjudande om råd och hjälp från Stefanus som var Domitillas prokurator och just då stod anklagad för förskingring. För att undgå misstankar låtsades denne ha ont i vänster arm och gick i några dagar med armen inlindad i yllebindor, mellan vilka han stack in en dolk när stunden var inne. Sedan anmälde han att han kunde lämna upplysningar om en sammansvärning. Därigenom fick han audiens hos Domitianus, och medan denne skakad och förvirrad läste den överlämnade skrivelsen rände han dolken i hans underliv. När den sårade kejsaren satte sig till motvärn, rusade hans adjutant Clodianus fram tillsammans med Maximus, som var Parthenius frigivne, Satur som var chef för kammartjänarna, samt några män från den kejserliga gladiatorskolan, och stack ned honom med sju stick.* [2]

Den som mördade kejsare Domitianus, eller i alla fall utdelade det första hugget, var alltså Domitillas prokurator (förvaltare) Stefanus. Nu kan Suetonius uttalande om att Domitianus påskyndade sin egen undergång genom att utse Titus Flavius Clemens och Domitillas söner till sina efterträdare bli förståeligt. Domitilla hade av allt att döma ett par starka motiv för att undanröja Domitianus. Dels hade han låtit döda hennes man, och det är logiskt att tänka sig att Domitilla ville hämnas dennes död. Men kanske ännu viktigare var att om Domitianus dog skulle någon av eller båda Domitillas söner bli kejsare, och därmed skulle hon själv i praktiken bli regent i romarriket. Stefanus som var den förste som stack kniven i Domitianus var Domitillas förvaltare, han skulle naturligtvis själv få avsevärd makt om Domitillas söner blev kejsare. Om inte annat skulle säkert Domitilla se till att anklagelserna mot honom om förskingring avskrevs. Anledningen till att Domitilla förvisades från Rom var alltså inte att hon var kristen, utan det berodde på att hon stod bakom mordet på kejsaren. Senaten var dock antagligen överlycklig över att Domitianus hade röjts undan och därför slapp Domitilla tydligen att dömas till döden för mordet på Domitianus.

---

[1] Suetonius, Kejsarbiografier s 394.
[2] Suetonius, Kejsarbiografier s 396.

EPAFRODITOS

En tidig kristen som skulle ha haft anknytning till det kejserliga hovet var Epafroditos. Idén till att använda Epafroditos kom från *Against Apion I* och *II* samt *The Life Of Flavius Josephus* som påstods vara skrivna av Josephus och som var dedicerade till Epaphroditus/Epafroditos. Den Epafroditos som man tänkte på när man skapade historien om Josephus i Hadrianus kansli var den berömde boksamlaren Epaphroditus från Chaeroneia vars boksamling utgjorde grunden för kejsar Trajanus bibliotek.

Den Epafroditos med anknytning till kejsarens hov som Irenaeus tänkte på var däremot en frigiven slav som var högt uppsatt tjänsteman hos både Nero och Domitianus. I samma veva som Domitianus lät avrätta Titus Flavius Clemens lät han också döda Epafroditos eftersom denne hade hjälpt Nero att begå självmord och Domitianus paranoia förbjöd att någon som hade varit inblandad i en kejsares död skulle få leva. Irenaeus skulle mycket väl ha kunnat få information om både Clemens och Epafroditos från Suetonius Kejsarbiografier där de båda nämns i samma sammanhang och därifrån växte historien om de kristna vid kejsarens hov och påven och helgonet Clemens I fram.

> *Allteftersom nu tidpunkten för den fara han (Domitianus) tyckte sig ana ryckte närmare, blev han för varje dag allt mer orolig och lät kläda väggarna i de pelarhallar där han brukade promenera med ”spegelsten”, för att i dess glansiga yta i tid kunna se en bild av vad som försiggick bakom hans rygg. För fångar gav han för det mesta bara audiens i hemlighet och helt ensam, varvid han till och med höll deras kedjor i händerna. För att övertyga sitt tjänstefolk om att man inte ens på goda grunder fick våga sig på att ta livet av sin husbonde, dömde han sin sekreterare Epafroditus till döden för att det påstods att denne sedan Nero övergetts av alla hade varit honom behjälplig när han tog sitt liv.*
>
> *Slutligen lät han plötsligt och på en mycket svag misstanke döda sin kusin Flavius Clemens så snart denne lämnat konsulsämbetet. Han var en avskyvärt lat människa, vars söner Domitianus redan medan de var små öppet hade bestämt till tronföljare. Han hade även beslutat ändra deras namn och kalla den ene Vespasianus och den andre Domitianus. Det var framför allt genom denna handling som han påskyndade sin egen undergång.*[1]

Epaphroditus dyker alltså också upp i Apostlagärningarna, han ingick tydligen i myten om de kristna vid kejsare Domitianus hov. Irenaeus fick tydligen inspiration från dedikationen till Epaphroditus i *Against Apion I* och använde den som mall för inledningen till Lukas evangelium. Där nämns visserligen inte Epaphroditus, han fick i stället bli en av Paulus medhjälpare. I brevet till de kristna i Filippi berättas att Timotheos och Epafroditos skall skickas till Filippi. Epafroditos återvänder tydligen innan Paulus har hunnit skicka sitt brev med ”en rökelsedoft, ett offer som Gud tar emot med välbehag” (citat från 3 Mos 2:2). Epafras eller Epafroditos nämns också i brevet till de kristna i Kolossai.

> ***Timotheos och Epafroditos skickas till Filippi***
> *Herren Jesus ger mig hopp om att snart kunna skicka Timotheos till er, så att jag kan få nyheter om er och vara vid gott mod även jag. (Fil 2:19)*
> *Jag har emellertid funnit det nödvändigt att skicka vår broder Epafroditos till er, min medarbetare och medkämpe som ni sände hit för att han skulle hjälpa mig med det jag behövde. (Fil 2:25)*
> *Jag har fått vad jag skall ha och mer än det. Jag har fullt upp av allt nu när jag genom Epafroditos har fått det som ni skickade mig — en rökelsedoft, ett offer som Gud tar emot med välbehag. (Fil 4:18)*
> *Det fick ni lära er av Epafras, vår käre medarbetare, som till ert bästa är en trogen tjänare åt Kristus. (Kol 1:7)*
> *Hälsningar från Epafras, som ju är en av er. Han tjänar Kristus Jesus och kämpar alltid för er i sina böner för att ni skall stå fasta och vara fullkomliga och helt uppfyllda av Guds vilja. (Kol 4:12)*

Epafroditos namn förkortas till Epafras i brevet till Filemon, han är vid det tillfället fånge tillsammans med Paulus i Rom och med dem finns också bland annat evangelisterna Markus och Lukas.

> ***Meddelanden och slutönskan***
> *En sak till: ordna ett rum åt mig. Jag hoppas nämligen att ni tack vare era böner skall få glädjen att se mig. Epafras, som också är fånge här för Kristi Jesu skull, hälsar till dig, liksom också mina medarbetare Markus, Aristarchos, Demas och Lukas. (Filem 22-24)*

[1] Suetonius, Kejsarbiografier s 394.

POLYCARPUS

Irenaeus hade alltså genom Apostlagärningarna och Paulus epistlar skapat ett heltäckande bevis för den kristna kyrkans framväxt och en rak linje från apostlarna Petrus och Paulus till kyrkan i Rom. Kanske kunde han använda ett liknande upplägg för att skapa bevis för sin egen auktoritet? Och hur skapade man sig anseende som religiös expert på inom den kristna kyrkan? Jo genom att visa upp en andlig ättelinje som ledde från de första kristna lärarna till sig själv. I Irenaeus fall var det som jag nämnde tidigare den gamle vise Polycarpus som skulle ha undervisat Irenaeus i hans ungdom i Mindre Asien.

Polycarpus var enligt Irenaeus i sin tur lärjunge till aposteln Johannes och Irenaeus har också mer information om Johannes än vad som finns i evangeliet och i de kanoniska brev som han påstås ha skrivit. Johannes hade nämligen enligt Irenaeus bott i Efesos där han också hade publicerat sitt evangelium. Kyrkan i mindre Asien hade därmed direkt kontakt med apostlarna och via dem med Jesus. Att det här var trovärdigt kan man förstå genom att Irenaeus själv kom just från kyrkan i Mindre Asien och genom att han påstod sig ha träffat Polycarpus. Johannes bodde enligt Irenaeus i Efesos ända in i Trajanus regeringstid (98-117) och det var tydligen där som Polycarpus hade undervisats av honom.

> *But Polycarp also was not only instructed by apostles, and conversed with many who had seen Christ, but was also, by apostles in Asia, appointed bishop of the Church in Smyrna, whom I also saw in my early youth, for he tarried [on earth] a very long time, and, when a very old man, gloriously and most nobly suffering martyrdom, departed this life, having always taught the things which he had learned from the apostles, and which the Church has handed down, and which alone are true. To these things all the Asiatic Churches testify, as do also those men who have succeeded Polycarp down to the present time -- a man who was of much greater weight, and a more stedfast witness of truth, than Valentinus, and Marcion, and the rest of the heretics. He it was who, coming to Rome in the time of Anicetus caused many to turn away from the aforesaid heretics to the Church of God, proclaiming that he had received this one and sole truth from the apostles -- that, namely, which is handed down by the Church. There are also those who heard from him that John, the disciple of the Lord, going to bathe at Ephesus, and perceiving Cerinthus within, rushed out of the bath-house without bathing, exclaiming, "Let us fly, lest even the bath-house fall down, because Cerinthus, the enemy of the truth, is within." And Polycarp himself replied to Marcion, who met him on one occasion, and said, "Dost thou know me?" "I do know thee, the first-born of Satan." Such was the horror which the apostles and their disciples had against holding even verbal communication with any corrupters of the truth; as Paul also says, "A man that is an heretic, after the first and second admonition, reject; knowing that he that is such is subverted, and sinneth, being condemned of himself." There is also a very powerful Epistle of Polycarp written to the Philippians, from which those who choose to do so, and are anxious about their salvation, can learn the character of his faith, and the preaching of the truth. Then, again, the Church in Ephesus, founded by Paul, and having John remaining among them permanently until the times of Trajan, is a true witness of the tradition of the apostles. (Adv. Haer., III, 3).*

I citatet ovan finns det en stark polemik mot Cerinthus och Marcion. Polycarpus skall ha berättat hur aposteln Johannes hade flytt ur ett badhus i Efesos när Cerinthus kom in där med orden ”Låt oss fly härifrån utifall detta badhus skulle rasa för att Cerinthus, sanningens fiende, är här inne”. Irenaeus låter också Polycarpus utnämna Marcion till ”Satans förstfödde”, både i sin egen text och i en påstådd epistel av Polycarpus till de kristna i Filippi.

> *For whosoever does not confess that Jesus Christ has come in the flesh, is antichrist; " and whosoever does not confess the testimony of the cross, is of the devil; and whosoever perverts the oracles of the Lord to his own lusts, and says that there is neither a resurrection nor a judgment, he is the first-born of Satan. (THE EPISTLE OF POLYCARP TO THE PHILIPPIANS)* [1]

IGNATIUS

I Polycarpus brev till de kristna i Filippi finns också en länk till en brevsamling som skall ha skrivits av en man vid namn Ignatius.

> *Both you and Ignatius wrote to me, that if any one went [from this] into Syria, he should carry your letter with him; which request I will attend to if I find a fitting opportunity, either personally, or through some other acting for me, that your desire may be fulfilled. The Epistles of Ignatius*

[1] www.earlychristianwritings.com/text/polycarp-roberts.html

> *written by him to us, and all the rest [of his Epistles] which we have by us, we have sent to you, as you requested. They are subjoined to this Epistle, and by them ye may be greatly profited; for they treat of faith and patience, and all things that tend to edification in our Lord. Any more certain information you may have obtained respecting both Ignatius himself, and those that were with him, have the goodness to make known to us. (THE EPISTLE OF POLYCARP TO THE PHILIPPIANS)*

Enligt Catholic Encyclopedia förklarade en kardinal i slutet av 1800-talet att Ignatius sju brev innehåller en heltäckande sammanfattning av den katolska läran. Irenaeus nämner dock inte denne Ignatius vid namn i något sammanhang. För att Irenaeus själv skapade Ignatius brev talar dock det faktum att det finns ett citat från Ignatius epistel till Romarna i Adversus Haereses V XXVIII. Här nämns dock inte Ignatius vid namn och inte heller sägs texten komma från något brev. Citatet innehåller en hänvisning till Polycarpus martyrdöd men han kallas bara ”a certain man of ours” i Adversus Haereses. Irenaeus förtäckta ”bevis” för Polycarpus martyrskap förvandlades tydligen vid ett senare tillfälle till ett brev av Ignatius, oavsett om det var Irenaeus själv eller någon annan som skapade det.

IRENAEUS ÅTERFÖR KRISTENDOMEN TILL DEN JUDISKA VÄGEN

IRENAEUS ÅTERFÖR DE FÖRSTA KRISTNA TILL VÄGEN

De första kristna var alltså de judiska jahad som tog avstånd från den romerska kulturen, bildade hemliga celler inom ett brödraskap som arbetade för att bereda vägen för en kommande Messias och som inte tvekade att offra livet i kampen för att rensa landet från främmande folkslag och göra den judiska religionen till den enda tillåtna läran. Romarna kallade jahad för chrestiani och det var i kriget mot dessa chrestiani som man till och med ansåg sig tvungna att förstöra templet i Jerusalem. Hadrianus försökte någon gång runt år 120 desarmera chrestianis messianska propaganda genom att införliva en del av deras texter i ett evangelium som predikade att Messias redan hade kommit och att han hade varit en fredlig pytagoreisk filosof och en invigd mästare i en hellenistisk mysteriekult som uppnådde fullkomning och blev ett med Fadern. Jahad kallade sin rörelse för Vägen, från en skrivning i Jesajas profetia, och syftet med det nya kristna evangeliet var alltså att omvända judarna från Vägen.

Kristna förkunnare som Marcion och Valentinus fortsatte tydligen att predika det orfiska kärleksevangeliet under decennierna efter jahads slutliga nederlag och Hadrianus död år 138, men på 180-talet ville Irenaeus uppenbarligen återföra kristendomen till dess judiska rötter. Som vi såg påstod Irenaeus i Apostlagärningarna att den romerske ståthållaren Felix var väl insatt i Vägen, något som man kan gissa att Irenaeus menade att Felix hade fått kunskap om från sin hustru som var den judiska prinsessan Drusilla. Irenaeus förde också fram att både kung Agrippa och han syster Berenike var positivt inställda till Paulus förkunnelse. Det berättas också om Paulus i Apostlagärningarna 9:2 att han förföljde sådana som tillhörde Vägen men efter sin omvändelse på vägen till Damaskus blev han den främste aposteln för Vägen, han predikade om Vägen i Efesos (Apg 19:9) och han beskrivs också som ledare för nasareernas sekt (Apg 24:5). Damaskus spelade faktiskt en roll i jahads filosofi, fragment från det s.k. Damaskusdokumentet har återfunnits i flera kopior bland dokumenten i Qumran och det innehöll viktiga element i jahads filosofi.

Irenaeus lyfte alltså fram den judiska jahad som den ursprungliga kristendomen, något som ju också stämde med det verkliga förhållandet. Men den rörelse som Jesus enligt historien i Hadrianus evangelium skulle ha startat var inte alls de militanta jahad utan ett fredligt orfiskt eller pytagoreiskt brödraskap. Jesu huvudbudskap var att kärleken var den frälsande kraften, att man skulle vända andra kinden till om någon skadade en, bara göra sådant mot andra som man själv ville bli utsatt för, vara vän med syndare, prostituerade och romerska skatteindrivare samt ge kejsaren det kejsaren tillhör. Allt detta var diametralt motsatt till jahads/chrestianis nationalistiska, våldsamma och främlingsfientliga ideologi. I och med Irenaeus lyftes åter den xenofobiska och krigiska propagandan i Tanak/GT fram som grunden för den sanna kristendomen och därmed dök också alla de idéer som Hadrianus hade velat tysta ned upp igen i en ny kristen skepnad.

MARTYRSKAPET

En av de åsikter som Irenaeus tog över från de judiska jahad var synen på martyrskapet. De judiska upprorsmännen valde att hellre strida till sista man än att se det judiska hemlandet förorenas av hedniska romare som offrade på fel sätt i templet och som krävde in skatt som enligt de heliga skrifterna inte kunde skickas någon annanstans än till templet i Jerusalem. Kampen för den judiska religionen och mot romarna spred sig också bland judiska grupper i andra delar av det romerska imperiet, frambringade nya martyrer för den judiska saken och drev så småningom Hadrianus att skapa ett evangelium som han hoppades skulle släcka den brand som den messianska rörelsen hade startat. I det sista judiska kriget på 130-talet slogs de judiska upprorsmännen (chrestiani) åter till sista man i övertygelsen om att det

var bättre att bli martyrer för den rätta religionen än att leva under romersk överhöghet. Synen på ett martyrskap som uppnås genom att man vägrar att tumma på den judiska lagen som en ädel väg till evigt liv beskrivs också i Andra Mackabeerboken kapitel 6 och 7. Det är intressant att notera att de två Mackabeerböckerna inte är en del av den judiska Tanak och inte heller har återfunnits bland Dödahavsrullarna i Qumran men att den ingår i Gamla Testamentet i den kristna bibeln. Andra Mackabeerboken skulle såvitt jag förstår till och med kunna vara en kristen produkt om man ser på synen på helgonet/ängeln Jeremia som strider på de rättrognas sida, nyttan av att bli martyrer för religionen, det eviga livet som belöning för martyrskapet och domen som drabbar de syndiga hedningarna.

Irenaeus låter i Filipperbrevet Paulus tveka mellan martyrskapet och att fortsätt leva och förkunna budskapet. För Paulus, liksom för de judiska martyrerna i Andra Mackabeerboken, är döden en vinning men han bestämmer sig ändå för att leva vidare för att förkunna den rätta läran. Berättelsen om Paulus inramas av den fråga som stod Irenaeus hjärta närmast, nämligen fördömandet av bråkmakare och falska förkunnare (som Valentinus och Marcion). Irenaeus lät sin skapelse Paulus föra fram fördömanden av de ”falska förkunnare” som Irenaeus själv var så upptagen med att bekämpa.

> *Visst finns det en del som förkunnar Kristus för att de är avundsjuka och vill ställa till bråk. En del däremot har goda avsikter, och de förkunnar av kärlek; de vet ju att jag är satt att försvara evangeliet. Men de andra är bråkmakare och talar om Kristus inte av rena motiv utan för att göra det svårare för mig i min fångenskap. Än sen? Falska eller hederliga syften — i vilket fall som helst blir Kristus förkunnad, och det gläder jag mig över.*
>
> ***Martyrdöd eller fortsatt verksamhet***
> *Men också i fortsättningen skall jag kunna glädja mig. Jag vet ju att allt detta kommer att leda till min räddning, tack vare era böner och den hjälp som Jesu Kristi ande ger. Jag väntar och hoppas att jag aldrig skall stå där med skam, utan att jag nu som alltid öppet skall våga lovprisa Kristus med min kropp, vare sig den skall leva eller dö. Ty för mig är livet Kristus och döden en vinning — såvida inte ett fortsatt liv här på jorden ger mig en vinst genom mitt arbete, för då vet jag inte vad jag skall välja. Jag slits åt båda hållen: jag längtar efter att bryta upp och vara hos Kristus, det vore ju det allra bästa. Men för er skull är det viktigare att jag lever kvar här, det är jag övertygad om, och jag vet att jag kommer att bli kvar och stanna hos er alla för att hjälpa er till framsteg och glädje i tron. (Fil 1:15-25)*

Irenaeus lät alltså Paulus slippa undan martyrskapet så att han kunde fortsätta att predika men däremot lät han Stefanos bli den första kristna martyren i Apostlagärningarna 5-7. Stefanos predikar om de judiska profeterna för judarna i Jerusalem och slutar med att fördöma dem för att de hade förföljt och dödat profeterna som hade förutsagt den Rättfärdiges framträdande, förrått och mördat honom själv och inte ens följt Mose lag. Judarna blev enligt berättelsen i Apostlagärningarna så uppretade över detta att de tog och stenade Stefanos på fläcken. Därigenom följde han, säger Irenaeus, som den förste i spåren av Kristi martyrskap och fullbordade därmed hans doktrin (Adv Haer III XII:11-13). Denna doktrin gick alltså ut på det för Gud så behagliga martyrskapet.

I Adversus Haereses III berättar Irenaeus att Clement blev den tredje biskopen i Rom efter apostlarna och att den sjunde biskopen Telesphorus blev ”gloriously martyred”, ungefär att han led en strålande martyrdöd. Polycarpus, som skulle ha gett Irenaeus undervisning som han hade tagit emot direkt från lärjungen Johannes, fick också ”gloriously and most nobly suffering martyrdom”. Han var dessutom, skriver Irenaeus, en man av mycket större vikt och ett mer orubbligt vittne om sanningen än Valentinus och Marcion och resten av heretikerna.

Paulus slapp alltså undan martyrskapet i Irenaeus historia om den tidiga kristendomen men i den senare kristna legendbildningen hittade man på att både han och lärjungen Petrus hade lidit martyrdöden i Rom och att deras reliker ligger begravda i Vatikanen, vilket förstås ger extra helighet åt detta centrum för kristendomen. Kulten av lidandet, blodet och våldet som en säker väg till martyrskap och evigt liv och den därmed sammanhängande kulten av döda kroppsdelar i form av reliker är en av kristendomens mest frånstötande

kännetecken. Det ”strålande martyrskapet” hämtade man via Irenaeus från de judiska jahad som var de första kristna och som hellre valde döden än att kompromissa om Mose lagar.

INSPIRATION FRÅN DE JUDISKA PROFETERNA

Evangeliet innehöll ju mängder av citat från främst Jesajas profetia. Orsaken till detta var att Hadrianus ville visa att Jesus i varje detalj hade uppfyllt Jesajas profetia och att han hade varit den utlovade Messias, allt för att de judiska chrestiani skulle sluta med sina uppror för att bereda vägen för den frälsare som man ansåg förutspåddes hos Jesaja. Apostlagärningarna fortsätter delvis i samma tradition som evangeliet, yttranden från judarnas heliga texter används också här för att ge stöd åt den yttre historien. Citaten är dock mycket mindre fokuserade i Apostlagärningarna än i evangeliet, det var naturligtvis svårare att hitta stöd för utbredningen av den romerska kristendomen i den judiska Bibeln än för profetian om Messias. Men Irenaeus huvudinriktning i Apostlagärningarna och epistlarna var att visa att den judiska historien i judarnas heliga skrifter i Tanak och kristendomen var delar av samma historia. Jesus fullbordade ju de gamla judiska profetiorna i Tanak och i Apostlagärningarna knyter Irenaeus även ihop kristendomens historia efter Jesu uppstigande till himlen med de judiska profeterna.

JUDAS DÖD

Irenaeus låter till exempel citat ur Psaltaren illustrera Judas öde. Judas hängde sig ju enligt evangeliet i sorg över sitt svek, men i Apostlagärningarna spricker hans mage på samma sätt som för den romerske brottslingen Catullus och hans plats bland de tolv tas över av en annan lärjunge. Detta hade alltså David förutsagt i Psaltaren.

> *”Mina bröder, de ord i skriften skulle uppfyllas som den heliga anden lät David säga om Judas, han som blev vägvisare åt dem som grep Jesus. Han var en av oss och hade fått samma uppdrag som vi. Med lönen för sin ogärning köpte han sig en bit jord. Men där föll han framstupa, och buken sprack så att alla inälvorna rann ut. Det blev känt för alla i Jerusalem, och sedan kallades platsen på deras språk för Akeldamak, det vill säga Blodsåkern. I Psaltaren står det:* Må hans boplats läggas öde, ingen skall bo där*, och:* Må hans ämbete övergå till någon annan. (Apg 1:16-20)

PETRUS TAL PÅ PINGSTDAGEN OM PROFETERNAS FÖRUTSÄGELSER

På den första pingstdagen kom den heliga anden ner från himlen och fyllde alla lärjungar som började tala främmande språk (tala i tungor som man uppfattar det inom karismatiska rörelser). Ursprunget till uppfattningen om att man skulle börja tala främmande, obegripliga språk i den sista tiden (Abrakadabra!) som också återges i Markus 16:17, kom ursprungligen från Jesaja 28:11.

> ***Mot de styrande i Jerusalem***
> *Men också här raglar man av vin, vinglar man av öl. Präster och profeter raglar av öl, är omtöcknade av vin. De vinglar av öl, de raglar när de har sina syner, vacklar när de fäller sina domar. Borden är täckta av spyor, ingenstans finns en ren fläck. "Vem vill han undervisa, för vem vill han tolka budskapet? För barn som nyss blivit avvanda, som just har tagits från bröstet?*
>
> *Abrakadabra, abrakadabra, lite här, lite där!" Ja, på obegripligt språk och främmande tungomål skall Herren tala till detta folk, (Jes 28:7-11)*

Många trodde att lärjungarna bara var berusade, men Petrus bevisade då i ett tal att detta hade förutsagts av profeten Joel (Apg 2:15-21).

> *Det är inte som ni tror, att de här männen är berusade, det är ju bara morgon. Nej, detta är vad som har sagts genom profeten Joel:* Det skall ske *i de sista dagarna, säger Gud,* att jag utgjuter min ande över alla människor. Era söner och döttrar skall profetera, era unga män skall se syner och era gamla män ha drömmar.
>
> Ja, över mina tjänare och tjänarinnor skall jag i de dagarna utgjuta min ande*, och de skall profetera.* Jag skall låta sällsamma ting visa sig uppe på himlen och tecken nere på jorden, blod och eld och moln av rök. Solen skall vändas i mörker och månen i blod innan Herrens dag kommer, den stora och strålande. Men var och en som åkallar Herrens namn skall bli räddad*. (Apg 2:15-21)*

Det här med att de utvalda skulle profetera i de sista dagarna är alltså, precis som det sägs i Apostlagärningarna, ett ordagrant citat från Joels bok i Tanak/GT (Joel 2:28-32). Petrus fortsätter sedan i samma kapitel i Apostlagärningarna att bevisa sanningen i historien om

Jesus med citat från Psaltaren där David skall ha förutsagt Jesu framträdande (Apg 2:22-36).

STEFANOS PREDIKAR FRÅN DE JUDISKA PROFETERNAS BÖCKER

I Apostlagärningarnas kapitel 6 berättas att den kristna tron snabbt spreds i Jerusalem, även en stor mängd präster började omfatta den. Stefanos var en kristen som var fylld av kraft och gjorde stora under och tecken bland folket. Han höll en predikan inför det judiska rådet där han lade ut texten om Abraham, Isak, Jakob och Moses med citat från judarnas egna heliga skrifter. Han citerade från Tanak om hur judarna alltid hade varit styvnackade och olydiga (5 Mos 10, 2 Kung 17, Neh 9, Jer 7). Stefanos avslutade med att berätta att judarna alltid hade förföljt och dödat de profeter som hade förutsagt den Rättfärdiges framträdande och nu hade de förrått och mördat honom själv. Detta retade judarna så att de tog och stenade Stefanos som därmed blev den förste kristne martyren efter Jesus enligt Irenaeus historia i Apostlagärningarna.

CITAT FRÅN JESAJAS PROFETIA

I Apostlagärningarna kapitel 8 berättas hur aposteln Filippos förklarade ett skriftställe för en etiopisk hovman som behövde vägledning. Det skriftställe som man anger är en variant av Jesaja 53:7-10 där Messias leds som ett får till slakt.

Paulus håller i Apostlagärningarna kapitel 13 ett tal i Antiochia där han genom de judiska heliga texterna bevisar att Jesus hade utlovats som en räddare åt Israel genom upprepade löften till förfäderna. Jesus hade befriat judarna från de synder som de inte kunde befrias från medan de stod under Mose lag, denna befrielse hade bara som villkor att de trodde på honom. Paulus och Barnabas omvände också hedningar genom att citera från Jesajas bok.

> *När judarna fick se allt folket fylldes de av avund och bemötte det Paulus sade med smädelser. Men Paulus och Barnabas svarade frimodigt: ”Det var ni som först skulle få höra Guds ord förkunnas. Men när ni nu visar det ifrån er och dömer er själva ovärdiga det eviga livet, då vänder vi oss till hedningarna.*
>
> *Ty så har Herren befallt oss:*
> Jag har gjort dig till ett ljus för hedningarna,
> för att du skall bli till frälsning intill jordens yttersta gräns.”
>
> *När hedningarna hörde detta blev de glada och prisade ordet om Herren. Alla som var bestämda till evigt liv kom till tro, och ordet om Herren fördes ut i hela den trakten. (Apg 13:45-49)*

Simon Petrus berättar att han hade valts ut att förkunna evangeliet för hedningarna. Jakob säger då att detta är ett uppfyllande av ”profeternas ord” om att någon skulle återvända för att bygga upp Davids fallna hydda och att ”alla de andra människorna” skulle söka Herren.

> *Efter en lång överläggning reste sig Petrus och sade: ”Mina bröder, ni vet att Gud i forna dagar valde ut mig bland er, så att hedningarna genom min mun skulle få höra evangeliets ord och komma till tro. (…) När de hade slutat tog Jakob till orda: ”Mina bröder, hör på. Simon har berättat om att Gud först såg till att han vann ett folk åt sitt namn bland hedningarna. Till detta passar profeternas ord, där det står:*
>
> > Därefter skall jag vända tillbaka och bygga upp Davids fallna hydda. Ur dess spillror skall jag bygga upp den och resa den igen, för att alla de andra människorna skall söka Herren, alla folk över vilka mitt namn har utropats. Så säger Herren, som har gjort detta känt för länge sedan.
>
> *Därför anser jag att vi inte skall göra det svårt för de hedningar som omvänder sig till Gud utan bara skriva till dem att de måste avhålla sig från sådant som har orenats genom avgudadyrkan och från otukt, köttet av kvävda djur och blod. (Apg 15:7, 13-20)*

Det som läggs i Petrus mun är ett citat från Amos kapitel 9 som Irenaeus tydligen gjorde om för att det skulle bli till en passande profetia om ”alla de andra människorna” som skall söka Herren. I ursprungsversion förutsade Amos att Israel (mackabéerna) skulle lägga under sig Edom (Iduméen) och alla andra områden som deras gud hade avdelat som deras egendom. Detta var alltså ursprungligen ingen profetia om Messias som Amos fick framföra, utan profetorden skrevs i stället för att ge gudomlig sanktion för mackabéernas erövringspolitik. De ”andra människor” som skulle söka Herren (de kristna enligt Apostlagär-

ningarna) var i själva verket befolkningsgrupper som mackabéerna avsåg att underkuva med våldsmakt och tvångsomvända till sin nya religion.

Israels återupprättelse
Den dagen skall jag resa upp Davids förfallna hydda, mura igen rämnorna
och resa upp det som rasat, bygga upp den som i forna dagar, så att de kan lägga under sig vad som är kvar av Edom och alla de folk över vilka mitt namn har utropats, säger Herren, som utför detta. (Am 9:11-12)

I Apostlagärningarna blir mackabéernas gamla profetia plötsligt en profetia om hur de kristna bygger upp ”Davids fallna hydda”. Apostlagärningarna skapades alltså genom att man hämtade inspiration och historiska fakta från Josephus historia, blandade detta med en skröna om hur Paulus reste omkring och spred kristendomen samt understödde det hela med profetior från Tanak/Gamla Testamentet. Vilket ju var precis samma sak som man hade gjort när man skapade evangeliet på Hadrianus tid. Skillnaden var dock att evangeliet i första hand riktades till de judiska jahad eller chrestiani, medan Apostlagärningarna propagerar för att den romerska kristendomen skall spridas bland alla hedningar och framställer judarna som ständiga fiender till Paulus och kristendomen samtidigt som de kristna grundar hela sin tro på de judiska profeterna.

DE HELIGA

Irenaeus förde alltså samman judendomen och den romerska kristendomen, vilket förstås historiskt sett var helt riktigt eftersom jahad/chrestiani hade varit den mest militanta och fundamentalistiska grenen av den judiska religionen. Men det kristna evangeliet var ju ingen sann berättelse om jahad utan en politisk pamflett från den romerske kejsaren som framställde jahads krigiske Messias som en fredlig filosof. När Irenaeus skapade berättelsen om den kristna rörelsens etablering under åren efter Jesu död i Apostlagärningarna och epistlarna hade han förstås inga historiska fakta att stödja sig på eftersom Jesus aldrig hade funnits och det inte heller hade funnits någon kristendom av den romerska sorten förrän under Hadrianus regeringstid. Irenaeus var därför tvungen att skapa en ny historia och ett av problemen var vad de första kristna hade kallats. I evangeliet hade Hadrianus inte använt ordet kristna och eventuellt inte heller ordet Kristus, han var ju ute efter att bevisa att Jesus hade varit den Messias som judarna väntade på och hade inte skrivit om den romerska kyrkans Kristus.

Irenaeus kallar de första kristna för ”de heliga”, både i ett par kapitel i Apostlagärningarna och i flera fall i epistlarna. I jahads texter kallas också medlemmarna i församlingen, och i förlängningen alla judar som lyder Mose lag i minsta detalj, för rättfärdiga och heliga. I 4Q274 från Qumran benämns till exempel jahads läger som ”Israels heligas läger” och i 4Q394-398 används uttrycket ”den heliga säden” om det renrasiga judiska folket som inte får blandas med oren säd i blandäktenskap. Synen på judarna som en speciellt helig ras som inte fick orenas genom kontakt med sådant som var förbjudet i Mose lag var förstås grundstenen i mackabéernas nya filosofi på 160-talet fvt och hela motivet för avskiljandet från det seleukidiska riket och dess lagar.

Jag är Herren, er Gud: ni skall vara heliga och förbli heliga, ty jag är helig. Ni skall inte orena er genom några av de djur som kryper på marken. (3 Mos 11:44)

Herren är alltså helig och de som följer hans renhetslagar är heliga. Uttrycket ”de heliga”, kedoshim, används också om Herrens tjänare (jahad) i Himlens och jordens Messias (4Q521) samt i Krigsrullen från Qumran. Termen finns också i Daniels bok, t.ex. i kapitel 7.

Jag fick se hur det hornet förde krig mot de heliga och underkuvade dem, ända till dess att den uråldrige kom och ett domslut gav den Högstes heliga deras rätt och stunden kom då de heliga tog riket i besittning. (Dan 7:21-22)

Den rörelse som hade kämpat för frigörelse från det seleukidiska riket kallade sig själva för ”de heliga” (hasidim, hasidéer) med inspiration från Enoks bok och deras språkbruk, och

även den underliggande idén om det heliga kriget, användes också av jahad under det första och andra århundradet av vår tideräkning. Daniels ”profetia” om odjuret som strider mot ”de heliga” finns också i Uppenbarelseboken.

> *Det fick rätt att strida mot de heliga och besegra dem, och det fick makt över alla stammar och länder och språk och folk. Och alla jordens invånare skall tillbe honom, var och en som inte från världens skapelse har sitt namn skrivet i livets bok hos Lammet som blev slaktat. Du som har öron, hör detta. Den som skall i fångenskap, han går i fångenskap, och den som skall dö för svärdet, han blir dödad med svärd. Här behövs de heligas uthållighet och tro. (Upp 13:7-10)*

Benämningen ”de heliga” används inte i evangeliet men är en ofta använd beteckning på de kristna i både Apostlagärningarna och epistlarna. Eftersom Irenaeus uppvisar en fascination för Uppenbarelseboken på flera ställen i Adversus Haereses är det möjligt att han hämtade beteckningen ”de heliga” därifrån. Det var ju också på sätt och vis riktigt, de enda kristna som fanns vid den tid när Paulus skulle ha verkat var ju jahad som kallade sig själva för ”de heliga”. Irenaeus talar alltså om ”de heliga” som var de första kristna och om ”de heligas församlingar”.

Ett av hans huvudsyften verkar ha varit att skapa regler för hur den kristna kyrkan skulle fungera på 180-talet med hänvisning till hur den första församlingen hade fungerat. Precis som kvinnorna i de judiska församlingarna saknade röst dömde Irenaeus också de kristna kvinnorna till underkastelse och tystnad genom att hänvisa till hur det fungerade ”överallt i de heligas församlingar” på Paulus tid. Detta var ju vad den judiska lagen sade.

> *Gud är inte oordningens Gud utan fridens. Liksom överallt i de heligas församlingar skall kvinnorna tiga vid sammankomsterna: de har inte lov att tala utan skall underordna sig, som också lagen säger. Om de vill ha reda på något skall de fråga sina män när de har kommit hem, för det passar sig inte för en kvinna att tala vid sammankomsten. (1 Kor 14:33-35)*

Hadrianus skapade Jesus, en fiktiv figur som in i minsta detalj uppfyllde alla de judiska profeternas profetior om Messias. Irenaeus skapade i nästa steg Apostlagärningarna, en amsaga om att de första kristna hade uppfyllt alla judiska profetior. Valet av Judas efterträdare uppfyllde enligt Apostlagärningarna en profetia i Psaltaren. Berättelsen om den första pingsten i samma text uppfyllde profetian i Joels bok om hur Gud skulle utgjuta sin ande över en utvald skara som skulle profetera och omvärvas av eldslågor. Stefanos mördas i Apostlagärningarna som en bekräftelse på att judarna enligt Tanak alltid hade varit styvnackade och vägrat lyssna till sina profeter. Kristendomens utbredning var en bekräftelse på profetian om uppbyggandet av Davids fallna hydda i Amos bok. De kristna var alltså ”de heliga” som Daniel hade profeterat om och de uppfyllde hans alla de judiska profeternas profetior.

Irenaeus beskriver jahads organisation med ett äldstes råd och en församlingsledare (jahads mebakker) när han skriver om den första kristna kyrkans organisation. Irenaeus var ju själv biskop och han lät till och med Paulus föreskriva att en bra församlingsledare (som han själv förstås var) skulle få dubbel lön (1 Tim 5:17). Genom att Irenaeus lät de första kristna vara ”de heliga” som de judiska profeterna hade talat om, och genom att han själv och kyrkan i Rom påstod sig vara de direkta efterföljarna till apostlarna, blev den romerska kyrkan de heligas församling och en organisation som hade förebådats ända sedan de judiska profeternas tid. Men i verkligheten hade de första kristna, alltså ”de heliga”, varit de jahad (chrestiani) som kämpade mot den romerska ockupationen i mer än hundra år.

IRENAEUS INFÖR GUDSFRUKTAN I DEN ROMERSKA KRISTENDOMEN

Hadrianus hade beskrivit Messias som en fredsapostel som samtidigt var ledare för upproriska chrestiani som till exempel sicarier och seloter. Den religion som han försökte föra ut till de judiska fundamentalisterna var en universell kärlekskult i motsats till den nationalistiska och krigiska religion som utövades av de församlingar som tillhörde jahad. Förkunnare av Hadrianus version av kristendomen, som Marcion och Valentinus, predikade därför en annan Messias än den som de militanta judarna väntade på och en annan kristendom än den som de utövade.

Irenaeus bekämpade alla ”heretiker” som förkunnade en hellenistisk kärleksfilosofi under det kristna ”varumärket” och återförde som vi har sett den romerska kristendomen till den judiska Vägen med dess tro på profeterna i Tanak och dess strävan efter martyrskap. En annan aspekt av den judiska filosofin som Irenaeus ympade in på den romerska kristendomen var filosofin om gudsfruktan. Om man läser Hadrianus evangelium ser man att han försökte befria judarna från den gudsfruktan som drev dem att kämpa för sin religion med alla medel. Hadrianus lät Johannes far brista ut i en profetia i samband med sonens födelse. Genom att tro på att Messias redan hade kommit skulle judarna få frihet. Herren skulle låta dem tjäna honom *utan fruktan* enligt den ed som han svurit för Abraham. Messias var en fredsapostel som skulle styra judarnas fötter in på fredens väg.

> *Välsignad är Herren, Israels Gud, som besöker sitt folk och ger det frihet. Han reser för oss frälsningens horn i sin tjänare Davids släkt, så som han för länge sedan lovat genom sina heliga profeter, frälsning från våra fiender och alla som hatar oss.*
>
> *Han visar barmhärtighet mot våra fäder och står fast vid sitt heliga förbund, den ed han svor vår fader Abraham: att rycka oss ur våra fienders hand och låta oss tjäna honom utan fruktan, rena och rättfärdiga inför honom i alla våra dagar.*
>
> *Och du, mitt barn, skall kallas den Högstes profet, ty du skall gå före Herren och bana väg för honom. Så skall hans folk få veta att frälsningen är här med förlåtelse för deras synder genom vår Guds barmhärtighet och mildhet. Han skall komma ner till oss från höjden, en soluppgång för dem som är i mörkret och i dödens skugga, och styra våra fötter in på fredens väg." (Luk 1:68-79)*

Om man läser beskrivningen av Guds förbund med Abraham i 1 Mos 17 nämns visserligen inte gudsfruktan i eden men man lät Gud kräva att man skulle skära bort förhuden på alla pojkar, en oomskuren hade brutit förbundet och skulle stötas ut ur sitt folk. På så sätt var gudsfruktan inbyggd i eden, lydde man inte Guds lagar skulle man stötas ut från sitt folk vilket förstås var ett fruktansvärt straff. Men Hadrianus försökte befria judarna från gudsfruktan och göra dem fredliga, han valde alltså att tolka förbundet som ett löfte om att tjäna Gud utan fruktan och Messias som en kraft som skulle styra in judarna på fredens väg.

Irenaeus återinförde å sin sida den judiska gudsfruktan i den romerska kristendomen genom att i Apostlagärningarna påstå att den första kristna församlingen vuxit fram i gudsfruktan och genom att låta Paulus predika att gudsfruktan är den enda rätta vägen till helighet.

> *Kyrkan fick nu vara i fred i hela Judeen, Galileen och Samarien. Den byggdes upp och levde i **gudsfruktan**, och den växte genom den heliga andens tröst och stöd. (Apg 9:31)*
>
> *Därför är vi så angelägna om att vara honom till behag, vare sig vi är borta eller hemma. Ty alla skall vi stå inför Kristi domstol, sådana vi är, och där skall var och en få igen för vad han har gjort under sitt jordiska liv, gott som ont. Jag vet alltså vad **fruktan** för Herren är och försöker därför vinna människor; Gud vet hurdan jag är, och jag hoppas att ni också gör det innerst inne. (2 Kor 5:9-11)*
>
> *Mina kära barn, detta är de löften vi har. Låt oss därför rena oss från allt som befläckar kropp och ande och i **gudsfruktan** nå fram till helighet. (2 Kor 7:1)*
>
> *Men befatta dig inte med de gudlösa amsagorna. Öva dig i **gudsfruktan**. (1 Tim 4:7)*
>
> *Kroppsövningar är nyttiga på sitt sätt, men **gudsfruktan** är nyttig på alla sätt, med sitt löfte om liv både för denna tiden och den kommande. (1 Tim 4:8)*
>
> *Men du som tillhör Gud, håll dig borta från sådant. Sträva efter rättfärdighet, **gudsfruktan**, tro, kärlek, uthållighet och ödmjukhet. (1 Tim 6:11)*
>
> *Ty syndar vi med vett och vilja efter att ha lärt känna sanningen återstår inte längre något offer för synderna; då väntar en fruktansvärd dom och en glupande eld som skall förtära dem som trotsar Gud. Den som överger Moses lag måste utan förskoning dö, om två eller tre vittnar mot honom. Hur mycket hårdare straff förtjänar då inte den som trampar Guds son under sina fötter, vanhelgar förbundsblodet, genom vilket han har blivit helgad, och kränker nådens ande? Vi känner honom som har sagt:* Min är hämnden, jag skall utkräva den, *och vidare:* Herren skall döma sitt folk. *Det är **fruktansvärt** att falla i den levande Gudens händer. (Heb 10:29-31)*
>
> *I tro byggde Noa, uppfylld av helig **fruktan**, en ark för att rädda de sina, sedan han hade fått en uppenbarelse om det som ännu inte kunde ses. Därmed blev han till en dom över världen och fick själv del i den rättfärdighet som kommer av tro. (Heb 11:7)*
>
> *Vi får ett rike som inte kan skakas. Låt oss därför vara tacksamma och tjäna Gud så som han vill, med vördnad och **fruktan**. (Heb 12:28)*

*Om ni säger Fader när ni åkallar honom som dömer var och en efter hans gärningar utan hänsyn till person, lev då i **gudsfruktan** under den tid ni vistas här. (1 Pet 1:17)*

*Ty allt som leder till liv och **gudsfruktan** har hans gudomliga makt skänkt oss genom kunskapen om honom som i sin härlighet och kraft har kallat oss. (2 Pet 1:3)*

*Sök därför med all iver att till er tro foga styrka, till styrkan kunskap, till kunskapen självbehärskning, till självbehärskningen uthållighet, till uthålligheten **gudsfruktan**, till **gudsfruktan** broderlig omtanke och till omtanken kärlek. (2 Pet 1:5-7)*

Redan från början hade den judiska filosofin, som ju bygger på gudsfruktan, utformats av hasidéerna/mackabéerna för att ge dem makt över folket genom att inympa rädsla för guds hämnd i dem om de inte lydde de nya lagarna och härskarna. Hadrianus försökte alltså befria judarna från gudsfruktan genom sitt evangelium men Irenaeus införde den i den romerska kristendomen. Irenaeus uttryckte också maktperspektivet på ett mycket tydligt sätt. Varje människa skall underordna sig överheten och de styrande eftersom dessa bär sina svärd som hämnare i Guds tjänst, hon skall känna fruktan för dem på samma sätt som för Gud. Slavarna skall lyda herrarna med fruktan så som de också lyder Kristus. De kristna skulle med lydnad och fruktan arbeta på sin frälsning.

*Varje människa skall underordna sig all den överhet hon har över sig. Ty det finns ingen överhet som inte är av Gud, och den som finns är förordnad av honom. De som motsätter sig överheten gör därför motstånd mot Guds ordning, och de som gör motstånd drar straff över sig själva. De styrande är inget hot mot goda gärningar, men mot onda. Vill du slippa känna fruktan för överheten, gör då det goda, och den skall berömma dig; den står ju i Guds tjänst för att du skall kunna nå det goda. Men gör du det onda, känn då **fruktan**. Det är inte för inte som överheten bär sitt svärd; den står ju i Guds tjänst som hämnare, för att vreden skall drabba den som gör det onda. (Rom 13:1-4)*

*Ni slavar, lyd era jordiska herrar ärligt och uppriktigt och med respekt och **fruktan** så som ni lyder Kristus. (Ef 6:5)*

*Därför, mina kära, ni som alltid har varit lydiga: arbeta med **fruktan** och bävan på er frälsning, inte bara så som när jag var hos er utan ännu mer nu när jag är långt borta. (Fil 2:12)*

*Ni slavar, lyd i allt era jordiska herrar, inte som inställsamma ögontjänare, utan ärligt och uppriktigt, i **fruktan** för Herren. (Kol 3:22)*

Hadrianus hade förstås tagit med jahads uppfattning om att människosonen skulle komma för att utdöma den stora domen i evangeliet, i annat fall hade ju inte Jesus uppfyllt deras förväntningar. Irenaeus fortsatte att spinna på detta tema i epistlarna, tron på den stora domen var ju ett nödvändigt medel för att injaga gudsfruktan i de kristna.

*Vi vet att Guds dom över dem som lever så är väl grundad. Men du som dömer dem som lever så och ändå själv gör samma sak, inbillar du dig att just du skall undgå **Guds dom**? (Rom 2:2-3)*

*Vi vet att lagens ord riktas till dem som äger lagen, för att varje mun skall tystas och hela världen underkastas **Guds dom**. (Rom 3:19)*

*Alltså: liksom en endas överträdelse ledde till **fällande dom** för alla människor, så har också en endas rättfärdiga gärning lett till frikännande och liv för alla människor. (Rom 5:18)*

*Nu blir det alltså ingen **fällande dom** för dem som tillhör Kristus Jesus. (Rom 8:1)*

*Fäll därför ingen **dom** i förtid, innan Herren kommer. Han skall låta ljus falla över det som ligger dolt i mörkret och avslöja allt som människorna har i sinnet. Och då får var och en sitt beröm från Gud. (1 Kor 4:5)*

*Jag tror på Herren och litar på att ni inte skall ändra tänkesätt. Men den som försöker ställa till förvirring bland er får ta sin **dom**, vem han än är. (Gal 5:10)*

*De förebådar Guds rättvisa **dom**, att han skall förklara er värdiga Guds rike, som ni får lida för. (2 Thess 1:5)*

*En del människors synder ligger i öppen dag och får sin **dom** i förväg, andras synder släpar efter. (1 Tim 5:24)*

*Vi kan inte börja om med grunderna: omvändelsen från döda gärningar, tron på Gud och läran om dop och handpåläggning, om de dödas uppståndelse och **evig dom**. (Heb 6:1-2)*

*Ty syndar vi med vett och vilja efter att ha lärt känna sanningen återstår inte längre något offer för synderna; då väntar en **fruktansvärd dom** och en glupande eld som skall förtära dem som trotsar Gud. (Heb 10:26-27)*

UPPENBARELSEBOKEN OCH ANTIKRIST

I Adversus Haereses kan man se att Irenaeus hämtade en hel del inspiration från Uppenbarelseboken. Orsaken till detta var antagligen att denna text ansågs vara en text som här-

stammade från de första kristna, Irenaeus tillskriver den ju också lärjungen Johannes. En annan orsak till Irenaeus intresse för Uppenbarelseboken var säkert att den, eller i alla fall de apokalypser som de judiska jahad/chrestiani använde sig av, återspeglas i Hadrianus evangelium och särskilt i det avsnitt som numera finns i Markus 13 och som ibland kallas ”Den lilla apokalypsen” samt i Matteus 24 där det talas om tidens slut, den stora nöden och människosonens ankomst.

Uppenbarelseboken var säkerligen ursprungligen en apokalyps författad av jahad eller också är den en kompilation av ett antal av deras messianska apokalypser. I Uppenbarelseboken kan jag se spår av den judiska messianska rörelsens texter som till exempel Enoks bok, The Apocalypse of Adam från Nag Hammadi, den judiska Sibyllan, Daniels bok samt 4Q436 och 4Q504 från Dödahavsrullarna.

ENOKS BOK

Uppenbarelseboken har helt klart sin grund i Enoks bok, vilket är logiskt eftersom Enoks bok var så viktig för jahad. Enoks bok har återfunnits bland texterna i Dödahavsrullarna från Qumran och den var också mycket populär bland de tidiga kristna. En svag kristen anknytning har lagts till i Uppenbarelseboken genom att man har blandat in församlingarna i Mindre Asien och lagt in namnet Jesus på några få ställen, men det är också det enda. I övrigt handlar Uppenbarelseboken om samma himmelska väsen som beskrivs i Enoks bok, om samma strider och samma uppenbarelser som de som Enok beskriver. Enoks visioner finns också i Jesajas, Hesekiels och Daniels böcker i Tanak/Gamla Testamentet och det är tydligt att Uppenbarelsebokens författare också har hämtat vissa textavsnitt därifrån. Men Uppenbarelseboken består i stora delar av nästan ordagranna kopior av texter direkt från Enoks bok med dess beskrivningar av änglar, troner, strider och Enoks vision om människosonen som skall upprätta ett evigt rike. Det är alltså viktigt att se Uppenbarelseboken i relation till de apokalyptiska och messianska delarna av Enoks bok, det finns en mycket nära anknytning mellan dessa texter.

HÅR SOM VIT ULL OCH ÖGON SOM SKINER SOM SOLEN

Enok mötte vid en himmelsfärd den Förste eller Äldste guden som hade ett huvud som var liksom täckt av vit ull och tillsammans med honom var en som såg ut som en människa. I Enoks bok berättas också hur Metusalems son Lamech tar sig en hustru som föder en son (Noa) vars hår var som vit ull och vars ögon sken som solen och lyste upp hela huset (1 Enoch 106:2). I Uppenbarelseboken kommer Johannes i hänryckning och får syn på någon som såg ut som en människa vars hår var vitt som ull och vars ögon lyste som eld (Upp 1:14).

BLODET SOM STIGER UPP TILL ANDARNAS HERRE OCH ROPAR EFTER DOMEN

Enligt Enoks bok stiger de rättfärdigas blod upp till Andarnas Herre. Där samlas de heliga som vistas ovanför himlarna och välsignar Andarnas Herres namn och ber att han skall utfärda sin dom och att han inte skall låta sitt tålamod vara för evigt (1 Enoch 47:1-4). I Uppenbarelseboken finns de slaktade martyrernas blod under altaret uppe hos Lammet, och dessa själar/detta blod ropar med hög röst ut en bön om att Lammet skall utfärda sin dom och utkräva hämnd (Upp 6:9-11).

DE FYRA VINDARNA

I Enoks bok prisas Andarnas Herre (som i det persiska och babyloniska sammanhanget i Enoks bok väl närmast är Ahura Mazda eller Marduk) av myriaders myriader människor (1 Enoch 40:1-3). I Uppenbarelseboken finns samma beskrivning av myriaders myriader av änglar som står framför Herrens tron (Upp 5:11-13). Enok såg den sten som håller upp världens (fyra) hörn och de fyra vindarna som bär upp jorden och himlens grundvalar (1 Enoch 18:2-5). I Uppenbarelseboken beskriver man precis som i Enoks bok de fyra vin-

darna och jordens fyra hörn (Upp 7:1). Enok lyfts upp i extas till himlen och ser Guds tron som består av alabaster som är prydd med ädelstenar (1 Enoch 18:6-10). I Uppenbarelseboken kommer Johannes i extas eller hänryckning och får se ”någon” på en tron som är prydd med ädelstenar (Upp 4:2-3).

ÄRKEÄNGELN MIKAEL OCH STRIDEN MELLAN DE GODA OCH DE ONDA

I Enoks bok beskrivs hur vissa änglar beslutar sig för att stiga ner på jorden eftersom de har funnit behag i de jordiska kvinnorna. Två hundra änglar svor en ömsesidig ed, bildade ett förbund och steg ner på jorden och tog sig hustrur som födde dem barn. Som följd av detta föddes jättarna som fyllde jorden med våld och ondska. De nedstigna änglarna lärde också ut hemlig (babylonisk) visdom till människorna, vilket inte var bra (1 Enoch 7 och 8). Mikael och de andra goda ärkeänglarna såg denna oreda och besvor sin Herre, Den Högste, att utkräva sin dom över dessa illdåd. Herren sände därför den stora floden för att utplåna allt på jorden men lät Noa och hans familj klara sig. Ärkeängeln Rafael fick fängsla de onda änglarnas ledare Azazyel för evigt i väntan på den sista domen när han skulle kastas i den eviga elden. Azazyel var ansvarig för allt orättfärdigt som skett. De jättar som var resultatet av otukten skulle utplåna varandra i ett stort krig som Herren beordrade ängeln Gabriel att starta. Även ängeln Mikael skulle delta i striden och medverka i den sista domen över de fallna änglarna.

> *[15]To Michael likewise the Lord said, Go and announce his crime to Samyaza, and to the others who are with him, who have been associated with women, that they might be polluted with all their impurity. And when all their sons shall be slain, when they shall see the perdition of their beloved, bind them for seventy generations underneath the earth, even to the day of judgment, and of consummation, until the judgment, the effect of which will last for ever, be completed. (1 Enoch 10:15)*

Efter denna kamp skall jorden få njuta av alla gudomliga välsignelser och evig fred och rättvisa skall råda.

> *[27]The earth shall be cleansed from all corruption, from every crime, from all punishment, and from all suffering; neither will I again send a deluge upon it from generation to generation for ever. [28]In those days I will open the treasures of blessing which are in heaven, that I may cause them to descend upon earth, and upon all the works and labour of man. [29]Peace and equity shall associate with the sons of men all the days of the world, in every generation of it. (1 Enoch 10:27-29).*

I Uppenbarelseboken står också, precis som i Enoks bok, den stora striden mellan ärkeängeln Mikael och Satan/Draken och hans änglar. Detta återspeglar direkt den användning av Enoks bok och syn på striden mellan ljusets/Mikaels och mörkrets/Belials/Satans makt som finns i de s.k. sektdokumenten från Qumran. I Uppenbarelseboken, precis som i ursprungsberättelsen i Enoks bok, fängslas Satan/Azazyel först och slipper sedan lös efter tusen år för att slutligen dömas i den sista stora domen. Efter detta blir jorden ny och det eviga fredsriket upprättas (Upp 20-21).

HARMAGEDON

Enligt Upp 16:16 skall den stora slutstriden stå på den plats som ”på hebreiska heter Harmagedon”. Harmagedon betyder Megiddos berg. Megiddo var den plats där enligt 2 Kung 23:29 en stor strid stod mellan Egyptens farao och kungen av Assyrien. Denna strid, tillsammans med historien från Enoks bok om striden mellan de goda och onda änglarna, har i nästa led blivit till en myt som ingjutit längtan efter våld, krig och död hos religiösa fundamentalister och nationalister från andra århundradet före vår tideräkning och fram till idag. Inte ens det förödande Andra världskriget räckte till för att denna dödsbringande ”profetia” skulle anses uppfylld och om inte vi ändrar vår syn på vad den egentligen kommer ifrån kommer mänskligheten aldrig att få fred.

BEBLANDNING MED KVINNOR SOM GRUNDEN FÖR ALLT ONT

Ett viktigt tema i Enoks bok är de änglar eller väktare som beblandat sig med jordiska kvinnor och därmed gett upphov till de elaka jättarna. Denna blandning mellan andligt och jordiskt uppges vara orsaken till alla strider och elände. I Bibeln finns detta tema med gudaväsen som beblandar sig med jordens döttrar i Första Mosebok 6:4. Jahad såg följaktligen också otukt som en dödssynd. Den gamla legenden i Enoks bok har i sin tur varit en del av grunden till fördömande av den sexuella kraften och till kvinnoföraktet i kristendomen, bland annat genom skrivningen i Uppenbarelseboken 14:4 om att de som följer Lammet inte befläckar sig med kvinnor.

LIVETS BOK OCH DEN BRINNANDE SJÖN

Livets bok öppnas

Och jag såg en stor vit tron och honom som sitter på den, och jorden och himlen flydde inför honom, och det fanns inte längre någon plats för dem. Och jag såg de döda, höga och låga, stå inför tronen, och böckerna öppnades. Och ännu en bok öppnades, livets bok. Och de döda dömdes efter vad som stod i böckerna, efter sina gärningar. Och havet gav tillbaka de döda som var i det, och döden och dödsriket gav tillbaka de döda som var i dem, och var och en dömdes efter sina gärningar. Och döden och dödsriket kastades i den brinnande sjön. Detta är den andra döden, den brinnande sjön. Och var och en som inte fanns uppskriven i livets bok kastades i den brinnande sjön. (Upp 20:11-15)

Visionen i Uppenbarelseboken med tronen och domarna som utkrävs efter det som står i böckerna kommer ursprungligen från den del av Enoks bok som kallas ”The Book of Giants”. 4Q530 från Qumran innehåller fragment från denna text men där är det en av Nefilim/jättarna som drömmer den dröm som återges som Johannes vision om Livets bok i Uppenbarelseboken.

Then Ohiyah, his brother, answered and said before the Giants, I, too, saw a wonder in my dream this night. Behold the Ruler of heaven descended to earth and thrones were set and the great Holy One sat. [Hundreds and hundred]s were ministering too Him. Thousands and thousands … stood b[e]fore Him. And behold, [boo]ks were opened and judgement was pronounced and the judgement … [was writ]ten and a signature was signed. (4Q530, Translation by Geza Vermes)

I Uppenbarelseboken 20:11-15 beskrivs också den sista domen och de dödas uppståndelse. Uppfattningen om den stora domen kom från Enoks bok. I Uppenbarelseboken kastas de som inte finns uppskrivna i livets bok i den brinnande sjön där de tydligen får brinna i evig tid. Idén om att straffet för de syndiga var ett (tidsbegränsat) lidande och/eller en rening i den brinnande sjön härstammade från en grekisk uppfattning om tillvaron efter döden. En av Hades fem floder var den för evigt brinnande svavelfloden Phlegeton.

EN NY HIMMEL OCH EN NY JORD

I Enoks bok sägs att den Utvalde skall bo mitt bland människorna och att det skall komma en ny himmel och jord. De syndiga skall fördrivas från jorden, men de rättfärdiga skall leva i fred. De skall leva med Människosonen och de skall kläs i livets kläder (1 Enoch 45:4-5, 1 Enoch 61:16-18). I Uppenbarelseboken förutspås också en ny himmel och en ny jord, Gud skall själv bo bland människorna och de som segrar skall kläs i vita kläder. (Upp 21:1-3, Upp 21:3-4, Upp 3:5).

THE APOCALYPSE OF ADAM

Den text som kallas *The Apocalypse of Adam* i boksamlingen från Nag Hammadi innehåller en beskrivning av evolutionen från Adams och Evas skapelse. Adam berättar för sin son Seth vad som skall ske i världen, bland annat om den stora översvämningen och Noas räddning i arken, uppdelningen av Jorden och de tolv stammarna. Därefter skall det komma en ny straffdom, det talas om ”stora män” och antagligen är det jättarnas straffdom som vi känner igen från Enoks bok som avses. Någon kraft som kallas ”the illuminator of knowledge” skall komma och rädda dem som har kunskapen i sina hjärtan. Han skall utföra tecken och under men ”makterna” skall resa sig mot honom och han skall dra sig tillbaka till och vistas i heliga boningar som han själv valt. Makterna kommer att straffa kroppen av

den man över vilken den heliga anden hade kommit. Därefter kommer en hymn som handlar om varifrån denne ”illuminator” eller detta ljus hade kommit. Den som i *The Apocalypse of Adam* kallas ”the illuminator” är den ”människoson” som beskrivs i Enoks bok.

I *The Apocalypse of Adam* berättar Adam för Seth att Adam och Eva ursprungligen var en enhetlig (manligt-kvinnlig) eon som existerade i den härlighet som härstammade från den eon som de hade kommit ur. Eva (Sophia) gav Adam kunskap om den eviga guden. Gud blev dock vred och delade den ursprungliga helheten i två separata eoner (Adam och Eva) och därmed lämnade också kunskapen och härligheten dem och de slavade i rädsla för den gud som hade skapat dem. Från denna skapelse fortsätter berättelsen med Noa och hans söner och alla problem som följer med livet på jorden, då främst rädslan för döden. Det som kommer från den döda jorden återgår ju till den igen och människorna är därmed slavar under döden. Men en ”illuminator of knowledge” kommer från den eviga eonen och lägger ett frö i hjärtat på människorna för att rädda deras själar. Fröet är kunskap och de som förstår denna kunskap om den eviga guden kommer inte att dö utan blir räddade till evigt liv. Denna kunskap finns inte i böcker och texter utan är den direkta kunskapen om den eviga guden och änglarnas eviga undervisning (gnosis).

JUNGFRUN OCH DRAKEN

The Apocalypse of Adam har tydligen satts samman av texter från flera olika källor. Ett avsnitt som har en egen karaktär handlar om tretton olika kungadömen som bildar en hierarki av eoner med inspiration från både den judiska Tanak och hellenistisk filosofi eftersom man bland annat talar om Salomo men också om de nio muserna och om sonen som föds ur den jungfruliga livmodern (Zoe). Delar av avsnittet om de tretton kungadömena ingår också i Uppenbarelseboken dit det antingen har hämtats direkt från *The Apocalypse of Adam* eller från en gemensam urkälla. Både i The Apocalypse of Adam och Uppenbarelseboken föder en kvinna som tillhör himlen (en himmelsk eon) ett barn. I Uppenbarelseboken har berättelsen därefter blandats ihop med en historia om ärkeängeln Mikael som strider med en drake i Uppenbarelseboken 12:7-13. Denna berättelse motsvaras i Adams apokalyps av Salomos armé av demoner som sänds ut för att söka efter jungfrun. En stor fågel kommer och tar barnet och för upp det på ett berg i Adams apokalyps medan det rycks upp till Gud i Uppenbarelseboken. I Uppenbarelseboken bär fågelns vingar däremot ut kvinnan i öknen och i Adams apokalyps föds den fjärde eonen av en jungfru i öknen. I varje kungarike i Adams apokalyps slutar eonens födelse med att han kommer till vatten, i Uppenbarelseboken sprutar draken vatten och berättelsen slutar med att ”han ställde sig på havsstranden”.

The Apocalypse of Adam	Uppenbarelseboken
Now the first kingdom says of him that he came from […]. A spirit […] to heaven. He was nourished in the heavens. He received the glory of that one and the power. He came to the bosom of his mother. And thus he came to the water. *And the second kingdom says about him that he came from a great prophet. And a bird came, took the child who was born, and brought him onto a high mountain. And he was nourished by the bird of heaven. An angel came forth there. He said to him "Arise! God has given glory to you." He received glory and strength. And thus he came to the water.* *The third kingdom says of him that he came from a virgin womb. He was cast out of his city, he and his mother. He was brought to a desert place. He was nourished there. He came and received glory and strength. And thus he came*	***Kvinnan och draken*** *Och ett stort tecken syntes på himlen, en kvinna klädd i solen och med månen under sina fötter och en krans av tolv stjärnor på sitt huvud. Hon är havande, och hon ropar i barnsnöd och födslovånda. Och ett annat tecken syntes på himlen, och se, en stor eldröd drake, med sju huvuden och tio horn och med sju kronor på sina huvuden.* *Hans stjärt svepte med sig en tredjedel av stjärnorna på himlen och slungade dem ner på jorden.* *Och draken stod framför kvinnan som skulle föda, för att sluka hennes barn när hon födde det. Och hon födde sitt barn, en son som skall valla alla folk med en stav av järn. Hennes barn rycktes upp till Gud och hans tron, och kvinnan flydde ut i öknen, där Gud har berett henne en*

The Apocalypse of Adam	Uppenbarelseboken
to the water. *The fourth kingdom says of him that he came from a virgin. […] Solomon sought her, he and Phersalo and Sauel and his armies, which had been sent out. Solomon himself sent his army of demons to seek out the virgin. And they did not find the one whom they sought, but the virgin who was given them. It was she whom they fetched. Solomon took her. The virgin became pregnant and gave birth to the child there. She nourished him on a border of the desert. When he had been nourished, he received glory and power from the seed from which he was begotten. And thus he came to the water. And the fifth kingdom says of him that he came from a drop from heaven. He was thrown into the sea. The abyss received him, gave birth to him, and brought him to heaven. He received glory and power. And thus he came to the water.* *And the sixth kingdom says that […] down to the aeon which is below, in order to gather flowers. She became pregnant from the desire of the flowers. She gave birth to him in that place. The angels of the flower garden nourished him. He received glory there, and power. And thus he came to the water.*[1]	*tillflykt, så att hon skall bli livnärd i tolvhundrasextio dagar. (…)* *Och när draken såg att han hade störtats ner på jorden började han förfölja kvinnan som hade fött sin son.* *Och den stora örnens båda vingar gavs åt kvinnan så att hon kunde flyga ut i öknen, till den plats där hon blir livnärd en tid och två tider och en halv tid, långt borta från ormen. Och ormen sprutade vatten ur sin mun efter kvinnan som en flod, för att strömmen skulle föra bort henne. Men jorden hjälpte kvinnan, och den öppnade sin mun och svalde floden som draken sprutade ur sin mun. Och draken rasade mot kvinnan och gick bort för att strida mot hennes andra barn, mot dem som håller Guds bud och har Jesu vittnesbörd. Och han ställde sig på havsstranden. (Upp 12:1-6,13-18)*

4Q504 OCH 4Q436 FRÅN DÖDAHAVSRULLARNA

ABADDON

Abaddon nämns på ett enda ställe i Bibeln, i Uppenbarelseboken kapitel 9.

> *Över sig har de en kung, avgrundens ängel; hans namn på hebreiska är Abaddon och på grekiska heter han Apollyon. (Upp 9:11)*

Abaddon var ett begrepp som användes av jahad, i 4Q504 finns en tacksägelsehymn där Abaddon nämns.

> *… the earth and all its deep places, The great [Abyss] and Abaddon. And the waters that is [in them.]*[2]

UR HANS MUN KOM ETT SKARPT SVÄRD

> *Och ut ur hans mun kom ett skarpt svärd som han skall slå folken med, och han skall valla dem med en stav av järn, och han skall trampa vinpressen för Guds, allhärskarens, stränga vredes vin. (Upp 19:15)*

I citatet ovan härstammar talet om ”en stav av järn” och Guds vinpress från Jesajas profetia (Jes 45:1 och 63:1, speciellt tydligt i 1QaIsa från Dödahavsrullarna). Ursprunget till uttrycket ”min muns svärd” i Uppenbarelseboken finns i jahads texter och återfinns i den text som Eisenman&Wise kallar De fattigas lovsånger i Rösterna ur Dödahavsrullarna (4Q436).

> *Du gjorde min mun likt ett skarpeggat svärd, min tungas band löste du så att jag kunde tala heliga ord.(4Q436)*[3]

STRIDEN MOT ROMARRIKET - DJÄVULEN, SATAN, BABYLON OCH DEN STORA SKÖKAN

Ursprunget till Uppenbarelseboken är helt klart det judiska motståndet mot det romerska imperiet. Mitt i berättelsen om Jungfrun i kapitel tolv som verkar härstamma från ”The Apocalypse of Adam”, finns en beskrivning av den grundläggande strid som genomsyrar

[1] http://www.gnosis.org/naghamm/adam.html

[2] Geza Vermes, The Dead Sea Scrolls in English. s 379

[3] Eisenman&Wise, Rösterna från Dödahavsrullarna s 232.

hela Uppenbarelseboken. Denna strid är striden mellan Mikael och den onda makt som kallas Draken, Satan, skökan eller Babylon.

> *Och det blev en strid i himlen: Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han övermannades och det fanns inte mer någon plats för dem i himlen. Och han, den stora draken, ormen från urtiden, han som kallas Djävul och Satan, han som förför hela världen, han störtades ner på jorden och hans änglar störtades ner med honom.*
>
> *Och jag hörde en stark röst i himlen säga: ”Nu finns frälsningen och kraften och riket hos vår Gud och makten hos hans smorde. Ty våra bröders anklagare har störtats ner, han som anklagade dem inför vår Gud både dag och natt. De har besegrat honom genom Lammets blod och genom sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv mer än att de kunde gå i döden. Jubla därför, ni himlar och ni som bor i dem. Men ve över jorden och havet: djävulen har stigit ner till er, och hans raseri är stort, ty han vet att hans tid är kort.” (Upp 12:7-12)*

Som vi har sett tidigare i den här boken härstammade ärkeängeln Mikael från Enoks bok (1 Enoch) där han strider mot de fallna änglarna. Mikael gjordes i nästa steg i den mackabeiska propagandan till den speciella beskyddaren av Daniels folk (Dan 12:1-3). Som vi såg på sidan 172 var Mikael ekvivalent med Messias i jahads texter från Qumran. Den strid som Uppenbarelseboken egentligen handlar om, och som symboliseras av striden mellan Mikael och Satan, är därför striden mellan de judiska messianska härskarorna och den romerska makten som representerade allt som jahad såg som förkastligt. Denna strid var en spegelbild av den himmelska striden mellan Mikael/Melkisedek/Messias och Satan/Belial/romarna.

Det Babylon som döms till förstörelse i Uppenbarelseboken är alltså Rom. I den judiska Sibyllans profetior och i andra judiska texter från första århundradet användes också denna kod för Rom.[1] De heliga martyrer vars blod skall hämnas av Mikael/Messias är de judiska motståndsmän som hade dödats av romarna för att de ville leva efter Mose lag. Men i nästa steg gjordes alltså denna apokalyps till en uppenbarelse som Johannes, en av de påstådda grundarna av den romerska kristendomen, hade haft. Mikael/Messias blev den romerske Jesus, martyrerna blev romerska kristna och Satan blev den romerska kyrkans fiender.

ODJURETS TAL

Den judiska Sibyllan, eller rättare sagt sådana som skrev i hennes namn, publicerade omkring år 80 en berättelse som gick ut på att Nero inte var död utan i själva verket levde i parthernas land. Därifrån skulle han återvända för att starta ett universellt krig som förstås var den apokalyps som de messianska judarna trodde att Jesaja hade profeterat om. Det fanns också en romersk legend med samma innehåll. Omkring år 125 kom det enligt Jewish Encyclopedia en judisk profetia från Sibyllan där Nero hade förvandlats till den stora Satan själv. Där sägs att ”den som har talet 50 som sin bokstav skall bli en hemsk härskare, en förfärlig drake som kommer att sprida fruktansvärda krig genom sin andedräkt”. N som var Neros initial hade värdet 50 enligt det judiska alfabetet.

> *The bitter feeling against Rome that actuated the Jews for the hundred years between 30 and 130 permitted no other conception than that it would be Rome's ruler who would marshal the heathen hosts for the final struggle and lead them to victory; and Nero—the vilest wretch that ever mounted a throne—filled the ideal of wickedness sufficiently to be considered the worthy leader of the heathen. The Jewish Sibyl, writing about the year 80, tells the story that Nero was at that time in concealment in the land of the Parthians, where he would remain for decades, returning thence to stir up a universal war. More of the demoniac character of Antichrist, and more, therefore, of the original conception concerning him as being either Satan or one of Satan's tools, is reflected in the reference to Nero in the fifth Sibylline (363* et seq.*), written in 74: "Then from the ends of the earth shall return the matricidal man who has become fugitive, and who frames iniquitous plans in his mind; he will destroy the whole earth, and conquer all, and in all matters he will be wiser than all other men. . . . But the wise people shall have peace, the people that remaineth tried in sorrows in order that it may thereafter rejoice." But the complete metamorphosis of Nero into a devil—wherein he is no longer the representative of Rome, but the incarnation of the Evil One—is first to be found in a Jewish Sibyl of about 120-125 (V Sibyl. 28-34). Of Nero it is there said, "The one that received the letter for 50 [letter נ, N, as initial] will become ruler—a terrible dragon, breathing fierce war. . . . Thereafter he will return and make*

[1] http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=248&letter=R

himself like unto God, but He [God] will convince him that he is as nothing." (Jewish Encyclopedia)[1]

I Jewish Encyclopedia förbinder man legenden om Nero med bilden av odjuret i Uppenbarelseboken. Att odjurets tal sägs vara 666 i Uppenbarelseboken och inte 50 som i den judiska profetian är kanske en förvrängning eller också ett annat sätt att bestämma ett värde för Nero med hjälp av siffermagi.

Och det förför jordens invånare med de tecken som det fått rätt att göra i odjurets åsyn. Det säger till jordens invånare att göra en bild åt odjuret som har fått svärdshugget men kommit till liv igen. Och det fick rätt att ge livsande åt odjurets bild, så att bilden också kan tala och se till att alla som inte tillber odjurets bild blir dödade. Och det ser till att alla, höga och låga, rika och fattiga, fria och slavar, får ett märke på högra handen eller på pannan och att ingen kan köpa eller sälja utan att ha märket, odjurets namn eller talet för namnet. Här behövs vishet. Den som har förstånd skall tolka odjurets tal, ty det är en människas tal, och talet är 666. (Upp 13:14-18)

Irenaeus spekulerar i Adversus Haereses V över vad det är för ord som motsvarar odjurets tal (666) och förklarar att det mycket väl kan vara ”lateinos” (latinerna) eftersom romarnas rike är det sista riket i Daniels profetia. En annan möjlighet är att ordet är ”Teitan” eftersom de nuvarande romerska härskarna kallar solen Titan.

GOG, MAGOG OCH DE TVÅ VITTNENA

Magog var ju skyterna enligt den genealogi som författarna till Antiquities I-XII hämtade från Berossos och som så småningom hamnade i Första Mosebok. Under Simon Mackabeus regeringstid lät man i nästa steg härskaren Gog i Magog planera ett anfall på Israel i Hesekiels profetia, men Israels gud sänder förstås eld mot honom och alla greker (Hes 38-39). Gog och Magog återkommer i NT i Uppenbarelseboken 20:8 där Satan släpps lös efter tusen år och förför folken i jordens fyra hörn, Gog och Magog, och samlar dem till strid.

Och när de tusen åren har gått skall Satan släppas lös ur sitt fängelse. Och han skall gå ut och förföra folken i jordens fyra hörn, Gog och Magog, och samla dem till striden, och deras antal är som havets sand. Och de drog upp till den höga slätten på jorden och omringade de heligas läger och den älskade staden. Och eld föll från himlen och förtärde dem. Och djävulen som förförde dem kastades i samma sjö av eld och svavel som odjuret och den falske profeten, och de skall plågas dag och natt i evigheters evighet. (Upp 20:7-10)

Det här brukar ses som en profetia om förföljelse av den kristna kyrkan och det sista stora apokalyptiska kriget innan Jesu återkomst och hans etablering av kristendomen som den enda religionen på jorden. Men ursprunget till tron på Gog och Magog och den sista stora striden i samband med Messias framträdande är naturligtvis en rent judisk företeelse. De ledande inom jahad/chrestiani studerade, som vi ser i texterna från Qumran, de judiska profetiorna med stor intensitet i generation efter generation. Grunden till tron på den kommande striden mellan de rättfärdiga och Gog från Magog fanns i Hesekiels bok men Gog nämns också i Krigsrullen (1QM XVI) och kombinationen Gog och Magog finns i 4Q523.

Striden mellan Messias och Gog och Magog nämns alltså i kapitel 20 i Uppenbarelseboken men denna historia dyker faktiskt upp redan i kapitel 11. Detta kapitel börjar med en uppmätning av templet enligt förebild från Hesekiels bok och därefter sägs det att ”jag” skall låta två vittnen profetera under tolvhundrasextio dagar iklädda säckväv. Efter den tiden skall odjuret stiga upp ur avgrunden och börja ett krig mot de två vittnena och besegra dem och döda dem. Deras lik skall ligga obegravda på gatan i staden där deras herre också blev korsfäst. Sedan återuppstår dessa vittnen och stiger upp till himlen i sina fienders åsyn och i samma stund blir det en väldig jordbävning som dödar mängder av människor och de som överlever slås av skräck och hyllar himmelens gud. Att staden kallas Sodom och Egypten, platser som sågs som syndens nästen enligt judarna, förklaras av att det var i Rom som man trodde att Messias ben Josef skulle dödas och inte i Jerusalem.

[1] www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=1577&letter=A

Och jag skall låta mina två vittnen profetera under tolvhundrasextio dagar, klädda i säckväv." Vittnena är de två olivträden och de två lampställen som står framför jordens herre. Om någon vill skada dem kommer det eld ur deras mun och förtär deras fiender. Var och en som vill skada dem måste bli dödad på det sättet. De har makt att stänga himlen så att inget regn faller under den tid då de profeterar, och de har makt att förvandla allt vatten till blod och att slå jorden med alla slags plågor så ofta de vill.

Och när de har fullbordat sitt vittnesbörd skall odjuret som stiger upp ur avgrunden börja krig mot dem och besegra dem och döda dem. Deras lik skall ligga på gatan i den stora stad som på andligt språk kallas Sodom och Egypten och där deras herre också blev korsfäst. Människor från alla länder och stammar och språk och folk kommer och ser på deras lik i tre och en halv dag och låter dem inte läggas i någon grav. Och jordens invånare gläder sig över deras öde och jublar och skickar gåvor till varandra, eftersom dessa båda profeter hade varit en plåga för jordens invånare.

Och efter de tre och en halv dagarna kom livsande från Gud in i dem, och de ställde sig upp, och stor skräck föll över alla som såg dem. Och de hörde en stark röst från himlen som sade till dem: "Kom hit upp." Och de steg upp till himlen i ett moln, och deras fiender såg dem. I samma stund blev det en väldig jordbävning, och en tiondel av staden störtade samman, sju tusen människor dödades av jordbävningen, och de andra slogs av skräck och gav himlens Gud sin hyllning. (Upp 11:3-13)

Det här är ett bra exempel på hur historieförfalskning och okunskap ger upphov till förvirring och domedagsprofetior i led efter led. Skyterna i den nationella historia som skapades i Alexandria blev Magog i Moseböckerna och i nästa steg blev Magog Israels fiende i Hesekiels profetia. Jahad studerade Hesekiels profetia och omsatte den till sin egen situation och i Krigsrullen är striden mot Gog samma sak som striden mot romarna. Tron på profetiorna om det sista stora kriget innan de rättfärdigas totala slutseger gav bränsle åt otaliga strider från mackabéernas krig för att utvidga sitt territorium, via flera judiska inbördeskrig fram till de stora krigen mot romarna. Denna historia finns också i Uppenbarelseboken som först var en judisk apokalyps och som sedan har gett bränsle åt de kristna domedagsprofetiorna och förhoppningarna om ett slutgiltigt förödande krig där deras Messias/Kristus skall träda fram och utplåna de onda (de andra).

Uppenbarelseboken är, förutom de tillägg som gjorts om Johannes och heretiska kristna församlingar, en helt och hållet judisk produkt som den romerska kristendomen tagit över. Ett sådant handlande kan endast ha varit möjligt i en situation när de judiska chrestiani hade utplånats helt och hållet, alltså efter kriget i Judaea på 130-talet.

IRENAEUS ANVÄNDER UPPENBARELSEBOKEN FÖR ATT FÖRDÖMA KRISTNA HERETIKER OCH JUDAR

Irenaeus nämner Uppenbarelseboken, som han kallar Johannes Apokalyps, i *Adversus Haereses I*. Irenaeus säger där att Ordet har talat mot nikolaiterna i Johannes Apokalyps (Uppenbarelseboken).

The Nicolaitanes are the followers of that Nicolas who was one of the seven first ordained to the diaconate by the apostles. They lead lives of unrestrained indulgence. The character of these men is very plainly pointed out in the Apocalypse of John, [when they are represented] as teaching that it is a matter of indifference to practise adultery, and to eat things sacrificed to idols. Wherefore the Word has also spoken of them thus: "But this thou hast, that thou hatest the deeds of the Nicolaitanes, which I also hate." Adversus Haereses (Book I, Chapter 26)[1]

Irenaeus förde alltså fram Uppenbarelseboken som en kristen text och han tog tillfället i akt att låta Gud fördöma hans egna motståndare genom denna text, nikolaiterna var en sekt som Irenaeus såg som heretiker. Enligt Uppenbarelseboken avskydde man dessa nikolaiter i Efesos medan det tydligen fanns sådana i kyrkan i Pergamon. Han som talar (Kristus) skall komma och strida mot nikolaiterna med sin muns svärd om de inte omvänder sig.

Så har också du hos dig sådana som på samma sätt håller sig till nikolaiternas lära. Vänd om! Annars kommer jag snart till dig och strider mot dem med min muns svärd. (Upp 2:15-16)

De ”heliga ord” som Irenaeus låter Kristus uttala med sin muns svärd i Uppenbarelseboken är tyvärr ganska groteska. I Thyatira fanns det till exempel en kvinnlig profet som Irenaeus låter Kristus hota med sjukdom och med att hennes barn skall dödas av pest. Ju-

[1] http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book1.html

darna i Smyrna, som påstås smäda de kristna, kallas för en Satans synagoga. Uttrycket ”min muns svärd” härstammade som vi såg ovan från jahads texter och finns i en mer oförfalskad version i Upp 19:15.

ANTIKRIST

Antikrist dyker upp för första gången i Adversus Haereses I kapitel XIII. Där säger Irenaeus att Marcus, som var en av Valentinus efterföljare, var en magiker som påstod sig ha nått den största kunskap och fullkomning och fått ta emot den högsta kraften från det osynliga och outsägliga området över oss. Därför var han en föregångare till Antikrist. I Adversus Haereses IV kapitel XXIX polemiserar Irenaeus mot dem som menar att guden i Tanak/GT är en destruktiv kraft och inte samma Gud som Kristus kom från. Sådana har Paulus fördömt som Antikrist i det andra brevet till Thessalonike.

Den Laglöse och Jesu Kristi ankomst
När det gäller vår herre Jesu Kristi ankomst, då vi skall samlas hos honom, ber vi er, bröder, att inte strax tappa fattningen och bli uppskrämda, om man hänvisar till Anden eller till något som vi skulle ha sagt eller skrivit och säger att Herrens dag är här. Låt inte lura er på något vis. Ty först måste avfallet ske och laglöshetens människa uppenbaras, undergångens son, motståndaren, han som förhäver sig över allt som kallas gud eller heligt och sätter sig i Guds tempel och utger sig för att vara Gud. Minns ni inte att jag sade detta redan när jag var hos er? Och ni vet vad det är som nu hindrar honom så att han inte kan träda fram förrän hans stund är inne.

Ty laglösheten är redan verksam, som en hemlighet; det som återstår är att han som ännu hindrar röjs ur vägen. Då skall den Laglöse uppenbaras, han som herren Jesus skall dräpa med andedräkten ur sin mun och förinta med glansen vid sin ankomst. Den Laglöses ankomst är ett verk av Satan och sker med stor makt, falska tecken och under och med orättfärdighetens alla konster, som bedrar dem som går i fördärvet — de har ju inte velat ta emot den kärlek till sanningen som kunde ha räddat dem. Därför låter Gud villfarelsen få makt över dem så att de tror på lögnen och blir dömda, alla dessa som inte har trott på sanningen utan har valt orättfärdigheten. (2 Thess 2:1-12)

Den Laglöse i Andra brevet till Thessaloniki är alltså Antikrist och denna Antikrist är Valentinus och andra gnostiker som Irenaeus såg som konkurrenter om de kristnas själar. I Adversus Haereses V kapitel XXV talar Irenaeus återigen om Antikrist som har sin kraft från Satan och sätter sig i Guds tempel och vill bli dyrkad som en gud och han hänvisar på nytt till beskrivningen av den Laglöse som numera finns i 2 Thess 2 ovan. Men herren Jesus skall komma och dräpa denne Laglöse med andedräkten ur sin mun. Detta är uppenbarligen en återanvändning av texten i Uppenbarelseboken 2:16 där Jesus Kristus skall strida mot nikolaiterna med sin muns svärd. Irenaeus förband alltså Antikrist med de filosofiska skolor som han fördömde på många ställen i epistlarna och även i Uppenbarelseboken. Ordet Antikrist används dock bara Första och Andra brevet från Johannes.

Många antikrister i den sista tiden
Mina barn, detta är den sista tiden. Ni har hört att en antikrist skall komma, och nu har också många antikrister trätt fram. Av detta förstår vi att det är den sista tiden. De har utgått från oss men hörde aldrig till oss. Ty om de hade hört till oss hade de stannat hos oss. Men det skulle avslöjas att ingen av dem hör till oss. Ni däremot har blivit smorda av den Helige och känner alla sanningen — jag skriver heller inte att ni är okunniga om sanningen utan att ni känner den och vet att ingen lögn uppstår ur sanningen. Vem är nu lögnare om inte den som förnekar att Jesus är Kristus? Den är antikrist som förnekar Fadern och Sonen. (1 Joh 2:18-22)

Sanningens ande eller villfarelsens
Mina kära, sätt inte tro till alla andar utan pröva om de kommer från Gud, ty många falska profeter har gått ut i världen. Så kan ni se vilken ande som är Guds: varje ande som erkänner att Jesus Kristus har kommit i mänsklig gestalt är från Gud, men den ande som förnekar Jesus är inte från Gud. Det är Antikrists ande, som ni har hört skall komma och som redan nu är i världen. Men ni, mina barn, är från Gud, och ni har besegrat de falska profeterna, ty han som är i er är större än han som är i världen. (1 Joh 4:1-4)

Förbli i Kristi lära
Ty många bedragare har gått ut i världen, sådana som inte vill erkänna att Jesus Kristus har kommit i mänsklig gestalt. Där har ni bedragaren, Antikrist. Se till att ni inte förlorar det ni har arbetat för utan får full lön. Den som inte förblir i Kristi lära utan går andra vägar, han har inte Gud. Den som förblir i hans lära, han har både Fadern och Sonen. Om någon kommer till er utan denna lära skall ni inte släppa in honom i ert hem och inte hälsa honom välkommen. Den som välkomnar honom gör sig till hans medbrottsling. (2 Joh 7-11)

I 1 Joh 2 beskrivs de olika antikristerna som att ”de har utgått från oss men hörde aldrig till oss”. Irenaeus menade ju att heretikerna hade uppstått som avfällingar ur kristendomen, ”nästan i våra dagar, i slutet av Domitianus regering” (Adv Haer V XXX) (Domitianus regerade 81-96). Han påstod att det innan dess hade funnits en annan ren och ursprunglig kristendom som han spårade tillbaka till den judiska Vägen. I 1 Joh 4 sägs Antikrists ande vara de som förnekar att Jesus är från Gud medan ”ni mina barn” är från Gud och skall besegra dessa falska profeter.

DEN SISTA TIDEN OCH DEN LAGLÖSE I JAHADS TEXTER

Antikrist i de två epistlarna från Johannes, Den Laglöse i Andra brevet till Thessaloniki och heretiker som nikolaiterna i Uppenbarelseboken är uppenbarligen samma slags företeelse för Irenaeus Det som avses är de filosofiska skolor (kristna och andra) som inte tror att den hämnande skaparguden i Tanak/GT är samma Logos och Fader som beskrivs i evangeliet, som inte tror på de judiska profeterna, som inte tror att Jesus var Gud utan att den som återvände till Fadern var den andliga eonen Kristus medan den fysiska människan återgick till sitt materiella ursprung. Antikrist är sådana som inte tror att Kyrkan är en materiell företeelse utan en andlig eon som består av kraften hos alla själar som har uppnått en sådan renhet att de kan förenas med Fadern och varandra i det gudomliga ljuset och kärleken.

Ursprunget till ”den laglöse” och ”Antikrist” som Irenaeus förde in i den kristna Bibeln finns förstås i jahads texter. Deras texter handlar i stor utsträckning om förkastelsedomar över sådana ”mörkrets söner” som är trolösa, m.a.o. inte lyder den judiska lagen på det sätt som jahad menar är det rätta. Den laglöse (den onda prästen) nämns till exempel i inledningen till Habackukkommentaren (1QpHab) som motståndare till Rättfärdighetens lärare. I Damaskusdokumentet sägs också Rättfärdighetens Lärare ha berättat om denna förrädare som bröt mot lagen.

> *And God observed their deeds, that they sought him with a whole heart, and He raised for them a Teacher of Righteousness to guide them in the way of His heart. And he made known to the latter generations of traitors that which God had done to the latter generation, the congregation of traitors, to those who departed from the way. This was the time of which it is written, Like a stubborn heifer thus was Israel stubborn (Hos. IV. 16), when the Scoffer arose who shed over Israel the waters of lies.*[1]

Från att ha varit en motståndare mot den judiska lagen och Rättfärdighetens lärare/Messias i jahads texter blev den laglöse antikrist en kristen företeelse. Liksom de judiska jahad gjorde har de kristna nu väntat på den sista tiden, antikrist och Messias framträdande i nära två millennier. Genom att vi tappade bort det rätta ursprunget för dessa företeelser har de genom tiderna lånat sig till de mest horribla projiceringar.

FÖRBUD MOT ATT UMGÅS MED AVFÄLLINGAR OCH OTROGNA ENLIGT FÖREBILD FRÅN JAHAD

I 2 Joh 7-11 är Antikrist de som förnekar att Jesus Kristus har kommit i mänsklig gestalt, alltså de som förnekar att den andliga eonen Kristus skulle vara samma företeelse som människan Jesus. Om någon sådan kommer till ”er”, alltså de rättrogna, skall de inte släppa in honom i sitt hem och inte hälsa honom välkommen. Detta avståndstagande förtydligar Irenaeus i det Första brevet till Korinth. Det är inte *alla* otuktiga som man skall ta avstånd från, om man skulle undvika alla själviska och utsugare och avgudadyrkare måste man ju lämna världen (eftersom de kristna vid den här tiden bara var en liten minoritet i en i övrigt helt hednisk värld). Men den som de rättrogna absolut inte får ha något att göra med är den som *kallas broder* men som inte underordnar sig den rätta läran. En sådan får man alltså enligt 2 Joh 7-11 inte släppa in i sitt hem och man får heller inte äta tillsammans med honom. Alla andra avgudadyrkare menade Irenaeus tydligen att det var fritt fram att umgås med men de kristna bröderna skulle man stöta ifrån sig.

---

[1] Geza Vermes, The Dead Sea Scrolls in English. s 129

I mitt brev till er skrev jag att ni inte får ha med otuktiga människor att göra. Jag menade inte alla som är otuktiga här i världen, inte alla självisk och utsugare och avgudadyrkare; i så fall hade ni fått lämna världen. Nej, vad jag skrev till er var att ni inte får ha något att göra med den som kallas broder men som förfaller till otukt, självisk, avgudadyrkan, ovettigt tal, fylleri och utsugning. Ni får inte äta tillsammans med honom. De utomstående är det väl inte min sak att döma? Själva dömer ni ju bara inom er egen krets. De utomstående skall Gud döma. Gör er av med den som är ond. (1 Kor 5:9-13)

Det är tydligt att Irenaeus hade information om jahads syn på syndare, hans förbud för de kristna att umgås och äta med bröder som inte exakt höll sig till den rätta läran är ju en direkt avbild av förbannelsen av avfällingar som jahad utfärdade i den tredje månaden varje år och förbudet mot måltidsgemenskap med sådana som förs fram i Församlingsregeln (s 167). Fortfarande används förbudet att ta emot felande bröder i sitt hem i 2 Joh 10 som motiv för kristna sekter som stänger ute sådana som lämnar sekten och totalt förbjuder umgänge och kontakt med avhoppare, till och med mellan nära släktingar som föräldrar och barn. Andra sekter tillåter inte ens barnen att äta skolmat i skolan tillsammans med barn utanför sekten med grund i och förbudet mot att äta tillsammans med heretiker i 1 Kor 5:11 och påbudet att stöta ut heretiker i 2 Joh 10.

ANTIKRIST, DEN SISTA TIDEN OCH ROMARRIKETS UNDERGÅNG

I Adversus Haereses V XXVI beskriver Irenaeus sambandet mellan Daniels profetia, Uppenbarelseboken (som han kallar Johannes Apokalyps) och heretiska kristna. Johannes beskrev den sista tiden i Uppenbarelseboken och förutsade att det imperium som nu regerar jorden (alltså Romarriket) skall delas upp mellan tio kungar. Detta var samma profetia om de tio hornen där Daniel hade förutsagt det sista stora kriget och det stora rikets fall samt det eviga kungadömets etablering, en förutsägelse som fullbordades av Jesus.

In a still clearer light has John, in the Apocalypse, indicated to the Lord's disciples what shall happen in the last times, and concerning the ten kings who shall then arise, among whom the empire which now rules [the earth] shall be partitioned. He teaches us what the ten horns shall be which were seen by Daniel, telling us that thus it had been said to him: "And the ten horns which thou sawest are ten kings, who have received no kingdom as yet, but shall receive power as if kings one hour with the beast. (Irenaeus, Adv. Haer. V XXVI:1)

De som ifrågasätter skaparen och de judiska profeternas förutsägelser som bevisligen har fullbordats i Jesus - som till exempel efterföljare till Valentinus och Marcion - igenkänns som Satans agenter av de rättrogna och de skall för evigt brinna i helvetets eld. ”Ordet” hade alltså enligt citatet ovan förbannat sådana heretiker i Uppenbarelseboken (Johannes Apokalyps).

If therefore the great God showed future things by Daniel, and confirmed them by His Son; and if Christ is the stone which is cut out without hands, who shall destroy temporal kingdoms, and introduce an eternal one, which is the resurrection of the just; as he declares, "The God of heaven shall raise up a kingdom which shall never be destroyed,"-let those thus confuted come to their senses, who reject the Creator (Demiurgum), and do not agree that the prophets were sent beforehand from the same Father from whom also the Lord came, but who assert that prophecies originated from diverse powers. For those things which have been predicted by the Creator alike through all the prophets has Christ fulfilled in the end, ministering to His Father's will, and completing His dispensations with regard to the human race. Let those persons, therefore, who blaspheme the Creator, either by openly expressed words, such as the disciples of Marcion, or by a perversion of the sense [of Scripture], as those of Valentinus and all the Gnostics falsely so called, be recognised as agents of Satan by all those who worship God; through whose agency Satan now, and not before, has been seen to speak against God, even Him who has prepared eternal fire for every kind of apostasy. (Irenaeus, Adv. Haer. V XXVI:2)

I Daniels bok finns mackabéernas profetia om uppdelningen av Alexander den stores rike, det mackabeiska partiets krig mot seleukiderna och Judas Mackabeus erövring av templet i Jerusalem. Detta var förstås ingen riktig profetia eftersom hela historien redan hade hänt när Daniels profetia skapades. I nästa steg tog dock jahad Daniels profetia som ett bevis för att romarna skulle drivas ut från Judéen och att ett nytt judiskt kungadöme skulle uppstå. När detta inte blev verklighet, utan judarna själva i stället fördrevs från Jerusalem, templet förstördes och de judiska upprorsmännen till slut utplånades i kriget på 130-talet, kan man tycka att Daniels profetia äntligen skulle ha spelat ut sin roll. Men på 180-talet återupplivar

alltså Irenaeus den och han påstår att Daniels profetia tillsammans med Uppenbarelseboken visar att Romarriket måste upplösas för att Jesus skall komma tillbaka för att straffa all heretiker med sin ”muns svärd” (Upp 19:15).

Den nya, och så småningom allsmäktiga, religionen hade alltså som sitt slutliga mål att Romarriket skulle gå under, upplösas och hamna under tio olika kungar för att Messias/Kristus skulle kunna komma tillbaka. Det gick också mycket riktigt bara några decennier efter det att den kristna biskopen (påven) i Rom hade tagit över rollen som överstepräst, Pontifex Maximus, innan den västra delen av det forna romarriket började härjas av germanska stammar och år 476 avsattes den siste romerske kejsaren och en german utropade sig till kung över Rom. Naturligtvis kom inte Messias tillbaka även om det romerska riket föll och därefter har den gamla profetian gång på gång dammats av under århundradena.

IRENAEUS ANVÄNDER UPPENBARELSEBOKEN FÖR ATT FÖRDÖMA HERETIKER OCH HOTA MED HELVETET

Som jag uppfattar det hade Irenaeus ett par olika motiv för att föra in Uppenbarelseboken i den kristna kanon. Han behövde för det första en text där han kunde fördöma heretiska kristna församlingar och falska apostlar. Det var svårt att lägga sådana fördömanden i Paulus mun i Apostlagärningarna och epistlarna eftersom det inte var troligt att alla dessa heretiker skulle ha uppstått direkt i samband med kristendomens grundande. Därför uppfann Irenaeus historien om Johannes som skulle ha uppnått en hög ålder på Patmos och förmedlat Uppenbarelseboken till Polycarpus som sedan blev Irenaeus egen lärare.

Det andra ledmotivet i Uppenbarelseboken är profetian om det slutliga förödande kriget, världens undergång och den yttersta domen där alla syndare döms till evig pina i helvetets eld, medan de rättfärdiga kristna kommer till himlen och får evigt liv. Denna profetia var som vi har sett en direkt avspegling av jahads propaganda, men de rättfärdiga blev nu i stället för de messianska medlemmarna i jahad sådana kristna som tillhörde Irenaeus variant av den romerska kristendomen och som trodde att Jesus hade varit Messias. Skrämselpropagandan i Uppenbarelseboken om den yttersta domen över levande och döda och helvetets straff för alla syndare har också visat sig mycket effektiv i snart två tusen år.

IRENAEUS UTNÄMNER JUDARNA TILL HELA MÄNSKLIGHETENS FIENDER

ENLIGT IRENAEUS HAR DE KRISTNA TVÅ FIENDER: DE FALSKA APOSTLARNA OCH JUDARNA

När man läser Irenaeus böcker Adversus Haereses är det tydligt att han hatade sådana kristna som tolkade evangeliet i termer av den grekiska filosofin, till exempel Marcions och Valentinus efterföljare. Denna grupp kallas falska apostlar i 2 Kor 11 och är sådana som för fram en annan Jesus, en annan ande och ett annat evangelium än Paulus, eller rättare sagt Irenaeus. De kalla också falska lärare 2 Pet 2:1, falska profeter i 1 Joh och Uppenbarelseboken och döms att levande kastas i den brinnande eldsjön tillsammans med Djävulen.

Men Irenaeus såg också, förutom ”heretiska” kristna som förkunnade för en annan kristendom än han själv, judarna som en huvudfiende. Det kan tyckas motsägelsefullt, Irenaeus förde ju som vi såg tillbaka de kristna till Vägen som var den judiska messianska rörelsen. Men eftersom den judiska messianska rörelsen, alltså de ursprungliga kristna, hade utrotats i samband med det tredje judiska kriget tog Irenaeus övre den plats de hade ockuperat och utnämnde medlemmarna av sin egen variant av kristendomen till de enda rätta kristna. Detta innebar att den grupp som beskrivs i Apostlagärningarna och epistlarna som ”de heliga” som både förföljs av hedningarna och av judarna är Irenaeus eget slag av kristna.

Men hela kristendomen, både i form av den ursprungliga kristendomen som vi ser i jahads texter från Dödahavsrullarna och Hadrianus anti-kristendom som förde fram budskapet om att Jesus hade varit Messias, byggde på de judiska profetiorna i Tanak/GT. Irenaeus argumenterar dock kraftfullt för att inga andra än han själv och den romerska kyrkan kan tolka de judiska profetiorna på rätt sätt. I Adversus Haereses III kapitel 21 säger han till exempel att profetian i Jesaja 7:14 om att en ung kvinna skulle föda en son har misstolkats av Theodotion, Aquila, evjoniterna och judarna som inte erkänner jungfrufödseln.

I Adversus Haereses IV kapitel 7 argumenterar Irenaeus för att Abraham hade fått en uppenbarelse genom Guds Ord om att Guds son skulle komma (Jesus). Detta löfte har uppfyllts för dem som omfattar Abrahams tro, men inte för judarna som har avvisat Guds Ord (Logos, Jesus). Det här ger en ledtråd till Irenaeus hat mot judarna, de var ju Guds utvalda folk och ägde profetiorna, men Irenaeus ville i stället se sitt eget slag av kristna som det utvalda folket och sig själv som den ende rätte uttolkaren av profetiorna. Irenaeus använde därför Uppenbarelseboken för att förbanna alla andra kristna förkunnare som falska profeter som var dömda att brinna i helvetet och för att utse judarna till ”Satans synagoga”. Han utsåg dem dessutom till hela världens fiender och dömda att nås av Guds vrede i 1 Thess 2.

JUDARNA FÖRFÖLJDE PAULUS OCH FÖRSÖKTE DÖDA HONOM

I evangeliet beskrev Hadrianus, med inspiration från Antiquities och War, Palestina som ett område som kännetecknades av maktkamp mellan flera olika grupper. Jahad/chrestiani stred mot romarna men de stod också i motsättning till moderata judiska grupper och till översteprästerna i Jerusalem. I deras egna texter, t.ex. Församlingsregeln och Damaskusdokumentet, säger att de har avskilt sig från folkflertalet som inte levde efter Mose lagar på rätt sätt och att de skall ha minsta möjliga kontakt med sådana syndare. Som med andra fundamentalistiska religiösa och politiska grupperingar genom tiderna splittrades jahad dessutom i sekter som stred mot varandra. I Hadrianus evangelium tvistar därför Jesus med ”judarna” om tolkningen av Mose lag och ”judarna” förföljer bland annat Jesus för att han utför under på sabbaten. Judarna är till och med ute för att döda Jesus (Joh 7:1), de kommer överens om att den som erkänner honom som Messias skall uteslutas ur synagogorna (Joh 9:22) och de försöker stena honom i Johannes 10:31.

Irenaeus spinner vidare på detta tema av förföljelse i Apostlagärningarna, först förföljer Saul/Paulus ”de heliga” och röstar för att de skall dödas. Han bevittnar hur den kristne Stefanos anklagar judarna för att ha förföljt alla profeterna och dödat alla som förutsade att den Rättfärdige skulle komma, och nu hade de också förrått och mördat honom. Som hämnd för detta stenade judarna Stefanos som blev den förste kristne martyren. Saul/Paulus reser till staden Damaskus (som var förknippad med jahad enligt Damaskus-dokumentet) för att förfölja de kristna där. På vägen dit får han dock möta Jesus i en direkt vision och blir utsedd att vända hedningarna från mörkret till ljuset och från Satans makt till Gud.

> *Jag fann det själv vara min plikt att på allt sätt bekämpa nasarén Jesu namn, och jag gjorde det också i Jerusalem. Med fullmakt från översteprästerna satte jag många av de heliga i fängelse, och när man ville döda dem röstade jag för det. Överallt i synagogorna fick jag dem gång på gång straffade och tvang dem att häda, ja, i mitt raseri förföljde jag dem till och med i städer utanför Judeen. När jag för den skull reste till Damaskus med översteprästernas fullmakt och på deras uppdrag fick jag under färden, kung Agrippa, mitt på dagen se ett ljus som kom från himlen och omgav mig och mina reskamrater med ett sken som var starkare än solen. (Apg 26:9-13)*

I fortsättningen står Paulus på de heligas sida och judarna pekas ut som bittra fiender till de kristna. Vart han än kommer för att predika den rätta kristendomen är judarna där och förföljer honom. I Damaskus försökte judarna få tag på honom och döda honom men hans anhängare lurade dem genom att fira ner honom från stadsmuren i en korg (Apg 9). I Jerusalem bestämde sig de grekisktalande judarna för att röja Paulus ur vägen men bröderna i den kristna församlingen fick reda på det och skickade honom till Tarsos. När han sedan reste till Pisidien och predikade startade judarna där en förföljelse mot Paulus och hans följeslagare och drev bort dem från området. De kom till Ikonion och även där hetsade de judar som inte ville tro på budskapet upp hedningarna mot bröderna och judarna och hedningarna drev bort dem genom att bombardera dem med stenar. Paulus och hans anhängare flydde därefter till Lykaonien och fortsatte att förkunna budskapet, men då kom judar från Antiochia och Ikonion och fick med sig folket och de stenade Paulus som var nära att dödas (Apg 15).

Paulus fortsatte att resa runt och predika och besöka sina församlingar. Han reste bland annat genom Mindre Asien och kom så småningom ända till Filippi i Makedonien. Där piskades Paulus och Silas och sattes i fängelse men genom ett gudomligt ingripande kom ett stort jordskalv som öppnade alla dörrar och gjorde att deras bojor föll av dem (Apg 16). Paulus och Silas reste vidare och i Thessaloniki förklarade Paulus profetiorna i judarnas bibel i synagogan och omvände några judar samt en mängd gudfruktiga greker och förnäma kvinnor. Detta väckte judarnas avund så att de startade ett upplopp och anklagade stadens kristna inför stadens styresmän. De kristna fick betala borgen för att bli fria och skickade sedan Paulus och Silas till Beroia. Där predikade de som vanligt i synagogan och judarna där tog villigt emot budskapet och många av dem omvändes tillsammans med åtskilliga ansedda grekiska kvinnor och män. Men när judarna i Thessaloniki fick veta det gav de sig iväg till Beroia och hetsade upp folket mot de kristna och tvingade Paulus att ge sig av till Aten (Apg 17).

Denna rafflande berättelse om förföljelse och lidande är bakgrunden till Första brevet till Thessalonike där Paulus påminner de kristna i Thessaloniki om sitt tidigare besök och hur han plågats och förödmjukats när han predikat i olika städer. Men han tackar ständigt Gud för att folket i Thessalonike har lyssnat till hans predikan och tagit emot den som det Guds ord den är, trots att de har fått utstå samma förföljelser från sina landsmän som den kristna församlingen i Judeen har fått utstå från judarna.

> *Därför tackar vi också ständigt Gud för att ni lyssnade till Guds ord i vår predikan och tog emot det, inte som ett människoord utan som vad det verkligen är: Guds ord, som också visar sin kraft hos er troende. Ni, bröder, har ju följt exemplet från Guds församlingar i Judeen som lever i Kristus Jesus. Vad de har fått utstå av judarna, det har ni fått utstå av era landsmän. Judarna dödade herren Jesus liksom de dödade profeterna, och oss har de förföljt. De trotsar Gud och är fiender till hela mänskligheten, eftersom de försöker hindra oss från att predika för hedningarna och hjälpa dem att*

bli räddade. Så fyller de ständigt sina synders mått. Men nu nås de till slut av Guds vrede. (1 Thess 2:13-16)

I den här texten låter alltså Irenaeus Paulus predika Guds ord och framföra att judarna dödade Jesus liksom de hade dödat profeterna, och att de har förföljt de kristna från allra första stud. De har trotsat Gud och är fiender till hela mänskligheten, de fyller ständigt sina synders mått och skall till slut nås av Guds vrede.

Beskrivningen av judarna som mördare av både profeterna och Jesus och som det primära målet för Guds vrede har gett upphov till judehat och förföljelser i många århundraden. Under 1900-talet kulminerade antisemitismen i Tyskland i det värsta brott mot mänskligheten som någonsin har skett, men trots detta lever den vidare i både kristen och muslimsk tappning. Och allt vilar på en grund av lögner och förfalskningar som påbörjades i Alexandria när Tanak skapades, fortsattes i Jerusalem när profetiorna om Messias skapades, byggdes vidare på i Rom när Hadrianus skapade evangeliet om Jesus som hade varit den Messias som profetiorna handlade om och fullbordades i Lugdunum när Irenaeus skapade Paulus och hittade på historien om hur han utsågs till hedningarnas apostel och förföljdes av judarna som därför var hela mänsklighetens fiender och dömda att drabbas av Guds vrede.

IRENAEUS SKAPAR FYRA EVANGELIER OCH FYRA EVANGELISTER

IRENAEUS DELAR UPP DIATESSARON I FYRA DELAR OCH UPPFINNER FYRA OLIKA FÖRFATTARE

Historien om de fyra evangeliernas tillkomst är lika oomtvistad som Apostlagärningarnas äkthet. Berättelsen om aposteln Paulus gärningar i Apostlagärningarna sägs vara skriven av samme Lukas som också har skrivit Lukas evangelium, Apostlagärningarna dediceras till samma Theofilos som Lukasevangeliet och författaren nämner också sin ”första bok” (Lukasevangeliet) i inledningen till Apostlagärningarna. Det är alltså solklart att Lukas evangelium och Apostlagärningarna är skrivna av en och samma författare och sanningsvittne. Lukas var enligt den kristna historieskrivningen ögonvittne till det som hände vid tiden för Jesu framträdande och han var en nära medarbetare till Paulus. Paulus nämner också Lukas i brevet till de kristna i Kolossai, i andra brevet till Timotheos och i brevet till Filemon. Men i själva verket skapades historien om Lukas, som skall ha varit författare till Apostlagärningarna och det tredje evangeliet, och de andra tre evangelisterna av Irenaeus under 180-talet. Historien om Apostlagärningarna och de fyra evangelisterna syftade till att sätta stopp för alla ”heretiker”, alltså alla konkurrenter om makten över de kristna. Arbetet med att skapa denna nya historia började efter Irenaeus resa till Rom omkring år 178 och avslutades i och med det som numera kallas Adversus Haereses III som skrevs medan Eleutherios fortfarande var biskop i Rom vilket han var fram till år 189.

I arbetet med att binda samman Apostlagärningarna och Paulus epistlar använde Irenaeus främst Timotheos som en förmedlande länk. Timotheos nämns flera gånger i Apostlagärningarna och i epistlarna berättas det om hur Paulus skickar Timotheos hit och dit och låter honom hälsa till olika församlingar. På samma sätt fungerar Theofilos som en markör för att binda samman Lukas evangelium med Apostlagärningarna genom den gemensamma dedikationen, men han förekommer inte i själva texten i Apostlagärningarna och heller inte i någon av epistlarna. Själva strategin är dock densamma, Irenaeus använder ”namedropping” för att ge sken av att det som beskrivs är verkliga händelser där verkliga människor har deltagit. Dedikationen till Theofilos i inledningen till Lukas evangelium är dessutom en kopia av dedikationerna till Epafroditos i ”Josephus” texter.

Irenaeus var den första kristna författare som nämnde fyra separata evangelier, vilket förstås inte var så konstigt eftersom det var han själv som delade upp det ursprungliga evangeliet (som nu kallas Diatessaron) i fyra delar. Irenaeus berättar i *Adversus Haereses III* att det finns fyra evangelier och att Johannes skrev ett evangelium när han bodde i Efesos i Mindre Asien. Matteus skrev sitt evangelium på hebreiska under den tid när Petrus och Paulus predikade i Rom. Markus skrev sitt evangelium efter att ha lyssnat till Petrus predikningar och Lukas skrev ner det som Paulus hade predikat.

> *We have learned from none others the plan of our salvation, than from those through whom the Gospel has come down to us, which they did at one time proclaim in public, and, at a later period, by the will of God, handed down to us in the Scriptures, to be the ground and pillar of our faith. For it is unlawful to assert that they preached before they possessed "perfect knowledge," as some do even venture to say, boasting themselves as improvers of the apostles. For, after our Lord rose from the dead, [the apostles] were invested with power from on high when the Holy Spirit came down [upon them], were filled from all [His gifts], and had perfect knowledge: they departed to the ends of the earth, preaching the glad tidings of the good things [sent] from God to us, and proclaiming the peace of heaven to men, who indeed do all equally and individually possess the Gospel of God. Matthew also issued a written Gospel among the Hebrews in their own dialect, while Peter and Paul were preaching at Rome, and laying the foundations of the Church. After their departure, Mark, the disciple and interpreter of Peter, did also hand down to us in writing what had been preached by Peter. Luke also, the companion of Paul, recorded in a book the Gospel preached by him. Afterwards, John, the disciple of the Lord, who also had leaned upon*

His breast, did himself publish a Gospel during his residence at Ephesus in Asia. (Adv. Haer., III, 1).[1]

Irenaeus citerar i Adversus Haereses III från de olika evangelierna och han verkar i allmänhet ha tillgång till precis de evangelier som vi numera finner i Bibeln. I Adversus Haereses I verkar han dock ha blandat ihop evangelierna, han påstår nämligen att Johannes skrev om att ”Han har kastskoveln i handen och skall rensa den tröskade säden och samla vetet i sin lada, men agnarna skall han bränna i en eld som aldrig slocknar”.

They also maintain that John indicated the same thing when he said, "The fan is in His hand, and He will thoroughly purge the floor, and will gather the wheat into His garner; but the chaff He will burn with fire unquenchable." (Adv. Haer., I, 3).[2]

Uttalandet om kastskoveln finns både i Matteus 3:12 och Lukas 3:17, men inte alls i Johannesevangeliet. Nu säger visserligen Irenaeus att det är heretiker som påstår att Johannes skrev detta, och det skulle kunna indikera att dessa kättare hade ett evangelium enligt Johannes som innehöll citatet om kastskoveln. Men eftersom hela Diatessaron tillskrivs Johannes genom texten ”*This is the disciple which bare witness of that, and wrote it: and we know that his witness is true*”, kunde ju citatet om kastskoveln faktiskt knytas till Johannes om man använde Hadrianus evangelium (Diatessaron), vilket Irenaeus tydligen gjorde i Adversus Haereses I.

Irenaeus säger vidare Adversus Haereses III att ebioniterna (evjoniterna, de s.k. ”judekristna”) bara använder sig av Matteus evangelium medan Marcion har använt vissa passager från Lukas. Valentinus efterföljare använder däremot Johannes evangelium. Genom dessa uppgifter verkar Irenaeus vilja använda sina motståndare som bevis för sanningen om de olika kanoniska evangelierna, han säger att ”eftersom våra motståndare vittnar för oss genom att använda dessa texter, är vårt bevis som härleds från dem fast och sant”. Irenaeus ger alltså sken av att det fanns fyra evangelier både på Marcions och Valentinus tid och när de ”judekristna” ebioniterna var verksamma.

Such, then, are the first principles of the Gospel: that there is one God, the Maker of this universe; He who was also announced by the prophets, and who by Moses set forth the dispensation of the law -- [principles] which proclaim the Father of our Lord Jesus Christ, and ignore any other God or Father except Him. So firm is the ground upon which these Gospels rest, that the very heretics themselves bear witness to them, and, starting from these [documents], each one of them endeavours to establish his own peculiar doctrine. For the Ebionites, who use Matthew's Gospel only, are confuted out of this very same, making false suppositions with regard to the Lord. But Marcion, mutilating that according to Luke, is proved to be a blasphemer of the only existing God, from those [passages] which he still retains. Those, again, who separate Jesus from Christ, alleging that Christ remained impassible, but that it was Jesus who suffered, preferring the Gospel by Mark, if they read it with a love of truth, may have their errors rectified. Those, moreover, who follow Valentinus, making copious use of that according to John, to illustrate their conjunctions, shall be proved to be totally in error by means of this very Gospel, as I have shown in the first book. Since, then, our opponents do bear testimony to us, and make use of these [documents], our proof derived from them is firm and true. (Adv. Haer., III, 11).[3]

Efter ovanstående uttalande går Irenaeus vidare med att bevisa att evangelierna måste vara just fyra stycken, eftersom det finns fyra zoner i världen och fyra olika vindar. Keruberna hade ju också fyra ansikten (vilket beskrivs i Hesekiel 1 och 10). De som framställer evangelierna som fler eller färre än fyra är okunniga och fräcka. Fler evangelier ser vi vittnesbörd om genom fynden från Nag Hammadi. Och advokater för färre evangelier var väl de som påstod att det ursprungliga evangeliet bara hade varit ett enda (det som vi nu kallar Diatessaron). Sådana som påstod att det fanns färre evangelier än de fyra som Irenaeus förde fram satte enligt honom Guds ordning ur spel (Adv. Haer. III, 11).[4]

[1] http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book3.html
[2] http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book1.html
[3] http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book3.html
[4] http://www.earlychristianwritings.com/text/irenaeus-book3.html

MATTEUS

Från början fanns bara det evangelium som numera kallas Diatessaron och som hade skrivits av den romerske kejsaren Hadrianus. Irenaeus delade sedan upp detta enda evangelium i fyra delar, varvid de tre första evangelierna i hög grad kom att innehålla kopior på samma information (s 206). Irenaeus berättar i *Adversus Haereses III* att Matteus skrev ett evangelium till hebréerna medan Petrus och Paulus var i Rom och lade grunden till Kyrkan, att Markus skrev ner det han hört från Petrus och att Lukas rapporterade det han hört från Paulus. Matteus evangelium skall alltså ha skrivits av en av Jesu lärjungar med direkt adress till judarna, och Irenaeus verkar också medvetet ha samlat de delar av Hadrianus evangelium som härstammade från den judiska messianska rörelsen i Matteus evangelium.

LUKAS

Genom att Irenaeus skapade historien om Paulus och hans vänner och genom att denna historia knöt samman författarna till evangelierna, Apostlagärningarna och epistlarna genom hälsningar och ”name-dropping”, fick man en fastslagen kanon. Romarna hade helt plötsligt ensamrätt på Lukas som både hade skrivit ett av evangelierna och Apostlagärningarna. Han var en nära vän till Paulus och nämndes dessutom i två av Paulus brev. Timotheos var också en nära medarbetare till Paulus och han förekom både i Apostlagärningarna och i många av epistlarna. Paulus och Petrus hade dessutom grundat kyrkan i Rom och de hade naturligtvis tagit med sig alla heliga skrifter dit. Nu kunde man effektivt hävda den romerska kyrkans överhöghet, fanns inte en person nämnd i Apostlagärningarna eller något av epistlarna hade han heller aldrig funnits i den tidiga kristendomen. Och skulle någon heretiker komma dragande med ett påstått brev eller evangelium från någon av de tidiga kristna var det bara att säga att texten inte hade bevarats i den romerska kyrkan och därmed inte hade något historiskt berättigande.

Irenaeus beskriver själv den här strategin. Lukas gjordes till författare till både det tredje evangeliet och Apostlagärningarna genom en inledning i respektive text (där hans namn dock inte nämns) och han fick också dyka upp på ett par ställen i epistlarna. Lukas var enligt Irenaeus omöjlig att separera från Paulus, han var alltid tillsammans med honom och han skrev hela tiden ner allt som Paulus gjorde och sade. Därigenom var Apostlagärningarna en odiskutabel sanning. Paulus hade dessutom själv i sina brev berättat att Lukas var en viktig medarbetare i hans arbete och i andra brevet till Timotheos säger han att Lukas är den enda som är kvar hos honom. Lukas hade hälsat genom Paulus i Kolosserbrevet. Lukas kallas ”den älskade” av Paulus och blev av honom anförtrodd uppdraget att förmedla ett evangelium. Hur skall då människor som aldrig ens har träffat Paulus kunna förmedla några outsägliga mysterier på det sätt som olika heretiker påstår sig göra? *(*Adv. Haer., III, 14)

De tre första evangelierna var inte helt och hållet kopior av varandra, varje evangelium fick också innehålla en del unikt material från Diatessaron. Irenaeus säger därför att om nu någon skulle förneka att Lukas var en som kände till sanningen (via Paulus och de andra apostlarna), kommer han också att avvisa det evangelium som denne har skrivit. Därigenom avvisar han också historien om Sakarias, ängeln som kom till Maria och mycket annat. Om Marcions efterföljare avvisar Lukas kommer de inte att ha något evangelium eftersom de själva förkunnar det som står i detta evangelium. På samma sätt måste Valentinus lärjungar acceptera allt som står i Lukas evangelium och inte bara predika vissa delar av dess innehåll. *(*Adv. Haer., III, 3)

Lukas och Paulus bekräftar alltså varandras autenticitet och här finns också orsaken till att Irenaeus bytte ut Paulus som författare till Apostlagärningarna mot Lukas. Utan evangelisten Lukas var ju historien i Apostlagärningarna lätt att avfärda. Paulus hade berättat om framväxten av den första kristendomen i Apostlagärningarna men han hade ingen historisk förankring. Inte ens Marcion eller Valentinus, som ju hade levt ganska nyligen, hade nämnt

honom och därigenom var det lätt att avfärda Paulus och hans historia i Apostlagärningarna. Men genom att uppfinna evangelisten Lukas skapade Irenaeus ett hållfast bevis. Lukas fick faktiskt större auktoritet än Paulus genom att han gjordes till författare av ett av evangelierna, och dessutom det evangelium som ensamt innehåller viktiga berättelser som de om Johannes döparens släktskap med Jesus, ängeln som bebådade Jesu födelse för Maria och så vidare. Och genom att Lukas också gjordes till författare till Apostlagärningarna överfördes hans auktoritet även till denna text. Avvisade man Paulus avvisade man också Apostlagärningarna. Avvisade man Apostlagärningarna avvisade man också evangelisten Lukas. Avvisade man evangelisten Lukas avvisade man också de berättelser om Jesu mirakulösa födelse och annat som denne evangelist hade förmedlat. Om man avvisade Paulus avvisade man alltså Lukas och därigenom avvisade man också historien om Jesus. *(*Adv. Haer., III, 14)

På det här sättet kom man alltså att ha ett effektivt medel för att stänga ute de som inte var rättrogna enligt en strategi som Irenaeus också beskriver mycket tydligt. Det var helt enkelt bara de fyra evangelierna, Apostlagärningarna och de kanoniska epistlarna som var godkända genom att de ingick i den historia om den tidiga kristendomen som Irenaeus själv hade skapat. Den romerska hegemonin hävdades med berättelserna om Paulus och hans medhjälpare som hade skrivit de fyra evangelierna, som nämndes i Apostlagärningarna och i epistlarna och som hade grundat kyrkan i Rom. Bland Paulus medhjälpare fanns också Linus och Clemens, de första biskoparna i Rom. Genom att Irenaeus berättelse gjordes till en sanning fick också Rom det första och sista ordet beträffande vad som var den godkända kristna historien.

MARKUS

Den Markus som nämns i brevet till Filemon är samma person som den Johannes som kallades Markus som skrev Markus evangelium. Denne Johannes/Markus hade en mor som hette Maria. Jesu mor hette också Maria liksom Maria från Magdala och modern till Sebedaios söner Jakob och Johannes. Marias son Johannes (Sebedaios son) blev ju sedan utsedd till att bli Jesu mor Marias son vid korsfästelsen. I Apostlagärningarna dyker så alltså ytterligare en Maria upp som är mor till en Johannes som kallades Markus. Denne Johannes som också kallades Markus skrev alltså ett evangelium, precis som den Johannes som skrev det evangelium som kallas Diatessaron, och den Johannes som skrev det fjärde evangeliet.

Jag anser att Apostlagärningarna skrevs före uppdelningen av evangeliet i fyra olika evangelier, och att Johannes som också kallas Markus inte är någon annan än lärjungen Johannes. Johannes döptes tydligen om till Markus i samband med att evangeliet i Diatessaron delades upp på flera evangelister och Apostlagärningarna tillskrevs Lukas. Markus kallas i allmänhet ”den Johannes som kallades Markus” i Apostlagärningarna medan han bara heter ”Markus” i Paulus brev.

> *När han förstod hur det var gick han till huset där Maria bodde, mor till den Johannes som kallades Markus; där var många samlade till bön. (Apg 12:12)*
> *Sedan Barnabas och Saul hade fullgjort sitt uppdrag i Jerusalem vände de tillbaka och tog då med sig Johannes som kallades Markus. (Apg 12:25)*
> *Barnabas ville att Johannes som kallades Markus också skulle följa med. (Apg 15:37)*
> *Det kom till ett så häftigt uppträde att de skildes åt. Barnabas tog med sig Markus och seglade över till Cypern. (Apg 15:39)*

Markus har ingen speciell funktion i Paulus brev, han bara hälsar och nämns i samband med Lukas, en annan av de fyra evangelisterna.

> *Min medfånge Aristarchos hälsar er, och likaså Markus, Barnabas kusin. För hans del har ni redan fått anvisningar: ta väl emot honom om han kommer. (Kol 4:10) Bara Lukas är kvar hos mig. Ta med dig Markus hit, han är till god hjälp i mitt arbete. (2 Tim 4:11) Epafras, som också är fånge här för Kristi Jesu skull, hälsar till dig, liksom också mina medarbetare Markus, Aristarchos, Demas och Lukas. (Filem 23-24)*

JOHANNES BLIR EVANGELISTEN MARKUS

Om lärjungen Johannes och den Johannes som kallades Markus ursprungligen var samma person i Apostlagärningarna borde man kanske kunna se det genom att studera strukturen på berättelsen. Till att börja med nämns nästan alltid Johannes och Petrus tillsammans. Det enda ställe där detta mönster bryts är i kapitel 13. Där är plötsligt Johannes på egen hand tillsammans med Barnabas och Paulus (Saul) i Salamis på Cypern. Den Johannes som kallas Markus hade då plötsligt dykt upp i kapitel 12 utan att ha nämnts tidigare. Om man följer Johannes genom Apostlagärningarna ser det ut på följande sätt.

Alla lärjungarna, bland annat Petrus och Johannes, samlades i ett rum på övervåningen (Apg 1:13). Petrus och Johannes träffade en lam man vid templet (Apg 3:3). Alla skockades i förundran runt Petrus och Johannes i templet (Apg 3:11-4:19). Apostlarna i Jerusalem sände Petrus och Johannes till Samarien (Apg 8:14). Kung Herodes lät halshugga Jakob, Johannes bror (Apg 12:2). Petrus gick till det hus där Maria som var mor till den Johannes som kallades Markus, bodde (Apg 12:12). Barnabas och Saul vände tillbaka till Antiokia och tog då med sig Johannes som kallades Markus. (Apg 12:25). De förkunnade Guds ord för judarna i Salamis och hade med sig Johannes som hjälp. (Apg 13:5). Paulus och hans följeslagare seglade till Pamfylien. Där övergav Johannes dem och återvände till Jerusalem (Apg 13:13). Efter att Paulus och Barnabas återvänt till Antiokia planerade de att åter resa ut och förkunna. Barnabas ville att Johannes som kallades Markus också skulle följa med men Paulus tyckte att han inte skulle få följa med eftersom han övergett dem i Pamfylien. Därför tog Barnabas ensam med sig Markus och seglade till Cypern (Apg 15:36-39).

Den historia som ledde till att Johannes hamnar på Cypern tillsammans med Saul (Paulus) och Barnabas börjar alltså i kapitel 11 med att Saul (Paulus) och Barnabas har skickats av lärjungarna i Antiokia med understöd till bröderna i Judéen, det var nämligen hungersnöd i hela världen. I kapitel 12 halshuggs Jakob, Johannes bror, av kung Herodes och Petrus fängslas. Petrus blir dock frisläppt genom ett under där en ängel löser hans bojor. Petrus lämnar fängelset och går till det hus där Maria som var mor till den Johannes som kallades Markus bodde. Där var många samlade till bön och Petrus bad dem berätta för Jakob och de andra bröderna att han har blivit fri genom ett under. Sedan dör Herodes och samtidigt har Saul (Paulus) och Barnabas fullgjort sitt uppdrag i Jerusalem. De återvänder till Antiokia och tar med sig den Johannes som kallades Markus. I Antiokia befaller den heliga anden att Saul (Paulus) och Barnabas skall skickas ut på ett uppdrag. De reser till Seleukia och därifrån till Cypern. I Salamis på Cypern har de också med sig Johannes som hjälp. Det mest logiska är förstås att den Johannes som de hade med sig på Cypern var samma Johannes som de hade tagit med sig till Antiokia från Jerusalem. Han kallades dock ”den Johannes som kallades Markus” när de tog med honom från Jerusalem och bara ”Johannes” på Cypern.

Paulus (som nu har bytt namn från Saul) och Barnabas seglade sedan från Cypern till Perge i Pamfylien. Där övergav Johannes dem och återvände till Jerusalem. I kapitel 15 framgår det att den Johannes som kallades Markus var samma Johannes som hade varit med Paulus och Barnabas på Cypern. Paulus bestämmer sig nämligen för att göra en rundresa till alla städer där han har förkunnat ordet, och Barnabas vill att de skall ta med sig Johannes som kallades Markus på resan. Men Paulus tyckte att eftersom Johannes hade övergett dem i Pamfylien skulle han inte få följa med på resan. Paulus och Barnabas blev så oense om det här att Barnabas tog med sig Johannes som nu bara kallades Markus och seglade till Cypern, medan Paulus tog med sig Silas och gav sig iväg åt sitt håll. Johannes hade alltså tydligen åter förenat sig med Paulus och Barnabas i Antiokia men Paulus var fortfarande stött på honom för att han hade rest till Jerusalem från Pamfylien. *Lärjungen Johannes är alltså samma person som den Johannes som kallades Markus, som i sin tur sägs vara evangelisten Markus.*

Det här är förstås logiskt i ett scenario där lärjungen Johannes sågs som författare till det ursprungliga evangeliet i Diatessaron. När Irenaeus bestämde sig för att dela upp detta evangelium i fyra separata evangelier fick Johannes fortfarande vara författare till det fjärde evangeliet. Men Irenaeus introducerade också tre nya evangelister. Den förste evangelisten blev Matteus som var en av lärjungarna och som skulle ha skrivit på hebreiska. Den andre var Markus som skrev sitt evangelium efter att ha lyssnat till Petrus predikningar. Denne Markus var ingen lärjunge och han nämns heller inte i Apostlagärningarna. Men Irenaeus lät på ett som han själv tyckte listigt sätt evangelisten Johannes byta namn genom att ändra ”Johannes” till ” Johannes som kallades Markus” på några ställen i Apostlagärningarna och vips så hade man en ny evangelist. Tydligen hade Apostlagärningarna redan spritts ut i kristenheten och det var inte möjligt att göra några större förändringar eller tillägg. Små skillnader, som att orden ”som kallades Markus” saknades i de tidigare utgåvorna, kunde dock förklaras bort genom att man hänvisade till skrivfel vid kopieringarna.

DE FYRA EVANGELISTERNAS SYMBOLER

Att evangelierna var just fyra motiverades enligt Irenaeus bland annat av att keruberna i Salomos tempel hade haft fyra ansikten och att den första levande varelsen hade varit som ett lejon, den andra som en kalv (tjur), den tredje som en människa och den fjärde som en örn. Det här hämtade Irenaeus uppenbarligen från Hesekiels bok där de varelser som Hesekiel möter i sin vision har fyra ansikten.

> *Så såg deras ansikten ut: de hade ett människoansikte, och alla fyra hade ett lejonansikte till höger och alla fyra ett tjuransikte till vänster och alla fyra ett örnansikte. (Hes 1:10)*

Irenaeus förde uppenbarligen samman beskrivningar från Hesekiels bok med beskrivningen av anordningen i Salomos tempel i Antiquities VIII 3:6. Han förklarar vidare att alla levande varelser utgick från denna fyrdelade uppenbarelse, (vilken ju egentligen var orfikernas Aion eller Phanes, se sid 47). Från slutet av 300-talet representeras evangelisterna inom kristendomen också av just symbolerna från Hesekiels bok. Matteus representeras av en människa, Markus av ett lejon, Lukas av en tjur och Johannes av en örn. Utvecklingen gick alltså från Irenaeus - som med inspiration från orfikernas Aion eller Phanes motiverade att det fanns fyra olika evangelier med ett påstående om att alla levande varelser hade utgått från en fyrfaldig form bestående av lejon, tjur, örn och människa - till att de fyra evangelisterna var och en kom att representeras av en av dessa symboler. Den hedniska symboliken finns alltså djupt inbäddad i både Antiquities och de kristna symbolerna, Phanes gjordes till Fan inom kristendomen men han är samtidigt guden i Salomos tempel och grunden för de fyra evangelisternas symboler.

KANON FRÅN ETT FRAGMENT UPPTÄCKT AV MURATORI

En tidig vittnesbörd om att det fanns fyra evangelier finns i det s.k. muratoriska fragmentet. Detta fragment innehåller en lista på Nya Testamentets kanon och man tror enligt Catholic Encyclopedia att det skrevs under påven Victors regim (189-198/199). Denna kanon innehåller förutom de fyra evangelierna också Apostlagärningarna och Paulus epistlar inklusive de till Filemon, Titus och Timotheos. Judasbrevet och två av Johannesbreven nämns. Johannes uppenbarelse ingår liksom Petrus apokalyps, med en kommentar om att vissa inte tillåter den senare att läsas i kyrkan. ”The Pastor of Hermas” nämns, den får läsas överallt förutom i gudstjänsten. Vissa falska skrifter som används av heretiker förkastas däremot. ”Apocalypse of Peter” och ”The Pastor of Hermas” uteslöts tydligen senare från listan med tillåtna kristna urkunder. ”Apocalypse of Peter” finns med bland fynden från Nag Hammadi.

> *The beginning is missing; the preserved text begins with the last line concerning the second Gospel and the notices, preserved entire, concerning the third and fourth Gospels. Then there are mentioned: The Acts, St. Paul's Epistles (including those to Philemon, Titus and Timothy; the spurious ones to the Laodiceans and Alexandrians are rejected); furthermore, the Epistle of St. Jude and two Epistles of St. John; among the Scriptures which "in catholica habentur", are cited*

> *the "Sapientia ab amicis Salomonis in honorem ipsius scripta", as well as the Apocalypses of St. John and St. Peter, but with the remark that some will not allow the latter to be read in the church. Then mention is made of the Pastor of Hermas, which may be read anywhere but not in the divine service; and, finally, there are rejected false Scriptures, which were used by heretics. In consequence of the barbarous Latin there is no complete understanding of the correct meaning of some of the sentences. As to the author, many conjectures were made (Papias, Hegesippus, Caius of Rome, Hippolytus of Rome, Rhodon, Melito of Sardis were proposed); but no well founded hypothesis has been adduced up to the present.*[1]

De olika evangelierna betecknas med ”Evangeliet enligt Matteus”, ”Evangeliet enligt Markus” osv. i det muratoriska fragmentet, precis enligt de rubriker som de fortfarande har i den kristna Bibeln. Dessa beteckningar, (*Euaggelion kata Matthaion, Euaggelion kata Markon*, etc.), används förutom i den muratoriska texten också av Irenaeus och Clemens av Alexandria.

Irenaeus citerar enligt Wikipedia från både det som numera ses som kanon för Nya Testamentet och från texter som Clemens första brev (1 Clement) och The Shepard of Hermas som inte finns med i den slutliga versionen av Nya Testamentet, men han ger inga referenser till brevet till Filemon, Andra Petrusbrevet, Tredje Johannesbrevet eller Judasbrevet.

Man kan därför anta att kanon i det muratoriska fragmentet tillkom något senare än när Irenaeus skrev Adversus Haereses eftersom han inte nämner brevet till Filemon eller Judasbrevet där medan dessa däremot finns omnämnda i det muratoriska fragmentet. Tredje Johannesbrevet nämns varken av Irenaeus eller i det muratoriska fragmentet, det är tydligen senare än båda dessa källor.

FÖRVANSKNINGEN AV EVANGELIET MELLAN VICTOR OCH ZEPHYRINUS

Som jag har visat verkar det ursprungliga evangeliet som finns i Diatessaron ha delats upp i fyra olika texter någon gång på 180- eller 190-talet, i alla fall efter Justinus Martyrens tid. Uppdelningen av evangeliet skedde efter det att Irenaeus skapade Apostlagärningarna som ursprungligen tillskrevs Paulus. När Irenaeus skapade evangelisten Lukas fick han också ta på sig rollen som författare till Apostlagärningarna. Men om nu Irenaeus hade gjort om det ursprungliga enda evangeliet och delat upp det på fyra olika författare, borde inte detta ha väckt protester? Ja, till att börja med är det inte så lätt att veta vad som hände, vi vet att det fanns mängder av motsättningar inom den kristna kyrkan vid den här tiden men segrarna inom den romerska kyrkan såg också nogsamt till att utplåna spåren av sina motståndare.

Det finns dock en rapport hos Eusebius (Eusebius, Church History, Book V) som kan tyda på att man protesterade mot de nya evangelierna. Eusebius från Caesarea citerar en författare som han säger sig inte veta namnet på som rapporterar om Artemons kätteri som Paulus av Samosata försökte återuppliva i ”vår tid” (mitten av 200-talet). Dessa kättare hävdade att Jesus bara var en vanlig människa, och de stödde tydligen sina åsikter på texter som påstods vara mycket gamla. De påstod att de tidiga kristna lärarna och apostlarna hade lärt ut samma sak som de själva. Denna sanning bevarades fram till den romerske biskopen/påven Victor (189-198), men den blev förvrängd under hans tid och har så varit från och med Zephyrinus (198-217).[2]

Den grupp som vann kampen om den kristna kyrkan avvisade alltså alla hedniska filosofier och såg Jesus som en Gud redan från hans födelse, för dem var de judiska profeterna med Moses i spetsen de äldsta och mest högtstående filosoferna. Allt annat var kätteri och ledde till uteslutning och bannlysning. Men de som dömdes ut som kättare hävdade å sin sida att det hade funnits en sanning som härstammade från den kristna urkällan som hade förvanskats under Victors tid som biskop i Rom (189-198).

---

[1] http://www.newadvent.org/cathen/10642a.htm
[2] http://www.newadvent.org/fathers/250105.htm

Min slutsats av undersökningen av hur olika kristna författare beskrev evangeliet är att Irenaeus skapade Apostlagärningarna och uppdelningen i fyra evangelier under 180-talet. Justinus Martyren som dog ca 165 kände inte till de fyra evangelisterna utan härleder det kristna evangeliet till Pontius Pilatus akter. Irenaeus reste till Rom år 177 eller 178 för att klaga över montanisternas heresier. Antagligen började han skriva Adversus Haereses efter den resan och under det arbetet skapade han sedan Apostlagärningarna, band sedan samman Marcions epistlar med historien i Apostlagärningarna och avslutade arbetet med att dela upp Diatessaron i fyra delar och hänföra varje del till en evangelist som kyrkan i Rom hade kontroll över. Irenaeus nya kristna kanon med Apostlagärningarna, epistlarna och fyra separata evangelier med fyra olika evangelister började sedan föras ut under Victors tid som biskop i Rom (189-198).

IRENAEUS MOTIV FÖR ATT DELA UPP EVANGELIET I FYRA DELAR

Irenaeus delade alltså upp Hadrianus evangelium (Diatessaron) i fyra olika evangelier, men varför vidtog han egentligen denna radikala åtgärd? Det mest uppenbara motivet framgår tydligt av Irenaeus motivering för att det måste finnas just fyra evangelier (s 367). Historien om de olika evangelisterna stödde hans och den romerska kyrkans krav på obruten tradition från apostlarna och gav också ytterligare auktoritet åt hans historia i Apostlagärningarna om Paulus och de första kristna som tillhörde hans grupp. Johannes skrev sitt evangelium när han bodde i Mindre Asien, vilket skapade en kedja av direkt kontakt mellan Jesus, Johannes, Polycarpus och vidare till Irenaeus själv. Matteus skrev sitt evangelium när Petrus och Paulus predikade i Rom, Markus skrev sitt evangelium efter att ha lyssnat på Petrus och Lukas förmedlade Paulus predikningar. Irenaeus skapade alltså en mycket tätt sammansvetsad grupp som förmedlade samma budskap och som bekräftade historien i Apostlagärningarna. Genom att han själv, genom Polycarpus, påstod sig vara en länk i denna traditionskedja var han också den enda som hade makt över den kristna historien och det kristna budskapet.

Målet för Irenaeus alla ansträngningar var heretikerna, speciellt de i Marcions och Valentinus skolor. Han beskriver också tydligt i Adversus Haereses att det inte längre lönade sig för dem att komma dragandes med några nya evangelier eftersom hela den kristna traditionen fanns beskriven i Apostlagärningarna, i Paulus epistlar och av de fyra evangelisterna. Om någon heretiker (läs konkurrent om makten över de kristna) avvisade något av evangelierna skulle han också avvisa en viktig del av den kristna historien (s 369). Irenaeus (eller någon senare kristen ”interpolerare”) använde också dem som han definierade som sina motståndare för att förankra historien om de fyra evangelierna. Marcion påstås ha använt en stympad version av Lukas evangelium och även stympade versioner av Paulus epistlar (Adversus Haereses I XXVII), när det i verkligheten inte fanns något Lukasevangelium på Marcions tid och författaren till epistlarna egentligen var Marcion själv.

Irenaeus beskriver också ett motiv för uppdelningen av evangeliet som är mer förbundet med den kristna doktrinen och filosofin. Heretikerna såg ju i allmänhet Kristus (Logos eller Ordet) som en rent andlig företeelse, en hög eon som inte på något sätt var identisk med människan Jesus. Man ansåg i stället antingen att Logos/Kristus fanns i honom (och alla andra människor) som en gnista eller droppe av Fadern-Modern/Logos-Sophia/Soter-Zoe, eller vad man nu kallade det gudomliga. Eller också menade man att denna andliga kraft hade stigit ner i honom i samband med dopet i Jordanfloden. Hadrianus hade ju också skrivit sitt evangelium enligt samma modell som vi ser i flera av de gnostiska texterna från Nag Hammadi, nämligen med en inledning som beskrev hur eonerna, och bland dem Logos, hade utgått från Gud och hur denna Logos (Ordet) tillsammans med livet (Zoe) var det gudomliga ljuset (pleromat) (s 315). Enligt gnostikerna och Hadrianus är det gudomliga ljuset också det andliga ljus som finns i människorna.

In the beginning was the Word, and the Word was with God, and God is the Word. This was in the beginning with God. Everything was by his hand, and without him not even one existing thing was made. In him was life, and the life is the light of men. And the light shineth in the darkness, and the darkness apprehended it not. (Diatessaron)

Denna text, som alltså var inledningen till hela Hadrianus evangelium, finns numera i inledningen till Johannesevangeliet. Eonen Logos översätts visserligen med ”Ordet” och det faktum att mörkret (den materiella världen, hylikerna) inte är medvetet om ljuset (det gudomliga) har blivit ” mörkret har inte övervunnit det” i vår moderna översättning av Bibeln, men texten är ändå i stort sett identisk med Hadrianus text. Men det som händer i nästa steg är intressant. I Hadrianus evangelium låg en lång berättelse mellan inledningen om Gud och Fadern/Logos som var ett med Gud och berättelsen om Johannes döparen som enligt Jesajas profetia beredde vägen för Messias. Jesus och Johannes var ju tvungna att födas och Jesus var tvungen att växa upp innan han kunde döpas av Johannes, men i Irenaeus nya evangelium enligt Johannes knyts Hadrianus inledning om Logos direkt samman med historien om Jesu dop.

Och vad blir följden av detta? Skillnaden är ganska subtil, men i Irenaeus tankesystem betydde den enormt mycket. Genom den nya sammansättningen av den ursprungliga texten blir nämligen Logos och Jesus samma sak! Redan i den första boken i serien Adversus Haereses hade Irenaeus beskrivit problemet med heretiker, som till exempel Cerinthus, som påstod att den som skapade världen inte var den högsta guden utan en kraft som var långt separerad från honom och okunnig om honom. Cerinthus beskrev dessutom Jesus som en vanlig människa född av mänskliga föräldrar, även om han var mer vis och rättrådig än andra. Efter dopet i Jordan sänkte sig Kristus ner över Jesus i form av en duva från den högsta makten och därefter började han förkunna om den okände Fadern och utföra mirakel. (Adversus Haereses I XXVI:1).

I Adversus Haereses III har dock Irenaeus fått ny ammunition i sin strid mot Cerinthus, nikolaiter och andra gnostiker. Jesu lärjunge Johannes hade ju själv genom sitt evangelium en gång för alla bestämt sig för att sätta stopp för alla doktriner som predikar att den högsta guden är en och skaparen en annan, att Fadern inte är skaparen, att skaparens son är en och Kristus en annan, att Kristus flög ner som en duva och tog sin boning i Jesus vid dopet och därefter flög upp tillbaka till pleromat efter hans död. Genom Johannes klara ord i hans eget evangelium har alla sådana idéer bevisats vara falska säger Irenaeus, eftersom Johannes hade visat att Logos var den som skapade allt, även vår materiella värld och inte bara pleromat. Därför fanns det ingen skapare mellan Gud, Logos och det materiella universum. (Adversus Haereses III XI:1.)

Irenaeus fortsätter med att säga att Johannes vederlägger denna fråga bortom alla diskussioner när han säger att ”*Han var i världen, och världen hade blivit till genom honom, men världen kände honom inte. Han kom till det som var hans, och hans egna tog inte emot honom*.” (Joh 1:10). Detta motbevisar uppfattningar hos Marcion, Valentinus och andra som menar att världen inte skapades av Honom utan av en annan (att guden i Tanak inte var den rätta skaparen som var kärlek och ljus). Genom Johannes evangelium bevisas det klart att Ordet, genom vilket allt blev till, också blev kött och bodde bland oss." (Adversus Haereses III XI:2).

Irenaeus nya version av Johannes evangelium kom alltså till för att bevisa att Jesus var samma sak som Ordet/Logos och att Ordet hade skapat allt. Logos var Guds son och Jesus var alltså denna son till den högsta guden. Om man jämför den ursprungliga versionen av evangeliet i Diatessaron och Irenaeus nya version i Johannesevangeliet kan man se hur uppdelningen av evangeliet dels förde textavsnitt som inte passade i det nya sammanhanget till andra evangelier och dels hur det nya sammanhang som skapades styrker Irenaeus egna teser om att Jesus var Logos.

I Hadrianus version kommer Johannes i det femtonde året av Tiberius regering och säger att himmelriket är nära. Den som nu kommer (Jesus) är den som det talades om i Jesajas profetia. Denna man kom för att vittna om ljuset för att varje människa skulle tro genom hans förmedling. Han var inte själv ljuset men han vittnade om sanningens ljus som ger ljus till varje människa när det kommer in världen. Han (ljuset, Logos) fanns i världen och världen hade kommit till genom honom men världen kände inte till honom, hans egna (skapelser) tog inte emot honom. Men till dem som tog emot honom gav han kraft att bli Guds söner – födda inte av kött och blod men av Gud. Ordet (Logos) blev kött och bodde bland oss och det var om honom som Johannes vittnade när han sade ”Detta är den som jag sade kom efter mig och fanns före mig, av hans fullhet fick vi all nåd för nåd. För lagen gavs genom Mose förmedling men sanning och nåd förmedlades av Jesus Kristus. Ingen har sett Gud men den ende sonen som finns i sin Faders famn har berättat om honom.

Det här är faktiskt mycket likt Irenaeus version i Johannes evangelium men det finns ändå vissa skillnader. Hadrianus lät alltså Johannes predika om att Jesus var den Messias som hade förutsagts i Jesajas profetia. Han (Jesus, Messias) var själv inte ljuset men han förmedlade sanningen om Ljuset till människorna på samman sätt som Moses hade förmedlat den judiska lagen på sin tid. Talet om att hans egna inte känner igenom honom och inte tar emot honom skall sättas i relation till inledningen av Hadrianus evangelium där det sägs att ljuset lyser i mörkret men att mörkret inte kände till det. I Irenaeus version av evangeliet är det däremot inte Jesus som vittnar om ljuset och som själv inte är ljuset, utan Johannes döparen. Ursprungligen hade Johannes vittnat om Jesus som i sin tur vittnade om ljuset som kommer in i världen och frälser de sina, i den nya versionen vittnar Johannes om Jesus som är ljuset som kommer in i världen. Med denna enkla åtgärd förvandlades alltså Jesus från en förkunnare om den gnostiska filosofin om Logos och Zoe, pleromat och frälsaren som var deras son, till att själv bli Logos, pleromat och frälsaren. Dessutom förde Irenaeus samman inledningen till berättelsen om Johannes vittnesbörd i sektion IV i Diatessaron med uttalandet om Moses och Jesus Kristus från kapitlet före, vilket förstärkte intrycket av att Jesus var den gud som var Faderns son.

Irenaeus förde alltså samman texten från inledningen av Hadrianus evangelium med berättelsen om Johannes som förkunnade att han beredde vägen för den som hade förutsagts i Jesajas profetia men han styckade också upp berättelsen om Johannes så att meningen blev helt förändrad. Om man lägger tillbaka de avsnitt som Irenaeus flyttade över till Lukas och Matteus evangelier blir resultatet i stället en nästan total överensstämmelse med Diatessaron, det enda som Irenaeus lade till var texten ”hans namn var Johannes” som pekar ut Johannes i stället för Jesus som den som inte var ljuset men som vittnade om det.

En annan variant på samma tema, alltså Irenaeus behov av att beskriva Jesus som Logos och Gud son, finns i kapitel 3 i Johannesevangeliet. I Diatessaron predikar Jesus för Nikodemus om att man inte kan komma till Guds rike om man inte föds på nytt av vatten och ande. För det som föds av kött är kött och det som föds av Anden är ande. Ingen människa har stigit upp till himlen utom den som har kommit ner från himlen, alltså Människosonen som är i himlen.

> *Jesus answered and said unto him, Verily, verily, I say unto thee, If a man be not born of water and the Spirit, he cannot enter the kingdom of God. For he that is born of flesh is flesh; and he that is born of Spirit is spirit. (…)*
>
> *And no man hath ascended up into heaven, except him that descended from heaven, the Son of man, which is in heaven. (Diatessaron XXXI:27)*

I Irenaeus nya version av evangeliet finns denna undervisning i Johannes 3:3-13. Texten är en trogen kopia från Diatessaron, förutom uttalandet att ingen har stigit upp till himlen förutom Människosonen som *är i himlen*. Denna sista bestämning rensade Irenaeus bort från det nya Johannesevangeliet, för honom var det ju viktigt att visa att Människosonen

inte var gnostikernas andra eon som fanns i himlen (pleromat) utan i stället var människan Jesus som var på jorden.

> *Ingen har stigit upp till himlen utom den som stigit ner från himlen: Människosonen (Joh 3:13). (Människosonen "som är i himlen" saknas).*

Samma syfte, nämligen att cementera uppfattningen att Jesus var Människosonen, verkar en annan av Irenaeus åtgärder i skapandet av det nya Johannesevangeliet ha. Han låter nämligen Jesu undervisning till Nikodemus om andens nedstigande, födelse och återuppstigande omedelbart följas av berättelsen om Johannes Döparens sista vittnesbörd. Detta avsnitt finns i kapitel VI i Diatessaron och det följer alltså i den nya versionen av evangeliet direkt efter ett avsnitt som ursprungligen fanns i kapitel XXXI. Johannes vittnar om att han inte är Messias utan att han ”går framför honom”. Johannes beskriver Messias som en brudgum som invigts i mysteriet och säger att ”den som kommer från jorden tillhör jorden och talar om det som är jordiskt” medan ”den som kommer från himlen vittnar om vad han sett och hört: ingen människa kan ta emot hans vittnesbörd”. Den som tar emot hans vittnesbörd har försäkrat att han verkligen är Gud. Och den som Gud har sänt talar Guds ord. I det nya evangeliet enligt Johannes (Joh 3:28-36) är texten i stort sett identisk med ursprungstexten i Diatessaron.

Nu kan man förstås fråga sig varför Irenaeus i Johannesevangeliet valde att sätta denna text direkt efter undervisningen om människosonen i avsnittet före? Jag tror att hela nyckeln ligger i det lilla borttaget av beskrivningen av människosonen som den som *är i himlen* i Johannes 3:13. Genom att Irenaeus hade styrt om Hadrianus beskrivning av Människosonen från att vara eonen Logos som finns i himlen, till att i stället vara Jesus, kom också Johannes vittnesmål om Fadern och Sonen genom association att handla om Fadern och sonen Jesus i stället för Fadern och Sonen Logos som Hadrianus hade tänkt.

Irenaeus delade alltså upp Hadrianus ursprungliga evangelium som numera kallas Diatessaron i fyra delar av följande orsaker:

a) för att ta kontroll över historien om vem eller vilka som hade skrivit evangeliet (evangelierna) och därigenom få makt att avvisa alla andra evangelier som falska och alla andra skolor/kyrkor som heretiska.
b) för att skapa ett samband mellan evangelierna och historien i Apostlagärningarna genom att de påstådda författarna till evangelierna pekades ut som medarbetare till Paulus.
c) för att skapa ett äkthetsintyg för Apostlagärningarna genom att påstå att denna historia hade skrivits av samma Lukas som hade varit författare till ett av evangelierna.
d) för att dela upp historien om Jesu väg genom mysteriets invigningar så att sambandet med mysteriefilosofierna doldes (s 271).
e) för att kunna göra om filosofin om Logos i Hadrianus evangelium, där Jesus vittnade om ljuset/Logos men inte själv var ljuset, till en historia där Johannes vittnade om ljuset och Jesus *var* detta ljus/Logos. Genom Irenaeus manipulationer blev Människosonen som var Faderns son Logos och som fanns i himlen i stället människosonen Jesus.

SAMMANFATTNING AV IRENAEUS ARBETE MED ATT SKAPA EN NY KRISTEN HISTORIA

Steg	Irenaeus arbeten	Motiv
1.	Adv. Haereses I	Beskrivning och fördömande grekiska filosofier som fördes fram av kristna som Marcion, Markus och Valentinus.
2.	Adv. Haereses II	Fortsättning av beskrivning och fördömande av grekiska filosofier.
3.	Adv. Haereses IV	Beskrivning av kristendomens rätta grund i de judiska profeternas skrifter (Tanak/GT)
4.	Adv. Haereses IV XIV. Irenaeus tillskriver ”Apcalypse of John” (Uppenbarelseboken) till lärjungen Johannes.	Irenaeus använder den ursprungligen judiska apokalypsen (Uppenbarelseboken) som ett vittnesmål om att lärjungen Johannes doktriner överensstämde med hans egen syn på kristendomens anknytning till den judiska religionen. Han lägger också förbannelser av nikolaiterna i Johannes mun.
5.	Adv. Haereses IV XX. Irenaeus för över Marcions epistlar till Paulus.	Ägarskapet till epistlarna flyttas från Marcion till Paulus och Irenaeus får därmed makt att lägga in sina egna doktriner i dem.
6.	Irenaeus för över material från Valentinus texter till Paulus (tidigare Marcions) epistlar.	Ett fientligt övertagande av Valentinus texter som sätts in i nya sammanhang i och förs fram i Paulus namn.
7.	Uppdateringar i Paulus (tidigare Marcions) epistlar.	Irenaeus flyttar in utdrag från Valentinus texter i ”Paulus” epistlar. The Interpretation of Knowledge
8.	Adv. Haereses V. Paulus och ”Apcalypse of John” (Uppenbarelseboken) används för att föra fram Irenaeus egna doktriner i lärjungen Johannes namn.	Fortsatt arbete med att klargöra sambandet mellan kristendomen och Tanak/GT. Irenaeus fortsätter att använda Paulus och den ursprungligen judiska apokalypsen (Uppenbarelseboken) som ett vittnesmål om sina egna doktriner.
9.	Irenaeus skapar Apostlagärningarna och binder ihop dem med namn på tidiga kristna som lagts till i epistlarna.	Apostlagärningarna och det faktum att tidiga kristna också nämns i epistlarna löser problemet med att det inte fanns några historiska bevis för den tidiga kristna kyrkan.
10.	Irenaeus delar upp det ursprungliga evangeliet i fyra olika evangelier med fyra olika författare.	För att ta kontroll över vilka som var de rätta evangelierna och vilka som skrivit dem, ge legitimitet åt Apostlagärningarna och dölja mysteriefilosofin.
11.	Irenaeus skriver Adv. Haereses III. Här är den nya kristna historien färdig.	Irenaeus kan använda citat från Apostlagärningarna och Paulus epistlar för att få vattentäta bevis för sina egna doktriner.
12.	Adv. Haereses III. Historien om lärjungen Johannes flytt till Patmos och hans undervisning av Polycarpus som sedan blev Irenaeus lärare.	Irenaeus fick genom den rakt nedstigande successionen från Jesus till den mest älskade lärjungen Johannes, till Polycarpus och vidare till honom själv en större auktoritet än alla andra kristna förkunnare.
13.	Senare tillägg i Adv. Haereses från kristet håll: Citat från Paulus i Adv. Haereses IV för att visa att Irenaeus kände till hans epistlar när han skrev denna bok. Byte av ”Marcion” mot ”Paulus” i Adv. Haereses I. Inplacering av Adv. Haereses III före del IV och V.	Motivet var att dölja det faktum att Paulus och hans epistlar samt Apostlagärningarna inte fanns när Irenaeus skrev de första delarna av Adv. Haereses. (Adv. Haereses I, II, IV och V).

IRENAEUS KANON

Irenaeus skapade en helt ny historia om den kristna religionens uppkomst. Genom denna historia tog han och den romerska kyrkan också makten över vilka texter som skulle vara godkända och vilka texter, och därmed också skolor, som skulle ses som heretiska. Den kanon som Irenaeus etablerade innehåller i stort sett de texter som bildar det Nya Testamentet i Bibeln. Dessutom lyckades han skapa ett så fast band till den judiska lagen och profetböckerna i Tanak att dessa texter för alltid kom att ingå i den kristna Bibeln under namnen Gamla Testamentet. Irenaeus nya kanon såg alltså ut enligt följande.

GAMLA TESTAMENTET

- Alla judarnas heliga böcker i Tanak.

FYRA EVANGELIER

- Matteus evangelium
- Markus evangelium
- Lukas evangelium
- Johannes evangelium.

APOSTLAGÄRNINGARNA

Berättelsen om Paulus etablering av de kristna församlingarna i Mindre Asien och i Rom.

PAULUS (URSPRUNGLIGEN MARCIONS) EPISTLAR

De epistlar som Irenaeus stal från Marcion vävdes in i samma sammanhang som historien om Paulus i Apostlagärningarna. Irenaeus arbetade om Marcions epistlar på ett ganska omfattande sätt för att kunna föra in nya avsnitt som kopplade ihop respektive epistel med historien i Apostlagärningarna och för att få in referenser till medlemmar i Paulus grupp. De ”heliga vid kejsarens hov” nämns i Filipperbrevet 4:22 liksom Clemens (kejsarens släkting Titus Flavius Clemens) som enligt Irenaeus skulle ha varit den andre biskopen i Rom efter apostlarna (Fil 4:3). Irenaeus lade också till avsnitt som förde fram hans egen lära i form av bland annat kravet på kvinnors underordning, nyttan av att lyda överheten och citat från den judiska Tanak. Dessutom inkorporerade han delar av Valentinus *The Interpretation of Knowledge* i ”Paulus” epistlar.

- Romarbrevet
- Första Korintierbrevet
- Andra Korintierbrevet
- Galaterbrevet
- Efesierbrevet (Marcions brev till Laodikeia)
- Filipperbrevet
- Kolosserbrevet
- Första Thessalonikerbrevet
- Andra Thessalonikerbrevet

NYA EPISTLAR FÖR ATT FÖRDÖMA KÄTTARE OCH SPRIDA DEN SUNDA LÄRAN

Irenaeus kompletterade också de epistlar som hade övertagits från Marcion med helt nya brev som förde fram hans egen ”sunda lära” och som fördömde heretikerna. I den första omgången skapades det första brevet till Timotheos, brevet till Titus samt första och andra brevet från Johannes.

Hebreerbrevet ingår i samma scenario som de epistlar som tillskrivs Paulus genom att Timotheos nämns. Det verkar finnas en avsikt att brevet skall uppfattas som att det har skrivits från Rom eftersom ”bröderna i Italien” hälsar. Eftersom Hebreerbrevet skiljer sig så kraftigt från de brev som Paulus skall ha skrivit har man genom tiderna ofta ansett att det

har skrivits av någon annan än Paulus. Men med tanke på Irenaeus förkärlek för historien i den judiska Tanak tror jag att han mycket väl skulle ha kunnat skriva en utläggning som den i Hebreerbrevet. I den sunda läran i Irenaeus ögon ingick ju nämligen en strävan att föra samman Tanak/GT med evangeliet och epistlarna, vilket ju också görs i Hebreerbrevet. Mot antagandet att Irenaeus skapade, eller i alla fall införde Hebreerbrevet i den kristna kanon, talar det faktum att det inte nämns i Muratoris kanon. Å andra sidan nämns inte heller Clements eller Polycarpus brev där, trots att Irenaeus förde fram dessa som autentiska. Hebreerbrevet är hur som helst en utvecklad version av Clements första brev (1 Clement) som Irenaeus skrev.

Det första brevet från Petrus är problematiskt. Där finns visserligen en historia där Paulus medarbetare Silvanus ingår men där talas också om församlingen i Babylon samt att Markus skulle vara son till Petrus. Dessa ”fakta” stämmer inte med Irenaeus historia, församlingen i Babylon nämns överhuvudtaget inte i något annat sammanhang i NT och inte heller sägs det någon annanstans att Markus skulle vara son till Petrus. Å andra sidan nämns brevet i Irenaeus Adversus Haereses IV:9 vilket skulle visa att det skrevs av Irenaeus.

Första brevet till Timotheos

Brev från Paulus till Timotheos. När Paulus gav sig iväg till Makedonien bad han Timotheos att stanna i Efesos. Timotheos får i uppdrag att göra förböner för människor, kungar och alla som har makt. Regler för församlingsledare och församling. Slavar skall visa sina herrar aktning.

Brevet till Titus

Brev från Paulus till Titus. Paulus har tydligen lämnat Titus på Kreta under resan till Rom för att han skall ta hand om församlingarna där. Titus skall sprida den sunda läran, en sund förkunnelse. Paulus tänker stanna i Nikopolis över vintern. Titus skall ge Zenas och Apollos allt de behöver.

Brevet till Hebreerna

En genomgång av Tanak/GT. Håll broderskärleken levande, Gud skall döma otuktiga och äktenskapsbrytare. Nöj er med vad ni har. Tänk på era ledare och ta efter dem. Låt er inte ryckas med av främmande läror. Lyssna till era ledare och foga er efter dem. Paulus berättar att Timotheos har blivit fri. Så snart han har kommit skall Paulus besöka hebreerna tillsammans med honom. Bröderna från Italien hälsar. Brevet nämns ej i Muratoris kanon. *Hebreerbrevet är en utveckling av Clements första brev (1 Clement).*

Första Petrusbrevet

Från Petrus till de kristna i Pontos, Galatien, Kappadokien, Asien och Bithynien. Uppmaning till ett heligt liv. Det andliga templet. De kristna skall underordna sig all samhällsordning, det må vara kejsaren eller ståthållarna. Slavarna skall underordna sig sina herrar. Kvinnorna skall underordna sig sina män. De yngre skall underordna sig de äldsta (församlingens ledare). Var nyktra. Petrus skriver genom Silvanus. Församlingen i Babylon och Petrus son Markus hälsar. Brevet nämns ej i Muratoris kanon men däremot i Adv Haer IV:9.

Första brevet från Johannes

Varning för irrläror, många antikrister (heretiker) i den sista tiden. Var på er vakt mot avgudar.

Andra brevet från Johannes

Antikrist (heretikerna) igen.

Judas brev

De falska lärarna skall drabbas av den stora domen. Judas nämns också som en av de ledande i Apostlagärningarna. Brevet finns med i Muratoris kanon vilket innebär att det sannolikt har skapats av Irenaeus.

NYA EPISTLAR FÖR ATT FÖRANKRA DE NYA EVANGELISTERNA LUKAS OCH MARKUS I DEN KRISTNA HISTORIEN

Historien om de fyra evangelisterna kom tydligen till efter det att Apostlagärningarna hade publicerats. Därför skrev Irenaeus några brev som innehöll referenser till evangelisterna Lukas och Markus.

Brevet till Filemon

Brev från Paulus och Timotheos till Filemon och Archippos (som också nämndes i brevet till Kolossai). Vädjan för slaven Onesimos som Paulus hade sällskap med i brevet till Kolossai, honom har han nu omvänt och sänder tillbaka till Filemon från fångenskapen. Epafras (Epafroditos), *Markus*, Aristarchos, Demas och *Lukas* hälsar också, på samma sätt som i Kolosserbrevet. Brevet nämns i Muratoris kanon.

Andra brevet till Timotheos

Nytt brev från Paulus till Timotheos. Timotheos skall ge ut en sund förkunnelse. Paulus ber Timotheos att snart komma. Demas har lämnat honom och rest till Thessalonike, Crescens har rest till Galatien och Titus till Dalmatien. Tychikos har Paulus skickat till Efesos. Bara *Lukas* är kvar. Timotheos skall ta med sig *Markus*. Linos och andra hälsar till Timotheos. Brevet nämns i Muratoris kanon.

TEXTER FRÅN ANDRA HÅLL SOM FÖRDES IN I IRENAEUS KANON

Irenaeus tog alltså över Marcions epistlar till församlingarna i Mindre Asien, inordnade dem i den romerska kyrkans dogmer och förde in dem i den romerska kyrkans historia. På samma sätt inkorporerades delar Valentinus texter, tydligen för att oskadliggöra hans filosofi. Till kategorin främmande tillskott måste också Uppenbarelseboken räknas. Detta var uppenbarligen en ursprungligen judisk apokalyps som Irenaeus kompletterade med fördömande av kristna heretiker och en beskrivning av det straff som skulle drabba alla sådana kättare vid den sista stora domen.

Uppenbarelseboken (Johannes apokalyps)

Irenaeus refererar bl.a. till Uppenbarelseboken i Adv. Haer. I XXVI:3 angående fördömandet av nikolaiterna. Nämns i Muratoris kanon.

EPISTLAR SOM IRENAEUS AVSÅG SKULLE INGÅ I KANON MEN SOM INTE KOM ATT GÖRA DET

Irenaeus skapade ett brev (1 Clement) som skulle bevisa att den romerske biskopen Clemens hade funnits men detta brev kom inte med i den officiella kristna kanon. Texten blev dock utgångspunkten för det som numera kallas Hebreerbrevet. Likaså skapade Irenaeus ett brev från Polycarpus som han påstod hade undervisats av aposteln Johannes och som i sin tur skulle ha förmedlat denna förstahandsinformation till Irenaeus själv. Men inte heller detta brev klarade sig in bland de utvalda kristna urkunderna.

1 Clement (texten nämns i Adv Haer III)

Polycarpus epistel till de kristna i Filippi (texten nämns i Adv Haer III)

EPISTLAR SOM EVENTUELLT INTE SKAPADES AV IRENAEUS

I Nya Testamentet finns också ett antal brev som det är osäkert om Irenaeus skrev. Den första anledningen till denna åsikt finns i det faktum att nästan alla dessa brev saknas i den översikt som kallas Muratoris kanon och som sannolikt härstammar från omkring år 200.

Bland dessa brev finns också vissa som inte har något som knyter dem till historien om Paulus och hans medarbetare. Vem det än var som skrev dessa brev så verkar han dock ha använt Irenaeus texter. Brevens innehåll stämmer väl överens med Irenaeus åsikter om till exempel heretiker och den sista domen och i vissa fall används ordvändningar direkt från Irenaeus böcker.[1]

Jakobs brev

Ingen referens till Paulus och hans grupp. Brevet nämns ej i Muratoris kanon.

Andra Petrusbrevet

Från Simon Petrus. Maning till ett kristet liv. Herrens dag kommer som en tjuv. Den dagen skall himlarna försvinna med dån, himlakropparna upplösas i eld och jorden och allt som människan gjort där förgås. När nu allt detta skall upplösas, då måste ni leva heligt och fromt på alla sätt. Det som Simon Petrus skriver om har också ”vår käre broder Paulus” skrivit om i alla sina brev. Brevet nämns ej i Muratoris kanon.

Tredje Johannesbrevet

Från den gamle till Gaius. Brevet nämns ej i Muratoris kanon.

CODEX BEZAE

Codex Bezae tillhör de äldsta kända versionerna av Nya Testamentet. Manuskriptet har fått sitt namn efter Theodore Beza som var vän och efterträdare till den fransk-schweiziske reformatorn Calvin. Manuskriptet rövades från Sankt Irenaeus kloster i Lyon av protestanterna under de s.k. hugenottkrigen i Frankrike och hamnade år 1562 hos Beza. År 1581 skänkte Beza manuskriptet till universitetet i Cambridge. Manuskriptet härstammar alltså från den stad där Irenaeus verkade och från ett kloster som bär hans namn. Det överensstämmer också i hög grad med Irenaeus citat i Adversus Haereses, enligt Catholic Encyclopedia ända ner till ”clerical mistakes”, och det kan därför härstamma från just hans kopia. Om Codex Bezae verkligen härstammar från Irenaeus kopia av Nya Testamentet är det förstås intressant att titta på hur Irenaeus referat av Apostlagärningarna i Adversus Haereses III överensstämmer med Codex Bezae och i nästa steg med den version som vi numera finner i den kristna Bibeln.

AVHÅLL ER FRÅN AVGUDAR, OTUKT, OFFERKÖTT OCH GÖR INTE MOT ANDRA SÅDANT SOM NI SJÄLVA INTE VILL UTSÄTTAS FÖR

Irenaeus versioner av Paulus epistlar och senare också Apostlagärningarna kom alltså till för att dels bekämpa de konkurrerande kristna skolorna men också för att föra fram Irenaeus egna ”lagar” för ett kristet liv. Som vi har sett tidigare var några av de problem som Irenaeus pekade på i samband med heretiska kristna att de åt kött som offrats åt hedniska gudar och att de ägnade sig åt syndig sexualitet. Vi har också sett hur Irenaeus lade in förbud mot sådant i epistlarna och Uppenbarelseboken och dessutom skapade en historia i Apostlagärningarna där de första apostlarna bekräftade hans eget avståndstagande från sådana vanor (s 313). Berättelsen om apostlarnas krav på de omvända hedningarna, och därigenom på alla senare tiders kristna, i Codex Bezae visar ett mellanläge mellan Irenaeus version i Adversus Haereses III och den version vi finner i dagens kristna Bibel.

I den historia som numera finns i Apostlagärningarna kapitel 15 berättas det om Simon Petrus tal till församlingen i Jerusalem. I Codex Bezae och i dagens version av Apostlagärningarna sägs sedan Barnabas och Paulus hålla ett tal där de berättar om alla tecken och under som de har gjort bland hedningarna. Berättelsen fortsätter därefter i alla tre versioner

[1] Ant IV XXVIII:3. For the day of the Lord is as a thousand years; and in six days created things were completed: it is evident, therefore, that they will come to an end at the sixth thousand year. Jfr 2 Pet. iii. 8.

med att aposteln Jakob håller ett eget tal där han citerar profeter från Tanak/GT som Amos och Jesaja och ger utlåtandet att de kristna bland hedningarna skall avstå från att dyrka gudabilder, otukt och från att äta blod. Förbudet mot gudabilder hämtades förstås från Mose lagar och detsamma kan väl sägas om förbudet mot otukt, även om det närmast kom från Irenaeus egna fördömanden av gnostikernas sexuella vanor. Förbudet mot att äta blod finns i 3 Mos 17:10-11 där blodet sägs vara livet (eller anden). I Adversus Haereses III och i Codex Bezae sägs också att de inte skall göra något mot andra som de inte vill att andra skall göra mot dem. Lagen om att inte göra sådant mot andra som man inte själv vill bli utsatt för är förstås en variant av den i Matteus 7:12 ”*Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger*”.

I den slutliga versionen av Apostlagärningarna har Irenaeus lag för de kristna kompletterats med att man inte skall ät kött från kvävda djur, ett förbud som varken finns beskrivet i Tanak/GT eller det kristna evangeliet. Antagligen lades detta förbud till av någon kristen som tänkte på judarnas slaktregler där man var tvungen att tappa slaktdjuret på blod genom att skära upp en pulsåder. I den slutgiltiga versionen i Apostlagärningarna har däremot budet att inte göra mot andra sådant som man själv inte vill utsättas för försvunnit. I de två senare versionerna kommer en hänvisning till Mose lag direkt efter lagen till de kristna medan denna hänvisning saknas i Adversus Haereses III. I citaten nedan från Codex Bezae är avsnitt som saknas i den slutliga versionen av Apostlagärningarna markerade med fetstil. Sådant som saknas i Codex Bezae men som finns med i den slutliga versionen av Apostlagärningarna är skrivet inom parenteser […],

Irenaeus, Adv. Haer. III	Codex Bezae[1]	Bibel 2000
This is shown in a still clearer light from the letter of the apostles, which they forwarded neither to the Jews nor to the Greeks, but to those who from the Gentiles believed in Christ, confirming their faith.		
For when certain men had come down from Judaea to Antioch-where also, first of all, the Lord's disciples were called Christians, because of their faith in Christ-and sought to persuade those who had believed on the Lord to be circumcised, and to perform other things after the observance of the law; and when Paul and Barnabas had gone up to Jerusalem to the apostles on account of this question, and the whole Church had convened together,	And certain men came down from Judaea and were teaching the brethren, saying, Except ye be circumcised **and walk** after the custom of Moses, ye cannot be saved. And Paul and Barnabas had no small dissension and questioning with them, **for Paul spake strongly maintaining that they should remain so as when they believed; but those who had come from Jerusalem,** charged them, Paul and Barnabas and certain others **[of** them], to go up to Jerusalem unto the apostles and elders **that they might be judged before them** about this question. They therefore, being brought on their way by the Church, passed through both Phoenicia and Samaria, declaring the conversion of the Gentiles; and they caused great joy to all the brethren. And when they were come to Jerusalem, they were received **in great fashion** by the Church and the apostles and the elders, and they rehearsed all things that God had done with them. But **those who had charged them to go up to the elders, being** certain of the sect of the Pharisees who believed, rose up saying, It is needful to circumcise them,	Några som hade rest ner från Judeen ville lära bröderna att de inte kunde bli frälsta om de inte lät omskära sig efter mosaiskt bruk. Detta ledde till ständiga uppträden och diskussioner mellan dem och Paulus och Barnabas. Man beslöt då att dessa båda och några till skulle fara upp till apostlarna och de äldste i Jerusalem för att få frågan utredd av dem. Församlingen gav dem vad de behövde för resan, och de for sedan genom Fenikien och Samarien och beskrev hur hedningarna omvände sig, vilket väckte stor glädje bland alla bröderna. Vid sin ankomst till Jerusalem togs de emot av församlingen och av apostlarna och de äldste, och de berättade om hur mycket Gud hade gjort genom dem. Men några från fariseernas parti som hade kommit till tro steg upp och sade att man måste omskära hedningarna och ålägga dem att hålla Moses lag.

[1] http://www.tertullian.org/fathers/acts_long_02_text.htm

Irenaeus, Adv. Haer. III	Codex Bezae[1]	Bibel 2000
	and to charge them to keep the law of Moses.	
Peter thus addressed them: "**Men, brethren**, ye know how that from the days of old God made choice among you, that the Gentiles by my mouth should hear the word of the Gospel, and believe. And God, the Searcher of the heart, bare them witness, giving them the Holy Ghost, even as to us; and put no difference between us and them, purifying their hearts by faith. Now therefore why tempt ye God, to impose a yoke upon the neck of the disciples, which neither our fathers nor we were able to bear? But we believe that, through the grace of our Lord Jesus **Christ**, we are to be saved, even as they."	And the apostles and elders were gathered together to consider of this matter. And when there had been much questioning, Peter rose up **in the Spirit** and said unto them, **Men and** brethren, ye know how that a good while ago God made choice among **us** that by my mouth the Gentiles should hear the word of the Gospel and believe. And God, which knoweth the heart, bare them witness, giving **upon** them the Holy Spirit, even as he did unto us; and he made no distinction between us and them, cleansing their hearts by faith. Now therefore why tempt ye God, that ye shall put a yoke upon the neck of the disciples, which neither our fathers nor we were able to bear? But we believe that we shall be saved through the grace of the Lord Jesus **Christ,** in like manner as they. **And the elders agreed to what had been spoken by Peter:** and all the multitude kept silence; and they hearkened unto Barnabas and Paul rehearsing what signs and wonders God had wrought among the Gentiles by them.	Apostlarna och de äldste kom då samman för att utreda frågan. Efter en lång överläggning reste sig Petrus och sade: "Mina bröder, ni vet att Gud i forna dagar valde ut mig bland er, så att hedningarna genom min mun skulle få höra evangeliets ord och komma till tro. Gud, som känner allas hjärtan, har vittnat för dem genom att skänka den heliga anden åt dem likaväl som åt oss. Han har inte gjort någon skillnad mellan oss och dem utan har renat deras hjärtan genom tron. Varför vill ni då utmana Gud och lägga ett sådant ok på lärjungarnas axlar som varken våra fäder eller vi själva har orkat bära? Nej, vi tror att det är genom vår herre Jesu nåd som vi blir frälsta och likaså de." Då teg alla, och man lyssnade på Barnabas och Paulus, som berättade om de många tecken och under Gud hade gjort bland hedningarna genom dem.
After him James spoke as follows: "**Men**, **brethren**, Simon hath declared how God did purpose to take from among the Gentiles a people for His name. And thus do the words of the prophets agree, as it is written,	And after they had held their peace, James **rose up and** said, **Men and** brethren, hearken unto me: Symeon hath rehearsed how first God did visit the Gentiles, to take out of them a people for his name. And to this agree the words of the prophets, as it is written,	När de hade slutat tog Jakob till orda: ”Mina bröder, hör på. Simon har berättat om att Gud först såg till att han vann ett folk åt sitt namn bland hedningarna. Till detta passar profeternas ord, där det står:
Wherefore I for my part give judgment, that we trouble not them who from among the Gentiles are turned to God: **but that it be enjoined them, that they do abstain from the vanities of idols, and from fornication, and from blood; and whatsoever they wish not to be done to themselves, let them not do to others.** And when these things had been said, and all had given their consent, they wrote to them after this manner: (Adv Haer III XII:14)	Wherefore my judgment is that we trouble not them which from among the Gentiles turn to God: but that we enjoin on them to abstain from the pollutions of idols, and from fornication, [and from what is strangled] and from blood: **and that whatsoever they would not should be done to them ye do not to others.** For Moses from generations of old hath in every city them that preach him, being read in the synagogues every Sabbath. Then it seemed good to the apostles and elders, with the whole church, to choose men out of their company and send them to Antioch with Paul and Barnabas, Judas called Barabbas**,** and Silas, chief men among the brethren. And they wrote **a letter by their hands containing as follows.** (Codex Bezae)	Därför anser jag att vi inte skall göra det svårt för de hedningar som omvänder sig till Gud **utan bara skriva till dem att de måste avhålla sig från sådant som har orenats genom avgudadyrkan och från otukt, köttet av kvävda djur och blod**. Ty Mose har i alla tider haft sina förkunnare i varenda stad, och han läses i synagogorna varje sabbat.” **Brevet från församlingen i Jerusalem** Då beslöt apostlarna och de äldste tillsammans med hela församlingen att bland sig utse några som skulle sändas till Antiochia i sällskap med Paulus och Barnabas. Det blev Judas som kallades Barsabbas och Silas, båda i ledande ställning bland bröderna, och de fick med sig detta brev: (Apg 15:1-23)

Man kan inte annat än beklaga att lagen om att inte göra mot andra så som man inte vill att andra skall göra mot en själv inte klarade sig ända fram till den slutliga versionen av Apostlagärningarna. En orsak kan ha varit att den inte var ett ordagrant citat från evangeliet där man ju i stället uppmanas att göra sådant mot andra som man vill att andra skall göra mot en själv. Det verkar också, att döma av Codex Bezae, som om Irenaeus tänkte sig att rövaren Barabbas som frigavs i stället för Jesus vid korsfästningen ingick i församlingen i Jerusalem. Denne kallas i den slutliga versionen av Apostlagärningarna dock för Barsabbas (Apg. 15:22).

Andra skillnader mellan, Adversus Haereses III och Codex Bezae å ena sidan och den slutliga versionen av Apostlagärningarna å andra i exemplet ovan, är användningen av uttrycket ”men and brethren” (män och bröder) i de två första versionerna som bara blev ”brethren” (bröder) i den slutliga versionen samt ”our lord Jesus Christ” (vår herre Jesus Kristus) som blev ”our lord Jesus” (vår herre Jesus) i den sista versionen av Apostlagärningarna.

Vad skall man då säga om ordningsföljden mellan Adversus Haereses III och Codex Bezae? Enligt mitt resonemang skrev Irenaeus Apostlagärningarna före Adversus Haereses III men i exemplet ovan verkar ordningen vara den motsatta eftersom det har tillkommit vissa textavsnitt mellan Adversus Haereses III och Codex Bezae. Förklaringen till detta är såvitt jag förstår att det måste ha funnits en första version av Apostlagärningarna som föregick både Adversus Haereses III och Codex Bezae. Arbetet med att skapa Apostlagärningarna pågick av allt att döma under en längre tid och Irenaeus lade tydligen till nya detaljer, som till exempel att Barnabas och Paulus berättade om tecken och under för församlingen i Jerusalem och referensen till Moses som jag har markerat i tabellen ovan, efter det att Adversus Haereses III hade skrivits. Eller också tog Irenaeus bara med vissa delar från Apostlagärningarna i Adversus Haereses.

DEN SLUTLIGA SEGERN ÖVER ALLA HERETIKER

Den röda tråd som går genom hela Irenaeus arbete är kampen mot den grekiska filosofin. Hans kamp handlade i första steget om att visa att sådana kristna som i Pythagoras och Platons efterföljd såg Kristus som en rent andlig företeelse som var en eon i den gudomliga hierarkin och Jesus som en människa som uppnådde fullkomning i ett grekiskt mysterium, var helt fel ute. I de två första böckerna i serien Adversus Haereses försökte Irenaeus med logik bevisa att filosofierna hade fel. I nästa steg, när logiken inte räckte för att bevisa detta, skapade Irenaeus aposteln Paulus och lät honom förmedla Irenaeus eget budskap. Irenaeus delade också upp Hadrianus ursprungliga evangelium i fyra delar med fyra olika författare. Genom detta kunde han skapa en större trovärdighet för historien om Jesus och kunde också i Johannes evangelium föra fram Jesus som själva Logos.

Man kan ju fråga sig varför det ursprungliga evangeliet inte räckte för Irenaeus behov. Det förde ju fram att Jesus verkligen hade varit den Messias och människoson som hade förutsagts av alla de judiska profeterna och att han hade uppfyllt alla de judiska profeternas profetior. Förklaringen till Irenaeus missnöje med evangeliet var förstås att det visserligen förde fram Jesus som Messias, men att det predikade en *annan* Gud Fader och en *annan* Messias än den som jahad hade kämpat för. Hadrianus försökte ju övertyga jahad om att Messias hade förkunnat en annan Fader än den krigslystna och nationalistiska guden i Moseböckerna och en annan människoson än den i Jahads texter, nämligen filosofernas Högsta kraft och hans son som var eonen Logos. Den Messias som Hadrianus förde fram var en invigd mysterietjänare som berättade för människorna hur man kunde födas på nytt genom att man döptes av ande, och hur den egna själen efter detta dop kunde stiga upp till den andliga världen och bli ett med Fadern (Alltet/Phanes) vars kraft var kärleken.

Irenaeus fördömde Marcion, Valentinus och andra för att de tolkade det kristna evangeliet i termer av de grekiska mysterierna och Pythagoras och Platons grekiska filosofi, och inte

enligt den judiska religionen. Men det hade ju varit just detta som hade varit målet med Hadrianus evangelium om Messias. Irenaeus uppdelning av evangeliet i fyra separata delar och de små men viktiga förändringar som han gjorde för att visa att Jesus var Logos, var åtgärder som effektivt förde ner den andliga eonen på jorden och gjorde den till människan Jesus. Därmed försvann också flera nivåer i de grekiska filosofierna, människan Jesus blev den andliga kraft som frälser människorna och den första eonen.

Hadrianus beskrivning av brudkammarmysteriet fördunklades genom Irenaeus uppdelning av evangeliet i fyra delar, och det gudomligas kvinnliga polaritet försvann därmed i kristendomen. Irenaeus lät dessutom Paulus predika kvinnornas underordning under männen och dömde dem att tiga i församlingen. Detta gjorde Irenaeus som en motaktion mot de hedniska filosofierna och mysterierna, där det kvinnliga sågs som en lika omistlig del som det manliga i den gudomliga modern-fadern och där jämlikhet, kärlek och balans var grunden för hela skapelsen och för vår möjlighet att frälsas från de band som binder oss i materien och livet i en fysisk kropp.

Helgonet Irenaeus räknas till de s.k. kyrkofäderna och han anses ha varit den kristna kyrkans första stora teolog efter apostlarnas tid. Detta stämmer i ännu högre grad om man ser den kristna kyrkans historia ur det nya perspektiv som jag har beskrivit. I den förklaringsmodellen var Irenaeus inte bara en historiker som skrev ner fakta om den kristna kyrkans uppkomst och utbredning, utan den person som *skapade* denna historia. Irenaeus uppfann dessutom Paulus, en apostel med en tydlig personlighetsklyvning. Paulus ena personlighet är en spegelbild av Irenaeus själv och för fram hans religiösa käpphästar i form av vördnad för den judiska lagen och profeterna, kvinnornas underordnande under männen, kyrkans överhöghet över alla människor etc. Paulus andra personlighet kom från gnostikerna Marcion och Valentinus som predikade kärlekens evangelium och gnosis. Alltså den enskilda människans direkta relation med och kunskap om den andliga världen, den andliga delen av människan som en droppe eller gnista av det gudomliga ljuset och denna andliga människas frälsning från livet i kroppen genom den eon som är ljuset, livet, Kristus/Soter/Anthropos/Zoe.

Utvecklingen stod tydligen och vägde efter Hadrianus död. Marcion, Valentinus och andra kristna gnostiker kunde mycket väl ha lyckats föra fram Hadrianus orfiska och pytagoreiska Jesus som den rätte Messias, och hans lära om Fadern som är Logos, Zoe, kärleken och ljuset i pleromat som den rätta kristendomen. Men i stället tog den romerska kyrkan så småningom makten genom Irenaeus nya kristna historia. Genom denna historia blev de första kristna, precis som de i verkligheten hade varit, medlemmar i den judiska jahad som trodde på alla de judiska profeterna och på den partiska, nationalistiska, krigiska och hämndlystna guden i Tanak/GT. Därmed fick vi en kristendom som var lika självtillräcklig som den militanta judendomen någonsin hade varit, som glorifierade religiösa krig och martyrskap och som predikade att man ovillkorligen måste förbanna och avskilja sig från alla som inte till hundra procent delar ens egna dogmer. Dyrkan av det gudomliga innebar enligt filosoferna och gnostikerna en sammansmältning med alla fullkomliga själar i det gudomliga ljuset som var visdom (Sophia), liv (Zoe) och kärlek (Eros). Den dyrkan som den kristna kyrkan kom att föra fram var däremot *gudsfruktan*, alltså att man enligt förebild från Moseböckerna och jahads texter underkastar sig en tyrannisk och våldsam gud och hans maktfullkomliga prästerskap av rädsla för att annars hamna i helvetets eviga eld på domens dag.

Genom Irenaeus fientliga övertagande av Marcions och Valentinus filosofi, och genom den kristna kyrkans utplåning av alla ”heretiska” kristna texter som inte förde fram Irenaeus budskap, försvann i stort sett alla spår av den kristna filosofi som hade dominerat innan Irenaeus satte sin prägel på den kristna doktrinen och skapade en ny historia om kristendomens tillkomst. Genom hans ingripande blev den manligt-kvinnliga Frälsaren en rent

manlig företeelse och frälsningen eller uppståndelsen till det eviga livet övergick från att ha varit en allmängiltig andlig fullbordan och direkt upplevelse av den gudomliga verkligheten i form av gnosis, till att enbart vara Jesu kroppsliga uppståndelse som de kristna lovas få uppleva på Domens dag. Församlingen övergick från att ha varit den andliga gemenskapen (eonen Ecclesia), som kan upplevas när man frigör själen från kroppen, till att bli den materiella kyrkan på jorden med påven i Rom som huvudet. Kunskapen (gnosis), som hade varit den enskilda människans egen upplevelse av en direkt kontakt med det gudomliga, blev i stället en mekanisk tro på döda bokstäver i Bibeln och meningslösa riter utförda av präster som styr ut sig med symboler för en andlig auktoritet som de helt och hållet saknar.

Det sägs i Irenaeus *Adversus Haereses IV kapitel XXXIII* att den enda sanna kunskapen är den doktrin som förmedlats av apostlarna och kyrkans urgamla konstitution som är Kristi kropp enligt biskoparnas succession. Denna kunskap har förmedlats till oss, vaktats och bevarats, *utan någon som helst förfalskning av Skriften, utan varken tillägg eller borttagning, utan förvrängning* och genom rättmätig och flitig framställning i harmoni med Skriften, utan både fara och hädelse men med kärlek, den är den främsta gåvan som är mer dyrbar än kunskap.

> *True knowledge is [that which consists in] the doctrine of the apostles, and the ancient constitution of the Church throughout all the world, and the distinctive manifestation of the body of Christ according to the successions of the bishops, by which they have handed down that Church which exists in every place, and has come even unto us, being guarded and preserved without any forging of Scriptures, by a very complete system of doctrine, and neither receiving addition nor [suffering] curtailment [in the truths which she believes]; and [it consists in] reading [the word of God] without falsification, and a lawful and diligent exposition in harmony with the Scriptures, both without danger and without blasphemy; and [above all, it consists in] the pre-eminent gift of love, which is more precious than knowledge, more glorious than prophecy, and which excels all the other gifts [of God]. (Adv Haer IV XXXIII:8)*

Irenaeus skapade den kristna kyrkans kanon i form av Bibelns båda testamenten. Han förseglade sin nya kanon med en förbannelse över alla som ville göra *tillägg eller borttagning av något i denna bok* genom avslutningen i Uppenbarelseboken.

> *Jag vittnar för var och en som hör profetians ord i denna bok: Om någon tillfogar något skall Gud tillfoga honom de lidanden som det står om i denna bok. Och om någon tar bort något av orden i boken med dessa profetior skall Gud ta ifrån honom hans del i livets träd och den heliga staden, som det står om i denna bok. Han som vittnar om detta säger: ”Ja, jag kommer snart.” (Upp 22 18-20)*

På det sättet lade han makten att bestämma vad som är den rätta kristna läran i händerna på kyrkan i Rom och vred alla vapen ur händerna på de ”heretiker” som han hatade så mycket.

BEVIS FÖR ATT IRENAEUS SKAPADE PAULUS OCH HANS EPISTLAR

1. Bakgrund

- Från 140-talet växte det fram flera olika skolor inom den romerska kristendomen som förde fram sina egna tolkningar av evangeliet och även helt egna evangelier, som ofta byggde på gnosticism och grekisk filosofi.
- Irenaeus skrev Adversus Haereses på 180-talet för att bekämpa alla kristna som spred den gnostiska kristendomen som byggde på den grekiska filosofin.

2. Irenaeus skapade Paulus för att ta makten över Marcions epistlar

- I samband med arbetet med Adversus Haereses kidnappade Irenaeus gnostikern Marcion och gjorde om honom till Paulus.
- Motivet för att skapa Paulus var att ta makten över Marcions populära epistlar som spred den gnostiska kristendomen.
- Den förste som förde fram att aposteln Paulus skulle ha varit författare till epistlarna var Irenaeus i Adversus Haereses.
- Irenaeus nämner inget om Paulus bakgrund när han för första gången dyker upp helt utan förvarning i kapitel III i Adversus Haereses I. Paulus sägs ha menat gnostikernas eoner med uttrycket ”evigheters evighet” och ha talat om den andra ogdoaden. Citaten, som numera tillskrivs Paulus, hämtades uppenbarligen ursprungligen från Marcion och först i ett senare skede byttes hans namn ut mot Paulus i Adversus Haereses I.
- Ett annat exempel på att Irenaeus ursprungligen skrev om Marcion i avsnitt som numera handlar om Paulus kan man t.ex. se i Adv Haeres II XXI:2. Här sägs att man inte skall hålla tyst om vilken eon som aposteln Paulus lämnat i arv, det är Frälsaren i form av Phanes (Alltet) och guden Hermes. Detta påstådda arv är förstås mycket mer logiskt om det är gnostikern Marcion man talar om.
- Att Marcions epistlar tillskrevs Paulus av Irenaeus i ett fientligt övertagande visas av att Tertullianus i *Fem böcker mot Marcion V* omkring år 207 förknippade Marcion med vissa av epistlarna och påstod att Marcion hade stympat dem. De epistlar som Marcion enligt Tertullianus hade stympat var dock i själva verket Marcions ursprungliga epistlar som Irenaeus hade tagit över, tillskrivit Paulus och kompletterat med sina egna dogmer.

3. Irenaeus tar makten över Valentinus texter genom att inkorporera dem i Paulus epistlar

- Irenaeus tog även makten över gnostikern Valentinus texter genom att föra in delar av dem i epistlar som Paulus påstods ha skrivit.
- Att Valentinus texter tillskrevs Paulus i ett fientligt övertagande visas av fynd från Nag Hammadi, där texter som numera delvis återfinns i Paulus epistlar visas fram i sitt ursprungliga gnostiska skick och sammanhang.
- Trots att Irenaeus fördömde Valentinus med all kraft i Adversus Haereses har han använt material från *The Interpretation of Knowledge* i Paulus epistlar. Första Korintierbrevet kapitel 12 innehåller till och med en nästan ordagrann kopia av en del av Valentinus text.
- Även i Efesierbrevet har Irenaeus använt material från Valentinus *The Interpretation of Knowledge*, närmare bestämt i utläggningen om Frälsaren som huvudet och församlingen som kroppen.

- Gnostiker av Valentinus skola beskrev Sonen och Församlingen/Kyrkan som det gudomligas fullhet. De var eoner, helt andliga företeelser som var utströmningar från den outsägliga Fadern. I Paulus epistlar omdefinierar Irenaeus fullheten till att vara en helt jordisk och konkret företeelse i form av den ortodoxa kyrkan som är Jesu kropp.
- Begrepp från Valentinus som återkommer i Paulus epistlar är till exempel det heliga ljuset (pleromat), materien som dödens rike (mörkrets rike hos Irenaeus), Soter som en avbild av Fadern, Kristus som en eon som är en avbild av den eon som den utgick från (den andra eonen som är en avbild av den första) och de fullkomnade som innehavare av en fullkomlig andlig kropp. Men genom att dessa begrepp bäddades in i historien om Paulus, som påstods ha varit den rätta kristna kyrkans grundare, tog Irenaeus makten över Valentinus begreppsvärld.
- Irenaeus motiv för att skapa Paulus, och påstå att han hade skrivit texter som egentligen hade skrivits av gnostikerna Marcion och Valentinus, var att bekämpa dessa konkurrenter om tolkningen av vad som var den rätta kristendomen. Genom att deras texter i stället tillskrev Paulus, en person som Irenaeus själv hade uppfunnit, tog han makten över dem och kunde knyta dem till sina egna doktriner och på så sätt bekämpa Marcions och Valentinus kristendom.
- Irenaeus hade medel att skapa Paulus. Att Irenaeus var författare visas genom hans böcker i serien Adversus Haereses. Irenaeus hade tillfälle att skapa Paulus. Genom att han hade stöd från biskopen (påven) i Rom och själv var biskop i Lugdunum (Lyon) kunde han fritt sprida den nya aposteln Paulus epistlar.

BEVIS FÖR ATT IRENAEUS SKAPADE APOSTLAGÄRNINGARNA OCH DE HISTORISKA DELARNA AV EPISTLARNA

1. Bakgrund

- Under arbetet med Adversus Haereses I, II, IV och V hade Irenaeus insett problemet med att det inte fanns några historiska belägg för Jesus och hans kristna kyrka före Hadrianus tid (120-och 130-talen).
- Det fanns heller inga historiska bevis för att Paulus, som Irenaeus själv hade uppfunnit för att ta makten över Marcions och Valentinus texter, skulle ha existerat.

2. Irenaeus skapade Apostlagärningarna för att skapa legitimitet för Paulus och kyrkan i Rom

- Paulus biografi i Apostlagärningarna skapades utifrån Josephus biografi (Life of Josephus Flavius).
- Händelser i Apostlagärningarna skapades utifrån berättelser i War, Antiquities XIX och XX som handlar om den tid när Paulus skulle ha verkat.
- Namn i Apostlagärningarna och epistlarna hämtades i stor omfattning från berättelsen om mordet på kejsar Gaius (Caligula) i Antiquities XX och från berättelser om det herodianska kungahuset i War 2 och Antiquities XX.
- Det faktum att de böcker som tillskrivs Josephus är underlag för Apostlagärningarna och epistlarna visar att Apostlagärningarna skapades efter det att Hadrianus skapade Josephus ca år 120, alltså långt efter det att Apostlagärningarna skall ha skrivits (ca år 64).
- Att Apostlagärningarna skapades av Irenaeus indikeras av Codex Bezae som bevarades i Lyon där Irenaeus levde. Codex Bezae innehåller en preliminär version av Apostlagärningarna som verkar ha skapats mellan Adversus Haereses III och den slutliga versionen av Apostlagärningarna.
- Clemens av Alexandria kände i *Stromata* (ca 192-202) till Paulus brev och Apostlagärningarna, men han verkar ha trott att Apostlagärningarna hade skrivits av Paulus. Tydligen distribuerades Apostlagärningarna först ut med Paulus som författare.

3. Irenaeus knöt samman Apostlagärningarna och epistlarna genom en historia om Paulus och hans grupp av medhjälpare

- Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna hänger ihop genom att samma namn och resor nämns i både Apostlagärningarna och epistlarna. Samma människa som skapade Apostlagärningarna skapade också de historiska delarna av epistlarna. Syftet var att skapa en ny historia om Paulus och den kristna kyrkans uppkomst.
- Irenaeus är den förste som i Adversus Haereses beskriver sambandet mellan Paulus, evangelisterna och alla de andra vittnena till den tidiga kristna historien i Paulus grupp. Det faktum att han kan beskriva logiken bakom denna historia i detalj är ett bevis för att han också har skapat den.

4. Irenaeus skapade nya epistlar för att göra sig själv till Johannes efterföljare och för att bevisa att det funnits en biskop i Rom på Domitianus tid

- Irenaeus skapade att döma av Adversus Haereses III ett brev från Polycarpus (Polycarpus epistel till de kristna i Filippi). Irenaeus påstod att Polycarpus hade undervisats av aposteln Johannes och att han i sin tur skulle ha förmedlat denna förstahandsinformation till Irenaeus själv. Inte heller detta brev klarade sig in bland de

utvalda kristna urkunderna. Apostlagärningarna och vissa av de brev Irenaeus skapade klarade sig alltså in i Nya testamentets kanon medan andra uteslöts från denna.

- Irenaeus skapade att döma av Adversus Haereses III ett brev (1 Clement) som skulle bevisa att den romerske biskopen Clemens hade funnits, men detta brev kom inte med i den officiella kristna kanon.
- Irenaeus motiv för att skapa Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna var att ge legitimitet åt Paulus, som han hade skapat för att ta makten över Valentinus och Marcion texter. Irenaeus behövde en ny kristen historia som bekräftade att Paulus hade varit den störste aposteln och grundat de första kristna kyrkorna och Irenaeus skapade själv denna historia genom Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna.
- Irenaeus hade medel att skapa Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna genom att han var författare, vilket visas av att han skrev Adversus Haereses. Genom att Josephus böcker fanns i den kristna kyrkan i Rom som Irenaeus besökte fick han tillgång till den och kunde använda den för att skapa Apostlagärningarna. Irenaeus hade tillfälle att sprida Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna. Genom att han hade stöd från biskopen (påven) i Rom och själv var biskop i Lugdunum (Lyon) kunde Irenaeus sprida Apostlagärningarna och de nya versionerna av epistlarna i kyrkorna inom detta område.

BEVIS FÖR ATT IRENAEUS SKAPADE DE FYRA EVANGELIERNA

1. Bakgrund

- Det var oklart vem som hade skrivit evangeliet (numera Diatessaron). Man trodde att det var lärjungen Johannes eller att det hade upptäckts i Pontius Pilatus akter i kejsarens kansli i Rom.
- Det dök ständigt upp nya evangelier som tillskrevs olika lärjungar. Det fanns inget sätt att bestämma vilka evangelier som var äkta och vilka som var falska.
- Irenaeus hade själv uppfunnit aposteln Paulus och fört fram honom som författare till Apostlagärningarna men det fanns inga andra historiska bevis för honom.

2. Irenaeus delade upp det ursprungliga evangeliet i fyra delar

- Dubblerade avsnitt i de tre första evangelierna i NT visar att evangelierna måste ha ett gemensamt ursprung.
- Viktiga berättelser i Diatessaron, som till exempel Bergspredikan, berättelsen om hur Jesus fängslas, den sista måltiden och de olika tillfällen när den uppståndne visade sig för lärjungarna, har styckats upp och fördelats på de fyra nya evangelierna.
- Att de fyra evangeliernas gemensamma ursprung finns i Diatessaron visas genom att olika skildringar har en mer logisk och sammanhållen beskrivning i denna text än i de nuvarande evangelierna. Textavsnitt, som ursprungligen har funnits i ett sammanhang i Diatessaron, har delats upp på olika ställen i de nuvarande evangelierna.
- Det är inte möjligt att sätta samman Diatessaron från de kanoniska evangelierna (vilket de kristna kyrkorna påstår). Däremot är det fullt möjligt att dela upp Diatessaron så att man får de kanoniska evangelierna.
- Clemens av Alexandria skrev *Stromata* någon gång mellan år 192 och 202. Clemens hänvisar i *Stromata VII* till ett enda evangelium och han såg Johannes som författare till detta.
- Irenaeus var den förste som nämnde att det finns fyra separata evangelier, detta skedde i Adversus Haereses III som färdigställdes i slutet av 180-talet.

3. Irenaeus skapade fyra författare till de fyra evangelierna

- Samma person som skapade historien i Apostlagärningarna måste ha skapat historien om de fyra evangelisterna eftersom Lukas påstås ha skrivit både Apostlagärningarna och ett av evangelierna.
- Lukas och Paulus fick garantera varandras trovärdighet. Avvisade man Paulus avvisade man också Apostlagärningarna. Avvisade man Apostlagärningarna avvisade man också evangelisten Lukas. Avvisade man evangelisten Lukas avvisade man också de berättelser om Jesu mirakulösa födelse och annat som denne evangelist hade förmedlat *(*Adversus Haereses III).
- Johannes sågs av många som författaren till det ursprungliga evangeliet och han fick också vara en av författarna när Irenaeus delade upp det i fyra delar.
- Evangelisten Markus nämns bara i Apostlagärningarna och de historiska delarna av epistlarna. Det enda vittnet till att han skulle ha skrivit ett evangelium är Irenaeus som berättar om honom och de andra evangelisterna i Adversus Haereses III.
- Evangelisten Matteus nämns av Irenaeus i Adversus Haereses III. Där sägs det att han skrev ett evangelium på hebreiska medan Petrus och Paulus var i Rom och lade

grunden till den kristna kyrkan. Även Matteus tillhör därför Irenaeus historia om de första kristna som garanterade varandras existens enligt Irenaeus eget upplägg.

- Irenaeus motiv för att dela upp det ursprungliga evangeliet i fyra delar med fyra olika författare var att dölja delar i evangeliet som byggde på mysteriets och Logos filosofi samt skapa legitimitet och kontroll. Lukas gav legitimitet åt Apostlagärningarna genom att han påstods ha skrivit både Apostlagärningarna och ett av evangelierna. Genom att de fyra evangelierna påstods ha författats av medlemmar i Paulus grupp av kristna fick Paulus legitimitet. Genom att Irenaeus kontrollerade Paulus och de fyra evangelisterna tog han full kontroll över både den kristna historien och vilka evangelier som var äkta. Genom att Petrus och Paulus påstods ha grundat kyrkan i Rom gavs denna makt och överhöghet över de andra kristna kyrkorna.
- Irenaeus hade medel och tillfälle att skapa de fyra evangelierna. Genom att han hade stöd från biskopen (påven) i Rom och själv var biskop i Lugdunum (Lyon) kunde han dela upp det enda evangeliet i fyra delar och fritt sprida de nya evangelierna.

IRENAEUS FÖRÄNDRING AV DEN KRISTNA FILOSOFIN

- Irenaeus fördömde den grekiska filosofin som Hadrianus hade försökt föra ut till jahad genom sitt evangelium. Han förde i stället åter samman kristendomen med judendomen genom att lyfta fram de judiska profeterna i Tanak som grunden för den kristna tron.
- Irenaeus beskrev i Apostlagärningarna de första kristna som medlemmar i Vägen (de judiska jahad). Vilket förstås historiskt sett var helt rätt.
- Men samtidigt som de första kristna skulle ha varit judar som tillhörde Vägen beskrev Irenaeus i Apostlagärningarna och epistlarna hur ”judarna” ständigt hade förföljt den första kristna och speciellt Paulus. Irenaeus utnämnde i 1 Thess 2 judarna till fiender till Gud och hela mänskligheten genom att ha dödade Jesus och profeterna och ha förföljt de kristna. Denna lögn gav upphov till de kristnas månghundraåriga judeförföljelser som fick sin kulmen genom nazismens iscensättning av Förintelsen.
- Irenaeus beskrev i Apostlagärningarna de första kristna som ”de heliga” som Daniel hade profeterat om. Paulus hade tillhört den första kristna församlingen i Jerusalem och grundat alla församlingar i Mindre Asien, Grekland och Rom. Irenaeus gjorde därmed sig själv och kyrkan i Rom, genom att de var apostlarnas enda rätta arvtagare, till de heliga som de judiska profeterna hade profeterat om.
- Irenaeus gav kyrkan i Rom den högsta auktoriteten och tolkningsföreträdet genom att han uppfann en historia om att det hade funnits kristna vid den romerske kejsarens hov under Domitianus regeringstid och att dessa hade skapat en obruten tradition från Jesus, Petrus och Paulus och vidare till den romerska kyrkans biskopar.
- Irenaeus förde vidare jahads tro på ett sista apokalyptiskt krig som skulle föregå Messias återkomst genom att göra jahads messianska apokalyps i Uppenbarelseboken till en kristen kanonisk text.
- Irenaeus skapade den kristna tron på martyrskapet som en helig plikt, ursprungligen hämtad från de judiska jahad, genom att lägga in historien om Stefanos martyrium i Apostlagärningarna och genom att skapa en historia om att både den fiktive biskopen Clement i Rom och den fiktive Polycarpus hade lidit en strålande martyrdöd.
- Irenaeus utropade judarna till fiender till hela mänskligheten och dömda att drabbas av Guds vrede (utplåning) i det första brevet till de kristna i Thessalonike och genom att utnämna judarna till satans synagoga i Uppenbarelseboken.
- Irenaeus införde den judiska religionens gudsfruktan i den romerska kristendomen genom skrivningar i Apostlagärningarna och epistlarna.
- Irenaeus retade sig på att heretiska kristna församlingar tillät vem som helst att tala i församlingen, till och med kvinnor. Han lade därför sitt kvinnoförakt i munnen på Paulus och lät honom döma kvinnorna till att tiga i församlingen. Mannen är en avbild och avglans av Gud medan kvinnan bara är en avglans av mannen. Så som kyrkan underordnar sig Kristus skall kvinnorna i allt underordna sig sina män.
- Irenaeus skapade legitimitet och auktoritet för sig själv genom att hitta på en historia om att lärjungen Johannes hade levt i Mindre Asien i ca sjuttio år efter Jesu död och att han hade invigt en man vid namn Polycarpus till sin efterträdare. Denne Polycarpus hade sedan lämnat över den kristna lärans fackla till Irenaeus själv.
- Efter Irenaeus åtgärder kom den kristna filosofin att bli en spegelbild av jahads. De kristna kännetecknades precis som jahad alltså av att de:

- § trodde på en gudomlig kraft i form av Messias (Kristus) som ledde dem och att de skulle få evigt liv i hans rike
- § såg sig som Guds utvalda folk
- § såg sig själva som ljusets söner och de heliga som nämndes i Bibeln
- § såg alla andra som mörkrets söner, syndare som leddes av Satan och som vid den sista domen skulle dömas att brinna i den eviga elden i helvetet
- § använde sig av dop i vatten för rening och förening med den heliga anden
- § inte fick ha någon kontakt med sådana som uteslutits ur församlingen
- § delade heliga måltider där bröd och vin var sakramenten som mästaren/prästen sträckte ut händerna över och välsignade
- § trodde på den fysiska kroppens återuppståndelse
- § hellre dog som martyrer än kompromissade med de religiösa buden
- § trodde på ett sista stort krig som skulle bereda vägen för Messias ankomst till jorden och ett evigt gudsrike med Jerusalem som centrum
- § ansåg att de levde i den yttersta tiden före detta apokalyptiska krig och Messias ankomst
- § avslutade sina böner med ”Amen”.

IRENAEUS SKAPAR EN NY KANON FÖR KRISTENDOMEN OCH FÖRSEGLADE DEN FÖR EVIG TID

- · Irenaeus stegvisa arbete med att skapa Paulus, knyta epistlarna till honom, skapa Apostlagärningarna och slutligen skapa de fyra evangelisterna illustreras genom Irenaeus egna texter i Adversus Haereses I-V.
- · Irenaeus ursprungliga problem hade varit alla heretiker som förde fram olika, enligt hans åsikt falska, läror. Han skapade därför en kristen historia och en uppsättning godkända texter som kyrkan i Rom hade kontroll över så att man därigenom kunde avvisa alla andra apostlar, texter och läror.
- · Irenaeus skapade en kanon för kristendomen i form av den kristna Bibeln. Denna kanon består av Tanak/Gamla Testamentet samt Nya Testamentet med fyra separata evangelier, Apostlagärningarna, Paulus epistlar, epistlar från andra apostlar samt Uppenbarelseboken.
- · Irenaeus förseglade kristendomens nya kanon för evig tid genom förbannelsen av dem som lägger till eller tar bort något ur boken med profetior (Bibeln) allra sist i Uppenbarelseboken (Upp 22:18-20). På det sättet lade han makten att bestämma vad som var den rätta kristna läran i händerna på kyrkan i Rom och avväpnade samtidigt alla de ”heretiker” som han hatade så mycket.
- · Nu kunde Irenaeus nya kristna kanon börja distribueras, ett exempel finns i Muratoris kanon (ca 189-199). Alla texter som Irenaeus godkände kom dock inte med i den katolska kyrkans slutliga kanon, till exempel uteslöts Clemens första brev (1 Clement) och Polycarpus brev till Filippi. NT i den numera accepterade formen finns först beskriven år 367 av den heliga Athanasius som var biskop i Alexandria.

BEVIS FÖR DEN GRADVISA SPRIDNINGEN AV IRENAEUS VERSION AV NT

- Justinus Martyren (d ca 165) nämner bara ett evangelium i sin *Apologi* (om man avvisar tillägget i slutet av texten). Han ansåg att evangeliet var en rapport hämtad från de akter som Pontius Pilatus hade skickat till Rom.
- Clemens av Alexandria kände i *Stromata* (ca 192-202) till Paulus brev och Apostlagärningarna, men han verkar ha trott att Apostlagärningarna hade skrivits av Paulus.
- Clemens nämner endast Lukas och Matteus evangelium i samband med biblisk kronologi i *Stromata I* och detta omnämnande verkar vara ett senare tillägg. Evangelisten Markus nämns inte alls. Clemens hänvisar i *Stromata VII* till ett enda evangelium och han verkar ha sett Johannes som författare till detta.
- I *Muratoris kanon*, som dateras till ca 189-199, ingår de texter som Irenaeus skapade som de fyra evangelierna, Apostlagärningarna, Paulus epistlar, Judasbrevet och två av Johannesbreven samt Uppenbarelseboken.
- I Tertullianus *Apologi* från år 197 berättas det att evangeliet kom till Rom i Pontius Pilatus akter. Tertullianus levde i Kartago och Irenaeus nya historia om fyra olika evangelier hade tydligen inte nått dit vid den tiden.
- I *Fem böcker mot Marcion*, del IV och V från omkring år 207, känner Tertullianus däremot till fyra separata evangelier och Apostlagärningarna.
- Origenes reste till Rom under Zephyrinus tid som biskop (mellan 198 och 217) och när han kom tillbaka till Alexandria undervisade han om de fyra evangelierna och Apostlagärningarna.
- Biblioteket från Nag Hammadi, med bland annat Valentinus texter, gömdes undan i samband med den kristna kyrkans utrensningar av ”heretiska” texter efter St. Athanasius fördömande av icke-kanoniska texter år 367.
- Det tog ca 250 år innan Irenaeus version av kristendomen slog igenom helt och hållet. I den syriska kyrkan använde man Diatessaron ända fram till 400-talet. Theodore (ca 393-457), som var biskop i Cyrus i Syrien, fann mer än 200 kopior av Diatessaron i kyrkorna inom sitt område. Han samlade in alla dessa texter, förstörde dem och ersatte dem med de fyra kanoniska evangelierna.

SAMMANFATTNING: DEN RÄTTA BAKGRUNDEN TILL DE KRISTNA MYTERNA

Kristna myter	Ursprung
Kejsar Hadrianus propaganda för att pacificera jahad	
Benämningen **kristna**.	Romarnas benämning på de judiska upprorsmännen i jahad.
Det kristna **evangeliet om Jesus som uppfyllde alla profetior om Messias.**	Det ursprungliga evangeliet, Diatessaron, skapades av kejsar Hadrianus ca 120 vt för att pacificera jahad.
Ärkeängeln **Gabriels** bebådelse till Maria.	Jahads tro på änglar som Mikael och Gabriel från Tanak och Enoks bok.
Berättelserna om **bröllopet i Kana, brudtärnorna, ropet vid midnatt**.	Information om det orfiska mysteriet i Eleusis som fördes in i evangeliet av kejsar Hadrianus.
Jesu parabler, fiskarna som räknades, **den gyllene regeln** etc.	Myter om Pythagoras som fördes in i evangeliet av kejsar Hadrianus.
Logos	Philos tro på Herakleitos Logos som fördes in i evangeliet av kejsar Hadrianus.
Historiska fakta i evangeliet om personer, orter etc.	Fakta från Josephus (Tiberius Alexanders) judiska historia och historia om det judiska kriget som fördes in i evangeliet av kejsar Hadrianus.
Tron på **Messias/Kristus**, namnet **Jesus**, **jungfrufödelsen**, **korsfästningen**.	Jahads tro på profetiorna om Messias i Tanak som fördes vidare till evangeliet av kejsar Hadrianus.
Den första kristna församlingen bestående av **tolv män som leddes av en mästare**.	Jahads organisation som fördes vidare till evangeliet av kejsar Hadrianus.
Vattendopet	Jahads tro på vattendop som fördes vidare till evangeliet av kejsar Hadrianus.
Nattvarden	Jahads kultmåltid med bröd och vin som fördes vidare till evangeliet av kejsar Hadrianus.
Jesu predikningar som Bergspredikan, saligprisningar och verop, predikningar om det eviga Gudsriket.	Predikningar i jahads texter som fördes vidare till evangeliet av kejsar Hadrianus.
Irenaeus propaganda för att bekämpa andra kristna grupper och ta makten över den romerska kristendomen	
Paulus och hans **epistlar**	Paulus skapades av Irenaeus för att den romerska kyrkan skulle ha kontroll över en egen apostel och för att ta makten över Marcions epistlar.
Apostlagärningarna	Apostlagärningarna skapades av Irenaeus för att ge Paulus och den romerska kyrkan en historisk förankring.
Fyra evangelier och fyra evangelister	Det ursprungliga evangeliet, Diatessaron, delades upp i fyra delar av Irenaeus som också uppfann de fyra evangelisterna.
Propaganda för kvinnoförtryck i Paulus epistlar**.**	Myterna i Tanak/GT om Evas skapelse från revbenet, orsaken till syndafallet och hatet mot gudinnorna. Irenaeus kvinnohat och propaganda mot andra kristna grupper som lät kvinnor predika.
Tron att **Gamla Testamentet i Bibeln** är Guds ord.	Kravet på att den judiska Tanak skulle ingå i den kristna kanon skapades av Irenaeus som såg de första kristna som anhängare till Vägen, alltså jahad/chrestiani och de judiska profeterna som en förutsättning för det kristna budskapet.
Uppenbarelseboken om det sista religionskriget, den stora domen, helvetet för syndarna och himmelriket för det rättfärdiga.	En av jahads apokalypser som fördes vidare till NT av Irenaeus.
Tron på **det heliga kriget** och kravet på att **utrota alla avfällingar och otrogna hedningar**.	Propagandan i Tanak/GT och Uppenbarelseboken om det heliga kriget och Messias som de heliga krigarnas härförare.

HIPPOLYTUS UTPEKAR ESSENERNA SOM DE FÖRSTA KRISTNA

Irenaeus nya kristna historia och kanon började tydligen att spridas bland kristna grupper under den romerske biskopen Victors tid (189-198) (s 373). Irenaeus och ledarna i den romerska församlingen hade säkert trott att den nya historien om kristendomens uppkomst skulle göra slut på alla diskussioner om vad kristendomen egentligen stod för och hur den hade uppstått. Jesus hade ju sagt att man inte fick ändra ens den minsta lilla prick i den judiska lagen och Paulus hade varit en hög fariseisk skriftlärd, nog borde det väl räcka för att avstyra alla försök att tolka kristendomen i termer från den grekiska filosofin. Men tydligen räckte ändå inte Irenaeus åtgärder till för att föra in alla kristna i den rätta fåran. Genom evangeliet, som numera var fyra separata evangelier, kunde man fortfarande välja att se Jesus som en militant ivrare för den judiske lagen eller som en människa som var invigd i ett hellenistiskt mysterium och som blev ett med den orfiske Fadern som var Phanes. En av denna Fader-Moders aspekter var kärleksguden Eros. Den här diskrepansen blev snarare mer accentuerad genom uppdelningen i fyra olika evangelier eftersom Irenaeus hade samlat det som var typiskt för jahad, som till exempel Bergspredikan, hos Matteus, medan Johannes fortfarande fick föra fram Logos och Eros evangelium.

HIPPOLYTUS

Hippolytus var biskop i kyrkan i Rom i början av 200-talet. Han var en ledande kristen teolog och skrev många böcker. Hippolytus bekämpade bland annat Theodotus, Noetus, Epigonus, Cleomenes, och Sabellius kätterier. Hippolytus skrev enligt Catholic Encyclopedia att heretiker som Theodotus diskuterade den heliga skrift i syllogismer och att de beundrade grekiska filosofer som Euklides, Aristoteles, Theofrastos och Galenos. Hippolytus konkurrerade tydligen om påveämbetet med påven Zephyrinus, och när man sedan valde Callistus till dennes efterträdare utropade sig Hippolytus till motpåve. Hippolytus fortsatte som antipåve inom sin egen kyrka, som han hävdade var den sanna kristna kyrkan, under påvarna Urban och Pontius (230-235). Hippolytus förvisades till Sardinen samtidigt som påven Pontius, och de dog båda där. Deras kroppar fördes samtidigt tillbaka till Rom och Hippolytus upprättades och utnämndes till martyr och helgon, men trots det dömdes hans omfattade författarskap till förgängelse och han uteslöts ur biskopslängden för Rom.

Hippolytus tillhörde samma tradition som Irenaeus och enligt Catholic Encyclopedia är det möjligt att han var en direkt lärjunge till Irenaeus. Hippolytus verkar att i Irenaeus anda ha fortsatt att fundera över den tidiga kristna historien. Den förste bland de kristna som nämner essenerna är såvitt jag har kunnat se Hippolytus. I tionde boken av det verk som han i Irenaeus efterföljd skrev för att avfärda alla heresier, *Refutation of All Heresies*, skriver han om de judiska sekterna. Först tillhörde alla judar förstås Mose filosofi, och därmed var alla enligt Hippolytus essener eftersom Moses hade varit en sådan. Men sedan delades judarna upp i olika grupper, och Hippolytus nämner fariséer, sadducéer och essener. Essenerna var mer heliga än de andra judarna, de förbjöd giftermål men adopterade enligt Hippolytus pojkar som de födde upp och de levde i egendomsgemenskap. Essenerna sjöng hymner och levde ett så harmoniskt liv att stillheten i deras hus var som ett mysterium. Essenerna lydde sin ”president” och läste lagen och profeterna (Tanak/GT). När en man blev intagen i essenernas sekt fick han en hacka som tecken och med den grävde han ett hål på en avsides plats när han behövde tömma tarmen. Därefter hukade essenen sig över detta hål med sin mantel som skydd så att inte solen skall bli förolämpad över att se det som skedde. När essenen var klar grävde han över sin avföring med hackan som han fått som ett medlems-

bevis. Essenerna var dock så ivriga att följa Mose lag, som förbjöd arbete på den sjunde dagen, att de inte ens tömde tarmen på den dagen enligt Hippolytus.

> *But as regards judicial decisions, the Essenes are most accurate and impartial. And they de liver their judgments when they have assembled together, numbering at the very least one hundred; and the sentence delivered by them is irreversible. And they honour the legislator next after God; and if any one is guilty of blasphemy against this framer of laws, he is punished. And they are taught to yield obedience to rulers and elders; and if ten occupy seats in the same room, one of them will not speak unless it will appear expedient to the nine. And they are careful not to spit out into the midst of persons present, and to the right hand. They are more solicitous, however, about abstaining from work on the Sabbath-day than all other Jews. For not only do they prepare their victuals for themselves one day previously, so as not (on the Sabbath) to kindle a fire, but not even would they move a utensil from one place to another (on that day), nor ease nature; nay, some would not even rise from a couch. On other days, however, when they wish to relieve nature, they dig a hole a foot long with the mattock,--for of this description is the hatchet, which the president in the first instance gives those who come forward to gain admission as disciples,--and cover (this cavity) on all sides with their garment, alleging that they do not necessarily insult the sunbeams. They then replace the upturned soil into the pit; and this is their practice, choosing the more lonely spots. But after they have performed this operation, immediately they undergo ablution, as if the excrement pollutes them. (Hippolytos, Refutation of All Heresies Book IX)*[1]

Hippolytus berättar vidare i *Refutation of All Heresies IX* att essenerna under tidens lopp hade delats upp i fyra partier. Den ena gruppen har skärpt ordens regler på ett sådant sätt att de inte ens ville hantera ett av landets mynt eller passera en staty, eftersom det var förbjudet att göra avbildningar. Om en anhängare av ett av de essenska partierna hörde någon diskutera Gud och hans lagar krävde han att den andre omskar sig, i annat fall hotade essenen att döda honom. Och om den andre inte lydde kravet på omskärelse skulle essenen säkert döda honom. Denna sorts essener kallade Hippolytus seloter eller sicarier. Ytterligare ett annat parti kallade ingen Herre förutom Gud, även om man torterade eller dödade dem. Ytterligare andra höll så hårt på de gamla sederna att de inte ens vill röra vid de andra essenerna, om de kommer i kontakt med någon av dem måste de omedelbart rena sig som om de hade kommit i kontakt med ett främmande folk. Många essener levde i mer än hundra år på grund av sin asketiska kost och sitt harmoniska temperament. En grupp av dem överlämnade sig hellre till döden och utstod svår tortyr än att de gjorde våld på sitt samvete genom att förneka Mose lag eller äta kött från offer till gudabilder.

Hippolytus fortsätter med att säga att essenerna trodde på kroppens återuppståndelse och eviga liv. De trodde också att om själen separeras från kroppen i det aktuella livet hamnar den på ett välventilerat och ljust ställe där den vilar till domens dag. Denna plats hade grekerna fått kännedom om genom hörsägen (från judarna) och de kallade den ”de saligas öar”. Det fanns också annat som grekerna hade tagit efter från essenerna eftersom de judiska sekternas kunskap om det gudomliga är mycket äldre än alla andra folks. Grekernas spekulationer om Gud och om skapelsen härstammar inte från någon annan källa än den judiska lagstiftningen (Tanak/GT). Bland de filosofer som hade hämtat sina läror från judarna nämner Hippolytus speciellt Pythagoras och stoikerna, som han påstår hade varit lärjungar till de judar som bodde bland egyptierna.

Hippolytus skriver vidare i *Refutation of All Heresies IX* att fariséerna är ett slags essener medan sadducéerna är en helt annan sort som inte tror på kroppens uppståndelse eller själens eviga liv. De senare lever mest i trakten runt Samaria och tror inte heller på de judiska profeterna. Medan fariséerna är fulla av broderskärlek, älskar sadducéerna bara sig själva. Hippolytus säger också i samma bok att den judiska religionen är överlägsen alla andra, vilket man lätt kan övertyga sig om genom att läsa den bok som innehåller all information på den här punkten (med detta avser han säkert Tanak/GT). Judarnas religion förespråkar en förbluffande måttfullhet och flit som grundar sig på deras urgamla lagar. Alla judiska partier väntar också fortfarande på Messias, de förstod nämligen inte vem han var när han kom

[1] http://www.earlychristianwritings.com/text/hippolytus9.html

och de skäms för att de dödade honom på grund av att han anklagade dem för att inte lyda sina egna religiösa lagar i tillräckligt hög grad.

ESSENERNA HOS JOSEPHUS

Men varifrån fick Hippolytus sina kunskaper om essenerna? Till att börja med stämmer hans uppfattning att alla judar var lärjungar till Moses och därmed essener från början inte med någon annan som jag har råkat på. Om man såg Moses som den orfiske Musaeus och essenerna som orfiska pytagoréer finns det dock ett slags logik i Hippolytus uttalande om att alla Mose ursprungliga lärjungar var essener. Hippolytus påstod dessutom att seloterna och sicarierna var en gren av de fridfulla essenerna medan fariséerna var en annan. Sadducéerna var däremot något helt annat och de fanns främst i Samaria. Som jag har förstått saken var det däremot så att de första sadducéerna var de mackabeiska prästerna som hävdade att den nya religion som de förde fram var en tradition från Moses och den mytiske prästen Sadok. Fariséernas parti dök upp i Antiquities i samband med drottning Alexandras regeringstid som inleddes år 75 fvt, de och essenerna nämns för första gången i del tretton av Antiquities. Där räknas de tre judiska partierna upp och det sägs också att ”jag har gett en mer exakt redogörelse för dessa uppfattningar i den andra boken om det judiska kriget”.

> *At this time there were three sects among the Jews, who had different opinions concerning human actions; the one was called the sect of the Pharisees, another the sect of the Sadducees, and the other the sect of the Essens. Now for the Pharisees, they say that some actions, but not all, are the work of fate, and some of them are in our own power, and that they are liable to fate, but are not caused by fate. But the sect of the Essens affirm, that fate governs all things, and that nothing befalls men but what is according to its determination. And for the Sadducees, they take away fate, and say there is no such thing, and that the events of human affairs are not at its disposal; but they suppose that all our actions are in our own power, so that we are ourselves the causes of what is good, and receive what is evil from our own folly. However, I have given a more exact account of these opinions in the second book of the Jewish War. (Josephus Ant. XIII 5:9)*

Redogörelsen för de tre judiska partierna är insprängd i en berättelse om hur Jonathan Mackabeus blir överstepräst och hur han krigar med Demetrios generaler, händelser som alltså inträffade mellan år 152 fvt och Jonathans död år 143 fvt. Att det skulle ha funnits tre partier som kallades sadducéer, fariséer och essener vid en tid när mackabéerna precis hade tagit makten i Jerusalem verkar otroligt. Paragrafen om de tre judiska sekterna har alltså lagts till i efterhand, efter det att Nicolaus historia fördes samman med historien från Alexandria i Ant. I-XII och efter det att skrönan om Josephus uppfanns. Det verkar förstås mest logiskt att det är senare tiders kristna som intresserade sig för essenerna som gjorde tillägget. Hadrianus gav ju till exempel inte essenerna någon uppmärksamhet i sitt evangelium, vilket tyder på att de inte nämndes i Josephus historia vid hans tid, och Irenaeus nämner dem inte heller i Apostlagärningarna.

Varför blev då Hippolytus intresserad av essenerna i början av 200-talet? De första kristna, alltså jahad, hade ju verkat inom formerna för en mysteriekult. Men de kristna av den romerska sorten ville naturligtvis inte förbindas med dessa upprorsmän som hade varit ”fiender till hela mänskligheten” (1 Thess 2). Därför valde Hippolytus att i stället se de ursprungliga kristna som medlemmar av de berömda essenernas brödraskap.

Jag menar att Hadrianus aldrig beskrev någon essensk grupp i Palestina i sitt nya evangelium, han ville bara av propagandaskäl ge en bild av Jesus som skulle ha varit Messias. Det faktum att Apostlagärningarna inte nämner essenerna, utan fortfarande beskriver det judiska samhället som delat mellan fariséer och sadducéer, tyder på att essenerna ännu inte hade dykt upp som kandidater till att vara de första kristna när Irenaeus skrev Apostlagärningarna någon gång på 180-talet. Det innebär också att essenerna inte nämndes i Josephus historia vid den tiden, i alla fall inte som ett judiskt parti.

Hippolytus för däremot i början av 200-talet fram essenerna som de ursprungliga lärjungarna till Moses. Eftersom Pythagoras enligt Hippolytus hade stulit sin filosofi från Moses blev det tydligen logiskt för honom att se de pytagoreiska essenerna som lärjungar till Mo-

ses. Philo hade visserligen beskrivit essener i trakten runt Alexandria, men för Hippolytus var det förstås naturligt att Mose efterföljare främst var judar i Palestina. De judiska essenerna skulle enligt Hippolytus ha splittrats i fyra grupper efter Mose tid och dessa fyra grupper skulle enligt honom ha varit seloterna/sicarierna, fariséerna, en grupp som inte kallar någon annan än Herren för Gud, samt sådana som inte vill handskas med pengar eller ha någon som helst kontakt med människor från andra grupper. De sista höll så hårt på de gamla sederna att de inte ens ville röra vid de andra essenerna, om de kom i kontakt med dem måste de omedelbart rena sig som om de hade kommit i kontakt med ett främmande folk.

SICARIER OCH HELIGA HELGON

Det sägs alltså å ena sidan i den kristna historieskrivningen att essenerna var seloter och sicarier, alltså militanta religiösa kämpar, och å andra sidan att de var de mest fridsamma och heliga som någonsin funnits. Sicariernas förtjänst var enligt vissa tidiga kristna att de hellre dog än gav upp ens den minsta prick av Mose lag. Från Hippolytus bok X av *Refutation of All Heresies* kan man få en bild av varför Mose lag och essenerna var så viktiga för de kristna. Hela motivet för Hippolytus beskrivningar av alla olika kätterska rörelser var att han till slut skulle presentera den enda kristna sanningen som en kontrast till dessa kättare. Och denna sanning var oupplösligt förbunden med Moses och de andra judiska profeterna.

Utgångspunkten för Hippolytus var att judarnas religion var äldre än alla andra filosofier. Det här var ju en uppfattning som fördes fram redan av författarna till mackabéernas nya historia i Alexandria. De gjorde om den orfiske teologen Musaeus till den judiske lagstiftaren Moses och därmed blev den judiska lagen föregångare till alla grekiska filosofier. Eftersom Abraham och Josef enligt författarna till den nya historien hade lärt egyptierna att dyrka gudarna var också den egyptiska kulten ett barn av den judiska religionen. Nu presenterade alltså den ledande kristne teoretikern Hippolytus ungefär 350 år senare återigen uppfattningen att Mose lag var den äldsta och heligaste filosofin. Den sanna och ursprungliga guden var därmed judarnas gud. Nästa steg var att essenerna var de främsta och mest heliga bland de judiska sekterna. Därför var det förstås viktigt att visa att essenerna egentligen hade varit de första kristna.

Hippolytus går vidare i bok X genom att berätta hur judarnas gud skapade allt utifrån fyra grundelement och hur hans vilja föddes som Logos. Det var genom denna vilja eller Logos som allt skapat blev till. Därefter skapade gud en härskare över allt skapat (Logos). Gud ville inte göra denne härskare till gud eller ängel, utan till människa. (Hippolytus Ref. Her. X 29.)

Moses tog sedan emot lagen, och även i andra judiska profeter och vänner till Gud hade Logos uppenbarat sig genom tiderna. Denna Logos hade nu Fadern låtit manifesteras som Jesus, så att människorna skulle kunna se honom med sina egna ögon. Logos var Fadern själv, och Jesus genomgick enligt Hippolytus sin utveckling för att ge oss människor ett mål att sträva mot. Han var av samma natur som vi människor och han valde att lida och återuppstå för vår skull. Detta offer gjorde han för att också vi skulle kunna förvänta oss att nå samma mål som frälsaren, eftersom vi är av samma slag som han.

Hippolytus avslutar med att säga att detta är den sanna doktrinen om den gudomliga naturen. Därför bör alla människor skynda sig att ta del av den undervisning som den kristna kyrkan ger beträffande vem som är den sanne guden och vad som utgör hans välordnade skapelse. Genom att avstå från att ta del av vad heretikerna säger, och i stället ta del av den vördnadsvärda enkelheten och försynta sanningen i den kristna läran, skall man undkomma hotet från domens eld och det evigt kokande vattnet i helvetets sjö. Då får man en odödlig kropp och blir en medarvinge med Kristus, man blir en gud på samma sätt som han är. (Hippolytus Ref. Her. X.)

Hippolytus använder alltså både en rent kristen retorik och den sentens som satt över porten till Apollotemplet i Delfi, nämligen ”människa känn dig själv”. Att sälja en religion med hot om att människorna skulle hamna i helvetets eviga eld om de inte underordnande sig den rätta läran visade sig ju vara ett lyckat koncept som har använts av de kristna genom tiderna. Däremot uppfattar jag Hippolytus uttalande om att vi alla skall gå i mästarens spår för att nå samma mål som han som en sanning som inte förts fram av de kristna kyrkorna i senare tider. Att vårt sanna mål var att bli gudar precis som Kristus liknar mer den buddhistiska föreställningen om att vårt mål är att bli en buddha, men Hippolytus hämtade det förstås närmast från hedniska mysteriekulter där adepten själv skulle bli en Mithras, Osiris eller Dionysos.

Hippolytus var en ledande kristen teolog i Rom och han konkurrerade tydligen om påveämbetet. När han förlorade den striden fick han visserligen lämna Rom, men efter hans död hämtades hans kropp tillbaka och han utnämndes till martyr och helgon. Hippolytus teologi representerar därmed en viktig inriktning inom den tidiga kristna kyrkan och den överensstämmer ganska väl med målsättningen i olika mysteriekulter där man arbetade för att bli en förkroppsliga gud och en jämlike med Mithras, Osiris eller Dionysos. Målet att vi en dag skall upptäcka vår sanna gudomliga natur och vakna upp till det sanna livet fanns sedan hundratals år hos filosofer och mystiker av alla schatteringar, och tydligen också hos vissa kristna under andra århundradet.

Sammanfattningsvis kan man utläsa följande logik från Hippolytus beträffande det judiska arvet i kristendomen.

1. Judarnas religion var äldre än alla andra filosofier och den sanne guden var därför judarnas gud.
2. Filosofier, kulter och religioner hos greker, assyrier (babylonier), egyptier och alla andra var löjliga, ogudaktiga, lögnaktiga heresier och på alla sätt värda att fördömas och utplånas.
3. De första och största profeterna hade varit judar, och essenerna var de heligaste och främsta bland judarna.
4. De kristna var dessa esseners sanna efterföljare.
5. Jesus var Gud och hans efterföljare skulle också bli gudar. Höll man sig till de kristna kunde man räkna med att nå detta mål, men om man lyssnade till heretikerna (som var alla förutom den rätta sortens kristna) skulle man stekas i helvetets eld för evigt.

EUSEBIUS BYGGER VIDARE PÅ HISTORIEN OM ESSENERNA GENOM FÖRFALSKNINGAR

Den konflikt som rasade under andra halvan av 100-talet och början av 200-talet inom olika kristna skolor handlade främst om huruvida kristendomen skulle räknas som en judisk filosofi eller om man skulle se den som en hellenistisk filosofi och mysteriereligion. Denna strid blossade först upp strax efter Hadrianus död när Marcion kom till Rom med sin kristendom som var färgad av de grekiska mysterierna och tydligen möttes av motstånd från människor som hävdade att kristendomen var en rent judisk företeelse. Irenaeus gjorde de judiska heliga skrifterna i Tanak till det som kallas Gamla Testamentet inom kristendomen och den första stora aposteln Paulus till en rättrogen judisk farisé. Kristna författare som Tertullianus och Hippolytus fortsatte att fördöma de hedniska (grekiska eller hellenistiska) filosofierna. Man strävade allmänt efter att bevisa att de judiska profeterna var långt äldre och visare än de grekiska filosoferna och att grekerna hade stulit hela sin filosofi från Moses.

Hippolytus verkar vid ett första påseende ha hämtat sin beskrivning av de judiska sekterna från Josephus historia och Philos skrifter, men inte riktigt i den form som vi numera ser dessa texter. Numera är essenerna tydligt beskrivna i Josephus historia, det är inte möjligt att tolka den på ett sådant sätt att alla judar ursprungligen skulle ha varit essener och inte heller framstår seloterna och sicarierna som några slags essener. Jag tror att Hippolytus inte riktigt förstod sambandet mellan Judas från Galileens uppror år 6, de messianska grupperna som gjorde uppror under Pilatus tid och de chrestiani som var huvudorsaken till det judiska kriget på 60-talet. Alla dessa grupper tillhörde en och samma rörelse som var messiansk, nationalistisk, krigisk och trogen den mosaiska lagen in i minsta bokstav. Dessa seloter, saddikim eller chrestiani träder fram i Dödahavsrullarna, de kallade sig själva jahad och de var minst av allt några fridfulla essener.

Men Hippolytus beskrev alltså de första kristna som essener, en beteckning som Philo hade använt för det slags pytagoréer som levde sitt liv helt enligt Pythagoras modell för akusmatiker eller hörare. Philo beskrev också en grupp pytagoréer som kallades terapeuter och som var matematiker eller esoteriker. Jag tror som sagt att Hadrianus hämtade en del av sin beskrivning av de tidiga kristna från Philos beskrivning av de pytagoreiska grupper som fanns omkring Alexandria vid hans tid. Denna beskrivning fanns i Philos *On the Contemplative Life or Suppliants* som inleds med ett uttalande om att Philo hade nämnt essenerna som var mästare i det praktiska livet och att han nu går vidare till att beskriva terapeuterna som i stället omfattade det spekulativa (filosofiska) livet.

> *(1) Having mentioned the Essenes, who in all respects selected for their admiration and for their especial adoption the practical course of life, and who excel in all, or what perhaps may be a less unpopular and invidious thing to say, in most of its parts, I will now proceed, in the regular order of my subject, to speak of those who have embraced the speculative life, and I will say what appears to me to be desirable to be said on the subject, not drawing any fictitious statements from my own head for the sake of improving the appearance of that side of the question which nearly all poets and essayists are much accustomed to do in the scarcity of good actions to extol, but with the greatest simplicity adhering strictly to the truth itself, to which I know well that even the most eloquent men do not keep close in their speeches. (Philo On the Contemplative Life)*[1]

Beskrivningen av essenerna saknas dock numera i Philos text. Philo beskrev alltså sannolikt ursprungligen två olika pytagoreiska grupper i *On the Contemplative Life*, dels essenerna som levde ett liv enligt yttre eller praktiska pytagoreiska principer och dels terapeuterna som omfattade det ”spekulativa” eller filosofiska livet. Orsaken till att beskrivningen av den gren av pytagoréerna som kallades essener numera saknas i Philos text tycker jag mig ha funnit genom att studera den kristne historikern Eusebius från Caesarea (ca 263-340). Eusebius, som kallas kyrkohistoriens fader, fortsatte i Irenaeus och Hippolytus efterföljd att forska i

[1] www.earlychristianwritings.com/yonge/book34.html

kristendomens historia. I sitt verk i femton delar om grunden för den kristna historien, *Praeparatio Evangelica*, beskriver han dels hur värdelös den grekiska kulturen, religionen och filosofin är och dels hur urgammal och högtstående den judiska filosofin är. Målet är att övertyga ”hedningarna” om nödvändigheten att överge sina gamla trosföreställningar för att i stället övergå till ”barbarernas”, alltså judarnas, överlägsna religion. Men det var förstås inte den vanliga judendomen som de skulle konvertera till, utan den kristna varianten och Eusebius kände naturligtvis ett behov av att ge historiska bevis för hur de första kristna hade levt.

Eusebius forskade i mängder av gamla texter och han hittade tydligen bland annat Hippolytus beskrivning av Mose efterföljare som essener. Här fick Eusebius upp det första historiska spåret av den tidiga kristendomen och enligt Hippolytus hade tydligen dessa tidiga kristna varit en sorts filosofer. Detta var naturligtvis ganska logiskt, Hadrianus hade ju faktiskt beskrivit Jesu lärjungar som pytagoréer. Denna tanke hade visserligen varit avskyvärd för sådana kristna, som till exempel Irenaeus, som ville se den judiska filosofin som den äldsta och bästa men under de cirka hundrafemtio år som hade gått sedan Irenaeus beskrev de första kristna som laglydiga judar hade vinden tydligen vänt. Eusebius såg inget problem med att se de första kristna som pytagoreiska essener och filosofer, problemet var i stället att det inte fanns några historiska bevis som styrkte den uppfattningen. Men i inledningen till Eusebius nionde bok i *Praeparatio Evangelica* finns plötsligt en heltäckande beskrivning av de judiska essenerna som börjar så här.

> *ALSO in the fourth book of the same treatise Porphyry narrates concerning the same people such things as the following:*
>
> *[PORPHYRY] 'The Essenes then are Jews by birth, but united among themselves even more closely than the rest of the Jews. 'They abhor pleasures as wickedness, and regard self-control and resistance to the passions as virtue. Marriage they disdain for themselves, but choose the sons of others while still easily moulded towards learning; and regarding them as their kindred, impress them with their own moral dispositions: thus without destroying marriage, and the succession of the race thereby produced, they guard themselves against the wantonness of women. (Eusebius, Praeparatio Evangelica IX)*[1]

Det var alltså inte hos någon av de gamla historikerna, som till exempel Alexander Polyhistor, som hade skrivit en bok om den judiska historien som kallas *Concerning the Jews*, som Eusebius hittade den fantastiska beskrivningen av de judiska essenerna, utan hos den hedniske nyplatonske filosofen Porfyrios (ca 234-305) i hans bok *On Abstinence from Animal Food*. Detta var ännu märkligare med tanke på att Porfyrios hade varit allt annat än positivt inställd till de kristna. Han hade enligt citat som har bevarats hos Eusebius kritiserat de kristna för att vara inkonsekventa och motsägelsefulla, de ägnade sig enligt honom åt ett absurt tolkande av Mose klara ord som de menade var hemliga mysterier. Porfyrios tog Origenes som ett exempel. Han hade utbildats genom den grekiska litteraturen och när han gick över till kristendomen tog han med sig sina hellenistiska uppfattningar och blandade de grekiska lärorna med de kristnas främmande fabler. Origenes studerade ständigt Platon och andra filosofer, och efter att ha blivit bekant med deras symboliska tolkningar av de grekiska mysterierna tillämpade han dessa på de judiska skrifterna.[2] Denna kritik hindrade dock inte Eusebius från att använda information från Porfyrios bok för att bevisa att många av de grekiska historikerna hade nämnt judarnas urgamla filosofi. Det här är ju ganska märkligt, men i sin motivering säger Eusebius att han vill bevisa att även de mest berömda grekiska filosoferna skrev om judarnas historia. Eusebius räknar tydligen Porfyrios bland de mest berömda filosoferna och han använder också citat från dennes böcker på flera ställen i *Praeparatio Evangelica*.

---

[1] www.tertullian.org/fathers/eusebius_pe_09_book

[2] From Eusebius: *Church History* , in Nicene and Post-Nicene Fathers, 2nd Series, ed. P. Schaff and H. Wace, (repr. Grand Rapids MI: Wm. B. Eerdmans, 1955), Vo1 I, pp. 265-266. www.fordham.edu/halsall/source/porphyry1.html

Min bedömning av det bevis för de judiska essenernas existens som Eusebius påstod sig ha hämtar från Porfyrios bok är att det i själva verket var Eusebius själv som skrev denna text. Det första steget i arbetet hade ju tagits av Hippolytus som berättade att de judiska essenerna inte gifte sig utan adopterade pojkar som de uppfostrade och att de var så ivriga att följa den judiska lagen som förbjöd arbete på sabbaten att de inte ens kunde tömma tarmen på den dagen. Han hade dessutom berättat att essenerna var så heliga att de svepte in sig i sina mantlar när de gjorde sina behov och att de renade sig med vatten efteråt (s 399). Allt detta återberättade Eusebius nu i sin beskrivning av essenerna.

ESSENERNAS AVFÖRINGSVANOR

Enligt Eusebius fick essenerna en spade som tecken när de blev accepterade i sekten. Denna spade använde de när de behövde gräva en latringrop, men de var så asketiska i sina matvanor att de inte behövde tömma tarmen på den sjunde dagen. Genom denna asketism kunde de stå ut med vilka plågor som helst, vilket de visade i det judiska kriget där de stod ut med alla plågor och glatt gav upp sitt liv i hoppet om att åter få det tillbaka (genom återuppståndelsen). (Eusebius, Praep. Evang IX.)

Essenerna grävde alltså enligt Eusebius en grop med en hacka som de fick som tecken på sin invigning, och de svepte enligt en beskrivning hos både Hippolytus och Eusebius in sig i sin mantel när de skulle tömma tarmen. Idén om denna vana hämtades tydligen från avföringslagen i Femte Mosebok, men där sägs inget om hur manteln skall hanteras i samband med tarmtömningen.

> *Du skall ha ett visst ställe att gå till utanför lägret. Du skall ha en grävpinne i bältet, och när du behöver sätta dig där ute skall du gräva en grop med den och efteråt täcka över din träck. (5 Mos 23:12-13)*

Däremot fanns uppgiften om att syrierna svepte in sig i en mantel när de gjorde sina behov fanns beskrivet hos den nyplatoniske filosofen Porfyrios, som i sin tur citerade en vers av den atenske dramatiker Menander (ca 342-290 fvt) som hade beskrivit syriernas avföringsvanor. Om de hade ätit fisk, något som var förbjudet enligt deras religiösa lag, fick de ont i magen. De satte sig därför på en dynghög, insvepta i säcktyg. Genom detta blygsamma uppträdande fick de förlåtelse av den gudinna som de hade förtörnat genom att äta av fisken.

> *Having, therefore, thus tasted of the roasted flesh, he also desired to eat abundantly of it, and could not refrain from giving some of it to his wife. Pygmalion, however, becoming acquainted with this circumstance, ordered both the priest and his wife to be hurled headlong from a steep rock, and gave the priesthood to another person, who not long after performing the same sacrifice and eating the flesh of the victim, fell into the same calamities as his predecessor. The thing, however, proceeding still farther, and men using the same kind of sacrifice, and through yielding to desire, not abstaining from, but feeding on flesh, the deed was no longer punished. Nevertheless abstinence from fish continued among the Syrians till the time of Menander: for he says,*
>
> *"The Syrians for example take, since these*
> *When by intemperance led of fish they eat,*
> *Swoln in their belly and their feet become.*
> *With sack then cover'd, in the public way*
> *They on a dunghill sit, that by their lowly state,*
> *The Goddess may, appeas'd, the crime forgive." (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Jag tror alltså att Hippolytus först skapade en bild av essenerna som Mose rätta lärjungar och de första kristna. När han skulle beskriva deras livsstil använde han sig av den kända bilden från Menander där syrierna tömmer tarmen insvepta i säckväv eftersom han visste att Judaea tidvis hade varit en del av den romerska provinsen Syria. När Eusebius i nästa steg hittade samma beskrivning av syriernas avföringsvanor hos Porfyrios som Hippolytus hade relaterat till fick han tydligen idén att även plantera en beskrivning av andra drag i essenernas livsstil i Porfyrios bok. Eusebius beskrivning av essenerna kom att bli en blandning av Philos beskrivning av de pytagoreiska essenerna i trakten runt Alexandria och

smakbitar som han plockade från Porfyrios beskrivning av olika filosofer som avstod från att äta kött som till exempel de egyptiska prästerna och de indiska gymnosofisterna.

ESSENERNA GIFTER SIG INTE

De indiska filosoferna som kallas samanas är enligt Porfyrios asketer som lämnat allt de äger, också sin fru och sina barn när de ansluter sig till sekten. De är alltså ogifta och saknar ägodelar.

> *But the Samanaeans are, as we have said, elected. When, however, any one is desirous of being enrolled in their order, he proceeds to the rulers of the city; but abandons the city or village that he inhabited, and the wealth and all the other property that he possessed. Having likewise the superfluities of his body cut off, he receives a garment, and departs to the Samanaeans, but does not return either to his wife or children, if he happens to have any, nor does he pay any attention to them, or think that they at all pertain to him. And, with respect to his children indeed, the king provides what is necessary for them, and the relatives provide for the wife. And such is the life of the Samanaeans. (…)*
>
> *All of them likewise are unmarried, and have no possessions: and so much are both these and the Bramins venerated by the other Indians, that the king also visits them, and requests them to pray to and supplicate the Gods, when any calamity befalls the country, or to advise him how to act. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Essenerna övade sig enligt Eusebius likaledes i asketism och självkontroll. Inte heller de gifte sig och de levde utan personliga ägodelar.

> *'They abhor pleasures as wickedness, and regard self-control and resistance to the passions as virtue. Marriage they disdain for themselves, but choose the sons of others while still easily moulded towards learning; and regarding them as their kindred, impress them with their own moral dispositions: thus without destroying marriage, and the succession of the race thereby produced, they guard themselves against the wantonness of women. 'They despise riches, and there is among them a wonderful community of goods, so that it is impossible to find any one exceeding others in wealth. For they have a law that those who eater the sect give up their substance to the common fund of the order, so that among them all there is seen neither humiliation of poverty nor excess of wealth; but every one's possessions being mixed up together, they all have one property like brothers. (Eusebius, Praep. Evang IX)*

ESSENERNA BÄR ALLTID VITA KLÄDER OCH AVSTÅR FRÅN OLJA

Porfyrios säger att visa och rena män som avstår från att äta kött alltid bär vita kläder. Han talar då om vita kläder i en överförd betydelse som handlar om en inre rening av själen genom ett intellektuellt offer som består i att man avstår från kött, njutningar, ägodelar och annat som hindrar själen från att bli ren, fri och förenad med Gud.

> *45. Hence a defense of this kind has appeared to be necessary even to enchanters; though it is not efficacious with them on all occasions. For they invoke evil daemons for lascivious purposes. So that purity does not belong to enchanters, but to divine men, and such as are divinely wise; since it everywhere becomes a guard to those that use it, and conciliates them with a divine nature. I wish, therefore, that enchanters would make use of purity continually, for then they would not employ themselves in incantations, because, through this, they would be deprived of the enjoyment of those things, for the sake of which they act impiously. Whence becoming full of passions, and abstaining for a short time from impure food, they are notwithstanding replete with impurity, and suffer the punishment of their illegal conduct towards the whole of things, partly from those whom they irritate, and partly from Justice, who perceives all mortal deeds and conceptions. Both inward, therefore, and external purity pertain to a divine man, who earnestly endeavors to be liberated from the passions of the soul, and who abstains from such food as excites the passions, and is fed with divine wisdom; and by right conceptions of, is assimilated to divinity himself. For such a man being consecrated by an intellectual sacrifice, approaches to God in a white garment, and with a truly pure impassivity of soul, and levity of body, and is not burdened with foreign and external juices, and the passions of the soul.*
>
> *46. For, indeed, it must not be admitted as necessary in temples, which are consecrated by men to the Gods, that those who enter into them should have their feet pure, and their shoes free from every stain, but that in the temple of the father [of all], which is this world, it is not proper to preserve our ultimate and cutaneous vestment pure, and to dwell in this temple with an undefiled garment. For if the danger consisted only in the defilement of the body, it might, perhaps, be lawful to neglect it. But now, since every sensible body is attended with an efflux of material daemons, hence, together with the impurity produced from flesh and blood, the power which is friendly to, and familiar with, this impurity, is at the same time present through similitude and alliance. 47. Hence theologists have rightly paid attention to abstinence. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food II)*

Men Porfyrios berättade också om präster och filosofer som klädde sig i vitt. Han beskrev de gamla egyptiska prästerna som renade sig genom fasta, vattendop, avhållsamhet och annat. De flesta av dem avstod också helt från olja. De egyptiska prästerna bar också vita kläder, även om Porfyrios inte nämner det här.

> *Their diet also was slender and simple. For, with respect to wine, some of them did not at all drink it, but others drank very little of it, on account of its being injurious to the nerves, oppressive to the head, an impediment to invention, and an incentive to venereal desires. In many other things also they conducted themselves with caution; neither using bread at all in purifications, and at those times in which they were not employed in purifying themselves, they were accustomed to eat bread with hyssop, cut into small pieces. For it is said, that hyssop very much purifies the power of bread. But they, for the most part, abstained from oil, the greater number of them entirely; and if at any time they used it with pot-herbs, they took very little of it, and only as much as was sufficient to mitigate the taste of the herbs. (Porfyrios, On Abstinence from Animal Food)*

Enlig Eusebius bar essenerna vita kläder och avstod från olja.

> *'Oil they consider a defilement, and if any one be anointed against his will, he has his body wiped: for they think it becoming to have a dry skin, and always to wear white. (Eusebius, Praep. Evang IX)*

GYMNOSOFISTERNA BOR I VAR SITT HUS UTANFÖR STÄDERNA

Porfyrios berättar att de indiska filosoferna tillbringar dagen och större delen av natten med att sjunga hymner och be till gudarna. Var och en har en egen hydda och lever så mycket som möjligt för sig själv.

> *They also worship divinity with piety and purity. They spend the day, and the greater part of the night, in hymns and prayers to the Gods; each of them having a cottage to himself, and living, as much as possible, alone. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Detta skiljer från essenerna som beskrivs som att ingen har något hus som han äger själv. Essenerna sägs i Eusebius beskrivning leva kollektiv i kloster och inte dra sig undan som de indiska eremiterna. Men Porfyrios beskrivning liknar däremot den som finns inlagd i Philos skildring av terapeuterna. De drar sig undan i ensamhet i ett eget hus (som innehåller ett ”monastery”, kloster) och utövar mysterierna. Dessutom studerar de hymner och psalmer.

> *And in every house there is a sacred shrine which is called the holy place, and the monastery in which they retire by themselves and perform all the mysteries of a holy life, bringing in nothing, neither meat, nor drink, nor anything else which is indispensable towards supplying the necessities of the body, but studying in that place the laws and the sacred oracles of God enunciated by the holy prophets, and hymns, and psalms, and all kinds of other things by reason of which knowledge and piety are increased and brought to perfection. (Philo, On the Contemplative Life)*

ESSENERNA MÖTS I EN EGEN BYGGNAD OCH ÄTER TILLSAMMANS PÅ SIN EGEN TALLRIK

De indiska filosofer som kallas samanas möts enligt Porfyrios i sitt hus där de äter en gemensam måltid. De som inte är samanas måste lämna huset och samanas börjar då omedelbart att be. Var och en äter på en egen tallrik och när de avslutat måltiden återgår var och en till sina egna sysslor.

> *And when they enter into their house, the sound of a bell being the signal of their entrance, those that are not Samanaeans depart from it, and the Samanaeans begin immediately to pray. But having prayed, again, on the bell sounding as a signal, the servants give to each Samanaean a platter, (for two of them do not eat out of the same dish,) and feed them with rice. And to him who is in want of a variety of food, a pot-herb is added, or some autumnal fruit. But having eaten as much as is requisite, without any delay they proceed to their accustomed employments. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Eusebius berättar att essenerna möts i ett gemensamt hus där ingen som inte är essen får vistas. De ber före maten och var och en äter på en egen tallrik. När de är färdiga med måltiden återgår var och en till sin egen syssla.

> *'After this purification they meet in a building of their own, in which none of another sect is permitted to join them; but being themselves purified, they come into the dining-room as if entering some holy place. And when they have quietly taken their seats, the baker sets loaves in a row before them, and the cook sets before each a single dish of one kind of meat. Then the priest first says a prayer over the food, as being pure and clean, and it is unlawful for any to taste*

the food before the prayer. And when they have finished the meal he again offers a prayer, and thus they honour God both at the beginning and at the end.

'Then they lay aside their robes as holy, and turn to work again till evening; when they come back and sup in like manner, the guests sitting down with them, if there happen to be any present. (Eusebius, Praep. Evang IX)

ESSENERNA HAR FÖRVALTARE SOM VÄLJS

Porfyrios berättar att det finns två slags indiska gymnosofister, nämligen braminer och samanas. Samanas väljs in i sekten och denna grupp består av sådana som vill få tillgång till gudomlig kunskap. De lever utanför städerna och tillbringar sin tid med att diskutera om det gudomliga. De har hus som byggs av kungen där samanas har förvaltare som fördelar ut det underhåll som kungen skänker dem för att de skall kunna leva sitt heliga liv.

17. For the polity of the Indians being distributed into many parts, there is one tribe among them of men divinely wise, whom the Greeks are accustomed to call Gymnosophists. But of these there are two sects, over one of which the Bramins preside, but over the other the Samanaeans. The race of the Bramins, however, receive divine wisdom of this kind by succession, in the same manner as the priesthood. But the Samanaeans are elected, and consist of those who wish to possess divine knowledge. (…)

And, with respect to his children indeed, the king provides what is necessary for them, and the relatives provide for the wife. And such is the life of the Samanaeans. But they live out of the city, and spend the whole day in conversation pertaining to divinity. They have also houses and temples, built by the king, in which they are stewards, who receive a certain emolument from the king, for the purpose of supplying those that dwell in them with nutriment. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)

Eusebius berättar att essenerna också har förvaltare som har hand om sektens gemensamma tillgångar, dessa förvaltare väljs.

'The superintendents of their common interests are elected, and they are severally chosen for their offices by the whole body. They have no one city of their own, but a number of them make their abode in each city, and their means are mutually thrown open to those of the sect who have come from elsewhere; and they are received as familiar friends by those whom they have never seen before: for which reason when they travel they bring nothing with them for expenses. (…)

'With regard to the Deity, however, their piety is of a peculiar kind. For they utter no common words before the sun has risen, but address to him certain prayers handed down by their fathers, as if entreating him to rise. After this they are dismissed by the superintendents to the crafts known to each, and after working vigorously till the fifth hour they then assemble again in one place, and having girded themselves with loin-cloths, so proceed to wash their body with cold water. (Eusebius, Praep. Evang IX)

EUSEBIUS LÄGGER IN INFORMATION OM ESSENERNA I ANDRAS TEXTER

Eusebius avslutar sitt referat av vad Porfyrios påstås ha skrivit om essenerna med att säga att Porfyrios antagligen hämtade sitt vittnesmål om essenerna från forntida källor.

This was the testimony of Porphyry, drawn probably from ancient records, both to the piety and the philosophy of the persons aforesaid, in the fourth book of his careful work On Abstinence from Animal Food. (*Eusebius, Praep. Evang IX)*

Men när man läser avsnittet om essenerna i Porfyrios bok *On Abstinence from Animal Food IV* finns det en inledning som inte alls nämns i Eusebius bok. I denna inledning sägs det att det finns tre olika filosofer bland judarna, nämligen fariséer, sadducéer och essener. Den judiske historikern Josephus har ofta vittnat om essenernas livsstil i sina böcker. Han beskrev detta i den andra boken (om det judiska kriget), i den artonde delen av Antiquities samt i den andra boken mot grekerna (Against Apion II).

But among those who are known by us, the Jews, before they first suffered the subversion of their legal institutes under Antiochos, and afterwards under the Romans, when also the temple in Jerusalem was captured, and became accessible to all men to whom, prior to this event, it was inaccessible, and the city itself was destroyed; - before this took place, the Jews always abstained from many animals, but peculiarly, which they even now do, from swine. At that period, therefore, there were three kinds of philosophers among them. And of one kind, indeed, the Pharisees were the leaders, but of another, the Sadducees, and of the third, which appears to have been the most venerable, the Essenes. The mode of life, therefore, of these third was as follows, as Josephus frequently testifies in many of his writings. ***For in the second book of his Judaic History, which he has completed in seven books, and in the eighteenth of his Antiquities, which consists of twenty books, and likewise in the second of the two***

> ***books which he wrote against the Greeks**, he speaks of these Essenes, and says, that they are of the race of the Jews, and are in a greater degree than others friendly to one another. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Det är faktiskt ganska lätt att se att texten om essenerna lades till i ett sammanhang där Porfyrios skrev om judarnas religiösa tabun beträffande mat. Religiöst betingade matvanor och speciellt olika filosofiska skolors avstående från kött var ju huvudtemat i hans verk *On Abstinence from Animal Food*. Porfyrios skrev tydligen om judarnas förbud mot svinkött och fortsatte därefter med att beskriva övriga tabun rörande mat. Men mitt i detta sammanhang finns numera Eusebius beskrivning av essenernas livsstil.

> *11. But among those who are known by us, the Jews, before they first suffered the subversion of their legal institutes under Antiochos, and afterwards under the Romans, when also the temple in Jerusalem was captured, and became accessible to all men to whom, prior to this event, it was inaccessible, and the city itself was destroyed; - before this took place, the Jews always abstained from many animals, but peculiarly, which they even now do, from swine.*
>
> ***[Här ligger beskrivningen av essenernas livsstil insprängd.]***
>
> *14. All of them, however, were forbidden to eat the flesh of swine, or fish without scales, which the Greeks call cartilaginous; or to eat any animal that has solid hoofs. They were likewise forbidden not only to refrain from eating, but also from killing animals that fled to their houses as supplicants. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)*

Efter det att Eusebius hade skapat Porfyrios påstådda vittnesmål om essenerna utifrån det som Porfyrios själv hade skrivit om egyptiska och indiska präster och filosofer, beslöt han tydligen att lägga in beskrivningen av essenernas livsstil i både Porfyrios text och hos Josephus. I det steget var det inte längre de ”antika källorna” som Porfyrios hade hämtat sin information från, utan Josephus texter i Antiquities XVIII, War 2:8 och Against Apion 2 (där det visserligen inte längre finns något om essenerna). Dessutom finns också uppräkningen av de tre sekterna i inledningen av Life of Flavius Josephus. Där sägs det dessutom att Josephus studerade i tre år hos en vis man som bara åt vegetarisk föda (alltså en essen enligt Eusebius definition). Josephus reste också till Rom och försökte få några fängslade vänner fria, dessa vänner åt också bara fikon och nötter och de var förstås mycket gudfruktiga. Detta är förstås ännu ett skapat ”bevis” för att det skulle ha funnits essener bland de judiska sicarier och seloter som Eusebius såg som de första kristna.

FLER FÖRFALSKNINGAR FRÅN EUSEBIUS

ELEAZARS TAL I MASADA

Bergsfästningen Masadas fall år 73 utgjorde slutpunkten för romarnas långdragna krig i Judéen. I den sjunde delen av Josephus historia om det judiska kriget (War 7) finns det en berättelse om en grupp sicarier som förskansade sig i Masada under en romersk belägring. Hellre än att ge sig till romarna begick de alla självmord. Den här berättelsen, eller snarare det filosofiska tal som Eleazar höll för att motivera sina kämpar att ta sina egna och sina anhörigas liv, var något som förbryllade mig när jag arbetade med Josephus judiska historia. Det var tydligt att talet var ett rent påhitt. Till att börja med dog alla sicarierna förutom en kvinna och några barn som hade gömt sig, vem skulle ha återgett Eleazars tal? Dessutom visste jag att den rätta författaren till historien om det judiska kriget var Tiberius Alexander som lade hela skulden för det judiska kriget på sicarierna, och jag kunde inte tänka mig honom som författare till en text som framställde sicariern Eleazar som en upplyst filosof.

Det verkade inte heller troligt att de människor vid det Hadrianus hov som skapade historien om Josephus skulle ha velat framställa Eleazar, en av de upproriska judarnas ledare, i så hjältemodig dager. Det logiska svaret på gåtan var att det var senare tiders kristna som hade skapat berättelsen om Eleazars tal. Men varför skulle de kristna vilja framställa de upproriska sicariernas ledare som en filosof som diskuterade om själens eviga liv? Det verkade helt ologiskt, men när jag nu vet att Hippolytus beskrev seloterna och sicarierna som essener, och att Eusebius förde fram essenerna som de första kristna, kan jag förstå att de kristna också ville framställa sicarierna i Masada som fulländade judiska filosofer.

Men var det Hippolytus eller Eusebius som lade till Eleazars tal i War 7? Ett svar på den frågan kan man få om man studerar Eleazars tal. Jag tyckte redan från början att det var konstigt att Eleazar hänvisade till de indiska filosoferna när han uppmanade sicarierna till kollektivt självmord. Eleazar berättade att själen befriades genom döden och kom till sitt eget rena rike, och att den frihet som sicarierna stred för i livet skulle bli evig i döden. Han uppmanade sicarierna att inte vara fegare än de indiska filosoferna som kastade sig på elden för att själen skulle separeras från kroppen i den största renhet. Dessa indiska filosofer trodde så starkt på själens fortvaro efter döden att de hade lättare att skilja sig från en kär vän som frivilligt överlämnade sig till döden än andra hade att skilja sig från någon som gav sig ut på en lång resa. (Josephus, War 7.)

När jag läste Porfyrios bok om nyttan för filosofer att avstå från kött kom jag plötsligt fram till ett avsnitt som faktiskt innehöll samma information om indiernas syn på självmord som den som Eleazar för fram i War 7. De indiska filosofer som kallas ”samanaeans” (samanas) vill helst slippa att leva sitt fysiska liv till slut och de skyndar sig därför att befria sin själ från kroppen genom självmord. De kastar sig i en eld för att på renaste sätt separera själen från kroppen. Samanas tror så starkt på själens fortvaro efter döden att de har lättare att skilja sig från en kär vän som överlämnar sig till döden än andra har att skilja sig från någon som ger sig ut på en lång resa.

> *But they are so disposed with respect to death, that they unwillingly endure the whole time of the present life, as a certain servitude to nature, and therefore they hasten to liberate their souls from the bodies [with which they are connected]. Hence, frequently, when they are seen to be well, and are neither oppressed, nor driven to desperation by any evil, they depart from life. And though they previously announce to others that it is their intention to commit suicide, yet no one impedes them; but, proclaiming all those to be happy who thus quit the present life, they enjoin certain things to the domestics and kindred of the dead: so stable and true do they, and also the multitude, believe the assertion to be, that souls [in another life] associate with each other. But as soon as those to whom they have proclaimed that this is their intention, have heard the mandates given to them, they deliver the body to fire, in order that they may separate the soul from the body in the purest manner, and thus they die celebrated by all the Samanaeans. For these men dismiss their dearest friends to death more easily than others part with their fellow-citizens when going the longest journeys. And they lament themselves, indeed, as still continuing*

in life; but they proclaim those that are dead to be blessed, in consequence of having now obtained an immortal allotment. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV)

De filosofer som Porfyrios kallar ”samanaeans” var de indiska asketer som levde på ödsliga platser och som kallades shramanas på sanskrit och samanas på pali. De kallade sig ”de från banden befriade” eller ”de vakna”. Buddha Shakyamuni tillhörde denna rörelse och han kallas ibland ”shramana Gautama”. Ordvalet i Eleazars uppmaning till sicarierna att ta självmord i War 7 och i Porfyrios beskrivning av samanas självmord ovan är alltså nästan helt identiskt. Det verkar som om den som lade till Eleazars tal i Masada utgick från Porfyrios beskrivning av de indiska filosofernas inställning till självmord genom att bränna sig till döds i eld. Det här leder dels till slutsatsen att Eusebius inte bara lade till en text i Porfyrios bok, han använde sig också av information från Porfyrios för att skapa ny information i Josephus historia. Eftersom Porfyrios verkade långt efter Hippolytus tid innebär det här också att det var Eusebius och inte Hippolytus som gjorde förändringarna i Josephus historia.

DE KRISTNA MUNKARNA

Den kristne författaren Hippolytus och efter honom kyrkohistoriens fader Eusebius, försökte alltså föra fram Philos beskrivningar av de pytagoreiska essenerna och terapeuterna som beskrivningar av de första kristna av den romerska typen. Eusebius tog dessutom till den drastiska åtgärden att plantera sin egen beskrivning av essenerna i en bok av filosofen Porfyrios samt på tre ställen i de texter som tillskrevs Josephus. Men Eusebius har också lagt till en förfalskad text i Philos manuskript som beskriver terapeuterna som munkar som bor i kloster, rangordnas efter ålder och som håller händerna inne i sina ärmar. Männen och kvinnorna hålls åtskilda av en hög mur och kvinnorna får bara höra på predikningarna utan att kunna se dem som talar. Han beskriver alltså i den här delen av texten en judisk synagoga utan att nämna namnet. De högsta prästerna serveras också enligt judisk sed osyrat bröd och rent salt. (Philo On the Contemplative Life.*)*

Den kristne historikern Eusebius försökte alltså göra om de pytagoréer som kallades terapeuter till att bli judiska kristna som levde i någon slags kloster, lydde Mose lag och bad i synagogor där kvinnorna gömdes bakom en vägg. Målet var uppenbarligen att försöka skapa ett historiskt belägg för att det hade funnits kristna av den romerska sorten i Egypten på Philos tid och att dessa hade levt i kloster. I tillägget förankrade han också sederna i de kristna munkklostren med en strikt rangordning efter ålder. De äldste lade ut texten medan de yngre och lägre stående lyssnade utan att knappt våga andas och naturligtvis utan att själva yttra ett ord. Samtidigt sparade Eusebius en del av Philos ursprungliga text där terapeuterna beskrivs som orfiker och pytagoréer som rangordnas efter andlig insikt och inte efter ålder och där män och kvinnor förenas i en nattlig kärleksfest, den kristna förfalskningen är därmed ganska klumpigt hopkommen.

Eusebius förde alltså in sin beskrivning av de första kristna i en text där Philo egentligen beskrev livsstilen i pytagoreiska brödraskap. Detta kompletterade Eusebius med en berättelse om hur ”essenerna” träffas på den sjunde dagen i något som inte kan uppfattas som något annat än en judisk synagoga där kvinnorna hålls i avskildhet bakom en hög vägg. Där skrider dessa första kristna fram i djupt allvar med händerna dolda i sina klädnader och äter bröd som kryddats med isop. Den här beskrivningen måste Eusebius ha hämtat från Porfyrios beskrivning av de egyptiska prästerna som alltid fanns nära gudarna, som djupt allvarliga skred fram med händerna dolda under sina klädnader och som bar på symboler för sina respektive ordnar. Dessa präster höll sig till en mycket frugal diet, de avstod från olja och åt bröd som hade kryddats med isop. (Porphyry, On Abstinence from Animal Food IV.)

Eusebius av Caesarea, som kallas kyrkohistoriens fader, levde ca 263 till 340. Det kristna klosterväsendets grundare var den koptiske munken Pachomios från Egypten som levde mellan åren 292 och 346. Som jag ser det skapade Eusebius först en bild av de första

kristna som var judiska essener genom att kopiera Porfyrios beskrivningar av de indiska samanas och genom att påstå att ”essenerna” i Masada hade varit avbilder av indiska filosofer. Han använde också element från Porfyrios beskrivning av egyptiska präster för att lägga till en påhittad beskrivning av judiska kristna essener i Alexandria i Philos text om de pytagoreiska terapeuterna. I nästa steg skapade Pachomios det första kristna klostret och den första klosterregeln utifrån Eusebius påhittade beskrivning av de kristna ”essenerna”. Och fortfarande i våra dagar lever de kristna munkarna på en frugal kost och skrider fram i djupaste allvar med händerna dolda i sina ärmar.

EVERY GOOD MAN IS FREE

I *Every Good Man is Free* låter Eusebius Philo berätta hur de judiska essenerna lever i ett broderskap där man äger allt gemensamt. De är omkring fyratusen i Syrien och Palestina och de träffas var sjunde dag i synagogan där de äldste undervisar i lagen. Precis som i det avsnitt i Eusebius *Praeparatio Evangelica* som tillskrivs Porfyrios, sägs essenerna leva i egendomsgemenskap och ingen är slav bland dem. Man hyllar också essenernas moral, trots att deras land gång på gång har invaderats av olika tyranner har dessa aldrig kunnat lägga de som kallas essenerna eller de heliga något till last, tyrannerna har tvärtom alltid övertygats om deras ädla dygd och prisat deras gemensamma måltider och brödraskap som överträffar alla beskrivningar.

Eusebius kallar alltså essenerna ”de heliga” i den här beskrivningen. De kristna kallas också ”de heliga” i Apostlagärningarna och Paulus epistlar. När man kallade essenerna för ”de heliga” skapade man därför en förbindelse mellan dem och de första kristna enligt den romerska kristna historien. I den version av texten i Philos bok som finns i Eusebius *Praeparatio Evangelica VIII* har benämningen ”de heliga” översatts till ”Saints”, alltså helgon.

Ett intressant förhållande är att texten om essenerna i Philos *Every Good Man is Free* kommer i direkt anslutning till en diskussion om de indiska gymnosofisterna. Det verkar ju som vi såg i föregående kapitel som om Eusebius hämtade inspiration till essenerna från Porfyrios beskrivning av de heliga indiska gymnosofisterna. I War 7 fick Eleazar tala om gymnosofisternas filosofi och i den här texten har man alltså lagt in en beskrivning av essenerna i Syrien och Palestina i samband med dessa gymnosofister. Om man tar bort texten om essenerna ser man till och med att den har lagts till mitt i Philos utläggning om de indiska filosoferna. Philo säger att en klass av gymnosofister i Indien både studerar naturrätt och moralvetenskap, och därmed gör de hela sitt liv till en slags undervisning i dygden. Sedan för han fram ett bevis på detta genom att berätta om Calanus som var en sådan gymnosofist och som Alexander den store ville ta med sig tillbaka till Europa. Mitt i detta resonemang lade alltså Eusebius in sin beskrivning av de judiska essenerna i Palestina.

> *(74) And in the land of the barbarians, in which the same men are authorities both as to words and actions, there are very numerous companies of virtuous and honourable men celebrated. Among the Persians there is the body of the Magi, who, investigating the works of nature for the purpose of becoming acquainted with the truth, do at their leisure become initiated themselves and initiate others in the divine virtues by very clear explanations. And among the Indians there is the class of the gymnosophists, who, in addition to natural philosophy, take great pains in the study of moral science likewise, and thus make their whole existence a sort of lesson in virtue.*
>
> ***(Här har ett långt stycke om essenerna i Palestina lagts till)***
>
> *XIV. (92) But it is necessary for us (since some persons do not believe that there is any perfect virtue in the multitude, but that whatever in such persons appears like virtue only reaches a certain point of increase and growth), to bring forward as corroborative testimonies the lives of some particular good men who are the most undeniable evidences of freedom. (93) Calanus was an Indian by birth, one of the gymnosophists; he, being looked upon as the man who was possessed of the greatest fortitude of all his contemporaries, and that too, not only by his own countrymen, but also by foreigners, which is the rarest of all things, was greatly admired by some kings of hostile countries, because he had combined virtuous actions with praiseworthy language; (94) accordingly, Alexander, the king of the Macedonians, wishing to exhibit to Greece the wisdom that was to be found in the territories of the barbarians, as being a sort of faithful copy and representation of an archetypal model, in the first instance invited Calanus to quit his home,*

and come and take up his abode with him, by which means he said he would acquire the greatest imaginable glory throughout all Asia and all Europe (Philo, Every Good Man is Free)

Eusebius verkar alltså ha sökt efter information om de indiska filosoferna samtidigt som han har försökt förbinda dem med essenerna. Om man försöker följa hans tankegång verkar den ungefär ha gått ut på att om essenerna var de första kristna var de var lika heliga som de indiska gymnosofisterna. Och om Philo hade skrivit om en grupp judiska essener borde han ha gjort det i samband med beskrivningen av de indiska filosoferna. Nu berättade Philo visserligen inget om några judiska essener, men den bristen rådde Eusebius själv bot på genom att göra ett eget tillägg i Philos text.

HYPOTHETICA

I Philos *Hypothetica*, som bara finns bevarad i form av citat hos Eusebius, återkommer beskrivningen av essenerna med inspiration från gymnosofisterna. Det sägs att ”vår laggivare”, alltså Moses, utbildade en oräknelig mängd av lärjungar som kallas essener på grund av deras synnerliga helighet (Hypothetica 11.1). Texten skriker också ut samma svartsjuka kvinnohat som finns i Eusebius beskrivningar av essenerna i *Praeparatio Evangelica IX*, i hans tillägg i Josephus *War 2* och i tillägget till Porfyrios *On Abstinence from Animal Food*. Essenerna gifte sig inte eftersom kvinnan är ett själviskt kreatur som med förskräcklig beräkning arbetar för att vända mannen från hans naturliga inriktning. En man som övermannats av tillgivenhet för en kvinna eller för sina barn är inte längre densamma gentemot andra (män) utan är totalt förändrad, han har utan att förstå det blivit en slav i stället för en fri man (Hypothetica 11.14 - 17)[1].

Philos påstådda *Hypothetica* finns alltså bara i form av citat hos Eusebius, och jag tvivlar på att den någonsin har funnits i någon annan form. Texten är verkligen en hypotetisk beskrivning av essenerna så som Eusebius föreställde sig att Philo skulle ha skrivit den. Eusebius verkar själv ha skapat ”hypotetiska” citat och hänfört dem till andra författare. I fallet med de påstådda citaten från Josephus i Porfyrios bok *On Abstinence from Animal Food* hamnade citatet tydligen så småningom också i de böcker där Eusebius påstod att Porfyrios skulle ha hämtat dem, medan citatet från Philos ”hypotetiska” verk Hypothetica som det verkar aldrig kom vidare till någon annan text.

ESSENERNAS DOKTRIN OM DE SALIGAS ÖAR OCH HADES

Ytterligare en anledning till att jag kan dra slutsatsen att Eusebius gjorde tilläggen i ”Josephus” böcker om judarnas historia (Antiquities) och om det judiska kriget (War) samt i Philos texter är att det i Eusebius kyrkohistoria finns en beskrivning av hur grekerna hade samma syn på straffet efter döden som judarna. Eusebius slutsats var förstås samma som den som hade förts fram av Hippolytus och andra kristna filosofer före honom, nämligen att grekerna hade stulit all sin filosofi från Moses. I den här beskrivningen citerar Eusebius Homeros som hade nämnt Tantalus, Sisyphus, Tityus, Theristes och beskriver den grekiska tron på att filosoferna kan komma till de saligas öar.

'Homer too bears witness to this. For he has represented those who are suffering eternal punishment in Hades as kings and potentates, ***a Tantalus, and Sisyphus, and Tityus****. But Thersites, or any other common villain, no poet has represented as involved in extreme punishments as being incurable: for, I suppose, he had not the power, and therefore was happier than those who had it. In fact, however, Callicles, the men who become excessively wicked are of the class who have power. Yet there is nothing to prevent good men from being found even among these; and those who are so found are very worthy of admiration. For it is a difficult thing, Callicles, and very praiseworthy for a man who has great power of doing wrong to live always a just life, and few there be of this kind. Some there have been both here and elsewhere, and I doubt not there will be others, endowed with this virtue of administering justly whatever may be entrusted to them; and one there has been very celebrated over all Greece, Aristides son of Lysimachus: yet for the most part, my good friend, men in power turn out bad.*

[1] www.earlychristianwritings.com/yonge/book37.html

> *As I was saying therefore, when Rhadamanthus gets hold of such a man, he knows nothing else about him, neither who he is, nor of what family, but only that he is a villain: and on seeing this,* ***he sends him off to Tartarus, with a badge upon him to show whether he seems to be curable or incurable; and on arrival there he undergoes the treatment proper to his case****. 'But sometimes after looking upon another soul that has lived a holy life in company with truth, a private man's or any other's (most likely, I venture to say, Callicles, the soul of a philosopher who minded his own work and did not busy himself in affairs during his life),* ***he is delighted and sends it off to the Islands of the Blessed****.' (Eusebius, Church History XII)*[1]

Precis samma diskussion om Tantalus, Sisyphus, Tityus och Hades och de saligas öar finns i Josephus War 2, men här framställs teorin som en essensk doktrin om själen.

> *And indeed the Greeks seem to me to have followed the same notion, when they allot the islands of the blessed to their brave men, whom they call heroes and demi-gods; and to the souls of the wicked, the region of the ungodly, in Hades, where their fables relate that certain persons, such as* ***Sisyphus, and Tantalus,*** *and Ixion, and* ***Tityus****, are punished; which is built on this first supposition, that souls are immortal; and thence are those exhortations to virtue and dehortations from wickedness collected; whereby* ***good men are bettered in the conduct of their life by the hope they have of reward after their death****; and whereby the vehement inclinations of bad men to vice are restrained, by the fear and expectation they are in, that although they should lie concealed in this life, they should* ***suffer immortal punishment after their death****. These are the* ***Divine doctrines of the Essens about the soul****, which lay an unavoidable bait for such as have once had a taste of their philosophy. (Josephus, War 2 8:11)*

Inblandningen av textavsnitt från Eusebius egna resonemang i Josephus historia får mig att dra slutsatsen att den som lade till beskrivningarna av essenerna i Josephus historia var den kristne kyrkohistorikern Eusebius. Motivet var förstås att visa att det hade funnits en grupp högtstående judiska filosofer i Palestina vid tiden för Jesu framträdande som kunde identifieras som de första kristna. Samtidigt lade han i Philos texter till en beskrivning av terapeuterna (essenerna) som ortodoxa kristna munkar (s 411).

BEVIS FÖR JESU EXISTENS LÄGGS TILL I JOSEPHUS HISTORIA

De enda kristna som existerade vid den tid när Jesus och hans lärjungar och apostlar skulle ha verkat var de upproriska seloterna och sicarierna som också bland annat kallades sadokiter, evjoniter, jahad eller chrestiani. Därför fanns det inga historiska bevis för Jesu verksamhet och för några tidiga kristna av den romerska typen. Kyrkohistorikern Eusebius sökte säkert i Josephus historia efter historiska bevis för att Jesus och hans anhängare hade funnits, och när han inte hittade några sådana bevis skapade han själv i stället ett par tillägg i Josephus historia som skulle bevisa att historien om Jesus var sann. För det första lade han i *Antiquities XVIII* till en referens till Jesus i samband med berättelsen om upproren under Pilatus tid. Här sägs att vid den här tiden fanns Jesus, en vis man om man ens kan kalla honom en man. För han var en undergörare och lärare för sådana män som tar emot sanningen med glädje. Han var Kristus och den kristna "stammen" har inte dött ut ens i den dag som idag är.

> *Now there was about this time Jesus, a wise man, if it be lawful to call him a man; for he was a doer of wonderful works, a teacher of such men as receive the truth with pleasure. He drew over to him both many of the Jews and many of the Gentiles. He was [the] Christ. And when Pilate, at the suggestion of the principal men amongst us, had condemned him to the cross, those that loved him at the first did not forsake him; for he appeared to them alive again the third day; as the divine prophets had foretold these and ten thousand other wonderful things concerning him. And the tribe of Christians, so named from him, are not extinct at this day. (Antiquities XVIII 3:3)*

I *Antiquities XX* finns också två kristna tillägg. Det första handlar om Tiberius Alexander som skulle ha varit en mycket mindre religiös person än sin far och som skulle ha låtit avrätta Judas från Gamalas söner Simon och Jakob under sin tid som prokurator i Judaea. Eftersom Tiberius Alexander själv skrev den judiska historien om den här tiden är det orimligt att han skulle ha gjort den här sortens beskrivning av sig själv, vilket leder mig till slutsatsen att följande tillägg gjordes av de kristna.

> *Then came Tiberius Alexander as successor to Fadus; he was the son of Alexander the alabarch of Alexandria, which Alexander was a principal person among all his contemporaries, both for his*

[1] www.earlychristianwritings.com/fathers/eusebius_pe_12_book12.htm

family and wealth: he was also more eminent for his piety than this his son Alexander, for he did not continue in the religion of his country. Under these procurators that great famine happened in Judaea, in which queen Helena bought corn in Egypt at a great expense, and distributed it to those that were in want, as I have related already. And besides this, the sons of Judas of Galilee were now slain; I mean of that Judas who caused the people to revolt, when Cyrenius came to take an account of the estates of the Jews, as we have showed in a foregoing book. The names of those sons were James and Simon, whom Alexander commanded to be crucified. (Antiquities XX 5:2)

Det sägs också i War 2 att landet var lugnt under Tiberius Alexanders tid som prokurator eftersom han inte gjorde några ändringar i landet gamla lag. Vilket alltså motsäger uppgiften om att han skulle ha låtit avrätta Judas från Gamalas söner.

He left behind him three daughters, born to him by Cypros, Bernice, Mariamne, and Drusilla, and a son born of the same mother, whose name was Agrippa: he was left a very young child, so that Claudius made the country a Roman province, and sent Cuspius Fadus to be its procurator, and after him Tiberius Alexander, who, making no alterations of the ancient laws, kept the nation in tranquillity. (War 2 11:6)

I *Antiquities XX* finns ytterligare ett kristet tillägg, förutom påståendet att Tiberius Alexander lät avrätta Judas av Gamalas söner, och det handlar om att översteprästen Ananus lät avrätta Jakob som var bror till Jesus som kallades Kristus när den gamla prokuratorn Festus hade dött och den nye fortfarande var på väg till Judaea.

CONCERNING ALBINUS UNDER WHOSE PROCURATORSHIP JAMES WAS SLAIN; AS ALSO WHAT EDIFICES WERE BUILT BY AGRIPPA.

AND now Caesar, upon hearing the death of Festus, sent Albinus into Judaea, as procurator. But the king deprived Joseph of the high priesthood, and bestowed the succession to that dignity on the son of Ananus, who was also himself called Ananus. Now the report goes that this eldest Ananus proved a most fortunate man; for he had five sons who had all performed the office of a high priest to God, and who had himself enjoyed that dignity a long time formerly, which had never happened to any other of our high priests. But this younger Ananus, who, as we have told you already, took the high priesthood, was a bold man in his temper, and very insolent; he was also of the sect of the Sadducees, who are very rigid in judging offenders, above all the rest of the Jews, as we have already observed; when, therefore, Ananus was of this disposition, he thought he had now a proper opportunity [to exercise his authority]. Festus was now dead, and Albinus was but upon the road; so he assembled the sanhedrim of judges, and brought before them the brother of Jesus, who was called Christ, whose name was James, and some others, [or, some of his companions]; and when he had formed an accusation against them as breakers of the law, he delivered them to be stoned: but as for those who seemed the most equitable of the citizens, and such as were the most uneasy at the breach of the laws, they disliked what was done; they also sent to the king [Agrippa], desiring him to send to Ananus that he should act so no more, for that what he had already done was not to be justified; nay, some of them went also to meet Albinus, as he was upon his journey from Alexandria, and informed him that it was not lawful for Ananus to assemble a sanhedrim without his consent. (Antiquities XX 9:1)

Det hade naturligtvis varit bra för den kristna kyrkan om det verkligen hade funnits historiska bevis i Josephus historia för att Jesus och hans apostlar hade existerat, men eftersom det inte fanns några sådana bevis tog kyrkohistorikern Eusebius sig friheten att själv skapa dem. Jag gissar att tilläggen om Jesus och hans bror gjordes samtidigt som han lade till bevis för att de judiska essenerna (som var de första kristna) hade funnits. Det var ju naturligtvis lockande att åtminstone kunna visa på *ett* historiskt belägg för att Jesus hade funnits, och Josephus historia hade man ju haft obruten kontroll över i Rom ända sedan Tiberius Alexander skrev den åt kejsarna Titus och Vespasianus, Hadrianus använde den som underlag för evangeliet och Irenaeus använde den som underlag när han skapade Apostlagärningarna. Eftersom Eusebius tydligen gjorde tillägget om essenerna är det troligt att han också ordnade så att Jesus nämndes i den judiska historien. Den uppfattningen har en man vid namn Ken Olsen tydligen också kommit fram till genom att jämföra språket i passagerna om Jesus och Jakob i Josephus texter och i Eusebius texter.

Ken Olson indicates several ways in which the Testimonium *aligns with the style and argument of Eusebius of Caesarea. Olson writes: In* Adversus Hieroclem *Eusebius argued that if he had to accept the supernatural feats attributed to Apollonius, he must regard him as a GOHS [wizard] rather than a wise man (A.H. 5); here he has Josephus call Jesus a 'wise man' and thus, implicitly, not a GOHS. Olson states: The term PARADOXWN ERGWN POIHTHS is markedly Eusebian. POIHTHS never occurs in Josephus in the sense of "maker" rather than "poet," and the only time Josephus combines forms of PARADOXOS and POIHW it is in the sense of "acting*

contrary to custom" (A.J. 12.87) rather than "making miracles." Combining forms of PARADOXOS and POIHW in the sense of "miracle-making" is exceedingly common in Eusebius, but he seems to reserve the three words PARADOXOS, POIHW, and ERGON, used together, to describe Jesus (D.E. 114-115, 123, 125, H.E. 1.2.23)

Olson argues: Eusebius' opponents were not denying that Jesus was crucified by the Roman and Jewish authorities; this was probably a main part of their argument that Jesus was a GOHS. Eusebius, however, cleverly inverts this argument. If Jesus had been a deceiver, and his followers had been deceivers, would not self-interest have compelled them to abandon his teachings after they had witnessed the manner of his death at the hands of the authorities? The fact that they did not abandon Jesus after witnessing the punishments he had brought upon himself can only mean that the disciples had recognized some greater than normal virtue in their teacher. This argument is developed at great length in D.E. 3.5, but I shall quote only a part of it here, "Perhaps you will say that the rest were wizards no less than their guide. Yes - but surely they had all seen the end of their teacher, and the death to which He came. Why then after seeing his miserable end did they stand their ground?" (D.E. 111).

Olson concludes: "the Testimonium *follows Eusebius' line of argument in the* Demonstratio *so closely that it is not only very unlikely that it could have been written by Josephus, but it is unlikely it could have been written by any other Christian, or even by Eusebius for another work. There is nothing in the language or content of the* Testimonium*, as it appears in the* Demonstratio Evangelica*, that suggests it is anything other than a completely Eusebian composition."*[1]

Alla avsnitt som jag under mina undersökningar hade kommit att uppfatta som förfalskningar i Philos och ”Josephus” texter, visade sig så småningom också finnas i Eusebius *Demonstratio Evangelica.* Denna historia är en brännpunkt för den kristna historieförfalskningen om essenerna. Det är tydligt att Eusebius själv skapade sina bevis i Demonstratio Evangelica och att han sedan också lade in dessa ”bevis” i Philos, ”Josephus” och Porfyrios texter.

ESSENERNA I DÖDAHAVSRULLARNA FRÅN QUMRAN

Den kristna omdefinieringen av de pytagoreiska essener som Philo hade berättat om, till att först bli de heligaste bland judarna och i nästa steg de första kristna, kom starkt att påverka bedömningen av fynden av Dödahavsrullarna i Qumran i slutet av 1940-talet. När upptäckten av dessa texter blev känd skyndade sig den katolska kyrkans ledning att ta kontroll över arbetet med att sammanställa texterna, och mycket snart började man påstå att Dödahavsrullarna härstammade från en grupp essener som hade levt i en sluten sekt i Qumran. Förhoppningarna var antagligen stora på att man äntligen skulle få historiska bevis för att denna sekt hade varit en av de första kristna församlingarna i Palestina. När man sedan började upptäcka att de texter som man trodde hade skrivits av fridfulla essener, i själva verket härstammade från de militanta judiska jahad och att de inte innehöll några som helst spår av kristna av den romerska kyrkans sort, började man förhala och förhindra publiceringen av de icke-kanoniska texterna från Qumran.

Efter närmare fyrtio år, i slutet av 1989, började dock professor Robert Eisenman få tillgång till fotografier av det opublicerade materialet från Dödahavsrullarna. När han efter ett år hade kommit i besittning av kopior på det mesta av materialet från Qumran fick han hjälp av professor Michael Wise med att sammanföra och översätta fragmenten. Deras bok *Rösterna ur Dödahavsrullarna* har varit till mycket stor hjälp i mitt eget arbete med att försöka förstå varifrån kristendomens urkunder härstammar. Men medan jag själv har kommit till slutsatsen att det aldrig fanns någon kristendom i Palestina under det första århundradet av det slag som den kristna kyrkan för fram, och därmed varken någon Jesus eller Paulus, försöker Eisenman och Wise finna bevis för en annan slags kristendom i Dödahavsrullarna än den som vi möter i materialet från jahad. De spekulerar i att Dödahavsrullarnas ”sektmaterial” skulle representera Jesu bror Jakobs slags kristendom, och de söker efter Jesus i berättelsen om den församlingsledare som eventuellt skulle ha avrättats och efter Paulus i skrivningarna om ”lögnaren/pratmakaren” och ”den onde prästen”.[2]

---

[1] www.earlychristianwritings.com/testimonium.html

[2] Eisenman&Wise, Rösterna från Dödahavsrullarna s 36-37, 170.

Dödahavsrullarna har alltså varit mycket viktiga för de slutsatser som jag har kommit fram till beträffande tillkomsten av de judiska och kristna religionerna. Dels menar jag att Jesajarullen från Qumran måste representera ett arbetsmaterial på vägen mot den slutliga versionen av Jesajas profetia, och jag menar också att denna skriftrulle måste ha skapats i templet i Jerusalem under Simon Mackabeus tid som ledare för det judiska riket. Detta innebär att de kanoniska delarna av Dödahavsrullarna helt eller delvis härstammar från templet i Jerusalem. De icke-kanoniska texterna härstammar från den rörelse som går under benämningar som till exempel jahad, seloter, saddikim eller chrestiani. Hela materialet placerades i grottorna av en grupp från jahad, eftersom s.k. sektmaterial från jahad, som till exempel *Församlingsregeln* (1QS), återfanns i grotta 1 där också Jesajarullen (1QaIsa) som uppenbarligen härstammar från templet i Jerusalem hittades. De människor som till exempel skrev *Församlingsregeln*, och som dagens forskning kallar ”essener”, kan inte vara några andra än de messianska judiska fundamentalister som kallade sig själva jahad. Dödahavsrullarna innehåller jahads eget arkiv, som tillsammans med biblioteket i templet i Jerusalem gömdes undan av sicarierna inför den sista striden med romarna på 60-talet vt (s 155).

I och med Eusebius insats för den kristna historien var alltså historien om den tidiga kristendomen färdig. Den började egentligen när Simon Mackabeus skapade Jesajas profetia där han i beslöjade ordalag beskrev kampen för ett judiskt rike, sitt eget partis medlemmar som de rättfärdiga verktygen för en hämnande gud och sin egen roll som en prästkung (Messias) och frälsare för det judiska riket. I nästa steg användes de profetior som man tyckte sig finna i Jesajas bok och i Psalm 22 som ett bränsle i den nationalistiska kampen mot romarna under det första och andra århundradet av vår tideräkning. Hadrianus skapade runt år 120 en romersk version av det messianska budskapet där han påstod att Messias redan hade kommit, att han hade varit en fridfull filosof som i Pytagoras efterföljd hade uppmanat de sina att vända andra kinden till och att den judiska kampen för att bereda vägen för honom därför kunde avslutas.

Kyrkofadern Irenaeus skapade i sin tur på 180-talet en ny historia om kristendomens uppkomst enligt vilken aposteln Paulus och fyra olika evangelister skulle ha fört ut evangeliet och där de första kristna inte var några hellenistiska filosofer utan i stället tillhörde Vägen, alltså de judiska jahad. I nästa steg skapade kyrkohistoriens fader Eusebius på 300-talet en ny historia, där han genom manipulationer av främst Josephus texter bevisade att de första kristna egentligen hade varit essener och att dessa essener hade levt efter en filosofi som var en blandning av de pytagoreiska filosofernas och de indiska gymnosofisternas livsstil. Därmed kunde de kristna munkarna, som förstås var de heligaste av alla kristna, påstås leva efter samma principer som de heliga essener som hade varit de första kristna i Palestina. Men sanningen är förstås att det aldrig fanns några sådana kristna essener i Palestina under det första århundradet.

HISTORIEN OM DE FÖRSTA KRISTNA

De första kristna var de judiska messianska kämparna i jahad som stred för att göra det judiska riket fritt från romerskt inflytande och för att återföra judendomen till den rätta religionen som enligt dem var den bokstavliga lydnaden av Mose lagar. Romarna kallade medlemmarna i jahad för chrestiani.

Hadrianus försökte föra ut budskapet att den Messias som jahad kämpade för att bereda vägen för redan hade kommit på Pontius Pilatus tid som ståthållare och att han hade varit ledare för ett pytagoreiskt brödraskap. Enligt Hadrianus nya evangelium hade Messias förkunnat en lära om Fadern som var den nypytagoreiska eonen Logos, och om eonen Paracletus som var sanningens ande.

Irenaeus bekämpade alla kristna ”heretiker” som, helt enligt Hadrianus avsikt, såg Jesus som en mästare i en mysteriekult och tolkade Kristus som eonen Logos och Soter. Irenaeus

skapade i stället en kristen historia i Apostlagärningarna där de första kristna sades tillhöra Vägen, alltså jahad, och han såg också till att de judiska religiösa skrifterna i Tanak blev den första delen, Gamla Testamentet, i den kristna Bibeln.

Eusebius förde i sin tur åter fram den bild som Hadrianus hade förmedlat beträffande de första kristna, nämligen att de var pytagoreiska filosofer. Redan Hippolytus hade påstått att alla Mose lärjungar hade varit essener, alltså pytagoréer, och att de första kristna hade varit just sådana essener. Eusebius skapade nya bevis för denna uppfattning genom att flytta textavsnitt från Philos beskrivningen av essenerna runt Alexandria till Josephus judiska historia, och genom att lägga till avsnitt i Josephus Antiquities som beskrev jahad/seloterna i Masada som essener som predikade en filosofi som var inspirerad av Porfyrios beskrivning av de indiska gymnosofisterna. Genom sina manipulationer skapade Eusebius en bild av de första kristna i Palestina som lika högtstående som de pytagoreiska essenerna och indiska gymnosofisterna. Han skapade dessutom också en påstått historisk grund för det kristna klosterväsendet.

Synen på vilka som var de ursprungliga och rättrogna kristna förändrades alltså gång på gång under de första århundradena av vår tideräkning.

1. Under det första århundradet och fram till Hadrianus regeringstid var de kristna inga andra än de upproriska jahad/chrestiani som lydde Mose lag i minsta detalj och offrade sina och andras liv för att bereda vägen för den utlovade Messias.
2. Från ca 120 var de första kristna enligt Hadrianus evangelium en grupp pytagoreiska filosofer och Jesus, som var den utlovade Messias, var en mästare i de hellenistiska mysterierna. De första riktiga kristna av den romerska typen var gnostiker som Valentinus och Marcion.
3. Från 180-talet var de första kristna enligt Irenaeus historia i Apostlagärningarna medlemmar i Vägen (jahad) som såg Tanak/GT och evangeliet som en odelbar helhet. Från dessa påstådda medlemmar i Vägen gick en direkt tradition till den romerska kyrkan via apostlarna Paulus, Petrus och författarna till de fyra evangelierna. Irenaeus fördömde alla hellenistiska filosofier och mysterier samtidigt som han utsåg judarna till hela världens fiender för att de skulle ha förföljt Paulus och de första kristna.
4. Hippolytus (d. 235) menade att alla Mose efterföljare först hade varit judiska essener och att Pythagoras och alla andra grekiska filosofer hade tagit efter judarnas läror. Under historien hade sedan judarna delats upp i heretiker i form av fariséer och sadducéer och sanna efterföljare till Moses i form av essener. De första kristna hade enligt Hippolytus varit essener, och följaktligen hade de varit Mose rätta efterföljare.
5. På 300-talet påstod ”historikern” Eusebius att de första kristna hade varit asketiska pytagoreiska filosofer och munkar (essener) som levde i kloster i öknen och inte hade något att göra med den judiska kulturens huvudfåra.

STRIDER OCH SPLITTRING INOM DEN KRISTNA KYRKAN FRAM TILL 600-TALET

DEN MONOTEISTISKA RELIGIONENS ANDA AV SPLITTRING LEVER VIDARE

Kristendomen blev romersk statsreligion på 380-talet och därefter utplånades snart alla andra filosofier och kulter. Men kristendomen bar också med sig en anda av splittring och interna strider. Denna anda härstammade ända från den monoteistiska religionens födelse i samband med mackabéernas befrielsekamp från det seleukidiska väldet på 160-talet fvt. Den ledde därefter till splittring och strider inom de judiska hasidéerna och bland jahad/chrestiani under mer än 200 år. I nästa steg stred man inom den romerska kristendomen om tolkningsföreträde beträffande det budskap som fanns i evangeliet. Den striden vanns av Irenaeus, som såg Jesu budskap som en del av den judiska doktrinen i Tanak/GT. Genom att Irenaeus uppfann en historia om att de första kristna hade tillhört den judiska Vägen (jahad) och att judarna ständigt hade förföljt dem och var fiender till hela världen, lyckades han i en enda manöver stöta ut både judarna och de kristna gnostikerna från den rättrogna kristendomen.

Denna anda av splittring och strid fortsatte sedan att verka inom kristendomen genom århundradena. Ett exempel på detta är hur man från det första kyrkomötet i Nicaea år 325 och fram till det tredje kyrkomötet i Konstantinopel (680-681), kontinuerligt tvistade om huruvida Jesus hade en eller flera naturer, en eller två viljor och en eller två energier.

ARIANISMEN FÖRKASTAS ÅR 325

Frågor om Jesu gudomliga status var grundorsaken till den arianska schismen som gjorde att kyrkomötet i Nicaea sammankallades år 325. Enligt Arius, som utformade sin lära i Alexandria omkring år 315, var sonen, den preexistente Kristus, inte av samma eviga natur som Fadern, utan han var det första av alla *skapade* väsen. Det första kyrkomötet i Nicaea år 325 förkastade arianismen och förklarade att Kristus var av samma substans (natur) som Fadern. Man antog den nicenska trosbekännelsen och bestämde när påsken skulle firas. Arianismen fördömdes alltså på kyrkomötet i Nicaea, men den vann sedan stora framgångar genom kejsar Konstantins hovbiskop Eusebius av Nikomedia.

SANKT ATHANASIUS FASTSTÄLLER KANON OCH RENSAR UT KÄTTERSKA BÖCKER I BL.A. NAG HAMMADI

Athanasius den store (298-373) var biskop i Alexandria och räknas som en av kyrkofäderna. Han är helgonförklarad inom den katolska kyrkan. Athanasius stod i centrum för den interna striden mellan anhängare till Arius syn på Jesu natur (arianismen) och sådana som inte delade deras åsikter. Striden böljade tydligen fram och tillbaka beroende på vilket parti som åtnjöt kejsarens gunst, och Athanasius landsförvisades inte mindre än fem gånger. Han återinsattes dock slutligen på sin post i Alexandria år 366, och i sitt påskbrev år 367 avgränsade han slutgiltigt vilka texter som var tillåtna i Nya Testamentets kanon. Denna kanon överensstämde i stort sett med den uppsättning böcker som Irenaeus hade skapat på 180-talet. Alla andra texter skulle rensas ut från kyrkor och kloster. Detta skedde också vid ett kloster nära Nag Hammadi i Egypten. Men någon eller några, som antagligen älskade böckerna, grävde ner dem i stället för att förstöra dem. Boksamling återupptäcktes 1945 och kallas numera Nag Hammadi- biblioteket.

ARIANISMEN OCH MAKEDONISMEN FÖRKASTAS ÅR 381

Vid det första kyrkomötet i Konstantinopel år 381 förkastade man återigen arianismen och nu även makedonismen, vilket antagligen underlättades av att det nu fanns en tydlig kanon för NT. Man förklarade att Kristus ”är född av Fadern före tidens början” samt reviderade den nicenska trosbekännelsen med avseende på den Heliga Ande.

I Antiokia förde man fram den s.k. tvånatursläran där det sades att Kristus både hade en gudomlig och en mänsklig natur. I Alexandria betonade man däremot den oupplösliga enheten mellan det gudomliga och mänskliga i Jesus, och föredrog att tala om en enda natur. Nestorianerna hävdade att Maria inte var Guds moder (Theotokos) utan bara Kristi moder (Christotokos).

DE NESTORIANSKA KYRKORNA AVSÖNDRAS ÅR 431

Kyrkomötet i Efesus år 431 förkastade nestorianismen och pelagianismen, samt förklarade att jungfrun Maria var Theotokos, alltså Guds Moder (den som födde Gud). Man bekräftade också återigen den nicenska trosbekännelsen. Detta kyrkomöte ledde till att de nestorianska kyrkorna (bl.a. den östsyriska kyrkan i Mesopotamien) avsöndrades från den katolska kyrkan. Det andra kyrkomötet i Efesus år 449 förklarade att Eutyches var renlärig ortodox och attackerade hans motståndare. Detta kyrkomöte erkänns inte av de chalcedonensiska kristna, alltså katoliker, grekisk ortodoxa och protestanter.

NESTORIANER OCH MONOFYSITER UTGÖR DE ORIENTALISKA KYRKORNA EFTER ÅR 451

Vid kyrkomötet i Chalcedon år 451 förkastades Eutyches lära (monofysitismen) och man antog den chalcedonensiska läran om Kristi två naturer, en mänsklig och en gudomlig. Man återinsatte också de präster som avsatts vid kyrkomötet i Efesus år 449 och avsatte patriarken Dioscorus från Alexandria (som däremot vördas som ett helgon av de orientaliska kyrkorna).

Tvånatursläran fördömdes alltså på kyrkomötet i Efesos 431 medan kyrkomötet i Chalcedon år 451 förde fram en modifierad tvånaturslära. Denna lära accepterades av både den östliga och västliga kyrkan, förutom av de s.k. nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten. Nestorianer och monofysiter brukar tillsammans kallas för de orientaliska kyrkorna. Kyrkomötet i Chalcedon och alla följande kyrkomöten godkänns inte av de orientaliska kyrkorna.

När man hade fastställt att Jesus hade två naturer (en gudomlig och en mänsklig) i Chalcedon år 451, uppstod i stället inom den chalcedonensiska (katolska) kristendomen en diskussion om huruvida Jesus hade haft en eller två viljor. Parallellt med diskussionerna om en eller två viljor stred de kristna också om huruvida Kristus verkade med en eller två energier (den monergetiska tvisten).

Det andra kyrkomötet i Konstantinopel år 553 förkastade tre skrifter som nestorianska och därmed heretiska, förkastade Origenes från Alexandria samt kungjorde ”the Theopaschite Formula” (att det var Gud som led döden i mänsklig form).

Monotheletismen (läran om en vilja), var ett försök att överbrygga motsättningarna mellan förespråkarna för beslutet i Chalcedon och deras motståndare som kallades monofysiter. Monotheletismen var en kompromiss som siktade till att få monofysiterna att hålla med om att Jesus hade två naturer om dyofysiterna (förespråkarna för tvånatursläran från Chalcedon) i stället höll med om att dessa två naturer tog sig uttryck i en enda vilja. Denna kompromiss fördes fram år 638 av den bysantinske kejsaren Heraclius (r 610-641) och patriarken Sergius I av Konstantinopel (r 610-638).

År 638 spikades den nya doktrinen, monotheletismen, upp vid ingången till den östliga kristenhetens huvudkyrka Hagia Sophia, som en del av en text som kallas Ekthesis. Där förbjöds också alla fortsatta diskussioner om frågan om Kristi naturer. Monotheletismen väckte dock starkt motstånd eftersom den tycktes ifrågasätta Jesu självständighet som människa och göra honom till ett viljelöst redskap för Gud. Å andra sidan hotade talet om två viljor läran om Kristi enhet. Vid det tredje kyrkomötet i Konstantinopel (680-681) förkastades monotheletismen och monergismen. Nu bestämdes att det fanns två viljor och två energier i Kristus.

FAS 7. MUHAMMED VAR KRISTEN OCH KORANEN HANDLAR OM BIBELN

ALLAH ÄR BIBELNS GUD OCH EN MUSLIM ÄR EN KRISTEN

DEN ETABLERADE SYNEN PÅ HUR KORANEN SKAPADES

Koranen sägs vara Guds ord som uppenbarades direkt av ängeln Gabriel till profeten Muhammed mellan åren 610 och 632. Inom islam kallas Koranen bland annat även för ”Sista testamentet” och ”Guds bok”, och den är enligt muslimerna den slutliga bekräftelsen på allt det som hade förkunnats av alla föregående profeter i Gamla och Nya Testamentet i Bibeln.

MÅNGA ARABER VAR KRISTNA PÅ MUHAMMEDS TID

Inledningsvis var min egen bild av Muhammed, liksom många andra icke-muslimers, att han grundade islam och omvände de polyteistiska araberna till denna nya religion. Inom islam menar man i stället att Muhammed återinförde den ursprungliga monoteistiska religionen som hade predikats av profeter som Adam, Abraham, Moses och Jesus. Han var enligt deras sätt att se den siste och störste i raden av monoteistiska profeter som Gud har sänt till mänskligheten.

Så snart jag började läsa de engelska översättningarna av Koranen insåg jag dock att den inte, som jag hade trott, för fram en helt ny religion, utan i stället innehåller predikningar som bara kan förstås i relation till Tanak/GT och det kristna evangeliet. Jag insåg att Muhammed inte hade varit en profet för en ny religion utan, precis som muslimerna faktisk säger, i stället hade fört fram den monoteistiska religion som finns i den kristna Bibeln. Jag förstod att Muhammed hade varit en kristen och jag kunde förstå varför medlemmar från hans församling hade sökt skydd bland sina kristna trosfränder i det kristna kungariket Aksum under åren före utvandringen till Medina. Men min känsla var ändå att Muhammed och hans grupp hade varit en liten monoteistisk minoritet bland de polyteistiska araberna och att han, precis som den etablerade historieskrivningen säger, hade omvänt dessa polyteister till islam. Men så småningom insåg jag att på Muhammeds tid var regionen Hejaz, där Mecka låg, omgiven av kristna områden och att det snarare var polyteisterna i Mecka som var en minoritet bland en kristen och judisk monoteistisk majoritet.

Riken på arabiska halvön år 565 vt. Källa: Wikipedia.

Regionen Hejaz med Mecka och Medina, numera del av Saudiarabien. Källa: Wikipedia.

Även om den arabiska halvön, med regionen Hejaz där Muhammed levde, inte ingick i det bysantinska riket fanns det många kristna där. Norr om Hejaz låg Ghassan, som var en kristen vasallstat till det bysantinska riket. I söder låg Himyar, som hade varit en del av det kristna riket Aksum från 525 till 570 vt. I väst, på andra sidan Röda havet, låg det kristna riket Aksum. Längre norrut i Afrika fanns Egypten, som ingick i det kristna bysantinska riket. I det lilla öriket Bahrain i den västra delen av Persiska viken var många invånare kristna, och på 400-talet var de kristna nestorianerna väl etablerade där och på den arabiska halvön. År 373 skall Mawiyya ha blivit den första kristna drottningen för den arabiska Tanukh-stammen. Omkring år 500 blev det arabiska området Najran (i nuv. Saudiarabien) kristet. År 570 invaderade kristna från Aksum Mecka, men slogs tillbaka. De kristna hade alltså försökt ta makten över Mecka redan tidigare och det var inte så konstigt att Muhammed återupptog den kampen på 620-talet.

Att Muhammed samlade Bibelns (Skriftens) folk för att strida mot de regerande polyteisterna i Mecka berodde inte på att han hade uppenbarat en ny religion, utan på att han ingick i den dominerande kristna kultursfären och att han samlade alla kristna och judekristna monoteister i Yatrib/Medina till strid mot sådana som inte trodde på den kristna Bibeln.

KRISTNA I MUHAMMEDS EGEN OMGIVNING

Ibn Ishaq, som dog år 761 eller 767, sammanställde den första biografin över Muhammed från muntliga källor. Enligt hans biografi fanns det flera monoteister bland Muhammeds vänner. Ibn Ishaq berättar om fyra vänner till Muhammed i Mecka, Zaid ibn Amr ibn Nufail som skall ha varit en monoteist, Waraqah ibn Nawfal som konverterade till kristendomen, Uthman ibn Huwarith som reste till det bysantinska imperiet och konverterade till kristendomen samt Abd-Allah ibn Jahsh som emigrerade till Etiopien där han konverterade till kristendomen. Dessa fyra kallas ibland hanif.

I de biografiska berättelserna om Muhammed, *Sirat Rasu Allah*, nämns också den kristne (nestorianske) munken Waraqah som levde i Mecka. Waraqah skall enligt legenden ha lugnat Muhammed när han skrämdes av sin uppenbarelse, genom att förklara att den som Muhammed hade sett var ängeln Gabriel. Han skall också ha profeterat om att araberna skulle komma att driva bort Muhammed från Mecka. Waraqah skall enligt vissa traditioner också ha översatt Bibeln från hebreiska till arabiska och presiderat över Muhammeds bröllop. Enligt legenden var det Muhammeds första hustru Khadija som tog med honom till den kristne munken Waraqah. Waraqah ibn Nawfal var faktiskt Khadijas kusin, och det faktum att han officierade vid hennes bröllop med Muhammed leder tanken till att Khadija var kristen. Det faktum att Muhammed aldrig tog sig någon ytterligare hustru så länge han var gift med henne talar också för att det var ett kristet äktenskap som de två hade ingått.

ALLAH ÄR BIBELNS GUD

Benämningen på ”Gud” i Koranen är ”Allah”. Beteckningen ”alaha”, som är ordet för ”gud” på arameiska, används i den gamla arameiska version av Bibeln som kallas Peshitta. Ett exempel finns i Första Mosebok 33:20. I en engelsk översättning av Peshitta står det *”And he pitched his tent there, and erected an altar, and called it El-Alaha di Israel (God the God of Israel). (1 Mos 33:20).*

I den svenska Bibel 2000 är samma ställe översatt på följande sätt. *Och där reste han ett altare, som han gav namnet ”El är Israels Gud” (1 Mos 33:20).* Denna mening skulle alltså lika väl ha kunnat bli *“Och där reste han ett altare, som han gav namnet ”El är Israels Allah”* eller kanske snarare *“Och där reste han ett altare, som han gav namnet ” Allah är Israels gud”.* ”Alaha”, som är den arameiska benämningen för ordet ”gud” i den kristna arameiska Bibeln, blir alltså i nästa steg i Koranen benämningen på den muslimske Allah. Och detta är förstås helt logiskt, den gud som Muhammed predikade om var ju guden i Bibeln.

EN HANIFA ÄR EN RÄTTFÄRDIG I BIBELN

ABRAHAM VAR DEN FÖRSTE HANIFA – DEN FÖRSTE RÄTTFÄRDIGE I BIBELN

Hanif är ett arabiskt begrepp som sägs beteckna arabiska monoteister som fanns på arabiskt område innan Muhammed uppenbarade islam. Dessa monoteister skall enligt Wikipedia varken ha varit judar eller kristna, utan de skall i stället ha bevarat Abrahams ursprungliga monoteistiska tro. I M. Kahns översättning av Koranen förekommer ordet “hanifa” tio gånger, och alltid som en beteckning på Abrahams religion. Om man jämför dessa verser med Pickthals översättning finner man att Pickthal i allmänhet översatt begreppet hanifa med att Abraham var en ”upright man”. Han var alltså en rättfärdig man, vilket han också beskrivs som i 1 Mos 15:6 i Tanak/GT. Den enda som beskrivs som rättfärdig tillsammans med Abraham i Första Mosebok är Noa, som också ofta nämns i Muhammeds predikningar (44 gånger i Pickthals översättning). Man kan alltså gissa att Muhammed ursprungligen inte menade något annat med ordet ”hanifa” än att det handlade om Abraham som var den rättfärdige urfadern till den monoteistiska religionen, och om Noa som räddades undan den stora floden för sin rättfärdighets skull.

Man kan se hur Muhammeds definition av religionen i olika engelska översättningar glider från att handla om den judisk-kristna monoteismen till att vara islam. I Pickthals översättning av vers 2.135 diskuteras till exempel sådana som säger ”Var judar eller kristna, då kommer ni att få rätt ledning”. Säg till sådana: Nej, vi följer den rättfärdige Abrahams religion.

> *2.135 And they say: Be Jews or Christians, then ye will be rightly guided. Say (unto them, O Muhammad): Nay, but (we follow) the religion of Abraham, the upright, and he was not of the idolaters. (Pickthal)*

I M. Kahns översättning blir det i stället, ”Nej, vi följer hanifa Ibrahims (Abrahams) religion (islamsk monoteism, alltså att inte dyrka någon annan än Allah).

> *2.135 And they say, "Be Jews or Christians, then you will be guided." Say (to them, O Muhammad Peace be upon him), "Nay, (We follow) only the religion of Ibrahim (Abraham), hanifa (Islamic Monotheism, i.e. to worship none but Allah (Alone)), and he was not of Al-Mushrikoon (those who worshipped others along with Allah - see V.2:105)." (M. Kahn)*

Ordet “hanifa”, som ursprungligen bara betydde att Abraham var en rättfärdig enligt den religion som beskrivs i Tanak/GT, får i moderna muslimska översättningar betydelsen att Abraham var en företrädare för islamsk monoteism. För Muhammed var visserligen islam och den religion som beskrivs i Tanak/GT och NT (monoteismen) precis samma sak, men numera erkänner i allmänhet varken muslimer, judar eller kristna detta. Översättningar som den av M. Khan ovan ger dessutom intrycket att Abraham var muslim och inte jude.

I sura 30 berättar Muhammed att Gud har skapat människan som en avbild av sig själv. Detta hämtades uppenbarligen från Första Mosebok.

> *Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss. De skall härska över havets fiskar, himlens fåglar, boskapen, alla vilda djur och alla kräldjur som finns på jorden.” Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem. (1 Mos 1:26-27)*

I sura 30 hänvisar Muhammed till skapelseberättelsen i Tanak/GT och kopplar den till ett fördömande av dem som inte följer skapelsens lagar. I vers 30.30 uppmanas de i stället att bejaka den natur som de tillhör enligt skapelsen, att leva efter den religion som en av naturen rättfärdig man (Abraham) har skapat. Detta är den rätta religionen men de flesta människor vet inte det. Muhammed uppmanar människorna att dyrka Gud (på det sätt som beskrivs i Bibeln), och inte göra som de som tillskriver Gud medhjälpare/medarbetare eller som delar upp sin religion och blir schismatiker i sekter som var och en framhäver sin egen lära.

> *30.27 He it is Who produceth creation, then reproduceth it, and it is easier for Him. His is the Sublime Similitude in the heavens and the earth. He is the Mighty, the Wise.*

30.28 He coineth for you a similitude of yourselves. Have ye, from among those whom your right hands possess, partners in the wealth We have bestowed upon you, equal with you in respect thereof, so that ye fear them as ye fear each other (that ye ascribe unto Us partners out of that which We created)? Thus We display the revelations for people who have sense.
30.29 Nay, but those who do wrong follow their own lusts without knowledge. Who is able to guide him whom Allah hath sent astray? For such there are no helpers.
30.30 So set thy purpose (O Muhammad) for religion as a man by nature upright - the nature (framed) of Allah, in which He hath created man. There is no altering (the laws of) Allah's creation. That is the right religion, but most men know not -
30.31 Turning unto Him (only); and be careful of your duty unto Him and establish worship, and be not of those who ascribe partners (unto Him);
30.32 Of those who split up their religion and became schismatics, each sect exulting in its tenets. (Pickthal)

I M. Khans översättning av vers 30.30-32 har man flyttat syftningen från den naturliga religionen som var en följd av skapelseberättelsen i Tanak/GT och som var den rättfärdige Abrahams religion, till att i stället vara islamisk monoteism. De schismatiker som Muhammed läxade upp var judiska och kristna sekterister, i Kahns översättning blir schismatikerna i stället de som har lämnat den sanna islamiska monoteismen.

30.30 So set you (O Muhammad SAW) your face towards the religion of pure Islamic Monotheism Hanifa (worship none but Allah Alone) Allahs Fitrah (i.e. Allahs Islamic Monotheism), with which He has created mankind. No change let there be in Khalqillah (i.e. the Religion of Allah Islamic Monotheism), that is the straight religion, but most of men know not. (Tafsir AtTabaree, Vol 21, Page 41)
30.31(Always) Turning in repentance to Him (only), and be afraid and dutiful to Him; and perform AsSalat (IqamatasSalat) and be not of AlMushrikoon (the disbelievers in the Oneness of Allah, polytheists, idolaters, etc.).

30.32 Of those who split up their religion (i.e. who left the true Islamic Monotheism), and became sects, (i.e. they invented new things in the religion (Bidah), and followed their vain desires), each sect rejoicing in that which is with it. (M. Kahn)

EN MUSLIM ÄR EN SOM TJÄNAR (UNDERKASTAR SIG) BIBELNS GUD

Ordet muslim betyder ”en som underkastar sig (Gud)”. Muhammed berättade att många tvivlade på Jesus, men Jesu lärjungar trodde på Allah och de var muslimer. Det här låter förstås underligt för vår tids kristna och sannolikt också för många muslimer, men med Muhammeds definitioner av Allah och muslimer var det helt logiskt och sant. Allah var den gud som beskrevs i Tanak/Gamla Testamentet och i Nya Testamentet, därför var naturligtvis Allah också Jesu lärjungars gud. Muslimer var sådana som underkastade sig Allah (guden i Bibeln), och därför var Jesu lärjungar muslimer. Med den här definitionen är alltså muslimerna samma sak som de kristna.

3.52 But when Jesus became conscious of their disbelief, he cried: Who will be my helpers in the cause of Allah? The disciples said: We will be Allah's helpers. We believe in Allah, and bear thou witness that we have surrendered (unto Him).

I sura nummer fem berättar Muhammed om Jesus som talade redan i vaggan, som gjorde en lerfågel som han andades in liv i och som botade sjuka och återupplivade döda. Gud inspirerade lärjungarna och uppmanade dem att tro på honom och på hans utsände (Jesus). De svarade: ”Vi tror. Vittna om att vi har underkastat oss, vi är muslimer”.

5.110 When Allah saith: O Jesus, son of Mary! Remember My favour unto thee and unto thy mother; how I strengthened thee with the holy Spirit, so that thou spakest unto mankind in the cradle as in maturity; and how I taught thee the Scripture and Wisdom and the Torah and the Gospel; and how thou didst shape of clay as it were the likeness of a bird by My permission, and didst blow upon it and it was a bird by My permission, and thou didst heal him who was born blind and the leper by My permission; and how thou didst raise the dead by My permission; and how I restrained the Children of Israel from (harming) thee when thou camest unto them with clear proofs, and those of them who disbelieved exclaimed: This is naught else than mere magic;

5.111 And when I inspired the disciples, (saying): Believe in Me and in My messenger, they said: We believe. Bear witness that we have surrendered (unto Thee) "we are muslims".

Ordet “muslim” används faktiskt bara sex gånger i Pickthals översättning (förutom i ett antal förtydligande parenteser). Den första förekomsten är i citatet ovan om Jesu lärjungar. I sura 12 berättas om hur Josef lät hämta sina föräldrar till Egypten (1 Mos 45) och vers

12.101 innehåller en bön som antagligen skall tillskrivas Josef där han ber om att få dö som en muslim och räknas bland de rättfärdiga. I sura 15.2 förutspås, i samband med städer som förstörs av muslimerna, att de som inte tror skall komma att önska att de hade varit muslimer. Suran handlar i fortsättningen bland annat om änglarna som gästade Abraham och om förstörelsen av Sodom och Gomorra och Lot och hans familj som sparades. Talet om städer som förstörs för att befolkningen inte var muslimer i den femtonde surans inledning skulle därför kunna uppfattas som en beskrivning av förstörelsen av Sodom och Gomorra. Muslimerna i detta sammanhang är därför Lot och andra rättfärdiga som tillhörde förbundet som beskrivs i Tanak/GT. Men suran verkar också göra en jämförelse av förstörelsen av de otrognas fästen under Muhammeds krig mot de icke-muslimska hedningarna och Guds förstörelse av Sodom och Gomorra som en hämnd för invånarnas synder.

I vers 22.79 uppmanas de troende att kämpa för Gud. Han har valt dem, deras fader Abrahams tro är deras. Han har kallat dem muslimer i gamla tider så att de skulle vara vittnen inför mänskligheten. Därför skall de etablera gudsdyrkan, betala allmosor och hålla fast vid Gud som är deras beskyddare och vän. I sura 39.12 påstås däremot Muhammed ha varit den förste som hade kommenderats att bli muslim (att underkasta sig Honom). I sura 41.33 sägs ”vem talar bättre än den som ber till sin Herre och gör rätt och säger: Hör! Jag är en av dem som är muslimer (som underkastar sig Honom)”.

Ordet muslim används alltså i Koranen för dem som tillhör Abrahams utvalda folk, för Josef och Lot som var sådana som räknades som rättfärdig enligt Tanak/GT och för sådana som ber till Gud och gör rätt. Dessutom var Jesu lärjungar muslimer. Den slutsats man kan dra är att ordet ”muslim”, som ordagrant betyder en som underkastar sig, egentligen står för en rättfärdig gudstjänare enligt modell från Tanak/GT och NT i Bibeln. En muslim är en människa som tillhör Abrahams, Mose och Jesu religion och som tjänar (underkastar sig) Bibelns gud.

ISLAM ÄR DEN RELIGION SOM BESKRIVS I DEN KRISTNA BIBELN

Ordet ”islam” eller rättare sagt ”al-islam” används bara tre gånger i Pickthals översättning av Koranen. Den första förekomsten finns i 5.3 där al-islam beskrivs som den religion som de som följer vissa matlagar tillhör. Dessa lagar är en kombination av regler från Moseböckerna och den lag som anges för de kristna i Apostlagärningarna 15:20, 15:29 och 21:25. Den andra förekomsten är i sura 39.22, där den vars hjärta är öppnat för al-islam framställs som bättre än de vars hjärtan är tillslutna för minnet av Gud. I det sista fallet, i sura 39.22, sägs ingen göra större synd än den som uppfinner en lögn mot Gud när han kallas till al-islam. I verserna innan har man påmint om Moses och Jesus och i efterföljande verser utlovas paradiset som belöning för dem som tror på Gud och hans budbärare (Moses och Jesus) och som strider för Guds sak med sin förmögenhet och sina liv. Islam som en separat religion nämns alltså inte i Koranen. Al-islam är i stället den religion där man vördar Moses (Tanak/GT) och Jesus (Evangeliet i NT) i lika hög grad. Islam är egentligen den religion som beskrivs i den kristna Bibelns båda testamenten.

MUHAMMED VAR EN ORIENTALISK KRISTEN SOM PREDIKADE FRÅN DEN KRISTNA BIBELNS BÅDA TESTAMENTEN

Muhammed fick enligt den etablerade uppfattningen en uppenbarelse år 610 från ängeln Gabriel (Jibril) där han kallades att varna människorna för den annalkande domens dag. Muhammeds uppenbarelser gav upphov till en ny monoteistisk religion och de finns sammanställda i Koranen i form av kapitel som kallas suror. Dessa suror är ordnade efter antalet verser i stigande ordning, från de längsta först till de kortaste sist (med undantag av den första suran). Koranen innehåller alltså varken någon kronologisk ordning eller någon genomgående berättelse. Muslimerna menar att uppenbarelserna i Tanak/GT och NT hade

förvanskats under tidernas lopp, och att Muhammeds uppenbarelser återställer den sanna innebörden av dessa tidigare monoteistiska uppenbarelser. Därmed blir också Muhammed den sista monoteistiska profeten och Koranen den sista och helt perfekta uppenbarelsen som inte har utsatts för någon som helst förändring från det att den förmedlades till Muhammed från ängeln Gabriel.

Muhammed predikar i Koranen om ämnen från den kristna Bibeln, alltså från det judiska Tanak/GT och det kristna Evangeliet. Han uppmanar alla monoteister att enas, att inse att deras religion härstammar från Abrahams förbund med Gud och att Jesus var den profet som hade förutsagts i Tanak/GT och som uppfyllde alla profetior där. Muhammed var alltså en kristen som ansåg att man både skulle vörda profeterna i Tanak/GT och Jesus som hade uppfyllt deras profetior.

Det är tydligt att de troende som Muhammed riktade sig till var judar, judekristna och kristna och att han vände sig mot deras inbördes splittring. Muhammed ville ena monoteisterna genom att visa på kontinuiteten från Tanak/GT till NT. Samma Gud och samma änglar som hade inspirerat Noa, Abraham, Ismael, Isak, Jakob och hans söner, Jesus, Job, Jona, Aron, Salomo och David, inspirerade också Muhammed enligt Koranen.

> *4.163 Lo! We inspire thee as We inspired Noah and the prophets after him, as We inspired Abraham and Ishmael and Isaac and Jacob and the tribes, and Jesus and Job and Jonah and Aaron and Solomon, and as We imparted unto David the Psalms;*

I det förbund som har upprättats mellan Gud och profeter som Noa, Abraham, Moses och Jesus ingår också Muhammed.

> *33.7 And when We exacted a covenant from the prophets, and from thee (O Muhammad) and from Noah and Abraham and Moses and Jesus son of Mary. We took from them a solemn covenant;*

Gud hade kommenderat Abraham, Noa, Moses och Jesus att etablera en religion och han hade också föreskrivit denna religion för Muhammed. Det var samma gud som gav bud till alla profeterna att etablera denna religion, och han hade inte avsett att de skulle vara splittrade utan enade.

> *42.13 He hath ordained for you that religion which He commended unto Noah, and that which We inspire in thee (Muhammad), and that which We commended unto Abraham and Moses and Jesus, saying: Establish the religion, and be not divided therein. Dreadful for the idolaters is that unto which thou callest them. Allah chooseth for Himself whom He will, and guideth unto Himself him who turneth (toward Him).*

JESUS BEKRÄFTADE PROFETIORNA I TORAN (GAMLA TESTAMENTET)

Enligt Muhammed hade de gudomliga krafterna sänt Jesus i de äldre judiska profeternas fotspår, som en bekräftelse på det som dessa profeter hade uppenbarat i Tanak/GT. Jesus fick ta emot evangeliet, i vilket finns ledning och ljus, för att bekräfta det som hade uppenbarats före honom i Toran (den judiska Bibeln). Toran och evangeliet (Bibeln) är en ledning och uppmaning till dem som arbetar för att avvärja ondska.

> *5.46 And We caused Jesus, son of Mary, to follow in their footsteps, confirming that which was (revealed) before him in the Torah, and We bestowed on him the Gospel wherein is guidance and a light, confirming that which was (revealed) before it in the Torah - a guidance and an admonition unto those who ward off (evil).*

MUHAMMED VAR EN KRISTEN DOMEDAGSPREDIKANT

DE SOM INTE LYSSNAR TILL JESU BUDSKAP KOMMER ATT HAMNA I HELVETET

Muhammed såg sig alltså som en profet för de monoteistiska religionerna, han förde fram ett budskap om att människorna i hans omgivning skulle vörda både Moses som var judarnas laggivare i Toran (Moseböckerna) och Jesus som var evangeliets profet. Men medan Moses och vissa av hans lagar är ganska tydligt beskrivna i Koranen är Jesus märkligt undflyende. Han nämns visserligen vid namn som till exempel i surorna 4, 5, 33 och 42 ovan, men Muhammed citerar inte verser ur Nya Testamentet i samband med evangelister som Matteus eller förkunnelser ur Paulus brev på det sätt som vi är vana vid att kristendomen

framställs. Ju mer jag läste i Koranen desto mer började jag dock känna igen teman från de kristna evangelierna. Skillnaden är dock som sagt att Muhammed aldrig sätter in det han säger i den etablerade kristendomens bild med de fyra evangelisterna och Paulus som den store aposteln. Jag insåg till slut att Muhammed tydligen hade använt sig av det ursprungliga evangeliet som numera kallas Diatessaron, och att han hade införlivat denna berättelse på ett mycket grundligt sätt i sin världsbild. Därför dyker teman från evangeliet upp i olika suror utan att man först inser var den ursprungliga källan finns.

Ett exempel på detta kan man se i sura 43 där Muhammed först talar om Moses och om Farao som förkastade Mose uppenbarelse (43.46-55). Som straff för detta dränkte ”Vi” (Gud) dem alla (egyptierna) i Röda Havet. Därefter kommer ett exempel på hur några förkastar Jesu budskap. ”Vi” (Gud) förklarar då att Jesus är ”vår slav” (vår tjänare) och att ”Vi” gjorde honom till ett exempel för Israels folk. Därefter sägs att timmen är känd, tvivla inte utan följ “Mig”. Detta är den rätta vägen (43.61). Låt inte Satan leda er fel, han är er öppna fiende. Jesus kom med klara bevis och sade: ”Jag har kommit till er med visdom och för att klargöra en del av det som ni tvistar om. Så gör er plikt mot Gud och lyd mig.” Gud är er gud och min gud, så dyrka honom. Detta är den rätta vägen. Men det fanns falanger bland dem som stred med varandra. Så ve dem som felar, på dem väntar domen under en smärtsam dag. Vet de inte att timmen plötsligt skall slå för dem, när de inte väntar det? Den dagen kommer vänner att bli fiender, förutom de som håller sig till sin plikt. O mina slavar (tjänare)! För er finns ingen fara den dagen och inte kommer ni att sörja. Ni som trodde på ”Våra” uppenbarelser och överlämnade er, gå in i paradiset med era hustrur och fröjdas. Men de syndiga kommer att pinas för evigt i helvetets eld. Några rader ner (43.77) kommer en bön: ”O mästare! Låt din Herre göra slut på oss. Han sade: Hör! Ni måste bli kvar här! Vi gav er Sanningen, men de flesta av er var motståndare till Sanningen.

Denna berättelse uppfattas naturligtvis i allmänhet som att den handlar om att Muhammed är den rätta vägen och att sådana som är motståndare till Muhammeds sanning (islam) skall brinna i helvetet för evig tid. Men om man känner till att Muhammed predikade från den kristna Bibeln, och om man känner till kristendomens språkbruk och texter, blir tolkningen en annan.

Utläggningen om den sista dagen och att de som varit vänner skall bli fiender finns i talet om tiden slut i Matteus 24 (kapitel XLI i Diatessaron). Därifrån kommer också berättelsen om de onda som sorteras på den vänstra sidan och får brinna i helvetets eld för evigt och de goda som hamnar på den högra sidan och får leva ett liv i salighet i paradiset, som också finns i sura 43. Budskapet i Koranen är det klassiska kristna domedagsbudskapet om att de enda som kommer att skonas på domens dag är de rättfärdiga som tror på Jesu budskap, medan alla andra är syndare som kommer att pinas för evigt i helvetets eld.

SURORNA I KORANEN BYGGER HELT PÅ KRISTEN RETORIK

De allra flesta suror i Koranen använder sig av en mycket likartad retorisk logik. Se till exempel surorna nummer 2, 6, 9, 11, 21, 22, 27, 29, 54, 59 och 66. Logiken ser ut så här:

1. Den monoteistiske guden i Bibeln är mäktigast – han har skapat himmel och jord.
2. Hans makt att skydda sitt utvalda folk har bevisats genom historierna om profeter som Abraham, Noa, Moses, Jona, Salomo och David.
3. Men människorna har varit syndiga och olydiga, dyrkat fel gudar och förföljt profeterna.
4. På domens dag kommer alla syndare som inte underkastar sig denna mäktiga gud att brinna i helvetets eld i evig tid, medan alla rättfärdiga kommer att få leva i paradiset för evigt. Så se till att ni tillhör de rättroendes skara, de som kommer att räddas på domens dag.

I NT finns denna enkla och effektiva skrämselpropaganda både i Talet om tidens slut (Diatessaron 41-42/Matt 24-25), Stefanos tal i Apostlagärningarna kapitel 8 och i Petrus Andra brev. Och den används fortfarande för att omvända människor till kristendomen och islam.

MUHAMMED ENADE JUDEKRISTNA EVJONITER MED KRISTNA NESTORIANER OCH SABIER

Bara genom att läsa Koranen kan man konstatera att historien om att Muhammed har uppenbarat Koranen, alltså tagit emot dessa texter från ängeln Gabriel, är orimlig. Koranen innehåller predikningar av en människa som har tillägnat sig vissa historier som finns i den kristna Bibeln i form av Tanak/GT och NT, och som dessutom verkar förmedla dessa historier till ett auditorium som redan känner till en del om monoteismen. Predikningarna i Koranen verkar inte vara upplagda på ett sätt som skulle krävas om publiken aldrig hade hört talas om Abraham, Moses eller Jesus. I stället påminner Muhammed mycket kort om bibliska personer och händelser, och går därefter vidare till budskapet om nödvändigheten att lyssna på Jesus budskap om man skall klara sig vid den sista stora domen. Muhammed verkar utgå från att de som lyssnar skall förstå sambandet mellan det han påminner dem om från Bibeln och hotet om att de skall hamna i helvetet vid den stora domen på den yttersta dagen om de inte tillhör den monoteistiska religionen.

MUHAMMED VILLE ENA ALLA SOM TRODDE PÅ TANAK/GT OCH EVANGELIET I BIBELN

Islam räknas tillsammans med judendom och kristendom visserligen till de abrahamitiska eller monoteistiska religionerna, men den ses i praktiken som en helt avskild religion. Islam har en egen profet i Muhammed och en egen helig skrift i Koranen, på samma sätt som judendomen har Moses och Tanak och kristendomen Jesus och Bibeln. Precis som kristendomen anser att Jesus fullbordade profetiorna i Tanak/GT och att hans budskap i Evangeliet ersatte den gamla lagen, anser muslimerna att Muhammed var slutpunkten i den serie av profeter från Adam till Jesus som beskrivs i den kristna Bibeln och att Koranen ersätter dessa äldre och mer ofullkomliga och korrupta profetior.

Men vad var egentligen Muhammeds mission? Ville han verkligen skapa en ny religion och ytterligare en separatistisk sekt i den samling av sekter som stred mot varandra i den monoteistiska familjen? Resultatet blev visserligen just detta, men när jag läser Koranen tycker jag mig däremot finna bevis för att Muhammed tvärtom var ute efter att bevisa sanningen i den kristna Bibelns båda testamenten, och därigenom ena alla judekristna som lydde Tanak/GT och trodde på Jesus med alla kristna som trodde på de orientaliska kyrkornas dogmer. Muhammed ville enligt Koranen ena alla monoteister inom det arabiska området.

KORANEN AVGÖR TVISTER MELLAN MONOTEISTERNA SOM HAR SÖNDRAT DEN URSPRUNGLIGEN ENDA RELIGIONEN

Ett återkommande tema i Koranen är att texten utgör en förklaring till Bibelns båda testamenten och att den därmed skall skapa enighet mellan troende i olika monoteistiska grupper. Detta sägs till exempel i den tjugosjunde suran.

> *27.76 Lo! this Qur'an narrateth unto the Children of Israel most of that concerning which they differ.*
>
> *27.77 And lo! it is a guidance and a mercy for believers. (Pickthal)*

Om man läser denna sura ser man att förklaringen till ”most of that concerning wich they differ”, alltså till det mesta som Israels barn strider om, består av en uppräkning av under i Tanak/GT från Moses, via David och Salomo, drottningen av Saba och ”fram” till Lot och förstörelsen av Sodom och Gomorra. Därefter kommer uttalandet om förklaringen till det som de troende tvistar om som citeras ovan i vers 27.77. Efter detta uttalande följer en påminnelse om den sista stora domen då de som inte tror på undren i Skriften (Bibeln) skall kastas i den eviga elden i helvetet.

I sura 21 återkommer upplägget med exempel från Skriften (Bibeln) som används som en påminnelse för de troende. Även här räknas tecken och under från Tanak/GT upp med

Moses och Aron, Abraham, Isak och Jakob, Lot, Noa, David och Salomo, Ismael, Idris (Enok), Dhu'l-Kifl (han med den dubbla portionen, Esau?) och Dhu'n-Nun (Jona). Från NT nämns Sakarias och hans son Johannes samt den kyska (Maria) och hennes son (Jesus) som blev ett tecken för alla folk. Dessa exempel leder fram till uttalandet att denna religion är en enda religion, och att man skall dyrka Mig (Herren). Han (Herren) säger också genom Muhammed att de har splittrat sin religion i fragment, trots att de alla skall återvända till Oss (den monoteistiska guden i Tanak/GT och NT).

21.92 Lo! this, your religion, is one religion, and I am your Lord, so worship Me.

21.93 And they have broken their religion (into fragments) among them, (yet) all are returning unto Us.

Enligt den muslimska historieskrivningen var alltså ”hanif” eller ”hanifa” arabiska monoteister som varken var judar eller kristna, och som hade levt kvar i det arabiska området från Abrahams tid och fram till islams uppenbarelse. Denna tro på att det fanns arabiska monoteister som varken var judar eller kristna före islam, kommer säkert från Koranens andra sura. Där sägs att uppenbarelserna till Abraham, Ismael, Isak, Jakob och de tolv stammarna, Moses och Jesus kom från samma källa och att man inte skall göra någon åtskillnad mellan dem (alltså mellan profeterna i Tanak/GT och Evangeliet i NT). Tror människor att Abraham, Ismael, Isak, Jakob och de tolv stammarna var judar eller kristna frågas det retoriskt. Det underförstådda svaret är förstås att denna uppdelning kom senare och att den sanna monoteismen innebär att judar och kristna enas i Abrahams ursprungliga religion.

2.136 Say (O Muslims): We believe in Allah and that which is revealed unto us and that which was revealed unto Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes, and that which Moses and Jesus received, and that which the prophets received from their Lord. We make no distinction between any of them, and unto Him we have surrendered.
2.137 And if they believe in the like of that which ye believe, then are they rightly guided. But if they turn away, then are they in schism, and Allah will suffice thee (for defence) against them. He is the Hearer, the Knower.
2.138 (We take our) colour from Allah, and who is better than Allah at colouring. We are His worshippers.
2.139 Say (unto the People of the Scripture): Dispute ye with us concerning Allah when He is our Lord and your Lord? Ours are our works and yours your works. We look to Him alone.
2.140 Or say ye that Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes were Jews or Christians? Say: Do ye know best, or doth Allah? And who is more unjust than he who hideth a testimony which he hath received from Allah? Allah is not unaware of what ye do.

Samma mission, att ena judar och kristna, beskrivs i den tredje suran. Abraham, den förste rättfärdige (hanif), var ju ännu varken jude eller kristen. Människorna strider om sina (judiska och kristna) sekter, när de istället borde enas under den enda guden.

3.64 Say: O People of the Scripture! Come to an agreement between us and you: that we shall worship none but Allah, and that we shall ascribe no partner unto Him, and that none of us shall take others for lords beside Allah. And if they turn away, then say: Bear witness that we are they who have surrendered (unto Him).
3.65 O People of the Scripture! Why will ye argue about Abraham, when the Torah and the Gospel were not revealed till after him? Have ye then no sense?
3.66 Lo! ye are those who argue about that whereof ye have some knowledge: Why then argue ye concerning that whereof ye have no knowledge? Allah knoweth. Ye know not.
3.67 Abraham was not a Jew, nor yet a Christian; but he was an upright man who had surrendered (to Allah), and he was not of the idolaters.
3.68 Lo! those of mankind who have the best claim to Abraham are those who followed him, and this Prophet and those who believe (with him); and Allah is the Protecting Guardian of the believers.
3.69 A party of the People of the Scripture long to make you go astray; and they make none to go astray except themselves, but they perceive not.
3.70 O People of the Scripture! Why disbelieve ye in the revelations of Allah, when ye (yourselves) bear witness (to their truth)?
3.71 O People of the Scripture! Why confound ye truth with falsehood and knowingly conceal the truth?
3.72 And a party of the People of the Scripture say: Believe in that which hath been revealed unto those who believe at the opening of the day, and disbelieve at the end thereof, in order that they may return;
3.73 And believe not save in one who followeth your religion - Say (O Muhammad): Lo! the guidance is Allah's Guidance - that anyone is given the like of that which was given unto you or that

they may argue with you in the presence of their Lord. Say (O Muhammad): Lo! the bounty is in Allah's hand. He bestoweth it on whom He will. Allah is All-Embracing, All-Knowing.
3.74 He selecteth for His mercy whom He will. Allah is of Infinite Bounty.

Muhammeds budskap var alltså att judar och kristna borde enas eftersom gamla tiders rättfärdiga som beskrivs i Tanak/GT varken var judar eller kristna, dessa religioner hade ännu inte uppkommit vid deras tid. Om man tar ut verserna 2.140 och 3.67 ur sitt sammanhang verkar Muhammed fördöma judar och kristna. Men i själva verket talar han om en tid när varken Moses eller Jesus hade trätt fram, och det därför varken fanns någon judisk eller kristen religion. Detta har i sin tur gett upphov till uppfattningen att detta slags rena eller ursprungliga monoteister skulle ha funnits kvar bland de arabiska stammarna fram till Muhammeds uppenbarelse av islam och att dessa ursprungliga monoteister (hanifa) särskilt skulle ha funnits i samband med templet Kaba i Mecka eftersom detta tempel skulle ha byggts av Abraham och hans arabiske son Ismael.

VI GÖR INGEN SKILLNAD PÅ PROFETERNA

Muhammed predikade att al-Kitab, bokens folk (judar och kristna som tror på Bibelns båda testamenten), skulle enas om att de dyrkar samma Gud och att de inte dyrkar någon annan gud än Gud. Denna uppmaning till enande skulle förstås ha varit underlig om den hade kommit från det slags jude eller kristen som vi traditionellt tänker oss. Men för en judekristen evjonit var det grundstenen i hans religion, han trodde verkligen på både Tanak/GT och evangeliet om Jesus.

3.64 Say: O People of the Scripture! Come to an agreement between us and you: that we shall worship none but Allah, and that we shall ascribe no partner unto Him, and that none of us shall take others for lords beside Allah. And if they turn away, then say: Bear witness that we are they who have surrendered (unto Him).

Muhammed var en profet som ville föra ut den sanna tolkningen av den kristna Bibeln. Han varken förkastade de judiska profeterna och Mose lagar eller Jesus. Muhammed kan därför beskrivas som en förnyare av monoteismen, som en fredsapostel och som en förenande länk mellan den judiska lagen och det kristna evangeliet. I den muslimska trosbekännelsen sägs att muslimerna tror på Gud och på det som uppenbarades för Abraham, Ismael, Isak, Jakob, de judiska stammarna, Moses och Jesus. Muslimerna gör ingen åtskillnad mellan dessa profeter, och de underkastar sig Honom. Allah är alltså Bibelns gud och Muhammed förde fram det som profeterna i Bibelns två testamenten redan hade uppenbarat, så som en sann evjonit.

2.136 Say (O Muslims): We believe in Allah and that which is revealed unto us and that which was revealed unto Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes, and that which Moses and Jesus received, and that which the prophets received from their Lord. We make no distinction between any of them, and unto Him we have surrendered.

DE JUDAR MUHAMMED SLÖT SIG SAMMAN MED VAR DE JUDEKRISTNA EVJONITERNA

Om man nu accepterar tanken att Muhammed var en kristen som umgicks med andra kristna och ingick ett kristet äktenskap, vad för slags kristen var han då? Det gamla romerska riket som år 395 hade delats i en västlig och en östlig del hade av kejsar Justinianus I (r 527-565) återförenats inom det bysantinska riket. De fem patriarkaten i Rom, Konstantinopel, Alexandria, Antiokia och Jerusalem låg nu åter inom samma rike.

Som vi såg tidigare hade strider om Jesu natur inom kristendomen lett till att den romerska kyrkan i Väst- och Östrom hade accepterat de dogmer som bestämts på kyrkomötet i Efesus år 431 och Chalcedon år 451, medan nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten inte hade accepterat dem. Nestorianer och monofysiter brukar tillsammans kallas för de orientaliska kyrkorna. Efter kyrkomötet i Chalcedon år 451 hade dessutom motsättningarna fortsatt inom den romerska kyrkan med diskussioner om huruvida Jesus hade haft en eller två viljor och om han hade verkat med en eller två ener-

gier och dessa stridsfrågor var fortfarande aktuella när Muhammed var verksam på 620- och 630-talen.

Men Muhammeds predikningar som de förmedlas i Koranen avspeglar inte de åskådningar som man förknippar med en kristen av det romerska slaget. Det slags kristendom som Muhammed ger uttryck för kan närmast identifieras som en evjonitisk lära. Han beskriver en kristendom som lyder Mose lagar samtidigt som den vördar Jesus som en profet, precis som evjoniterna. Muhammed verkar också i stort sett vara opåverkad av den paulinska kristendom som avspeglas i Paulus epistlar i Nya Testamentet och han nämner, som jag har sett, aldrig de fyra evangelisterna. Evjoniterna, som omvänts av Hadrianus evangelium (Diatessaron) på 120- och 130-talen, tog tydligen aldrig till sig de fyra evangelier och Paulus epistlar som Irenaeus började sprida på 190-talet. Muhammed använder sig också som det verkar enbart av citat från Diatessaron.

Evjoniterna var en judisk-kristen sekt som skall ha funnits i Palestina mellan första och femte århundradet. Numera måste man gå till de tidiga kristna författarna för att få en aning om vad evjoniterna egentligen stod för. Det tidigaste omnämnandet av evjoniterna finns i Justinus Martyrens Dialog med Trypho från omkring år 140. Justinus skiljer på judiska kristna som lyder Mose lag men som inte kräver att alla skall underordna sig den och sådana som anser att Mose lag skall gälla alla människor. Evjoniterna var antagligen ursprungligen samma slags selotiska judiska kristna som de som möter oss i Dödahavsrullarna och som kallade sig ævjonim (de fattiga) eller jahad (församlingen). Det var också sådana grupper som de blivande romerska kejsarna Titus och Vespasianus slogs mot i Palestina omkring år 70 och som de kallade chrestiani. Men de judekristna som Muhammed lierade sig med verkade ha tagit till sig Hadrianus budskap om att Messias verkligen hade kommit i form av Jesus.

De evjoniter som accepterade budskapet i Hadrianus evangelium om att Jesus hade varit den Messias som de väntade på, förföljdes av andra judar under Bar Kochbas uppror. Jahad/chrestiani såg evjoniterna som överlöpare till den romerska kejsarmakten. Senare förföljdes evjoniterna av de romerska kristna som räknade dem till heretikerna eftersom de ansåg att man måste hålla Mose lagar och omskäras. De kristna källorna beskriver evjoniterna som traditionella men speciellt asketiska judar som slaviskt följde Mose lag och vördade Jerusalem som den heligaste staden. De firade en minneshögtid vid påsktid där de använde sig av osyrat bröd och vatten, till skillnad från andra kristna som intog syrat bröd och vin blandat med vatten till åminnelse av Jesus. Kyrkofäderna rapporterade att evjoniterna avvisade många centrala kristna dogmer som Jesu preexistens, gudomlighet, jungfrufödsel och fysiska återuppståndelse. De framhävde i stället Guds odelbarhet, Jesu mänsklighet och att han på grund av sin rättfärdighet valdes ut att bli en messiansk profet liksom Moses. De ansåg också att han förebådades i 5 Mos 18:14-22. Evjoniterna ansåg att människor måste lyda Mose lagar för att kunna bli rättfärdiga och nå gemenskap med Gud, men att dessa lagar måste förstås i ljuset av Jesu utläggning av lagen i Bergspredikan.[1]

Evjoniterna skall enligt den kristna historieskrivningen ha försvunnit på 400-talet, vilket säkert också stämmer när det gäller områden inom det romerska riket. Den kristna kyrkan genomförde en omfattande utrensning av kätterskt material och kätterska sekter vid denna tid, vilket bland annat ledde till att någon kände sig tvungen att gömma undan de förbjudna texter som sedan återfanns i Nag Hammadi på 1940-talet. Men det arabiska området tillhörde inte Romarriket, och mycket talar för att grupper av evjonitiska kristna levde kvar inom detta område ännu långt efter islams tillkomst.

Den muslimske historikern Abd al-Jabbar beskriver en evjonitisk sekt så sent som omkring år 1000. Vid samma tid nämns också evjonitiska samhällen i nordvästra Arabien, speciellt i

[1] Källa: Wikipedia

städerna Tayma och Tilmas, av den judisk-spanske rabbinen Benjamin från Tudela. Den muslimske historikern Mohammed al-Shahrastani, som verkade på 1100-talet, nämner i en bok om religiösa och filosofiska sekter att det bodde judar i Medina och Hejaz som accepterade Jesus som en profet samtidigt som de följde traditionella judiska bestämmelser och avvisade uppfattningar från den kristna huvudfåran.[1]

MUHAMMED FÖRDE FRAM DE JUDEKRISTNA EVJONITERNAS DOGMER

JESUS FÖLJDE I DE JUDISKA PROFETERNAS FOTSPÅR OCH BEKRÄFTADE MOSE LAGAR

Evjoniterna var judekristna som lydde Mose lagar samtidigt som de vördar Jesus som en profet. De såg däremot inte Jesus som en Gud som andra kristna. Muhammed för också fram att det är hädelse att se Jesus som en Gud. De kristna som säger att Jesus är Gud får veta att de inte har förstått den rätta religionen. De påstår sig ha ingått ett förbund med Gud men de har glömt en del av de lagar som hör till (nämligen Mose lag). Men nu har Muhammed kommit som en budbärare för att lyfta fram det som de kristna brukar gömma/glömma i Skriften, alltså Tanak/GT. Judarna och de kristna säger att de är Guds söner och hans älskade, men varför tuktar han dem då för deras synder? Nej de är inget annat än vanliga dödliga människor som Gud tuktar som han vill.

5.14 And with those who say: "Lo! we are Christians," We made a covenant, but they forgot a part of that whereof they were admonished. Therefor We have stirred up enmity and hatred among them till the Day of Resurrection, when Allah will inform them of their handiwork.

5.15 O People of the Scripture! Now hath Our messenger come unto you, expounding unto you much of that which ye used to hide in the Scripture, and forgiving much. Now hath come unto you light from Allah and plain Scripture,

5.16 Whereby Allah guideth him who seeketh His good pleasure unto paths of peace. He bringeth them out of darkness unto light by His decree, and guideth them unto a straight path.

5.17 They indeed have disbelieved who say: Lo! Allah is the Messiah, son of Mary. Say: Who then can do aught against Allah, if He had willed to destroy the Messiah son of Mary, and his mother and everyone on earth? Allah's is the Sovereignty of the heavens and the earth and all that is between them. He createth what He will. And Allah is Able to do all things.

5.18 The Jews and Christians say: We are sons of Allah and His loved ones. Say: Why then doth He chastise you for your sins? Nay, ye are but mortals of His creating. He forgiveth whom He will, and chastiseth whom He will. Allah's is the Sovereignty of the heavens and the earth and all that is between them, and unto Him is the journeying.

Ledning och ljus finns enligt Muhammed i den judiska Toran (Moseböckerna) och denna lag skall gälla för alla människor. Han förklarar att Jesus följde i de judiska profeternas fotspår och bekräftade det som hade uppenbarats i Toran. Jesus tog emot Evangeliet där det finns ledning och ljus och som bekräftar Mose uppenbarelser i Toran.

5.44 Lo! We did reveal the Torah, wherein is guidance and a light, by which the prophets who surrendered (unto Allah) judged the Jews, and the rabbis and the priests (judged) by such of Allah's Scripture as they were bidden to observe, and thereunto were they witnesses. So fear not mankind, but fear Me. And My revelations for a little gain. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are disbelievers.

5.45 And We prescribed for them therein: The life for the life, and the eye for the eye, and the nose for the nose, and the ear for the ear, and the tooth for the tooth, and for wounds retaliation. But whoso forgoeth it (in the way of charity) it shall be expiation for him. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are wrong-doers.

5.46 And We caused Jesus, son of Mary, to follow in their footsteps, confirming that which was (revealed) before him in the Torah, and We bestowed on him the Gospel wherein is guidance and a light, confirming that which was (revealed) before it in the Torah - a guidance and an admonition unto those who ward off (evil).

5.47 Let the People of the Gospel judge by that which Allah hath revealed therein. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are evil-livers.

5.48 And unto thee have We revealed the Scripture with the truth, confirming whatever Scripture was before it, and a watcher over it. So judge between them by that which Allah hath revealed, and follow not their desires away from the truth which hath come unto thee. For each We have appointed a divine law and a traced-out way. Had Allah willed He could have made you one

[1] Källa: Wikipedia

community. But that He may try you by that which He hath given you (He hath made you as ye are). So vie one with another in good works. Unto Allah ye will all return, and He will then inform you of that wherein ye differ.

JESUS BEKRÄFTADE MOSE UPPENBARELSE

Muslimer som vill strida mot judar och kristna kan finna mängder med citat i Koranen som stödjer ett heligt krig mot sådana ”otrogna”. Men om man läser Muhammeds kritik mot judarna ser man att den egentligen hämtades direkt från Tanak/GT och Evangeliet i den kristna Bibeln. Muhammed såg den judiska religionen, så som den beskrivs i Moseböckerna, som grunden för all monoteism och han såg Moses som den store laggivaren som förmedlade Guds ord. Jesus var den som fullbordade Mose profetior och den som fick ta emot den heliga Anden.

2.87 And verily We gave unto Moses the Scripture and We caused a train of messengers to follow after him, and We gave unto Jesus, son of Mary, clear proofs (of Allah's sovereignty), and We supported him with the Holy Spirit. Is it ever so, that, when there cometh unto you a messenger (from Allah) with that which ye yourselves desire not, ye grow arrogant, and some ye disbelieve and some ye slay?

Anklagelsen i ovanstående vers om att judarna hade förnekat och dödat profeterna kom från Matteus 23:34 och ursprungligen från Nehemja 9:26 i Tanak/GT, det var inte något som handlade om en utanförståendes kritik av judarna utan en polemik som hämtades direkt från den kristna Bibeln bestående av Tanak/GT och NT. Det huvudbudskap som Muhammed förde fram var att Moses och Jesus var de två stora profeter som hade uppenbarat den enda rätta religionen, nämligen den monoteism som beskrivs i den kristna Bibelns båda testamenten.

JESUS VAR INTE GUD, HAN VAR BARA EN PROFET

Muhammed läxar upp sådana kristna som säger att Messias är ett med Gud, Messias har ju själv sagt “min Gud och er Gud” (Joh 20:17). Den som sätter upp någon gud jämte Gud skall brinna i helvetets eld. Enligt evjoniterna var Messias ingen gud utan en profet av samma slag som de profeter som hade kommit före honom.

5.72 They surely disbelieve who say: Lo! Allah is the Messiah, son of Mary. The Messiah (himself) said: O Children of Israel, worship Allah, my Lord and your Lord. Lo! whoso ascribeth partners unto Allah, for him Allah hath forbidden paradise. His abode is the Fire. For evil-doers there will be no helpers.

5.73 They surely disbelieve who say: Lo! Allah is the third of three; when there is no God save the One God. If they desist not from so saying a painful doom will fall on those of them who disbelieve.

5.74 Will they not rather turn unto Allah and seek forgiveness of Him? For Allah is Forgiving, Merciful.

5.75 The Messiah, son of Mary, was no other than a messenger, messengers (the like of whom) had passed away before him. And his mother was a saintly woman. And they both used to eat (earthly) food. See how We make the revelations clear for them, and see how they are turned away!

MUHAMMED FÖRDE FRAM DE KRISTNA NESTORIANERNAS DOGMER

Många texter i Koranen innehåller kritik mot kristna, vilket förstås kan verka underligt om Muhammed själv skulle ha varit kristen. Men sätter man in uttalandena i Koranen om Jesu natur i sitt historiska sammanhang är de helt logiska. Detta sammanhang är den nestorianska och monofysitiska kristendomen som praktiserades inom de orientaliska kyrkorna. Det som utmärkte de nestorianska kristna var att de:

- skiljde på Kristi gudomliga och mänskliga natur.
- Jungfru Maria var därmed inte *Gudaföderska* (grekiska Theotokos) utan enbart *Kristusföderska* (grekiska Christotokos)
- Jesu mänskliga natur var skapad på samma sätt som Adam.

JESUS SADE ALDRIG ATT HAN OCH HANS MOR VAR GUDAR

Jesus sade bara det som Gud hade beordrat honom, han sade "dyrka er Gud och min Gud" (Joh 20:17). Han sade aldrig till människorna att de skulle göra honom och hans mor till gudar. Nestorianerna ansåg ju att Maria inte hade fött Gud utan enbart Kristus, varken hon eller Jesus var gudar.

> *5.116 And when Allah saith: O Jesus, son of Mary! Didst thou say unto mankind: Take me and my mother for two gods beside Allah? he saith: Be glorified! It was not mine to utter that to which I had no right. If I used to say it, then Thou knewest it. Thou knowest what is in my mind, and I know not what is in Thy Mind. Lo! Thou, only Thou, art the Knower of Things Hidden?*

DE DÖDADE INTE JESUS

I den fjärde suran berättar Muhammed att judarna påstod att de dödade Messias, Jesus Marias son, Allahs profet. Men de varken dödade eller korsfäste honom, det bara verkade så för dem. Gud tog i stället upp honom till sig själv.

> *4.157 And because of their saying: We slew the Messiah, Jesus son of Mary, Allah's messenger - they slew him not nor crucified him, but it appeared so unto them; and lo! those who disagree concerning it are in doubt thereof; they have no knowledge thereof save pursuit of a conjecture; they slew him not for certain.*
>
> *4.158 But Allah took him up unto Himself. Allah was ever Mighty, Wise.*

Detta textställe har använts som ett bevis för att Muhammed kritiserade de kristna eftersom de tror på Jesus död på korset. Ur ett nutida kristet perspektiv är det förstås en hädelse att ifrågasätta korsfästelsen men om man läser evangeliet är det ju egentligen detta som är huvudbudskapet, nämligen att de trodde att de hade korsfäst och dödat honom medan han i själva verket levde och visade sig för lärjungarna som kunde känna på hans kropp.

Åsikten att det inte var Jesus som korsfästes utan en annan finns i bevarade s.k. kristen-gnostiska källor som *Acts of John* och *Apocalypse of Peter*, den senare texten har återfunnits i Nag Hammadi. I dessa texter sägs att den som blir korsfäst bara är ett substitut, medan den levande (andlige) Jesus kan ses glad och skrattande ovanför korset. I *Apocalypse of Peter* ser Petrus hur Jesus *verkar* gripas av dem som inte förstod hans lära samtidigt som den riktige Jesus talar till honom.

> *When he had said those things, I saw him seemingly being seized by them. And I said, "What do I see, O Lord, that it is you yourself whom they take, and that you are grasping me? Or who is this one, glad and laughing on the tree? And is it another one whose feet and hands they are striking? The Saviour said to me, "He whom you saw on the tree, glad and laughing, this is the living Jesus. But this one into whose hands and feet they drive nails is his fleshy part, which is the substitute being put to shame, the one who came into being in his likeness. But look at him and me". (Apocalypse of Peter)*[1]

På 300-talet menade alltså kristna grupper i t.ex. Egypten att Jesus aldrig hade korsfästs, det hade bara verkat så. Samma föreställning redogör man alltså också för i Koranen i början av 600-talet i vers 4.157, när man säger att det bara *verkade* som om de korsfäste Jesus. Diskussionen i Koranen om att Jesus inte dog på korset återspeglar troligen den nestorianska kristendomens tro på en gudomlig och en mänsklig natur, den gudomliga naturen kunde ju inte dö.

JESUS MOTSVARADE ADAM

I Koranen sägs att Jesus hade skapats av Gud på samma sätt som Adam. Detta anspelar på de romerska kyrkornas krav på att Jesus skulle kallas för Gud, medan han i själva verket enligt nestorianerna var en människa precis som Adam.

> *3.59 Lo! the likeness of Jesus with Allah is as the likeness of Adam. He created him of dust, then He said unto him: Be! and he is.*

---

[1] Robinson (ed), The Nag Hammadi Library, s 377.

I Romarbrevet 5:14 i Nya Testamentet förs faktiskt också uppfattning att Jesus motsvarade Adam fram.

> *Redan före lagen fanns alltså synd i världen, men synd räknas inte där det inte finns någon lag. Ändå härskade döden från Adam till Mose också över dem som inte gjort sig skyldiga till en överträdelse som Adams. Och Adam motsvarar honom som skulle komma, men överträdelsen kan inte jämföras med nåden. Om alla dog genom en endas överträdelse, så har nu alla fått del av Guds överflödande nåd, nådegåvan som bestod i en enda människa, Jesus Kristus. (Rom 5:13-15)*

SÄG INTE TRE – DET FINNS BARA EN GUD

Muhammed kritiserar helt klart bruket att kalla Jesus för Gud och läran om treenigheten i den fjärde suran. ”Jesus, Marias son, var bara Guds budbärare” och ”Säg inte tre (alltså Fadern, Sonen och Den heliga Anden), Gud är bara en Gud”. (”Allah is only One God” i Pickthals ursprungliga översättning, ”Allah is only One Allah” i Pickthals version på searchtruth.com.)

> *4.171 O People of the Scripture! Do not exaggerate in your religion nor utter aught concerning Allah save the truth. The Messiah, Jesus son of Mary, was only a messenger of Allah, and His word which He conveyed unto Mary, and a spirit from Him. So believe in Allah and His messengers, and say not "Three" - Cease! (it is) better for you! - Allah is only One God. Far is it removed from His Transcendent Majesty that He should have a son. His is all that is in the heavens and all that is in the earth. And Allah is sufficient as Defender.*

Om man sätter in uttalandet i den tid och miljö som var Muhammeds inser man att uttalandena om att ”Jesus, Marias son, var bara Guds budbärare” och ”säg en och inte tre”, var centrala frågor i den interna striden inom den kristna världen vid den här tiden. Nestorianerna vände sig mot bruket att kalla Maria för ”Guds moder”, hon skulle i stället kallas ”Kristi moder” och de monofysitiska kyrkorna hade avskilt sig vid kyrkomötet i Chalcedon år 451 eftersom de inte hade samma uppfattning om Jesu gudomliga och mänskliga natur som resten av kristenheten. De monofysitiska kyrkorna trodde att:

- Kristus efter inkarnationen endast hade en enda (gudomlig) natur
- läran om Kristi två naturer var avgudadyrkan.

Muhammed företrädde de orientaliska kyrkorna som var en kombination av nestorianer och monofysiter, och han vände sig ursprungligen till ”Skriftens folk”, de kristna och judekristna med sitt budskap. De kristna hade vid den här tiden faktiskt grälat i flera hundra år om huruvida Kristus hade en eller två naturer och om Maria var ”Guds Moder”. Det är denna strid, mellan de orientaliska kyrkorna som dominerade i Muhammeds del av världen och den romerska kyrkan, som adresseras i Koranen. Muhammeds förkunnelse skedde alltså i en tid när de kristna i flera århundraden hade stridit om huruvida Jesu natur, vilja, och energi var en, två eller möjligtvis tre.

Både nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten hade avskilts från den romerska kyrkan på grund av oenighet om hur många naturer Jesus hade haft, och Muhammeds kristendom är en variant av deras läror. Hans uttalande i vers 4.171 om att de kristna skall sluta säga ”tre” (fadern, sonen och den helige ande) och att Jesus bara hade varit en profet och inte Guds son, var ett inlägg i den interna kristna striden om Jesu natur. Han ställde sig på samma sida som de kristna kyrkorna i Syrien och Egypten som hävdade att Jesus hade en enda natur. När Muhammed i vers 3.59 hävdar att Jesus inte är identisk med Gud, utan i stället är (som) Adam, den första *skapade* varelsen, ansluter han sig till nestorianerna.

Nestorianerna hävdade att Maria inte var Guds moder (Theotokos) utan bara Kristi moder (Christotokos). I vers 5.116 i Koranen (s 434) frågar Gud Jesus om han någonsin sade att människorna skulle sätta upp honom och hans mor som gudar vid sidan av Gud? Naturligtvis hade Jesus aldrig sagt något sådant, men de som säger att Maria var Guds moder påstår förstås att Jesus var Gud och att hans mor därmed också måste ha varit en gud. Det här ställningstagandet är logiskt om man ser Muhammed som en kristen i den syriska och

nordafrikanska traditionen. Han stödde den monofysitiska uppfattningen att Jesus bara hade en natur och nestorianernas uppfattning att Jesus var som Adam, den första skapade varelsen och att hans mor därför inte var Guds moder utan bara Kristi moder.

Muhammeds kritik av kristendomen i Koranen är inte en kritik av Jesus och den kristna läran i Evangeliet, den är en monofysitisk och nestoriansk kristens kritik mot det slags kristna som inte delade de icke-chalcedonensiska orientaliska kyrkornas syn på kristendomen. Muhammeds kritik kommer *inifrån* den kristna religionen och speglar helt och hållet den stora strid som härjade inom kristendomen vid hans tid. Visst gav hans predikningar så småningom upphov till religionskrig, men han var inte en muslim som predikade hat och krig mot alla kristna utan en kristen som predikade från den östra eller monofysitiska sidan av den klyfta som delade kristenheten.

SABIERNA VAR DE MONOFYSITISKA GHASSANIDERNA

Det är tydligt att Muhammed ansåg att judar som trodde på Jesus (evjoniter) och orientaliska kristna borde enas under den sanna monoteismen som beskrivs i Bibelns båda testamenten. Men han nämner också en tredje grupp som Pickthal har översatt med ”Sabaeans” och som M. Khan och andra engelska översättare översätter med ”Sabians”. Om man läser de tre verser där sabierna förekommer i M Khans översättning ser man att de två första handlar om att de som tror och som är judar, kristna och sabier, alltså varje människa som tror på Gud, på domen på den sista dagen och utför rättfärdiga handlingar, skall belönas av sin Herre, de skall inte känna oro eller smärta (jfr Upp 21:4).

> *2.62 Verily! Those who believe and those who are Jews and Christians, and sabians, whoever believes in Allah and the Last Day and do righteous good deeds shall have their reward with their Lord, on them shall be no fear, nor shall they grieve. (M Khan)*
>
> *5.69 Surely, those who believe (in the Oneness of Allah, in His Messenger Muhammad SAW and all that was revealed to him from Allah), those who are the Jews and the sabians and the Christians, - whosoever believed in Allah and the Last Day, and worked righteousness, on them shall be no fear, nor shall they grieve. (M Khan)*

I den tredje versen ställs de troende i form av judar, kristna och sabier mot magier (persiska präster) och avgudadyrkare. Gud skall döma mellan dessa olika grupper på uppståndelsens dag.

> *22.17 Verily, those who believe (in Allah and in His Messenger Muhammad SAW), and those who are Jews, and the sabians, and the Christians, and the Magians, and those who worship others besides Allah, truly, Allah will judge between them on the Day of Resurrection. Verily! Allah is Witness over all things. (M Khan)*

Som jag tolkar denna vers ansåg Muhammed att judar, kristna och sabier skulle hamna på den rätta sidan medan magier och avgudadyrkare skulle hamna i helvetet. Jag menar att han avsåg de judekristna evjoniterna när han nämnde judarna, och nestorianer och monofysiter i de orientaliska kyrkorna när hans lyfte fram de kristna, men vilka var sabierna?

Det råder ingen enighet om vilka Muhammed egentligen menade när han pekade ut sabierna som rättroende, men många menar att han tänkte på mandéer. I vår tid finns grupper av sabier/mandéer i sydöstra Irak och sydvästra Iran. I en artikel på Internet av Valentinas Mite finns en intervju med ledaren för dessa ”sabaeans” i Irak.[1] I artikeln beskrivs deras religion bland annat som en tro på en enda gud liksom inom islam, och att man lägger stor vikt vid dop i vatten samt vördar Johannes Döparen (profeten Zakariya).

En annan lösning på gåtan med sabierna är att Pickthal hade rätt när han kallade sabierna för ”sabaeans” (Folk från Saba) i sin översättning. I det rike som numera kallas Jemen fanns kristna som var förbundna med det etiopiska kungariket Aksum. Jemen regerades av

[1] http://www.rferl.org/features/features_Article.aspx?m=07&y=2004&id=97177AF0-16BC-46AE-99B9-7C3779E31E3C

kristna aksumitiska kungar mellan ca 525 och 570. Den kristne kungen Abraha som regerade ca 525-550 tog sig samma titel som sina företrädare, nämligen kungen av Saba.

Det fanns ett starkt band mellan de kristna i Aksum i Etiopien och i Jemen i södra Arabien. Kungariket Aksum hade tydligen missionerat för kristendomen i Jemen åtminstone sedan 400-talet. Det område som numera kallas Jemen benämndes från ca 115 fvt Himyar. På 510-talet vt regerades Himyar av den, som det skulle visa sig, siste himyaritiske kungen Dhu Nuwas. Han bekände sig till den judiska religionen och startade ett krig med de kristna i området. Dessa kristna hade nära förbindelse med kungariket Aksum i Etiopien, deras samhällen var tydligen ofta befästningar som tillhörde Aksum.

År 518 eller 523 attackerade Dhu Nuwas den aksumitiska, och därmed också kristna, befästningen Zafar som han intog. Efter segern förstörde han de kristna kyrkorna i staden. Därefter vände Dhu Nuwas sig mot Najran, ett annat kristet och aksumitiskt fäste. Staden kapitulerade och därefter massakrerade Dhu Nuwas styrkor de kristna som inte ville ge upp sin tro. Enligt vissa källor var det så många som 20 000 kristna som miste livet i denna massaker. Förföljelsen av de kristna i södra Arabien väckte fasa inom stora delar av kristenheten. Aksums dåvarande kung Kaleb sände med stöd från den bysantinske kejsaren en flotta till Himyar och Dhu Nuwas avsattes år 520 eller 525 och dog antagligen i strid med Kalebs armé. Aksumiterna tog makten i landet och tillsatte en vicekung. Så småningom utropade sig alltså den kristne aksumiten Abraha till kung över landet som han kallade Saba. År 570 sände den persiske kungen Khosrau I trupper som hjälpte den himyaritiske/judiske tronpretendenten Saif bin Dhi Yazan att driva ut aksumiterna ur Himyar/Saba/Jemen. Landet knöts till Persien, och år 597 sändes en armé till Jemen och landet införlivades i det sasanidiska imperiet under en persisk satrap.

När Muhammed skrev om att judar, kristna och sabier var sanna monoteister och att de borde enas i sin gemensamma tro, kan han alltså med sabier ha menat de kristna i Jemen/Saba. Men en annan grupp som också kallades för sabier var ghassaniderna, en fursteslägt som under 500- och början av 600-talet regerade i Ghassan, ett rike som låg i nuvarande Syrien och Jordanien. Ghassanidernas maktområde sträckte sig via allianser med olika stammar så långt söderut som till Yatrib (Medina). Ghassaniderna hade enligt syrisk tradition utvandrat från staden Marib i Jemen på 200-talet vt. De bosatte sig på flera olika platser i området och det syriska talesättet ”de är skingrade som folket från Saba” skall hänvisa till denna utvandring. Ghassaniderna var först polyteister men blev sedan kristna och ännu senare i många fall muslimer. Muhammed och hans församling utvandrade år 622 till Yatrib (Medina) som låg inom de kristna ghassanidernas maktsfär. Där enade Muhammed de monoteistiska grupperna i staden, alltså judekristna, kristna och sabier (ghassanider), och hans förenade styrkor vände sig sedan mot polyteisterna i Mecka.

Efter Muhammeds död år 632 besegrade de muslimska araberna en stor styrka bestående av bysantinska och ghassanidiska trupper i striden vid Jarmuk år 636. I samband med denna strid skall mängder av ghassanider ha deserterat över till de muslimska trupperna. Detta är logiskt i skenet av att muslimerna stred för den rätta monofysitiska läran som också ghassaniderna omfattade, medan deras bysantinska allierade stod för de uppfattningar som hade lett till att de orientaliska kyrkorna hade separerats från de romerska i Chalcedon år 451. När ghassaniderna gick över till muslimerna anslöt de sig i själva verket till sina egna trosbröder i kampen mot de heretiska bysantinerna.

När den bysantinske kejsaren Heraclius år 638 lät spika upp ett förslag till kompromiss mellan dyofysiter och monofysiter i Konstantinopel hade araberna redan år 636 erövrat Syrien och Palestina i den rätta (nestorianska och monofysitiska) religionens namn. Och bara fyra år efter Heraclius kompromiss, år 642, hade de nestorianska och monofysitiska muslimerna med araberna i spetsen jagat iväg de sista bysantinska trupperna från Alexandria och Egypten.

DE RÄTTFÄRDIGA OCH GUDFRUKTIGA ÄR JUDAR, KRISTNA OCH SABIER SOM TROR PÅ BIBELN

JUDEKRISTNA, KRISTNA OCH SABIER ÄR DE SOM KOMMER TILL PARADISET

Muhammed inkluderade alltså judar (judekristna evjoniter), kristna och sabier (kristna ghassanider) i den grupp av människor som skulle komma till paradiset vid den yttersta domen. Men låt oss titta en gång till på de verser där detta utlovas, den här gången i Pickthals översättning. Vad krävs egentligen för att människor skall få komma till paradiset? I den andra suran nämns, förutom att de skall vara judar, kristna eller sabier, att de skall tro på Gud och Domens dag samt göra rätt (vara rättfärdiga).

> *2.62 Lo! Those who believe (in that which is revealed unto thee, Muhammad), and those who are Jews, and Christians, and Sabaeans - whoever believeth in Allah and the Last Day and doeth right - surely their reward is with their Lord, and there shall no fear come upon them neither shall they grieve.*

I den femte suran lovas Skriftens folk syndaförlåtelse och tillgång till paradisets trädgård om de tror och avvärjer (det onda). Om de bara hade lytt det som står i Toran och Evangeliet och det som har uppenbarats från deras Gud, skulle de ha fått gudomlig näring. Muhammed säger till Skriftens folk, alltså judar och kristna, att de saknar ledning ända tills de lyder Toran och Evangeliet och uppenbarelserna. Uppmaningen avslutas med samma ordalydelse som i vers 2.62. De som tror och som är judar, sabier och kristna – vem som helst som tror på Gud och Domens dag och gör rätt – dessa skall varken känna rädsla eller sorg (de skall tillhöra dem som hamnar på rätt sida vid den yttersta domen).

> *5.65 If only the People of the Scripture would believe and ward off (evil), surely We should remit their sins from them and surely We should bring them into Gardens of Delight.*
>
> *5.66 If they had observed the Torah and the Gospel and that which was revealed unto them from their Lord, they would surely have been nourished from above them and from beneath their feet. Among them there are people who are moderate, but many of them are of evil conduct.*
>
> *5.67 O Messenger! Make known that which hath been revealed unto thee from thy Lord, for if thou do it not, thou wilt not have conveyed His message. Allah will protect thee from mankind. Lo! Allah guideth not the disbelieving folk.*
>
> *5.68 Say: O People of the Scripture! Ye have naught (of guidance) till ye observe the Torah and the Gospel and that which was revealed unto you from your Lord. That which is revealed unto thee (Muhammad) from thy Lord is certain to increase the contumacy and disbelief of many of them. But grieve not for the disbelieving folk.*
>
> *5.69 Lo! those who believe, and those who are Jews, and Sabaeans, and Christians - Whosoever believeth in Allah and the Last Day and doeth right - there shall no fear come upon them neither shall they grieve.*

De som är rättfärdiga och som kommer till paradiset på Domens dag är alltså de som:

- lyder Toran (Moseböckerna i GT) och Evangeliet i NT
- är judar (judekristna), kristna eller sabier (kristna ghassanider)
- tror på Gud och Domens dag så som dessa företeelser beskrivs i Skriften (Bibeln)
- gör rätt (är rättfärdiga).

DE RÄTTFÄRDIGA TROR PÅ DEN KRISTNA BIBELN OCH FÖLJER FÖRESKRIFTERNA DÄR

Kravet på de rättfärdiga är alltså enligt Muhammed de skall tro på Toran (Mose lag i Tanak/GT) och Evangeliet i NT. De kan vara judar, kristna eller sabier, men om de bara tror på Bibeln och gör det som är rätt kommer de till paradiset. Men vad exakt innebär kravet på att göra rätt? Detta utläggs mer i detalj i den fjärde suran. Avsnittet börjar med vers 4.150 där det sägs att sådana som inte tror på Gud och hans profeter och som gör skillnad mellan profeterna och säger “vi tror på vissa av dem och misstror andra, och försöker välja en väg mellan dem” är tvivlare och för sådana förbereder ”Vi” (Gud) en skamlig

dom. Men dem som tror på Gud och hans profeter och inte gör någon skillnad mellan dem kommer Gud att belöna.

> *4.150 Lo! those who disbelieve in Allah and His messengers, and seek to make distinction between Allah and His messengers, and say: We believe in some and disbelieve in others, and seek to choose a way in between;*
>
> *4.151 Such are disbelievers in truth; and for disbelievers We prepare a shameful doom.*
>
> *4.152 But those who believe in Allah and His messengers and make no distinction between any of them, unto them Allah will give their wages; and Allah was ever Forgiving, Merciful.*

Därefter sägs att Skriftens folk ber ”dig” att ta ner en bok direkt från himlen. Detta verkar vara en parafras på berättelsen om hur fariseerna satte Jesus på prov och begärde tecken från himlen av honom (Matt 16.1). I den fjärde suran berättas det att de krävde ännu större ting av Moses men straffades för sin ondska med en storm av blixtar. Sedan valde de en (guld)kalv trots att de hade fått klara bevis för Guds överhöghet, men ”Vi” förlät dem och gav Moses en uppenbar auktoritet. Och ”Vi” lät berget torna upp sig över dem vid (upprättandet av) förbundet och ”Vi” beordrade dem att inte överträda sabbatsbudet. Men de bröt förbundet, misstrodde uppenbarelserna och dödade profeterna. De förtalade Jesu mor Maria och påstod att de hade dödat Jesus.

Uppräkningen av synder avslutas med en försäkran om att de som står fasta i sin kunskap och de troende som tror på det som uppenbarats till dig (Muhammed) och det som uppenbarades före dig, speciellt de som ber flitigt och betalar allmosor till fattiga, de som tror på Gud och Domens dag, dessa kommer ”Vi” att ge en ofantlig belöning.

> *4.162 But those of them who are firm in knowledge and the believers believe in that which is revealed unto thee, and that which was revealed before thee, especially the diligent in prayer and those who pay the poor-due, the believers in Allah and the Last Day. Upon these We shall bestow immense reward.*

Här upprepas alltså att kriteriet för en rättrogen är att tro på Gud så som han med hjälp av alla profeter har uppenbarats i Bibelns båda testamenten samt på den stora Domen på den yttersta dagen. Men kravet på rätt uppförande preciseras nu också till att man skall be flitigt och ge allmosor till de fattiga. Detta krav på en rättfärdig finns förstås redan i Tanak/GT, t.ex. i Syrak 7:10.

Men kravet på att tro på Gud och på Domens dag, samt att ge allmosor och be flitigt kan ännu tydligare knytas till det kristna evangeliet. I Matteus sjätte kapitel, som är en fortsättning på Bergspredikan, talas om den rättfärdiges allmosor, böner och fasta (Matt 6:1-7,16-18).

> ***Om allmosor, bön och fasta***
> *Var noga med att inte utföra era fromma gärningar i människornas åsyn, för att de skall lägga märke till er. Annars har ni ingen lön att vänta hos er fader i himlen.*
>
> *När du ger allmosor, låt då inte stöta i basun för dig, som hycklarna gör i synagogorna och på gatorna för att människorna skall prisa dem. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. Nej, när du ger allmosor, låt då inte vänstra handen veta vad den högra gör. Ge din allmosa i det fördolda. Då skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig.*
>
> *När ni ber skall ni inte göra som hycklarna. De älskar att stå och be i synagogorna och i gathörnen för att människorna skall se dem. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. Nej, när du ber, gå då in i din kammare, stäng dörren och be sedan till din fader som är i det fördolda. Då skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig. Och när ni ber skall ni inte rabbla tomma ord som hedningarna; de tror att de skall bli bönhörda för de många ordens skull. …*
>
> *När ni fastar, se då inte dystra ut som hycklarna, som vanställer sitt utseende för att människorna skall se att de fastar. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. Nej, när du fastar, smörj in ditt hår och tvätta ditt ansikte, så att inte människorna ser att du fastar, utan bara din fader i det fördolda. Då skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig. (Matt 6:1-7,16-18)*

Det här med fasta var förstås inget som uppkom med kristendomen utan finns beskrivet i Tanak/GT i verser som 2 Sam 12:16, Esr 8:21, Neh 9:1, Est 9:31 och Dan 9:3.

Muhammed räknade som vi såg ovan i vers 4.162 endast upp bön och allmosor i sin beskrivning av kraven på en rättrogen. Men i den andra suran finns också det tredje kriteriet för en god kristen enligt Matteus 6:1, nämligen fastan, beskriven.

2.183 O ye who believe! Fasting is prescribed for you, even as it was prescribed for those before you, that ye may ward off (evil);

2.184 (Fast) a certain number of days; and (for) him who is sick among you, or on a journey, (the same) number of other days; and for those who can afford it there is a ransom: the feeding of a man in need - but whoso doeth good of his own accord, it is better for him: and that ye fast is better for you if ye did but know -

2.185 The month of Ramadan in which was revealed the Qur'an, a guidance for mankind, and clear proofs of the guidance, and the Criterion (of right and wrong). And whosoever of you is present, let him fast the month, and whosoever of you is sick or on a journey, (let him fast the same) number of other days. Allah desireth for you ease; He desireth not hardship for you; and (He desireth) that ye should complete the period, and that ye should magnify Allah for having guided you, and that peradventure ye may be thankful.

I samma sammanhang i Koranen som fastan i månaden Ramadan föreskrivs, finns också en uppmaning att företa pilgrimsfärd (till Mecka). Pilgrimsfärder finns inte explicit föreskrivna i Bibeln men kravet att alla judar skulle samlas i Jerusalem för att fira påsken kan naturligtvis ses som en pilgrimsfärd. Från 300-talet och framåt blev Jerusalem också det främsta målet för de kristnas pilgrimsfärder, där firandet av påsken med vandringar till olika stationer för Jesu lidande, död och återuppståndelse var den högsta upplevelsen. På samma sätt som judarnas tempel i Jerusalem både var målet för pilgrimsfärden och det ställe dit deras skatt skulle sändas som ett offer till Gud, föreskriver Muhammed att man skall sända gåvor/offer till ”Den heliga platsen för gudsdyrkan” om man inte kan föra dit dem själv vid pilgrimsfärden. Annars kommer man att straffas hårt av Gud (Allah).

2.196 Perform the pilgrimage and the visit (to Makka) for Allah. And if ye are prevented, then send such gifts as can be obtained with ease, and shave not your heads until the gifts have reached their destination. And whoever among you is sick or hath an ailment of the head must pay a ransom of fasting or almsgiving or offering. And if ye are in safety, then whosoever contenteth himself with the visit for the pilgrimage (shall give) such gifts as can be had with ease. And whosoever cannot find (such gifts), then a fast of three days while on the pilgrimage, and of seven when ye have returned; that is, ten in all. That is for him whoso folk are not present at the Inviolable Place of Worship. Observe your duty to Allah, and know that Allah is severe in punishment.

Att Muhammed hämtade kraven på en rättfärdig från Jesu undervisning i det kristna evangeliet bevisas också av berättelsen om Jesu födelse i Koranen. När Maria (Arons syster(!)) hade fött Jesus tog hon med honom till sitt eget folk och då började den nyfödde plötsligt tala från sin vagga. Han sade ”Hör! Jag är Guds tjänare. Han har gett mig Skriften och utsett mig till en profet. Han har gjort mig välsignad/rättfärdig var jag än må vara och har ålagt mig att be böner och ge allmosor så länge som jag lever. Och han har gjort mig pliktttrogen mot henne som födde mig och han har inte gjort mig arrogant och fördömd. Frid över mig på den dag jag föddes, och den dag jag dör och den dag när jag återuppstår.” Sådan var Jesus, Marias son. Detta är ett uttalande om sådant som de tvistar om.

19.27 Then she brought him to her own folk, carrying him. They said: O Mary! Thou hast come with an amazing thing.
19.28 O sister of Aaron! Thy father was not a wicked man nor was thy mother a harlot.
19.29 Then she pointed to him. They said: How can we talk to one who is in the cradle, a young boy?
19.30 He spake: Lo! I am the slave of Allah. He hath given me the Scripture and hath appointed me a Prophet,
19.31 And hath made me blessed wheresoever I may be, and hath enjoined upon me prayer and almsgiving so long as I remain alive,
19.32 And (hath made me) dutiful toward her who bore me, and hath not made me arrogant, unblest.
19.33 Peace on me the day I was born, and the day I die, and the day I shall be raised alive!
19.34 Such was Jesus, son of Mary: (this is) a statement of the truth concerning which they doubt.

DE GUDFRUKTIGA GÖR DET SOM BESKRIVS SOM RÄTTFÄRDIGHET I BIBELN

Ordet ”Gudfruktig” (God-fearing) förekommer tre gånger i Pickthals översättning av Koranen. Lustigt nog är detta ord ersatt med ”Allah-fearing” i den version av Pickthals översättning som finns på internet[1]. Hur som helst är ordet ”gudfruktig” ett vanligt kristet epitet som har synonymer som ”from” och ”religiös”. Termen har sitt ursprung i den gudsbild som frammanas i Tanak/GT, där man skall frukta och lyda den gud som kan låta blixten slå ned i en eller jorden öppnas under en om man inte lever efter hans bud.

I Koranen förekommer ordet gudfruktig för första gången i samband med berättelsen om Israels ättlingar som vände sig bort från förbundet med Gud i öknen. Som ett exempel anförs de som bröt sabbatsbudet och som ”Vi” dömde att bli som apor, föraktade och hatade. Detta gjordes som ett exempel för israeliternas skull och för efterföljande generationer, en varning till de gudfruktiga.

> *2.63 And (remember, O Children of Israel) when We made a covenant with you and caused the mount to tower above you, (saying): Hold fast that which We have given you, and remember that which is therein, that ye may ward off (evil).*
> *2.64 Then, even after that, ye turned away, and if it had not been for the grace of Allah and His mercy ye had been among the losers.*
> *2.65 And ye know of those of you who broke the Sabbath, how We said unto them: Be ye apes, despised and hated!*
> *2.66 And We made it an example to their own and to succeeding generations, and an admonition to the God-fearing.*

Lagen om sabbaten finns i 2 Mos 35:2-3. Ursprunget till Muhammeds berättelse om brottet mot sabbaten finns i Fjärde Mosebok där en man ertappas med att samla ved på sabbaten varvid Herren befaller Moses att förmedla till menigheten att mannen genast skall stenas till döds. Detta var minsann ett exempel på hur det går för dem som inte fruktar Gud utan bryter mot buden i Mose lag.

> ***En sabbatsbrytare stenas***
> *När israeliterna var i öknen ertappades en man med att samla ved på sabbatsdagen. De som kom på honom med detta förde honom inför Mose och Aron och hela menigheten. Mannen sattes i förvar eftersom de inte hade fått något besked om vad som skulle göras med honom.*
>
> *Herren sade till Mose:*
> *Mannen skall straffas med döden. Hela menigheten skall stena honom utanför lägret. Menigheten förde honom utanför lägret och stenade honom till döds, så som Herren hade befallt Mose. (4 Mos 15:32-36)*

Att de som bröt sabbatsbudet utpekas som apor i 2.65 ovan tolkas inom islam som att Muhammed fördömde judar och kristna. Men i själva verket handlar detta alltså om en återgivning av berättelsen i 4 Mos 15. Nästa beskrivning av de gudfruktiga i Koranen finns också i den andra suran. Här beskrivs de rättfärdiga som de som tror på Gud och Domens dag och på änglarna och Skriften (Bibeln) och profeterna, som ger allmosor, befriar slavar, observerar den rätta gudstjänsten och betalar till de fattiga. De rättfärdiga håller också ett avtal när de ingått ett och är tålmodiga i lidande, motgångar och tider av påfrestningar. Sådana är de uppriktiga och gudfruktiga.

> *2.177 It is not righteousness that ye turn your faces to the East and the West; but righteous is he who believeth in Allah and the Last Day and the angels and the Scripture and the prophets; and giveth wealth, for love of Him, to kinsfolk and to orphans and the needy and the wayfarer and to those who ask, and to set slaves free; and observeth proper worship and payeth the poor-due. And those who keep their treaty when they make one, and the patient in tribulation and adversity and time of stress. Such are they who are sincere. Such are the God-fearing.*

Den tredje förekomsten av ordet gudfruktig finns i den nittonde suran. Där berättas det om Maria i Skriften (Bibeln) som hade dragit sig undan i avskildhet i en kammare som vätte mot öst. Dit sände ”Vi” vår Ande (ängeln Gabriel) till henne och ängeln tog sig likheten av en perfekt man. Maria sade: ”Hör! Jag söker skydd hos den Högste om du är gudfruktig.”.

---

[1] www.searchtruth.com

Han svarade: ”Jag är bara en budbärare från din Herre om att jag kommer att skänka dig en felfri son.”.

19.16 And make mention of Mary in the Scripture, when she had withdrawn from her people to a chamber looking East,
19.17 And had chosen seclusion from them. Then We sent unto her Our Spirit and it assumed for her the likeness of a perfect man.
19.18 She said: Lo! I seek refuge in the Beneficent One from thee, if thou art God- fearing.
19.19 He said: I am only a messenger of thy Lord, that I may bestow on thee a faultless son.
19.20 She said: How can I have a son when no mortal hath touched me, neither have I been unchaste?
19.21 He said: So (it will be). Thy Lord saith: It is easy for Me. And (it will be) that We may make of him a revelation for mankind and a mercy from Us, and it is a thing ordained.

Detta sista exempel är inte lika klart som de två tidigare. I ursprungstexten i det kristna evangeliet kommer ängeln till Maria och säger till henne ”Var hälsad, du högt benådade! Herren är med dig”. Maria blir förskräckt men ängeln lugnar henne med ”Var inte rädd, Maria, du har funnit nåd hos Gud. Du skall bli havande och föda en son, och du skall ge honom namnet Jesus. Han skall bli stor och kallas den Högstes son. Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron, och han skall härska över Jakobs hus för evigt, och hans välde skall aldrig ta slut.” Precis som i Koranen frågar Maria hur detta skall gå till, hon har ju aldrig haft någon man. Jag gissar att anspelningen på någon som är gudfruktig i vers 19.18 i Koranen motsvarar ängelns uttalande om att Maria har funnit nåd hos Gud.

EN RÄTTFÄRDIG MÄNNISKA I KORANEN ÄR EN KRISTEN SOM TROR PÅ HELA BIBELN

De som är rättfärdiga och gudfruktiga enligt Koranen är de som:

- lyder hela den kristna Bibeln i form av Toran (GT) och evangeliet i NT
- är judar (judekristna), kristna och sabier (kristna ghassanider).
- tror på den kristna Bibelns Gud.
- tror på Domens dag enligt kristendomens synsätt.
- håller förbundet som instiftades mellan Gud och Moses i öknen.
- håller Mose lagar som ett uttryck för detta förbund.
- tror på änglarna som beskrivs i den kristna Bibeln (Gabriel och Mikael).
- tror på profeterna i den kristna Bibeln (GT och NT).
- inte gör skillnad mellan profeterna i den kristna Bibeln (GT och NT).
- är rättfärdig och ber flitigt och betalar allmosor till de fattiga som Jesus
- befriar de förslavade enligt det som beskrivs som rättfärdighet i den kristna Bibeln.
- fastar enligt förebild från den kristna Bibeln.
- gör pilgrimsfärd till den heliga platsen (ursprungligen Jerusalem) enligt judisk och kristen sed.
- är tålmodiga i lidande, motgångar och tider av påfrestning på samma sätt som de bibliska profeter (t.ex. Jesus) som sändes före Muhammed var.
- vördar Maria som födde Jesus.
- är en Guds tjänarinna som Maria var.
- tror på att Jesus föddes av en jungfru.

DE FEM PELARNA I ISLAM ÄR DE KRISTNA DYGDERNA

TRO PÅ EN ENDA GUD OCH HANS PROFETER

Den första pelaren i islam är trosbekännelsen där man uttalar de två huvuddogmerna, "Ingen gud utom Gud" och "Muhammed är Guds Sändebud". Det första uttalandet motsvarar fullt ut Muhammeds beskrivning av guden i Bibeln som den enda guden, helt enligt det första budet i 2 Mos 20:3. Men tron på Muhammed som Guds profet har däremot numera fått överskugga hans eget uttalade krav att man skall tro på profeterna i Tanak/GT (Abra-

ham, Isak, Ismael, Jakob, Moses, David, Jona etc.) och på profeterna i det kristna evangeliet (Sakarias, Johannes Döparen och Jesus), utan att göra någon åtskillnad mellan dem. De sändebud från Gud som Muhammed talar om i Koranen är Moses och Jesus.

ALLMOSOR, BÖN OCH FASTA

Muhammed nämnde, enligt förebild från kapitel IX i Diatessaron, allmosor, bön och fasta som de viktigaste handlingarna för en rättfärdig. Den andra, tredje och fjärde pelaren i Islam är också fortfarande bön, fasta och allmosor.

PILGRIMSFÄRD

Den femte pelaren, vallfärden (ursprungligen pilgrimsfärden till Jerusalem), var också en sed som fanns inom både den judiska och kristna religionen långt innan islam skapades.

PREDIKNINGAR FRÅN TANAK/GT I KORANEN

SKAPAREN

Att se Gud som skaparen av himlen och jorden, av människorna och av allt som lever är grunden i monoteismen. Detta fundament beskrivs i det allra första kapitlet i Bibeln och det återkommer gång på gång i Tanak/GT. Eftersom Gud har skapat allt bestämmer han också över allt som sker, och enligt Jeremia 10:11 skall de gudar som inte har gjort himmel och jord (alltså andra gudar än de som beskriv i Tanak/GT) försvinna från jorden och de skall inte finnas kvar under himlen. Enligt historien i Tanak/GT är den judiska guden den gud som har skapat allt och han är den enda gud som skall dyrkas. Detta motiv för att förstöra andra kulters helgedomar och förfölja människor med annan tro fördes därefter vidare in i kristendomen och därmed också in i islam. När Muhammed talar om Gud som skaparen är det i sammanhang som har hämtats direkt från den judiska Tanak som är Gamla Testamentet i kristendomens Bibel.

> *2.21 O mankind! worship your Lord, Who hath created you and those before you, so that ye may ward off (evil).*
>
> *2.22 Who hath appointed the earth a resting-place for you, and the sky a canopy; and causeth water to pour down from the sky, thereby producing fruits as food for you. And do not set up rivals to Allah when ye know (better). (…)*
>
> *2.54 And when Moses said unto his people: O my people! Ye have wronged yourselves by your choosing of the calf (for worship) so turn in penitence to your Creator, and kill (the guilty) yourselves. That will be best for you with your Creator and He will relent toward you. Lo! He is the Relenting, the Merciful.*

Gud beskrivs i sura 37 som den bästa skaparen, i motsats till Baal. Historien om hur folket började dyrka Baal och hur Elia kom för att varna dem för denna avgudadyrkan hämtades direkt från berättelsen om Elias i Första Kungabokens kapitel 18.

> *37.123 And lo! Elias was of those sent (to warn),*
> *37.124 When he said unto his folk: Will ye not ward off (evil)?*
> *37.125 Will ye cry unto Baal and forsake the Best of creators,*
> *37.126 Allah, your Lord and Lord of your forefathers?*

MOSES OCH FÖRBUNDET

HAN KUNDE VARKEN LÄSA ELLER SKRIVA

Som ett bevis för att Koranen är en perfekt uppenbarelse anförs inom islam uppfattningen att Muhammed varken kunde läsa eller skriva. Den bakomliggande logiken är att Muhammed, på grund av att han var illitterat, inte kunde ha fått tillgång till de uppgifter i Koranen som härstammar från judisk och kristen tradition på något annat sätt än genom en gudomlig uppenbarelse. Beviset för att Muhammed var illitterat finns i den sjunde suran där verserna 157 och 158 berättar att profeten varken kunde läsa eller skriva och att han hade beskrivits i både Toran och Evangeliet.

> *7.152 Lo! Those who chose the calf (for worship), terror from their Lord and humiliation will come upon them in the life of the world. Thus do We requite those who invent a lie.*
>
> *7.153 But those who do ill-deeds and afterward repent and believe - lo! for them, afterward, Allah is Forgiving, Merciful.*
>
> *7.154 Then, when the anger of Moses abated, he took up the tablets, and in their inscription there was guidance and mercy for all those who fear their Lord.*
>
> *7.155 And Moses chose of his people seventy men for Our appointed tryst and, when the trembling came on them, he said: My Lord! If Thou hadst willed Thou hadst destroyed them long before, and me with them. Wilt thou destroy us for that which the ignorant among us did? It is but Thy trial (of us). Thou sendest whom Thou wilt astray and guidest whom Thou wilt: Thou art our Protecting Friend, therefore forgive us and have mercy on us, Thou, the Best of all who show forgiveness.*
>
> *7.156 And ordain for us in this world that which is good, and in the Hereafter (that which is good), Lo! We have turned unto Thee. He said: I smite with My punishment whom I will, and My mercy embraceth all things, therefore I shall ordain it for those who ward off (evil) and pay the poor-due, and those who believe Our revelations;*

7.157 Those who follow the messenger, the Prophet who can neither read nor write, whom they will find described in the Torah and the Gospel (which are) with them. He will enjoin on them that which is right and forbid them that which is wrong. He will make lawful for them all good things and prohibit for them only the foul; and he will relieve them of their burden and the fetters that they used to wear. Then those who believe in him, and honour him, and help him, and follow the light which is sent down with him: they are the successful.

7.158 Say (O Muhammad): O mankind! Lo! I am the messenger of Allah to you all - (the messenger of) Him unto Whom belongeth the Sovereignty of the heavens and the earth. There is no God save Him. He quickeneth and He giveth death. So believe in Allah and His messenger, the Prophet who can neither read nor write, who believeth in Allah and in His Words, and follow him that haply ye may be led aright.

7.159 And of Moses' folk there is a community who lead with truth and establish justice therewith.

7.160 We divided them into twelve tribes, nations; and We inspired Moses, when his people asked him for water, saying: Smite with thy staff the rock! And there gushed forth therefrom twelve springs, so that each tribe knew their drinking-place. And we caused the white cloud to overshadow them and sent down for them the manna and the quails (saying): Eat of the good things wherewith we have provided you. They wronged Us not, but they were wont to wrong themselves. (Pickthal)

I en engelsk översättning av Mohsin Khan förtydligas innehållet i vers nr 157, profeten som varken kan skriva eller läsa är Muhammed. Det hade dessutom berättats om honom i Toran *(5 Mos 18:15, ”Herren, din Gud, skall låta en profet lik mig träda fram hos dig ur dina bröders led.”) och i Evangeliet (Joh 14:16, ”Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er.”)*

7. 157 Those who follow the Messenger, the Prophet who can neither read nor write (i.e.Muhammad SAW) whom they find written with them in the Taurat (Torah) (Deut, xviii, 15) and the Injeel (Gospel) (John xiv, 16), - he commands them for Al-Maroof (i.e. Islamic Monotheism and all that Islam has ordained); and forbids them from Al-Munkar (i.e. disbelief, polytheism of all kinds, and all that Islam has forbidden); he allows them as lawful At-Taiyibat ((i.e. all good and lawful) as regards things, deeds, beliefs, persons, foods, etc.), and prohibits them as unlawful Al-Khabaith (i.e. all evil and unlawful as regards things, deeds, beliefs, persons, foods, etc.), he releases them from their heavy burdens (of Allahs Covenant), and from the fetters (bindings) that were upon them. So those who believe in him (Muhammad SAW), honour him, help him, and follow the light (the Quran) which has been sent down with him, it is they who will be successful. (Mohsin Khan)

Men om man läser de verser i den sjunde suran som omger uttalandena om att profeten varken kunde läsa eller skriva med ett öppet sinne, ser man att hela avsnittet handlar om Moses. Från vers 7.148 och framåt handlar texten om guldkalven som israeliterna göt och hur arg Moses blev när han kom tillbaka med lagens tavlor och upptäckte denna avguda-dyrkan. Om vi läser berättelsen i 2 Mos 32 ser vi att han till och med blev så uppretad att han slog sönder stentavlorna. I vers 154 i den sjunde suran berättar Muhammed hur Moses hämtade nya tavlor när hans ilska hade avtagit, och i den följande versen berättas om de sjuttio män som utsågs bland de äldste att leda församlingen tillsammans med Moses och hans bror (2 Mos 24:1). I den följande versen i den sjunde suran, som numera tolkas som att den handlar om Muhammed som varken kunde läsa eller skriva, beskrivs hur Moses nämns i både Toran och Evangeliet och hur han föreskrev vad som var rätt och förbjöd det som var fel. De som tror på honom och följer det ljus som sändes ner till honom är de som segrar. Bland Mose folk fanns en grupp som följde sanningen (vers 159) och ”vi” de-lade upp dem i tolv stammar. ”Vi” inspirerade också Moses att slå på klippan med en stav när hans folk törstade och då sprang det fram en källa med tolv strömmar så att varje stam fick en egen källa att dricka ur.

Om denna del av den sjunde suran överhuvudtaget handlar om någon som varken kunde läsa eller skriva, var det i så fall Moses, eftersom hela avsnittet handlar om honom. Logiken bakom detta uttalande verkar ha varit att Moses tog emot stentavlorna och att det verkligen inte var han själv som skrev dem utan Gud själv som var författaren. För att ytterligare stärka beviset för den judiska lagens gudomliga ursprung förde Muhammed fram åsikten att Moses varken kunde skriva eller läsa.

FÖRBUNDET

Kärnan i den judiska religionen i Tanak/GT är förbundet mellan Gud och israeliterna, ett förbund som vilar på lydnaden under Mose lag och lydnaden mot (de mackabeiska) översteprästerna i Jerusalem. Detta förbund omdefinierades ganska kraftigt av de kristna till att gälla ett avtal mellan Gud och de som tillhör den kristna kyrkan, där villkoret för att få komma till paradiset var att man trodde på Gud och på att Jesus hade fötts av jungfrun Maria, korsfästs dött och återuppstått samt att han skulle återkomma för att döma levande och döda vid den yttersta domen. De kristna såg sig som de rätta israeliterna och kristendomen som det rätta förbundet som Gud hade upprättat med Moses.

ANDRA PROFETER FRÅN TANAK/GT

Tyngdpunkten i de berättelser som Muhammed återger från Tanak/GT ligger helt klart på Moses, men han nämner även andra stora gestalter från Tanak/Gamla Testamentet. Om man tar sura nummer 37 som exempel kan man se att den börjar med en varning för Domens dag och en beskrivning av paradisets fröjder och helvetets fasor, helt enligt kristen retorik. Därefter kommer en uppräkning av en rad profeter från Tanak/GT. Uppräkningen börjar med Noa som räddades för att han var rättfärdig, fortsätter med Abraham som välsignades med sonen Isak som var en rättfärdig profet. Av Abrahams och Isaks ättlingar var en del dåliga och en del goda. Sedan kom Moses och hans bror Aron som fick ta emot den klara Skriften (Moseböckerna). Efter dem kom Elias som varnade folket för att dyrka Baal och glömma den bästa Skaparen. Därefter nämns Lot vars familj sparades när Sodom och Gomorra förstördes och Jona som också var en av de profeter som varnade folket, han räddades i valfisken buk. Vid den yttersta domen kommer alla som har hört dessa varningar genom tiderna, men som inte har lytt dem, att drabbas av en förskräcklig morgon (hamna i helvetet).

LIV FÖR LIV I MOSE LAG - UTKÄMPA DET HELIGA KRIGET OCH DÖDA DE OTROGNA

Precis som Moses i Tanak/GT och som Jesus i Matteus 5:18 predikar Muhammed att Mose lag skall lydas, men han ger bara smakprov på vad lagarna innehåller. Det finns ett mönster som återkommer i flera suror där Muhammed först talar om förbudet mot kvävda djur (kadaver), blod, svinkött och sådant som offrats till avgudar. Detta är matlagen för de omvända hedningarna enligt Apostlagärningarna 15:20, 15:29 och 21:25, förutom tillägget om svinkött förstås. Nästa tema som helt och hållet hämtas från Mose lag är lagen om liv för liv, öga för öga och tand för tand. Gud uppmanar genom Muhammed, och med hänvisning till lagen om liv för liv i 2 Mos 21:23-25, de troende att slåss för Guds väg och att döda dem som förföljer de troende varthelst de finner dem. Man skall till och med döda de otrogna inne i templet i Mecka, man skall dock inte själva börja slakten där utan bara svara på angrepp.

> *2.173 He hath forbidden you only carrion, and blood, and swineflesh, and that which hath been immolated to (the name of) any other than Allah. But he who is driven by necessity, neither craving nor transgressing, it is no sin for him. Lo! Allah is Forgiving, Merciful.*
>
> *2.174 Lo! those who hide aught of the Scripture which Allah hath revealed and purchase a small gain therewith, they eat into their bellies nothing else than fire. Allah will not speak to them on the Day of Resurrection, nor will He make them grow. Theirs will be a painful doom.*
>
> *2.175 Those are they who purchase error at the price of guidance, and torment at the price of pardon. How constant are they in their strife to reach the Fire!*
>
> *2.176 That is because Allah hath revealed the Scripture with the truth. Lo! those who find (a cause of) disagreement in the Scripture are in open schism.*
>
> *2.177 It is not righteousness that ye turn your faces to the East and the West; but righteous is he who believeth in Allah and the Last Day and the angels and the Scripture and the prophets; and giveth wealth, for love of Him, to kinsfolk and to orphans and the needy and the wayfarer and to those who ask, and to set slaves free; and observeth proper worship and payeth the poor-due. And those who keep their treaty when they make one, and the patient in tribulation and adversity and time of stress. Such are they who are sincere. Such are the God-fearing.*

2.178 O ye who believe! Retaliation is prescribed for you in the matter of the murdered; the freeman for the freeman, and the slave for the slave, and the female for the female. And for him who is forgiven somewhat by his (injured) brother, prosecution according to usage and payment unto him in kindness. This is an alleviation and a mercy from your Lord. He who transgresseth after this will have a painful doom.

2.179 And there is life for you in retaliation, O men of understanding, that ye may ward off (evil). (…)

2.190 Fight in the way of Allah against those who fight against you, but begin not hostilities. Lo! Allah loveth not aggressors.

2.191 And slay them wherever ye find them, and drive them out of the places whence they drove you out, for persecution is worse than slaughter. And fight not with them at the Inviolable Place of Worship until they first attack you there, but if they attack you (there) then slay them. Such is the reward of disbelievers.

2.192 But if they desist, then lo! Allah is Forgiving, Merciful.

2.193 And fight them until persecution is no more, and religion is for Allah. But if they desist, then let there be no hostility except against wrong-doers.

2.194 The forbidden month for the forbidden month, and forbidden things in retaliation. And one who attacketh you, attack him in like manner as he attacked you. Observe your duty to Allah, and know that Allah is with those who ward off (evil).

Samma mönster upprepas i den femte suran, där matlagen redovisas i vers 5.3 och lagen om liv för liv och öga för öga finns i 5.44. På samma sätt finns i sura sexton matlagen i vers 16.115 och lagen om lika för lika i 16.126. Sura 16 verkar dock vara en senare version eftersom den mest ger intrycket att återberätta budskapet i sura nummer två. Muhammeds uppmaning att jaga och döda alla hedningar som inte följer den enda sanna läran, motiverades alltså genom berättelserna i Tanak/GT om hur Moses hade tagit emot en tvingande lag om hämnd och vedergällning och hur Gud hade sänt förskräckliga straff mot alla som bröt mot Hans lagar.

GUD ÄR FÖRLÅTANDE OCH NÅDERIK

I Koranen beskrivs Gud också som välgörare, förlåtande och nåderik. Om man söker efter verser i Pickthals översättning av Koranen där ordet nåderik används, ser man att alla suror inleds med uttalandet att Gud är barmhärtig och nåderik.

In the name of Allah, the Beneficent, the Merciful.

I de första verser där Gud beskrivs som nåderik i Koranen är han världarnas Herre som är barmhärtig och nåderik, han var nåderik mot Adam som fick uppenbarelser, mot Moses som dömde dem som hade gjort en guldkalv som de dyrkade till döden, mot Abraham och Ismael som byggde templet i Mecka och mot araberna genom att han ställde upp en budbärare mitt bland dem, när han gav dem en ny böneriktning genom att uppmana dem att inte längre vända sig mot templet i Jerusalem, när han förbannar dem som inte tror på Skriften och dömer dem till en evig pina i helvetet. För Gud är en och det finns ingen Gud förutom Honom, välgöraren, den nåderike.

1.1 Praise be to Allah, Lord of the Worlds,
1.2 The Beneficent, the Merciful.
2.37 Then Adam received from his Lord words (of revelation), and He relented toward him. Lo! He is the relenting, the Merciful.
2.54 And when Moses said unto his people: O my people! Ye have wronged yourselves by your choosing of the calf (for worship) so turn in penitence to your Creator, and kill (the guilty) yourselves. That will be best for you with your Creator and He will relent toward you. Lo! He is the Relenting, the Merciful.
2.127 And when Abraham and Ishmael were raising the foundations of the House, (Abraham prayed): Our Lord! Accept from us (this duty). Lo! Thou, only Thou, art the Hearer, the Knower.
2.128 Our Lord! And make us submissive unto Thee and of our seed a nation submissive unto Thee, and show us our ways of worship, and relent toward us. Lo! Thou, only Thou, art the Relenting, the Merciful.
2.129 Our Lord! And raise up in their midst a messenger from among them who shall recite unto them Thy revelations, and shall instruct them in the Scripture and in wisdom and shall make them grow. Lo! Thou, only Thou, art the Mighty, Wise.
2.143 Thus We have appointed you a middle nation, that ye may be witnesses against mankind, and that the messenger may be a witness against you. And We appointed the qiblah which ye

formerly observed only that We might know him who followeth the messenger, from him who turneth on his heels. In truth it was a hard (test) save for those whom Allah guided. But it was not Allah's purpose that your faith should be in vain, for Allah is Full of Pity, Merciful toward mankind.
2.159 Lo! Those who hide the proofs and the guidance which We revealed, after We had made it clear to mankind in the Scripture: such are accursed of Allah and accursed of those who have the power to curse.
2.160 Except those who repent and amend and make manifest (the truth). These it is toward whom I relent. I am the Relenting, the Merciful.
2.161 Lo! Those who disbelieve, and die while they are disbelievers; on them is the curse of Allah and of angels and of men combined.
2.162 They ever dwell therein. The doom will not be lightened for them, neither will they be reprieved.
2.163 Your God is One God; there is no God save Him, the Beneficent, the Merciful.

Gud har samma schizofrena egenskaper i Koranen som i Bibeln. I ena sekunden dömer han människor till döden och uppmanar sina trogna till terror, rofferi, och folkmord, och i nästa andetag beskrivs han som barmhärtig och nådig. Koranen bygger ju i själva verket helt och hållet på Bibelns båda testamenten. Den nåderike guden i Koranen härstammar från Andra Mosebok där Herren stiger ner i ett moln, sluter ett förbund med Moses och själv utropar sig som både nåderik, förlåtande och straffande.

Då steg Herren ner i ett moln. Mose ställde sig nära honom och åkallade Herren. Och Herren gick förbi honom och ropade: ”Herren, Herren är en barmhärtig och nådig Gud, sen till vrede och rik på kärlek och trofasthet. Han håller fast vid sin kärlek mot tusenden, han förlåter synd och skuld och brist men lämnar inte den skyldige ostraffad utan låter straffet för fädernas skuld drabba barn och barnbarn intill tredje och fjärde led.” (2 Mos 34:5-7)

PREDIKNINGAR FRÅN EVANGELIET I KORANEN

Det är lätt att identifiera de delar i Muhammeds predikningar som hämtades från Gamla Testamentet (den judiska Tanak), eftersom historierna om Moses, Salomo Jona och andra profeter är så välkända och eftersom Muhammed också nämner profeterna och patriarkerna vid namn. Inflytandet från Nya Testamentet är vid en första kontakt med Koranen mer undflyende eftersom namnet Jesus bara nämns 25 gånger (sura 2, 3, 4, 5, 6, 19, 33, 42, 43, 57, 61). I vissa av dessa fall är det dessutom Maria som nämns med tillägget att hon var Jesu mor. I ytterligare sex fall nämns Jesus som Messias, Marias son. Det som gör att man får intrycket att Muhammed berättar mer om GT än NT, är bland annat det faktum att han aldrig nämner kända kristna gestalter som de fyra evangelisterna eller Paulus och de andra författarna till epistlarna i NT.

TRO PÅ BIBELN OCH NI SKALL BLI FRÄLSTA

Om man ser på grunden i det kristna evangeliet, nämligen tron på Jesus, blir dock bilden något annorlunda. Ordet tro, ”believe”, nämns 1141 gånger i Koranen i Pickthals översättning. Den tro som Koranen handlar om är tron på den kristna Bibelns båda testamenten och på de budskap som förs fram där av profeter som Abraham, Moses och Jesus.

HYCKLARNA

I det kristna evangeliet ifrågasätts Jesus ofta av fariséer och hycklare, och han varnar sina lärjungar att göra som hycklarna. Här är några exempel från Matteus evangelium.

> *När du ger allmosor, låt då inte stöta i basun för dig, som hycklarna gör i synagogorna och på gatorna för att människorna skall prisa dem. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. Nej, när du ger allmosor, låt då inte vänstra handen veta vad den högra gör. Ge din allmosa i det fördolda. Då skall din fader, som ser i det fördolda, belöna dig. När ni ber skall ni inte göra som hycklarna. De älskar att stå och be i synagogorna och i gathörnen för att människorna skall se dem. Sannerligen, de har redan fått ut sin lön. (Matt 6:2-5)*
>
> *Hycklare, ta först bort bjälken ur ditt öga, så kan du se klart och ta bort flisan ur din broders. (Matt 7:5)*
>
> *Hycklare, Jesaja profeterade rätt om er när han sade: Detta folk ärar mig med sina läppar, men deras hjärtan är långt ifrån mig. Fåfängt dyrkar de mig, ty lärorna de lär ut är människors bud.” (Matt 15:7-9)*
>
> *Ve er, skriftlärda och fariseer, ni hycklare som stänger till himmelriket för människorna. Ni går inte själva in, och dem som vill komma dit in släpper ni inte in. Ve er, skriftlärda och fariseer, ni hycklare som far över land och hav för att vinna en enda proselyt, och när någon har blivit det gör ni honom till ett helvetets barn, dubbelt värre än ni själva. Ve er, ni blinda ledare som säger: Svär man vid templet betyder det ingenting, men svär man vid guldet i templet är eden bindande. — Ni blinda dårar, vilket är förmer, guldet eller templet som har gjort guldet heligt? (Matt 23:15-17)*

Ordet hycklare (hypocrite) används också i 30 fall i Koranen, och hycklarna fördöms genomgående och lovas en plågsam dom tillsammans med dem som inte tror. I den fjärde suran uttalas domen över hycklarna på ett sätt som verkar komma direkt från veropen över hycklarna i Matteus 23 (ovan).

> *4.138 Bear unto the hypocrites the tidings that for them there is a painful doom;*
>
> *4.139 Those who chose disbelievers for their friends instead of believers! Do they look for power at their hands? Lo! all power appertaineth to Allah.*
>
> *4.140 He hath already revealed unto you in the Scripture that, when ye hear the revelations of Allah rejected and derided, (ye) sit not with them (who disbelieve and mock) until they engage in some other conversation. Lo! in that case (if ye stayed) ye would be like unto them. Lo! Allah will gather hypocrites and disbelievers, all together, into hell;*
>
> *4.141 Those who wait upon occasion in regard to you and, if a victory cometh unto you from Allah, say: Are we not with you? and if the disbelievers meet with a success say: Had we not the mastery of you, and did we not protect you from the believers? - Allah will judge between you at the Day of Resurrection, and Allah will not give the disbelievers any way (of success) against the believers.*
>
> *4.142 Lo! the hypocrites seek to beguile Allah, but it is He Who beguileth them. When they stand up to worship they perform it languidly and to be seen of men, and are mindful of Allah but little;*

4.143 Swaying between this (and that), (belonging) neither to these nor to those. He whom Allah causeth to go astray, thou (O Muhammad) wilt not find a way for him:

4.144 O ye who believe! Choose not disbelievers for (your) friends in place of believers. Would ye give Allah a clear warrant against you?

4.145 Lo! the hypocrites (will be) in the lowest deep of the Fire, and thou wilt find no helper for them;

4.146 Save those who repent and amend and hold fast to Allah and make their religion pure for Allah (only). Those are with the believers. And Allah will bestow on the believers an immense reward.

FÖRLÅT OSS VÅRA SYNDER

Ord som ”synd” och ”syndare” förekommer cirka 150 gånger i Koranen. Folkets synd och Guds hämnd på de syndiga är ett tema som ursprungligen härstammar från Tanak/GT och många förekomster av ordet synd i Koranen har också anknytning till historier från Mose-böckerna och beskrivningar av lagar som är kopior eller inspirerade av Mose lagar. Men grundsynen på synd i Koranen har ändå i många fall en rent kristen inriktning. Låt oss ta den tredje suran som exempel. Suran börjar med en påminnelse om den sista/yttersta dagen då de som inte tror på Uppenbarelsen (i Bibeln) skall bli bränsle i den eviga elden. Sedan talar Muhammed om världsliga rikedomar men berättar också att det finns något som är mycket bättre än sådant. För dem som håller sig borta från det onda väntar paradisets fröjder.

3.15 Say: Shall I inform you of something better than that? For those who keep from evil, with their Lord, are Gardens underneath which rivers flow wherein they will abide, and pure companions, and contentment from Allah. Allah is Seer of His bondmen,

3.16 Those who say: Our Lord! Lo! we believe. So forgive us our sins and guard us from the punishment of Fire;

3.17 The steadfast, and the truthful, and the obedient, those who spend (and hoard not), those who pray for pardon in the watches of the night.

De som kommer till paradiset är alltså de som säger “Vår Herre! Hör! Vi tror. Så förlåt oss våra synder och bevara oss från straffet i helvetets eld.” Vilka är det som brukar läsa en bön som påminner om ovanstående? Jo, Muhammed återger ju faktiskt en del av den kristna bönen Fader vår. ”Fader vår (Vår Herre), … förlåt oss våra skulder och bevara oss från … inled oss inte i frestelse utan fräls oss från ondo. I ursprungstexten i Diatessaron är faktiskt bönen mer lik Muhammeds kortare version än i nuvarande översättningar av Bibeln. Där sägs nämligen ungefär ”förlåt oss våra synder … och bevara oss från den Onde (Satan, helvetets eld).

26 One of his disciples said unto him, Our Lord, teach us to pray, as John taught his disciples. Jesus said unto them, Thus now pray ye now: Our Father which art in heaven, Hallowed be thy 33, name. Thy kingdom come. Thy will be done, as in heaven, so on earth. Give us the food of to-day. And forgive, us our trespasses, as we forgave those that trespassed against us. And bring us not into temptations, but deliver us from the evil one. For thine is the kingdom, and the power, and the glory, for ever and ever. If ye forgive, men their wrong-doing, your Father which is in heaven will forgive you. But if ye forgive not men, neither will your Father pardon your wrong-doing. (Diatessaron)

Muhammed säger också i 3.17 att de som kommer till paradiset är de orubbliga, sanna, som ger allmosor och som ber om förlåtelse i nattens vakttjänst (eller vaka). Vad kan han ha menat med att be om förlåtelse i nattens vakttjänst? Ett möjligt svar är att han tänkte på uppmaningen att ”gå in i sin kammare och stänga dörren och be till fadern i hemlighet” (Matt 6:6). Men en annan möjlighet är att Muhammed tänkte på Jesu vaka i Getsemane natten innan han fängslades. Då bad han lärjungarna att hålla vakt med honom och uppmanade dem att be tillsammans med honom för att de inte skulle råka i frestelse (Luk 22:39-40). I Bibel 2000 uppmanar Jesus lärjungarna att be för att slippa prövning, men i den engelska översättningen av Diatessaron är ordet i stället frestelse, i linje med bönen Fader vår som han hade lärt lärjungarna.

48 1 This said Jesus, and went forth with his disciples to a place which was called Gethsemane, on the side that is in the plain of Kidron, the mountain, the place 2 in which was a garden; and he

entered thither, he and his disciples. And Judas the 3 betrayer knew that place: for Jesus oft-times met with his disciples there. And when Jesus came to the place, he said to his disciples, Sit ye here, so that I may go and pray; 5 and pray ye, that ye enter not into temptations. (Diatessaron)

Efter beskrivningen av de rättfärdiga som de som ber "förlåt oss våra synder", beskriver Muhammed straffet och belöningen vid Domens dag. Därefter berättar han om Imrams familj som Gud satte mer värde på än alla andra varelser. Imram (Amram) var Mose, Arons och Mirjams far och Muhammed berättar att Mirjam var samma person som Maria, Jesu mor (3.36). Maria undervisas av Sakarias (Johannes döparens far) i templet och får bud om Jesu födelse från en ängel. Jesus berättar att han har kommit som en bekräftelse på profetiorna i Toran (Tanak/GT). Han har kommit till dem som ett tecken från Gud så de skall hålla sin förpliktelse mot Gud och lyda honom (3.50).

3.47 She said: My Lord! How can I have a child when no mortal hath touched me? He said: So (it will be). Allah createth what He will. If He decreeth a thing, He saith unto it only: Be! and it is.

3.48 And He will teach him the Scripture and wisdom, and the Torah and the Gospel,

3.49 And will make him a messenger unto the Children of Israel, (saying): Lo! I come unto you with a sign from your Lord. Lo! I fashion for you out of clay the likeness of a bird, and I breathe into it and it is a bird, by Allah's leave. I heal him who was born blind, and the leper, and I raise the dead, by Allah's leave. And I announce unto you what ye eat and what ye store up in your houses. Lo! herein verily is a portent for you, if ye are to be believers.

3.50 And (I come) confirming that which was before me of the Torah, and to make lawful some of that which was forbidden unto you. I come unto you with a sign from your Lord, so keep your duty to Allah and obey me.

Muhammed påminner vidare om när Gud sade till Jesus "Jag hämtar dig och tar upp dig till Mig och sätter dem som följer dig över dem som inte tror till Uppståndelsens dag". Då skall ni alla återvända till mig och jag skall döma mellan er (3.55). Därefter uppmanar Muhammed Skriftens folk (judar och kristna) att sluta med sina interna strider. I nästa steg läxar han upp judarna för att de misstrodde Guds uppenbarelser och dödade profeterna i överensstämmelse med sura 2 och 5 (s 465) och med ursprung i Matt 23:29-36/Luk 11:47-48. Men Gud har upprättat ett förbund med profeterna säger Muhammed. Han berättade för de gamla profeterna att det skulle komma en budbärare efter dem som skulle bekräfta det som de (profeterna i Tanak/GT) hade fått ta mot. Den som bekräftade de gamla profetiorna var alltså Jesus. Gud uppmanade profeterna att tro på denne budbärare och att hjälpa honom och detta gick de med på (3.81).

Därefter berättar Muhammed för församlingen om vad som krävs för att man inte skall hamna i helvetets eld. Man skall inte ockra, kämpa så man inte hamnar i den eld som förbereds för dem som inte tror (helvetet) samt lyda Gud och hans budbärare. Man skall också tävla med varandra om att få förlåtelse från Herren och få komma till paradiset. Paradiset tillhör dem som är frikostig (ger allmosor) i medgång och motgång, som kontrollerar sin vrede och är förlåtande mot medmänniskorna. De som ber om förlåtelse för sina synder och som inte medvetet upprepar sin synd kommer att förlåtas av Herren och få vistas i paradiset som belöning (3.129-136).

LYD GUD OCH HANS BUDBÄRARE

Muhammed beskriver idel kristna dygder och de syndiga är alltså de som gör motsatsen mot detta. Det viktigaste budet för de rättfärdiga är att tro på och lyda Guds budbärare Jesus. Jesus tillhörde samma släkt som Moses och hans undervisning var alltså en fortsättning på Mose uppenbarelse. Jesus har kommit som ett tecken från Gud och de rättfärdiga skall lyda honom (3.50). De gammaltestamentliga profeterna hade till och med fått svära på att tro på honom. *Det viktigaste budet för de rättrogna är att lyda Gud och hans budbärare (3.132).* Detta tolkas naturligtvis numera som att muslimerna skalla lyda Allah och Muhammed, men Muhammed talade faktiskt ursprungligen inte om något annat än att de troende skulle lyda Bibelns Gud och hans budbärare Jesus.

MOSE LAG, PROFETERNA OCH PSALMERNA

I Lukas evangelium kapitel 24 berättas det om hur Jesus visade sig för lärjungarna efter sin uppståndelse, hur han visade dem såren i sina händer och åt en bit stekt fisk för att bevisa att han var kroppsligt återuppstånden. Jesus berättade för lärjungarna att det var detta som han hade försökt säga till dem när han ännu var hos dem, att allt måste uppfyllas som står skrivet om honom i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna.

> *Han sade till dem: "Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er, att allt måste uppfyllas som står skrivet om mig i Moses lag, hos profeterna och i psalmerna." (Luk 24:44)*

Just detta med Mose lag, profeterna i GT, psalmerna och Jesus som uppfyller alla profetior därifrån finns också beskrivet i Koranen. I den tredje suran kopplas Profeterna, Psalmerna och Skriften till (det kristna) löftet till de trogna om att de skall få komma till Paradiset på Uppståndelsen dag.

> *3.184 And if they deny thee, even so did they deny messengers who were before thee, who came with miracles and with the Psalms and with the Scripture giving light.*
>
> *3.185 Every soul will taste of death. And ye will be paid on the Day of Resurrection only that which ye have fairly earned. Whoso is removed from the Fire and is made to enter paradise, he indeed is triumphant. The life of this world is but comfort of illusion.*

I den fjärde suran berättas om Jesus som togs upp till himlen och som skall vittna mot de otrogna på Uppståndelsens dag. Även här kopplas historien om Jesus till Moses, profeterna och Psalmerna liksom i Lukas 24:44 i det kristna evangeliet.

> *4.157 And because of their saying: We slew the Messiah, Jesus son of Mary, Allah's messenger - they slew him not nor crucified him, but it appeared so unto them; and lo! those who disagree concerning it are in doubt thereof; they have no knowledge thereof save pursuit of a conjecture; they slew him not for certain.*
>
> *4.158 But Allah took him up unto Himself. Allah was ever Mighty, Wise.*
>
> *4.159 There is not one of the People of the Scripture but will believe in him before his death, and on the Day of Resurrection he will be a witness against them -*
>
> *4.160 Because of the wrongdoing of the Jews We forbade them good things which were (before) made lawful unto them, and because of their much hindering from Allah's way,*
>
> *4.161 And of their taking usury when they were forbidden it, and of their devouring people's wealth by false pretences, We have prepared for those of them who disbelieve a painful doom.*
>
> *4.162 But those of them who are firm in knowledge and the believers believe in that which is revealed unto thee, and that which was revealed before thee, especially the diligent in prayer and those who pay the poor-due, the believers in Allah and the Last Day. Upon these We shall bestow immense reward.*
>
> *4.163 Lo! We inspire thee as We inspired Noah and the prophets after him, as We inspired Abraham and Ishmael and Isaac and Jacob and the tribes, and Jesus and Job and Jonah and Aaron and Solomon, and as We imparted unto David the Psalms;*
>
> *4.164 And messengers We have mentioned unto thee before and messengers We have not mentioned unto thee; and Allah spake directly unto Moses;*

Även i verserna 17.49-55 kopplas det kristna löftet om den kroppsliga uppståndelsen till profeterna och David som fick ta emot psalmerna. Samma sak behandlas i 35.9-25 där återuppståndelsen och varningen om den stora domen knyts samman med Guds allmakt, profeterna, Skriften (Bibeln) och psalmerna. Muhammed hämtade alltså synen på Jesus som domare på Uppståndelsens dag (Matteus 19:28, 2 Tim 4:1, 1 Pet 4:5, Upp 20:11) och den som uppfyller alla profetior i Mose lag, hos profeterna och i psalmerna (Luk 24:44) från kristendomens heliga texter.

UPPSTÅNDELSENS OCH DOMENS DAG NÄR MÄNNISKOSONEN KOMMER

Den kristna tron på Domens dag när Jesus skall komma för att döma levande och döda är enligt min uppfattning huvudtemat i Muhammeds predikningar, tillsammans med uppmaningen att tro på Skriften (alltså Bibeln). Uttrycket ”Den yttersta dagen”, ”The Last Day” uppträder i 29 verser i koranen. Den yttersta dagen är också dagen då den sista domen skall ske, ordet döma, ”judge” förekommer 67 gånger i Koranen. På domens dag skall de döda

enligt kristendomen återuppstå, uttrycket ”day of resurrection” (uppståndelsens dag) förekommer i 71 verser i Koranen i Pickthals översättning.

Muhammed talar alltså ofta om profeterna i samband med Uppståndelsens dag, något som jag på sidan 452 satte i samband med den nästan ordagranna motsvarigheten i Lukas 24:44. Men det finns också ett mönster i flera av Muhammeds suror som är en återgivning av det som kallas ”Talet om tidens slut” i Matteus kapitel 24 och 25. Ursprunget till detta tal finns i kapitel XLI och framåt i Diatessaron. Det mesta av det ursprungliga talet i Diatessaron återfinns alltså i Matteus evangelium men en del har också hamnat i Lukas kapitel 17 i samband med uppdelningen av Diatessaron i fyra separata evangelier. I sin ursprungliga form består talet av en påminnelse om Daniels profetia om den vanhelgade skändligheten (Matt 24:15), en uppgift att det skall bli som i Noas dagar när Människosonen kommer (Matt 24:38), en påminnelse om Lot, Sodom, och Lots hustru (Luk 17:28-32) samt liknelsen om den goda och den dåliga tjänaren (Matt 24:45). Talet avslutas med en beskrivning av den stora Domen och hotet/löftet om att de som avvisar Jesus skall få brinna i helvetets eld för evigt (Matt 25:41)

> *For these days are the days of vengeance, that all that is written may be fulfilled. And when ye see the unclean sign of desolation, spoken of in Daniel the prophet, standing in the pure place, he that readeth shall understand, and then he that is in Judaea shall flee in to the mountain: and let him that is on the roof not go down, nor enter in to take anything from his house: and let him that is in the field not turn behind him to take his garment. Woe to them that are with child and to them that give suck in those days! there shall be great distress in the land, and wrath against this nation. … And as the lightning appeareth from the east, and is seen unto the west; so shall be the coming of the Son of man. But first he must suffer much and be rejected by this generation. …*
>
> *For as it was in the days of Noah, so shall the coming of the Son of man be. As they were before the flood eating and drinking, and taking wives, and giving wives to men, until the day in which Noah entered into the ark, and they perceived not till the flood came, and took them all; so shall the coming of the Son of man be. And as it was in the days of Lot; they were eating and drinking, and selling and buying, and planting and building, on the day in which Lot went out from Sodom, and the Lord rained fire and brimstone from heaven, and destroyed them all: so shall it be in the day in which the Son of man is revealed. And in that day, whosoever is on the roof, and his garments in the house, let him not go down to take them: and he that is in the field shall not turn behind him. Remember Lot's wife. … Therefore be ye also ready: for in the hour that ye think not the Son of man cometh. (Diatessaron)*

I den elfte suran använder sig Muhammed av precis samma upplägg som i *Talet om tidens slut* i Diatessaron/NT. Han börjar med att beskriva skillnaden mellan de som avviker från Guds väg och inte tror på ”det som kommer efteråt” (den sista domen) och de som tror, gör goda gärningar och är ödmjuka inför Herren. De förra skall hamna i helvetet medan de senare kommer till paradiset i samband med ”det som kommer efteråt”, alltså Domens dag.

Därefter påminner Muhammed om Noa och den stora floden som dränkte dem som inte trodde på rätt sätt, Hud och det gamla folket A´ad som räddades under den hemska domen för att de trodde, Salih som räddades men folket i Hud som inte trodde på Herren och som därför drabbades av Guds dom, Abraham och hans hustru som fick Isak, Lot som räddades medan hans hustru lämnades kvar i Sodom, folket i Midjan och Shu'eyb (Moses). Uppräkningen av ”gamla städer som förstördes” avslutas med Farao som kommer att gå först och leda sitt folk till helvetets eld på Uppståndelsens dag. Predikan avslutas med en uppmaning till den som lyssnar att gå den raka vägen som han är kommenderad och att inte ansluta sig till syndarna, annars kommer han att brännas av Elden (i Helvetet) och inte ha någon beskyddande vän hos Gud.

Också i vers 26.106 och framåt påminner Muhammed om Noa och de som var i skeppet med honom som räddades som ett tecken från Gud medan alla andra dränktes, Hud och folket i A'ad, Sahli och folket i Thamud, Lot och hans hushåll som räddades från Sodom förutom hans fru som blev kvar, folket i Midjan och Shu'eyb (Moses). Muhammed säger att alla dessa exempel (från Bibeln) handlar om människor som inte lyssnade på profeternas varningar och som därför drabbades av en fasansfull dom. Samma sak gäller fortfarande för alla syndare, de vill inte tro på varningarna förrän de upplever den plågsamma domen.

Den kommer att komma plötsligt, när de inte är beredda (26.202). Jämför med Människosonen som skall plötsligt skall komma som en blixt som lyser upp himlen från horisont till horisont på sin dag (Matt 24:27, Luk 17:24).

I sura 29 används också samma upplägg. Först påminns lyssnarna om Uppståndelsens dag (Domens dag). Därefter räknas Lot, Lots hustru samt folken i A'ad och Thamud vars boningar gjordes till ruiner för att Satan hade lurat dem att lämna den rätta vägen upp som exempel. Andra exempel på syndare från Tanak/GT nämns i form av Korach, Farao och Haman (från Esters bok). Suran avslutas med en försäkran att de som tror, ber och gör goda gärningar skall få sina boningar i paradiset på domens dag (29.54-58).

I sura nummer trettiosju beskrivs domen, med helvetets eld för syndarna och paradiset för de rättfärdiga, i livliga bilder. Därefter prisas de bibliska profeterna Noa, Abraham, Isak, Moses, Aron, Elia, Lot och Jona. Sedan kommer en påminnelse om att dessa profeter har gett exempel på vad som händer om man inte följer den rätta vägen och att domen kommer att komma snabbt och utan förvarning för dem som inte har lyssnat på alla varningar.

Koranen återger alltså i många fall predikan om Tidens slut och Domens dag från Diatessaron/Evangeliet. Det är visserligen inga ordagranna citat som görs, men man har verkligen förstått den underliggande meningen i textens uppmaning att vara vaksam. På Domens dag blir det nämligen som för Noa, Lot och Lots hustru. Man måste vara uppmärksam och redo, för Människosonen kommer plötsligt att komma med sin dom vid en tidpunkt när man inte förväntar sig det.

SATAN OCH HELVETETS ELD

Satan eller Djävulen är en kristen potentat, och Muhammed berättar hans historia i den andra suran. Där berättar Muhammed att Iblis vägrade falla ner framför Adam som de andra jinnerna och att han därför fördrevs ur paradiset och förvandlades till den Satan som sedan dess alltid har arbetat för att förleda människorna från den rätta vägen.

> *2.34 And when We said unto the angels: Prostrate yourselves before Adam, they fell prostrate, all save Iblis. He demurred through pride, and so became a disbeliever.*
>
> *2.35 And We said: O Adam! Dwell thou and thy wife in the Garden, and eat ye freely (of the fruits) thereof where ye will; but come not nigh this tree lest ye become wrong-doers.*
>
> *2.36 But Satan caused them to deflect therefrom and expelled them from the (happy) state in which they were; and We said: Fall down, one of you a foe unto the other! There shall be for you on earth a habitation and provision for a time.*
>
> *2.37 Then Adam received from his Lord words (of revelation), and He relented toward him. Lo! He is the relenting, the Merciful.*
>
> *2.38 We said: Go down, all of you, from hence; but verily there cometh unto you from Me a guidance; and whoso followeth My guidance, there shall no fear come upon them neither shall they grieve.*
>
> *2.39 But they who disbelieve, and deny Our revelations, such are rightful Peoples of the Fire. They will abide therein.*
>
> *2.40 O Children of Israel! Remember My favour wherewith I favoured you, and fulfil your (part of the) covenant, I shall fulfil My (part of the) covenant, and fear Me.*
>
> *2.41 And believe in that which I reveal, confirming that which ye possess already (of the Scripture), and be not first to disbelieve therein, and part not with My revelations for a trifling price, and keep your duty unto Me.*

Iblis är en variant av den fallne ängeln Lucifer som identifieras med Satan inom kristendomen. Iblis är dock inte en ängel i islam utan en djinn, ett eldväsen, och i den formen sannolikt ekvivalent med serafen eller keruben i Hesekiel 28:11-19 som störtas från det heliga gudaberget i en berättelse som i sin tur egentligen handlar om den feniciska staden Tyros fall.

> *Du var en kerub som jag hade smort och satt till beskyddare. På det heliga gudaberget bodde du. Där gick du bland gnistrande stenar. Du var oförvitlig i allt vad du gjorde, från den dag du blev skapad till dess att orätt kom i dagen hos dig. Din vidlyftiga köpenskap drev dig till våld och synd.*

Då förvisade jag dig från gudaberget och jagade bort dig, beskyddande kerub, från de gnistrande stenarna.

Din skönhet gjorde dig högmodig, och du förödde din vishet och storhet. Då kastade jag dig ner till marken och lämnade dig att beskådas av andra kungar. Med otaliga synder och orättfärdig köpenskap vanhelgade du dina tempel. Då lät jag eld slå ut från dig, och den förtärde dig. Inför allas ögon blev du till aska på marken. Alla folk som kände dig grips av fasa för din skull. Du har blivit en skräcksyn. Det är för alltid slut med dig. (Hes 28:17-19)

En likartad beskrivning av en syndig härskare som fallit finns i smädesången över kungen av Babylonien i Jesaja 14. Här beskrivs kungen som en stjärna som fallit från himlen, en stjärna som är son av gryningen. Det som i den moderna översättningen av Bibeln beskrivs som morgonstjärnan kallades i Vulgata, en latinsk översättning av Bibeln från 400-talet, för Lucifer (ljusbärare). Detta var i sin tur en översättning av det grekiska ordet heosphoros som används i Septuaginta för stjärnan i Jesaja 14:12. Heosphoros var i sin tur ett epitet för Venus. I Babylonien var morgonstjärnan samma sak som gudinnan Ishtar (Ashera/Astarte/Afrodite/Venus) och att störtandet av Babyloniens kung skulle beskrivas som störtandet av Ashera/Venus är logiskt.

Ack, fallit har du från himlen, lysande stjärna, gryningens son, du har krossats mot jorden, du som betvingade folken.

Det var du som sade till dig själv: ”Upp till himlen skall jag stiga. Ovan Guds stjärnor skall jag resa min tron och ta säte på gudaberget längst uppe i norr. Jag skall stiga upp ovan molnen, jag skall bli som den Högste.” Men ner till dödsriket störtas du, längst ner i avgrundens djup. (Jes 14:12-15)

Legenden om Satan har alltså uppkommit i kristendomen och därmed i islam på följande sätt. I Hesekiel 28 beskrevs Tyros kung som en kerub som satt på gudarnas berg men som drabbades av högmod och kastades ner därifrån av den judiske guden. I Jesaja 14 beskrevs Babyloniens kung som en son till gryningen (Ishtar/Venus, morgonstjärnan) som gick upp på gudaberget och ansåg sig likvärdig med de högsta (antagligen gudarna, änglarna). Han kastades dock ner till dödsriket (Sheol). I nästa steg ansågs förbannelserna av kungarna i Tyros och Babylonien egentligen vara allegoriska beskrivningar av Satan, det ondas furste. I Uppenbarelseboken, som ursprungligen var en judisk apokalyps från slutet av första århundradet eller början av det andra, är Djävulen och Satan det godas motståndare och i Upp 12:9 är han den stora draken eller ormen som störtats ner på jorden tillsammans med sina änglar. I Lukas 10:18 säger Jesus att han har sett Satan slungas ner från himlen som en blixt.

I Uppenbarelsebokens kapitel 20 finns berättelsen om hur en ängel fängslar draken som är Djävulen och Satan i tusen år. Därefter slipper Satan lös och förleder folken i jordens fyra hörn samt Gog och Magog till en strid mot de heligas läger och den älskade staden. Men eld faller från himlen och förtär dem och Djävulen som hade förfört dem kastas i samma sjö av eld och svavel som odjuret och den falske profeten och de skall plågas i dag och natt i evigheters evighet. Därefter öppnas livets bok av den som sitter på tronen (lammet) och levande och döda som nu återuppstår i sin gamla kropp döms efter vad som står i denna bok. Var och en som inte står i denna bok kastas i den brinnande sjön. Gog och Magog nämns också i Koranen i surorna 18 och 21 och boken som skall slås upp på uppståndelsens och domens dag finns bland annat beskriven i verserna 17.13, 18.49, 35:11, 39:16 och 45:29.

I Koranen är också elden i helvetet det straff som ofta nämns för dem som strider mot Mohammed och som inte följer den rätta vägen och tror på honom och de bibliska profeter som han berättar om. Detta straff, att brinna i den eviga elden, skall också drabba de som avfaller från tron på hans lära (2.217) och de som tror att Messias är Gud (som de bysantinska kristna). Ordet helvetet (hell) nämns 103 gånger i Pickthals översättning av Koranen medan elden (fire) nämns 172 gånger där. I nästan alla dessa fall är det helvetets eld som menas, ordet används såvitt jag har kunnat se i en annan betydelse i endast åtta fall (2.17, 5.64, 13.12, 24.35, 27.7-8, 36.80 och 38.76). Muhammed uppvisar, liksom många

andra kristna predikanter genom tiderna, en stor kreativitet och variation i beskrivningarna av helvetets eld och de lidanden som skall drabba dem som hamnar där. Beskrivningarna av domen på den yttersta/uppståndelsens dag, Satan och helvetet är av en helt och hållet kristen karaktär i Koranen.

DEN KRISTNA TROSBEKÄNNELSEN

Jag menar alltså att Muhammed var en rättrogen kristen predikant som främst uppehöll sig vid budskapet om den stora domen och helvetesstraffet i den evigt brinnande elden för den som inte tror. Visst finns det skillnader i hans förkunnelse gentemot de västliga kyrkorna, men satt i samband med uppfattningarna i en nestoriansk och monofysitisk österländsk kristen församling vid 600-talets början är hans förkunnelse helt logisk. Om man skall stämma av Muhammeds trossystem mot den apostoliska trosbekännelsen är överensstämmelsen nästan total. Muhammed tror på Bibelns Gud som är jordens och himmelens skapare, på Jesus, den heliga Anden, Marias jungfrudom, att Jesus steg upp till himlen och att han skall återkomma för att döma levande och döda på Domens dag och på kroppens återuppståndelse.

Den apostoliska trosbekännelsen
Jag tror på Gud, allsmäktig Fader, himlens och jordens skapare.
Jag tror på Jesus Kristus, hans ende Son, vår Herre, som blev till som människa genom den heliga Anden, föddes av jungfrun Maria, led under Pontius Pilatus,
korsfästes, dog och begravdes, steg ner till dödsriket, uppstod från de döda på tredje dagen, steg upp till himlen, sitter på Guds, den allsmäktige Faderns, högra sida och skall komma därifrån för att döma levande och döda.
Jag tror på den heliga Anden, den heliga, universella kyrkan, de heligas gemenskap, syndernas förlåtelse, kroppens uppståndelse och det eviga livet. Amen

KRITIK MOT KRISTNA OCH JUDAR FÖR ATT DE ÄR SPLITTRADE

VAR OCH EN FÖRNEKAR EN DEL AV UPPENBARELSEN

I den femte suran säger Muhammed att Gud ju har uppenbarat sanningen i Evangeliet som bekräftar det som hade uppenbarats för längesedan i de judiska profetiorna (i Tanak/GT). Varför vänder sig då de kristna bort från en del av uppenbarelsen, alltså från den del som finns i Tanak/GT i form av Mose lag?

5.47 Let the People of the Gospel judge by that which Allah hath revealed therein. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are evil-livers.

5.48 And unto thee have We revealed the Scripture with the truth, confirming whatever Scripture was before it, and a watcher over it. So judge between them by that which Allah hath revealed, and follow not their desires away from the truth which hath come unto thee. For each We have appointed a divine law and a traced-out way. Had Allah willed He could have made you one community. But that He may try you by that which He hath given you (He hath made you as ye are). So vie one with another in good works. Unto Allah ye will all return, and He will then inform you of that wherein ye differ.

5.49 So judge between them by that which Allah hath revealed, and follow not their desires, but beware of them lest they seduce thee from some part of that which Allah hath revealed unto thee. And if they turn away, then know that Allah's Will is to smite them for some sin of theirs. Lo! many of mankind are evil-livers.

5.50 Is it a judgment of the time of (pagan) ignorance that they are seeking? Who is better than Allah for Judgment to a people who have certainty (in their belief)?

KRITIK MOT JUDISKA RABBINER OCH KRISTNA MUNKAR SOM SAMLAR RIKEDOMAR

Även i den nionde suran kritiseras judar och kristna. Judarna säger att Esra var Guds son och de kristna påstår detsamma om Messias. De har därmed tagit sig andra gudar vid sidan om Gud. Många av de judiska rabbinerna och de kristna prästerna samlar dessutom på sig jordiska rikedomar utan att spendera dem på Guds väg, vilket dömer dem till en plågsam dom. På den sista dagen skall alla deras dyrbarheter hettas upp i helvetets eld och sedan skall de brännas på sina pannor och sidor med dessa brännande metallföremål. Då skall de få höra ”här är det som ni samlade på er, smaka nu på era rikedomar”.

9.30 And the Jews say: Ezra is the son of Allah, and the Christians say: The Messiah is the son of Allah. That is their saying with their mouths. They imitate the saying of those who disbelieved of old. Allah (Himself) fighteth against them. How perverse are they!
9.31 They have taken as lords beside Allah their rabbis and their monks and the Messiah son of Mary, when they were bidden to worship only One God. There is no God save Him. Be He Glorified from all that they ascribe as partner (unto Him)!
9.32 Fain would they put out the light of Allah with their mouths, but Allah disdaineth (aught) save that He shall perfect His light, however much the disbelievers are averse.
9.33 He it is Who hath sent His messenger with the guidance and the Religion of Truth, that He may cause it to prevail over all religion, however much the idolaters may be averse.
9.34 O ye who believe! Lo! many of the (Jewish) rabbis and the (Christian) monks devour the wealth of mankind wantonly and debar (men) from the way of Allah. They who hoard up gold and silver and spend it not in the way of Allah, unto them give tidings (O Muhammad) of a painful doom,
9.35 On the day when it will (all) be heated in the fire of hell, and their foreheads and their flanks and their backs will be branded therewith (and it will be said unto them): Here is that which ye hoarded for yourselves. Now taste of what ye used to hoard.

Kritiken mot rabbiner och munkar som samlar på sig rikedomar ses förstås numera som en muslimsk kritik mot judar och kristna, men om man ser Muhammed som en kristen predikant är det lätt att känna igen hans kritik som en predikan om det kristna budet om fattigdom som bl.a. förmedlas i Matteus 13:22 där det sägs att rikedomens lockelser hindrar den som försöker nå målet. I Matteus 19 berättas om den rike ynglingen som frågar Jesus vad han skall göra för att bli fullkomlig och som får svaret att han skall gå iväg och sälja allt han har och ge åt de fattiga. När ynglingen går sin väg bedrövad över detta råd säger Jesus till sina lärjungar:

”Sannerligen, det är svårt för en rik att komma in i himmelriket. Ja, jag säger er: det är lättare för en kamel att komma igenom ett nålsöga än för en rik att komma in i Guds rike.” (Bl.a. Matt 19:24.)

Muhammed återger faktiskt också liknelsen om kamelen och nålsögat från det kristna evangeliet i samband med sådana som förnekar och föraktar Uppenbarelserna (i Bibeln). För dem kommer inte himmelens portar att öppnas förrän en kamel kommer igenom ett nålsöga, på detta sätt belönas (straffas) de skyldiga/syndiga.

7.40 Lo! they who deny Our revelations and scorn them, for them the gates of heaven will nor be opened not will they enter the Garden until the camel goeth through the needle's eye. Thus do We requite the guilty.

BARA DE SOM LÄSER BIBELN PÅ RÄTT SÄTT KOMMER TILL HIMLEN

I den andra suran läxar Muhammed upp dem som tror på en del av Skriften (Bibeln) men avvisar en annan del av den. Sådana kommer att straffas på Uppståndelsens dag. Det är förstås judarna som avvisar Nya Testamentet och förnekar att Jesus var Messias som han tänker på. Omedelbar därefter kommer också påminnelsen om att Gud gav Moses Skriften (Moseböckerna) och att Jesus fick ta emot klara bevis och Helig Ande. Meningen verkar vara att påminna om att budskapet i Bibeln hänger ihop från starten i profetiorna i Tanak/GT till bekräftelsen på dessa profetior i Evangeliet. Men judarna hade ju misstrott och dödat profeter tidigare. Deras hjärtan hade gjorts hårda och de hade knotat mot Moses.

2.84 And when We made with you a covenant (saying): Shed not the blood of your people nor turn (a party of) your people out of your dwellings. Then ye ratified (Our covenant) and ye were witnesses (thereto).
2.85 Yet ye it is who slay each other and drive out a party of your people from their homes, supporting one another against them by sin and transgression? - and if they came to you as captives ye would ransom them, whereas their expulsion was itself unlawful for you - Believe ye in part of the Scripture and disbelieve ye in part thereof? And what is the reward of those who do so save ignominy in the life of the world, and on the Day of Resurrection they will be consigned to the most grievous doom. For Allah is not unaware of what ye do.
2.86 Such are those who buy the life of the world at the price of the Hereafter. Their punishment will not be lightened, neither will they have support.
2.87 And verily We gave unto Moses the Scripture and We caused a train of messengers to follow after him, and We gave unto Jesus, son of Mary, clear proofs (of Allah's sovereignty), and We supported him with the Holy Spirit. Is it ever so, that, when there cometh unto you a messenger (from Allah) with that which ye yourselves desire not, ye grow arrogant, and some ye disbelieve and some ye slay?
2.88 And they say: Our hearts are hardened. Nay, but Allah hath cursed them for their unbelief. Little is that which they believe.
2.89 And when there cometh unto them a scripture from Allah, confirming that in their possession - though before that they were asking for a signal triumph over those who disbelieved - and when there cometh unto them that which they know (to be the truth) they disbelieve therein. The curse of Allah is on disbelievers.
2.90 Evil is that for which they sell their souls: that they should disbelieve in that which Allah hath revealed, grudging that Allah should reveal of His bounty unto whom He will of His slaves. They have incurred anger upon anger. For disbelievers is a shameful doom.

Trots att judarna säger att de tror på det som har uppenbarats för dem (i Tanak/GT) misstror de det som kommer efter deras uppenbarelse (Jesus och NT), trots att detta (historien om Jesus) i sanning bekräftar deras egen uppenbarelse.

2.91 And when it is said unto them: Believe in that which Allah hath revealed, they say: We believe in that which was revealed unto us. And they disbelieve in that which cometh after it, though it is the truth confirming that which they possess. Say (unto them, O Muhammad): Why then slew ye the prophets of Allah aforetime, if ye are (indeed) believers?

Därefter kommer en utredning om hur judarna avvisade Mose klara budskap och i stället dyrkade en guldkalv. En parallell dras mellan deras otro och de som avvisar Gabriels glädjebudskap (om Johannes och Jesu födelse i Lukas 1). Även ärkeängeln Mikael dras fram som ett bevis för de som inte tror. Gud har ju uppenbarat klara tecken. (Mikael förutsades ju vara den som stred på de rättfärdigas sida Daniel 10 och 12 samt i Uppenbarelseboken 12.)

2.97 Say (O Muhammad, to mankind): Who is an enemy to Gabriel! For he it is who hath revealed (this Scripture) to thy heart by Allah's leave, confirming that which was (revealed) before it, and a guidance and glad tidings to believers;

2.98 Who is an enemy to Allah, and His angels and His messengers, and Gabriel and Michael! Then, lo! Allah (Himself) is an enemy to the disbelievers.

Muhammed påstår att vissa säger att ingen kommer till paradiset om han inte är en jude eller kristen. Judarna säger att de kristna inte följer den rätta läran och de kristna säger samma sak om judarna. Ändå är båda läsare av Skriften. Ingen gör en större orätt än den som förbjuder vissa grupper att komma in i helgedomarna och som försöker förstöra dem. Sådana kommer att drabbas av en fruktansvärd dom.

2.111 And they say: None entereth paradise unless he be a Jew or a Christian. These are their own desires. Say: Bring your proof (of what ye state) if ye are truthful.
2.112 Nay, but whosoever surrendereth his purpose to Allah while doing good, his reward is with his Lord; and there shall no fear come upon them neither shall they grieve.
2.113 And the Jews say the Christians follow nothing (true), and the Christians say the Jews follow nothing (true); yet both are readers of the Scripture. Even thus speak those who know not. Allah will judge between them on the Day of Resurrection concerning that wherein they differ.
2.114 And who doth greater wrong than he who forbiddeth the approach to the sanctuaries of Allah lest His name should be mentioned therein, and striveth for their ruin. As for such, it was never meant that they should enter them except in fear. Theirs in the world is ignominy and theirs in the Hereafter is an awful doom.

Muhammed har ett budskap som varken kommer att glädja judar eller kristna (som strider med varandra). Men Guds ledning är Ledning. Antagligen menade Muhammed att ledningen fanns i Bibeln där, som han så ofta upprepade, det Nya Testamentet bekräftade alla profetior i det Gamla Testamentet. De som läser Skriften (Bibeln) på rätt sätt tror på den, och de som inte gör det är förlorarna (som inte kommer till paradiset).

2.119 Lo! We have sent thee (O Muhammad) with the truth, a bringer of glad tidings and a warner. And thou wilt not be asked about the owners of hell-fire.

2.120 And the Jews will not be pleased with thee, nor will the Christians, till thou follow their creed. Say: Lo! the guidance of Allah (Himself) is Guidance. And if thou shouldst follow their desires after the knowledge which hath come unto thee, then wouldst thou have from Allah no protecting guardian nor helper.

2.121 Those unto whom We have given the Scripture, who read it with the right reading, those believe in it. And whoso disbelieveth in it, those are they who are the losers.

Muhammed påpekar att Abraham levde innan det ännu fanns judar eller kristna. Monoteisterna borde sluta med sin splittring och återgå till Abrahams ursprungliga religion. De borde säga ”vi tror på Gud och på allt som uppenbarades för Abraham, Ismael, Isak, Jakob, Moses och Jesus. Vi gör ingen skillnad mellan dem och vi överlämnar oss till Honom (den enda guden).” Men de som inte tror på denna enhet är schismatiker och Gud ser dem. De borde inte strida om ”vår Gud och er Gud” (Joh 20:17).

2.135 And they say: Be Jews or Christians, then ye will be rightly guided. Say (unto them, O Muhammad): Nay, but (we follow) the religion of Abraham, the upright, and he was not of the idolaters.

2.136 Say (O Muslims): We believe in Allah and that which is revealed unto us and that which was revealed unto Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes, and that which Moses and Jesus received, and that which the prophets received from their Lord. We make no distinction between any of them, and unto Him we have surrendered.

2.137 And if they believe in the like of that which ye believe, then are they rightly guided. But if they turn away, then are they in schism, and Allah will suffice thee (for defence) against them. He is the Hearer, the Knower.

2.138 (We take our) colour from Allah, and who is better than Allah at colouring. We are His worshippers.

2.139 Say (unto the People of the Scripture): Dispute ye with us concerning Allah when He is our Lord and your Lord? Ours are our works and yours your works. We look to Him alone.

2.140 Or say ye that Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes were Jews or Christians? Say: Do ye know best, or doth Allah? And who is more unjust than he who hideth a testimony which he hath received from Allah? Allah is not unaware of what ye do.

OM BARA BOKENS FOLK (JUDAR, KRISTNA OCH SABIER) TROR PÅ RÄTT SÄTT FÅR DE KOMMA TILL PARADISET

I den femte suran återkommer samma budskap om enighet mellan de monoteistiska sekterna. Om de bara följer Toran och Evangeliet och det som uppenbarades till dem från deras Gud kommer de sannerligen att få nåd från alla håll. Var och en som tror, de som är judar, kristna och sabier – var och en som tror på Gud och den sista domen och gör rätt, han skall komma till paradiset. Gud hade upprättat ett förbund med Israels ättlingar men de förnekade vissa profeter och dödade andra (Matt 23:34, 23:37, Luk 11:47-49, Apg 7:52).

5.65 If only the People of the Scripture would believe and ward off (evil), surely We should remit their sins from them and surely We should bring them into Gardens of Delight.

5.66 If they had observed the Torah and the Gospel and that which was revealed unto them from their Lord, they would surely have been nourished from above them and from beneath their feet. Among them there are people who are moderate, but many of them are of evil conduct.

5.67 O Messenger! Make known that which hath been revealed unto thee from thy Lord, for if thou do it not, thou wilt not have conveyed His message. Allah will protect thee from mankind. Lo! Allah guideth not the disbelieving folk.

5.68 Say: O People of the Scripture! Ye have naught (of guidance) till ye observe the Torah and the Gospel and that which was revealed unto you from your Lord. That which is revealed unto thee (Muhammad) from thy Lord is certain to increase the contumacy and disbelief of many of them. But grieve not for the disbelieving folk.

5.69 Lo! those who believe, and those who are Jews, and Sabaeans, and Christians - Whosoever believeth in Allah and the Last Day and doeth right - there shall no fear come upon them neither shall they grieve.

5.70 We made a covenant of old with the Children of Israel and We sent unto them messengers. As often as a messenger came unto them with that which their souls desired not (they became rebellious). Some (of them) they denied and some they slew.

5.71 They thought no harm would come of it, so they were wilfully blind and deaf. And afterward Allah turned (in mercy) toward them. Now (even after that) are many of them wilfully blind and deaf. Allah is Seer of what they do.

KRITIK MOT JUDARNA FRÅN BIBELN

Även om Muhammed för fram att man både skall lyda Mose lag och se Jesus som en profet var han ändå kritisk till vissa judar och kristna. Denna motsättning låg naturligtvis inbyggd i den judisk-kristna världsbilden. Judarna trodde visserligen på Mose lag men de förnekade att Jesus hade varit en profet och de kristna erkände visserligen Jesus men de lydde inte Mose lag. För Muhammed hade båda dessa grupper fel eftersom den ena gruppen förnekade Jesu uppenbarelse och domens dag medan den andra förnekade att Mose lagar måste åtlydas. Men kritiken mot judarna i Koranen härstammar i huvudsak från Bibeln, dels handlar det om kritik som ursprungligen förs fram mot israeliterna i Moseböckerna och dels återges kritik mot judarna som förs fram i det kristna evangeliet.

KRITIK MOT ISRAELITERNA FRÅN GT - DE HAR BRUTIT FÖRBUNDET MED GUD

Judarna anklagas för att ha brutit förbundet med Gud på ett flertal ställen i Koranen. Enligt förebild från Tanak/GT beskrivs förbundsbrottet bland annat i termer av att israeliternas hjärtan förhärdades. I den femte suran anklagar Muhammed judarna för att de har brutit förbundet med Gud, på grund av detta har Gud förbannat dem och gjort deras hjärtan hårda.

> *5.12 Allah made a covenant of old with the Children of Israel and We raised among them twelve chieftains, and Allah said: Lo! I am with you. If ye establish worship and pay the poor-due, and believe in My messengers and support them, and lend unto Allah a kindly loan, surely I shall remit your sins, and surely I shall bring you into Gardens underneath which rivers flow. Whoso among you disbelieveth after this will go astray from a plain road.*
>
> *5.13 And because of their breaking their covenant, We have cursed them and made hard their hearts. They change words from their context and forget a part of that whereof they were admonished. Thou wilt not cease to discover treachery from all save a few of them. But bear with them and pardon them. Lo! Allah loveth the kindly.*

Det här med löftesbrottet, avgudadyrkan och judarnas hårda hjärtan var inget som Muhammed själv hade hittat på, det är ett ämne som härstammar från Tanak/GT och som lyftes fram under Simon Mackabeus revidering av Tanak/GT. Förutom i Moseböckerna kan man finna exempel i både Jesajas, Jeremias, Hesekiels och Sakarjas böcker. Till exempel:

> *Varför låter du oss gå vilse och överge dina vägar, Herre, varför gör du våra hjärtan hårda, så att vi inte fruktar dig? Ändra dig för dina tjänares skull,*
> *de stammar som är din egendom. (Jes 63.17)*
> *Men de ville inte lyssna, inte höra på mig. Era fäder lydde sina onda och hårda hjärtan. Från den dag de lämnade Egypten ända till denna dag har de gått bakåt och inte framåt. Gång på gång sände jag mina tjänare profeterna till dem, (Jer 7:24)*
> *Herren svarade: Därför att de har övergett min lag, som jag har förelagt dem. De har inte lyssnat till mig och inte följt min lag utan lytt sina hårda hjärtan, de har följt baalsgudarna, så som deras fäder lärt dem. (Jer 9:13-14)*
> *Men de ville inte lyssna och hörde inte på mig; alla följde de sina onda och hårda hjärtan. Då lät jag dem drabbas av allt det jag sagt i dessa förbundsvillkor, som de vägrat uppfylla trots min befallning. (Jer 11:8)*
> *Men israeliterna kommer inte att vilja lyssna på dig, de vill ju inte lyssna på mig. Alla har de hårda pannor och hårda hjärtan. (Hes 3:7)*
> *Ja, de gjorde sina hjärtan hårda som diamant för att slippa höra den lag och de ord som Herren Sebaot hade sänt med sin ande genom de tidigare profeterna. Då drabbades de av Herren Sebaots mäktiga vrede. (Sak 7:12)*

DE HAR BARA TAGIT EMOT EN DEL AV SKRIFTEN

I den fjärde suran kritiserar Muhammed vissa av judarna för att ta ut ord från sitt sammanhang och förtala religionen. Judarna hade ju dessutom bara har tagit emot en del av Skriften, alltså den första delen av Bibeln i form av Tanak/GT. De erkände inte den fullbordan av profetiorna som beskrivs i det kristna evangeliet i NT. Vissa judar anklagas för att ha förvrängt Toran genom att ändra (ta ut) ord från deras sammanhang i de heliga skrifterna

och förtala religionen. Vers 4.46 är sannolikt orsaken till att muslimer fortfarande anklagar judar och kristna för att ha förvrängda versioner av de heliga skrifterna.

4.44 Seest thou not those unto whom a portion of the Scripture hath been given, how they purchase error, and seek to make you (Muslims) err from the right way?

4.45 Allah knoweth best (who are) your enemies. Allah is sufficient as a Guardian, and Allah is sufficient as a Supporter.

4.46 Some of those who are Jews change words from their context and say: "We hear and disobey; hear thou as one who heareth not" and "Listen to us!" distorting with their tongues and slandering religion. If they had said: "We hear and we obey: hear thou, and look at us" it had been better for them, and more upright. But Allah hath cursed them for their disbelief, so they believe not, save a few.

DE HAR BRUTIT MOT BUDET OM SABBATEN

Judarna anklagas till exempel för att bryta förbundet med Gud genom att bryta sabbatsbudet. Som vi såg i ovan på sidan 441 hämtades anklagelsen mot judarna för att ha brutit sabbatsbudet från deras egen heliga skrift i form av Moseböckerna (4 Mos 15:32-36). Muhammed nämner på flera ställen i Koranen att Gud har förbannat sabbatsbrytarna (2.65, 4.47, 4.154, 7.163 och 16.124).

4.47 O ye unto whom the Scripture hath been given! Believe in what We have revealed confirming that which ye possess, before We destroy countenances so as to confound them, or curse them as We cursed the Sabbath-breakers (of old time). The commandment of Allah is always executed.

AV VARJE MÄNNISKA SKALL JAG KRÄVA VEDERGÄLLNING, OM HON DÖDAR EN ANNAN MÄNNISKA

I vers 5.21 läxar Muhammed upp Skriftens folk (judarna) för att de förnekar att det hade kommit profeter som har varnat dem (för att bryta mot Guds lagar). Nu har han själv kommit för att upprepa varningarna. Därefter berättar han historien om hur Moses hade skickat ut israeliterna för att slåss mot jättarna (amalekiterna) och hur de hade knotat mot honom (5.24). Straffet för detta blev att de fick vandra i öknen i fyrtio år. Ursprungshistorien finns i 5 Mos 1:22 och framåt. Därefter berättar Muhammed historien om Kain och Abel från 1 Mos 4:8 och hur den ene ville döda sin bror men hur den andre höll sig till förbudet mot att döda och hur den felande dömdes till straffet i helvetets eld.

I vers 5.32 berättar Muhammed (utan att nämna några namn) om Guds förbund med Noa, hans söner och alla efterkommande människor. Förbundet innebar ett förbud mot att utgjuta människoblod. Om någon utgjuter en människas blod är det som om han utgjuter alla människors blod och om någon sparar en enda människas liv är det som om han sparar hela mänskligheten liv.

5.32 For that cause We decreed for the Children of Israel that whosoever killeth a human being for other than manslaughter or corruption in the earth, it shall be as if he had killed all mankind, and whoso saveth the life of one, it shall be as if he had saved the life of all mankind. Our messengers came unto them of old with clear proofs (of Allah's Sovereignty), but afterwards lo! many of them became prodigals in the earth.

Ursprunget till detta bud finns i Första Mosebok kapitel 9.

Och för ert eget blod skall jag kräva vedergällning. Jag skall utkräva den av varje djur, och av varje människa skall jag kräva vedergällning, om hon dödar en annan människa. Den som utgjuter människoblod, hans blod skall utgjutas av människor, ty Gud gjorde människan till sin avbild. (1 Mos 9:5-6)

Muhammed fortsätter att utlova ett fruktansvärt straff för dem som krigar mot Gud och hans profet, de kommer att bli dödade eller korsfästa, få båda händer och fötter avhuggna och bli förvisade ut ur landet. Och i nästa värld kommer de att drabbas av en förfärlig dom. Detta hot bör syfta tillbaka till berättelsen om Moses och de som knotade mot honom och den profet som avses bör därför vara Moses och inte Muhammed. Några verser senare återupprepas Mose lagar om ”öga för öga och tand för tand” och judarna, rabbinerna och prästerna påminns om att de har kommenderats att lyda lagarna i Guds Skrift (Bibeln). Je-

sus hade följt i de judiska profeternas spår för att bekräfta allt som hade uppenbarats före honom i Toran, han fick ta emot Evangeliet i vilket finns ledning och ljus.

5.44 Lo! We did reveal the Torah, wherein is guidance and a light, by which the prophets who surrendered (unto Allah) judged the Jews, and the rabbis and the priests (judged) by such of Allah's Scripture as they were bidden to observe, and thereunto were they witnesses. So fear not mankind, but fear Me. And My revelations for a little gain. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are disbelievers.

5.45 And We prescribed for them therein: The life for the life, and the eye for the eye, and the nose for the nose, and the ear for the ear, and the tooth for the tooth, and for wounds retaliation. But whoso forgoeth it (in the way of charity) it shall be expiation for him. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are wrong-doers.

5.46 And We caused Jesus, son of Mary, to follow in their footsteps, confirming that which was (revealed) before him in the Torah, and We bestowed on him the Gospel wherein is guidance and a light, confirming that which was (revealed) before it in the Torah - a guidance and an admonition unto those who ward off (evil).

Ursprunget till budet om ”liv för liv” i vers 5.45 ovan finns i 2 Mos 21:23-25 och lyder:

Sker skada, skall du ge liv för liv, öga för öga, tand för tand, hand för hand, fot för fot, bränt för bränt, sår för sår, skråma för skråma. (2 Mos 21:23-25)

Muhammed påminde alltså judarna om deras egen religiösa lag med exempel som hämtades från Moseböckerna. Koranen uppfattas i allmänhet som fientlig mot judar och kristna, men speciellt fientlig mot de förra. Denna uppfattning beror delvis på att man inte har känt igen de bibliska källorna för berättelserna om judarnas olydnad mot Mose lag. Muhammeds fördömanden av judarna i den femte suran hämtades till exempel helt och hållet från den judiska Bibeln (Tanak/GT). Men han fördömde dem också för att inte ville erkänna Jesu uppenbarelse och det Nya Testamentet i Bibeln, en anklagelse som bara har relevans i ett kristet sammanhang.

KRITIK MOT JUDARNA FRÅN DET KRISTNA EVANGELIET

Kristendomen uppvisade ju redan från början en närmast schizofren inställning till judarna. Evangeliet skapades av den romerske kejsaren som försökte pacificera de upproriska judiska grupper som med messianska argument krigade för att bereda vägen för ett bokstavstroende judiskt rike under Messias andliga ledning. Jesus påstods i Hadrianus evangelium ha varit den som hade uppfyllt alla judiska profetior (speciellt Jesajas) och att han sades ha avrättats under den romerske prokuratorn Pontius Pilatus tid. Men samtidigt kunde förstås den romerske kejsaren inte lägga ansvaret för detta (påhittade) brott på romarna, varför hans historia i stället lägger skulden för mordet på Jesus på judarna (Matt 16:21, 20:18). Genom historien har det kristna evangeliets behandling av judarna gång på gång gett upphov till antisemitism och fruktansvärt grymma förföljelser av judar. I Koranen finns också anklagelser mot judarna som vilar på denna kristna grund.

DE TRODDE INTE PÅ JESUS

Det var inte en enda av Skriftens folk (judarna) som trodde på Jesus innan han dog men på Uppståndelsens dag kommer Han att bära vittnesbörd mot dem. På grund av judarnas missgärningar och för att de så ofta stod hindrande i Guds väg förbjöd ”Vi” dem genom Mose lag det goda som tidigare hade varit tillåtet. De tog också ränta (ockrade) när det inte var tillåtet och därför har en plågsam dom förberetts för dem. (Budet att bara ta ut ränta av en utlänning och inte av en annan jude finns i 2 Mos 22:25, 3 Mos 25:36, 5 Mos 23:19-20.)

4.159 There is not one of the People of the Scripture but will believe in him before his death, and on the Day of Resurrection he will be a witness against them -

4.160 Because of the wrongdoing of the Jews We forbade them good things which were (before) made lawful unto them, and because of their much hindering from Allah's way,

4.161 And of their taking usury when they were forbidden it, and of their devouring people's wealth by false pretences, We have prepared for those of them who disbelieve a painful doom.

DE FÖRNEKAR UPPENBARELSERNA

I vers 4.159 ovan sägs att Skriftens folk (judarna) inte trodde på Jesus före hans död. Detta är ett återsken av olika berättelser i Evangeliet där de skriftlärda och fariséerna ifrågasätter Jesus och hans anhängare, till exempel i Matt 9:3, 12:38, 15:1, 21:15, 27:41 etc. Tidigare generationer anklagas i Koranen för att ha förnekat de uppenbarelser som Gud hade sänt och påstått att dessa uppenbarelser bara var magi. Detta sker till exempel i vers 10.76 där egyptierna påstår att de under som Moses och Aron gjorde inget annat var än magi och i och i vers 20.71 där farao beskyller Moses för att utöva magi. I 11.7 förnekar människor att det kristna budskapet om att de skall återuppstå är något annat än magi. Detta verkar vara en variant av historien i Lukas kapitel 16 om tiggaren som kom till dödsriket och pinades och som bad Abraham att skicka Lasaros till hans ännu levande släktingar för att varna dem om pinan i dödsriket. Men Abraham svarade: *"Lyssnar de inte till Mose och profeterna, då låter de inte övertyga sig ens om någon står upp från de döda."*

> *Så dog tiggaren och fördes av änglarna till platsen vid Abrahams sida. Den rike dog också han och begravdes. I dödsriket, där han pinades, lyfte han blicken och fick långt borta se Abraham, och Lasaros vid hans sida. Då ropade han: 'Fader Abraham, förbarma dig över mig och skicka Lasaros att doppa fingerspetsen i vatten och fukta min tunga, jag plågas här i lågorna.' Men Abraham svarade: 'Kom ihåg, mitt barn, att du fick ut ditt goda medan du levde, liksom Lasaros sitt onda. Nu har han funnit tröst här, medan du plågas. Dessutom gapar det en klyfta mellan oss och er, för att de som vill ta sig över från oss till er eller från er till oss inte skall kunna göra det.' Mannen sade: 'Då ber jag dig, fader, att du skickar honom till min fars hus. Jag har fem bröder, och han måste varna dem så att inte de också kommer hit till detta plågornas ställe.' Abraham sade: 'De har Mose och profeterna. De kan lyssna till dem.' Mannen svarade: 'Nej, fader Abraham, men om någon kommer till dem från de döda omvänder de sig.' Men Abraham sade: 'Lyssnar de inte till Mose och profeterna, då låter de inte övertyga sig ens om någon står upp från de döda.'" (Luk 16:22-31)*

I Koranens tjugoåttonde sura finns en historia som verkar handla om att judarna påstod att Moses och Jesus var två magiker av samma sort (som stödde varandra). När "Vår Sanning" och "Ordet" (Jesus) sändes till dem förnekade de honom och sade, "Varför får inte han samma gåva som Moses (varför gör han inte samma slags under som Moses)?

> *28.47 Otherwise, if disaster should afflict them because of that which their own hands have sent before (them), they might say: Our Lord! Why sentest Thou no messenger unto us, that we might have followed Thy revelations and been of the believers?*
>
> *28.48 But when there came unto them the Truth from Our presence, they said: Why is he not given the like of what was given unto Moses? Did they not disbelieve in that which was given unto Moses of old? They say: Two magics that support each other; and they say: Lo! in both we are disbelievers.*
>
> *28.49 Say (unto them, O Muhammad): Then bring a scripture from the presence of Allah that giveth clearer guidance than these two (that) I may follow it, if ye are truthful.*
>
> *28.50 And if they answer thee not, then know that what they follow is their lusts. And who goeth farther astray than he who followeth his lust without guidance from Allah. Lo! Allah guideth not wrongdoing folk.*

Berättelsen om hur folket bad Jesus göra samma slags under som Moses hade gjort finns i Joh 6:30 och framåt. Här förebrår Jesus folket som trots att de har sett honom ändå inte tror. Muhammeds anklagelse mot judarna, att de inte trodde på Jesus när han trädde fram, hämtades alltså direkt från det kristna Evangeliet.

> *De sade: "Vilket tecken vill du göra, så att vi kan se det och tro på dig? Vad kan du utföra? Våra fäder åt mannat i öknen, så som det står skrivet: Han gav dem bröd från himlen att äta." Jesus svarade: "Sannerligen, jag säger er: Mose gav er inte brödet från himlen, men min fader ger er det sanna brödet från himlen. Guds bröd är det bröd som kommer ner från himlen och ger världen liv." De bad honom då: "Herre, ge oss alltid det brödet." Jesus svarade: "Jag är livets bröd. Den som kommer till mig skall aldrig hungra, och den som tror på mig skall aldrig någonsin törsta. Men som jag har sagt er: ni har sett mig och tror ändå inte. Alla som Fadern ger mig skall komma till mig, och den som kommer till mig skall jag inte visa bort. Ty jag har inte kommit ner från himlen för att göra vad jag själv vill utan för att göra hans vilja som har sänt mig. Och detta är hans vilja som har sänt mig: att jag inte skall låta någon gå förlorad av dem som han har gett mig utan låta dem uppstå på den sista dagen. Ty detta är min faders vilja: att alla som ser Sonen och tror på honom skall ha evigt liv. Och jag skall låta dem uppstå på den sista dagen." Judarna förargade sig över att han hade sagt: "Jag är brödet som har kommit ner från himlen", och de sade: "Är det inte Jesus, Josefs son? Vi känner ju hans far och mor. Hur kan han då säga att han har kommit ner från himlen?" Jesus svarade: "Var inte förargade. (Joh 6:30-43)*

DE FÖRTALADE MARIA

I berättelsen ovan från det kristna evangeliet finns sannolikt också ursprunget till anklagelsen om att judarna förtalade Jesu mor Maria som framförs i vers 4.156 i Koranen. I Evangeliet förargar sig ju judarna över det Jesus säger och ifrågasätter att han skulle vara ett bröd som har kommit ner från himlen, de vet ju att han är Josefs son och de känner hans far och mor. Vilket Muhammed alltså tolkade som att de förtalade Marias kyskhet och det faktum att en ängel hade gjort henne med barn.

Maria är enligt uppgift den enda kvinna som nämns vid namn i Koranen, men detta är inte helt sant. I ett fall handlar texten inte om Maria som var Jesu mor utan om Mirjam som var syster till Moses och Aron (3.36). Namnet Maria nämns 35 gånger i Pickthals översättning men i de flesta av dessa fall används det som en bestämning till ”Jesus Marias son”. Men i den tredje suran är det däremot Maria själv som står i centrum. Berättelsen om Maria som växte upp under beskydd av Sakarias (Johannes Döparens far) i templet börjar i vers 3.37. Suran fortsätter med berättelsen om Marias bebådelse och hennes möte med ängeln Gabriel. Maria får veta av änglarna att Gud har utvalt henne och satt henne över alla kvinnor för att hon är ren (oskuld).

I den fjärde suran (4.154 och framåt) förebrår Muhammed bokens folk (judarna) med exempel från Tanak/GT för att de bröt sabbatsbudet enligt berättelsen i Fjärde Mosebok, att de misstrodde Guds uppenbarelser, att de dödade profeterna och lät sina hjärtan bli förhärdade. Här nämns också deras otro och deras skvaller om Maria som ett oerhört brott. Antagligen menar Muhammed skvallret från Joh 6:43 om att hon inte skulle ha varit jungfru utan att Josef skulle ha varit den rätta pappan till barnet, ett påstående som var det yttersta beviset för att man inte trodde på kristendomens centrala dogm om den mirakulösa jungfrufödelsen.

> *4.156 And because of their disbelief and of their speaking against Mary a tremendous calumny;*

DE FÖRNEKADE OCH DÖDADE PROFETERNA

En anklagelse som ofta återkommer i Koranen är att forntidens människor förnekade profeterna. Detta påstående förekommer på mängder av ställen i Koranen, t.ex. i 6.5, 6.34, 7.64 (Noas folk förnekar Noa), 7.92 (midjaniterna förnekar Moses), 7.136 (egyptierna som dränktes för att de förnekade Moses) etc. I vers 5.70 anklagas israeliterna (judarna) för att ha gjort uppror mot profeterna, antagligen en hänvisning till berättelsen om folket som knotade mot Moses tidigare i samma sura (s 462). Men här anklagas de också för att ha förnekat vissa av profeterna och för att ha dödar andra.

> *5.70 We made a covenant of old with the Children of Israel and We sent unto them messengers. As often as a messenger came unto them with that which their souls desired not (they became rebellious). Some (of them) they denied and some they slew.*

Samma anklagelse om att judarna förnekade profeterna och dödade vissa av dem förs även fram i vers 2.87 i Koranen. Där kopplas anklagelsen också till Jesu verksamhet som gav klara bevis för Guds under på samma sätt som Moses hade fått ta emot Skriften (som ett under från Gud).

> *2.87 And verily We gave unto Moses the Scripture and We caused a train of messengers to follow after him, and We gave unto Jesus, son of Mary, clear proofs (of Allah's sovereignty), and We supported him with the Holy Spirit. Is it ever so, that, when there cometh unto you a messenger (from Allah) with that which ye yourselves desire not, ye grow arrogant, and some ye disbelieve and some ye slay?*

Detta att israeliterna (judarna) skulle ha satt sig upp mot Gud och förnekat och dödat profeterna är en anklagelse som härstammar direkt från Bibeln. Första förekomsten av anklagelsen finns i Nehemjas bok där folkets synd beskrivs som att de i forntiden vände ryggen åt Mose lag och dödade profeterna (syftet var förstås att de skulle ångra sig och underordna sig den nya religionen).

Men de satte sig upp mot dig. De gjorde uppror och vände ryggen åt din lag,
de dödade dina profeter, som med varningar sökte föra dem åter,
och de hädade dig grovt. (Neh 9:26)

I Evangeliet återupprepas anklagelsen om att judarna hade förnekat och dödat profeterna och förkastelsedomen över de judiska förfäderna.

Ve er, skriftlärda och fariseer, ni hycklare som reser monument över profeterna och smyckar de rättfärdigas gravstenar och säger: Om vi hade levt på våra fäders tid skulle vi inte ha gjort oss medskyldiga till profeternas blod. Därmed visar ni själva att ni är söner till dem som mördade profeterna. Fortsätt som era fäder tills måttet är rågat. Ormar, huggormsyngel, hur skall ni kunna undgå att dömas till helvetet? Därför skall jag sända er profeter, visa män och skriftlärda. Somliga av dem kommer ni att döda och korsfästa och andra kommer ni att piska i era synagogor och jaga från stad till stad. Så skall allt rättfärdigt blod som utgjutits här på jorden komma över er, alltifrån den rättfärdige Abels blod till blodet från Sakarja, Berekjas son, som ni mördade mellan templet och altaret. Sannerligen, alltsammans skall detta släkte få svara för. (Matt 23:29-36)

Ve er, som reser gravvårdar över profeterna, som era fäder dödade. Så vittnar ni om vad era fäder gjort och visar att ni godtar det; de dödade profeterna och ni reser vårdar över dem. (Luk 11:47-48)

I första brevet till de kristna i Thessaloniki kopplas anklagelsen om att judarna dödade profeterna ihop med att de dödade Jesus. Här utnämns de till fiender till hela mänskligheten och det sägs att de skall nås av Guds vrede (Guds dom).

Judarna dödade herren Jesus liksom de dödade profeterna, och oss har de förföljt. De trotsar Gud och är fiender till hela mänskligheten, eftersom de försöker hindra oss från att predika för hedningarna och hjälpa dem att bli räddade. Så fyller de ständigt sina synders mått. Men nu nås de till slut av Guds vrede. (1 Thess 2:15-16)

I Romarbrevet sägs att Israel inte har uppnått vad det strävar efter, Elia anklagade ju judarna för att ha dödat profeterna och rivit ner Guds altaren. Men Gud hade sparat en liten rest som inte hade böjt knä för Baals bild. Israel (judarna) har inte uppnått vad de har strävat efter, de ha blivit förstockade fått öron som inte hör och ögon som inte kan se. Det är bara de utvalda (läs kristna) som har uppnått målet.

Gud har inte förskjutit sitt folk
Jag frågar då: kanske Gud har förskjutit sitt folk? Visst inte. Jag är ju själv israelit, ättling till Abraham och av Benjamins stam.

Gud har inte förskjutit sitt folk, som han en gång har utvalt. Ni vet ju vad skriften säger i berättelsen om Elia, då han anklagar Israel inför Gud: Herre, dina profeter har de dödat och dina altaren har de rivit ner, jag är ensam kvar, och nu står de efter mitt liv. Vad får han för svar från Gud? Jag har sparat åt mig sju tusen män som inte har böjt knä inför Baals bild.

På samma sätt finns det i vår tid en rest som Gud har utvalt av nåd. Men om det var av nåd var det inte för gärningars skull — då vore nåden inte nåd. Det betyder att Israel inte har uppnått vad det strävar efter, bara de utvalda har uppnått det. De andra har blivit förstockade, som det står skrivet: Gud har gett dem en ande som omtöcknar dem, gett dem ögon som inte kan se och öron som inte kan höra, ända till denna dag. (Rom 11:1-8)

Anklagelserna i Bibeln om att judarna hade förnekat profeterna är grunden till de anklagelser som Muhammed riktade mot judarna om att de hade förnekade uppenbarelserna som jag behandlade ovan (s 465). Huvudanklagelsen är att judarna inte trodde på Jesu predikningar och under, att de förnekade hans uppenbarelser. Judarna förnekade Jesus, den profet och budbärare som bekräftade alla de föregående profeternas uppenbarelser och de dödade honom. Muhammeds anklagelser mot judarna är inget annat än en rent kristen polemik och som exempel på den historiska bakgrunden till deras olydnad används berättelser från judarnas egen heliga bok i form av Tanak/GT.

MUHAMMED SOM FREDSMÄKLARE OCH KRIGSHERRE

MUHAMMED SOM FREDSMÄKLARE

Muhammed var alltså en kristen som ansåg att man skulle vörda Abraham, Moses och de andra profeterna i Gamla Testamentet lika högt som Sakarias, Johannes Döparen och Jesus i Nya Testamentet. Muhammed föddes omkring år 570 och hans far var redan död när sonen föddes. Hans mor dog när han var sex år och därefter uppfostrades han av först sin farfar och sedan sin farbror Abu Talib. Den välbeställda köpmansänkan Khadija, som skall ha varit Muhammeds arbetsgivare, friade till Muhammed och de gifte sig omkring år 595. Khadija hade varit gift två gånger tidigare och hade enligt viss muslimsk tradition flera barn. Andra menar att hennes tre döttrar Zainab, Ruqayya, och Ummu Kulthoom föddes i äktenskapet med Muhammed. Khadija skall, till skillnad från de flesta andra i Mecka, varken ha trott på eller dyrkat gudabilderna i templet i Mecka. Detta kan naturligtvis uppfattas som en muslimsk legend som skapades för att visa att Khadija var värdig att bli profetens hustru, men det kan också vara ett uttryck för att hon var kristen. Det faktum att en av hennes kusiner, Waraqah ibn Nawfal, var en kristen nestoriansk munk tyder också på att Khadija tillhörde en kristen familj.

Muhammed skall själv ha omvänts omkring år 610 och han började predika Bibelns lära i Mecka runt år 613. Den ledande stammen i Mecka var Quraish, och Muhammed tillhörde Banu Hashim som var en av de mer betydande klanerna inom stammen Quraish. Klanens betydelse berodde enligt uppgift på att den ansvarade för helgedomen Kaba i Mecka. Under den tid när Muhammed började predika monoteismen var hans farbror och tidigare förmyndare Abu Talib ledare för klanen och Abu Talib och hans bröder ansvarade för att ge mat och vatten till de pilgrimer som kom till Kaba i Mecka. Abu Talib skall ha beskyddat Muhammed så länge som han levde.

Muhammed fick en del vänner och följeslagare i sin kristna tro men majoriteten i Mecka höll fast vid de traditionella gudarna. Förhållandet mellan Muhammed och majoriteten i Mecka framställs som att han var en martyr som förföljdes för sin tro, men Abu Talib skall alltså ha försvarat sin brorson mot hans fiender i Mecka. Det verkar råda en viss förvirring om det exakta året när Abu Talib dog beroende på att man kopplar samman hans död med Muhammeds hustru Khadijas, de skall båda ha dött under Muhammeds ”år av sorg”. Eftersom Khadija antingen dog år 619, 623 eller till och med senare, sägs Abu Talib ha dött 619 eller 623. Det är troligt att 619 är närmast sanningen, Muhammed började nämligen söka efter en ny bostadsort omkring den tiden och Abu Talibs död och den därmed sammanhängande förlusten av hans beskydd kan ha varit en orsak till detta. Först försökte Muhammed etablera sig i staden Taif men eftersom det misslyckades återvände han snart till Mecka.

Muhammed fortsatte dock att söka efter en ny stad att bo i, orsaken skall ha varit att han ville vara fri att predika monoteismen. En ny möjlighet öppnade sig när han började förhandla med medborgare från Yatrib (Medina) om en flytt dit. Det berättas i den muslimska historien att Muhammed kallades till Yatrib år 622 för att mäkla fred mellan de klaner som bodde där. Det fanns tre judiska stammar i Yatrib som antingen hade bott där sedan de judiska upproren mot romarna på 100-talet tvingade bort judarna från Jerusalem och området däromkring, eller också var de araber som hade konverterat till judendomen. Vid någon tidpunkt flyttade två stammar, som kallades Khazraj och Aws, in i området runt Yatrib från Jemen. Enligt Jewish Encyclopedia skall det ha skett så tidigt som 300-talet. På 610-talet slogs Khazraj och Aws med varandra och de påstås ha stridit med varandra från åtminstone 570-talet. År 617, några få år före Muhammeds invandring till Yatrib (Medina), hade dessa två jemenitiska stammar utkämpat en bitter kamp i slaget vid Buath. I denna strid skall också de tre inhemska judiska stammarna från Medina ha deltagit. På den ena

sidan fanns Aws som stöddes av de judiska stammarna Nadir och Qurayza och arabiska beduiner från stammen Muzayna. På den andra sidan fanns alltså Khazraj, samt den judiska stammen Qaynuqa och beduinstammarna Juhayna och Ashja. I striden dödades ledarna från båda sidor och resultatet blev snarast en osäker vapenvila än ett definitivt avgörande.[1]

När Muhammed kom till Yatrib år 622 skall det ha varit som resultat av en bön från de stridande parterna Aws och Khazraj om hjälp med att lösa konflikten i staden. Men vilka var det egentligen som kallad på Muhammed för att han skulle mäkla fred mellan dem och varför? I en artikel om Muhammed på Wikipedia sägs att en delegation från Yatrib (Medina) bestående av representanter för de tolv viktigaste klanerna i Medina skall ha inbjudit Muhammed ”som en neutral utomstående” att komma till staden för att verka som den högste förlikningsmannen för hela samhället.[2] Men varför skulle man kalla in en person som antingen var en kristen förkunnare (min tolkning), eller som hade startat en helt ny monoteistisk religion som var skild från kristendomen och judendomen (enligt den muslimska historien), som förlikningsman?

Striderna i Yatrib (Medina) beskrivs alltså som en strid mellan två jemenitiska stammar som backades upp av varsin grupp av judar och beduiner. Striderna skall ha börjat omkring år 570. Låt oss påminna oss Jemens historia under 500-talet (s 437). På 510-talet regerades Jemen av en himyaritisk/judisk härskare men det fanns också kristna i området. Den judiske kungen startade ett krig mot den kristna befolkningen som härstammade från Aksum i Etiopien. Aksum intervenerade i striden och den judiske kungen avsattes och dödades. En kristen dynasti med rötter i Aksum regerade därefter Jemen under namnet Saba från 520-talet fram till år 570 när den persiske kungen hjälpte en himyaritisk/judisk tronpretendent att driva ut de kristna aksumiterna ur landet. På 570-talet förstördes också den stora dammen vid Marib (Sabas huvudstad) och den utslagning av bevattningssystemet som blev resultatet tvingade upp till 50 000 människor att emigrera till Nordafrika och de norra delarna av den arabiska halvön.

På 570-talet började alltså de jemenitiska stammarna Khazraj och Aws att strida med varandra. Min tolkning av denna händelse är att den ena stammen var arabiska judar som hade drivits bort från Jemen på 520-talet när de kristna aksumiterna tog över makten i landet. Eftersom den judiske kungen hade massakrerat upp till 20 000 kristna drabbades säkert hans judiska stammedlemmar av segrarnas hämndlystnad och det är troligt att de sökte skydd hos sina judiska trosfränder i Yatrib (Medina). När den himyaritiska/judiska befolkningsgruppen i Jemen åter kom till makten med persernas hjälp år 570 tvekade de säkert inte att ta hämnd för lidna oförrätter från de kristna härskarnas sida. Historiska källor berättar att de kristna drevs ut från Jemen. Det är troligt att en ny flyktingström, den här gången kristen, sökte sig till Yatrib där de mötte på sina judiska landsmän varvid den jemenitiska striden åter blossade upp i det nya landet. Utvandringen av jemeniter till Yatrib på 570-talet berodde, förutom på politiskt-religiösa orsaker, också på kollapsen av dammen vid Marib.

Jag gissar alltså att Aws var en judisk jemenitisk stam som stöddes av de inhemska judiska stammarna Nadir och Qurayza , medan den jemenitiska stammen Khazraj var nykomlingar sedan omkring år 570 och kristna. Khazraj stöddes av den judiska stammen Qaynuqa i striden vid Buath. Beduinerna valde förstås sida beroende på vem som de trodde skulle vinna eller vem som kunde betala dem för att bli allierade, men hur kunde det komma sig att en av de arabiska judiska stammarna ställde sig på den kristna sidan i konflikten? Detta tyder på att alla judar i Yatrib inte kände sig som ett folk. Den ena gruppen hade sannolikt funnits i området sedan andra århundradet, de hade sin egen dialekt och sina egna seder. Den

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Bu%27ath
[2] http://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad

andra gruppen, som antagligen kom från Jemen runt år 525, var en egen etnisk grupp som kanske hävdade att de härstammade från den legendariska drottningen av Saba och kung Salomo. Det är inte helt omöjligt att dessa två grupper stred med varandra om olika politiska och religiösa frågor. Nadir och Qurayza menade sig enligt Jewish Encyclopedia härstamma från Mose bror Aron och kallade sig därför prästerliga (Arons ättlingar var ju den högsta prästkasten enligt Moseböckerna). Kanske ansåg de sig vara stå högre än judarna i klanen Qaynuqa som kommit invandrande från Jemen och som i stället menade sig härstamma från Salomo och drottningen av Saba.

Situationen var hur som helst minst sagt överhettad i Yatrib på 610-talet. I slaget vid Buath år 617 slogs olika stammar från Jemen mot varandra, judar slogs mot judar och beduiner slogs mot beduiner. Med tanke på lagen om ”öga för öga och liv för liv” som Moses hade gett judarna och med tanke på arabernas sed att utkräva blodshämnd var striden dömd att fortgå för evigt. Muhammed skall ha löst detta genom ett fördrag mellan alla grupper i Yatrib (Medina), där man avtalade om inbördes fred och bestämde hur staden skulle styras och dessutom kom överens om att skydda varandra mot yttre faror. En gemensam fiende pekades ut i den ledande stammen i Mecka, Quraish, som alltså hade motarbetat Muhammed och som hade tvingat honom och hans allierade att lämna Mecka. Khazraj, Aws och de judiska klanerna beskrevs i avtalet enligt den muslimska historien som ”en nation/ett samfund med de troende”. De stammar (judar och araber) som allierade sig med Muhammed vid hans ankomst till Medina kallades Ansar. Och det är faktiskt inte helt otroligt att Muhammed skulle ha anlitats som fredsmäklare i Yatrib (Medina) med dess kristna och judiska befolkning, han menade ju enligt vissa avsnitt i Koranen att alla judar och kristna skulle enas i den monoteistiska andan.

Om man tänker sig att Muhammeds fredsbudskap skall ha utvecklats i Mecka är det ganska svårt att förstå vad han menade med att de troende, judar, kristna och sabier och alla som tror på Gud och den yttersta dagen skulle enas (s 436). Vilka kristna och sabier fanns det i Mecka som behövde ena sig med judarna (vers 2.62, 5.69, 22.17)? I Yatrib var däremot sådana uttalanden logiska, speciellt från en kristen man som hade kallats dit för att medla mellan judar och kristna sabier från Jemen.

MUHAMMED SOM KRIGSHERRE

BADR (624)

År 624, ett och ett halvt år efter migrationen till Yatrib (Medina) besegrade Muhammed och hans allierade för första gången stammen Quraish från Mecka i slaget vid Badr. Bakgrunden till slaget var de räder som Muhammeds trogna hade gjort mot karavaner från Mecka under slutet av 623 och början av 624. Enligt muslimsk historieskrivning var räderna en del av kriget för den sanna tron, men en opartisk domare skulle antagligen ha dömt de heliga krigarna som vanliga landsvägsrövare. Muhammed ledde själv en styrka mot en karavan tillhörig Quraish år 624 när han och hans män överraskades av en militär styrka från Quraish. I sammandrabbningen, som skedde i oasen Badr, lyckades Muhammeds män slå hål i Quraish försvarslinje och dödade flera av stammens befälhavare. Segern gav muslimerna ett rykte som skickliga krigare och stärkte också Muhammeds ställning internt.

BANI QAYNUQA (624)

Strax efter slaget vid Badr bröt en dispyt ut mellan Muhammeds parti och den judiska stammen Qaynuqa i Yatrib. Qaynuqa ägde i stort sett ingen egen mark i staden utan livnärde sig på handel och hantverk, bland annat guldsmide. Den muslimska historien om brytningen med Qaynuqa berättar att den startade med att en muslimsk kvinna besökte en guldsmedsaffär på marknaden i Qaynuqas del av staden. Där tvingades hon visa sitt ansikte och när hon reste sig hade den judiske guldsmeden nålat fast hennes klädnad så att hon blev stående helt naken! En muslimsk man råkade komma dit i samband med den uppstån-

delse som blev resultatet och han dödade omedelbart den judiske affärsinnehavaren som vedergällning för att han hade förolämpat den muslimska kvinnans heder. Detta ledde till en kedja av blodshämnd och fiendskapen växte mellan muslimerna och den judiska stammen Banu Qaynuqa.

De muslimska källorna tolkar händelsen som att judarna bröt avtalet fördrag mellan de olika grupperna i Medina genom att förnedra den muslimska kvinnan, men västerländska forskare pekar på att det inte finns någon förklaring till bråket i samtida källor. Vissa västerländska forskare för fram uppfattningen att Muhammed vände sig mot Qaynuqa på grund av att de var hantverkare och handelsmän och därigenom hade nära kontakt med handelsmän i Mecka.[1] Man kan ju tänka sig att Meckas nyligen genomlidna nederlag vid Badr gjorde det möjligt att angripa deras allierade utan att riskera vedergällning. Det faktum att Qaynuqa var välbeställda var kanske inte helt ointressant för Muhammed och hans följe när de beslöt att fördriva dem från Yatrib. Dessutom blev ju en hel stadsdel ledig, de nyinvandrade muslimerna fick därmed tillgång till gratis bostäder. Historien om den skändade muslimska kvinnan var med all sannolikhet en förklaring som muslimerna hittade på vid en långt senare tidpunkt, eftersom den inte finns återgiven i Koranen.

När muslimerna, tillsammans med judarnas tidigare arabiska allierade, hade belägrat stammen Qaynuqa i fjorton eller femton dagar gav Qaynuqa upp. Muhammed ville då döda alla 700 män i stammen, men ledaren för en del av klanen Khazraj krävde att deras liv skulle sparas eftersom de hade varit allierade med Khazraj i slaget vid Buath år 617. Männen i Qaynuqa kunde också komma till pass som förstärkning om krigslyckan mot stammen Quraish från Mecka skulle vända. Resultatet blev att Qaynuqa förvisades från Yatrib av Muhammed och de sökte sig till en annan judisk bosättning norr om Yatrib. Muhammed lät dela ut Qaynuqas ägodelar bland sina följeslagare, inklusive deras vapen och verktyg. Nu tog han också för första gången en femtedel av det rövade bytet för egen del.

Enligt muslimsk tradition skall verserna 3.10-13 i den tredje suran handla om fördrivningen av Qaynuqa från Medina. Jag tycker dock att ett avsnitt som till exempel det i verserna 4.44 - 4.70 beskriver utdrivandet av judarna i Banu Qaynuqa på ett bättre sätt. Där sägs att de som har fått en del av Skriften (Bibelns första testamente) tar ut Skriftens ord från sitt sammanhang och tror på falska gudar. Om de inte tror på det som har uppenbarats (via Evangeliet eller möjligtvis Muhammed) om det som de själva äger (Tanak/GT) skall ”Vi” (Gud) förstöra deras ansikten (slå ihjäl dem?) eller förbanna dem som sabbatsbrytarna blev förbannade (i Bibeln). Guds kommandon blir alltid utförda. Syndarna skall ju hamna i helvetet och de troende i paradiset. I vers 4.58 sägs att Gud kommenderar de troende att återställa panter/tillgångar till sina rätta ägare och att döma rättvist mellan människor. Det faktum att Muhammed drev bort Banu Qaynuqa och tog över deras ägodelar var enligt den muslimska logiken något som Gud hade befallt honom att göra. Eftersom Muhammed var Guds budbärare var allt han gjorde bestämt av Gud. Eftersom han drev bort judarna från Yatrib (Medina) och tog deras tillgångar måste Gud ha utfärdat en dom mot dem. Eftersom de blev bortdrivna måste de ha varit syndare och deras synd måste ha varit att de inte lydde Guds påbud i sin egen del av Bibeln och inte trodde på Jesu uppenbarelser i NT.

> *4.44 Seest thou not those unto whom a portion of the Scripture hath been given, how they purchase error, and seek to make you (Muslims) err from the right way?*
> *4.45 Allah knoweth best (who are) your enemies. Allah is sufficient as a Guardian, and Allah is sufficient as a Supporter.*
> *4.46 Some of those who are Jews change words from their context and say: "We hear and disobey; hear thou as one who heareth not" and "Listen to us!" distorting with their tongues and slandering religion. If they had said: "We hear and we obey: hear thou, and look at us" it had been better for them, and more upright. But Allah hath cursed them for their disbelief, so they believe not, save a few.*

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Qaynuqa

4.47 O ye unto whom the Scripture hath been given! Believe in what We have revealed confirming that which ye possess, before We destroy countenances so as to confound them, or curse them as We cursed the Sabbath-breakers (of old time). The commandment of Allah is always executed.
4.48 Lo! Allah forgiveth not that a partner should be ascribed unto Him. He forgiveth (all) save that to whom He will. Whoso ascribeth partners to Allah, he hath indeed invented a tremendous sin.
4.49 Hast thou not seen those who praise themselves for purity? Nay, Allah purifieth whom He will, and they will not be wronged even the hair upon a date-stone.
4.50 See, how they invent lies about Allah! That of itself is flagrant sin.
4.51 Hast thou not seen those unto whom a portion of the Scripture hath been given, how they believe in idols and false deities, and how they say of those (idolaters) who disbelieve: "These are more rightly guided than those who believe"?
4.52 Those are they whom Allah hath cursed, and he whom Allah hath cursed, thou (O Muhammad) wilt find for him no helper.
4.53 Or have they even a share in the Sovereignty? Then in that case, they would not give mankind even the speck on a date-stone.
4.54 Or are they jealous of mankind because of that which Allah of His bounty hath bestowed upon them? For We bestowed upon the house of Abraham (of old) the Scripture and wisdom, and We bestowed on them a mighty kingdom.
4.55 And of them were (some) who believed therein and of them were (some) who turned away from it. Hell is sufficient for (their) burning.
4.56 Lo! Those who disbelieve Our revelations, We shall expose them to the Fire. As often as their skins are consumed We shall exchange them for fresh skins that they may taste the torment. Lo! Allah is ever Mighty, Wise.
4.57 And as for those who believe and do good works, We shall make them enter Gardens underneath which rivers flow - to dwell therein for ever; there for them are pure companions - and We shall make them enter plenteous shade.
4.58 Lo! Allah commandeth you that ye restore deposits to their owners, and, if ye judge between mankind, that ye judge justly. Lo! comely is this which Allah admonisheth you. Lo! Allah is ever Hearer, Seer.
4.59 O ye who believe! Obey Allah, and obey the messenger and those of you who are in authority; and if ye have a dispute concerning any matter, refer it to Allah and the messenger if ye are (in truth) believers in Allah and the Last Day. That is better and more seemly in the end.
4.60 Hast thou not seen those who pretend that they believe in that which is revealed unto thee and that which was revealed before thee, how they would go for judgment (in their disputes) to false deities when they have been ordered to abjure them? Satan would mislead them far astray.
4.61 And when it is said unto them: Come unto that which Allah hath revealed and unto the messenger, thou seest the hypocrites turn from thee with aversion.
4.62 How would it be if a misfortune smote them because of that which their own hands have sent before (them)? Then would they come unto thee, swearing by Allah that they were seeking naught but harmony and kindness.
4.63 Those are they, the secrets of whose hearts Allah knoweth. So oppose them and admonish them, and address them in plain terms about their souls.
4.64 We sent no messenger save that he should be obeyed by Allah's leave. And if, when they had wronged themselves, they had but come unto thee and asked forgiveness of Allah, and asked forgiveness of the messenger, they would have found Allah Forgiving, Merciful.
4.65 But nay, by thy Lord, they will not believe (in truth) until they make thee judge of what is in dispute between them and find within themselves no dislike of that which thou decidest, and submit with full submission.
4.66 And if We had decreed for them: Lay down your lives or go forth from your dwellings, but few of them would have done it; though if they did what they are exhorted to do it would be better for them, and more strengthening;
4.67 And then We should bestow upon them from Our presence an immense reward,
4.68 And should guide them unto a straight path.
4.69 Whoso obeyeth Allah and the messenger, they are with those unto whom Allah hath shown favour, of the prophets and the saints and the martyrs and the righteous. The best of company are they!

UHUD (625)

Muhammed och hans anhängare hade ansett sig vara i krig med stammen Banu Quraish från Mecka sedan emigrationen till Yatrib (Medina) år 622. De troende gjorde räder mot karavaner som tillhörde Mecka och år 624 sände man ut en beväpnad styrka från Mecka som skulle sätta stopp för muslimernas anfall mot deras karavaner. Vid en strid vid Badr lyckades dock en liten grupp muslimer utplåna den numerärt större styrkan från Mecka, vilket fick ledaren i Mecka, Abu Sufyan, att svära att hämnas denna skymf. Flera månader senare kom, enligt den muslimska historien, Abu Sufyan till Yatrib (Medina) tillsammans med 200 män och tog in hos den judiska klanen Banu Nadir som hade sitt centrum en halv dagsmarsch söder om Yatrib. Efter att ha underrättat sig om situationen i staden brände

männen från Mecka ner två hus och ödelade några fält som en uppfyllelse av Abu Sufyans löfte om hämnd för kalamiteten i Badr. I mars 625 tågade så Abu Sufyan i spetsen för 3000 män mot Yatrib. Männen från Mecka mötte de muslimska styrkorna som leddes av Muhammed vid berget Uhud. Under striden lämnades Meckas fältläger utan tillräckligt skydd varvid muslimerna lämnade sina poster och började röva bort det som fanns i lägret. Då anföll armén från Mecka med sitt kavalleri och många muslimer dödades. Männen från Mecka nöjde sig med denna seger och marscherade hem igen till Mecka. För Muhammed och hans anhängare var denna strid en neslig förlust som kostade dem en hel del av den respekt de hade vunnit för segern vid Badr.

BANU NADIR (625)

Banu Nadir levde alltså ett stycke söder om själva staden Yatrib (Medina). Som alla judar i Medina bar de arabiska namn men talade en egen arabisk dialekt. Antingen var judarna i Medina ättlingar till judar som hade utvandrat från Palestina eller också tillhörde de arabiska stammar som hade konverterat till judendomen. Banu Nadir levde på jordbruk, penningutlåning och handel med juveler och de hade affärsmässiga kontakter med handelsmännen i Mecka. Medlemmarna i Nadir var förmögna och de levde på en del av den bästa odlingsmarken i Medina.

När Muhammed hade förlorat mot männen från Mecka i striden på berget Uhud vände han sin vrede mot Banu Nadir. Enligt den muslimska historieskrivningen skall ledaren för Nadir, Ka'b ibn al-Ashraf, ha skrivit erotisk poesi om de muslimska kvinnorna och därigenom dragit på sig en skuld som endast kunde gäldas med döden. Han skall också ha skrivit minnesdikter om dödade män från Mecka i samband med slaget vid Badr. Han skall också ha brutit fördraget i Medina, där alla allierade stammar bland annat hade förbundit sig att inte ge något stöd till Banu Quraish från Mecka, genom att låta Meckas ledare Abu Sufyan ta in hos sig. Muhammed beordrade därför att Ka'b ibn al-Ashraf skulle dödas. En man vid namn Muhammad ibn Maslama tog med sig ytterligare några av de rättrogna och slet ut al-Ashraf från hans hem en natt och mördade honom. Den direkta orsaken till mordet påstås alltså ha varit att Banu Nadir hade låtit Abu Sufyan och hans män bo där vid deras rekognosceringstur till Medina före slaget vid Uhud och att al-Ashraf skulle ha skrivit erotisk poesi om muslimska kvinnor.

Muhammed anklagade Banu Nadir för att konspirera för att döda honom, något som han antingen hade fått en uppenbarelse om eller hade fått höra från Muhammad ibn Maslama. Muhammed lät sina trupper belägra Banu Nadir och de blev tvungna att ge sig efter en fjorton dagar lång belägring. De tvingades lämna sitt hem för alltid och fick bara ta med sig det de kunde bära med sig på sina kameler och sina vapen. De flesta från Banu Nadir fick skydd bland judarna i Khaybar. Allt deras land och alla tillgångar delades mellan Muhammed och de av hans kompanjoner som hade emigrerat tillsammans med honom från Mecka. Nu var Muhammed äntligen finansiellt oberoende. Muhammed skall också ha fått sura 59 som en uppenbarelse i samband med utdrivandet av Banu Nadir.[1] I denna sura sägs Gud förstås ha beordrat Muhammed att straffa judarna genom att fördriva dem och ta deras ägodelar. Orsaken till detta straff var att de var olydiga mot Gud och hans profet.

SKYTTEGRAVSKRIGET (627)

Efter utdrivningen från Yatrib (Medina) allierade sig Banu Nadir och de judar som redan levde i Khaybar med Quraish, den ledande stammen i Mecka, och de beduinklaner som stödde den. Banu Nadirs ledare Huyayy ibn Akhtab skall enligt muslimska historiker även ha försökt få med den judiska stammen Banu Qurayza som fortfarande bodde i Medina i alliansen, men misslyckats. Quraish från Mecka och deras allierade, enligt den officiella

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Nadir#_note-6

muslimska historien ca 10 000 män, belägrade Yatrib men lyckades inte inta det muslimska fästet på grund av det system av skyttegravar som muslimerna hade grävt framför staden. När belägringen drog ut på tiden sände alliansen ledaren för Banu Nadir till Banu Qurayza för att be om deras stöd. Dessa ville dock inte vända sig mot Muhammed om de inte fick några män från alliansen från Mecka som säkerhet för att alliansen inte plötsligt skulle ge sig iväg och lämna till Banu Qurayza ensamma med Muhammeds styrkor. Alliansen vägrade dock att ge ifrån sig några män som säkerhet, de såg i stället begäran som en förolämpning. När muslimerna började svikta under belägringen blåste enligt den muslimska historien en stark storm över alliansens läger och de gav sig omedelbart av hem till Mecka.

BANU QURAYZA (627)

Omedelbart när alliansen hade gett sig av vände sig Muhammed mot Banu Qurayza och anklagade dem för förräderi. Enligt muslimsk tradition skall han ha fått besök av ängeln Gabriel som frågade honom om han hade gett upp att strida nu när männen från Mecka hade återvänt hem. När Muhammed svarade att han hade gjort det uppmanade ängeln honom att åter ta upp vapnen och attackera Qurayza. Ängeln sade ”Gud befaller dig Muhammed att vända dig mot Banu Qurayza. Jag kommer att gå med dig till dem och skaka deras fort!”[1] Muhammeds trupper belägrade Banu Qurayza och när de gav sig dödade muslimerna alla män i stammen och tog kvinnorna och barnen som slavar. Nu var alltså den tredje och sista judiska stammen i Yatrib (Medina) utplånad och deras ägodelar tillföll Muhammed och hans lärjungar på samma sätt som de två fördrivna stammarnas hade gjort.

YATRIB BLIR EN KRISTEN (MUSLIMSK) STAD

Muhammed hade alltså kallats till Yatrib (Medina) år 622 för att mäkla fred mellan de jemenitiska stammarna Aws och Khazraj och deras respektive allierade i form av inhemska judiska stammar och beduinklaner. Efter att han hade lyckats ena befolkningen i Yatrib mot en gemensam fiende i form av Banu Quraish i Mecka började Muhammed göra räder mot karavaner som tillhörde Mecka och tvingade på så sätt fram en konflikt mellan Yatrib och Mecka. Denna konflikt bedömdes dock tydligen av de ledande i Mecka som en konflikt med Muhammed och de kristna som hade utvandrat från Mecka, och inte med judarna i Yatrib som ville fortsätta att upprätthålla handelsförbindelser med Mecka. År 624, ett och ett halvt år efter ankomsten till Yatrib, vände sig Muhammed mot den judiska stammen Qaynuqa, förvisade dem och stal alla deras tillgångar i staden i form av hus, vapen och verktyg. Muhammed hade bestämt att alla de omkring 700 männen i stammen skulle dödas men ledaren för stammen Khazraj bad honom att skona deras liv eftersom de hade varit allierade i det krig som föregick muslimernas invandring. Trots att man i efterhand från muslimskt håll har försökt hitta på orsaker till att Muhammed ville utrota Banu Qaynuqa finns det egentligen ingen annan förklaring än en vilja till etnisk rensning och girighet bakom Muhammeds fördrivning av den första judiska stammen i Yatrib. Det avtal som hade gjorts upp om en allians mellan judar, kristna och sabier i Yatrib år 622 bröt Muhammed alltså själv mindre än två år senare.

Året efter fördrivningen av den judiska stammen Banu Qaynuqa (år 624) blev det den judiska stammen Banu Nadirs tur att få känna på Muhammeds politik. Efter förlusten mot Mecka vid berget Uhud tågade Muhammed omedelbart mot den judiska stammen Nadir som levde söder om Yatrib. Banu Nadir skulle tydligen få betala för den skamliga förlust som muslimerna hade upplevt. Efter en två veckor lång belägring mördade muslimerna Banu Nadirs ledare i ett nattligt lönnmord och fördrev stammen från Yatrib och tog över alla deras tillgångar. I efterhand förklaras dådet med att ledaren för Banu Nadir hade skrivit poesi som förtörnade Muhammed och att han därmed hade brutit fördraget mellan befolkningsgrupperna i Yatrib. Muhammed skall också ha fått en uppenbarelse som talade om att

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Qurayza

Banu Nadir planerade att mörda honom. Efter att ha lagt sig till med alla Qaynuqas och Nadirs ägodelar var Muhammed och hans skara av troende helt ”självförsörjande”.

Efter skyttegravskriget år 627 hämnades Muhammed på den judiska stammen Qurayza. Trots att de inte hade deltagit i striden anklagade Muhammed dem för förräderi. Efter en belägring dödades alla män i stammen, enligt uppgift på uppmaning av ängeln Gabriel som hade uppmanat Muhammed att inte sluta slåss utan att ta upp ett krig mot Qurayza. Banu Qurayza skall ha valt ledaren för Banu Aws, Saad ibn Muadh, som talesman för dem inför Muhammed. Qurayza hade ju varit Aws allierade i slaget vid Buath år 617. Men trots protester från sin egen stam skall Saad ibn Muadh ha bestämt att alla män i Qurayza skulle dödas och att kvinnor och barn skulle göras till slavar. Muadh fällde enligt den muslimska historieskrivningen sitt utslag enligt den judiska lagen i Moseböckerna/Toran och han skall ha hänvisat till 5 Mos 20.

> *När du närmar dig en stad för att anfalla den skall du först erbjuda fred. Om staden då vill ha fred och öppnar portarna för dig, skall hela dess befolkning bli tvångsarbetare i din tjänst. Om den inte vill ingå fred med dig utan väljer krig, skall du belägra den, och när Herren, din Gud, ger den i ditt våld skall du hugga ner alla män i staden. Men kvinnorna och barnen, djuren och allt annat i staden, allt byte som finns där, får du behålla. (5 Mos 20:10-14)*

Att Saad ibn Muadh skall ha använt Toran kan ju ha varit en artighet mot den judiska stammen Qurayza men är snarare ett bevis för att Aws var en judisk stam och att muslimerna följde Mose lag. Omedelbart efteråt sitt domsutslag mot Qurayza gick Muadh enligt den muslimska legenden in i sitt tält och dog av sår som han hade fått i Skyttegravskriget. Han dog med sitt huvud i Muhammeds knä, det sista han lyckades viska var ”Frid över dig O Guds Apostel! – Sannerligen vittnar jag om att du är Guds Profet”. När man bar ut kroppen var den ovanligt lätt, änglar hjälpte nämligen till med att bära kistan. Muhammed skall ha berättat att Tronen i himlen skakade på grund av Muadhs död, att portarna till himlen stod vidöppna för att välkomna honom och att han eskorteras av sjuttio tusen änglar som aldrig hade besökt jorden förut.[1]

Att det inte var Muhammed som dömde Qurayza till utplåning utan ledaren för den judiske stammen Aws, Saad ibn Muadh, är förstås en del av den muslimska historieskrivningen och syftet med berättelsen är att man inte skall komma på tanken att anklaga Muhammed för att ha svikit sina tidigare allierade och brutit det fredsavtal som han själv hade satt upp. Alla män i stammen Qurayza dödades, kvinnor och barn förvandlades till slavar och stammens alla tillgångar tillföll Muhammed och hans allierade. Nu fanns alltså, såvitt jag kan förstå, bara muslimerna och de två jemenitiska stammarna Aws och Khazraj kvar i Yatrib. Men medan medlemmar av Khazraj nämns långt efter Muhammeds egen död verkar den judiska stammen Aws/Aus ha försvunnit in i glömskan så snart Saad ibn Muadh slöt sina ögon för sista gången (i alla fall om man inte har tillgång till mer information om dem än det som finns på Wikipedia). De som ville överleva i Yatrib (Medina) när Muhammed hade tagit över staden måste bli kristna/muslimer och stammen Aws judiska identitet försvann helt och hållet.

Medlemmar från stammen Khazraj verkar däremot inte ha haft något problem med att samexistera med muslimerna, antagligen berodde detta på att Khazraj var kristna liksom Muhammed och hans efterföljare. Bland bemärkta tidiga muslimer som tillhörde Khazraj finns Ubayy ibn Ka'b som var Muhammeds skrivare. Ubayy skall efter Muhammeds död ha tecknat ner de suror som reciterades av de tjugofem människor som kunde Koranen helt och hållet utantill. Han var också medlem av en konsultativ grupp som den förste kalifen efter Muhammeds död, Abu Bakr, rådgjorde med. Ubayy dog år 649 och han hade då också samarbetat med den andre och tredje kalifen.

---

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Sa%27ad_ibn_Mua%27dh

Ledare för Khazraj, både före och efter Muhammeds invandring i Yatrib, var Abd-Allah ibn Ubayy. Abd-Allah kritiserade Muhammed vid olika tillfällen och blev därför en måltavla för senare muslimska historiker som utnämnde honom till hycklare (med en beteckning från det kristna evangeliet). Abd-Allah skall bland annat ha rått Muhammed att inte döda alla män i den judiska stammen Qaynuqa utan att i stället tvinga dem lämna staden inom tre dagar. Detta skedde ju också, men tydligen tycker de muslimska historikerna att Muhammed skulle ha fått igenom sin önskan att döda alla män i stammen och att man inte bara skulle ha nöjt sig med att fördriva stammen och ta alla deras tillgångar.

I nästa steg tvingade Muhammed den judiska stammen Banu Nadir att lämna allt och fly från Medina inom tio dagar. Abd-Allah skall återigen ha försökt medla och uppmanat Banu Nadir att inte lämna staden. Han skall också ha anklagat Muhammed för förräderi genom att han bröt fredsavtalet mellan de olika befolkningsgrupperna i Yatrib (Medina). Men efter utrotningen av den judiska Banu Qurayza år 627 skall Abd-Allah inte ha satt sig upp mot Muhammed mer. När allt kom omkring var ju Yatrib nu fritt från inhemska arabiska judar, det fanns inga fler stammar som Abd-Allah kunde försöka beskydda med hänvisning till fördraget från år 622. Abd-Allah ibn Ubayy dog år 631 och muslimerna döpte om Yatrib till Medina.

BANU MUSTALIQ (627)

Banu Mustaliq var en arabisk stam som var allierad med Quraish i Mecka. De hade sitt område i Qadid vid Röda Havet. Muhammed hade enligt den muslimska historieskrivningen hört att stammen planerade en attack mot muslimerna och han ledde därför ett fälttåg mot dem från Medina. Muhammed slog Banu Mustaliq i en överraskningsattack. Bland fångarna fanns en kvinna vid namn Djuwairiya som var dotter till stammens hövding. Muhammed gifte sig omedelbart med Djuwairiya som ju inte hade något val eftersom hon var hans fånge. Enligt den muslimska historieskrivningen återlämnade Muhammed allt rövat byte till stammen och släppte alla fångar fria efter giftermålet.

FÖRDRAGET I HUDAYBIYYA

Efter den avslutade utrensning av judiska stammar från Yatrib (Medina) och efter segern över Banu Mustaliq gjordes ett fredsavtal upp mellan Muhammed och Banu Quraish från Mecka i mars 628. Avtalet innebar ett tioårigt ömsesidigt fredsavtal mellan muslimerna i Medina och stammen Quraish och deras allierade.

KHAYBAR (629)

När nu Muhammed inte längre behövde bekymra sig om en eventuell attack från Mecka sände han en delegation till Banu Nadir som ju levde i exil i Khaybar efter att ha drivits ut från Yatrib (Medina) år 625. Han bjöd in deras ledare att komma till Medina för en diskussion om de politiska relationerna mellan de två grupperna. Ledarna för Banu Nadir accepterade inbjudan, vilket var märkligt med tanke på vad som hade hänt deras judiska bröder i Banu Qurayza i Yatrib (Medina) ett par år tidigare. En muslimsk styrka eskorterade männen från Banu Nadir till Medina men under resan drog, enligt den officiella muslimska historien, plötsligt en av Banu Nadirs ledare ett svärd mot ledaren för den muslimska delegationen. Muslimerna dödade trettio av Banu Nadirs ledare på fläcken, endast en enda man undkom.

I maj 629 angrep Muhammed och hans trupper Khaybar. Eftersom alla ledarna i Banu Nadir var döda saknade judarna i oasen ett samordnat försvar och muslimerna kunde erövra fort efter fort. När alla fort utom två hade erövrats lyckades judarna förhandla till sig ett avtal om kapitulation. Enligt avtalet tog muslimerna över hela Khaybar. Judarna fick stanna kvar och bruka jorden på villkor att de gav muslimerna hälften av alla skördar. Avtalet omfattade dock inte Banu Nadir. Muslimerna dödade alla män i stammen och delade upp

kvinnorna och alla andra tillgångar mellan sig. Muhammed tog själv en av kvinnorna i Banu Nadir, Safia (Safiyya), till hustru.

Senare tiders muslimska biografier över Muhammed berättar en historia om hur en av de judiska kvinnorna i Bani Nadir förgiftade Muhammed som hämnd för att han hade låtit döda alla män i stammen. Muhammed klarade sig dock mirakulöst från att skadas av giftet. På sin dödsbädd år 632 skall dock Muhammed ha avslöjat att hans dödliga sjukdom var resultatet av denna förgiftning. Muhammed tog en stor del av bytet från Khaybar för egen del. En del av oasen kallades Fadak och ägandet för den delen överfördes helt och hållet till Muhammed. Han skall också ha avsatt allt byte från Banu Nadir, två befästningar i Khaybar och en tredjedel av dalen Quari åt sig själv.

MUTAH (629)

När Muhammed hade visat sin makt genom att få till ett fredsavtal med Mecka slöt också andra parter avtal med honom. Jemens regent skrev bland annat under på att han var en sann muslim och därmed var han inget hot mot Muhammed. Med ryggen fri mot söder kunde muslimerna därefter vända sig mot den norra delen av det arabiska området. Enligt den muslimska historieberättelsen hade Muhammed sänt emissarier till de nomadiska arabstammarna i norr som stod under beskydd av det bysantinska riket. Muhammeds emissarier skall ha dödats och därför tvingades Muhammed sätta samman en stor trupp för att hämnas dessa dåd. Vissa moderna forskare menar dock att striden vid Mutah var resultatet av ett misslyckat muslimskt försök att ta makten över de araber som bodde öster om Jordanfloden och som var allierade med det bysantinska riket. När muslimerna mötte en bysantinsk styrka i Mutah miste de många män, men trots sitt nederlag lyckades huvudstyrkan ta sig tillbaka till Medina. Vid återkomsten läxades den muslimska styrkan upp för att de hade dragit sig tillbaka och anklagades för att ha flytt som fega ynkryggar. Idag räknas dock de män som föll i striden vid Mutah som hjältar och martyrer. Enligt Fred Donner, i boken *The Early Islamic Conquests*, sände Muhammad sina trupper på mängder av räder in på bysantinskt område (Källa: Wikipedia).

MECKA (630)

År 629 gjorde muslimerna sin första pilgrimsfärd till Mecka under skydd av det fredsavtal med Quraysh som hade tecknats vid Hudaybiyya. Året efter, år 630, uppstod en skärmytsling mellan en beduinstam som var förbunden med Muhammed och en annan stam, Banu Bakr, som var allierad med Quraysh i Mecka. Avtalet mellan Muhammed och Mecka sade att ”en attack på en allierad till en av parterna i avtalet kommer att ses som en attack på parten själv”. Därför ”tvingades” Muhammed ge Quraysh i Mecka tre alternativ. De kunde antingen säga upp sin allians med Banu Bakr, kompensera muslimerna med blodspengar för deras allierade från beduinstammen eller gå med på att fredsavtalet mellan dem själva och muslimerna var upplöst.

Quraysh valde det tredje alternativet och Muhammed marscherade mot Mecka med 10 000 man. Staden Mecka hade inget annat val än att ge sig utan strid och nu var Muhammed och muslimerna tillbaka i Mecka som segerherrar. Alla gudabilder i Kaba, templet i Mecka, förstördes och invånarna i staden tvingades att övergå till islam. När man hade undertecknat fredsavtalet 628 hade Muhammed inte mer än 1 400 trogna men två år senare kunde han alltså gå mot Mecka med 10 000 man. Muhammed hade använt de mellanliggande åren till en diplomati där han krävde att olika ledare övergick till den rätta läran (slöt allianser med Muhammed) med det öppna eller underförstådda hotet att de annars skulle behandlas som Banu Nadir och andra fiender till Muhammed. Muhammed och hans trogna hade också skaffat sig pengar och värdeföremål genom attackerna på de judiska klanerna i Medina och genom räder in på bysantinskt område. Muhammeds diplomati, tillsammans med det faktum att de rövade judiska och bysantinska tillgångarna

gjorde det möjligt för honom att köpa sig allierade, gav honom alltså en oövervinnerlig styrka på arabiskt område.

HUNYAN (630)

När Mecka hade gett sig marscherade Muhammed inom två veckor mot beduinstammen Hawazin. Nu hade han 12 000 män till sitt förfogande, hans ursprungliga styrka hade tydligen utökats med nyomvända troende från Mecka. En strid vid Hunyan slutade med en övertygande seger för muslimerna som kunde ta enorma krigsbyten. Striden vid Hunyan är en av de två strider som nämns med namn i Koranen (vers 9.25).

TAIF (630)

Efter Hunyan belägrade muslimerna fästet Taif, som de dock inte lyckades inta. Men efter belägringen sände invånarna i Taif en delegation till Mecka, vilket resulterade i att de blev allierade med Muhammed (och därmed blev muslimer). Trots att de hade klarat av en belägring insåg de tydligen att Muhammeds övermakt var för stor och de vågade inte vänta på att han skulle återvända och ta dem med våld.

TABOUK (630)

Enligt muslimska biografier över Muhammed skall den bysantinske kejsaren ha samlat en enorm armé på upp till 100 000 man bestående av bysantinska soldater och allierade araber från ghassaniderna i nuvarande Jordanien och Syrien. Det finns inga bevis för detta från några icke-muslimska källor. Eftersom rykten om det bysantinska hotet skall ha nått Mecka ”tvingades” Muhammed sätta samman en armé på 30 000 man som skulle göra en expedition mot Syrien. När man nådde Tabouk förberedde sig muslimerna för strid med bysantinerna, men dessa fanns inte på plats. Enligt vissa lärda muslimer måste bysantinerna ha dragit sig tillbaka utan att våga ta strid med muslimerna. Men det finns som sagt inget bevis för att någon bysantinsk armé överhuvudtaget hade planerat att attackera Muhammed. Vinsten för Muhammed efter denna kampanj blev avtal om trohet från lokala beduinstammar i området och avtal om att de skulle betala jizyah, den muslimska skatten som utkrävdes av underkuvade av befolkningsgrupper. Genom dessa allianser övergav många arabstammar i området det Bysantinska riket och slöt sig till Muhammed, vilket utökade den muslimska staten. Ghassaniderna var monofysitiska kristna innan de blev muslimer.

MUHAMMEDS DÖD

Muhammed deltog personligen i minst nio av muslimernas strider under åren mellan 624 och 630, nämligen striderna vid Badr och Uhud, Skyttegravskriget i Medina, utplåningen av Banu Qurayza, anfallet mot Banu Mustaliq, erövringen av oasen Khaybar och utplåningen av Banu Nadir, erövringen av Mecka, striden vid Hunayn och belägringen av Taif. Muhammed verkar ha varit pigg och alert, förutom att delta i alla dessa strider tog han sig också mängder av nya hustrur under 620-talet. Men trots detta var han en gammal man enligt den tidens mått mätt. I juni år 632, när Muhammed var han cirka 62 år, dog han hemma i armarna på en av sina fruar.

MUSLIMERNA STRIDER MED VARANDRA EFTER MUHAMMEDS DÖD OCH ERÖVRAR ETT IMPERIUM

Muhammed dog i Medina i juni 632. Till hans efterträdare som ledare för församlingen/trupperna utsågs Abu Bakr som enligt legenden hade varit den förste utanför Muhammeds egen familj som omvändes till den nya religionen. Men redan från början plågades församlingen av inre strider. En del av muslimerna ville nämligen i stället se Muhammeds kusin och svärson Ali som ledare efter honom.

DET FULLKOMLIGA KALIFATET OCH DE FYRA RÄTTLEDDA KALIFERNA (632-661)

ABU BAKR (632-634)

Abu Bakr tillhörde grenen Banu Taim av stammen Quraish i Mecka, han var en rik köpman och klanledare för sin gren av stammen. Abu Bakr deltog alltså i Muhammeds kamp för religionen redan från början och en del av hans närmaste vänner övergick också till hans och Muhammeds tro.

UPPROR OCH AVFALL EFTER MUHAMMEDS DÖD

När Muhammed just hade dött i juni år 632 samlades de trogna enligt den muslimska historien i den kyrka/moské som församlingen hade byggt i Medina. Abu Bakr talade till de förtvivlade människorna och citerade enligt legenden vers 3.144 i Koranen (som enligt samma muslimska legend ännu inte hade satts samman vid den tidpunkten). I denna vers sägs att Muhammed är en profet som de som har kommit och gått före honom. Kommer ni att vända på klacken (lämna tron) när han dör eller blir dödad?

> *3.144 Muhammad is but a messenger, messengers (the like of whom) have passed away before him. Will it be that, when he dieth or is slain, ye will turn back on your heels? He who turneth back on his heels doth no hurt to Allah, and Allah will reward the thankful.*

Det tal som återges i verserna 3.132-3.161 tolkas tydligen som att det skrevs av Muhammed innan hans död och att Abu Bakr citerade vers 3.144 när han kom med bud om profetens död. Om man läser versen i sitt sammanhang verkar den visserligen handla om en problematik som hör hemma vid tiden just efter Muhammed död, men detta sammanhang är helt klart problemen med sådana som ”vänder på klacken” och säger upp trohetseden när Muhammed är död. I vers 3.142 påminns åhörarna om att Gud belönar dem som strider på hans väg (krigar för den rätta tron). Sedan påminns de om att de har sett döden i vitögat på stridsfältet och att de inte borde vända på klacken bara för att de som inte tror försöker få dem bort från den rätta vägen. Den rätta boningen för sådana syndare är helvetets eld. Talaren påminner sina åhörare om hur de klättrade uppför kullen i (en ej namngiven) strid medan budbäraren fanns bakom dem och manade dem att slåss. Det enda rätta är att fortsätta att strida på det sätt som budbäraren lärde dem. Vad gör det om man dör eller blir dödad på Guds väg, Guds nåd är ju bättre än att stanna hemma och samla på sig ägodelar. Vad gör det om man blir dödad i strid, när detta innebär att man hämtas till Gud?

> *3.157 And what though ye be slain in Allah's way or die therein? Surely pardon from Allah and mercy are better than all that they amass.*
>
> *3.158 What though ye be slain or die, when unto Allah ye are gathered?*

DET GAMLA GARDET

I den fjärde suran framhävs de som utvandrade för Gud, alltså de som flyttade till Yatrib (Medina) tillsammans med Muhammed, som de som belönas av Gud. Den sortens människor var ju en liten klick inom församlingens styrelse som de första kaliferna Abu Bakr, Umar och Uthman, och inga senare konvertiter kunde någonsin uppnå detta mål.

> *4.100 Whoso migrateth for the cause of Allah will find much refuge and abundance in the earth, and whoso forsaketh his home, a fugitive unto Allah and His messenger, and death overtaketh him, his reward is then incumbent on Allah. Allah is ever Forgiving, Merciful.*

I den nionde suran kallas de som följde Muhammed i emigrationen till Medina för Muhajirin. Gud är mycket nöjd med dem och med dem som stödde Muhammed i Medina som kallas Ansar. På dessa väntar en plats i paradiset.

9.100 And the first to lead the way, of the Muhajirin and the Ansar, and those who followed them in goodness - Allah is well pleased with them and they are well pleased with Him, and He hath made ready for them Gardens underneath which rivers flow, wherein they will abide for ever. That is the supreme triumph. (…)

9.117 Allah hath turned in mercy to the Prophet, and to the Muhajirin and the Ansar who followed him in the hour of hardship. After the hearts of a party of them had almost swerved aside, then turned He unto them in mercy. Lo! He is Full of Pity, Merciful for them.

KRIGET MOT AVFÄLLINGARNA

Efter Muhammeds död försökte vissa stammar bryta sig ur pakten med muslimerna. Därför blev de rättrogna år 632 tvungna att utkämpa ett krig mot alla avfällingar som kallas ”Ridda-kriget” eller ”Kriget mot avfällingarna”. Musaylimah var en avfälling och hycklare (enligt den muslimska historien) som redan innan Muhammeds död hade utropat sig till en profet på samma nivå som honom och som hade föreslagit att de två skulle dela landet mellan sig. Han blev den viktigaste motståndaren till de rättrogna i den centrala delen av den arabiska halvön. Men avfällingar fanns bland de flesta av de arabiska stammarna och till och med bland muslimerna i Medina, som ändå hade varit huvudort för rörelsen.

Ett exempel på de problem som plågade den unga muslimska religionen är historien om stamledaren Malik ibn Nuweira. Malik togs till fånga av Khalid, en av den förste kalifen Abu Bakrs generaler. Abu Bakr hade gett order om att misstänkta rebeller skulle provas genom att uppmanas att upprepa den muslimska trosbekännelsen och delta i den gemensamma bönen. Trots att Malik ibn Nuweira och hans familj hävdade att de var rättrogna muslimer blev de fängslade hos generalen Khalid, något som muslimer från Medina som ingick i Khalids styrka protesterade kraftigt emot. När natten kom mördades Malik ibn Nuweira och de som stödde honom. Och inom tjugofyra timmar gifte sig Khalid med Maliks vackra änka. De män från Medina som redan hade protesterat mot den grymma behandlingen av Malik blev rasande när han mördades. En gammal vän och följeslagare till profeten skyndade sig till Medina för att klaga hos Abu Bakr, som lät sända efter Khalid för att förhöra honom om händelsen. Khalid påstod att han inte hade beordrat mordet utan att vakterna helt enkelt hade missförstått hans order. Abu Bakr, som värderade Khalids skicklighet som krigare högt, förlät honom.[1]

Shiiternas åsikt om motståndet mot Abu Bakr är att även om det fanns falska profeter, så var majoriteten av motståndarna bland beduinstammarna sådana som ville se Muhammeds kusin och svärson Ali som ledare efter honom. ”Kriget mot avfällingarna” var alltså i första hand ett inbördeskrig bland Muhammeds anhängare som handlade om vem som skulle ta makten över Muhammeds trupper efter hans död.

Den nionde suran, ”Ånger”, beskriver en situation som påminner mycket om historien om Malik och Khalid. Suran handlar bland annat om att de som inte tror och som är hycklare är dömda till helvetet. De svor visserligen sin tro till Gud och påstod att de inte har sagt något fel, men ändå var de otrogna efter sin övergång till Gud. De blev bara rättfärdiga (troende) eftersom de ville ha del av krigsbytet. De var hycklare som inte gav allmosor/betalde skatt till den muslimska ledningen varför Gud själv förlöjligade dem och dömde dem till en förfärlig dom. Och även om man ber Gud förlåta dem sjuttio gånger om kommer han aldrig att göra det.

9.73 O Prophet! Strive against the disbelievers and the hypocrites! Be harsh with them. Their ultimate abode is hell, a hapless journey's end.
9.74 They swear by Allah that they said nothing (wrong), yet they did say the word of disbelief, and did disbelieve after their Surrender (to Allah). And they purposed that which they could not attain,

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Ridda_wars

and they sought revenge only that Allah by His messenger should enrich them of His bounty. If they repent it will be better for them; and if they turn away, Allah will afflict them with a painful doom in the world and the Hereafter, and they have no protecting friend nor helper in the earth.
9.75 And of them is he who made a covenant with Allah (saying): If He give us of His bounty we will give alms and become of the righteous.
9.76 Yet when He gave them of His bounty, they hoarded it and turned away, averse;
9.77 So He hath made the consequence (to be) hypocrisy in their hearts until the day when they shall meet Him, because they broke their word to Allah that they promised Him, and because they lied.
9.78 Know they not that Allah knoweth both their secret and the thought that they confide, and that Allah is the Knower of Things Hidden?
9.79 Those who point at such of the believers as give the alms willingly and such as can find naught to give but their endeavours, and deride them - Allah (Himself) derideth them. Theirs will be a painful doom.
9.80 Ask forgiveness for them (O Muhammad), or ask not forgiveness for them; though thou ask forgiveness for them seventy times Allah will not forgive them. That is because they disbelieved in Allah and His messenger, and Allah guideth not wrongdoing folk.

Därefter fördöms i den nionde suran sådana som vill stanna hemma och ta hand om sina familjer och tillhörigheter i stället för att kriga på Guds väg. De som stannar hemma kommer förstås att hamna i helvetet medan de hårda krigarna kommer till paradisets trädgårdar. (9.81-9.96). Efter detta talas det om de vandrande araberna (beduinerna) som generellt sett är mer bergfasta i otro och hyckleri och mer benägna att vara okunniga om de gränser som Gud har uppenbarat för sin budbärare. Men bland dem finns också de som tror på rätt sätt. Gud är mycket nöjd med de första som ledde vägen, Muhajirin (de som först emigrerade från Mecka till Medina) och Ansar (de första konvertiterna i Medina), och de som följer dem. Sådana kommer att komma till paradiset. Men bland de vandrande araberna (beduinerna) och bland folket i Medina finns hycklare. Dessa skall straffas dubbelt, de skall drabbas av en förskräcklig dom.

9.100 And the first to lead the way, of the Muhajirin and the Ansar, and those who followed them in goodness - Allah is well pleased with them and they are well pleased with Him, and He hath made ready for them Gardens underneath which rivers flow, wherein they will abide for ever. That is the supreme triumph.

9.101 And among those around you of the wandering Arabs there are hypocrites, and among the townspeople of Al-Madinah (there are some who) persist in hypocrisy whom thou (O Muhammad) knowest not. We, We know them, and We shall chastise them twice; then they will be relegated to a painful doom.

Denna del av den nionde suran verkar alltså handla om den tid när islam skakades av häftiga inbördes strider och de nomadiserande beduinstammarna försökte göra sig fria från alliansen med Muhammeds trupper. Till och med vissa muslimer i Medina visade sig vara hycklare, som de som klagade på Khalid inför Abu Bakr.

STRID FÖR GUDS VÄG

Efter ungefär ett år av Abu Bakrs kalifat var dock de upproriska araberna underkuvade och när han dog två år och tre månader efter profetens död hade hans trupper av rättrogna krigare för Guds väg börjat göra räder mot gränstrakterna mot Syrien och Irak. Islam växte alltså fram i ständiga strider, först med motståndare i Mecka, sedan med olika klaner i Arabien och därefter med det Bysantinska riket. I slutet av Muhammeds liv hade tydligen i stort sett alla arabiska stammar svurit vänskap med honom men så snart han dog bröt kriget med alla ”avfällingar” ut. Efter att detta hade klarats av vände man omedelbart sin stridslystnad mot bysantinerna i Syrien och sasaniderna i Irak som hade tröttat ut sig genom långa krig med varandra. De som dödades ”på Guds väg”, i striden för den rätta religionen, var inte döda. De levde och fick sitt uppehälle hos Gud i paradiset. Gud gav en sådan krigare hans belöning.

2.154 And call not those who are slain in the way of Allah "dead." Nay, they are living, only ye perceive not.

2.244 Fight in the way of Allah, and know that Allah is Hearer, Knower.

3.169 Think not of those, who are slain in the way of Allah, as dead. Nay, they are living. With their Lord they have provision.

4.74 Let those fight in the way of Allah who sell the life of this world for the other. Whoso fighteth in the way of Allah, be he slain or be he victorious, on him We shall bestow a vast reward.

5.54 O ye who believe! Whoso of you becometh a renegade from his religion, (know that in his stead) Allah will bring a people whom He loveth and who love Him, humble toward believers, stern toward disbelievers, striving in the way of Allah, and fearing not the blame of any blamer. Such is the grace of Allah which He giveth unto whom He will. Allah is All-Embracing, All-Knowing.

9.20 Those who believe, and have left their homes and striven with their wealth and their lives in Allah's way are of much greater worth in Allah's sight. These are they who are triumphant.

Man fick tydligen svära en helig ed att strida för Guds väg när man blev muslim, de ynkryggar som vänder ryggen till striden är hycklare som är dömda till helvetet (9.20 s 499).

KAMELERNA

Abu Bakr skall ha varit speciellt förtjust i kameler, hans namn är egentligen ett smeknamn som betyder ”Fader till kamelens föl”. I Koranen nämns kameler bland annat i samband med liknelsen om kamelen och nålsögat, men det finns också ett par sammanhang där kamelen nämns i sammanhang som inte hämtats från Bibeln. Det första är historien om hur Gud gjorde ett tecken/under med ett kamelsto som finns i den sjunde, elfte och sjuttonde suran. I den tjugoandra suran instiftas en ceremoni där man skall välsigna kamelerna när man radar upp dem (för strid eller karavan). Här upphävs också förbudet i Moseböckerna mot att äta kött från kameler. Kanske är detta omnämnande av kamelerna ett tecken på Abu Bakrs inflytande eller också är det bara ett tecken på hur viktiga kamelerna var för araberna vilket gav upphov till behovet av att upphäva deras utnämning till orena djur och förbudet mot att äta kamelkött i 3 Mos 11:4.

22.36 And the camels! We have appointed them among the ceremonies of Allah. Therein ye have much good. So mention the name of Allah over them when they are drawn up in lines. Then when their flanks fall (dead), eat thereof and feed the beggar and the suppliant. Thus have We made them subject unto you, that haply ye may give thanks.

SKVALLER OM MUHAMMEDS KÄRLEKSLIV

Muhammed lämnade efter sig många hustrur som han i vissa fall hade gift sig med av politiska skäl och som i andra fall var krigsbyten. Han var alltså gift med den första hustrun Khadija mellan 595 och ca 619/620 och under detta äktenskap tog han sig inga fler hustrur. Men mellan åren 623 och 628 tog han sig minst elva nya kvinnor. När Muhammed var mellan 55 och 60 år samlade han på sig Aisha (9 år), Hafsa (18), Umm Salama (29), Zainab I (30), Djuwairiya (20), Zainab II (35?), Maria, Umm Habiba (35), Safia (17), Maimuna (27) samt Raihana. Raihana var judinna och Maria var kristen.[1] Men även Safia bör ha varit judinna eftersom Muhammed tog henne till hustru efter utplåningen av Banu Nadir (s 476). Muhammed verkar dock inte ha kunnat avla någon (överlevande) son med någon av dessa unga kvinnor.

Muhammed fick tydligen ta emot kritik för sina många hustrur, för att han gifte sig med favorithustrun Aisha när hon bara var nio år och han mer än femtio och för att han gifte sig med sin adoptivson Zaids hustru Zainab. Muhammed genomdrev en skilsmässa mellan Zaid och Zainab och gifte sig därefter med sin adoptivsvärdotter (s 500). Den trettiotredje suran försöker i verserna 33.50-52 avstyra kritiken mot Muhammeds kärleksliv och legitimera alla hans kvinnor genom att förkunna Gud hade dikterat en speciallag för honom. Profeten får gifta sig med vem han vill – ”ett privilegium för honom enbart och inte för resten av de troende” (33.50). Han får också ta sig en kvinna, förkasta henne och sedan ta henne igen (s 501).

SKILSMÄSSAN

Även sura 66 verkar handla om profetens kärleksliv, han har gjort fel för att göra någon av sina hustrur till viljes och har enligt 66.5 rätt att skilja sig från henne och få bättre fruar än

[1] http://www.svd.se/dynamiskt/brannpunkt/did_9629077.asp

hon, sådana som är underdåniga och gudfruktiga, ungmör och änkor (s 503). Suran verkar ha kommit till för att bemöta någon slags kritik mot profeten genom att i efterskott ge en gudomlig sanktion för det faktum att han skilde sig från någon av sina fruar. Anledningen till skilsmässan skall enligt suran ha varit att Muhammeds hustru ville förneka honom något som var hans lagliga rätt, nämligen en massa underdåniga och gudfruktiga kvinnor, och att Gud därför kommenderade honom att skilja sig från henne. Om man skall försöka tolka denna sura ger den för mig närmast ett intryck av att säga att Muhammed skiljde sig från Khadija, som enligt den kristna välsignelsen av deras äktenskap naturligtvis krävde att få vara den enda hustrun, för att i stället få en massa yngre och bättre fruar än hon.

Den muslimska historieskrivningen påstår förstås att Khadija dog innan Muhammed började bygga upp sin samling av nya hustrur, men det finns också enligt uppgift historiker som menar att hon levde till en ålder av 65 år.[1] Eftersom Khadija skall ha fötts år 565 skulle hon ha varit cirka 55 år om hon dog år 619 som den vanligaste historien säger. Om hon däremot dog vid 65 års ålder skall hon ha dött omkring år 630. I så fall är det mycket sannolikt att sura 66 verkligen handlar om att Muhammed skiljde sig från sin första kristna hustru för att få en massa ”underdåniga och gudfruktiga kvinnor”.

Kan man då vara säker på att Muhammed inte själv, precis som den muslimska historieskrivningen hävdar, skrev dessa suror som ger gudomlig legitimitet åt hans omoraliska kvinnohistorier? Det är naturligtvis möjligt, men jag har en känsla av att de senare surorna rent psykologiskt sett måste höra hemma i en tid när profeten var död och man försökte föra fram honom som en ofelbar profet av samma dimension som Moses och Jesus. Det sägs ju uttryckligen i vers 33.50 att lagarna om Muhammeds kvinnohistorier förmedlades från Gud, att de bara gäller honom och inte resten av de troende, och att *de kom till för att Muhammed skulle vara fri från klander* (vara lika ofelbar som Moses och Jesus). För Allah är alltid Förlåtande och Nåderik.

DE KRISTNA ÄKTENSKAPEN BLAND DE FÖRSTA KONVERTITERNA

Muhammed första giftermål välsignades alltså av en kristen nestoriansk munk som tillika var den blivande hustruns kusin. Muhammed gifte sig inte med någon annan så länge den första hustrun levde eller alternativt skiljde han sig från henne för att kunna skaffa sig nya unga hustrur. Han förlovade sig med Abu Bakrs dotter Aisha samma år som den första hustrun skall ha dött (619), men det bestämdes att själva bröllopet skulle hållas senare. Detta var förståeligt eftersom flickan bara var sex eller sju år vid förlovningen. Hon bodde kvar hos sina föräldrar till hon var nio och äktenskapet kunde fullbordas, vilket skedde efter utvandringen till Medina år 622.

När Aishas far Abu Bakr övergick till den rätta tron ville hans ena hustru inte acceptera islam och därför skilde hans sig från henne. Den andra hustrun, Umm Ruman, blev däremot muslim och fick bli kvar. Hon var också Aishas mor. Uthman, som var den andre mannen som konverterade till islam efter Abu Bakr skilde sig också från alla sina fruar efter sin omvändelse. Därefter gifte sig Uthman med Muhammeds dotter Ruqayyah. Uthman och Ruqayyah var, tillsammans med tio män och tio kvinnor, deltagare i den första muslimska utvandringen till de kristna i Etiopien.

De första muslimerna bröt alltså med den arabiska seden med mångifte för män och ingick nya, som det verkar kristna, äktenskap där bara en partner accepterades. Det faktum att den första utvandringen till Etiopien omfattade elva män och elva kvinnor tyder på att det bara var monogama par som utvandrade. Efter Muhammeds etablering i Medina verkar man dock ha ändrat åsikt om mångifte och Muhammed fick lämpligt nog också uppenbarelser om att Gud ville ge honom många kvinnor, ungmör och änkor. I alla fall sanktion-

[1] http://www.ummah.net/khoei/khadija.htm

erades den nya inriktningen på detta sätt i den muslimska historien i Koranen genom suror som påstås ha författats av Muhammed medan han levde.

VAD GÖRA MED MUHAMMEDS ALLA FRUAR?

Flera av de suror som jag vill datera till perioden efter Muhammeds död handlar om hans hustrur. I sura 33 beordras profetens hustrur att tala mjukt (tyst), det är deras plikt mot Gud. Den av dem som gör något oanständigt kommer att få dubbelt straff av Gud. De skall också stanna i sina hus, inte kluta ut sig i utstyrslar från ”okunnighetens tid” (tiden före islam). Hustrurna skall be regelbundet, betala allmosor och lyda Gud och hans budbärare (s 500).

I samma sura, nr 33, sägs att de troende inte skall gå in i profetens boning om de inte har fått speciell tillåtelse till det. Om någon vill tala med profetens fruar skall han göra det bakom ett draperi och han skall inte göra profeten upprörd genom att gifta sig med någon av hans fruar efter hans död. Det är ingen synd för kvinnor (profetens hustrur) att fritt tala med sina fäder, söner, bröder, brorsöner eller söner till sina systrar eller slavar. Men genom detta bud är det förstås däremot förbjudet för dem att tala med alla andra män i världen. Gud uppmanar också profeten att säga till sina fruar och döttrar och andra troende kvinnor att de skall dra sina mantlar runt sig när de går ut. Det är bättre, på så sätt blir de inte igenkända eller störda (s 502).

I sura 49, med titeln ”Haremet”, sägs att de flesta av dem som kallar på ”dig” (Muhammed) från de privata delarna av bostaden, alltså hans hustrur, saknar vett. Det hade varit bättre för dem om de hade väntat tåligt tills ”du” hade kommit till dem. Vet att budbäraren är bland er. Om han skulle lyda er (sina hustrur) i sin ledning (av de rättrogna) skulle man säkert komma i svårigheter. De troende skall inte spionera på eller baktala varandra (s 502). Uttalandet att ”budbäraren är bland er” är förstås ganska märkligt. Om han hade skrivit sura 49 själv vore det underligt att han skulle vara tvungen att påpeka att han finns bland sina hustrur, detta är ju självklart för en levande människa och behöver inte påpekas. Om suran däremot skrevs efter hans död verkar uttalandet ha gjorts för att ge sken av att texten hade kommit till när ”budbäraren var bland dem”.

I sura 66 sägs det att profeten inte berättade hela sanningen om den rätta läran för någon enda av sina fruar. När profeten delade med sig av kunskap till någon av sina fruar var det egentligen bara delar av läran som hon fick ta emot (s 503).

Om man skall sammanfatta vad som sägs om profetens hustrur är det att de saknade vett och förstånd och att Muhammed inte berättade mer än en del av sanningen för dem. De beordrades att tala tyst och förbjöds att tala med andra än sina allra närmaste släktingar. Ingen fick gå in i profetens hem utan tillåtelse och man fick inte heller tala med profetens fruar öga mot öga. Fruarna beordrades att hålla sig inne i haremet och bakom murarna, de fick alltså inte ha någon kontakt med omvärlden. De skulle gömma sig under sina mantlar så ingen kände igen dem, de fick inte kluta ut sig i vackra kläder och de skulle lyda Gud och hans budbärare (för vilka Abu Bakr var ombud efter Muhammeds död). De fick heller inte gifta om sig eftersom det skulle ha gjort profeten upprörd.

Dessa suror måste ha skrivits efter profetens död. Problemet verkar ha varit att profetens hustrur och andra kvinnliga släktingar protesterade mot de nya suror som ”upptäcktes” efter profetens död och att de menade sig ha kunskap om vad han egentligen hade predikat om. För att man inte skulle lyssna till dem påstods profeten ha lämnat efter sig suror där de pekades ut som dumma och oinformerade. De beordrades till tystnad (att tala tyst) och hotades med dubbelt så strängt straff som andra om de uppförde sig ”oanständigt” (talade med män och satte sig upp mot den nya ledningen). Muhammeds kvinnor beordrades också att gömma sig i haremet utan att tala med någon man som inte var en nära släkting och vänta på döden där utan att någonsin gifta om sig.

Synen på kvinnor bland dem som redigerade Koranen återspeglas också i den fjärde suran. Här sägs att män bestämmer över kvinnor på grund av att Gud har bestämt att den ena sorten är bättre än den andra (t.ex. enligt historien om Adam och Eva) och på grund av att män använder sina tillgångar (för att försörja kvinnor). Därför är goda kvinnor lydiga. Kvinnor som ”ni” misstänker skall göra uppror skall tillrättavisas, förvisas från sängen och pryglas. Hör! Gud är alltid Hög, Upphöjd och Stor.

> *4.34 Men are in charge of women, because Allah hath made the one of them to excel the other, and because they spend of their property (for the support of women). So good women are the obedient, guarding in secret that which Allah hath guarded. As for those from whom ye fear rebellion, admonish them and banish them to beds apart, and scourge them. Then if they obey you, seek not a way against them. Lo! Allah is ever High, Exalted, Great.*

Fatima, Profetens älsklingsdotter, skall enligt shiitisk tradition ha grälat så med Abu Bakr att hon svor på att aldrig tala ett enda ord mer med honom så länge hon levde. Hon dog dock bara något halvår senare. Vad kan Fatima ha bråkat med den nya kalifen om? Jag gissar att det var Abu Bakrs förbud till kvinnorna i Muhammeds hushåll att yttra sig om profetens läror, vilket säkert inbegrep henne själv som hans dotter, som gjorde henne så rasande att hon aldrig ville tala med honom mer. Genom att Abu Bakr tog makten över den nya religionen togs den politiska och religiösa auktoriteten från Muhammeds egen familj och lades i händerna på hans gamla kumpaner från kriget. Den klyfta som skapades mellan de som stödde Fatimas man Ali (shiiterna) och de som inordnade sig under Ali Bakr (sunniterna) består än i denna dag.

Den roll som kvinnorna i Muhammeds hushåll tilldelas i de suror som jag anser skrevs efter profetens död har setts som ett föredöme för alla muslimska kvinnor i trettonhundra år. Kan man leva på något bättre sätt än på det sätt som profeten föreskrev för sina hustrur? Tiga, lyda, aldrig tala med andra män än de allra närmaste släktingarna, be bakom murarna till haremet, klä sig i svarta heltäckande kläder och dölja sig under manteln så att ingen känner igen en om man någon gång går ut? Men om dessa regler egentligen kom till för att tysta de personer som hade stått profeten närmast? Om de skapades för att gömma undan hans hustrur så att de inte kunde påstå något som de nya makthavarna inte ville erkänna, till exempel att profeten aldrig hade skrivit de suror som man förde fram i hans namn efter hans död, då borde man kanske se dessa regler i ett helt annat ljus?

Att profetens hustrur kunde vara en stark politisk faktor om de fick möjlighet till detta visar också historien om Muhammeds hustru Aisha och striden mot Muhammeds kusin och svärson Ali. Efter Muhammeds död levde Aisha i Medina. Hennes far Abu Bakr och hans nära allierade Umar var de två första kaliferna. Efter mordet på Umar blev Uthman, som också tillhörde det gamla gardet, kalif. När Uthman i sin tur mördades år 656 av upproriska muslimer krävde rebellerna att Muhammeds kusin och svärson Ali skulle bli kalif. Den muslimska historien rentvår Ali från deltagande i mordet på Umar men hur det än var med det tog Aisha befäl över en trupp som mötte Alis soldater i strid utanför staden Basra. Aisha skall ha lett sina trupper från ryggen på en kamel och striden kallas därför Kamelstriden. Aishas armé förlorade och Ali tog henne till fånga men vägrade att skada henne. Hon sändes tillbaka till Medina under militäreskort och levde tillbakadraget där tills hon dog omkring år 678. Om Aisha hade tillhört samma generation som sin make Muhammed hade det varit märkligt att hon kunde leda en strid från kamelryggen nästan tjugofem år efter hans död, när han själv skulle ha varit nära nittio år om han hade levt. Men eftersom Aisha bara var nio år när han tog henne till hustru var hon bara cirka fyrtio år gammal år 656.

DEN SISTA PROFETEN

I samma sura som den där Muhammeds kvinnohistorier försvaras förs han också fram som den sista profeten. I vers 33.40 sägs att Muhammed är Guds budbärare och alla profeters försegling (sigill). Detta betyder alltså att Muhammed avslutar eller stänger den räcka av

profeter som har trätt fram från Abraham, via alla profeter i Tanak/GT, fram till Jesus och vidare till honom själv.

> *33.40 Muhammad is not the father of any man among you, but he is the messenger of Allah and the Seal of the Prophets; and Allah is ever Aware of all things.*

Versen som säger detta finns direkt efter det ställe där Muhammeds giftermål med sin adoptivson Zaids hustru rättfärdigas som en plikt som han var tvungen att uppfylla på grund av att Gud hade gett honom i uppdrag att förmedla en ny lag till de troende monoteisterna som handlade om att det var tillåtet att gifta sig med sina adoptivsöners hustrur.

Den strategi som man kan se i Koranen när det gäller att upphöja Muhammed till profet ser alltså ut så här i sammanfattning. Man samlade ihop Muhammeds predikningar och ”förbättrade” dem med uppgifter som bl.a. flyttade Mose och Jesu egenskaper till Muhammed. Ett avgörande exempel finns i vers 7.158 där de ord som Muhammed ursprungligen hade låtit Moses uttala om att han var Guds budbärare till alla, i stället läggs i Muhammeds mun (s 445). Man strödde också ut uppmaningar att lyda Gud och profeten i de befintliga surorna, en nödvändig strategi om Koranen skulle kunna användas som samma slags religiösa maktmedel som Bibeln och *i stället för* Bibeln.

Förutom att lägga till information i Muhammeds befintliga predikningar skrev man också ett antal helt nya suror efter hans död. Dessa suror är bland annat de som jag har undersökt tidigare, där Muhammed framställs som den enda profeten. Detta skiljer sig från Muhammeds egna tidigare förkunnelser, där profeterna i Tanak/GT samt Sakarias, Johannes och Jesus från NT var de enda profeterna. Men det är inte bara dessa suror som har tillkommit efter Muhammeds tid, jag skulle tro att alla suror som handlar om kriget med de andra arabiska klanerna är tillkomna efter Muhammeds tid för att skapa en behållare för den politiska propagandan om det heliga kriget och plikten att dö på ”Guds väg”.

AVGUDADYRKARNA SKALL FÖRVISAS FRÅN MECKA

Enligt den etablerade historien blev människorna i Mecka så imponerade av Muhammeds försonliga behandling av sina forna fiender i staden att en majoritet av stadens invånare genast gick över till islam (NE). I vers 9.28 sägs däremot att avgudadyrkarna (de som tillhörde den tidigare religionen i Mecka) är orena. De får inte komma nära Mecka. Om man ville bo kvar i sin stad hade man alltså inget annat *val* än att konvertera till islam. Denna förklaring till den ögonblickliga omvändelsen av invånarna i Mecka till den religion som beskrivs i Bibeln, är nog mer trolig än myten om Muhammeds försonliga behandling av sina forna fiender.

> *9.28 O ye who believe! The idolaters only are unclean. So let them not come near the Inviolable Place of Worship after this their year. If ye fear poverty (from the loss of their merchandise) Allah shall preserve you of His bounty if He will. Lo! Allah is Knower, Wise.*

Tidigare i den nionde suran sägs också att de som släcker pilgrimernas törst och tar hand om templet i Mecka (alltså stammen Quraish) står lägre än de som strider på Guds väg (Muhammeds trupper, de rättrogna muslimerna). Detta var alltså det gudomliga dekretet som uppmanade islams kämpar att ta över makten i Mecka efter den klan som hade styrt staden tidigare. Den makt som talade genom 10 000 beväpnade män som ”stred på Guds väg” var starkare än den makt som utgick från templet i Mecka. Gud leder ju inte syndiga människor utan bara sina egna krigare.

> *9.19 Count ye the slaking of a pilgrim's thirst and tendance of the Inviolable Place of Worship as (equal to the worth of) him who believeth in Allah and the Last Day, and striveth in the way of Allah? They are not equal in the sight of Allah. Allah guideth not wrongdoing folk.*

Invånarna i Mecka skall alltså ha övergått till den rätta tron på grund av att Muhammed behandlade dem så försonligt vid maktövertagandet. Någon sådan försonlig anda visas dock inte i sura nummer sextio. Där talas i vers 60.8 om de som stred mot Muhammed och hans trogna på grund av religionen och som drev dem från deras hem (i Mecka). Dessa

”mina fiender” får absolut inte väljas som allierade. Man får inte ens visa sådana människor vänskap i hemlighet. Man får komma ihåg att Muhammed och hans grupp av utvandrare tillhörde de ledande klanerna i Mecka och när de kom tillbaka som segrare var det sina egna släktingar som de mötte. I sura 60 sägs också att man inte skall visa någon nåd mot ens de allra närmaste släktingarna. ”Band till barn och släktingar kommer inte att hjälpa en det minsta på Uppståndelsens dag.” Gud har förbjudit de rättrogna att visa vänlighet och handla rättvist mot de människor som drev dem bort från deras hem på grund av religionen. Var och en som gör sig till vän med dessa i Mecka är en syndare (s 503). I vers 66.9 sägs att profeten har fått en uppmaning från Gud att kriga mot dem som inte tror och att vara hård mot dem. De är ju dömda till att brinna i helvetet (s 504).

OROSSPRIDARE, HYCKLARE OCH BAKTALARE

Under Abu Bakrs tid som kalif var alltså de troende invecklade i strider med både beduinstammar som ville dra sig ur de allianser som de hade slutit med Muhammed, med andra profeter som ville ta över delar av landet och med grupper inom de egna leden som ville se Ali som efterträdare i stället för Abu Bakr. Den interna striden rasade till och med i Medina där vissa människor hade mage att kritisera Abu Bakrs beslut (s 479).

I sura 33 talas det om hycklare och orosspridare i staden. Om inte hycklarna och orosspridarna i staden slutar skall “Vi” skicka “dig” mot dem. Dessa fördömda kommer att fångas var de än blir funna och dödade i en våldsam slakt. Detta var Guds väg i gamla tider (i den tid som beskrivs i Tanak/GT får man anta) och Guds väg ändras aldrig (s 502). Eftersom detta uttalande kommer i direkt anslutning till verser där profetens hustrur döms att stängas in i haremet till sin död utan att tala med andra människor än sina allra närmaste släktingar är det troligt att oron spreds från Muhammeds släkt som hade velat se Muhammeds kusin och svärson Ali som ledare efter profetens död.

Sura 49 avspeglar också dessa interna strider där misstänksamhet och baktaleri tydligen frodades. I denna sura sägs att de troende skall vara som bröder och akta sig för alltför mycket misstänksamhet, viss misstänksamhet är kriminell. De troende skall inte spionera på eller baktala varandra (s 502). Även här är konflikten beskriven i samband med profetens hustrur som sägs sakna förstånd. Om profeten hade lytt dem i sin maktutövning hade man kommit i svårigheter. Krigets väg för att lösa interna konflikter pekas också ut i denna sura. Om två grupper av troende börjar strida med varandra skall man stifta fred mellan dem. Men om en av grupperna gör fel mot den andra skall man slåss mot denna grupp tills det att den återvänder till Guds rätta påbud. Om de återvänder (underordnar sig den första gruppen) skall man stifta fred med dem på ett rättvist sätt, Gud älskar de rättvisa.

Abu Bakr dog år 634. Enligt vissa uppgifter dog han av en förkylning, enligt andra blev han förgiftad ungefär ett år före sin död och dog sedan långt om länge av denna förgiftning. Detta liknar legenden om att Muhammed skulle ha blivit förgiftad av en judisk kvinna och ha dött efter ett år (s 476).

UMAR (634-644)

Abu Bakr, den förste kalifen, skall ha varit Muhammeds vän och den förste som omvände sig efter Muhammeds konvertering. Den andre kalifen, Umar ibn al-Khattāb, skall däremot ha varit en stor fiende till Muhammed som stred mot muslimerna och som till och med planerade att mörda Muhammed, tills han en dag plötsligt blev omvänd till islam genom ett samtal med en man som han mötte på vägen och genom att läsa en sura som hans muslimska syster satt och läste. Därefter blev han tydligen en selotisk muslim och deltog i den första utvandringen till Medina år 622. År 625 gifte sig Muhammed med Umars dotter Hafsa. Umar skall, tillsammans med Abu Bakr, ha varit Muhammeds närmaste man i Medina. Efter Muhammeds död blev Umar, tillsammans med Uthman närmaste rådgivare till den förste kalifen Abu Bakr. När Abu Bakr dog hade han utsett Umar till sin efterträdare.

KRIGSBYTEN

Under Umars tid som kalif bröt en strid ut bland de rättrogna som handlade om hur man skulle hantera de territorier som erövrades av de segrande muslimska trupperna. Inom armén ansåg man att ett erövrat område skulle tillfalla den erövrande armén och fördelas mellan soldaterna. En annan ståndpunkt, som bland annat delades av Uthman som blev den tredje kalifen, var att erövrat land skulle stanna hos den ursprunglige ägaren och tillfalla den muslimska rörelsen/ledningen i Mecka om ägare saknades. Den åttonde suran, som har titeln ”Spoils of War”, ger en vägledning om hur krigsbyten skall hanteras. Den följer, vilket inte är förvånande, den linje som segrade, nämligen att krigsbyten inte tillfaller armén eller den enskilde soldaten utan ”Allah and the messenger”, alltså den muslimska ledningen/staten.

> *8.1 They ask thee (O Muhammad) of the spoils of war. Say: The spoils of war belong to Allah and the messenger, so keep your duty to Allah, and adjust the matter of your difference, and obey Allah and His messenger, if ye are (true) believers.*

Det hade också, enligt den åttonde suran, uppenbarats för Muhammed att en femtedel av krigsbytet skulle avsättas till den gemensamma muslimska kassan som förvaltades av ledarna för rörelsen. Detta kan verka som en motsägelse mot vers 8.1 men vers 8.41 handlar om situationen under Muhammeds tid som krigsherre under åren 624-632 när han avsatte en femtedel av alla byten åt sig själv. Enligt versen skall denna lag ha uppenbarats till Muhammed från gud vid slaget vid Badr. Men enligt andra uppgifter bestämde Muhammed själv att han skulle ha en femtedel av allt rövat byte i samband med fördrivningen av Banu Qaynuqa, vilket skedde efter slaget vid Badr (s 470).

> *8.41 And know that whatever ye take as spoils of war, lo! a fifth thereof is for Allah, and for the messenger and for the kinsman (who hath need) and orphans and the needy and the wayfarer, if ye believe in Allah and that which We revealed unto Our slave on the Day of Discrimination, the day when the two armies met. And Allah is Able to do all things.*

KVINNOR SOM KRIGSBYTE

I den fjärde suran sägs att alla gifta kvinnor är förbjudna för muslimerna, förutom sådana gifta kvinnor som man har tagit som krigsbyte. Efter att man hade dödat deras män kunde man gifta sig med sådana, tydligen enligt föredöme från Muhammed som hade som vana att ta sig kvinnor som krigsbyte från besegrade stammar (s 475 och 476). Detta, att man skall ta sådana kvinnor som hustrur, var en befallning från Gud.

> *4.24 And all married women (are forbidden unto you) save those (captives) whom your right hands possess. It is a decree of Allah for you. Lawful unto you are all beyond those mentioned, so that ye seek them with your wealth in honest wedlock, not debauchery. And those of whom ye seek content (by marrying them), give unto them their portions as a duty. And there is no sin for you in what ye do by mutual agreement after the duty (hath been done). Lo! Allah is ever Knower, Wise.*

JERUSALEM (637)

Umar verkar ha respekterat de monoteistiska religionerna på nästan samma sätt som Muhammed hade gjort. När muslimerna erövrade Jerusalem år 637 säger historien att de kristna, som ju behärskade staden tidigare, begärde att Umar skulle komma till staden och ta emot stadens kapitulation. Hans rådgivare Uthman ansåg att det inte var nödvändigt för muslimernas kalif att bege sig till Jerusalem men Umar reste ändå dit. Han påstås ha fått ta emot stadens nycklar av den kristne patriarken Sophronius och han skall sedan ha lett muslimernas bön på den nuvarande platsen för moskén al-Aqsa. Sanningen är förstås att Umar ledde muslimerna i bön på platsen för det judiska templet i Jerusalem, hjärtat i den monoteistiska religionen.

Därefter skall Umar ha gått till den kristna Uppståndelsekyrkan. Enligt en beskrivning av Eutichius, patriarken i Alexandria, skall Umar ha vistats i kyrkan men han skall därefter ha gått ut och bett utanför, av rädsla för att kommande generationer av muslimer skulle komma att använda hans bön i kyrkan som en ursäkt för att konvertera den till en moské.

Eutichius påstod dessutom att Umar hade skrivit ett dekret som han hade gett patriarken där Umar förbjöd muslimer att samlas för att be i kyrkan. Propagandan från båda sidor vill alltså gärna ha ut Umar ur kyrkan, muslimerna för att man inte skulle förledas att tro att Umar skulle ha varit kristen och bett i en kristen kyrka och de kristna för att muslimerna inte skulle komma på idén att göra om kyrkan till en muslimsk helgedom.

Det man kan tänka på är dock att Umar bad på judendomens och kristendomens heligaste platser när han kom till Jerusalem, och att muslimerna vid den tiden ännu inte hade någon kyrka eller moské i staden. Umar bad inte bara på de judiska och kristna heliga platserna, han visade också enligt historien judar och kristna stor vänlighet. Judarna fick för första gången sedan krigen med romarna under första och andra århundradet praktisera sin religion fritt och vistas i Jerusalem. Efter den muslimska erövringen av staden skall sjuttio judiska familjer ha flyttat in i staden. Umar skall också enligt vissa berättelser ha kommit vandrande in i staden Jerusalem med en tjänare ridande på en åsna vid sin sida. Detta verkar vara ett sätt att föra över legenden i Matteus 21:4-5 om hur Jesus, guds tjänare, red in i Jerusalem på en åsna till ett muslimskt sammanhang.

Umar införde år 639, alltså under det fjärde året av sin tid som kalif, en ny tideräkning för muslimerna. Denna tideräkning räknade år 622 som år ett, det år då Muhammed lämnade Mecka och begav sig till Medina. Umar utökade och renoverade templet i Mecka år 638 och han började också processen med att kodifiera den muslimska lagen.

EN NY FÖRDRIVNING AV JUDARNA OCH EN FÖRSTA FÖRDRIVNING AV DE KRISTNA

Umar kan alltså utifrån berättelsen om intåget i Jerusalem uppfattas som en man som respekterade de andra monoteistiska religionerna i en anda av tolerans. Men den politiska verkligheten på den arabiska halvön under hans tid sade något annat. Enligt den muslimska historien förföll judarna och de kristna, som tidigare hade varit Muhammeds allierade, till bedrägeri och förräderi. Därför fördrev Umar judarna i Khyber och de kristna i Najran för alltid från den arabiska halvön. De kristna i Najran hörde samman med det aksumitiska kungadömet i Etiopien som hade gett Muhammeds följeslagare skydd under ett par år i mitten av 610-talet.

Fördrivningen av judarna och de kristna uppfyllde den profetia i suran ”Exil” (nummer 59) som Muhammed så förutseende skall ha uppenbarat innan han dog. I denna sura, som handlar om judarna i Khyber, berättas om den första exilen (59.2) som Skriftens folk (Banu Nadir) var tvungna att gå i när Muhammed fördrev dem från Medina (s 472). Suran berättar om den andra exilen där Umar som ombud för ”Allah och hans budbärare” fördrev judarna igen, den här gången från deras tillflyktsort i Khyber. Umar tog hand om det krigsbyte som tillföll de troende enligt Guds vilja i namn av ”Allah och hans budbärare”. De fördrivna beskrivs aggressivt som fega ynkryggar som bara vågade slåss mot muslimerna i fort och bakom stadsmurar (i sina egna städer), som syndare som Allah hade gett muslimerna i uppdrag att straffa, som hycklare och som ett folk som inte förstår något och inte har något vett. Denna fördrivning skedde år 642, alltså cirka arton år efter det tillfälle när Banu Nadir drevs bort från Medina av Muhammeds styrkor och fick lämna allt de hade. Nu tvingades judarna i Khyber att lämna den arabiska halvön och för alltid emigrera till Syrien.

> *59.1 All that is in the heavens and all that is in the earth glorifieth Allah, and He is the Mighty, the Wise.*
>
> *59.2 He it is Who hath caused those of the People of the Scripture who disbelieved to go forth from their homes unto the first exile. Ye deemed not that they would go forth, while they deemed that their strongholds would protect them from Allah. But Allah reached them from a place whereof they recked not, and cast terror in their hearts so that they ruined their houses with their own hands and the hands of the believers. So learn a lesson, O ye who have eyes!*
>
> *59.3 And if Allah had not decreed migration for them, He verily would have punished them in the world, and theirs in the Hereafter is the punishment of the Fire.*

59.4 That is because they were opposed to Allah and His messenger; and whoso is opposed to Allah, (for him) verily Allah is stern in reprisal.

59.5 Whatsoever palm-trees ye cut down or left standing on their roots, it was by Allah's leave, in order that He might confound the evil-livers.

59.6 And that which Allah gave as spoil unto His messenger from them, ye urged not any horse or riding-camel for the sake thereof, but Allah giveth His messenger lordship over whom He will. Allah is Able to do all things.

59.7 That which Allah giveth as spoil unto His messenger from the people of the townships, it is for Allah and His messenger and for the near of kin and the orphans and the needy and the wayfarer, that it become not a commodity between the rich among you. And whatsoever the messenger giveth you, take it. And whatsoever he forbiddeth, abstain (from it). And keep your duty to Allah. Lo! Allah is stern in reprisal.

59.8 And (it is) for the poor fugitives who have been driven out from their homes and their belongings, who seek bounty from Allah and help Allah and His messenger. They are the loyal.

59.9 Those who entered the city and the faith before them love those who flee unto them for refuge, and find in their breasts no need for that which hath been given them, but prefer (the fugitives) above themselves though poverty become their lot. And whoso is saved from his own avarice - such are they who are successful.

59.10 And those who came (into the faith) after them say: Our Lord! Forgive us and our brethren who were before us in the faith, and place not in our hearts any rancour toward those who believe. Our Lord! Thou art Full of Pity, Merciful.

59.11 Hast thou not observed those who are hypocrites, (how) they tell their brethren who disbelieve among the People of the Scripture: If ye are driven out, we surely will go out with you, and we will never obey anyone against you, and if ye are attacked we verily will help you. And Allah beareth witness that they verily are liars.

59.12 (For) indeed if they are driven out they go not out with them, and indeed if they are attacked they help them not, and indeed if they had helped them they would have turned and fled, and then they would not have been victorious.

59.13 Ye are more awful as a fear in their bosoms than Allah. That is because they are a folk who understand not.

59.14 They will not fight against you in a body save in fortified villages or from behind walls. Their adversity among themselves is very great. Ye think of them as a whole whereas their hearts are divers. That is because they are a folk who have no sense.

Internt, inom den muslimska ledningen, fortsatte den maktkamp som hade startat i och med att Abu Bakr valdes till Muhammeds efterträdare även under Umars regeringstid. Shiiterna kritiserar Umar för att ha lagt grunden till den kommande grymma och illegitima umayyaddynastin som startade genom hans efterföljare Uthman. Detta gjorde Umar enligt deras uppfattning genom att han använde umayyaderna för att stärka sin egen position och i gengäld belönade umayyaderna, bland annat med guvernörskapet i Syrien. Umar skall enligt shiiterna också ha iscensatt det rådslag (shura) som såg till att Uthman valdes till hans efterträdare, vilket enligt deras mening var ett brott mot Muhammeds kusin och svärson Alis legitima rätt till makten.

Under Umars regeringstid hade det muslimska riket växt från att från början bara ha omfattat den arabiska halvön till att vara ett stort imperium. Det bestod vid hans död av Syrien, Palestina och Egypten, som hade erövrats från det bysantinska väldet, samt Irak och Iran som hade tagits över från det sasanidiska (persiska) imperiet. Umar tog titeln ”de troendes anförare” och underströk därmed kalifatets teokratiska natur.

Umar dödades år 644 när en persisk slav som hade förts till Medina av en av de arabiska ledarna knivhögg honom. Motivet var tydligen de arabiska herrarnas förtryck av de underkuvade perserna. Umar skall ha satt araberna högt över alla de underkuvade folken och han beordrade också frigivandet av alla arabiska slavar före sin död. Tydligen kunde muslimerna nu klara sin försörjning av slavar från de erövrade områdena utan att behöva använda sig av inhemska arabiska slavar.

UTHMAN IBN AFFAN (644-656)

Efter mordet på Umar år 644 blev Uthman ibn Affan den tredje kalifen i Medina. Uthman var en rik medlem av den umayyadiska klanen som tillhörde Banu Quraish i Mecka, samma

stam som Muhammed härstammade från. Han sägs ha varit den andre vuxne mannen som konverterade till islam genom sin vän Abu Bakr. Det skall ha varit efter en diskussion med Abu Bakr som Uthman beslutade sig för att konvertera till Muhammeds lära. Uthmans övergång retade hans egen klan och de enda som stödde honom var hans mostrar och en styvsyster vilka redan hade blivit muslimer (kristna). Uthmans fruar övergav honom på grund av hans konvertering och därför skiljde han sig från dem. Därefter bad Muhammed Uthman att gifta sig med hans dotter Ruqayyah. Uthman och Ruqayyah var, enligt uppgift tillsammans med tio män och tio kvinnor, deltagare i den första muslimska utvandringen till Etiopien. De återvände till Mecka efter ett tag och beslöt, trots den fortsatta fientligheten mot muslimerna, att inte följa med i den andra utvandringen till Etiopien. Uthman hade tvingats lägga ner sin affärsverksamhet vid utvandringen men den blomstrade snart åter med hjälp av de kristna kontakter han hade fått i Etiopien.

År 622 var Uthman och Ruqayyah medlemmar i den tredje grupp rättroende som utvandrade från Mecka till Medina. Uthman tog med sig hela sin förmögenhet till Medina och det fanns naturligtvis en plats ledig där för en rättrogen affärsman. Snart var Uthman en av de rikaste i Medina, på samma sätt som han hade varit en av de rikaste i Mecka. År 624 tog Muhammed med sig en grupp muslimer för att anfalla en karavan från Banu Quraish. Uthman stannade dock kvar i Medina eftersom hans hustru Ruqayyah var mycket sjuk. Ruqayyah dog under den berömda striden vid Badr och Uthman deltog alltså inte heller i den striden. Däremot deltog han i striden vid Uhud 625 och därefter gifte han sig med Muhammeds andra dotter Umm Kuthum. I den stora striden vid Medina år 627 (Skyttegravskriget) ansvarade Uthman för försvaret av en sektor av staden.

Under Abu Bakrs era var Uthman en av ledarens närmaste rådgivare. Abu Bakr dikterade på sin dödsbädd sitt testamente till Uthman där han förordade Umar som sin efterträdare. Uthman var också den förste som svor trohet till Umar. Även under Umars regeringstid ingick Uthman i den närmaste skaran av rådgivare. Umar tillät inte att hans närmaste medarbetare lämnade Medina eftersom han fruktade att de skulle skaffa sig egna följeslagare och avsöndra sig från hans parti. Inom islam kan det nämligen bara finnas en ledare, Ameer al Momineen. Under Umars regeringstid strömmade stora förmögenhetsvärden in till den muslimska skattkammaren på grund av att man gjorde omfattande erövringar av nya territorier. Uthman rådde Umar att låta en del av detta välstånd stanna i ledningens händer i stället för att delas ut till de fattiga som den muslimska filosofin föreskrev.

När de bysantinska trupperna hade lämnat Afrika år 642, efter muslimernas intåg, utropades ett kungadöme i Nordafrika under den kristne kungen Gregorius. Hans domäner sträckte sig från Egyptens gräns till Marocko. Under Uthmans regeringstid började muslimerna göra räder in på Gregorius område och eftersom man fick rikligt byte genomförde Uthmans guvernör i Egypten Abdullah ibn Saad ett regelrätt krigståg med 10 000 soldater mot Gregorius. Kungen dödades i ett slag mot muslimerna varefter folket i området bad om fred. Nordafrika gjordes till en vasallstat och fick betala en stor tribut till muslimerna. Abdullah ibn Saad gjorde också ett krigståg mot Nubien år 652 och belägrade huvudstaden Dongola. Muslimerna förstörde katedralen i stadens centrum men lyckades inte underkuva nubierna. Resultatet av kampanjen blev ett fördrag där Nubien gick med på att skicka 360 slavar till muslimerna i Egypten varje år medan Egypten skulle förse Nubien med spannmål efter behov. Armenien och Georgien hade också erövrats under Umars tid men efter hans död bröt ett uppror ut som dock slogs ner av Uthmans trupper utan större problem. Armenien och Georgien fördes samman med det nyss erövrade Azerbajdzjan till en provins styrd av en muslimsk guvernör. Uppror bröt också ut runt om i de tidigare sasanidiska provinserna men även dessa områden underkuvades åter.

Under Uthmans sista år som kalif bröt ett internt muslimskt uppror ut som verkar ha haft sin grund i en rivalitet mellan medlemmar av de hashimitiska och umayyadiska klanerna av

stammen Quraish från Mecka. Uthman tillhörde den umayyadiska klanen och han utsåg medlemmar av sin egen klan till guvernörer över provinserna Egypten, Syrien, Busra och Kufa. Muhammed och hans kusin och svärson Ali tillhörde däremot den hashimitiska klanen och oron inom det muslimska riket handlade bland annat om att vissa ansåg att Ali egentligen var den rättmätige kalifen eftersom han var en hashimit och nära släkting till Muhammed. År 655 eller 656 gjorde Muhammad bin Abu Hudhaifa en kupp och tog över makten i Egypten. En styrka på omkring 1000 män marscherade till Medina från Egypten för att ta makten från Uthman och liknande kontingenter anslöt från Kufa och Basra. Den egyptiska gruppen erbjöd Muhammeds kusin och svärson Ali kalifatet men han skall ha avböjt. Rebellerna belägrade Uthmans hus och förbjöd alla att föra in förnödenheter dit. En grupp av belägrare tog sig sedan in till Uthman och slog ihjäl honom. Man nekade de anhöriga att begrava kroppen och hotade också att skända den. Efter tre dagar lyckades dock Uthmans anhängare begrava kroppen, otvättad, utan kista och utan de vanliga ceremonierna.

DEN BÄSTA FÖRSAMLINGEN I VÄRLDEN

Under Umars och Uthmans tid som kalifer i Medina blev islam en egen religion. I Koranen pekas Skriftens folk, alltså judar och kristna, nu ut som otrogna som vill förleda de troende från den rätta tron. Araberna bör aldrig tvivla eftersom de har fått Guds uppenbarelser från Guds budbärare som finns (fanns) mitt ibland dem. Muslimerna pekas ut som en nation som inbjuder till godhet, uppträder på rätt sätt och förbjuder alla oanständigheter. Man känner fortfarande igen den kristna retoriken om den enda rätta församlingen med det enda anständiga levnadssättet till skillnad mot alla oanständiga hedningar, med den enda budbäraren från Gud och med den enda Skriften. Skillnaden är bara att församlingen nu är islam, levnadssättet är enligt Muhammeds föredöme, budbäraren är Muhammed och skriften är Koranen.

3.100 O ye who believe! If ye obey a party of those who have received the Scripture they will make you disbelievers after your belief.
3.101 How can ye disbelieve, when it is ye unto whom Allah's revelations are recited, and His messenger is in your midst? He who holdeth fast to Allah, he indeed is guided unto a right path.
3.102 O ye who believe! Observe your duty to Allah with right observance, and die not save as those who have surrendered (unto Him)
3.103 And hold fast, all of you together, to the cable of Allah, and do not separate. And remember Allah's favour unto you: How ye were enemies and He made friendship between your hearts so that ye became as brothers by His grace; and (how) ye were upon the brink of an abyss of fire, and He did save you from it. Thus Allah maketh clear His revelations unto you, that haply ye may be guided,
3.104 And there may spring from you a nation who invite to goodness, and enjoin right conduct and forbid indecency. Such are they who are successful.
3.105 And be ye not as those who separated and disputed after the clear proofs had come unto them. For such there is an awful doom,
3.106 On the Day when (some) faces will be whitened and (some) faces will be blackened; and as for those whose faces have been blackened, it will be said unto them: Disbelieved ye after your (profession of) belief? Then taste the punishment for that ye disbelieved.
3.110 Ye are the best community that hath been raised up for mankind. Ye enjoin right conduct and forbid indecency; and ye believe in Allah. And if the People of the Scripture had believed it had been better for them. Some of them are believers; but most of them are evil-livers.

EN UPPENBARELSE FRÅN GUD

I den sista bearbetningen av Koranen lade man till övertygande bevis för att denna text är en äkta gudomlig uppenbarelse. I inledningen till många av surorna säger Gud, eller rättare sagt de som skapade Koranen, att detta är Skriften som har uppenbarats till dig (Muhammed) från hans Herre. Det är ett under hur ”Vi” har inspirerat en man till att varna för den sista Domen och ge goda nyheter om att paradiset väntar på alla som omvänder sig och krigar för den rätta läran. ”Gud” passar också på att fördöma alla som tror att Gud har någon son, alltså de bysantinska kristna, i dessa inledningar.

7.1 Alif. Lam. Mim. Sad.
7.2 (It is) a Scripture that is revealed unto thee (Muhammad) - so let there be no heaviness in thy heart therefrom - that thou mayst warn thereby, and (it is) a Reminder unto believers.
7.3 (Saying): Follow that which is sent down unto you from your Lord, and follow no protecting friends beside Him. Little do ye recollect!

10.1 Alif. Lam. Ra.
10:2 These are verses of the Wise Scripture.
10.3 Is it a wonder for mankind that We have inspired a man among them, saying: Warn mankind and bring unto those who believe the good tidings that they have a sure footing with their Lord? The disbelievers say: Lo! this is a mere wizard.

11.1 Alif. Lam. Ra. (This is) a Scripture the revelations whereof are perfected and then expounded. (It cometh) from One Wise, Informed,
11.2 (Saying): Serve none but Allah. Lo! I am unto you from Him a warner and a bringer of good tidings.

12.1 Alif. Lam. Ra. These are verse of the Scripture that maketh plain.
12.2 Lo! We have revealed it, a Lecture in Arabic, that ye may understand.
12.3 We narrate unto thee (Muhammad) the best of narratives in that We have inspired in thee this Qur'an, though aforetime thou wast of the heedless.

13.1 Alif. Lam. Mim. Ra. These are verses of the Scripture. That which is revealed unto thee from thy Lord is the Truth, but most of mankind believe not.

14.1 Alif. Lam. Ra. (This is) a Scripture which We have revealed unto thee (Muhammad) that thereby thou mayst bring forth mankind from darkness unto light, by the permission of their Lord, unto the path of the Mighty, the Owner of Praise,
14.2 Allah, unto Whom belongeth whatsoever is in the heavens and whatsoever is in the earth. and woe unto the disbelievers from an awful doom;

15.1 Alif. Lam. Ra. These are verses of the Scripture and a plain Reading.
15.2 It may be that those who disbelieve wish ardently that they were Muslims.
15.3 Let them eat and enjoy life, and let (false) hope beguile them. They will come to know!
15.4 And We destroyed no township but there was a known decree for it.

18.1 Praise be to Allah Who hath revealed the Scripture unto His slave, and hath not placed therein any crookedness,
18.2 (But hath made it) straight, to give warning of stern punishment from Him, and to bring unto the believers who do good works the news that theirs will be a fair reward,
18.3 Wherein they will abide for ever;
18.4 And to warn those who say: Allah hath chosen a son,
18.5 (A thing) whereof they have no knowledge, nor (had) their fathers. Dreadful is the word that cometh out of their mouths. They speak naught but a lie.
18.6 Yet it may be, if they believe not in this statement, that thou (Muhammad) wilt torment thy soul with grief over their footsteps.

26.1 Ta. Sin. Mim.
26.2 These are revelations of the Scripture that maketh plain.
26.3 It may be that thou tormentest thyself (O Muhammad) because they believe not.

27.1 Ta. Sin. These are revelations of the Qur'an and a Scripture that maketh plain;
27.2 A guidance and good tidings for believers
27.3 Who establish worship and pay the poor-due and are sure of the Hereafter.

28.1 Ta. Sin. Mim.
28.2 These are revelations of the Scripture that maketh plain.
28.85 Lo! He Who hath given thee the Qur'an for a law will surely bring thee home again. Say: My Lord is Best Aware of him who bringeth guidance and him who is in error manifest.
28.86 Thou hadst no hope that the Scripture would be inspired in thee; but it is a mercy from thy Lord, so never be a helper to the disbelievers.
28.87 And let them not divert thee from the revelations of Allah after they have been sent down unto thee; but call (mankind) unto thy Lord, and be not of those who ascribe partners (unto Him).
28.88 And cry not unto any other god along with Allah. There is no God save Him. Everything will perish save His countenance. His is the command, and unto Him ye will be brought back.

31.1 Alif. Lam. Mim.
31.2 These are revelations of the wise Scripture,
31.3 A guidance and a mercy for the good,
31.4 Those who establish worship and pay the poor-due and have sure faith in the Hereafter.

32.1 Alif. Lam. Mim
32.2 The revelation of the Scripture whereof there is no doubt is from the Lord of the Worlds.
32.3 Or say they: He hath invented it? Nay, but it is the Truth from thy Lord, that thou mayst warn a folk to whom no warner came before thee, that haply they may walk aright.

39.1 The revelation of the Scripture is from Allah, the Mighty, the Wise.
39.2 Lo! We have revealed the Scripture unto thee (Muhammad) with truth; so worship Allah, making religion pure for Him (only).

39.3 Surely pure religion is for Allah only. And those who choose protecting friends beside Him (say): We worship them only that they may bring us near unto Allah. Lo! Allah will judge between them concerning that wherein they differ. Lo! Allah guideth not him who is a liar, an ingrate.
39.4 If Allah had willed to choose a son, He could have chosen what He would of that which He hath created. Be He Glorified! He is Allah, the One, the Absolute.

40.1 Ha. Mim.
40.2 The revelation of the Scripture is from Allah, the Mighty, the Knower,
40.3 The Forgiver of sin, the Accepter of repentance, the Stern in punishment, the Bountiful. There is no God save Him. Unto Him is the journeying.

41.1 Ha. Mim.
41.2 A revelation from the Beneficent, the Merciful,
41.3 A Scripture whereof the verses are expounded, a Lecture in Arabic for people who have knowledge,
41.4 Good tidings and a warning. But most of them turn away so that they hear not.

43.1 Ha. Mim.
43.2 By the Scripture which maketh plain,
43.3 Lo! We have appointed it a Lecture, in Arabic that haply ye may understand.
43.4 And Lo! in the Source of Decrees, which We possess, it is indeed sublime, decisive.
43.5 Shall We utterly ignore you because ye are a wanton folk?

44.1 Ha. Mim.
44.2 By the Scripture that maketh plain
44.3 Lo! We revealed it on a blessed night - Lo! We are ever warning –
44.4 Whereon every wise command is made clear
44.5 As a command from Our presence - Lo! We are ever sending -

45.1 Ha. Mim.
45.2 The revelation of the Scripture is from Allah, the Mighty, the Wise.
45.3 Lo! in the heavens and the earth are portents for believers.
46.2 The revelation of the Scripture is from Allah the Mighty, the Wise.

FAWATIH

Tjugonio av Koranens suror inleds med ett antal arabiska bokstäver som kallas Muqatta`at (förkortade bokstäver) eller Fawatih (inledande bokstäver). Sura nummer 26 och 28 inleds till exempel med ”Ta Sin Mim” medan sura nummer 29 börjar med ”Alif Lam Mim”. Av de suror i tabellen ovan, som i sina inledningar understryker att Koranen är en gudomlig uppenbarelse, är det bara en sura som saknar dessa inledande bokstäver.

Betydelsen av dessa bokstäver, som alltså kallas Muqatta`at eller Fawatih, är en av de frågor som är omstridda inom islam. Enligt Wikipedia anser majoriteten av de muslimska lärde att meningen med dessa bokstäver är bortom vår mänskliga förmåga till förståelse. De tillhör de saker om vilka Gud har behållit kunskapen för sig själv. Vissa av bokstavskombinationerna, Ya Sin och Ta Ha, tolkas av vissa som namn på Muhammed medan andra föreslår att bokstäverna är Guds egna namn på surorna. En modern indisk koranforskare, Hamiduddin Farahi, länkar bokstäverna tillbaka till det hebreiska alfabetet och han menar att de hebreiska bokstävernas symboliska betydelse (kabbalistisk bokstavsmystik) också finns i Koranen. Bokstaven ”Nun” skall till exempel symbolisera en fisk och ”Ta” en orm, de inledande bokstäverna skall därför bland annat skapa en koppling till historierna om Jona som träffade en fisk och Moses som förvandlade en käpp till en orm.[1]

Teorin att Gud skulle ha uppenbarat något som vi aldrig kan förstå genom bokstäverna i Koranen tycker jag att man kan avfärda och likaså att de skulle representera Guds egna namn på Muhammed eller på surorna. Jag skulle personligen vilja föreslå en helt annan förklaring till de inledande bokstäverna i vissa av Koranens suror Jag kan inte se annat än att de är en efterapning av underrubrikerna i Psalm 119 i den masoretiska Bibeln[2] och i Peshitta. I dessa versioner av Psalm 119 finns ett slags underrubriker som lyder ALEPH, BET, GAMEL, DALET, HE, VAU osv. fram till RESH, SHEEN, TAU. Detta är såvitt jag förstår det arameiska alfabetet. Psalm 119 var kanske ursprungligen en ”alfabetsdikt”,

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Muqatta'at
[2] http://www.mechon-mamre.org/p/pt/pt26b9.htm

varje vers skulle i så fall ha börjat på en ny bokstav i alfabetet eller också använde man sig enbart av idén med inledande bokstäver från de arameiska alfabetsdikterna när man skrev psalm 119. Dessa rubriker saknas i Bibel 2000 men finns i vissa andra versioner av den kristna bibeln. De inledande bokstäverna i vissa av surorna i Koranen är sannolikt en efterapning av de arameiska inledningsbokstäverna i verserna i psalm 119 i den judiska Psaltaren.

SEGERN ÖVER ROMARNA

I den trettionde suran triumferar man över att romarna har förlorat. Romarna var det Bysantinska riket från vilket muslimerna hade erövrat Syrien år 637. År 639 började muslimerna att avancera in i Egypten och år 642 lämnade de sista bysantinska styrkorna Alexandria och därmed var hela Egypten i muslimernas händer. Att den trettionde suran handlar om segern över bysantinerna i Egypten visar vers 30.4. Där sägs att inom tio år, genom Guds befallning i både det första och andra fallet, hade muslimerna vunnit över romarna. Det första fallet var säkert Muhammeds död som inträffade år 632 och det andra fallet var alltså romarnas totala nederlag i Egypten tio år senare. Gud hjälper de sina till seger.

Ar-Rum: The Romans

30.1 Alif. Lam. Mim.
30.2 The Romans have been defeated
30.3 In the nearer land, and they, after their defeat will be victorious
30.4 Within ten years - Allah's is the command in the former case and in the latter - and in that day believers will rejoice
30.5 In Allah's help to victory. He helpeth to victory whom He will. He is the Mighty, the Merciful.
30.6 It is a promise of Allah. Allah faileth not His promise, but most of mankind know not.

Det är uppenbart att denna sura måste ha skrivits efter Muhammeds död och efter muslimernas seger i Egypten år 642. Det är visserligen möjligt att suran skrevs redan under Umars tid som ledare för muslimerna, eftersom han var befälhavare vid tiden för det muslimska övertagandet av Egypten är suran en triumfsång som firar hans seger. Men eftersom detta är den sura som nämner den sista historiska händelse som man säkert kan tidsbestämma i Koranen har jag valt att hänföra den till den sista översynen av Koranen under Uthmans regeringstid (r 644-656).

Uthman var ju en medlem av det gamla gardet som hade varit med i muslimernas strider ända sedan den allra första tiden i Mecka på 610-talet och det var inte underligt att han ville fira den fantastiska utvecklingen från denna svåra början till det att rörelsen härskade över nästan hela den värld som araberna kände till. Det gamla och rika Egypten med sina tusenåriga traditioner var naturligtvis juvelen i den krona som var muslimernas välde. Eftersom rörelsen hade startat som en kamp för den kristna religionen var det inte svårt att hävda att Gud hade uppfyllt drömmar som muslimerna inte ens själva hade kunnat drömma på grund av deras rättfärdiga strid på ”Guds väg”, även om den rätta religionen inte längre kallades kristendom utan islam. Och Muhammed, den förste ledaren, måste ju ha varit den mest rättfärdige av alla människor som någonsin hade levt på denna jord eftersom hans Gud hade lett sina anhängare till dessa ofattbara militära framgångar och belönat dem med så stora rikedomar i form av krigsbyten och tributer från de underkuvade områdena.

ALI IBN ABU TALIB (656-661)

Ali ibn Abu Talib (ca 599 – 661) var Muhammeds kusin, han var son till Abu Talib som var Muhammeds farbror och förmyndare under uppväxten. Ali var dessutom gift med Fatima som skall ha varit profeten Muhammeds älsklingsdotter. När Muhammed dog bröt en strid om ledarskapet ut där Ali och en grupp som stödde honom stod på den ena sidan medan Abu Bakr, Umar och Uthman fanns på den andra. Abu Bakr och hans allierade verkar ha haft makten över större delen av de muslimska trupperna och efter att både ha bekämpat interna medtävlare om makten och arabiska stammar som ansåg att förbundet med muslimerna hade upphört i samband med Muhammeds död stod Abu Bakr så småningom som

segrare. Diskussionen om Muhammeds legitime efterträdare fortsatte under Abu Bakrs efterträdare Umar och Uthman och verkar främst ha varit en kamp om makten mellan de hashimitiska och umayyadiska klanerna av stammen Quraish. Muhammed och Ali tillhörde den hashimitiska klanen medan Uthman tillhörde den umayyadiska klanen.

Efter mordet på Uthman kom den hashimitiska klanen till makten med Ali som sunniternas fjärde och shiiternas förste kalif. Ali är alltså den första kalif som både sunniter och shiiter godkänner men han är ändå föremål för debatt. Shiiterna menar att de tre första sunnitiska kaliferna höll Ali borta från den makt som Muhammed hade avsett för honom medan sunniterna menar att om Ali hade varit den av Gud utsedde rätta efterträdaren till Muhammed skulle han ha haft som sin plikt att kriga med Abu Bakr, Umar och Uthman tills detta gudomliga påbud hade fullbordats. Eftersom Ali inte vann över de tre första kaliferna, och därmed inte blev ledare förrän de var borta, var det inte Guds vilja att han skulle regera förrän vid den tidpunkt då Gud lät Uthman bli mördad för att Ali skulle komma till makten. Det här är ett bra exempel på den muslimska tron på att Gud styr allt, en tro som faktisk kan legitimera vilka handlingar som helst som Guds vilja. Vad som än händer eller inte händer är Guds vilja och speciellt vill ju Gud att man skall kriga för hans sak, de som segrar i strid är därför de som Gud gynna mest.

Striden mellan Muhammeds närmaste efterföljare var inte bara en strid om makt, det var också en strid om rikedomar. Ali Bakr och hans rådgivare bestämde att de stora tillgångar som Muhammed hade avsatt för sig själv, bland annat efter utrensningen av de judiska stammarna i Medina och efter övertagandet av Fadak i oasen Khaybar (s 475), skulle tillfalla den muslimska staten (dem själva) och inte Muhammeds arvingar. Enligt shiitiska källor gav man statliga pensioner till Muhammeds änkor medan hans släktingar inte ens fick så mycket. Efter sin hustru Fatimas, Muhammeds dotters, död krävde Ali att få ut hennes arv från Muhammeds efterlämnade förmögenhet men fick ett nekande svar. Abu Bakrs efterträdare Umar överlät dock Muhammeds tillgångar i Medina till Ali och Muhammeds kusin Abd Allah ibn Abbas som representanter för den hashimitiska klanen.

När Ali hade kommit till makten efter mordet på Uthman avskedade han flera av de provinsguvernörer som var släktingar till Uthman och ersatte dem med män som han litade på (som var från hans egen klan). Därefter flyttade han huvudstaden från Medina till Kufa i det som numera är Irak. Huvudstaden i Syrien hölls även i fortsättningen av Muawiyah, den guvernör som Uthman hade tillsatt och som också var en umayyadisk släkting till honom. Ett inbördeskrig bröt ut mellan Alis hashimitiska falang och det umayyadiska partiet och det pågick under hela Alis regeringstid. Denna strid, den stora Fitna (det stora inbördeskriget), ses av muslimerna som den första sprickan i den stora enighet som Muhammed hade skapat när han uppenbarade islam.

Under det femåriga inbördeskriget slogs Ali bland annat mot Muhammeds hustru Aisha i ”Kamelstriden” och mot Syriens guvernör Muawiyah i slaget vid Siffin. Ali slogs också mot sina egna revolterande soldater, de första kharijiterna. Stora delar av imperiet gick förlorade under Alis tid och profetens trogna var tvungna att fly från Mecka till Medina. År 661 mördades Ali i moskén i Kufa. Ali överlät innan han dog makten till sonen Hasan men denne kunde inte behålla den. Umayyaderna återtog i stället makten, Muawiyah blev kalif och Damaskus blev rikets huvudstad medan Hasan återvände till Medina där han levde som privatperson. Hasan dödades dock av Muawiyah genom förgiftning år 669.

När kalifen Muawiyah dog år 680 hade han utsett sin son Yazid till efterträdare. Husayn, Alis äldste överlevande son efter Hasans död, startade ett uppror mot Yazid från staden Kufa i Irak. I oktober 680 stod ett slag mellan Yazids och Husayns trupper vid Karbala. Husayn och hans män dödades och deras anhöriga i form av kvinnor och barn som de hade fört med sig togs till fånga eller dödades. Slaget vid Karbala mellan olika fraktioner inom islam lade grunden för shiiternas syn på martyrskap och firas fortfarande årligen.

Striden mellan olika falanger inom det muslimska ledarskapet diskuteras fortfarande i religiösa termer. Ali skall, som släkting till Muhammed, ha varit bärare av den enda rätta läran enligt shiiterna och hans son Husayn ses som den som skulle återställa Muhammeds religion efter kättaren Yazids regeringstid. Sunniterna å sin sida menar att den enda rätta muslimska religionen har bevarats i deras rad av kalifer från Abu Bakr och fram till idag.

MUSLIMERNA TAR ÖVER BYSANTINSKA OCH SASANIDISKA OMRÅDEN

Både nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten tog alltså bestämt avstånd från besluten vid kyrkomötet i Chalcedon. När Muhammed väl hade enat de arabiska stammarna i en gemensam variant av kristendomen vände de sig tillsammans mot det bysantinska riket. Den arabiska expansionen var mycket snabb inom de områden där man hade tagit avstånd från kyrkomötet i Chalcedon, araberna tog på några få år över Syrien, Palestina och Egypten från det bysantinska imperiet och de sista bysantinska trupperna lämnade Alexandria år 642. Kraften i det arabiska segertåget kom från Muhammeds religion, men om man ser islam som Muhammed sammanslagning av de orientaliska kyrkornas nestorianer och monofysiter var arabernas seger egentligen en seger för de icke-chalcedonensiska eller orientaliska kristna kyrkorna gentemot det bysantinska imperiet med sin tvånaturslära.

Arabernas segertåg var verkligen ett religionskrig, men det var inte ett krig mellan islam som en ny religion och kristendomen som en gammal. Kriget mellan araber och bysantinare var i stället ett *inbördeskrig* inom kristenheten. Araberna befriade de områden där nestorianska och monofysitiska versioner av kristendomen var förhärskade från den bysantinska dominansen. Det bysantinska imperiet styrdes av härskare som anslöt sig till de kristna dogmer som hade beslutats i Chalcedon, Muhammed förde fram att deras åsikter var otrogna mot den rätta kristna läran. Monofysiternas befrielsekrig mot bysantinerna kom att gå till historien som ett krig mellan islam och kristendomen. Men islam var i Muhammeds ögon inget annat än den rätta sortens kristendom, egentligen var islams nya välde inget annat än de kristna monofysiternas och nestorianernas frigörelse från de, i deras ögon, heretiska kristna i Konstantinopel.

Kristenheten i Egypten hade ända sedan kyrkomötet i Chalcedon varit delad i två falanger. Det fanns två patriarker i Alexandria, en monofysitisk och en chalcedontrogen melkitisk. När Egypten erövrades av araberna 642 blev den monofysitiska koptisk-ortodoxa kyrkan den rådande. Det koptiska patriarkatet omfattar i dag över 2 miljoner kristna. Patriarken har sitt säte i Kairo men bär fortfarande titeln patriark (påve) av Alexandria. Dessutom finns en melkitisk (grekisk-ortodox) patriark av Alexandria och en koptisk patriark som är förbunden med Rom. De monofysitiska koptiska kristna i Egypten var fientlig mot det Bysantinska riket, bland annat av religiösa skäl. Eftersom de var monofysiter hade de trakasserats av den bysantinska kyrkan som hyllade tvånatursläran. När araberna drog in i Egypten på sitt korståg mot kättarna inom den bysantinska kyrkan sågs de säkert som befriare av de monofysitiska kopterna. De nya muslimska härskarna blandade sig inledningsvis inte i folkets tro, enligt uppgift för att islam i princip var tolerant mot andra religioner som vördade Skriften (Bibeln) och för att araberna ännu var för få för att dominera. Men det är faktiskt troligt att varken araberna eller kopterna såg de nya härskarna som representanter för en ny religion, de var ju faktiskt kristna som enligt Koranen gick i spåren av Jesus lärjungar, de första rättrogna muslimerna.

Islam, Muhammeds variant av kristendomen, blev ett verktyg för att stödja Muhammeds och arabernas politiska verksamhet. I första steget användes hans så kallade uppenbarelse för att ta makten över konkurrerande arabiska stammar och när han väl hade tagit makten över den arabiska halvön fortsatte de enade arabiska styrkorna med att erövra Syrien, Palestina och Egypten från det Bysantinska riket. Det faktum att Muhammed påstods föra fram den sanna kristendomen, till skillnad från det som de främmande bysantinska härskarna

stod för, underlättade säkert hans erövringar av dessa områden. Muhammed och muslimerna var verkligen kämpar för den, enligt de orientaliska kyrkorna, rätta läran om Jesu natur.

Efter Muhammeds död erövrade de arabiska muslimerna under de kommande hundra åren ett enormt område som sträckte sig från Spanien i väst till Sindh och Indusdalen i dagens Pakistan och Indien i öst. På kartan nedan är det mörkbruna området den arabiska halvön som erövrades mellan 622 och Muhammeds död 632. Under det som kallas patriarkernas kalifat mellan 632 och 661 erövrades de ljusröda området. Den muslimska expansionen fortsatte sedan under det umayyadiska kalifatet mellan 661 och 750 i det gula områdena på kartan.

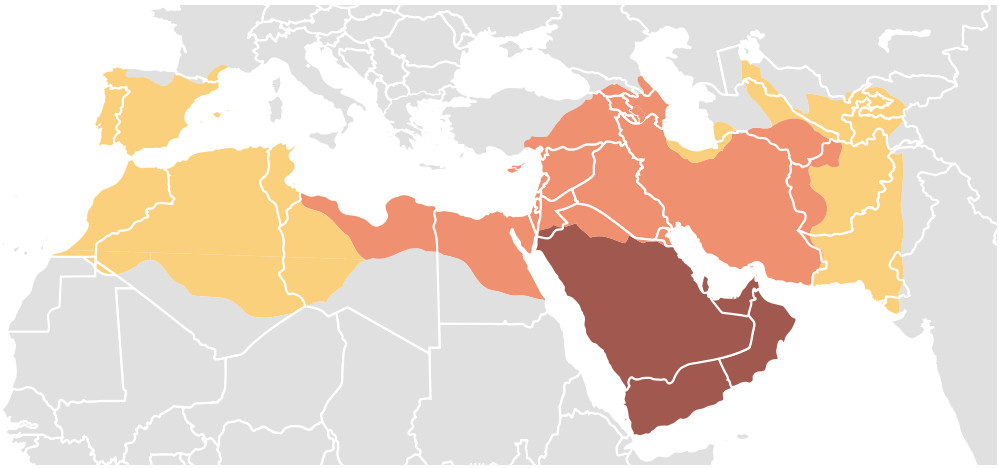

Muslimsk expansion från 622-730 (Källa: Wikipedia)

Den enormt snabba expansionen under de trettio åren från Muhammeds död år 632 fram till 661 kunde ske genom att både det bysantinska riket och det sasanidiska (nypersiska) riket hade försvagats genom ytter strider med varandra och genom inre strider. Sasaniderna hade erövrat stora delar av det bysantinska riket under de 600-talets två första decennier. Sasaniderna erövrade med stöd av judiska styrkor Syrien år 613 och de förenade judisk-sasanidiska styrkorna intog Jerusalem år 614. Kristna kyrkor brändes och reliker som det sanna korset, den heliga lansen och den heliga tvättsvampen fördes till persernas huvudstad Ktesifon. Egypten invaderades år 618. Monofysiterna in Egypten var motståndare till den chalcedonensiska kristendom som var det bysantinska rikets officiella religion och gjorde inte motstånd mot sasaniderna.

Den bysantinske kejsaren Heraklius invadera det sasanidiska kärnområdet år 627 och besegrade sasaniderna vilket fick deras egna trupper att revoltera och avsätta den sasanidiske kungen Khosrau II. I fredsfördraget med Khosraus efterträdare återfick bysantinerna alla sina tidigare områden och dessutom återlämnades också de reliker som hade rövats från Jerusalem år 614.

När araberna började erövra bysantinska och sasanidiska områden var både dessa riken utarmade efter de långvariga och våldsamma krig som hade pågått under flera decennier. Det faktum att områdena omväxlande hade tillhört än det ena och än det andra av dessa två riken innebar också att befolkningens lojalitet med Konstantinopel respektive Ktesifon var mycket liten. Dessutom var judar och kristna i det sasanidiska riket missnöjda liksom judar och orientaliska kristna (nestorianer och monofysiter) i det bysantinska riket. Dessa grupper välkomnade och understödde därför de invaderande muslimerna som ju förde fram deras egna dogmer.

KORANEN SKAPAS OCH MUHAMMED GÖRS TILL DEN SISTE OCH STÖRSTE PROFETEN

ANVÄNDNING AV ORDET PROFET

Eftersom jag hade fått uppfattningen att profetskapet medvetet har flyttats från Moses och Jesus till Muhammed i vissa suror i Koranen gjorde jag en sammanfattning av hur ordet ”prophet”, profet, används i Pickthals översättning. Ordet ”profet” används faktiskt i ett begränsat antal betydelser i Koranen. Det handlar antingen om att ”de dödade profeterna” från Nehemja och evangeliet i Bibeln (se s. 465), om profeterna i GT och NT eller om Muhammed som profet. Om man antar att Muhammed inte predikade om sig själv som en profet, utan att det var en uppfattning som man försökte föra fram när den slutliga versionen av Koranen redigerades ett par decennier efter hans död, kan man räkna de suror där Muhammed sägs vara en profet som antingen manipulerade eller också helt nyskrivna efter Muhammeds död.

Sura	**Användning av ordet ”profet” i Koranen**	
	Från Bibeln	**Om Muhammed**
2	De dödade profeterna. Profeterna i GT och NT.	Lyssna på profeten (Muhammed) (2.104)
3	De dödade profeterna. Profeterna i GT och NT.	Muhammed är bara en budbärare (3.144), Muhammed jämförs med de gamla profeterna (3.146), ingen profet får förskingra (3.161)
4	The messenger = Moses (4.69), De dödade profeterna, Profeterna i GT och NT	
5	Profeterna i GT och NT	Muhammed som profet (kan också syfta på Jesus) (5.81)
6	Profeterna i GT och NT	
7	Profeterna i GT, Mose ord läggs i Muhammeds mun i 7.158.	
8		Bara Muhammed som profet
9		Bara Muhammed som profet
17	Profeterna i GT och NT	
19	Profeterna i GT och NT	
22	Profeterna i GT	
25		Muhammed jämförs med profeterna i GT och NT (25.31)
29	Profeterna i GT (Abraham)	
33		Bara Muhammed som profet
37	Profeterna i GT (Isak)	
39	Profeterna i GT och NT (på Uppståndelsen dag)	
43	Profeterna i GT och NT	
45	Profeterna i GT och NT	
49		Bara Muhammed som profet
57	Profeterna i GT och NT	
60		Bara Muhammed som profet
65		Bara Muhammed som profet
66		Bara Muhammed som profet

De ursprungliga predikningarna i Koranen handlade tydligen bara om profeterna i Gamla och Nya Testamentet i Bibeln. Om man antar att de suror där varken några profeter från GT eller från NT nämns, men där Muhammed utpekas som profet, skrevs efter Mu-

hammeds död, skulle surorna 8, 9, 33, 49, 60, 65 och 66 vara författade av andra än Muhammed. När man läser dessa suror träder ett intressant mönster fram.

DEN ÅTTONDE SURAN

Den åttonde suran som har titeln ”Krigets byten” handlar om krig och om att krigsbyten skall tillhöra ”Allah och budbäraren”. Dessutom uppmanas församlingen gång på gång att lyda Allah och budbäraren och att inte förråda Allah och budbäraren.

8.64 O Prophet! Allah is Sufficient for thee and those who follow thee of the believers.
8.65 O Prophet! Exhort the believers to fight. If there be of you twenty steadfast they shall overcome two hundred, and if there be of you a hundred (steadfast) they shall overcome a thousand of those who disbelieve, because they (the disbelievers) are a folk without intelligence.
8.66 Now hath Allah lightened your burden, for He knoweth that there is weakness in you. So if there be of you a steadfast hundred they shall overcome two hundred, and if there be of you a thousand (steadfast) they shall overcome two thousand by permission of Allah. Allah is with the steadfast.
8.67 It is not for any prophet to have captives until he hath made slaughter in the land. Ye desire the lure of this world and Allah desireth (for you) the Hereafter, and Allah is Mighty, Wise.

DEN NIONDE SURAN

Den nionde suran har titeln “Ånger” och handlar bl.a. om den större pilgrimsvandringen och om krigsfördrag med avgudadyrkare (i Mecka). De som lämnar sina hem och går med i krig för Allahs väg har mycket högre värde enligt Allahs åsikt än de som tar hand om helgedomen i Mecka (som tillhörde en stam som initialt var motståndare till Muhammed). De förra är vinnarna (i Guds ögon) och har förstås rätt att bestämma över helgedomen i Mecka.

9.19 Count ye the slaking of a pilgrim's thirst and tendance of the Inviolable Place of Worship as (equal to the worth of) him who believeth in Allah and the Last Day, and striveth in the way of Allah? They are not equal in the sight of Allah. Allah guideth not wrongdoing folk.
9.20 Those who believe, and have left their homes and striven with their wealth and their lives in Allah's way are of much greater worth in Allah's sight. These are they who are triumphant.

Avgudadyrkarna skall förvisas från helgedomen i Mecka. De troende skall kriga mot dem som fått ta emot Skriften och som inte tror på rätt sätt (judar och kristna) tills de betalar tribut. Gud har sänt sin budbärare (Muhammed) med Sanningens religion och den skall regera över alla andra religioner.

9.28 O ye who believe! The idolaters only are unclean. So let them not come near the Inviolable Place of Worship after this their year. If ye fear poverty (from the loss of their merchandise) Allah shall preserve you of His bounty if He will. Lo! Allah is Knower, Wise.
9.29 Fight against such of those who have been given the Scripture as believe not in Allah nor the Last Day, and forbid not that which Allah hath forbidden by His messenger, and follow not the Religion of Truth, until they pay the tribute readily, being brought low.
9.30 And the Jews say: Ezra is the son of Allah, and the Christians say: The Messiah is the son of Allah. That is their saying with their mouths. They imitate the saying of those who disbelieved of old. Allah (Himself) fighteth against them. How perverse are they!
9.31 They have taken as lords beside Allah their rabbis and their monks and the Messiah son of Mary, when they were bidden to worship only One God. There is no God save Him. Be He Glorified from all that they ascribe as partner (unto Him)!
9.32 Fain would they put out the light of Allah with their mouths, but Allah disdaineth (aught) save that He shall perfect His light, however much the disbelievers are averse.
9.33 He it is Who hath sent His messenger with the guidance and the Religion of Truth, that He may cause it to prevail over all religion, however much the idolaters may be averse.

DEN TRETTIOTREDJE SURAN

Sura nummer trettiotre har titeln ”Klanerna”. I denna sura sägs att Profeten är närmare de troende än de själva (något som också sades om Jesus) och Profetens fruar är som de troendes mödrar (antagligen som en efterhärmning av kulten av Maria). Och de som är släkt är närmare varandra enligt Guds lag än andra troende och flyktingar, men trots det skall man förstås visa vänlighet mot sina vänner.

Gud har upprättat ett förbund med profeterna i Bibeln och på samma sätt har han ett förbund med Muhammed. Gud kräver lojalitet och Han har förberett en fruktansvärd dom för de otrogna.

33.6 The Prophet is closer to the believers than their selves, and his wives are (as) their mothers. And the owners of kinship are closer one to another in the ordinance of Allah than (other) believers and the fugitives (who fled from Mecca), except that ye should do kindness to your friends. This is written in the Book (of nature).
33.7 And when We exacted a covenant from the prophets, and from thee (O Muhammad) and from Noah and Abraham and Moses and Jesus son of Mary. We took from them a solemn covenant;
33.8 That He may ask the loyal of their loyalty. And He hath prepared a painful doom for the unfaithful.

I fortsättningen påminner författaren till suran om de trognas strider och de fega i Yatrib (Medina) som till och med sökte tillåtelse från profeten för att lämna striden för att gå hem och skydda sina bostäder. Men de hade ju svurit i sin ed till Gud att inte vända ryggen mot fienden och en ed som man svurit till Gud måste man hålla. Gud belönar sanna män för deras sanning och straffar hycklarna. Han straffade de otrogna och lät de av Skriftens folk som stödde dem bli dödade eller tillfångatagna. Gud lät de trogna ta över hycklarnas (Skriftens folk, judarnas) land, hus och förmögenheter, land som de trogna aldrig tidigare hade trampat på. Gud har verkligen förmåga att göra allt.

33.24 That Allah may reward the true men for their truth, and punish the hypocrites if He will, or relent toward them (if He will). Lo! Allah is Forgiving, Merciful.
33.25 And Allah repulsed the disbelievers in their wrath; they gained no good. Allah averted their attack from the believers. Allah is ever Strong, Mighty.
33.26 And He brought those of the People of the Scripture who supported them down from their strongholds, and cast panic into their hearts. Some ye slew, and ye made captive some.
33.27 And He caused you to inherit their land and their houses and their wealth, and land ye have not trodden. Allah is ever Able to do all things.

Efter denna krigspropaganda kommer några uppmaningar till Profetens hustrur. Den av dem som gör något oanständigt kommer att få dubbelt straff av Gud. Men var och en av dem som är undergiven Gud och hans budbärare kommer att få dubbel belöning. Profetens hustrur skall tala mjukt, det är deras plikt mot Gud. De skall också stanna i sina hus, inte kluta ut sig i utstyrslar från ”okunnighetens tid” (tiden före islam). Hustrurna skall be regelbundet, betala allmosor och lyda Gud och hans budbärare.

33.28 O Prophet! Say unto thy wives: If ye desire the world's life and its adornment, come! I will content you and will release you with a fair release.
33.29 But if ye desire Allah and His messenger and the abode of the Hereafter, then lo! Allah hath prepared for the good among you an immense reward.
33.30 O ye wives of the Prophet! Whosoever of you committeth manifest lewdness, the punishment for her will be doubled, and that is easy for Allah.
33.31 And whosoever of you is submissive unto Allah and His messenger and doeth right, We shall give her her reward twice over, and We have prepared for her a rich provision.
33.32 O ye wives of the Prophet! Ye are not like any other women. If ye keep your duty (to Allah), then be not soft of speech, lest he in whose heart is a disease aspire (to you), but utter customary speech.
33.33 And stay in your houses. Bedizen not yourselves with the bedizenment of the Time of Ignorance. Be regular in prayer, and pay the poor-due, and obey Allah and His messenger. Allah's wish is but to remove uncleanness far from you, O Folk of the Household, and cleanse you with a thorough cleansing.

I nästa avsnitt av suran säger man att det inte passar sig att en troende kvinna eller man gör uppror när Gud och hans budbärare har bestämt en ”affär” för dem. Den sorts affär som man tänker på är tydligen historien med Muhammeds adoptivson Zaid (Zeyd) och dennes hustru Zainab. Muhammed tvingade fram en skilsmässa mellan dessa två och gifte sig sedan med sin adoptivsons fru. I vers 33.37 legitimeras denna handling med att Gud gav Zainab som hustru åt Muhammed så att det hädanefter inte skall vara någon synd för de troende att gifta sig med hustrur till adoptivsöner, så snart dessa har skilt sig från sin hustru. Guds budord måste uppfyllas, det finns inget att klandra profeten för när han gör sin plikt mot Gud.

33.36 And it becometh not a believing man or a believing woman, when Allah and His messenger have decided an affair (for them), that they should (after that) claim any say in their affair; and whoso is rebellious to Allah and His messenger, he verily goeth astray in error manifest.
33.37 And when thou saidst unto him on whom Allah hath conferred favour and thou hast conferred favour: Keep thy wife to thyself, and fear Allah. And thou didst hide in thy mind that which Allah was to bring to light, and thou didst fear mankind whereas Allah hath a better right that thou shouldst fear Him. So when Zeyd had performed that necessary formality (of divorce) from her, We gave her unto thee in marriage, so that (henceforth) there may be no sin for believers in respect of wives of their adopted sons, when the latter have performed the necessary formality (of release) from them. The commandment of Allah must be fulfilled.
33.38 There is no reproach for the Prophet in that which Allah maketh his due. That was Allah's way with those who passed away of old - and the commandment of Allah is certain destiny -

Suran säger också att Gud anser att profeten både kan ta sig hustrur som han har betalt brudköp för och sådana som har erövrats som krigsbyte. Det är också lagligt för honom att ta sig brudar bland sina farbröders och morbröders döttrar. Profeten har vissa privilegier när det gäller kvinnor som inte gäller för de andra troende, eftersom han måste vara fri från skuld. Om han har satt någon åt sidan är det ingen synd om han åter tar henne i sin gunst igen. Men han får inte ta sig några nya kvinnor hädanefter, annat än de som han har betalt brudköp för…

33.50 O Prophet! Lo! We have made lawful unto thee thy wives unto whom thou hast paid their dowries, and those whom thy right hand possesseth of those whom Allah hath given thee as spoils of war, and the daughters of thine uncle on the father's side and the daughters of thine aunts on the father's side, and the daughters of thine uncle on the mother's side and the daughters of thine aunts on the mother's side who emigrated with thee, and a believing woman if she give herself unto the Prophet and the Prophet desire to ask her in marriage - a privilege for thee only, not for the (rest of) believers - We are Aware of that which We enjoined upon them concerning their wives and those whom their right hands possess - that thou mayst be free from blame, for Allah is ever Forgiving, Merciful.
33.51 Thou canst defer whom thou wilt of them and receive unto thee whom thou wilt, and whomsoever thou desirest of those whom thou hast set aside (temporarily), it is no sin for thee (to receive her again); that is better; that they may be comforted and not grieve, and may all be pleased with what thou givest them. Allah knoweth what is in your hearts (O men), and Allah is ever Forgiving, Clement.
33.52 It is not allowed thee to take (other) women henceforth, nor that thou shouldst change them for other wives even though their beauty pleased thee, save those whom thy right hand possesseth. And Allah is ever Watcher over all things.

De rättrogna skall inte gå in i profetens boning (när som helst) och begära mat utan att vänta på den rätta tidpunkten, om de inte har fått speciell tillåtelse förstås. När måltiden är slut skall man genast gå och inte stanna kvar för att konversera (med profetens fruar). Om någon vill tala med profetens fruar skall han göra det bakom ett draperi och han skall inte göra profeten upprörd genom att gifta sig med någon av hans fruar efter hans död…

33.53 O Ye who believe! Enter not the dwellings of the Prophet for a meal without waiting for the proper time, unless permission be granted you. But if ye are invited, enter, and, when your meal is ended, then disperse. Linger not for conversation. Lo! that would cause annoyance to the Prophet, and he would be shy of (asking) you (to go); but Allah is not shy of the truth. And when ye ask of them (the wives of the Prophet) anything, ask it of them from behind a curtain. That is purer for your hearts and for their hearts. And it is not for you to cause annoyance to the messenger of Allah, nor that ye should ever marry his wives after him. Lo! that in Allah's sight would be an enormity.

33.54 Whether ye divulge a thing or keep it hidden, lo! Allah is ever Knower of all things.

Det är ingen synd för profetens hustrur att fritt tala med sina fäder, söner, bröder, brorsöner eller söner till sina systrar eller slavar. Men genom detta bud är det förstås förbjudet för dem att tala med alla andra män. Gud uppmanar också profeten att säga till sina fruar och döttrar och andra troende kvinnor att de skall dra sina mantlar runt sig när de går ut. Det är bättre, på så sätt blir de inte igenkända eller störda.

33.55 It is no sin for them (thy wives) to converse freely) with their fathers, or their sons, or their brothers, or their brothers' sons, or the sons of their sisters or of their own women, or their slaves. O women! Keep your duty to Allah. Lo! Allah is ever Witness over all things.
33.56 Lo! Allah and His angels shower blessings on the Prophet. O ye who believe! Ask blessings on him and salute him with a worthy salutation.
33.57 Lo! those who malign Allah and His messenger, Allah hath cursed them in the world and the Hereafter, and hath prepared for them the doom of the disdained.

33.58 And those who malign believing men and believing women undeservedly, they bear the guilt of slander and manifest sin.
33.59 O Prophet! Tell thy wives and thy daughters and the women of the believers to draw their cloaks close round them (when they go abroad). That will be better, so that they may be recognised and not annoyed. Allah is ever Forgiving, Merciful.

Om inte hycklarna och orosspridarna i staden slutar skall "Vi" skicka "dig" mot dem. Dessa fördömda kommer att fångas var de än blir funna och dödade i en våldsam slakt. Detta var Guds väg i gamla tider (i den tid som beskrivs i Tanak/GT får man anta) och Guds väg ändras aldrig.

33.60 If the hypocrites, and those in whose hearts is a disease, and the alarmists in the city do not cease, We verily shall urge thee on against them, then they will be your neighbours in it but a little while.
33.61 Accursed, they will be seized wherever found and slain with a (fierce) slaughter.
33.62 That was the way of Allah in the case of those who passed away of old; thou wilt not find for the way of Allah aught of power to change.

DEN FYRTIONIONDE SURAN

Denna sura har titeln "Haremet". Här uppmanas de rättroende att inte höja sin röst över profetens, de som dämpar sina röster inför profeten får förlåtelse (för sina synder) och en oerhörd belöning (i nästa liv). De flesta av dem som kallar på dig bakom de privata delarna av bostaden (kvinnorna bakom murarna till haremet) har inget förstånd. Det hade varit bättre för dem om de hade väntat tåligt tills du hade kommit till dem. Vet att budbäraren är bland er. Om han skulle lyda er (sina hustrur) i sin ledning (av de rättrogna) skulle man säkert komma i svårigheter. Om två grupper av troende börjar strida med varandra skall man stifta fred mellan dem. Och om en av grupperna gör fel mot den andra skall man slåss mot denna grupp tills det att den återvänder till Guds rätta påbud. Om de återvänder (underordnar sig den första gruppen) skall man stifta fred med dem på ett rättvist sätt, Gud älskar de rättvisa.

49.1 O ye who believe! Be not forward in the presence of Allah and His messenger, and keep your duty to Allah. Lo! Allah is Hearer, Knower.
49.2 O ye who believe! Lift not up your voices above the voice of the Prophet, nor shout when speaking to him as ye shout one to another, lest your works be rendered vain while ye perceive not.
49.3 Lo! they who subdue their voices in the presence of the messenger of Allah, those are they whose hearts Allah hath proven unto righteousness. Theirs will be forgiveness and immense reward.
49.4 Lo! those who call thee from behind the private apartments, most of them have no sense.
49.5 And if they had had patience till thou camest forth unto them, it had been better for them. And Allah is Forgiving, Merciful.
49.6 O ye who believe! If an evil-liver bring you tidings, verify it, lest ye smite some folk in ignorance and afterward repent of what ye did.
49.7 And know that the messenger of Allah is among you. If he were to obey you in much of the government, ye would surely be in trouble; but Allah hath endeared the faith to you and hath beautified it in your hearts, and hath made disbelief and lewdness and rebellion hateful unto you. Such are they who are the rightly guided.
49.8 (It is) a bounty and a grace from Allah; and Allah is Knower, Wise.
49.9 And if two parties of believers fall to fighting, then make peace between them. And if one party of them doeth wrong to the other, fight ye that which doeth wrong till it return unto the ordinance of Allah; then, if it return, make peace between them justly, and act equitably. Lo! Allah loveth the equitable.

De troende skall vara som bröder och akta sig för alltför mycket misstänksamhet, en viss sorts misstänksamhet är kriminell. De skall inte spionera på eller baktala varandra.

49.10 The believers are naught else than brothers. Therefore make peace between your brethren and observe your duty to Allah that haply ye may obtain mercy.
49.11 O ye who believe! Let not a folk deride a folk who may be better than they (are), not let women (deride) women who may be better than they are; neither defame one another, nor insult one another by nicknames. Bad is the name of lewdness after faith. And whoso turneth not in repentance, such are evil-doers.
49.12 O ye who believe! Shun much suspicion; for lo! some suspicion is a crime. And spy not, neither backbite one another. Would one of you love to eat the flesh of his dead brother? Ye abhor that (so abhor the other)! And keep your duty (to Allah). Lo! Allah is Relenting, Merciful.

49.13 O mankind! Lo! We have created you male and female, and have made you nations and tribes that ye may know one another. Lo! the noblest of you, in the sight of Allah, is the best in conduct. Lo! Allah is Knower, Aware.

SURORNA 60 OCH 65

Sura nummer sextio har titeln “Hon som skall provas” och inleds med en uppmaning att inte välja ”mina fiender” som allierade. Man får inte ens visa sådana människor vänskap i hemlighet. Band till barn och släktingar kommer inte att hjälpa en det minsta på Uppståndelsens dag. Det finns en god förebild i Abraham som lämnade sitt land och sina släktingar (för att de inte var sanna monoteister). Gud har förbjudit de rättrogna att visa vänlighet och handla rättvist mot de människor som drev dem bort från deras hem på grund av religionen. Var och en som gör sig till vän med dessa (i Mecka) är en syndare.

60.8 Allah forbiddeth you not those who warred not against you on account of religion and drove you not out from your homes, that ye should show them kindness and deal justly with them. Lo! Allah loveth the just dealers.
60.9 Allah forbiddeth you only those who warred against you on account of religion and have driven you out from your homes and helped to drive you out, that ye make friends of them. Whosoever maketh friends of them - (All) such are wrong-doers.

Resten av suran handlar om hur man skall prova de troende kvinnor som kommer till de rättrogna som flyktingar. Om de visar sig vara sanna troende skall de inte sändas tillbaka till de otrogna utan man kan gifta sig med dem. Suran avslutas med en förnyad uppmaning att man inte skall vara vän med sådana som har väckt Guds vrede och inte tror på domen och nästa liv (alltså budskapet i Bibeln).

Den sextiofemte suran har rubriken ”Skilsmässa” och handlar om hur de trogna skall förfara med kvinnor som de skiljer sig från. Man skall vänta en viss tid för att menstruationen skall visa om de är gravida eller inte. Om kvinnan är gravid skall mannen betala för henne under graviditeten och under amningstiden.

SURA 66

Suran nummer sextiosex kallas för ”Bannlysning”. Den handlar om hur profeten, för att göra sina fruar nöjda, bannlyser det som Gud (egentligen) har gjort tillåtet för honom. Gud har på ett lagligt sätt löst ”dig” (Muhammed) från sådana löften eller eder. När profeten delade med sig av kunskap till någon av sina fruar var det egentligen bara delar av läran som hon fick ta emot. Därefter talar man om att Herren vill ge profeten bättre fruar om han skiljer sig från ”dig”. Dessa bättre fruar skall vara underdåniga, troende, fromma, botfärdiga, gudfruktiga, villiga att fasta, änkor och ungmör.

66.1 O Prophet! Why bannest thou that which Allah hath made lawful for thee, seeking to please thy wives? And Allah is Forgiving, Merciful.
66.2 Allah hath made lawful for you (Muslims) absolution from your oaths (of such a kind), and Allah is your Protector. He is the Knower, the Wise.
66.3 When the Prophet confided a fact unto one of his wives and when she afterward divulged it and Allah apprised him thereof, he made known (to her) part thereof and passed over part. And when he told it her she said: Who hath told thee? He said: The Knower, the Aware hath told me.
66.4 If ye twain turn unto Allah repentant, (ye have cause to do so) for your hearts desired (the ban); and if ye aid one another against him (Muhammad) then lo! Allah, even He, is his Protecting Friend, and Gabriel and the righteous among the believers; and furthermore the angels are his helpers.
66.5 It may happen that his Lord, if he divorce you, will give him in your stead wives better than you, submissive (to Allah), believing, pious, penitent, devout, inclined to fasting, widows and maids.

Några rader senare uppmanar Gud profeten att strida mot otrogna och hycklare och att var hård mot dem, deras hemvist kommer ju att bli helvetet. Noas och Lots hustrur tas som exempel på sådana som inte tror, de förrådde profeterna och för det fick de sina straff i helvetets eld (vilket inte stämmer med Bibelns berättelser). Faraos hustru däremot skiljde sig från Farao och andra syndare (ytterligare en berättelse som saknar täckning i Bibeln) och Maria trodde på Herren och hans skrifter (Bibeln) och var lydig.

66.9 O Prophet! Strive against the disbelievers and the hypocrites, and be stern with them. Hell will be their home, a hapless journey's end.

TILLÄGG TILL MUHAMMEDS SUROR

Muhammed predikade om att bokens folk, alltså judar och kristna, skulle enas i dyrkan av den enda guden (s 429). Han menade också att de judiska profeterna från Noa och framåt och den kristne profeten Jesus skulle vördas i samma omfattning (s 430). Som vi har sett byggde Muhammeds predikningar nästan uteslutande på material från Tanak/GT och NT. Och även om han berättade något som inte finns i Bibeln kom det ändå från någon variant av kristendomen, som till exempel monofysiternas lära om en enda natur och kristna helgonlegender som den om fågeln av lera som Jesus blåste liv i (s 424). Muhammed framstår som en person som arbetade för att ena judar och kristna med argumentet att Bibelns båda testamenten var gudomliga uppenbarelser och att Jesus hade fullbordat profetiorna i Tanak/GT. Den sanna religionen var den monoteism som byggde på det första budet i Moseböckerna om att man inte skall dyrka några andra gudar än guden i Tanak/GT och den bekräftelse på alla profetior i Tanak/GT som Jesu framträdande hade utgjort. För att vara en rättrogen monoteist skulle man lyda Gud och hans budbärare (Jesus) (s 451) och tro på den yttersta domens och uppståndelsens dag. Judar, kristna och sabier tror alla på Skriften (Bibeln) och de bör därför sluta strida med varandra. När Muhammed verkar rikta kritik mot judar och kristna återger han i allmänhet uppfattningar om judarnas olydnad som finns i Bibelns båda testamenten, eller också gör han inlägg i den interna kristna debatten om Jesu natur.

FÖRDÖMANDE AV JUDAR OCH KRISTNA

Vissa verser i Koranen motsäger dock denna enande anda. Ett exempel finns i den femte suran där Muhammed beskriver den judiska Toran som ledning och ljus och återger lagen om öga för öga från 2 Mos 21:23-25. Jesus följde sedan i spåren av profeterna från Tanak/GT och bekräftade Torans uppenbarelser.

5.44 Lo! We did reveal the Torah, wherein is guidance and a light, by which the prophets who surrendered (unto Allah) judged the Jews, and the rabbis and the priests (judged) by such of Allah's Scripture as they were bidden to observe, and thereunto were they witnesses. So fear not mankind, but fear Me. And My revelations for a little gain. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are disbelievers.
5.45 And We prescribed for them therein: The life for the life, and the eye for the eye, and the nose for the nose, and the ear for the ear, and the tooth for the tooth, and for wounds retaliation. But whoso forgoeth it (in the way of charity) it shall be expiation for him. Whoso judgeth not by that which Allah hath revealed: such are wrong-doers.
5.46 And We caused Jesus, son of Mary, to follow in their footsteps, confirming that which was (revealed) before him in the Torah, and We bestowed on him the Gospel wherein is guidance and a light, confirming that which was (revealed) before it in the Torah - a guidance and an admonition unto those who ward off (evil).

"Vi" uppenbarade Skriften (Evangeliet) som innehåller sanning och som bekräftar allt som uppenbarats före den.

5.48 And unto thee have We revealed the Scripture with the truth, confirming whatever Scripture was before it, and a watcher over it. So judge between them by that which Allah hath revealed, and follow not their desires away from the truth which hath come unto thee. For each We have appointed a divine law and a traced-out way. Had Allah willed He could have made you one community. But that He may try you by that which He hath given you (He hath made you as ye are). So vie one with another in good works. Unto Allah ye will all return, and He will then inform you of that wherein ye differ.

Men efter att ha utnämnt Toran och Evangeliet till den enda sanningen säger Muhammed plötsligt i 5.51 att man inte skall vara vän med judar och kristna. Den bland er som tar dem till vänner är en av dem (och inte en rättrogen muslim). Däremot sägs att de som tar Gud och hans budbärare samt de troende som ledare/beskyddare är vinnarna (5.56). Detta rimmar helt med det som sägs på andra ställen i Koranen om att de som lyder Gud och hans budbärare Jesus är de sanna troende. Men i 5.57 vänds detta helt på sitt huvud och nu

sägs det att de troende *inte* skall välja sådana som har tagit emot Skriften förut, alltså judar och kristna, till vänner och beskyddare.

> *5.51 O ye who believe! Take not the Jews and the Christians for friends. They are friends one to another. He among you who taketh them for friends is (one) of them. Lo! Allah guideth not wrongdoing folk.*
> *5.52 And thou seest those in whose heart is a disease race toward them, saying: We fear lest a change of fortune befall us. And it may happen that Allah will vouchsafe (unto thee) the victory, or a commandment from His presence. Then will they repent them of their secret thoughts.*
> *5.53 Then will the believers say (unto the people of the Scripture): are these they who swore by Allah their most binding oaths that they were surely with you? Their works have failed, and they have become the losers.*
> *5.54 O ye who believe! Whoso of you becometh a renegade from his religion, (know that in his stead) Allah will bring a people whom He loveth and who love Him, humble toward believers, stern toward disbelievers, striving in the way of Allah, and fearing not the blame of any blamer. Such is the grace of Allah which He giveth unto whom He will. Allah is All-Embracing, All-Knowing.*
> *5.55 Your guardian can be only Allah; and His messenger and those who believe, who establish worship and pay the poor-due, and bow down (in prayer).*
> *5.56 And whoso taketh Allah and His messenger and those who believe for guardian (will know that), lo! the party of Allah, they are the victorious.*
> *5.57 O Ye who believe! Choose not for guardians such of those who received the Scripture before you, and of the disbelievers, as make a jest and sport of your religion. But keep your duty to Allah if ye are true believers.*

Det verkar alltså som om någon har gått in i Muhammeds text och lagt till verser (5.51 och 5.57) som helt och hållet ställer hans budskap på huvudet. Å andra sidan beskriver historien om hur Muhammeds välde uppkom en utveckling som delvis bekräftar en sådan omsvängning. Muhammed kom till Yatrib (Medina) som en kristen fredsapostel som enade de arabiska och sabiska judar och sabiska kristna som stred med varandra i staden. Under de följande åren vände han sig dock mot den ena efter den andra judiska stammen och till slut var Yatrib en rent kristen stad där bara de som delade Muhammeds tro, som medlemmarna i den kristna jemenitiska stammen Khazraj och de som hade följt med Muhammed från Mecka, fick bo. Staden döptes också om till Medina. Att de första muslimerna var kristna bevisas genom Koranens framhävande av Bibelns båda testamenten som den sanna Skriften och genom att den förmedlar rent kristna föreställningar som Muhammed inte kan ha fått någon annanstans ifrån än från Bibeln och/eller kristna predikningar (s 449).

Att Muhammed skulle ha kunnat skriva suror som utpekade judarna som syndare som Gud hade dömt till att brinna i helvetets eld är möjligt om man dömer efter budskapet i Evangeliet och hans handlingar under 620-talet. Men däremot är det inte speciellt troligt att han skulle ha dömt de kristna efter samma mall, så som t.ex. sker i vers 5.51 ovan. Muhammed var ju själv en kristen och det var först efter hans död, när muslimerna erövrade kristna områden i det Bysantinska riket, som det blev viktigt att definiera den egna gruppen som ett särskilt härskarskikt med en egen religion till skillnad från andra kristna som redan fanns i området.

Det är också ett faktum att Koranens tillkomsthistoria är ganska dunkel, Muhammed skall ju inte ha skrivit något själv utan i stället skall sådana som lyssnade till honom ha skrivit ner det han sa på stenar och träbitar. Efter Muhammeds död samlade man ihop dessa fragment, vissa fanns till och med i Muhammeds eget hem och dessa anses ha tecknats ned av hans fruar. Vissa människor hade dessutom omedelbart lärt sig de texter som Muhammed hade reciterat utantill och med tiden skall denna muntliga tradition ha skrivits ned och sammanförts med de bevarade fragmenten till det som numera kallas Koranen.

Den slutliga versionen av Koranen skall alltså ha tillkommit efter Muhammeds död år 632 och redan på 660-talet känner man till ad-Duali, som fick i uppdrag ”att författa en vägvisare så att människan bättre kunde förstå Guds Boks grammatik” (NE). Koranen måste alltså ha varit färdig som senast omkring år 660. Jag har tidigare påstått att uppgiften om att Muhammed var illitterat är resultat av en felaktig läsning av Koranen (s 426) och när man läser texterna måste man betvivla att de skulle ha tillkommit på det sätt som allmänt upp-

ges. Delar av texterna uppvisar på en stor överensstämmelse sinsemellan när det gäller ämnesval, budskap och tonfall. Det ena budskapet handlar konsekvent om att Bibelns båda testamentet innehåller ”sanning och ljus” och att man skalla vörda alla profeter från Abraham till Jesus. Man skall lyda Gud och hans budbärare Jesus för att inte hamna i den eviga elden på domens dag. Detta budskap är precis vad man skulle vänta sig av en kristen predikant som såg Bibelns båda testamenten som gudomliga sanningar. Ett annat tema handlar däremot om att föra fram ett budskap som säger att Koranen är en egen bibel, att islam är en egen religion och att Muhammed ersätter både Moses och Jesus som Guds språkrör.

Jag uppfattar personligen verserna 5.51 och 5.57 ovan som senare tillägg som gjordes efter Muhammeds död och efter det att islam började bli en självständig maktfaktor, skild från kristendomen. Visst kan man tänka sig att Muhammed skulle ha utvecklats från en apostel som ville förena judar och kristna till att uppmana sina anhängare att undvika judar och kristna, men det är ganska osannolikt. Under hans tid stod striden mellan olika arabiska klaner och Muhammeds anhängare sökte skydd hos sina kristna trosfränder i Etiopien undan förföljelser från ”hedniska” arabiska motståndare. I nästa steg, efter Muhammeds död, blev däremot islam en speciellt arabisk religion och konvertiter från andra etniska grupper kunde bara bli underordnade medlemmar som betalade tribut/jizyah. I en sådan situation kan det ha funnits behov av att skapa klara gränser mellan muslimer och judar och kristna, speciellt om dessa påstod att Muhammeds uppenbarelser inte var något annat än kristna predikningar.

Under den tid som Umar ibn al-Khattab (634–644) var kalif började muslimernas stora och snabba expansion över Mellanöstern och Nordafrika. Umar efterträddes av Uthman ibn Affan, vars version av Koranen blev den normerande. Uthman mördades år 656. Den koranversion som vi möter idag fastlades alltså någon gång mellan år 644 och 656. Det hade gått mellan tio och tjugo år från Muhammeds död till det att Koranen fick sin slutliga form och det fanns förstås gott om tid att göra diverse förändringar.

BUDBÄRAREN

Jag har till och från varit inne på olika problem med att förstå Koranen. I vissa fall är det till exempel svårt att veta om en viss text egentligen handlar om Moses eller Jesus, eller om det är Muhammed som är budbäraren/profeten. Ibland syftar ”Skriften” på Bibeln och ibland syftar ordet på Koranen. Jag får också en känsla av att viktig information som behövs för att vissa sammanhang skall bli logiska och förståeliga har försvunnit. Jag har dessutom känt att jag tvingas till en viss läsning genom att vissa översättningar lägger in tolkningar som styr mig att tro att vissa verser handlar om Muhammed när de egentligen inte gör det.

Något som är ganska uppenbart när man studerar Koranen närmare är att texten verkar vara styrd mot att tolka det som Muhammed förmedlade om Jesus som att det egentligen handlade om honom själv. Dels får jag intrycket att man i vissa fall måste ha tagit bort namnet Jesus, med resultat att texter som egentligen handlar om kristna ämnen helt plötsligt verkar handla om Muhammed. Ett paradexempel på detta är användningen av ”the messenger”, alltså Guds budbärare och tjänare. Det är till exempel bara genom att noggrant läsa texten som man kan förstå budbäraren i vers 3.132 är Jesus och att man får nåd genom att lyda Gud och honom (s 451).

Ordet “messenger”, budbärare, används 368 gånger i Koranen. I vissa fall är det någon eller några gammaltestamentliga profeter, oftast Moses, som avses. I andra fall är det änglar som Gabriel och Mikael. Ibland är den ”messenger” som åsyftas Jesus, fast hans namn nästan aldrig nämns i sammanhanget. I de sex fall där Jesus nämns med namn kallas han dock alltid ”the messenger” eller nämns i samband med den rad av profeter (messengers/budbärare) som började med Abraham.

2.87 And verily We gave unto Moses the Scripture and We caused a train of messengers to follow after him, and We gave unto Jesus, son of Mary, clear proofs (of Allah's sovereignty), and We supported him with the Holy Spirit. Is it ever so, that, when there cometh unto you a messenger (from Allah) with that which ye yourselves desire not, ye grow arrogant, and some ye disbelieve and some ye slay?

2.253 Of those messengers, some of whom We have caused to excel others, and of whom there are some unto whom Allah spake, while some of them He exalted (above others) in degree; and We gave Jesus, son of Mary, clear proofs (of Allah's Sovereignty) and We supported him with the holy Spirit. And if Allah had so wiled it, those who followed after them would not have fought one with another after the clear proofs had come unto them. But they differed, some of them believing and some disbelieving. And if Allah had so willed it, they would not have fought one with another; but Allah doeth what He will.

4.157 And because of their saying: We slew the Messiah, Jesus son of Mary, Allah's messenger - they slew him not nor crucified him, but it appeared so unto them; and lo! those who disagree concerning it are in doubt thereof; they have no knowledge thereof save pursuit of a conjecture; they slew him not for certain.

4.171 O People of the Scripture! Do not exaggerate in your religion nor utter aught concerning Allah save the truth. The Messiah, Jesus son of Mary, was only a messenger of Allah, and His word which He conveyed unto Mary, and a spirit from Him. So believe in Allah and His messengers, and say not "Three" - Cease! (it is) better for you! - Allah is only One God. Far is it removed from His Transcendent Majesty that He should have a son. His is all that is in the heavens and all that is in the earth. And Allah is sufficient as Defender.

4.172 The Messiah will never scorn to be a slave unto Allah, nor will the favoured angels. Whoso scorneth His service and is proud, all such will He assemble unto Him;

57.27 Then We caused Our messengers to follow in their footsteps; and We caused Jesus, son of Mary, to follow, and gave him the Gospel, and placed compassion and mercy in the hearts of those who followed him. But monasticism they invented - We ordained it not for them - only seeking Allah's pleasure, and they observed it not with right observance. So We give those of them who believe their reward, but many of them are evil-livers.

61.6 And when Jesus son of Mary said: O Children of Israel! Lo! I am the messenger of Allah unto you, confirming that which was (revealed) before me in the Torah, and bringing good tidings of a messenger who cometh after me, whose name is the Praised One. Yet when he hath come unto them with clear proofs, they say: This is mere magic.

Moses, Jesus, Gabriel och andra figurer från Bibeln beskrivs alltså som budbärare (profeter) i Koranen men ibland är det däremot Muhammed som kallas för ”the messenger”, budbäraren. I vissa av dessa fall har han tydligen fått ärva Jesu epitet i texter som, enligt min uppfattning, lades till efter Muhammeds död. Ett exempel på ett sådant textavsnitt är berättelsen om striden i Badr som är invävd i den tredje suran. Suran inleds bland annat med den kristna berättelsen om Marias bebådelse. Maria frågar sig hur hon skall kunna få ett barn när ingen dödlig har rört henne? Ängel Gabriel, som dock inte nämns vid namn, säger att Gud kan skapa vad han vill, han kommer att lära barnet Skriften (Bibeln) och visdomen, Toran och Evangeliet. Gud kommer att göra honom till en budbärare/profet för Israels ättlingar som helar sjuka och väcker upp döda. Jesus säger sedan själv att han kom för att bekräfta det som hade profeterats om honom i Toran och att de troende skall göra sin plikt mot Gud och lyda ”mig” (Jesus).

3.49 And will make him a messenger unto the Children of Israel, (saying): Lo! I come unto you with a sign from your Lord. Lo! I fashion for you out of clay the likeness of a bird, and I breathe into it and it is a bird, by Allah's leave. I heal him who was born blind, and the leper, and I raise the dead, by Allah's leave. And I announce unto you what ye eat and what ye store up in your houses. Lo! herein verily is a portent for you, if ye are to be believers.

3.50 And (I come) confirming that which was before me of the Torah, and to make lawful some of that which was forbidden unto you. I come unto you with a sign from your Lord, so keep your duty to Allah and obey me.

Det här är ju en rent kristen berättelse men en bit in i texten (3.123) nämns så plötsligt en strid som Muhammeds trogna utkämpade vid Badr (s 469). Gud hjälpte tydligen de rättfärdiga med en här av tusen änglar vid det tillfället. I verserna 3.143 till 3.179 beskrivs striden och den lyckliga utgången kopplas förstås till att de rättrogna bekänner sina synder och får åtnjuta Guds nåd. De otrogna fienderna är däremot destinerade för helvetets eld. I vers 3.144 pekas Muhammed sedan ut som en budbärare, på samma sätt som andra budbärare före honom.

3.144 Muhammad is but a messenger, messengers (the like of whom) have passed away before him. Will it be that, when he dieth or is slain, ye will turn back on your heels? He who turneth back on his heels doth no hurt to Allah, and Allah will reward the thankful.

Den budbärare som nämnts tidigare i den tredje suran är alltså Jesus och Jesus kallas också Guds budbärare i andra suror. När man säger att Muhammed ”bara är en budbärare” i 3.144 är det ett eko av vers 4.171 där det sägs att ”Jesus är bara en Guds budbärare ”.

Den här glidningen, från att Gud och hans budbärare är den kristna guden och Jesus till att bli muslimernas gud Allah och hans budbärare Muhammed, är ganska förvirrande. Det är helt klart att Muhammed på rent kristet maner predikade om Bibelns Gud och hans budbärare Jesus och att man skulle underordna sig, eller snarare överlämna sig, till dem för att få nåd och hamna i paradiset på Uppståndelsens dag. Men samtidigt finns det texter i Koranen där budbäraren inte verkar vara Jesus utan Muhammed och religionen inte är kristendomen utan den arabiska religionen islam. Vägen mot den situation som världen befinner sig i idag, där muslimerna förnekar sitt kristna ursprung och anser sig ha Guds godkännande för att döda judar, kristna och alla andra religioners utövare, började alltså redan i samband med arabernas expansion under det första decenniet efter Muhammeds död. Då arbetade Muhammeds efterföljare om Koranen så att den inte längre var en rent kristen produkt med Jesus som den störste profeten som bekräftade alla tidigare profetior. I stället skulle texterna framställa Muhammed som den störste profeten som överglänste både Moses och Jesus. De arabiska muslimerna definierades nu också som det utvalda folket, i stället för judarna i Tanak/GT och de kristna i NT.

MUHAMMED ÄR SANNINGENS ANDE

I vers 3.144, i samband med skildringen av slaget vid Badr, sägs Muhammed alltså vara en profet som Jesus och de andra profeterna som kom före honom. Det finns också en annan bekräftelse på att Muhammed är den siste budbäraren från Gud i sura 61. I vers 61.6 säger man nämligen att Muhammed är den budbärare som Jesus profeterade om som skulle komma efter honom, den som kallas ”Den Prisade”.

61.6 And when Jesus son of Mary said: O Children of Israel! Lo! I am the messenger of Allah unto you, confirming that which was (revealed) before me in the Torah, and bringing good tidings of a messenger who cometh after me, whose name is the Praised One. Yet when he hath come unto them with clear proofs, they say: This is mere magic.

Den budbärare som Jesus profeterade om som skulle komma efter honom var Parakleten, Sanningens Ande (Diatessaron XLV-XLVI och Johannes 14:15, 15:26 och 16:13.)

Hjälparen, den heliga anden
Om ni älskar mig kommer ni att hålla mina bud. Jag skall be Fadern, och han skall ge er en annan hjälpare, som skall vara hos er för alltid: sanningens ande. Världen kan inte ta emot den, eftersom världen inte ser den och inte känner den. Men ni känner den, eftersom den är kvar hos er och kommer att vara i er. (Joh 14:15-17)

När Hjälparen kommer, som jag skall sända er från Fadern, sanningens ande, som utgår från Fadern, då skall han vittna om mig. (Joh 15:26)

Sanningens ande
Jag sade er det inte från början, eftersom jag var hos er. Men nu går jag till honom som har sänt mig, och ingen av er frågar mig: Vart går du? utan det jag har sagt er fyller era hjärtan med sorg. Men jag säger er sanningen: det är för ert bästa som jag lämnar er. Ty om jag inte lämnar er kommer inte Hjälparen till er. Men när jag går skall jag sända honom till er, och när han kommer skall han visa världen vad synd och rättfärdighet och dom är.

Synd: de tror inte på mig. Rättfärdighet: jag går till Fadern, och ni ser mig inte längre. Dom: denna världens härskare är dömd. Jag har mycket mer att säga er, men ni förmår inte ta emot det nu.

Men när han kommer, sanningens ande, skall han vägleda er med hela sanningen; han skall inte tala av sig själv utan förkunna det han hör och låta er veta vad som kommer att ske. Han skall förhärliga mig, ty av mig skall han ta emot det han låter er veta. Allt vad Fadern har är mitt; därför säger jag att det är av mig han tar emot det han skall låta er veta. (Joh 16:4-15)

De människor som skrev sura 61 menade alltså att Muhammed var den Sanningens Ande som Jesus hade profeterat om och som han skulle skicka till människorna när han själv

hade tagits upp till himlen. Denna budbärare skulle vägleda människorna med hela sanningen, han skulle inte tala av sig själv utan bara förkunna det han hörde från Jesus, från vilken han skulle ta emot allt som han skulle förmedla till människorna. Detta, att Muhammed skulle vara Sanningens ande, är väl en av anledningarna till att muslimer är så övertygade om att allt i Koranen är en direkt uppenbarelse från gud och att Muhammed förklarade hela sanningen om det som man tidigare bara hade talat om i form av allegorier eller liknelser i Bibeln.

3.7 He it is Who hath revealed unto thee (Muhammad) the Scripture wherein are clear revelations - they are the substance of the Book - and others (which are) allegorical. But those in whose hearts is doubt pursue, forsooth, that which is allegorical seeking (to cause) dissension by seeking to explain it. None knoweth its explanation save Allah. And those who are of sound instruction say: We believe therein; the whole is from our Lord; but only men of understanding really heed.

OMDEFINIERING FRÅN BIBELN OCH JESUS TILL KORANEN OCH MUHAMMED

Det finns mängder av exempel där man i olika översättningar har omdefinierat texter i Koranen genom att ”förtydliga” och ”förklara” att Boken eller Skriften är Koranen, när det egentligen är Bibeln som avses och att profeten eller budbäraren är Muhammed, när det egentligen handlar om Jesus. Jag ger några exempel här.

VERS 3.7

Låt oss börja med att titta på vers 3.7 igen. Den som först förstod Skriften var ju Jesus som enligt vers 3.48 fick lära sig Skriften, Toran och Evangeliet av Gud. I vers 3.7 talas också om att någon har fått ta emot uppenbarelser om Skriften. Men genom att man i Pickthals översättning har satt namnet Muhammed i parantes som ett förtydligande är det plötsligt han och inte Jesus som förstår Skriften (Bibeln) där de både finns många klara uppenbarelser och andra som är allegorier (som till exempel Jesu liknelser). I Pickthals översättning lyder vers 3.7 så här.

3.7 He it is Who hath revealed unto thee (Muhammad) the Scripture wherein are clear revelations - they are the substance of the Book - and others (which are) allegorical. But those in whose hearts is doubt pursue, forsooth, that which is allegorical seeking (to cause) dissension by seeking to explain it. None knoweth its explanation save Allah. And those who are of sound instruction say: We believe therein; the whole is from our Lord; but only men of understanding really heed. (Pickthal)

I M. Kahns översättning är Boken inte längre Bibeln utan Koranen. Där finns visst material som är helt klart, som Al-Ahkam (bud, etc.), Al-Faraid (obligatoriska plikter) och Al-Hudud (lagar) men också verser som inte är helt klara. Genom denna översättning med sina omfattande ”förklaringar” blir en text, som ursprungligen handlade om den kristna Bibeln och Jesus, förvandlad till en utförlig beskrivning av Koranen och andra muslimska texter.

It is He Who has sent down to you (Muhammad SAW) the Book (this Quran). In it are Verses that are entirely clear, they are the foundations of the Book (and those are the Verses of Al-Ahkam (commandments, etc.), Al-Faraid (obligatory duties) and Al-Hudud (legal laws for the punishment of thieves, adulterers, etc.)); and others not entirely clear. So as for those in whose hearts there is a deviation (from the truth) they follow that which is not entirely clear thereof, seeking Al-Fitnah (polytheism and trials, etc.), and seeking for its hidden meanings, but none knows its hidden meanings save Allah. And those who are firmly grounded in knowledge say: "We believe in it; the whole of it (clear and unclear Verses) are from our Lord." And none receive admonition except men of understanding. (Tafsir At-Tabaree). (M. Khan 3.7)

VERS 3.68

I verserna 3.59 till 3.68 talas det först om Jesus som är som Adam (enligt nestoriansk kristendom och Romarbrevet 5:14). Några verser senare talas det om att de som har den främsta rätten till Abraham (att räknas som Abrahams rätta ättlingar) är de som följde Abraham och ”denna profet” och de som tror. Eftersom det inte har talats om någon annan profet än Jesus i de mellanliggande verserna och eftersom hela sammanhanget handlar om att Skriftens folk (judar och kristna) måste enas, kan ”denna profet” inte vara någon annan än Jesus och de som tror måste vara de kristna.

3.59 Lo! the likeness of Jesus with Allah is as the likeness of Adam. He created him of dust, then He said unto him: Be! and he is.

(…)

3.68 Lo! those of mankind who have the best claim to Abraham are those who followed him, and this Prophet and those who believe (with him); and Allah is the Protecting Guardian of the believers. (Pickthal)

I M Kahns översättning förklaras däremot “this profet” vara Muhammed och de troende är förstås muslimerna.

3. 68 Verily, among mankind who have the best claim to Ibrahim (Abraham) are those who followed him, and this Prophet (Muhammad SAW) and those who have believed (Muslims). And Allah is the Walee (Protector and Helper) of the believers. (M Khan)

VERS 3.81

Muhammed anklagar vissa av Skriftens folk för att predika felaktiga åsikter som de påstår kommer från Gud. Muhammed ger som exempel på sådana felaktiga uppfattningar att Jesus skulle ha upphöjt sig själv till en gud och sagt att människorna skulle lyda honom i stället för Gud. Han hade ju i stället uppmanat dem att vara trogna tjänare till Gud genom att ständigt studera Skriften (Bibeln). Han beordrade heller ingen att ta änglar och profeter som herrar. Gud hade ju redan i Tanak/GT sagt till profeterna att det skulle komma en budbärare som skulle bekräfta de uppenbarelser som de hade fått (och Jesus var ju också den som bekräftade alla profetiorna i Tanak/GT).

3.78 And lo! there is a party of them who distort the Scripture with their tongues, that ye may think that what they say is from the Scripture, when it is not from the Scripture. And they say: It is from Allah, when it is not from Allah; and they speak a lie concerning Allah knowingly.

3.79 It is not (possible) for any human being unto whom Allah had given the Scripture and wisdom and the prophethood that he should afterwards have said unto mankind: Be slaves of me instead of Allah; but (what he said was): Be ye faithful servants of the Lord by virtue of your constant teaching of the Scripture and of your constant study thereof.

3.80 And he commanded you not that ye should take the angels and the prophets for lords. Would he command you to disbelieve after ye had surrendered (to Allah)?

3.81 When Allah made (His) covenant with the prophets, (He said): Behold that which I have given you of the Scripture and knowledge. And afterward there will come unto you a messenger, confirming that which ye possess. Ye shall believe in him and ye shall help him. He said: Do ye agree, and will ye take up My burden (which I lay upon you) in this (matter)? They answered: We agree. He said: Then bear ye witness. I will be a witness with you. (Pickthal)

I M Kahns översättning är den budbärare som skulle komma för att bekräfta de gamla profetiorna inte Jesus utan i stället är det Muhammed.

3.81 And (remember) when Allah took the Covenant of the Prophets, saying: "Take whatever I gave you from the Book and Hikmah (understanding of the Laws of Allah, etc.), and afterwards there will come to you a Messenger (Muhammad SAW) confirming what is with you; you must, then, believe in him and help him." Allah said: "Do you agree (to it) and will you take up My Covenant (which I conclude with you)?" They said: "We agree." He said: "Then bear witness; and I am with you among the witnesses (for this)." (M Khan)

VERS 5.69

I vers 5.69 är de som tror och som skall komma till paradiset judar, kristna och sabier i Pickthals översättning. De troende är däremot de som tror på Koranen i Yusuf Alis översättning. I M Kahns översättning är i sin tur de som kommer till paradiset sådana som tror på att Gud är en, på att Muhammed är hans budbärare och på allt som har uppenbarats för honom (Koranen). Genom olika översättningar har man alltså skapat en bild av de troende som har ändrats från att handla om judar, kristna och sabier som tror på Bibeln, till att bli muslimer som tror på Koranen för att i nästa steg bli muslimer som tror att gud är en, på att Muhammed är hans budbärare och på Koranen.

***Pickthal** 5.69: Lo! those who believe, and those who are Jews, and Sabaeans, and Christians - Whosoever believeth in Allah and the Last Day and doeth right - there shall no fear come upon them neither shall they grieve.*

***Yusuf Ali** 5.69: Those who believe (in the Qur'an), those who follow the Jewish (scriptures), and the Sabians and the Christians,- any who believe in Allah and the Last Day, and work righteousness,- on them shall be no fear, nor shall they grieve.*

M. Khan *5.69: Surely, those who believe (in the Oneness of Allah, in His Messenger Muhammad SAW and all that was revealed to him from Allah), those who are the Jews and the Sabians and the Christians, - whosoever believed in Allah and the Last Day, and worked righteousness, on them shall be no fear, nor shall they grieve.*

HAN HAR STUDERAT OCH FÅTT UNDERVISNING

Muhammeds uppenbarelser i Koranen påstås ju från muslimskt håll vara ett direkt återgivande av Guds ord. Man motiverar bland annat denna ståndpunkt med argument om att Muhammed var illitterat och därför inte kunde ha fått tillgång till den information i Koranen som härstammar från Tanak/GT och NT från något annat håll än direkt från himlen. Hänvisningen till den som varken kunde läsa eller skriva i Koranen verkar dock ursprungligen inte alls ha handlat om Muhammed utan om Moses (s 426). Att Muhammed inte skulle ha kunnat få reda på något om Bibeln i början av 600-talet saknar dessutom helt historisk grund.

Judendomen hade varit en viktig politisk faktor i det arabiska närområdet från omkring år 150 fvt och det skall bl.a. ha funnits en betydande judisk grupp i Medina på Muhammeds tid. Den romerska kristendomen hade i sin tur spridits ända sedan Hadrianus regeringstid på 120- och 130-talen vt och kristna hade funnits i det näraliggande Petra åtminstone sedan 300-talet. Petra blev helt kristet år 423 och Nestorius skall ha flytt dit efter att ha dömts som kättare i Efesus år 431. Kristendomen var dessutom etablerad som statsreligion i det näraliggande etiopiska kungadömet Aksum från början av 300-talet, alltså nästan trehundra år före Muhammeds uppenbarelse. Det var också till Aksum som Muhammeds trogna flydde i två omgångar under åren 614 till 616. Muhammed var dessutom gift med en kristen kvinna (Khadija) och hade vigts vid henne av hennes kusin som var en kristen munk.

Det område som Muhammed bodde i var omgivet av kristna på alla sidor. I söder låg Jemen som hade haft kristna/aksumitiska befolkningsgrupper sedan 400-talet. Landet hade helt och hållet styrts av kristna mellan ca 525 och 570 och även om perserna hade skaffat sig ett visst inflytande i landet från 570 och framåt hade de säkert inte konverterat de kristna. Som granne på andra sidan Röda havet låg det kristna Etiopien med kungadömet Aksum. Närliggande områden som Egypten och Syrien tillhörde det bysantinska riket som var kristet sedan slutet av 300-talet. Att Muhammed aldrig skulle ha kommit i kontakt med monoteistiska läror under de fyrtio åren före sin omvändelse är förstås bara ett försök att förbättra historien om hans så kallade uppenbarelse, i själva verkar var han själv kristen och levde i ett kristet äktenskap som hade välsignats av en kristen nestoriansk munk.

UPPENBARELSERNA ÄR BARA GAMLA FABLER FRÅN FÖRR

Just denna kritik, att uppenbarelserna bara upprepar gamla myter eller fabler (från Bibeln) som redan har berättats tidigare, finns faktiskt också i Koranen. På inte mindre än tio ställen i tio olika suror finns hänvisningar till tvivlare som säger ”det här är ju inget annat än fabler som har skapats av män i forntiden” som kritik mot uppenbarelserna. Ordalydelsen är mycket likartad i dessa verser och vi kan ta vers 8.31 som exempel. Här säger tvivlarna ungefär ”Vi har redan hört det här, om vi vill kan vi predika samma sak (som dina så kallade uppenbarelser). Lyssna, det här är inget annat än gamla fabler från forntidens män (som berättas i Bibeln).”.

8.31 And when Our revelations are recited unto them they say: We have heard. If we wish we can speak the like of this. Lo! this is naught but fables of the men of old.

Anklagelsen att uppenbarelserna bara återberättar fabler från förr finns i surorna 2, 6, 8, 16, 23, 25, 27, 46, 68 och 83. I alla dessa suror följer ett genmäle till dem som tvivlar på sanning om uppenbarelsen som handlar om att de kommer att ångra sig på domens dag/uppståndelsens dag/den dag när man blåser i domens trumpet. Då skall de som inte tror separeras från de troende och då de förra skall få brinna i helvetets eld medan de andra kommer till paradiset.

Den mest närliggande tolkningen av denna kritik är förstås att den som blev anklagad för att bara berätta gamla fabler var Muhammed. Men frågan är om Muhammed överhuvudtaget polemiserar mot sådana som ifrågasätter hans uppenbarelser och menar att det bara är gamla judiska och kristna fabler i dessa suror. När ”Vi” talar om ”Våra uppenbarelser” i Koranen syftar det i allmänhet på Gud som talar om uppenbarelserna i Bibeln. De som förnekade uppenbarelserna är i så fall de som var olydiga, ohörsamma och förstockade enligt berättelserna i Moseböckerna, t.ex. menigheten som gjorde sig en guldkalv trots att Moses just fick ta emot lagen på Sinais berg. Likaså förnekade ju fariséerna Jesu uppenbarelse och krävde bland annat ett under eller tecken i Matteus 16. De satte honom också på prov med en begäran om att han skulle utreda lagen om skilsmässa i Matteus 19 och sammansvor sig mot honom i avsikt att döda honom i Matteus 12. När Muhammed talar om sådana som ifrågasätter uppenbarelsen handlar det faktiskt i allmänhet om återgivande av berättelser som härstammar från Toran och det kristna Evangeliet, och inte om ett ifrågasättande av hans egna uppenbarelser.

HAN HAR STUDERAT (BIBELN)

I den sjätte suran finns däremot en anklagelse som verkar vara riktad direkt mot Muhammed, här bemöter författaren personer som ifrågasätter Muhammeds uppenbarelser och som säger ”Du har studerat”. Man får anta att kritikerna menade att han hade studerat Tanak/GT och NT, alltså den kristna Bibeln. På detta svarar man, genom att lägga orden i munnen på det gudomliga ”Vi”, att Muhammed uppmanats att följa det som inspirerats i honom från hans Herre och att vända sig bort från avgudadyrkarna.

> *6.105 Proofs have come unto you from your Lord, so whoso seeth, it is for his own good, and whoso is blind is blind to his own hurt. And I am not a keeper over you.*
> *6.106 Thus do We display Our revelations that they may say (unto thee, Muhammad): "Thou hast studied," and that We may make (it) clear for people who have knowledge.*
> *6.107 Follow that which is inspired in thee from thy Lord; there is no God save Him; and turn away from the idolaters.*
> *6.108 Had Allah willed, they had not been idolatrous. We have not set thee as a keeper over them, nor art thou responsible for them.*
> *6.109 Revile not those unto whom they pray beside Allah lest they wrongfully revile Allah through ignorance. Thus unto every nation have We made their deed seem fair. Then unto their Lord is their return, and He will tell them what they used to do.*

HAN HAR LYSSNAT TILL UNDERVISNING

I den nionde suran sägs att vissa förolämpar profeten genom att påstå att han bara är en som har lyssnat till undervisning (från de kristna får man förmoda). Men de som förargar Guds budbärare kommer att möta en plågsam dom i helveteseld. Allah förbannar och straffar hycklare och sådana som inte tror (på uppenbarelsen). Som så ofta i Koranen är det en aning otydligt vem som avses med profeten eller budbäraren. Det finns faktiskt också en möjlighet att Muhammed talade om sådana som förolämpade Jesus, det fanns ju gott om sådana historier i Evangeliet. Vers 9.63 om att de som motsätter sig Gud och hans budbärare kommer att hamna i helvetets eld skulle kunna syfta på Gud och Jesus, Muhammed beskrev ju lydnaden mot dessa två som grundläggande för en troende i den tredje suran (s 451). Men det mest troliga är att det faktiskt var Muhammed som anklagades för att ha lyssnat till kristen undervisning och att han, eller troligare någon av hans efterföljare, passade på att avvisa kritiken i form av en ”gudomligt uppenbarad” sura.

> *9.61 And of them are those who vex the Prophet and say: He is only a hearer. Say: A hearer of good for you, who believeth in Allah and is true to the believers, and a mercy for such of you as believe. Those who vex the messenger of Allah, for them there is a painful doom.*
> *9.62 They swear by Allah to you (Muslims) to please you, but Allah, with His messenger, hath more right that they should please Him if they are believers.*
> *9.63 Know they not that whoso opposeth Allah and His messenger, his verily is fire of hell, to abide therein? That is the extreme abasement.*
> *9.64 The hypocrites fear lest a surah should be revealed concerning them, proclaiming what is in their hearts. Say: Scoff (your fill)! Lo! Allah is disclosing what ye fear.*

9.65 And if thou ask them (O Muhammad) they will say: We did but talk and jest. Say: Was it at Allah and His revelations and His messenger that ye did scoff?
9.66 Make no excuse. Ye have disbelieved after your (confession of) belief. If We forgive a party of you, a party of you We shall punish because they have been guilty.
9.67 The hypocrites, both men and women, proceed one from another. They enjoin the wrong, and they forbid the right, and they withhold their hands (from spending for the cause of Allah). They forget Allah, so He hath forgotten them. Lo! the hypocrites, they are the transgressors.
9.68 Allah promiseth the hypocrites, both men and women, and the disbelievers fire of hell for their abode. It will suffice them. Allah curseth them, and theirs is lasting torment.

DET ÄR BARA EN MAN SOM HAR UNDERVISAT HONOM

Människor sägs i sura 16 ha anklagat Muhammed för att ha tagit emot undervisning om monoteismen, tydligen handlar anklagelserna om att hans uppenbarelser bara är religiös propaganda för kristendomen. Muhammeds uppenbarelser försvaras med att den person som de (falskeligen) påstår har varit hans lärare talade ett annat språk medan Muhammeds egna uppenbarelser är på klar arabiska. Men om man tänker sig att Khadijas kusin, den kristna munken Waraqah, var den som undervisade Muhammed håller knappast detta argument. I annat fall kan ju Muhammed naturligtvis ha undervisats på ett annat språk men predikat på arabiska.

16.101 And when We put a revelation in place of (another) revelation, - and Allah knoweth best what He revealeth - they say: Lo! thou art but inventing. Most of them know not.
16.102 Say: The holy Spirit hath delivered it from thy Lord with truth, that it may confirm (the faith of) those who believe, and as guidance and good tidings for those who have surrendered (to Allah).
16.103 And We know well that they say: Only a man teacheth him. The speech of him at whom they falsely hint is outlandish, and this is clear Arabic speech.
16.104 Lo! those who disbelieve the revelations of Allah, Allah guideth them not and theirs will be a painful doom.
16.105 Only they invent falsehood who believe not Allah's revelations, and (only) they are the liars.

I sura 26 för man något motsägelsefullt fram argumenten att Muhammeds uppenbarelser har redovisats på ren arabiska trots att de redan fanns i de forntida Skrifterna (Bibeln). Det faktum att judarnas religiösa auktoriteter känner igen uppenbarelserna sägs vara ett bevis för att uppenbarelserna är genuina (26.197). Detta motsäger förstås andra ställen i Koranen där det sägs att Muhammed inte hade varit en åhörare till religiös undervisning och aldrig hade studerat Bibeln. Uppgiften att hans uppenbarelser redan fanns i Bibeln motsäger också de muslimska helgonförklaringarna av Muhammed där han framställs som en person som varken kunde läsa eller skriva och som aldrig hade tagit emot undervisning ur Bibeln.

26.192 And lo! it is a revelation of the Lord of the Worlds,
26.193 Which the True Spirit hath brought down
26.194 Upon thy heart, that thou mayst be (one) of the warners,
26.195 In plain Arabic speech.
26.196 And lo! it is in the Scriptures of the men of old.
26.197 Is it not a token for them that the doctors of the Children of Israel know it?
26.198 And if We had revealed it unto one of any other nation than the Arabs,
26.199 And he had read it unto them, they would not have believed in it.
26.200 Thus do We make it traverse the hearts of the guilty.
26.201 They will not believe in it till they behold the painful doom,
26.202 So that it will come upon them suddenly, when they perceive not.
26.203 Then they will say: Are we to be reprieved?
26.204 Would they (now) hasten on Our doom?

SAY (O MUHAMMAD):

På ett antal ställen i Koranen finns uttrycket ”Say (O Muhammad):”. Detta verkar vara ett försök att upphöja Muhammeds predikningar till samma status som Mose budskap från Herren i Andra, Tredje och Fjärde Mosebok. I Tanak/GT finns ju en struktur där de gudomliga lagarna förmedlas direkt från Herren till Moses genom den återkommande inledningen ”Herren talade till Mose:” och den därpå följande lagen som alltid inleds med ”Säg till israeliterna:” Detta var en modell som ursprungligen hämtades från den zoroastriska lagen i Avesta.

I Koranen finns alltså en liknande markering som i Moseböckerna om att Muhammeds ord dikteras direkt från Gud genom frasen ”Säg (O Muhammed):”. Men medan formeln i Bibeln är knuten till de lagar som Moses skall ha fått ta emot från Gud är signalen i Koranen mer slumpmässigt inlagd. I inget fall är den knuten till de lagar och riktlinjer som Muhammed förmedlar från Mose lag. I exemplet från vers 7.158 på sidan 445 används denna formel i stället för att omdirigera ett uttalande, som ursprungligen gjordes av Moses om att han var Guds budbärare, så att det i stället påstås komma från Muhammed.

GABRIEL

Ett annat intressant ställe där uttrycket ”Say (O Muhammad):” används är i vers 2.97. Där ger den gudomliga uppenbarelsen information om att det är ängeln Gabriel som har uppenbarat Koranen för Muhammed.

> *2.97 Say (O Muhammad, to mankind): Who is an enemy to Gabriel! For he it is who hath revealed (this Scripture) to thy heart by Allah's leave, confirming that which was (revealed) before it, and a guidance and glad tidings to believers;*

Lustigt nog används däremot inte ängelns namn (längre) i berättelsen om Sakarias i templet och Marias bebådelse i 3.37-3.50. Där kallas han i stället ”Ängeln” eller ”Han”. Jag får intrycket att man medvetet gjort om ängeln Gabriel från att ha varit den som enligt Evangeliet bebådade Johannes Döparens och Jesu mirakel, till att i stället uteslutande vara en garant för Muhammeds uppenbarelser. Gabriel nämns bara vid namn i tre verser, nämligen i 2.97 och 2.98 där han sägs ha uppenbarat Koranen för Muhammed och i 66.4 där han sägs vara Muhammeds beskyddare tillsammans med Gud, de rättfärdiga bland de troende (profeterna) och änglarna. Gabriels namn används alltså däremot inte i samband med Johannes döparens och Jesu födelse, de sammanhang i NT i den kristna Bibeln där han ursprungligen nämndes vid namn.

ANVISNINGAR FÖR DEN NYA RELIGIONEN

Islam började som en kristen rörelse men redan under Muhammeds egen livstid kan man märka en rörelse bort från det kristna idealet och tillbaka till arabiska seder. Det mest märkbara steget i den riktningen är Muhammeds beslut att samla massor av kvinnor i sitt harem. Hans äktenskap med den första hustrun Khadija var ett kristet äktenskap och under den tid han var gift med henne tog han sig inga fler hustrur. Även de andra troende levde i monogama äktenskap under perioden fram till flytten till Medina. Efter skilsmässan från Khadija, som enligt sura 66 hade förnekat honom en massa jungfrur och änkor, eller möjligtvis efter hennes död, frångick Muhammed dock den kristna seden med monogami. Vissa suror i Koranen beskriver problem med Muhammeds efterlevande hustrur, som tydligen ville lägga sig i församlingens beslut. Det är också känt att hans dotter Fatima tvistade med kalifen Abu Bakr. Dessa konflikter kan också tolkas som att de ledande i församlingen vände sig bort från en kristen kultur där kvinnor hade en viss frihet att yttra sig och delta i församlingens beslut, till en mer traditionellt arabisk situation där kvinnor skulle tiga och gömma sig bakom haremets murar.

VALLFARTEN OCH VANDRINGEN RUNT KABA

En annan återgång till hedniska seder var Muhammeds beslut att delta i den traditionella pilgrimsfärden till Mecka. Vallfarten till templet i Mecka och rundvandringen runt Kaba var en gammal hednisk arabisk tradition. Kaba hade därför ingen hög status i början av Muhammeds förkunnelse. Det var ju ett tempel som hade byggts till ära för hedniska arabiska gudar, som den nabateiske guden Hubal och gudinnorna al-Lat, al-Uzza och Manat, och ingen kristen helgedom. Abu Bakr, som var en av Muhammeds första följeslagare och som så småningom blev den förste kalifen, bytte till och med ut sitt födelsenamn Abdul Kaaba (Kabas tjänare) till Abdullah (Guds/Allahs tjänare) när han började tro på Bibeln.

När Muhammed hade erövrat Mecka år 630 omvandlades Kaba till en muslimsk helgedom genom att man förstörde alla befintliga religiösa symboler och genom att man utropade templet till en muslimsk kyrka. Man sparade dock den heliga svarta stenen, som liksom i andra hedniska tempel antagligen hade varit en symbol för himlen och gudinnan, men som nu omdefinierades i en muslimsk kontext. Man tog över den årliga vallfarten och gjorde den till en egen tradition. I sura 22, *Vallfarten*, beskrivs hur Muhammed hade proklamerat vallfarten för mänskligheten. Det var också mycket bra att skänka offerdjur och pengar för att försköna templet, alla gåvor som pilgrimerna skänkte till Kaba tillföll ju muslimerna efter maktövertagandet i Mecka.

> *22.27 And proclaim unto mankind the pilgrimage. They will come unto thee on foot and on every lean camel; they will come from every deep ravine,*
> *22.28 That they may witness things that are of benefit to them, and mention the name of Allah on appointed days over the beast of cattle that He hath bestowed upon them. Then eat thereof and feed therewith the poor unfortunate.*
> *22.29 Then let them make an end of their unkemptness and pay their vows and go around the ancient House.*
> *22.30 That (is the command). And whoso magnifieth the sacred things of Allah, it will be well for him in the sight of his Lord. The cattle are lawful unto you save that which hath been told you. So shun the filth of idols, and shun lying speech,*
> *22.31 Turning unto Allah (only), not ascribing partners unto Him; for whoso ascribeth partners unto Allah, it is as if he had fallen from the sky and the birds had snatched him or the wind had blown him to a far-off place.*
> *22.32 That (is the command). And whoso magnifieth the offerings consecrated to Allah, it surely is from devotion of the hearts,*
> *22.33 Therein are benefits for you for an appointed term; and afterward they are brought for sacrifice unto the ancient House.*

ABRAHAM OCH ISMAEL BYGGDE TEMPLET I MECKA

Templet i Mecka var ju ursprungligen helgat åt de hedniska gudarna, därför var det viktigt att hitta på en ny historia som knöt det till den arabiska versionen av den monoteistiska

religionen och som gav muslimerna äganderätt till helgedomen. Vad kunde vara mer effektfullt än att avslöja att det egentligen var monoteismen stamfar Abraham som hade byggt templet i Mecka tillsammans med sin son Ismael, som tillika var arabernas stamfar? Abraham sägs nu ha varit den förste som hade stått i templet i Mecka och bett och det var klart att inga hedningar kunde få vanhelga denna heliga plats. Abraham hade till och med sagt att hans avkomma (Ismael och araberna får man förmoda) hade utsetts till ledare för mänskligheten (2.124). Suran säger också att judarna och de kristna anser sig vara de rätta monoteisterna, men att det bara är muslimerna som följer Abrahams religion i det tempel som han själv byggde som är rättfärdiga.

På Wikipedia återges den muslimska tron på att Kaba är den första helgedomen som har byggts för Gud i världen (samt att det fanns en bild av Jesus där vid den muslimska erövringen).[1] Med tanke på att de arabiska stammarna länge var nomader är det ganska otroligt att de skulle ha byggt mänsklighetens första tempel, man kan ju jämföra med den sumeriska civilisationen som skapade skriftspråk och matematik i samband med stora tempel cirka fyratusen år före vår tideräknings början. Att Kaba skulle vara mänsklighetens äldsta helgedom har ingen relevans annat än i samband med legenden om Abraham och hans söner i Tanak/GT och muslimernas omdefinition av helgedom i Mecka inom detta judisk-kristna ramverk.

2.124 And (remember) when his Lord tried Abraham with (His) commands, and he fulfilled them, He said: Lo! I have appointed thee a leader for mankind. (Abraham) said: And of my offspring (will there be leaders)? He said: My covenant includeth not wrong-doers.
2.125 And when We made the House (at Makka) a resort for mankind and sanctuary, (saying): Take as your place of worship the place where Abraham stood (to pray). And We imposed a duty upon Abraham and Ishmael, (saying): Purify My house for those who go around and those who meditate therein and those who bow down and prostrate themselves (in worship).
2.126 And when Abraham prayed: My Lord! Make this a region of security and bestow upon its people fruits, such of them as believe in Allah and the Last Day, He answered: As for him who disbelieveth, I shall leave him in contentment for a while, then I shall compel him to the doom of Fire - a hapless journey's end!
2.127 And when Abraham and Ishmael were raising the foundations of the House, (Abraham prayed): Our Lord! Accept from us (this duty). Lo! Thou, only Thou, art the Hearer, the Knower.
2.128 Our Lord! And make us submissive unto Thee and of our seed a nation submissive unto Thee, and show us our ways of worship, and relent toward us. Lo! Thou, only Thou, art the Relenting, the Merciful.
2.129 Our Lord! And raise up in their midst a messenger from among them who shall recite unto them Thy revelations, and shall instruct them in the Scripture and in wisdom and shall make them grow. Lo! Thou, only Thou, art the Mighty, Wise.
2.130 And who forsaketh the religion of Abraham save him who befooleth himself? Verily We chose him in the world, and lo! in the Hereafter he is among the righteous.
2.131 When his Lord said unto him: Surrender! he said: I have surrendered to the Lord of the Worlds.
2.132 The same did Abraham enjoin upon his sons, and also Jacob, (saying): O my sons! Lo! Allah hath chosen for you the (true) religion; therefore die not save as men who have surrendered (unto Him).
2.133 Or were ye present when death came to Jacob, when he said unto his sons: What will ye worship after me? They said: We shall worship thy God, the God of thy fathers, Abraham and Ishmael and Isaac, One God, and unto Him we have surrendered.
2.134 Those are a people who have passed away. Theirs is that which they earned, and yours is that which ye earn. And ye will not be asked of what they used to do.
2.135 And they say: Be Jews or Christians, then ye will be rightly guided. Say (unto them, O Muhammad): Nay, but (we follow) the religion of Abraham, the upright, and he was not of the idolaters.
2.136 Say (O Muslims): We believe in Allah and that which is revealed unto us and that which was revealed unto Abraham, and Ishmael, and Isaac, and Jacob, and the tribes, and that which Moses and Jesus received, and that which the prophets received from their Lord. We make no distinction between any of them, and unto Him we have surrendered.

EN NY QIBLA

Ordet "qibla", böneriktning, nämns sex gånger i fyra verser i Koranen (2.142-145). Muslimerna vände sig ursprungligen mot Jerusalem för bön i överensstämmelse med de andra

[1] http://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Hashim

monoteisterna, speciellt judarna och evjoniterna. Någon gång efter erövringen av Mecka bytte man böneriktning från templet i Jerusalem till templet i Mecka. Detta var säkert resultat av den växande stoltheten över den egna religionen och den samtidigt allt större fientligheten mot judar och kristna. Att sluta att vända sig mot Jerusalem för bön och i stället vörda den arabiska staden Mecka var ju en kraftfull signal om att man såg sig som en självständig religion. Påbudet om den nya böneriktningen finns i samma sura som den där Abraham och Ismael pekas ut som de som byggde Kaba i Mecka.

2.143 Thus We have appointed you a middle nation, that ye may be witnesses against mankind, and that the messenger may be a witness against you. And We appointed the qiblah which ye formerly observed only that We might know him who followeth the messenger, from him who turneth on his heels. In truth it was a hard (test) save for those whom Allah guided. But it was not Allah's purpose that your faith should be in vain, for Allah is Full of Pity, Merciful toward mankind.
2.144 We have seen the turning of thy face to heaven (for guidance, O Muhammad). And now verily We shall make thee turn (in prayer) toward a qiblah which is dear to thee. So turn thy face toward the Inviolable Place of Worship, and ye (O Muslims), wheresoever ye may be, turn your faces (when ye pray) toward it. Lo! Those who have received the Scripture know that (this revelation) is the Truth from their Lord. And Allah is not unaware of what they do.
2.145 And even if thou broughtest unto those who have received the Scripture all kinds of portents, they would not follow thy qiblah, nor canst thou be a follower of their qiblah; nor are some of them followers of the qiblah of others. And if thou shouldst follow their desires after the knowledge which hath come unto thee, then surely wert thou of the evil-doers.
2.146 Those unto whom We gave the Scripture recognise (this revelation) as they recognise their sons. But lo! a party of them knowingly conceal the truth.
2.147 It is the Truth from thy Lord (O Muhammad), so be not thou of those who waver.
2.148 And each one hath a goal toward which he turneth; so vie with one another in good works. Wheresoever ye may be, Allah will bring you all together. Lo! Allah is Able to do all things.
2.149 And whencesoever thou comest forth (for prayer, O Muhammad) turn thy face toward the Inviolable Place of Worship. Lo! it is the Truth from thy Lord. Allah is not unaware of what ye do.
2.150 Whencesoever thou comest forth turn thy face toward the Inviolable Place of Worship; and wheresoever ye may be (O Muslims) turn your faces toward it (when ye pray) so that men may have no argument against you, save such of them as do injustice - Fear them not, but fear Me! - and so that I may complete My grace upon you, and that ye may be guided.

ANVISNINGAR OM HUR MAN SKALL BE

Innan man ber skall man som rättrogen muslim tvätta ansikte, händerna upp till armbågarna, ansiktet och fötterna upp till fotlederna. Om man är på resa och inte har tillgång till vatten, eller om man har spytt, haft avföring eller samlag och inte har tillgång till vatten, kan man lika gärna tvätta sig med ren sand. Den muslimska renhetslagen för bön verkar alltså genom denna skrivning ha samband med reningslagen i Moseböckerna där man skall rena sig med vatten efter samlag. Men ursprunget till budet att tvätta sig innan man utför sin gudstjänst finns 2 Mos 30:17-21 där Aron och hans söner, alltså urtyperna för de judiska prästerna, får befallningen att tvätta händer och fötter innan de går fram till altaret med hotet att de annars kommer att dö.

Herren talade till Mose: Du skall göra ett bronskar med tillhörande bronsställ för tvättningen och sätta det mellan uppenbarelsetältet och altaret och fylla det med vatten. Där skall Aron och hans söner tvätta sina händer och fötter. När de går in i uppenbarelsetältet skall de tvätta sig, annars kommer de att dö; likaså när de går fram till altaret för att göra tjänst och bränna eldoffer åt Herren. De skall tvätta händer och fötter, annars kommer de att dö. Detta skall vara en oföränderlig stadga för Aron och hans efterkommande genom alla släktled. (2 Mos 30:17-21)

I Koranen återges kravet från 2 Mos på att tvätta händer och fötter före bönen tillsammans med kravet från 3 Mos 15:18 att tvätta sig efter kontakt med kvinnor (samlag). Här sägs också att man skall tvätta ansiktet, alltså en liten utvidgning av det mosaiska kravet på rening.

5.6 O ye who believe! When ye rise up for prayer, wash you faces, and your hands up to the elbows, and lightly rub your heads and (wash) your feet up to the ankles. And if ye are unclean, purify yourselves. And if ye are sick or on a journey, or one of you cometh from the closet, or ye have had contact with women, and ye find not water, then go to clean, high ground and rub your faces and your hands with some of it. Allah would not place a burden on you, but He would purify you and would perfect His grace upon you, that ye may give thanks.

HUR SKALL MAN UTFÖRA SIN GUDSTJÄNST

Det gamla gardet som hade följt Muhammed i flytten från Mecka till Medina pekades i den fjärde och nionde suran ut som de bästa människorna (s 478). I samma två suror ges också anvisningar för hur de troende skall utföra sin gudstjänst. Eftersom både Abu Bakr, Umar och Uthman tillhörde denna grupp är det mycket troligt att dessa suror skapades under deras tid som kalifer. I den fjärde suran ger man ett bud om att en del av församlingen kan stå på vakt medan den andra delen ber och att de sedan kan byta uppgift, en arbetsfördelning som säkert var behövlig både under Muhammeds tid och under de interna och externa strider som följde efter hans död.

4.101 And when ye go forth in the land, it is no sin for you to curtail (your) worship if ye fear that those who disbelieve may attack you. In truth the disbelievers are an open enemy to you.
4.102 And when thou (O Muhammad) art among them and arrangest (their) worship for them, let only a party of them stand with thee (to worship) and let them take their arms. Then when they have performed their prostrations let them fall to the rear and let another party come that hath not worshipped and let them worship with thee, and let them take their precaution and their arms. Those who disbelieve long for you to neglect your arms and your baggage that they may attack you once for all. It is no sin for you to lay aside your arms, if rain impedeth you or ye are sick. But take your precaution. Lo! Allah prepareth for the disbelievers shameful punishment.
4.103 When ye have performed the act of worship, remember Allah, standing, sitting and reclining. And when ye are in safety, observe proper worship. Worship at fixed times hath been enjoined on the believers.

I den nionde suran sägs att de troende aldrig skall be på någon plats som har valts som kultplats av opposition och otro och för att skapa oenighet mellan de troende. Den enda rätta platsen för att dyrka Gud är den som har grundats av plikt mot Gud. De andra har grundlagt sina kyrkor på en så ostadig grund att dessa kyrkor kommer att ramla ner i Helvetets eld tillsammans med dem som ber i dem. Den rätta kyrkan var förstås den som leddes av dem som skrev Koranen, alla meningsmotståndare inom och utom den egna rörelsen var däremot dömda att störta ner i Helvetets eld.

9.107 And as for those who chose a place of worship out of opposition and disbelief, and in order to cause dissent among the believers, and as an outpost for those who warred against Allah and His messenger aforetime, they will surely swear: We purposed naught save good. Allah beareth witness that they verily are liars.
9.108 Never stand (to pray) there. A place of worship which was found upon duty (to Allah) from the first day is more worthy that thou shouldst stand (to pray) therein, wherein are men who love to purify themselves. Allah loveth the purifiers.
9.109 Is he who founded his building upon duty to Allah and His good pleasure better; or he who founded his building on the brink of a crumbling, overhanging precipice so that it toppled with him into the fire of hell? Allah guideth not wrongdoing folk.
9.110 The building which they built will never cease to be a misgiving in their hearts unless their hearts be torn to pieces. Allah is Knower, Wise.

I vers 9.111 sägs att Gud har köpt de troendes liv och tillgångar. De skall strida på Guds väg och döda och bli dödade. Men Gud har lovat i Toran, Evangeliet och Koranen att de skall få komma till paradiset och detta löfte är bindande. Det avtal som de troende har med Gud (att han offrar deras liv i striden för sin väg och att han tar dem till paradiset som en belöning för detta offer) är den bästa överenskommelsen och den största triumfen.

9.111 Lo! Allah hath bought from the believers their lives and their wealth because the Garden will be theirs: they shall fight in the way of Allah and shall slay and be slain. It is a promise which is binding on Him in the Torah and the Gospel and the Qur'an. Who fulfilleth His covenant better than Allah? Rejoice then in your bargain that ye have made, for that is the supreme triumph.

9.112 (Triumphant) are those who turn repentant (to Allah), those who serve (Him), those who praise (Him), those who fast, those who bow down, those who fall prostrate (in worship), those who enjoin the right and who forbid the wrong and those who keep the limits (ordained) of Allah - And give glad tidings to believers!

EN SURA OM HUR MUSLIMER SKALL BEHANDLA JUDAR, KRISTNA OCH HYCKLARE

De troende kan alltså göra precis vad de vill med och mot andra människor eftersom allt de gör har föreskrivits av Gud. Om de dödar och blir dödade kommer de att komma till Paradiset. Den nionde suran (Ånger) är ett exempel på detta. Den börjar med att beskriva hur man skall hantera avgudadyrkare, de som tillhör den traditionella arabiska religionen. I vers

9.1 förklaras att Gud och hans budbärare har proklamerat frihet från förpliktelser mot de avgudadyrkare som man tidigare har träffat avtal med. Denna proklamation hade utfärdats på dagen för den större pilgrimsfärden, antagligen menade man med detta Muhammeds färd till Mecka strax före sin död år 632. Ett undantag är de hedningar som inte har satt sig upp mot eller försökt alliera sig med någon motståndare mot muslimerna sedan avtalet.

Eftersom Gud och hans budbärare har löst de rättrogna från alla avtal med hedningarna får man döda sådana hedningar varhelst man finner dem, ta dem tillfånga och belägra dem, förutom under den heliga vallfärdsmånaden. Suran fortsätter med att ifrågasätta om det överhuvudtaget kan finnas några avtal mellan de rättrogna och hedningarna, dessa betygar ju bara lydnad med sina munnar och respekterar varken avtal eller ära. Dock anser man att hedningarna skall respekteras som bröder i religionen om de ångrar sig, övergår till den rätta religionen och betalar skatt (9.11).

De troende uppmanas att bekämpa ett folk som har brutit de avtal som de har svurit, försökt driva ut budbäraren och attackerat de troende, Gud kommer att ge seger över dem (9.14). De troende uppmanas att inte låta hedningarna komma nära den heliga böneplatsen i Mecka (9.28) och i nästa vers uppmanas de troende att slåss mot dem som har fått Skriften (judar och kristna) tills de villigt betalar tribut och har underkastat sig muslimerna. Judarna sätter sig upp mot den rätta religionen genom att säga att Esra är Guds son och de kristna säger samma sak om Messias. Så perversa är de! I fortsättningen utpekas de kristna prästerna och judarnas rabbiner som giriga utsugare och de döms att brinna i helvetets eld på domens dag (9.35). Denna sura innehåller dels material som man kan förknippa med den lokala situationen inom det arabiska området och striderna före och efter Muhammeds död. Men den innehåller också fördömanden av judiska rabbiner och kristna präster som verkar mer relevanta i samband med erövrade områden där de judiska och kristna religionerna dominerade, till exempel Syrien och Egypten, och som verkar höra hemma i en något senare fas av den muslimska expansionen.

JIHAD - DET HELIGA KRIGET

Islam sägs ibland vara en fredens och kärlekens religion. Hadrianus försökte omdefiniera den krigiska filosofi som de militanta judiska jahad/chrestiani hyllade till att bli ett hellenistiskt mysterium som bygger på att den högsta kraften är Eros/Dionysos vars kärlek flödar som vinet genom vinrankan, med det nya budet att människorna skall älska varandra så som Gud älskar dem (Joh 15) och med uppmaningen att vända andra kinden till när en fiende skadar en som han hämtade från Pythagoras. Denna strävan, som finns väl dokumenterad i Evangeliet, återspeglas dock överhuvudtaget inte i Koranen. Den enda motvikt mot den massiva propagandan för krig och mord som jag har kunnat finna i Koranen är återgivandet i vers 5.32 av uttalandet om att om någon utgjuter en människas blod är det som om han utgjuter alla människors blod och om någon sparar en enda människas liv är det som om han sparar hela mänsklighetens liv, vilket härstammar från 1 Mos 9:5 (s 462). Men precis som denna humanistiska regel dränks i en massiv propaganda för heliga krig i Tanak/GT, försvinner den i mängden av uppmaningar till heligt krig i Koranen.

Filosofin i Tanak/GT, där den svartsjuke och hämnande guden uppmanar de troende att genom krig, död och förstörelse utbreda den enda tillåtna religionen, förs åter för fram i Koranen utan något som helst mildrande inflytande. I det perspektivet är Muhammeds kristendom en direkt kopia av den filosofi som militanta judiska grupper förde fram under första och andra århundradet, där Vägen var kriget mot dem som inte trodde på Mose lag, Messias var den gudomlige generalen som ledde sina krigiska trupper från himlen och det enda möjliga utfallet av kampen var döden eller införandet av en teokratisk diktatur med Mose lag som enda regelverk.

Den messianska grupp som vi möter i Dödahavsrullarna från Qumran kallade sig jahad/jachad, som betyder församlingen. Denna församling var de som höll förbundet med rättfärdighetens Messias.[1] Deras förbund innebar att man hellre dog än levde i ett land där det fanns otrogna, och att man gärna mötte döden eftersom man trodde att man skulle komma direkt till himlen som Noa och Elia om man dog i en kamp för den enda rätta läran. Jahad/chrestiani ansåg att man beredde vägen för det kommande gudsriket och Messias regeringstid på jorden genom sin väpnade kamp mot de regerande romarna och mot de människor inom den egna judiska befolkningsgruppen som pläderade för samverkan med de otrogna romarna.

Islam är faktiskt en direkt efterföljare till de judekristna messianska rörelserna som ställde till uppror efter uppror inom Romarriket under de två första århundradena. Retoriken i Koranen är precis samma retorik som de judiska martyrerna från jahad använde sig av, och det var också denna filosofi som fick nyomvända kristna av den romerska typen att aktivt söka döden genom att bryta mot de romerska lagarna. Genom att dö för den rätta läran skulle man få en snabbtur direkt till Paradiset. Visst kan man tänka sig att jahads militanta version av den messianska judendomen hade levt kvar på arabiskt område ända fram till Muhammeds tid och det finns faktiskt rapporter om judekristna evjoniter på arabiska halvön så sent som på 1100-talet (s 431). Muhammeds version av kristendomen är en evjonitisk eller judekristen version kompletterad med nestorianska doktriner.

De fem pelarna i islam är ju tron på (Bibelns) Gud och på att Muhammed var Guds sändebud, bön, fasta, allmosor (skatt) och pilgrimsfärden. Den sjätte pelaren sägs ibland vara jihad, det heliga kriget för den enda rätta religionen. Om man läser Koranen framstår faktiskt det heliga kriget som hela motivet för islam. Moderata muslimska krafter försöker föra fram två slags heliga krig, dels ett krig som är legitimt enligt den islamiska sharialagen, alltså ett krig som förs för att breda ut islam, och dels ett inre krig för att nå andlig fullkomning.

[1] Eisenman&Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 89.

Men när jag har läst Koranen och tagit del av historien om Muhammeds ”heliga krig” finns det inget som stöder tanken på jihad som en personlig, inre kamp. Muhammed krävde aldrig att de kungar och klanledare som ingick allianser med honom skulle genomgå någon omvändelse eller andlig utveckling, det räckte att skriva under ett avtal där man lovade trohet mot honom själv och hans politiska strävanden. Konverteringen till Muhammeds grupp skedde genom att man lovade att man trodde på Gud och på den yttersta domen, vilket inte ställde krav på någon förändring i livsstil. Om något användes tron på den yttersta domen till att motivera människor till att offra både sina egna liv och andras för att få komma till Paradiset, som till exempel i vers 3.157 (s 478) och 9.111 (s 518).

I den nionde suran sägs att de som inte tror är de människor som bad Muhammed att slippa delta i hans krigsföretag och sådana som, trots att det har uppenbarats suror som uppmanar dem att tro på Allah och strida tillsammans med hans budbärare, ändå vill stanna hemma. Deras hjärtan är förseglade, de förstår inte det glada budskapet och de kommer därför att komma till helvetet. Men de som tror på budbäraren och strider med sina liv och sina tillgångar är de som kommer till Paradiset.

> *9.81 Those who were left behind rejoiced at sitting still behind the messenger of Allah, and were averse to striving with their wealth and their lives in Allah's way. And they said: Go not forth in the heat! Say: The fire of hell is more intense of heat, if they but understood.*
>
> *9.82 Then let them laugh a little: they will weep much, as the reward of what they used to earn.*
>
> *9.83 If Allah bring thee back (from the campaign) unto a party of them and they ask of thee leave to go out (to fight), then say unto them: Ye shall never more go out with me nor fight with me against a foe. Ye were content with sitting still the first time. So sit still, with the useless.*
>
> *9.84 And never (O Muhammad) pray for one of them who dieth, nor stand by his grave. Lo! they disbelieved in Allah and His messenger, and they died while they were evil-doers.*
>
> *9.85 Let not their wealth nor their children please thee! Allah purposeth only to punish them thereby in the world, and that their souls shall pass away while they are disbelievers.*
>
> *9.86 And when a surah is revealed (which saith): Believe in Allah and strive along with His messenger, the men of wealth among them still ask leave of thee and say: Suffer us to be with those who sit (at home).*
>
> *9.87 They are content that they should be with the useless and their hearts are sealed, so that they apprehend not.*
>
> *9.88 But the messenger and those who believe with him strive with their wealth and their lives. Such are they for whom are the good things. Such are they who are the successful.*
>
> *9.89 Allah hath made ready for them Gardens underneath which rivers flow, wherein they will abide. That is the supreme triumph.*
>
> *9.90 And those among the wandering Arabs who had an excuse came in order that permission might be granted them. And those who lied to Allah and His messenger sat at home. A painful doom will fall on those of them who disbelieve.*

Människorna önskade sig en uppenbarelse, men när en viss sura uppenbaras och den talar om krig bleknar de och blir rädda. Men de måste lyda Allah (och gå ut i krig) för då blir allt bra för dem.

> *47.19 So know (O Muhammad) that there is no God save Allah, and ask forgiveness for thy sin and for believing men and believing women. Allah knoweth (both) your place of turmoil and your place of rest.*
>
> *47.20 And those who believe say: If only a surah were revealed! But when a decisive surah is revealed and war is mentioned therein, thou seest those in whose hearts is a disease looking at thee with the look of men fainting unto death. Therefor woe unto them!*

JIHAD

Jihad är alltså det heliga krig som Muhammed uppmanade de rättfärdiga att gå ut i. Man finner ordet ”jihad” i fyra verser om man söker i en arabisk translitteration av Koranen, nämligen 9.24, 22.78, 25.52 och 60.1. I Pickthals översättning är lyder dessa fyra verser så här.

> *9.24 Say: If your fathers, and your sons, and your brethren, and your wives, and your tribe, and the wealth ye have acquired, and merchandise for which ye fear that there will no sale, and*

dwellings ye desire are dearer to you than Allah and His messenger and striving in His way: then wait till Allah bringeth His command to pass. Allah guideth not wrongdoing folk.

22.78 And strive for Allah with the endeavour which is His right. He hath chosen you and hath not laid upon you in religion any hardship; the faith of your father Abraham (is yours). He hath named you Muslims of old time and in this (Scripture), that the messenger may be a witness against you, and that ye may be witnesses against mankind. So establish worship, pay the poor-due, and hold fast to Allah. He is your Protecting friend. A blessed Patron and a blessed Helper!

25.52 So obey not the disbelievers, but strive against them herewith with a great endeavour.

60.1 O ye who believe! Choose not My enemy and your enemy for allies. Do ye give them friendship when they disbelieve in that truth which hath come unto you, driving out the messenger and you because ye believe in Allah, your Lord? If ye have come forth to strive in My way and seeking My good pleasure, (show them not friendship). Do ye show friendship unto them in secret, when I am Best Aware of what ye hide and what ye proclaim? And whosoever doeth it among you, he verily hath strayed from the right way.

Av dessa fyra verser är det bara vers 22.78 som kan tolkas som att jihad, striden, skulle kunna vara något slags andlig strid. Men i vers 22.51 döms de som motarbetar uppenbarelsen som de rätta arvingarna till Helvetes Eld varför striden riktas mot dem. I de tre övriga verserna är det helt klart att striden på Allahs väg är ett rent fysiskt krig och att man aldrig skall lyda eller vara vän med de otrogna utan ständigt kriga mot dem.

Ordet jihad kommer av jahada, att strida. Om man söker efter detta ord i en translitteration av Koranen dyker det upp i former som wajahadoo, jahadoo och jhada. Nedan redovisas några exempel på verser i Koranen där olika former av jahada förekommer.

WAJAHADOO

8.72 Lo! those who believed and left their homes and strove with their wealth and their lives for the cause of Allah, and those who took them in and helped them: these are protecting friends one of another. And those who believed but did not leave their homes, ye have no duty to protect them till they leave their homes; but if they seek help from you in the matter of religion then it is your duty to help (them) except against a folk between whom and you there is a treaty. Allah is Seer of what ye do.

8.74 Those who believed and left their homes and strove for the cause of Allah, and those who took them in and helped them - these are the believers in truth. For them is pardon, and bountiful provision.

8.75 And those who afterwards believed and left their homes and strove along with you, they are of you; and those who are akin are nearer one to another in the ordinance of Allah. Lo! Allah is Knower of all things.

9.19 Count ye the slaking of a pilgrim's thirst and tendance of the Inviolable Place of Worship as (equal to the worth of) him who believeth in Allah and the Last Day, and striveth in the way of Allah? They are not equal in the sight of Allah. Allah guideth not wrongdoing folk.

9.20 Those who believe, and have left their homes and striven with their wealth and their lives in Allah's way are of much greater worth in Allah's sight. These are they who are triumphant.

49.15 The (true) believers are those only who believe in Allah and His messenger and afterward doubt not, but strive with their wealth and their lives for the cause of Allah. Such are the sincere.

JAHADOO

3.142 Or deemed ye that ye would enter paradise while yet Allah knoweth not those of you who really strive, nor knoweth those (of you) who are steadfast?

9.16 Or deemed ye that ye would be left (in peace) when Allah yet knoweth not those of you who strive, choosing for familiar none save Allah and His messenger and the believers? Allah is Informed of what ye do.

9.88 But the messenger and those who believe with him strive with their wealth and their lives. Such are they for whom are the good things. Such are they who are the successful.

16.110 Then lo! thy Lord - for those who became fugitives after they had been persecuted, and then fought and were steadfast - lo! thy Lord afterward is (for them) indeed Forgiving, Merciful.

29.69 As for those who strive in Us, We surely guide them to Our paths, and lo! Allah is with the good.

JAHADA

29.6 And whosoever striveth, striveth only for himself, for lo! Allah is altogether Independent of (His) creatures.

JAHADAKA

> *29.8 We have enjoined on man kindness to parents; but if they strive to make thee join with Me that of which thou hast no knowledge, then obey them not. Unto Me is your return and I shall tell you what ye used to do.*

Jahada, att strida, används alltså enbart i samband med att strida för Gud med sitt liv och sin förmögenhet. Striden är den strid som Muhammed och hans anhängare stred för att ta makten på arabiskt område. Denna strid flyttades genast efter Muhammeds död till bysantinskt och sasanidiskt område och striden för Gud blev liktydig med erövring av land med militära medel. Man kan också se att striden för Gud och lojaliteten mot kamraterna i kriget sätts över alla andra lojaliteter (8.75, 9.16), till och med över lydnaden mot föräldrarna (29.8). Detta är ursprungligen en beskrivning av hur Muhammed och hans kamrater tog avstånd från band till de familjemedlemmar som inte var kristna och krigade mot sin egen stam, men används förstås numera gärna för att motivera människor att solidarisera sig med fundamentalistiska islamistiska rörelser att vända sig mot det etablerade samhället.

I vår tid används ordet ”jihad” av militanta islamistiska grupper. Jag har åter och åter funnit det budskap i Koranen som utgör drivkraften för sådana ”Guds krigare” att offra sina egna liv i tron att de därmed utför en gärning som gläder Gud och som ger dem en direktbiljett till Paradiset. Denna drivkraft hämtades ursprungligen från den kristna Bibeln som innehåller Gamla Testamentet som är den judiska Tanak.

JAHAD

Det arabiska ordet för att strida är alltså jahad som kommer från roten dhj. Ordet jihad, betyder dels ansträngning i allmänhet men också ett heligt krig som är legitimt enligt den islamiska sharia (den gudomliga lagen och det islamiska rättssystemet). Medlemmar av militanta islamistiska grupper kallar sig ofta för Mujaheddin (de som kämpar för tron, de som för det heliga kriget). Detta ord är i sin tur en participform av jahada (att strida).

De militanta judiska kämparna för den rätta tron, som träder fram i Dödahavsrullarna från Qumran och i Damaskusskriften som påträffades i Kairo, kallade sig också jahad. Det hebreiska ordet jahad/yahad/jachad har samma rot som det arabiska jahad, alltså dhj/dhy. På hebreiska betyder ordet jahad ”församling” och inte ”strid”, men tydligen fick det denna överförda betydelse genom att striden för Mose lag var de militanta jahads hela funktion och mål. Jahad är alltså församlingen, men inte vilken församling som helst utan en församling av judar som lyder den judiska religiösa lagen i Tanak till punkt och pricka. På detta sätt används ordet också i betydelsen att ”utge sig för att vara judisk” i Ester 8:17.

Historien i Ester kapitel 8 handlar om hur den persiske kungen gav judarna i det persiska imperiet rätt att samlas för att utplåna varje man, kvinna och barn som uppträdde fientligt mot dem och ta deras egendom som byte.

> *I breven stod att kungen gav judarna i varje stad rätt att samlas för att försvara sig och förgöra, döda och utplåna varje väpnad styrka hos ett folk eller i en provins som uppträdde fientligt, även barn och kvinnor, och att ta deras egendom som byte. Detta skulle ske på en och samma dag i alla kung Xerxes provinser: den trettonde i årets tolfte månad, månaden adar. (Est 8:11-12)*

På grund av detta blev de ljus och glädje, lycka och ära för judarna men många människor ur andra befolkningsgrupper utgav sig för att vara judar (utgav sig för att tillhöra jahad) av rädsla för att dödas.

> *För judarna blev det ljus och glädje, lycka och ära. I varje provins och i varje stad dit kungens befallning och förordning nådde blev glädjen stor bland judarna: de höll fest och firade högtid. Många ur de andra folken i landet utgav sig för att vara judar, eftersom de hade gripits av fruktan för judarna. (Est 8:16-17)*

Den här berättelsen har såvitt jag kan förstå ingen historisk grund utan tillhör en nationalistisk judisk propaganda. Purimfesten, som blev känd i Palestina under andra århundradet före vår tideräkning, skall ha instiftats till minne av den persiske kungens dekret som tillät judarna att döda alla som uppträdde fientligt och ta deras egendom. Av fruktan för de blod-

törstiga judarna skulle alltså många ha utgett sig för att vara judar, utgett sig för att tillhöra jahad. Berättelsen om Ester har inte återfunnits i Qumran, men andan i den är ändå helt ekvivalent med de militanta judiska jahads filosofi som gick ut på att man kunde döda var och en som inte lydde Mose lag och som inte tillhörde den rätta religionen. Religionen och Mose förebild ställde till och med *krav* på de rättrogna att döda alla som inte tillhörde den rätta tron och som inte ville bli tvångsarbetare åt de rättrogna (5 Mos 20:10-20).

I nästa steg beskrivs striden för den rätta tron som jahad i Koranen, helt i enlighet med Muhammeds monoteistiska religion. Jahad, församlingen, var en krigshär när Moses marscherade ut i öknen. Jahad var en (från början underjordisk) gerillaarmé som stred mot romare och judar som inte var tillräckligt militanta i Judéen under det första århundradet och den framträdde som upprorsrörelser i olika delar av det romerska riket under andra århundradet. På arabiskt område träder jahad åter fram som en militant rörelse under ledning av Muhammed på 620-talet och fortfarande ansåg man sig ha rätt att förslava sådana som gav sig frivilligt och att döda alla som kämpade emot och ta deras egendom, helt enligt lagen i Femte Mosebok kapitel 20.

Att ansluta sig till jahad betydde att gå med i den judiska församlingen. Inom islam är jahad samma sak som kriget för att tvinga människor att tro på Bibelns Gud, att lyda Mose lagar, att omskära sina söner och att bära kalott när de ber. Muslimerna följer verkligen den judiska religionen, men de tror också på att Jesus föddes av jungfru Maria och att han (eller möjligtvis Muhammed eller Allah) skall komma tillbaka för att döma syndarna på Domens dag. Muhammeds bud var att de rättrogna skulle lyda Gud och budbäraren, vilket inledningsvis betydde att de skulle lyda Bibelns Gud och hans budbärare Jesus, och han krävde att de troende skulle vörda Gamla och Nya Testamentet i lika hög grad.

De militanta muslimer som i vår tid sprider död och förstörelse med påståendet att de gör Guds vilja och utkämpar ett heligt krig lever helt enligt den filosofi som förs fram i den judiska Tanak som är det Gamla Testamentet i den kristna Bibeln. De förkroppsligar det heliga kriget, jahad, och är värdiga efterföljare till jahad, den judiska religiösa kamporganisation som skapade konflikter som spred död och förstörelse i romarriket under de två första århundradena av vår tideräkning. Uppmaningarna i jahads Församlingsregel (s 166), där det föreskrivs att den som går med i jahad skall ge alla sina egendomar till församlingen, underordna sig ledaren som en slav underkastar sig sin herre och förbereda sig för kriget mot de otrogna stämmer lika bra med de ideal som Muhammeds första församling hade som med de nutida islamistiska rörelser som utkämpar jahad. Kriget för den rätta religionen kommer aldrig att ta slut så länge vi tror på sagorna om profeten Moses som fick ta emot uppmaningar från Gud att döda alla som inte tillhörde den rätta religionen, om Jesus som fullbordade alla profetior i Tanak / GT och om Muhammeds så kallade uppenbarelse av den rätta versionen av den kristna Bibeln.

SAMMANFATTNING: MUHAMMED VAR KRISTEN OCH KORANEN INNEHÅLLER KRISTEN RETORIK

POLITISK BAKGRUND TILL MUHAMMEDS ENANDE AV MONOTEISTERNA

- Den kristna kyrkan var ursprungligen den judiska fundamentalistiska rörelse (jahad) som ända från omkring 100 fvt med vapen kämpade för att bereda vägen för den Messias som de trodde att profeter som Jesaja och Daniel hade profeterat om.
- En ny romersk kristendom uppstod när Hadrianus på 120-talet vt skapade ett evangelium till judarna som berättade att Messias redan hade kommit och uppfyllt alla de judiska profetiorna. Messias hade enligt Hadrianus budskap både varit en renlärig medlem i jahad och en filosof och adept i ett grekiskt mysterium som predikat fred, tolerans för oliktänkande och förlåtelse.
- Efter det tredje judiska kriget på 130-talet utplånades den judiska messianska kristendomen men Hadrianus anti-kyrka levde vidare i form av den romerska kristendomen.
- De messianska judar som hade accepterat Hadrianus evangelium levde vidare i form av de judekristna evjoniterna. Dessa accepterades dock inte inom den romerska kristendomen.
- Den romerska kristendomen hade redan från början ett dubbelt ansikte eftersom Messias både var en medlem av jahad som uppfyllde alla judiska profetior och samtidigt förmedlade den grekiska mysteriefilosofin. Kristendomen genomled därför gång på gång strider mellan olika grupper som förde fram olika syn på vad som var den rätta läran.
- Vid kyrkomötet i Efesus år 431 avsöndrades de nestorianska kyrkorna från den katolska kyrkan. Vid kyrkomötet i Chalcedon år 451 togs ett beslut om att Kristus hade två naturer, en gudomlig och en mänsklig och att Maria var Guds moder. Dessa beslut accepterades inte nestorianerna i Syrien och monofysiterna i Armenien, Syrien och Egypten, som tillsammans kallas de orientaliska kyrkorna.
- Konflikterna om huruvida Kristus hade en eller två naturer, viljor och energier fortsatte under flera hundra år. Vid det tredje kyrkomötet i Konstantinopel (680-681) bestämde konciliet dock slutgiltigt att det fanns två viljor och två energier i Kristus.
- De orientaliska kyrkorna försonades dock aldrig med den katolska kyrkan som vid den här tiden hade sitt centrum i det bysantinska riket och i Konstantinopel.

MUHAMMED ENAR JUDEKRISTNA OCH KRISTNA MOT POLYTEISTERNA I MECKA

- I Mecka fanns stadens maktcentrum i templet Kaba som kontrollerades av klanen Quraish. Den traditionella religionen i Mecka var polyteistisk med den nabateiske guden Hubal som huvudgud och gudinnorna som al-Lat, al-Uzza och Manat. Men det fanns också kristna och judiska befolkningsgrupper i staden.
- Muhammed (ca 570-632) bodde i Mecka och tillhörde klanen Quraish men var inte polyteist utan en kristen monoteist som trodde på den kristna Bibelns båda testamenten och alla Bibelns profeter från Abraham till Jesus.
- Bland Muhammeds närmaste var hans hustru Khadija sannolikt kristen, en av hennes kusiner var en kristen nestoriansk munk och en av Muhammeds morbröder skall ha varit kristen. I Ibn Ishaqs biografin över Muhammed nämns flera kristna bland Muhammeds vänner; Zaid ibn Amr ibn Nufail skall ha varit monoteist och Waraqah ibn Nawfal, Uthman ibn Huwarith samt Abd-Allah ibn Jahsh var kristna.

- Muhammed var att döma av Koranen en nestoriansk (orientalisk) kristen som först levde i ett kristet äktenskap med den enda hustrun Khadija. Äktenskapet stadfästes av en kristen nestoriansk munk.
- Muhammed var en av de ledande i en maktkamp i Mecka mellan kristna som ville kasta ut polyteismen och införa kristendomen och de makthavande i staden som dyrkade de traditionella gudarna i Kaba. Hans strategi var att förena alla den kristna Bibelns folk, alltså både de judekristna evjoniterna och de orientaliska kristna, mot de avgudadyrkande polyteisterna.
- År 615, när den religiösa striden i Mecka blev mer intensiv, flydde delar av Muhammeds grupp till sina trosbröder i det kristna Aksum där de fick skydd.
- År 622 flyttade Muhammeds grupp av monoteister till Yatrib (Medina) där han började ena judar (judekristna evjoniter) och orientaliska kristna som nestorianer och monofysitiska ghassanider (sabier) mot polyteisterna i Mecka.
- När Muhammed hade tagit makten i Yatrib (Medina) började han och hans trogna med vägröveri mot karavaner, krig mot andra arabiska stammar, etnisk utrensning av judar i Yatrib och övertagande av deras egendom samt rena folkmord som i fallet med den judiska stammen Qurayza. Muhammed tog själv en femtedel av allt rövat byte och han tog sig också många kvinnor, bland annat kvinnor som var krigsbyte från besegrade stammar, döttrar till allierade samt nära släktingar som adoptivsonen Zaids hustru Zainab.
- År 630 kunde Muhammeds trupper erövra Mecka och ta makten över templet Kaba som omvandlades till en monoteistisk helgedom.

KORANEN FÖRMEDLAR KRISTNA DOKTRINER OCH INTERNA STRIDSFRÅGOR INOM KRISTENDOMEN

- De diskussioner som finns i Koranen om Jesu och hans mor Marias gudomlighet och Jesu mänskliga natur har endast relevans i ett kristet sammanhang, där de orientaliska kyrkorna stod i opposition till de chalcedonensiska kyrkornas dogmer om Jesu natur.
- Fördömandet av judar i Koranen är i allmänhet ett återupprepande av uppläxningarna av de olydiga och ohörsamma judiska förfäderna i Bibelns båda testamenten.
- Fördömanden av judar och kristna i Koranen är i andra fall senare tillägg som gjordes när islam avskilts från sitt kristna ursprung efter Muhammeds död.

MUHAMMED SKAPAR EN KOMPROMISS MELLAN JUDEKRISTNA OCH ORIENTALISKA KRISTNA

- Muhammed enade judekristna evjoniter, nestorianska och monofysitiska kristna mot de polyteister som regerade i Mecka. Den förenande faktorn var den gemensamma tron på den kristna Bibelns två testamenten och profeterna där, tron på att Jesus var Messias och tron på den yttersta domen.
- Koranen innehåller anvisningar om att Mose lagar (sharia) skall gälla så att de judekristna kunde acceptera att ingå i den nya församlingen.
- Böneriktningen som ursprungligen var riktad mot Jerusalem är ett annat exempel på judekristna element i islam.
- Retoriken i Koranen om Jesu natur och Maria som inte var en ”gudaföderska” utan bara hade fött Jesu mänskliga natur var en kärnfråga för nestorianerna.
- Valet av fredagen som sabbatsdag för den nya församlingen kan ses som en kompromiss mellan de judekristna som firade sabbat på lördagen och de kristna som hade söndagen som sin vilodag.

KORANEN REDIGERAS EFTER MUHAMMEDS DÖD OCH ISLAM GÖRS TILL EN EGEN RELIGION

- Efter Muhammeds död år 632 arbetade man med att sätta samman och redigera Koranen ända fram till den tredje kalifen Uthmans tid (r 644-656). Direkt ansvarig för arbetet var Zayd ibn Thabit som hade arbetat som Muhammeds sekreterare. När Koranen ansågs färdig samlade man in alla tidigare versioner och lät förstöra dem.
- Efter Muhammeds död gjorde man inte bara om honom till den siste och störste profeten, man gjorde också muslimsk historia av kristna myter. Man beskrev till exempel kalifen Umars intåg i Jerusalem på samma sätt som Jesu intåg i samma stad. Historien om Umars förföljelse av de troende och hans plötsliga omvändelse inspirerades sannolikt av berättelsen om aposteln Paulus förföljelse av de kristna och hans plötsliga omvändelse i Apostlagärningarna.
- Genom manipulationer av texter i Koranen blev Skriften, som enligt Muhammed hade varit Bibeln, i stället Koranen. Guds budbärare, som hade varit Jesus, blev Muhammed och underkastelsen under kristendomen blev tro på den nya religionen islam. Guden i Koranen är Bibelns Gud och han kallas Allah på arabiska, på samma sätt som i den kristna arameiska bibeln Peshitta. Inom islam är dock Allah numera det exklusiva namnet på guden i Koranen och ordet översätts i allmänhet inte vid översättningar av Koranen till beteckningen på den kristna guden på det aktuella språket.
- Det som tidigare varit judiska och kristna sedvänjor förvandlades till muslimska. Böneriktningen ändrades från Jerusalem till Mecka.
- Muhammeds propaganda som hade handlat om att förena Bibelns folk i form av judekristna och orientaliska kristna mot polyteisterna i Mecka blev nu en propaganda för att ena muslimerna mot bysantinska kristna och sasanidiska perser.
- Det heliga kriget som hade handlat om att ena Bibelns monoteister i form av judekristna och kristna i krig mot hedningarna med löfte om en plats i paradiset blev nu i stället ett krig för Koranens folk mot andra monoteister men platsen i paradiset garanterades fortfarande för de heliga krigarna.

SAMMANFATTNING AV URSPRUNGET FÖR SHARIALAGARNA OCH ANDRA FUNDAMENT I ISLAM

SHARIALAGARNA

Enligt Wikipedia betyder sharia ursprungligen ”vägen till vattenkällan” eller ”lagen av Gud” och är ett begrepp inom islam som avser texter i religiösa urkunder som ligger till grund för islamisk rätt. Sharia är en idé om en gudomlig rätt, och dess tolkning fiqh utgör konkreta lagar och normer. Dessa stöder sig på föreskrifter i 350 verser i Koranen (Muhammeds uppenbarelse), samt på exempel ur Muhammeds sunna, som återfinnes i haditherna. Sharia vänder sig inte bara till den enskilde troendes personliga samvete, etik och rättspatos, men utgör även grund för politisk islam (islamism), och lägger stor vikt vid en idé om andlig renhet genom kroppslig renhet. Sharia liknar på så sätt i mångt och mycket talmud, den judiska lagen (se halacha), men har även vissa likheter med tankarna bakom kristen puritanism.[1]

Sharia är alltså ”lagen som getts av Gud” och inom islam anses den vara en direkt uppenbarelse från Gud till Muhammed. Genom att lagen kommer direkt från Gud kan den naturligtvis varken ifrågasättas eller avvisas. Eftersom Muhammed dessutom var den siste profeten som kom med den sista uppenbarelsen som förklarade och fullbordade de tidigare pro-

[1] Wikipedia

feterna Mose och Jesu budskap, kommer det aldrig att komma en ny lag utan den kommer att gälla för evig tid.

Men genom mitt arbete med de monoteistiska religionernas urkunder har jag förstått att sharialagarna inte alls innehåller några uppenbarelser utan i stället är direkt tagna från Mose lagar i Tanak/GT. Muhammed enade ju judekristna evjoniter med kristna nestorianer och sabier (ghassanider). Muslimerna är ”den bästa församlingen” genom att de både lyder Mose lagar till minsta prick, så som de judekristna evjoniterna gjorde, och följer den enda rätta, nestorianska, tolkningen av kristendomen.

Sharia	**Ursprung i Tanak/GT**	**Ursprungligt ursprung**
Lag om omskärelse	Abraham omskar Isak och Ismael (1 Mos 17).	Omskärelse var ursprungligen en egyptisk sed som togs över av grekerna i Egypten under ptoleméernas tid.
Lagar om värdering av människor (blodspenning)	Lag om värdering av människor i Tanak/GT.	Hammurabis lag
Lag om skilsmässa	Lag om skilsmässa i Tanak/GT.	Hammurabis lag
Förbud mot äktenskapsbrott	Lag om äktenskapsbrott i Tanak/GT.	Hammurabis lag
Förbud mot homosexualitet	Lag om homosexualitet i Tanak/GT.	Avesta
Förbud att äta kött med blod i (halalslakt)	Förbud att äta kött med blod i Tanak/GT 3 Mos 19:26.	Orfisk filosofi om blodet som andens hemvist
Förbud for riba, en ekonomisk ränta eller ocker (vers 2:225-9).	Förbud mot ränta och ocker i Tanak/GT. T.ex. 2 Mos 22:25, 3 Mos 25:36, 5 Mos 23:19.	-
Oskuldskontroller med hjälp av bröllopslakan.	Lagen om oskuldkontroll med hjälp av bröllopslakan i 5 Mos 22 i Tanak/GT.	Hammurabis lag
Tvätta händer och fötter innan man ber.	Lagen om att prästerna skall tvätta händer och fötter innan de går in i templet (2 Mos 30:17-21)	Egyptiska präster seder

FUNDAMENTEN I ISLAM

Fundament	**Ursprung**	**Ursprungligt ursprung**
Trosbekännelsen: det finns ingen Gud förutom Gud (Allah), och Muhammad är hans sändebud.	Första budet: Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig (2 Mos 20:3).	Orfisk tro på en enda högsta kraft.
Gud heter Allah	Alaha är namnet på Israels Gud i Peshitta, den kristna Bibeln på arameiska.	
Profeterna	Mose, Jesus och alla profeter hämtades från Tanak/GT och NT vördas i lika hög grad.	
Änglarna	Kristen tro på änglar. Ärkeängeln Gabriel bebådade Jesu födelse för Maria i Evangeliet och fick också stå som garant för Muhammed s.k. uppenbarelse.	Enoks bok
Kroppens uppståndelse	Judisk och kristen tro på kroppens uppståndelse.	Hesekiels profetia
Apokalypsen och den sista domen	Judekristen och kristen tro.	Jahads filosofi. Uppenbarelseboken
Paradiset	Kristen tro.	
Tidebönen fem gånger per dag	Kristna nestorianska munkars tidebön.	Evangeliet: I Kapitel IX i Diatessaron sägs allmosor, bön och fasta vara de viktigaste handlingarna för en rättfärdig.

Fundament	Ursprung	Ursprungligt ursprung
Fastan	Tanak/GT: Fastan vid försoningshögtiden (3 Mos 23:27). Evangeliet: I Kapitel IX i Diatessaron sägs allmosor, bön och fasta vara de viktigaste handlingarna för en rättfärdig.	Egyptiska präster som fastade och renade sig innan stora högtider.
Allmoseskatten på 2,5% av förmögenheten	Tanak/GT: Tionde av all gröda (3 Mos 27:30-31). Evangeliet: I Kapitel IX i Diatessaron sägs allmosor, bön och fasta vara de viktigaste handlingarna för en rättfärdig.	
Vallfärden	Judarna vallfärdade till Jerusalem fram till templets förstörelse eftersom det var enda platsen där deras Gud fick dyrkas. Kristna fortsatte seden med vallfärd till Jerusalem.	
Förbud mot att dricka alkohol. Ingen nattvard.	Evjoniterna skall ha firat en årlig högtid genom att äta osyrat bröd och dricka vatten. De använde sig inte av den kristna nattvarden med vin.	

ANDRA SEDVÄNJOR BASERADE PÅ MUHAMMEDS OCH KALIFERNAS FÖREDÖME

Muslimsk sedvänja	Ursprung
Barnäktenskap och våldtäkt på småflickor	Muhammeds ”giftermål” som mer än femtioårig med den nioåriga Aisha
Kvinnor skall stängas inne i hemmet	De första kaliferna tystade och stängde in Muhammeds hustrur efter hans död

SAMMANFATTNING: TANAKS, BIBELNS OCH KORANENS TILLKOMST

Indata	Aktör	Motiv	Resultat
De lärde i Alexandria skapade Tanak för att stödja mackabéernas kamp för ett nytt rike			
· Historia från Babylonien, Grekland och Egypten. · Orfisk filosofi. · Avesta. · Babylonisk litteratur.	De lärde i Alexandria Ca 160 fvt.	· Att skapa grunden för ett nytt mackabeiskt rike i Palestina. · Att uppamma mod, krigiskhet, hämndlystnad, avskiljande och nationalism med den nya religionen som verktyg.	· Antiquities I-XII. · Tanak exklusive profetböckerna.
· Tanak exklusive profetböckerna.	Simon Mackabeus Ca 140 fvt.	· Att skärpa budskapet i Tanak om avskiljande och öka krigs- och hämndlystnad. · Att legitimera Simon Mackabeus som smord kung (Messias) i Jerusalem genom profetböckerna.	· Tanak inklusive profetböckerna
Jahad var de första kristna och de stred för Messias i mer än 200 år			
· Tanak. · Enoks bok. · Traditionella bruk som t.ex. vattendop.	Församlingen (jahad/fariséer etc.) Ca 100 fvt-135 vt.	· Att motivera till krig för att ta makten i Jerusalem och för den enda rätta tolkningen av den nya nationella religionen. · Att bereda vägen för den Messias som förutsagts i profetiorna.	· Församlingsregeln, Krigsrullen och andra texter som återfunnits i Qumran.
Hadrianus skapade Josephus för att föra fram Vespasianus som Messias för att pacificera jahad/chrestiani			
· Tiberius Alexanders Antiquities och War.	Kejsar Hadrianus Ca 117 vt.	· Att lugna de upproriska judiska messianska krigarna med budskapet att Vespasianus hade varit Messias.	· Josephus Antiquities och War.
Hadrianus skapade ett evangelium om Messias för att pacificera jahad/chrestiani			
· Jahads texter · Josephus Antiquities och War. · Grekisk filosofi.	Kejsar Hadrianus Ca 120 vt.	· Att lugna de upproriska judiska messianska krigarna med budskapet att Messias redan hade kommit och uppfyllt alla deras profetior.	· Ett nytt evangelium (Diatessaron).
Irenaeus delade upp Hadrianus evangelium och skapade den kristna Bibeln			
· Diatessaron. · Tiberius Alexanders Antiquities och War. · Marcions och Valentinus texter.	Irenaeus 180-talet vt.	· Att bekämpa andra kristna grupper. · Att skapa en ny kristen historia och kanon för att ta makten över den romerska kristendomen. · Att föra ut Irenaeus egna doktriner i Paulus namn.	· Den kristna Bibeln: Tanak införlivas som GT. Diatessaron delas upp i fyra evangelier. Apostlagärningarna och epistlarna skapas. En judisk apokalyps införlivas som Uppenbarelseboken.
Muhammed var kristen och enade judekristna och orientaliska kristna mot polyteisterna i Mecka			
· Den kristna Bibeln. · Nestorianska dogmer. · Judekristna seder och bruk.	Muhammed Ca 622-632 vt.	· Att ena judekristna och orientaliska kristna i krig mot polyteisterna i Mecka. · Att motivera till mod och krigiskhet genom kristen retorik om domens dag då helvetet väntar på de otrogna och paradiset på dem som krigar för den rätta läran.	· Muhammeds texter
De första kaliferna skapade Koranen och islam efter Muhammeds död			
· Muhammeds texter.	De första kaliferna Ca 632-656 vt.	· Att skapa en egen religion för att kontrollera egna stridande fraktioner och motivera erövring av nya områden.	· Koranen.

EN BERÄTTELSE OM KRIG, POLITIK OCH PROPAGANDA

DE MONOTEISTISKA RELIGIONERNA SKAPADES I KRIG OCH DERAS HELIGA TEXTER ÄR POLITISK PROPAGANDA

De monoteistiska religionerna har en mycket mer gemensam historia än man vanligtvis tänker sig. Jahads långa historia, från inbördeskriget under Johannes Hyrkanos regeringstid omkring år 100 fvt och ända fram till det slutliga nederlaget under det tredje judiska kriget på 130-talet vt, har utplånats från historien. Det som också försvann i och med denna utplåning var kunskapen om att jahad och deras messianska trossystem utgjorde den felande länken mellan mackabéernas profetior om Messias i Tanak och den nya romerska kristendom som kejsar Hadrianus skapade.

Det går en obruten linje av krig och konflikter som binder samman de monoteistiska religionerna och deras heliga skrifter i en kedja av reaktion och motreaktion.

År	Krig/konflikt	Politisk propaganda
167 fvt -153 fvt	Det mackabeiska partiet gör uppror mot seleukiderna med stöd av ptoleméerna i Egypten och av Rom. Kriget handlar om att erövra ett eget rike för det mackabeiska partiet.	En ny historia skapas i Alexandria för mackabéernas räkning (Antiquities I-XII). Den nya historien översätts till hebreiska. Den första versionen av Tanak/GT, inkl. Daniels profetia, skapas.
Ca 140 fvt	Simon Mackabeus kämpar för att befästa mackabéernas herravälde i Jerusalem.	Tanak/GT revideras i Jerusalem. Budskapet skärps i Moseböckerna och Profetböckerna skapas för att föra fram Simon Mackabeus propaganda.
100-76 fvt	Inbördeskrig i mackabéernas nya rike mellan den mackabeiske härskaren Alexander Jannaeus och jahad (församlingen). Jahad kallas också fariséer.	Jahads första texter, t.ex. Församlingsregeln (1QS) med grund i Enoks bok och de messianska profetiorna i Tanak, skapas.
40-talet fvt – 66 vt.	Upprepade uppror och oroligheter i samband med jahads motstånd mot olika makthavare.	Fler messianska texter skapas i en obruten tradition från jahads ursprungliga texter ca 100 fvt och fram till det första judiska kriget år 66.
66-73	Det första judiska kriget. Fullt krig i Palestina mellan messianska judiska upprorsmän (jahad/chrestiani) och romarna.	Tiberius Alexander skriver Antiquities och War efter det judiska kriget. Han vill rättfärdiga romarnas krig och förstörelse av Jerusalem.
115-117	Det förödande andra judiska kriget (kitoskriget).	Kejsar Hadrianus överför Tiberius Alexanders Antiquities och War till den sedan länge döde judiske generalen Josephus för att få ut Roms sanning om Jerusalems förstörelse till judarna och föra fram Vespasianus som Messias.
Ca 120	Den romerske kejsaren försöker lugna jahad/chrestiani och förebygga nya judiska uppror för att bereda vägen för Messias.	Kejsar Hadrianus skapar ett evangelium om att Messias redan har kommit och uppfyllt alla profetior som förs ut till judarna (Diatessaron).
180-189	Konflikter mellan olika fraktioner inom den romerska kristendomen.	Irenaeus skapar den kristna Bibeln genom att skapa: - Paulus och överföra Marcions epistlar till honom - Apostlagärningarna - Fyra separata evangelier från Diatessaron - Uppenbarelseboken från en judisk apokalyps.
615-632	Muhammed enar Bibelns folk, alltså judekristna och orientaliska kristna, i krig mot polyteisterna i Mecka.	Tidiga suror innehåller Muhammeds kristna agitation för att ena alla som tror på Bibeln mot hedningarna med hot om helvetet och löften om paradiset.
632-661	Muslimerna erövrar stora delar av de bysantinska och sasanidiska rikena efter Muhammeds död.	Den slutliga utformningen av Koranen fastställs under kalifen Uthmans tid (r 644-656) och innehåller propaganda för att definiera islam som en egen religion.

Kedjan går alltså från mackabéernas krig mot seleukiderna som gav upphov till Tanak, jahads krig mot mackabéerna som gav upphov till jahads budskap om den krigiske Messias, jahads krig mot romarna som gav upphov till Hadrianus nya romerska kristendom och hans anti-budskap om Messias (Diatessaron) och vidare till Irenaeus som skapade Nya testamentet som en motreaktion mot den grekiska filosofin i Hadrianus budskap. Kedjan slutar i islam, där orientaliska kristna och judekristna evjoniter förenades i ett gemensamt krig mot de otrogna polyteisterna i Mecka.

Kristendomen och islam för vidare traditionerna från mackabéerna och jahad. Det av Gud utvalda folket var mackabéerna i Tanak/GT och enligt jahad var det de själva. Inom den romerska kristendomen blev de kristna det av Gud utvalda folket och inom islam är det utvalda folket muslimerna.

Det heliga kriget var först mackabéernas kamp för det utlovade riket. I nästa steg blev det heliga kriget de fundamentalistiska judiska jahads kamp från ca 100 fvt till det tredje judiska kriget år 132-135 vt för att bereda vägen för Messias och det eviga gudsriket där Mose lag skulle råda. För de romerska kristna blev det heliga kriget i nästa steg utbredningen av den romerska kristendomen som den enda sanna religionen. För muslimerna är jihad, det heliga kriget, samma sak som kampen för utbredningen av den enda sanna religionen, den enda lagen grundad på Mose lag och den enda regeringsformen, precis på samma sätt som det har varit för judar och kristna genom tiderna.

Martyrskapet var en av grundstenarna i jahads filosofi, om man dog för att bereda vägen för Messias skulle man få evigt liv vid den yttersta domen. Irenaeus införde martyrskapet i den romerska kristendomen i jahads efterföljd, och lovade att rättrogna kristna skulle få evigt liv vid den yttersta domen. Inom islam lever tron på martyrskapet som en rättfärdig och säker väg till evigt liv i paradiset vidare som ett arv från jahad och kristendomen.

För jahad var de själva de enda rättfärdiga och alla andra människor syndare som skulle brinna i den eviga elden i helvetet i evig tid. På samma sätt delade Irenaeus romerska kristendom in människor i rättfärdiga (den egna gruppen) och syndare (alla andra) som är dömda att brinna i helvetet för evigt. Samma inställning fördes vidare till islam, som från början är en kombination av de judekristna och kristna religionerna.

KRIG, VÅLD OCH FÖRTRYCK LEGITIMERAS GENOM TANAK, BIBELN OCH KORANEN.

Effekterna av propagandan för religiösa krig och martyrskap i de monoteistiska religionerna har varit tydliga under mer än två tusen år. Genom historien har detta till exempel visat sig genom mackabéernas erövring av landet Palestina och genom de krig som de fundamentalistiska jahad utkämpade under mer än två hundra år.

Den romerska kristendomen har i nästa steg stått för religionskrig och religiöst motiverad förföljelse av oliktänkande. Som exempel kan man nämna korstågen, krigen mot katharerna i Languedoc, judarnas fördrivning från Spanien i slutet av 1400-talet, den spanska inkvisitionens förföljelser av alumbrados, erasmianer och lutheraner och utrotningen av protestanter i Frankrike på 1570-talet. Katoliker och protestanter har krigat mot varandra och mördat varandra under 1600-talets religionskrig och i senare sekteristiska inbördeskrig.

Islam startade som ett korståg mot Mecka under ledning av Muhammed som enade alla som trodde på den kristna Bibelns båda testamenten mot de syndiga polyteisterna. Efter de rättrognas maktövertagande i Mecka och Muhammeds död startade ett krig mellan olika muslimska falanger i form av ”Ridda-kriget” eller ”Kriget mot avfällingarna”. Ett annat krig var kriget mellan Muhammeds kusin Alis hashimitiska falang och det umayyadiska partiet som pågick under hela Alis regeringstid. Denna strid kallas ”den stora Fitna”, det stora inbördeskriget. Olika företrädare för islam har fortsatt att underkuva länder och människor med argument från Koranen om att de rättrogna är utvalda av Gud för att härska över världen och att de som blir martyrer i det heliga kriget kommer till himlen.

Även idag drabbas människor i många områden i världen av förtryck, våld, terror och krig i den monoteistiske gudens namn. Under de senaste åren har problemet ökat och terrororganisationer och terrornätverk kidnappar, våldtar, mördar och förstör mänsklighetens kulturarv med en påstådd legitimitet i det heliga kriget för den enda rätta religionen. Och sanningen är att propagandan för heligt krig och martyrskap finns i både Tanak, Bibeln och Koranen.

BUDSKAPET I TANAK/GT OM HELIGT KRIG OCH MARTYRSKAP

- Tanak/GT innehåller Guds ord som har förmedlats direkt till människorna genom profeter som Mose, Jeremia, Jesaja, Hesekiel och Daniel.
- Herren Gud har utvalt ett visst folk och stiftat ett evigt förbund med dem genom deras förfader Abraham. Förbundet innebär att Abrahams ättlingar skall bli ett stort folk och de skall få erövra hela Kanaans land. Abrahams ättlingar skall hålla detta förbund genom att skära bort förhuden på sina penisar. Men en oomskuren har brutit förbundet, han skall stötas ut ur sitt folk (1 Mos 17).
- Herren Gud har gett det utvalda folket en lag och en religion som har förmedlats genom profeten Mose.
- Villkoret för förbundet är att det utvalda folket fruktar Gud, håller hans sabbater och vördar hans helgedom, lyder hans lagar och befallningar samt utrotar alla andra religioner och förstör deras helgedomar. Gör det de kommer allt att dem väl och alla deras fiender kommer att falla för deras svärd. Om de inte lyder Guds lagar och befallningar utan dyrkar avgudar kommer Gud att hämnas förbundsbrottet och de kommer att drabbas av alla tänkbara olyckor som krig och pest och en svält så svår att de blir tvungna att äta köttet från sina söner och döttrar. De kommer att skingras bland folken och deras land kommer att läggas öde. (3 Mos 26:1-46, 5 Mos 28).
- I städer som ligger långt borta och som vill ha fred skall man göra innevånarna till slavar om de ger sig frivilligt, i annat fall befaller Gud att man dödar männen och tar kvinnor, barn och allt annat som byte. Men i städer som tillhör grannfolk och som Gud vill göra till det utvalda folkets egendom får man inte skona en enda levande varelse. (5 Mos 20).
- Herren Gud kräver att det utvalda folket håller sig rent och avskilt från alla andra folk och att de stöter bort sin hustru och sina barn om hustrun skulle härstamma från ett annat folk, annars kommer de att drabbas av hans glödande vrede. (Esr 10)
- Gud har genom Moses befallt sina utvalda att föra ett heligt krig för att erövra det utlovade landet och döda alla som inte underordnar sig deras Guds välde. Gud kommer själv att hämnas sina söners blod, hans pilar skall berusas av blod från fallna och fångar och hans svärd äta köttet av fiendens trotsiga ledare. (5 Mos 32 39-43).
- Herren kommer att lägg alla folk under sin smorde (Messias, Kyros) eftersom Herren strider på de heligas sida i det heliga kriget (Jes 45:1).
- Profeterna Hesekiel, Jesaja och Daniel har utlovar kroppens återuppståndelse och evigt liv till de martyrer som dör i det heliga kriget. (Hes 37:1-14, Jes 26:19, Dan 12:1-3)
- Profeter som Jeremia, Jesaja och Hesekiel har tagit emot budskap från Gud om att han har förbannat alla länder, städer och folk som inte tillhör den rätta religionen och att dessa skall förgöras av Jerusalems Gud.

BUDSKAPET I NYA TESTAMENTET OM HELIGT KRIG OCH MARTYRSKAP

- Nya Testamentet innehåller Guds ord som har förmedlats direkt till människorna genom Jesus som var Guds son och genom apostlar som Johannes och Paulus.
- Jesus var både en som kom med strid och med svärd (Matt 10, Luk 12) och en fredsapostel (Matt 5).
- De kristna är de rättfärdiga ättlingarna till Abraham, förbundet grundar sig inte längre på lydnad för lagen utan tro. Kristus förmedlar det nya förbundet med Gud som ersätter förbundet med Abraham. (Rom 4, Gal 3, Heb 9)
- Judarna dödade herren Jesus liksom de dödade profeterna, och de har förföljt Paulus grupp av kristna. De trotsar Gud och är fiender till hela mänskligheten, eftersom de försöker hindra de kristna från att predika för hedningarna och hjälpa dem att bli räddade. Så fyller de ständigt sina synders mått. Men nu nås de till slut av Guds vrede. (1 Thess 2)
- Gudsfruktan, alltså fruktan för Guds hämnd om man inte lyder hans påbud och för den stora domen, förs fram som grunden för den kristna tron. (Apg 9:31, Rom 2:2-3, Rom 3:19, 2 Kor 5:9-11, 2 Kor 7:1, 1 Tim 4:7, Heb 10:26-31, Heb 12:28, 1 Pet 1:17 etc.)
- Det heliga kriget är förutbestämt att ske genom det sista apokalyptiska kriget och slutstriden vid Harmagedon som förebådar Messias / Kristus världsherravälde. (Upp 16:16)
- Martyrskapet förs fram som eftersträvansvärt genom historien om den första kristna martyren Stefanos. (Apg 7:52-58)
- De som blivit martyrer för Jesu vittnesbörd och Guds ord kommer att återuppstå och få ett evigt liv med Jesus i himlen. Men de som inte finner nåd vid den sista domen kommer att kastas i den brinnande sjön i dödsriket. (Upp 20)

BUDSKAPET I KORANEN OM HELIGT KRIG OCH MARTYRSKAP

- Koranen innehåller Guds ord som har förmedlats direkt till människorna genom profeten Muhammed som var den siste och störste profeten.
- Kriga för Gud mot dem som krigar mot dig, men starta inte fientligheter. Döda dem varhelst du finner dem och driv ut dem från platser som de har drivit ut dig från. Kriga mot dem tills förföljelserna slutar och Guds religion härskar. (2.190-2.194)
- De sanna troende är de som tror på Gud och hans budbärare och som strider med sina tillgångar och sitt liv för Guds sak. (8.72, 8.74, 8.75, 9.19, 9.20, 49.15)
- Kriga för Gud och mot dem som inte tror (de otrogna). (9.24, 22.78, 25.52 och 60.1)
- De som inte tror (de otrogna) är de människor som bad Muhammed att slippa delta i hans krigsföretag och sådana som, trots att det har uppenbarats suror som uppmanar dem att tro på Allah och strida tillsammans med hans budbärare, ändå vill stanna hemma. Deras hjärtan är förseglade, de förstår inte det glada budskapet och de kommer därför att komma till helvetet. Men de som tror på budbäraren och strider med sina liv och sina tillgångar kommer till Paradiset. (9.81-9.90)
- De som lyder Gud och hans budbärare är de som Gud älskar, profeterna, helgonen, martyrerna och de rättfärdiga. De är det bästa sällskapet! (4.69)

DE MONOTEISTISKA RELIGIONERNAS ARGUMENT FÖR HELIGA KRIG ÄR ATT DET ÄR GUDS BEFALLNING

De monoteistiska religionerna har ett kraftfullt stöd för sin propaganda. De har alla tillgång till Guds direkta ord och instruktioner genom sin heliga bok i form av Tanak, Bibeln eller Koranen. I denna bok sägs att de som tillhör den egna religionen är de enda rättfärdiga och att de är utvalda av Gud att erövra landet, införa den enda rätta religionen och döda alla syndare och avgudadyrkare genom det heliga kriget. Lyder de religionens påbud och utkämpar detta heliga krig mot syndarna kommer de att få ta emot alla Guds välsignelser och härska över världen. Om de dör i det heliga kriget som martyrer för religionen kommer de att få uppleva kroppens återuppståndelse, få evigt liv samt komma till paradiset.

Om de inte följer religionens påbud, och till exempel beblandar sig med avgudadyrkare och syndare, kommer de att drabbas av guds glödande vrede, utplånas och brinna i helvetet. Detsamma gäller också för alla som inte tillhör deras egen religion. Dessa är avgudadyrkare och syndare, de är dömda till utplåning av Gud och de kommer att kastas i helvetet vid den sista stora domen i samband med det sista stora apokalyptiska kriget då Messias kommer för att döma levande och döda.

Hur kan man säga nej till detta? Om man tillhör den enda rätta religionen och lyder det som den påbjuder kommer man att få alla välsignelser. Om man deltar i det heliga kriget för den rätta religionen kommer man att vinna land, krigsbyten och makt om man överlever, och dessutom kommer man till paradiset när man dör eftersom man har lytt Guds befallning och utkämpat det heliga kriget. Om man dör i det heliga kriget kommer man att återuppstå, få evigt liv och komma till paradiset. Det finns verkligen bara vinster i de monoteistiska religionernas erbjudande. Dessutom är det enda alternativet om man inte tillhör den enda rätta religionen att hamna i helvetet vid den yttersta domen och brinna i elden där i evighet, så på den sidan finns bara förluster.

Den här typen av argument har använts genom tiderna för att legitimera religiöst motiverad terror, krig, våld och förtryck och det är fortfarande den här typen av argument som gör att religiösa terrororganisationer kan rekrytera medlemmar. Dessa argument gör också att det är svårt att leda in religiösa fanatiker och fundamentalister på andra vägar, Gud har ju själv uppmanat till martyrskap och heligt krig i den heliga skrift (Tanak, Bibeln, Koranen).

EN HISTORIA OM BIBLIOTEK OCH BÖCKER

Ett annat genomgående tema, förutom krig och politik, i min nya bild av de monoteistiska religionernas uppkomst är den avgörande betydelse som bibliotek, böcker och listiga propagandamakare har spelat. Det första biblioteket var det i Alexandria där man samlat alla världens viktiga böcker och de lärde där som skapade en helt ny historia och religion för att stödja mackabéernas kamp för att frigöra ett eget rike från seleukiderna. Dessa lärde var så listiga att deras nya historia uppammade en iver för den nya religionen och för att upprätta det av Gud utlovade landet som verkligen ledde till ett maktövertagande och upprättandet av ett mackabeiskt rike.

Det andra biblioteket var tempelbiblioteket i Jerusalem, där de profetböcker som nämndes i den nya historien också förverkligades i form av Jesajas, Jeremias och de andra profeternas böcker under Simon Mackabeus regering. Författarna till dessa profetior var så listiga att profetiorna omvände folket i en så hög grad att de avskilde sig och förvandlades till religiösa fundamentalister och heliga krigare i form av en egen församling, jahad. Jahad skapade sedan egna messianska texter som kom att vördas i lika hög grad som Tanak.

Det tredje biblioteket blev grottorna i Qumran där jahad/sicarierna deponerade både sina egna texter som förts vidare ända från jahads uppkomst runt år 100 fvt och tempelbiblioteket från Jerusalem i samband med att det första judiska kriget bröt ut år 66. Bland skriftrullarna från tempelbiblioteket fanns också en tidig version av Jesajas profetia som berättade om romarnas förstörelse av Karthago och som avslöjade när profetian hade skapats.

Philos bibliotek i Alexandria, som bland annat innehöll den historia som skapats i Alexandria för mackabéerna, fördes över till hans brorson Tiberius Alexander som skrev Antiquities och War på 70-talet. Tiberius Alexanders bibliotek ingick sedan i den romerska kejsarens bibliotek och användes av Hadrianus för att skapa det nya kristna evangeliet omkring år 120. Tiberius Alexanders bibliotek hamnade därefter hos den nya romerska kyrkan och användes av Irenaeus när han skapade Apostlagärningarna på 180-talet. En samling kristna texter som dömts som heretiska grävdes slutligen ner i Nag Hammadi i slutet av 300-talet.

De monoteistiska religionerna har utvecklats i en obruten tradition från mackabéerna via jahad/chrestiani och vidare till romersk kristendom, judekristendom och islam. De tre stora monoteistiska religionerna har alla kommit till av politiska skäl, de har alla skapats genom att man har använt sig av källor som man inte längre känns vid och de framhäver sig alla tre som unika uppenbarelser och som den enda rätta religionen. Alla tre förnekar och avskiljer sig också från sitt ursprung. Judendomen förnekar sin grund i Alexandrias hermetism och mackabéernas krig mot seleukiderna. Kristendomen förnekar sin grund de militanta judiska jahad och Hadrianus anti-budskap om Messias. Islam förnekar att Muhammed var en kristen som predikade ur den kristna Bibeln och att sharialagarna kommer från de judekristna evjoniternas lydnad under den judiska lagen i Toran.

Historien om de monoteistiska religionerna är en historia om propaganda, krig och erövringar, men den är också en historia om listiga filosofer och skriftlärda som skapade de heliga skrifterna. Först och främst de lärde i biblioteket i Alexandria som använde sig av alla de gamla historierna och filosofierna från Babylonien, Persien, Grekland och Egypten för att skapa en ny historia för det planerade mackabeiska riket. Deras arbete fortsatte i Jerusalem när Simon Mackabeus lät tillverka de olika profetböckerna och därmed fullbordade Tanak. Jahad var det första exemplet på hur tron på att Tanak innehåller Guds ord i Mose lag skapade en religiös fundamentalism där man hellre dog än kompromissade med en enda bokstav i lagen. Mackabéernas list började därmed slå tillbaka mot dem själva på ett våldsamt sätt inom mindre än 50 år efter det att Tanak hade skapats.

Hadrianus var nästa listiga filosof och han försökte prångla ut budskapet att Messias redan hade kommit och uppfyllt alla de profetior som jahad krigade för att uppfylla. Hade han inte skapat sitt nya evangelium till de upproriska judarna hade den militanta messianska rörelsen utplånats i och med att jahad utplånades i det tredje judiska kriget. Efter Hadrianus död stod det hela och vägde, kanske hade mänsklighetens historia sett annorlunda ut om den variant av den romerska kristendomen som Marcion och Valentinus stod för hade segrat. Men i stället kom den listige Irenaeus med sin nya apostel Paulus och återförde kristendomen till den judiska Vägen genom att inkorporera Tanak och den judiska apokalyps som vi kallar Uppenbarelseboken i den nya kristna kanon i Bibeln, vilket ledde till att heliga krig och martyrskap blev en hjärtefråga även i den romerska kristendomen.

Genom Muhammeds enande av judekristna evjoniter och orientaliska kristna i sin nya församling återkom jahad med sin tro på Mose lag och Messias i ny skepnad. De listiga män som sammanställde Koranen efter Muhammeds död gjorde om Muhammeds budskap om Bibeln och bibliska profeter som Moses och Jesus, till att i stället handla om Koranen och profeten Muhammed och därmed gick islams rätta grund i kristendomen förlorad.

Resultatet av alla dessa listiga lärdes propaganda har blivit att världen i mer än två tusen år har plågats av de monoteistiska religionernas krav på att regera med en makt som vilar på att man är det utvalda folket som sitter inne med den enda sanningen genom att man har Guds direkta ord i sina heliga skrifter. Kärnan i dessa heliga skrifter är dessutom uppmaningar till heliga krig för att erövra territorier och att utrota alla otrogna som inte tillhör den egna gruppen och underkastar sig den egna religionens dogmer.

Den sanna historien om de monoteistiska religionernas uppkomst - vilka som skapade de heliga skrifterna, när de gjorde det och varför de gjorde det - har varit dold. Kunskapen om att Tanak skapades för att stödja mackabéerna, att jahad var de ursprungliga kristna, att Hadrianus skapade evangeliet för jahad och att Muhammed var kristen har saknats. Men sanningen om de monoteistiska religionernas rätta bakgrund och samband måste komma fram nu. De dolda kapitlen i denna historia måste göras tillgängliga för att världens utveckling och människors liv och trygghet inte skall fortsätta att hotas av religiösa fundamentalister som tror sig ha rätt att terrorisera, skada och döda andra människor i Guds namn och med stöd av de monoteistiska religionernas heliga skrifter.

JAHAD OCH DÖDAHAVSRULLARNA ÄR DEN FELANDE LÄNKEN

Dödahavsrullarna från Qumran har varit en av de viktigaste nycklarna till mitt arbete med att förstå vad den judiska Tanak och den kristna Bibeln egentligen är. Jag insåg redan i början av mitt arbete med Bibeln, i samband med boken *Pärlan* under hösten 2003, att Jesajarullen från Qumran var ett steg på vägen mot den slutliga versionen av Jesajas profetia som vi numera finner i Tanak/GT. Jag insåg också att historien om Frälsaren Yeshua/Jesus redan fanns i de versioner av Psalm 22 och Jesajarullen som återfunnits i Qumran och jag fick en märklig känsla av att hela Tanak/GT hade skapats vid ett och samma tillfälle. I nästa steg, i samband med boken *Mysteriet* som jag arbetade med i början av 2005, insåg jag att förlagan till Tanak/GT finns i Josephus Antiquities. När jag arbetade med boken *Soluppgången* förstod jag äntligen fullt ut att den messianska rörelse, vars texter har återfunnits bland de så kallade sektdokumenten i Qumran, var den första kristendomen och också den enda kristendomen fram till det att kejsar Hadrianus runt år 120 skapade sitt nya evangelium som numera kallas Diatessaron och en ny romersk kult av Messias.

Dödahavsrullarna har alltså hjälpt mig att förstå att bland de bibliska texterna från grottorna i Qumran fanns originaltexterna till Tanak/GT som förvarades i templet i Jerusalem, att Tanak/GT är en skapelse från mackabéernas maktövertagande i mitten av det andra århundradet fvt. Jag insåg också att Jesajarullen måste ha skapats under Simon Mackabeus tid som överstepräst på 140-talet fvt samt att den ”sekt” vars texter man också återfann i

Qumran var jahad, en mäktig och långlivad rörelse och den enda kristendomen under det första århundradet av vår tideräkning. Texterna från Qumran har alltså gett mig underlag för ett arbete som har resulterat i en total omvärdering av den etablerade historieskrivningen om både Tanak/GT och NT.

Fynden av Dödahavsrullarna gjordes i slutet av 1940-talet, och i början av 1950-talet satte man samman en internationell och interkonfessionell grupp som skulle sammanställa och publicera fynden. Gruppen kontrollerades dock av den katolska kyrkan och den förste ledaren för denna grupp var den dominikanske prästen Roland de Vaux. Vid hans död 1971 efterträddes han av en annan dominikan, Pierre Benoit, som i sin tur efterträddes av en annan medlem av det ursprungliga teamet. Under de första 40 åren publicerade man ytterst lite av fynden från Qumran. Först när de israeliska myndigheterna blandade sig i saken började publiceringen ta fart och genom kuppartade publiceringar av material av Biblical Archeological Society och Huntington Library i San Marino i Kalifornien 1991 blev en del av materialet tillgängligt för en större del av forskarvärlden.

Redan från början menade det internationella forskarteamet under ledning av den katolske fader de Vaux att fynden från Qumran härstammade från en isolerad essensk sekt som hade levt i ett kloster vid Döda Havet. Dessa antaganden bekräftades av arkeologiska undersökningar som de Vaux själv gjorde på platsen, han tyckte sig till och med hitta det skriptorium där de essenska munkarna skulle ha tecknat ned de texter som man nu hade återfunnit i grottorna i närheten. Den internationella grupp som arbetade med fyndet från Qumran gjorde från 1957 och framåt en tolkning av fynden som länge betraktades som den enda möjliga. Man menade att texterna i Qumran hade skrivits av en grupp asketiska och munklika essener som hade levt i Qumran, och att fynden bekräftade den beskrivning av essenernas livsstil från första århundradet som finns hos den judiske historikern Josephus. Så småningom började dock en helt annan bild av texterna, och därmed också av de människor som hade skrivit dessa texter, att sprida sig bland forskare utanför den grupp som arbetade direkt med fynden.

De fridfulla essenerna visade sig nämligen genom texterna från Qumran ha varit militanta nationalister som var redo att dö för den judiska lagen och det judiska templet i Jerusalem. Om detta hade varit de första kristna hade de varit något helt annat än vad den katolska kyrkan ville göra känt. Jag antar att det var detta som gjorde att den katolska kyrkan förhindrade publiceringen av framförallt det icke-bibliska materialet från Qumran så gott den kunde under hela fyrtio år. Från år 1981 leddes den katolska kyrkans arbete med att kontrollera fynden från Qumran av kardinal Joseph Ratzinger. Ratzinger blev detta år prefekt för Troskongregationen, den av kurians enheter som har till uppgift att särskilt vaka över och försvara den Romersk-katolska kyrkans tro och morallära. Denna enhet kallades tidigare för inkvisitionen. År 2005 blev Joseph Ratzinger påve under namnet Benedictus XVI.

Den arbetsgrupp som skulle genomföra publiceringen av Dödahavsrullarna från Qumran leddes och kontrollerades alltså av den katolska kyrkan. Enligt uppgift var det särskilt publiceringen av fynden från grotta 4 som den grupp som ansvarade för utgivningen av texterna från Qumran försökte förhindra. Bland texterna i denna grotta fanns Församlingsregeln (4Q266) som innehåller en uppsättning regler som bestämmer hur församlingen (jahad) skall styras och fungera under förberedelserna för hämndens dag och det slutliga eskatologiska kriget. Enligt en exkommunikationstext i Församlingsregeln är lydnad inför den mosaiska lagen ett oavvisligt villkor för att få räknas till Guds söner. Enligt 4Q246 och 4Q252 skall en frälsare träda fram i den sista tiden och leda de troende i den stora slutstrid som skall föregå det nya riket och det himmelska Jerusalems etablering på jorden. Denne frälsare skall vara Messias av Davids stam. I 4Q521 sägs att Herren, Messias, vårdar sig om de fromma och kallar de rättfärdiga vid namn, han förhärligar dem på det eviga rikets tron och

botar sjuka, ger liv åt de döda samt överbringar glädjebud åt de ödmjuka. Han leder de heliga och är deras herde (s 162 och framåt).

Det faktum att Messias, kristendomens frälsare, beskrivs i ”sektmaterialet” från Qumran borde förstås vara en sensation, detta är ju verkligen texter från den första kristna rörelsen som har varit försvunna i nästan två tusen år. Det borde vara ett material som skulle spridas omedelbart eftersom det gav historiska bevis för något som fram till nu bara hade beskrivits i det kristna evangeliet. Men den grupp som skulle ge ut materialet förhalade alltså i stället utgivningen i nära fyrtio år och orsaken till detta är förstås att den messianska rörelse som träder fram i Dödahavsrullarna inte alls stämmer med den kristna historien om den första kristna församlingen, och att den Messias som beskrivs där inte är den historiske Jesus. Det s.k. sektmaterialet från Qumran har potential att ställa hela den kristna historien på huvudet. Det var inte underligt att den katolska kyrkan kämpade för att hålla texterna från Qumran hemliga, i dem bor en kraft som kan rasera allt som de monoteistiska religionerna bygger sin makt på.

ETT TORN AV KLOSSAR SOM RASERATS

För mig personligen skapade Dödahavsrullarna insikten att de första kristna inte alls var några fredliga fiskare som följde Jesus utan just jahad/chrestiani, den militanta judiska befrielserörelse som deponerade sitt bibliotek i Qumran i samband med att kriget mot romarna startade år 66. De bibliska texterna från Qumran, och speciellt Jesajarullen (1QaIsa), hjälpte mig dessutom att förstå att Tanak/Gamla Testamentet inte består av profetior som hade samlats ihop under hundratals år från Mose tid runt 1300 fvt och fram till Daniels profeterande i Babylonien på 500-talet fvt. Tanak skapades tvärtom så sent som runt år 160 fvt för att stödja mackabéernas kamp för att ta makten i Jerusalem. När jag visste att både den judiska och kristna religionen vilar på ett helt annat fundament än det som man normalt tror, kunde jag också förstå att den profetiska uppenbarelse som Muhammed påstås ha tagit emot i form av Koranen vilar på samma bräckliga grund som de andra monoteistiska religionerna. Muhammed förde fram Bibelns båda testamenten och alla de profetior som finns där som gudomliga sanningar. När jag bevisade att Tanak/GT och Evangeliet var något helt annat än vad Muhammed trodde, bevisade jag samtidigt att islam står på samma vacklande grund som judendomen och kristendomen.

Redan ett par år före det att mitt arbete med att förstå fundamentet för monoteismen började, alltså hösten 2003, hade jag haft en mängd drömmar och visioner som jag insåg hade anknytning till Bibeln. Någon vecka innan jag började arbeta rent konkret med att förstå den verkliga grunden för monoteismen drömde jag om ett ”höghus”, ett torn bestående av klossar, som rasade. En man som tillhörde ”den andra vågen” drogs med i raset. Efter denna inledning tog det mer än ett år innan huvuddragen i min nya bild av monoteismens tillkomst var klar och jag har total arbetat med detta tema under elva års tid.

Den bild som steg för steg växte fram var bland annat just detta att monoteismen är som ett torn av legobitar som är staplade på varandra. När grundstenen slogs undan genom att jag förstod att varken Tanak/GT eller NT hade kommit till på det sätt som man allmänt föreställer sig, rasade också de ”byggblock” som var staplade ovanpå dessa fundament. Den som byggde sin lära på byggklossar från Tanak/GT och NT, och som tillhörde den ”andra vågen”, var Muhammed. Han var den enda historiska personen bland de monoteistiska profeterna, men å andra sidan vilade hans ”profetior” på de historier i GT och Evangeliet som hade diktats upp för mackabéernas räkning respektive av Hadrianus.

Mitt arbete har handlat om att förstå att varje fas i monoteismens utveckling bygger på den föregående. Tanak/GT var ett resultat av mackabéernas behov av en ny nationell historia. Jahads texter i Qumran var resultat av deras tro på Moseböckerna, Jesajas profetia och andra texter i Tanak samt på Enoks bok. Hadrianus evangelium (Diatessaron) var ett försök att desarmera jahads militanta messianska propaganda genom att infoga den i ett filosofiskt sammanhang och påstå att Messias redan hade kommit. Irenaeus skapade de fyra separata evangelierna och Apostlagärningarna i ett försök att ta makten över den romerska kristendomen och återföra kristendomen till ”Vägen”, som var jahads namn på sin kamp. Han gjorde också Johannes till författare till Uppenbarelseboken, som egentligen var en judisk apokalyps. De delar av Koranen som innehåller Muhammeds predikningar är i sin tur inget annat än en kristen predikants användande av material från den kristna Bibelns båda testamenten för att ena judekristna och orientaliska kristna.

Grunden i det torn av klossar som utgör de monoteistiska religionerna är den nya historia som skapades i Alexandria omkring år 160 fvt för att stödja det mackabeiska partiets kamp för ett avskilt rike. Denna historia omvandlades sedan till Tanak och kompletterades med profetböckerna. Budskapet i Tanak/GT framställdes som profetior, uppenbarelser och

lagar som förmedlats direkt från Gud och som måste åtlydas till varje pris om man inte skulle drabbas av Guds fruktansvärda vrede. Gud hade också bestämt att alla som inte underordnade sig den rätta läran skulle utrotas, att det utlovade landet skulle erövras genom krig och att det skulle regeras av de rättfärdiga prästerna i Jerusalem. Det var på denna grund som jahad byggde sin kult av Moses och Messias och det var som en rektion på jahads religiösa krig som Hadrianus skapade evangeliet om Jesus som hade varit Messias och uppfyllt alla de profetior som jahad trodde på. Muhammed var i nästa steg en orientalisk kristen som förde fram den kristna bibelns båda testamenten som gudomliga sanningar i ett försök att ena judekristna och orientaliska kristna mot polyteisterna i Mecka. Islam vilar därmed både på Tanak / GT och NT och tron på att dessa texter är Guds ord.

Drar man undan grunden i monoteismen genom att visa att Tanak / GT skapades i Alexandria för att stödja mackabéerna och att det kristna evangeliet skapades av den romerske kejsaren Hadrianus, då faller också Muhammed och alla andra senare profeter och predikanter som bygger sina läror på denna grund. Islams anspråk på att Koranen innehåller gudomliga uppenbarelser som förmedlats av ärkeängeln Gabriel till Muhammed faller om man vet att evangeliet och historien om Gabriels budskap till Maria skapades av Hadrianus. Genom att Bibeln är falsk faller budskapet om att Muhammed var den profet som fullbordade alla Bibelns profetior. Om Muhammed faller, då faller också alla islamisters försök att rättfärdiga terror, våld och mord med att det skulle vara påbjudet och sanktionerat från Gud genom honom.

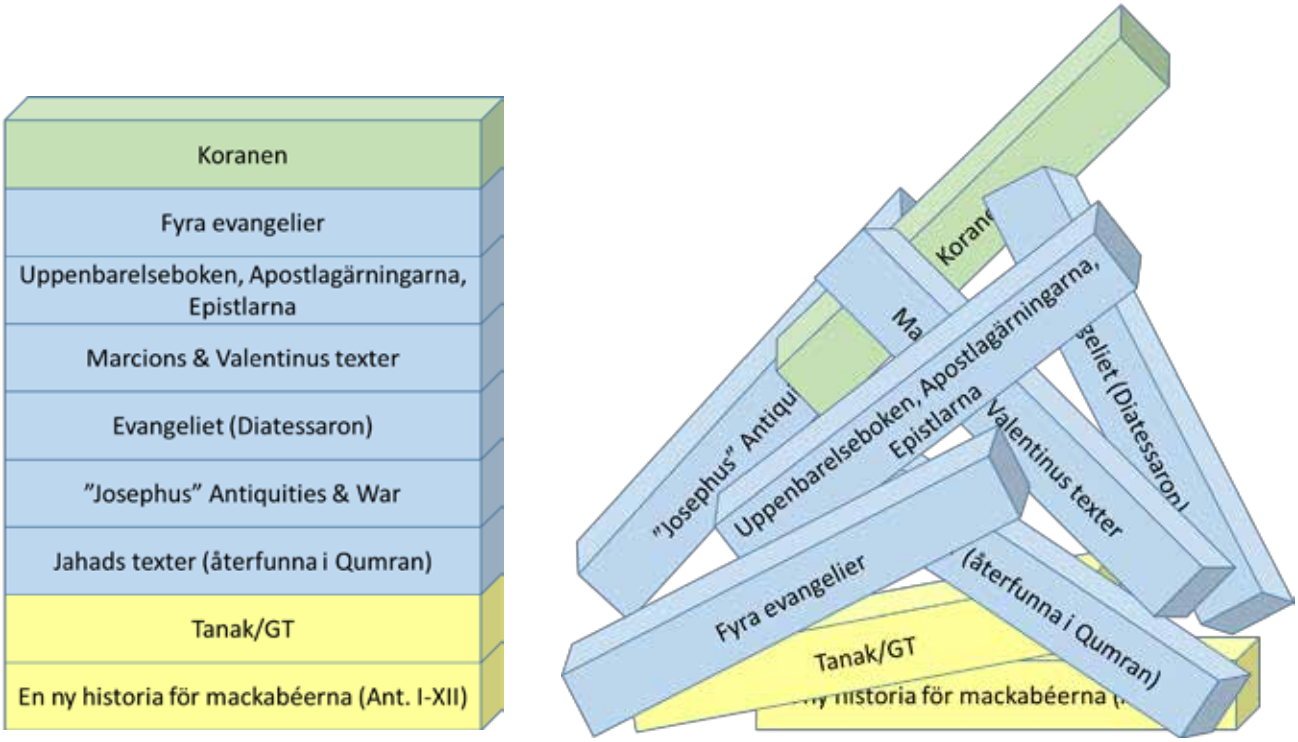

LOGIKEN BAKOM DEN SANNA HISTORIEN OM TANAK, BIBELN OCH KORANEN

1. De tre monoteistiska religionerna bygger sin makt över människor på uppfattningen att deras urkunder in form av Tanak, Bibeln respektive Koranen innehåller Guds ord som förmedlats genom profeter som Moses, Jesus och Muhammed. De som inte lyder dessa Guds ord är förbannade och dömda till förintelse av Gud (Tanak/GT) samt dömda av Gud att brinna i helvetet i evig tid (Bibeln och Koranen). De rättfärdiga har uppmanats genom profeterna i Tanak/GT att erövra det utlovade landet och utrota alla andra som bor där samt att förstöra deras helgedomar och döda deras präster och prästinnor. Denna lära om de rättfärdigas utvaldhet och det heliga kriget finns också i Bibeln och Koranen eftersom Tanak är grunden i båda dessa skrifter.
2. De tre monoteistiska religionerna står alltså alla på samma grund och denna grund är Tanak som ursprungligen skapades åt mackabéerna. Den kristna Bibeln består av Tanak som där kallas Gamla Testamentet och Nya Testamentet. Koranen för i nästa steg fram en lära som säger att den kristna Bibelns båda testamentet, alltså Tanak/GT och NT, skall vördas i lika hög grad och att alla profeter i Bibelns båda testamenten från Noa till Jesus är lika heliga och föregångare till Muhammed.
3. Kan man visa att Tanak/Gamla Testamentet och Nya Testamentet inte har tillkommit genom gudomliga uppenbarelser och att ingen av de profeter som omnämns där någonsin har funnits, faller också Koranens legitimitet eftersom den grundas på den judisk-kristna Bibelns båda testamenten och påståendet att Muhammed fullbordade alla de bibliska profeternas profetior.
4. Den nya historien om Tanak, Bibeln och Koranen visar att Tanak skapades i Alexandria omkring år 160 fvt för att legitimera mackabéernas erövring av ett eget land med centrum i Jerusalem. Det kristna evangeliet skapades av den romerske kejsaren Hadrianus omkring år 120 för att övertyga de judiska upprorsmän, som bland annat kallades jahad, sicarier och chrestiani, om att den Messias som de krigade för att bereda vägen för redan hade kommit och uppfyllt alla profeten Jesajas profetior.
5. Eftersom varken profeterna i den judiska Tanak/GT eller Jesus har funnits innehåller varken Tanak eller den kristna Bibeln Guds ord. Och eftersom den kristna Bibeln inte innehåller Guds ord innehåller inte heller Koranen, som helt och hållet bygger på den kristna Bibelns båda testamenten, någon gudomlig uppenbarelse.
6. Eftersom varken Tanak, Bibeln eller Koranen innehåller Guds ord är alla så kallade heliga krig som utkämpas i den monoteistiske Gudens namn, all religiöst motiverad terror och allt religiöst martyrskap med grund i dessa skrifter helt utan gudomlig sanktion och legitimitet. Dessa företeelser är inget annat än brott mot mänskligheten och måste bekämpas genom att kunskapen om den sanna historien om Tanak, Bibeln och Koranen sprids i världen.

ETT LÅNGVARIGT PROJEKT FÖR ATT HJÄLPA MÄNSKLIGHETEN FRAMÅT

I mina tidigare böcker, t.ex. *Den högsta Tantran,* har jag beskrivit det andliga projekt som jag har deltagit i. Projektet har pågått under många liv men i samband med den andliga undervisning som Hilma af Klint och fyra av hennes vänner tog emot mellan åren 1896 och 1906 förklarade de andliga lärarna att de förbereddes för något som skulle ske i nästa liv. Undervisningen handlade bland annat om människans och det gudomligas gemensamma natur och människans utveckling genom liv efter liv mot fullständigt självmedvetande och fullkomning. Kvinnorna i Stockholm fick lära sig att allt är ett, allt är i grunden kärlek och den gudomliga kraften är kärlek. Kärleken är ursprunget, medlet och målet för människans andliga evolution.

Ett annat återkommande tema i undervisningen till de fem kvinnorna var att det gömdes en annan sanning bakom dem kristna läran, det sades bland annat att den kristna läran är en fullständig vrångbild av den mysterielära som den ursprungligen hade varit. Men det sades också att den andliga undervisningen bara var en förberedande skola, kvinnorna skulle vara tvungna att genomleva undervisningen i praktiken för att den skulle bli en levande sanning och det skulle ske i ett kommande liv.

I min egen andliga utveckling i det här livet fick jag i praktiken uppleva det som undervisningen hade handlat om och jag fick bland annat uppleva den andliga fullbordan som de andliga lärarna hade talat om i det förra livet. Efter denna fullbordan vidtog det arbete som efter elva år har resulterat i den nya sanningen om de monoteistiska religionernas uppkomst. Det resultat som har skapats i projektet under både mitt förra liv och det nuvarande livet har flera aspekter. Det har skapats:

1. Ett bevis för förbundet mellan det gudomliga och oss människor.
2. En undervisning om mysteriets andliga sanningar som förs fram för att hjälpa mänskligheten framåt.
3. Ett levande exempel på vad den själsliga och andliga evolutionen innebär och vad målet är för vår utveckling i det materiella universum.
4. Kunskap om de monoteistiska religionernas rätta bakgrund vilket leder till befrielse från dessa religioners förslavande och destruktiva dogmer.

Den nya bilden av de monoteistiska religionernas tillkomst, som jag har redogjort för i den här boken, är alltså ett av huvudresultaten från detta projekt. Det är en del av beviset för det gudomligas kärlek till oss människor och den andliga världens arbete med att hjälpa oss framåt i vår utveckling med målet att vi skall kunna återvända till vårt gudomliga ursprung. Redan för mer än hundra år sedan visste man i den andliga dimensionen att världens utveckling skulle behöva vändas i vår tid och att den religiösa fundamentalismen skulle komma att utgöra ett hos mot människors materiella och andliga välfärd. Och av kärlek till oss människor har vi fått medel för att skapa denna vändpunkt. Dessa medel är bland annat de texter som hade bevarats i Qumran och Nag Hammadi och som upptäcktes på 1940-talet, informationstekniken som gör det möjligt att få tillgång till texter som Josephus Antiquities och Hadrianus evangelium som bevarats under namnet Diatessaron, utbildning som gör det möjligt att läsa texter på olika språk och tänka utanför de etablerade ramarna samt demokrati och yttrandefrihet som gör det möjligt att dela med sig av sina insikter.

Det är fantastiskt att få vara med om detta projekt där allt faller på plats och finns tillgängligt i precis rätt ögonblick, utan att det jordiska jaget har en aning om vad som skall ske. Det jag har upplevt har verkligen skapat ett bevis för den gudomliga kraftens kärleksfulla natur och dess verkan som inget annat vill än att hjälpa oss framåt mot ett gudomligt tillstånd där frihet och jämlikhet är nödvändiga villkor och där allt är ett i den gudomliga kärleken. Detta är allas vårt ursprung och vårt slutliga mål, och medlet för att nå dit är att utveckla kärleken till varandra och till det gudomliga.

LITTERATURFÖRTECKNING

Bibel 2000

Dalley, Stephanie, *Myth from Mesopotamia,* Oxford University Press, 1991

Eisenman och Wise, *Rösterna ur Dödahavsrullarna*, Rabén Prisma, 1992.

Iamblichus, *Life of Pythagoras Or Pythagoric Life*, Kessinger Publishing.

Josephus, *Antiquities of the Jews*

Josephus, *The Wars of the Jews*

Koranen

Nationalencyklopedin.

Robinson, James M. ed., *The Nag Hammadi Library*, HarperCollins, 1990.

Suetonius, *Kejsarbiografier*, Wahlström & Widstrand, 2001.

Trolle Larsen, Mogens, *Gudens skugga*, Brutus Östlings bokförlag Symposion, Stockholm, 1999.

Vermes, Geza, *The Complete Dead Sea Scrolls in English*, Penguin 1997.

Wolkstein and Kramer, *Inanna: Queen of Heaven and Earth*, Harper & Row, 1983

BILAGA 1. BEVIS FÖR DEN SANNA HISTORIEN OM TANAK, BIBELN OCH KORANEN

A.	**ANTIQUITIES OF THE JEWS I-XII INNEHÅLLER FÖRLAGAN TILL TANAK**
1.	**Antiquities of the Jews skrevs inte av Flavius Josephus utan sammanställdes av Tiberius Alexander**
	1. *Antiquities of the Jews* och *The Jewish War* skall enligt den etablerade uppfattningen ha skrivits av Josephus, en av de högsta ledarna för de judiska upprorsmännen i det bittra kriget mot Rom mellan 66-73. Han skall ha tagits till fånga av romarna och efter det utsett den romerske kejsaren Vespasianus till den Messias som judarna kämpade för. Han skall ha adopterats av den romerske kejsaren och fått namnet Josephus Flavius. Därefter skall han ha skrivit historien om det judiska kriget där skulden för kriget i huvudsak lades på de judiska upprorsmännen (War) samt den judiska historien (Antiquities).
	2. Historien om Josephus Flavius är uppenbarligt orimlig. De judiska messianska kämparna hatade romarna som ockuperat det land som Gud hade gett dem och de vägrade blanda sig med mer moderata judar och ännu mindre med de orättfärdiga romarna. De stred till sista man och tog hellre livet av sig än gav sig till fienden. Josephus, som var en av de högsta ledarna, hade aldrig gått över till romarna och utsett deras kejsare till den Messias som de hade stridit mot Rom för att bereda vägen för.
	3. Den som i stället passar in på beskrivningen av en man som både var jude och romersk medborgare och som kunde beskriva det judiska kriget som ett ögonvittne var Tiberius Alexander som hade varit romarnas högste general och Titus närmaste man vid striden om Jerusalem. Tiberius Alexander förde med sig sin farbror Philos bibliotek till Rom och skrev de böcker som numera tillskrivs Josephus där.
2.	**Kapitel I till XII i Antiquities of the Jews var ursprungligen en fristående text som hade skapats i Alexandria runt år 160 fvt**
	1. Historien i Antiquities I-XII skrevs i Alexandria ca år 160 fvt för att stödja mackabéernas kamp mot seleukiderna. Texten bevarades sedan i Alexandria och kom till Rom runt år 70 när Alexander Tiberius skulle sammanställa den judiska historien i Antiquities.
	2. Tiberius Alexander använde förutom mackabéernas historia som numera finns i kapitel I-XII även andra källor som Nicolaus av Damaskus och sin egen farbror Philo.
3.	**Antiquities of the Jews I-XII innehåller förlagan till de historiska böckerna i Tanak**
	1. Samma historia som finns i Antiquities of the Jews I-XII finns också i de historiska böckerna i Tanak.
	2. Berättelserna är dock mer sammanhängande och logiska i Antiquities än i Tanak. Geografiska namn är mer riktiga i Antiquities och förklaringar som till exempel varför hebréerna kallas hebréer och vem Hur egentligen var finns i Antiquities men inte i Tanak. Detta visar att Antiquities I-XII är förlaga till Tanak.
	3. Källorna till den nya historien i form av den babyloniske historikern Berossos, den grekiske historikern Herodotos och den egyptiske historikern Manetho anges i Antiquities men dessa källor har uteslutits i Tanak.
B.	**TANAK SKAPADES MELLAN CA 160 OCH 140 FVT FÖR ATT STÖDJA MACKABÉERNAS KAMP MOT SELEUKIDERNA OCH MOTIVERA DERAS RÄTT TILL ETT EGET RIKE**
1.	**Antiquities of the Jews I-XII skapades av lärde i biblioteket i Alexandria omkring år 160 fvt för att stödja mackabéernas kamp för ett eget rike med centrum i Jerusalem**
	1. Eftersom seleukiderna hade anfallit och invaderat Egypten, senast 168 fvt, hade Egypten och Rom hade ett intresse av att det skapades ett nytt rike som en buffertzon mellan det seleukidiska riket och ptoleméernas Egypten. Därför lät härskarna i Alexandria de lärde i biblioteket där skapa en historia som skulle understödja mackabéernas pågående uppror mot seleukiderna.

2. Historien i Antiquities I-XII är ett utmärkt exempel på den *synkretism* som fanns i Alexandria och man har använt babyloniskt, grekiskt, persiskt och egyptiskt material för att skapa denna historia.
3. Historien i Antiquities i-XII bygger också på den *hermetism* som uppstod i Alexandria under den hellenistiska perioden. Moses är samtidigt den orfiske lagstiftaren Musaeus, den egyptiske Thoth och den grekiske Hermes och guden i templet är den orfiske Phanes. De tio buden i Antiquities var orfiska lagar som hade förmedlats av Musaeus.
4. Kronologin i den nya historien skapades med utgångspunkt i Berossos kaldeiska historia som startade vid skapelsen, gick vidare via Utnapishtim och den stora floden, sumeriska ensis, de babyloniska och assyriska imperierna, persisk överhöghet och slutade med Alexander den stores intåg i Babel. Därför fick mackabéernas nya historia starta vid skapelsen, gå via Noa och den stora floden, tiden när folket styrdes av domare, nordriket Israel och sydriket Juda, persernas tid och sluta med Judas Mackabeus intåg i templet i Jerusalem.
5. Egyptiska och grekiska historier användes som inspiration för mackabéernas nya historia.
    a. Uttåget ur Egypten inspirerades av Manethos berättelse om hyksos, de främmande härskare som drevs ut av farao Ahmose.
    b. Berättelsen om hur havet delade sig för Moses och hans armé kopierades från legenden om hur havet hade delat sig för Alexander den store och dennes armé.
    c. Idén om indelningen av landet i tio delar efter tio stammar hämtades från Kleisthenes omorganisation av Aten medan Jakobs tolv söner och de tolv stammarna kopierades från den babyloniska zodiaken.
6. Daniels ”profetia” om Alexander den Stores rike som delades upp i fyra delar och en rättfärdig man (Judas Mackabeus) som erövrade och renade templet i Jerusalem från syndarna var höjdpunkten i den nya historien som skapades i Alexandria från ca 163 fvt.

2. Antiquities of the Jews I-XII översattes och delades upp i de olika historiska böckerna i Tanak.

1. Den historia som finns i Antiquities of the Jews I-XII löper genom de historiska böckerna i Tanak från Första Mosebok till Daniels bok men där är den uppdelad på olika böcker och kompletterad med en mängd uppräkningar av släktregister, kalenderuppgifter etc.
2. När man delade upp historien i Antiquities i flera böcker skapade man i vissa fall dubblerade avsnitt. Dessa ordagranna kopior av textavsnitt finns i Samuelsböckerna, Kungaböckerna och Krönikeböckerna och de visar att dessa böcker inte kom till som löpande krönikor under en utdragen tidsrymd utan att de skapades genom att man ”klippte ut” textfragment från en enda berättelse (Antiquities) och ”klistrade in ” dem i nya sammanhang för att skapa illusionen av flera oberoende rapporter.
3. När den hebreiska versionen av historien i Antiquities (alltså de historiska böckerna i Tanak) skapades lade man också in de lagar som bara hade nämnts i förbigående genom att kopiera in lagar från Hammurabis lag och från den persiska Avesta i Moseböckerna.

3. Mackabéernas nya urkund kompletterades med babyloniska och egyptiska vishetstexter

1. Efter översättningen av historien i Antiquities till hebreiska och uppdelningen i olika böcker kompletterades mackabéernas nya urkund med ett antal texter för att skapa en boksamling som liknade de mesopotamiska religionernas kanon:
    - § Höga Visan som är en beskrivning av nyårsfirandet i Babel med det heliga bröllopet mellan Ishtar och Tammuz
    - § Jobs bok och Predikaren som efterliknar mesopotamisk visdomslitteratur som ”Den rättfärdige som lider” och ”Jag vill lovprisa Visdomens herre”.
    - § Ordspråksboken som är ytterligare en samling av visdomslitteratur i från olika håll. Bland annat är den tredje delen en omarbetning av den egyptiska texten ”Wisdom of Amenemopet” från andra årtusendet fvt.
    - § Klagovisorna eftersom klagovisor var en viktig genre i Mesopotamien.
    - § Hymner i form av Psaltaren.

4. Simon Mackabeus reviderade Moseböckerna ca år 140 fvt

1. Simon Mackabeus reviderade Moseböckerna och lade bland annat till omskärelsen som ett avskiljande tecken för sitt nya folk och gjorde förbundet mellan guden och människorna till ett blodsförbund som stadfästes genom ett blodbad på anhöriga och vänner. Han skärpte budskapet om det syndiga folket och den straffande guden för att:
   - § Skrämma folket till lydnad
   - § avskilja det egna folket från de andra innevånarna i området på ett tydligt sätt
   - § sprida krigslystnad i det nya folket
   - § skrämma folket att finansiera mackabéernas maktinnehav och krig genom offer i templet i Jerusalem och genom böter för synder till prästerskapet
   - § skrämma folket från att sluta förbund med andra eller dyrka deras gudar
   - § öka hatet mot seleukiderna och förmedla budskapet om hämnd och erövringskrig.

5. Profetböckerna skapades i Jerusalem ca år 140 fvt under Simon Mackabeus regering

1. De profeter som nämndes i Antiquities fick egna böcker på hebreiska under Simon Mackabeus regeringstid. Detta gällde:
   - § Jesajas bok
   - § Jeremias bok
   - § Hesekiels bok
   - § De tolv mindre profeterna från Hosea till Malaki.
2. Motiven för att skapa de nya profetböckerna var att:
   a. Profeternas böcker nämndes i den nya historien i Tanak men ingen hade någonsin sett dem. Därför måste man skapa dessa böcker.
   b. Legitimera de nya mackabeiska härskarna i Jerusalem. Profeterna skulle förutsäga att Simon Mackabeus skulle bli en smord härskare (Messias) och att han och hans ättlingar skulle regera i Jerusalem i evig tid.
3. Om man analyserar Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior är det tydligt att de alla har skrivits vid samma tid och i ett gemensamt sammanhang. Dessa böcker innehåller mycket likartade fördömanden av falsk gudsdyrkan och profetior om länder, städer och folk som skall förgöras av guden i Jerusalem. Dessutom är det först i Jesajas och Jeremias profetior som guden Sebaot (Sabazios) dyker upp i full omfattning.
4. Genom fyndet av Jesajarullen i Qumran (1Qalsa), som är ett arbetsresultat på vägen mot den slutliga versionen av Jesajas profetia, får vi ett direkt bevis för när hans och de andra profeternas profetior skapades. I Jesajarullen låter man nämligen profeten uttala en profetia om Karthagos förstörelse som skedde år 146 fvt.
5. Senaten i Rom erkände den nya dynastin år 139 fvt när en delegation på uppdrag av Simon Mackabeus reste till Rom. Därför kan man datera Jesajas, Jeremias och Hesekiels profetior till tiden mellan Karthagos förstörelse år 146 fvt och den judiska delegationens besök i Rom år 139 fvt och den samtidiga judiska missioneringen för Sabazios där. Denna missionering innebar att profeterna Jeremia och Jesaja hade profeterat om en smord kung (Messias) i Jerusalem samt att Jesaja hade förutsagt romarnas seger över Karthago och att det var guden Dionysos Sabazios (Sebaot) som hade gett dem segern.

C. DE JUDISKA REBELLERNA I JAHAD VAR DE URSPRUNGLIGA KRISTNA SOM KÄMPADE FÖR ATT BEREDA VÄGEN FÖR MESSIAS FRÅN 100 FVT OCH FRAMÅT

1. Jahad (församlingen) avskilde sig från de regerande mackabéerna ca 100 fvt

1. Under de första decennierna av mackabéernas maktinnehav delades makten mellan den mackabeiske översteprästen och församlingen (jahad) men under Johannes Hyrkanos regering (r 134-104 fvt) avskildes en grupp som kallades fariséer. Man tvistade bland annat om seden med

	vattendop.
2.	Under Alexander Jannaeus (r 103-76 fvt) ledde konflikten mellan de regerande mackabéerna i Jerusalem (sadducéerna) och fariséerna till fullt inbördeskrig. Motståndsrörelsen, som kallade sig själva jahad eller hasidim (de heliga), beskrev bland annat sin organisation och filosofi i Församlingsregeln (1QS från Qumran).
3.	Det religiöst motiverade motståndet mot landets ledning fortsatte periodvis under första århundradet före vår tideräkning. Man stred bland annat mot Antipater och hans son Herodes på 40- och 30-talet fvt och försökte också ta makten under perioden efter Herodes död år 4 fvt. Den religiöst motiverade kampen eskalerade till ett regelrätt krig mot Rom som varade mellan åren 66 och 73.
2.	**Jahad var de första kristna och stred för att bereda vägen för Messias i mer än 200 år**
1.	Jahad, de heligas församling, var en mycket långlivad rörelse som gick under benämningar som till exempel jahad, seloter, Sadoks söner och saddikim. Romarna kallade dem enligt Tacitus för chrestiani.
2.	I samband med att kriget mot Rom startade år 66 placerade sicarierna, som en gren av jahad kallades, både böckerna från templet i Jerusalem och sitt eget bibliotek i grottor i Qumran. I det egna biblioteket fanns texter ända från jahads uppkomst runt år 100 fvt, bland annat den första Församlingsregeln (1QS), och ända fram till det stora kriget mot romarna.
3.	Jahad/chrestiani trodde att profeten Jesaja hade profeterat om romarnas ockupation och om en frälsare, Messias av Davids ätt, som skulle leda de rättrogna i det sista stora kriget och som skulle återupprätta det teokratiska judiska riket. Även profeten Daniel hade enligt deras uppfattning profeterat om det kommande kriget mot romarna och Messias hade förutsagts i 1 Mos 49:10 och i stjärnprofetian i 4 Mos 24:17-19. Man vördade förutom Tanak också Enoks bok (1 Enoch) och därifrån kom bland annat tron på människosonen, änglar och den sista stora domen. Messias var också ärkeängeln Mikael som stred på de heligas sida, han var ljusets furste och rättfärdighetens kung.
4.	Jahads filosofi kännetecknades alltså av att de: · trodde på en gudomlig kraft i form av Messias som ledde dem och att de skulle få evigt liv i hans rike · såg sig som Guds utvalda folk, ljusets söner och de heliga som nämndes i Tanak · såg alla andra som mörkrets söner, syndare som leddes av Belial (Satan) och som skulle dömas att brinna i den eviga elden vid den sista domen · använde sig av dop i vatten för rening och förening med den heliga anden · använde sig av välsignelser och förbannelser · svor en helig ed vid inträdet i församlingen · inte fick ha någon kontakt med sådana som uteslutits ur församlingen · bildade grupper om tolv som leddes av en mästare · delade heliga måltider där bröd och vin var sakramenten som mästaren/prästen sträckte ut händerna över och välsignade · trodde på den fysiska kroppens återuppståndelse · hellre dog som martyrer än kompromissade med de religiösa lagarna · trodde på ett sista stort krig som skulle bereda vägen för Messias ankomst till jorden och ett evigt gudsrike med Jerusalem som centrum · ansåg att de levde i den yttersta tiden före detta apokalyptiska krig och Messias ankomst · avslutade sina böner med ”Amen, Amen”.

D. DEN ROMERSKE KEJSAREN HADRIANUS SKAPADE CA ÅR 120 ETT NYTT EVANGELIUM OCH EN NY KULT AV MESSIAS FÖR ATT PACIFICERA DE JUDISKA REBELLERNA I JAHAD

1. Den romerske kejsaren Hadrianus skapade ca år 117 ett budskap till jahad/chrestiani som han lade i munnen på den judiske generalen Josephus. Budskapet var att jahad själva hade orsakat det judiska kriget och att Vespasianus var den Messias som de judiska profetiorna talade om.

1. Trots romarnas totala seger i det första judiska kriget fortsatte messianska rebeller med sina uppror i stora delar av imperiet. Det andra judiska kriget rasade mellan åren 115-117 och orsakade romarna oerhörda förluster.
2. Den romerske kejsaren Hadrianus lät därför överföra Tiberius Alexanders historia om det judiska kriget till den judiske generalen Josephus som egentligen hade dött i slaget om Jotapata år 67. Hadrianus hoppades att de messianska judarna (jahad/chrestiani) därmed skulle ta emot budskapet om att det första judiska kriget och Jerusalems förstörelse hade varit deras eget fel och att Vespasianus egentligen hade varit den Messias och kung som förutsagts i Stjärnprofetian.
3. De judiska upprorsmännen vägrade dock ta emot budskapet att Josephus skulle ha gått över till Rom och utsett Vespasianus till den Messias som jahad/chrestiani stred för.

2. Den romerske kejsaren Hadrianus skapade ca år 120 ett nytt evangelium till jahad/chrestiani som sade att den Messias som de stred för redan hade kommit och uppfyllt alla judiska profetior

1. Eftersom jahad/chrestiani inte hade tagit emot budskapet att Vespasianus hade varit Messias bestämde sig Hadrianus runt år 120 att skapa ett nytt budskap (evangelium) om att Messias redan hade kommit. Men den här gången skulle han inte ha varit romare utan en av jahad/chrestiani själva och han skulle ha uppfyllt ALLA Jesajas och de andra profeternas profetior. Bilden av Jesus i det nya evangeliet skapades för att bevisa för jahad/chrestiani att de judiska profetiorna redan hade uppfyllts så att de kunde sluta kriga för att bereda vägen för Messias. Jesus är den som i detalj uppfyller Jesajas profetia och den Messias som beskrivs i Psalm 22 och Enoks bok.
2. Hadrianus ursprungliga evangelium till jahad/chrestiani är den text som numera kallas Diatessaron.
    a. Ordagrant dubblerade avsnitt i den nuvarande versionen av Nya Testamentet visar att de olika evangelierna måste ha ett gemensamt ursprung.
    b. Att detta gemensamma ursprung finns i *Diatessaron* visas genom att olika händelser har en mer logisk och sammanhållen beskrivning i denna text än i de nuvarande evangelierna.
3. För att skapa en trovärdig historisk bakgrund till historien om Messias använde sig Hadrianus av Tiberius Alexanders judiska historia (Antiquities) och historia om det judiska kriget (War), som han tidigare hade försökt prångla ut till judarna under den judiske generalen Josephus namn.

3. Jesus hade uppfyllt alla judiska profetior

1. Jesus hade uppfyllt alla Jesajas profetior genom att bland annat:
    - vara Messias
    - födas av en jungfru och kallas Immanuel
    - vara av Davids hus och vara en fredsfurste.
    - bli hyllad av vise män från Östern
    - bli invigd av en ”röst som ropar från öknen” (Johannes)
    - gå på vatten och uppväcka döda.
2. Andra judiska profetior som Jesus uppfyllde var:
    - Stjärnprofetian (4 Mos 24).
    - Profetian i Psalm 22 om korsfästningen och lottdragningen om den korsfästes kläder.

- Profeten Mikas profetia om födelsen i Betlehem.

3. Jesus hade även uppfyllt profetiorna i Enoks bok (1 Enoch) som jahad vördade genom att
   - Jesus var Människosonen som togs upp på ett moln vid sin död
   - Jesus var Människosonen som skall sitta på sin tron och döma onda och goda vid den stora domen
   - Jesus utkorades redan i moderlivet av ärkeängeln Gabriel som var en av ärkeänglarna i Enoks bok.

4. Jesus hade varit en renlärig medlem i jahad/chrestiani

1. De fundamentalistiska judarna skulle aldrig acceptera historien om att Messias redan hade kommit om han inte hade varit en av dem själva och om han inte hade lytt Mose lag. Hadrianus arbetade därför in den judiska upprorsrörelsens (jahads) filosofi i evangeliet för att visa att Jesus verkligen hade varit en av dem själva, vilket vi kan se genom att studera det s.k. sektmaterialet från Dödahavsrullarna i Qumran.
   - Jesu lärjungar kallas fattiga, ödmjuka och rättfärdiga, precis som i ”sektmaterialet” från Qumran. De utgör, precis som i jahad, en grupp på tolv som leds av en Mästare och de lyder ”minsta prick” i den judiska lagen. Textmaterial från jahad kan till och med direkt ha arbetats in evangeliet.
   - Jesu församling var de rättfärdiga som skulle få evigt liv medan alla andra var syndare som skulle brinna i den eviga elden tillsammans med djävulen och hans änglar, precis enligt jahads världsbild.
   - Jesus hade fått ta emot Guds ande vid dopet i floden Jordan helt enligt jahads stadgar i Församlingsregeln.
   - Jesus hade varit den rättfärdighetens lärare som jahad väntade på.
   - Jesus sonade folkets synder genom sitt lidande och död enligt jahads filosofi.
   - Jesus hade uppväckt döda och uppstod själv från de döda enligt jahads tro på kroppens återuppståndelse.

5. Jesu församling hade varit en del i jahads/chrestianis egen organisation.

1. Jesus hade varit ledare för en grupp i jahad enligt deras system med grupper på tolv som leddes av en mästare/präst. Jesus och hans församling beskrivs i det nya evangeliet som en grupp inom den judiska motståndsrörelsen som var aktiv under Pontius Pilatus tid som ståthållare i Judea (26-36 vt).
2. Jesus är mästare för medlemmar i jahad, alltså seloter som Simon Seloten och sicarier som Judas Iscariot (iscariot=’ish sicari). Jesu lärjungar hade varit historiska personer inom den judiska upprorsrörelsen och namnen på dem hämtades från Josephus (Tiberius Alexanders) historia om det judiska kriget.

6. Jesus hade varit en fredlig mysterietjänare och filosof

1. Hadrianus lät inte bara Jesus vara den Messias som hade uppfyllt alla de judiska profetiorna utan han fick också föra fram ett nytt budskap om fred och förlåtelse till jahad/chrestiani.
2. Utgångspunkten för Hadrianus förkunnelse var att Messias hade fört fram läran om Logos som var en kärlekskraft som genomträngde och förenade allt. Detta budskap var ett försök att desarmera den judiska gudsfruktan som byggde på hat och avskiljande och som drev jahad/chrestiani att mörda och kriga i underkastelse för de destruktiva lagar och profetior som fördes fram i Tanak.
3. Hadrianus försökte motverka jahads/chrestianis uppfattning om Messias som en krigisk ledare i det heliga kriget mot hedningarna genom att i stället beskriva Jesus som en avbild av fredliga filosofer som Pythagoras och Apollonius från Tyana och som en invigd mästare i det orfiska myste-

riet. Mysteriet beskrevs som ett bröllop enligt förebild från bl.a. Dionysos mysterium och det fullbordades med att adepten Jesus blev ett med Fadern enligt förebild från de orfiska mysterierna och Pythagoras filosofi.

4. Jesus beskrevs också som en direkt avbild av Pythagoras i form av en långhårig filosof som bar vita kläder, som hade koncipierats av en gudomlig kraft, som undervisade i allegorier till en grupp av lärjungar och i klara ord till en annan, som uppmanade de sina att vända andra kinden till och som förde fram Pythagoras gyllene regel o.s.v. Vissa drag hos Jesu församling utformades enligt förebild från Philos beskrivning av de pytagoreiska essenerna.

7. Jesus fick föra fram Hadrianus fredsbudskap

1. Tvärt emot jahads kompromisslösa budskap om att man aldrig kunde ha kontakt med utomstående som var orena syndare, aldrig betala skatt till Rom, aldrig förlåta en oförrätt och alltid vara beredd att kriga för att bereda vägen för Messias, fick Jesus föra fram Hadrianus budskap om att Messias hade:
   - fullbordat Mose lag (och därmed gett jahad en ny lag att följa)
   - umgåtts med syndare (och jahad därmed kunde acceptera romarna)
   - uppmanat sina trogna att betala skatt till kejsaren
   - uppmanat sina trogna att vända andra kinden till om någon gjorde dem en oförrätt
   - uppmanat sina trogna att förlåta sina fiender och leva efter den gyllene regeln
   - uppmanat sina trogna att inte svära några eder (alltså inte svära jahads ed om evigt krig tills Messias uppenbarade sig)
   - predikat fred (i stället för jahads krigshets)
   - uppmanat jahad att omvända sig och tro på att Jesus var den Messias som de hade väntat på så länge (och därför upphöra med sina krig för att bereda vägen för honom).

8. Hadrianus skapade en ny kult för den nya Messias som accepterades av vissa inom jahad

1. Kejsar Hadrianus skapade en ny kult för Messias och spred sitt nya budskap om fred och försoning (Diatessaron) i de områden som var mest infekterade av jahads organisation.
2. Vissa messianska judar (t.ex. de judekristna evjoniterna) lät sig omvändas till den nya varianten av tron på Messias men de förföljdes av de rättrogna inom jahad.

9. Jahad/chrestiani vägrade att ta emot Hadrianus evangelium.

1. Ett nytt förödande judiskt krig motiverat av kampen för Messias kungarike bröt ut i Judaea år 132 och rasade till 135.
2. Revolten ledde till att den största delen av den judiska befolkningen utplånades eller fördrevs. Jahads militära kamp för att bereda vägen för Messias upphörde nu efter mer än 230 år.

E. KYRKOFADERN IRENAEUS SKAPADE EN NY VERSION AV DEN ROMERSKA KRISTENDOMEN OCH DEN KRISTNA BIBELN PÅ 180-TALET

1. Irenaeus arbetade med att visa att all kristendom byggd på den grekiska filosofin är falska läror.

1. Fram till år 170 hade det dykt upp olika skolor inom den nya kristendomen som förde fram sina egna tolkningar av evangeliet, ofta med stöd i påstådda uppenbarelser och traditioner direkt från Jesus och hans apostlar. Betydande kristna skolor grundade sig på Valentinus och Marcions undervisning som byggde på den grekiska filosofin.
2. Irenaeus blev biskop i Lyon och skrev, antagligen i början av 180-talet, delarna I och II av Adversus Haereses där han försökte bevisa att alla kristna läror med grekisk påverkan var kätterska.

2. Irenaeus uppfann aposteln Paulus för att ta makten över Marcions och Valentinus texter

1. När Irenaeus arbetade med att förkasta alla heretiker upptäckte han att kyrkan i Rom inte hade något eget budskap att sätta emot anhängare till ”heretiker” som Marcion och Valentinus.
2. I samband med arbetet med del IV av Adversus Haereses uppfinner Irenaeus därför aposteln

Paulus som skulle ha varit den som egentligen skrev Marcions epistlar.
3. När han tog över Marcions epistlar lade Irenaeus in sina egna åsikter om hur en kristen skulle vara och hur den kristna kyrkan skulle fungera i de nya epistlarna. Han förde också fram sina fördömanden av alla konkurrerande kristna församlingar genom Johannes i Uppenbarelseboken.

3. Irenaeus skapade Apostlagärningarna för att ge kristendomen och kyrkan i Rom en historisk förankring

1. Under arbetet med Adversus Haereses I, II, IV och V hade Irenaeus insett problemet med att det inte fanns några historiska belägg för Jesus och hans kristna kyrka före Hadrianus tid (120-och 130-talen).
2. Irenaeus skapade därför en historia om den romerska kristendomens uppkomst i Apostlagärningarna.
3. Historien i Apostlagärningarna knöts samman med Paulus epistlar genom att samma personer nämndes i båda sammanhangen. Paulus påstods också inledningsvis vara författare till Apostlagärningarna.
4. Genom att Paulus skulle ha fått en direkt kallelse av Jesus via en uppenbarelse på vägen till Damaskus blev Irenaeus och kyrkan i Rom bärare av det enda rätta kristna apostolatet.

4. Irenaeus delade upp Hadrianus evangelium i fyra separata delar med olika författare för att motverka rykten om att det var en påhittad historia som härstammade från Rom

1. Det var oklart vem som egentligen hade skrivit det kristna evangeliet. Den etablerade uppfattningen var att det hade upptäckts i det kejserliga arkivet bland Pontius Pilatus akter.
2. Därför delade Irenaeus upp Hadrianus evangelium (Diatessaron) i fyra delar och påstod att dessa hade författats av fyra olika personer som ingått i Paulus krets. Nu gjordes Lukas, en av de påstådda evangelisterna, även till författare till Apostlagärningarna.
3. Irenaeus skrev före år 189 *Adversus Haereses III* där den nya kristna historien om evangelisterna, Apostlagärningarna och epistlarna används för att motivera överhögheten hos den romerska kyrkan och Irenaeus egen tolkning av kristendomen. Adversus Haereses III placerades sedan in mitt bland de tidigare delarna av verket för att ge intryck av att Irenaeus hade känt till den när han skrev de första delarna av Adversus Haereses.
4. Nu kunde Irenaeus nya kristna kanon börja distribueras, ett exempel finns i Muratoris kanon (ca 189-199). Alla texter som Irenaeus godkände kom dock inte med i den katolska kyrkans slutliga kanon, till exempel uteslöts Clemens första brev (1 Clement).

5. Irenaeus förändrade den kristna filosofin enligt sina egna principer

- Irenaeus fördömde den grekiska mysteriefilosofi som Hadrianus hade försökt föra ut till jahad genom sitt evangelium. Han förde i stället åter samman kristendomen med judendomen genom att lyfta fram de judiska profeterna i Tanak som grunden för den kristna tron.
- Irenaeus beskrev i Apostlagärningarna de första kristna som medlemmar i Vägen (de judiska jahad). Vilket förstås historiskt sett var helt rätt.
- Men samtidigt som de första kristna skulle ha varit judar som tillhörde Vägen beskrev Irenaeus i Apostlagärningarna och epistlarna hur ”judarna” ständigt hade förföljt den första kristna och speciellt Paulus. Irenaeus utnämnde i 1 Thess 2 judarna till fiender till Gud och hela mänskligheten genom att ha dödade Jesus och profeterna och ha förföljt de kristna. Denna lögn gav upphov till de kristnas många hundraåriga judeförföljelser som fick sin kulmen genom nazismens iscensättning av Förintelsen.
- Irenaeus gav kyrkan i Rom den högsta auktoriteten och tolkningsföreträdet genom att han uppfann en historia om att det hade funnits kristna vid den romerske kejsarens hov under Domitianus regeringstid och att dessa hade skapat en obruten tradition från Jesus, Petrus och Paulus och vidare till den romerska kyrkans biskopar.
- Irenaeus beskrev i Apostlagärningarna de första kristna som ”de heliga” som Daniel hade profe-

terat om. Han gjorde därmed sig själv och kyrkan i Rom, genom att de var apostlarnas enda rätta arvtagare, till de heliga som de judiska profeterna hade profeterat om.

- Irenaeus förde vidare jahads tro på ett sista apokalyptiskt krig som skulle föregå Messias återkomst genom att göra de judiska jahads messianska apokalyps i Uppenbarelseboken till en kristen kanonisk text.
- Irenaeus skapade den kristna tron på martyrskapet som en helig plikt, ursprungligen hämtad från de judiska jahad, genom att lägga in historien om Stefanos martyrium i Apostlagärningarna och genom att skapa en historia om att både (den fiktive) biskopen Clement i Rom och (den fiktive) Polycarpus hade lidit en strålande martyrdöd.
- Irenaeus utropade judarna till fiender till hela mänskligheten och dömda att drabbas av Guds vrede (utplåning) i det första brevet till de kristna i Thessalonike och utnämnde judarna till satans synagoga i Uppenbarelseboken.
- Irenaeus införde den judiska religionens gudsfruktan i den romerska kristendomen genom skrivningar i Apostlagärningarna och epistlarna.
- Irenaeus lade sitt eget kvinnoförakt i munnen på Paulus och lät honom döma kvinnorna till att tiga i församlingen. Mannen är en avbild och avglans av Gud medan kvinnan bara är en avglans av mannen. Så som kyrkan underordnar sig Kristus skall kvinnorna i allt underordna sig sina män.
- Irenaeus skapade legitimitet och auktoritet för sig själv genom att påstå att lärjungen Johannes invigt en man vid namn Polycarpus till sin efterträdare. Denne Polycarpus hade sedan lämnat över den kristna lärans fackla till Irenaeus själv.

6. Irenaeus återförde de romerska kristna till jahads filosofi

1. Efter Irenaeus åtgärder kom den kristna filosofin att bli en spegelbild av jahads. De kristna kännetecknades precis som jahad alltså av att de:
    - § trodde på en gudomlig kraft i form av Messias (Kristus) som ledde dem och att de skulle få evigt liv i hans rike
    - § såg sig som Guds utvalda folk
    - § såg sig själva som ljusets söner och de heliga som nämndes i Bibeln
    - § såg alla andra som mörkrets söner, syndare som leddes av Satan och som vid den sista domen skulle dömas att brinna i den eviga elden i helvetet
    - § använde sig av dop i vatten för rening och förening med den heliga anden
    - § inte fick ha någon kontakt med sådana som uteslutits ur församlingen
    - § delade heliga måltider där bröd och vin var sakramenten som mästaren/prästen sträckte ut händerna över och välsignade
    - § trodde på den fysiska kroppens återuppståndelse
    - § hellre dog som martyrer än kompromissade med de religiösa buden
    - § trodde på ett sista stort krig som skulle bereda vägen för Messias ankomst till jorden och ett evigt gudsrike med Jerusalem som centrum
    - § ansåg att de levde i den yttersta tiden före detta apokalyptiska krig och Messias ankomst
    - § avslutade sina böner med ”Amen”.

F. MUHAMMED VAR KRISTEN OCH FÖRENADE JUDEKRISTNA OCH ORIENTALISKA KRISTNA I KRIG MOT POLYTEISTERNA I MECKA

1. Muhammed var kristen

- Muhammed (ca 570-632) bodde i Mecka och tillhörde klanen Quraish men var inte polyteist utan en monoteist som trodde på den kristna Bibelns båda testamenten och alla profeter från Abraham till Jesus.
- Bland Muhammeds närmaste var hans hustru Khadija sannolikt kristen, en av hennes kusiner var en kristen nestoriansk munk och en av Muhammeds morbröder skall ha varit kristen. Flera av Muhammeds vänner skall ha varit kristna. Han levde i ett kristet äktenskap med den enda hustrun Khadija som hade stadfästs av en kristen nestoriansk munk.

- Muhammed var en av de ledande i en maktkamp i Mecka mellan kristna som ville kasta ut polyteismen och införa kristendomen och de makthavande i staden som dyrkade de traditionella gudarna i Kaba.
- År 615, när den religiösa striden i Mecka blev mer intensiv, flydde delar av Muhammeds grupp till sina trosbröder i det kristna Aksum där de fick skydd.

2. Många diskussioner i Koranen är bara relevanta i ett kristet sammanhang

1. De diskussioner som finns i Koranen om Jesu och hans mor Marias gudomlighet och Jesu mänskliga natur har endast relevans i ett kristet sammanhang där de monofysitiska orientaliska kyrkorna stod i opposition till de chalcedonensiska kyrkornas dogmer om Jesu natur.
2. Retoriken i Koranen om Jesu natur och Maria som inte var en ”gudaföderska” utan bara hade fött Jesu mänskliga natur var en kärnfråga för nestorianerna.
3. Fördömandet av judar i Koranen är i allmänhet ett återupprepande av uppläxningarna av de olydiga och ohörsamma judiska förfäderna i Bibelns båda testamenten.

3. Muhammed enade judekristna och kristna i Medina mot polyteisterna i Mecka

1. År 622 flyttade Muhammeds grupp av monoteister till Yatrib (Medina) där han började ena judar (judekristna evjoniter) och orientaliska kristna mot polyteisterna i Mecka.
2. När Muhammed hade tagit makten i Yatrib (Medina) började han och hans trogna med vägröveri mot karavaner, krig mot andra arabiska stammar, etnisk utrensning av judar i Yatrib och övertagande av deras egendom samt rena folkmord som i fallet med den judiska stammen Qurayza.
3. År 630 kunde Muhammeds trupper erövra Mecka och ta makten över templet Kaba som omvandlades till en monoteistisk helgedom.

4. Muhammed skapade en kompromiss mellan judekristna och kristna i Medina

1. Den förenande faktorn inom Muhammeds församling, som bestod av judekristna och orientaliska kristna, var den gemensamma tron på den kristna Bibelns två testamenten och alla profeterna där samt tron på att Jesus var Messias.
2. Koranen innehåller anvisningar om att Mose lagar (sharialagarna) skall gälla så att de judekristna kunde acceptera att ingå i den nya församlingen. Omskärelsen och böneriktningen, som ursprungligen var riktad mot Jerusalem, är andra exempel på judekristna element i islam.
3. Valet av fredagen som sabbatsdag för den nya församlingen kan ses som en kompromiss mellan de judekristna som firade sabbat på lördagen och de kristna som hade söndagen som sin vilodag.

G. DE FÖRSTA KALIFERNA SKAPADE KORANEN OCH ISLAM EFTER MUHAMMEDS DÖD

1. Koranen skapas efter Muhammeds död

1. Efter Muhammeds död år 632 arbetade man med att sätta samman och redigera Koranen ända fram till den tredje kalifen Uthmans tid (r 644-656). Direkt ansvarig för arbetet var Zayd ibn Thabit som hade arbetat som Muhammeds sekreterare. När Koranen ansågs färdig samlade man in alla tidigare versioner och lät förstöra dem.
2. Efter Muhammeds död gjorde man inte bara om honom till den siste och störste profeten, man gjorde också muslimsk historia av kristna myter. Man beskrev till exempel kalifen Umars intåg i Jerusalem på samma sätt som Jesu intåg i samma stad. Historien om Umars förföljelse av de troende och hans plötsliga omvändelse inspirerades sannolikt av berättelsen om aposteln Paulus förföljelse av de kristna och hans plötsliga omvändelse i Apostlagärningarna.
3. Genom bland annat manipulationer av texter i Koranen blev Skriften, som enligt Muhammed hade varit Bibeln, i stället Koranen. Guds budbärare, som hade varit Jesus, blev Muhammed och underkastelsen under kristendomen blev tro på den nya religionen islam. Guden i Koranen är Bibelns Gud och han kallas Allah på arabiska, på samma sätt som i den kristna arameiska bibeln Peshitta. Inom islam är dock Allah numera det exklusiva namnet på guden i Koranen och ordet

översätts i allmänhet inte vid översättningar av Koranen till beteckningen på den kristna guden på det aktuella språket.
2. Islam gjordes till en egen avskild religion
1. Det som tidigare varit judiska och kristna sedvänjor förvandlades till muslimska. Böneriktningen ändrades från Jerusalem till Mecka. 2. Muhammeds propaganda som hade handlat om att förena Bibelns folk i form av judekristna och orientaliska kristna mot polyteisterna i Mecka blev nu en propaganda för att ena muslimerna mot bysantinska kristna och sasanidiska perser. 3. Det heliga kriget, som hade handlat om att ena Bibelns monoteister i form av judekristna och kristna i krig mot hedningarna med löfte om en plats i paradiset, blev nu i stället ett krig för Koranens folk mot andra monoteister men platsen i paradiset garanterades fortfarande för de heliga krigarna.

BILAGA 2. KÄLLOR FÖR TANAK/GT

Företeelser i Tanak/Gamla Testamentet	**Källor till Tanak/Gamla Testamentet**
	Berossos historia om Babylonien
Herren Gud	Herren (Bel/Enki) från babylonisk och assyrisk myt
De två skapelseberättelserna	Första skapelsen: från Enuma Elish Andra skapelsen: från Enki och Ninhursaga
Adam namngav alla djur och blev utdriven ur paradiset	Den sumeriska myten om Enki och Ninhursaga. Den sumeriske guden Enki namngav alla djur och blev utdriven ur paradiset av gudinnan Ninhursaga.
Eva skapades ur ett revben	Gudinnan Ninhursaga skapade gudinnan Ninti ur ett av guden Enkis revben
Historien om Noa och den stora översvämningen	Den sumeriska myten om prästen Zi-ud-sura. Han förvarnad om gudarnas beslut att utplåna människorna och han byggde därför en ark där han räddade människor och djur. Därefter belönade gudarna Zi-ud-sura med evigt liv som en gud och satte honom som kung i landet Dilmun, där solen går upp. Zi-ud-sura kallas Utnapishtim i Gilgamesheposet.
Abraham vandrade från staden Ur och spred civilisation och vetenskap	En sumerisk man utbredde enligt Berossos kaldeisk civilisation och vetenskap från staden Ur
Jakobs tolv söner som blev tolv stammar	Den babylonisk/sumeriska zodiaken
Lejonet av Juda = kungen (1 Mos 49:9-10)	Den babylonisk/sumeriska zodiaken: Kungastjärnan är ”bröst-stjärnan” i konstellationen Lejonet
Lagar om äktenskapsbrott, stöld etc.	Lagar från Hammurabis lag (1700-talet fvt)
Lagen har olika värdering av människor beroende på om de är man, kvinna barn eller åldring (3 Mos 27:1-7)	Hammurabis lag har olika värdering av människor beroende på om de är fria män, slavar eller frisläppta slavar
Förbannelser över dem som bryter lagen (3 Mos 26, 5 Mos 28)	Från Hammurabis lag: Hammurabis och hans gudars förbannelser över dem som bryter lagen
I 3 Mos 14:1-20 beskrivs en rening genom en magisk rit där man använde medel som levande fåglar, blod, olja, röd ull, cederträ och isop.	Från babyloniska riter: magiska riter där man använde medel som levande fåglar, blod, olja, röd ull, cederträ och isop finns beskrivna i babyloniska tempeltexter.
Gudsfruktan som en grundläggande filosofi	Mesopotamisk uppfattning om gudarna som kräver underkastelse och straffar människorna om de inte lyder. T.ex. assyrierna som straffade underkuvade folk och påstod att de inte lytt guden Assur på rätt sätt. De babyloniska gudarna som skulle straffa dem som inte lydde Hammurabis lag med fruktansvärda straff.
Samhällets struktur med ledarskikt, fria män, präster (leviter) och slavar	Det babyloniska samhällets struktur med ledarskikt (amelu), fria män (maskinu), präster (nasirer), och slavar (ardu). Från Hammurabis lag.
En fri man (t.ex. Jakob) hade en hustru men fick också barn med sina tjänsteflickor.	En fri man hade en hustru men fick också skaffa barn med sina tjänsteflickor enligt Hammurabis lag.
Tiden när landet styrde av domare	Tiden när landet (Mesopotamien) styrde av sumeriska ensis, från Berossos historia.
Simsons och Davids äventyr	Gilgamesh äventyr
Salomos tempelbygge och historien om drottningen av Saba	Gudeas tempelbygge och historien om drottningen av Sabum från Berossos historia.
Jerusalems stadsplan (Hesekiel 40-48)	Babels stadsplan som byggde på den matematiska prin-

Företeelser i Tanak/Gamla Testamentet	Källor till Tanak/Gamla Testamentet
	cipen för gyllene snittet.
Kriget mellan Nordriket Israel och sydriket Juda	Kriget mellan nordriket Assyrien och sydriket Babylonien som beskrevs i Berossos historia
Nordriket Israels utplåning	Nordriket Assyriens utplåning 612 fvt.
Den judiska kungalistan	Den babyloniska kungalistan från Berossos
Jerusalem förstörs, ligger öde i 60 år och folket förs bort	Babel förstörs, döms att ligga öde i 60 år och folket förs bort
Kyros skickar hem judarna	Kyros tar över Babylonien
Alexander den store tågar in i Jerusalem och offrar till den judiska guden	Alexander den store tågar in i Babel och offrar till den babyloniska guden.
	Babylonisk kult
Höga Visan	En beskrivning av nyårsfirandet i Babel. Ishtar som söker efter Tammuz och deras slutliga förening i kärleksakten.
Jobs bok	Från mesopotamiska visdomslitteratur som ”Den rättfärdige som lider” och ”Jag vill lovprisa Visdomens herre”.
Klagovisorna	Klagovisor var en viktig genre i Babylonien och Assyrien.
	Enoks bok (1 Enoch)
Historierna om Enok (Henok) och hans släkt (1 Mos 4) samt om änglarna som beblandade sig med människornas döttrar och födde jättarna (1 Mos 6).	Enoks bok handlar om Enok och hans släkt. Historien om änglarna som beblandade sig med människornas döttrar och födde jättarna finns i 1 Enoch 7.
Ärkeänglarna **Rafael nämns i Tobits bok och Mikael och Gabriel nämns i Daniels bok. Jakob brottades med Phanuel (Penuel) i Första Mosebok. Ängel Uriel i Enoks bok är antagligen den kraft som kallas Ariel i Jesaja 29.**	I Enoks bok är de fyra ”ärkeänglarna” Mikael, Rafael, Gabriel och Phanuel (1 Enoch 40:4-9).
Nebukadnessars dröm i Daniels bok (Dan 4:7-14).	Den del av Enoks bok som kallas ”The Book of Giants” har återfunnits bland Dödahavsrullarna från Qumran. I 4Q530 finns berättelsen om en dröm som drömdes av två av Nefilim (som kallas gudaväsen i Bibel 2000). Drömmen handlade om en stor lustgård med många träd som det sköt nya skott från. Träden slukades av eld och dränktes av vatten. Enok tolkar drömmen i ”The Book of Giants” på samma sätt som Daniel får tolka Nebukadnessars dröm om trädet och väktaren/gudaväsendet i Daniel 4:7-14.
	Egyptiska sedvänjor
Gud som anropas med Amen anropas i förbannelserna i 5 Mos 27	Amen var en av de egyptiska gudarna
Omskärelse	En egyptisk sedvänja som de hellenistiska makthavarna tog till sig i Alexandria
Matlagar om förbud att äta djur med kluvna hovar som inte idisslar, olika rovfåglar samt	Från egyptiska prästers matlagar som förbjöd de heliga att äta djur med kluvna hovar som inte idisslar, olika

Företeelser i Tanak/Gamla Testamentet	Källor till Tanak/Gamla Testamentet
vissa vattenlevande djur	rovfåglar samt fisk fångad i Egypten
	Manethos och andras historier om Egypten
Josef som blev faraos andreman, gifte sig med dottern till en av prästerna i Heliopolis och lade upp förråd för de sju svåra åren.	Josef hämtades från berättelsen om Psothom Phanech som var en hög egyptisk präst. Psothom Phanech gifte sig med Asenath som var dotter till Petephres, en av prästerna i Heliopolis (Against Apion I). De sju nödåren förekom på kung Djosers tid.
Moses som instiftar kulten av ibisen (Toth)	Synkretism från Alexandria (Manetho): Moses=Musaeus=Hermes=Toth som instiftade kulten av ibisen.
Slaveriet i Egypten och den stora armé som mönstrades vid uttåget.	Manethos historia om kriget mellan den egyptiske Amenhophis och en förenad armé bestående av hyksos som hade förenat sig med fattiga slavar (Apion 1). I den nya judiska historien blev denna armé liktydig med judarnas förfäder.
Uttåget ur Egypten	Hyksos utdrivande ur Egypten
Ordspråksboken	En samling ordspråk från olika ordspråkssamlingar, bl.a. från den egyptiska texten ”Wisdom of Amenemopet”.
	Zoroastriska (persiska) Avesta
Egyptens tio plågor	Angra Mainyus plågor i Fargard 1
Renhetslagar, t.ex. förbud mot samlag med en kvinna som har en flytning eller blödning	Avestas renhetslagar, t.ex. förbud mot samlag med en kvinna som har en flytning eller blödning
Har någon eller något blivit orent skall det renas genom magiska formler, bestänkning av reningsvatten eller blod.	I Fargard 10 finns formler som skall reciteras när man renar huset, området, staden och landet från det onda i form av Angra Mainyu eller från orenhet i form av Nasu. I Fargard 11 finns formler för rening i speciella fall. Reningsvatten är urin.
Persernas kung Kyros instiftar kulten i Jerusalem (det ”persiska spåret”)	Den ständigt brinnande elden på altaret, de persiska byxorna i prästdräkten
Messias = persernas kung Kyros (Jesajas profetia)	Kyros den store var en mytomspunnen persisk imperiebyggare
Överstеprästens krona är Mitra	Mitra var den näst högste guden inom zoroastrismen
Kardinalsynden är att dyrka främmande gudar (se t.ex. historierna om straffet för dyrkan av guldkalven när Moses var uppe på berget, Nadav och Avihu, Jerobeam etc.)	Kardinalsynden i Avesta är att lära ut någon främmande tro eller lag till en rättroende.
	Herodotos historia
Omskärelse som ett etniskt kännemärke.	I Against Apion I citeras Herodotos (ca 480-420 fvt) som hade berättat att fenicierna och de syrier som lever i Palestina hade tagit efter seden med omskärelse från egyptierna.
	Orficism, pytagoreism och grekisk kultur
En enda Gud	En enda högsta gud (Monaden). Dionysos Phanes. Antika författare som Plutarchos och Tacitus identifierade judarnas gud som Dionysos. Dionysos Sabazios är

Företeelser i Tanak/Gamla Testamentet	Källor till Tanak/Gamla Testamentet
	samma gud som Herren Sebaot i Bibeln.
Guden i templet (Hesekiel 1)	Dionysos Phanes
Guds namn skall vara hemligt och man skall inte göra några bilder av det gudomliga	Pythagoras uppmaning att man inte skulle använda några namn på det gudomliga eller göra sig några bilder av den högsta kraften
Moses, föregångaren till alla de grekiska filosoferna	Den förste och störste orfiske teologen Musaeus.
Tio guds bud på stentavlorna	Orficismens bud som Musaeus tog emot på stentavlor (petroma)
Förbud mot att äta kött med blod i	I Antiquities sägs det att man inte skulle äta mat med blod i, eftersom blodet innehåller djurets själ och ande. De orfiska pytagoréerna förordade en vegetarisk livshållning med argument om att man inte skulle döda djur eftersom de hade en själ/ande.
Templet som Moses lät bygga i öknen, arken och prästdräkten	Mose tempel sägs uttryckligen i Antiquities vara en avbild av templet i Delfi, och det innehöll ett bord där man offrade bröd precis som i den grekiska förebilden i Delfi. De hemliga symbolerna för kulten bars i en kista (ark) i mysteriet i Eleusis. Mose prästdräkt innehåller symboler från den orfiska kulten, bland annat är de granatäpplen som dekorerar fållen symboler för den orfiske guden Dionysos.
Balaam (Bileam) och åsnan. Det bittra vattnet i Marah i Antiquities III 1:1 (som kallas Meriva i 2 Mos 17:7)	Från Hermippus av Smyrnas bok om Pythagoras legender (slutet av tredje århundradet fvt). Hur Pythagoras hade konverserat med en avliden väns själ både natt och dag, hur denna döda vän hade uppmanat honom att inte passera en plats där en åsna hade dött samt att Pythagoras hade uppmanat sina lärjungar att inte uttala klander mot andra och att inte dricka sådant vatten som orsakar törst.
David som spelar på lyra och lugnar den vilde Saul	Orfeus som spelar på lyra och lugnar vilda människor och djur
De tio judiska stammarna som delade på landet	Kleisthenes statsreform i Aten med tio stammar som delade på landet
Röda havet som delar sig för att släppa fram judarna	Hellenistisk myt: Egeiska havet delade sig för Alexander den store när han passerade över till Mindre Asien.
Djuroffer som försoning för synder i den sjunde månaden	Makedoniernas (ptoleméernas och seleukidernas) sedvänjor där det som försoning för olika synder offrades lamm, oxar, baggar och getter i den sjunde månaden (Antiquities III 10:1-3).

BILAGA 3. KÄLLOR FÖR EVANGELIET (DIATESSARON)

Företeelser i det kristna evangeliet	**Källor för det kristna evangeliet**
Uppfyllande av Jesajas profetia	***Jesajas profetia (Tydligast i 1Qalsa som är mest autentisk.)***
Han skall vara av Davids hus, född av en jungfru och kallas Immanuel	Jes 7:13-15
Ett barn skall födas som skall sitta på Davids tron och vara en fredsfurste	Jes 9:5
Österns vise män skall hylla honom	Jes 19:11
Han skall heta Jeshua (Jesus)	Jes 26:1
Han skall vara en frälsare (Jeshua) och bli ett ljus för hedningarna	Jes 26:1, 49:6
Han skall vara Messias	Jes 45:1
Han skall vara en nasaré och komma från Nasaret	Jes 11:1, Jes 48:6, 49:6, 65:3
Han skall vara en man som känner smärta och bär våra synder	Jes 53:2-12
Han skall slå sig ner i Sebulons och Naftalis land	Jes 9:1
Han skall befria de fångna och ge de förtryckta frihet	Jes 49:6-7
Han skall vara en rättfärdig och döma de fattiga med rättfärdighet.	Jes 11:4-5
Han skall gå på vatten och väcka upp döda	Jes 11:15, Jes 26:19
En röst ropar i vildmarken (Johannes) och bereder vägen för Gud.	Jes 40:1-10
Han skall vara en herde för sin flock som tröstar barnen	Jes 40:11
Han skall befria de fångna, ge blinda deras syn och skaffa upprättelse åt de förtryckta.	Jes 42:7
Uppfyllande av Mikas profetia	***Profeten Mikas profetia***
Messias skall födas i Betlehem.	Mik 5:2
Uppfyllande av Psalm 22	***Psalm 22 i Psaltaren. (Tydligast i Peshitta vars översättning är mer autentisk.)***
Korsfästningsscenen. De korsfäste honom, genomborrade hans händer och fötter, hånade honom, delade upp hans kläder och drog lott om hans mantel. Han ropade ”Min Gud, varför har du övergivit mig?”.	Ps 22.
Uppfyllande av Psalm 146 (även i Jesaja)	***Psalm 146:7-8 i Psaltaren.***
Han skall skaffa upprättelse åt de förtryckta, ge svältande bröd, befria de fångna och ge blinda deras syn.	Ps 146:7-8.
Företeelser hämtade från jahad/chrestiani	***Jahads/chrestianis seder och uppfattningar***
Den Messias som man väntade på skulle uppfylla alla profetior i Tanak, som stjärnprofetian i 4 Mos 24:17-19 samt profetiorna i Jesajas och Mikas böcker, Psalm 22 och Psalm 146.	Till exempel Församlingsregel (1QS, 4Q266), Damaskusdokumentet (4Q265), Krigsrullen (1QM etc.)
Jahad/Chrestiani förberedde sig på det sista stora kriget och Messias framträdande.	Församlingsregeln (1QS, 4Q266), Damaskusdokumentet (CD, 4Q265), Krigsrullen (1QM etc.)
Uppdelningen i rättfärdiga och syndare. De rättfärdiga, ljusets och sanningens söner, är jahad (chrestiani). Syndarna är alla andra människor, de är lögnens eller undergångens söner. Syndarna tillhör Djävulen som är mörkrets härskare.	De rättfärdiga, ljusets och sanningens söner, är de fundamentalister som håller Mose lagar intill minsta prick. Syndarna är de människor som inte håller Mose lagar, de är lögnens eller undergångens söner. Syndarna

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	tillhör Belial som är mörkrets härskare (Djävulen). Källor: se ovan.
I Jesu Bergspredikan är de saliga **de som håller buden i den judiska lagen. De är** de fattiga, ödmjuka och rättfärdiga **och** de som lider och förföljs för sin tros skull och för förbundet med Gud**. Lärjungarna är** världens ljus**.**	I texterna från Qumran är **de saliga** de som håller buden i den judiska lagen. Jahads medlemmar är **de fattiga, ödmjuka och rättfärdiga som lider och förföljs för sin tros skull och för förbundet med Gud**. Medlemmarna i jahad är **ljusets barn** enligt deras egna texter.
I Jerusalem fanns en man vid namn Symeon, som var rättfärdig **och** from **och som väntade på Israels tröst. Helig ande var över honom, (Luk 2:25)**	[… Him]len och jorden skall lyda sin Messias. [… och allt s]om är däri. Han skall inte överge de heligas bud. Ni som söker Herren, vinn styrka genom att tjäna honom. Finner ni inte Herren däri, alla ni som troget väntar? Herren vårdar sig om **de fromma (chassidim)** och kallar de **rättfärdiga (saddikim)** vid namn.
Herrens ande är över mig, ty han har smort mig till att frambära ett glädjebud till de fattiga. Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna **och** syn för de blinda**, att ge** de förtryckta frihet **och förkunna ett nådens år från Herren. (Luk 4:18-19)** **Jesus svarade dem: "Gå och berätta för Johannes vad ni hör och ser: att** blinda ser och lama går, spetälska blir rena och döva hör, döda står upp och fattiga får ett glädjebud**. Salig är den som inte kommer på fall för min skull." (Matt 11:4-6)**	Hans ande svävar över de ödmjuka, han vederkvicker de trofasta med sin kraft. De fromma (chassidim) förhärligar han på det eviga rikets tron. **Han befriar de fångna, ger de blinda deras syn**, **skaffar upprättelse åt de för[tryckta]**. För alltid vill jag vara nära [honom …], på hans nåd (chæsæd) [förtröstar jag]. [Hans] heliga god[het…] dröjer ej, … När Herren […] de härliga ting, som inte är hans verk…. Då skall han **bota de sjuk**a, **ge liv åt de döda** och **överbringa glädjebud till de ödmjuka**. … De [hel]iga skall han leda, han skall vara [de]ras herde. (Qumran, 4Q521**)**[1]
Syndabekännelser och förlåtelse **Folket i Jerusalem och hela Judeen och trakten kring Jordan kom ut till Johannes, och de bekände sina synder och döptes av honom i Jordan. (Matt 3:5-6). Människosonen förlåter synder (Matt 9, Mark 2:5 etc.).**	**Syndabekännelser och förlåtelse** Prästerna skulle enligt Församlingsregeln I läsa upp alla synder som israeliterna gjort sig skyldiga till under Belials välde och medlemmarna i förbundet skulle bekänna sina synder. Prästerna skulle efter denna syndabekännelse välsigna församlingen.
Dop/invigning genom vatten, ex. genom Johannes döparen	Jahads dop/invigning genom vatten beskrivs i 4Q414, Damaskusdokumentet. Johannes var enligt Antiquities XVIII 5:2 en medlem i jahad som döpte/invigde människor i jahads messianska rörelse och försökte starta ett uppror.
Församlingen som leddes av en Mästare och bestod av tolv lärjungar.	Jahad byggde upp en organisation bestående av celler/församlingar med en Mästare och tolv medlemmar.

[1] Eisenman & Wise, Rösterna ur Dödahavsrullarna s 29-30.

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
Ett nytt sätt att offra: böner och läsande av de heliga texterna.	Församlingen/jahad skall enligt Församlingsregeln sona landets synder på ett nytt sätt i det nya förbundet. Det gamla syndoffret i Moseböckerna var brännoffer av kött och fett medan det nya offret är en frivillig gåva som ges genom läpparna, det är rättfärdighetens doft och Vägens fulländning. Det nya offret var alltså böner och ett ständigt läsande av de heliga texterna som sändes upp till gud.
De rättfärdiga **I evangeliet används termerna rättfärdighet och rättfärdig på en mängd olika ställen. Till exempel:** **Jag säger er att om inte er rättfärdighet överträffar de skriftlärdas och fariseernas, så kommer ni inte in i himmelriket. (Matt 5:20)** **Sök först hans rike och hans rättfärdighet, så skall ni få allt det andra också. (Matt 6:33)**	**De rättfärdiga** Benämningen ”rättfärdig” är ett av nyckelorden i de s.k. sekttexterna från Qumran. I texterna från Qumran är de utvalda som har kallats vid namn ”rättfärdighetens söner” eller ”rättfärdighetens utvalda”. Messias är rättfärdighetens Messias (4Q252) som utgjuter rättfärdighet vid tidens ände. Rättfärdighetens verk är kampen för den mosaiska lagen, den judiske guden och rättfärdighetens Messias.
Jesus var en lärare som vandrade omkring och undervisade i rättfärdighet.	Uttrycket ”rättfärdighetens lärare” var en viktig del av jahads filosofi och det finns bland annat i Damaskusdokumentet.
I evangeliet finns både regeln om att man inte får bli vred på sin kamrat/broder och förbannelsen som skickar syndaren till helvetets eld. **Men jag säger er: den som blir vred på sin broder undgår inte sin dom, och den som okvädar sin broder undgår inte att ställas inför rådet, och den som förbannar honom undgår inte helvetets eld. (Matt 5:22)**	I Församlingsregeln (Community Rule, 1QS) befalls att medlemmarna skall tillrättavisa varandra i sanning, ödmjukhet och generositet. Ingen får tala till sin kamrat/broder i vrede eller med hårdhet. Församlingen förbannade i Församlingsregeln sina fiender och lovade att de skulle hamna i den eviga elden i dödsriket.
Bröd och vin som sakramenten	Enligt jahads församlingsregler var bröd och vin heliga sakramenten för deras brödraskap, den som inte var invigd fick inte se eller röra de heliga substanserna.
Han sonade folkets synder genom sitt lidande och död	I Församlingsregeln, IQS, beskrivs hur **jahad skall sona synden genom att tillämpa rättfärdighet och genom att plågas av lidandets smärtor**. *In the Council of the Community there shall be twelve men and three Priests, perfectly reversed in all that is revealed of the Law, whose works shall be truth, righteousness, justice, loving-kindness and humility. They shall preserve the faith in the Land with steadfastness and meekness and shall atone for sin by the practice of justice and by suffering the*

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	sorrows of affliction. (Community Rule, 1QS, Vermes translation) Förebilder till detta finns i Jesaja 52 och Psalm 22.
Evigt liv för de rättfärdiga och evigt straff i helvetet för syndarna. ***Sedan skall han säga till dem som står till vänster: "Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga eld som väntar djävulen och hans änglar. Dessa skall gå bort till evigt straff men de rättfärdiga till evigt liv." (Matt 25:31-46)***	**Evigt liv för de rättfärdiga och evigt straff i helvetet för syndarna.** *Those born of truth spring from a fountain of light, but those born of falsehood spring from a source of darkness. All the children of righteousness are ruled by the Prince of Light and walk in the ways of light, but all the children of falsehood are ruled by the Angel of Darkness and walk in the way of darkness. ... And the visitation of all who walk in this spirit shall be a multitude of plagues by the hand of all the destroying angels, everlasting damnation by the avenging wrath of the fury of God, eternal torment and endless disgrace together with shameful extinction in the fire of the dark regions.(The Community Rule, translation Vermes)*
När man dör som rättfärdig kommer man direkt till paradiset och får sitta som en kung på Messias högra sida. ***Och han sade: "Jesus, tänk på mig när du kommer med ditt rike." Jesus svarade: "Sannerligen, redan i dag skall du vara med mig i paradiset." (Luk 23:39-43) 28Jesus svarade: "Sannerligen, vid världens återfödelse, när Människosonen sätter sig på härlighetens tron, skall också ni som har följt mig sitta på tolv troner och döma Israels tolv stammar. (Matt 19:28)***	**Jahads medlemmar skulle bli kungar i paradiset och få evigt liv och evig lycka där.** *And as for the visitation of all who walk in this spirit, it shall be healing, great peace in a long life, and fruitfulness, together with every everlasting blessing and eternal joy in life without end, a crown of glory and a garment of majesty in unending light. (The Community Rule, translation Vermes)*
Jesus uppväckte döda och uppstod själv från de döda	Den fysiska kroppens uppståndelse från de döda utlovades i Hesekiel 37:1-14. I Jesajas profetia kapitel 26 utlovas också den kroppsliga uppståndelsen. *Dina döda skall få liv igen, deras kroppar skall uppstå. Vakna och jubla, ni som vilar i mullen! Ty din dagg är en ljusets dagg, du låter den falla över skuggornas land. (Jes 26:19)* Enligt 4Q521 från Dödahavsrullarna **skall Messias ge liv åt de döda** enligt förebild från det som utlovas i Jesajas profetia.
Företeelser från Enoks bok (1 Enoch)	***Enoks bok (1 Enoch), kapitel 37-71***
Människosonen **(Jesus) är rättfärdig och skall sitta på sin tron och döma onda och goda vid den stora domen. Han skall komma som en blixt från himlen. För dem som avvisar Människosonen vore det bättre att de inte hade blivit**	**Människosonen** (Adams/människans son) är rättfärdig och sitter på sin tron och dömer onda och goda vid den stora domen. Han skall komma som en blixt från himlen. För

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
födda. Ve dem som väntar barn eller ammar spädbarn vid tiden för domen.	dem som avvisar andarnas herre (Människosonen) vore det bättre att de inte hade blivit födda. De som väntar barn eller ammar spädbarn vid tiden för domen skall mista dem.
Därför skall jag sända er profeter, visa män och skriftlärda. Somliga av dem kommer ni att döda och korsfästa och andra kommer ni att piska i era synagogor och jaga från stad till stad**.**	De skall förneka Andarnas herres namn och **driva ut honom från templen** tillsammans med de trogna som lider i hans namn.
Människosonen togs upp till himlen på ett moln **efter uppståndelsen och han skall komma på himlens moln vid** den stora domen**.**	**Människosonen togs upp till himlen på ett moln** och han skall **döma vid den stora domen**.
Jesus utkorades **redan i moderlivet av ärkeängeln** Gabriel**.**	**Människosonen utkorades** av ärkeänglarna Mikael, **Gabriel**, Rafael och Phanuel.
Historiska fakta och lokalfärg från "Josephus"	***"Josephus" War, Antiquities, Life of Josephus Flavius***
Vid den tiden utfärdade kejsar **Augustus en förordning om att hela världen skulle** skattskrivas**. Det var den första skattskrivningen, och den hölls när** Quirinius var ståthållare i Syrien**. (Luk 2:1-2)**	NOW **Cyrenius**, a Roman senator, and one who had gone through other magistracies, and had passed through them till he had been consul, and one who, on other accounts, was of great dignity, came at this time into **Syria**, with a few others, being sent by **Caesar** to be a judge of that nation, and **to take an account of their substance**. (Antiquities XVIII 1:1)
Jesus verkade bland upproriska galiléer och innovatörer	De upproriska galiléerna och innovatörerna beskrivs i Antiquities, War och Life of Flavius Josephus.
Johannes döparen döper de upproriska i vatten	Johannes döparen döper jahad/chrestiani i vatten
Jesus och hans anhängare strider mot de judiska prästerna, judarna förföljer honom och vill döda honom	De upproriska sicarierna strider mot de judiska prästerna (War 2 13:3, *Life of Flavius Josephus*)
Jesus talar till folket under gudomlig inspiration	De upproriska innovatörerna påstod sig tala under gudomlig inspiration (War 2 13:4).
Jesus drar ut i öknen och leder de sina upp på Olivberget.	En falsk profet ledde de sina ut i öknen och upp på Olivberget (War 2 13:5).
Jesus predikar befrielse för de fattiga från förtryck	De upproriska innovatörerna predikar att judarna skall göra sig fria från förtryck (War 2 13:6).
Jesus predikar att judarna skall ångra sina synder (och tro på evangeliet)	Josephus predikar att de upproriska judarna skall ångra sig (War 5 9:3-10:2, War 6 2:1-2)
Jesus uppträder som judarnas kung, blir klädd i en purpurröd mantel, fängslas, misshandlas, döms till döden och dras genom staden till sin avrättning.	De upproriska judarnas ledare Simon uppträder som judarnas kung klär sig i en purpurröd mantel men fängslas, misshandlas, döms till döden och dras genom staden till sin avrättning (War 6 2:1, War 7 5:6)
Jesu lärjungar var seloter och sicarier. Simon seloten var selot. Jakob och Johannes var bröder. Judas Iskariot (Judas	Simon var en av seloternas ledare. Simon seloten var bror till Johannes. Bland seloter-

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
sicariern som var son till Simon sicariern) var en förrädare som förrådde rörelsens ledare.	na fanns bröderna Johannes och Jakob. En annan Simon var ledare för sicarierna. Judas var en av Simons underofficerare och alltså också sicarier. Sicariern Judas var en förrädare som förrådde rörelsens ledare Simon.
Namn på Jesu lärjungar.	**Namn på judiska upprorsmän.**
Simon Cephas **(Simon** Kefas**/Petrus)**	Sicariernas ledare **Simon**, Gioras son. ”Klippan/**Kefas** kommer”. (War 5 6:3)
John **the son of Zebedee (Johannes, Sebedaios son)**	**John** från Gischala, ledare för seloterna. (War 4 osv.)
James **the son of Zebedee (Jakob, Sebedaios son)**	**James** (Jacob) the son of Sosas som var allierad med seloternas ledare John. (War 6 1:8). En av ledarna för motståndet mot romarna i Jerusalem.
Andrew, brother of Simon Cephas (Andreas**)**	Namnet nämns i Antiquities XII. **Andreas** är en av kaptenerna för den egyptiske kungen Ptolemaios Philadelphus garde.
Philip **(Filippos)**	**Philip**, en av upprorsmännen som visade stort mod i motståndet mot Vespasianus vid belägringen av Jotapata (War 3 7:21)
Matthew (Matteus**/Matthias)**	Översteprästen **Matthias** som lierade sig med upprorsledaren Simon Gioras son. (War 4 9:11)
James **the son of Alphaeus (Jakob, Alfaisos son)**	**James** (Jakob) var en av iduméernas generaler som förrådde sina egna och gick över till upprorsledaren Simon Gioras son. (War 4 9:6)
Simon which was called the Zealot (Simon seloten**) och** Judas **the son of James (Judas, Jakobs son)**	Bland **seloterna** fanns två bröder, **Simon** och **Judas**, som var Jairus söner. (War 6 1:8)
Förrädaren Judas Iscariot **(Judas** sicariern**) som fick dö för sitt förräderi**	**Förrädaren och sicariern Judas**, Judas son, som kämpade för sicariern Simon och som förrådde honom till romarna och fick dö för sitt förräderi. (War 5 6:3)
Jakob och Johannes, två av Jesu närmaste lärjungar, är söner till Sebedaios	But there was one Achar, the son [of Charmi, the son] of **Zebedias**, (Ant. 5 1:10)
Josef flyr med Jesus till Egypten	Översteprästerna Josef och Jesus flyr till romarna (War 6 2:2)
Enligt Diatessaron hette Jesu bröder Simon, Judas, Joses och James (Jakob)	Bland jahads ledare fans **Simon, Judas, Josas** och **James (Jakob)**. *but on the Jewish side, and of those that were with **Simon**, **Judas** the son of Merto, and Simon the son of **Josas**; of the Idumeans, **James** and Simon (War 6 2:6).*
I Jerusalem fanns en man vid namn Symeon, som var rättfärdig och from och som väntade på Israels tröst	**Simon den rättfärdige (Simon the Just)** *When Onias the high priest was dead, his*

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
(Luk 2:25)	*son Simon became his successor. He was called **Simon the Just** because of both his piety towards God, and his kind disposition to those of his own nation. (Antiquities XII 2:5)*
I evangeliet är Zakarias **far till Johannes döparen. Han är en rättfärdig** präst **som tjänstgör i templet. En annan Zakarias är** Sakarja, Berekjas son, som mördades **mellan altaret och** templet **(Matt 23:35).**	I War 4 4:1 berättas det om **Zacharias**, Phaleks son, som var av **prästerlig** familj. I War 4 5:4 berättas det om **Zacharias**, **Baruchs son**, som dräptes av seloterna mitt i **templet**.
Sackeus **i mullbärsfikonträdet. I originalet i Diatessaron heter han** Sacchaeus **och klättrar upp i ett omoget fikonträd.**	I "The Life of Flavius Josephus" går en man vid namn **Saccheus** över till "Josephus" sida i striden mot Jonathan.
Kvinnorna som följde med församlingen till Jerusalem vid påsken. **Längre bort stod också några kvinnor och såg på, och bland dem var Maria från Magdala och den Maria som var Jakob den yngres och Joses mor och Salome. De hade följt med honom och tjänat honom när han var i Galileen. Och där var många andra kvinnor, de som hade gått med honom upp till Jerusalem. (Mark 15:40-41)**	Titus belägring av Jerusalem började under påsken vilket innebar att ovanligt många människor var i staden och blev instängda där. En av dem som var där var sicariern Simon, Gioras son, som enligt War 4 9:3 **kom till Jerusalem med en grupp kvinnor** som han hade tagit med sig till staden.
Nikodemos **Bland fariseerna fanns en man som hette Nikodemos och var medlem av judarnas råd. (Joh 3:1)**	Gorion, **Nicodemus** son, och andra ledande judar sändes som garanter för en överenskommelse med Eleazar, en av upprorsledarna. (War 2 17:10)
En massa människor från Galileen **följde med, men också från** Judeen**, Jerusalem och** Idumeen **och** från andra sidan Jordan **och från trakten kring Tyros och Sidon kom människor i massor till honom när de hörde talas om allt han gjorde. (Mark 3:7-8)**	Wherefore an immense multitude ran together, out of **Galilee**, and **Idumea**, and Jericho**,** and **Perea, that was beyond Jordan**; but the people that naturally belonged to **Judaea** itself were above the rest, both in number, and in the alacrity of the men. (War 2 3:1)
Josef hade inte "varit nära**" sin trolovade. Maria besökte sin** släkting **Elisabeth** i sjätte månade**n. Josef och Maria var på väg till** Betlehem **och** kvinnan red på en åsna**. De hann dock inte fram innan natten och** blev tvungna att ta in för natten på ett okänt ställe**.**	I Antiquities berättas om en man som **inte fick komma nära** sin hustru. En kvinna reser **i fjärde månaden** för att träffa **släktingar**. Kvinnans man reser för att hämta hem sin hustru. Paret var på väg från **Betlehem** till Jerusalem och **kvinnan red på en åsna**. De hann dock inte fram innan natten och **blev tvungna att ta in för natten på ett okänt ställe**. (Ant V 2:2)
Betsaida **nämns vid några tillfällen i evangeliet. Lärjungen Filippos var från Betsaida i Galileen, liksom Andreas och Simon. Efter undret med bröden och fiskarna befaller Jesus lärjungarna att ta båten över till andra sidan sjön, till Betsaida. Dessutom helar Jesus en blind man i Betsaida och nedkallar verop över Chorazin och Betsaida. (Matt 11:21, Mark 5:45, Mark 8:22, Luk 9:10, Luk 10:13, Joh 1:44)**	When Philip also had built Paneas, a city at the fountains of Jordan, he named it Cesarea. He also advanced the village **Bethsaids**, situate at the lake of Gennesareth, unto the dignity of a city, both by the number of inhabitants it contained, and its other grandeur, and called it by the name of Julias, the same name with Caesar's daughter. (An-

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	tiquities XVIII 2:1)
I Diatessaron far Jesus till den andra sidan av "Galileiska sjön vid Tiberias**" (the sea of the Galilee of Tiberias). Denna historia finns numera i Joh 6:1 där det berättas att Jesus for över till andra sidan av Galileiska sjön eller Tiberiassjön.**	Josephus stiger i en båt med några av sina närmaste män och far till **Tiberias** i "The Life of Josephus Flavius".
Samma dag var två lärjungar på väg till en by som ligger en mil från Jerusalem och som heter Emmaus**. (Luk 24:13)**	There are warm baths at a little distance from it, in a village named **Emmaus**. Strangers came and inhabited this city; a great number of the inhabitants were Galileans also; (Ant. XVIII 2:3.)
Jesus kommer staden Nain **där han uppväcker en änkas son till livet (Luk 7:11).**	Staden **Nain** nämns i kapitel 9 av War 4, det är där Simon, Gioras son, har sitt högkvarter efter det att han fått stor makt och hyllas som en kung av sina anhängare.
Jesus förutsade Jerusalems förstörelse och profeterade om sin egen död.	I War 6 berättas det om alla tecken som varnade för det kommande kriget. Där var en komet som varade ett helt år och en stjärna som såg ut som ett svärd och dessutom ett konstigt ljussken runt altaret i templet. Ett jordskalv vid pingsten skall ha förutsagt kriget och där var **också Jesus, en galen profet som förutsade en kommande olycka över Jerusalem** i samband med tabernakelfesten. Han togs till den romerske prokuratorn som lät piska honom tills benen låg bara i hans kropp men han upphörde ändå inte med sina hemska profetior. **Hans sista profetia gällde honom själv när han uttrade "ve, ve över mig själv" och gav upp andan**.
Man var tvungna att ta ner den korsfäste Jesus från korset innan kvällen **eftersom judarna inte lät de korsfästa hänga kvar över natten**	the Jews used to take so much care of the burial of men, that **they took down those that were condemned and crucified, and buried them before the going down of the sun**. (War 4 5:2)
Företeelser från hellenistiska mysterier	***Mysteriet i Eleusis och orficismen***
Jesus gick sin väg mot den slutliga invigningen i mysteriet. Han var inte färdig för den sista invigningen vid bröllopet i Kana men kallas för brudgum i Matt 25. De unga flickorna i Matt 25 som skall möta brudgummen med facklor= adepter i mysteriet.	Mysteriet i Eleusis (som Hadrianus var invigd i) innehöll element som barnets mirakulösa födelse i form av barnet Dionysos, vilket egentligen var adeptens födelse till det nya livet. I nästa steg blev adepten en nymf eller blivande brud. Han eller hon genomgick sedan ett antal prövningar där det bland annat ingick att adepten blev piskad och förd till gränsen av dödsriket. Efter en rening och en sista måltid skedde en sista stor prövning som slutade med en symbolisk död, en vistelse i en grav i form av en grotta och en återuppståndelse till ett nytt liv som

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	en invigd mästare. Det sista mysteriet var brudkammarmysteriet som var ett andligt bröllop där adepten kallades för brudgum. I mysteriet i Eleusis skedde sannolikt en konkret förmälning mellan Zeus och Demeter eller Dionysos Iakchos och Persephone i form av ett hieros gamos mellan himmel och jord.
Ropet vid midnatt **om att "brudgummen är här" (Matt 25).**	Mysterierna firades nattetid. **Det nattliga ropet i Eleusis** om att "Brimo har fött en helig son, Brimos!" och ropet "Evoe Bacche! Io! Io! Evoe! Iacche!" under festivaler till Dionysos ära i Grekland. Själva ordet Bacchus eller Iacchus härstammar från ett ord som betyder "att ropa" eller "att vara driven av frenesi".
Bröd och vin som sakramenten	**Bröd och vin** var heliga substanser i de grekiska mysterierna. Demeter var jordens och sädens gudinna och Dionysos var vinets och fruktbarhetens gud i mysterierna Jahad tillämpade även seden med bröd och vin som sakramenten. (Plutarchos ansåg att den judiska guden egentligen var Sabazios/Dionysos.)
Jesus förvandlar vatten till vin **vid** bröllopet **i Kana.**	**Dionysos** var kärlekens och **vinets** gud som var den ena parten i det stora **bröllopet** som var höjdpunkten i mysteriet i Eleusis.
Lärjungarna sägs vara jordens salt **i Hadrianus evangelium.** **I det kristna evangeliet sägs det att man inte skall dölja** lampan **under sädesmåttet eller under bänken utan sätta upp den på väggen så att den lyser för alla.** **I det kristna evangeliet liknas de som väntar på invigningen vid brudtärnor som bär på** facklor **(lampor i Diatessaron).** **Hänvisningar till Jesus som** brudgummen och till bröllopsgäster och brudtärnor**.** **Det sägs att Jesus inte kommer med fred till jorden utan med** svärd**.**	**Salt** var enligt Clemens en symbol i mysteriet i Eleusis. **Lampan** var i mysteriet en symbol för gudinnan Themis. **Facklan** var en viktig upplysningssymbol i Eleusis. Det mystiska **bröllopet** var höjdpunkten i mysterierna. **Gudinnan Themis svärd** högg av de bojor som fängslade själen i materien.
Faderns rike	**Det rike som det talas om i evangeliet är den extas och salighet som man strävade efter att uppnå i det orfiska mysteriet**. Det yttersta målet var en total sammansmältning mellan den mänskliga själen och det gudomliga sinnet, att bli ett med Fadern och sonen. Den kungliga kraften var Faderns rike och denna kraft var den kärlekskraft som man arbeta med att stärka och rena i myste-

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	riet.
Inspiration från Pythagoras	***Pythagoras***
Precis som Pythagoras förordade Jesus ett liv i fattigdom**, han vägrade att ta emot den rike ynglingen som en lärjunge och sade att det var lättare för en kamel (tross) att komma igenom ett nålsöga än för en rik att komma in i guds rike. Han sade också att man inte kan tjäna både Gud och rikedomar (mammon).**	Pythagoras förordade ett asketiskt levnadssätt i **fattigdom** utan jordiska rikedomar.
Jesus bedrev en öppen undervisning för de många och en hemlig undervisning för de utvalda.	Pythagoras bedrev **en öppen (exoterisk) undervisning för akusmatiker och en annan hemlig (esoterisk) för matematiker**.
Den gyllen regeln. **Allt vad ni vill att människorna skall göra för er, det skall ni också göra för dem. Det är vad lagen och profeterna säger. (Matt 7:12)**	**Den gyllen regeln.** ”Det som du önskar att dina medmänniskor skall göra mot dig, det bör du också göra mot dina medmänniskor” (Sexus, som kallas pytagoréen, var verksam ca 300 fvt).
Jesus och hans lärjungar levde i en egendomsgemenskap **och delade allt. Jesus kallade lärjungarna för** vänner **och inte längre tjänare (Joh 15:15).**	Lärare och lärjungar bland Pythagoras anhängare levde i en **egendomsgemenskap** och delade allt. De satte vänskapen högre än allt annat, Pythagoras talade om att mötas som **vänner och jämlikar** i stället för som herre och tjänare. Han myntade uttrycket ”Vänskap är jämlikhet, jämlikhet är vänskap”.
Jesus uppmanade människor att också vända den andra kinden **till om de fick en örfil.**	Pythagoras uppmanade sina efterföljare att visa varandra broderlig vänskap och aktning och att skynda sig att bli vänner med sina fiender. Man skulle inte smäda andra och inte heller ta hämnd på sådana som hade smädat en själv. Han menade att **det var bättre att själv ta emot ett slag** än att döda en annan människa eftersom man blir dömd för sina gärningar efter döden.
Jesus verkar inte ha ätit kött**.**	Pythagoras råd till människor att **avstå från kött** från dödade djur grundade sig bland annat på att vegetarisk föda skulle skapa fredliga och rättrådiga människor, därför borde inte heller domare äta kött.
Jesus lärde ut att allt är möjligt för Gud **(Mark 10:27).**	Pytagoréerna trodde att **allt var möjligt för Gud**.
Jesus uppmanar sina lärjungar att inte svära några eder **alls (Matt 5:34).**	Pythagoras uppmanade sina lärjungar att **bruka ett rent språk som inte krävde några eder**. Man skulle inte svära några eder vid gudarnas namn, ens språk skulle vara sådant att man skulle bli trodd utan eder.
Jesus trodde på reinkarnation**, han sade till exempel att Johannes var den återfödde Elia (Matt 11:13).**	Pythagoras förmedlade läran om **reinkarnation**. Han kom enligt legenderna ihåg sina egna tidigare liv och han förmedlade denna förmån till andra genom att tala om för dem

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
	var deras själar hade levt innan de kom till sin nuvarande kropp.
Jesus lärde ut att själen är odödlig**. Han sade att han gick före sina lärjungar för att göra i ordning de boningar där de skulle komma att bo efter döden.**	Pythagoras lärde människor att **själen är odödlig** och att den inte kan förstöras, den lever vidare efter döden och därför behöver man inte vara rädd för att dö.
Jesus avvisar sorgeriter **när han uppmanar en lärjunge att strunta i att gå och begrava sin far för att i stället följa Mästaren (Matt 8:21-22 och Luk 9:59-60).**	På grund av tron på själens eviga liv **avvisade** Pythagoras och hans efterföljare enligt Iamblichus också **sorgeriter**, gråt och klagan vid dödsfall.
Berättelsen om förutsägelsen om de 153 fiskarna i nätet**.**	Pythagoras hade enligt legenden **förutsagt hur många fiskar som skulle finnas i ett nät**. Talet **153** är ett pytagoreiskt tal som har att göra med Vesica piscis, den fisklika figur som bildas i skärningspunkterna mellan två lika stora cirklar.
Jesus blev förrådd och dödad för trettio silverstycken**. Hadrianus använde visserligen enligt Matteus 27:9 en profetia i Jeremias bok när han skapade berättelsen om Judas och de trettio silverpengarna, men berättelserna i Jeremia kapitel 18 och 19 om krukmakaren och den krossade krukan och i kapitel 32 om Jeremias åkerköp stämmer inte speciellt bra med historien om Judas förräderi.**	Pytagoréen Democedes blev **förrådd och dödad för 30 silverstycken**.
Det yttersta målet **för Jesu undervisning var att man skulle** bli ett med det gudomliga **(med Fadern).** ***Jag och Fadern är ett." (Joh 10:30)*** ***Jag ber att de alla skall bli ett och att liksom du, fader, är i mig och jag i dig, också de skall vara i oss. Då skall världen tro på att du har sänt mig. (Joh 17:21)***	Målet för pytagoréerna var att i både ord och handling nå **en gemenskap och sammansmältning med det gudomliga**. De strävade efter **en förening mellan det högsta gudomliga intellektet (kraften) och den gudomliga själ som de ansåg fanns i dem själva**. De uppmanade enligt Iamblichus ständigt varandra att inte skada Guden inom dem själva.
Inspiration från Apollonius från Tyana	***Apollonius från Tyana (pytagorée)***
Jesus är en undergörare som helar och driver ut onda andar, som väcker upp döda. **Han gör** skillnad på två systrar**, där den ena (Maria) blir fri och får lyssna på hans undervisning medan den andra (Marta) får slava med hushållsarbetet. Han återvänder till sitt gudomliga ursprung i stället för att dö.**	Apollonius var en **undergörare som helade och drev ut onda andar och som väckte upp döda**. Han gjorde **skillnad på två systrar**, den ena blev fri och fick lyssna på hans undervisning medan den andra fick fortsätta som slav i hushållsarbetet. Han påstods ha återvänt till sitt gudomliga ursprung i stället för att dö.
Gud är en ande som bara kan dyrkas i ande och sanning ***Men den tid kommer, ja, den är redan här, då alla sanna gudstillbedjare skall tillbe Fadern i ande och sanning. Ty så vill Fadern att man skall tillbe honom. Gud är ande, och de som tillber honom måste tillbe i ande och sanning." (Joh 4:19-26)***	Enligt Eusebius uttryckte Apollonius åsikten att **man enbart skulle dyrka Gud i en andlig kommunion**. Detta, att Gud är ett mentalt tillstånd, ett rent sinne eller en andlig kraft som man bara kan nå genom sitt eget sinne och i en ordlös kommunikation, är en uppfattning som vi vet att även pytagoréerna förde fram.
Inspiration till den pytagoreiska livsstilen från Philo	***Philo (On the Contemplative Life)***

Företeelser i det kristna evangeliet	**Källor för det kristna evangeliet**
Livsstilen med tystnaden, välsignelse av brödet, att ta in hos sina okända bröder i främmande städer, att inte ta med mer än en skjorta på en resa.	Den pytagoreiska livsstilen med **tystnaden, välsignelse av brödet, att ta in hos sina okända bröder i främmande städer, att inte ta med mer än en skjorta på en resa.**
Inspiration till bilden av Jesus från Philo	***Philo (On the Life of Moses)***
Jesus var den högste gudens älskade son **som skulle upphöjas till samma status som hans själv. Jesus var inspirerad av** himmelsk kärlek **och förmedlade denna kärlek som vinet som strömmar genom en vinranka.**	Moses var urtypen för en kung, laggivare och överstepräst. Han var **älskad av gud och inspirerad av himmelsk kärlek**. Han hyllade universums Fader över allt och fick i sin tur en alldeles speciell auktoritet från gud.
Jesus tillbringade 40 dagar i öknen i fasta**.** **Jesus blev initierad på** toppen av ett högt berg **och blev** upplyst**, där förvandlades han och** hans ansikte lyste som solen**, och hans kläder blev vita som ljuset (Matt 17:2).**	Moses tillbringade **40 dagar i fasta** och rening innan han nådde **toppen av det högsta berget**. Han blev **initierad** och fick tillgång till den högste gudens alla kunskaper Han blev **upplyst**, när han kom ner igen **lyste hans ansikte som en sol** och människor kunde inte längre se på det.
Jesus blev en kung som satt på sin himmelska tron **och regerade över alla människor.**	Moses bestämde att den man som är helgad till gud som **överstepräst skulle vara högre än alla andra människor**, till och med kungar, när han utövade sitt ämbete.
Anden kallas för paraklet **i Diatessaron (numera i Joh 14:17, 15:26, 16:13). Jesus är fullkomlig och kan ge förlåtelse för alla synder och oändliga välsignelser.**	Philo beskriver Moses som helgad åt världens Fader. Han är en **paraklet**, en varelse om är fullkomlig genom att han nått den högsta graden och blivit upplyst. Denna paraklet eller mellanhand kan ge förlåtelse för alla synder och oändliga välsignelser.
Inledningen av det ursprungliga evangeliet (Diatessaron) handlar om Logos **(Ordet).**	**Logos** är en medlare mellan det gudomliga och människan. Philo behandlade Logos, som ursprungligen var ett begrepp som Herakleitos hade använt, i flera av sina skrifter.
Inspiration från Herakleitos	***Herakleitos***
Logos evangelium. **(Inledningen till det ursprungliga evangeliet Diatessaron handlade om Logos (översatt med ”Ordet”).** ***In the beginning was the Word (Logos), and the Word (Logos) was with God, and God is the Word (Logos). This was in the beginning with God. Everything was by his hand, and without him not even one existing thing was made. In him was life, and the life is the light of men. And the light shineth in the darkness, and the darkness apprehended it not.***	Herakleitos förde fram läran om **Logos**. Han beskrev dem som inte förnimmer Logos som ”döda”, de varken hör eller ser och de består av ett inre mörker som inte lyses upp av något ljus och i vilket inget gudomligt tal hörs. Herakleitos beskrev den allt genomsyrande gudomliga kraften som ett ljus som upplyser den andliga människan. Vägen till det kristna evangeliet gick via Philos texter om Logos.
Antibudskap från den romerske kejsaren	***Jahad/chrestianis uppfattningar***
Antibudskap**: den kristna/nazaritiska församling (jahad) som Messias hade lett var annorlunda än de riktiga jahad/kristna som var främlingsfientliga, krigslystna och lydde Mose lag till punkt och pricka. De var egentligen** fredliga och universalistiska essener/pytagoréer och Jesus hade haft en liberal syn på de judiska lagarn**a (samtidigt**	Vägen till gud gick genom total lydnad under Mose lag, avskiljande från alla andra som var syndare och krig mot dessa otrogna syndare. Inte ett jota fick ändras eller förbises i den religiösa lagen.

Företeelser i det kristna evangeliet	Källor för det kristna evangeliet
som han hade predikat att inte ett jota skulle ändras i lagen). Han hade fullbordat lagen **(uppfyllt alla profetior) med sin nya undervisning (Matt 5:17).**	
Antibudskap: **Messias** Jesus hade predikat fred **i stället för jahads krigshets.**	Jahad/chrestiani var militanta krigshetsare som lydde de judiska profetiorna som hade uppmanat till religiösa krig och förutspått judarnas seger.
Antibudskap**: Messias hade förutsagt det sista apokalyptiska kriget och det hade varit kriget 66-73 som ledde till Jerusalems tempels förstörelse. Budskap:** det sista apokalyptiska kriget och Messias återkomst hade redan skett.	Jahad/chrestiani förberedde sig för det sista apokalyptiska kriget mot romarna som de trodde att profetiorna pratade om, även efter Jerusalems tempels förstörelse.
Antibudskap: avskilj er inte från romare och moderata judar **(syndare). Skilj inte på rena och orena människor. Jesus Messias umgicks ju med publikaner och prostituerade. Delta gärna i måltider med sådana som ni ser som orena syndare som Jesus gjorde.**	Medlemmarna i församlingen (jahad) skulle **avskilja sig från de syndigas församling och förena sig under ledning av Sadoks söner**, prästerna som håller förbundet med Gud (jahads ledning). De av lägre rank skall lyda sina överordnade. De skulle hålla sig rena och avskilda från syndarna, alltså alla som inte tillhörde den egna församlingen, genom att inte dela några måltider med dem eller ha någon annan nära kontakt.
Antibudskap: Förlåt era fiender (romarna). **Alla kan få förlåtelse för sina synder och hädelser så som Jesus Messias utdelade förlåtelse enligt det nya evangeliet.**	Jahad **förlät aldrig syndare och fiender**. Hädelse (att uttala guds namn) var enligt jahad den högsta synden. Syndare kunde inte förlåtas utan stöttes ut ur gemenskapen.
Antibudskap: svär inga eder **(gå inte med i den upproriska judiska rörelsen).**	I *Damaskusdokumentet XV* nämns **den ed som man inom jahad svor när man gick med i förbundet/församlingen**. Man svor inte vid Jahve, Mose lag, Elohim eller Adonai för om man bröt sin ed skulle man därmed vanhelga Namnet. Man svor däremot vid församlingens förbannelser.
Antibudskap: Jesus Messias hade varit en invigd i det fredliga och universella grekiska mysteriet	Jahad ansåg att **alla andra religioner var värdelösa**, till exempel de grekiska mysterierna.
Antibudskap: ångra er/omvänd er och tro på evangeliet som säger att Jesus levde på Pontius Pilatus tid och att han uppfyllde alla profetior om Messias.	**Jahad väntade troget på Messias och startade gång på gång uppror och krig mot romarna för att bereda vägen för honom.**
Antibudskap: **det nya evangeliet om Messias var ett evangelium om den grekiska panteistiska kraften** Logos som genomtränger allt och som är Gud**. Denna Logos är livet, allt som existerar består av detta liv. Logos liv är människornas ljus, helt enligt Herakleitos som såg den skapande och allt genomträngande kraften som en gudomlig eld.**	**Jahad avskydde de grekiska filosofierna och ansåg att deras gud var något helt annat än det grekerna trodde på.** Den judiske guden var en partisk, nationalistisk, krigslysten och hämnande manlig gud som var något helt annat än den grekiska filosofins allt genomträngande universella kraft som var ljus och kärlek.

BILAGA 4. KÄLLOR FÖR DE FYRA EVANGELIERNA, EPISTLARNA OCH APOSTLAGÄRNINGARNA

Företeelser i NT	**Källor**
De fyra evangelierna	
Fyra separata evangelier	Irenaeus uppdelning av Diatessaron, Hadrianus ursprungliga evangelium i fyra delar för att den romerska kyrkan skulle kunna ta makten över de enda ”sanna” evangelierna.
De fyra evangelisterna	Diatessaron tillskrevs Johannes. För de nya evangelierna valdes Matteus och Johannes som var lärjungar som nämndes i det ursprungliga evangeliet. Lukas och Markus (Ursprungligen Johannes) var medarbetare till Paulus enligt Irenaeus nya historieskrivning.
Apostlagärningarna	
	Marcion
Paulus som skrev epistlar och grundade de första kristna församlingarna i Mindre Asien	Marcion som skrev epistlar och grundade de första kristna församlingarna i Mindre Asien.
	Josephus självbiografi
Paulus biografi: både jude och romersk medborgare, en lärd jude och en hårdför soldat som blir en apostel för den rätta läran.	Josephus biografi: både jude och romersk medborgare, en lärd jude och en hårdför soldat som blir en apostel för den rätta läran.
Paulus reser till Rom och råkar ut för skeppsbrott	Josephus reste till Rom under Felix tid som prokurator och råkar ut för skeppsbrott.
	Josephus War och Antiquities
Saul (Saulus)	En ledare för de upproriska översteprästerna enligt Antiquities.
Historiska händelser som Herodes död, Judas från Galileens uppror, Theudas som gav sig ut för att vara en profet.	Dessa historiska händelser finns beskrivna i War och Antiquities.
Judas död genom att hans mage sprack och hans inälvor rann ut	Catullus död genom att hans mage sprack och hans inälvor rann ut finns i War 7.
Skillnaden mellan fariséernas och sadducéerna tro på reinkarnation i Apg 23:6-8.	Skillnaden mellan fariséernas och sadducéerna tro på reinkarnation beskrivs i Josephus, War 2 9:14.
Den första kristna pingsten när marken skakade (Apg. 4:31).	En jordstöt och gudarna lämnade templet vid pingst inför Jerusalems förstörelse, War 6 5:3.
Namn i Apostlagärningarna: Gaius, Markus, Paulus, Cornelius, Aquila, Eutychos.	Irenaeus hämtade många namn till Apostlagärningarna från Josephus självbiografi, War och Antiquities, t.ex. Gaius, Markus, Paulus, Cornelius, Aquila och Eutychos från historien om mordet på kejsar Gaius i Antiquities XIX.
Judiska kungligheter eller personer med relation till hovet som skulle ha varit kristna: kung Agrippa och hans systrar Berenike och Drusilla samt Drusillas make, den romerske ståthållaren Felix, (Herodes) Antipas, Crispus, Aristoboulos.	Judiska kungligheter eller personer med relation till hovet som nämns i Josephus självbiografi, War och Antiquities: Felix, Festus, Felix hustru Drusilla, kung Agrippas systrar Berenike och Drusilla, Drusillas make, den romerske ståthållaren Felix, (Herodes) Antipas, Crispus, prins Aristoboulos.
Översteprästen Ananias och den laglärde Gamaliel. Lukas vänder sig till Theofilos (Theophilus) med sitt evangelium och Apostlagärningarna.	Överstepräster med namnet Ananias och Gamaliel nämns i Josephus War och Antiquities. Theophilus var far till översteprästen som var verksam när det judiska kriget startade.
Sju män, Stefanos, Filippos, Prochoros, Nikanor,	Stefanos nämns i Antiquities. Filippos var en av upp-

Företeelser i NT	**Källor**
Timon, Parmenas och Nikolaos, utsågs till apostlarnas medhjälpare i Apostlagärningarna 6:5. Stefanos blev stenad av en uppretad folkmassa. Timon från Fleios och Parmenides från Elea (Parmenas) var en grekiska filosofer.	rorsledarna enligt War och namnet användes i Diatessaron. Nicanor nämns i War 5 6:2. Stefanos, en av kejsarens tjänare, blev överfallen och rånad av en uppretad folkmassa enligt Antiquities. Nicolaus från Damaskus var hovhistoriker hos Herodes I och han nämns både i referenser i Antiquities och War och som direkt deltagare i händelserna i samband med striden om makten mellan Herodes söner efter hans död.
	Den judiska kristendomen (Vägen)
Gudsfruktan, martyrskap, att de kristna tillhörde ”Vägen”, förutsägelser om kristendomen från de judiska profeterna i Tanak/GT, de kristna som kallas de heliga. Tanak som en del av den kristna kanon.	Irenaeus hämtade benämningen ”Vägen” och ”de heliga”, tron på martyrskapet och profeterna i Tanak/GT från de judiska jahad/chrestiani. Eftersom förväntan på Messias och hela kristendomen vilade på profetiorna i Tanak infördes denna samling under namnet Gamla Testamentet i den kristna Bibeln.
Judarna som fiender till de kristna och till hela till hela mänskligheten (1 Thess 2:15).	Jahad/chrestiani stred mot både Rom och moderata judiska grupper. I Irenaeus världsbild blev de moderata judarna fiender till chrestiani (Vägen) och därmed även till hans slag av kristna. Han ville inte skylla Jesu död på romarna utan lade skulden på judarna.
Epistlarna	
Paulus epistlar till de kristna församlingarna i Mindre Asien och Rom.	Ett fientligt övertagande av **Marcions epistlar** till de kristna församlingarna i Mindre Asien och Rom.
Fördömanden av heretiker och ”falsk kunskap” (gnosis) samt varningar för att följa ”falska apostlar”. Guds förbund med Abraham gällde de kristna och inte judarna. Överheten har fått sin makt från Gud och man skall lyda den och betala skatt. Den kristna guden är guden i Tanak/GT och inte gnostikernas högsta kraft.	**Irenaeus egna doktriner** som först presenterades i Adversus Haereses.
Skrivning om andliga gåvor i det första brevet till de kristna i Korint kapitel 12. Kristus som Huvudet och de heliga som bygger upp Kristi kropp i brevet till de kristna i Efesos. Det heliga ljuset (pleromat), materien som dödens rike (mörkrets rike), Soter som en avbild av Fadern, Kristus som en eon som är en avbild av den eon som den utgick från (den andra eonen som är en avbild av den första) och de fullkomnade som innehavare av en fullkomlig andlig kropp i brevet till de kristna i Kolossai. Fullheten (pleromat) som nämns i flera epistlar.	Ett fientligt övertagande av gnostikern **Valentinus filosofi** i *The Interpretation of Knowledge*
Kvinnan är en underlägsen varelse och en avglans av mannen, den lägsta i den andliga hierarkin.	En återspegling av kvinnosynen i **Tanak/GT** och en polemik mot Valentinus och andra gnostiker som förde fram det gudomliga som manligt-kvinnligt och kvinnorna som jämlikar i församlingen.

BILAGA 5. KÄLLOR FÖR KORANEN

Företeelser i Koranen	**Källor till Koranen**
	Gemensamma judekristna (evjonitiska) och nestorianska föreställningar
Det finns bara en gud och det är Abrahams och Jesu gud som uppenbaras i Skriften (Bibeln)	Det finns bara en gud och det är Abrahams och Jesu gud som uppenbaras i Bibeln
Åtlydnad av tio guds bud	Tio guds bud i Mose lag
Tro på Tanak/GT	Tanak/GT är gemensam för judar och kristna
Tro på läran i evangeliet	Gemensam judekristen och kristen tro
Tror på förbundet mellan Gud och det utvalda folket som lyder Mose lag.	Judekristna tror på förbundet mellan Gud och judarna som det utvalda folket som lyder Mose lag. Kristna tror på förbundet mellan Gud och de kristna som det utvalda folket.
Tro på att den egna gruppen kommer till paradiset medan alla andra är syndare som kommer till helvetet	Gemensam judekristen och kristen tro att den egna gruppen kommer till paradiset medan alla andra är syndare som kommer till helvetet.
Tro på domens dag då syndarna skall skickas till helvetet	Gemensam judekristen och kristen tro domens dag då syndarna skall skickas till helvetet.
Tro på änglar som t.ex. Mikael och Gabriel	Gemensam judekristen och kristen tro på änglar som t.ex. Mikael och Gabriel
De som kommer till paradiset är de som: - **är judar, kristna eller sabier och tror på Gud och domens dag från Bibeln** - **är rättfärdiga**	**De som kommer till paradiset är de som:** - följer den rätta kristna läran och tror på Gud och domens dag som de beskrivs i den kristna Bibeln - är rättfärdiga
De som är rättfärdiga är de som: - **tror på Toran (GT) och evangeliet i den kristna Bibeln** - **tror på Gud och hans profeter i både GT och NT, t.ex. Moses och Jesus** - **inte gör någon skillnad på profeterna** - **ber flitigt, ger allmosor, fastar och gör pilgrimsfärder till den heliga staden** - **vördar jungfrun Maria** - **är gudfruktiga (fruktar Gud)**	**De som är rättfärdiga är de som:** - tror på Toran (GT) och evangeliet i NT i den kristna Bibeln - tror på Gud och hans profeter i både GT och NT, som t.ex. Moses och Jesus - ber flitigt, ger allmosor, fastar och gör pilgrimsfärder till den heliga staden (Jerusalem) - vördar jungfrun Maria - är gudfruktiga (fruktar Gud)
	Judekristna (evjonitiska) föreställningar med grund i Mose lag
Omskärelse	Omskärelse enligt Mose lag
Lag om ren och oren mat	Lagar om ren och oren mat enligt Mose lag
Lag om rituell slakt	Judiska seder för rituell slakt
Lag om äktenskapsbrytare som stenas	Lag om äktenskapsbrytare som stenas enligt Mose lag
Lag om sabbatsbrytare som stenas	Lag om sabbatsbrytare som stenas enligt Mose lag
Liv för liv, öga för öga och tand för tand **I Sura 2 uppmanar Gud genom Muhammed, och med hänvisning till lagen om liv för liv i Mose lag, de troende att slåss för Guds väg och att döda de som förföljer de troende varthelst de finner dem. Man skall till och med döda de otrogna inne i templet i Mecka.**	**Lagen om liv för liv, öga för öga, tand för tand** Sker skada, skall du ge liv för liv, öga för öga, tand för tand, hand för hand, fot för fot, bränt för bränt, sår för sår, skråma för skråma. (2 Mos 21:23-25) **Grip brottslingar inne i templet** Den som slår ihjäl en människa skall straffas med döden. Men om någon begår brottet att mörda med avsikt, får han gripas, även vid mitt altare, och skall avrät-

Företeelser i Koranen	Källor till Koranen
	tas. (2 Mos 21:12-14)
Förbud mot alkohol, ingen nattvard	Evjoniterna skall ha firat en årlig högtid genom att äta osyrat bröd och dricka vatten. De använde sig inte av den kristna nattvarden med vin.
	Kristna trosföreställningar
”Säg inte tre” säg en	Kristen strid om Jesu och det gudomligas natur
Jesus och Maria var inga gudar	Kristen strid om Maria som ”gudaföderska”
Hycklare fördöms i Koranen och lovas en plågsam dom tillsammans med dem som inte tror.	Hycklare och fariséer ifrågasätter Jesus i evangeliet
Bönen Fader vår i Koranen: **De som kommer till paradiset är de som säger “Vår Herre! Hör! Vi tror. Så förlåt oss våra synder och bevara oss från straffet i helvetets eld.”**	**Bönen Fader vår i Diatessaron:** ”Fader vår … förlåt oss våra synder … och bevara oss från den Onde.” Den Onde är Satan och helvetets eld.
Jesus är den gudomliga budbärare som förutsades i Mose lag, profeterna och psalmerna.	Jesus är den gudomliga budbärare som förutsades i Mose lag, profeterna och psalmerna.
Jesus togs upp till himlen och skall vittna mot dem som inte tror på Uppståndelsens dag.	Jesus togs upp till himlen och skall vittna mot syndarna på Uppståndelsens dag.
Talet om tidens slut i sura 11, 26, 29 och 37. **Påminnelse om Daniels profetia om den vanhelgade skändligheten, det skall bli som i Noas dagar när Människosonen kommer, en påminnelse om Lot, Sodom, och Lots hustru samt liknelsen om den goda och den dåliga tjänaren. En beskrivning av den stora Domen och hotet/löftet om att de som avvisar Jesus skall få brinna i helvetets eld för evigt.**	**Talet om tidens slut i Diatessaron** i kapitel XLI och framåt (Uppdelat på flera evangelier i NT). En påminnelse om Daniels profetia om den vanhelgade skändligheten, en uppgift att det skall bli som i Noas dagar när Människosonen kommer, en påminnelse om Lot, Sodom, och Lots hustru samt liknelsen om den goda och den dåliga tjänare. Talet avslutas med en beskrivning av den stora Domen och hotet/löftet om att de som avvisar Jesus skall få brinna i helvetets eld för evigt.
Iblis fördrevs från paradiset och förvandlades till Satan. **I sura 2 berättas det om jinnen Iblis fördrevs ur paradiset och förvandlades till Satan**.	**Lucifer fördrevs från paradiset och förvandlades till Satan.** I kristen tro är Lucifer en fallen ängeln som identifieras med Satan.
Muhammeds tro **Han tror på Bibelns Gud som är jordens och himmelens skapare, på Jesus, den heliga Anden, Marias jungfrudom, att Jesus steg upp till himlen och att han skall återkomma för att döma levande och döda på Domens dag.**	**Den apostoliska trosbekännelsen** Jag tror på Gud, allsmäktig Fader, himlens och jordens skapare. Jag tror på Jesus Kristus, hans ende Son, vår Herre, som blev till som människa genom den heliga Anden, föddes av jungfrun Maria … steg upp till himlen, sitter på Guds, den allsmäktige Faderns, högra sida och skall komma därifrån för att döma levande och döda.
	Kompromisser för att ena judekristna och kristna
Vilodagen är fredag	Kompromiss mellan de judekristna som hade sabbat på lördag och de kristna som hade söndag som vilodag.
Ingen Paulus, inga evangelister	De judekristna verkar ha använt sig av Diatessaron men inte erkänt de fyra evangelisterna och Paulus som fördes fram inom den romerska kyrkan från 190-talet.
	Egna arabiska seder
Månggifte	Muhammed var först gift med en kvinna i ett kristet äktenskap men övergick sedan till den inhemska seden med månggifte.